Originaire de la localité d'Aït Arif (Béni Arif) dans le Petit Atlas (Atlas blidéen, w. de Blida), l'auteur a eu l'occasion de suivre un D.U. de berbère qu'il a obtenu à Aix-en-Provence en 2009 ce qui l'a mené à s'intéresser au patrimoine amazigh de la région atlassienne. Outre ce présent travail, il est aussi l'auteur de trois publications sur la confédération des Aït Moussa, la toponymie et la flore atlassienne (travail collectif pour ce dernier).

Ce modeste travail peut être considéré comme une première pierre d'une entreprise, ô combien grande et certainement difficile, qui consiste non seulement à attirer l'attention sur le tachelhit ou taqbaylit local qui est le dialecte amazigh de la région atlassienne mais également, à essayer de le sauver de l'extinction et de le réhabiliter.
Ce dictionnaire a été préparé pour un dialecte dont les locuteurs sont de plus en plus rares et difficiles à trouver. L'auteur a eu recours à pratiquement toutes les techniques de recherche pour collecter ce modeste travail qui reste, bien évidemment, à parfaire.

Edition : n° 5665
Prix : DA

ISBN : 978.9961.0.1919.1
9 789961 019191

www.opu-dz.com

Samir EL ARIFI

Tamazight de l'Atlas Blidéen ⵜⴰⵎⴰⵣⵉⵖⵜ ⵏ ⵍⴰⵟⵍⴰⵙ ⴰⵍⴱⵍⵉⴷⵉ ⴰⵎⴰⵣⵉⵖⵜ ⵏ ⵍⴰⵟⵍⴰⵙ ⴰⵍⴱⵍⵉⴷⵉ

ⵜⴰⵙⴳⴰⵎⵓ ⵏⵏⵉⴳ ⵏ ⵜⵎⵣⵓⵖⵉ المحافظة السامية للأمازيغية
Asqamu Unnig n Timmuzya
Haut Commissariat à l'Amazighité

Samir EL ARIFI

Tamazight de l'Atlas Blidéen

ⵜⴰⵎⴰⵣⵉⵖⵜ ⵏ ⵍⴰⵟⵍⴰⵙ ⴰⵍⴱⵍⵉⴷⵉ

تامازيغت الأطلس البليدي

Office des Publications Universitaires

•ⵙⵇ•ⵎ: ⵏⵉⵣ ⵏ ⵜⵎⵎⵓⵢ• المحافظة السامية للأمازيغية
Asqamu Unnig n Timmuzɣa
Haut Commissariat à l'Amazighité

Travail realisé par
Samir EL ARIFI
Au projet du hca

Techelhit de l'Atlas blidéen

ⵜ•ⵛⵅⵍⵅⵜ ⵏ ⵍ•ⵊⵍ•ⵙ •ⵄⵍⵉⵏⵉ

تشلحيت الأطلس البليدي

OFFICE DES PUBLICATIONS UNIVERSITAIRES

©Office des Publications Universitaires :

EDITION :

I.S.B.N :

Dépôt légal:

EL ARIFI Samir

Ou'Belaïd : Aryaz N'Aït Arif

العريفي سمير

أو بلعيد : أرياز ناآيت

بسم الله الرحمن الرحيم

وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦ خَلْقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَٰنِكُمْ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّلْعَٰلِمِينَ ٢٢

{*Et parmi Ses signes la création des cieux et de la terre et la* ***variété*** *de vos* ***idiomes*** *et de vos* ***couleurs****. Il y a en cela des* ***preuves*** *pour les* ***savants****.****}***

(**s.** 30/**v.** 22)

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَٰكُم مِّن ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ وَجَعَلْنَٰكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا۟ ۚ إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِندَ ٱللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ١٣

{*Ô hommes ! Nous vous avons créés d'un mâle et d'une femelle, et Nous avons fait de vous des* ***nations*** *et des* ***tribus****, pour que vous vous* ***entre-connaissiez****. Le plus* ***noble*** *d'entre vous, auprès d'Allāh, est le plus* ***pieux****. Allāh est certes Omniscient et Grand Connaisseur.****}***

(**s.** 49/**v.** 13)

DÉDICACE

… à mon arrière-grand-père paternel Ahmed Ou'Belaïd, chef de la fraction des Aït Arif , confédération des Aït Moussa du Petit Atlas,

… aux Atlassiens du Petit Atlas, contraints, pour leur survie, à fuir plusieurs fois, leur terre ancestrale, à se détourner de leur langue, leur culture, leur tradition, leur mode de vie, …

… à mes frères et sœurs algériens tombés en martyrs par centaines de milliers – s'il plaît à Allah – durant la ténébreuse colonisation française

… aux Atlassiens qui ont participés à l'enrichissement de ce lexique

REMERCIEMENTS

*Je remercie M. **MOUFFOK Omar**[1] et les nombreux **Atlassiens** de tout âge pour qui nous ont transmis leurs connaissances avec amour, pour leur travail de terrain, leurs diverses contributions et leurs conseils en direction de ce lexique, les membres du H.-C.A.[2] dont M. **ASSAD El Hachemi**, S.g..*

[1] Chercheur indépendant sur les variantes de tamazight.
[2] **H**aut-**C**ommissariat à l'**A**mazighité, http://hca-dz.org/

INTRODUCTION

SOMMAIRE

Le massif du Petit Atlas **09**

La plaine de Meṭišt et du Tiṭri **09**

Les confédérations atlassiennes **10**

Le dialecte du Petit Atlas **14**
1. Dénomination **14**
2. Classification **19**
3. Données linguistiques **22**
a. Phonétique et Phonologie *22*
b. Morphologie et Syntaxe *23*
c. Système verbal *24*
d. Vocabulaire divers *25*
4. Situation linguistique et perspectives **26**
a. Situation linguistique *24*
b. Perspectives *27*
5. Lexique **29**
a. Organisation *29*
b. Transcription *31*
c. Signes et Abréviations *33*

LE MASSIF DU PETIT ATLAS

On nomme la chaîne de montagne au S. de l'Algérois l'"Atlas[3] mitidjéen"[4] ou "Atlas mitidjien/métidjien"[5] ou "Atlas de la Mitidja"[6] ou "Petit Atlas"[7] ou "Atlas blidéen"[8] ou "Atlas blidien"[9] pour sa partie septentrionale ou "Atlas médéen"[10] pour sa partie méridionale. On la surnomme aussi "le balcon de la Mitidja"[11] ou encore : "le Rempart de la Mitidja"[12]. C'est une partie de l'Atlas tellien algérien qui débute des régions algériennes ouest jusqu'aux régions est. C'est un relief montagneux de plus de 1000 km de long et 100 km de large. Avec l'Atlas saharien algérien au S., ils forment deux grandes murailles parallèles au littoral méditerranéen algérien. Le Petit Atlas est implanté majestueusement dans les extrémités des régions de Leḇliḏa (S.), Lemdiyeṯ (N.), Ɛin Ddefla (N.-E.), Lebwira (N.-O.) et Bu Merdes (S.-O.)[13]. Il est imbriqué entre la plaine de Meṭišt (Mitidja, N.)[14] et celle du Tiṭri (S.)[15],[16]. Par ailleurs, il est ceinturé par Iɣzer Waǧer[17] (O.) et Iɣzer Yesser[18] (E.) ainsi que des extrémités sud de la plaine de Meṭišt aux extrémités nord de celle du Tiṭri qui en épouse les extrémités méridionales.

---

[3] i.e., Atlas, v. le tableau de transcription en fin d'introduction.

[4] SAVARY Anne-Jean-Marie-René, ESQUER Gabriel, ***"Correspondance du duc de Rovigo"***, t. II, p. 126, Alger, 1920.

[5]

- SERRALDA Vincent, HUARD André, ***"Le Berbère … lumière de l'Occident"***, p. 12, éd. N.E.L., Paris, 2008.
- JOLY Alexandre, ***"La plaine des Beni-Sliman et ses abords"***, in ***"Bulletin de la société de géographie"***, p. 439, Alger, 1900.

[6] cf. à venir.

[7]

- GAILLARD Marie-Joseph-Bernard, ***"Sur Alger"***, p. 20, Paris, 1837.
- LANDMANN Jean-Marie, ***"Les fermes du petit Atlas …"***, Paris, 1841.
- TRUMELET Corneille, ***"Bou-Farik"***, p. 102, …, Alger, 1887.

[8] HALIMI Abdelkader, ***"L'Atlas blidéen : climats & étages végétaux"***, Alger, 1980.

[9] ROBERT Paul, ***"Les agrumes dans le monde et le développement de leur culture en Algérie"***, p. 413, Paris, 1947.

[10] BALOUT Lionel, BRIGGS Lloyd Cabot, ***"Tête osseuse de Mechta-el-Arbi …"***, p.12, Alger, 1951.

[11] cf. à venir.

[12] cf. à venir.

[13] Blida (S.), Médéa (N.), Aïn Defla (N.-E.), Bouira (N.-O.) et Boumerdès (S.-O.).

[14] Diverses transcriptions utilisées dans les anciens écrits : "Metija", "Mitidja", "Mettidja", "Mitijah", "Métidgé", "Metijiah", Mattîga, Mittîga, …

[15] Diverses transcriptions utilisées dans les anciens écrits : "Titri", "Titteri", "Titry", "Tithri", "Titérie", "Tittéri", …

[16] Région englobée aujourd'hui par la w. de Médéa, cf. CARETTE Ernest, WARNIER Auguste, ***"Carte de l'Algérie divisée par tribus"***, X, 1846.

[17] i.e., Oued Djer.

[18] i.e., Oued Isser.

LA PLAINE DE MEṬIŠT ET DU TIṬRI

La plaine de la Mitidja est appelée localement "Meṭišt"[19],[20] ou "Hamettijṯ" ou "Hamettišṯ"[21] ou "Mettijeṯ"[22] ou "Lemtiğa"[23]. On la surnome "l'ennemie de la faim"[24] ou "la mère du pauvre"[25]. Elle est intimement liée au Petit Atlas puisqu'elle en épouse les premiers contreforts septentrionaux. Elle est orientée parallèlement au relief côtier algérien de l'E.-N.-E. vers l'O.-S.-O.. Elle s'étend sur environ 100 km de long et de 5 à 20 km de large. Plusieurs hypothèses parfois fantaisistes ont été émises sur l'étymologie de "Meṭišt" ; certains avancent que :

• *"Mettijet"* et *"iṭṭij"* (soleil) [26] aurait une origine commune mais le "t" est occlusif dans l'un et emphatique dans l'autre ou que "Mettijet" serait composé ; le "m" initial serait la contraction de "am" qui signifie "comme, tel que" dans le dialecte local,

• *"Mettiğa"* viendrait de l'arabe *"Umm Ttiğan"*, c'est-à-dire : "la mère des couronnes/des diadèmes". Selon d'autres, il faudrait prononcer *"Mettuğa"*, qui signifie "la couronnée"[27],

• *"Salonina Matidia"* nièce de l'empereur romain Trajan possédait plusieurs domaines le long du littoral algérien comme le prouve les anciens toponymes *"Paccianis Matidiæ"*, *"Rusubriccari Matide"*. Ainsi, *"Mettiğa"* serait un dérivé de "Matidia"[28],

• l'hypothèse la plus sérieuse est que *"Mettiğa"* désigne un clan de tribu amazigh[29]. En effet, une localité atlassienne située sur les premiers contreforts atlassiens, entre Tabaynet[30] et Sidi Serḥan[31] chez les Ayṯ Miṣra,

---

[19] On prononce : "Metsicht" | مُتْسِيشْتْ ، مُجْشْتْ | ⵎⵓⵜⵙⵉⵛⵜ" en ṯašelḥiṯ du Petit Atlas.

[20]

• LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, p. 46, Paris, 1914.

• BOLTON X, ***"Africa, Performed by the Sr. Danville under the Patronage of the Duke of Orleans Revised and Improved by Mr. Bolton"***, London, 1766.

[21] Formes attestées dans le ṯašelḥiṯ de la Ḍahra orientale.

[22] idem

[23] Forme attestée chez les arabophones.

[24]

• IMACHE Amar, HARTANI Tarik, BOUARFA Sami, KUPER Marcel, ***"La Mitidja vingt ans après …"***, p. 23, éd. Alpha, Alger, 2010.

• TRUMELET Corneille, ***"Bou-Farik"***, p. 444, Alger, 1887.

[25] idem

[26] Le soleil se dit "ṯafuṯ" ou "ṯafukṯ" dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas, la forme "iṭṭij" est aussi attesté dans sa partie extrême-orientale.

[27] TRUMELET Corneille, ***"Bou-Farik"***, p. 440, Alger, 1887.

[28] TADEUSZ Lewicki, TADEUSZ Kotula, "***Un témoignage d'al-Bakrī et le problème de la ratio privata sévérienne en Tripolitaine"***, in ***"Antiquités africaines"***, vol. 22, n°1, p. 262, C.N.R.S. éditions, Aix-en-Provence, 1986.

[29] i.e., berbère.

[30] Tabaïnet, daïra de Bouinan, w. de Blida.

[31] Sidi Serh'ane, daïra de Bouinan, w. de Blida.

porte le nom de *"Mettiğa"*[32]. Par ailleurs, dans le Warsnis[33],[34] une des fractions de la tribu des *"Huwwara"*[35] de la confédération des At̲ Yindel[36] porte le nom de *"Mettiğa"* et dans la plaine de Meṭišt, au S. de Sidi Musa, *"Huwwara"* est le nom d'une localité. Il est probable que des éléments de cette tribu se soit disséminés de-ci de-là et que se soit son nom qui a été généralisé à toute la plaine. **BASSET René** écrit : "Ce nom Métidja, porté par une fraction qui habite une plaine fermée par des montagnes, montre l'inexactitude de l'étymologie latine (Mattidia) proposée pour expliquer le nom de la grande plaine de la Métidja, aux environs d'Alger, étymologie qui est encore reproduite aujourd'hui. […]"[37].

On appelle les habitants de la plaine de Meṭišt, les "Mtatiğ", c'est-à-dire les "Mitidjiens"[38]. Par ailleurs, "Lemtiği" est un patronyme récurent dans la région atlassienne, peut-être les descendants de cet ancien clan. Quant à la signification de "Meṭišt" elle demeure obscure.

La plaine du "Tiṭri" est un toponyme amazigh composé et contracté, peut-être en : "Tiṭ" (œil, source d'eau) et "Itri" (étoile).

---

[32] DUFOUR Auguste-Henri, ***"Carte topographique du massif d'Alger ou Sahhel & de la plaine de la Métidja …"***, Paris, 1844.

[33] i.e., Ouarsenis.

[34] CHAKER Salem, ***"Ouarsenis"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 36, p. 5946, Edisud, Aix-en-Provence, 2013.

[35] i.e., El Hoouara.

[36] i.e., Béni Hindel, transcription faussée, il n'y a pas de "h", aujourd'hui, la localité se nomme : "Bordj Bou Naama", w. de Tissemsilt.

[37]

• BASSET René : ***"Étude sur la zénatia de l'Ouarsenis et du Maghreb central"***, p. 1 à 2, Paris, 1895.

• LIZOT Jacques, ***"Metidja, un village algérien de l'Ouarsenis"***, éd. S.N.E.D., Alger, 1973.

[38] TRUMELET Corneille, ***"Bou-Farik"***, p. 56, 440, Alger, 1887.

LES CONFÉDÉRATIONS ATLASSIENNES

Les confédérations atlassiennes sont un ensemble de tribus, elles-mêmes composées de fractions elles-mêmes composées de plusieurs familles.

Le Petit Atlas et la plaine de Meṭišt compte quinze confédérations[39] situées dans les parties septentrionales avec des débouchés sur la plaine de Meṭišt et méridionales avec des débouchés sur la plaine du Tiṭri :

1. Isumaṯen[40] إِسُومَاثْنْ (P. A. S.)[41],
2. Imuzawiyen[42] إِمُوزَاوِيْنْ (P. A. S.),
3. Ayṯ[44] Ṣaleḥ آيْثْ صَالْحْ (P. A. S.),
4. Ayṯ Uɣellay[45] آيْثْ أُوغْلَّايْ (P. A. S.),
5. Iferruxen[47] إِفْرُّوخْنْ (P. A. S.),
6. Ayṯ Miṣra آيْثْ مِيصْرَا (P. A. S.),
7. Ayṯ Wezzra[49] آيْثْ وْزَّرَا (P. A. M.)[50],
8. Ayṯ Mesɛud آيْثْ مْسْعُودْ (P. A. M.),
9. Ayṯ Bu Yeɛgub آيْثْ بُو يْعْقُّوبْ (P. A. M.),
10. Ayṯ Xlifa[43] آيْثْ خْلِيفَة (P. A. M.),
11. Ayṯ Musa آيْثْ مُوسَى (P. A. S.),
12. Xašnet[46] خَاشْنْتْ (P. A. S.),
13. Ayṯ Ǧaɛd[48] آيْثْ جَعْدْ (P. A. M.),
14. Ayṯ Xlil آيْثْ خْلِيلْ (plaine de Meṭišt),
15. Iḥağğuṭen[51] إِحَاجُّوطْنْ (plaine de Meṭišt).

• *Confédérations ayant une partie ou l'ensemble de leur territoire dans la plaine de Meṭišt :* 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 12, 14, 15

• *Confédérations ayant une partie de leur territoire dans la plaine du Tiṭri :* 7, 9, 10, 13

• *Confédérations n'ayant aucun accès à Meṭišt ou au Tiṭri :* 8

---

[39] EL ARIFI Samir, ***"Confédérations du Petit Atlas"***, 1 er éd., 2016 : *http://atlas.blida.over-blog.com/confederations.petit.atlas*
[40] i.e., Sumata.
[41] Pour : **P**etit **A**tlas **S**eptentrional (Nord).
[42] i.e., Muzaya.
[43] C'est une confédération qui fut intégrée dans l'outhane des "Bni Sliman" sous les Turcs.
[44] Les intitulés : "Ayṯ", "Aṯ" ou "Iṯ" englobent les termes arabes de "Banī" (Béni, Beni), "Awlad" (Ouled), "Ahl", i.e., "Les enfants de … , Les fils de … , Les descendants de … , Les gens de … , Ceux de …".
[45] Aussi : Aɣellay, Ɣlalwa, cf. CARETTE Antoine-Ernest-Hippolyte, ***"Recherches sur l'origine et les migrations des principales tribus de l'Afrique septentrionale et particulièrement de l'Algérie"***, p. 468, Paris, 1853.
[46] Il s'agit du nom de l'outhane imposé par les Turcs, il comprend entre autre les Ayṯ Ɛamran, …
[47] i.e., Ferruxa.
[48] Aussi : "Ǧɛada" ou "Iǧaɛḏiwen" ou "Iǧaɛden".
[49] Aussi : Wzara.
[50] Pour : **P**etit **A**tlas **M**éridional (Sud).
[51] i.e., Ḥağğuṭ, on dit aussi : Ḥǧağṭa.

Parmi les familles de fraction on trouve le plus souvent une famille principale autour de laquelle gravite d'autres familles proches ou d'autres installées sur le tard. Généralement, le chef de fraction était issu de la famille principale et les discussions relatives aux affaires de la fraction avaient lieu en un endroit faisant l'unanimité comme la mosquée, près d'une source, d'un arbre, …

Les limites entre les confédérations sont naturelles comme les cols de montagnes, les crêtes, les vallées, les rivières, … Le découpage administratif actuel dans la région atlassienne suit plus ou moins les frontières historiques des confédérations. Sur le territoire de la confédération, chaque tribu occupe une partie et il en est de même pour les fractions de tribu et les familles de fractions qui la composent. Les superficies sont inégales dans le Petit Atlas. Une famille de fraction peut posséder des terres chez une autre tribu mais toujours dans la même confédération.

Chaque confédération atlassienne organisait annuellement une grande fête qu'on nomme "zerda" ou "waɛda" regroupant hommes, femmes et enfants. Les festivités qui s'étalaient sur plusieurs jours, permettaient à toutes les tribus la composant de se rencontrer autour d'un festin, de démonstrations de danses, de chants, de compétitions inter-fractions au travers de jeux traditionnels, … C'était aussi l'occasion de sceller des mariages, de régler des différends, … À une plus petite échelle, il y avait des fêtes annuelles au sein de la tribu, "zerda intertribal" et même au sein de la fraction, "zerda interfamiliale" et à une plus grande échelle, les contacts inter-confédérationels avaient lieu dans les grands marchés régionaux comme ceux de Blida, Boufarik, Larbaa, Hadjout, … mais aussi en période de guerre ; en effet, durant la colonisation française, par exemple, les récits historiques décrivent des confédérations atlassiennes unis dans leur combat contre les colons français.

Voici, plus ou moins, la situation des confédérations de l'Atlas mitidjien et les principales villes de la région atlassienne :

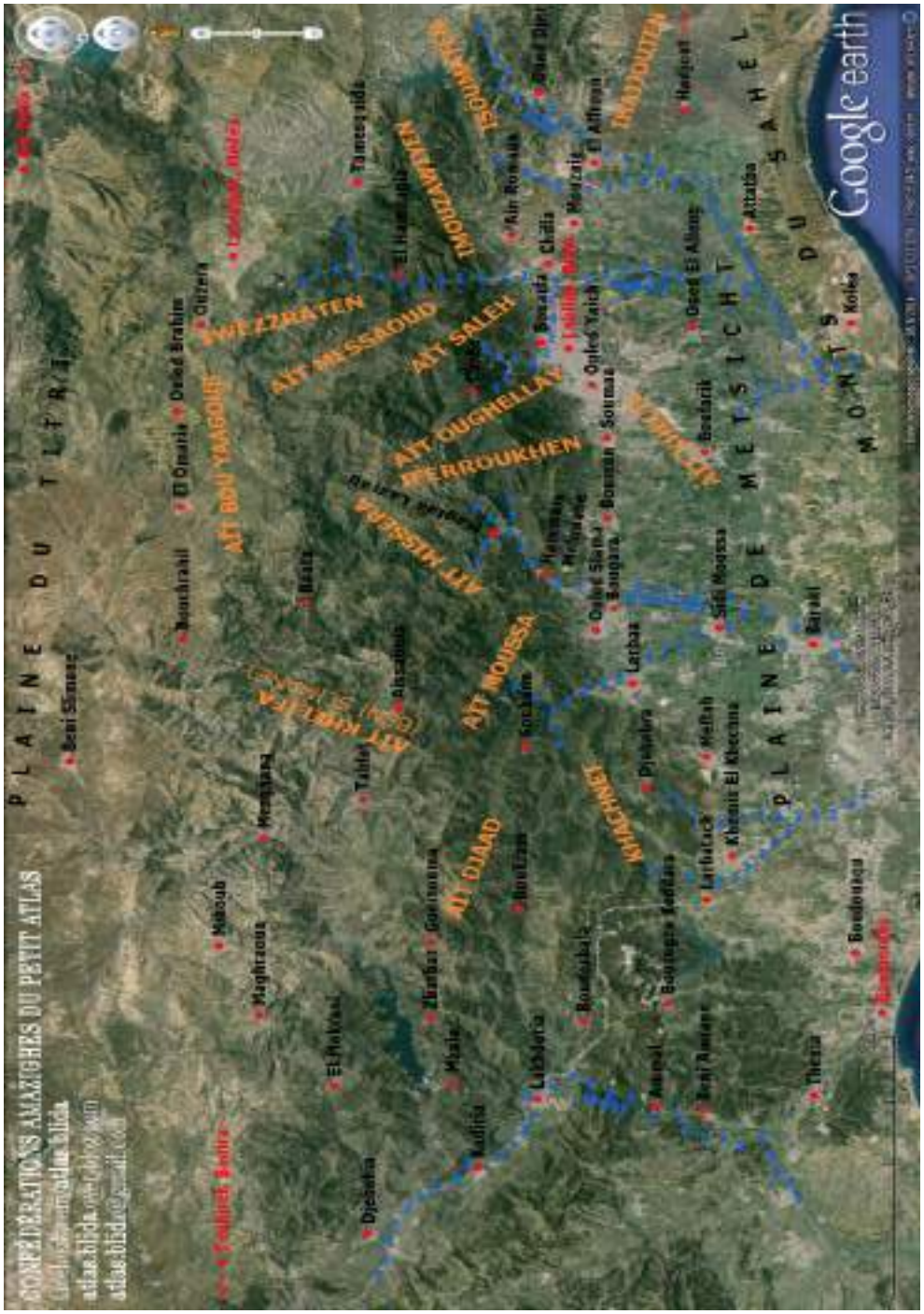
COMPÉTITION DES AMAZIGHES DU PETIT ATLAS
PLAINE DU TLETRA
Beni Smaren
Bouchrahil
El Omaria
Oued Brahim
Oizera
AYT BOU YAGOUB
AYT MESSAOUD
AYT SALEH
AYT OUGHELLAY
AYT HISSEIN
AYT MOUSSA
AYT DJAAD
Maroub
Maghrawa
Mezzaraq
Tahla
Bizaz
Tamesguida
El Hamamlia
Ain Romana
Chaïa
Sosaïda
Oued Sidi
Mouzaïa
El Affroun
Oulad Yaich
Sougrat
Bouman
Oulad Sidi
Bouqara
Larbaa
Sidi Moussa
Bouarik
Oued El Alleug
Hadjout
Attatba
Koléa
Bardal
Bouduaou
Theniet
Larbaatach
Khemis El Khechna
Mehali
Pjiadura
Bouchrahil
Ladjoria
Ksibaïm
Bouhizza
Ouled Ziad
Ouled Ali
Ouled Bellila
Djemaïa
El Hofrat
Ksar Boukhari
Ksar Bellila
Ksar Bellila
Ksar Bellila

La région atlassienne faisait partie, jadis, du pays des Imγaren[52] issu de la confédération amazighe des Iznatan[53] et ce, bien avant l'arrivée de tribus de la confédération amazighe des Iznagan[54]. Le pays des Imγaren occupait un grand territoire au sud d'Alger[55] englobant la plaine de Meṭišt et le Petit Aṭlas, d'ailleurs, la zone montagneuse au sud des Ayṯ Musa est nommée "Ǧbel Maγrawa"[56], "Monts Maghraoua"[57] habités par les descendants d'une partie des Imγaren[58]. Quant à la grande confédération des Iznagan, elle regroupe plusieurs tribus amazighes nomades ou sédentaires[59] comme certaines tribus atlassiennes pratiquant l'agriculture[60]. La plaine de Meṭišt[61] et le Petit Atlas[62] furent, aussi, liés à leur territoire comme le prouve une partie de la chaîne mitidjéenne qui était surnommée "montagnes des Sanhadjas"[63].[64] Pour faire simple, le Petit Atlas est un magnifique mélange de tribus zénétiennes et sanhadjiennes parfois unis dans une même confédération mais l'élément zénétien reste plus marqué, notamment, au niveau du parler.

---

[52] i.e., Maghraoua.
[53] i.e., Zénètes.
[54] i.e., Sanhadjas.
[55] BASSET René, ***"Lexicographie berbère"***, ***"Le dialecte des Beni Menacer"***, p. 5, Paris, 1885.
[56] SHAW Thomas, ***"Voyage dans la régence d'Alger …"***, Paris, 1830.
[57] X, ***"Croquis du Territoire d'Alger …"***, Paris, 1831.
[58] SHAW Thomas, ***"Voyages de Mr Shaw, M.D. dans plusieurs provinces de la Barbarie et du Levant …"***, t. I, p. 96, La Haye, 1743.
[59] JANIER Émile, ***"Les Bettiwa de Saint-Leu"***, in ***"Revue africaine"***, t. LXXXIX, p. 239, Alger, 1945.
[60] idem
[61] BELLIL Rachid, ***"Kabylie : La région dans les écrits arabes"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 26, p. 4020, Edisud, Aix-en-Provence, 2004.
[62] X, ***"Exploration scientifique de l'Algérie pendant les années 1840, 1841, 1842"***, t III, p. 63, Paris, 1853.
[63] Ibn Khaldoun, ***"Histoire des Berbères …"***, t. III, p. 320, 471, Alger, 1856.
[64] EL ARIFI Samir, ***"Aït Moussa, Le cœur du Petit Atlas"***, 1 er éd., 2015 : *http://atlas.blida.over-blog.com/ait.moussa.cœur.petit.atlas*

LE DIALECTE DU PETIT ATLAS

1. Dénomination :

On désigne le dialecte du Petit Atlas par trois dénominations : “ṯašelḥiṯ”[65], “ṯaznatiṯ”[66] et “ṯaqḇayliṯ”[67] qui est récent à l’échelle historique. Ces trois dénominations se prononcent de différentes manières comme nous allons le voir. Dans ce présent livre j’opte pour l’appellation “ṯašelḥiṯ” car elle est ancienne, authentique, elle fait partie de notre patrimoine culturel qui rappelle notre glorieux passé, nous la retrouvons dans l’ensemble des confédérations atlassiennes sous différentes formes et dans l’ensemble des isolats aux dialectes zénétiens.

En “ṯaqḇayliṯ” de Kabylie, “ašluḥ”[68] (sing., ann. : we), “išlaḥ” (pl., ann. : ye), “tašluḥt” (dim.) signifie *“burnous”, “tente de nomades”*[69]. Dans d’autres dialectes, il désigne la *“natte en jonc, en alfa ou en palmier* [nain]*”*, la fibre de ces végétaux était utilisée dans la réalisation des tentes des Amazighs[70] nomades[71]. **MOULIÉRAS Auguste** écrit : « […] Le mot chlouh’ vient du terme braber achlouh’, pluriel : ichelh’en qui signifie « natte en jonc, en alfa ou en palmier, vielle et déchirée. » […] ».[72] Enfin, chez d’autres, il désigne la *“tente de poil de chameau”*[73]. Concernant la dénomination “aznat”[74], cette dernière serait la corruption du nom propre de l’ancêtre des Zénètes : “Ǧana” (“ǧ” serait devenu “z” et un “t” final aurait fait son apparition au fil du temps). Selon d’autres hypothèses, la dénomination “znata” aurait été arabisé et elle viendrait de “iggen” ou “ijjen” qui désigne le chiffre *“un”*. Par ailleurs, la forme “iznaten” (sing. “aznat”) serait composée de deux phonèmes et aurait pour signification : *“ceux qui envoient leur brebis aux pâturages”, “ceux dont l’activité essentielle est l’élevage nomadisant”* ou alors : *“tentes nombreuses, campements importants”*[75].

---

[65] Prononcée : “thachelh’ith” | تَشْلْحِيثْ ، ثَاشْلْحِيثْ | ⵅⴰⵛⵍⵃⵉⵜⵅ.

[66] Prononcée : “thaznatith” | ثَزْنَتِيثْ ، ثَازْنَتِيثْ | ⵅⴰⵣⵏⴰⵜⵉⵅ qui est la forme amazighe de “znatiya” et celle attestée.

[67] Prononcée : “thaqvaylith” | ثَقْڤَيْلِيثْ ، ثَاقْبَيْلِيثْ | ⵅⴰⴼⴱⴰⵢⵍⵉⵅ.

[68] Diverses transcriptions utilisées dans les anciens écrits, pour le peuple : “Chleu”, “Chleuh”, “Chelouh”, “Chlouh’”, “Chellouh”, “Schelouh”, “Chellah”, “Cheleuh, pour la langue : “chellaia”, “chellaïa”, “chelha”, “chelh’a”, …

[69] DALLET Jean-Marie, ***“Dictionnaire Kabyle-Français …”***, p.90, Paris, 1982.

[70] i.e., Berbères.

[71] FOTTORINO Éric, trad. REY Philippe, ***“Fils de Berbères”***, p. —, éd. Philippe Rey, Paris, 2014.

[72] MOULIÉRAS Auguste, ***“Une tribu zénète anti-musulmane au Maroc*** (les Zkara)***”***, p. 26, Paris, 1905.

[73]

• LE PRIER Louis, ***“Le pays de Tigourarin : Gourara”***, p. 187, Asnières, 1988.

• DEPORTER Victor Benjamin, ***“Sahara algérien …”***, p. 16, 22, Alger, 1891.

[74] Diverses transcriptions utilisées dans les anciens écrits, pour le peuple : Zenata, …, pour la langue :“zénata”, “zenatya”, “zenatia”, “zenatïa”, “zenatiyya”, …

[75] BELLIL Rachid, ***“Les oasis du Gourara*** *(Sahara algérien)* ***…”***, t. I, p. 73 à 75, 1999, t. III, éd. Peeters, Paris, Louvain, 2000.

Nous retrouvons ces dénominations dans l'ensemble de l'aire amazighe, c'est le cas chez les Amazighs :

- de Tunisie ("celḥa")[76],
- du Maroc ("celḥa", "ṯašelḥiṯ", "znatiya")[77],
- de Libye[78],
- d'Égypte[79] et
- d'Algérie ("celḥa", "ṯašelḥiṯ", "znatiya", "ṯaznatiṯ") précisément dans :
  - le Tigurarin et le Twat (w. d'Aḏrar)[80],
  - l'Oranie (w. de Wehran)[81],
  - les ksour du sud oranais (w. de Lbayyeḍ, Nεama, Beššar)[82],
  - Msirda, Aṯ Snus, Aṯ Bu Sεid (w. de Tlemsen)[83],

---

[76]• BASSET René, ***"Le dialecte de Djerbah"***, in ***"Notes de lexicographie berbère"***, p. 282, 304, 306, Paris, 1885.

• Paris, 1885, PROVOTELLE Paul, ***"Étude sur la tamazir't ou zénatia de Qalaât Es-Sened (Tunisie)"***, p. 3, Paris, 1911.

[77]3• CHAKER Salem, ***"La langue berbère au Sahara", in "Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée"***, n°11, 1er sem., p. 164, Aix-en-Provence, 1972.

• JUSTINARD Léopold, ***"Manuel de berbère marocain*** *(Dialecte chleuh)****"***, Paris, 1914.

• RENISIO Amédée, ***"Étude sur les dialectes berbères des Béni Iznassen, du Rif et des Senhaja de Sraïr"***, intr. p. II à III, Paris, 1932.

[78] cf. à venir …

[79] BASSET René, ***"Dialecte de Syouah"***, intr. p. V, Paris, 1890.

[80] i.e., Gourara, Touat, w. d'Adrar, cf.

• LE PRIER Louis, ***"Le pays de Tigourarin : Gourara"***, p. 187, Asnières, 1988.

• LACROIX Napoléon, DE LA MARTINIÈRE Henri Poisson, ***"Documents pour servir à l'étude du Nord-Ouest africain"***, t. III, p. 186, 187, Alger, 1897.

• BELLIL Rachid, ***"Les oasis du Gourara*** *(Sahara algérien)* ***…"***, t. I, p. 57, 1999, t. III, éd. Peeters, Paris, Louvain, 2000.

• Ministère de la Guerre, ***"Tableau de la situation des établissements français dans l'Algérie, 1845–1846"***, t. IX, p. 523, Paris, 1847.

• LACROIX Napoléon, DE LA MARTINIÈRE Henri Poisson, ***"Documents pour servir à l'étude du Nord-Ouest africain"***, t. III, p. 186, 187, Alger, 1897.

[81] i.e., w. d'Oran, cf. LE CHÂTELIER Alfred, ***"Les musulmans français du Nord de l'Afrique"***, p. 105 à 106, Paris, 1906.

[82] i.e., w. d'El Bayadh, Naama, Béchar, cf. SEDDIKI Zinab, ***"Discours féminins sur les langues en présence en Algérie"***, in ***"Synergies, Pays riverains du Mékong"***, n°4, p. 143, G.E.R.F.L.I.N.T., X, 2012.

[83] i.e., Béni Snous, Béni Bou Saïd, w. de Tlemcen, cf.

• idem

• BOUMEDIÈNE Khaled, ***"Tlemcen : Le Mawlid Ennabaoui et Yennayer célébrés"***, in ***"Le Qotidien d'Oran"***, 10.08.2008

• DESTAING Edmond, ***"Étude sur le dialecte berbère des Beni-Snous"***, intr. p. XXVIII, Paris, 1907.

• RUFFIÉ Jacques, CABANNES R., LARROUY Georges, ***"Étude hémotypologique des populations berbères de M'Sirda-Fouaga*** *(Nord-Ouest Oranais)****"***, in ***"Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris"***, t. III, XI ième sér., n°3, p. 298, Paris, 1962.

• le Constantinois (w. de Qsenṭina)[84],

• le Mzab (w. de Ɣerdaya)[85],

• Wargla et Wed Riɣ (w. de Wargla)[86],

• Warsnis (w. de Lemdiyet, Ɛin Ddefla, Tisemsilt, Clef, Ɣelizan et Tyaret)[87],

• Ḍahra[88] orientale : Ayt Mnaṣir, Išenwiyen (w. de Tipaza, Ɛin Ddefla)[89], Ḍahra occidentale : Ɛšɛaša, … (w. de Mestɣanem)[90],

• le Petit Atlas occidental, central, oriental sauf la partie extrême-orientale[91] (w. de Lebliḍa, Lemdiyet, Ɛin Ddefla),

Ainsi, l'ensemble de ces groupes amazighs dispersés à travers l'Afrique du Nord, partagent les appellations "tašelḥit" et "taznatit" et s'identifient à elles[92] malgré certaines différences dans leurs dialectes. Ces nobles termes ne véhiculent aucun sens péjoratif contrairement à ce qui est répandu chez certains et puis, comment des millions d'Amazighs, à travers les siècles, se seraient identifiés à des dénominations injurieuses ?

Dans le Petit Atlas, ces deux appellations ne sont pas étrangères puisque elles y sont attestées. Elles sont générales par rapport à d'autres particulières puisque les Atlassiens se nomment, aussi, selon leur confédération, leur tribu ou leur clan. Mais avant tout, les Atlassiens se nomment tous sans exception : « Les Montagnards ». Voici les formes relevées[93] :

MONTAGNARD

• [ṢḤ] ar., m., ağbayli | m., pl., iğbayliyen

CHLEUH (autre dénomination du tamaziɣt du Petit Atlas, rem. : elle commence à se faire rare)

---

[84] i.e., w. de Constantine, cf. LE PLAY Frédéric, ***"Les ouvriers des deux mondes …"***, p.492, Tours, 1885.

[85] i.e., w. de Ghardaïa, cf. BASSET René, ***"Étude sur la zénatia du Mzab, de Ouargla et de l'Oued-Rir'"***, Paris, 1893.

[86] i.e., Ouargla, Oued Righ, w. de Ouargla, cf. idem

[87] i.e., w. de Médéa, Aïn Defla, Tissemsilt, Chlef, Relizane et Tiaret, cf.

• Paris, BASSET René, ***"Étude sur la zénatia de l'Ouarsenis et du Maghreb central"***, intr. p. II, Paris, 1825.

• CHAKER Salem, ***"Ouarsenis"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 36, p. 5949, Edisud, Aix-en-Provence, 2013.

[88] i.e., Dahra.

[89] i.e., Béni Menacer, Chenouis, w. de Tipaza, Aïn Defla, cf. BASSET René, ***"Le dialecte des Beni Menacer"***, in **"Notes de lexicographie berbère"**, p. 3, 6, Paris, 1885.

[90] i.e., Achaacha, w. de Mostaganem, cf. X, ***"Langues berbères – Algérie"***, in ***"Wikipédia"***.

[91] À ce jour, j'ignore s'il existe des traces de ces dénominations dans sa partie extrême orientale.

[92]

• LE PRIER Louis, ***"Le pays de Tigourarin : Gourara"***, p. 187, Asnières, 1988.

• DEPORTER Victor Benjamin, ***"Sahara algérien …"***, p. 16, Alger, 1891.

[93] EL ARIFI Samir, ***"Tachelhit de l'Atlas blidéen"***, 5 ième éd., 2015.

→ Individu :

- m., Ašelḥi | [ṢḤ] m., pl., Išelḥiyen, f., Ṯašelḥiṯ | f., pl., Ṯišelḥiyin
- m., pl., Šluḥ

→ Langue :

- [ṢḤ] f., ṯašelḥiṯ (ann. : tš)
- [MR], [XL] f., ṯašelḥiṯ
- [MR] f., {t}hašelḥit
- [MR] f., {ṯ}hašelḥiṯ
- [ṢḤ], [MR], [MZ], [MR] f., šelḥiya
- [ṢḤ] f., šelḥiyeṯ

ZÉNATIA (autre dénomination du tamaziɣt du Petit Atlas, rem. : elle semble avoir aujourd'hui disparue)

- [ṢḤ] f. znatiya
- f., ṯaznatiṯ ?

KABYLE (autre dénomination du tamaziɣt du Petit Atlas, rem. : elle semble être attestée le plus souvent chez les montagnads originaires des premiers piétmonts atlassiens, aujourd'hui elle est très utilisée localement)

- ar., f., ṯaqbayliṯ
- ar., f., ṯaqḇayliṯ
- [ṢḤ] ar., f., ṭaqḇayliṯ
- [MR], [MƐ] ar., f., taqḇayliṯ
- ar., f., {ṯ}haqḇayliṯ[94]
- [ṢḤ], [MR] ar., f., qbayliya

Je précise que la dénomination d'origine arabe "ṯaqḇayliṯ"[95] bien qu'attestée dans le parler du Petit Atlas, semble récente à l'échelle historique comparée à "ṯašelḥiṯ" et "ṯaznatiṯ". Cette appellation fut d'abord utilisée par les gens arabisés de la plaine de Meṭišt qui dénommaient les montagnards Atlassiens par : "Leqbayel"[96] et leur langue par : "Qbayliya"[97] sans lien avec la région de Kabylie actuelle. Par la suite, les chercheurs du

---

[94] Dénomination attestée aussi au Chenoua et dans les Aurès, cf.

- LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, intr. p. I, Paris, 1914.
- MERCIER Gustave, ***"Le chaouia de l'Aurès*** *(Dialecte de l'Ahmar-Khaddou)****"***, intr. p. II, Paris, 1896.

[95] Dénomination qui vient de l'arabe "qabā'il", i.e., "tribus".

[96] i.e., Kabyles.

[97] i.e., kabyle.

temps de la colonisation ont, à leur tour, nommé “Kabyle” tout Amazighs y compris ceux des pays voisins et “Kabylie” le territoire de ces Amazighs. Pour ces derniers, il y avait autant de Kabylie que de peuples kabyles.

Quant aux dénominations des sous-dialectes atlassiens, j’en ai relevée trois. Il s’agit de celui des Ayṯ Ɛiša occupant la partie extrême-orientale du Petit Atlas et de la plaine de Meṭšit nommé : “ṯaɛišawiṯ”. Collés à ces derniers, nous retrouvons les Ayṯ Ɛamran[98] qui parlent : “ṯaqḇayliṯ Wayṯ Ɛamran” ou “ṯaqḇayliṯ n Yeɣzer n Yesser”. La troisième appellation est celle du sous-dialecte de la confédération des Ayṯ Ṣaleḥ du Petit Atlas occidental qu’on nomme : “ṣalḥī”, “ṣalḥīya”, “ṯaṣelḥiṯ” ou “ṯaṣelḥiṭ”[99] et là aussi, il s’agit d’une appellation récente à l’échelle historique.

DESTAING Edmond écrit dans son : ***“Dictionnaire français-berbère, Dialecte des Beni-Snous”*** : « […] Les *gens de la plaine* du Chélif appellent *qbail* [Qbayel] les *Meṭmaṭa* [Imeṭmaṭen], soit sédentaires, soit nomades, parce qu’ils *parlent berbère* (de même pour leurs *voisins* les *Haraoua* [Hrawet, Ihrawṯen], les *Beni Ṣalaḥ* [Ayṯ Ṣalaḥ], qui *parlent berbère*) […]. »[100].

HANOTEAU Adolphe, **LETOURNEAU Aristide** écrivent : « On donne, en Algérie, le nom de *Kabyles* [Iqbayliyen] aux populations de *race berbère* qui *habitent les montagnes* du *littoral de la Méditerranée*. Les *Beni Menasser* [Ayṯ Mnaṣir], au sud de Cherchell, les *Mouzaïa* [Imuzawiyen], *Beni Miscera* [Ayṯ Miṣra], *Beni Azzoun* [Ayṯ Ɛazzun, Ayṯ Musa][101], dont les *territoires bordent la Mitidja* [Meṭišt], sont des *Kabyles* [Iqbayliyen], aussi bien que les montagnards du Jurjura [Ǧerǧer] ou des environs de Collo [Lqull]. […] »[102].

LACOSTE-DUJARDIN Camille écrit : « […] En réalité, on appelle donc *« les Kabylies »*, cet ensemble de *montagnes du nord de l’Algérie* dont les *habitants parlent une même langue berbère* (ou tamazight), dans ses variantes dialectales *taqbaylit* « kabyles », qui diffèrent quelque peu, phonétiquement et lexicalement, des autres dialectes berbères du Maroc, de Libye, du Niger ou du Mali. […] »[103].

TRUMELET Corneille écrit : « […] la berberia (i.e., le pays des Amazighs) se divise en quatre dialectes principaux : la *zenatïa* [ṯaznatiṯ], la

---

[98] i.e., Béni Amrane. Sans être catégorique et d’après ce que j’ai pu comprendre à ce jour, pour des raisons historiques, culturelles mais aussi stratégiques, les tribus d’Ayṯ Ɛamran de l’E. et de l’O. du Petit Atlas ainsi que ceux des Ayṯ Uɛammal auraient fait partie de la grande confédération des Ayṯ Ǧaɛd qui bordait, dans le temps, la plaine de Meṭišt. Ceci, avant que les Turcs viennent démanteler cette puissante confédération en y implantant la tribu makhzen des Zwetna et en créant de toute pièce l’“outhane des Khechna” en l’étendant au Petit Atlas avec la dénomination “Xašnet Lǧabel”.

[99] Prononcée : “thas’elh’ith”, “thas’elh’its” | ثَصْلْحِيثْسْ ، ثَصْلْحِيثْ ، ثَصْلْحِخْ ، ثَصْلْحِثْ | ⵅⴰⵚⴹⵍⵃⵉⵜ, ⵅⴰⵚⴹⵍⵃⵉⵜⵙ.

[100] DESTAING Edmond, ***“Dictionnaire français-berbère, Dialecte des Beni-Snous”***, p. 189, Paris, 1907.

[101] EL ARIFI Samir, ***“Aït Moussa, Le cœur du Petit Atlas”***, 1 er éd., 2015.

[102] HANOTEAU Adolphe, LETOURNEAU Aristide, ***“La Kabylie et les coutumes kabyles”***, t. I, p. 1, Paris, 1872.

[103] LACOSTE-DUJARDIN Camille, ***“Contes de femmes et d’ogresses en Kabylie”***, p. 10, éd. Karthala, Paris, 2010.

chellaïa [t̲ašelḥit̲], la chaouïa [t̲ašawit̲], et la zouaouïa [t̲azwawit̲] […]. […] Les *Bni-Salah* [Ayt̲ Ṣaleḥ] du *versant septentrional* […] prétendent, néanmoins, parler la *zenatia* [t̲aznatit̲], c'est-à-dire le *dialecte* en usage parmi les *tribus* habitant les *montagnes* situées à l'*ouest du méridien d'Alger* […] »[104].

DAUMAS Eugène écrit : « […] Le *Zenatia* [t̲aznatit̲] : il existe chez les *tribus kabyles* [Iqbayliyen] qui, remontant vers l'ouest, s'étendent *depuis Alger* jusqu'à notre frontière du Maroc. […] »[105].

GALIBERT Léon écrit : « […] Nous avons dit, dans notre précédent chapitre, de quelle espèce d'hommes se composait la *population d'Alger* ; avant de montrer nos soldats aux prises avec les hordes arabes et *berbères*, faisons connaître ces farouches *habitants* des *plaines* et des *montagnes*.

Les *Berbères*, appelés aussi *Kabaïl* [Iqbayliyen], *Amazig* [Imaziɣen], *Chellah* [Išelḥiyen], forment sous le rapport ethnographique une race entièrement distincte de celle des Arabes ; ils parlent la langue *chellah* [t̲ašelḥit̲] […]. »[106].

CHANTREAU Pierre-Nicolas écrit : « Le *royaume d'Alger* : « *Population* : elle consiste en Turcs […] les Maures, les *Berberes* ou les *Chilehs* [Išelḥiyen], Arabes pasteurs […]. »[107].

DELAPORTE Jean-Honorat écrit : « […] Avant notre prise de possession d'*Alger*, *trois langues*, le turc, l'arabe et le *berbère*, y étaient parlées […] Le *berbère ou le cabile* [t̲aqb̲ayli t̲], connu aussi sous la dénomination de *langue des Chleux* [t̲ašelḥit̲], c'est-à-dire des peuples conquis, s'est réfugié dans les *montagnes*, où il est *dominant*. La *langue berbère-cabile* [t̲aqb̲ayli t̲], *ou des Chleux* [t̲ašelḥit̲], est parlée depuis les bords de l'Océan atlantique jusqu'aux rives du Nil, dans toute la chaîne de l'Atlas, où elle existe divisée en plusieurs dialectes.

Les indigènes, *Berbères ou Chleux* [Išelḥiyen], ont introduit dans ces dialectes plus ou moins de mots et de locutions arabes […].

M. Jean-Honorat Delaporte, secrétaire-interprète de l'intendance civile d'Alger pour la langue arabe, […] s'est occupé, durant le cours des relations que ses fonctions le mettent dans le cas d'avoir journellement avec les *Cabiles-Berbères* [Iqbayliyen] *ou Chleux* [Išelḥiyen], à recueillir un certain nombre de mots de leur langue, qu'il a réunis en un petit vocabulaire. […].

[…] M. Delaporte s'est déterminé à envoyer son vocabulaire de la *langue cabile* [t̲aqb̲ayli t̲], usitée dans la *régence d'Alger* […].

La *langue cabile* [t̲aqb̲ayli t̲], *berbère ou des Chleux*, شلوح [Išelḥiyen], est très-peu connue. […].

L'opuscule de M. Delaporte […]. […] sera sans doute accueilli par les personnes que leur position mettra dans le cas d'avoir des relations avec les

---

[104] TRUMELET Corneille, ***"Blida –*** *Récits selon la légende, la tradition et l'histoire"*, t. I, p. 103, 244, Alger, 1887.

[105] DAUMAS Eugène, ***"Mœurs et Coutumes de l'Algérie,*** *Tell – Kabylie – Sahara"*, p. 183, 3ième éd., Paris, 1858.

[106] GALIBERT Léon, ***"Histoire de l'Algérie ancienne et moderne"***, p. 380, Paris, 1843.

[107] CHANTREAU Pierre-Nicolas, ***"Sciences de l'histoire …"***, t. III, p. 139, Paris, 1806.

Berbères, et par les amateurs des langues anciennes qui désireraient prendre connaissance de la *langue primitive de l'Atlas,* si peu connue du monde savant. »[108].

2. Classification :

Le ṯašelḥiṯ ou le ṯaqḇayliṯ est le dialecte amazigh du Petit Atlas occidental, oriental, central, des versants et piémonts nord et sud de ce dernier. C'est un ensemble de quelques sous-dialectes très proches les uns des autres puisque parlées par des confédérations partageant une même aire géographique[109]. **BASSET André** écrit dans ses ***"Articles de dialectologie berbère"*** : « Ces quelques cinq millions de berbérophones ne forment pas une masse compacte : ils sont dispersés en îlots inégalement répartis et d'importance variable. […] Ils deviennent plus importants au sud et surtout au *nord du Chélif* (i.e., la Ḍahra) et dans la *montagne de Blida* (i.e., l'Atlas blidéen). […]. »[110].

Le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas serait un dialecte de type zénétien. Sa situation fait de lui un dialecte intermédiaire puisqu'il se situe au centre de deux grandes aires amazighophones[111] : le dialecte "ṯaqḇayliṯ" parlée à l'E., plus précisément, le sous-dialecte "ṯaxalfuniṯ"[112] de la confédération des Ayṯ Xalfun[113] juste à l'E. des Xašnet du Petit Atlas ainsi que celui du "ṯašelḥiṯ" parlée à l'O. plus précisément, le dialecte de la confédération des Ayṯ Mnaṣir et des Išenwiyen à l'O. des Isumaṯen du Petit Atlas dans la Ḍahra orientale qu'on nomme pour le premier : "ṯamnaṣriṯ"[114] et pour le second "ṯašinwiṯ"[115] (dénominations récentes). Ainsi, le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas formait, autrefois, un continuum ou une passerelle linguistique ininterrompue entre les dialectes "ṯaqḇayliṯ" de Kabylie (à l'E.) et "ṯašelḥiṯ" de la Ḍahra (à l'O.). Par ailleurs, les confédérations atlassiennes occidentales à l'instar des Ayṯ Ṣaleḥ, des Imuzawiyen, des Isumaṯen ont toujours entretenus de bon lien de voisinages avec leurs voisins parmi des confédérations clairement zénétiennes de la Ḍahra orientale à l'instar des Ayṯ Mennad, des Ayṯ Mnaṣir, des Išenwiyen. Cette promiscuité a aussi eu un grand impact sur les sous-dialectes atlassiens si bien que le lexique utilisé par les uns et les autres est quasiment le même. Au-delà de ces influences linguistiques, le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas présente des termes spécifiques et des particularités propres à lui comme nous allons le voir.

J'ai tenté de réaliser ce croquis qui représente, plus ou moins, la situation du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas :

→ au centre, le Petit Atlas avec ses quinze confédérations citées précédemment et enchâssé entre la plaine de Meṭišt au N. et celle du Tiṭri au S.,

---

[108] DELAPORTE Jean-Honorat, ***"Vocabulaire Berbère-Français"***, p. 3 à 6, Paris, 1836.
[109] i.e., le Petit Atlas.
[110] BASSET André, ***"Articles de dialectologie berbère"***, p. 26, Paris, 1959.
[111] i.e., berbérophones.
[112] Prononcée : "thakhalfounith" | ثَخَلْفُونِيثْ ، ثَاخَلْفُونِيثْ | ⵅⴰⵅⴰⵍⴼⵓⵏⵉⵅ.
[113] i.e., Béni Khalfoune.
[114] Prononcée : "thamnas'rith" | ثَمْنَصْرِيثْ ، ثَامْنَصْرِيثْ | ⵅⴰⵎⵏⴰⵚⵔⵉⵅ.
[115]. Prononcée : "thachinwith" | ثَشِنْوِيثْ ، ثَاشِينْوِيثْ | ⵅⴰⵛⵉⵏⵡⵉⵅ.

→ la Kabylie à l'E. et la confédération des Ayṯ Xalfun à la limite du Petit Atlas,

→ la Ḍahra à l'O. et les confédérations des Išenwiyen et des Ayṯ Mnaṣir,

→ le Warsnis, complètement au S.-O. du Petit Atlas avec les confédérations des Imeṭmaṭen et Ihrawṯen,

Ceci m'amène à citer BASSET René et LAOUT Émile :

BASSET René (1855–1924) écrit : « […] Il y aura lieu d'examiner plus tard si le dialecte parlé par les *Matmata* du Djendel [Ġendel, Imeṭmaṭen], voisins des *Haraoua* [Hrawet, Ihrawṯen], doit être rattaché à cette *famille* ou à celle des *Ouzera* [Ayṯ Wezzra], des *Za'atit* [Zεaṭiṭ, Ayṯ Mesεud], des *B. Bou Ya'qoub* [Ayṯ Bu Yeεgub] et des *Merachda* [Mrašda, Ayṯ Sliman] qui occupent les *crêtes de l'Atlas au sud de Blida*, et dont le *dialecte se rapproche*, au contraire, de celui *des Zouaouas* [Izwawen] de la Grande Kabylie. […] »[116].

LAOUST Émile (1876–1952) écrit : « […] Les *Beni-Salah* [Ayṯ Ṣaleḥ] installés sur les *flancs de l'Atlas de Blida* sont avec les *Ichenouien* [Išenwiyen][117] les *populations berbères* les plus rapprochées d'Alger.

Le colonel Trumelet a décrit leur pittoresque montagne et rapporte la vie de leurs plus vénérés marabouts. Il restait à étudier leur *dialecte qu'il faudra classer avec le Zouaoua* [ṯazwawiṯ] bien qu'il *présente avec celui-ci*

---

[116] BASSET René, ***"Étude sur la zénatia de l'Ouarsenis et du Maghreb central"***, intr. p. II, Paris, 1895.

[117] i.e., Chenouis, leur parler est un sous-dialecte de celui des Ayṯ Mnaṣir, cf.

- LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, intr. p. I, p. 5, Paris, 1914.
- LEVEAU Ph., LEFEVRE L., CHAKER S., ***"Chenoua"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 12, p. 1902, Edisud, Aix-en-Provence, 1993.

des différences telles que les *habitants* de ces *deux régions* se *comprennent difficilement*.

II y aura lieu de *recueillir des textes* choisis parmi les *dialectes* parlés par les *Beni-Miçra* [Ayṯ Miṣra] et les *Beni-Mesa'oud* [Ayṯ Mesɛud] qui sont les *voisins des Beni-Salah* [Ayṯ Ṣaleḥ]. On aura un *groupe nouveau de dialectes* qu'on pourra désigner sous le nom générique *"de dialectes de l'Atlas de la Métidja"* [Meṭišt].

Il a paru intéressant de *comparer* les *dialectes des Beni-Menacer* [Ayṯ Mnaṣir] et des *Beni-Salah* [Ayṯ Ṣaleḥ] avec le *Chenoua* [Šenwa], c'est ce qui a été tenté ici. […] »[118].

Ainsi, selon **BASSET René** et **LAOUST Émile** le dialecte du Petit Atlas « […] se rapproche […] de celui des Zouaouas [Izwawen] de la Grande Kabylie. […] »[119] et il faudrait le « […] classer avec le Zouaoua [ṯazwawiṯ] […] »[120] sans fournir la moindre preuve, plutôt, ils restent vagues en écrivant : *« se rapproche », « il faudra »* et puis comment pouvaient-ils en être sûr alors qu'aucune étude n'a été réalisée sur le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas et qu'aucun texte n'a été recueilli chez les Ayṯ Miṣra et les Ayṯ Mesɛud comme l'a proposé **LAOUST Émile** ? En effet, je n'ai jamais retrouvé la trace de ces textes ou croisé une référence sur leur existence. Aussi, nous avons l'impression que ce dernier se contredit quand il écrit en introduction : « […] il présente (i.e., le parler de Grande Kabylie) avec celui-ci (i.e., le parler du Petit Atlas) des *différences* telles que les *habitants* de ces *deux régions se comprennent difficilement*. […] »[121] pourtant, ses travaux intitulés : ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua COMPARÉ avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"*** prouvent, au contraire, que le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas et celui de la Ḍahra sont fortement liés et englobés dans l'aire ṯaznatiṯ et ceci, **DESTAING Edmond** (1872–1940) l'a bien compris lorsqu'il réalisa son ***"Dictionnaire français-berbère, Dialecte des Beni-Snous"*** en y incluant du lexique de confédérations atlassiennes à l'instar des Ayṯ Ṣaleḥ, Ayṯ Mesɛud et Ayṯ Miṣra aux côtés de celui d'autres dialectes zénétiens comme celui des Imeṭmaṭen (Warsnis, Algérie), Hrawet ou Ihrawṯen (Warsnis, Algérie), Senfita (Ḍahra, Algérie), Aṯ Snus (Tlemsen, Algérie), Aṯ Iznasen (E. du Maroc), Zekkara (E. du Maroc), Aṯ Bu Zeggu (E. Maroc), … Tout au long du dictionnaire, nous remarquons combien tous ces dialectes sont proches.

CHAKER Salem écrit : « […] C'est sans doute l'ampleur et les caractéristiques particulières – surtout le traitement /k/ > /š/ – de ces phénomènes d'affaiblissement qui ont conduit plusieurs descripteurs anciens à rapprocher les parlers aurasiens [ṯašawiṯ] plutôt de ceux de l'*Algérie centrale et occidentale* (*Chénoua* [Šenwa], *Menacer* [Ayṯ Mnaṣir], *Blida*,

---

[118] LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, intr. p. I à II, p. 5, Paris, 1914.

[119] BASSET René, ***"Étude sur la zénatia de l'Ouarsenis et du Maghreb central"***, intr. p. II, Paris, 1895.

[120] LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, intr. p. I, Paris, 1914.

[121] LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, intr. p. I à II, p. 5, Paris, 1914.

Ouarsenis [Warsnis], *Snous* [Aṯ Snus]…) que de ceux de la Kabylie (Mercier, p. 11)[122]. […] »[123].

NAÏT-ZERRAD Kamal classe en toute logique le parler atlassien dans ce qu'on appelle "Algérie central" ou "Moghreb central"[124] qui englobe les dialectes zénétiens. Il écrit : « […] *Algérie central* (qui *regroupe* les points suivants : *Ouarsenis* [Warsnis], *Achacha* [Ɛšɛaša], *Beni Hlima* [Aṯ Ḥlima], *Haraoua* [Hrawet, Ihrawṯen], *Metmata* [Imeṭmaṭen], *Beni Rached* [Aṯ Rašed], *Senfita* [Senfiṭa], *Beni Menacer* [Ayṯ Mnaṣir] et les *parlers des environs de Blida*), […]. »[125].

BASSET René écrit : « […] Leur importance (i.e., les dialectes *A'chacha* [Ɛšɛaša] et *B. H'alima* [Aṯ Ḥlima]) est grande néanmoins, car leur *parenté* avec le *dialecte des B. Menacer* [Ayṯ Mnaṣir] indique *jusqu'où s'étendait la Zenatia* [ṯaznatiṯ] avant l'invasion de l'arabe. […] »[126].

MERCIER Gustave écrit : « […] Elle présente (i.e., le dialecte "ṯašawiṯ" des Išawiyen) pourtant avec les dialectes parlés dans les montagnes du Djurdjura des *différences* assez grandes pour qu'un Chaouia [Ašawi] et un Zouaoua [Azwawi], par exemple, mis en présence, puissent *difficilement se comprendre*. Les dialectes berbères avec lesquels elle me paraît présenter le *plus d'analogie* sont ceux des *Beni Menacer* [Ayṯ Mnaṣir], de l'*Ouarsenis* [Warsnis], des *A'chacha* [Ɛšɛaša], des *Haraoua* [Hrawet, Ihrawṯen], des *Oulad Ben Halima* [Aṯ Ḥlima], tous dialectes parlés, comme le Chaouia [ṯašawiṯ], par des populations de race *zénète* [Iznaten]. […] »[127].

DESTAING Edmond écrit : « […] Mis en présence d'indigènes parlant des dialectes forts, par exemple de ceux qui viennent du Sous ou des Kabylies, les Beni Snoûs [Aṯ Snus] qualifient de mizid (lourd) ce langage presque inintelligible pour eux. […] Ils *comprennent* assez facilement les textes donnés par M. René Basset dans le *dialecte des Beni Menacer* [Ayṯ Mnaṣir] et dans celui de l'*Ouarsenis* [Warsnis]. […] »[128].

BASSET René écrit : « […] Leur langue (i.e., le dialecte "ṯamnaṣriṯ" des Ayṯ Mnaṣir), qu'ils apellent *zenatia* [ṯaznatiṯ], semble les rattacher à la branche des *Zenata* [Iznaten] […] au premier siècle de notre ère le *pays était habité* par des *Zenata* [Iznaten] […] »[129].

---

[122] cf. à venir …

[123] E.B., LEVEAU Ph., MORIZOT P., MORIZOT J., CHAMLA M.-C., DEMOULIN F., ADJALI S., CHAKER S., ***"Aurès*** (suite)***"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 8, p. 1160, Edisud, Aix-en-Provence, 1990.

[124] LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, intr. p. I, Paris, 1914.

[125] NAÏT-ZERRAD Kamal, ***"Dictionnaire des racines berbères, …"***, t. I, intr. p. XVII, Paris, 1998.

[126] Paris, BASSET René, ***"Étude sur la zénatia de l'Ouarsenis et du Maghreb central"***, intr. p. I à II, Paris, 1825.

[127] MERCIER Gustave, ***"Le chaouia de l'Aurès*** *(Dialecte de l'Ahmar-Khaddou)****"***, intr. p. II, Paris, 1896.

[128] DESTAING Edmond, ***"Étude sur le dialecte berbère des Beni-Snous"***, intr. p. XXVIII, Paris, 1907.

[129] BASSET René, ***"Le dialecte des Beni Menacer"***, in ***"Notes de lexicographie berbère"***, p. 5 à 6, Paris, 1885.

3. Données linguistiques :

Les données à notre disposition attestent que le tašelḥit du Petit Atlas qui est, je le rappelle, un dialecte intermédiaire présente plusieurs traits qui le rapproche des dialectes zénétiens.

a. Phonétique et Phonologie :

• *Le /k/ peut devenir /š/, ex. :*

U zmirɣ k	>	[MR] U zmirɣ š (Je ne peux pas),
[ṢḤ] mak	>	[ṢḤ], [MƐ] maš (comme, tel que), …

• *Le /g/ devient /j/, /i, y/, /ḡ/, /ǧ/, /ɣ/, /w/ comme il peut rester /g/ et inversement, la semi-voyelle /y/ peut devenir une occlusive /g/, ex. :*

[ṢḤ], [MƐ] inijiw (hôte),

[ṢḤ] {a}jenna (ciel),

[ṢḤ] isanina (nuages, pl.),

[ṢḤ], [MR] argaz, [ṢḤ] arḡaz, [ṢḤ], [MƐ] arǧaz, [ṢḤ] aryaz, [MR] arɣaz (homme),

[ṢḤ] tağeɣǧiɣt (aisselle),

[MƐ] tayuwa, [ṢḤ] tayuǧa (paire de bœuf),

[ṢḤ], [MR] azegzaw, [ṢḤ] azizaw (bleu, vert),

[ṢḤ], [MƐ], [MR] {t}igmarin, [ṢḤ], [MƐ], [MR] {t}iymarin (juments, pl.),

[ṢḤ] iǧider, [ṢḤ] ijiḏer

[ṢḤ] iyaẓiḍen, [MƐ] gaẓḍen (coqs, pl.),

[ṢḤ], [MƐ], [MR] ameẓyan, [MR] ameẓgan, [ṢḤ] amezḡan, [MR] ameẓɣan, …

• *La spirantisation des consonnes occlusives simples est très poussée, ainsi :*

/b/ > /b/ /d/ > /d/ /t/ > /t/ /g/ > /ḡ/ /k/ > /k/, ex. :

[ṢḤ] {a}bibṛas (ail sauvage),

[MR] {t}aydad (pinède),

[MR] turtiṭ (figuerie),

[MƐ] eḡḡ^{w} (pétrir),

[MƐ] alkuk (cervelle), …

• *Le préfixe des noms féminins "t-" s'adoucit spontanément en "h" et parfois, ce dernier disparaît complètement : "t-" > "h-" > "a-", "i-".*

Dans le tašelḥit du Petit Atlas, ce phénomène touche principalement la marque du féminin "t-", ex. :

[MƐ] hammurt, [ṢḤ] ammurt (pays, région),	><	[ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] tamurt
[MR] hisirt	><	[ṢḤ] tisirṭ (moulin à grain),
[ṢḤ], [MR] hasedda	><	[MR] tasedda (lionne),
[MR] amerriwt	><	[ṢḤ] timerriwet (marrube commun),
[MR] azermumit (lézard),	><	[ṢḤ], [MƐ] tazermemmwit
[ṢḤ] akiḍarṭ	><	— (jument),
[ṢḤ], [MR] abḥirt	><	[MR] tabḥirt (jardin),
[ṢḤ], [MR] nihni	><	[ṢḤ] nitni (ils, eux), …

b. Morphologie et Syntaxe :

• *Le préfixe "a-" disparaît au masculin et parfois au féminin comme il peut refaire son apparition. Ce phénomène est aléatoire dans le tašelḥit du Petit Atlas, ex. :*

[ṢḤ] ɣilas	><	[MR], [XF] aɣelyas (léopard),
[ṢḤ] jenna	><	[ṢḤ], [MƐ] ajenna (ciel),
[MƐ] fus	><	[ṢḤ], [MR] afus, [MR] ayfus (main),
[ṢḤ] mmas	><	[ṢḤ], [MƐ] ammas (milieu),
[MR] ḍar	><	[ṢḤ] aḍar (pied),
[ṢḤ] šišu	><	[ṢḤ], [MƐ], [MR] ašišu (poussin),
[ṢḤ], [MƐ] tɣaṭ	><	[ṢḤ] taɣaṭ (chèvre), …

• *À l'état libre, le "a-" initial des noms change à l'état d'annexion avec des formes intéressantes dans le tašelḥit du Petit Atlas comme la double annexion "uw-" et celles en "wi-" et "y[a, e]", ex. :*

a-	>	u-
a-	>	n + u-
a-	>	w[a, u, i, e]-
a-	>	uw[a, u]-
a-	>	y[a, e]-

[ṢḤ], [MƐ], [MR] wiyrad, état d'annexion,	>	ayrad (lion), état libre,
[ṢḤ], [MR] wirgaz, état d'ann.,	>	argaz (homme), état lib.,
[ṢḤ], [MƐ], [MR] wiyddid, état d'ann.,	>	ayddid (outre), état lib.,

[ṢḤ] uwusɣar, état d'ann.,	>	asɣar (charrue), état lib.,
[ṢḤ] uwuffal, état d'ann., état lib.,	>	uffal (thapsia garganica),
[ṢḤ] uwuḏfal, état d'ann.,	>	aḏfal (neige), état lib.,
[ṢḤ] yaɣrum, état d'ann.,	>	aɣrum (pain), état lib.,
[ṢḤ] yaḵsum, état d'ann.,	>	aḵsum (viande), état lib.,
[MƐ] yaxxam, état d'ann., lib.,	>	axxam (maison), état
[ṢḤ] yaḥalḥal, état d'ann., lib.,	>	aḥalḥal (lavande), état
[MS] yarṯen, état d'ann., état lib.,	>	urṯan (verger, figueraie),
[XF] yaqšur, état d'ann., état lib.,	>	aqšur (écorce, chêne),
[MR] yaɛquq, état d'ann.,	>	aɛquq (coq), état lib., …

• *C'est toujours la variante longue des pronoms affixes des noms qui est utilisée, la forme courte reste exceptionnelle dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas, ex. :*

→ Mon pays : [ṢḤ], [ǦƐ] Ṯamurṯ-inu,	la forme "-iw" est exceptionnelle pour ne pas dire inutilisée,
→ Ton pays m. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nneḵ,	la forme "-eḵ" "
→ Ton pays f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nnem,	la forme "-em" "
→ Son pays m., f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nnes,	la variante "-es" "
→ Notre pays : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nna,	le "ɣ" final (-nnaɣ) disparaît
→ Votre pays m. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nnwen,	
→ Votre pays f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nnwenṭ,	
→ Leur pays m. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nsen,	
→ Leur pays f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-nsenṭ.	

• *Les principaux interrogatifs et adverbes sont les suivants dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas :*

▪Qui ? :	[ṢḤ] Manwi ? (inter., inv.),
▪Que ?, Quoi ?	[ṢḤ], [MƐ] Maṭṭa ?, [ṢḤ] Matta ? (inter.),

▪Avec quoi ? : [ṢḤ], [MƐ] Mays ? (inter.),

▪Avec qui ? : [ṢḤ], [MƐ] Wikeḏ ? (inter.),

▪Pourquoi ? : [ṢḤ] Max ?, [ṢḤ] Maɣer ?, [ṢḤ] Mayɣef ?, … (inter.),

▪Comment ? : [ṢḤ] Maḵ ?, [ṢḤ] Maḵin ?, [ṢḤ] Mameḵ ?, … (adv. de manière),

▪Où ? : [ṢḤ], [MƐ] Mani ?, [MƐ] Aniḏa ?, … (adv. de lieu, sans mouvement),

▪Quand ? : [ṢḤ], [ǦƐ] Melmi ? (adv. de temps),

c. Système verbal :

• *Au prétérit (accompli), les verbes peuvent se terminer en "a" ou "u", mais ceci n'est pas une généralité, ex. :*

[ṢḤ], [MƐ] Insa >< [ṢḤ] Insu (Il a passé la nuit)

• *L'imparfait se forme à l'aide du prétérit de la forme intensive (habitude) précédée du terme "uɣa" qui se décline, ex. :*

→ Je mangeais : [ṢḤ] Ṭuɣa-y ṭeṭeɣ ([ṢḤ], [MƐ] "ṭeṭ" est la forme int. de "eččˇ")

→ J'étais :

[ṢḤ] Uɣa-yi,

[ṢḤ] Ṯuɣa-y,

[ṢḤ] Ṭuɣa-y

→ Tu étais m. : [ṢḤ] Uɣa-yak,

→ Tu étais f. : [ṢḤ] Uɣa-yam,

→ Il était : [ṢḤ] Uɣa-ṯ,

→ Elle était : [ṢḤ] Ṯuɣa-ṭ

→ Nous étions : [ṢḤ] Uɣa-yana,

→ Vous étiez m. : [ṢḤ] Uɣa-yawen,

→ Vous étiez f. : [ṢḤ] Ṯuɣa-yawenṭ,

→ Ils étaient :

[ṢḤ], [MƐ] Uɣa-ṯen,

[ṢḤ] Ṯuɣa-ṯen,

[ṢḤ] Ṭuɣa-ṯen,

→ Elles étaient : [ṢḤ] Ṯuɣa-ṯenṭ

• *À la première personne du singulier, l'indice de personne "ɣ" laisse la place à un "a" mais lorsque le verbe est suivi d'un affixe des verbes commençant pas "a" (régime indirect), le "ɣ" réapparaît pour des raisons d'euphonie. Aussi, le "ɣ" ne se prononce pas :*

▪*dans les affixes des verbes (régime direct ou indirect) "na" et "ana",*

▪*dans l'affixe des noms "nna",*

▪*l'affixe des prépositions "-na", ex. :*

On dit : [ṢḤ] Ffɣa	au lieu de	"Ffɣeɣ" (Je suis sorti),
On dit : [ṢḤ] Sɛan<u>t</u>aɣ-asen	au lieu de	"Sɛan<u>t</u>a-asen" (Je leur ai montré),
On dit : Isla-na	au lieu de	"Isla-naɣ" (Il nous a écouté, dir.)
On dit : Yuša-yana	ou alors	[ṢḤ] Yuša-yana^{ɣ} (Il nous a donné, indir.)
On dit : [ṢḤ] {I}<u>d</u>urar-nna	au lieu de	"{I}<u>d</u>urar-nneɣ" (Nos montagnes),
On dit : [ṢḤ] Ɣer-na	au lieu de	"Ɣer-neɣ" (Chez nous)

• *La négation dans le <u>t</u>ašelḥi<u>t</u> du Petit Atlas se réalise ainsi :*

▪u[r/g]	+	—
▪u[r/g]	+	<u>k</u>
▪u[r/g]	+	š
▪u[r/g]	+	x

[ṢḤ] U sina maṭṭa illa (Je ne sais pas ce qu'il y a),

[ṢḤ] Ug yixs <u>k</u> (Il ne m'aime pas),

[MR] Ur zmirɣ š (Je ne peux pas),

[MR] U <u>d</u>-ufix š hala (Je ne trouve pas la source),

[MƐ] Ur jbi<u>d</u>eɣ š (Je n'ai pas extrait (i.e. les provisions)),

[ṢḤ] U znuzix a<u>k</u>i<u>d</u>aṛ-ayyi (Je n'ai pas vendu ce cheval),

Remarques :

▪*Le "x" fait son apparition lorsque l'indice de personne "ɣ", à la première personne du singulier rencontre le "<u>k</u>" de la négation.*

▪*Le "g" de la négation fait son apparition devant l'indice de personne masculin de la troisième personne du singulier "y" ou "i".*

d. Vocabulaire divers :

[ṢḤ], [MƐ], [MS], [MR], [MZ] ṯergu, [MS] tamza (ogre),

[MR] {ṯ/ṭ/h}afukṯ, [MƐ] ṯafukṯ, [ṢḤ] ṭafuṯ (soleil)

[ṢḤ], [MR] yyur, [MƐ] ğğur, [ṢḤ], [MƐ], [MR] ggur (aller, marcher)

[ṢḤ] uḍa, [MƐ] qlulli, [ṢḤ], [MR] ṭṭuki, [MR] (tomber au sol)

[ṢḤ] esɣ (acheter)

[ṢḤ] uš, [ṢḤ], [MƐ] eḵf (donner, offrir)

[ṢḤ] ğnu (coudre)

[ṢḤ] azegrar (long)

[ṢḤ], [MR] aɣi, [ṢḤ], [MƐ], [MR] iɣi (lait frais)

[ṢḤ], [MƐ], [MR] abučči | {ṯ}abuččiṭ (garçon | fille)

[ṢḤ] aɛakruf (cruche)

[ṢḤ], [MƐ] imerẓi (dos)

[ṢḤ] ṯameṭanṭ (mort)

[ṢḤ], [MƐ] ṯiɣallin (juments, pl.)

[ṢḤ], [MƐ], ar, [MR] ayrar, [ṢḤ], [MƐ], [MR] ayraḏ (lion)

[XF], [XL] ufrik, [ṢḤ], [MR] aɛelluš (mouton)

[ṢḤ] ayyuḡ, [ṢḤ] ayyuğ, [MR] ayagu, [ṢḤ], [MR], [MS] azger, [ṢḤ], [MR], [GƐ] aɛerrum, [MS] {a}fenṭas (bœuf)

4. Situation linguistique et perspectives :

a. Situation linguistique :

Les malheurs qui ont frappés les Amazighs du Petit Atlas ainsi que leur langue ancestrale sont, en grande partie, dûs à la colonisation française et son plan de dépersonnalisation, de déculturation à travers les déplacements des montagnards et leur dispersion, les créations de villages de regroupement[130] vidant ainsi les villages amazighs isolés, … et puis, il y a eu la décennie noire qui a provoquée un exode des populations rurales en direction des villes environnantes. C'est ainsi que le système sociétal amazigh atlassien a été détruit et que le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas, l'attachement à la terre ancestrale, la culture, les traditions, le mode de vie, … des Amazighs du Petit Atlas furent bouleversés profondément. Ces deux principaux facteurs

[130] Les villes en guirlande au pied de l'Atlas mitidjien, sont l'œuvre de la colonisation sur des terres spoliées aux confédérations atlassiennes, on y trouvait à leurs places des hameaux, des exploitations agricoles, … : El Omaria ("Champlain", fondée en 1921), Khemis El Khechna ("Fondouk", fondée en 1845), Meftah ("Rivet", fondée en 1856), Larbaa Béni Moussa (nom inchangé, fondée en 1851), Bougara ("Rovigo", fondée en 1846), Bouinan (nom inchangé, fondée en 1857), Boufarik ("Médina-Clauzel", fondée en 1846), Soumaa (non inchangé, fondée en 1845), Ouled Yaïch ("Dalmatie", fondée en 1844), Mouzaïa ("Mouzaïaville", fondée en 1846), El Affroun (nom inchangé, fondée en 1848), Hadjoute ("Marengo", fondée en 1848), … cf. SABAULT X, ***"Notes sur la colonisation du Sahel et de la Mitidja …"***, p. 15 à 16, Marseille, 1842.

ont contraints, contre leur gré, la majorité des montagnards du Petit Atlas à un mode de vie difficile et surtout, à un brassage inévitable avec les Mtatiğ majoritairement arabisés. Dans les villes et les villages arabophones de la plaine, l'obligation de s'intégrer pour vivre a poussé nos aïeux à restreindre l'usage de leur langue ancestrale et ceci continua de crescendo jusqu'à ce que naisse chez les nouvelles générations un sentiment d'infériorité linguistique voir de déconsidération sociale[131] et l'arabisation lancée après l'indépendance n'améliora pas la situation puisqu'elle participera, au final, à pousser les dialectes fragiles de tamazight à l'instar du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas du côté des dialectes en danger si bien qu'aujourd'hui, ce dernier est devenu minoritaire au sein de sa propre aire linguistique. Je suis convaincu que l'Algérie aurait dû, à ce tournant crucial de son histoire, encourager à la préservation des dialectes locaux.

La première régression du tamazight dans notre région a commencé dans les plaines de Meṭišt et du Tiṭri avant même la colonisation française même si c'est cette dernière qui a causée le plus grand mal puisqu'elle s'est attaquée aux populations de la plaine et de la montagne. La plaine de Meṭišt a toujours été amazighe sans aucun doute étant donné qu'avant la colonisation turque, les territoires des confédérations amazighes des premiers contreforts du Petit Atlas comme les Xašnet, Ayṯ Ġaɛd, Ayṯ Musa, Ayṯ Miṣra, Ayṯ Ṣaleḥ, Imuzawiyen, Isumaṯen, Ayṯ Mennad et les Ayṯ Mnaṣir avaient une partie de leur pays dans la montagne et une autre qui s'étendait dans la plaine de Meṭišt, au contact d'autres Amazighs qui se trouvaient en son centre comme la confédération des Ayṯ Xlil et des Iḥağğuṭen. Aujourd'hui encore, nous retrouvons des toponymes amazighs dans toute la plaine de Meṭišt : l'un des plus célèbres reste celui de "Boufarik"[132]. C'est bien toute la région (plaine et montagne) qui était amazighophone et le tamazight était ininterrompu entre les trois massifs frères que sont le Petit Atlas, la Ḍahra et le Warsnis. Il est un mythe de croire que le Petit Atlas fut le domaine exclusif des amazighophones et la plaine de Meṭišt celui des arabophones. Le plus juste est que les habitants de la plaine de Meṭišt liés par le sang à leurs frères des montagnes furent très tôt arabisés ce qui provoqua, sur le long terme, une fracture ; des confédérations, autrefois, entièrement amazighophones s'étendant de la montagne à la plaine, se retrouvèrent, au final, disloquées. D'un côté, dans la montagne, les amazighophones et d'un autre, dans la plaine, les arabophones. Ajouté à cela, la plaine de Meṭišt a de tout temps était convoitée à cause de ses terres fertiles ce qui lui a valu d'être la spectatrice de nombreux conflits avec l'installation des Arabes, des Turcs et des Français qui ont contraints les Amazighs à se replier davantage dans le Petit Atlas ou à se mettre en porte-à-faux avec leurs frères des montagnes. Tout ceci explique pourquoi le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas s'est retrouvé, au fil du temps, reclus dans le Petit Atlas.

---

[131] CHAKER Salem, ***"Ouarsenis"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 36, p. 5946, Edisud, Aix-en-Provence, 2013.

[132] Diverses transcriptions utilisées dans les anciens écrits : "Bou Farik", "Bou Farick", "Bou-Farich", "Bouffarick", … Boufarik est un toponyme amazigh composé de "Bou" : "Celui qui possède …", "Celui au …" et "Ufrik" : "Mouton". Sous l'effet de la contraction, cela aurait donné : "Boufarik", i.e., "Celui aux moutons". Boufarik a toujours été connu pour son marché de bestiaux et c'est encore le cas aujourd'hui.

Aujourd'hui, la situation du tašelḥit du Petit Atlas est extrêmement vulnérable si bien que les prochaines années seront décisives. La tranche d'âge de la majorité des locuteurs ne cesse de reculer et les jeunes locuteurs sont rares. Certains le comprennent mais ne le pratique qu'avec difficulté alors que d'autres en ont seulement des notions. Il n'existe aucun pourcentage officiel connu sur le nombre de locuteurs du tašelḥit du Petit Atlas mais les recherches, les témoignages et les rencontres diverses avec les locuteurs ne laissent aucun doute que notre dialecte survit puisqu'il se parle dans de nombreuses familles, dans plusieurs villes et localités éparses de la région atlassienne[133].

Il n'existe, à ma connaissance, aucune référence[134] ancienne ou récente qui soit entièrement consacré au tašelḥit du Petit Atlas et ce dernier, a toujours été utilisé, par les berbérisants tel que **DESTAING Edmond** (1872–1940), **LAOUST Émile** (1876–1952), **BASSET André** (1895–1956), à titre comparatif avec d'autres dialectes ou citée que superficiellement. Le peu qui existe sur le tašelḥit du Petit Atlas est disséminé dans deux principaux travaux :

→ LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, Paris, 1914 et

→ DESTAING Edmond, ***"Dictionnaire français-berbère, Dialecte des Beni-Snous"***, Paris, 1907

→ Également, on peut citer les travaux de BASSET André, ***"Le verbe berbère, …"***, Paris, 1929 dans lequel il utilise les dénominations : "Saleh" pour Ayt Ṣaleḥ et "Messaoud" pour Ayt Mesɛud quand il fait référence à notre dialecte. Il existe aussi d'autres travaux qui font fait référence à notre dialecte mais que superficiellement.

La situation géographique de son aire linguistique entre deux gros blocs amazighophones fait de lui un dialecte riche en matière linguistique alors, le fait qu'il ne possède pas d'étude propre contrairement aux autres

---

[133] Aujourd'hui, nous retrouvons les descendants des :

1. Isumaten à : El Affroun, Oued Djer, Boumedfaa …

2. Imuzawiyen à : Tamesguida, Chiffa, Mouzaïa, Aïn Romana, …

3. Ayt Ṣaleḥ à : Chréa, Blida, Bouarfa, Sidi El Kébir, …

4. Ayt Uɣellay à : Blida, Ouled Yaïch, …

5. Iferruxen à : Soumaa, Guerouaou, Ouled Yaïch, …

6. Ayt Miṣra à : Hammam Mélouane, Bougara, Bouinan, Magtaa Lazrag, Tabaïnet, Tessala El Merdja, …

7. Ayt Wezzra à : Médéa, Ouzera, …

8. Ayt Mesɛud à : El Hamdania, Blida, …

9. Ayt Bu Yeɛgub à : El Omaria, …

10. Ayt Xlifa à : Tablat, Mezghana, Aissaouia, Baata, Béni Slimane, …

11. Ayt Musa à : Souhane, Bougara, Larbaa, Ouled Slama, …

12. Xašnet à : Meftah, Khemis El Khechna, Djebabra, Larbatache, …

13. Ayt Ǧaɛd à : Lakhdaria, Guerrouma, Zbarbar, Maghraoua, El Mokrani, Maala, Kadiria, …

14. Ayt Xlil à : Boufarik, Oued El Alleug, …

15. Iḥaǧǧuṭen à : Hadjout, …

[134] i.e., dictionnaire, grammaire, thèse, …

dialectes amazighs et ce, même après le recouvrement de la souveraineté nationale et l'édification de facultés dans la région avec ses dizaines de milliers d'étudiants montre à quel point notre patrimoine ancestrale a été négligé. C'est une situation scandaleuse.

b. Perspectives :

Sans pour autant incriminer qui que ce soit, je me questionne sur ce qui est arrivé aux enfants du Petit Atlas pourtant lettrés aujourd'hui ? Que sont devenues les générations engendrées par les confédérations héroïques du grandiose Petit Atlas ? Que fait le tissu associatif local ? Où sont les étudiants, les historiens, les géographes, les linguistes, les anthropologues, … de la région atlassienne ou d'ailleurs ? Comment peut-on laisser une partie de notre patrimoine matériel et immatériel disparaître avec tant de désinvolture ? Comment est-il possible de laisser mourir l'histoire locale, des toponymes plus fascinants les uns que les autres[135], la langue des grands hommes et des grandes femmes qui se sont élevés bravement contre la noirceur de la colonisation française ? Comment pouvons-nous tourner le dos à nos montagnes où reposent des milliers d'homme et de femmes parmi nos ancêtres ? N'est-il pas temps de se réveiller de cette inquiétante léthargie ? N'est-il pas temps d'agir aujourd'hui après un demi-siècle d'indépendance ? Même si notre dialecte se trouve dans une situation critique, il est faux de croire qu'il est éteint ou qu'il fait partie, désormais, du passé. Il résonnait dans les vallées atlassiennes encore hier, il se parlait ouvertement il n'y a pas si longtemps dans la plaine de Meṭišt. Et puis, comment est-il possible de conjecturer sur son avenir alors que les bras restent croisés ? Quoi de plus noble que d'honorer nos ancêtres à travers la première langue dans laquelle ils s'exprimaient ? Quoi de plus normal que de chercher à préserver les spécificités linguistiques de notre dialecte ?

Je suis convaincu que tant qu'il existera dans la région atlassienne des amazighophones il y aura toujours de l'espoir alors, il est pressant d'agir sur le terrain pour y collecter[136] tout ce qu'on peut de la langue de nos aïeux, de s'intéresser à elle et d'utiliser tous les moyens modernes pour la promouvoir. La sauvegarde du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas est désormais une urgence. Tout le monde est concerné par ce sauvetage : les hommes et les femmes, jeûnes et âgés, toutes générations et confédérations atlassiennes confondues au contact des amazighophones locaux. Notre attention doit être dirigée envers les anciens de la région, en particulier nos pères pour leur connaissance minutieuse de l'environnement, des toponymes, de tout ce qui est lié à la terre, la topographie, l'histoire, les outils, le commerce, les affaires de la tribu, … et nos mères pour tout ce qui concerne la femme, l'habitation et son mobilier, la famille, les traditions, la cuisine et ses ustensiles, les vêtements et les parures, les métiers artisanaux, les plantes, la médecine traditionnelle, … Chacun est invité à faire un effort : rien n'est à négliger, ne serait-ce que la récolte d'un toponyme, d'un patronyme, d'un mot, d'une

---

[135] EL ARIFI Samir, ***"Toponymes du Petit Atlas"***, 1 er éd., 2016 : *http://atlas.blida.over-blog.com/toponymie.petit.atlas*

[136] i.e., des toponymes, du lexique, des proverbes, des devinettes, des chansonnettes, des contes, poèmes, …

phrase, d'un proverbe, d'un poème, d'une berceuse, d'un conte, d'un enregistrement sur des thèmes précis, … Il est temps de leur expliquer qu'ils sont réellement importants à nos yeux, qu'il est pressant de récolter leur science car ils demeurent les pages vivantes de l'encyclopédie du Petit Atlas. À ce jour, combien de ces feuilles sont perdues à jamais faute de collecteurs, de relèves ? Je vous le dis, il est encore temps de redorer le blason du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas, d'œuvrer pour sa sauvegarde en vue de l'enseigner.

Je suis persuadé qu'il est encore possible d'inverser la situation dans les régions du Petit Atlas, la Ḍahra et le Warsnis à travers la création d'un grand dictionnaire commun grâce à la réalisation de lexiques locaux à l'instar de celui que vous tenez entre vos mains, d'une grammaire unifiée qui serait enseignée dans les wilayas liées à ces massifs. Ainsi, nous participerions à lancer les bases d'un bloc "ṯašelḥiṯ" harmonieux. Il suffit de bonnes volontés. Ceci me rappelle ce qu'a écrit **LAOUST Émile** au sujet du « […] *triomphe de la langue berbère* […] »[137] dans la plaine de Meṭišt (Mitidja) lorsque cette dernière était encore amazighophone grâce aux fréquentations des tribus du Petit Atlas, d'autres de la Ḍahra et même de plus loin. Il dit : « […] c'est *Marengo* [Ḥağğuṭ] distante de 14 kilomètres qui est et restera la capitale de la *Mitidja occidentale* [Meṭišt].

À vrai dire *Marengo* [Ḥağğuṭ] ne fait pas partie du domaine des Ichenouaien [Išenwiyen] : la forêt de Sidi Sliman, ancien repaire des fameux *Hadjoutes* [Iḥağğuṭen], en marque la limite méridionale.

Cependant c'est un *centre* ; là se tient le *marché le plus important de la région*.

Les *Ichenouaien* [Išenwiyen] y viennent *nombreux* et se *mélangent* aux *Beni-Menacer* [Ayṯ Mnaṣir], aux *Beni-Menad* [Ayṯ Mennad], aux *Soumata* [Isumaṯen]. C'est le *triomphe de la langue berbère*. *Partout elle résonne*, soit dans les cafés maures qui *regorgent de monde*, soit dans les groupes d'acheteurs discutant le prix des marchandises avec une âpreté bien kabyle. Quelques négociants *mozabites* [Imzabiyen] complètent la *famille*.

Le marché occupe en dehors du village, sur la route de Blida, un vaste emplacement entouré de platanes. […] »[138].

Nous sommes fiers d'avoir été les premiers à faire découvrir/redécouvrir l'amazighité[139] de la région atlassienne via ce livre, les réseaux sociaux, notre blog, nos vidéos et nos photos[140] et ceci nous a permis de tisser des liens fraternels avec d'autres Amazighs d'Algérie et d'ailleurs,

---

[137] LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, p. 5, Paris, 1914.

[138] idem

[139] i.e., berbérité.

[140] Présence officielle sur le web :

→ **Google plus :** https://plus.google.com/+AtlasBlida/
→ **Overblog :** http://atlas.blida.over-blog.com/
→ **Panoramio :** http://www.panoramio.com/user/atlas.blida
→ **Facebook :** https://www.facebook.com/atlas.blida
→ **Twitter :** http://twitter.com/atlas_blida
→ **Youtube :** http://www.youtube.com/user/atlasblida

d'échanger nos connaissances et surtout de prendre conscience de l'importance de veiller à la sauvegarde de nos dialectes respectifs longtemps ignorés et même moqués. En toute circonstance, je reste optimiste car la notion de revivification, de préservation et de promotion du patrimoine ancestral dans la région atlassienne devient, désormais, une réalité, elle a même pris de l'ampleur ces dernières années auprès des Atlassiens de tous âges ; la volonté d'apprendre/réapprendre l'histoire locale et le dialecte ancestrale grandit chaque jour.

5. Lexique :

a. Organisation :

Voir son patrimoine matériel et immatériel agoniser est inacceptable. Ma conscience et mon amour pour ce dernier m'ont poussé à agir à mon niveau par ce présent livre sans pour autant me poser pour un linguiste. Je demande donc qu'on soit indulgent à mon égard.

J'ai ajouté à ce dictionnaire, le lexique relatif au ṯašelḥiṯ du Petit Atlas présent dans les deux œuvres de **LAOUST Émile** et **DESTAING Edmond**. Et bien qu'elles ne soient pas consacrées, en premier lieu, à notre dialecte, il n'en demeure pas moins qu'ils y font souvent référence. **LAOUST Émile** s'intéresse uniquement au sous-dialecte des Ayṯ Ṣaleḥ alors que **DESTAING Edmond** cite celui des Ayṯ Ṣaleḥ, des Ayṯ Meseud et très rarement celui des Ayṯ Miṣra. J'exploiterai, aussi, d'autres références[141] même si elles contiennent à peine quelques mots relatifs à notre dialecte car l'urgence étant de centraliser le lexique atlassien, de le vérifier, le retranscrire et le corriger si cela s'avère nécessaire. Également, j'utiliserai le dictionnaire électronique[142] de l'association culturelle "Imedyazen" qui contient du lexique atlassien également[143] signalé avec l'abréviation "ṬB"[144] et ce, grâce au noble travail de terrain de M. MOUFFOK Omar. Aussi, j'y inclurai le lexique issu de divers enregistrements. Par ailleurs, je ferai référence, à titre comparatif, au ṯašelḥiṯ des Ayṯ Mnaṣir, "ṯamnaṣriṯ" et à celui d'Aḏrar Senwa, "ṯašinwiṯ" car celui qui s'intéresse au ṯašelḥiṯ du Petit Atlas ne peut ignorer ces deux dialectes frères de la Ḍahra orientale. Cher lecteur, je t'avertis que la partie lexique est loin de décrire à la perfection l'ensemble des sous-dialectes du Petit Atlas. Il faudrait pour cela, au vu de la gravité de la situation, une présence minutieuse et quotidienne sur le terrain. Enfin, afin de savoir qui dit quoi dans ce livre, je propose des sigles pour chaque confédération atlassienne et celles se trouvant à ses limites est et ouest. Ainsi, tous les termes, les expressions, les toponymes, … seront précédés d'un sigle relatif à la confédération dans laquelle ils sont attestés. Par ailleurs, je fais remarquer que le lexique de base des sous-dialectes atlassiens est identique donc si un terme est précédé d'un sigle ou de quelques-uns unique-

---

[141] v. la bibliographie en fin de livre.

[142] Il est disponible sur Internet en quatre langues : Tamazight – Français – Espagnol – Arabe. Il contient plus de 10000 mots.
Pour consulter le dictionnaire :
→ **Termes confondus :** http://amawal.wikidot.com/system:list-all-pages
→ **Ṯašelḥiṯ du Petit Atlas uniquement :** http://amawal.wikidot.com/search:site/q/%E1%B9%ACB

[143] Environ 300 mots actuellement.

[144] i.e., "aṬlas aBliḏi", Atlas blidéen.

ment, cela ne signifie pas qu'il n'est pas attesté dans les autres sous-dialectes atlassiens. Voici les sigles que je propose et leur correspondance avec les confédérations atlassiennes et celles à la limite du Petit Atlas :

• Isumaṯen	**[ST]**	(Petit Atlas)	(Petit Atlas)	• Ayṯ Bu Yeɛgub	**[YƐ]**		
• Imuzawiyen	**[MZ]**	"	"	• Ayṯ Xlifa	**[XF]**	"	
• Ayṯ Ṣaleḥ	**[ṢḤ]**	"	"	• Ayṯ Musa	**[MS]**	"	
• Ayṯ Uɣellay	**[ƔL]**	"	"	• Xašnet	**[XŠ]**	"	
• Iferruxen	**[FX]**	"	"	• Ayṯ Ǧaɛd	**[ǦƐ]**	"	
• Ayṯ Miṣra	**[MR]**	"	"	• Ayṯ Xlil	**[XL]**		
(Plaine de Meṭišt)							
• Ayṯ Wezzra	**[WZ]**	"	"	• Iḥaǧǧuṭen	**[ḤǦ]**	"	
• Ayṯ Mesɛud	**[MƐ]**	"	"				

• Ayṯ Mnaṣir **[ṢR]** *(Confédération de la Ḍahra orientale qui occupait autrefois la plaine de Meṭišt occidentale*[145]*, dialecte ṯamnaṣriṯ),*

• Išenwiyen **[ŠN]** *(Ḍahra orientale, dialecte ṯašinwiṯ),*

• Ayṯ Xalfun **[XF]** *(Confédération kabyle à la limite du Petit Atlas oriental, dialecte ṯaxalfuniṯ),*

J'espère que ce livre commencé en 2011 soit finalement imprimé, qu'il soit un début à la revitalisation de notre dialecte, qu'il connaisse d'autres étapes d'enrichissement pour devenir, s'il plaît à Allāh, la première référence en la matière si un jour, l'enseignement de tamazight devenait effectif dans la région atlassienne. J'espère aussi que nos autorités[146] compétentes ainsi que nos compatriotes parmi nos frères et sœurs algériens et tous nos amis amazighophiles[147] prendront conscience qu'il est urgent d'agir et ce, quel que soit le niveau de chacun pour la sauvegarde du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas sans oublier les dialectes des autres isolats afin de préserver pour toujours leurs particularités linguistiques locales si jamais l'enseignement de tamazight venait à se généraliser concrètement en Algérie.

---

[145] BASSET René, ***"Le dialecte des Beni Menacer"***, in ***"Notes de lexicographie berbère"***, p. 1, Paris, 1885.

[146] Constitution algérienne révisée le 07.03.2016/27.05.1437 :

"Art. 4 — ***Tamazight*** est également langue nationale et officielle. L'État œuvre à sa promotion et à son développement dans ***toutes ses variétés linguistiques*** en usage sur le territoire national. […]"

المادّة 4 : تمازيغت هي كذلك لغة وطنيّة ورسميّة. تعمل الدولة لترقيتها وتطويرها بكلّ تنوّعاتها اللّسانيّة المستعملة عبر التّراب الوطنيّ. (...)

[147] i.e., berbérophiles.

P.S. : Pour toute remarque ou suggestion afin d'améliorer la qualité de ce livre lors des mises à jour[148] veuillez me contacter à ce courriel : ***atlas.blida@gmail.com***

b. Transcription :

En matière de transcription, dans ce présent livre, j'utilise les caractères latins[149], arabes[150] et tifinagh[151]. Voici le tableau de transcription latine, arabe et amazighe classée selon la graphie latine :

L'article 4 de l'ordonnance n°03-09 du 13.08.2003 modifiant et complétant l'ordonnance n°76-35 du 16.04.1976 :

"Art. 4 — Il est inséré dans l'ordonnance n°76-35 du 16 avril 1976, susvisée, deux articles 8 bis et 8 ter rédigés comme suit :

Art. 8 bis. — L'enseignement du ***tamazight***, langue nationale, est introduit dans les activités d'éveil et/ou en tant que discipline dans le système éducatif. L'État œuvre à la promotion et au développement de l'enseignement du ***tamazight***, dans ***toutes ses variétés linguistiques*** en usage sur le territoire national, en mobilisant les moyens organisationnels et pédagogiques nécessaires pour répondre à la demande de cet enseignement sur le territoire national.

Art. 8 ter. — La dimension culturelle amazighe est prise en charge dans les programmes d'enseignement des sciences sociales et humaines à tous les niveaux du système éducatif."

[148] L'unique lien officiel pour contrôler les mises à jour du livre : ***http://atlas.blida.overblog.com/tachelhit.atlas.blideen***

[149] v. le tableau de transcription.

[150] Au sujet des caractères arabes utilisés ici, je souhaite proposer au lecteur une transcription homogène et éviter l'utilisation abusive des voyelles longues. J'ai jugé bon de supprimer ces dernières afin d'alléger la transcription ce qui m'a poussé, bien évidemment, à vocaliser l'ensemble du lexique, cela peut sembler contradictoire avec mon souhait de simplification mais je crois que pour ce premier travail, la vocalisation exclusive est une nécessité pour qu'il n'y ait aucun doute sur la prononciation. Par ailleurs, pour simplifier davantage la transcription j'ai remis à jour certaines lettres dont certaines, étaient utilisées par les anciens berbérisants, comme : خ ، ڢ ، چ ، ڭ ، ژ ، ڢ, tout de même, il en manque certaines afin d'arriver à une transcription encore plus juste. J'invite les lecteurs à prendre connaissance du tableau de transcription.

Ceci m'amène à m'interroger au sujet des tenants de la graphie arabe pour la transcription définitive du tamazight ? Pourquoi ne présentent-ils pas des solutions sérieuses justifiant leur position ? Certaines langues asiatiques, par exemple, usant des caractères arabes ont su aménagés ces derniers de la même manière qu'il existe des caractères spéciaux à base latine utilisés pour transcrire des dizaines de langues à travers le monde.

Autre point, concernant la traduction en arabe du lexique : je tenterai de faire de mon mieux ainsi, je vous demanderai d'être indulgent à mon égard car je ne suis pas un parfait arabisant.

[151] Je suis d'avis que l'utilisation du tifinagh est, de loin, le juste milieu par rapport aux caractères latins et arabes. C'est les caractères immémoriaux du tamazight et chercher à imposer les caractères arabes ou latins est une perte de temps et un manque de respect à l'égard des Amazighs sahariens qui ont préservés le tifinagh et qui continuent à l'utiliser jusqu'à nos jours.

Certes, les anciens corpus et les grandes études sur tamazight sont en graphie arabe et latine, ceci est indéniable. Ces deux graphies peuvent continuer à être utilisées pour des recherches scientifiques poussées dans le domaine de tamazight mais chercher à imposer l'une ou l'autre au détriment de ce que nous ont légué nos ancêtres est une mauvaise idée. J'espère que les caractères tifinagh deviendront, s'il plaît à Allāh, une graphie officielle en Algérie.

BASSET René a écrit dans son : ***"Manuel de langue kabyle"***, p. 3, Paris, 1887 : « […] Une des variétés de l'alphabet libyque, dont l'origine phénicienne est certaine, donna naissance à l'alphabet tamachek' [tamaceq] que seuls les Touaregs emploient aujourd'hui. Les autres Berbères ou bien n'écrivent pas dans leur langue, ou bien emploient les caractères arabes avec quelques lettres supplémentaires. À plusieurs reprises, on a essayé de se servir de transcriptions en caractères latins, mais aucun de ces modes n'est d'une exactitude absolu. […] ».

	A | ـَ/ـَ | ⵓ ▶ **a**ḍ**a**r | نَضَرْ | ⵓⵉⵓⵔ			
	B | ب | ⵊ ▶ a**b**ri**d** | نَبْرِدْ | ⵓⵄⵔⴷ	Ḇ “v” | ڤ ، ڢ | ⵅ ▶ **ḇ**a**ḇ**a | ڤِڢَ | ⵅⵓⵅⵓ	Bʷ bʷ {B b} | ‘bw’ (بْوْ | ⵊ") ▶ b**b**ʷa | بُّوَ | ⵊⵊ"ⵓ	BH bh | بْهَ | ⊕ ▶ —
	C c {S š} “ch” | ش | ⵛ ▶ a**š**e**tt**u**h** | نَشْطُّحْ | ⵓⵛⵉⵜⵜⵉⵅ	Ç ç {Ṣ ṣ} “chā” | ڞ | ڞ ▶ a**ṣ**i**t** | نَڞِطْ | ⵓⵛⵉⵜ	C č “tch” | چ | ⵚ ▶ abu**čč**i | نَبُچِّ | ⵓⵊⵉⵚⵚⵉ	
	D d | د | ⵏ ▶ **t**am**d**a | تَمْدَ | ⵅⵓⵟⵏⵓ	Ḍ ḍ “dhā” | ض | ⵉ, ⵗ ▶ awa**ḍ** | نَوَضْ | ⵓⵍⵓⵉ	D̲ d̲ “dh” | ذ | ⵎ ▶ ayra**d̲** | نَيْرَذْ | ⵓⵉⵓⵎ	
	E e {Ə ə} | ـْ ، ـَ | ⵉ ▶ **e**ğğ | نْجُّ | ⵉⵅⵅ			
	F f | ف ، ڢ | ⵃ ▶ a**d̲f**el | نَذْڢِلْ | ⵓⵎⵃⵉⵍ			
	G g | ق ، ڭ ، گ | ⵅ ▶ **t̲**iz**g**i | تِزْقِ | ⵅⵉⵣⵅⵉ	G ğ {G ğ} “dj” | ج | ⵅ, ⵊ ▶ inse**ğ** | نِنْسْجْ | ⵉⵏⵙⵉⵅ	G ḡ | ق ، ڭ ، گ | ⵅ ▶ ayu**ḡ** | نَيُقْ | ⵓⵉⵉⵅ	Gʷ gʷ {G ḡ} “gw” | قْوْ | ⵅʷ ▶ agʷni | نَقْوْنِ | ⵓⵅʷⵏⵉ
	H h | ه | ⵀ, ∅, ⵗ ▶ ama**h**run | نَمَهْرُنْ | ⵓⵎⵓⵀⵓⵏ	Ḥ ḥ “h’ā” | ح | ⵃ ▶ a**ḥ**zaw | نَحْزَوْ | ⵓⵃⵣⵓⵍ		
	I i | ـِ/ـِ | ⵉ ▶ **ir̲**den | نِرْذْنْ | ⵉⵓⵔⵉⵏ			
	J j | ژ | ⵊ, ⵅ, ⵣ ▶ a**j**enna | نَژْنَّ | ⵉⵊⵉⵏⵏⵓ	J̣ j̣ | ژ | ⵊ ▶ ame**jj**uj | نَمْژُّژْ | ⵓⵎⵉⵊⵊⵉⵊ		
	K k | ك | ⵇ, ⵛ	K̲ k̲ | ك | ⵇ	Kʷ kʷ {K k}	

	▸ afal**k**u | نَفَلْكُ | ⵓⵅⵓⵍⴽⵓ	▸ zi**k̲** | زِكْ | ⵣⴹⴽ	"kw" | كْوْ | ⴽⵯ ▸ —	
	L l | ل | ⵍ ▸ age**ll**u | نَقْلُ | ⵓⴳⵓⵍⵍⵓ	Ḷ ḷ "lā" | ل | ⵍ ▸ **l̲l̲**az | لَّزْ | ⵍⵍⵓⵣ		
	M m | م | ⵎ ▸ i**m**erẓi | يِمْرْزِ | ⴹⵎⵓⵔⵣⴹ	Mʷ mʷ {M m̊} "mw" | مْوْ | ⵎⵯ ▸ ljum**m**ʷar | لْزُمُّوَرْ | ⵍⵊⵓⵎⵎⵯⵓⵔ		
	N n | ن | ⵏ ▸ t̲ameṭa**nṭ** | تَمَطْنْطْ | ⵜⵓⵎⵓⵟⵓⵏⵟ	Ɲ ɲ {N ñ} "ny" | نْيْ | ⵏ ▸ e**ñ**i | نْيِ | ⵓⵏⴹ	Ŋ ŋ "ng" : نق | ! ▸ —	
	v. "U u"			
	P p | پ | ⵕ ▸ lḥe**p**s | لْحَبْسْ | ⵍⵃⵓⵕⵓ	Pʷ pʷ {P p̊} "pw" | پْوْ | ⵕⵯ ▸ —		
	Q q | ق ، ف | ⵇ, ··· ▸ t̲aze**qq**a | تَزْقَّ | ⵜⵓⵣⵓⵇⵇⵓ	Qʷ qʷ {Q q̊} "qw" | قْوْ ، فْوْ | ⵇⵯ ▸ aq**q**ʷa | نَقُّوَ | ⵓⵇⵇⵯⵓ		
	R r | ر | ⵔ ▸ iɣze**r** | يِغْزْرْ | ⴹⵖⵣⵓⵔ	Ṛ ṛ "rā" | ر | ⵔ ▸ a**k̲**i**d̲**a**ṛ** | نَكِدَرْ | ⵓⴽⴹⴹⵓⵔ		
	S s | س | ⵙ ▸ t̲i**s**ir̲t̲ | تِسِرْتْ | ⵜⴹⵙⴹⵔⵜ	Ṣ ṣ "sā" | ص | ⵚ ▸ t̲imer**ṣ**aḍ | تِمْرْصَدْ | ⵜⴹⵎⵓⵔⵚⵓⴷ	S š "ch" | ش | ⵛ v. "C c"	Ṣ ṣ̌ "chā" | ش | ⵛ v. Ç ç
	T t | ت | ⵜ ▸ t̲ayerzizt | تَيْرْزِزْتْ | ⵜⵓⵢⵓⵔⵣⴹⵜ	Ṭ ṭ {Ṭ ṭ} "ts" | ڠ | ⵜⵙ ▸ t̲aḍuṭ | تَضُڠْ | ⵜⵓⴷⵓⵟⵙ	Ṭ ṭ "t'ā" | ط | ⵟ ▸ t̲aɣruṭ | تَغْرُطْ | ⵜⵓⵖⵓⵔⵟ	T̲ t̲ "th" | ث | ⵜ ▸ t̲amurt̲ | تَمُرْثْ | ⵜⵎⵓⵔⵜ
	U u "ou/o" | ـُ/ـُ | ⵓ ▸ azemm**u**r | نَزْمُّرْ | ⵓⵣⵓⵎⵎⵓⵔ			

	v. “B̲ b̲”			
	W w | و | ⵡ ▸ t̲awrirt̲ | ثَوْرِرْثْ | ⵜⴰⵡⵔⵉⵔⵜ			
	X x {H̲ h̲} “kh” | خ | ⵅ, ⵊ ▸ t̲axsayt̲ | ثَخْسَيْثْ | ⵜⴰⵅⵙⴰⵢⵜ	X̣ x̣ “kh” | خ | ⵅ ▸ lx̣ux̣ | لْخُخْ | ⵍⵅ̣ⵓⵅ̣	Xʷ xʷ {X̌ x̌} “khw” | خْوْ | ⵅⵓ ▸ —	
	Y y | ي | ⵢ ▸ ayyur | ئَيُّرْ | ⴰⵢⵢⵓⵔ			
	Z z | ز | ⵣ, ⵥ ▸ t̲izizwit̲ | ثِزِزْوِثْ | ⵜⵉⵣⵉⵣⵡⵉⵜ	Ẓ ẓ “zā” | ز | ⵣ ▸ t̲iẓɣalṭ | ثِزْغَلْطْ | ⵜⵉⵥⵖⴰⵍⵟ	Ž ž {Ẓ ẓ} “dz” | ڎ | ⵄⵣ ▸ žayer | ڎَيْرْ | ⵄⵣⴰⵢⵓⵔ	
	Ɛ ɛ {E ɛ, ʿ ʾ} | ع | ⵄ ▸ {a}zaɛṭiṭ | زَعْطِطْ | ⵣⴰⵄⵟⵉⵟ			
	Ɣ ɣ {Γ γ, G ġ} “gh” | غ | ⵖ, ⵗ, ⵘ ▸ abareɣ | ئَبَرْغْ | ⴰⴱⴰⵔⵖ	Ɣʷ ɣʷ “ghw” | غْوْ | ⵖⵓ ▸ t̲aɣʷnayt̲ | ثَغْوْنَيْثْ | ⵜⴰⵖⵓⵏⴰⵢⵜ		

c. Signes et Abréviations :

Voici les signes et les abréviations utilisées dans ce livre :

adj.	adjectif
adv.	adverbe
aff.	affixe
an.	annexion
appel.	appellation
ar.	mots amazighisés d’origine arabe, arabisation
cim.	cimetière
coll.	collectif
conf.	confédération
cont.	contraction

contr.	contrebas
dém.	démonstratif
dev.	devinette
dim.	diminutif
dir.	direct
E.	est
e.g.	par exemple
ég.	également
éloign.	éloignement
ex.	exemple
ext.	extension
extr.	externe
f.	féminin
fab.	fable
for.	forme
frac.	fraction
hab.	habitude
ham.	hameau
haut.	hauteurs
i.e.	c'est-à-dire
ind.	indirect
int.	intensif/ve
int.	interne
inter.	interrogatif/ve
inv.	invariable
lat.	latin
lim.	limite
loc.	localité
m.	masculin
mar.	marabout
mos.	mosquée
N.	nord
nég.	négation
O.	ouest

part.	particule
patr.	patronyme
pers.	personne
pl.	pluriel
pléo.	pléonasme
pm.	poème
pos.	possible
pr.	pronom
préd.	prédicative
préf.	préfixe
prép.	préposition
prév.	préverbal
pron.	prononciation
prov.	proverbe
qqch	quelque chose
qqun	quelqu'un
rad.	radical
rapp.	rapprochement
rel.	relatif
rem.	remarque
S.	sud
sing.	singulier
sour.	source
suff.	suffixe
top.	toponyme
tr.	tribu
trad.	traduction
trans.	transcription
v.	voir
vb	verbe
vil.	village
—	néant
{}	réapparition du "t" ou "ṯ" initial pour compréhension
≠	différent de, à ne pas confondre avec

±	plus ou moins
→	illustration d’un terme dans une phrase
↔	forme arabisée
•	variante d’un terme ou d’une expression

TACHELHIT DU PETIT ATLAS

Reportez-vous à la fin de cette première partie pour avoir connaissance de quelques points grammaticaux, de conjugaison et d'orthographe du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas.

A

À QUI ? pr. inter.

[ṢḤ], [MƐ] Wilan ?

→ **À qui est cette maison ? :** [ṢḤ] Wilan axxam-ayi ?

→ **À qui est ce pain ? :** Wilan aɣrum-ayyi ?

→ **À qui sont ces montures ? :** [ṢḤ] Wilan ṯiɣallin-ayyi ?

→ **À qui est ce cheval ? :** [MƐ] Akidar-ayi wilan ?

لِمَنْ : وِلَنْ

لِمَنْ هَذَا الْمَنْزِلُ : وِلَنْ ثَخَّمْ-ـَيِ

لِمَنْ هَذَا الْخُبْزُ : وِلَنْ ثَغْرُمْ-ـَيِّ

لِمَنْ هَذِهِ الدَّوَاب : وِلَنْ ثِغَلِّنْ-ـَيِّ

لِمَنْ هَذَا الْحِصَان : ئِكِدَرْ-ـَيِ وِلَنْ

ⵍⴰⵏⴰⵍ

ⵍⴰⵏⴰⵍ ⴰⵅⵅⴰⵎ-ⴰⵖⵉ

ⵍⴰⵏⴰⵍ ⴰⵢⵓⴷⵎ-ⴰⵖⵖⵉ

ⵍⴰⵏⴰⵍ ⵅⵉⵢⴰⵏⵏⵉⵍ-ⴰⵖⵖⵉ

ⴰⵣⵉⵍⴰⵓ-ⴰⵖⵉ ⵍⴰⵏⴰⵍ

À, VERS, EN DIRECTION DE, DANS, CHEZ, AUPRÈS DE prép.

• [ṢḤ], [MR] ɣ

• [ṢḤ], [MƐ] ɣer. v. "Chez".

• [ṢḤ] ɣel

→ **J'irai à la maison :** [ṢḤ] A ruḥeɣ ɣer wuxxam.

→ **Je veux aller à Aït Arif :** Xsiɣ a ruḥa ɣ Ayṯ Ɛrif.

→ **Ils sont venus dans notre pays :** Usan-d ɣ ṯmurṯ-nna.

→ **Ils iront à la forêt :** [ṢḤ] A ruḥen ɣ llɣabṯ.

→ **Monte en haut ! :** [MƐ] Ali ɣ ujenna !

→ **Retourne au pays de tes parents ! :** Uɣal-d ɣ ṯmurṯ n yimawlan-eḵ !

→ **Les Amazighs de Bougara vont au pays afin de labourer la terre de leurs aïeux :** Imaziɣen n Bugerra ṭeddun ɣ ṯmurṯ baš a ḵerzen aḵal lejḏuḏ-nsen.

→ **Nous allons au pays pour cueillir des cerises :** Neṭeddu ɣ tmazirt baš a nekkes aḥbelmluḵ.

→ **Je me rends à la source :** Dduɣ ɣ ṭala.

→ **Jusqu'à Blida :** Ɣ Lleblida.

→ **Vers la maison :** [MR] Ɣ uwuxxam.

→ **Jusqu'à Boufarik :** Ɣel Bu Farik.

→ **J'ai deux taureaux :** [ṢḤ] Ɣer-i sin izgar.

إِلَى ، فِي :

غْـ

غْرْ

غْلْ

سَأَذْهَبُ إِلَى الْمَنْزِلِ : نَـ رُحْغْ غْرْ وُخَّمْ

أُرِيدُ الذَّهَابَ إِلَى آيْثْ عْرِيفْ : خْسِغْ نَـ رُحْغْ غْـ نَيْثْ عْرِفْ

جَاءُوا إِلَى بَلَدِنَا : نُسَنْـدْ غْـ ثْمُرْثْـنَّ

سَيَذْهَبُونَ إِلَى الْغَابَةِ : نَـ رُحْنْ غْـ لْغَبْثْ

اِرْجِعْ إِلَى بَلَدِ وَالِدَيْكَ : نُغَلْـدْ غْـ ثْمُرْثْ نْـ يِمَوْلَنْـكْ

يَذْهَبُ أَمَازِيغُ بُوقَرَّةَ إِلَى الْبَلَدِ مِنْ أَجْلِ حَرْثِ أَرْضٍ أَجْدَادِهِمْ : يَمَزِغْنْ يْـ بُقْرَّ خْدُّنْ غْـ ثْمُرْثْ بَشْ نَـ كَرْزْنْ نَكَلْ لْزْدُدْـنْسْنْ

نَذْهَبُ إِلَى الْبَلَدِ لِنَقْطُفَ الْكَرَزَ : نْخْدُّ غْـ ثْمَزِرْثْ بَشْ نَـ نْكْسْ نَحْبْلْمْلْكْ

أَقْصِدُ إِلَى الْيَنْبُوعِ : دُّغْ غْـ خْلَ

إِلَى الْبُلَيْدَةِ : غْـ لْبْلِدَ

إِلَى الْبَيْتِ : غْـ ثُوخَّمْ

إِلَى بُوبَارِيكِ : غْلْ بُ بَرِكْ

لَدَيَّ ثِيرَان : غْرْـيِـ سِنْ يِزْقَرْ

ⵢ

ⵢⴰⵔ

ⵢⴰⵍ

ⴰ ⵔⴰⴷⴰⵢ ⵢⴰⵔ ⵍⴰⵅⵅⴰⵎ

ⵅⵓⴷⵢ ⴰ ⵔⴰⴷⴰⵢ ⵢ ⴰⴷⵅ ⵃⵔⴷⵜ

ⴰⵓⴰⵏ-ⵣ ⵢⴰⵔ ⵅⵎⴰⵔⴰⵅ-ⵏⵏⴰ

ⴰ ⵔⴰⴷⴰⵏ ⵢ ⵏⵏⵢⴰⵖⵅ

ⴰⵏⴷ ⵢ ⴰⵜⴰⵏⵏⴰ

ⴰⵢⴰⵏ-ⵣ ⵢ ⵅⵎⴰⵔⴰⵅ ⵏ ⴷⴷⵎⴰⵍⵏⴰⵏ-ⴰⵣ

ⴷⵎⴰⵅⴷⵢⴰⵏ ⵏ ⵖⴰⵣⴰⵔⴰ ⵜⵓⴰⵣⵣⴰⵏ ⵢ ⵅⵎⴰⵔⴰⵅ ⵖⴰⵛ ⴰ ⵣⴰⵔⴰⵅⴰⵏ ⴰⵣⴰⵏ ⵏⴰⵜⵅⴰⴼ-ⵏⵓⴰⵏ

ⵏⴰⵜⵓⴰⵣⵣ ⵢ ⵜⵎⴰⵅⴷⵔⵜ ⵖⴰⵛ ⴰ ⵏⴰⵕⵕⴰⵓ ⴰⴷⵖⴰⵏⵎⵏⴰⵣ

ⵣⵣⴰⵢ ⵢ ⵜⵓⴰⵏⴰ

ⵢ ⵏⵏⵖⵏⴼⴰ

ⵢ ⵍⴰⵅⵅⴰⵎ

ⵢⴰⵏ ⵖⴰ ⵃⴰⵔⴰⴷⵕ

ⵢⴰⵔ ⵓⴷ ⵅⵅⵅⴰⵔ

À, AU, AUX, POUR prép.

• [ṢḤ], [MƐ] i

• [ṢḤ] ay

→ **Il a donné à l'homme un burnus :** Iḵfa ṯabernust i urǧaz.

→ **Donne à boire aux gens ! :** [ṢḤ] Uš i medden a sun !

→ **Fais une rigole à l'eau ! :** Eǧǧ ṯarga i waman !

→ **Au milieu de la rivière :** [MƐ] I wammas gɣzer.

→ **J'ai entendu que [le couscous dit :] ṯaḥammamṯ était bon pour la santé :** [ṢḤ] Sliɣ belli ṯaḥammamṯ ṯexlaf ay ṣṣaḥḥeṯ.

→ **À Msennu :** [MƐ] I Msennu.

لِـ :

يِـ

نَـيْ

أَعْطَى لِلرَّجُلِ بُرْنُسًا : يِكْبَ ثَبْرْنُسْتْ يِـ نُرْجَزْ

اِسْقِ النَّاسَ مَاءً : نُشْ يِـ مْدُّنْ نَـ سُنْ

أُبْعُلْ قَنَاةً لِلْمَاءِ : نْجُّ ثَرْقَ يِـ وَمَنْ

فِي وَسَطِ النَّهْرِ : يِـ وَمَّسْ قُغْزْرْ

سَمِعْتُ بِأَنَّ سْكْسُو ثَحَمَّمْثْ مُفِيدٌ لْلصِّحَةِ : سْلِغْ بْلِّ ثَحَمُّمْثْ ثْخْلَبْ نَيْ صَّحُّثْ

فِي مْسْنُّو : يِـ مْسْنُّ

ⵢ

ⴰⵔ

ⵢⴽⵃⴰ ⵢ ⵓⵅⴰⵅ ⵅⴰⵓⵓⵍⵓⵜ

ⵓⵛ ⵢ ⵍⵓⵏⵏⵓ ⴰ ⵜⵓⵍ

ⵓⵅⵅ ⵅⴰⵅⴰ ⵢ ⵍⴰⵍⵍⴰ

ⵢ ⵍⴰⵍⵍⴰⵜ ⵅⵢⵅⵓⵅ

ⵙⵏⴹⵢ ⵊⵉⵏⴹ ⵅⴰⵄⵉⵎⵎⴰⵅ ⵅⵉⵅⵏⵉⵃ ⴰⴽ ⵙⵙⴰⵄⵉⵅ

ⴹ ⵎⵙⵉⵍⵉ

ABAISSER

v. “Descendre faire”.

ABANDONNER, LAISSER

[ṢḤ] eğğ, hab. ṭeğğa. v. “Vider Se”

→ **Je l’ai laissé :** [ṢḤ] Ğğix-ṯ.

→ **Il a abandonné :** [ṢḤ] Iğğa.

→ **Ils ont abandonné :** [ṢḤ] Ğğan.

→ **Il n’a pas abandonné :** Ur iğği ḵ.

وَدَعَ ، تَرَكَ : نْجُّ. عَادَةً ؛ خُجَّ

تَرَكْتُهُ : جِّخْ-ـثْ

تَرَكَ : نِجَّ

تَرَكُوا : جَّنْ

لَمْ يَتْرُكْ : نُرْ نِجِّ كْ

ⵉⵅⵅ : ⵜⴰⵉⵅⵅⴰ

ⵅⵅⴹⵅ-ⵅ

ⴹⵅⵅⴰ

ⵅⵅⴰⵍ

ⵉⴰ ⴹⵅⵅⴹ ⵣ

ABAYA (vêtement traditionnel ample et long pour homme)**, REVÊTEMENT** (animal, …)

• [ṢḤ] ar., f., taɛbayt. v. “Coquille”.

• [ṢḤ] ar., f., ṯaɛbayṯ

• [ṢḤ], [MR] ar., f., ṯaɛbayṯ

• [MR] ar., f., ṯaɛbayt

• [MR] f., {ṯ}haɛbayṯ

→ **Il est habillé d’une abaya :** [ṢḤ] Itlus ṯaɛbayṯ.

عَبَاءَةٌ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالرِّجَالِ ، **تَغْلِيفٌ :**

تَعْبَيْثْ

ثَعْبَيْثْ

ثَعْبَيْثْ

ثَعْبَيْثْ

هَعْبَيْثْ

يَرْتَدِي عَبَاءَةً : يَتْلُسْ ثَعْبَيْثْ

ⵜⴰⵃⴰⵖⵜ

ⵅⴰⵃⴰⵖⵅ

ⵅⴰⵃⴰⵅⵅ

ⵅⴰⵃⴰⵖⵜ

ⴼⴰⵃⴰⵖⵅ

ⵉⵜⵏⵉⴰ ⵅⴰⵃⴰⵖⵅ

ABCÈS

[MR] ar., beɛj. v. “Provoquer”.

بَعْجٌ : بْعْزْ

ⵖⵉⵃⵏ

ABEILLE NOIRE, ABEILLE DE L’ATLAS TELLIEN, TELLIENNE (apis mellifera intermissa)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯizizwiṯ | f., pl., ṯizizwa. v. “Apiculteur”, “Ruche”, “Rucher”, “Reine des abeilles”, “Larve d’abeille”, “Miel”, “Gelée royale”, “Rayon de miel”, “Hydromel simple”, “Pollen”, “Propolis”, “Cire d’abeille”, “Essaim”, “Pain d’abeille”, “Abeille mâle”, “Enfumoir”, “Apiculture”, “Extraction”.

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯizizweṯ

• [ǦƐ] f., tizizwet

• [ǦƐ] f., tizizweṭ

• [MR] f., pl., tizizwa (ann. : tz)

• [MR] f., {ṯ}hizizwit | {ṯ}hizizwa

• [ŠN] f. {ṯi}zizwiṯ | f., pl., {ṯi}zizwa

• [ṢR] f. ṯizizweṯ | f., pl., ṯizizwa

• [ṢR] f., pl., {ti}zizut | f., pl., {ti}zizwa

• [ṢR] f., pl., {ṯi}zizuṯ

نَحْلُ شَمَال أَفْرِيقِيَا :

نَفْرْذْمُنْ

ثِزِزْوِثْ | ثِزِزْوَ

ثِزِزْوْثْ

تِزِزْوْثْ

تِزِزْوْخْ

تِزِزْوَ

هِزِزْوِثْ | هِزِزْوَ

زِزْوِثْ | زِزْوَ

ثِزِزْوْثْ | ثِزِزْوَ

زِزُثْ | زِزْوَ

زِزُثْ

ⴰⵄⵓⵔⵔⵓⵏ

ⵅⴻⵣⴻⵣⵍⴻⵅ | ⵅⴻⵣⴻⵣⵍⴰ

ⵅⴻⵣⴻⵣⵍⵓⵅ

ⵜⴻⵣⴻⵣⵍⵓⵜ

ⵜⴻⵣⴻⵣⵍⵓⵜⴰ

ⵜⴻⵣⴻⵣⵍⴰ

ⴼⴻⵣⴻⵣⵍⴻⵜ | ⴼⴻⵣⴻⵣⵍⴰ

ⵣⴻⵣⵍⴻⵅ | ⵣⴻⵣⵍⴰ

ⵅⴻⵣⴻⵣⵍⵓⵅ | ⵅⴻⵣⴻⵣⵍⴰ

ⵣⴻⵣⵓⵜ | ⵣⴻⵣⵍⴰ

ⵣⴻⵣⵓⵅ

ABEILLE MÂLE, ABEILLAUD, FAUX BOURDON

• [ǦƐ] m., aserdun n zizwa. v. “Abeille noire”.

• [ǦƐ] m., aḇerḏemmu

• [ǦƐ] m., aḇerḏemmun

ذكُورُ النَّحْلِ :

نَسْرْدُنْ نـ زِزْوَ

نَفْرْذْمُنْ

نَفْرْذْمُنْ

ⴰⵣⵓⵔⴷⵓⵏ ⵏ ⵣⴻⵣⵍⴰ

ⴰⴷⵓⵔⴷⵓⵎⵎⵓ

ⴰⴷⵓⵔⴷⵓⵎⵎⵓⵏ

ABORDABLE

→ **L’orge est bon marché :** Ṯimẓin rexsenṭ.

→ **Le blé est bon marché :** [MƐ] Irḏen rexsen.

رَخِيصٌ :

الشَّعِيرُ رَخِيصٌ : ثِمْزِنْثْ رْخْسْنْخْ

الْقَمْحُ رَخِيصٌ : ئِرْذْنْ رْخْسْنْ

ⵅⴻⵎⵣⴻⵏ ⵓⵅⵅⵓⵏⵜⵓ

ⴻⵓⵔⵏ ⵓⵅⵅⵓⵏ

ABOYER

[ṢḤ] seḡlef, hab.

• [ṢḤ] seḡlaf

• [ṢḤ] seglaf

→ **Il n’a pas aboyé :** [ṢḤ] Ur iseḡlif ḵ.

نَبَحَ : سْجْلْفْ. عَادَةً ؛

سْجْلَفْ

سْقْلَفْ

لَمْ يَنْبَحْ : نُرْ نِسْجْلِفْ كْ

ⵙⵓⵣⵍⵓⵛ :

ⵙⵓⵣⵍⴰⵛ

ⵙⵓⵣⵍⴰⵛ

ⵙⴰ ⵉⵙⵓⵣⵍⵉⵛ ⵓ

ABOUCHER

v. “Lier”.

ABREUVAGE, BOISSON

[ṢḤ] m., asessi. v. “Abreuver”, “Boire”.

سَقْيٌ ، مَشْرُوبٌ : نَسْسِّ

ⴰⵙⵓⵙⵙⵉ

ABREUVER, BOIRE DONNER A, ARROSER, IRRIGUER

[ṢḤ] sessu

→ **Abreuve le cheval ! :** [ṢḤ] Sessu a<u>k</u>i<u>d</u>ar !

→ **Arrose le verger d’oliviers ! :** Sessu ur<u>t</u>i n uzemmur !

سَقَى زَرعًا ، شَخْصًا ، حَيَوَانًا : سْسُّ

اِسْقِ الْحِصَانَ : سْسُّ نَكِذَرْ

اِسْقِ بَسَاتِينَ الزَّيْتُونِ : سْسُّ نُرْثِ نْـ نُزْمُرْ

ⵙⵓⵙⵙⵓ

ⵙⵓⵙⵙⵓ ⴰⵓⵉⵎⴰⵙ

ⵙⵓⵙⵙⵓ ⵙⴰⵅⵉ ⵏ ⵙⴼⵓⵍⵍⵓⵙ

ABREUVOIR

v. “Lavoir”.

ABRICOT

v. “Abricotier”.

ABRICOTERAIE

[ṢḤ], [MS] ar., coll., {a, l}mešmaš. v. “Abricot”.

بُسْتَانُ مِشْمِشٍ :

مْشْمَشْ

ⵍⵓⵛⵍⴰⵛ

ABRICOTIER COMMUN (lat. prunus armeniaca, fam. rosaceæ, arbuste)**,** ***ABRICOT*** (fruit du prunus armeniaca)

• [ǦƐ] ar., f., tamešmašt | f., pl., timešmašin. v. “Abricoteraie”.

• [MR] ar., f., tamešmaš<u>t</u>

• [ṢḤ] ar., f., pl., <u>t</u>imešmašin

• [ṢḤ], [MS] ar., coll., {a, l}mešmaš

مِشْمِشٌ ، شُجَيْرَةٌ وَثَمَرَةٌ **:**

تَمْشْمَشْتْ | تِمْشْمَشِنْ

تَمْشْمْشْتْ

ثِمْشْمَشِنْ

مْشْمْسْ

ⵜⴰⵍⵓⵛⵍⴰⵛⵜ | ⵜⵉⵍⵓⵛⵍⴰⵛⵉⵍ

ⵜⴰⵍⵓⵛⵍⴰⵛⵅ

ⵅⵉⵍⵓⵛⵍⴰⵛⵉⵍ

ⵍⵓⵛⵍⴰⵛ

ABRIS (afin de préserver la meule de foin)

[MR] ar., ɛeššet<u>.</u> v. “Cabane”.

عُشَّةٌ ، تُصْنَعُ عَلَى الْكَوْمَةِ الدَّرِيسِ مِنْ أَجْلِ حِفَاظِهَا **:** عْشْتْ

ⵄⵓⵛⵛⵓⵅ

ABSENTER S’

[ṢḤ] ar., ɣaḇ

→ **Celui qui s'absente a certes perdu ce qui lui revient de droit :** [ṢḤ] prov., Win iɣaḇen iɣaḇ lḥeqq-is.

غَابَ عَنْ : غَيْ

اللِّي يِغِيبْ يِغِيبْ حَقُّو : وِنْ يْغَيْنْ يْغَيْ لْحَقُّ-يْسْ

ⵖⴰⵄ

ⵍⵄⵍ ⵄⵖⴰⵄⴰⵏ ⵄⵖⴰⵄ ⵎⵅⵏⵣⵣ-ⵄⴰ

ACACIA (arbre)

[ṢḤ], [MS] m., alban

سِنْطٌ ، طَلْحٌ ، قَرَظٌ ، أَكَاسيَا ، جِنْسٌ نَبَاتِيٌّ : تَلْبَنْ

ⴰⵎⴰⵍ

ACANTHE À FEUILLES MOLLES (lat. acanthus mollis, fam. acanthaceæ, plante)

[MS], [XF] f., tišiferfra

أَقَنْثَا نَاعِمَةٌ ، نَبْتَةٌ : تِشِفْرْفْرَ

ⵜⵄⵇⵄⵃⵏⴰⵅⵃⴰ

ACCESSOIRS DE LA CHARRUE (dont je n'ai pas trouvé les nom en français et en arabe) :

→ Pièce métallique servant à nettoyer les dépôts de boue : [MR] ar. ?, lɛedleṯ. v. "Charrue".

→ Pièce qui rentre dans le mécanisme d'attache des deux bœufs : [MR] ar. ?, lmeḍmed

→ Pièce qui se situe au centre de "lmeḍmed" : [MR] ar. ?, leshem

→ Équivalent de "sif" en daridja : [MR] f., ṯaweslaṯ

→ ? : [MR] ar. ?, m., ardif

→ Pièce qui joint "ṯaweslaṯ" et "ardif" : [MR] f., ṯawsset

أكسسوارات الْمِحْرَاثِ :

لْعَدْلْثْ

لْمَضْمَدْ

لْسَهْمْ

ثَوْسْلَثْ

ثَرْدِفْ

ثَوْسْثْ

ⵎⵃⴰⵏⵎⴰⵅ

ⵎⵍⴰⵉⵍⴰⵏ

ⵎⴱⴷⴰⵍ

ⵅⴰⵍⴰⴱⵎⴰⵅ

ⴰⵕⵏⵄⵃ

ⵅⴰⵍⴱⴱⴰⵜ

ACCOMPAGNER, ALLER ENSEMBLE

• ḏukkel, hab. ḏukkul, ddukul. v. "Accompagner", "Compagnie se tenir", "Compagnon".

• ddukel

• [ṢḤ] ar., mrafeq

→ **Il a accompagné sa mère :** Iddukel yemma-s

→ **Accompagne-le ! :** Ddukel-eṯ !

→ **Ils sont allés ensemble à Blida :** Mrafaqen ɣ Lleblida.

→ **Accompagne-le ! :** Mrafq-et !

اِصْطَحَبَ ، رَافَقَ ، ذَهَبَ مَعَ ، ذَهَبُوا سَوِيًّا :

ذُكُّلْ

دُّكْلْ

مْرَفْقْ

رَافَقَ أُمَّهُ : يْدُّكْلْ

رَافِقْهُ : دُّكْلْ-تْ

ذَهَبَا سَوِيًّا إِلَى الْبُلَيْدَةِ : مْرْفِقَنْ غْـ لْبْلِذَ

رَافِقْهُ : مْرَفْقْ-تْ

ⵅⵓⴰⵃⵖⵣ

ⴷⴷⵓⵕⵖⵏ

ⵔⵓⵕⵕⵖⵏ : ⵔⵓⵕⵕⵓⵏ, ⴷⴷⵓⵕⵓⵏ

ⵉⴷⴷⵓⵕⵖⵏ ⵙⵖⵅⵅⴰ-ⵙ

ⴷⴷⵓⵕⵖⵏ-ⵖⵅ

ⵅⵓⴰⵃⴰⵣⵖⵍ ⵢ ⵏⵏⵙⵏⵉⵔⴰ

ⵅⵓⴰⵃⵣ-ⵖⵜ

ACCORD SE METTRE D’

[ṢḤ] mufahem. v. “Comprendre”.

تَفَاهَمَ : مُفَهْمْ

ⵅⵓⵃⴰⴼⵖⵅ

ACCOUCHEMENT

• [ṢḤ] f., ṯarawṯ (ann. : te)

• [MR] f., ṯuruṯ s nfes

وِلَادَةٌ :

ثَرَوْثْ

ثُرُثْ سْـ نْفْسْ

ⵅⴰⵓⴰⵍⵅ

ⵅⵓⵓⵓⵅ ⵙ ⵍⵃⵖⵙ

ACCOUCHER, BAS METTRE, VÊLER (vache), PONDRE (œuf), PROCRÉER, REPRODUIRE SE

• [ṢḤ], [ṢR] aṛu, hab. ṭaṛu. v. “Délivre Le”, “Pondre”.

• [ŠN] aru, hab. ṭaru.

• [ǦƐ] arew

• [ṢḤ], [MƐ] rnu-d. v. “Accroître S”.

→ **Elle a accouché :** [ṢḤ] Ṯuṛu.

→ **Elle n’a pas accouché :** [ṢḤ] Ur ṯuriw ḵ.

→ **Il lui coupera** (litt. : tuera) **les veines afin qu’il** (animal) **ne procrée plus :** [ṢḤ] A s-inɣ iẓuran baš u iṭaru. v. “Castrer”.

→ **À peine qu’elle donna naissance qu’on la ceintura ?** (i.e., le diss mis en fagot) **:** [ṢḤ] dev., Ɣir terna-d ḥazzamen-as ? (iḏels)

→ **La vache a mis bas/… a vêlé :** [ǦƐ] Taɛerrumt yirwen.

وَلَّدَ ، بَاضَ ، تَنَاسَلَ ، أَنْجَبَ :

نَرُ. عَادَةً ؛ خَرُ

نَرُ. عَادَةً ؛ خَرُ

رْنُ-دْ

وَلَدَتْ : ثُرُ

لَمْ تَلِدْ : نُرْ ثُرِوْ كْ

سَيَقْطَعُ لَهُ الْعُرُقَ كَيْ لَمْ يُنْجِبْ : نَـ سْ-يْنْغْ نْزُرَنْ بَشْ نُـ يْخْرُ

غِيرْ مَا وَلْدَاتْ حَازْمُهَا ؟ : غِرْ ثْرْنَ-دْ حْزَّمْنْ-نَسْ ؟

الْبَقَرَةُ تَضَعُ ... : تَعَرُّمْتْ يِرْوْنْ

ⴰⵕⵓ : ⵜⵙⴰⵕⵓ

ⴰⵓⵓ : ⵜⵙⴰⵓⵓ

ⵓⵍⵓ-ⴷ

ⵅⵓⵕⵓ

ⵓⵓ ⵅⵓⵓⵉⵍ ⵣ

ⴰ ⵙ-ⵉⵍⵢ ⵉⵜⵓⵓⴰⵍ ⵙⴰⵛ ⵓ ⵉⵜⵙⴰⵓⵓ

ⵢⵉⵓ ⵜⵖⵓⵍⴰ-ⴷ ⵄⴰⵜⵜⴰⵔⵖⵍ-ⴰⵙ

ⵜⴰⵃⵖⵓⵓⵓⵔⵜ ⵙⵉⵓⵍⵖⵍ

ACCROCHER

v. “Suspendre”.

ACCROÎTRE S', AJOUTER, AJOUTER S', CONTINUER, NAÎTRE

[ṢḤ], [MƐ], [MR] rnu, hab. rennu. v. "Accoucher", "Naître".

→ **J'ai ajouté** [qqch] **:** [ṢḤ], [MƐ] Rniɣ.

→ **Il a ajouté** [qqch] **:** [ṢḤ] Yerna.

→ **Nous n'avons pas ajouté la viande sur le couscous :** U nerni k̲ ak̲sum f seksu.

→ **Nous ajouterons :**

• [ṢḤ] Ad̲ nernu.

• [MR] A nernu.

أَضَافَ ، اِنْضَافَ إِلَى ، نَمَى ، اِزْدَادَ ، وَصَلَ ، وُلِدَ : رْنُ. عَادَةً ؛ رْنُّ

أَضَفْتُ شَيْئًا : رْنِغْ

أَضَافَ شَيْئًا : يْرْنَ

لَمْ نُضِفْ اللَّحْمَ عَلَى كْسْكْسُو، سْكْسُو ، طْعَامْ : نَـ نْرْنِ كْ نَكْسُمْ فِـ سْكْسُ

سَنُضِيفُ :

نَذْ نْرْنُ

نَـ نْرْنُ

ⵓⵏⵓ : ⵓⵏⵏⵓ

ⵓⵏⴹⵖ

ⵉⵓⵓⵏⴰ

ⵓ ⵏⵓⵓⵏⴹ ⵅ ⴰⵅⵓⵓⵎ ⵂ ⵓⵓⵅⵓⵓ

ⴰⵔ ⵏⵓⵓⵏⵓ

ⴰ ⵏⵓⵓⵏⵓ

ACCROUPIR S'

[ṢḤ] kummeš

قَرْفَصَ : كُمُّشْ

ⵅⵓⵎⵎⵓⵇ

ACCUMULER

[ṢḤ] ar., ṣewwaṛ, hab. : tṣewwaṛ

→ **Lorsqu'il en aura accumuler beaucoup :** [ṢḤ] Asma itṣewwaṛ bezzaf.

رَاكَمَ : صْوَّرْ. عَادَةً ؛ تْصْوَّرْ

عِنْدَمَا يَتَرَاكَمُ : نَسْمَ يَتْصْوَّرْ بْزَّفْ

ⵔⵓⵍⵍⴰⵇ : ⵜⵔⵓⵍⵍⴰⵇ

ⴰⵙⵎⴰ ⴹⵜⵔⵓⵍⵍⴰⵇ ⵙⵓⵣⵣⴰⵂ

ACHETER

• [ṢḤ] esɣ, hab. ssaɣ

• aɣ + d

• ax

→ **J'ai acheté** [qqch] **:** [ṢḤ] Sɣiɣ.

→ **Il a acheté un cheval noir :** [ṢḤ] Isɣa-d ak̲id̲aṛ d̲ aberk̲an.

اِشْتَرَى :

نْسْغْ. عَادَةً ؛ سَّغْ

نَغْ + دْ

نَخْ

اِشْتَرَ شَيْئًا يْتُسْغِغْ

اِشْتَرَى حِصَانًا أَسْوَدًا : يَسْغَ دْ نَكِذَرْ دْ نَبَرْكَنْ

ⵓⵙⵖ : ⵙⵙⴰⵖ

ⴰⵖ + ⵏ

ⴰⵅ

ⵙⵖⴹⵖ

ⴹⵙⵖⴰ ⵔ ⴰⵅⴹⵔⴰⵇ ⵔ ⴰⵙⵓⵅⴰⵍ

ACHEVER, TERMINER SE, FINIR

• [ṢḤ] mmar, hab. ṭmar

• [ṢḤ] ar., k̲emmel, hab. tek̲mal

• [MR] kemmel

→ **Le miel de la forêt est finit :** Ṯamemṭ-ayini n ṭezgi temmar.

→ **J'ai fini de moissonner le blé :** Mmareɣ a megreɣ irḏen.

→ **Ils sont finis les vieux du pays :** Mmaren yemɣaren n ṭmurṯ.

→ **Il n'y a plus d'eau :** [ṢḤ] Mmaren aman.

→ **La nourriture est finie :** [ṢḤ] Ṯemmar ṯuččiṯ.

→ **Il n'y a plus de pain :** [ṢḤ] Yemmar waɣrum.

→ **La journée est presque terminée :** Qrib a immar wass.

→ **Dès qu'ils termineront la maison en matériaux végétaux :** [ṢḤ] Ɣir a mmaren aḥanu.

→ **La viande abonde** (litt. : ne finit pas) **pour celui qui a des bêtes, il sacrifie et sèche ensuite la viande :** [ṢḤ] Aḵsum u iṭmmar ḵ win ɣr-es lehwayeš izellu iṣennaɛ lexliɛ.

أَنْهَى ، اِنْتَهَى ، أَتَمَّ ، انْقَضَى :

مَرْ. عَادَةً ؛ خْمَرْ

كْمُلْ. عَادَةً ؛ تْكْمَلْ

كْمُلْ

اِنْتَهَى عَسَلُ الْغَابَةِ : تْمَمْخْ-نَيِن نْـ خْزْقِ تْمَرْ

اِنْتَهَيْتُ مِنْ حَصْدِ الْقَمْحِ : مَرْغْ نَـ مْقْرْغْ يِرْذْنْ

اِنْتَهَوْا كِبَارُ الْمَطِقَةِ : مَرْنْ يْمْغَرْنْ نْـ خْمُرْثْ

لَا يُوجَدُ الْمَزِيد مِنَ الْمَاءِ : مَرْنْ نَمَنْ

لَا يُوجَدُ الْمَزِيد مِنَ الْأَكْلِ : تْمَرْ تْجِّثْ

لَا يُوجَدُ الْمَزِيد مِنَ الْخُبْزِ : يْمَرْ وَغْرُمْ

سَيَنْقَضِي الْيَوْمَ قَرِيبًا : قْرِبْ نَـ يِمَرْ وَسْ

حِينَ يُنْهُونَ مِنَ الْبَيْتِ الْمَصْنُوعِ مِنْ مَوَادٍ نَبَاتِيَّةٍ : غِرْ نَـ مَّرْنْ نَحَنُ

مَنْ يَمْلِكُ بَهَائِمًا لَمْ تَنْتَهِ اللُّحُومُ عِنْدَهُ يَذْبَحُ وَيُجَفِّفُ لَحْمَهَا : نَكْسُمْ نُـ يِخْمَرْ كْ وِنْ غْرْ-سْ لْهْوَيْشْ يِزْلْ يِصْنَعْ لْخْلِعْ

ⵊⵊⴰⵔ : ⵜⴰⵊⵊⴰⵔ

ⵣⵙⵊⵊⵙⵏ : ⵜⵙⵣⵊⴰⵏ

ⵕⵙⵊⵊⵙⵏ

ⵅⴰⵊⵙⵊⵜⴰ-ⴰⵢⵉⵍⵉ ⵍ ⵜⴰⵙⵅⵅⵉ ⵜⵙⵊⵊⴰⵔ

ⵊⵊⴰⵔⵙⵢ ⴰ ⵊⵙⵅⵔⵙⵢ ⵉⵔⵔⵙⵍ

ⵊⵊⴰⵔⵙⵍ ⵢⵙⵊⵢⴰⵔⵙⵍ ⵍ ⵜⴰⵊⵊⵙⵔⵅ

ⵊⵊⴰⵔⵙⵍ ⴰⵊⴰⵍ

ⵅⵙⵊⵊⴰⵔ ⵅⵙⴳⴳⵉⵅ

ⵢⵙⵊⵊⴰⵔ ⵍⴰⵢⵔⵙⵊ

ⵣⵔⵉⴱ ⴰ ⵉⵊⵊⴰⵔ ⵍⴰⴰⴰ

ⵢⵉⵔ ⴰ ⵊⵊⴰⵔⵙⵍ ⴰⵏⴰⵍⵙ

ⴰⵣⴰⵙⵊ ⵙ ⵉⵜⴰⵊⵊⴰⵔ ⵣ ⵍⵉⵍ ⵢⵔ-ⵙⴰ ⵏⵙⵎⵍⴰⵢⵙⴳ ⵉⵅⵙⵏⵏⵙ ⵉⵔⵙⵍⵍⴰⵛ ⵏⵙⵅⵏⵉⵛ

ACHOURA (dixième jour du premier mois sacré du calendrier lunaire islamique, jour de jeûne et de bienfaisance)

• [ṢḤ] f., ṯaɛašurṯ (ann. : ṭ). v. "Aumône".

• [ṢḤ] ar., ɛašureṭ

→ Les gens d'Achoura venant à la rencontre des montagnards atlassiens pour vendre leur marchandise : [ṢḤ] ahliyyin ṭɛašurṯ

عَاشُورَاءٌ :

ثَعَشُرْثْ

عَشُرْخْ

ثُجَّارٌ يَوْم عَاشُورَاء : ثَهْلِيِّنْ خْعَشُرْثْ

ⵅⴰⵛⴰⴳⵙⵔⵅ

ⵛⴰⴳⵙⵔⵙⵜⴰ

ⴰⵎⵏⵉⵢⵢⵉⵍ ⵜⴰⵛⴰⴳⵙⵔⵅ

ACIDE

v. “Aigre”.

ACIDE ÊTRE

v. “Piquer”.

ACIDULÉ (légèrement, goût)

[ṢḤ] f., ṯasmuma. v. “Acide Être”, “Aigre”.

بِطَعْمِ الْحَامِضِ : تَسْمُمَ

ⵅⴰⵙⵎⵓⵎ

ACTUELLEMENT

v. “Maintenant”.

ACQUITTER DE S’

v. “Payer”.

ADOBE

v. “Brique crue”.

ADRET

v. “Versant montagneux”.

AFFAIRE

v. “Outil”.

AFIN

v. “Pour”.

AFIN DE

[ṢḤ] bah

لِكَيْ : بَهْ

ⵖⴰⴼ

AFFAMÉ

[ṢR] m., amellazu

جَائِعٌ : نَمْلَزُ

ⴰⵎⵍⵍⴰⵣⵓ

AGACER

v. “Embêter”.

AGAVE AMÉRICAIN (lat. agave americana, fam. alœaceæ, plante)

• [MS] ar. ?, m., ṣebbaṛa

• [ⵅL], [MS] ar. ?, m., {a}ṣebbaṛ

صَبَّار ، أَغَافٌ أَمْرِيكِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

صَبَّرْ

صَبَّرَ

ⵙⵓⵖⵖⴰⵕⴰ

ⵙⵓⵖⵖⴰⵕ

ÂGE

[ṢḤ] ar., ⵅⴰⵃⵎⴰⵕ

→ **Moi, je parle avec toi, lorsque je veux parler taqbaylit je dois chercher quelqu’un âgé comme moi :** [ṢḤ] Nekkinṭ aql-i a haddra {a}ḳiḍ-eḳ asma xsa a hadra ṯaqbaliṯ lazem a ḥawsa f yiwen/f yiḏen am nekkinṭ g laɛmaṛ-inu.

عُمْرٌ :

لَعْمَرْ

أَنَا أَتَكَلَّمُ مَعَكَ وَلَكِنْ إِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَتَكَلَّمُ
تَاقْبَيْلِيتْ لَابُدَّ أَنْ أَبْحَثَ عَنْ شَخْصٍ يُوَافِقُ
عُمْرِي : نْكُنْخْ نَقْلْ-ئِـ ـَ هَدَّرَ كِذْ-ـكْ نَسْمَ خْسَ
ـَ هَدْرَ ثَقْبَيْلِيثْ لَزْمْ ـَ حَوْسَ فْـ يِوْنْ/فْـ يِجْنْ ـَمْ
نْكِّنْخْ قْـ لَعْمَرْ-ـِنْ

ⵅⴰⵃⵎⴰⵕ

ⵏ⵰ⵅⵅⵉⵏⵜⵙ ⵓⵣⵍⵉ-ⵉ ⵓ ⵎⵓⵏⵏⵙⵓ {ⵓ}ⵟⵉⵜ-⵰ⵟ ⵓⵙⵛⵓ ⵅⵙⵓ ⵓ ⵎⵓⵏⵙⵓ ⵅⵓⵣⵄⵓⵉⵍⵉⵅ ⵍⵓⵕ⵰ⵛ ⵓ ⵏⵓⵍⵙⵓ ⵃ ⵉⵉⵍ⵰ⵏ/ⵃ ⵉⵉⵅ⵰ⵏ ⵓⵛ ⵏ⵰ⵅⵅⵉⵏⵜⵙ ⵅ ⵍⵓⵄⵛⵓⵣ-ⵉⵏ⵰

ÂGÉ

v. “Vieux”.

AGE (de la charrue)

• f., ṯayda. v. “Soc”, “Araire”, “Mancheron”, “Charrue”.

• [XF] f., tayda | f., pl. tiyedwin

قِطْعَةٌ مِنَ الْمِحْرَاث :

ثَغْدَ

تَغْدَ | تِغْدْوِنْ

ⵅⵓⵢⵏⵓ

ⵜⵓⵢⵏⵓ | ⵜⵉⵢ⵰ⵏⵍⵉⵏ

AGENCER

v. “Arranger”.

AGNEAU

• [MR], [ṢḤ], [MƐ] m., izimmer | m., pl., izammar

• [ṢḤ], [MR] m., izimer | [ṢḤ] m., pl., izamar

• [ṢḤ] m., izmer | m., pl., izmaren, f., {ṯ}izmerṯ

• [ṢḤ] m., azimer (ann. : u)

حَمَلٌ :

ئِزِمُّرْ | ئِزَمَّرْ

ئِزِمْرْ | ئِزَمَرْ

ئِزْمْرْ | ئِزْمَرْنْ ، ئِزْمْرْثْ

ئَزِمْرْ

ⵉⵅⵉⵛⵛ⵰ⵙ | ⵉⵅⵓⵛⵛⵓⵙ

ⵉⵅⵉⵛ⵰ⵙ | ⵉⵅⵛⵓⵙ⵰ⵏ, ⵉⵅⵛ⵰ⵙⵅ

ⵓⵅⵉⵛ⵰ⵙ

AGNELLE

v. f. “Agneau”.

AGRAFE, FIBULE (sorte de bijoux et agrafe en même temps, en argent, pour attacher “ṯimeḥremt” de part et d’autres)

• [MR] ar., m., abzim n feṭṭeṯ

• [ṢḤ], [MƐ] m., abzim | m., p. ibzimen

• [XF] ar., m., bzima | pl., ar., m., bzayem

مِشْبَكٌ :

ئَبْزِمْ نْـ فِطُّثْ

ئَبْزِمْ | ئِبْزِمْنْ

بْزِمَ | بْزَيْمْ

ⵓⵙⵅⵉⵛ ⵏ ⵃ⵰ⵉⵉ⵰ⵅ

ⵓⵙⵅⵉⵛ | ⵉⵙⵅⵉⵛ⵰ⵏ

ⵙⵅⵉⵛⵓ | ⵙⵅⵓⵉ⵰ⵛ

AGRICULTURE

• [ṢḤ] ar., f., ṭafellaḥt. v. “Paysan”, “Moisson”.

• [ṢḤ] ar., {le}fleḥt

• [ṢḤ] ar., {le}fleḥṯ

→ **L’agriculture en plein air :** [ṢḤ] Lefleḥt eḡ ḇeṛṛa.

فِلَاحَةٌ :

خَفْلَّحْتْ

فِلْحْتْ

فْلْحْتْ

الْفِلَاحَةُ فِي الْهَوَاءِ الطَّلْقِ : لْفْلْحْتْ فِرَّ

ⵜⴰⵎⵓⵏⴰⵅⵜ

ⵎⵏⵓⵅⵜ

ⵎⵏⵓⵅⵅ

ⵏⵓⵎⵏⵓⵅⵜ ⵓⵅ ⴰⵓⵕⵕⴰ

AH BON !

v. “N’est-ce pas?”.

AÏD (fête de la rupture du jeûne ou du sacrifice)

[ṢḤ] ar., lɛiḏ

→ La grande fête (i.e., du sacrifice) : [ṢḤ] lɛiḏ ameqqran

→ **Bonne fête de l’aïd à vous :**

• [ṢḤ] Lɛiḏ-nwen ḏ axlaf.

• [ṢḤ] Lɛiḏ-nwen ḏ amerḫuḥ.

→ **Béni soit pour vous ce jour de fête de l’aïd :** [ṢḤ] Lɛiḏ-nwen ḏ amḫarek.

→ **Heureuse fête de l’aïd à vous :** [ṢḤ] Lɛiḏ-nwen ḏ asaɛdi.

عيدُ الْفِطْرِ ، عِيدُ الْأَضْحَى : لْعِذْ

عِيدُ الْأَضْحَى : لْعِيذْ نَمْقُّرَنْ

عِيدُكُمْ طَيِّبٌ :

لْعِذْ-نْوْنْ ذْ نَخْلَفْ

لْعِذْ-نْوْنْ ذْ نَمْرْفُحْ

عِيدُكُمْ مُبَارَكٌ : لْعِذْ-نْوْنْ ذْ نَمْبَرْكْ

عِيدُكُمْ سَعِيدٌ : لْعِذْ-نْوْنْ ذْ نَسَعْدِ

ⵍⴰⵄⵅ

ⵍⴰⵄⵅ ⵓⵅⵕⵕⴰⵏ

ⵍⴰⵄⵅ-ⵍⵍⵉ ⵅ ⵓⵅⵍⵓⵎ

ⵍⴰⵄⵅ-ⵍⵍⵉ ⵅ ⵓⵅⴰⴰⵏⵅ

ⵍⴰⵄⵅ-ⵍⵍⵉ ⵅ ⵓⵅⵄⴰⵓⵕ

ⵍⴰⵄⵅ-ⵍⵍⵉ ⵅ ⵓⴰⵏⴰⵍⵅ

AÏD DE LA RUPTURE DU JEÛNE (“petit aïd”)

[ṢḤ] lɛiḏ ameẓyan

عِيدُ الْفِطْرِ : لْعِذْ نَمْزْيْنْ

ⵍⴰⵄⵅ ⵓⵅⵓⵎⵣⵉⵏ

AÏD DU SACRIFICE (“grand aïd”)

[ṢḤ] lɛiḏ ameqqran

عِيدُ الْأَضْحَى : لْعِذْ نَمْقُّرَنْ

ⵍⴰⵄⵅ ⵓⵅⵕⵕⴰⵏ

AIDE

[MR] ar., f., ṯaɛwanent

→ **Aide de l’État :** [MR] Ṯaɛwanent n ddulṭ.

مُسَاعَدَةٌ :

ثَعْوَنْنْتْ

مُسَاعَدَةُ الدَّوْلَةِ : ثَعْوَنْنْتْ نْـ دُّلْخْ

ⵅⴰⴰⵍⵍⴰⵏⵜ

ⵅⴰⴰⵍⵍⴰⵏⵜ ⵏ ⵅⵅⵏⵜⴰ

AIDER

ar., ɛawen

→ **Je ne peux pas t’aider :** U zmirex a k-ɛawneɣ.

لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أُسَاعِدَكَ : نُـ زْمِرْخْ نَـ كْ-عَوْنْغْ

ⵏ ⵅⵕⵅⴰⵏⵅ ⴰ ⵕ-ⴰⴰⵍⵍⵏⵖ

AÏEUL

v. “Ancêtre”.

AIGLE (rapace)

• [ṢḤ] m., iǧider (ann. : y) | m., pl., iǧudar (ann. : y)

• [ṢḤ] m., ijiḏer | m., pl., ijuḏar

• [ṢḤ] m., ijider | m., pl., ijudar

نَسْرٌ ، عُقَابٌ :

يِجِدْرْ | يُجُدَرْ

يِژِذْرْ | يُژُذَرْ

يِژِدْرْ | يُژُدَرْ

ⵉⴳⵉⴰⵏⵓⵔ | ⵉⴳⵓⴰⵔ

ⵉⵏⵉⵎⵓⵔ | ⵉⴳⵓⵎⵔ

ⵉⵏⵉⴰⵏⵓⵔ | ⵉⴳⵓⴰⵔ

AIGLE CRIARD (aquila clanga, rapace, grand de taille)

• [ṢḤ], [MR], [MS] top., m., afalku (ann. : u) | m., pl., ifulka

• m., pl., ifalkuwen

• [MR] ar., leɛgab

• [MR] ar., leɛgab lḥurr

عُقَابٌ سعفَاء كُبْرَى ، طَائِرٌ :

نَفَلْكُ | نِفُلْكَ

يِفَلْكُوْنْ

لْعْقَبْ

لْعْقَبْ لْحُرُّ

ⴰⵃⴰⵍⴽⵓ |ⵉⵃⵓⵍⴽⴰ

ⵉⵃⴰⵍⴽⵓⵍⵓⵏ

ⵍⵓⵃⴳⴰⵜ

ⵍⵓⵃⴳⴰⵜ ⵍⴷⵓⵔⵔ

AIGRE, ACIDE

[MR], [ǦƐ] m., asemmam | m., pl., isemmamen, f., tasemmamt | f., pl., tisemmamin. v. “Lait aigre”.

حَامِضُ الْمَذَاق :

نَسْمَّمْ | يُسْمَّمْنْ ، تَسْمَّمْتْ | تِسْمَّمِنْ

ⴰⵙⵎⵎⴰⵎ | ⵉⵙⵎⵎⴰⵎⵏ, ⵜⴰⵙⵎⵎⴰⵎⵜ | ⵜⵉⵙⵎⵎⴰⵎⵉ

AIGUILLE (quelconque, pour la couture)

• [ṢḤ] m., asegni

• [ṢḤ] f., tissegniṯ | f., pl., tissegna

• [ŠN] f., {t}hisegniṯ | f., pl., {t}hisegenfawin

• [ṢR] ar., taxiyyaṭ | f., pl., tixiyyaḍ

إِبْرَةٌ :

نَسْقْنِ

تِسْقْنِتْ | تِسْقْنَ

هِسْقْنِتْ | هِسْقْنْقَوِنْ

ثَخِيَّطْ | تِخِيَّضْ

ⴰⵙⵇⵏⵉ

ⵅⵉⵙⵙⵇⵏⵉⵅ | ⵅⵉⵙⵙⵇⵏⴰ

ⵙⵅⵙⵇⵏⵉⵅ | ⵙⵅⵙⵇⵏⵉⵃⴰⵍⵉ

ⵅⴰⵅⵉⵏⵏⴰⵜ | ⵅⵉⵅⵉⵏⵏⴰⵜ

AIGUILLE (grosse)

• [ṢḤ] f., tissubla (ann. : ti) | f., pl., tissublawin (ann. : ti)

• [ṢḤ] ar., sing., lmexyeṭ

إِبْرَةٌ كَبِيرَةٌ :

تِسُّبْلَ | تِسُّبْلَوِنْ

لْمَخْيَطْ

ⵅⵉⵙⵙⵓⵎⴰ | ⵅⵉⵙⵙⵓⵎⴰⵍⵉ

ⵍⵎⵓⵅⵏⵓⵜ

AIGUILLE (grosse, en bois pour coudre les chouaris, couffins, …)

• [ṢḤ] m., asiyni | m., pl., isinawen

• [ṢḤ] ar., sing., lmefṯaḥ

إِبْرَةُ كَبِيرَة مِنْ حَطَبٍ :

نَسِيْنِ | نِسِيْنَوْنْ

لْمْفْتَحْ

ⵄⵙⴹⵏⴹ | ⴹⵙⴹⵏⵄⵍⵅⵏ

ⵍⵎⵅⵜⵅⵄⴾ

AIGUILLES DU PIN (sèches ou vertes)

• [MS] člappa. v. “Pin blanc de Provence”.

• [XF] člabba

إِبْرِيَّةُ الصَّنَوْبَرِ :

چْلَپَّ

چْلَبَّ

ⵛⵍⵄⵣⵣⵄ

ⵛⵍⵄⵖⵖⵄ

AIGUILLON (outil du laboureur, excite avec le bœuf lors des labours)

[ṢḤ], [ṢR] m., anzel (ann. : wu) | m., pl., inezlawen

مِنْخَسٌ : نَنْزْلْ | نِنْزْلَوْنْ

ⵄⵏⵜⵅⵍ | ⴹⵏⵅⵜⵍⵄⵍⵅⵏ

AIGUISAGE

[MR] m., asiksi

تَجْلِيخٌ : نَسِكْسِ

ⵄⵙⴹⵕⵙⴹ

AIL COMMUN, AIL CULTUVÉ (lat. allium sativum, fam. liliaceæ, plante)

• [ṢḤ], [MR], [ṢR] f., ṯiššerṯ

• [MS] f., tiššert

• [MR] f., ṯišerṯ

ثُومٌ ، نَبْتَةٌ :

تِشْرْثْ

تِشْرْتْ

تِشْرْتْ

ⵜⴹⵛⵛⴾⵓⵜ

ⵜⴹⵛⴾⵓⵜ

ⵜⴹⵛⴾⵓⵜ

AIL SAUVAGE, AÏL À TROIS ANGLES (lat. allium triquetrum, syn. allium bulbiferum, fam. liliaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., {a}ḇiḇṛas

• m., abibṛas

• [ṢḤ] m., bubṛayes

• [XF] m., {a}bubris

ثُومٌ مُثَلَّثٌ ، نَبْتَةٌ :

فِفْرَسْ

نَبِبْرَسْ

بُبْرَيْسْ

بُبْرِسْ

ⴷⴹⴷⵟⵄⵙ

ⵄⵙⴹⵙⵟⵄⵙ

ⵙⴾⵙⵟⵄⴹⴾⵙ

ⵙⴾⵙⵓⴹⵙ

AILE (oiseaux, ...)**, NAGEOIRE, PAN**

• [ṢḤ] m., ijifeṛ | m., pl., ijufaṛ

• m., pl., ijifaṛ

• [MR] m., ifer | m., pl., ifren

→ **Une nageoire :** [ṢḤ] Iğ ijifer.

جَنَاحٌ ، زَحْنَفَةٌ ، حَاشِيَةُ ثَوْبٍ :

يَزِفْرْ | يَزُفَرْ

يَزِفْرْ

يَفْرْ | يَفْرْنْ

زَحْنَفَةٌ وَاحِدَة : يَجْ يَزِفْرْ

ⵉⵏⵉⵃ⵷ⵇ | ⵉⵏ⵸ⵃⴰⵇ

ⵉⵏⵉⵃⴰⵇ

ⵉⵃ⵷ⵓ | ⵉⵃⵓ⵷ⵍ

ⵉⵣ ⵉⵏⵉⵃ⵷ⵓ

AIMER, INTÉRESSANT TROUVER

[MR] ar., ɛğeb

→ **Elles ont aimé :** [MR] Ɛeğbanṭ lḥal.

أَعْجَبَ :

أَعْجَبْنَ : عَجْبَنْتْ لْحَلْ

ⵛⵣ⵷ⵖ

ⵛ⵷ⵣⵖⴰⵍⵜⵓ ⵅⴷⴰⵅ

AIMER, VOULOIR

• [ṢḤ] exs, hab. qqas

• eɣs, hab. qqas

→ **J'aime tes paroles :** Qqaseɣ awalen-nne<u>k</u>.

→ **Je t'aime ô mon fils ! :** Qqaseɣ-ek a memmi !

→ **Je t'aime ô ma fille ! :** Qqaseɣ-kem a yelli !

→ **J'aime ma mère :** Qqaseɣ yemma.

→ **Il ne m'aime pas :** [ṢḤ] Ug yixs <u>k</u>.

→ **Chacun y met ce qu'il veut :** Kull yiğ maṭṭa yixs.

أَحَبَّ ، أَرَادَ :

نْخْسْ. عَادَةً ؛ قَّسْ

نْغْسْ. عَادَةً ؛ قَّسْ

أُحِبُّ كَلَامَكَ : قَّسْغْ نَوَلْنْ-نْكْ

يَا ابْنِي أُحِبُّكَ : نَـ مْمِّ قَّسْغْ-كْ

يَا ابْنْتِ أُحِبُّكِ : نَـ يْلِّ قَّسْغْ-كْمْ

أُحِبُّ أُمِّي : قَّسْغْ يْمَّ

لَمْ يُحْبِبْنِي : نُقْ بِخْسْ كْ

كُلُّ وَاحِدٍ يَضَعُ فِيهِ مَا يُرِيدُ : كُلْ يِجْ مَخَّ يِخْسْ

⵷ⵅⵓ : ⵣⵣⴰⵓ

⵷ⵢⵓ : ⵣⵣⴰⵓ

ⵣⵣⴰⵓ⵷ⵢ ⴰⵍⴰⵎ⵷ⵍ-ⵍⵍ⵷ⵇ

ⵣⵣⴰⵓ⵷ⵢ-⵷ⵕ ⴰ ⵅ⵷ⵅⵅⵉ

ⵣⵣⴰⵓ⵷ⵢ-ⵕ⵷ⵅ ⴰ ⵔ⵷ⵎⵎⵉ

ⵣⵣⴰⵓ⵷ⵢ ⵔ⵷ⵅⵅⴰ

⵸ⵣ ⵔⵉⵅⵓ ⵇ

ⵕ⵸ⵎⵎ ⵔⵉⵣ ⵅⴰⵜⵓⵜⵓⴰ ⵔⵉⵅⵓ

AIMER, VOULOIR conj., prét. (accompli)

→ **J'aime :**

• [ṢḤ] Xsiɣ.

• [ṢḤ], [MR] Xsa.

→ **Tu aimes** m., f. **:** <u>T</u>exseḍ.

→ **Il aime :** [ṢḤ] Ixsa.

→ **Elle aime :** <u>T</u>exsa.

→ **Nous aimons :** Nexsa.

→ **Vous aimez** m. **:** <u>T</u>exsem.

→ **Vous aimez** f. **:** <u>T</u>exsem<u>t</u>.

→ **Ils aiment :** Xsen.

→ **Elles aiment :** Xsenṭ.

أُحِبُّ :

خْسِغْ

خْسَ
تُحَبُّ ، تُحِبِّينَ : تْخْسْضْ
يُحِبُّ : يُخْسَ
تُحِبُّ : تْخْسَ
نُحِبُّ : نْخْسَ
تُحِبُّونَ : تْخْسْمْ
تُحْبِبْنَ : تْخْسْمْثْ
يُحِبُّونَ : خْسْنْ
يُحْبِبْنَ : خْسْنْخْ

ⵅⵙⴹ
ⵅⵙ
ⵅⴰⵅⵙⴹⴰⴻ
ⴹⵅⵙ
ⵅⴰⵅⵙ
ⵍⴰⵅⵙ
ⵅⴰⵅⵙⴹⴰⵇ
ⵅⴰⵅⵙⴹⴰⵇⵅ
ⵅⵙⴹⵍ
ⵅⵙⴹⵍⵜⵙ

AIMER, VOULOIR conj., aor. (inaccompli)

→ **J'aimerai :** A xsiɣ.
→ **Tu aimeras** m., f. **:** A ṭexseḍ.
→ **Il aimera :** A yexs.
→ **Elle aimera :** A ṭexs.
→ **Nous aimerons :** A nnexs.
→ **Vous aimerez** m. **:** A ṭexsem.
→ **Vous aimerez** f. **:** A ṭexsemṯ.
→ **Ils aimeront :** A xsen.
→ **Elles aimeront :** A xsenṭ.

سأُحِبُّ : نَـ خْسِغْ
ستُحِبُّ ، ستُحِبِّينَ : نَـ خْخْسْضْ
سيُحِبُّ : نَـ يْخْسْ
ستُحِبُّ : نَـ خْخْسْ
سنُحِبُّ : نَـ نْخْسْ
ستُحِبُّونَ : نَـ خْخْسْمْ
ستُحْبِبْونَ : نَـ خْخْسْمْثْ
سيُحِبُّونَ : نَـ خْسْنْ
سيُحْبِبْنَ : نَـ خْسْنْخْ

ⵅⵙⴹ
ⵅⴰⵅⵙⴹⴰⴻ
ⵅⴰⵅⵙ
ⵅⴰⵅⵙ
ⵍⴰⵅⵙ
ⵅⴰⵅⵙⴹⴰⵇ
ⵅⴰⵅⵙⴹⴰⵇⵅ
ⵅⵙⴹⵍ
ⵅⵙⴹⵍⵜⵙ

AINÉ

v. "Premier".

AINSI, DE CETTE FAÇON

• [ṢḤ] akka. v. "Comme ceci".
• [ṢḤ] himmali
• [MS] hammalit

بِهَذِهِ الطَّرِيقَةِ :
نَكَّ
هِمَّلِ
هَمَّلِتْ

ⵔⵔⴰ
ⴷⴻⵇⵇⴰⵎⴻ
ⴷⴰⵇⵇⴰⵎⴻⵜ

AIR, OXYGÈNE

[ṢḤ] ar., coll., lehwa

أُكْسِيجِين ، هَوَاءٌ : لْهْوَ

ⵍⴰⴼⵍⵓ

AIRE (lieu de rassemblement pour les fêtes, lieu de battage des céréales, le lieu de battage était, chez les Atlassiens, un endroit sacré si bien que pour le fouler, il est exigé d'être en état d'ablution et d'ôter ses chaussures, celui qui le foule en étant chaussé, il devra s'acquitter d'une amende en nourriture comme du pain, …)

• [ṢḤ], [MR], [ṢR], [ŠN] m., annar (ann. : u) | m., pl., innurar. v. "Moisson", "Calendrier atlassien".

• [ṢḤ] m., annar (ann. : we)

• [ǦƐ] f., tiɣaryart

• [ǦƐ] f., taɣaryart

• [MS] top., f., tiɣaryar

→ **Ils sortent vers l'aire de rassemblement :** [ṢḤ] Suffɣun ar wennar.

→ **L'aire de battage est comme la mosquée :** [MR] Annar am lǧameɛ.

جُرْنٌ ، بَيْدَرٌ :

نَّرْ | نِّرَرْ

نَّرْ

ثِغَرْغَرْثْ

تَغَرْغَرْثْ

تِغَرْغَرْ

يَخْرُجُونَ إِلَى بَاحَةِ التَجَمُّعِ : سُفُّغُنْ نَرْ وْنَّرْ

الْجُرْنُ مِثْلَ الْجَامِعْ : نَّرْ نَمْ لْجَمَعْ

ⵓⵏⵓⵔ | ⴷⵏⴰⵔⵓⵔ

ⵓⵏⵓⵔ

ⵅⴷⵢⵓⵔⵢⵓⵅ

ⵜⵓⵢⵓⵔⵢⵓⵜ

ⵜⴷⵢⵓⵔⵢⵓⵔ

ⵙⴰⵜⵜⵢⴰⵏ ⵓⵔ ⵍⴰⵏⵓⵔ

ⵓⵏⵓⵔ ⵓⵎ ⵏⵅⵓⵎⴰⵛ

AIRE DE JEU (traditionnel, lieu ou on pratiquait le jeu traditionnel "takkurt")

• [MR] f., tirrešt

• [MR] ar., lmelɛab. v. "Crosse", "Trou central", "Hockey".

مَلْعَبٌ تَقْلِيدِيٌّ ، مَكَانُ اللُّعْبَةِ تَكُرْتْ التَّقْلِيدِيَّةِ :

تِرُّشْتْ

لْمَلْعَبْ

ⵜⴷⵔⵔⴰⵛⵜ

ⵏⵎⴰⵏⵄⵓⴱ

AISELLE

• [ŠN] f., {ta}haddeɣt | f., pl., {ti}hidday

• [ṢḤ] f., tağeɣğiɣt f., p. tiğeɣğiɣin ?, tiğeɣğay ?

• [ṢḤ] f., tamaššut

• [ṢR] f., taddext

إِبْطٌ :

هَدَّغْثْ | هِدَّغْ

تَجْغْجِغْثْ | ثِجْغْجِغِنْ ، ثِجْغْجَغْ

ثَمَشُّثْ

ثَدُّخْثْ

ⴼⵓⵍⵍⴰⵢⵎⵅ | ⴼⴷⵍⵍⵓⵢ

ⵅⵓⵅⴰⵢⵅⴷⵢⵅ | ⵅⴷⵅⴰⵢⵅⴷⵢⴷⵍ, ⵅⴷⵅⴰⵢⵅⵓⵢ

ⵅⵓⵎⵓⴽⴽⴰⵅ

ⵅⴰⵏⵏⴻⵅⵅ

AJOUTER S’

v. “Accroître S’”.

ALÈNE (outil pour percer le cuir)

[ṢḤ] ar. ?, lešfeṯ

خَرَّامَةٌ ، مِثْقَبٌ : لْشْفْثْ

ⵍⴻⵛⵃⴻⵅ

ALFA, STIPE TENACE, SPARTE (lat acrochloa tenacissima, stipa tenacissima, fam poaceæ, lante)

• [ṢḤ] m., ari (ann. : uwa)

• [MƐ] ar., sing., {l}ḥalfeṯ

حَلْفَاءٌ ، عَلْفَاءٌ ، نَبْتَةٌ :

نَرِ

حَلْفْثْ

ⴰⵕⴻ

ⵅⴰⵍⵃⴻⵅ

ALGÉRIE

• Žayer

• Ležayer

الْجَزَائِرُ :

دْزَيْرْ

لْدْزَيْرْ

ⵏⵣⴰⵢⴻⵕ

ⵍⴻⵏⵣⴰⵢⴻⵕ

ALGÉRIEN

• m., ažiri, f., tažayrit

• m., žiri, f, .žiriya

جَزَائِرِيٌّ :

نَدْزَيْرِ ، تَدْزَيْرِتْ

دْزِرِ، دْزِرِيَ

ⴰⵏⵣⴻⵕⴻ, ⵜⴰⵏⵣⴰⵢⵕⴻⵜ

ⵏⵣⴻⵕⴻ, ⵏⵣⴻⵕⴻⵢⴰ

ALIMENT

[ṢḤ] mayči

طَعَامٌ : مَيْچِ

ⵎⴰⵢⵛⴻ

ALLAH

v. “Seigneur”.

ALLAITEMENT

v. “Tétée”.

ALLAITER

seṭṭeḍ. v. “Téter”, “Tétée”.

أَرْضَعَ : سْطُّضْ

ⵙⴻⵟⵟⴻⵟ

ALLER, PARTIR, MARCHER

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] ddu, hab. :

• [ṢḤ] ṭeddu

• [ǦƐ] la yeṯeddu

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ggur

• [MƐ] ǧǧur

• [ṢḤ], [MR] yyur. v. “Marche”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ṛuḥ, hab. tṛuḥu. v. “Perdre”.

→ **J’ai marché, Je suis allé :** [ṢḤ], [MƐ] Dduɣ

→ **Il a marché, Il est allé :**

• [ṢḤ], [MƐ] Idda.

• Iǧǧur.

→ **Il est allé à Blida :** Iyyur ɣ Llebliḏa.

→ **Il est allé à Tizeɣwin :** Iggur ɣ Tizeɣwin.

→ **Il n'a pas marché, Il n'est pas allé dans notre région :** Ur iǧǧur k ɣ ṯmurṯ-nna.

→ **Ne marche pas dans la rivière au milieu de la rivière ! :** U ggur ḳ i wammas g ɣzer !

→ **Ils ont marché, Ils sont allés jusqu'au puits :** Dddan ar wanu.

→ **Il est allé :** Iṛuḥ.

→ **Ils se rendent à la mosquée :** [ṢḤ] Itṛuḥu ɣel ǧemaɛ.

→ **Nous irons à Tagadirt :** [ṢḤ] A nnṛuḥ ḏ Ḡadirṯ.

→ **Allons !** m., f., sing., **:** [ṢḤ] Yaw a nnṛuḥeṯ !

→ **Ils marchent :** [ṢḤ] Gguren.

→ **Il marche de cette manière :** [MR] Iggur amma.

ذَهَبَ ، مَشَى :

نْدُّ. عَادَةً ؛

خْدُّ

لَـ يْتْدُّ

قُّرْ

جُّرْ

يُّرْ

رُحْ. عَادَةً ؛ تْرُحُ

مَشَيتُ ، ذَهَبْتُ : دُّغْ

مَشَى ، ذَهَبَ :

يَدَّ

يَجُّرْ

ذَهَبَ إِلَى الْبُلَيْدَةِ : يَيُّرْ غـ لْبْلِذَ

ذَهَبَ إِلَى تِزْغْوِنْ : يَقُّرْ غـ تِزْغْوِنْ

لَمْ يَذْهَبْ ، لَمْ يَمْشِ إِلَى بَلْدَتِنَا : نُرْ يَجُّرْ كْ غـ تْمُرْتْـنَّ

لَا تَمْشِ فِي وَسَطِ الْوَادِي : نُـ قُّرْ كْ يَـ وَمَّسْ قْـ غْزْرْ

مَشَوْا ، ذَهَبُوا إِلَى الْبِئْرِ : دَّنْ نَرْ وَنُ

ذَهَبَ : يَرُحْ

يَذْهَبُونَ إِلَى الْمَسْجِدِ : يَخْرُحُ غْلْ جَمْعْ

سَنَذْهَبُ إِلَى تَقَدِرْتْ : نَـ تْرُحْ ذْ قَدِرْتْ

هَيَّا لِنَذْهَب : يَوْ نَـ تْرُحْتْ

يَمْشُونَ : قُّرْنْ

يَمْشِي بِهَذِهِ الطَّرِيقَةِ : يَقُّرْ نَمَّ

ⴰⴰ :

ⵜⵉⵎⴰⴰ

ⵍⴰ ⵢⵎⵅⵎⴰⴰ

ⵅⵅⵎⵓ

ⵇⵇⵎⵓ

ⵢⵢⵎⵓ

ⵇⵎⴽ : ⵜⵇⵎⴽ

ⴰⴰⵎⵃ

ⵉⴰⴰⴰ

ⵉⵇⵇⵎⵓ

ⵉⵢⵢⵎⵓ ⵜ ⵍⵍⵏⵍⵉⵯⴰ

ⵉⵅⵅⵎⵓ ⵜ ⵜⵉⵣⵎⵅⵍⵉⵍ

ⵎⵓ ⵉⵇⵇⵎⵓ ⵕ ⵜ ⵅⵊⵎⵓⵅ-ⵍⴰ

ⵎ ⵅⵅⵎⵓ ⵖ ⵉ ⵍⴰⵊⵊⴰⵓ ⵅ ⵜⵣⵎⵓ

ⴰⴰⴰⵍ ⴰⵓ ⵍⴰⵍⵎ

ⵉⵇⵎⴽ

ⵉⵜⵇⵎⴽ ⵜⵎⵍ ⵇⵎⵊⴰⵃ

ⴰ ⵍⵍⵇⵎⴽ ⵯ ⵇⴰⴰⵉⵓⵅ

ⵢⴰⵍ ⴰ ⵍⵍⵇⵎⴽⵎⵅ

ⵅⵅⵎⵓⵎⵍ

ⵉⵅⵅⵎⵓ ⴰⵊⵊⴰ

ALLER ENSEMBLE

v. “Accompagner”.

ALLIANCE (par le mariage)

• [ṢḤ] ar., nsubiyet̲

• [ṢḤ] ar., nsubiyet

نَسَبٌ :

نْسُبِيْتْ

نْسُبِيْتْ

ⵏⴰⵙⴰⵢⵉⵜ

ⵏⴰⵙⴰⵢⵉⵜ

ALLUMAGE

[ṢḤ] f., t̲uryа

إِشْعَالٌ : ثُرْغَ

ⵜⵓⵔⵖⴰ

ALLUMER

• [ṢḤ] serɣ, hab. sruɣa

• [ṢḤ], [MR] ar., šɛɛl, [ṢḤ] hab ; šeɛɛel.

→ **Ils allument la lumière :** [ṢḤ] Šeɛlen ṭafat̲.

→ **Certains allument des bougies :** [ṢḤ] K̲ra išeɛɛel šmeɛ.

أَشْعَلَ :

سَرْغْ. عَادَةً ؛ سْرُغَ

شْعْلْ. عَادَةً ؛ شْعُّلْ

يُشْعِلُونَ الضَّوْءَ : شْعْلْنْ تَبَثْ

يَشْعَلُ الْبَعْضُ الشُّمُوعَ : كْرَ يَشْعُّلْ شْمْعْ

ⵙⵓⵔⵖ : ⵙⵔⵓⵖⴰ

ⵛⵃⵉⵏ : ⵛⵉⵃⵃⵉⵏ

ⵛⵉⵃⵏⵉⵍ ⵜⵙⴰⵄⴰⵜ

ⵣⵔⴰ ⵉⵛⵉⵃⵃⵉⵏ ⵛⵎⵉⵃ

ALOUETTE CALANDRE (melanocorypha calandra, oiseau)

[MS] f., qubbaɛa

قُبَّرَةُ كَلَانْدرَا ، طَائِرٌ :

قُبَّعَ

ⵇⵉⵙⵙⴰⵃⴰ

ALPISTE (lat. phalaris canariensis, fam. poaceæ, plante)

• [ŠN] f., {t}absist

• [MR] m., {l}bsis

• [MS], [ǦƐ] f., berraqa

خرْفَارٌ كَنَارِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

نَبْسِسْتْ

بْسِسْ

بْرَّقَ

ⴰⵙⵙⵉⵜ

ⵙⵙⵉⵙ

ⵙⵉⵔⵔⴰⵇⴰ

ALUN, ALUN PIERRE D’

[MS] top., m., aẓaṛif (ann. : u)

شبة البوتاسيوم : نَزَرِفْ

ⴰⴼⴰⵣⵉⴼ

ALVÉOLE D’ABEILLE

— . v. “Abeille noire”, “Loge de terre”.

AMANDE

v. “Amandier”.

AMANDERAIE, AMANDAIE

[ṢḤ], [MS] coll., ar., lluz. v. “Amandier”.

بُسْتَانُ لَوْزٍ :

أُلْزْ

ⵍⵍⴰⵣ

AMANDIER (lat. prunus dulcis, fam. rosaceæ, arbre)**,** ***AMANDE*** (fruit du prunus dulcis)

→ Arbre :

• [MS] ar., f., pl., lluzet

→ Arbre et fruit :

• [ṢḤ], [MS] coll., ar., lluz. v. “Amanderaie”.

→ Une amande :

[ṢḤ] ar., ṯalluzt

لَوْزٌ ، شَجَرَةٌ وَثَمَرَةٌ :

شَجَرَةٌ :

أُلْزْتْ

شَجَرَةٌ وَثَمَرَةٌ :

أُلْزْ

لُوزَةٌ :

ثَلُّزْتْ

ⵍⵍⴰⵣ

ⵍⵍⴰⵣⴰⵜ

ⵅⴰⵍⵍⴰⵣⵜ

AMAS

v. “Tas”.

AMAZIGH

[ṢḤ] m., Amaziɣi | m., pl., Imaziɣiyen

→ **Les gens de l’Atlas blidéen sont de vrais Amazighs :** [ṢḤ] Medden n Waṭlas abliḏi ḏ Imaziɣiyen ḏ iḥurriyen.

→ **Nous à Blida, nous sommes des Amazighs :** [ṢḤ] Nekni g Lleḇliḏa ḏ Imaziɣiyen.

→ **Ce sont tous des Amazighs :** [ṢḤ] Ukkul ḏ Imaziɣiyen.

أَمَزِيغِيٌّ : نَمَزِغ | يُمَزِغِيْنْ

نَحْنُ فِي الْبُلَيْدَةِ أَمَازِيغٌ حَقِيقِيُّونَ : نْكْنِ قْـ لْڢْلِذَ ذْ يُمَزِغِيْنْ

كُلُّهُمْ أَمَازِيغٌ : هذه كلها الأمازيغية

نَاسُ الْأَطْلَسِ الْبُلَيْدَةِ أَمَازِيغٌ أَحْرَارٌ : مْدُّنْ نْـ وَطْلَسْ نَبْلِذِ ذْ يُمَزِغِيْنْ ذْ يُحَرِّيْنْ

ⴰⵎⴰⵣⵉⵖⵉ | ⵉⵎⴰⵣⵉⵖⵉⵏⵏ

ⵏⵏⵇⵏⵉ ⵅ ⵍⵍⵏⵏⴰⵍⵍⵉⵎⴰ ⵎ ⵉⵎⴰⵣⵉⵖⵉⵏⵏ

ⵏⵇⵇⵏⵍ ⵎ ⵉⵎⴰⵣⵉⵖⵉⵏⵏ

ⵎⵏⵏⵏⵍ | ⵍⴰⴼⵍⴰⴱ ⴰⴱⵍⵉⵎⵉ ⵎ ⵉⵎⴰⵣⵉⵖⵉⵏⵏ ⵎ ⵉⵅⵏⵓⵓⵉⵏⵏ

AMER

• [ṢḤ] m., amerzagu

• [ṢḤ] m., amerẓag

مُرٌّ :

نَمْرْزَقُ

نَمْرْزَقْ

ⴰⵎⵏⵓⵣⴰⵅⵓ

ⴰⵎⵏⵓⵣⴰⵅ

AMEUBLEMENT

[ṢḤ] ar., lefreš. v. “Étendre”.

→ **Il a des couvertures au-dessus du lit :** [ṢḤ] Ɣr-es lefreš aṣiṭ llbunk.

→ **Autrefois les couvertures se faisaient en laine :** [ṢḤ] Ziḵ lefreš xeddmenṭ s ṭaḍuṭ.

فِرْشٌ :

لْفِرْشْ

عِنْدَهُ بَطَّانِيَّاتِ فَوْقَ السَّرِيرِ : غْرْ-سْ لْفِرْشْ نَشِطْ لْبُنْاكْ

فِي مَا مَضَى تَصْنَعْنَ بَطَّانِيَّاتٍ مِنْ صُوفٍ : زِلْكْ لْفِرْشْ خْدْمْنْخْ سْـ طَضُخْ

ⵍⴼⵔⴰⵛ

ⵢⵓ-ⴰⵏ ⵍⴼⵔⴰⵛ ⴰⵛⵉⴹ ⵍⵍⵙⴰⵏⵜ

ⵣⵉⵍ ⵍⴼⵔⴰⵛ ⵣⴰⵏⵏⴰⵏⵜ ⵏ ⴹⴰⴹⵜ

AMI

v. “Compagnon”, “Accompagner”.

AMIN (se dit après les invocations adressées à Allāh le Très-Haut)

[ṢḤ] ammin

آمِين : نَمِّنْ

ⴰⵎⵎⵉⵏ

AMPLIFIER

v. “Augmenter”.

AN

v. “Année”.

ANCÊTRE, ANCIEN, AÏEUIL

[ṢḤ] ar., coll., lejḏuḏ. v. “Vieux”.

→ **Les anciens sont présents :** [MR] Ḥaḍren imeqqran.

سَلَفٌ ، كَبِيرٌ :

لْزْدُذْ

الْكِبَارُ حَاضِرُونَ : حَضْرْنْ يِمْقُّرَنْ

ⵍⴰⵏⵙⵓⵏ

ⴽⴰⴹⵓⵍ ⵉⵎⴰⵣⵣⵓⵍ

ANCIEN, VIEUX

[ṢḤ] ar., m., aqḏim

قَدِيمٌ : نَقْذِمْ

ⴰⵣⵏⵉⵎ

ÂNE

• [ṢḤ] m., aɣyul (ann. : wa) | m., p, iɣyal, f., ṯaɣyulṭ | f., p, ṯiɣyal

• [ṢḤ] f., {ṯ}aɣyulṭ

→ **Il laboure à l’aide d’un âne :** [ṢḤ] Iḵerrez s waɣyul.

حِمَارٌ :

نَغْيُلْ | يِغْيَلْ ، ثَغْيُلْخْ | ثِغْيَلْ

نَغْيُلْخْ

يَحْرُثُونَ بِحِمَارٍ : يِكْرُّزْ سْـ وَغْيُلْ

ⴰⵖⵉⵍ | ⵉⵖⵉⴰⵍ, ⵅⴰⵖⵉⵍⵜ | ⵅⵉⵖⵉⴰⵍ

ⴰⵖⵉⵍⵜ

ⵉⵣⵓⵔⵓⵣ ⵙ ⵡⴰⵖⵉⵍ

ÂNESSE

v. f. “Âne”.

ANGLE

v. “Coin”.

ANGUILLE

[ṢḤ], [MR] m., aselbaḥ

أنْقَلِيسٌ :

نَسْلْبَحْ

ⴰⵙⵍⵎⴰⵏ

ANIMAL

• [ṢḤ] ar., lhayšeṯ

• [MR] ar., coll., lḥiwan

• [MR] m., pl., lehwayaš

حَيَوَانٌ :

لْهَيْشْتْ

لْحِوَنْ

لْهْوَيْشْ

ⵍⴼⴰⵔⵜⵙ

ⵍⵏⴷⵍⴰ

ⵍⵙⴼⴰⵔⵙⵜ

ANIMAL D'ÉLEVAGE

[MR] m., pl., lehwayaš uwuxxam

حَيَوانٌ دَاجِنٌ : لْهْوَيْشْ نُوخَّمْ

ⵍⵙⴼⴰⵔⵙⵜ ⵙⵍⵙⵅⵅⴰⵎ

ANIMAL SAUVAGE

[MR] m., pl., lehwayeš llexla

حَيَوانٌ بَرِّيٌّ : لْهْوَيْشْ لْخْلَ

ⵍⵙⴼⴰⵔⵙⵜ ⵍⵍⵙⵅⵍⴰ

ANNEAU DE CHEVILLE (bijoux)

• [MR] m., axelxal n iḍarn

• [ṢḤ] f., ṯaxelxalṯ. v. "Anneau de cheville", "Cheville".

• [ṢḤ] m., axelxal

• [ṢḤ], [XF] m., {a}xelxal

→ **Ils ne fabriquaient pas les anneaux de cheville** (i.e., comme bijoux) **:** [ṢḤ] U ṣenɛant axelxal.

خَلْخَالٌ :

نَخْلْخَلْ نْـ يِصَرْنْ

نَخْلْخَلْخْ

نَخْلْخَلْ

خْلْخَلْ

لَمْ يَصْنَعْنَ خَلْخَالًا : نُـ صْنْعَنْتْ نَخْلْخَلْ

ⴰⵅⵙⵍⵅⴰⵍ | ⵉⴹⴰⵙⵍ

ⵅⴰⵅⵙⵍⵅⴰⵍⵜⵙ

ⴰⵅⵙⵍⵅⴰⵍ

ⵅⵙⵍⵅⴰⵍ

ⵙ ⵙⵙⵍⵜⴰⵍⵜ ⴰⵅⵙⵍⵅⴰⵍ

ANNÉE, AN

• [ṢḤ], [MR] m., aseḡḡʷas

• [ṢḤ] m., aseggʷas

• [ṢḤ] m., asuggas

• [ṢR] m., asuḡḡʷas

• [ṢR], [ŠN] m., asuggʷas | m., pl., iseggʷasen

→ **J'ai entendu qu'il n'est pas venu cette année :** Sliɣ u d-yusi š aseggʷas-u.

→ **Chaque année :** [MR] Kull aseggʷas.

→ **S'il plaît à Allāh se sera une année bénie afin que le paysan soit joyeux :** [ṢḤ] Nšallah a illi aseggʷas ḏ amerḫuḥ baš ifṛeḥ ufellaḥ.

→ **Qu'Allāh bénisse cette année s'Il lui plaît :** [ṢḤ] Ṛebba a iḫarek aseggʷas-a nšallah.

→ **Cette année sera bénie pour nous s'il plaît à Allāh :** [ṢḤ]

Aseggʷas-ayi a ili ḏ ambruk fell-ana nšallah.

→ **La neige s’est manifestée à nous, que cette année soit bénie :** [ṢḤ] Aseggʷas ḏ amerḇuḥ iṭṭul-ed fell-ana weḏfel.

→ **Nous espérons, s’il plaît à Allāh, que se soit une année de pluvieuse :** [ṢḤ] Neṭmenna nšallah a ili ḏ aseggʷas lemṭer.

→ **Cette année sera bénie pour nous s’il plaît à Allāh :** [ṢḤ] A ili aseggʷas-ayi ḏ ambruk fell-ana nšallah.

→ **Deux ans :** [ṢḤ] ar., Ɛamayen.

عَامٌ ، سَنَةٌ :

نَسُقَّسْ

نَسْقُّوَسْ

نَسُقُّوَسْ

نَسُقُّوَسْ | نِسْقُّوَسْنْ

سَمِعْتُ أَنَّهُ لَمْ يَأْتِي هَذَا الْعَام : سْلِغْ نُـ دْ-يُسِ شْ نَسْقُّوَسْ-نُـ

كُلُّ عَامٍ : كُلْ نَسْقُّوَسْ

لِيَكُون هَذَا الْعَام مُبَارَكًا كَيْ يَفْرَحَ الْفَلَّاحُ إِنْ شَاءَ اللهُ : نْشَلَّهْ نَـ نِلِّ نَسْقُّوَسْ ذْ نَمْرْفُحْ بَشْ يَفْحْ نُفْلَّحْ

بَارَكَ اللهُ فِي هَذَا الْعَامِ إِنْ شَاءَ اللهُ : بْبَ نَـ نِفَرْكْ نَسْقُّقَّسْءىَ نْشَلَّهْ

عَامٌ مُبَارَكٌ إِنْ شَاءَ اللهُ : نَسْقُّقَّسْءنَـِي نَـ نِلِ ذْ نَمْبْرُكْ فْلَّلْءنَّنَ نْشَلَّ

إِنَّهَا تُثْلِجُ عَامٌ مُبَارَكٌ : نَسْقُّقَّسْ ذْ نَمْرْفُحْ يُطَّلْءدْ فْلَّلْءنَّنَ وْذْفْلْ

نَتَمَنَّى أَنْ يَكُونَ هَذَا الْعَامِ مُمْطِرًا إِنْ شَاءَ اللهُ : نْخَّمْنْ نْشَلَّهْ نَـ نِلِ ذْ نَسْقُّقَّسْ لْمَطْرْ

هَذَا الْعَامِ يَكُونُ مُبَارَكًا عَلَيْنَا إِنْ شَاءَ اللهُ : نَـ نِلِ نَسْقُّقَّسْ-نَـِي ذْ نَمْبْرُكْ فْلَّلْ-نَّنَ نْشَلَّهْ

عَامَيْن : عَمَيْنْ

ⵄⵓⵙⵙⵅⵓ

ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ

ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ | ⵉⵓⵙⵅⵅⵓⵓⵙⵍ

ⵓⵏⵉⵢ ⵙ ⵃ-ⵙⵙⵓⵉ ⵛ ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ-ⵙ

ⵕⵙⵏⵏ ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ

ⵍⵛⵄⵏⵏⵄⵓ ⵄ ⵉⵏⵏⵉ ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ ⵔ ⵄⵎⵙⵓⵃⵙⵣ ⵙⵄⵛ ⵉⵅⵇⵙⵣ ⵙⵅⵙⵏⵏⵄⵣ

ⵇⵙⵙⵓ ⵄ ⵉⵃⵄⵓⵙⵕ ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ-ⵄ ⵍⵛⵄⵏⵏⵄⵓ

ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ-ⵄⵙⵉ ⵄ ⵉⵏⵉ ⵔ ⵄⵎⵙⵙⵓⵕ ⵅⵙⵏⵏ-ⵄⵍⵄ ⵍⵛⵄⵏⵏⵄ

ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ ⵔ ⵄⵎⵙⵓⵃⵙⵣ ⵉⵉⵉⵙⵏ-ⵙⵃ ⵅⵙⵏⵏ-ⵄⵍⵄ ⵍⵙⵔⵅⵙⵏ

ⵍⵙⵜⵓⵎⵙⵍⵍⵄ ⵍⵛⵄⵏⵏⵄⵓ ⵄ ⵉⵏⵉ ⵔ ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ ⵏⵙⵎⵉⵙⵓ

ⵉⵉⵉⵙⵏ-ⵃ ⵅⵙⵏⵏ-ⵄⵍⵄ ⵔ ⵄⵎⵙⵓⵕ ⵍⵛⵄⵏⵏⵄⵓ

ⵜⵄⵎⵄⵙⵍ

ANNÉE PASSÉE L’

- [ŠN] aseggʷas nnaḍ
- [ṢR] asuḡḡʷas yemḍen
- [ṢR] azeḏɣaṯ

الْعَامُ الْمَاضِي :

نَسْقُّوَسْ نَّضْ

نَسُقُّوَسْ يْمْضْنْ

نَزْذْغَثْ

ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ ⵍⵍⵄⴹ

ⵄⵓⵙⵅⵅⵓ ⵙⵙⵎⴹⵍ

ⵄⵅⵙⵔⵢⵄⵅ

ANNÉE PROCHAINE L’

- [ŠN] aseggʷas id-iṭasen
- [ṢR] asuḡḡʷas d-ittasen

الْعَامُ الْقَادِمِ :

نَسْقُّوَسْ يِدْ-يِخَّسْنْ

نَسُقُّوَسْ دْ-يِتَّسْنْ

ⵄⵙⵅⵅⵄⵙ ⵉⵏ-ⵉⵜⵙⵄⵙⵍ

ⵄⵙⵅⵅⵄⵙ ⵏ-ⵉⵜⵜⵄⵙⵍ

ANXIEUX ÊTRE

v. “Perturbé Être”.

APERCEVOIR

v. “Voir”.

APICULTEUR

→ **Celui qui travaille dans le domaine du miel :** [MR] Win ixeddem ṯamemṯ. v. “Abeille noire”.

نَحَّالٌ ، مُرَبِّيُ النَّحْلِ :

وِنْ يِخْدُّمْ ثَمْمْثْ

ⵉⵏ ⵉⵅⵍⵏⵏⵍⵓ ⵅⵄⵓⵍⵓⵅ

APICULTURE

— . v. “Abeille noire”.

L’apiculture atlassienne était autrefois pratiquée à l’échelle familiale. Les apiculteurs “win ggan ṯamemṭ” étaient peu nombreux et les ruchers “ṯiḏwirin n tzizwa” modestes même si certains villages étaient réputés être de gros producteurs de miel “ṯamemṯ, ṯammemṯ, ṯamemṭ”. Les Atlassiens disent eux-mêmes, que le miel était rare autrefois “zik, ṯamemṭ ṯuɣa-ṯ qlil”. Malgré tout, ils faisaient la différence entre “ṯamemṭ ṭaweḥdit” (miel de qualité), “ṯamemṭ ṭuxxišṭ » (qualité moyenne voir mauvaise), “ṯamemṭ n lexla” (miel sauvage très recherché).

a. La ruche :

La région atlassienne connaît cinq sortes de ruches d’abeille “aɣras”, “ṯaɣrast” :

-la ruche en écorce de liège “aferki, aferkay” nommée : “ṯaɣrast uferki, ṯaɣrast uferkay”,

-la ruche en tige de férule “uffal” nommée : “ṯaɣrast uwuffal”,

-la ruche en diss “iḏels” et recouverte d’argile “ṯalaɣṯ” nommée : “ṯaɣrast iyiḏels”, “ṯaɣrast n ṭalaɣṯ”,

-la ruche en forme de jarre en terre “agerruǧ”,

-la ruche moderne en bois “aqeššuḍ” nommée : “ṯaɣrast s uqeššuḍ”, “ṯaɣrast n lwaqṯ-ay”.

b. L’abeille :

L’abeille noire atlassienne (“La Tellienne”) à l’état larvaire est nommée “ṯawekka”/“baɛuš”, l’abeille mâle ou faux-bourdon “aḇerḏemmu”/“aserḏun n tzizwa” (litt. : Le mulet des abeilles) à ne pas confondre avec le bourdon “ardis”/“aburdus”, l’abeille ouvrière “ṯizizweṯ, ṯizizwiṭ, hizizwit” et la reine des abeilles “agellid n tzizwa”/“rrays n tzizwa”. Le tout constitue l’essaim “agʷlaf”. Les montagnards atlassiens ont l’habitude de récolter les essaims “igulaf” quand ils en ont l’occasion afin d’accroître leur cheptel.

c. Les produits de la ruche :

L’enfumoir “araḇuz”, autrefois en terre cuite, est utilisé par l’apiculteur pour tranquilliser les abeilles en ouvrant la ruche “ṯaɣrast” dans le but d’effectuer

une visite de contrôle ou pour récolter ses trésors.

Le rayon de miel “ṯašahdeṭ” est justement l’un des joyaux de la ruche : c’est à partir de celui-ci que se fait l’extraction du miel “ṯuksa n ṭamemṭ”, ce miel dont la couleur varie selon la période de récolte. La ruche compte d’autres merveilles comme la propolis “ṣaṭruf, ṣaṭfur”, la gelée royale, le pollen “ṭarḥ, ṭalḥ”, le pain d’abeille “aɣrum n tzizwa”, la cire “šmaɛ”.

AOÛT

• [MR] f., ṯuɣešṯ. v. “Calendrier atlassien”.

• [XF], [MS] ɣušṭ

أَغُسْطُسْ :
ثُغْشْثْ
غُشْطْ

ⵅⴰⵖⴰⵛⵅ

ⵖⴰⴼⴰ

APPELER

• [ṢḤ] ɛeyyeḍ, hab. ṭɛayyeḍ. v. “Appeler par gestes”.

• [ṢḤ] ɛayṭa-d

→ **Appelle-le ! :** [ṢḤ] Ɛayd-as !

→ **Mon voisin m’a appelé, je suis parti en courant à sa rencontre et je suis tombé au milieu de la route :** [ṢḤ] Ɛayṭa-yi-d ljar-inu ṛuḥa tezzala ɣer-s ṭukya g uḇriḏ.

نَادَى ، اِتَّصَلَ بِـ :
عْيْضْ. عَادَةً ؛ ثَعَيْضْ
عَيْطَـدْ
نَادِهِ : عَيْدْـنَسْ

نَادَانِي جَارِي جَرَيْتُ إِلَيْهِ وَسَقَطْتُ فِي وَسَطِ الطَّرِيقِ : عَيْطَـيِـدْ لْزَرْـيْنُ رُحَ تْزَّلَ غْرْـسْ طُكْيَ قْـ نْهْرِدْ

ⵃⴰⵖⵖⴰⴹ : ⵜⴰⵃⴰⵖⵖⴰⴹ

ⵃⴰⵖⴹⴰ-ⴷ

ⵃⴰⵖⴷ-ⴰ

ⵃⴰⵖⴹⴰ-ⵖⵉ-ⴷ ⵍⵊⴰⵔ-ⵉⵍⴰ ⵕⴰⵚⴰ ⵜⴰⵣⵣⴰⵍⴰ ⵢⴰⵔ-ⴰ ⴹⴰⵖ ⵅ ⴰⵄⵔⵉⴽ

APPELER À LA PRIÈRE

[ṢḤ] ar., dden

أَذَّنَ : دُّنْ

ⴷⴷⴰⵍ

APPELER PAR DES GESTES

[ṢḤ] ar., riyš. v. “Appeler”.

أَشَارَ : رِيْشْ

ⵔⵉⵖⵛ

APPELER S’

v. “Nommer”.

APPELLATION

[ṢḤ] ar., lasma. v. “Nom”.

→ **J’ai entendu cette appellation :** [ṢḤ] Sliɣ s lasma-yini.

→ **Il y a une autre appelation :** [ṢḤ] Illa lasem nniḍen.

تَسْمِيَّةٌ : لَسْمَ
سَمِعْتُ هَذِهِ التَّسْمِيَّة : سْلِغْ سْـ لَسْمْـيِنِ
لَهَا اِسْمٌ آخَرٌ : ئِلَّ لَسْمْ نِّضْنْ

ⵍⴰⵙⵎⴰ

ⵙⵍⵉⵢ ⵙ ⵍⴰⵙⵎⴰ-ⵖⵉⵍⵉ

ⵉⵍⵍⴰ ⵍⴰⵙⴰⵎ ⵍⵍⵉⵉⴰⵍ

APPORTER

[ṢḤ], [MR], [ǦƐ] awi-d, hab. ṭawi-d. v. “Importer”.

→ **J’ai apporté :**

• [ṢḤ] Uwyeɣ-d.

• [ṢḤ] Uyax-d.

→ **Il a apporté :**

• [ṢḤ] Yuwwi-d.

• [ṢḤ] Yiwi-d.

→ **Tu ne les as pas apportées** (les, f.) **:** [ṢḤ] U nṭ-id-ṯewwiḍ ḵ.

→ **Nous apportions du sucre, des œufs, … :** [MR] Neṭawi seḳḳur tiɛedmatin

→ **Nous te l’apporterons** (à toi, m.) **:** [ṢḤ] A k-iṯ-nawi.

→ **Apporte-le ici ! :** Awi-ṯ-id !

→ **Apporte-moi :**

• [ṢḤ] Awi-yi-d.

• [ṢḤ] Uši-yi-d

→ **Il apporte :** [MR] Iṭawi.

→ **Nous l’apportons vers … :** [MR] A d-nawi ɣer …

→ **Chacun apporte ce qu’il a comme grenades, jujubes, caroubes, noix et amandes :** [ṢḤ] Kull yiğ ma d-iṭawi remman ḵra lɛennaḇ lxarruḇ lğuz win ɣr-es lluz.

أَحْضَرَ ، جَلَبَ :

نَوِ-دْ. عَادَةً ؛ خَوِ-دْ

جَلَبْتُ ، أَحْضَرْتُ :

نُوْيْغْ-دْ

نُيَخْ-دْ

جَلَبَ :

يُوِّ-دْ

يِوِ-دْ

لَمْ تُقَدِّمْهُنَّ : نُـ نْخْ-يِدْ-تْوِّضْ كْ

نَجْلُبُ سُكَّرًا بَيْضًا … : نْخَوِ سْكُّرْ تِعْدْمَتِنْ

سَوْبِ نَجْلَبُهُ لَكَ : نَـ كْ-يِثْ-نَوِ

أُجْلُبْهُ هُنَا : نَوِ-ثْ-يِدْ

أَحْضِرْ لِي :

نَوِ-يِـ-دْ

نُشِ-يِـ-دْ

يَجْلُبُ : يِخَوِ

نَحْضِرُهُ نَحْوَ ... : نَـ دْنَوِ غْرْ ...

كُلُّ واحِدٍ مَا يَجْلِبُ مِنْ رُمَّانٍ وَعَنَّابٍ وَخَرُّوبٍ وَجَوْزٍ وَلَوْزٍ : كُلْ يِجْ مَ دْ-يِخَوِ رْمَّنْ كُرَ لْعَنَّبْ لْخَرُّبْ لْجُزْ وِنْ غْرْ-سْ لْزْ

ⴰⵍⴹ-ⴷ : ⵜⵉⴰⵍⴹ-ⴷ

ⵓⵍⵖⵓⵢ-ⴷ

ⵓⵖⴰⵅ-ⴷ

ⵖⵓⵍⵍⴹ-ⴷ

ⵖⴹⵍⴹ-ⴷ

ⵓ ⵏⵜⵉ-ⴹⴷ-ⵅⵓⵍⵍⴹⴻ ⵣ

ⵏⵓⵜⵉⴰⵍⴹ ⵉⵓⵕⵕⵓⵇ ⵜⴹⵃⵓⴷⵄⴰⵜⴹⵏ

ⴰ ⵕ-ⴹⵅ-ⵏⴰⵍⴹ

ⴰⵍⴹ-ⵅ-ⴹⴷ

ⴰⵍⴹ-ⵖⴹ-ⴷ

ⴰⵛⴹ-ⵖⴹ-ⴷ

ⵜⵉⴰⵍⴹ

ⴰ ⴷ-ⵏⴰⵍⴹ ⵢⵓⵇ

ⵕⵓⵎⵎ ⵖⴹⵅ ⵄⴰ ⴷ-ⴹⵜⵉⴰⵍⴹ ⵇⵓⵄⵄⴰⵏ ⵣⵇⴰ ⵎⵃⵓⵏⴰⵂ ⵎⵅⴰⵇⵇⵓⵂ ⵎⵅⵓⵣ ⵍⴹⵏ ⵢⵇ-ⵓⵉ ⵎⵎⵓⵣ

APPRENDRE

lmeḏ. v. “Enseigner”.

→ **Il a apprit taqbaylit chez nous :** [ṢḤ] Yelmeḏ taqbaylit ɣer-na.

تَعَلَّمَ : لْمَدْ

تَعَلَّمَ تَاقْبَيْلِيتْ عِنْدَنَا : يْلْمُدْ تَقْبَيْلِتْ غْرْ-نَ

ⵍⵓⵎ

ⵉⵍⵓⵎ ⵜⴰⵣⵙⴰⵍⵉⵜ ⵢⵓⴰ-ⵏⴰ

APRÈS

• [ṢḤ] ar., umbaɛd

• [MR] ar., membaɛd

بَعْدَ :

نُمْبَعْدْ

مْمْبَعْدْ

ⵓⵎⵙⴰⵏ

ⵎⵓⵎⵙⴰⵏ

APRÈS-DEMAIN

• [ṢḤ] zel azekka

• [ṢR] ass yiḍen

→ **Après-demain nous irons à la montagne pour récolter du chardon et des blettes sauvages :** [ṢḤ] Zel azekka a nali ar wedrar a nṛuḥ a nekkes tagernina d sselq.

بَعْدَ غَدٍ :

زْلْ نَزْكَّ

نَسْ بِضْنْ

بَعْدَ غَدٍ سَنَذْهَبُ إِلَى الْجَبَلِ كَيْ نَجْتَنِيَ وَسَلْقًا : نَزْلْ نَزْكَّ نَـ نَلِ نَرْ وْذْرَرْ نَـ نَرُحْ نَـ نَكْسْ تَقْرْنِنَ دْ سْلْقْ

ⵅⵓⵍ ⴰⵅⵓⵎⵎⴰ ⴰ ⵏⴰⵍⵉ ⴰⵙ ⵍⵓⵡⵙⴰⵙ ⴰ ⵏⵇⵓⵔ ⴰ ⵏⵓⵎⵎⵓⴱ ⵜⴰⵅⵓⵙⵏⵉⵏⴰ ⴱ ⴱⴱⵓⵍⵣ

ⵅⵓⵍ ⴰⵅⵓⵎⵎⴰ

ⴰⴱⴱ ⵉⵉⵄⵓⵏ

APRÈS-MIDI

• [ṢḤ] ar., f., taešiyet (ann. : ṭ)

• [MR] ar., sing., leɛšiyant. v. “Soir”.

• [ṢR] f., tamedekt

• [ṢR] f., tameddekt

• [ŠN] f., {ta}hameddit

→ **Cette après-midi :** [ṢR] Tameddekt-u.

بَعْدَ الظُّهْرِ :

ثَعْشِيْثْ

لْعْشِيَثْ

ثَمْدْكْثْ

ثَمْدْكْثْ

هْمْدِّثْ

هَذَ الْعَصْرُ : ثَمْدْكْثْ-ـُـ

ⵅⴰⵃⴳⵉⵏⵓⵅ

ⵍⵓⵃⴳⵉⵏⴰⵜ

ⵅⴰⵎⵓⵍⵓⵣⵅ

ⵅⴰⵎⵓⵍⵍⵓⵣⵅ

ⴼⴰⵎⵓⵍⵍⵍⵉⵅ

ⵅⴰⵎⵓⵍⵍⵓⵣⵅ-ⵓ

ARABE

→ Individu : [ṢḤ] m., Aɛṛab. v. “Arabiser”

→ Langue :

• [MR], [MƐ] ar., f., taɛṛabt (ann. : t)

• [MR] ar., f., taɛṛabt

• [ṢḤ], [MR] ar., f., taɛṛabt

• [ṢḤ] ar., f., taɛṛabt

• [MƐ] ar., f., taɛṛabt

→ **Elles ne parlent pas l’arabe :** Ulaš sawalent taɛṛabt.

→ **Ceux-là parlent l’arabe :** [MƐ] Widin hadren s taɛṛabt.

عَرَبِيٌّ : ثَعْرَڢْ

لُغَةُ الْعَرَبِيَّة :

ثَعْرَڢْثْ

ثَعْرَڢْثْ

ثَعْرَبْثْ

ثَعْرَڢْثْ

ثَعْرَبْثْ

لَمْ يَتَكَلَّمْنَ الْعَرَبِيَّةَ : ثُلَشْ سَوَلْتْ ثَعْرَڢْثْ

هَؤُلَاءِ يَتَكَلَّمُونَ الْعَرَبِيَّةَ : وِذِنْ هَدْرْنْ سْـ ثَعْرَڢْثْ

ⴰⵃⵕⴰⵜ

ⵅⴰⵃⵕⴰⵜⵅ

ⵜⴰⵃⵕⴰⵜⵅ

ⵅⴰⵃⵕⴰⵜⵅ

ⵜⴰⵃⵕⴰⵜⵅ

ⵅⴰⵃⵕⴰⵜⵅ

ⵙⵍⴰⵛ ⵙⴰⵍⴰⵍⵜ ⵅⴰⵃⵕⴰⵜⵅ

ⵍⵉⵜⵉⵍ ⵙⴰⵏⴰⵙⵍ ⵙ ⵜⴰⵃⴰⴰⵜⵅ

ARABISER

[ṢḤ] ɛṛeb. “Arabe”.

→ **Ceux-là se sont arabisés tôt car ils sont proches de Blida :** [ṢḤ] Wiḏ tɛeṛben ziḳ xaṭer walan ɣ Lleblida.

عَرَّبَ :

عْرْبْ

هَؤُلَاءِ تَعَرَّبُوا بَاكِرًا لِأَنَّهُمْ قَرِيبُونَ مِنَ الْبُلَيْدَةِ : وِذْ ثْعَرْبْنْ زِكْ خَطَرْ وَلَنْ غْـ لْبْلِدَ

ⵃⵕⵙⵜ

ⵍⵉⵜ ⵜⵃⵙⵕⵜⵙⵍ ⵣⵉⵣ ⵅⴰⴻⵙⵙ ⵍⴰⵏⴰⵍ ⵢ ⵏⵏⵙⵜⵏⵉⵣⴰ

ARAIGNÉE

• [ṢḤ], [MƐ] rrtila. v. “Toile d’araignée”.

• [MƐ] m., {a}mušbiber (ann. : m m)

• [MR] m., {a}mušbiber

• [ŠN] f., {t}hawleliṯ | f., pl., {t}hiwlela

• [ŠN] f., pl., {t}hiwlelin

عَنْكَبُوتٌ :

رُّتِلَ

مُشْڢِڢْرْ

مُشْبِبْرْ

هَوْلْلِثْ | هِوْلْلَ

هِوْلْلِنْ

ⵙⵙⵜⵉⵏⴰ

ⵊⵙⵛⵣⵣⵙⵙⵙ

ⵊⵙⵛⵜⵉⵜⵙⵙ

ⴼⴰⵍⵏⵙⵏⵉⵅ | ⴼⵉⵍⵏⵙⵏⴰ

ⴼⵉⵍⵏⵙⵏⵉⵍ

ARAIRE

• ar., sing., lmejbed. v. “Soc”, “Age”, “Mancheron”, “Charrue”.

• m., amejbad

مِحْرَاثٌ :

لْمْزْبْدْ

ثَمْزْبَدْ

ⵏⵊⵙⵏⵜⵙⵣ

ⴰⵊⵙⵏⵜⴰⵙ

ARBOUSE

v. “Arbousier”.

ARBOUSIER (lat. arbutus unedo, fam. ericaceæ, arbuste)**,** ***ARBOUSE*** (fruit de l'arbutus unedo)

• [ṢḤ], [ṢR] m., isisnu | m., pl., isusna

• [ṢR] m., {a}sasnu | m., pl., isusna

• [ŠN] m., {a}sasnu | m., pl., isasniwin

• [ṢḤ] m., asasnu

• [MS] m., {i}sisnu

• [ṢḤ], [MR], [MS], [XF] ar., llenğ

→ **On retrouve l'arbousier sur la route menant à la ville :** [ṢḤ] Asasnu illa eḡ uḫriḏ n ṭamdinṭ.

→ **Il revint de la forêt et nous offrit des arbouses :** Yeḫren si tezgi yuša-yana isusna.

قطْلبٌ ، لَنْج ، شُجَيْرَةٌ وَثَمَرَةٌ **:**

يِسِسْنُ | يِسُسْنَ

سَسْنُ | يِسُسْنَ

سَسْنُ | يِسَسْنِونْ

نَسَسْنُ

سِسْنُ

لُنْجْ

يُوجَدُ اللَّنْجُ فِي الطَّرِيقِ إِلَى الْمَدِينَةِ : نَسَسْنُ يِلّ نْقْ نُفْرِدْ نْـ خَمْدِنْخْ

رَجَعَ مِنَ الْغَابَةِ أَعْطَانَا لَنْجًا : يِفْرْنْ سِـ تْزْقِ يُشَـيَنَ يِسُسْنَ

ⵉⴰⵉⴰⵏⵙ | ⵉⴰⵙⴰⵏⴰ

ⴰⴰⴰⵏⵙ | ⵉⴰⵙⴰⵏⴰ

ⴰⴰⴰⵏⵙ | ⵉⴰⴰⵏⵉⵍⵉⵏ

ⴰⴰⴰⵏⵙ

ⴰⵉⴰⵏⵙ

ⵎⵎⵙⵏⵅ

ⴰⴰⴰⵏⵙ ⵉⵎⵎⴰ ⵙⵅ ⵙⴷⴰⵉⵔ | ⵜⴰⴰⵍⵏⵉⵜⴰ

ⵔⵙⴷⴰⵙⵏ ⴰⵉ ⵜⵙⵣⵅⵉ ⵔⵙⴳⴰ-ⵔⴰⵏⴰ ⵉⴰⵙⴰⵏⴰ

ARBRE

• [ṢḤ] f., tiferxet

• [ṢḤ] ar., f., sing., sajreṯ | pl., sjur

• [ṢḤ] ar., f., sing., sağreṯ

• [XF] ar., f., sing., sağret

شَجَرَةٌ :

تِفِرْخْتْ

سَژْرْتْ | سْژُرْ

سَجْرَتْ

سَجْرْتْ

ⵜⵉⵃⵙⴰⵅⵙⵜ

ⴰⴰⵏⴰⵅⵙ | ⴰⵏⵙⴰ

ⴰⴰⵅⴰⵅⵙ

ⴰⴰⵅⴰⵅⵙⵜ

ARC-EN-CIEL

• [MR] f., ṯisliṯ ujenna

• [ṢḤ] f., ṯisliṯ bʷanza

• [MS] m., sidegdaḥ

قَوْسُ قُزَح :

تِسْلِثْ نُژْنَّ

تِسْلِثْ بُوَنْزَ

سِدْقْدَحْ

ⵅⵉⴰⵎⵉⵅ ⵙⵏⵙⵍⴰ

ⵅⵉⴰⵎⵉⵅ ⴱⵓⴰⵍⵅⴰ

ⴰⵉⵉⵏⵙⵅⵏⴰⵉ

ARÇON (pièce de bois du bât)

• [ṢḤ] ar. ?, {l}xerb. v. “Bât”.

• [ṢḤ] ar., {l}qus

: -

خُرْبْ

قُسْ

ⵅ⵰ⵓⵝ

ⵣ⵰⊙

ARGENT (métal)

[ṢḤ], [MƐ] ar., coll., lfeḍḍa

فِضَّةٌ : لْفِضَّ

ⵍⵃ⵰ⵉⵉⴰ

ARGENT, MONNAIE, SOUS

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [WZ] m., aḏrim | m. pl., iḏrimen. v. “Rien”.

• m., asurdi | m., pl., isurdiyen

→ **Six sous :** [MƐ] ar., f., ṯawqiṯ

→ **Un franc soixante-quinze :** [MƐ] ar., sing., zziyani

مَالٌ ، نُقُودٌ :

نَذْرِمْ | ئِذْرِمْنْ

نَسُرْدِ | ئِسُرْدِيْنْ

ثَوْقِثْ

زِّيَنِ

ⴰⵎⵓⴷⵎ | ⴷⵎⵓⴷⵎ⵰ⵍ

ⴰ⊙⵰ⵓⵏⴷ | ⴷ⊙⵰ⵓⵏⴷⴷ⵰ⵍ

ⵅⴰⵍⵣⴷⵅ

ⵜⵜⴷⴷⴰⵍⴷ

ARGILE, TERRE

• [ṢḤ] f., talaɣt

• [ṢḤ] f., ṯalaɣṯ (ann. : ṭ)

• [ṢḤ] f., ṭalaɣt

• [MR] f., {ṯ}alaɣṯ

• [MR] f., {ṯ}alaɣt

• [ṢḤ] f., ṯalaxṯ (ann. : ṭ)

• [MS] m., iḏeqqi

• [MS] m., deqqi

• [MS] ar., m., ṣanṣal

→ **Ils ont de la vaisselle :** [ṢḤ] Ɣer-sen lumaɛen.

→ **De la vaisselle en argile :**

• [ṢḤ] Lumaɛen n ṭalaɣt.

• [MR] Lumaɛen s alaɣt.

→ **De la vaisselle contemporaine :** [ṢḤ] Lumaɛen n lwaqṯ-ay.

→ **De la vaiselle en métal :** [ṢḤ] Lumaɛen n laḥdid.

طِينٌ :

تَلَغْتْ

ثَلَغْثْ

خَلَغْتْ

نَلَغْثْ

نَلَغْتْ

ثَلَخْثْ

ئِذْقِّ

دْقِّ

صَنْصَلْ

لَهُمْ أَوَانِيٌّ : غْرْ-سْنْ لُمَعْنْ

أَوَانِيٌّ فَخَّارِيَّةٌ :

لُمَعْنْ نْـ خَلَغْثْ

لُمَعْنْ سْـ نَلَغْتْ

أَوَانِيٌّ حَدِيثَةٌ : لُمَعْنْ نْـ لْوَقْثْ-نَيْ

أَوَانِيٌّ حَدِيدِيَّةٌ : لُمَعْنْ نْـ لَحْدِدْ

ⵜⴰⵎⴰⵢⵜ

ⵅⴰⵎⴰⵢⵅ

ⵜ⊙ⴰⵎⴰⵢⵜ

ⴰⵎⴰⵢⵅ

ⴰⵎⴰⵢⵜ

ⵅⴰⵎⴰⵅⵅ

ⵉⵜⵖⵖⵉ

ⵏⵖⵖⵉ

ⵙⴰⵙⴰⵎ

ⵢⵖⵓ-ⵙⵖⵍ ⵎⵖⵟⴰⵛⵖⵍ

ⵎⵖⵟⴰⵛⵖⵍ | ⵜⵙⴰⵎⴰⵢⵜ

ⵎⵖⵟⴰⵛⵖⵍ ⵙ ⴰⵎⴰⵢⵜ

ⵎⵖⵟⴰⵛⵖⵍ | ⵎⵍⴰⵖⵅ-ⴰⵣ

ⵎⵖⵟⴰⵛⵖⵍ | ⵎⴰⵔⵏⵉⵏ

ARGYROLOBE DE LINNÉ (lat. argyrolobium zanonii, syn. argyrolobium linneanum, fam. fabaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., {a}mimeš

• [ṢḤ] m., {a}mimiš

مِيمَاش ، نَبْتَةٌ :

مْمْشْ

مِمِشْ

ⵟⵉⵟⵖⵅ

ⵟⵉⵟⵉⵛ

ARIDE

v. “Chauve”.

ARMATURE (intervient dans la construction de la maison atlassienne)

• [MR] ar., f., tarkizt | f., pl., tirkizin

• [ṢḤ] ar., tarkizt

• [MR] ar., f., {t}harkizt

• [XF] ar., rkiza

→ La poutrelle du milieu : [MR] f., {t}harkizt n tlemmast

رَكِيزَةٌ :

تَرْكِزْتْ | تِرْكِزِنْ

تَرْكِزْتْ

هَرْكِزْتْ

رْكِزَ

الدِّعَامَةُ الْوَسَطِيَّةِ : هَرْكِزْتْ نْـ تْلْمسْتْ

ⵅⴰⵓⵕⵉⵅⵅ | ⵅⵉⵓⵕⵉⵅⵉⵍ

ⵅⴰⵓⵕⵉⵅⵜ

ⵓⴰⵓⵕⵉⵅⵜ

ⵓⵕⵉⵅⴰ

ⵓⴰⵓⵕⵉⵅⵜ | ⵜⵎⵖⵛⵛⴰⵙⵜ

ⵎⵖⵟⴰⵛⵖⵍ ⵙ ⴰⵎⴰⵢⵜ

ARRANGER, AGENCER

[MR] seggem

→ **Elles agencent la viande :** [MR] Segment aksum.

رَتَّبَ ، نَظَّمَ :

سْقُّمْ

يُرَتِّبْنَ اللَّحْمَ : سْقُّمْنْتْ نَكْسُمْ.

ⵙⵖⵅⵅⵖⵛ

ⵙⵖⵅⵛⵖⵜ ⴰⵕⵙⵖⵛ.

ARRIVÉE

[ṢḤ] m., awaḍ

وُصُولٌ : نَوَضْ

ⴰⵍⴰⵉ

ARRIVER

• [ṢḤ] aweḍ, hab. ṭawaḍ. v. “Transmettre”, “Revenir”, “Saluer”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] as-d, hab.

• [ṢḤ], [MR] ṭas-d. v. “Venir”, “Produire”, “Situer Se”.

• [MR] tas-d

→ **Je suis arrivé, J’arrive :** [MƐ] Usiɣ-d.

→ **Il est arrivé, Il arrive :** [MƐ] Yusa-d.

→ **Ils arrivent :**

• [MR] Tasen-d.

• [MR] Ṭasen-d.

وَصَلَ :

نَوْضْ. عَادَةً ؛ خَوَضْ

نَسْ-دْ. عَادَةً : خَسْ-دْ

نَسْ-دْ. عَادَةً : تَسْ-دْ

آتِي ، أَتَيْتُ هُنَا : نُسِغْ-دْ

يأْتِي ، أَتَى هُنَا : يُسَ-دْ

يَأْتُونَ :

تَسَنْ-دْ

خَسْنْ-دْ

ⴰⵍⵙⴹ : ⵜⵓⴰⵍⴰⴹ

ⴰⵓ-ⴷ : ⵜⵓⴰ-ⴷ

ⴰⵓ-ⴷ : ⵜⴰⵓ-ⴷ

ⵙⵓⴹⵢ-ⴷ

ⵚⵙⵓⴰ-ⴷ

ⵜⴰⵓⵙⵍ-ⴷ

ⵜⵓⴰⵓⵙⵍ-ⴷ

ARROCHE DES JARDINS (lat. atriplex hortensis, fam. chenopodiaceæ, plante), ***CHÉNOPODE BLANC*** (chenopodium album, fam. amaranthaceæ)

• [FX] m., ablišu

• [ɣL] m., {a}blišu

• [ṢḤ], [ɣL] m., {a}bliṯu

رغْلٌ بُسْتَانِيٌّ ، سرْمَقٌ أَبْيَضٌ ، نَبْتَةٌ :

نَبْلِشُ

بْلِشُ

بْلِثُ

ⴰⵜⵍⴹⵛ

ⵜⵍⴹⵛ

ⵜⵍⴹⵅ

ARROSER

v. “Abreuver”.

ARTICHAUT (lat. cynara scolymus, fam. asteraceæ, plante)

[ṢḤ] ar., coll., gernun

قرْنُونْ ، أَرْضِيٌّ شَوْكِيٌّ ، خُرْشُوفٌ سكُولِيمِيٌّ :

قُرْنُنْ

ⵅⵓⵍⵍ

ARTICHAUT SAUVAGE, CARDON (lat. cynara cardunculus, fam. asteraceæ, plante)

• [ǦƐ] f., ṯaga

• [XF] ar., coll., ẋuršef

• [XF] f., xurišfa

خُرْشُوفٌ شَوْكِيٌّ ، خُرْشُوفٌ بَرِّيٌّ :

ثَقَ

خُرْشْفْ

خُرِشْفَ

ⵅⴰⵅⴰ

ⵅ:ⵓⵛ:ⵗ

ⵅ:ⵓⴹⵛⵗⴰ

ARUM D'ITALIE, GOUET D'ITALIE (lat. arum italicum, fam. araceæ, plante, après préparation, les Atlassiens consommaient les tubercules en les faisant bouillir ou les cuisant à la vapeur puis en les écrasant jusqu'à l'obtention d'une purée qu'ils additionnaient d'huile d'olive)

• [MR] m., abquq, [ṢḤ] dim., sing., tabquqt. v. "Couscous".

• [MR] dim., sing., tabgugt

• [XF], [MS] dim., sing., bguga

بقُوقَة ، لُوبِ إِيطَالِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

نَبْقُقْ ، تَبْقُقْتْ

تَبْقُقْتْ

بْقُقَ

ⴰⵙⵇ:ⵇ, ⵅⴰⵙⵇ:ⵇⵅ

ⵅⴰⵙⵅ:ⵅⵅ

ⵙⵅ:ⵅⴰ

ASPERGE SAUVAGE (lat. asparagus acutifolius, fam. liliaceæ, plante)

• [MS] m., {a}sekkum (ann. : u)

• [ǦƐ] m., pl., isekkimen

هِلْيَوْنٌ بَرِّيٌّ ، نَبْتَةٌ :

سْكُّمْ

ئِسْكِّمْنْ

ⵙ:ⴽⴽ:ⵎ

ⴹⵙ:ⴽⴽⴹⵎ:ⵍ

ASPHODÈLE RAMIFIÉ, ADPHODÈLE RAMEUX (lat. asphodelus ramosus, fam. liliaceæ, plante)

• [ǦƐ] m., aberwaq

• [MS] ar., m., {a}berwag

• [MS] m., pl., {i}berwaqan

• [FX] dim., sing., taberwaq

بَرْوَاقٌ مُتَفَرِّعٌ ، نَبْتَةٌ :

تَفْرْوَقْ

بْرْوَقْ

بْرْوَقْنْ

تَبْرْوَقْ

ⴰⴷ:ⵓⵍⴰⵇ

ⵙ:ⵓⵍⴰⵅ

ⵙ:ⵓⵍⴰⵇⴰⵍ

ⵜⴰⵙ:ⵓⵍⴰⵇ

ASSEMBLÉE (lieu de rendez-vous des anciens du village ou de la confédération)

• [ǦƐ] ar., f., tağmaɛt

• [MS] ar., f., ğamɛet

• [MS] ar., f., ğemɛa

جَمْعٌ ، جَمْعِيَّةٌ كِبَارُ الْقَرِيَةِ أَوِ الْقَبِيلَةِ **:**

تَجْمَعْتْ

جَمْعْتْ

جْمْعَ

ⵜⴰⵅⵎⴰⵃⵜ

ⵅⴰⵎⵃ:ⵜ

ⵅ:ⵎⵃⴰ

ASSEOIR S'

v. "Rester".

ASSIETTE (en argile, en bois, …)

• [ṢḤ], [MR] m., aḍeḇsi

• [ṢḤ] ar., f., ṯaḇaqiṭ

• [MƐ] ar., f., ṯabaqiṭ

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., taḇaqiṭ (ann. : tḇ)

• [XF] f., bgiya

• [XF] f., bagya

→ Assiette petite/moyenne :

• [ṢḤ] f., ṯaḇaqiṭ ṭameẓyanṭ

• [MR] f., tabaqṣit

• [MR] f., tabaqṣit tašṭutaḥt

• [MR] m., aḍebṣi ḏ ašṭuṭaḥ

• [XF] m., mqab

→ Assiette en bois :

• [MR] f., tabaqšiṯ n iqeššuḍen

• [MR] f., ṯabaqšunṯ

• [MR] f., ṯabaqšunt

• [MR] f., tabaqšiṯ

• [XF] f., baqša

• [XF] f., baqšiya

• [MR], [MS] f., mexfiya

→ Assiette plate :

• [XF] f., ṯrida

→ Assiette creuse :

• [XF] f., xriṭa

• f., ṯaxriṭ

→ **Je mange dans le plat traditionnel :** [ṢḤ] Ččiɣ g tḇaqiṭ.

طَبَقٌ ، مِنْ طِينٍ **:**

نَضْفْسِ

ثَفَقِخْ

ثَبَقِخْ

ثَفَقِخْ

بْقِيَ

بَقْيَ

طَبَقٌ صَغِيرٌ/مُتَوَسِّطٌ :

ثَفَقِخْ خَمْرْيَنْخْ

تَبَقْصِتْ

تَبَقْصِتْ تَشْطُتَحْتْ

نَضْبْصِ ذْ نَشْطُطَحْ

مْقَبْ

طَبَقٌ خَشَبِيٌّ :

تَبَقْشِتْ نْـ بِقْشُذْنْ

ثَبَقْشُنْتْ

ثَبَقْشُنْتْ

تَبَقْشِتْ

بَقْشَ

بَقْشِيَ

مْخْفِيَ

طَبَقٌ مُسَطَّحٌ :

ثْرِدَ

طَبَقٌ مُجَوَّفٌ :

خْرِطَ

ثَخْرِطْ

آكُلُ فِي الطَّبَقِ التَّقْلِيدِيِّ : جِّغْ قُـ ثْفَقِخْ

ⵄⴹⵓⴷⵉ

ⵅⵄⴰⵎⵉⵜⵉ

ⵅⵄⵙⵎⵉⵜⵉ

ⵜⵄⴰⵎⵉⵜⵉ

ⵙⵅⵉⵉⵄ

ⵙⵄⵅⵉⵄ

ⵅⵄⴰⵎⵉⵜⵉ ⵜⵉⵄⵔⵓⵣⵉⵄⵍⵜⵉ

ⵜⵄⵙⵄⵎⵉⵜ

ⵜⵄⵙⵄⵎⵉⵜ ⵜⵄⵛⵓⵜⵄⵅⵜ

ⵄⴹⵓⵙⵎⵉ ⵅ ⵄⵛⵓⴹⵄⵅ

ⵅⵣⴰⴱ

ⵜⴰⴱⴰⵣⵛⵉⵅ ⵏ ⵉⵣⵙⵛⵛⵏⵉⵙⵏ

ⵅⴰⴱⴰⵣⵛⵏⵅ

ⵅⴰⴱⴰⵣⵛⵏⵜ

ⵜⴰⴱⴰⵣⵛⵉⵅ

ⴱⴰⵣⵛⴰ

ⴱⴰⵣⵛⵉⵉⴰ

ⵅⵙⵅⵜⵉⵉⴰ

ⵅⵓⵉⵏⴰ

ⵅⵓⵉⵊⴰ

ⵅⴰⵅⵓⵉⵊ

ⵛⵛⵉⵢ ⵅ ⵜⵏⴰⵣⵉⵜⵓ

ASSIETTE (en fibre végétale, pour le pain, …)

• [MR] m., aṭbaq n waɣrum

• [ṢḤ] m., aṭḇaq

• [ǦƐ] ar., {a}ṭbaq

→ **Un plat en fibre végétale de diss :** [ṢḤ] Aṭḇaq iyiḏels.

طَبَقٌ ، مِنْ أَلْيَافٍ نَبَاتِيَّةٍ **:**

نَطْبَقْ نْـ وَغْرُمْ

نَطْفَقْ

طْبَقْ

نَطْبَقْ نْـ وَغْرُمْ

طَبَقٌ مَصْنُوعٌ مِنْ دِيسٍ : نَطْفَقْ يِيذْلْسْ

ⴰⵊⴱⴰⵣ ⵏ ⵍⴰⵢⵓⵛⵏ

ⴰⵊⵏⴰⵣ

ⵊⴱⴰⵣ

ⴰⵊⵏⴰⵣ ⵉⵉⵉⵡⵏⵓ

ASSIETTE (plus petit que “tabaqit”)

[XF] m., {a}ǧexnun

طَبَقٌ ، صَغِيرٌ **:**

جْخْنُنْ

ⵅⵏⵅⵏⵏ

ATLAS (massif montagneux s’étalant en partie sur les régions de Blida, Médéa, Bouira, Boumerdès et Aïn Defla)

m., Aṭlas (ann. : w)

→ **L’Atlas blidéen :**

• Aṭlas abliḏi. v. “Mitidja”, “Mitidjéen”

• Aṭlas Llebliḏa

• néo., Aṭlas n Teblidt

→ **Le Petit Atlas :** Aṭlas ameẓgan

→ **Les montagnes du Petit Atlas :** Iḏurar n Waṭlas ameẓgan.

الْأَطْلَس ، جِبَالُ شَمَالِ أَفْرِيقْيَا : نَطْلَسْ

وَمِنْهَا جِبَالُ الْأَطْلَس الصَّغِيرِ :

نَطْلَسْ نَبْلِذِ

نَطْلَسْ لْبْلِذَ

نَطْلَسْ نْـ تْبْلِدْتْ

الْأَطْلَسُ الصَّغِيرِ : نَطْلَسْ نَمْزْقْنْ

جِبَالُ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : يِذُرَرْ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقْنْ

ⴰⵊⵏⴰⵓ

ⴰⵊⵏⴰⵓ ⵏⵏⵙⵏⵉⵡⴰ

ⴰⵊⵏⴰⵓ ⴰⵅⵜⵓⵉⵛⵉ

ⴰⵊⵏⴰⵓ ⵏ ⵜⵙⵙⵏⵉⵍⵜ

ⴰⵊⵏⴰⵓ ⴰⵅⵙⵣⵅⴰⵏ

ⵉⵡⵙⵓⴰⵓ ⵏ ⵍⴰⵊⵏⴰⵓ ⴰⵅⵙⵣⵅⴰⵏ

ÂTRE

v. “Foyer”.

ATTACHE (corde quelconque pour attacher les pâtes de la monture pour éviter qu'elle ne s'échappe)

[MS] m., serraḥ. v. "Bât".

: -

سْرَّحْ

⊙ⵖⵓⵓⵔⵉ

ATTACHE (traditionnel, servant à maintenir le haut de l'"aserwal" de la femme)

[ṢḤ] ar. ?, f., tekkaṯ

→ **Un pantalon avec une attache :** [ṢḤ] {A}Serwal s tekkaṯ.

رَابِطٌ :

تْكَّثْ

سِرْوَالٌ بِرَابِطٍ : سْرْوَلْ سْـ تْكَّثْ

ⵜⵖⵇⵇⵓⵅ

⊙ⵖⵓⵍⵓⵎ ⊙ ⵜⵖⵇⵇⵓⵅ

ATTACHE (corde végétale ou attache servant à attacher les "iɣanimen" à "aɣesḏis")

[ŠN] f., {ta}hazra | f., pl., {ti}hizerwin. v. "Corde", "Ligotage".

حَبْلٌ يَرْبُطُ بَيْنَ قَصَبِ وَعَارِضَاتِ هَيْكَلِ الْمَنْزِلِ :

هَزْرَ | هِزْرْوِنْ

ⵏⵓⵅⵓⵓ | ⵏⵉⵅⵖⵓⵍⵉⵍ

ATTACHER

v. "Lier".

ATTENDRE

• [ṢḤ] lɛaḏa, hab. ṭelɛaḏa

• [ṢḤ], [ŠN] rja, hab.

• [ṢḤ] ṭraja

• [ṢḤ] traja

• [ṢR] rja, hab. traja

→ **J'ai attendu :** Alɛaḏeɣ.

→ **Je suis en train d'attendre :**

• Aql-i ṭalɛaḏiɣ.

• Aq stenni.

→ **Attends-moi ici ! :**

• Lɛaḏa-y ḏa !

• Rja-y ḏa !

→ **Ils sont en train d'attendre :**

• Aqan ṭelɛaḏan.

• Aqan ṭrajan.

→ **Attends celui qu'on appelle Ahmed ! :** Lɛaḏa waḏin mismnnes Ḥmed !

→ **Attendez !** f. **:** Lɛaḏemṯ !

→ **Attends ! :** [MR] Raja !

اِنْتَظَرَ :

لْعَذَ. عَادَةً ؛ خْلْعَذَ

رْزَ. عَادَةً ؛ خْرَزَ

رْزَ. عَادَةً ؛ تْرَزَ

اِنْتَظَرْتُ : نَلْعَذْغْ

أَنْتَظِرُ ، أَنَا فِي الْاِنْتِظَارِ :

نَقْلْـ-يْـ خَلْعَذِغْ

نَقْ سْتْنِّ

اِنْتَظِرْنِي هُنَا :

لْعَذَ-يْ ذَ

رْزَ-يْ ذَ

يَنْتَظِرُونَ ، هُمْ فِي الْاِنْتِظَارِ :

نَقَنْ خَلْعَذَنْ

نَقَنْ خْرَزَنْ

اِنْتَظِرْ الْمُسَمَّى أَحْمَدُ : لْعَذَ وَذِنْ مِسْمْ-نُّسْ حْمْدْ
اِنْتَظِرْنَ : لْعَذْمْثْ
اِنْتَظْرْ ! : رَزَّ !

ⵎⵃⴰⵏⴰ : ⵜⴰⵎⵎⵃⴰⵏⴰ

ⴰⵏⴰ : ⵜⴰⴰⵏⴰ

ⴰⵏⴰ : ⵜⴰⴰⵏⴰ

ⴰⵎⵃⴰⵏⵖⵢ

ⴰⵣⵎ-ⵉ ⵜⴰⴰⵎⵃⴰⵏⵉⵢ

ⴰⵣ ⴰⵜⵖⵍⵍⵉ

ⵎⵃⴰⵏⴰ-ⵙ ⵏⴰ

ⴰⵏⴰ-ⵙ ⵏⴰ

ⴰⵣⴰⵍ ⵜⴰⵎⵎⵃⴰⵏⴰⵍ

ⴰⵣⴰⵍ ⵜⴰⴰⵏⴰⵍ

ⵎⵃⴰⵏⴰ ⵍⴰⵏⵉⵍ ⵅⵉⴰⵅ-ⵍⵍⵖⴰ ⵗⵅⵖⵗ

ⵎⵃⴰⵏⵖⵅⵅ

ⵇⴰⵏⴰ

ATTENTION

v. “Gare”.

ATTRAPER

v. “Tenir”, “Prendre”, “Saisir”.

AU

v. “Dans”.

AUBÉPINE ÉPINEUSE, AUBÉPINE LISSE, AUBÉPINE À DEUX STYLES (lat. cratægus oxyacantha, syn. cratægus lævigata, mespilus oxyacantha, fam. rosaceæ, arbrisseau)

• [MR] m., aḏmamay. v. “Azérole”, “Épine”.

• [MS], [XF] m., {a}dmamay

• [MR] sing., iḏmim | dim., tiḏmimt

زُعْرُرٌ ... ؟ ، شُجَيْرَةٌ :
نَذْمَمَيْ
دْمَمَيْ
يُذْمِمْ | تِذْمِمْثْ

ⴰⵏⵅⴰⵅⴰⵙ

ⵗⵅⴰⵅⴰⵙ

ⵉⵏⵅⵉⵅ | ⵜⵉⵏⵅⵉⵅⵜ

AUBIER (partie tendre sous l’écorce du pinus halepensis, saveur sucrée comestible)

[XF] f., šalluḍa. v. “Pin blanc de Provence”.

؟ ، اللُّبُّ الْمَوْجُودُ تَحْتَ لِحَاءِ الشَّجَرَةِ الصَّنَوْبَرِ :
شَلُّضَ

ⵛⴰⵎⵎⴰⵄⴰ

AUCUN, PERSONNE

• [ṢḤ] ḥaṭṭa yeğ

• ḥaṭṭa yiğ

• [MR] Ulaš ḏig- …

→ **Personne n’est venu :** [ṢḤ], [MƐ] U d-yusi ḥaṭṭa yiğ.

→ **Personne parmi eux ne parle taqbaylit :** [MR] Ulaš ḏig-sen ithaddar s taqbaylit.

لَا أَحَد ، وَلَا وَاحِد :
حَخَّ يْجْ
حَخَّ يِجْ
لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ : نُـ دْـيُسِ حَخَّ يِجْ
لَا أَحَدْ مِنْهُمْ يَتَحَدَّثُ تَاقْبَيْلِيثْ : نُلَشْ ذِقْ-سْنْ يَتْهَدَّرْ سْـ تَقْبَيْلِتْ

ⵗⴰⵜⴰⵜⴰ ⵙⵅⵣ

ᐸᓐᑦᐊᑦᐊᓐ ᔅᐸᐅ

ᐧ ᐱ-ᔅᐧᐊᐸ ᐸᓐᑦᐊᑦᐊᓐ ᔅᐸᐅ

ᐧᐣᓐᑕ ᐯᐸᐅ-ᐊᐧᐁ ᐸᑦᐃᓐᐱᐱᓐᐤ ᐊ ᑦᓐᐃᐊᓐᔅᐣᐸᑦ

AU-DELÀ

• [MR] si … ɣ wawer. v. “De”.

• [ṢḤ] ɣ wawer

• [ṢḤ] ɣer wawer

→ **De leur région et au-delà :** Si ṯmurṯ-nsen ɣ wawer.

→ **D’Agʷni Maryem et au-delà, il n’y a plus de rivière :** [ṢḤ] Ḏ Agʷni Maryem ɣ wawer ulaš iɣezran.

→ **Nous irons au-delà :** [ṢḤ] A nnṛuḥ ɣer wawer.

مَا وَرَاءَ :

سِـ … غْـ وَوْرْ

غْـ وَوْرْ

غْرْ وَوْرْ

مِنْ ذَلِكَ الْمَكَان وَمَا وَرَاءَهُ : سِـ … غْـ وَوْرْ

مِنْ مَنْطِقَتِهِمْ وَمَا وَرَاءَهَا : سِـ ثُمُرْثْـنْسْنْ غْـ وَوْرْ

مِنْ نَفْوْنِ مَرْيْمْ وَمَا وَرَاءَهُ لَا يُوجَدُ وَادٌ : ذْ نَفْوْنِ مَرْيْمْ غْـ وَوْرْ نُلَشْ يِغْزْرَنْ

سَنَذْهَبُ مَا وَرَاءَ : نَـ ثْرُحْ غْرْ وَوْرْ

ᐊᐸ … ᔭ ᒪᓐᒪᐧᐣᐤ

ᔭ ᒪᓐᒪᐧᐣᐤ

ᔭᐧᐣᐤ ᒪᓐᒪᐧᐣᐤ

ᐊᐸ ᐯᑕᐧᐣᐤᐯ-ᐊᐧᐣᐤ ᔭ ᒪᓐᒪᐧᐣᐤ

ᐯ ᓐᐯᐦᐊᐸ ᑕᓐᐤᔅᐧᐣᑕ ᔭ ᒪᓐᒪᐧᐣᐤ ᐧᐣᓐᑕ ᐸᔭᐧᐣᐧᐣᐤᐊᐧᐣ

ᓐ ᐊᐧᐣᐤᐊ ᔭᐧᐣᐤ ᒪᓐᒪᐧᐣᐤ

AU-DELA

[MR] ar., llexṛa

آخِرَةٌ : لَّخْرَ

ᐣᐣᐧᐣᐤᐧᐣᐤ

AU-DELÀ DE

v. “Au pied de”.

AU-DESSOUS

v. “Dessous”.

AU-DESSUS, SUR prép.

• [ṢḤ] aṣiṭ. v. prép. “Dessus”.

• [MR] fešt

→ **Assis sur le mur il se met à taper du tambour ?** (i.e., réveil) **:** [ṢḤ] dev., Yeqqim aṣiṭ n ṣṣur, yekkaṭ g ṭembur ?

→ **Un puits sur un autre puits et chacun d’eux dispose d’un couvercle ?** (i.e., la composition du roseau) **:** [ṢḤ] dev., Bir aṣiṭ n lḇir kull ḇir tayṭiwt-nnes ? (aɣanim)

→ **Le coq est sur le mur :** [MR] Aɛequq fešt n ṣṣur.

فَوْقَ ، عَلَى :

نَشِطْ

فْشْتْ

قَاعْدْ فُوقْ السُّورْ يْضْرَبْ فْالطُّمْبُورْ ؟ : يْقِّمْ نَشِطْ نْـ صُّرْ يْكَتْ قْـ طَمْبُرْ ؟

بِيرْ فُوقْ بِيرْ كُلّْ وَاحْدْ وُ غْطَا نْتَاعُو ؟ : فِرْ نَشِطْ نْـ فِرْ كُلّْ فِرْ تَغْطِوْتْـنْسْ ؟

الدِّيكُ فَوْقَ الْحَائِطِ : نَعْقُقْ فْشْتْ نْـ صُّرْ

ᓐᑕᐸᐦ

ᐻᐧᑕᐸ

ᔅᐧᐣᐤᐸᑕ ᓐᑕᐸᐦᐦ ᐧ ᐣᐣᐧᐣᐤ ᔅᐧᐣᐤᐊᐧᐣᐦ ᐯ ᐦᐧᑕᐣᐤ

ⵂⴹⵓ ⴰⵛⴹⴻ | ⵍⵂⴹⵓ ⵣⵓⵍⵍ ⵂⴹⵓ ⵜⴰⵢⴻⴹⵡⵜ-ⵍⵍⵓⵙ

ⴰⵃⵓⵣⵓⵣ ⵅⵓⵛⵜ | ⵙⵙⵓⵓ

AU FOND DE

v. “Au pied de”.

AUJOURD’HUI

• [ṢḤ], [ǦƐ], [ṢR], [ŠN] ass-a. v. “Toujours”.

• [ṢR] ass-u

• [MR] ɣass-a

→ **Il est né aujourd’hui :** Ilul ass-a.

→ **Aujourd’hui, il fait beau, bon :** Ass-u lḥal ḏ azɛim.

الْيَوْمَ :

نَسُّ-ـَـ

نَسُّ-ـُـ

غَسُّ-ـَـ

وُلِدَ الْيَوْمَ : يُلُلْ نَسُّ-ـَـ

طَقْسُ الْيَوْمِ جَمِيلٌ : نَسُّ لْحَلْ ذْ نَزْعِمْ

ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⴰⵙⵙ-ⵓ

ⵢⴰⵙⵙ-ⴰ

ⵣⵍⵓⵍ ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⴰⵙⵙ-ⵓ ⵍⵅⴰⵍ ⵔ ⴰⵜⵃⵣⵇ

AULNE GLUTINEUX (lat. alnus glutinosa, fam. betulaceæ, arbre)

[MS] f., tizeɣt | f., pl. tizɣin

نغتٌ دِبْق ، شَجَرَةٌ :

تِزْغْرْتْ | تِزْغِنْ

ⵜⵣⵜⵓⵢⵜ | ⵜⵣⵜⵢⵣⵍ

AUMÔNE (e.g., lors du premier dépiquage “aserwaṯ”, on laisse de côté sur l’air “annar” une mesure de grains “ṯamizurṯ” équivalent à cinquante kilos à peu près, dédiée à l’aumône “ɛšur”, ceux ayant les moyens donnaient sortaient en plus “ɛšur” en fèves, “ibawen”)

[MR] ar., ɛšur. v. “Achoura”.

صَدَقَةٌ : عْشُرْ

ⵃⵛⵓⵙ

AUMÔNE DONNER L’

v. “Offrir”.

AU PIED DE, EN BAS DE, AU DELÀ DE, AU FOND DE

• [MS], [MR] m., allaɣ | m., pl., allaɣen

• [ṢR] m., allaɣ | m., pl., alliɣen

→ **Bas-côté de la route :** Allaɣ webriḏ.

→ Bas-côté de la Falaise :

• [MR] top. Allaɣ Weẓru.

• [MR] top. Allaɣ Uẓru.

فِي أَسْفَلِ ، أَسْفَلَ ، مَا وَرَاءَ ، فِي قَعْرِ :

ثَلَّغْ | ثَلَّغْنْ

ثَلَّغْ | ثَلِّغْنْ

الْجَانِبُ السُّفْلِيِّ مِنَ الطَّرِيقِ : ثَلَّغْ وْبْرِذْ

الْجَانِبُ السُّفْلِيِّ مِنَ الْهَاوِيَةِ :

ثَلَّغْ وْزْرُ

ثَلَّغْ نُزْرُ

ⴰⵍⵍⴰⵢ | ⴰⵍⵍⴰⵢⵓⵍ

ⴰⵍⵍⴰⵢ | ⴰⵍⵍⵣⵢⵓⵍ

ⴰⵍⵍⴰⵢ ⵍⵓⵙⵓⵣⵔ

ⴰⵍⵍⴰⵢ ⵙⵜⵓⵙ

AURICULAIRE

• [ŠN] f., {ṯi}hileṭṭeṭ | f., pl., {ṯi}hileṭṭeḍin

• [ṢḤ] f., ṯileṭṭeṭ

• [ṢR] f., ṯileṭeṭ

• [ṢḤ] m., asḏel

خِنْصَرٌ :

هِلْطُّخْ | هِلْطُّضِنْ

ثِلْطُّخْ

ثِلْطْخْ

نَسْذْلْ

ⵏⴹⵍⵉⵉⵉⵜⵓ | ⵏⴹⵍⵉⵉⵉⵉⴹⵍ

ⵅⴹⵍⵉⵉⵉⵜⵓ

ⵅⴹⵍⵉⵉⵜⵓ

ⴰⵓⵎⵉⵍ

AUTOMNE

[ṢḤ], [MƐ] ar., sing., lexrif. v. “Saison”, “Calendrier atlassien”.

خَرِيفٌ : لْخْرِيفْ

ⵍⵉⵅⵓⴹⵃ

AUTRE (adj., pr. ind.)

Autre m., sing., : [ṢḤ] wayeḍ

Autres m., pl., :

• [ṢḤ] wiḏeni

• [ṢḤ] wiyeḍ

Autre f., sing., : [ṢḤ] ṯayeḍ

Autres f., pl., :

• [ṢḤ] ṯiḏeni

• [ṢḤ] ṯiyeḍ

→ **Un autre pain :** [ṢḤ] Aɣrum wayeḍ

→ **Je veux les autres :** Xsa wiyeḍ.

→ **Il a marché de son village jusqu’à l’autre :** Iyyur ḏeg ṯaddarṯ-nnes ar ṯayeḍ.

→ **J’ai acheté d’autres juments :** [ṢḤ] Sɣiɣ ṯiɣallin ṭiyeḍ.

آخَرٌ :

آخَرٌ : وَيْضْ

آخَرُونَ :

وِذْنِ

وِيْضْ

أُخْرَى : ثَيْضْ

أُخْرَيَات :

ثِذْنِ

ثِيْضْ

خُبْزٌ آخَر : نَغْرُمْ وَيْضْ

أُرِيدُ الْآخَرِينَ : خْسَ وِيْضْ

مَشَى مِنْ قَرْيَتِهِ إِلَى الْأُخْرَى : ئِيُّرْ ذْقْ ثَدَّرْثْ-نْسْ نَرْ ثِيْضْ

اِشْتَرَيْتُ فُرُوسًا أُخْرَى : سْغِغْ ثِغَلِّنْ خِيْضْ

ⵍⴰⵔⵉⴹ

ⵍⵉⵎⵉⵍ, ⵍⵉⵔⵉⴹ

ⵅⴰⵔⵉⴹ

ⵅⵉⵎⵉⵍ, ⵅⵉⵔⵉⴹ

ⴰⵢⵓⵓⵎ ⵍⴰⵔⵉⴹ

ⵅⵓⴰ ⵍⵉⵔⵉⴹ

ⵉⵔⵔⵓⵓ ⵎⵉⵅ ⵅⴰⴷⴷⴰⵓⵅ-ⵍⵍⵉⵓ ⴰⵓ ⵅⴰⵔⵉⴹ

ⵓⵢⵉⵢ ⵅⵉⵢⴰⵎⵎⵉⵍ ⵜⵓⵉⵔⵉⴹ

AUTREFOIS, JADIS

• [ṢḤ], [MR] zik. v. “Tôt”.

• [ṢḤ] Ḡ ziḵ

• [ṢḤ], [MR], [ṢR], [ŠN] ziḵ

• [MR] zik lḥal

• [MR] si ziḵ

• [ṢR] ɛayṭayu

• [ŠN] ussan-in

→ **À l'époque c'était mieux ! :** Ziḵ lḥal xir.

→ **Autrefois, j'étais en bonne santé :** Ɛayṭayu ttuɣ-ayi bxir.

فِي مَا مَضَى :

زِكْ

قُـ زِكْ

زِكْ

زِكْ لْحَلْ

سِـ زِكْ

عَيْطَـيُ

تُسَنْ-ئِنْ

كَانَتِ الْأَيَّام الْمَاضِيَة أَفْضَل : زِكْ لْحَلْ خِرْ

فِي مَا مَضَى كُنْتُ بِصِحَّةٍ جَيِّدَةٍ : عَيْطَـيُ تُّغْ بْخِرْ

ⵣⴷⵕ

ⵅ ⵣⴷⵓ

ⵣⴷⵓ

ⵣⴷⵕ ⵍⴰⴰⵍ

ⵙⴷ ⵣⴷⵓ

ⵢⴰⵖⵉⴰⵖⵏ

ⵏⵙⵙⴰⵍ-ⴷⵍ

ⵣⴷⵕ ⵍⴰⴰⵍ ⵅⴷⵙ

ⵢⴰⵖⵉⴰⵖⵏ ⵜⵜⵏⵢ ⵙⵅⴷⵙ

AVANTAGE

v. "Bénéfice".

AVANT-HIER

• [ṢḤ] seld iḍelli

• [ŠN] iḍ yiḍen

• [ṢR] awerru yiḍennaḍ

• [ṢR] awerri yiḍennaḍ

أَوَّلُ مِنْ أَمْسِ :

سْلْدْ يِضْلِّ

يِضْ يِضْنْ

يَوْرُ يِضْنَّضْ

يَوْرِّ يِضْنَّضْ

ⵙⵍⴷ ⵉⵍⵍⵉ

ⵉⵍ ⵖⵉⵍⵏ

ⴰⵍⵏⵙⵙ ⵖⵉⵍⵏⵏⴰⵍ

ⴰⵅⵏⵙⵙⵉ ⵖⵉⵍⵏⵏⴰⵍ

AVEC QUI ? pr. inter.

[ṢḤ], [MƐ] Wikeḏ ?

→ **Avec qui travailles-tu ? :** [ṢḤ] Wikeḏ ṯxeddmeḍ ?

→ **Avec qui est-il venu ici ? :** [MƐ] Wikeḏ yusa-d ?

مَعَ مَنْ : وِكْذْ

مَعَ مَنْ تَعْمَلُ : وِكْذْ تْخْدْمْضْ

مَعَ مَنْ أَتَى : وِكْذْ يُسَ-دْ

ⵍⵉⴷⵏ ⵅⵅⵏⴰⴰⵍⵏ ⵍ

ⵍⵉⴷⵏ ⵖⵙⴰⴰ-ⴰ

ⵍⵉⴷⵏ

AVEC QUOI ? pr. inter.

[ṢḤ], [MƐ] Mays ?

→ **Avec quoi vous frapperai-je** (vous, m.) **:** [ṢḤ] Mays a kenuṯa ?

→ **Avec quoi l'a-t-il tué ? :** [MƐ] Mays iṯ-inɣa ?

بِـ ، مَعَ مَاذَا :

مَيْسْ

بِمَاذَا أَضْرِبُكُمْ : مَيْسْ ئَـ كْنْ-ئُثَ

بِمَاذَا قَتَلَهُ : مَيْسْ ئِثْ-ئِنْغَ

ⵎⴰⵢⵙ

ⵎⴰⵢⵙ ⴰ ⵕⵇⵍ-ⵇⵅⴰ

ⵎⴰⵢⵙ ⵉⵅ-ⵉⵍⵅⴰ

AVEC, AU MOYEN DE, EN, DE, DU, DU … VERS … prép.

• [ṢḤ], [MR] s

• [ṢḤ] s … ɣ …

→ **Les femmes chleuhs du village fabriquent des ceintures en laine :** Ṯiseḏnan ṯišelḥiyin n ṭedwirṯ ṭegganṭ ṯiḥazzamin s tḍuṭ.

→ **Il a emporté sur parole :** Igessi s wawal.

→ **Il a construit sa maison en pierres :** Ibna axxam-nnes s wuẓru.

→ **Cette maison est construite en pierre :** Axxam-a ibna s wuẓru.

→ **Au moyen du tamis :** [MR] S wallumṯ.

→ **Je l'ai vu de mes yeux :** Ẓriɣ-ṯ s tiṭṭawin-inu.

→ **Il a cassé leur porte avec un marteau :** Yerẓa ṯabburṯ-nsen s tmeṭreqṭ.

→ **J'ai mangé les olives avec du gros pain :** Ččiɣ azemmur s teḵnifṯ.

→ **Je parle en tamazight des montagnes du Petit Atlas :** Tmeslaya s tmaziɣṯ yiḏurar n Waṭlas ameẓgan.

→ **Il a acheté à crédit :**

• Issaɣ s ddin.

• Issaɣ s umerwa.

→ **Il le frappa avec sa main :** Yuṯ-iṯ s ufus.

→ **Nous nous sommes frappés avec des poignards :** [ṢḤ] Nemiweṯ s ixuḏmiyen.

→ **Ils ne sont pas morts de soif :** U mmuṯen ḵ s faḏ.

→ **Je meurs de faim :** Aql-i mmuṯeɣ s ššeṛ.

→ **Aujourd'hui nous avons mangé du couscous :** Ass-a nefṭer s ṭɛam.

→ **Du haut vers le bas :** [ṢḤ] S ufella ɣ ṯmurṯ.

بِـ : سْـ

يَصْنَعْنَ نِسَاءُ الشَّلْحِيَّات الْقَرْيَةِ أَحْزِمَةً مِنْ صُوفٍ : ثِسْدْنَنْ ثِشَلْحِينْ نْـ ثَدْوِرْثْ ثُفُثْثْ ثِحَزِّمِنْ سْـ ثْضُثْ

اِشْتَرَى بِكَلِمَتِهِ : ئِقْسِّ سْـ وَوَلْ

بَنَى بَيْتَهُ بِالْحَجَرِ : ئِبْنَ ئَخَّمْ-ئْسْ سْـ وَزْرُ

بُنِيَتْ هَذِهِ الْبَيْت بِالْحَجَرِ : ئَخَّمْ-ئَـ ئِبْنَ سْـ وُزْرُ

بِوَاسِطَةِ الْغِرْبَالِ : سْـ وَلّمْثْ

رَأَيْتُهُ بِعَيْنِي : زْرِغْ-ثْ سْـ تِطَّونْ-ئِنُ

كَسَرَ بَابَهُمْ بِالْمِطْرَقَةِ : يْرْزَ ثَبُّرْثْ-نْسْنْ سْـ ثْمْطْرْقْثْ

أَكَلْتُ الزَّيْتُونَ بِالْخُبْزِ : چّغْ ئَزْمُّرْ سْـ ثْكْنِفْثْ

أَتَكَلَّمُ بِأَمَازِيغِيَّةِ جِبَالِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : ثْمْسْلَيَ سْـ ثْمَزِّغْثْ بِذُرَرْ نْـ وَطْلَسْ ثَمْزْقْنْ

اِشْتَرَى بِالتَّقْسِيطِ ، بِالدِّينِ :

ئِسَّغْ سْـ دِّنْ

ئِسَّغْ سْـ ثُمْرْوَ

ضَرَبَهُ بِيَدِهِ : يُثْ-ئِثْ سْـ ثُفُسْ

تَقَاتَلْنَا بِخَنَاجِرِ : نْمِوْثْ سْـ ئِخُذْمِيْنْ

لَمْ يَمُوتُوا عَطَشًا : ئُـ مُثْنْ كْ سْـ فِذْ

تَضَوَّرْتُ جُوعًا : ئَقْلْ-ئِـ مُثْغْ سْـ شْرْ

الْيَوْمَ أَكَلْنَا سْكْسُو : ئَسْ-ئَـ نْفْطْرْ سْـ طْعَمْ

مِنْ أَعْلَى إِلَى الْأَسْفَلِ : سْـ ئُفْلَّ غْـ ثُمُرْثْ

⊙

ⵅⵉⴰⵎⵍⴰⵏ ⵅⵉⵛⵎⴽⵉⵢⵉⵏ ⵏ ⵜⴰⵎⴰⵍⵉⴰⵅ ⵜⴰⵎⵣⵅⴰⵏⵜⴰ ⵅⵉⴽⴰⵣⵣⴰⵛⵉⵏ ⴰ ⵜⵉⵜⴰ

ⵉⵣⵎⴰⴰⵉ ⴰ ⵍⴰⵍⴰⵏ

ⵉⴱⵏⴰ ⴰⵅⵅⴰⵛ-ⵏⵏⵎⴰ ⴰ ⵍⵎⵣⴰ

ⴰⵅⵅⴰⵛ-ⴰ ⵉⴱⵏⴰ ⴰ ⵍⵎⵣⴰ

ⴰ ⵍⴰⵏⵏⵎⵛⵅ

ⵣⴰⵉⵢ-ⵅ ⴰ ⵜⵉⵜⵜⴰⵍⵉⵏ-ⵉⵏⵎ

ⵢⵎⴰⵣⴰ ⵅⴰⴱⴱⵎⴰⵅ-ⵏⴰⵎⵏ ⴰ ⵜⵛⵎⵜⴰⵎⴽⵜⴰ

ⵛⵛⵉⵢ ⴰⵣⵎⵛⵛⵎⴰ ⴰ ⵜⵎⵍⵉⵜⵅⵅ

ⵜⵛⵎⴰⵏⴰⵢⴰ ⴰ ⵜⵛⴰⵣⵉⵢⵅ ⵢⵉⵡⵎⴰⴰ ⵏ ⵍⴰⵜⵏⴰⴰ ⴰⵛⵎⵣⵅⴰⵏ

ⵉⴰⴰⴰⵢ ⴰ ⵏⵏⵉ/ⴰ ⵎⵛⵎⴰⵍⴰ

ⵢⵎⵅ-ⵉⵅ ⴰ ⵎⵅⵎⴰ

ⵏⵎⵛⵉⵍⵎⵅ ⴰ ⵉⵅⵎⵡⵛⵉⵢⵎⵏ

ⵎ ⵛⵛⵎⵅⵎⵏ ⵍ ⴰ ⵅⴰⵡ

ⴰⴽⵏ-ⵉ ⵛⵛⵎⵅⵎⵢ ⴰ ⵛⵛⵎⵇ

ⴰⴰⴰ-ⴰ ⵏⵎⵅⵜⵎⴰ ⴰ ⵜⵃⴰⵛ

ⴰ ⵎⵅⵎⵏⴰ ⵢ ⵅⵛⵎⴰⵅ

AVEC, ET, EN COMPAGNIE DE prép.

• [ṢḤ] akeḏ, ak

• [ṢḤ] akiḏ, [ṢḤ], [MƐ] ak

• [ṢḤ] akk

• [ṢḤ], [ĞƐ] ḏ

• [ṢḤ], [MR] d

→ **Il parlera avec l'homme :** [ṢḤ] A yehḏar akeḏ urgaz.

→ **Il ira avec la femme :** [ṢḤ] A iṛuḥ ak ṭmeṭṭuṯ.

→ **Avec-moi :** [MR] Akiḏ-i.

→ **Il est venu avec nous :** [ṢḤ] Yusa-d akiḏ-nna.

→ **Moi et toi :** [ṢḤ] Nekk akiḏ-eḵ.

→ **Il est venu avec vous :** Yusa-d ak-isen.

→ **Les femmes et les hommes :** [ṢḤ] Lxalaṯ ḏ irgazen.

→ **Deux heures et demi :** [ṢḤ] Snaṯ swayaɛ ed uzgen.

→ **Avec eux :** [MƐ] Ak-isen.

مَعَ ، وَ :

نَكْذْ ، نَكْ

نَكِذْ ، نَكْ

نَكْ

ذْ

دْ

سَيَتَحَدّثُ مَعَ الرَّجُلِ : نَـ يْهْذْرْ نَكْذْ نُرْقَزْ

سَيَذْهَبُ مَعَ الْمَرْأَةِ : نَـ يُرُحْ نَكْ خْمْطُّثْ

مَعِي : نِكِذْ-يِـ

جَاَ مَعَنَا : يُسَ-دْ نَكِذْ-نَّ

أَنَا وَأَنْتْ : نْكْ نَكِذْ-كْ

جَاَ مَعَكُمْ : يُسَ-دْ نَكْ-يِسْنْ

النِّسَاءُ وَالرِّجَالُ : لْخَلَثْ ذْ يِرْقَزْنْ

السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ وَنِصْف : سْنَثْ سْوَيَعْ نْدْ نُزْقْنْ

مَعَهُمْ : نَكْ-يِسْنْ

ⴰⴽⵎⵡ, ⴰⴽ

ⴰⴽⵉⵡ, ⴰⴽ

ⴰⴽⴽ

ⵡ

ⴰ

ⴰ ⵢⵎⴼⵡⵎⵓ ⴰⴽⵎⵡ ⵎⵓⵣⴰⵅ

ⴰ ⵉⵇⵎⴰⵅ ⴰⴽ ⵜⴰⵎⵛⵎⴱⴱⵎⵅ

ⴰⴽⵉⵡ-ⵉ

ⵉⵙⴰ-ⴷ ⴰⵎⵉⵏ-ⵍⵍⴰ

ⵍⵙⵎⵎ ⴰⵎⵉⵏ-ⵙⵎ

ⵉⵙⴰ-ⴷ ⴰⵎⵉ-ⴰⵙⵍ

ⵅⵅⴰⵅⴰⵅ ⵏ ⵉⴰⵅⴰⵅⵙⵍ

ⴰⵍⴰⵅ ⴰⵍⵍⴰⵉⵜⴰ ⴷ ⵙⵅⵅⵙⵍ

ⴰⵎ-ⵉⴰⵙⵍ

AVEUGLE

• [ṢḤ] m., a<u>d</u>eryal | m., pl., i<u>d</u>eryalen, f., <u>t</u>a<u>d</u>eryalt | f., pl., <u>t</u>i<u>d</u>eryalin

• m., aduyli

أَعْمَى :

نَذْغْلْ | نِذْرْغَلْنْ ، تَذْرْغْلْتْ | تِذْرْغَلِنْ

نَدُغْلِ

ⴰⵏⵙⴰⵢⴰⵅ | ⵉⵏⵙⴰⵢⴰⵅⵙⵍ, ⵅⴰⵏⵙⴰⵢⴰⵅⵜ, ⵅⵉⵏⵙⴰⵢⴰⵅⵉⵍ

ⴰⴷⵙⵢⵅⵉ

AVEUGLEMENT, CÉCITÉ

[ṢḤ] f., <u>t</u>idderyelt

→ **Que Dieu t'aveugle ! :** [ṢḤ] I<u>k</u>f-a<u>k</u> Ṛebbi <u>t</u>idderyelt !

عَمَى : تِذْرْغْلْتْ

لِيَعْمِيكَ الله : نِكفْ-نَكْ رْبِّي تِذْرْغْلْتْ

ⵅⵉⴷⴷⵙⴰⵢⵙⵅⵜ

ⵉⴽⵜ-ⴰⴽ ⵇⵙⴱⴱⵉ ⵅⵉⴷⴷⵙⴰⵢⵙⵅⵜ

AVEUGLER, AVEUGLE ÊTRE

[ṢḤ] deryel. v. "Aveuglement".

أَعْمَى ، كَانَ أَعْمَى : دْرْغْلْ

ⴷⵙⴰⵢⵙⵅ

AVION (qui survolait le Petit Atlas durant la colonisation)

• [MƐ] f., <u>t</u>aMenšar<u>t</u>

• [ṢḤ] ar., ṭeyyar<u>t</u>

طَائِرٌ :

تَمْنْشَرْتْ

طْيَّرْتْ

ⵅⴰⵟⵙⵍⵛⴰⴰⵅ

ⵄⵙⵉⵉⴰⴰⵅ

AVOINE CULTIVÉE, AVOINE BYZANTINE (lat. avena sativa, fam. poaceæ, plante céréalière)

• [ŠN] f., {<u>t</u>}hamensiy<u>t</u>. v. "Céréale".

• [ṢḤ] ar., coll., {l}ẋurṭam

• [MR], [MS] ar., coll., {l}ẋurṭan

• [XF], [MS] {l}ẋurṭal

شُوفَانٌ ، نَبْتَةٌ ، حُبُوبٌ :

هَمْنْسِغْثْ

خُرْطَمْ

خُرْطَنْ

خُرْطَلْ

ⴱⴰⵟⵙⵍⴱⵉⵢⵅ

ⵅⵙⴰⵄⴰⵟ

ⵅⵙⴰⵄⴰⵍ

ⵅⵙⴰⵄⴰⵏ

AVOIR

v. "Chez".

AVRIL

• [ṢḤ] yibrir. v. "Calendrier atlassien".

• [XF] yebrir

إِبْرِيلْ :

يِبْرِرْ

يْبْرِرْ

ⵉⵉⵓⵓⵉⵓ

ⵉⵏⵓⵓⵉⵓ

AXE VERTICAL DU MOULIN À GRAINS (manche en bois de genévrier autour duquel tourne la meule du moulin à grains)

[MR] m., ul n tsirṯ. v. “Cœur”, “Moulin à grains”.

مِحْوَرٌ عَمُودِيٌّ ، لِلْمِطْحَنَةِ :

نُلْ نـ تْسِرْثْ

ⵏⵍ | ⵜⵙⵉⵓⵅ

AZÉROLE

v. “Azérolier”.

AZÉROLIER, ÉPINE D’ESPAGNE (lat. cratægus azarolus, fam. rosaceæ, arbre)***, AZÉROLE*** (fruit du cratægus azarolus)

[MƐ], [MS], [XF] ar., {a}zzeɛṛuṛ

زُعْرُورٌ شَائِعٌ ، شَجَرَةٌ وَثَمَرَةٌ **:**

زُّعْرُرْ

ⵣⵣⵏⵛⵇⵏⵇ

B

BAGUE

[MR] m., abrim | m., pl., ibrimen

خَاتَمٌ : نَبْرِمٌ | نِبْرِمْنْ

ⴰⵓⵓⵉⵎ

ⵉⵓⵓⵉⵎⵏ

BAGUETTE (flexible, utilisé aussi par le laboureur sur les bœufs lors des labours)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ageṭṭum (ann. : u) | m., pl., igeṭṭumen

• ar., sing., lɛaṣa

→ **Une baguette :** [ṢḤ] Yiwen ugeṭṭum.

قَصَبَةٌ ، عَصًا :

نَقْطُّمْ | نِقْطُّمْنْ

لْعَصَ

عَصًا وَاحِدًا : يِوْنْ نُقْطُّمْ

ⴰⵅⵏⵏⵏⵎ | ⵉⵅⵏⵏⵏⵎⵏ

ⵍⵛⴰⵔⴰ

ⵉⵉⵍⵏ ⵏⵅⵏⵏⵏⵎ

BAIES DE L’AUBÉPINE ÉPINEUSE (fruit du cratægus oxyacantha)

• [MS] coll., baba ɛğina. v. “Aubépine épineuse”.

• [MR] m., abu ṣufeṯ

• [XF] m., {a}bu ṣufa

نَبَقُ الزَّعْرُورُ الشَّائِعِ ، ثَمَرَةٌ **:**

بَبَ عْجِنَ

نَبُ صُفْثْ

بُـ صُفَ

ⵓⴰⵓⴰ ⵛⵅⵉⴰ

ⴰⵓⵏ ⵔⵏⵏⵅ

ⵓⵏ ⵔⵏⵛⴰ

BAIES DU JUJUBIER SAUVAGE, DE BERBÉRIE (fruits du ziziphus lotus)

• [ǦƐ] m., azar | m., pl., azren. v. “Jujubier sauvage”, “Jujubier commun”, “Jujube”.

• ar., coll., nbag

نَبَقُ الزِفِيزِفِ ، ثَمَرَةٌ :

نَزَرْ | نَزْرْنْ

نْبْقْ

ⵄⵅⵄⵓ | ⵄⵅⵓⵏ

ⵏⴱⵄⵣ

BAIES DU MYRTE COMMUN (fruit du myrtus communis)

• [MR] m., ašelmun. v. “Myrte commun”.

• [MS] m., {a}šelmun

• [MS] m., {a}šilmun

• [ṢḤ] m., aḥalmuš

• [ṢR] m., {a}ḥalmuš

→ **Cet enfant a la bouche pleine de baies de myrte** : Imi n umeẓgan-ayyi iččur s ušilmun.

نَبَقُ الآسِ ، ثَمَرَةٌ :

نَشْلْمُنْ

شْلْمُنْ

شِلْمُنْ

نَحَلْمُشْ

حَلْمُشْ

فَمُ هَذَا الطِّفْلِ مَمْلُوءٌ بِالتُّوتِ الآسِ : يَمِ نْـ نُمْزْقَنْ-ـَيِّ يُجُّرْ سْـ نُشْلْمُنْ

ⵄⵚⵏⵍⵓⵏ

ⵚⵏⵍⵓⵏ

ⵚⵅⵍⵓⵏ

ⵄⵄⵍⵓⵚ

ⵄⵄⵍⵓⵏ

ⵅⵍⵅ | ⵃⵓⵍⵏⵅⵄⵓⵏ-ⵄⵅⵅⵅ ⵅⵚⵚⵓⵇ ⊙ ⵓⵚⵅⵍⵓⵏ

BAIES DU PALMIER NAIN (fruits du chamærops humilis)

• [XF], [ǦƐ] m., {a}ɣaz

• [ṢR] coll., m., aɣaz

→ Un fruit du palmier nain :

[ṢR] m., iš tɣazt

نَبَقُ النَّخْلِ الْقَزَمِ ، ثَمَرَةٌ :

غَزْ

ثَغَزْ

ثَمْرَةٌ وَاحِدَةٌ مِنْ نَخْلِ الْقَزَمِ : يْشْ تْغَزْتْ

ⵖⵄⵅ

ⵄⵖⵄⵅ

ⵅⵚ ⵜⵖⵄⵅⵜ

BAIES DU PISTACHIER LENTISQUE (fruits du pistacia lentiscus, ils sont consommés crus une fois arrivés à maturité ou bien cuits en les faisant revenir dans l’“asexxan”, les baies sont aussi écrasées et mélangées à de la farine et du sel pour en faire une galette fine)

• [ǦƐ] f., tidakt

• [ǦƐ] f., tiḏaḡt

• [ǦƐ] f., tidagt

• [ŠN] f., {t}hiḏekt

• [XF], [MR], [XŠ] coll., {l}guḍḍayem. v. “Pistachier lentisque”.

• [MR] coll., {l}guḍḍam

نَبَقُ الدَّرْوِ ، **الْمُصْطَكَى** ، ثَمَرَةٌ :

تِدَكْتْ

تِذَفْتْ
تِدَفْتْ
هِذْكْتْ
لْفُضَّيْمْ
لْفُضَّمْ

ⵜⴹⴰⵣⵜ
ⵜⴹⵎⴰⵅⵜ
ⵜⴹⴰⵅⵜ
ⴼⴹⵎⵖⵅ
ⵍⵅⴰⵇⵇⴰⵛⵖⵛ
ⵍⵅⴰⵇⵇⴰⵛ

BAÏONNETTE
v. “Lance”.

BAISSER
v. “Descendre faire”.

BALAI
• [ṢḤ] f., ṯaseṭṭa
• [ŠN] f., {ta}hazeṭṭa

مِكْنَسَةٌ :
تَسْطَّ
هَزْطَّ

ⵅⴰⴼⵖⵖⴰ
ⴼⴰⵊⵖⵖⴰ

BALAI VÉGÉTAL (en “azezzu”, après cueillage, il est aplatit sous une grosse pierre plate jusqu’à ce qu’il devienne comme un vrai balai, on l’utilise en fin de travail sur l’aire de battage, “an-nar”, pour ramasser le reste, “ṯikerfeṭ”)

• [MR] f., ṯimeṣlaḥṯ. v. “Aire”.
• [MR] ar., lmendar

كَنَّاسَةٌ ، مَصْنُوعَةٌ مِنْ نَبْتَةٌ **:**
ثِمْصْلَحْثْ
لْمَنْدَرْ

ⵅⴹⵍⵖⴼⵍⴰⵅⵅ
ⵍⵍⵖⵏⴰⴰ

BALAYAGE
• m., aḍum
• m., zwiyi
• m., izwiyi

كَنْسٌ :
نَضُمْ
زْوِيِ
ئِزْوِيِ

ⴰⵎⵖⵍ
ⵊⵓⴹⴹⴹ
ⴹⵊⵓⴹⴹⴹ

BALAYER
[MƐ] ṭum, hab. ṭummu
→ **Il balaie :** Iṭṭum.

كَنَسَ : طُمْ. عَادَةً ؛ طُمُّ
يَكْنَسُ : يَطُّمْ

ⵎⵖⵍ
ⵎⵖⵍⵍⵖ
ⴹⵎⵎⵖⵍ

BALLE (enveloppe et brosse des grains de céréales)
• [MS] ar., coll., ṣfa. v. “Moisson”.

• ar., coll. ṯaṣfayṯ

عُصَافَةٌ :

صْبَ

تَصْبَيْثْ

ⵙⵃ

ⵜⵙⵙⵃⵚⵜ

BALISER

v. “Protéger”.

BANC (de pierre, de cinquante centimètres d’élévation, contre “aɣeɣabṯ wadda”, sorte de marche se trouvant à côté de l’entrée de la maison, utilisée pour s’assoir)

• [MR] f., {ṯ}haḏekkʷant

• [XF] f., dukkana

• [ŠN] {le}kḏer (il est plus haut que “ṯaḏekkʷant”, on le retrouve surtout à l’intérieur de la maison atlassienne, il s’y trouve en dessous un espace de rangement, c’est l’équivalent d’un potager)

مَقْعَدٌ حَجَرِيّ جَنْبَ جَمَلُون الْمَنْزِلْ :

هَذْكَكُّوَنْتْ

دُكَّنَ

كْذْرْ

ⵙⵓⵡⵅⵅⵓⵏⵜ

ⴰⵅⵅⵓⵏⵓ

ⵅⵅⵡⵅⵔ

BANDOULIÈRE (sac porté par l’homme pour y mettre son argent)

• [MR] f., tahibet

• [MR] f., ṯahibeṯ n uwurgaz

• [XF] f., hayba

[MR] iḏrimen ḏi-s.

حَقِيبَةٌ ، بِحَمَّالَةٍ يَضَعَ فِيهَا الرَجُلُ مَالِهِ **:**

تَهِبْتْ

تَهِبْتْ نْـ نُورْقَزْ

هَيْبَ

ⵜⵓⵙⵚⵖⵜ

ⵅⵓⵙⵚⵖⵜ ⵜⵓⵙⵚⵖⵜ

ⵙⵓⵚⵖⵓ

BALLON

v. “Hockey”.

BANNI ÊTRE

[ṢḤ] nfa, hab. twanfa.

→ **Il est banni :** [ṢḤ] Itwanfa.

كَانَا مَنْفِيًّا : نْفَ. عَادَةً ؛ تْوَنْفَ

نُفِيَ : يُتْوَنْفَ

ⵏⵃⵓ : ⵜⵍⵓⵏⵃⵓ

ⵚⵜⵍⵓⵏⵃⵓ

BANNIR

ar., nfa

نَفَى : نْفَ

ⵏⵃⵓ

BANQUETTE (de culture, petite)

[ṢḤ] ar. ?, f., ṭawla | f., pl., ṭawlat

مَصْطَبَةٌ ، صَغِيرَةٌ فِي زِرَاعَةِ الْمُنْحَدَرَاتِ **:**

ⵟⵓⵍⵡⵓ | ⵟⵓⵍⵡⵓⵜ

BARATTAGE (du lait pour l’extraction du beurre)

[ŠN] f., {ta}hasenduṯ. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

تَمَخُّضُ الْحَلِيبِ لِتَخْرِيجِ الزُّبْدَةِ :

هَسْنْدُثْ

ⵂⴰⵙⴳⵍⴰⵅ

BARATTE

v. “Courge musquée”.

BARATTE (en terre cuite)

[ṢḤ] m., {l}ḇuš. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Jatte”, “Outre”.

→ **Dans la maison il y avait la baratte en terre cuite traditionnelle :** [ṢḤ] G uxxam illa lḇuš.

→ **Il accroche la barratte en terre cuite traditionnelle et puis il barratte :** [ṢḤ] A iɛellaq lḇuš a issend.

→ **La barratte traditionnelle est toujours en terre cuite :** [ṢḤ] Lḇuš ukkul ufexxar.

→ **L’argile ne te fera pas une barratte traditionelle :** [ṢḤ] Ṯalaɣṯ u ṣenɛ ḵ lḇuš.

مِمْخَضَةٌ ، مِنْ طِينٍ :

فُشْ

فِي الْمَنْزِلِ كَانَ يُوجَدُ المِمْخَضَةُ التَّقْلِيدِيَّةِ : قُـ نُخْمْ نِلَّ لْفُشْ

يُعَلَّقُ الْمِمْخَضَةَ التَّقْلِيدِيَّةَ ثُمَّ يَمْخُضُهَا : نَـ نِعْلَّقْ لْفُشْ نَـ نِسُّنْدْ

الْمِمْخَضَةُ التَّقْلِيدِيَّةُ فَخَّارٌ كُلُّهَا : لْفُشْ نُكُّلْ نُفْخَّرْ

لَمْ يَصْنَعْكَ الطِّينُ مِمْخَضَةً تَقْلِيدِيَّةً : ثَلَغْثْ نُـ صْنُّعْ كْ لْفُشْ

ⵂⴰⵙⴳ

ⵅ ⴰⵅⵅⴰⵔ ⵉⵏⵏⴰ ⵏⵂⴰⵙⴳ

ⴰ ⵉⵃⴳⵏⵏⴰⵣ ⵏⵂⴰⵙⴳ ⴰ ⵉⵙⵙⴳⵍⴰⵅ

ⵏⵂⴰⵙⴳ ⴰⵕⵕⴰⵏ ⴰⵃⴳⵅⵅⴰⵓ

ⵅⴰⵏⴰⵢⵅ ⴰ ⵙⴳⵍⵃ ⵓ ⵏⵂⴰⵙⴳ

BARATTÉ ÊTRE, BATTU ÊTRE

[ṢḤ], [ŠN] endu. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

→ **Elle dit : “Barratte toi, barratte toi petit lait” :** [ṢḤ] Ṯenna endu endu a yiɣi.

→ [ṢḤ] Ancienne chansonnette chantée par les femmes amazighes de l’Atlas mitidjéen relative au barattage du lait…

… Endu endu a yiɣi …

… Ad nekkes eddhan …

… Ṭadunt izmaren …

… Uṯenṭ iḏmaren …

كَانَ مَمْخُوضًا :

نْنْدُ

تَقُولُ : اِمْخَضْ نَفْسَكَ يَا حَلِيبُ الطَّارَجِ : ثْنَّ نْدُ نْدُ نَـ يغِ

يَمْخَضُونَ فِيهِ حَلِيبًا : سْنْدُنْ نْفْسْ يغِ

نْنْدُ نْنْدُ نَـ يغِ

نَدْ نْكُّسْ نْدُّهَنْ
خَدُنْتْ يِزْمَرْنْ
نُتْنْخْ يِذْمَرْنْ

ⵗⵏⵓ

ⵅⵗⵍⵍⴰ ⵗⵏⵓ ⵗⵏⵓ ⴰ ⵙⵉⵏⵉ

ⵗⵏⵓ ⵗⵏⵓ ⴰ ⵙⵉⵏⵉ

ⴰⵏ ⵍⵗⵕⵕⵗⵙ ⵗⵏⵏⵎⴰⵍ

ⵜⵙⴰⵏⵓⵍⵜ ⵉⵅⵊⴰⵙⵗⵍ

ⵓⵅⵗⵍⵜⵙ ⵉⵜⵊⴰⵙⵗⵍ

BARATTER

• [ṢḤ], [MR], [ŠN] sendu, hab. ssendu. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

• [ŠN] sendaw

→ **Ils y barrattent le lait :** [ṢḤ] Sendun eḡ-es yiɣi.

مَخَضَ الْحَلِيبَ :

سْنْدُ. عَادَةً ؛ سْنْدُ
سْنْدَوْ
يَمْخَضُونَ فِيهِ حَلِيبًا : سْنْدُنْ نْقْسْ يِغِ

ⵙⵗⵏⵓ : ⵙⵙⵗⵏⵓ

ⵙⵗⵏⴰⵍ

ⵙⵗⵏⵓⵍ ⵗⵅ-ⵗⵙ ⵙⵉⵏⵉ

BARBE, MENTON

• [ṢḤ] f., ṯammarṯ (ann. : ṭa). v. “Barbu”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯamarṯ | f., pl., ṯimira (ann. : te)

• [ŠN] f., {ṯa}hamarṯ | f., pl., {ṯi}himira

• [ṢR] f., ṯmarṯ | f., pl., ṯimira

• [ṢR] f., {ṯ}hmarṯ

لِحْيَةٌ ، ذُقْنٌ :

ثَمَرْثْ
ثَمَرْثْ | ثِمِرَ
هَمَرْثْ | هِمِرَ
ثْمَرْثْ | ثِمِرَ
هْمَرْثْ

ⵅⴰⵊⵊⴰⵙⵅ

ⵅⴰⵊⴰⵙⵅ | ⵅⵉⵊⵉⵙⴰ

ⵙⴰⵊⴰⵙⵅ | ⵅⵉⵊⵉⵙⴰ

ⵅⵊⴰⵙⵅ | ⵅⵉⵊⵉⵙⴰ

ⵙⵊⴰⵙⵅ

BARBU

[MR] m., {a}bu ṯamarṯ. v. “Barbe”.

مُلْتَحٍ : بُـ ثَمَرْثْ

ⵙⵓ ⵅⴰⵊⴰⵙⵅ

BARIOLÉ

[MR] ar., m., abeṛqaš | m., pl., ibeṛqaš

مُبَرْقَشٌ : نَبْرْقَشْ | يِبْرْقَشْ

ⴰⵙⵗⵕⴰⵛ | ⵉⵙⵗⵕⴰⵛ

BAS

v. “Descente”.

BAS (épais, pour l’hiver, tricotés par les hommes, sans pieds)

[ṢḤ] ar., f., coll., ğeraba

[XF] ar., f., coll., jrab

جَوْرَبٌ نِسَائِيّ :

جْرَبَ

ژْرَبْ

ⵅ⵰ⵓⴰⴱⴰ

ⵉⵓⴰⴱ

BAS METTRE

v. “Accoucher”.

BASE, FONDEMENT

[ṢḤ] ar., llses

أَسَاسٌ : لْسْسْ

ⵍⵍ⵰⵰

BASSIN (où se réunit l’eau de source)

[ṢR] f., ṯabɛarurṯ (ann. : tb) | f., pl., {ṯi}hibaɛrar. v. “Source”.

حَوْضٌ الَّذِي يجْتمع فِيهِ مِيَاه الْعَيْن :

ثَبَعْرُرْثْ | هِبَعْرَرْ

ⵅⴰⴱⴰⵃⵓ⵰ⵓⵅ | ⵜⴷⴱⴰⵃⵓⴰⵓ

BASSIN (d’eau)

v. “Étang”.

BÂT (destinée aux bêtes de somme comme le mulet pour le transport de marchandises)

• [ṢḤ], [MR] f., ṯaberda. v. “Pommeau de selle”, “Pommeau de bât”, “Panier double”, “Arçon”, “Sangles de croupière”, “Croupière”, “Sangle de poitrail”, “Sous-ventrière”, “Natte protectrice”, “Attache”, “Harnais”.

• [MR] f., ṯaberḏa

• [ǦƐ] f., ṯaḇerḏa

• [XF], [MS] f., {l}berdɛa

→ Le bât du mulet/de l’âne : [MR] Ṯaberḏa n userḏun/n uwaɣyul.

سَرْجٌ :

ثَبْرْدَ

ثَبْرْذَ

ثَڢْرْذَ

سَرْجُ الْبَغْلِ/الْحِمَارِ : ثَبَرْذَ نْـ نُسْرْذُنْ/نْـ نُوَغْيُلْ

ⵅⴰⴱ⵰ⵓⵏⴰ

ⵅⴰⴱ⵰ⵓⵎⴰ

ⵅⴰⴷ⵰ⵓⵎⴰ

ⵅⴰⴱ⵰ⵓⵎⴰ ⵏ ⵜⴰⴱ⵰ⵓⵎⵜⵏ/ⵏ ⵍⴰⵢⴰⵖⵜⵏ

BÂTON

v. “Canne”.

BÂTIR, CONSTRUIRE

• [MƐ] ar., ḇnu. hab. benna

• [MR] ar., bnu

→ **J’ai bâti :** Ḇniɣ.

→ **Il a bâti :** Iḇna.

→ **Ils construisent :** [MR] A bnun.

بَنَى :

ڢْنُ. عَادَةً ؛ بْنَّ

بْنُ

بَنَيْتُ : ڢْنِغْ

بَنَى : ئِڢْنَ

يَبْنُونْ : بْنُنْ

ⴷⵏⵜ : ⴱ⵰ⵏⵏⴰ

ⴱⵏⵜ

ⴷⵏⵜ

ⵉⴰⵍⴰ

ⴰ ⵓⵍⵍ

BATTRE

v. “Frapper”.

BATTRE SE, DÉFENDRE

[ṢḤ] ar., ḥureb

→ **Nous ne nous sommes pas battu pour notre culture** (i.e., pour la sauver) **:** [ṢḤ] U nḥureb k̲ f tturaṯ-nna.

حَرَبَ ، دَافَعَ : حُرْبْ

لْمْ نُدَافِعْ عَنْ تُرَاثِنَا : نُـ نْحُرْبْ كْ فْـ تُّرَثْـنَّ

ⵅⵓⵓⵓ

ⵓ ⵍⵅⵓⵓⵓ ⵣ ⵜ ⵜⵜⵓⵓⵓⵅ-ⵍⵍⴰ

BATTUE (il ne s’agit pas d’une chasse au gibier ici, les habitants d’un village sortent dehors et produisent du tapage à l’aide d’objets pour éloigner les lions, les hyènes, les loups, les chacals loin des habitations alors que d’autres rattissent les forêts environnantes en compagnie de chiens en criant sans arrêt : “ḥay, ḥay, ḥay”, à la fin du bois des tireurs d’élite attendent d’éventuels animaux)

• [XF] f., taḥiḥit

• [XF] f., ḥiḥaya

• [XF], [MS] f., ḥayḥaya

حَوْشٌ ، عَمَلِيَّةٌ اِجْتِمَاعِيَّةٌ لِطَرْدِ الْحَيَوَانَاتِ الْوَحْشِيَّةِ خَارِجَ الدُّوَّارِ الْجَبَلِيِّ :

تَحِحِتْ

حِحَيَ

حَيْحَيَ

ⵜⴰⵅⵉⵅⵉⵜ

ⵅⵉⵅⴰⵔⴰ

ⵅⴰⵔⵅⴰⵔⴰ

BAVARDER, PARLER BEAUCOUP

[ṢḤ] čeqlal

→ **Il bavarde :** [ṢḤ] Yečeqlil.

بَقْبَقَ ، ثَرْثَرَ : چْقْلَلْ

يُثَرْثِرُ : يْچْقْلِلْ

ⵛⵓⵣⵏⴰⵏ

ⵔⵓⵛⵓⵣⵏⵉⵏ

BEAU

[ṢḤ] ar., f., tašb̲aḥt. v. “Beau Être”, “Bon”, “Décor”.

جَمِيلٌ : تَشْبَحْتْ

ⵜⴰⵛⵄⴰⵅⵜ

BEAU ÊTRE

[ṢḤ] šb̲eḥ. v. “Bon Être”, “Décor”.

كَانَ جَمِيلًا : شْبْحْ

ⵛⵄⵓⵅ

BEAUCOUP

• [ṢḤ], [ṢR], [ŠN] m., axlal

• [ṢḤ], [MR] bezzaf

• [ṢḤ] lkuṯ̲ra

• [ǦƐ], [MR] aṭas

→ **Il y a beaucoup d’oliviers :** [ṢḤ] Azemmur illa bezzaf.

→ **Il y en a beaucoup en contrebas :** [ṢḤ] Wadday illa lkuṯ̲ra.

→ **Il ne marche pas beaucoup avec :** [ṢḤ] U iggur ḵ ḏi-s bezzaf.

كَثِيرٌ:

نَخْلَلْ

بْزَّبْ

لْكُثْرَ

نَطَسْ

يَكْثُرُ الزَّيْتُونُ : نَزْمُرْ ئِلَّ بْزَّبْ

فِي الْأَسْبَلِ يُوجَدُ كَثِيرٌ : وَدَّيْ ئِلَّ لْكُثْرَ

لَمْ يَمْشِ بِيهِمْ كَثِيرًا : نُـ ئِقُّرْ كْ ذِـسْ بْزُّبْ

ⵓⵅⵍⵓⵍ

ⵙⵉⵅⵅⵓⵃ

ⵍⵣⵉⵅⵓ

ⵓⵄⵓⵙ

ⵓⵅⵉⵇⵇⵉⵓ ⵉⵍⵍⵓ ⵙⵉⵅⵅⵓⵃ

ⵇⵓⵏⵏⵓⵔ ⵉⵍⵍⵓ ⵍⵣⵉⵅⵓ

ⵉⵜⵜⵉⵓ ⵓ ⵜⵉ-ⵙ ⵙⵉⵅⵅⵓⵃ

BEAU-FRÈRE

v. “Belle-famille”.

BEAU-PÈRE

[MƐ] m., aḏeggʷal (ann. : u) | m., pl., iḏeggʷalen. v. “Belle-famille”.

حَمْوٌ ، أَبُو الزَّوْجَةِ :

نَذْقُّوَلْ | ئِذْقُّوَلْنْ

ⵓⵜⵉⵜⵜ"ⵓⵍ | ⵉⵜⵉⵜⵜ"ⵓⵍⵉⵍ

BÉBÉ

[ṢḤ], [MƐ] m., abučči | f., ṯabuččiṭ. v. “Enfant”.

مَوْلُودٌ : نَبُجِّ | ثَبُجِّثْ

ⵓⵙⵉⵇⵇⵉ | ⵅⵓⵙⵉⵇⵇⵉⵅ

BEC

• [ṢḤ], [MR] m., aqamum | m., pl., iqumam

• [MR] m., pl., iqamum

• [MR] m., axamuš

مِنْقَارٌ :

نَقَمُمْ | ئِقُمَمْ

ئِقَمُمْ

نَخَمُشْ

ⵓⵣⵓⵎⵉⵎ | ⵉⵣⵉⵎⵓⵎ

ⵉⵣⵉⵎⵓⵎ

ⵓⵅⵓⵎⵉⵇ

BEC-DE-GRUE À FEUILLES DE MAUVE (lat. erodium malacoides, fam. geraniaceæ, plante)**,** ***BEC-DE-GRUE MUSQUÉ*** (lat. erodium moschatum, fam. geraniaceæ, plante)

• [MR] f., ṯamušše ṯ

• [XF] f., muššayṭa

رِقْمَةُ طَرِيَّةٌ ، رِقْمَةٌ مِسْكِيَّةٌ/إِبْرَأَةُ الرَّاعِي ، نَبْتَةٌ :

ثَمُشْثْ

مُشَّيْطَ

ⵅⵓⵎⵉⵇⵇⵉⵅ

ⵎⵉⵇⵇⵓⵔⵄⵓ

BECQUETER, PIQUER

[ṢḤ] ar., nqeḇ

شَاكَ ، نَقَدَ : نْقِبْ

ⵏⵣⵉⵃ

BEIGNET

[ṢḤ] sfenğ. v. “Maach”.

؟ : سْبْنْجْ

ⵙⵃⵉⵣ

BELETTE DE NUMIDIE (putorius numidicus, mustela nivalis)

• [MR] m., izirḏi | m., pl., izirḏiyen. v. “Genette”.

• [ṢḤ] m., pl., izirḏyawen

• [MR] m., pl., izirḏiwen

• [MS] m., {i}zirḏi | m., pl., zrada

اِبْنُ عِرْسٍ :

ئِزِرْذِ | ئِزِرْذِيْنْ

ئِزِرْذْيَوْنْ

ئِزِرْذِوْنْ

زِرْدِ | زْرَدَ

ⵉⵣⵉⵓⵏⵉ | ⵉⵣⵉⵓⵏⵉⵔⵉ

ⵉⵣⵉⵓⵏⵔⴰⵍⵉ

ⵉⵣⵉⵓⵏⵉⵍⵉ

ⵣⵉⵓⴷⵉ | ⵣⵓⴰⴷⴰ

BELLE-FAMILLE, GENDRE, BEAU-FRÈRE, BEAU-PÈRE

[ṢḤ] ar., m., ansib | m., pl., insiben

أَخُو الزَّوْجَة ، نَصِيبٌ ، حَمْوٌ ، أَبُو الزَّوْجَةِ :

نَنْسِبْ | ئِنْسِبْنْ

ⴰⵏⵙⵉⴱ | ⵉⵏⵙⵉⴱⵉⵏ

BENDIR (instrument de percussion traditionnel)

• [MR] ar., m., abendayer (ann. : u) | m., pl., ibendayren. v. “Tambourin”.

• [MR] ar., m., pl., lebnader

• [ṢR] ar., m., abendayer (ann. : u)

• [ṢR] ar., m., lbendayr

→ **Un bendir :** [ṢR] Iǧ ubendayr.

دُفٌّ ، بِنْدِيرٌ :

نَبْنْدَيْرْ | ئِبْنْدَيْرْنْ

لْبْنَدْرْ

نَبْنْدَيْرْ

لْبْنْدَيْرْ

ئِجْ نُبْنْدَيْرْ

ⴰⵖⵏⵉⴷⴰⵔ | ⵉⵖⵏⵉⴷⴰⵔⵏⵉ

ⵍⵏⵖⵏⴰⴷⵏ

ⴰⵖⵏⵉⴷⴰⵔⵏ

ⵍⵖⵏⵉⴷⴰⵔ

ⵉⵣ ⵏⵖⵏⵉⴷⴰⵔ

BÉNÉDICTION

v. “Bien”.

BÉNÉFICE, AVANTAGE, INTÉRÊT

[ṢḤ] ar., lfaydeṯ

فَائِدَةٌ : لْفَيْدْثْ

ⵍⴼⴰⵔⴷⴰⵜ

BÉNI

[ṢḤ] ar., ambruk. v. “Béni”.

[ṢḤ] ar., ambarek

→ **Qu’elle soit** (i.e. la neige) **bénie pour nous s’il plaît à Allāh :** [ṢḤ] Iṭṭul-ed fell-ana ḏ ambruk nšallah.

→ **Elle sera bénie pour nous** (i.e., la neige) **:** [ṢḤ] A ili ḏ ambarek fell-ana.

مُبَارَكٌ :

نَمْبْرُكْ

نَمْبَرْكْ

لِيَكُونَ مُبَارَكٌ عَلَيْنَا : نِطُّلْ-دْ فِلّْ-نَنَ دْ نَمْبْرُكْ نَشَلَّهْ

سَيَكُونُ مُبَارَكٌ عَلَيْنَا : نَـ نِفْحْ كُلِّ يِجْ

ⴰⵅⴱⵓⵓⴽ

ⴰⵅⴱⴰⵓⴽ

ⵉⴹⴹⵓⵏ-ⵙⴷ ⵜⵙⵏⵏ-ⴰⵍⴰ ⵔ ⴰⵅⴱⵓⵓⴽ ⵍⴳⴰⵏⴰⴼ

ⴰ ⵉⵏⵉ ⵔ ⴰⵅⴱⴰⵓⴽ ⵜⵙⵏⵏ-ⴰⵍⴰ

BÉNIR

[ṢḤ] ḇarek. v. “Béni”.

→ **Qu’Allāh vous bénisse :** [ṢḤ] Ṭbariki llah fell-awen.

بَارَكَ :

فِرْكْ

بَارَكَ اللهُ فِيكُمْ : طْبَرِكِ اللهْ فِلّْ-نَوْنْ

ⴷⴰⵓⴽ

ⴹⴱⴰⵓⵉⵅⵉ ⵏⵏⴰⴼ ⵜⵙⵏⵏ-ⴰⵍⵙⵍ

BENJAMIN

v. “Cadet”.

BERGER

• [ṢḤ], [MR] m., ameksa | m., pl., imeksawen

• [ǦƐ] m., amek̲sa

• [ŠN] m., anilṭi | m., pl., inilṭan

• [ŠN] m., alyenṭi | m., pl., ilniṭan

رَاعٍ :

نَمْكْسَ | نِمْكْسَوَنْ

نَمْكْسَ

نَنِلْخِ | نِنِلْخَنْ

نَلْنِتْخِ | نِلْنِخَنْ

ⴰⵅⵓⵓⴽⵙⴰ | ⵉⵅⵓⵓⴽⵙⴰⵍⵓⵍ

ⴰⵅⵓⵓⵇⵙⴰ

ⴰⵍⵉⵏⵜⵙⵉ | ⵉⵍⵉⵏⵜⵙⴰⵍ

ⴰⵏⵢⵓⵍⵜⵙⵉ | ⵉⵏⵍⵉⵜⵙⴰⵍ

BERGERIE

v. “Ferme”.

BERGERONNETTE GRISE (motacilla alba)

• [MR] f., trišet̲

• [MS] f., triša

ذُعَرَةٌ بَيْضَاءٌ ، طَائِرٌ :

تْرِشْتْ

تْرِشَ

ⵜⴰⵉⴳⵓⵅ

ⵜⴰⵉⴳⴰ

BERGERONNETTE PRINTANIÈRE (motacilla flava, oiseau)

• [XF] m., umsisi

• [MR] f., timsisi

ذُعَرَةٌ صَفْرَاءٌ ، طَائِرٌ :

نُمْسِسِ

تِمْسِسِ

ⵓⵅⴰⵉⴰⵉ

ⵜⵉⵅⴰⵉⴰⵉ

BERKOUKES (pâtes en forme de petites billes de couscous, plus grosses que la “mḥamṣa”, accompagné de viande de poulet ou pas, plat consommé également durant “nnayer”)

• [MR] m., aberkukes. v. “Mhamsa”.

• [MS], [MR], [MƐ], [XF] m., {a}berkukes

• [ṢḤ] m., {a}ḇerḵuḵes

• [MR], [MƐ] ar., {l}ɛiš

• [MƐ], [MS], [XF] m., {l, a}merdud

→ Berkoukes au poulet :

[ṢḤ] m., berkukes s uyaẓid

بْرْكُوكْسْ ، عَلَى شَكْلِ حُبَيْبَاتٍ جَافَّةٍ :

نَبْرْكُكْسْ

بْرْكُكْسْ

فْرْكُكْسْ

عِشْ

مْرْدُدْ

بْرْكُوكْسْ بِاللَّحْمِ الدِّيكِ : بْرْكُكْسْ سـ نُيَزِدْ

ⴰⵖⵙⵓⵕⵕⵙⵙⴰ

ⵖⵙⵓⵕⵕⵙⵙⴰ

ⴷⵙⵓⵣⵣⵙⵙⴰ

ⵛⵉⵄ

ⵅⵙⵓⵏⵙⵏ

ⵖⵙⵓⵕⵕⵙⵙⴰ ⴰ ⵙⵔⴰⵜⵉⵏ

BERKOUKES (type de berkukes cuit à la vapeur puis mis dans une sauce à base de fèves sèches chez les Ayṯ Xlifa)

[XF] m., busar

؟ :

بُسَرْ

ⵖⵙⴰⵓ

BÉTAIL

• [ṢḤ] ar., coll., lmal

• [ṢḤ] ar., lehwayeš

مَاشِيَةٌ :

لْمَلْ

لْهْوَيْشْ

ⵍⵎⴰⵍ

ⵍⵙⴼⵍⴰⵔⵙⵙⵄ

BÊTISE

[ṢḤ] ar., čiṭin

→ **Cesse de faire des bêtises ou bien j’en informerai ton père qui te punira ! :** [ṢḤ] Berka čiṭin siniɣ i ḇaḇa-ḵ yewweṯ !

حَمَاقَةٌ : چِطِنْ

تَوَقَّفْ عَنِ الْحَمَاقَاتِ أَوْ سَأُخْبِرُ أَبِيكَ سَيُعَاقِبُكَ : بْرْكَ چِطِنْ سِنِغْ يَـ فِيَـ-كْ يْوَّثْ

ⵛⵉⵄⵉ

ⵖⵙⵓⵕⴰ ⵛⵉⵄⵉ ⴰⵉⵏⵉⵢ ⵉ ⴰⴰⴰ-ⵣ ⵔⵙⵍⵍⵙⵅ

BETTE

v. “Blette”.

BEURRE (issu du barattage de “ikkil”, raïb)

• [ṢḤ], [MS], [MR] m., uḏi (ann. : b, w). v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

• [ṢḤ] m., dhen aḥurri

• [ṢḤ], [MR] ar., dhen

→ **Nous ôtons le beurre :** [MR] Nṭekkes buḏi.

→ Beurre de vache :

[ṢḤ] dhen n ṭfunasin

زُبْدَةٌ :

ثُذِ

دْهْنْ نَحُرِّ

دْهْنْ

نَخْلَعُ الزُّبْدَةِ : نْخْكُّسْ بُذِ

زُبْدَةُ الْبَقَرَةِ : دْهْنْ نْـ خْبُنَسِنْ

ⵓⴼⴹ

ⴷⵎⵏ ⴰⵅⵓⵍⵍⴹ

ⴷⵎⵏ

ⵏⵜⵍⵏⵣⵏⵍ ⵖⵓⴼⴹ

ⴷⵎⵏ ⵏ ⵜⵍⵃⵏⴰⵍⴹ

BEURRE RANCE, SMEN

smen. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

سَمَن :

سْمْنْ

ⵍⵎⵏ

BEURRE SALÉ

[ṢḤ] f., ṯurayṯ. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

زُبْدَةٌ مُمَلَّحَة : ثُرَيْثْ

ⵅⵓⴰⵔⵅ

BIDON

• [ṢḤ] m., abelyun | m., pl., ibelyen

• [MS] m., {a}belyun

• [ṢḤ] m., abidun

صَفِيحَةٌ :

نَبْلْيُنْ | ئِبْلْيِنْ

بْلْيُنْ

نَبِدُنْ

ⴰⵖⵓⵏⵔⵏ | ⵉⵖⵓⵏⵔⵏ

ⵖⵓⵏⵔⵏ

ⴰⵖⵉⴷⵏ

BIEN

v. “Bon”.

BIEN !

v. “Oui”.

BIEN, BÉNÉDICTION

[ṢḤ], [ǦƐ] ar., xir. v. “Richesse”.

→ **Un bien abondant :** [ṢḤ] Lxir ḏ ameqqran.

→ **Une pluie bénie :** [ṢḤ] Newweṯ n lxir.

خَيْرٌ :

خِرْ

خَيْرٌ كَبِيرٌ : لْخِرْ ذْ نَمْقُّرَنْ

مَطَرٌ مُبَارَكٌ : نْوُّثْ نْـ لْخِرْ

ⵅⵉⵓ

ⵏⵅⵉⵓ ⵔ ⴰⵍⵓⵣⵣⵓⴰⵍ

ⵍⵓⵍⵍⵓⵅ ⵍ ⵏⵅⵉⵓ

BIEN ALLER

→ **Je vais bien :**

• [ṢḤ] Aqlaɣ labes.

• [ṢḤ] Aqlaɣ ḏ axlaf. v. “Comment ?”, “Bon”.

• [MƐ] Aql-i labes.

→ **Tu vas bien ? :** [ṢḤ] Aql-ak mliḥ ?

→ **Ils vont bien :** [MƐ] Aqan labes.

→ **Ils étaient bien :** [ṢḤ] Uɣa-ṯen labes.

→ **Nous allons tous bien :** [ṢḤ] Aql-ana ukkul labes.

كَانَ بِخَيْرٍ :

لَابَأْس ، أَنَا بِخَيْرٍ :

نَقْلَغْ لَبْسْ

نَقْلْ-نَغْ ذْ أَخْلَفْ

نَقْلْ-ـِ لَبْسْ

أَنْتَ بِخَيْرٍ : نَقْلْ-نَكْ مْلِحْ

لَابَأْس ، هُمْ بِخَيْرٍ : نَقَنْ لَبْسْ

كَانُوا بِخَيْرٍ : نُغَ-ثْنْ لَبْسْ

كُلُّنَا بِخَيْرٍ : نَقْلْ-نَنَ نُكُّلْ لَبْسْ

ⵄⵣⵏⵄⵢ ⵏⵄⵙⵉⵓ

ⵄⵣⵏⵄⵢ ⵜ ⵄⵅⵏⵄⵃ

ⵄⵣⵏ-ⵉ ⵏⵄⵙⵉⵓ

ⵄⵣⵏ-ⵄⵕ ⵍⵏⵉⵇ

ⵄⵣⵄⵍ ⵏⵄⵙⵉⵓ

ⵉⵢⵄ-ⵅⵉⵍ ⵏⵄⵙⵉⵓ

ⵄⵣⵏ-ⵄⵍⵄ ⵉⵕⵕⵉⵏ ⵏⵄⵙⵉⵓ

BIEN ÊTRE

v. “Bon Être”.

BIEN QUE

v. “Mais”.

BIENTÔT

[ṢR], [ŠN] ziḵ

قَرِيبًا : زِكْ

ⵣⵉⵇ

BIENVENU

→ **Sois le bienvenu ! :** [ṢḤ] Meṛḥeba yess-eḵ !

→ **Soyez les bienvenus !** m. **:** [ṢḤ] Meṛḥeba yess-wen !

→ **Bienvenus chez nous ! :** [ṢḤ] Lawsehla bikum ɣer-na.

→ **Bienvenu à toi ! :** [ǦƐ] Mreḥḇa yess-ek !

مَرْحَبًا :

مَرْحَبًا بِكَ : مْرْحْبَ يْسّْ-كْ

مَرْحَبًا بِكُمْ : مْرْحْبَ يْسّْ-وْنْ

مَرْحَبًا بِكُمْ عِنْدَنَا : لَوْسْهْلَ بِكُمْ غْرْ-نَ

مَرْحَبًا بِكَ ! : مْرْحْڢَ يْسّْ-نْكْ !

ⵅⴻⵟⴷⴻⵓ ⵚⴻⵙⵙⴻ-ⴻⵇ

ⵅⴻⵟⴷⴻⵓ ⵚⴻⵙⵙⴻ-ⵍⴻⵍ

ⵏⵄⵍⵙⴻⴼⵏⵄ ⵓⵉⵕⴻⵅ ⵢⴻⵓ-ⵍⵄ

ⵅⵓⴻⴷⵄ ⵚⴻⵙⵙⴻ-ⴻⵕ !

BIGARADE

v. “Bigaradier”.

BIGARADIER, ORANGER AMER (lat. citrus aurantium, fam. rutaceæ, arbre)**,** ***BIGARADE*** (fruit du citrus aurantium, agrume)

[MS], [XF] coll., rranğ

→ Un bigararidier :

[MS], [XF] f., ranğa

نَارَنْجٌ ، شَجَرَةٌ وَثَمْرَةٌ **:**

رَّنْجْ

نَارَنْجَةٌ :

رَنْجَ

ⵓⵓⴰⵊ

ⵓⴰⵊⴰ

BIJOUX DE FRONT (en argent, composé de pièces, se porte avec "ṯiwines")

• [MR] f., ṯaɛarṣet n feṭṭeṯ

• [MR] f., ṯaɛerṣet n yiḏrimen

• [MR] f., lɛarṣeṯ

• [XF] f., lɛarṣa

• [XF] f., nnaṣya

• [MR] m., azrar lfeṭṭeṯ

• [XF] m., ɛlağ

حِلْيَةُ الْجَبِينِ :

ثَعَرْصْتْ نْـ يِذْرِمْنْ

لْعَرْصْتْ

لَعَرْصَ

نَّصْيَ

ثَزْرَرْ لْفِطْتْ

عْلَجْ

ⵅⴰⵃⴰⵓⵙⵅ ⵏ ⵂⵖⵖⵖⵅ

ⵅⴰⵃⴰⵓⵙⴷ ⵏ ⵚⴷⵜⵓⴷⵍⵖⵏ

ⵍⵃⴰⵓⵙⴰ

ⵏⵏⴰⵓⵚⴰ

ⴰⵅⵓⴰⵓ ⵍⵂⵖⵖⵖⵅ

ⵃⵍⴰⵊ

BILE (du foie)

[ṢḤ], [ṢR] m., iẓi

صَفْرَاء ، مِرَّةٌ مَادَّةُ الْكَبِدِ : ئِزِ

ⵉⵅⵉ

BIOLOGIQUE (agriculture)

v. "Doux".

BLÂMER

[ṢḤ] ar., lum, hab. telwam

→ **Il a blâmé :** [ṢḤ] Ilum.

→ **Blâme-le ! :** [ṢḤ] Lum fell-as !

لَامَ : لُمْ. عَادَةً ؛ تَلْوَمْ

لَامَ : يَلُمْ

لُمْهُ : لُمْ فِلْـ-سْ

ⵍⵎⵓ : ⵜⵓⵍⵍⴰⵓ

ⵉⵍⵎⵓ

ⵍⵎⵓ ⵅⵓⵍⵍ-ⴰⴰ⊙

BLANC

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., amellal (ann. : u) | m., pl., imellalen, f., ṭamellalṭ | f., pl., ṭimellalin. v. "Chaux".

• [ṢḤ] f., tamellalt

• [MR] f. {ṯa}mellulṯ

→ **La maison devient blanche à l'intérieur :** [ṢḤ] Axxam iṭeffeɣ-ed ḏ amellal z dexal.

أَبْيَضٌ :

نَمْلَّلْ | يِمْلَّلْنْ ، خَمْلَّلْخْ | خِمْلَّلِنْ

تَمْلَّلْتْ

مْلُّلْتْ

يَعُودُ الْبَيْتُ أَبْيَضًا مِنَ الدَّاخِلِ : نَخَّمْ يِخُّفُغْ-دْ دْ نَمْلَّلْ زْ دْخْلْ

ⴰⵅⵙⵏⵏⴰⵏ | ⵉⵅⵙⵏⵏⴰⵏⵙⵍ,
ⵜⴰⴰⵅⵙⵏⵏⴰⵏⵜⴰ | ⵜⴰⵉⵅⵙⵏⵏⴰⵏⵉⵍ

ⵜⴰⵅⵙⵏⵏⴰⵏⵜ

ⵅⵙⵏⵏⵙⵏⵜ

ⴰⵣⵣⴰⵅ ⵉⵜⴰⵙⵜⵜⵙⵢ-ⵙⵎ ⵔ ⴰⵅⵙⵏⵏⴰⵏ
ⵣ ⵎⵙⵣⴰⵏ

BLANCHIR

v. “Laver”.

BLANCHISSEMENT

v. “Lavage”.

BLÉ DUR (lat. triticum turgidum, triticum durum, fam. poaceæ, plante céréalière)

[ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] coll., irḏen. v. “Céréale”, “Couscous”, “Pain”, “Épi mûr”, “Épi vide”.

→ **Le blé a mûri :** [MƐ] Irḏen bb^{w}an.

قَمْحٌ ، نَبْتَةٌ ، حُبُوبٌ **:**

يِرْذْنْ

نَضَجَ الْقَمْحُ : يِرْذْنْ بْوَنْ

ⵉⵔⵔⵙⵍ

ⵉⵔⵔⵙⵍ ⵓⵓⵓⴰⵍ

BLÉ (variété)

→ Type de blé de moyenne qualité, peu haut :

• [MR] m., aεǧruḏ

• [MR] m., εaǧruḏ

قَمْحٌ ، نَوْعِيَّةٌ ، نَبْتَةٌ **:**

قَمْحٌ ذُو نَوْعِيَّةٍ مُتَوَسِّطٌ :

نَعْجْرُذْ

عَجْرُذْ

ⴰⵛⵅⵔⵙⵔ

ⵛⴰⵅⵔⵙⵔ

BLÉ CONCASSÉ (chez les Aït Khlifa, on cuit ce dernier dans l’eau à laquelle on rajoute de l’huile d’olive)

• [MR] coll., {le}friḵ uwarḵul

• [MR] coll., {le}friḵ

• [MR] coll., {le}frik

• [XF] coll., dšiša

• [XF] coll., dšiša mfalga

→ **Ce blé concassé était rare :** [MR] Lefrik-aya uɣa-ṯ ulaš.

قَمْحٌ مَجْرُوشٌ :

فْرِكْ نُوَرْكُلْ

فْرِكْ

فْرِكْ

كَانَ الْقَمْحُ الْمَجْرُوشِ نَادِرًا : لْفْرِكْ-نَيَ نُغَ-ثْ نُلَشْ.

دْشِشَ

دْشِشَ مْبَلْقَ

ⵜⵔⵉⵇ ⵙⵍⴰⵔⵇⵙⵏ

ⵜⵔⵉⵇ

ⵜⵔⵉⵕ

ⵏⵙⵜⵔⵉⵕ-ⴰⵢⴰ ⵙⵜⴰ-ⵅ ⵙⵏⴰⵛ

ⵍⵛⵉⵛⴰ

ⵍⵛⵉⵛⴰ ⵅⵜⴰⵏⵅⴰ

BLÉ DUR

• [MR] m., irḏen yaqqur

• [ṢḤ] ar., m., smid

قَمَحٌ صُلْبٌ :

يِرْذْنْ يَقُّرْ

سْمِدْ

ⵉⵓⵜⵍ ⵗⴰⵣⵣⵓⵓ

ⵙⵅⵉⵏ

BLETTE, BETTE (lat. beta vulgaris, fam. chenopodiaceæ, plante)

[ṢḤ], [Ǧⵉ] coll., selq (ann. : ss)

سَلْق ، شمَنْدَرٌ ، نَبْتَةٌ **:**

سْلْقْ

ⵙⵍⵣ

BLEU, VERT

• m., azeǧzaw (ann. : u) | m., pl., izeǧzawen, f., ṭazeǧzawṭ | f., pl., ṭizeǧzawin

• [ṢḤ], [MR] m., azegzaw | m., pl., izegzawen

• [ṢḤ] m., azizaw | f., tazizawt

→ **Il est vert :** [MR] Ḏ azegzaw.

أَزْرَقٌ ، أَخْضَرٌ :

نَزْجْزَوْ | ئِزْجْزَوْنْ ، خَزْجْزَوْخْ | خِزْجْزَوِنْ

نَزْقُزَوْ | ئِزْقُزَوْنْ

نَزِزَوْ | تَزِزَوْتْ

هُوَ أَخْضَرٌ : ذْ أَزْقُزَوْ

ⵔⵉⵓⵣⵉⵔ | ⵅⵉⵓⵣⵉⵔⵍⵓⵍ,
ⵜⵙⵔⵉⵓⵣⵉⵔⵜⵙ |
ⵜⵙⵅⵉⵓⵣⵉⵔⵍⵅⵍ

ⵔⵉⵓⵣⵉⵔ | ⵅⵉⵓⵣⵉⵔⵍⵓⵍ

ⵔⵉⵅⵉⵔ | ⵜⵔⵉⵅⵉⵔⵜ

ⵔ ⵔⵉⵓⵣⵉⵔ

BLIDA (ville et région algérienne située au pied du Petit Atlas occidental)

• Lebliḏa (ann. : Ll)

• Leḇliḏa (ann. : Ll)

• néo., Tablidt (ann. : te)

الْبُلَيْدَةُ، مَدِينَةٌ وَوِلَايَةٌ مُتَاخَمَةٌ لِجِبَالِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ :

لْبْلِذَ

لْڢْلِدَ

تَبْلِدْتْ

ⵍⵙⵍⵅⵔ

ⵍⵓⵔⵅⵔⵅ

ⵜⵔⵙⵍⵅⵔⵜ

BLOND

v. “Rouge”.

BLOUSE

[ṢḤ] fr., f., tabluzt | f., pl., tibluzin

→ **Tous avaient des blouses :** [ṢḤ] Tabluzt ukkul ɣer-sen.

مِعْطَفٌ قَصِيرٌ : تَبْلُزْتْ | تِبْلُزِنْ

كُلُّهُمْ كَانُوا يَرْتَدُونَ الْبْلُوزَاتْ : تَبْلُزْتْ نُكُلْ غْرْ-سْنْ

ⵜⵔⵙⵍⵅⵜ | ⵜⵅⵙⵍⵅⵅⵍ

ⵔⵙⵍⵅⵜ ⵓⴽⴽⵓⵍ ⵢⵓⵙ-ⵙⵍ

BŒUF (taureau castré ou pas, dressé pour le travail de la terre). v. “Castrer”, “Pince”.

→ Bœuf âgé et castré :

• [ṢḤ] m., ayuḡ | m., pl., m., {i}yuḡawen

• [ṢḤ] m., ayug | m., pl., iwgawen

• [ṢḤ] m., ayyuḡ | m., pl., iyyugawen

• [ṢḤ] m., ayyuǧ

• [MR] m., ayagu (ann. : u) | m., pl., iyugawen. “Taureau”, “Vache”, “Veau”.

• [MR] m., pl., iwwawen

• m., pl., iwagwen

• [MR] m., pl., iwawgen

→ Bœuf adulte pas obligatoirement castré :

• [ṢḤ], [MR], [MS] m., azger (ann. : u, wu) | m., pl., izgar (ann. : yi)

• [ǦƐ] m., izger

• [ṢḤ], [MR] m., aɛeğmi | m., pl., iɛeğmiyen

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., aɛerrum (ann. : u) | m., pl., iɛerrumen, f., taɛerrumt (ann. : tɛ) | f., pl., tiɛerrumin

• m., afunas

• [MS] top., m., {a}fenṭas

→ **J'ai deux taureaux :** [ṢḤ] Ɣer-i sin izgar.

→ **Le bœuf est grand :** [MR] Ayagu ḏ ameqqran.

ثَوْرٌ مَخْصِيٌّ :

نَيُقْ | يُفَوْنْ

نَيُقْ | يُوْفَوْنْ

نَيُّقْ | يُيُّفَوْنْ

نَيُّجْ

نَيَقْ | يُيُفَوْنْ

يُوَّوْنْ

يُوَفُّوْنْ

يُوَوْفُنْ

نَزْفُرْ | يُزْفَرْ

يُزْفُرْ

نَعْجِمِ | يُعْجِمِيْنْ

نَعْرُمْ | يُعْرُمْنْ ، نَعْرُمْتْ | تِعْرُمِنْ

نَفُنَسْ

فِنْطَسْ

لَدَيَّ ثِيرَانٌ : غْرْـيُـ سِنْ يُزْفَرْ

الثَّوْرُ كَبِيرٌ : نَيَقُ ذْ نَمْقُّرَنْ

ⴰⵔⴰⵣ | ⵔⴰⵣⴰⵍⴰⵏ

ⴰⵔⴰⵅ | ⵉⵍⵅⴰⵍⴰⵏ

ⴰⵔⵔⴰⵣ | ⵉⵔⵔⴰⵅⴰⵍⴰⵏ

ⴰⵔⵔⴰⵅ

ⴰⵔⴰⵅⴰ | ⵉⵔⴰⵅⴰⵍⴰⵏ

ⵉⵜⵅⴰⵓ

ⵉⵍⵍⴰⵍⴰⵏ

ⵉⵍⴰⵅⵍⴰⵏ

ⵉⵍⴰⵍⵅⴰⵏ

ⴰⵜⵅⴰⵓ | ⵉⵜⵅⴰⵓ

ⴰⵃⴰⵅⵇⵉ | ⵉⵃⴰⵅⵇⵉⵔⴰⵏ

ⴰⵃⴰⵓⴰⵇ | ⵉⵃⴰⵓⴰⵇⴰⵏ,
ⵜⴰⵃⴰⵓⴰⵇⵜ | ⵜⵉⵃⴰⵓⴰⵇⵉ

ⵅⴰⵏⴰⴱ

ⴰⵅⴰⵏⵉⴰⴱ

ⵢⴰⵓⵉ ⴱⵉ ⵉⵜⵅⴰⵓ

ⴰⵔⴰⵅ ⵔ ⴰⵇⴰⵇⵇⵓⴰⵏ

BŒUF PAIRE DE

• [ṢḤ] f., ṯayuğa (ann. : ṭi) | f., pl., ṯiyugawin

• [MƐ] f., ṯayuwa (ann. : ṭi) | f., pl., ṯiwawin

• [MR] f., ṯayuga

• [MR] ar., zwijt

زَوْجٌ مِنَ الثِّيرَانِ :

نَيُجَ | تِيُفَوِنْ

نَيُوَ | تِوَوِنْ

نَيُقَ

زْوِزْتْ

ⵅⴰⵔⴰⵣⴰ | ⵅⵉⵔⴰⵅⴰⵍⵉⵏ

ⵅⴰⵔⴰⵍⴰ | ⵅⵉⵍⴰⵍⵉⵏ

ⵅⴰⵔⵓⵅⴰ

ⵣⵍⵉⵏⵜ

BŒUF REFUSANT DE LABOURER

[MS] m., ṭales

ثَوْرٌ يَرْفِضُ أَنْ يَحْرُثَ :

طَلْسْ

ⵟⴰⵎⵙⴰ

BOCAL, CRUCHE (en argile ou en bois, on y met “iɣi” ou “aman” à l’intérieur)

• [ṢḤ] f., ṯaqabušṭ. v. “Jatte”, “Cruche”.

• [ṢḤ] f., ṯaqabušṯ

• [ṢḤ] f., taqebbušt

• [MR] m., aqebbuš

• [ṢḤ] f., taqedduḥt

• [MR] m., aqedduḥ iyiɣi

→ **La cruche à eau dite “taqebboucht” est identique à celle dite “taqeddouht” :** Taqebbušt nna taqedduḥt kif kif.

→ **Cette cruche à eau dite “taqedduḥt” :** • [ṢḤ] {Ṯ}aqedduḥt-ayini.

• [ṢḤ] Taqedduḥt-ayini.

بَاقُولٌ ، إِبْرِيقٌ ، مَصْنُوعٌ مِنْ طِينٍ أَوْ مِنْ خَشَبٍ ، يُوضَعُ فِيهِ حَلِيبٌ أَوْ مَاءٍ **:**

ثَقَبْشْتْ

ثَقَدُّحْتْ

تَقْبُشْتْ

تَقْبُشْ

تَقْدُّحْتْ

تَقْدُّحْ

إِبْرِيقُ مَاءٍ تَاقْبُوشْتْ مِثْلُ إِبْرِقِ تَاقْدُّوحْتْ : ثَقَبْشْتْ نَّـ ثَقَدُّحْتْ كِفْ كِفْ

هَذَا الْإِبْرِيقُ تَاقْدُّوحْتْ :

ثَقْدُّحْتْ-نَيِنِ

تَقْدُّحْتْ-نَيِنِ

ⵅⴰⵣⴰⵙⵄⵜⵙ

ⵅⴰⵣⴰⵙⵄⵅ

ⵜⴰⵣⵙⵙⵙⵄⵜ

ⴰⵣⵙⵙⵙⵄ

ⵜⴰⵣⵙⵏⵏⵙⵉⵜ

ⴰⵣⵙⵏⵏⵙⵉ

ⵜⴰⵣⵙⵙⵙⵄⵜ ||ⴰ ⵜⴰⵣⵙⵏⵏⵙⵉⵜ ⵇⵉⵃ ⵇⵉⵃ

ⴰⵣⵙⵏⵏⵙⵉⵜ-ⴰⵔⵉⵍⵉ

ⵜⴰⵣⵙⵏⵏⵙⵉⵜ-ⴰⵔⵉⵍⵉ

BOIRE DONNER À

v. “Abreuver”.

BOIRE

[ṢḤ], [MR] suw, hab. ses. v. “Soif”.

→ **J’ai bu :** [ṢḤ] Swiɣ.

→ **Je ne bois pas :** [XF] Ur swiɣ.

→ **Il a bu :** [ṢḤ] Iswa.

→ **Je veux boire du lait :** Xsiɣ a swiɣ akeffay.

شَرِبَ : سُوْ. عَادَةً ؛ سْسْ

شَرَبْتُ : سْوِغْ

لَمْ أَشْرَبْ : نُرْ سْوِغْ

شَرَبَ : يَسْوَ

أُرِيدُ أَنْ أَشْرُبَ حَلِيبًا : خْسِغْ نَـ سْوِغْ نَكْفَّيْ

ⵙⵉⵍ : ⵙⵉⵙ

ⵙⵍⵉⵢ

ⵓⵔ ⵙⵍⵉⵢ

ⵉⵙⵍⴰ

ⵅⵙⵉⵢ ⴰ ⵙⵍⵉⵢ ⴰⵣⵓⵃⵃⴰⵛ

BOIS

• [MƐ] coll., isɣarn

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] m., aqeššuḍ | m., pl., iqeššuḍen

• [ṢḤ] m., aqšuḍ

• [MR] m., pl., iqešwaḍ

• [ṢḤ] m., {a}qešuṭ

• [MS] m., {a}qeššuṭ

• [MS] m., {a}geššuṭ

→ Du bois de la forêt :

[ṢḤ] iqeššuḍen g lɣabṯ

حَطَبٌ :

يَسْغَرْنْ

يَقْشُّضْ | يِقْشُّضْنْ

يَقْشُضْ

يِقْشْوَضْ

قْشُطْ

قْشُّطْ

قْشُّطْ

خَشَبٌ مِنَ الْغَابَةِ : يِقْشُّضْنْ قُـ لْغَيْثْ

ⵉⵙⵢⴰⵔⵍ

ⴰⵣⵓⵛⵛⵓⵉ | ⵉⵣⵓⵛⵛⵓⵉⵓⵍ

ⴰⵣⵛⵓⵉ

ⵉⵣⵓⵛⵍⴰⵉ

ⵣⵛⵓⵉ

ⵣⵓⵛⵛⵓⵉ

ⵅⵓⵛⵛⵓⵉ

ⵉⵣⵓⵛⵛⵓⵉⵓⵍ ⵅ ⵍⵢⴰⵄⵅ

BOIS, AMAS DE (utilisée comme combustible pour la cuisson de la poterie)

[ǦƐ] m., uɣud

كَوْمَةٌ مِنَ الْخَشَبِ ، لِشَوِيِّ الْفَخَّارِ :

نُغُدْ

ⵓⵢⵓⴷ

BOIS DE CHARPENTE

• [ṢḤ], [ṢR] lɛuddeṯ

• [XF] ar., ɛedda

هَيْكَلٌ خَشَبِيٌّ ، لِلْبِنَاءِ :

لْعُدُّثْ

عْدَّ

ⵍⵄⵓⴷⴷⵓⵅ

ⵄⵓⴷⴷⴰ

BOIS FRAGMENT DE

• [MS] m., aqušlal

• [MS] m., {a}qušlal

قِطْعَةٌ خَشَبِيَّةٌ :

تَقُشْلَلْ

قُشْلَلْ

ⴰⵣⵓⵛⵍⴰⵍ

ⵣⵓⵛⵍⴰⵍ

BOIS MORCEAU DE (quelconque)

[MR] m., čaḥlal

قِطْعَةٌ مِنَ الْخَشَبِ :

چَحْلَلْ

ⵛⴰⴳⵍⴰⵍ

BOIS-PUANT (lat. anagyris fœtida, fam. fabaceæ, arbrisseau)

[MS] ar., m., xarrub lemɛiz

خَرُّوب الْمْعِيز ، شُجَيْرَةٌ :

خَرُّبْ لْمْعِزْ

ⵅⴰⵓⵓⵙⴱ ⵍⵙⵎⵄⴷⵅ

BOISSEAU (récipient destiné à mesurer les matières sèches comme les grains, …, 17 kg de blé, 14 kg d'orge, 20 kg de sel, …)

→ Plus ou moins cent kilos :

• [MR] m., aqerwi (ann. : u)

• [MS] m., {a}qerwi

→ Plus ou moins cinquante kilos :

• [MR] lat., f., ṯamizurṯ | f., pl., ṯimizurin. v. "Aumône".

• [MR] lat., mizura

→ Plus ou moins douze kilos cinq cent, un quart : [MR] ar., f., ṯarebɛeṭ

مِكْيَالٌ :

نَقْرْوِ

قْرْوِ

ثَمِزُرْثْ | ثِمِزُرِنْ

مِزُرَ

ثَرْبْعْثْ

ⴰⵣⵙⵓⵍⴷ

ⵣⵙⵓⵍⴷ

ⵅⴰⵎⴷⵅⵙⵓⵅ

ⵎⴷⵅⵙⵓⴰ

ⵅⴰⵓⵙⴱⵏⵙⵜⵙ

BOISSON

v. "Boire", "Abreuver", "Abreuvage".

BOÎTE, COFFRE

• [ṢḤ] ar., m., aṣenduq (ann. : u) | pl., iṣenduqen, dim., sing., ṯaṣenduqṯ | dim., pl., ṯiṣenduqin

• [MR] ar., {a}ṣenduq

→ **Ce coffre-ci :** [MR] {A}Ṣenduq-ayin.

→ **Ils ont des coffres dans lesquels il y entreposent leurs affaires :** [ṢḤ] Ɣer-sen n ṣenduq ṣenɛan leḥwayeğ-nsen z daxel.

→ **Chaque mariée qui arrive apporte avec avec elle un coffre dans lequel ils mettent ses affaires :** [ṢḤ] Kull tislit asma ṭas himmeli ṭawi-d ṣenduq saɣen-d ṣenduq ṣenɛan leḥwayeğ-nnes z daxel.

→ **Un coffre en bois :** [ṢḤ] m., {a}ṣenduq uqeššuḍ

→ **Elle entrepose ses affaires dans le coffre, un mulet porte le coffre et un autre la jeune mariée :** [ṢḤ] Teṣnaɛ leḥwayeğ-nnes g ṣenduq aḏin aserḏun a irfeḏ ṣenduq aserḏun a irfeḏ ṯislit.

عُلْبَةٌ ، صُنْدُوقٌ :

نَصْنْدُقْ | نِصْنْدُقْنْ ، ثَصْنْدُقْثْ | ثِصْنْدُقِنْ

صْنْدُقْ

هَذَا الصُّنْدُوق : صْنْدُقْ-نَنِنْ

كَانَ عِنْدَهُمْ صَنَادِيقٌ يَضَعُونَ فِيهَا حَوَائِجِهِمْ : ئَغْرْ-سْنْ نْـ صْنْدُقْ صْنْعَنْ لْحْوَيْجْ-نْسْنْ زْ دَخْلْ

كُلُّ عَرُوسَةٍ حِينَمَا تَأْتِي تَجْلُبُ مَعَهَا صُنْدُوقًا يَضَعُونَ فِيهِ حَوَائِجَهَا : كُلْ تِسْلِتْ نَسْمَ خَسْ هِمَّلِ خْوِ-دْ صْنْدُقْ سَغْنْ-دْ صْنْدُقْ صْنْعَنْ لْحْوَيْجْ-نْسْ زْ دَخْلْ

صُنْدُوقٌ خَشَبِيٌّ : صْنْدُقْ نُقْشُّضْ

تَضَعُ حَوَائِجَهَا فِي صُنْدُوقٍ بَغْلٌ يَحْمِلُ صُنْدُوقًا وَآخَرُ الْعَرُوسَةُ : تَصْنَعُ الْحُوَيْجَ-نْسِ قْـ صُنْدُقْ نَذِنْ نَسْرْذُنْ نَـ يَرْبْذْ صُنْدُقْ نَسْرْذُنْ نَـ يَرْبْذْ نِسْلِتْ

ⵔⴰⵍⵓⵣ ⵓⵣⴰⴳⴳⴰⵏ

ⴰⵔⴰⵍⵓⵣ | ⵉⵔⴰⵍⵓⵣⴰⵍ, ⵅⴰⵔⴰⵍⵓⵣⵅ | ⵅⵉⵔⴰⵍⵓⵣⵉⵍ

ⵔⴰⵍⵓⵣ

ⵔⴰⵍⵓⵣ-ⴰⵖⵉⵍ

ⵢⴰⵕ-ⴰⵔⵍ ⵏ ⵔⴰⵍⵓⵣ ⵔⴰⵍⵛⴰⵍ ⵅⴰⵅⵍⴰⵖⴰⵜ-ⵍⴰⵔⵍ ⵣ ⵍⴰⵅⴰⵅ

ⵣⵓⵅⵅ ⵜⵉⴰⵅⵉⵜ ⴰⴰⵎⴰ ⵜⴰⴰⴰ ⵙⵉⵎⵎⵉⵜ ⵜⴰⴰⵍⵉⵜ-ⵍ ⵔⴰⵍⵓⵣ ⴰⴰⵢⵍ-ⵍ ⵔⴰⵍⵓⵣ ⵔⴰⵛⴰⵍ ⵅⴰⵅⵍⴰⵖⴰⵜ-ⵍⵍⴰⴰ ⵣ ⵍⴰⵅⴰⵅ

ⵜⴰⵔⴰⵛ ⵅⴰⵅⵍⴰⵖⴰⵜ-ⵍⵍⴰⴰ ⵜ ⵔⴰⵍⵓⵣ ⴰⵜⵉⵍ ⴰⴰⴰⵔⵜⵍ ⴰ ⵉⵔⵣⴰⵜ ⵔⴰⵍⵓⵣ ⴰⴰⴰⵔⵜⵍ ⴰ ⵉⵔⵣⴰⵜ ⵅⵉⵔⵅⵉⵜ

BOITER

[MS] keɛwen. v. “Boiteux”.

→ **Il boite :** [MS] Yekeɛwan.

عَرَجَ : كْعْوْنْ

يَعْرُجُ : يْكْعْوْنْ

ⵅⴰⵛⵍⴰ

ⵖⴰⵅⴰⵛⵍⴰ

BOITEUX

• [ṢḤ], [MR] m., azeḥḥaf | m., pl.; izeḥḥafen

• [MR] m., izeḥḥaf

• [MR] m., {a}keɛwan. v. “Boiter”.

→ **Celui-là boite :** [MR] Wadin d izeḥḥaf.

أَعْرَجٌ :

نَزْحَّبْ | يَزْحُّبْنْ

يَزْحَّبْ

كْعْوَنْ

هَذَا يَعْرُجُ : وَدِنْ دْ يَزْحَّبْ

ⴰⵅⴰⵛⴰⵛⴰⵛ | ⵉⵅⴰⵛⴰⵛⴰⵛⴰⵍ

ⵉⵅⴰⵛⴰⵛⴰⵛ

ⵅⴰⵛⵍⴰ

ⵍⴰⵏⵉⵍ ⵏ ⵉⵅⴰⵛⴰⵛⴰⵛ

BOL ALIMENTAIRE (aliments mâchés par les ruminants)

m., ifeẓ. v. “Ruminer”.

مُضْغَةُ الْمُجْتَرَّاتِ : يَفْزْ

ⵉⵛⴰⵅ

BON ÊTRE, BON DEVENIR

[ṢḤ] lhu

→ **C’est bon :** [ṢḤ] Yilha.

كَانَ حَسَنًا ، كَانَ جَيِّدًا : لْهُ

إِنَّهُ لَذِيذٌ : يِلْهَ

ⵍⵍⴰ

ⵖⵉⵍⵍⴰ

BON ÊTRE, BIEN ÊTRE, BEAU ÊTRE, SOLIDE ÊTRE

[ṢḤ] xlef. v. “Bon”, “Solide Être”.

→ **J’ai entendu que** [le couscous dit :] **ṯaḥammamṯ était bon pour la santé :** [ṢḤ] Sliɣ belli ṯaḥammamṯ ṯexlaf aɣ ṣṣaḥḥeṯ.

→ **Ces plantes sont bonnes à la consommation :** Ihišuren-ayini xelfan i ṯuččiṭ. v. “Comestible”.

كَانَ طَيِّبًا ، كَانَ جَمِيلًا ، كَانَ مَتِينًا :

سَمِعْتُ بِأَنَّ سْكْسُو تَحَمَّمْتْ مُفِيدٌ لْلصِّحَةِ : سْلِغْ بْلِّ تَحَمَّمْتْ تْخْلَفْ نَيْ صَّحَّتْ

هَذِهِ النَّبَاتَاتِ صَالِحَةٌ لِلْأَكْلِ : يُهِشُرْنْ-نَيِنِ خْلْفَنْ يَـ تْچِّخْ

ⵅⵍⵃ

ⵙⵍⴹⵢ ⵙⵍⵍⴹ ⵅⴰⴽⵗⵔⵔⴰⵅ ⵅⵗⵅⵍⵃ ⴰⴹ ⵙⵙⴰⴽⵗⵅ

ⴹⵙⴹⵛⵗⵙⴰⵗⵍ-ⴰⵗⴹⵍⴹ ⵅⵗⵍⵃⴰⵍ ⴹ ⵅⵗⵛⵛⴹⵜⵙ

BON, BIEN, BEAU, SOLIDE

• [ṢḤ], [ǦƐ] m., axlaf | pl., ixlafen, f., ṯaxlafṯ | f., pl., ṯixlafin ?. v. “Bon Être”, “Exceptionnel”, “Doux”.

• [MR] f., taxlaft

• [ṢR] m., azayn, f., tazaynt

• [ṢR] f., {ta}hazaynt

• [ṢR] m., azɛim (ann. : we) | m., pl., izɛimen (ann. : ye), f., tazɛimt | f., pl., tizɛimin

• [ṢḤ] ar., labes

→ **La ferme qu’ils ont bâtie est solide :** [ṢḤ] Afrag inni benan d axlaf.

→ **Les paysages du Petit Atlas sont magnifiques :** Imeẓriwin n Waṭlas amṭiši ḏ ixlafen

→ **Il dégage une bonne odeur :** [ṢḤ] Rriḥeṯ-nnes ṭaxlafṯ

→ **Cet enfant est beau :** Alufan-nni ḏ azayn.

→ **Aujourd’hui, il fait beau, bon :** Ass-u lḥal ḏ azɛim.

→ **De bonnes maisons :** [ṢḤ] Ixxamen labes.

طَيِّبٌ ، مَتِينٌ ، جَمِيلٌ :

تَخْلَفْ | يَخْلَفْنْ ، تَخْلَفْتْ | تِخْلَفِنْ

تَخْلَفْتْ

نَزَيْنْ ، تَزَيْنْتْ ، هَزَيْنْتْ

نَزْعِمْ | يَزْعِمْنْ ، تَزْعِمْتْ | تِزْعِمِنْ

لَبْسْ

الزَّرِيبَةُ الَّتِي بَنَوْهَا مَتِينَةٌ : نَفْرَقْ يَنِّ بْنَنْ دْ تَخْلَفْتْ

مَنَاظِرُ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ خَلَّابَة : يَمْزْرِونْ نْـ وَطْلَسْ تَمْخْشِ دْ يَخْلَفْنْ

لَهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ : رِّحْتْ-تْسْ خَخْلَفْتْ

هَذَا الطِّفْل جَمِيلٌ : تَلْفَنْ-نِّ دْ تَزَيْنْ

جَوُّ الْيَوْم جَمِيلٌ : تَسْ-ـتْـ لْحَلْ دْ تَزْعِمْ

بُيُوتٌ مَتِينَةٌ : يَخَّمْنْ لَبْسْ

ⴰⵅⵍⴰⵃ | ⵅⵅⵍⴰⵃⴹⵍ, ⵅⴰⵅⵍⴰⵃⵅ | ⵅⵅⵅⵍⴰⵃⵅⵍ

ⵜⴰⵅⵍⴰⵃⵜ

ⴰⵅⴰⵔⵍ, ⵜⴰⵅⴰⵔⵍⵜ

ⴷⴰⵅⴰⵔⵍⵜ

ⴰⵅⵛⵅⵅ | ⵅⵅⵛⵅⵅⴹⵍ, ⵜⴰⵅⵛⵅⵅⵜ | ⵜⵅⵅⵛⵅⵅⵅⵍ

ⵍⴰⵙⴹⵙ

ⴰⵃⵙⴰⵣ ⵅⵍⵍⵅ ⵙⴹⵍⴰⵍ ⵏ ⴰⵅⵍⴰⵃ

ⵅⵅⴹⵅⵙⵅⵅⵅⵍ | ⵅⴰⵉⵍⴰⵙ ⴰⵅⴹⵅⵙⵅⵅⵅⵍ ⵅⵅⵅⵍⴰⵃⴹⵍ

ⵙⵙⵅⵅⴽⴹⵅ-ⵍⵍⴹⵙ ⵜⵙⴰⵅⵍⴰⵃⵅ

ⴰⵍⴹⵃⴹⵍ-ⵍⵍⵅ ⵏ ⴰⵅⴰⵔⵍ

ⴰⵙⵙ-ⴹ ⵍⴽⴰⵍ ⵏ ⴰⵅⵛⵅⵅ

ⵅⵅⵅⴰⵅⴹⵍ ⵍⴰⵙⴹⵙ

BOQUETEAU

v. “Bosquet”.

BORD

v. “Rive”, “Coin”.

BORNE (marque qui indique la limite entre deux propriétés limitrophes)

• [ṢḤ] f., ṯazeqqamurṯ

• [XF] m., {a}gmir

حَدٌّ ، مَعْلَمٌ :

تَزْقَّمُرْثْ

قْمِرْ

ⵅⴰⵣⴻⵣⵣⴰⵎⴰⵅ

ⵅⵎⴹⵓ

BOSQUET, BOQUETEAU (e.g. de pinus halepensis, …)

• [XF] m., zamzum

• [XF] m., ɣamɣul

• [XF] f., ɣatraya

• [MS] f., ɣatra

أَجْمَةٌ ، أَيْكَةٌ :

زَمْزُمْ

غَمْغُلْ

غَتْرَيَ

غَتْرَ

ⵣⴰⵎⵣⴰⵎ

ⵖⴰⵎⵖⴰⵍ

ⵖⴰⵜⵓⴰⴷⴰ

ⵖⴰⵜⵓⴰ

BOUC

• [ṢḤ], [MƐ] m., ağdaɛ | m., pl., iğdaɛen. v. “Chèvre”, “Chevreau”.

• [ṢḤ], [MƐ] m., ajdaɛ | m., pl., ijdaɛen

• [MR] m., ajḏaɛ | m., pl., ijḏaɛ

• [MR] m., ajdaɛ

• [ṢḤ] m., pl., lğedɛen

• [MR] m., aɛatrus (ann. : u)

• [MR] pl., leɛtares

تَيْسٌ :

نَجْدَعْ | يَجْدَعْنْ

نَزْدَعْ | يَزْدَعْنْ

نَجْذْعْ | يَجْذْعْ

نَزْدَعْ

لْجْدْعْنْ

نَعَتْرُسْ

لْعَتَرْسْ

ⴰⵅⴷⴰⵛ | ⴹⵅⴷⴰⵛⵏ

ⴰⵉⴷⴰⵛ | ⴹⵉⴷⴰⵛⵏ

ⴰⵉⵡⴰⵛ | ⴹⵉⵡⴰⵛ

ⴰⵉⴷⴰⵛ

ⵏⵅⵏⴷⴰⵛⵏ

ⴰⵛⴰⵜⵓⵏⴰ

ⵏⵏⵛⵜⴰⵓⵏⴰ

BOUC (destiné au mariage)

• [MR] m., azuɣir n teslit

• [MS], [XF] m., azuɣir

• [XF] m., {a}zuɣir

• [MS] m., {a}zuɣiɣ

تَيْسٌ ، خَاصٌّ بِحَبْلْ الزِّفَافِ :

نَزُغِرْ نْـ تْسْلِتْ

نَزُغِرْ

زُغِرْ

زُغِغْ

ⴰⵣⵏⵖⴹⵓ | ⵜⵏⴰⵏⵏⴹⵜ

ⴰⵣⵏⵖⴹⵓ

ⵣⵓⵢⵉⵢ

ⵣⵓⵢⵉⵢ

BOUCHE D'ENFANT PETITE

• [ṢḤ] m., aqqemmuš. v. "Ouverture".

• [MS] f., qemmuša

فَمُ الطِّفْلِ :

نَقْمُّشْ

قْمُّشَ

ⴰⵎⵓⵕⵕⵓⵛ

ⵎⵓⵕⵕⵓⵛⴰ

BOUCHE

v. "Ouverture".

BOUCHON (destiné à fermer l'"axabi", après le remplissage de ce dernier on le scelle par un bouchon en terre cuite à l'aide d'argile, lorsque on souhaite utiliser le stock on brise le bouchon et on le remplace un bouchon en tissu en forme de boule)

[MS] m., čarmiṭ

سِدَادَةُ الحَبْيَةِ :

چَرْمِطْ

ⵛⴰⵔⵎⵉⵟ

BOUCLE D'OREILLE (pavillon)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., ṯaxrest | f., pl., ṯixerzin

• [ṢḤ] ar., lemnageš

→ **Elles fabriquaient des boucles d'oreilles :** [ṢḤ] Ṣenɛanṭ lemnageš.

→ **Ces boucles d'oreille sont grandes et un peu larges :** [ṢḤ] Lemnageš aḏin tiḥellaqin ɛarḍanṭ šwiyya.

قُرْطٌ ، حُلْقٌ :

نَخْرْسْتْ | ثِخْرْزِنْ

لْمْنَقْشْ

كَانَتْ تَصْنَعْنَ الْأَقْرَاطَ : صْنْعَنْخْ لْمْنَقْشْ

هَذِهِ الْأَقْرَاطُ كَبِيرَةٌ وَأَوْسَعٌ قَلِيلًا : لْمْنَقْشْ نَذِنْ تِخْلْقِنْ عَرْضَنْخْ شْوِيَّ

ⵅⴰⵅⵓⵙⵜ | ⵅⵉⵅⵓⵓⵅⵉⵍ

ⵍⵓⵕⵍⴰⵅⵓⵛ

ⵙⵓⵍⵃⴰⵍⵜ ⵍⵓⵕⵍⴰⵅⵓⵛ

ⵍⵓⵕⵍⴰⵅⵓⵛ ⴰⵜⵉⵍ ⵜⵉⵅⵓⵍⵍⴰⵎⵉⵍ ⵃⴰⵙⴰⵍⵜ ⵛⵍⵉⵉⵉⴰ

BOUCLE D'OREILLE (lobe)

[ṢḤ], [MƐ] f., ṯawnist | f., pl., ṯiwinas

قُرْطٌ ، حُلْقٌ : ثَوْنِسْتْ | ثِوِنَسْ

ⵅⴰⵍⵍⵉⵙⵜ | ⵅⵉⵍⵍⵍⴰⵙ

BOUCLE DE CHEVEUX

v. "Mèche".

BOUE

[MR] m., aluḍ (ann. : wa) | m., pl., aluḍen. v. "Enliser S'".

→ **Un peu de boue :** [MR] Alluḍ d amešṭuḥ.

وَحْلٌ :

نَلُّدْ | نَلُّدْنْ

قَلِيلٌ مِنَ الْوَحْلِ : نَلُّضْ دْ نَمْشْطُحْ

ⴰⵍⵓⵍ | ⴰⵍⵓⵍⵓⵍ

ⵍⵍⵓⵍ ⴷ ⴰⵕⵓⵛⵍⵓⴷ

BOUGER

v. “Gigoter”.

BOUGIE

v. “Cire d’abeille”.

BOUILLIE (à base de céréales grillées (blé, orge) à laquelle on ajoute “abquq” désséché ou pas, après mélange on la sert avec un trou au milieu dans lequel on incorpore de la matière grasse (huile d’olive, beurre)

• [ṢḤ] f., ṯaḇazinṭ. v. “Purée”.

• [ṢḤ] f., tabazint

• [MR] f., tabazinṭ

عَصِيدَةٌ :

ثَهَزِنْثْ

تَبَزِنْتْ

تَبَزِنْثْ

ⵅⴰⵄⴰⵣⴹⵉⵜⵙ

ⵜⴰⵙⴰⵣⴹⵉⵜ

ⵜⴰⵙⴰⵣⴹⵉⵜⵙ

BOUILLIE VÉGÉTALE (à base d’aubier et de graine de pin)

• [XF] sgigun

• [XF] celluda

؟ ، طَبَقٌ يُصْنَعُ مِنْ الْجُزْءِ الْمَوْجُودِ تَحْتَ لِحَاءِ الشَّجَرَةِ الصَّنَوْبَرِ وَحُبُوبِهَا :

سْڢڢُنْ

شْلُّدَ

ⵙⵅⴹⵅⵉ

ⵛⵉⵏⵉⴷⴰ

BOUILLIR FAIRE

• [ṢḤ] zizag. v. “Ébullition”.

• [ŠN] sizeg

• [ŠN] sizag

→ **J’ai fais bouillir des œufs :** Sizegaɣ ṯimellalin.

أَغْلَى ، جَعَلَهُ يَغْلِي :

زِزَقْ

سِزَقْ

سِزْقْ

غَلَيْتُ البَيْضَ : سِزْقَغْ ثِمْلَّلِنْ

ⵣⴹⵣⴰⵅ

ⵙⴹⵣⴰⵅ

ⵙⴹⵣⵉⵅ

ⵙⴹⵣⵉⵅⴰⵢ ⵅⴹⵛⵉⵏⴰⵏⴹⵍ

BOUILLIR

• [ṢḤ] izag. v. “Ébullition”.

• [ŠN] azeg, hab. ṭazeg

→ **Il a bouilli :** Yuzeg.

→ **L’eau du thé bout :** Aman n watay iṭazegen.

غَلَى :

ئِزَقْ

نَزْقْ. عَادَةً ؛ خَزْقْ

غَلَى : يُزْقْ

يَغْلِي مَاءُ الشَّاي : نَمنْ ـَ وَتَيْ ئِخَزْقُنْ

ⵣⴹⵣⴰⵅ

ⴰⵣⴰⵅ : ⵜⵙⴰⵣⵉⵅ

ⵢⵉⵣⵉⵅ

ⴰⵛⴰⵍ ⵍⴰⵜⴰⵢ ⵣⵜⵙⴰⵣⵉⵅⵍ

BOUIRA (ville et région algérienne limitrophe du Petit Atlas par le N.-O.)

Lebwira

الْبُوَيْرَةُ ، مَدِينَةٌ وَوِلَايَةٌ مُتَاخِمَةٌ لِجِبَالِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : لْبْوِرَ

ⵍⴱⵡⵉⵔⴰ

BOULE QQCH EN FORME DE

[MS] dim., sing., kerkuba. v. “Rouler en boule”.

[MS] dim., sing., takerkubt

كُرَوِيُّ الشَّكْلِ :

كْرْكُبَ

تَكْرْكُبْتْ

ⴽⵔⴰⴱⴰ

ⵜⴰⴽⵔⴰⴱⵜ

BOUQUET DE BOIS

v. “Touffe”.

BOUQUET PRINTANIER (À titre d’exemple, chez les Aït Khlifa du Petit Atlas à l’instar des autres confédérations environnantes, les femmes, gardiennes du savoir ancestrale, s’attellent à la confection d’un bouquet garni de diverses plantes médicinales (“ihišuren/imɣayen n ddwa”) nommé “ixf n ṭɣabeṯ” ou “ixf n ṭeẓgi” (daridja : “ras lɣaba”, littéralement : “la tête de la forêt”). En plus des plantes, elles y incluent un bout de chaque verdure (arbre, arbuste, …).

Ce bouquet floral printanier aux milles vertus est utilisé dans le bain de la femme en état de couches, pour soigner les maladies dermatologiques, les maladies osseuses, le « coup de froid », … On utilise également ces plantes en s’allongeant dessus après les avoir passées à la vapeur dans le “taseksut” (couscoussier). Ce bouquet garni est aussi utilisé en infusion puis bu.

Dans certains villages “ixf n ṭɣabeṯ” pouvait atteindre une centaine de plantes à l’instar de l’“amezzir” ou “aḥalḥal” (lavande papillon, lavandula stœchas). Les Amazighs atlassiens allèrent encore plus loin en joignant “ixf n ṭɣabeṯ” à leur plat principal : l’“aseksu” (couscous). Ils joignirent ce bouquet finement coupé à la semoule ce qui donna un nouveau type de couscous de couleur foncé qui prit le nom de cette tradition ancestrale : “ṯaḥammamṯ”.))

• [ṢḤ] f., ṯaḥammamṯ. v. “Couscous”.

• [XF] f., ḥammama

• conf., m., ixf n ṭɣabeṯ

• conf., m., ixf n ṭeẓgi

بَاقَةُ رَبِيعٍ ، مِنْ نَبَاتَاتٍ صَالِحَةٍ لِلْأَكْلِ :

تَحَمَّمْتْ

حَمَّمَ

يِخْفْ نْـ خْغَبْتْ

يِخْفْ نْـ خْزْقِ

ⵅⴰⴷⴰⵎⵎⴰⵎⵅ

ⴷⴰⵎⵎⴰⵎ

ⵜⵅⵎⵎ | ⵜⵉⵢⴰⵏⵅ

ⵜⵅⵎⵎ | ⵜⵉⵅⵣⵅⵜ

BOURRACHE OFFICINALE (lat. borago officinalis, fam. boraginaceæ, plante)

• [ǦƐ] m., fudelɣem

• [XF] m., ferdelɣem

حِمْحِمٌ مَخْزَنِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

فُدْلْغْمْ

فِرْدْلْغْمْ

ⵅⵓⴷⵓⵍⵖⵓⵎ

ⵅⵓⵔⴷⵓⵍⵖⵓⵎ

BOURDAINE, BOURGÈNE (lat. frangula alnus, syn. rhamnus frangula, fam. rhamnaceæ, arbuste)

[ṢḤ] f., ṯimselwa

نَبَقٌ ... ؟ ، شُجَيْرَةٌ :

ثِمْسْلْوَ

ⵅⴹⵎⵔⵓⵍⵡ

BOURDON (insecte, fait de grands nids)

• [MR], [MS] f., terẓeẓẓa

• [MS], [XF] f., rẓaẓa

• [MS] f., naḥla lɛamya

• [XF] m., musa laɛma

• [ǦƐ] m., ardis

• [MS] m., {a}burdus

طَنَّانَةٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :

تْرْزْزَّ

رْزَزَ

نَحْلَ لْعَمْيَ

مُسَ لَعْمَ

نَرْدِسْ

بُرْدُسْ

ⵜⵓⵔⵓⵔⵔⵓ

ⵔⵔⵓⵔⵓ

ⵍⵓⵅⵍⵓ ⵍⵓⵜⵎⵓⵏⴹⵓ

ⵎⵓⵔⴹⵍⵓⵏ

ⵎⵓⵔⴹⵍⵓⵏ ⵓⵅⵓⵍⵍⵓ

ⵎⵓⵔⴹⵍⵓⵏ ⵓⵍⴹⵍⴹ

ⵎⵓⵔⴹⵍⵓⵏ ⵍ ⵜⵜⵇⵓ

ⵎⵓⵔⴹⵍⵓⵏ ⵓⵏⵓⵔⵔⴹⵅ

ⵏⵓⵔⵓ ⵍⵓⵔⵓⵏⴹⵓ

ⵔⵔⵓⵔⵓ

ⵔⵔⵓⵔⵓ

BOURGEON

• [MR] m., ašeɛfaf

• [ṢḤ] ar., lqeḥ (ann. : ll)

→ Un bourgeon de ronce :

[MR] m., ašeɛfaf ugellu

→ Un bourgeon de laurier-rose :

[MR] m., ašeɛfaf ulili

→ Un bourgeon de lentisque :

[MR] m., ašeɛfaf n ḏḏṛu

→ Un bourgeon de marrube :

[MR] m., ašeɛfaf umerriwṯ

بُرْعُمٌ :

نَشْعْفَفْ

لْقْحْ

بُرْعُمُ الْعُلَيْقِ : نَشْعْفَفْ نُقْلُّ

بُرْعُمُ الدِّفْلَى : نَشْعْفَفْ نُلِلِ

بُرْعُمُ الْمُصْطَكَى : نَشْعْفَفْ نْـ ذُّرُ

بُرْعُمُ الْبِرَاسِيُونُ الشَّائِعِ : نَشْعْفَفْ نُمْرِّوْثْ

ⵓⵇⵓⵛⵅⵓⵅ

ⵍⵍⵣⵓⵕ

ⵓⵇⵓⵛⵅⵓⵅ ⵓⵡⵓⵍⵍⵓ

ⵓⵇⵓⵛⵅⵓⵅ ⵓⵍⵓⵍⵍⵓ

ⵓⵇⵓⵛⵅⵓⵅ ⵍ ⵜⵜⵇⵓ

ⵓⵇⵓⵛⵅⵓⵅ ⵓⵏⵓⵔⵔⴹⵅ

BOURSE (sacoche pour l'argent)

• [ṢḤ] f., ṯakkemusṯ

• [ṢḤ] f., ṯazeɛbulṭ. v. "Riche".

• [ṢḤ] m., tezdam

كِيسُ نُقُودٍ :
ثَكُّمُسْثْ
ثَزْعْبُلْخْ
ثْزْدَمْ

ⵅⴰⵓⵓⵏⵉⵙⵅ

ⵅⴰⵜⵉⵛⵉⵍⵜⵙ

ⵜⵉⵜⴷⴰⵏ

BOUSE, COMBUSTIBLE (bouse de vache séchée utilisé en tant que combustoble pour la cuisson, pour le chauffage)

• [ṢḤ], [MR] f., tišišin. v. “Fumier”.

• [ǦƐ] f., tišišin. v. “Fumier”.

جِلَّةٌ ، رَوْثٌ ، وِقَادٌ يُؤَجِّجُ النَّارَ مِنْ أَجْلِ الْطَّبْخِ وَلِلتَّدْفِئَةِ **:**
تِشِشِنْ
تِشِشِنْ

ⵅⴹⵄⴹⵄⴹⵍ

ⵜⴹⵄⴹⵄⴹⵍ

BOYAU

v. “Intestin”.

BRACELET

[MƐ] m., amqyas | m., pl., imqyasen

سِوَارٌ : نَمْقْيَسْ | يِمْقْيَسْنْ

ⴰⵎⵕⴹⴰⵙ | ⴹⵎⵕⴹⴰⵙⵍ

BRAISE

• [ṢḤ] m., arej. v. “Tison”.

• [ǦƐ] m., irrij

• ar., m., amešhab | m., pl., imešhuba

جَمْرَةٌ :
نَرْزْ
نِرِّزْ
نَمْشْهَبْ | يِمْشْهُبَ

ⴰⵔⵉⵏ

ⴹⵔⵔⴹⵏ

ⴰⵎⵉⵄⵙⴰⵖ | ⴹⵎⵉⵄⵙⵉⵖⴰ

BRINDILLE

• [ṢḤ] ar., f., ṯašeṭṭabṯ

• [MR] ar., coll., šṭab

→ **Nous ajoutons des brindilles de chênes :** [MR] A nernu šṭab n ukerruš.

غُصَيْنٌ :
تَشْطَّبِ
شْطَبْ
يُضِيفُ شَطَبَ السِّنْدِيَانِ : ـَ نْرْنُ شْطَبْ نْـ نُكَرُّشْ

ⵅⴰⵄⵉⵜⵜⴰⵃⵅ

ⵄⵜⴰⵖ

ⴰⵏⵉⵔⵏⵉ ⵄⵜⴰⵖ | ⵉⵓⵉⵔⵔⵉⵄ

BRANCHE

• [ṢḤ] f., taseṭṭa

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., {l}ɛiref | pl., {l}ɛuraf

غُصْنٌ :
تَسْطَّ
عِرْبِ | عُرَبْ

ⵜⴰⵔⵉⵜⵜⴰ

ⵍⵃⴹⵔⵉⵛ | ⵍⵃⵉⵔⴰⵛ

BRAS

v. “Crête”.

BRASÉRO (traditionnel en terre)

[ṢḤ], [MS] ar., sing., nnafex

كَانُونٌ ، مِجْمَرَةٌ : نَّفْخْ

ⵍⵍⴰⵃⵉⵅ

BREBIS

• [ṢḤ] f., ṯulliṭ (ann. : ṭ) | f., pl., ṯullaṯin. v. “Mouton”.

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯulliṭ

• [ṢḤ] f., pl., ṯullatin

• [AM], [MR], [MƐ], [XF] f., ṯixsi | pl., f. ulli

• [MR] f., tixsi

• [MR] f., tyixsi

• [MR] {t}izimerṯ

→ Jeune brebis :

• [MR] f., ṯarexlaṯ

• [MR] f., ṯarexleṭ

• [MS] f., raxla

→ **La laine des brebis :** [ṢḤ] Ṯaḍuṭ n ṭullaṯin.

→ **La Vallée/Rivière aux Brebis :** [MS], [XF] top., Aɣzer Gulli.

نَعْجَةٌ :

ثُلِّخْ | ثُلَّثِنْ

ثُلِّخْ

ثُلَّثِنْ

ثِخْسِ | ثُلِّ

تِخْسِ

ثِيخْسِ

ئِزِمْرْثْ

ثَرْخْلَثْ

ثَرْخْلْخْ

رَخْلَ

صُوفُ النَّعْجَةِ : ثَصُخْ نْـ خُلَّثِنْ

وَادِي النِّعَاجِ : نَغْزْرْ قُلِّ

ⵅⴰⵍⵍⵉⵜⵙ | ⵅⴰⵍⵍⴰⵅⵉⵍ

ⵅⴰⵍⵍⵉⵜⵙ

ⵅⴰⵍⵍⴰⵜⵉⵍ

ⵅⵉⵅⵙⵉ | ⴰⵍⵍⵉ

ⵜⵉⵅⵙⵉ

ⵜⵛⵉⵅⵙⵉ

ⵉⵅⵉⵎⴰⵙⵅ

ⵅⴰⵙⴰⵅⵍⴰⵅ

ⵅⴰⵙⴰⵅⵍⴰⵜⵙ

ⵙⴰⵅⵍⴰ

ⵅⴰⴹⴰⵜⵙ ⵏ ⵜⵙⴰⵍⵍⴰⵅⵉⵍ

ⴰⵢⵅⴰⵙ ⵅⴰⵍⵍⵉ

BRIDE (cheval)

[ǦƐ] aṣṛimaṯ

لِجَامٌ :

نَصْرِمْثْ

ⴰⵎⵙⵉⵎⴰⵅ

BRIQUE CRUE, ADOBE

• [XF] m., ṭub

• [XF] m., bu xarši

الطُّوبَى :

طُبْ

بُـ خَرْشِ

ⴹⴰⴱ

ⴱⴰ ⵅⴰⵙⵙⵉ

BRIS

v. “Casse”.

BRISER

v. “Casser”.

BROCHE

• [ṢḤ] m., amessak (ann. : u)

• [MR] f., tamessakt

• [ṢḤ] ar., f., tabzimt

• [ṢḤ] ar., f., ṯabzimṭ

→ **Je l’ai saisi par sa broche et voilà que la ville s’ébranla** (gachette du pistolet) **:** [ṢḤ] dev., Ṭṭefaɣ-ṭ s teḇzimṭ teddaɛdaɛ ṯamdinṭ.

إِبْزِيمٌ ، دَبُّوسٌ زِينِيٌّ ، مِشْبَكٌ :

نَمْسَّكْ

تَمْسَّكْتْ

تَبْزِمْتْ

ثَبْزِمْثْ

شَدَّتْهَا مِنْ الْبْزِيمَة وُو تْدَّعْدَاعْ الْمْدِينَة : طَّبَعْ-خْ سْـ ثْبْزِمْثْ تْدَّعْدَعْ تْمْدِنْثْ

ⵓⵅⵚⵙⵓⵣ

ⵓⵅⵚⵙⵓⵣ

ⵜⵓⵖⵣⵅⵜ

ⵅⵓⵃⵣⵅⵜⵙ

ⵄⵄⵚⵗⵓⵢ-ⵜⵙ ⵙ ⵜⵚⵃⵣⵅⵜⵙ ⵜⵚⵏⵓⵛⵏⵓⵛ ⵅⵓⵅⵏⵣⵍⵜⵙ

BROUHAHA

v. “Tapage”.

BROUILLARD, BRUME

• [MS] m., agu

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯaguṯ

• [ṢḤ] f., ṯaḡuṯ

• [ṢḤ] f., ṯaǧuṯ (ann. : ṭa). v. “Nuage”.

• [MR] f., ṯaguṭ

→ **Il y a du brouillard :** [MR] Ɣr-es ṯaguṭ.

ضَبَابٌ ، غَمَامٌ :

نَقْ

نَقْثْ

نَقْثْ

نَجْثْ

نَقْخْ

هُنَاكَ الضَّبَاب : غْرْ-سْ نَقْخْ

ⵓⵅⵚ

ⵅⵚⵅⵚ

ⵅⵚⵅⵚ

ⵅⵚⵅⵚ

ⵅⵓⵅⵚⵜⵙ

ⵢⵙ-ⵚⵙ ⵅⵓⵅⵚⵜⵙ

BROUSAILLE, BUISSON

• [MS] {l}ẋurša. v. “Ronce”, “Maquis”.

• [MS] ar. ?, m., aḥruš

• [MS] ar. ?, m., {l}ḥarš

• [MS], [MR] ar. ?, m., {a}ḥarraš

• [XF], [MR] ar. ?, m., pl.,{le}ḥruš

• [XF] ar. ?, m., pl., ḥwareš

أَدْغَالٌ ، أَحْرَاشٌ :

خُرْشَ

نَحْرُشْ

حَرْشْ

حَرَّشْ

حْرُشْ

حْوَرْشْ

ⵅ⵿ⵓⵛⵓ

ⵓⵕⵓ⵿ⵛ

ⵕⵓⵓⵛ

ⵕⵓⵓⵓⵛ

ⵕⵓ⵿ⵛ

ⵕⵍⵓⵓ⵾ⵛ

BROYAGE

v. “Pilage”.

BROYER

v. “Piler”.

BROYEUR (huilerie)

[ǦƐ] m., aɣaref. v. “Goulot”.

؟ :

نَغَرْبْ

ⵓⵖⵓⵓ⵾ⵗ

BRÛLÉ ÊTRE

[ṢḤ] eryɣ

كَانَ مَحْرُوقًا : نْرْغْ

ⵓⵓⵖ

BRÛLER

[ṢḤ] seryɣ

أَحْرَقَ : سْرْغْ

ⵙ⵾ⵓⵖ

BRUME

v. “Brouillard”.

BRUANT (?, oiseau)

• [MR] m., aḍurrayes

• [MS] m., {a}ḍurrayes

→ **Il fait son apparition à la période des céréales :** [MR] Wadi iṭas-d di waqṯ imendi.

؟ ، طَائِرٌ **:**

ضُرَّيْسْ

ىَضُرَّيْسْ

هَذَا يَأْتِي فِي فَتْرَةِ الْحُبُوبِ : وَدِ يْخَسْ-دْ دِ وَقْتْ يْمَنْدِ

ⵓⵉ⵿ⵓⵓⵓⵔ⵾ⵙ

ⵉ⵿ⵓⵓⵓⵔ⵾ⵙ

ⵍⵓⵏⵉ ⵉⵜⵙⵓⵙ-ⵏ ⵏⵉ ⵍⵓⵣⵅ ⵉⵇ⵾ⵏⵉ

BRUYÈRE ARBORESCENTE, BRUYÈRE BLANCHE, BRUYÈRE EN ARBRE (lat. erica arborea, fam. ericaceæ, arbuste, ses fleurs rendent le sol de la forêt blanc comme la neige, le rhizome de cette plante était utilisé pour en faire des pipes locales vu sa dureté)

• [ṢḤ] ar. ?, m., ixninej

• [MS] m., {a}bu ḥaddad

خلنْجٌ شَجَرِيّ ، شُجَيْرَةٌ **:**

يْخْنِنْزْ

بُـ حَدَّدْ

ⵉⵅⵏⵉⵏ⵾ⵏ

ⵊ⵿ ⵕⵓⵏⵏⵓⵏ

BÛCHE

v. “Tronc d’arbre”.

BÛCHE DE BOIS (utilisée en tant que combustible pour le chauffage et la cuisine)

• [ǦƐ] m., aqejmuṛ | m., pl., iqujmaṛ

حَطْبَةٌ ، لِلتَّدْفِئَةِ أَوْ لِلطَّبْخِ :

نَقْزْمُرْ | نِقُزْمَرْ

ⴰⵣⵓⵉⵛⵓⵇ | ⵏⵣⵓⵉⵛⴰⵇ

BUGLOSSE AZURÉE (lat. anchusa azurea, fam. boraginaceæ, plante)

• [XF] f., taynas

• [XF] f., tinas

• [XF] ar., f., zerrugiya

لِسَانُ الثَّوْرِ الْأَزْرَقِ ، نَبْتَةٌ :

تَيْنَسْ

تِنَسْ

زْرُّقِيَ

ⵜⴰⵖⵏⴰⵙ

ⵜⵏⵏⴰⵙ

ⵣⵓⵙⵙⵓⵅⵏⵏⴰ

BUISSON

v. “Brousaille”.

BUGLE FAUSSE IVETTE, IVETTE MUSQUÉE (lat. ajuga iva, fam. lamiaceæ, plante médicinale)

• [MS] f., tišendgura

• [MS] f., šendguwa

• [XF] f., šendgura

• [XF] f., taštgura

شَنْدْقُورَة ، **عَجْوَقَةٌ عِطْرِيَّةٌ** ، نَبْتَةٌ :

تِشْنْدْقُرَ

شْنْدْقُوَ

شْنْدْقُرَ

تَشْنْقُرَ

ⵜⵏⵛⵓⵏⵅⵓⵙⴰ

ⵛⵓⵏⵅⵓⵍⴰ

ⵛⵓⵏⵅⵓⵙⴰ

ⵜⴰⵛⵜⵅⵓⵙⴰ

BUNIUM À PIED ÉPAIS (lat. bunium pachypodum, syn. bunium incrassatum, carum incrassatum, fam. apiaceæ, plante, les tubercules sont réduits en farine après séchage, avec la farine les Atlassiens en faisaient des galettes, également, ils mélangeaient à cette préparation d’autres farines comme celle de blé ou de légumineuses)

• [XF], [MR], [MS] f., talɣuda (ann. : te). v. “Couscous”.

• [XF] f., talquda

تَالْغُودَة ، **بُونْيُونٌ سَمِيكُ الْقَاعِدَةِ** ، نَبْتَةٌ :

تَلْغُدَ

تَلْقُدَ

ⵜⴰⵍⵖⵓⴷⴰ

ⵜⴰⵍⵇⵓⴷⴰ

BURNOUS (grande cape blanche en laine ou poils de chameau)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] m., abernus (ann. : u) | m., pl., ibernas, dim., sing., ṯabernust (ann. : tb) | dim., pl., ṯibernas (ann. : tb). v. “Usé”.

• [MR] m., aberrus

• [ǦƐ] m., aḇerrus

→ Burnous noir :

• [ṢR] m., abernus | m., pl., ibernas

• [ṢḤ] m., {a}bernus {a}zuɣdani

• [ṢR] m., axidus

• [ṢR] m., azuɣdani

→ Burnous blanc : [ṢḤ] m., {a}bernus {a}bidi

→ Burnous en laine et en soie : [ṢḤ] m., {a}bernus {a}susti

بُرْنُسٌ :

نَبْرْنُسْ | يَبْرْنَسْ ، تَبْرْنُسْتْ | تِبْرْنَسْ

نَبْرْنُسْ | يَبْرْنَسْ

نَبْرُّسْ

نَبْرُّسْ

بُرْنُسٌ أَسْوَدٌ :

بْرْنُسْ نَزُغْدَنِ

نَخِدُسْ

نَزُغْدَنِ

بُرْنُسٌ أَبْيَضٌ : بْرْنُسْ نَبِدِ

بُرْنُسٌ مَصْنُوعٌ بِالصُّوفِ وَالْحَرِيرِ : بْرْنُسْ سُسْتِ

ⵓⴱⵙⵓⵏⵙⴰ | ⵅⴱⵙⵓⵏⵓⴰ,
ⵅⵓⴱⵙⵓⵏⵙⴰⵜ | ⵅⵅⴱⵙⵓⵏⵓⴰ

ⵓⴱⵙⵓⵏⵙⴰ | ⵅⴱⵙⵓⵏⵓⴰ

ⵓⴱⵙⵓⵓⵙⴰ

ⵓⴰⵙⵓⵓⵙⴰ

ⴱⵙⵓⵏⵙⴰ ⵅⵙⵜⵏⵓⵏⵅ

ⵓⵅⵅⵏⵙⴰ

ⵓⵅⵙⵜⵏⵓⵏⵅ

ⴱⵙⵓⵏⵙⴰ ⴱⵅⵏⵅ

ⴱⵙⵓⵏⵙⴰ ⴰⵙⴰⵜⵅ

BUSE

• [MS] m., {a}qadus | m., pl., iqudas ?

• [MS] m., pl., qwades

أُنْبُوبٌ :

قَدُسْ | ثِقُدَسْ

قْوَدْسْ

ⵣⵓⵏⵙⴰ | ⵅⵣⵙⵏⵓⴰ

ⵣⵍⵓⵏⵙⴰ

BUTINER

v. “Paître Faire”.

C

C’EST, CE SONT part., préd.

• [ṢḤ], [MƐ] ḏ

• [MƐ], [MR] d

→ **L’enfant que tu as frappé, c’est mon frère :** [MƐ] Abučči ṯuṯiḍ ḏ xiyy-i.

→ **C’est un garçon :** Ḏ aqšiš.

→ **C’est une fille :** Ṭaqšišt.

→ **Ce sont de vieux hommes :** Ḏ iwessaren.

→ **Ce sont de vielles femmes :** Ṭiwessarin.

→ **C’est le pays des Aït Arif du Petit Atlas :** Ṭamurṯ n Ayṯ Ɛrif n Waṭlas ameẓgan.

→ **Il est blanc :** Ḏ amellal.

→ **Elle est mauvaise :** [ṢḤ] Neṭṭaṯ ṭuxišt.

→ **Il a acheté un cheval noir :** [ṢḤ] Isɣa-d aḵiḏaṛ ḏ aberḵan.

→ **Il ne deviendra pas blanc :** [ṢḤ] U iṭuɣal ḵ ḏ amellal.

→ **La ferme qu'ils ont bâtie est solide :** [ṢḤ] Afrag inni benan d axlaf.

→ **Ce pain est mauvais :** Aɣrum-ayi d uxxiš.

→ **Un homme était un homme, la femme était une femme et la parole avait de la valeur :** [ṢḤ] Arḡaz ḏ arḡaz ṯameṭṭuṯ ṭmaṭṭuṯ awal ḏ awal.

إِنَّهُ ، إِنَّهَا ، إِنَّهُمْ ، إِنَّهُنّ :

ذْ

دْ

الطِّفْلُ الَّذِي ضَرَبْتَهُ إِنَّهُ أَخِي : نَبُجِّ تُثِضْ ذْ خِيٌّ-يِ

إِنَّهُ صَبِيّ : ذْ نَقْشِشْ

إِنَّهَا فَتَاة : خَقْشِشْتْ

إِنَّهُمْ مُسِنُّون : ذْ نِوْسَّرْنْ

إِنَّهُنّ مُسِنَّات : خِوْسَّرِنْ

إِنَّهُ بَلَد آيْثْ عْرِيفْ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : خُمُرْثْ نْـ نَيْثْ عْرِبْ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقُنْ

إِنَّهُ أَبْيَض : ذْ نَمْلَّلْ

إِنَّهَا شِرِّيرَة ، سَيِّءَة : نْخَّثْ خُخِشْتْ

اِشْتَرَى حِصَانًا أَسْوَدًا : يِسْغَ ذْ نَكِذَرْ ذْ نَبَرْكَنْ

لَنْ يَصِير أَبْيَضًا : نُـ يِخُغَلْ كْ ذْ نَمْلَّلْ

الزَّرِيبَةُ الَّتِي بَنَوْهَا صَلْبَة : نَفْرَقْ يِنِّ بْنَنْ دْ نَخْلَفْ

هَذَا الْخُبْزُ فَاسِدٌ : نَغْرُمْ-نَـيِ دْ نُجِّشْ

كَانَ الرَّجُلُ رَجُلًا وَالْمَرْأَةُ امْرَأَةً وَالْكَلِمَةُ كَلِمَةً : نَرْقُزْ ذْ نَرْقُزْ نَمْطُثْ خُمْطُثْ نَوَلْ ذْ نَوَلْ

ⵔ

ⵗ

ⴰⵙⵙⵙⴷ ⵅⵙⵅⴷⴻ ⵔ ⵅⴷⴷⴷ-ⴷ

ⵔ ⴰⵣⵙⴷⵙ

ⵜⵙⴰⵣⵙⵙⵜ

ⵔ ⴷⵍⵙⵙⵙⴰⵙ

ⵜⵙⴷⵍⵙⵙⵙⴰⵙⴷ

ⵜⵙⴰⵎⵙⵙⵅ ⵏ ⴰⴽⵅ ⵛⵙⴷⵛ ⵏ ⵍⴰⵇⵇⴰⵙ ⴰⵎⵙⵅⵅⴰⵏ

ⵔ ⴰⵎⵙⵇⵇⴰⵇ

ⵏⵙⵜⵙⵜⵙⴰⵅ ⵜⵙⵙⵅⴷⵙⵜ

ⴷⵙⵜⴰ ⵔ ⴰⵣⴷⵔⴰⵕ ⵔ ⴰⵙⵙⵙⵙⴰⵏ

ⵙ ⴷⵜⵙⵙⵜⴰⵇ ⵣ ⵔ ⴰⵎⵙⵇⵇⴰⵇ

ⴰⵛⵙⴰⵅ ⴷⵏⵏⴷ ⵙⵙⵏⴰⵏ ⵗ ⴰⵅⵇⴰⵛ

ⴰⵜⵙⵎ-ⴰⴽⴷ ⵗ ⵙⵅⵅⴷⵙ

ⴰⵙⵅⴰⵅ ⵔ ⴰⵙⵅⴰⵅ ⵅⴰⵎⵙⵇⵇⵙⵅ ⵜⵙⵎⴰⵇⵇⵙⵅ ⴰⵍⴰⵇ ⵔ ⴰⵍⴰⵇ

ÇA

v. "Celui-ci".

CABANE, GÎTE (utilisés, e.g., lors de transhumance)

• [MR] m., agurbi | m., pl., igurbiyen. v. "Transhumer", "Transhumance".

• [MS] m., {a}gurbi | pl., graba

→ Cabane couverte de diss :

• [MƐ] m., axxam g idels

• [ṢḤ] m., axxam s yiḏels

• [MR] m., pl., igurbiyen n iḏels.

→ Cabane couverte de feuillages, de branchages :

• [ṢḤ] ar., f., ṯaɛaššeṭ | f., pl., ṯiɛešṯin (ann. : tɛ). v. "Abris".

• [ṢḤ] ar., f., tiɛeššeṭ

• [ṢḤ] ɛšayš

• [ṢḤ] ɛšuša

• [MS] ɛušša

كُوخٌ :

→ **Ils se sont cachés chez lui :** Ffren ḏeg wexxam-nnes.

→ **Il n’a pas caché :**

• [ṢḤ] U iffir ḵ.

• [ṢḤ] Ur iffir ḵ.

→ **Ils cachent :** [ṢḤ] Ṭeffren.

خَبَّأَ ، اِخْتَبَأَ ، حَجَبَ : قْرْ. عَادَةً ؛ خْقُّرْ

لَمْ أُخْبِ بُرْنُسَهُ : نُـ قِّرْخْ ثَبْرْنُسْتْ-نْسْ

لَمْ يُخَبِّيهِ : نُـ ثْ-يَقِّرْ كْ

اِخْتَبَؤُوا عِنْدَكُمْ : يَقْرْ غْرْ-وْنْ

اِخْتَبَأَ عِنْدَكُمْ : يَقْرْ غْرْ-وْنْ

اِخْتَبَؤُوا عِنْدَهُ : قْرْنْ ذْقْ وْخَّمْ-نْسْ

لَمْ يُخَبِّئْ :

نُـ يَقِّرْ كْ

نُرْ يَقِّرْ كْ

يَخْفِينَ : خْقُّرْنْ

ᚺᚺ᛬ᚩ : ᛏᛟ᛬ᚺᚺ᛬ᚩ

᛬ ᚺᚺᛇᚩ᛬ᛪ ᚷᚩ᛬ᚩᛁ᛬ᛟᛏ-ᛁᛁ᛬ᛟ

᛬ ᚷ-ᛇᚺᚺᛇᚩ ᛝ

ᛇᚺᚺ᛬ᚩ ᛋ᛬ᚩ-ᚳ᛬ᛁ

ᚺᚺᚩ᛬ᛁ ᚹ᛬ᛞ ᚳ᛬ᛪᛪᚩᚴ-ᛁᛁ᛬ᛟ

᛬ ᛇᚺᚺᛇᚩ ᛝ

᛬ᚩ ᛇᚺᚺᛇᚩ ᛝ

ᛏᛟ᛬ᚺᚺᚩ᛬ᛁ

CADAVRE (d’animal)**, CHAROGNE**

[MS] f., frisa

مَيْتَةٌ :

فْرِسَ

ᚺᚩᛇᛟᚩ

نَقُرْبِ | نِقُرْبِيْنْ

قُرْبِ | قُرَبَ

كُوخٌ مُغَطًّى بِالدِّيسِ :

نَخَّمْ قُـ نِدْلْسْ

نَخَّمْ سْـ يِذْلْسْ

نِقُرْبِيْنْ نْـ نِذْلْسْ

كُوخٌ مُغَطًّى بِوَرَقِ النَّبَاتِ :

تَعَشَّخْ | ثِعَشْثِنْ

تِعْشْخْ

عْشَيْشْ

عْشُشَ

عُشَّ

ᚩᛞ᛬ᚩᛟᛇ | ᛇᛞ᛬ᚩᛟᛇᛊ᛬ᛁ

ᛞ᛬ᚩᛟᛇ | ᛞᚩᚩᛟ

ᚩᛪᛪᚩᚴ ᛞ ᛇᚢ᛬ᛗᛟ

ᛇᛞ᛬ᚩᛟᛇᛊ᛬ᛁ ᛁ ᛇᚹ᛬ᛗᛟ

ᚷᚩᚻᚩᚳᚳ᛬ᛏᛟ | ᚷᛇᚻᚩᚳᚷᛇᛁ

ᛏᛇᚻ᛬ᚳᚳ᛬ᛏᛟ

ᚻᚳᚩᛊᚳ

ᚻᚳ᛬ᚳᚩ

ᚻ᛬ᚳᚳᚩ

CACHER SE

v. “Dissimuler se”.

CACHER, CACHER SE, DISSIMULER

[ṢḤ] ffer, hab. ṭeffer

→ **Je n’ai pas caché son burnous :** U ffirex ṯabernust-nnes.

→ **Il ne l’a pas caché :** U ṯ-iffir ḵ.

→ **Il s’est caché chez vous :** Iffer ɣer-wen.

CADET, BENJAMIN

[ṢḤ] čičaḥ. v. “Enfant”.

صَغِيرُ الْعَائِلَةِ : چِچَحْ

ⵛⴻⵛⴰⴽ

CAFÉ

• [ṢḤ] ar., lqewa

• [ṢḤ] ar., lqehwa

قَهْوَةٌ :

لْقْوَ

لْقْهْوَ

ⵍⵇⵓⵍⴰ

ⵍⵇⵓⴼⵍⴰ

CAILLER (lait)

[ṢḤ] kkal

رَابَ حَلِيبًا : كَّلْ

ⴽⴽⴰⵍ

CALEBASSE

v. “Courge musquée”.

CALENDRIER ATLASSIEN. v. “Saison”.

→ **Les salés :**

[XF] mwaleḥ (première semaine de furar)

→ **Les piquants :**

[XF] qwareḥ (deuxième semaine de furar, période froide)

→ **Les bénéfiques :**

[XF] ṣwaleḥ (troisième semaine de furar mais aussi la dernière décade de mayres qui est la période de la nouaison : les fruits commencent à se former sur les arbres)

→ **Les ouverts :**

[XF] fwateḥ (quatrième semaine de furar, ouverture des bourgeons)

→ **Les difficiles :**

• [MR] f., {ṯ}afṭirṯ (période entre mayres et yibrir, jours de froid, pluie ou neige)

• [MR] f., lefṭira

→ **La canicule :**

[XF] smayem (jours de chaleur intense entre juillet et août avant laxrif)

→ **Celle qui nettoie l’aire de battage des céréales :**

• [MR] f., {ṯ}aṣellaḥṯ n inurar (il s’agit de la première pluie après “smayem”). v. “Aire”.

• [MR], [XF], [MS] f., ṣalleḥt nnwader

→ **Les onze :**

[XF] ḥdašiya (onze jours après ǧamber)

تَقْوِيمُ الْأَطْلَسِيُّ :

أَسَابِيعُ شَهْرِ فِبْرَايِر :

مْوَلْحْ

قْوَرْحْ

صْوَلْحْ

فْوَتْحْ

نَفْطِرْثْ

لْفْطِرَ

قَيْظٌ ، يَأْتِي فِي نِهَايَةِ أَيَّامِ الْحَارَّةِ لِشَهْرِ يُلْيُوزْ وَبِدَايَةِ شَهْرِ أُغُسْطُسْ :

سْمَيْمْ

مَطَرٌ ، يَأْتِي بَعْدَ أَيَّامِ الْحَارَّةِ :

نَصْلَّحْثْ نْـ ئِنُرَرْ

صَلَّحْثْ نْوَدْرْ

أَحَدَ عَشَرَ يَوْمًا بَعْدَ دِيَسمْبِر :
حْدَشِيَ

ⵊⵍⴰⵏⵓⵔ

ⵣⵍⴰⵓⵓⵔ

ⵙⵍⴰⵏⵓⵔ

ⵅⵍⴰⵜⵓⵔ

ⴰⵅⵉⵜⵓⵓ

ⵏⵓⵅⵉⵜⵓⴰ

ⵙⵊⴰⵓⵊ

ⴰⵙⵓⵏⴰⵔⵓ | ⵜⵏⵓⴰⵔⵓ

ⵙⴰⵏⴰⵔⵓ ⵏⵍⴰⵣⵓⵓ

ⵔⴰⵏⴰⵛⵜⵜⴰ

CAMÉLÉON

• [MR] f. ta̱ta̱ | f., pl., ti̱ta̱ti̱tin

• [ṢR] f., ta̱ta̱ | f., pl., ta̱ta̱win

• [MS] f., tata

حِرْبَاءٌ :
ثَتْ | تِثَتِثِنْ
ثَتْ | ثَتَوِنْ
تَتَ

ⵅⴰⵅⴰ | ⵅⵜⵅⴰⵅⵜⵅⵜ

ⵅⴰⵅⴰ | ⵅⴰⵅⴰⵍⵜ

ⵜⴰⵜⴰ

CANAL (passage d'eau)

v. "Rigole".

CANARD

• [MR] m., abrak | m., pl., lebrak, f., ṯabrakṭ

• [MƐ] f., ṯabrakṯ (ann. : te) | f., pl., ṯibṛakin

• [MR] f., ṯabrakṯ uwaman

• [MR] f., ṯabeṭṭeṭ

• [MƐ] coll., lebrak̲

بَطّةٌ :
تَبْرَكْ | لْبْرَكْ ، تَبْرَكْخْ
تَبْرَكْتْ | تِبْرَكِنْ
تَبْرَكْتْ نُومَنْ
تَبْطُّخْ
لَبْرَكْ

ⴰⵙⴰⴰⵔ | ⵜⵏⴰⴰⵔ, ⵅⴰⵙⴰⴰⵔⵜⵊ

ⵅⴰⵙⴰⴰⵍⵅ | ⵅⵜⵙⴰⴰⵔⵜⵍ

ⵅⴰⵙⴰⴰⵔⵅ ⵙⵍⴰⵊⴰⵍ

ⵅⴰⵙⵏⵏⵜⵊ

ⵜⵏⴰⴰⵍ

CANICULE

v. "Calendrier atlassien".

CANINE, CROC

ar., coll., nnab. v. "Molaire", "Incisive".

نَابٌ : نَّبْ

ⵍⴰⵙ

CANNE

[MR] ar., f., taxizran̲t

عُكَّازٌ : تَخِزْرَنْتْ

ⵜⴰⵅⵉⵅⴰⵍⵅ

CANNE, BÂTON (utilisé dans la danse guerrière de l'"ameggur", dans le jeu dit "ṯaṭṭilṭ", bâton du berger, …)

• [ṢḤ], [MR] m., pl., igeḍman

• [MS] f., εukkaza

• [XF] m., {a}zarwiṭ (bâton du berger)

• [MS] m., pl., {i}zerwiṭin

• [MS] m., pl., {i}zerwiṭir

→ **Des baguettes en bois :** [MR] Igeḍman s uqeššuḏ.

→ **Ils danseront avec des cannes, des fusils au son du baroud :** [ṢḤ] A šeṭṭḥan s igeḍman s lmkeḥal s lbarud.

→ **Une baguette en bois :** [MR] m., pl., igeḍman s uqeššuḏ

عَصًا ، يُسْتَعْمَلُ خِلَالَ الرَّقْصَةِ الحَرْبِيَّةِ :

يِقْضْمَنْ

عُكَّزَ

زَرْوِطْ

زْرْوِطِنْ

زْرْوِطِرْ

عُصِيٌّ مِنْ خَشَبٍ : يِقْضْمَنْ سْـ نُقْشُّضْ

سَيَرْقُصُونَ بِالْعُصِيِّ وَالْبُنْدُقِيَّةِ وَالْبَارُودِ : ئَـ شْطْحَنْ سْـ يِقْضْمَنْ سْـ لْمْكْحَلْ سْـ لْبَرُدْ

عَصًا مِنْ خَشَبٍ : يِقْضْمَنْ سْـ نُقْشُّذْ

ⵉⵅⵙⵉⵎⴰⵍ

ⵛⵙⵕⵕⴰⵣⴰ

ⵣⴰⵍⵍⵉⵉ

ⵣⵙⵍⵍⵉⵉⵉⵍ

ⵣⵙⵍⵍⵉⵉⵉⵍ

ⵉⵅⵙⵉⵎⴰⵍ ⵙⵕⵙⵛⵛⵙⵜ

ⴰ ⵛⵙⵉⵉⵉⴰⵍ ⵙ ⵉⵅⵙⵉⵎⴰⵍ ⵙ ⵍⵎⵕⵙⴰⵣⵍ ⵙ ⵍⵙⴰⵍⵙⵏ

ⵉⵅⵙⵉⵎⴰⵍ ⵙ ⵙⵕⵙⵛⵛⵙⵜ

CAPABLE DE ÊTRE

v. “Pouvoir”.

CAPILLAIRE DE MONTPELLIER, CHEVEUX DE VÉNUS (lat. adiantum capillus-veneris, fam. pteridaceæ, plante)

• [ĞƐ] m., mus ur netlaxsa

• [MS] m., muḥammed ma itšemmax š

• [MS] m., rafraf

رَفْرَافٌ ، كُزْبَرَةُ الْبِئْرِ ، نَبْتَةٌ :

مُسْ نُرْ نْتْلَخْسَ

مُحْمَّدْ مَـ يِتْشْمَّخْ شْ

رَفْرَفْ

ⵍⵙⵙ ⵙⵓ ⵏⵙⵜⵍⴰⵅⵙⴰ

ⵍⵙⴷⴰⵍⵍⵙⵏ ⵍⴰ ⵉⵜⵛⵙⵍⵍⴰⵅ ⵛ

ⵓⴰⵃⵓⴰⵃ

CÂPRIER COMMUN, CÂPRIER ÉPINEUX (lat. capparis spinosa, fam. capparaceæ, arbrisseau)

• [MR] dim., sing., ṯakabar

• [XF] m., {a}kabar

قَبَّارٌ ، كَبَرٌ ، شُجَيْرَةٌ :

ثَكَبَرَرْ

كَبَرْ

ⵅⴰⵕⴰⵙⴰ

ⵕⴰⵙⴰ

CAR, PARCEQUE

• [ṢḤ] axaṭer

• [MƐ] ar., εla xaṭer. v. “Parce que, Puisque, De ce que”.

→ **Je suis venu parce que tu m’as appelé :** [MƐ] Usiγ-d εla xaṭer ṯenniḍ-iyi.

لِأَنَّ :

نَخَطْرْ

عْلَ خَطْرْ

جِنْتُ لِأَنَّكَ دَعَوْتَنِي : تُسِغْ-دْ عْلَ خَطْرْ تْتِّضْ-يِي

ⵓⵅⵓⴻⵚⵓ

ⵛⵍⵓ ⵅⵓⴻⵚⵓ

ⵚⵙⴷⵞ-ⴷ ⵛⵍⵓ ⵅⵓⴻⵚⵓ ⵅⵚⵍⴷⴻ-ⴷⴷⴷ

CARDE (brosse pour la laine)

• [MR] m., aqerdaš (ann. : u)

• [MR] m., aqarḏaš

• [ṢḤ] dim., sing., taɣerḏašṯ

• [ṢḤ] f., ṭaxellalt

• [ṢḤ] m., izḏi

مِنْجَدَةٌ :

نَقْرْدَشْ

نَقْرْذَشْ

تَغْرْذَشْتْ

خَخْلَّلْتْ

يِزْذِ

ⵓⵣⵚⵙⴰⵛ

ⵓⵣⵚⵙⵓⵛ

ⵜⵓⵞⵚⵙⵓⵛⵅ

ⵜⵙⵅⵚⵍⵓⵍⵜ

ⴷⵕⵙⴷ

CARDONCELLE BLEUE (lat. carthamus cæruleus, fam. asteraceæ, plante, si elle se répand au milieu d'une féveraie cette dernière ne s'épanouira pas correctement car elle s'aggripe aux fèves, la tige de cette plante est comestible, ég. les Atlassiens faisaient bouillir cette plante et sa racine dans un peu d'eau, ensuite ils filtraient la décoction et la laissaient refroidir jusqu'à ce qu'elle devienne une matière visqueuse, celle-ci était utilisée comme une pommade contre les affections dermatologiques, ég. ils faisaient sécher la plante pour la réduire en poudre afin de l'utiliser tout au long de l'année)

• [XF] m., ṃustgurs

• [MS] f., ṃursgurs

• [MS] m., ṃursgursa

• [MS] m., ṃusgurs

قُرْطُمٌ أَزْرَقٌ ، نَبْتَةٌ :

مُسْتْقُرْسْ

مُرْسْقُرْسْ

مُرْسْقُرْسَ

مُسْقُرْسْ

ⵈⵙⵙⵜⵅⵙⵙⵙ

ⵈⵙⵙⵜⵅⵙⵙⵓ

ⵈⵙⵙⵅⵙⵙ

ⵈⵙⵙⵅⵙⵙ

CARIE

v. "Charbon".

CAROTTE CULTIVÉE (lat. daucus carota, fam. apiaceæ, plante)

[MR] coll., zṛudiya

جَزَرٌ ، نَبْتَةٌ :

زْرُدِيَ

ⵅⵇⵙⴷⴷⵓ

CAROTTE SAUVAGE (lat. daucus carota, fam. apiaceæ, plante, elle est cuisinée avec des pommes de terre en sauce avec de l'ail et des fèves séchées, elle porte le

nom de “bešniṭ” chez les Aït Khlifa)

• [XF] m., {a}sekniw

• [XF], [MS] f., sennayriya

جَزَرٌ بَرِّيٌّ ، نَبْتَةٌ :

سْكْنِوْ

سْنَّيْرِيَ

ⵙⵇⵏⵉⵍ

ⵙⵏⵏⴰⵣⵓⵉⵣⴰ

CAROUBE

v. “Caroubier”.

CAROUBIER (lat. ceratonia siliqua, fam. fabaceæ, arbre), ***CAROUBE*** (fruit du ceratonia silique)

→ Caroubier :

• [MR], [XL], [ǦƐ] f., tasliwɣa

• [ṢR] f., ṯasliɣwa

• [ǦƐ] f., tisliɣwa

• [ṢR] f., ṯisliɣwa

• [ŠN] f., {ṯ}hasliɣwa | f., pl., {ṯ}hisliɣawin

→ Caroubier/Caroube :

• [MZ] m., {a}xarrub | [XL] m., pl., {i}xarruban, [XF] dim., sing. taxarrubt

• [MR] m., axerrub | m., pl., ixarruban

• [ǦƐ], [MS] ar., f., xarrubet

• [ǦƐ] ar., f., xerruba

• [ṢḤ] ar., {l}xarrub

خَرُّوبٌ ، شَجَرَةٌ وَثَمَرةٌ :

شَجَرَةٌ :

تَسْلِوْغَ

تَسْلِغْوَ

تِسْلِغْوَ

ثِسْلِغْوَ

هِسْلِغَوِنْ

شَجَرَةٌ وَثَمَرٌ :

خَرُّبْ | خَرُّبَنْ ، تَخَرُّبْتْ

نَخْرُّبْ | نِخَرُّبْنْ

خَرُّبْتْ

خْرُّبَ

خَرُّبْ

ⵜⴰⵙⵎⵉⵍⵢⴰ

ⵅⴰⵙⵎⵉⵢⵍⴰ

ⵜⵉⵙⵎⵉⵢⵍⴰ

ⵅⵉⵙⵎⵉⵢⵍⴰ

ⴼⴰⵙⵎⵉⵢⵍⴰ | ⴼⵉⵙⵎⵉⵢⴰⵍⵉⵍ

ⵅⴰⵙⵙⴻⵖ | ⵅⴰⵙⵙⴻⵖⴰⵍ, ⵜⴰⵅⴰⵙⵙⴻⵖⵜ

ⴰⵅⴰⵙⵙⵇⵖ | ⵉⵅⴰⵙⵙⴻⵖⴰⵍ

ⵅⴰⵙⵙⴻⵖⵇⵜ

ⵅⵇⵙⵙⴻⵖⴰ

ⵅⴰⵙⵙⴻⵖ

CASCADE, CHUTE D’EAU

• [MR] m., amazzer (ann. : u) | m., pl., imuzzar, dim., sing., ṯamazzerṯ

• [ṢḤ] m., amazzar

• [ṢḤ] top., m., ašeršur, [MS] dim., sing., tašeršurt

• [MR] m., ašaršar | dim., sing. tašaršart (ann. : tš)

• [MS] top., m., {a}šeršur

• [MR] m., {a}šeršar

• [MS] m., {a}šaršur

• ar., f., tišellalin

→ **Elle vit dans les cascades :** [MR] Tezdaɣ ḏi tšaršart. v. “Salamandre d’Algérie”.

شَلَّالٌ :

نَمَزُّرْ | نِمُزَّرْ ، تَمَزُّرْتْ

نَمَزَّرْ

نَشْرْشُرْ ، تَشْرْشُرْتْ

نَشَرْشَرْ | تَشَرْشَرْتْ

شْرْشُرْ

شْرْشَرْ

شَرْشُرْ

تِشْلَّلِنْ

تَعِيشُ فِي الشَّلَّالَاتِ : تْزْدْغْ ذِ تْشَرْشَرْتْ

ⵔⵎⵔⵔⵙⵓ | ⵉⵎⵙⵔⵔⵓⵓ, ⵅⵔⵎⵔⵔⵙⵓⵅ

ⵔⵎⵔⵔⵓⵓ

ⵔⵛⵙⵓⵛⵙⵓ, ⵜⵔⵛⵙⵓⵛⵙⵓⵜ

ⵔⵛⵔⵓⵛⵔⵓ | ⵜⵔⵛⵔⵓⵛⵔⵓⵜ

ⵛⵙⵓⵛⵔⵓ

ⵛⵙⵓⵛⵔⵓ

ⵛⵔⵓⵛⵙⵓ

ⵜⵉⵛⵙⵎⵎⵔⵎⵉⵍ

ⵜⵙⵔⵏⵔⵜ ⵅⵉ ⵜⵛⵔⵓⵛⵔⵓⵅ

CASSE, BRIS

[ṢḤ] f., ṯimerziwṯ

تَكْسِيرْ : تِمْرْزِيْوْتْ

ⵅⵉⵎⵙⵓⵔⵉⵍⵅ

CASSER (objet), BRISER, ROMPRE, FRACTURER SE (membre), DÉTRUIRE

[ṢḤ] erẓ, hab. treẓẓa. v. “Casse”, “Gare”, “Piler”.

→ **J’ai cassé :** [ṢḤ] Rẓiɣ

→ **Il a cassé :** [ṢḤ] Yerẓa.

→ **Je n’ai pas cassé la marmite en terre de la femme :** [ṢḤ] U rẓix ṯasilṭ n ṭmeṭṭuṯ.

→ **Ils sont détruits :** [ṢḤ] Rẓan.

كَسَرَ ، اِنْكَسَرَ : نْرْزْ. عَادَةً ؛ تْرْزَّ

كَسَرْتُ : رْزِغْ

كَسَرَ : يْرْزَ

لَمْ أَكْسِرْ قِدْرَ الْمَرْأَةِ : ئـ رْزِخْ تَسِلْخْ نـ خْمْطُّتْ

دُمِّرُوا : رْزَنْ

ⵙⵓⵣ : ⵜⵓⵙⵣⵣⵓ

ⵓⵣⵉⵢ

ⵉⵙⵓⵣⵓ

ⵙ ⵓⵣⵉⵅ ⵅⵓⵙⵉⵎⵜⵙ | ⵜⵙⵔⵙⵄⵄⵙⵅ

ⵓⵣⵓⵍ

CASTRER

• [ṢḤ] ež, hab. ddez. v. “Pince”, “Accoucher”.

• [ṢḤ] jebbar

→ **Il les castre :** [ṢḤ] Ijebbar-ṯen.

→ **Ils le castreront :** A t-ežen.

خَصَى حَيَوَانًا :

نْخْ. عَادَةً ؛ دْزْ

زْبَّرْ

يَخْصِيهِمْ : يْزْبَّرْ-ثْنْ

سَيَخْصُونَهُ : ئـ ثْ-خْنْ

ⵙⵏⵣ : ⵏⵏⵙⵣ

ⵊⵙⵙⵓⵓ

ⵉⵊⵙⵙⵓⵓ-ⵅⵙⵍ

ⵓ ⵜ-ⵙⵏⵣⵙⵍ

CAUSER

v. “Parler”.

CAVALIER

[ṢḤ] m., amnay | m., pl., imnayen

خَيَّالٌ : نَمْنَيْ | يِمْنَيْنْ

ⵓⵎⵏⵓⵉ | ⵉⵎⵏⵓⵉⵏ

CAVERNE

v. “Grotte”.

CAVITÉ (dans le mur de la maison amazigh pour y entreposer toute sorte d’objet)

[ṢḤ] lğiḏran

جَوْبٌ : لْجِذْرَنْ

ⵍⵊⵉⵔⵓⵏ

CE QUE pr. rel.

• [ṢḤ] maṭṭa. v. pr., inter. “Que ?”.

• [ṢḤ] matta

• [ṢḤ] maṭṭi

• [ṢḤ] maṭṭin

→ **Je ne sais pas ce qu’il y a :** [ṢḤ] U sina maṭṭa illa.

→ **Ce qu’il y a :** [ṢḤ] Maṭṭa illan.

→ **Tu n’as évoqué le sujet de ce qu’ils mangeaient comme nourriture :** [ṢḤ] U tenniḍ ḵ maṭṭin ṭuɣa ṭeṭṭen yaɛni ṯučiṯ.

→ **Ce que je te dis :** [ṢḤ] Maṭṭa a k-iniɣ.

→ **Ce qu’elle dit :** [ṢḤ] Maṭṭi ṯenna.

→ **Chacun y met ce qu’il a :** Kull yiğ matta ɣr-es.

مَا ، مَاذَا ، الشَّيْءُ الَّذِي :

مَخَّ

مْتَّ

مَخِّ

مَخِّنْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَحْدُثُ : نُـ سِنَ مَخَّ ئِلَّ

مَاذَا يُوجَدُ : مَخَّ ئِلَّنْ

لَمْ تَتَحَدَّثْ عَنْ مَا يَأْكُلُونَهُ : نُـ ثْنِضْ كْ مَخِّنْ طْغَ خُغَ خْخُّنْ يَعْنِ ثْخِثْ

مَاذَا سَأَقُولُ لَكَ : مَخَّ نَـ كْـئِنِغْ

مَاذَا تَقُولُ : مَخِّ ثْنَّ

كُلُّ وَاحِدٍ يَضَعُ فِيهِ مَا عِنْدَهُ : كُلْ يِجْ مَتَّ غْرْ-سْ

ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵓ

ⵊⵓⵜⵜⵓ

ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵉ

ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵉⵍ

ⵚ ⵙⵉⵍⵓ ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵉⵎⵎⵓ

ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵉⵎⵎⵓⵍ

ⵚ ⵜⵚⵍⵍⵉⵉⵉ ⵣ ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵉⵍ ⵜⵙⵚⵜⵓ ⵜⵙⵚⵜⵙⵜⵙⵚⵍ ⵉⵓⵃⵍⵉ ⵅⵚⵛⵉⵅ

ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵓ ⵇ-ⵉⵍⵉⵏ

ⵊⵓⵜⵙⵜⵙⵉ ⵅⵚⵍⵍⵓ

ⵇⵚⵎⵎ ⵉⵉⵊ ⵊⵓⵜⵜⵓ ⵏⵙ-ⵚⵙ

CE, CET, CETTE, CES pr., dém., rapp., inv.

• [ṢḤ] -a

• [ṢR] -u

• [ṢḤ], [MƐ] -ay

• [MR] -aya

• [ṢḤ] -ayyi

• [ṢḤ] -ayi

• [MR] -ayin

• [ṢḤ] -ayini
• -ağği
• [MR] -iyu
• [MR] -yaya
• [ṢḤ], [MƐ] -yayyi
• [MR] -yayin

→ **Cet homme âgé :** [MR] Amɣar-iyu.

→ **Ce chemin-ci :** Ubriḏ-a.

→ **Cet homme-ci :** [MƐ] Arğaz-ay

→ **Cette année-ci :**

• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-a.
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-ay.
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-ayi.
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-aği.
• [ṢR] Asuḡḡʷas-u.

→ **Ma fille a jeûné cette année :** Yelli ṯuẓam aseggʷas-a.

→ **Ce cheval :** Aḵiḏaṛ-ağği.

→ **Ce garçon est turbulent :** [ṢḤ], [MƐ] Abučči-yayyi iqbaḥ.

هَؤُلَاءِ هَذَا ، ذَا ، هَذِ ، هِذِي :

-ـَـ
-ـُـ
-ـَيْ
-ـَيَ
-ـَيِ
ـَيِّ
-ـَيِ
-ـَيِنْ
-ـَيِنِ
-ـَجِّ
-ـِيُ
-ـِيَ

-ـِيِّ
-ـِيِنْ
هَذَ الرَّجُل الْكَبِير : نَمْغَرْ-ـِيُ
هَذَا الْطَّرِيقُ : نَبْرِدْ-ـَـ
هَذَا الرَّجُلُ : نَرْجَزْ-ـَيْ
هَذَا الْعَام :
نَسْغْوَسْ-ـَـ
نَسْقُّوَسْ-ـَيْ
نَسْقُّوَسْ-ـَيِ
نَسْقُّوَسْ-ـَجِ
نَسُقُّوَسْ-ـُـ
صَامَتْ بِنْتِي هَذَا الْعَامُ : يْلِّ تُزَمْ نَسْقُّوَسْ-ـَـ
هَذَا الْحِصَانُ : نَكِذَرْ-ـَجِّ
هَذَا الْوَلَدُ مُشَاغِبٌ : نَبُجِّ-ـِيَ ـِيِّ يُقْبَحْ

-ⴰ
-ⴰ̣
-ⴰⵔ
-ⴰⵔⴰ
-ⴰⵔⵔⴹ
-ⴰⵔⴹ
-ⴰⵔⴹⵏ
-ⴰⵔⴹⵏⴹ
-ⴰⵅⵅⴹ
-ⴹⵔⴰ̣
-ⵔⴰⵔⴰ
-ⵔⴰⵔⵔⴹ
-ⵔⴰⵔⴹⵏ
ⴰⵍⵢⴰⵓ-ⴹⵔⴰ̣
ⴰ̣ⵖⵓⴹⵔ-ⴰ
ⴰⵓⵅⴰⵜ ⴰⵔ
ⴰⵙⴰⵅⵅⴰⵙ-ⴰ
ⴰⵙⴰⵅⵅⴰⵙ-ⴰⵔ

ⵄⵉⵓⵅⵅⵍⵄⵉⵏⵄⵗⵉ

ⵄⵉⵓⵅⵅⵍⵄⵉⵏⵄⵅⵉ

ⵄⵉⵓⵅⵅⵍⵄⵉⵏⵓ

ⵓⵎⵎⵉ ⵅⵓⵜⵄⵔ ⵄⵉⵅⵅⵍⵄⵉⵏⵄ

ⵄⵇⵉⵅⵄⵕⵅⵄⵅⵅⵉ

ⵄⵏⵓⴼⴼⵉⵏⵄⵗⵗⵉ ⵉⵣⵏⵄⵣ

CE, CET, CETTE, CES pr., dém., éloig., var.

• sing., iyin

• sing., aḏin

• sing., nni

• sing., iyinuwa

• sing., inubbʷa

• pl., iḏin

• pl., inni

→ **Ce miel-là :** Ṯamemṭ-ayini.

→ **Cet homme-là :**

• [ṢḤ], [MƐ] Arǧaz-iyin.

• [ṢḤ] Arǧaz-iyinuwa.

• [MƐ] Arǧaz-inubbʷa.

→ **Cette femme-là :** [ṢḤ] Ṯameṭṭuṯ-aḏin.

→ **Ces rivières-là :** Iɣezran-inni.

→ **Ces hommes-là :** [ṢḤ] Irgazen-iḏin.

→ **Ces femmes-là :** [ṢḤ] Lxalaṯ-iḏin.

ذَلِكَ ، تِلْكَ ، أُولئِكَ :

ئِينْ

ئَذِنْ

ـِّ

ئِينُوَ

ئِنُّبُّوَ

ئِذِنْ

ئِنِّ

ذَلِكَ الْعَسَلُ : ثَمْمْخْ-ئَينِ

ذَلِكَ الرَّجُلُ :

نَرْقَزْ-ئِينْ

نَرْجَزْ-ئِينُوَ

نَرْقَزْ-ئِينُّبُّوَ

تِلْكَ الْمَرْأَةُ : ثَمْطُّثْ-ئَذِنْ

أُولَئِكَ الْأَنْهَارُ : ئِغْزْرَنْ-ئِنِّ

أُولَئِكِ الرِّجَالُ : ئِرْقَزْنْ-ئِذِنْ

أُولَئِكَ النِّسَاءُ : لْخَلَثْ-ئِذِنْ

ⵉⵗⵉⵍ

ⵄⵎⵉⵍ

ⵍⵍⵉ

ⵉⵗⵉⵍⵓⵍⵄ

ⵉⵍⵓⵙⵙⵍⵓ

ⵉⵎⵉⵍ

ⵉⵍⵍⵉ

ⵅⵄⵔⵓⵔⵜⵙ-ⵄⵗⵉⵍⵉ

ⵄⵇⵅⵄⵜ-ⵉⵗⵉⵍ

ⵄⵇⵅⵄⵜ-ⵉⵗⵉⵍⵓⵍⵄ

ⵄⵇⵅⵄⵜ-ⵉⵍⵓⵙⵙⵍⵓ

ⵅⵄⵔⵓⵓⵅ-ⵄⵎⵉⵍ

ⵉⵏⵓⵜⵇⵄⵍ-ⵉⵍⵍⵉ

ⵉⵇⵅⵄⵜⵓⵍ-ⵉⵎⵉⵍ

ⵍⵅⵄⵍⵄⵅ-ⵉⵎⵉⵍ

CECI

v. “Celui-ci”.

CÉDRAIE

v. “Cèdre de l’Atlas”.

CÉDRAT

v. “Cédratier”.

CÉDRATIER (lat. citrus medica, fam. rutaceæ, arbrisseau)**,** ***CÉDRAT*** (fruit du citrus medica, agrume)

[MS] m., {a}zembaɛ

أتْرُج ، تـرُنْج ، شُجَيْرَةٌ وَثَمْرَةٌ **:**

زْمْبَعْ

ⵣⵓⵔⴱⴰⵛ

CÈDRE DE L’ATLAS (lat. cedrus atlantica, fam. pinaceæ, arbre)

• [ṢḤ] m., id̲gel (ann. : yi) | m., pl., id̲eglen, dim. sing., t̲id̲gelṭ | dim., pl. t̲id̲gilin

• [ṢḤ] dim., sing., tid̲gelṭ

• [ṢḤ] dim. sing., t̲ad̲gelṭ

• [ṢḤ] dim. sing., {t̲}had̲gelṭ

• [ṢḤ] dim., sing., t̲id̲gellat

• [ṢḤ] dim., sing., tingal

• [MS] dim., sing., tengal

• [MƐ] ar., meddada

→ Un cèdre :

[ṢḤ] m., yišt n tid̲gelṭ

أَرْزٌ أَطْلَسِيّ ، شَجَرَةٌ **:**

يَذْقُلْ | يَذْقُلْنْ ، تِذْقُلْخْ | تِذْقِلِنْ

تِذْقُلْخْ

تَذْقُلْخْ

هَذْقُلْخْ

تِذْقُلَّتْ

تِنْقَلْ

تْنْقَلْ

تِنْقَلْ

مْدَّدَ

أَرْزُ وَاحِدٌ : يِشْتْ نْـ تِذْقُلْخْ

ⵉⴷⵇⵍⵉ | ⵉⴷⵇⵍⵉⵏ, ⵅⵉⵎⵇⵍⵉⵜⴰ | ⵅⵉⵎⵇⵉⵏⵉ

ⵜⵉⵎⵇⵍⵉⵜⴰ

ⵅⴰⵎⵇⵍⵉⵜⴰ

ⴼⴰⵎⵇⵍⵉⵜⴰ

ⵅⵉⵎⵇⵍⵍⴰⵜ

ⵜⵉⵏⵇⴰⵍ

ⵜⵏⵏⵇⴰⵍ

ⵅⵉⵏⵇⴰⵍ

ⵔⵏⵍⵍⴰⵍⴰ

ⵖⵉⴳⵜ ⵏ ⵜⵉⵎⵇⵍⵉⵜⴰ

CELA

v. “Celui-là”.

CÉLÉBRATION

• [MS] zerda

• [ṢḤ] ar., sing., lwaɛdet̲ | pl., luɛayed̲

• [ṢḤ] ar., luɛadi

→ **Autrefois, ils faisaient la fête ici même à la Qalaa :** [MR] Zerda, zik lḥal ṭeggen d̲a-ya d̲i Lqelɛa-yaya.

اِحْتِفَالٌ :

زْرْدَ

لْوَعْدْثْ | لْعَيْذْ

لْعَدِ

فِي مَا مَضَى كَانَتِ الْحَفْلَةِ تُقَامُ هُنَا عِنْدَ الْقَلْعَةِ : زْرْدَ ، زِكْ لْحَلْ خْقُنْ ذَـيَ ذِ لْقَلْعَـيَي.

ⵣⵓⵕⴰ

ᐊᒐᓄᓇᐱᐧᐣ | ᐊᐦᓇᓄᔪᐧᐯ

ᐊᐦᓇᓄᐱᐸ

ᐧᐣᐧᐣᐱᓄ, ᐧᐣᐸᐣ ᐊᐳᓄᐊ ᑊᐧᐣᐧᐣᐱᐧᐣᐧᐣᐱᐧᐣᐧᐣᐱ

CELLES-CI pr., dém., rapp.

• [ṢḤ] ṯiddi

• [ṢḤ] ṯwiḏi

أُولَاءِ ، هَؤُلَاءِ :

ثِدِّ

ثْوِذِ

ⵅⴹⴷⴹ

ⵅⵍⴹⵎⴹ

CELUI-LÀ, CELA, CELUI pr., dém., éloig.

• [ṢḤ], [MR] win

• [MR] waḏi

• [MR] wadi

• [ṢḤ], [MR] waḏin

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] wadin (ann. : u)

• [ṢḤ] winni

• [ṢḤ] winna

• [ṢḤ] winuwwa

• [ṢḤ], [MƐ] winubbʷa

→ **Qui est celui qui n'est pas venu ici ? :** [MƐ] Man-waṯ win u d-yusi ḵ ?

→ **Celui-là est le tien :** [ṢḤ] Wa-din nneḵ.

→ **Ceci est meilleur que cela :** [ṢḤ] Wadda xir uwadin.

الَّذِي ، ذَا ، كَذَلِكَ :

وِنْ

وَذِ

وَدِ

وَذِنْ

وَدِنْ

وِنِّ

وِنَّ

وِنُوَّ

وِنُبُوَ

مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْتِ هُنَا : مَنْ-وَتْ وِنْ نُـ دْـيُسِ كْ

ذَلِكَ لَكَ : وَدِنْ تْكْ

هَذَا خَيْرٌ مِنْ ذَا : وْدَّ خِرْ نُوَدِنْ

ⵍⴹⵏ

ⵍⴰⵎⴹ

ⵍⴰⴷⴹ

ⵍⴰⵎⴹⵏ

ⵍⴰⴷⴹⵏ

ⵍⴹⵏⵏⴹ

ⵍⴹⵏⵏⴰ

ⵍⴹⵏ:ⵍⵍⴰ

ⵍⴹⵏ:ⵜⵜⵯⴰ

ⵛⴰⵏ-ⵍⴰⵅ ⵍⴹⵏ : ⴷ-ⵉ:ⵙⴹ ⵣ

ⵍⴰⴷⴹⵏ ⵏⵏ:ⵣ

ⵍⴰⴷⴷⴰ ⵅⴹⵓ :ⵍⴰⴷⴹⵏ

CEUX-LÀ, CEUX pr., dém., éloig.

• [ṢḤ] wiḏ

• [ṢḤ] wid

• [ṢḤ] wiḏin

الَّذِينَ ، أُولَئِكَ :

وِذْ

وِدْ

وِذِنْ

ⵍⴹⵎ

ⵍⴹⴷ

ⵍⴹⵎⴹⵏ

CELLE-LÀ, CELLE pr., dém., éloig.

• [ṢḤ] ṯin

• [ṢḤ] ṯaḏin

• [ṢḤ] ṯadin

الَّتِي ، تِلْكَ :

ثِنْ

ثَذِنْ

ثَدِنْ

ⵅⴹⵏ

ⵅⴰⵎⴹⵏ

ⵅⴰⴷⴹⵏ

CELLES-LÀ, CELLES pr., dém., éloig.

• [ṢḤ] ṯiḏ

• [ṢḤ] ṭiḏin

اللَّوَاتِي ، أُولَئِكَ :

ثِذْ

ثِذِنْ

ⵅⴹⵎ

ⵜⴰⴹⵎⴹⵏ

CELUI pr., dém.

v. “Celui-là”.

CELUI QUI ?

v. “Qui ?”.

CENDRE

• [MR] m., pl., iɣdan

• [ǦƐ] m., iɣad | m., pl., iɣiɣden

رَمَادٌ :

ئِغْدَنْ

ئِغَدْ | ئِغِغْدَنْ

ⵉⴳⴷⴰⵏ

ⵉⵖⴰⴷ | ⵉⵖⵉⵖⴷⴰⵏ

CENTAURÉE CHAUSSE-TRAPPE, CENTAURÉE ÉTOILÉE, CHARDON ÉTOILÉ (lat. centaurea calcitrapa, fam. asteraceæ, plante)

• [MR] m., abu neqqar (ann. : u)

• [MS], [XF] m., {a}neggar

• [XF] f., ṣurm lǧağa

→ Les épines de la centaurée chausse-trappe :

[MR] asennan n ubu neqqar

بُو نَقَّار ، قَنْطُرْيُونٌ جِيرِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

نَبُ نْقَّرْ

نْقَّرْ

صُرْمْ لْجَجَ

شَوْكُ بُو نَقَّارْ : نَسْنَّنْ نْـ نُبُ نْقَّرْ

ⴰⴱⵓ ⵏⵇⵇⴰⵔ

ⵏⵅⵅⴰⵔ

ⵎⵓⵔⵛ ⵅⵅⴰⵅⴰ

ⴰⴳⵏⵏⴰⵏ | ⵓⴱⵓ ⵏⵇⵇⴰⵔ

CENTRAL

v. “Milieu”.

CENTRE

v. “Milieu”.

CÉRÉALE

• [ṢḤ], [MR] m., imendi | m., pl., imendiyen. v. “Épi de maïs”, “Sorgo commun”, “Maïs”, “Riz”, “Orge commune”, “Blé dur”,

“Avoine cultivée”, “Épi mûr”, “Épi vide”, “Tige végétale de la plante céréalière”, “Moulin à grains”.

• [MR] m., amendi

• [ŠN] coll., imendi

→ **Ils ont semé des céréales :** [ṢḤ] Zerɛan imendi.

→ **Les céréales sont moissonnées puis entreposées par les femmes dans une pièce. Elles les battent à l’aide de bâtons pour extraire les grains des tiges végétales. Ils sont ensuite cuits à la vapeur dans un couscoussier. Après leur séchage, ils sont mis à dorer dans le poêlon en terre cuite. Enfin, ils sont moulus et tamisés jusqu’à l’obtention d’une semoule moyenne comme celle d’orge :** [MR] Imendi-yayin a meggrent membaɛd ṯimɣarin a ggant zdaxel zeqqa. A d-awin igeḍman, wadda a xabḍent. A sufɣun zig-es ṯalǧa, imendi-yayin a iqqim. Membaɛd a fawrent g tebšušṯ. Ma iqqar ṭeggenṭ zdaxel uwafan a run/a ḥmun/a glunt. Ma glunt xlaṣ isemma inwa. Ma inwa a d-awin tisirt. Membaɛd a sayren imendi-yayin a sufɣun zig-es ṯiwzan uwarḵul.

حُبُوبٌ :

يِمْنْدِ | يِمْنْدِيْنْ

نَمْنْدِ

يِمْنْدِ

زَرَعُوا حُبُوبًا : زْرْعَنْ يِمْنْدِ

تُحْصَدُ الْحُبُوبُ وَيُخَزِّنَّهَا النِّسَاءُ فِي غُرْفَةٍ. ثُمَّ تُخْبِطْنَهَا بِالْعُصِيِّ لِيَفْصُلْنَ الْحُبُوبَ عَنِ السُّنْبُلَةِ. ثُمَّ يَضَعْنَهَا عَلَى الْبُخَارِ فِي الْكَسْكَاسِ. بَعْدَ مَا جَفَّتْ يُحَمِّصْنَهَا فِي مِقْلَاةٍ فَخَّارِيَّةٍ. وَأَخِيرًا يَطْحَنَّهَا وَيُغَرْبِلْنَهَا حَتَّى يَحْصُلْنَ عَلَى سَمِيدٍ مُتَوَسِّطٍ مِثْلَ سَمِيدِ الشَّعِيرِ : يِمْنْدِ-يَيِنْ أَ مْقَرْنَّتْ مْمْبَعْدْ تْمْغَرِنْ أَ قْنْتْ زْدَخْلْ زْقَّ. أَ دْ-نَوِنْ يِقْضَمَنْ وَدَّ أَ خَبْضَنْتْ. أَ سِبْغُنْ زِقْ-سْ ثَلَقْ يِمْنْدِ-يَيِنْ أَ يِقِّمْ. مْمْبَعْدْ أَ فِوْرَنَّتْ قَـ تْبْشُشْتْ. مَـ يِقَّرْ. خْفَّنْخْ زْدَخْلْ نُوَفِنْ أَ رُنْ/أَ حْمُنْ/أَ قْلَنْتْ. مَـ قْلَنْتْ خْلَصْ يِسْمَّ يِنْوَ. مَـ يِنْوَ أَ دْ-نَوِنْ تِسِرْتْ. مْمْبَعْدْ أَ سَيْرَنْ يِمْنْدِ-يَيِنْ أَ سِبْغُنْ زِقْ-سْ ثِوْزَنْ نُوَرْكُلْ.

ⵉⵎⵙⵏⵉ | ⵉⵎⵙⵏⵉⵔⵙⵏ

ⴰⵎⵙⵏⵉ

ⵉⵎⵙⵏⵉ

ⵅⵙⵓⵃⴰⵏ ⵉⵎⵙⵏⵉ

ⵉⵎⵙⵏⵉ-ⵔⴰⵔⵉ ⴰ ⵎⵙⵅⵅⵓⵙⵏⵜ ⵎⵙⵎⴱⴰⵃⵏ ⵅⵉⵎⵢⴰⵓⵉ ⴰ ⵅⵅⴰⵏⵜ ⵅⵏⴰⵅⵙⵍ ⵅⵙⵎⵎ. ⴰ ⵏ-ⴰⵍⵉ ⵉⵅⵙⵉⵎⵎⴰⵏ ⵍⴰⵏⵏⴰ ⴰ ⵅⴰⴱⵉⵙⵏⵜ. ⴰ ⵙⴰⵃⵢⵙⵏ ⵅⵉⵅ-ⵙⵙ ⵅⴰⵍⵅⴰ, ⵉⵎⵙⵏⵉ-ⵔⴰⵔⵉ ⴰ ⵉⵍⵍⵉⵎ. ⵎⵙⵎⴱⴰⵃⵏ ⴰ ⵃⴰⵍⵓⵙⵏⵜ ⵅ ⵜⵙⴱⵛⵙⵛⵅ. ⵎⴰ ⵉⵍⵍⴰⵓ ⵜⵙⵙⵅⵅⵙⵏⵜⵙ ⵅⵏⴰⵅⵙⵍ ⵙⵍⴰⵃⴰⵏ ⴰ ⵓⵙⵏ/ⴰ ⵏⵎⵙⵏ/ⴰ ⵅⵍⵙⵏⵜ. ⵎⴰ ⵅⵍⵙⵏⵜ ⵅⵍⴰⴽ ⵉⵙⵙⵎⵎⴰ ⵉⵏⵍⴰ. ⵎⴰ ⵉⵏⵍⴰ ⴰ ⵏ-ⴰⵍⵉ ⵜⵉⵙⵉⵓⵜ. ⵎⵙⵎⴱⴰⵃⵏ ⴰ ⵙⴰⵔⵓⵙⵏ ⵉⵎⵙⵏⵉ-ⵔⴰⵔⵉ ⴰ ⵙⴰⵃⵢⵙⵏ ⵅⵉⵅ-ⵙⵙ ⵅⵉⵍⵅⴰⵏ ⵙⵍⴰⵓⴷⵙⵍ.

CERISE (fruit du prunus avium)

[ṢḤ] ar., coll., aḥbelmluḵ (ann. : wa). v. “Cerisier acide”, “Merisier”.

→ **Nous allons au pays pour cueillir des cerises :** Neṭeddu ɣ tmazirt baš a nekkes aḥbelmluḵ.

كَرَزٌ حُلْوٌ ، ثَمَرَةٌ :

نَحْبَلْمُلْكْ

نَذْهَبُ إِلَى الْبَلَدِ لِنَقْطُفَ الْكَرَزَ : نْخُدُّ غَـ تْمَزِرْتْ بَشْ نَـ نْكَّسْ نَحْبَلْمُلْكْ

ⴰⴷⵓⵍⵍⵓⵎ

ⵍⵙⵜⵙⵙⵍⵍⵙ ⵢ ⵜⵎⴰⵅⵉⵓⵜ ⵓⴰⴳ ⴰ ⵍⵙⴷⴷⵙⵙ ⴰⴷⵓⵍⵍⵓⵎ

CERISIER ACIDE, CERISIER AIGRE, GRIOTTIER (lat. prunus cesarus, fam. rosaceæ, arbuste, utilisé comme porte greffe)

[MS] ar., ḥabb lemluk lḥarṭani. v. “Cerise”, “Merisier”.

حَبّ الْمُلُوك حَرْطَانِي ، شُجَيْرَةٌ :

حَبُّ لْمُلُكْ لْحَرْطَنِ

ⵅⴰⵖⵖ ⵍⴱⵍⴹⵓ ⵍⵅⴰⵔⴰⴹ

CERTAIN, QUELQUE

• [ṢḤ] ḵra

• ar., lbaɛḍ

→ **Certains apportent des figues, certains des dattes, certains des jujubes :** [ṢḤ] Ḵra iṭawi tazert ḵra iṭawi ḍ ṭmer ḵra iṭawi ḍ lɛennaḇ.

→ **Donne-moi quelques figues :** Uš-iyi-d ḵra n ṭazert.

→ **Il y a certains qui parlent taqbaylit à Tafrawt :** [ṢḤ] Llan ḵra medden g Ṯafrawṯ hadran ṯaqḇayliṯ.

→ **Certains parlent et d’autres non :** [ṢḤ] Ḵra haddran ḵra u haddran ḵ.

بَعْضٌ : كْرَ

الْبَعْضُ مَنْ يَجْلُبُ التِّينَ أَوِ التَّمْرَ أَوِ الْعَنَّابَ : كْرَ يْخُوِ تَزْرْتْ كْرَ يْخُوِ دْ خْمْرْ كْرَ يْخُوِ دْ لْعْنَّبْ

أَعْطِنِي بَعْضَ التِّينِ : نُشْ-يِي-دْ كْرَ نْـ خَزْرْتْ

يُوجَدُ مَنْ يَتَكَلَّمُ تَاقْبَيْلِيتْ فِي تَافْرَاوْتْ : لَّنْ كْرَ مْدَّنْ قْـ تْفْرَوْتْ هَدْرَنْ تَقْبَيْلِيتْ

الْبَعْضُ يَتَكَلَّمُ وَالْبَعْضُ الْآخَرِ لَا : كْرَ هَدْرَنْ رَ نْـ هَدْرَنْ كْ

ⵅⴰ

ⵅⴰ ⵉⵜⴰⵍⵉ ⵜⴰⵣⵓⵜ ⵅⴰ ⵉⵜⴰⵍⵉ V ⵜⴰⵎⵓⴰ ⵅⴰ ⵉⵜⴰⵍⵉ V ⵍⵃⵓⵍⵍⴰⵏ

ⵓⴳ-ⵉ-ⵗⵉⵉ-ⵏ ⵅⴰ ⵍ ⵜⴰⵣⵓⵜ

ⵍⵍⴰⵍ ⵅⴰ ⵎⵓⵍⵍⵓⵍ ⵜ ⵅⴰⵃⴰⴰⵍⵅ ⴼⴰⵏⴰⵍ ⵅⴰⵥⵏⴰⵗⵍⵅ

ⵅⴰ ⴼⴰⵏⵏⴰⵍ ⵅⴰ ⵓ ⴼⴰⵏⵏⴰⵍ ⵅ

CERVEAU

v. “Cervelle”.

CERVELLE, CERVEAU

• [MƐ] m., alḵuḵ

• [ṢḤ] m., pl., alḵuḵen

• [ŠN] m., alli

• [ṢḤ] ar., lmuxx

مُخٌّ ، نُخَاعٌ :

نَلْكُكْ | نَلْكُكْنْ

نَلِّ

لْمُخّْ

ⴰⵍⵅⵓⵅ | ⴰⵍⵅⵓⵅⵓⵍ

ⴰⵍⵍⵉ

ⵍⵎⵓⵅⵅ

CETTE CHOSE-LÀ

[ṢḤ], [MR] aynaṯ

هَذَا الشَّيْءُ : نَيْنَثْ

ⴰⵗⵍⴰⵅ

CES CHOSES-LÀ

[ṢḤ] inaṯen

هَؤُلَاءِ الْأَشْيَاءُ : ئِنَثْنْ

ⵉⵍⴰⵅⵓⵍ

CEINTURE

v. “Cordelière”.

CEINTURE (grosse, à mettre autour de la taille, pour homme)

[ṢḤ] m., aḥezzam lantirak. v. “Ceinturer”.

حِزَامٌ كَبِيرٌ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالرِّجَالِ **:** نَحْزُمْ لَنْتِرَكْ

ⵄⴰⵣⵣⴰⵎ ⵍⴰⵏⵜⵔⴰⴽ

CEINTURER

[ṢḤ] ar., ḥazzam. v. “Ceinture”.

حَزَّمَ : حَزَّمْ

ⵣⴰⵣⵣⴰⵎ

CHAABANE (mois islamique précédent celui du ramadan)

[MR] ar., šeɛban

→ **Nous nous réjouissons de l’entrée du mois de chaabane (litt. la lune de chaabane) :** [MR] A nefraḥ s wayyur n šeɛban.

→ **Nous jeûnons durant le mois de chaabane :** [MR] Šeɛban-ayin a nẓum ḏig-es.

شَعْبَانٌ :

شْعْبَنْ

نَفْرَحُ بِحُلُولِ شَهْرِ شَعْبَانِ : أَ نْفْرَحْ سْـ وَيُّرْ نْـ شْعْبَنْ.

نَصُومُ خِلَالَ شَهْرِ شَعْبَانِ : شْعْبَنْ-نَيِنْ أَ نْزُمْ ذِقْ-سْ.

ⵛⴰⵃⴱⴰⵍ

ⴰ ⵍⴰⵅⵓⴰⵣ ⴱ ⵍⴰⵢⵢⴰⵓ ⵍ ⵛⴰⵃⴱⴰⵍ.

ⵛⴰⵃⴱⴰⵍ-ⴰⵢⵉⵍ ⴰ ⵍⵣⴰⵎ ⵜⵉⵅ-ⴰⴱ.

CHACAL, LOUP

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS] m., uššen (ann. : uwu, bu) | m., pl., uššan, f., ṯuššenṭ | f., pl., ṯuššanin. v. “Mariage du chacal”.

• [MS] f., tuššent

• [ṢR], [ŠN] m., uššen (ann. : uwu) | m., pl., uššanen

• m., pl., uššanin

• [MS] m., si mḥammed

→ **Le Ravin du Chacal :** [ṢḤ] top., Iɣzer buššen

→ **Il a été demandé au chacal : — « Que désirerais-tu en ce monde ? » Il leur répondit : — « Ce qui me comblerait est que la saison d’abondance dure éternellement, que tous les chemins que j’emprunte soient plats et que la pleine lune éclaire toute mes nuits** (i.e., une personne qui cherche la facilité en toute chose) **:** [ṢḤ] fab., Seqsan uššen nnan-as : — « Maṭṭa ṯexseḍ g ddunit-nnek ? » Yenna-yasen : — « Nekk tradiy a ṯili ddunit : Xrif g xrif, abriḏ yessuma, ṯiziri kull yiḍ. ».

اِبْنُ آوَى ، ذِئْبٌ :

نُشْنْ | نُشَنْ، نُشَنْچْ | نُشْنِنْ

نُشْنْتْ

نُشْنْ | نُشَنْنْ

نُشَنِنْ

سِـ مْحَمَّدْ

وَادِي ابْن آوَى : يَغْزْرْ بُشْنْ

سَقْسَوْ الذِّيبْ قَالُوا لُو : وَشْنُوا هِيَ الْحَاجَة اللِّي بْغِيتْهَا تْكُونْ فِي دُنْيَا نْتَاعْكْ ؟ قَالْهُمْ : أَنَا نَرْضَى بِالدُّنْيَا تْكُونْ فِيهَا الْمْكْلَة سَايْحَة وُالْمَشْيَة عْلَى الطْرِيقْ سَهْلَة وُالْقْمَرْ يكُونْ بَدْرْ كُلْ لِيلَة . سْقْسَنْ نُشْنْ نَّنْ-نَسْ : مَخْ تْخَسْنِضْ قْـ دُنِيتْ-نْكْ ؟ يْنْ-يَسْنْ : نْكْ تْرَذِغْ نَـ تْلِ دُنِيتْ : خْرِبْ قْـ خْرْبْ ، نَفْرِذْ يْسُمَ ، تْزِرِ كُلْ يِضْ

ⵛⵛⵛⵏ | ⵛⵛⵛⵍ, ⵅⵛⵛⵛⵏⵜⵙ | ⵅⵛⵛⵛⵍⵉⵍ

ⵜⵛⵛⵛⵏⵜ

ⵛⵛⵛⵏ | ⵛⵛⵛⵍⵏ

ⵛⵛⵛⵍⵉⵍ

ⵉⵏⵅⵏⵓ ⵙⵛⵛⵛⵏ

ⵙⵉ ⵈⵄⵓⵈⵈⵏⵃ

ⵙⵏⵣⵙⵍ ⵛⵛⵛⵏ ⵍⵍⵓⵍ-ⵓⵙ ⵈⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵅⵏⵅⵙⵏⵉ ⵅ ⵃⵃⵛⵍⵉⵅ-ⵍⵍⵏⵡ ⵗⵏⵍⵓ-ⵗⵓⵙⵏ ⵍⵏⵣⵣ ⵜⵙⵓⵡⵉⵏ ⵓ ⵅⵉⵍⵉ ⵃⵃⵛⵍⵉⵅ ⵅⵙⵉⵅ ⵅ ⵅⵙⵉⵅ ⵓⵃⵙⵉⵡ ⵗⵏⵙⵙⵛⵈⵓ ⵅⵉⵅⵉⵙⵉ ⵣⵛⵍⵍ ⵗⵉⵍ

CHAKHCHOUKHA (plat de fête à base de pâte émiettée arrosée de sauce et accompagné de légumes)

[MR] f., tačexšuxṯ

شَخْشُوخَةٌ ، عَجِينٌ مُفَتَّتٌ مُبْتَلٌّ بِالصَّلْصَةِ التَّقْلِيدِيَّةِ وَالْخُضَرِ : تَچَخْشُخْتْ

ⵜⵓⵛⵛⵅⵛⵛⵅⵅ

CHALEUR

• [ṢḤ] f., ṯiẓɣalṭ. v. “Chaud Être”, “Canicule”.

• [ŠN] m., azɣal. v. “Clarté”.

• [ṢḤ] ar. ?, lḥumman. v. “Chaud Être”.

→ **Aujourd’hui, il fait chaud** (litt. c’est la chaleur) **:** Ass-a ṭiẓɣalṭ.

حَرَارَةٌ :

ثِزْغَلْخْ

نَزْغَلْ

لْحُمَّنْ

إِنَّ الطَّقْسَ الْيَوْمَ حَارٌّ : نَسْ-ـَ ثِزْغَلْخْ

ⵅⵉⵅⵏⵓⵡⵜⵙ

ⵓⵅⵏⵓⵡ

ⵡⵅⵛⵈⵈⵓⵍ

ⵙⵙ-ⵓ ⵜⵙⵉⵅⵏⵓⵡⵜⵙ

CHAMAÉCYTISE ALLONGÉ (cytisus triflorus, plante)

[MS], [XF] huggi | heggan. v. “Genêt”.

لِزَانٌ ، نَوْعِيَّةٌ :

هُقِّ | هْقَّنْ

ⵙⵛⵅⵅⵉ | ⵙⵛⵅⵅⵓⵍ

CHAMBRE, PIÈCE

• dim., sing., taxxamt (ann. : te) | dim., pl. tixxamin

• [MR] f., {ta}zeqqa

• [ṢR] {ta}hazeqqa. v. “Maison”.

• [ṢR] ar., f., {ta}ɣurfet | f., pl., {ti}iɣurfatin

غُرْفَةٌ ، بَيْتٌ :

تَخَّمْتْ | تِخَّمِنْ

زْقَّ

هَزْقَّ

غُرْفْتْ | ئِغُرْفَتِنْ

ⵜⵓⵅⵅⵓⵈⵜ | ⵜⵉⵅⵅⵓⵈⵉⵍ

ⵅⵛⵈⵈⵓ

ⵙⵓⵅⵛⵈⵈⵓ

ⵖⵛⵓⵃⵛⵜ | ⵉⵖⵛⵓⵃⵓⵜⵉⵍ

CHAMEAU

v. “Dromadaire”.

CHAMOTTE

v. “Dégraissant”.

CHAMP

• [ṢḤ], [MS], [WZ], [ŠN], [ṢR] m., iger | m., pl., igran

• [MS] m., {i}ger

• [MR] m., iɣer

• [MS] m., pl., {i}grin

• [MR] dim., sing., tigerṯ

• [MS] dim., sing., tigert

• [MR] dim., sing., ṯigerṭ

• [MR] dim., sing., ṯigerṯ. v. “Place”.

• [ǦƐ] dim., pl. tigrin

• [ǦƐ] dim., pl. tigratin

• [MS], [ṢḤ] f., tamazirt | top., f., pl., timizar, dim., pl., timizert

→ Les Champs du Col : [MS] top., {I}Grin Tizi

حَقْلٌ :

يَقْرْ | يَقْرَنْ

قْرْ

يَغْرْ

قْرِنْ

تِقْرْتْ

تِقْرْتْ

تِقْرْخْ

تِقْرْتْ

تِقْرِنْ

تِقْرَتِنْ

تَمَزِرْتْ | تِمِزَرْ ، تِمِزْرْتْ

حُقُولُ الثَّنِيَّةِ : قْرِنْ تِزِ

ⵉⵣⵓⵔ | ⵉⵣⵔⴰⵍ

ⵣⵓⵔ

ⵉⵢⵓⵔ

ⵣⵔⵉⵍ

ⵜⵉⵣⵓⵔⵅ

ⵜⵉⵣⵓⵔⵜ

ⵅⵉⵣⵓⵔⵅ

ⵅⵉⵣⵓⵔⵜⴱ

ⵜⵉⵣⵔⵉⵍ

ⵜⵉⵣⵔⴰⵜⵉⵍ

ⵜⴰⵎⴰⵣⵉⵔⵜ | ⵜⵉⵎⵉⵣⴰⵔⵜ ⵜⵉⵎⵉⵣⵓⵔⵜ

ⵣⵔⵉⵍ ⵜⵉⵣⵉ

CHAMPIGNON

Champignon comestible :

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., ṯareɣla | [ǦƐ] f., pl., ṯireɣla

• [ṢḤ] f., tareɣla

• [ǦƐ] m., pl., ṯiruɣla

• [ŠN] f., {ṯ}haraɣla | f., pl., {ṯ}hiraɣliwin

• [MR] m., agursel, [ṢḤ] dim., pl., tigerselt

• [MS] m., fuggaɛ

Champignon non-comestible :

[ŠN] m., abeččul | m., pl., ibeččal

→ Champignons non-identifiés :

[ṢḤ] m., {a}čeču yiṭan

فِطْرٌ :

تَرْغْلَ | تِرْغْلَ

تَرْغْلَ

تِرُغْلَ

هَرَغْلَ | هِرَغْلِونْ

تَقْرْسْلْ ، تِقْرْسْلْتْ

فُقَّعْ

نَبْچُّلْ | نِبْچَّلْ

نَوْعٌ مِنَ الْفِطْرِ : چْچُ بِطَنَ

ⵅ.ⵓ:ⵉⵏ. | ⵅⵉⵓ:ⵉⵏ.

ⵜ.ⵓ:ⵉⵏ.

ⵅⵉⵓ:ⵉⵏ.

ⴱ.ⵓ.ⵉⵏ. | ⴱⵉⵓ.ⵉⵏⵉⵍⵉⵏ

.ⵅ:ⵓⴰ:ⵏ, ⵜⵉⵅ:ⵓⴰ:ⵏⵜ

ⵃ:ⵅⵅ.ⵛ

.ⴰ:ⴳⴳ:ⵏ | ⵉⴰ:ⴳⴳ.ⵏ

ⴳ:ⴳ: ⵉⵉⵊ.ⵍ

CHANT DE LOUANGES

[MR] ar. lemdiḥ. v. “Chanter”, “Louanger”, “Chant de louanges”, “Panégyriste”.

→ **Lorsqu’ils terminent le chant de louanges :** [MR] Ma ḥebsen lemdiḥ.

مَدَّحَ :

لْمْدِحْ

حِينَ يَقِفُونَ الْمَدْحَ : مَـ حْبْسْنْ لْمْدِحْ.

ⵏ:ⵔⵃⵉⵄ

ⵔ. ⵄ:ⴰⴰⵍ ⵏ:ⵔⵃⵉⵄ

CHANTER

• [ŠN] inziz, hab. ṭinziz. v. “Louanger”, “Chant de louanges”, “Panégyriste”.

• [ṢḤ] ar., ɣenna, hab. tɣenna

→ **Chantons !** f., pl., **:** [ṢḤ] Yamṭ a nninzizeṯ !

→ **Il chante :** Itɣenna.

غَنَّى :

نِنْزِزْ

لِنُغَنِّي : يَمْخْ نَـ نِّنْزِزْثْ

غْنَّ. عَادَةً ؛ تْغْنَّ

يُغَنِّي : نِتْغْنَّ

ⵉⵍⵅⵉⵅ

ⵉ.ⵔⵜⴰ . ⵍⵍⵉⵍⵅⵉⵅ:ⵅ

ⵏ:ⵍⵍ. : ⵜⵏ:ⵍⵍ.

ⵉⵜⵏ:ⵍⵍ.

CHANTER (coq)

• [MR] ɛuɛeš

• [ŠN] šhuwi

→ **Les coqs se mirent à chanter :** [ŠN] Wallan yaziḍen shuwyen.

→ **Les enfants entendirent les coqs :** [ŠN] Arrašen-nni slin yaziḍen šhuwyen.

صَاحَ ، الدِّيكُ **:**

عُعْشْ

سْهُوِ

أَخَذَ تَصِيحُ الدُّيُوك : وَلَّنْ يَزِضْنْ سْهُوْيْنْ

سَمِعَ الصِّبْيَانُ الدُّيُوك : نَرَّشْنْ-نِّ سْلِنْ يَزِضْنْ سْهُوْيْنْ

ⵛ:ⵛ:ⴳ

ⴰⴱⵍⵉⵅ

ⵍ.ⵏⵏ.ⵍ ⵉ.ⵅⵉⵅⵉⵏ:ⵍ ⴰⴱⵍⵉⵅⵉ:ⵍ

.ⴰⴰ.ⴳ:ⵍ-ⵍⵍⵉ ⴰⵏⵉⵍ ⵉ.ⵅⵉⵅⵉⵏ:ⵍ ⴰⴱⵍⵉⵅⵉ:ⵍ

CHARANCON (insecte)

[ǦƐ] m., {a}kuz

؟ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

كُزْ

ⵕ:ⵅ

CHARBON

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., ṯirgin. v. “Charbonnière”.

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., lefḥam

فَحْمٌ خَشَبِيّ :

ثِرْقِنْ

لْفَحَمْ

ⵅⴹⵓⵅⴹⵏ

ⵍⴰⵃⵄⴰⵎ

CHARBON, CARIE (maladie qui touche les céréales)

[XF] f., lekḥila

تَفَحُّمٌ ، مَرَضٌ يُصِيبُ الْحُبُوبَ **:** لْكْحِلَ

ⵍⴰⵅⵄⴰⵍⴰ

CHARBONNIÈRE

[MR] f., tafrant. v. “Charbon”.

؟ : تَفْرَنْتْ

ⵜⴰⵃⵓⴰⵜ

CHARDON À GLU (lat. atractylis gummifera, syn. carlina gummifera, fam. asteraceæ, plante)

• [MƐ] m., ɛaddaḏ

• [MS] m., laddad

جَرْنِيز ، أَدَّادٌ صَمْغِيٌّ ، نَبْتَةٌ **:**

عَدَّدْ

لَدَّدْ

ⵛⴰⵏⵏⴰⵔ

ⵍⴰⵏⵏⴰⵏ

CHARDON D’ESPAGNE, SCOLYME D’ESPAGNE, ÉPINE JAUNE (lat. scolymus hispanicus, fam. asteraceæ, plante, elle se cuisine avec des fèves en sauce pour accompagner le couscous ou alors cuite à la vapeur puis mélangée au couscous, ég. elle se cuisine avec des pommes de terre et “ašnaf”, la moutarde jaune des champs, elle peut, aussi, être bouillie puis mélangée avec des œufs durs ou liquides chez les Aït Khlifa)

• [ǦƐ] f., taɣeddiwt

• [ǦƐ] f., ṯaɣeddiwṯ

• [ṢḤ] f., tagernina

• [ṢḤ] f., ṯagernina

• [XF] f., garnina

قَرْنِينَة ، سكُولِيمِسٌ إِسْبَانِيٌّ ، نَبْتَةٌ **:**

تَغْدِّوْتْ

ثَغْدِّوْثْ

تَقْرْنِنَ

ثَقْرْنِنَ

قَرْنِنَ

ⵜⴰⵖⴹⵏⵏⴹⵍⵜ

ⵅⴰⵖⴹⵏⵏⴹⵍⵅ

ⵜⴰⵅⴹⵓⵏⴹⵏⴰ

ⵅⴰⵅⴹⵓⵏⴹⵏⴰ

ⵅⴹⵓⵏⴹⵏⴰ

CHARDON-MARIE (lat. silybum marianum, fam. asteraceæ, plante)

• [ṢḤ] m., pl., išuken waɣyul

• [MR] m., pl., išuken n waɣyul

• [XF] ar., m., šuk leḥmar

شُوك الْحمَار ، سلِبِينٌ مَرِيمِيٌّ ، نَبْتَةٌ **:**

يِشُكْنْ وَغْيُلْ

يِشُكْنْ نْـ وَغْيُلْ

شُكْ لْحْمَرْ

ⵜⵛⵓⵕⵖⵏ ⵍⴰⵢⵣⵓⵎ

ⵜⵛⵓⵕⵖⵏ ⵏ ⵍⴰⵢⵣⵓⵎ

ⵛⵓⵕ ⵎⵖⵅⵔⴰⵙ

CHARDONNERET (fringilla carduelis, oiseau)

• [ṢḤ] m., baqnin

• [MS] m., {a}meqnin

حَسُّونٌ ، طَائِرٌ **:**

بَقْنِنْ

مْقْنِنْ

ⵙⴰⵣⵏⵜⵏ

ⵔⵖⵣⵏⵜⵏ

CHAROGNE

v. “Cadavre”.

CHARRUE (traditionnel, en bois d’“aškir” ou “ṯayḏa”)

• [ṢḤ], [MR] m., asɣer (ann. : we, uwu) | m., pl., iseɣrawen. v. “Soc”, “Araire”, “Age”, “Mancheron”, “Accessoirs de la charrue”.

• [ṢḤ], [MR] m., asɣar | m., pl., isaɣran

• [ṢR] m., asɣar | m., pl., isɣaren

• [MR] ar., m., ameḥraṯ

→ **Les bœufs de la charrue :** [ṢḤ] Iwgawen uwusɣar.

→ **Ils labourent à l’aide d’une charrue en bois :** [ṢḤ] Ḵerzen s wusɣar uqeššuḏ.

مِحْرَاثٌ :

نَسْغْرْ | ئِسْغْرَوْنْ

نَسْغَرْ | ئِسَغْرَنْ

نَسْغَرْ | ئِسْغَرْنْ

نَمْحْرَثْ

ثِيرَان الْمِحْرَاثِ : يُوقَوْنْ نُوُسْغَرْ

يَحْرُثُونَ بِالْمِحْرَاثِ الْخَشَبِيِّ : كْرْزْنْ سْـ وُسْغَرْ نُقَشُّدْ

ⴰⵙⵢⵓⵙ | ⵜⵙⵓⵢⵙⴰⵍⵏ

ⴰⵙⵢⴰⵙ | ⵜⵙⴰⵢⵙⴰⵏ

ⴰⵙⵢⴰⵙ | ⵜⵙⵢⴰⵙⵏ

ⴰⵔⵓⵅⴰⵅ

ⵜⵍⵅⴰⵍⵏ ⵓⵍⵓⵙⵢⴰⵙ

ⵣⵓⵙⵅⵏ ⵙ ⵍⵓⵙⵢⴰⵙ ⵓⵣⵓⵛⵛⵓⵜ

CHAT

• [ṢḤ] m., amaššu | m., pl., imaššwen, f., ṯamaššuṯ | f., pl., ṯimaššwin

• [MƐ] {a}muṣ

• [MR] m., ammuš

• [MR] m., {a}mmuš

→ **Le chat est entré chez-vous :** Muṣ iḵšem ɣer-wen.

قِطٌّ :

نَمَشُّ | نِمَشُّوْنْ ، ثَمَشُّثْ | ثِمَشُّوِنْ

مُشْ

نَمُّشْ

مُّشْ

دَخَلَ القِطُّ عِنْدَكُمْ : مُشْ نَكْشْمْ غْرْ-وْنْ

ⴰⵔⴰⵛⵛⵓ | ⵜⵔⴰⵛⵛⵍⵏ, ⵅⴰⵔⴰⵛⵛⵓⵅ | ⵅⵜⵔⴰⵛⵛⵍⵜⵏ

ⵔⵓⵛ

ⴰⵔⵔⵓⵛ

ⵔⵔⵓⵛ

ⵔⵓⵛ ⵜⵣⵛⵓⵔ ⵢⵓⵙ-ⵍⵏ

CHAT SAUVAGE (felis silvestris)

• [XF], [MƐ] m., mmuš | m., pl., muššen

• [MR] m., mmuš beṛṛa

• [ṢḤ], [MR] m., mmuš beṛṛan

• [MR] m., buš beṛṛan

• [MR] m., ammuš lexla

• [MR] m., briru (plus petit que “buš beṛṛan”)

→ Animal sauvage avec une grosse queue qui touche le sol : [MR] m., buš berran

→ La Source du Chat sauvage : [MR] top., Ṯala Mmuš.

→ Les Chats sauvages : [XF] top., Muššen.

→La Falaise/Le Rocher du Chat sauvage : [MƐ] Aẓru Mmuš.

→ **Le chat sauvage a de petites pattes alors que celles de la belette sont longues :** [MR] Mmuš beṛṛa ḍar-nnes d imezgan d imešṭuḥen izirḏi ḍar-nnes d ikemlan.

→ **Le chat sauvage a une longue queue, il est solitaire, celui-ci est de grande taille :** [MR] Mmuš beṛṛa ɣr-es ašewwaḍ akemlan iggur waḥd-es wadda yeɛla.

قِطٌّ مُتَوَحِّشٌ ، قِطٌّ بَرِّيٌّ :

مُّسْ | مُشّْنْ

مُّشْ بْرَّ

مُّشْ بْرَّنْ

بُشْ بْرَّنْ

نَمُّشْ لْخْلَ

بُشْ بْرَّنْ

عَيْنُ القِطِّ الْمُتَوَحِّشِ : ثَلَ مُّشْ

الْقِطَطُ الْمُتَوَحِّشَةِ : مُشّْنْ

صَخْرَةُ الْقِطِّ مُتَوَحِّشِ : نَزْرُ مُّشْ

قَوَائِمُ الْقِطِّ الْمُتَوَحِّشِ قَصِيرَةٍ عَلَى عَكْسِ ابْنِ عِرْسٍ : مُّشْ بْرَّ ضَرْ-نْسْ دْ يِمْزْقَنْ دْ يِمْشْطَحْنْ ضَرْ-نْسْ دْ يِكْمْلَنْ

الْقِطُّ الْمُتَوَحِّشِ كَبِيرٌ لَدَيْهِ ذَيْلٌ طَوِيلٌ يَعِيشُ حَيَاةً مُنْزَوِيَةً : مُّشْ بْرَّ غْرْ-سْ تَشْوَّضْ تَكْمْلَنْ يِقْرْ وَحْدْ-سْ وَدَّ يْعْلَ

ⵎⵓⵛⵛ | ⵎⵓⵛⵛⴰⵏ

ⵎⵓⵛ ⴱⴰⵇⵇⴰ

ⵎⵓⵛ ⴱⴰⵇⵇⴰⵏ

ⴱⵓⵛ ⴱⴰⵙⵙⴰⵏ

ⴰⵎⵎⵓⵛ ⵏⴰⵅⵏⴰ

ⴱⵓⵛ ⴱⴰⵇⵇⴰⵏ

ⵅⴰⵏⴰ ⵎⵎⵓⵛ

ⵎⵓⵛⵛⴰⵏ

ⴰⵜⵙⵓ ⵎⵎⵓⵛ

ⵎⵎⵓⵛ ⴱⴰⵇⵇⴰ ⵉⴰⵙ-ⵏⵏⴰⴱ ⴷ ⵉⵎⵎⴰⵅⵅⴰⵏ ⴷ ⵉⵎⵎⴰⵛⵛⴰⵏⵉⵜⵓⵏ ⵉⵣⵉⵙⵙⵉⵅ ⵉⴰⵙ-ⵏⵏⴰⴱ ⴷ ⵉⴽⴰⵎⵍⴰⵏ

ⵎⵎⵓⵛ ⴱⴰⵇⵇⴰ ⵢⵙ-ⴰⴱ ⴰⵛⴰⵍⵍⴰⵉ ⴰⴽⴰⵎⵍⴰⵏ ⵉⵅⵅⵓⵙ ⵍⴰⵣⴷ-ⴰⴱ ⵍⴰⴷⴷⴰ ⵢⴰⵃⵏⴰ

CHATON DU PIN (inflorescence)

• [MR] m., azemmuš n tayḏeṯ. v. “Pin blanc de Provence”.

• [XF] m., {a}zaɣammuš (chaton du pin ?)

• [XF] f., šettayel

عَسِيلٌ :

نَزْمُّشْ نْـ تَيْذْثْ

زَغَمُّشْ

شْتَّيْلْ

ⴰⵜⴰⵎⵎⵓⵛ ⵏ ⵜⴰⵢⵙⵅ

ⵜⴰⵢⴰⵎⵎⵓⵛ

ⵛⵓⵜⵜⴰⵢⵓⵏ

CHATTE

v. fém. “Chat”.

CHÂTAIGNE

• [MS] m., lbelluṭ ṛṛumi. v. “Gland”.

• [ṢR] m., pl., iḥebba uṛumi

• ar., coll., lqeṣṭal

كَسْتَنَاءٌ :

لْبَلُّطْ رُّمِ

يَحْبَّ نُرُمِ

لْقَصْطَلْ

ⵍⴰⵓⵍⵍⵓⵉ ⵕⵕⵓⵔⵉ

ⵉⵅⵓⴰⴰⴰ ⵓⵕⵓⵔⵉ

ⵍⵣⵓⴰⵉⴰⵍ

CHAUD ÊTRE

• [ṢḤ] zɣel. v. “Chaleur”, “Rôtir”.

• [ṢḤ] ar. ?, ḥmu

→ **Il fait chaud, Le temps est chaud :**

• [ṢḤ] Yezɣil lḥal.

• [ṢḤ] Yeḥma lḥal.

كَانَ سَاخِنًا :

زْغْلْ

حْمُ

إنَّ الطَّقْسَ حارٌّ :

يَزْغِلْ لْحَلْ

يْحَمَ لْحَلْ

ⵣⵖⵓⵍ

ⵅⵔⵓ

ⵉⵓⵣⵖⵉⵍ ⵍⵅⴰⵍ

ⵉⵓⵅⵔⴰ ⵍⵅⴰⵍ

CHAUFFER FAIRE

[MR] ar., ḥmu. v. “Cuire”.

أَحْمَى :

حْمُ

ⵅⵔⵓ

CHAUMIÈRE

v. “Maison végétale”.

CHAUSSURE

• [ṢḤ] m., aherkus | m., pl., iherkas

• [ṢḤ] m., aherḵus

• [ǦƐ] m., arḵus | m., pl., irḵasen. v. “Sandale”. v. “Sandale”.

→ **Où sont tes chaussures ? :** Anda qaṯ aherkus-nneḵ?

حِذَاءٌ :

نَهْرْكُسْ | يَهْرْكَسْ

نَهْرْكُسْ

نَرْكُسْ | يَرْكَسْنْ

أَيْنَ هِيَ حِذَائِي ؟ : نَنْدَ قَثْ نَهُرْكُسْ-نْثْ

ⴰⵙⵓⵔⴽⵓⴷ | ⵉⵙⵓⵔⴽⴰⴷ

ⴰⵙⵓⵔⵅⵓⴷ

ⴰⵔⵅⵓⴷ | ⵉⵙⵓⵔⵅⴰⴷ

ⴰⵏⵍⴰ ⵣⴰⵅ ⴰⵙⵓⵔⴽⵓⴷ-ⵏⵏⵓⵅ

CHAUVE, ARIDE, DÉNUDÉ

• [ṢḤ] m., aferḍas, f., taferḍas

• [ṢḤ] m., aḇeqqa (ann. : u)

→ **La colline au sol ingrat** (i.e., avec peu ou pas de végétation) **:** [ṢḤ] top., Ṯakudyeṭ Taferḍas.

→ **Les Rochers dénudés :** [ṢḤ] top., Iẓerwan Uḫeqqa.

أَصْلَعٌ ، مَكْشُوفٌ ، عَارٍ ، جَرْدَاءٌ :

نَفْرْضَسْ ، تَفْرْضَسْ

نَفْقَّ

التَّلَّةُ الْجَرْدَاءُ : تَكُدْيْخْ تَفْرْضَسْ

الصُّخُورُ الْعَارِيَةِ : ئِزْرْوَنْ نُفْقَّ

ⵓⵃⵖⵓⴹⵓ, ⵜⵓⵃⵖⵓⴹⵓ

ⵓⴰⵖⵖⵓ

ⵅⵓⵓⵏⵅⵖⵜⴰ ⵜⵓⵃⵖⵓⴹⵏⴰ

ⵉⵣⵖⵓⵍⵓⵍ ⵖⴰⵖⵖⵓ

CHAUVE-SOURIS

[ṢḤ] ar., sing., bu ǧlida

خُفَّاشٌ : بُ جْلِدَ

ⵙⵖ ⵅⵏⵉⵏⵓ

CHAUX

• [ṢḤ] m., umlil. v. “Enduire”, “Blanc”.

• [ṢḤ] ar., ljir

• [MS] ar., f., tabiyyaḍt | f., pl., tibiyyaḍin

→ **On appelle ce type de terre la chaux blanche :** [ṢḤ] Aḵal qqarnes ḏ umlil ḏ amellal.

جِيرٌ :

نُمْلِلْ

لْزِرْ

تَبِيَّضْتْ | تِبِيَّضِنْ

يُسَمَّى هَذَا النَّوْعِ مِنَ التُّرْبَة جِيرٌ : نَكَلْ قَّرْنَسْ دْ نُمْلِلْ دْ نُمْلَّلْ

ⵖⵍⵏⵉⵏ

ⵏⵏⵉⵓ

ⵜⵓⵙⵉⵉⵉⵓⴹⵜ | ⵜⵉⵙⵉⵉⵉⵓⴹⵉⵍ

ⵓⵅⵓⵏ ⵎⵎⵓⵓ-ⵍⵖⵙ ⵔ ⵖⵍⵏⵉⵏ ⵔ ⵓⵍⵖⵏⵓⵏ

CHÉCHIA, COUVRE-CHEF

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯašašiṯ | f., pl., ṯišušay

• [ṢḤ] f., tašašit

→ **Ils revêtent une chéchia :** [ṢḤ] Ṭlusan tišušay.

شَاشِيَّةٌ ، غِطَاءٌ لِلرَّأْسِ :

تَشَشِتْ | تِشُشَيْ

تَشَشِتْ

يَرْتَدُونَ شَاشِيَّةً : خْلُسَنْ تِشْشُشَيْ

ⵅⵓⵛⵓⵛⵉⵅ | ⵅⵉⵛⵖⵛⵓⵉ

ⵜⵓⵛⵓⵛⵉⵜ

ⵜⵙⵏⵖⵙⵓⵍ ⵜⵉⵛⵖⵛⵓⵉ

CHÉCHIA ROUGE (que les montagnards portaient)

[ṢḤ] f., ṯašašiṭ ṯazuggʷayɣṯ. v. “Queue de la chéchia rouge”.

→ **Une chéchia rouge avec sa queue :** Ṯašašiṭ ṯazuggʷayɣṯ m čarrafṯ.

شَاشِيَّةٌ حَمْرَاء : تَشَشِخْ تَزُقُّوَغْثْ

شَاشِيَّةٌ حَمْرَاءٌ بِشُعَيْرَتِهَا : تَشَشِخْ تَزُقُّوَغْثْ مْـ چَرَّفْثْ

ⵅⵓⵛⵓⵛⵉⵜⵙ ⵅⵓⵜⵖⵅⵅⵓⵅⵅ

ⵅⵓⵛⵓⵛⵙⵉⵜⵙ ⵅⵓⵜⵜⵖⵅⵅⵓⵅⵅ ⵔ ⵛⵓⵙⵙⵓⵃⵅ

CHEF (de l’assemblée du village, …)

• [MS] ccix. v. “Grand”.

• [XF] cawec

ثَاشْلْحيثْ ، شَلْحِيَّة ، تَسْمِيَّةٌ أُخْرَى لِتَاشْلْحِيثْ الْأَطْلَسْ الصَّغِيرِ **:**

شَلْحِيٌّ ، شَخْصٌ :

نَشْلْحِ | ئِشْلْحِيْنْ ، تَشْلْحِثْ | تِشْلْحِينْ

شْلُحْ

شَلْحِيَّةٌ ، لُغَةٌ :

تَشْلْحِثْ

تَشْلْحِثْ

هَشْلْحِثْ

هَشْلْحِثْ

شْلْحِيَ

شْلْحِيْثْ

هِيَ تَاشْلْحِيثْ/شَلْحِيَّةٌ : خَشْلْحِثْ

نَتَحَدَّثْ بِتَاشْلْحِيثْ : نْكْنِ نْسَوَلْ سْـ تْشْلْحِيثْ

نَحْنُ إِيشْلْحِيْنْ/إِيصَالْحِيْنْ ، شْلْحِيُّونْ/صَالْحِيُّونْ : نْكْنِ دْ ئِشْلْحِيْنْ دْ ئِصَلْحِيْنْ

نَحْنُ أَمَازِيغِيُّونَ شْلْحِيُّونَ : نْجِنِنْ دْ ئِمَزِغْنْ دْ ئِشْلْحِيْنْ

جَدِّي يُغَنِّي بِتَاشْلْحِيثْ/الشَلْحِيَّةِ : ئِخِنْزِرْ بَبَ سْـ تْشْلْحِثْ

يَتَكَلَّمُ سُكَّانُ قَرْيَةِ لْحَانْدْقْ هَاشْلْحِيثْ : لْحَنْدْقْ هَدْرْنْ هَشْلْحِثْ

ⵄⵛⵖⵅ | ⵅⵛⵖⵅⵅⵖⵍ, ⵅⵄⵛⵖⵅⵅⵅ | ⵅⵅⵛⵖⵅⵅⵅⵍ

ⵛⵖⵅⵅ

ⵅⵄⵛⵖⵅⵅ

ⵜⵄⵛⵖⵅⵜ

ⵙⵄⵛⵖⵅⵜ

ⵙⵄⵛⵖⵅⵅ

ⵛⵖⵅⵅⵄ

ⵛⵖⵅⵅⵖⵅ

ⵜⵙⵄⵛⵖⵅⵜ

ⵍⵖⵣⵍⵅ ⵍⵖⵙⵙⵄⵍⵄⵖ ⵙ ⵜⵛⵖⵖⵅⵛⵅⵅⵅ

رَئِيسُ مَجْلِسِ الدُّوَّارِ ، **حَاكِمُ الْقَبِيلَةِ :**

شِّخْ

شَوْشْ

ⵛⵛⵅⵅ

ⵛⵄⵍⵖⵛ

CHLEUH (autre dénomination du tamaziɣt du Petit Atlas, rem. : elle commence à se faire rare)

→ Individu :

• m., Ašelḥi | [ṢḤ] m., pl., Išelḥiyen, f., Ṯašelḥiṯ | f., pl., Ṯišelḥiyin

• m., pl., Šluḥ

→ Langue :

• [ṢḤ] f., ṯašelḥiṯ (ann. : tš)

• [MR], [XL] f., tašelḥit

• [MR] f., {t}hašelḥit

• [MR] f., {ṯ}hašelḥiṯ

• [ṢḤ], [MR], [MZ], [MR] f., šelḥiya

• [ṢḤ] f., šelḥiyeṯ

→ **C'est une Tachelhit :** Ṭašelḥit.

→ **Nous parlons le tachelhit :** [ṢḤ] Nekni nessawal s tšelḥiṯ

→ **Nous sommes des Chleuh et Salhis :** [ṢḤ] Nekni d Išelḥiyen d Iṣalḥiyen.

→ **Nous sommes des Amazighs chleuh :** [ŠN] Nečnin ḏ Imaziɣen ḏ Išelḥiyen.

→ **Mon grand-père chante en tachelhit :** [ŠN] Iṭinziz baba s tšelḥiṯ.

→ **Les gens du village Lhandeq parlent tachelhit :** [MR] Lḥandeq hadren hašelḥiṯ.

ⵏⵓⵣⵏⵉ ⴰ ⵉⵛⵓⵍⵉⵉⵉⵓⵏ ⴰ ⵉⵙⴰⵍⵉⵉⵓⵏ

ⵏⵓⴼⵏⵉⵏ ⴱ ⵉⵎⴰⵣⵉⵏⵓⵏ ⴱ ⵉⵛⵓⵍⵉⵉⵓⵏ

ⵉⵜⵙⵏⵣⵉⵣ ⵙⴰⵙⴰ ⵙ ⵜⵛⵓⵍⵉⵉⵅ

ⵍⵉⴰⵏⵓⵣ ⵙⴰⴰⵙⵓⵏ ⵙⴰⵛⵓⵍⵉⵉⵅ

CHEMIN, SENTIER, ROUTE, RUE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] m., abriḏ (ann. : u) | m., pl., ibriḏen. v. “Rue”.

• [ṢḤ], [MƐ] m., aḇriḏ (ann. : u) | m., pl., iḇriḏen

→ **Son chemin :** Abriḏ-es.

→ **Ton chemin :** Abriḏ-eḵ.

→ **Des chemins de Blida :** [ṢḤ] Ibriḏen n Llebliḏa.

طَرِيقٌ ، دَرْبٌ ، شَارِعٌ :

نَبْرِذْ | نِبْرِذْنْ

نَفْرِذْ | نِفْرِذْنْ

طَرِيقُهُ : نَبْرِذْ-كْ

طَرِيقُكَ ، كِ : نَبْرِذْ-سْ

دُرُوبُ الْبُلَيْدَة : نِبْرِذْنْ نْـ لَّبْلِذَ

ⴰⵙⵙⵉⵏ | ⵉⵙⵙⵉⵏⵓⵏ

ⴰⵚⵚⵉⵏ | ⵉⵚⵚⵉⵏⵓⵏ

ⴰⵙⵙⵉⵏ-ⵓⵙ

ⴰⵙⵙⵉⵏ-ⵓⵅ

ⵉⵙⵙⵉ ⵏⵓⵏ | ⵏⵏⵙⵏⵉⵏⴰ

CHEMISE

• [ṢḤ] ar. ?, sing., šeyṯ | pl., šuyeṯ

• [ṢḤ] ar. ?, ššeyt

• [ṢḤ] ar. ?, ššeyṯ

→ **Il y a ceux qui revêtent une chemise :** [ṢḤ] Illa win tlusan šuyeṯ.

قَمِيصٌ ، تَقْلِيدِيٌّ :

شْيْثْ | شْنُيْثْ

شُّيْثْ

شِّيْثْ

هُنَاكَ مَنْ يَرْتَدِي قَمِيصًا : ئِلَّ وِنْ تْلُسَنْ شْنُيْثْ

ⵛⵓⵔⵅ | ⵛⵓⵔⵓⵅ

ⵛⵛⵓⵔⵜ

ⵛⵛⵓⵔⵅ

ⵉⵏⵏⴰ ⵍⵉⵏ ⵜⵏⵓⵙⴰⵏ ⵛⵓⵔⵓⵅ

CHEMISE (en coton, utilisée par les femmes sous la “melḥafa”)

qmiǧǧa

قَمِيصٌ ، خَاصّ لِلنِّسَاءِ :

قْمِجَّ

ⵣⵍⵉⵅⵅⴰ

CHÊNAIE

v. “Chêne vert”.

CHÊNE VERT À GLANDS DOUX (lat. quercus rotundifolia, syn. quercus ballota, fam. fagaceæ, arbre)

• [MR] m., akerruš n uḏer. v. “Chêne des garrigues”, “Chêne vert”, “Chêne zéen”, “Chêne-liège”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Cupule”.

• [ṢḤ], [MR] m., aḏer (ann. : u, uwa, wa) | m., pl., aḏren

• [ṢḤ], [MS] m., ader (ann. : w)

• [MR] m., pl., iḏran

• [ṢR] f., aḏern

• [ṢR] dim, sing., ta<u>d</u>rent

• [ṢR] dim, sing., {<u>t</u>}hadrent

• [ṢḤ] ar., m., abelluṭ | dim., sing., <u>t</u>a<u>b</u>elluṭ (ann. : ṭ, n ṭ)

• [MƐ], [MR], [XF] ar., coll., {a, l}belluṭ

• ar., coll., kerruš lḥurr

سِنْدِيَانٌ أَخْضَرٌ ، بَلُّوطٌ أَخْضَرٌ حُلْوٌ ، شَجَرَةٌ :

نَكْرُّشْ نْـ نُذْرْ

نَذْرْ | نَذْرْنْ

نَذْرْ

يَذْرَنْ

نَذْرْنْ

تَذْرْنْتْ

هَذْرْنْتْ

نَبْلُّطْ | تَبْلُّخْ

بْلُّطْ

كْرُّشْ لْحُرْ

ⴰⵕⵙⵓⵓⵚ ⵏ ⵚⵙⵓ

ⴰⵙⵓ | ⴰⵙⵓⵏ

ⴰⵏⵙⵓ

ⵉⵙⵓⴰⵏ

ⴰⵙⵓⵏ

ⵜⴰⵙⵓⵏⵜ

ⵄⴰⵏⵓⵏⵜ

ⴰⵖⵙⵎⵚⵉ | ⵅⴰⵖⵙⵎⵚⵜⵓ

ⵖⵙⵎⵚⵉ

ⵕⵙⵓⵓⵚ ⵎⵅⵚⵓⵓ

CHÊNE DES GARRIGUES, CHÊNE KERMÈS (lat. quercus coccifera, fam. fagaceæ, arbrisseau)

• [MR] m., akešrid. v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne vert”, “Chêne zéen”, “Chêne-liège”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Cupule”.

• [YƐ] m., {a}kešrid

• [XF], [MS] f., kešruda

→ **Il y a de petits chênes :** [MR] Illa uškir ame<u>z</u>gan.

سِنْدِيَانٌ قَزْمِزِيٌّ ، شُجَيْرَةٌ :

نَكْشْرِدْ

كْشْرِدْ

كْشْرُدَ

يُوجَدُ سِنْدِيَانَاتٌ صَغِيرَةٌ : ئِلَّ نُشْكِرْ نَمْزْقَنْ

ⴰⵕⵙⵚⵓⵉⴷ

ⵕⵙⵚⵓⵉⴷ

ⵕⵙⵚⵓⵙⴷⴰ

ⵉⵎⵎⴰ ⵙⵚⵕⵉⵓ ⴰⵔⵙⵣⵅⴰⵏ

CHÊNE VERT, YEUSE (lat. quercus ilex, fam. fagaceæ, arbre)

• [ṢḤ], [MR] m., aškir (ann. : u) | [ṢḤ] m., pl., iškar. v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne des garrigues”, “Chêne zéen”, “Chêne-liège”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Cupule”.

• [ṢḤ], [MR] m., aš<u>k</u>ir (ann. : u)

• [MR] m., iškir

• [ṢḤ] m., išker

• [MR] m., ašiker (ann. : u)

• [ṢḤ] m., pl., iškra

• [ṢḤ] dim., sing., <u>t</u>aškirt | dim., pl., <u>t</u>iškirin

• [MR], [MƐ], [ṢḤ] dim., <u>t</u>aš<u>k</u>ir<u>t</u>

• [ṢḤ] dim., pl., <u>t</u>aškarin

• [MS] m., axlif | m., pl., ixelfan

• [ṢḤ], [MR], [ṢR] m., akerruš (ann. : u)

• [ṢḤ] m., akerraš (ann. : u)

• [ṢḤ] m., {a}kerraš

• [XF], [ṢḤ], [MS], [ǦƐ] m., {a}kerruš

• [ṢḤ], [MS], [ǦƐ], [XL] f., kerruša

• [XF], [MS], [XL] f., pl., karrušet

• [XF], [MS] m., pl., kraraš

→ Chêne vert qui donne des glands amers :

• [ṢḤ], [MR], [ṢR] m., akerruš (ann. : u)

• [ṢḤ] m., akerruš uḥalluf

→ **Le chêne vert donne des glands doux :** [ṢḤ] Ašḵir iṣnaɛ n abelluṭ ḏ imiẓiḏ.

سِنْدِيَانٌ أَخْضَرٌ ، شَجَرَةٌ **:**

نَشْكِرْ | ئِشْكَرْ

نَشْكِرْ

ئِشْكْرْ

نَشِكْرْ

ئِشْكِرْ

ئِشْكْرَ

نَشْكِرْتْ | تِشْكِرِنْ

نَشْكِرْتْ

نَشْكَرِنْ

ئِخْلِفْ | ئِخْلْفَنْ

نَكْرُّشْ

نَكْرَّشْ

كْرَّشْ

كْرُّشْ

كْرُّشَ

كَرُّشْتْ

كْرَرَشْ

سِنْدِيَانَةٌ ، بَلُّوطٌ أَخْضَرٌ مُرٌّ :

نَكْرُشْ

نَكْرُّشْ نُحَلُّفْ

يُثْمِرُ السِّنْدِيَانُ الْأَخْضَرُ بَلُّوطًا حُلْوًا : نَشْكِرْ ئِصَنْعَ نْـ نَبْلُّطْ ذْ ئِمِزِذْ

ⴰⵛⵕⴹⵓ | ⴹⵛⵕⴰⵓ

ⴰⵛⵣⴹⵓ

ⴹⵛⵕⴹⵓ

ⴹⵛⵕⵙⵓ

ⴰⵛⴹⵕⵙⵓ

ⴹⵛⵕⵓⴰ

ⵅⴰⵛⵕⴹⵓⵜ | ⵅⴹⵛⵕⴹⵓⴹⵍ

ⵅⴰⵛⵣⴹⵓⵅ

ⵅⴰⵙⵕⴰⵓⴹⵍ

ⴰⵅⵏⴹⵃ | ⴹⵅⵙⵏⵃⴰⵍ

ⴰⵕⵙⵓⵓⵚⵛ

ⴰⵕⵙⵓⵓⴰⵛ

ⵕⵙⵓⵓⴰⵛ

ⵕⵙⵓⵓⵚⵛ

ⵕⵙⵓⵓⵚⵛⴰ

ⵕⴰⵓⵓⵚⵙⵜ

ⵕⵓⴰⵓⴰⵛ

ⴰⵕⵙⵓⵓⵚⵛ

ⴰⵕⵙⵓⵓⵚⵛ ⵚⵅⴰⵏⵏⵚⵃ

ⴰⵛⵣⴹⵓ ⴹⵇⵍⴰⵄ | ⴰⵙⵙⵏⵚⵉ ⵔ ⴹⵎⴹⵣⴹⵔ

CHÊNE ZÉEN (lat., quercus canariensis, syn. quercus mirbeckii, fam. fagaceæ, arbre)

• [MS] f., tašt | f., pl. taštiwin. v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne des garrigues”, “Chêne vert”, “Chêne-liège”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Cupule”.

• [MR] m., f., tašta

• [MƐ] f., pl., t̲aštiwin

• [ǦƐ] f., pl., taštwin

• [ǦƐ] f., pl. tištiwi

سِنْدِيَانٌ كَنَارِيٌّ ، شَجَرَةٌ :

تَشْتْ | تَشْتِونْ

تَشْتَ

تَشْتِونْ

تَشْتِونْ

تِشْتِو

ⵜⴰⵛⵜ | ⵜⴰⵛⵜⴷⵍⴷⵍ

ⵜⴰⵛⵜⴰ

ⵅⴰⵛⵜⴷⵍⴷⵍ

ⵜⴰⵛⵜⵍⴷⵍ

ⵜⴷⵛⵜⴷⵍⴷ

CHÊNE-LIÈGE (lat. quercus suber, fam. fagaceæ, arbre)

• [XF] m., {a}xnuš

• [ṢḤ], [MR] m., afernan, [ṢḤ] dim., sing., t̲afernant̲ (ann. : tf). v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne des garrigues”, “Chêne vert”, “Chêne zéen”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Cupule”.

• [MR], [MS], [ṢḤ] m., {a, l}fernan

• [ṢḤ] dim, sing., tafernant̲ (ann. : tf)

• [MR] dim, sing., tafernant

• [ST] dim, sing., fernana

• m., akerruš ufernan

• [MS], [XF] m., aqšur (ann. : u, w, ya). v. “Ecorce”, “Liège”.

بَلُّوطٌ فِلِّينِيٌّ ، شَجَرَةٌ :

خُنْشْ

نَفْرْنَنْ ، تَفْرْنَنْتْ

فْرْنْنْ

تَفْرْنَنْتْ

فْرْنَنْ

فْرْنَنَ

تَفْرْنَنْتْ

نَكْرُّشْ نُفْرْنَنْ

نَقْشُرْ

ⵅⵍⴰⵛ

ⴰⵃⴰⵙⵍⴰⵍ, ⵅⴰⵃⴰⵙⵍⴰⵍⵅ

ⵜⴰⵃⴰⵙⵍⴰⵍⵅ

ⵜⴰⵃⴰⵙⵍⴰⵍⵜ

ⵃⴰⵙⵍⴰⵍⴰ

ⵃⴰⵙⵍⴰⵍ

ⴰⵇⴰⵙⵙⴰⵛ ⴰⵃⴰⵙⵍⴰⵍ

ⴰⵣⵛⴰⵙ

CHENILLE (thaumetopœa, insecte)

• [MR] m., aburebbu

• [ṢḤ], [MS], [XF] m., {a}burebbu

يَرْقَةٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :

نَبُرْبُّ

بُرْبُّ

ⴰⴱⴰⵙⴱⴱⴰ

ⴱⴰⵙⴱⴱⴰ

CHER ÊTRE

• [ṢḤ] ar., ɣlay

• [MR] ar., ɣla

→ **Le bois est cher :** [ṢḤ] Lluḥ yeɣlay.

→ **La vie est chère :** [MR] Ṯamɛišt ṯayla.

كَانَ غَالِيًا :

غْلَيْ

غْلَ

الْأَلْوَاحُ الْخَشَبِيَّةِ غَالِيَةٌ : لُّحْ يْغْلَيْ

الْمَعِيشَةُ غَالِيَةٌ : ثَمْعِشْتْ ثَغْلَ

ⵢⵅⴰⵣ

ⵢⵅⴰ

ⵅⵅⴰⵛ ⵣⴰⵢⵅⴰⵣ

ⵅⴰⵇⵃⵉⵛⵜ ⵅⴰⵢⵅⴰ

CHERCHER

[ṢḤ], [MƐ] rzu, hab. rezzu. v. “Rechercher”.

→ **Qu’es-tu en train de chercher ? :** [ṢḤ], [MƐ] Matta la ṯrezzuḍ ?

→ **Que cherches-tu ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ql-aḵ ṯrezzuḍ ?

→ **Je cherche des figues de Berbérie mûres :** La rezzuɣ ṯazarin yiṛumiyen ig uwwan.

بَحَثَ عَنْ : رْزُ. عَادَةً ؛ رْزَّ

عَنْ مَاذَا تَبْحَثُ : مَتَّ لَـ ثْرْزُّضْ

عَنْ مَاذَا تَبْحَثُ ؟ : مَثَّ قْلْـنَكْ ثْرْزُّضْ ؟

أَبْحَثُ عَنْ تِينٍ شَوْكِيٍّ نَاضِجٍ : لَـ رْزُّغْ ثَزَرِنْ يِرُمِيْنْ نِقْ نُوَّنْ

ⵓⵜⵛ

ⵍⴰⵜⵜⴰ ⵅⴰ ⵅⵓⵜⵜⵛⵉ

ⵍⴰⵜⵓⵜⵓⴰ ⴼⵅⴰⵔ ⵅⵓⵜⵜⵛⵉ ?

ⵅⴰ ⵓⵜⵜⵛⵢ ⵅⴰⵜⴰⵓⵉⵍ ⵣⵉⵇⵛⵍⵉⵣⵣⵏ ⵉⵣ ⵛⵍⵍⴰⵍ

CHERCHEM (chez les Aït Khlifa, il s’agit de graines de blé cuites à la vapeur auxquelles on additionne de “zququ” et d’huile d’olive)

• [MR] m., ašeršem

• [XF] m., {a}šeršem

؟ ، حُبُوبُ الْقَمْحِ مَطْبُوخَةٌ عَلَى الْبُخَارِ :

نَشْرْشْمْ

شْرْشْمْ

ⴰⵇⵛⵓⵇⵛⵍ

ⵇⵛⵓⵇⵛⵍ

CHEVAL

• [ṢḤ] m., aḵiḏaṛ (ann. : u) | m., pl., iḵiḏaṛen

• [ṢḤ], [MƐ] m., aḵidar (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., akiḏar | m., pl., iḵiḏar

• m., pl., iḵuḏaṛen. v. “Jument”.

• [MS] m., {a}kidar

• [MS] m., {a}kaydar

• [ṢḤ], [MR] m., aserḏun, f., taserḏunt (ann. : ṭ). v. “Mulet”.

• [MR] m., sing., lɛuḏ | m., pl., laɛwed

• [MS], [MR] m., agmar (ann. : w), f., tagmart (ann. : te)

• [MR] top., m., {a}serḥan

→ Le Col du Cheval : [MS] top. Tizi Wegmar

→ **Je n’ai pas vendu ce cheval :** [ṢḤ] U znuzix aḵiḏaṛ-ayyi.

→ Le petit de la jument :

• [MR] m., mmi-s tegmart.

• [MR] m., mmi-s n ṭerḏunt.

حِصَانٌ :

نَكِذَرْ | نِكِذَرْنْ

نَكِذَرْ

نَكِذَرْ | نِكِذَرْ
نِكُذَرْنْ
كِدَرْ
كَيْدَرْ
نَسْرْذُنْ ، تَسْرْذُنْتْ
لْعُذْ | لَعْوَدْ
نَقْمَرْ ، تَقْمَرْتْ
سْرْحَنْ
ثَنِيَّةُ الْحِصَانِ : تِزِ وَقْمَرْ
لَمْ أَبِعْ الْحِصَانَ : نُـ زْنُزِخْ نَكِذَرْ-نَـيِّ
صَغِيرُ الْفَرَسِ :
مِّ-سْ نْـ تْقْمَرْتْ
مِّ-سْ نْـ خْرْذُنْتْ

ᓄᕕᐸᕮᓄᑫ | ᐸᕕᐸᐯᓄᑫᑊ
ᓄᕖᐸᐱᓄᑐ
ᓄᕖᐸᐯᓄᑐ | ᐸᕕᐸᐯᓄᑐ
ᐸᕕᐯᓄᑐᑊ
ᕖᐸᐱᓄᑐ
ᕖᓄᐟᐱᓄᑐ
ᓄᑕᑊᑐᐯᑊ, ᑦᓄᑕᑊᑐᐯᑊᑦ
ᐊᓐᑊᐯ | ᐊᓄᓐᑊᒐᑊᐱ
ᓄᐟᑕᓄᑐ, ᑦᓄᐟᑕᓄᑐᑦ
ᑕᑊᑐᐸᓄᑊ
ᑦᐸᐟᐸ ᒐᑊᐟᑕᑊᑐ
ᑊ ᐟᐊᑊᐟᐸᐟ ᓄᕕᐸᐯᓄᑫ-ᓄᐟᐟᐸ
ᒥᒥᐸ-ᑕ ᑊ ᑦᑊᐟᑕᓄᑐᑦ
ᒥᒥᐸ-ᑕ ᑊ ᑦᑕᑊᑐᐯᑊᑦ

CHEVELURE

[ŠN] m., {ta}akeğfuf | m., pl., {ti}hikeğfufin

شَعْرٌ : نَكْجْفُفْ | هِكْجْفُفِنْ

ᓄᕖᑊᐟᐱᑊᐟᑊ | ᕿᐸᕖᑊᐟᐱᑊᐟᑊᐸᑊ

CHEVEU

[ŠN] m., {ta}akeğfuft. v. “Cheveux”, “Chevelure”.

شَعْرَةٌ : هَكْجْفُفْتْ

ᓄᕖᑊᐟᐱᑊᐟᑊᐯ

CHEVEUX, POIL, CRIN

• [ṢR], [ŠN] m., anzad | m., pl., inzaden

• [ṢḤ] m., ašekuk

• ar., coll., ašɛar

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., ššɛar. v. “Chevelure”.

شَعْرٌ :
نَنْزَذْ | نِنْزَذْنْ
نَشْكُكْ
نَشْعَرْ
شْعَرْ

ᓄᑊᐢᓄᐯ | ᐸᑊᐢᓄᐯᑊᑊ
ᓄᑕᑊᕖᑊᕖ
ᓄᑕᓐᑐ
ᑕᑕᓐᑐ

CHEVILLE (anatomie)

• [ṢR] f., takɛaburt | f., pl., tikɛabar

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., tikɛabeṭ. v. “Anneau de cheville”.

كَاحِلٌ ، كَعْبٌ :
تَكْعَبُرْتْ | تِكْعَبَرْ
تِكْعَبْخْ

ᐯᓄᕕᓐᓄᑊᑐᐯ | ᐯᐸᕕᓐᓄᓄᑐ
ᐯᐸᕖᓐᓄᑊᑦᑕ

CHEVILLE (outil, longue, en bois, servant à maintenir l'"azaglu")

[MR] f., ṯaxlalṯ

وَتَدٌ ، قِطْعَةٌ خَشَبِيَّةٌ طَوِيلَةٌ لِرَبْط النِّيرِ : تَخْلَلْتْ

ⵅⴰⵅⵍⴰⵍⵅ

CHÈVRE

• f., [ṢḤ] ṯaɣaṭ (ann. : ṭɣ, tɣ) | [ṢḤ], [MƐ] f., pl., tiɣeṭṭen (ann. : ṭɣ, tɣ). v. "Bouc", "Chevreau".

• [MR] f., taɣat | f., pl., tiɣeṭṭin

• [MR] f. pl., tiɣeṭṭan

• [ṢḤ], [MƐ] f., tɣaṭ

→ **Les chèvres dans la région :** [ṢḤ] Ṯiɣeṭṭen g ṯmurṯ.

مَاعِزَةٌ :

ثَغَخْ | تِغْطُّطْنْ

تَغَتْ | تِغْطِّنْ

تِغْطَّنْ

ثْغَطْ

ⵅⴰⵖⴰⵜⵓ | ⵜⴹⵖⵚⵚⵚⵍ

ⵅⴰⵖⴰⵜ | ⵜⴹⵖⵚⵚⴹⵍ

ⵜⴹⵖⵚⵚⴰⵍ

ⵜⵖⴰⵚ

CHEVREAU (âgé d'un an)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] m., iɣiḍ | m., pl., iɣiḍen. v. "Chèvre", "Bouc".

• [MR] m., iɣid

• [ṢḤ] m., uɣiḍ, f., ṯuɣiḍṭ

جَدْيٌ :

يُغِضْ | يُغِضْنْ

يُغِذْ

يُغِضْ ، ثُغِضْخْ

ⴹⵖⴹⵚ | ⴹⵖⴹⵚⵚⵍ

ⴹⵖⴹⴷ

ⵚⵖⴹⵚ, ⵅⵚⵖⴹⵜⵓ

CHEVRELLE, CHEVRETTE

v. f. "Chevreau".

CHEVRETTE

v. "Chevrelle".

CHEZ pr. aff., prép.**, AVOIR**

[ṢḤ], [MƐ] ɣer. v. prép. "Dans".

→ Chez/Dans moi, J'ai : [ṢḤ] Ɣer-i, Ḏeg-i.

→ Chez/Dans toi, Tu as m., : [ṢḤ] Ɣer-ek, Ḏeg-ek.

→ Chez/Dans toi, Tu as f., : [ṢḤ] Ɣer-em, Ḏeg-em.

→ Chez/Dans lui/elle, Il/Elle a : [ṢḤ] Ɣer-es, Ḏeg-es.

→ Chez/Dans nous, Nous avons :

• [ṢḤ], [MƐ] Ɣer-na, Ḏeg-na.

• [MƐ] Ɣer-naɣ.

→ Chez/Dans vous, Vous avez m., : [ṢḤ], [MƐ] Ɣer-wen, Ḏeg-wen.

→ Chez/Dans vous, Vous avez f., :

• [ṢḤ] Ɣer-wenṭ, Ḏeg-wenṭ.

• [ṢḤ], [MƐ] Ɣer-ḵemmeṯ.

→ Chez/Dans eux, Ils ont : [ṢḤ] Ɣer-sen, Ḏeg-sen.

→ Chez/Dans elles, Elles sont : [ṢḤ] Ɣer-senṭ, Ḏeg-senṭ.

→ **Moi, j'ai un figuier :** [ṢḤ] Nekkini ɣer-i yišt n enneqleṯ n ṭazert.

→ **Il a un figuier :** [ṢḤ] Ɣr-es ṯazarṯ.

→ **En lui :** [MR] Ḏig-es.

→ **Nous n'avons pas :** [ṢḤ] U ɣer-na ḵ.

→ **Nous avons :** [MƐ] La ɣer-na.

عِنْدَ :

غْرْ

عِنْدِي : يغْرْ-يِي ، ذْقْ-يِي

عِنْدَكَ : غْرْ-كْ ، ذْقْ-كْ

عِنْدَكِ : غْرْ-مْ ، ذْقْ-مْ

عِنْدَهُ ، عِنْدَهَا : غْرْ-سْ ، ذْقْ-سْ

عِنْدَنَا :

غْرْ-نَ ، ذْقْ-نَ

غْرْ-نَغْ

عِنْدَكُمْ : غْرْ-وْنْ ، ذْقْ-وْنْ

عِنْدَكُنَّ :

غْرْ-وْنْخْ ، ذْقْ-وْنْخْ

غْرْ-كْمْثْ

عِنْدَهُمْ : غْرْ-سْنْ ، ذْقْ-سْنْ

عِنْدَهُنَّ : غْرْ-سْنْخْ ، ذْقْ-سْنْخْ

لِي تِينٌ وَاحِدٌ : نْكِّنِ غْرْ-يِـ يِشْتْ نْـ نْقْلْثْ

عِنْدَهُ شَجَرَة التِّينِ : غْرْ-سْ ثْزَرْثْ

فِيهِ : ذِقْ-سْ

مَا عِنْدَنَا : نُـ غْرْ-نَ كْ

عِنْدَنَا : لَـ غْرْ-نَ

ⵖⵓ

ⵖⵓ-ⴷ, ⵏⵓⵅ-ⴷ

ⵖⵓ-ⵓⴽ, ⵏⵓⵅ-ⵓⴽ

ⵖⵓ-ⵓⵎ, ⵏⵓⵅ-ⵓⵎ

ⵖⵓ-ⵓⵙ, ⵏⵓⵅ-ⵓⵙ

ⵖⵓ-ⵏ, ⵏⵓⵅ-ⵏ

ⵖⵓ-ⵏⵖ

ⵖⵓ-ⵍⵓⵍ, ⵏⵓⵅ-ⵍⵓⵍ

ⵖⵓ-ⵍⵓⵍⵜⵙ, ⵏⵓⵅ-ⵍⵓⵍⵜⵙ

ⵖⵓ-ⵣⵓⵎⵎⵓⵅ

ⵖⵓ-ⵙⵓⵍ, ⵏⵓⵅ-ⵙⵓⵍ

ⵖⵓ-ⵙⵓⵍⵜⵙ, ⵏⵓⵅ-ⵙⵓⵍⵜⵙ

ⵍⵓⵣⵣⴷⵍⴷ ⵖⵓ-ⴷ ⵗⴷⴳⵜ ⵍ ⵓⵍⵍⵓⵣⵣⵓⵅ ⵍ ⵜⵙⴰⵜⵓⵜ

ⵖⵓ-ⵓⵙ ⵅⴰⵜⴰⵅ

ⵏⴷⵅ-ⵓⵙ

ⵓ ⵖⵓ-ⵏⴰ ⵣ

ⵣⴰ ⵖⵓ-ⵏⴰ

CHEZ QUI ? pr., inter.

[ṢḤ], [MƐ] Wiɣer ?

→ **Chez qui êtes-vous entrés ?** m., **:** [ṢḤ], [MƐ] Wiɣer ṯuḍfem ?

→ **Chez qui a-t-il passé la nuit ? :** [MƐ] Wiɣer insa ?

→ **Chez qui resteras-tu vivre ? :** [ṢḤ] Wiɣer a ṭzeḏɣeḍ ?

عِنْدَ مَنْ : وِغْرْ

عِنْدَ مَنْ دَخَلْتُمْ : وِغْرْ تُضْبْمْ

عِنْدَ مَنْ أَمْضَى اللَّيْلَة : وِغْرْ يِنْسَ

عِنْدَ مَنْ سَتَمْكُثُ : وِغْرْ نَـ خْزْدْغْضْ

ⵍⴷⵖⵓ

ⵍⴷⵖⵓ ⵅⵓⴹⵜⵓⵎ

ⵍⴷⵖⵓ ⴷⵍⵙⴰ

ⵍⴷⵖⵓ ⴰ ⵜⵙⵜⵓⵏⵖⵓⴹ

CHIC, ÉLÉGANCE

[ṢḤ] ar., lhemma

أَنَاقَةٌ : لْهِمَّ

ⵍⴰⵎⵎⴰ

CHICORÉE SAUVAGE, CHICORÉE AMÈRE (lat. cichorium intybus, fam. asteraceæ, plante)

• [MS] f., tamerzuga

• [MS] f., šlaḍa

هِنْدِبَاءٌ بَرِّيَّةٌ ، نَبْتَةٌ **:**

تَمْرْزُقَ

شْلَضَ

ⵜⴰⵕⵙⴰⵅⵙⴰⵅⴰ

ⵛⵍⴰⵏ

CHIEN

• m., aqjun | m., pl., iqjan. v. “Chiot”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] m., aqjaw | m., pl., iqjawen

• [MƐ], [MR] m., pl., iṭan

• [MR] m., pl., iḍan

→ **Un traversin en laine passant la nuit à guetter ?** (i.e., le chien) **:** [ṢḤ] dev., Tasumṭa n taḍuṭ tensa txeẓẓaṛ ? (aqjaw)

→ **La maison est pleine de bâtons mais je ne pas de quoi battre les chiens** (se dit d’une personne ayant beaucoup d’enfants ne servant à rien) **:** [MR] prov. Tazeqqa tečču̱r s igeḍman u t̲ufix š baš ut̲a yiḍan.

→ **Un chien blanc :** [ǦƐ] aqjaw amellal

كَلْبٌ :

نَقْزَوْ | يِقْزَوْنْ

نَقْزُنْ | يِقْزُنْ

يِطَنْ

يِضَنْ

مْسْنْدْ نْتَاعْ صُّوفْ إِيَاتْ إِشُوفْ ؟ : تَسُمْخَ نْـ تَضُخْ تْنْسَ تْخْزَرْ ؟

الْدَّارْ مْعَمَّرَةْ مْطَارْقْ وُمَا صْبْتْشْ بْشْ نْضْرَبْ الْكْلَابْ : تَزْقَ تْچُرْ سْـ يِقْضْمَنْ نْـ تْفِخْ شْ بَشْ نْتْ يِضَنْ

كَلْبٌ أَبْيَضٌ : نَقْزَوْ نَمْلَّلْ

ⴰⵣⵉⵍ | ⵅⵣⵉⴰⵍ

ⴰⵣⵉⴰⵍⵍ | ⵅⵣⵉⴰⵍⵍⵍ

ⵅⴻⴰⵍ

ⵅⴻⴰⵍ

ⵜⴰⵙⵎⵜⵙⴰ ⵍ ⵜⴰⴻⵜⵙ ⵜⵍⵙⴰ ⵜⵅⵍⵅⴰⵇ

ⵜⴰⵅⵍⵣⵣ ⵜⵍⵛⵛⵍⵙ ⵙ ⵅⵅⵍⴻⵕⴰⵍ ⵍ ⵅⵍⵃⵅⵅ ⵛ ⵙⴰⵛ ⵍⵅⴰ ⵅⵅⴻⴰⵍ

ⴰⵣⵉⴰⵍ ⴰⵕⵍⵏⵏⴰⵏ

CHIEN DE CHASSE

[MS] m., {a}čemlul

كَلْبُ صَيْدٍ : شْمْلُلْ

ⵛⵍⵕⵏⵏ

CHIFFA (ville de la région de Blida)

• [ṢḤ] Ššifet̲

• Šiffet̲

• Šeffet̲

الشِّفَّةُ ، مَدِينَةٌ لِوِلَايَةُ الْبُلَيْدَة :

شِّفْتْ

شِفْتْ

شْفْتْ

ⵛⵛⵅⵃⵍⵅ

ⵛⴹⵃⵃⵓⵅ

ⵛⵓⵃⵃⵓⵅ

CHIOT

• [MƐ] m., aqujan | m., pl., iqujan. v. “Chien”.

• [MR] m., aqjaw ašṭutaḥ

جَرْوٌ :

نَقُزَنْ | نِقُزَنْ

نَقْزَوْ نَشْطُتَحْ

ⴰⵣⵓⵏⴰⵍ | ⴹⵣⵓⵏⴰⵍ

ⴰⵣⵏⴰⵍ ⴰⵛⴻⵓⵜⴰⵎ

CHOLÉRA

• bušḥiḍ

• m., abušḥiḍ ?

كُولِيرَا :

بُشْحِضْ

نَبُشْحِضْ

ⵙⵓⵛⵎⴹⴹⴻ

ⴰⵙⵓⵛⵎⴹⴹⴻ

CHOSE, OBJET

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯayawsa | [ṢḤ], f., pl., ṯayawsiwin

• [ṢḤ] ar., f., taḥağiṯ | f., pl., tiḥağiṯin

→ **Donne-moi quelque chose :**

• [ṢḤ] sing., Uš-i ṯayawsa. | pl., Uš-i ṯayawsiwin.

• [MƐ] sing., Eḵf-iyi ṯayawsa. | pl., Eḵf-iyi ṯayawsiwin.

→ **Une chose :** [MƐ] Yišt ṭyawsa.

→ **Ils y cachent des choses :** [ṢḤ] Ṭeffren-d tiḥağiṯin.

شَيْءٌ :

ثَغَوْسَ | ثَغَوْسِونْ

تَحَجِثْ | تِحَجِثِنْ

أَعْطِنِي شَيْئًا :

نُشْ-ئِـ ثَغَوْسَ | نُشْ-ئِـ ثَغَوْسِونْ

نْكْبْ-ئِي ثَغَوْسَ | نْكْبْ-ئِي ثَغَوْسِونْ

شَيْءٌ وَاحِد : يِشْتْ ثْغَوْسَ

يُخبِّئُونَ فِيهَا أَشْيَاءَ : ثْفُرْنْ-دْ تِحَجِثِنْ

ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴰ | ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴹⵍⵍⴹⵍ

ⵜⴰⴷⴰⵣⴹⵅ | ⵜⴹⴷⴰⵣⴹⵅⴹⵍ

ⵓⵛ-ⴹ ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴰ |ⵓⵛ-ⴹ ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴹⵍⵍⴹⵍ

ⵙⵇⵃ-ⴹⵔⴹ ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴰ |-ⵙⵇⵃ-ⴹⵔⴹ ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴹⵍⵍⴹⵍ

ⵔⴹⵛⵜ ⵜⵓⵢⴰⵍⵓⴰ

ⵜⵓⵙⵃⵃⵓⵙⵍ-ⴷ ⵜⴹⴷⴰⵣⴹⵅⴹⵍ

CHOUETTE

• [ŠN] f., {ṯ}habuḵṯ | f., pl., {ṯ}hibuḵṯin

• [ŠN] f., {ṯ}hbugṯ

بُومَةٌ :

هَبُكْثْ | هِبُكْثِنْ

هْبُقْثْ

ⵏⴰⵙⵇⵅ | ⵏⴹⵙⵇⵅⴹⵍ

ⵏⵙⵇⵅ

CHRÉA (toponyme récurent en Algérie et dans le Petit Atlas, le plus connu étant celui du village et du col dans sa partie occidentale, les significations les plus sérieuses à retenir sont : “col de montagne” ou “petite construction polygonale”)

[ṢḤ] top., Šriɛeṯ. v. “Construction”.

→ **C’est un porteur d’eau de l’époque à Šriɛeṯ dans le Petit Atlas occidental :** Nettan ḏ aḥemmal n waman ḏeg ussan n ziḳ ḏi Šriɛeṯ ḏeg Waṭlas ameẓgan aɣerbi.

الشَّرِيعَةُ ، إِحْدَى بَلَدِيَات وِلَايَة الْبُلَيْدَة : شْرِعْتْ

هُوَ حَامِلُ مَاءٍ فِي مَا مَضَى فِي شْرِعْتْ فِي الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ الْغَرْبِيِّ : نْتَّنْ دْ نَحْمَّلْ نَـ وَمَنْ دْقْ نُسَّنْ نَـ زِكْ دِ شْرِعْتْ دْقْ وَطْلَسْ نَمْزْقْنْ نَغْرْبِ

ⵛⵓⴹⵄⵅ

ⵍⵜⵜⵍ ⵎ ⵙⴽⵜⵛⵛⵍ ⵏ ⵍⵍⵛⵍ ⵎⵜⵣ ⵜⵙⵙⵍ ⵏ ⵣⴹⴼ ⵎⴹ ⵛⵓⴹⵄⵅ ⵎⵜⵣ ⵍⵍⴼⵍⵙ ⵙⵛⵜⵣⵍ ⵙⵄⵜⵓⵙⴹ

CHRÉTIEN

v. “Étranger”.

CHRYSANTHÈME DE MYKONOS

(lat. coleostephus myconis, fam. asteracea, plante, les feuilles de cette plante sont consommées chez les Aït Moussa, à consommer avec modération car elle provoquerait des vertiges et des hallucinations)

• [ǦƐ] m., azḏuḏ

• [ǦƐ] m., azḏuz

• [MS] m., belazdud

؟ ، نَبْتَةٌ :

نَزْذُذْ

نَزْذُزْ

بْلَزْدُدْ

ⵙⵣⵎⵜⵎ

ⵙⵣⵎⵜⵣ

ⴹⵜⵍⵙⵣⵎⵜⵎ

CHUTE D’EAU

v. “Cascade”.

CIEL, HAUTEUR, PLAFOND

(d’une maison)

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN], [ṢR] m., ajenna (ann. : u) | [ṢḤ] m., pl., ijenwan

• [ṢḤ] m., {a}jenna

• [XF] m., igenni

→ **Monte en haut ! :** [MƐ] Ali ɣ ujenna !

→ **Vers le haut :**

• [ṢḤ] Ɣer ujenna.

• [MR] I ɣ ujen.

سَمَاءٌ ، عُلُوٌّ ، سَقْفٌ :

نَزْنَّ | يَزْنْوَنْ

زْنَّ

يَزْنِّ

اِصْعَدْ إِلَى الْأَعْلَى : نَلِ غْـ نُزْنَّ

إِلَى السَّمَاءِ :

غْرْ نُزْنَّ

يَـ غْـ نُزْنْ

ⵙⵏⵍⵍⵙ | ⵣⵏⵍⵍⵍⵙ

ⵏⵍⵍⵙ

ⵣⵅⵍⵍⵣ

ⵙⵍⵣ ⵢ ⵙⵏⵍⵍⵙ

ⵢⵍⵓ ⵙⵏⵍⵍⵙ

ⵣ ⵢ ⵙⵏⵍ

CIGALE

• [MR] m., abẓiẓ | [MR], [ṢR] m., pl., ibẓiẓen. v. “Criquet”, “Sauterelle”, “Cymbaliser”.

• [XF] m., {a}bẓiẓ

• [MƐ] ẓẓetš

• [MR] ẓẓeṭš

• [ṢR], m., arjuj

→ **Dès neuf heures la cigale commence à cymbaliser** (i.e., chanter) **jusqu'à quinze heures voir jusqu'au coucher du soleil, on la retrouve dans les pinèdes là ou se trouve les pins :** [MR] Abẓiẓ ma ṭelḥag tesɛa wass a ibḏu "jjjjjjjjj" ɣir ar ṯlaṯa ula ɣir ar lmaɣreb waḏi iṭili-d di ṯmurṯ n ṣnuber anda gellan ṣnuber.

→ **La cigale est comme la sauterelle, elle lui ressemble. Il y en a deux sortes. Certaines sont jaunâtres, certaines sont bariolées, certaines verdâtres et d'autres rougeâtres, il y en a des grandes comme des petites :** [MR] Abẓiẓ illa am lejraḏ išebbeh di lejraḏ illa sin n ṣnaf iwen d awraɣ iwen d iberqaš illa d azegzaw illa azuggaɣ illa ameqqran illa amešṭuḥ.

→ **La cigale fait son apparition au printemps ensuite elle s'en va lorsque l'herbe sèche :** [MR] Abziz iṭili-d di ṭefsuṯ umbaɛd ma iqqar leḥšiš a iṛuḥ.

→ **La cigale cymbalise** (litt. : chante) **au soleil :** [MR] Ẓẓeṭš wadi iṭɛawwa di hafukṯ.

زِيزٌ :

نَبْزِزْ | يِبْزِزْنْ

بْزِزْ

زُّتْشْ

زُّطْشْ

نَرْزُّزْ

يَبْدَأُ الزِّيزُ يُغَنِّي مِنَ التَّاسِعَةِ صَبَاحًا إِلَى الثَّالِثَةِ مَسَاءً أَوْ حَتَّى غُرُوب الشَّمْسِ نَجِدُهُ فِي غَابَاتِ الصَّنَوْبَرِ : يَبْزِزْ مَـ تْلْحَقْ تْسْعَ وَسّ نَـ يُبْدُ "زْزْزْزْزْزْزْزْزْزْزْ"غِرْ نَرْ تْلتَ تُلْ غِرْ لْمَغْرْبْ وَدِ يُخْلِ-دْ دِ تْمُرْتْ نَـ صْنُبْرْ نَنْدَ قْلَّنْ صْنُبْرْ

الزِّيزُ مِثْلَ الْجُنْدُبِ يُشْبِهُهُ . هُنَاكَ نَوْعَانِ . بَعْضُهَا صَفْرَاءٌ وَبَعْضُهَا مُلَوَّنَةٌ وَبَعْضُهَا مُبَرْقَشَةٌ وَبَعْضُهَا مُخْضَرَّةٌ وَغَيْرِهَا مُحْمَرَّةٌ وَهُنَاكَ كَبِيرُهَا وَصَغِيرِهَا : يَبْزِزْ يِلَّ نَمْ لْزْرَدْ يَشْبْهْ دِ لْزْرَدْ يِلَّ سِنْ نْـ صْنَفْ يُوْنْ دْ نَوْرَعْ يُوْنْ دْ يَبْرْقَشْ يِلَّ دْ نَزْقْزَوْ يِلَّ نَزُقْغْ يِلَّ نَمْقَرَنْ يِلَّ نَمْشْطَحْ

يَظْهَرُ الْجُنْدُبُ فِي الرَّبِيعِ بَعْدَ ذَلِكَ يُغَادِرُ عِنْدَمَا يَجِفُّ الْعُشْبُ : يَبْزِزْ يِخْلِ-دْ دِ خْفْسُتْ نُمْبَعْدْ مَـ يِقَّرْ لْحْشِشْ نَـ يِرُحْ

يُغَنِّي الزِّيزُ فِي الشَّمْسِ : زُّطْشْ وَدِ يُخْعَوَّ دِ هَفُكْتْ

ⴰⵙⵉⵣⵉⵣ | ⵣⵙⵉⵣⵉⵣⵏ

ⵙⵉⵣⵉⵣ

ⵉⵉⵏⵜⴹ

ⵉⵉⵏⴹⴷ

ⴰⵙⵏⵏⵏ

ⴰⵙⵉⵣⵉⵣ ⵅⴰ ⵜⵙⵏⵎⴰⵣ ⵜⵏⵙⵃⴰ ⵍⴰⵙⵙ ⴰ ⵣⵙⵎⵏ "IIIIIIIII" ⵢⵣⵙ ⴰⵙ ⵅⵎⴰⵅⴰ ⵏⵎⴰ ⵢⵣⵙ ⴰⵙ ⵎⵅⴰⵢⵙⵙ ⵍⴰⵎⵣ ⵣⵜⵙⵣⵎⵣ-ⴷ ⴷⵣ ⵅⵅⵏⵙⵅ ⵏ ⵙⵏⵏⵙⵙⵙ ⴰⵏⴷⴰ ⵅⵏⵎⴰⵏ ⵙⵏⵏⵙⵙ

ⴰⵙⵉⵣⵉⵣ ⵣⵎⵎⴰ ⴰⵅ ⵎⵏⵏⵙⵅⴰⵎ ⵣⵅⵏⵙⵙⵙⵙ ⴷⵣ ⵎⵏⵏⵙⵅⴰⵎ ⵣⵎⵎⴰ ⵙⵅⵏ ⵏ ⵙⵏⴰⵄ ⵣⵍⵏⵏ ⴷ ⴰⵍⵙⴰⵢ ⵣⵍⵏⵏ ⴷ ⵙⵙⵏⵅⴰⵍ ⵣⵎⵎⴰ ⴷ ⴰⵅⵏⵅⴰⵢ ⵣⵎⵎⴰ ⴰⵅⵏⵅⵅⵙⵏ

ⵔⴱⵖⵖⵔⵓⵖⵣ | ⵉⴱⵖⵖⵔⵓⵖⵣ

CIL

• [ṢR], [ŠN] m., abel | m., pl., abliwen

• [MƐ] ššifer

رِمْشٌ :

نَبْلْ | نَبْلِوْنْ

شِّفِرْ

ⵔⴱⵖ | ⵔⴱⵖⵉⵍⵖⵍ

ⵛⵛⵉⵃⵖⵓ

CIME, SOMMET (de la montagne)

• [MR] f., taquntišt | [ǦƐ] f., pl., tiqunša. v. "Tête".

• [ṢḤ], [MR], [MƐ] m., ixf

قِمَّةُ الْجَبَلِ ، رَأْسُ الْجَبَلِ :

تَقُنْتِشْتْ | تِقُنْشَ

يِخْفْ

ⵜⵓⵣⵍⵜⵉⵛⵜ | ⵜⵉⵣⵍⵛⵓ

ⵉⵅⵃ

CIME (d'un arbre)

[MR] f., čaɛta

قِمَّةُ الشَّجَرَةِ :

جَعْتَ

ⵛⵓⵄⵜⵓ

CIMETIÈRE

• [ṢḤ] ar., f., ṯimeqberṭ

• ar., f., tağebbant | ar., f., pl., tiğebbanin

• [MR] ar., f., ṯajebbant

• [ṢḤ] f., ṯajebbanṭ

• [MƐ] {ṯa}ğebbanṭ

• [MR] {ṯ}hajebbanṯ

• [ǦƐ] f., ṯajebbanṯ

مَقْبَرَةٌ :

ثِمْقْبْرْخْ

تَجْبَّنْتْ | تِجْبَّنِنْ

تَزْبَنْتْ

تَزْبَنْخْ

جْبُّخْ

تَزْبَنْثْ

تَزْبَنْثْ

ⵅⵉⵊⵖⵣⵔⵓⵜⵙ

ⵜⵓⵅⵖⵙⵙⵓⵍⵜ | ⵜⵉⵅⵖⵙⵙⵓⵍⵉⵍ

ⵅⵓⵏⵖⵙⵙⵓⵍⵜ

ⵅⵓⵏⵖⵙⵙⵓⵍⵜⵙ

ⵅⵖⵙⵙⵓⵍⵜⵙ

ⵙⵓⵏⵖⵙⵙⵓⵍⵅ

ⵅⵓⵏⵖⵙⵙⵓⵍⵅ

CIRE D'ABEILLE (sécrétée par les abeilles, elles l'utilisent pour construire les rayons à miel, l'homme l'utilise pour ses vertus diverses)**, BOUGIE**

[ṢḤ] ar., šmaɛ. v. "Abeille noire".

شَمْعَةٌ :

شْمَعْ

ⵛⵊⵓⵄ

CISEAUX

[ṢḤ] ar., lemqeṣ. v. "Pince".

مِقَصٌّ : لْمْقْصْ

ⵍⵖⵊⵖⵙ

CISTE À FEUILLE DE SAUGE, CISTE DEMELLE (lat. cistus salviifolius, fam. cistaceæ, arbuste)

• [ṢḤ] f., tuzzalṭ. v. “Romarin”.

• [ṢḤ], [MS], [XF] f., tuzzala

• [MS] f., tazzult

• [ǦƐ] f., tuzzalṯ

قُرَّيْضَةٌ مرِيمِيَّة الْأَوْرَاقِ ، شُجَيْرَةٌ **:**

تُزَّلْخْ

تُزَّلَ

تَزُّلْتْ

تُزَّلْتْ

ⵜⵏⵣⵣⴰⵍⵜⴰ

ⵜⵏⵣⵣⴰⵍⴰ

ⵜⴰⵣⵣⵏⵍⵜ

ⵜⵏⵣⵣⴰⵍⵅ

CITRON

v. “Citronier”.

CITRONIER (lat. citrus limon, fam. rutaceæ, arbuste)***, CITRON*** (fruit du citrus limon, agrume)

• [MR] ar., f., taqareṣt

• [MR] ar., {l}qares

لَيْمُونٌ ، شُجَيْرَةٌ وَثَمْرَةٌ **:**

تَقَرْصْتْ

قَرْسْ

ⵜⴰⴼⴰⵓⵏⵎⵜ

ⴼⴰⵓⵏⴰ

COCCINELLE (insecte)

• [ǦƐ] m., ḇaḇur

• [MR] f., amina

• [ǦƐ] m., akunda

• [ǦƐ] f., ṯakundawṯ

• [XF] f., baɛušet ḍḍamen (nommée ainsi car pour la bonne saison)

دُعْسُوقَةٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

فَفُرْ

نَمِنَ

نَكُنْدَ

تَكُنْدَوْتْ

بَعُشْتْ ضَمَّمْنْ

ⴷⴰⴷⵏⵓ

ⴰⵎⵉⵍⴰ

ⴰⵅⵏⵍⴰⵍ

ⵅⴰⵅⵏⵍⴰⵍⵅⵜ

ⴱⴰⵜⵏⵄⵏⵜ ⵉⵉⴰⵎⵏⵍ

COMBATTANT, RÉSISTANT

[MƐ] ar., m., amuǧahed | m., pl., imuǧahden

→ **Nos combattants qui sont encore en vie :** [ṢḤ] Imuǧahdenenna wiḏ ur ušin.

مُجَاهِدٌ :

نَمُجَهَدْ | نِمُجَهْدْنْ

مُجَاهِدِينَا الَّذِينَ عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ : نِمُجَهْدْنْ-نَّ وِذْ نُرْ نُشِنْ

ⴰⵎⵓⵅⴰⴱⵏⴷ | ⵉⵎⵓⵅⴰⴱⴷⵏ

ⵉⵎⵓⵅⴰⴱⴷⵏ-ⵏⵏⴰ ⵍⵉⵅ ⵓⴰ ⵓⵄⵉⵍ

CONVULSION (qui arrive, e.g., chez les chèvres après avoir consommé les fruits toxiques de “irwiz”)

[ṢḤ] m., aglal (ann. : wa)

→ **Il a des convulsions :** [ṢḤ] Yuɣalṭ waglal.

تَشَنُّجٌ : نَقْلَلْ

يُصِيبُهُ تَشَنُّجَاتٍ : يُغَلْغْ وَقْلَلْ

ⵓⴼⵍⵓⵍ

ⵙⵚⵢⵓⵍⵜⵙ ⵍⵓⴼⵍⵓⵍ

COURGE MUSQUÉE, COURGE DOUBEURRE, COURGE BUTTERNUT (lat. cucurbita moschata, fam. cucurbitaceæ, plante)**,** ***COURGE GOURDE, CALEBASSE*** (lat. lagenaria siceraria, fam. cucurbitaceæ, plante)**,** ***BARATTE***

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., taxsayt | f., pl., tixsayin. v. “Courgette”, “Potiron”, “Courge éponge”.

• [MR], [XF] f., taxsayt

• [ṢḤ] f., {t}haxsayt

• [ŠN] f., {t}axsayt

• [ŠN] f., taxsakt

• [MS] m., kabuya

• [MS] m., kabawa

→ Calebasse (pour le barattage du lait) :

• [ṢḤ] f., taxsayt uɣi

• [ṢḤ] f., taxsayt iyiɣi

→ Calebasse (pour l’eau) :

[ṢḤ] f., taxsayt waman

قَرْعَة ، نَبْتَةٌ :

تَخْسَيْتْ | تِخْسَيِنْ

تَخْسَيْتْ

هَخْسَيْتْ

نَخْسَيْتْ

تَخْسَكْتْ

كَبُيَ

كَبَوَ

قَرْعٌ خَاصٌّ لِمَخْضِ الْحَلِيبِ :

تَخْسَيْتْ نُغِ

تَخْسَيْتْ نِيغِ

قَرْعٌ خَاصٌّ بِالْمَاءِ : تَخْسَيْتْ وَمَنْ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵙⵅ | ⵅⵇⵅⵙⵓⵙⵇⵍ

ⵜⵓⵅⵙⵓⵙⵜ

ⵏⵓⵅⵙⵓⵙⵅ

ⵓⵅⵙⵓⵙⵅ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵣⵅ

ⵣⵓⵙⵚⵙⵓ

ⵣⵓⵙⵓⵍⵓ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵙⵅ ⵚⵢⵇ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵙⵅ ⵇⵙⵇⵢⵇ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵙⵅ ⵍⵓⵎⵓⵍ

COURGE ÉPONGE, LUFFA (lat. luffa ægyptiaca, fam. cucurbitaceæ, plante)

[ṢḤ] f., taxsayt iseɣwan. v. “Éponge végétale”, “Corde”, “Courge musquée”, “Courgette”, “Potiron”.

قَرْعَة الْحَبَل ، نَبْتَةٌ :

تَخْسَيْتْ يِسْغْوَنْ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵙⵅ ⵇⵙⵚⵢⵓⵍ

COURGE GOURDE

v. “Courge musquée”.

COURGETTE CULTIVÉE, COURGE (lat. cucurbita pepo, fam. cucurbitaceæ, plante)

• [ṢḤ] f., taxsayt meššuk. v. “Courge”, “Potiron”, “Courge éponge”.

• [MS] f., glilša
• [MS] f., qlilša
• [MS] coll., qlilš

كُوسَى ، نَبْتَةٌ :
تَخْسَيْتْ مْشُّكْ
قْلِلْشَ
قْلِلْشَ
قْلِلْشْ

ⵅⴰⵅⵙⴰⵚⵅ ⵍⵜⵛⵛⵜⴾ
ⵅⵏⵉⵏⵛⴰ
ⵣⵏⵉⵏⵛⴰ
ⵣⵏⵉⵏⵛ

CLAIE
v. “Séchoir à figue”.

CLAIR DE LUNE
• [MƐ] f., ṯiziri. v. “Lune”.
• [ṢR] f., ṯaziri

ضَوْءُ الْقَمَرِ :
ثِزِرِ
ثَزِرِ

ⵅⵉⵣⵉⵓⵉ
ⵅⴰⵣⵉⵓⵉ

CLAN
v. “Famille”.

CLARTÉ (du jour)**, PLEIN SOLEIL, CHALEUR**
[ŠN] m., azil

ضَوْءُ ، النَّهَارِ ، الشَّمْسِ ، حَرَارَةٌ : نَزِلْ

ⴰⵣⵉⵏ

CLÉ
[MR] f., ṯasaruṯ | f., pl., ṯisura

مِفْتَاحٌ : ثَسَرُثْ | ثِسُرَ

ⵅⴰⵙⴰⵓⵅ | ⵅⵉⵙⵙⵓⴰ

CLÉMATITE FLAMMETTE
(lat. clematis flammula, fam. ranunculaceæ, plante)
• [ṢḤ] m., azenzu
• [MS], [XF] m., {a}zenzu

ظَيَّانٌ لَهَبِيٌّ ، نَبْتَةٌ :
نَزْنْزُ
زْنْزُ

ⴰⵣⴾⵏⵣⴾ
ⵣⴾⵏⵣⴾ

CLOU
[ṢR] ar., m., amesmir | m., pl., imesmar

مِسْمَارٌ : نَمْسْمِرْ | يِمْسْمَرْ

ⴰⵎⴾⵙⵎⵉⵓ | ⵉⵎⴾⵙⵎⴰⵓ

COCHON
v. “Sanglier”.

CŒUR
• [ṢḤ], [MR], [ṢR] m., ul (ann. : uwu, g) | m., pl., ulawen. v. “Axe vertical”.
• [MƐ], [ŠN] m., ul | m., pl., ulawen

→ **Le sang du cœur :** [ṢḤ], [ṢR] Iḏammen uwul.

قَلْبٌ :
ثُلْ | ثُلَوْنْ
ثُلْ | ثُلَوْنْ

دَمُ الْقَلْبِ : يُذَمُّنْ نُوُلْ

ⵍⴰⵏ | ⴰⵏⴰⵍⴰⵏ

ⵍⴰⵏ | ⴰⵏⴰⵍⴰⵏ

ⵉⵎⴰⵛⵛⴰⵏ ⴰⵍⴰⵏ

CŒUR DE PALMIER NAIN

• [ṢḤ], [MƐ] ar., {l}jummʷar. v. “Palmier nain”.

• [MS] ğemmara

• [MS] ğummara

• [MS] ğummayra

• f., tağemmart

• [ŠN], [ṢR] m., user | m., pl., usran

لُبُّ النَّخِيلِ ، جُمَارٌ :

زُمْوَرْ

جْمَّرَ

جُمَّرَ

جُمَّيْرَ

تَجْمَّرْتْ

نُسْرْ | نُسْرَنْ

ⵉⴰⵛⵛⵓⴰⵔ

ⵅⴰⵛⵛⴰⵔⴰ

ⵅⴰⵛⵛⴰⵔⴰ

ⵅⴰⵛⵛⴰⵖⵔⴰ

ⵜⴰⵅⴰⵛⵛⴰⵔⵜ

ⴰⵙⴰⵔ | ⴰⵙⵔⴰⵍ

COIN, ANGLE (de la maison, …)**, BORD** (d’une montagne)

• [ṢḤ] m., aɣeddu

• [ṢḤ] rif

→ Coin de la maison situé à l’extérieur : m., aɣeddu wexxam. v. “Tige végétale”.

→ Coin intérieur de la maison : ṛuknet uwexxam

→ **Je suis parti en suivant le bord de la montagne :** [ṢḤ] Ṛuḥeɣ rrif rrif.

زَاوِيَةٌ ، حَافَةٌ ، طَرْفٌ شَيْءٍ ، الْجَبَلِ ... **:**

نَغْدُ

رِفْ

الزَّاوِيَةُ الدَّاخِلِيَّةُ لِلْبَيْتِ : نَغْدُ وْخَّمْ

الزَّاوِيَةُ الْخَارِجِيَّةُ لْلْبَيْتِ : رُكْنْتْ نُوْخَّمْ

ذَهَبْتُ أَتَّبِعُ حَافَةَ الْجَبَلِ : رُحْغْ رِّفْ رِّفْ

ⴰⵢⴰⵏⴰ

ⵓⵉⵣ

ⴰⵢⴰⵏⴰ ⵍⴰⵅⵅⴰⵛ

ⵇⴰⴼⴰⵅ ⴰⵍⴰⵅⵅⴰⵛ

ⵇⴰⵚⴰⵢ ⵓⵓⵉⵣ ⵓⵓⵉⵣ

COGNASSIER (lat. cydonia oblonga, fam. rosaceæ, arbuste)**,** ***COING*** (fruit du cydonia oblonga)

• [ṢḤ] f., taktunya

• [ṢḤ] f., taktuniya

• [MR] m., aɣeṣṣaṣ

• [ṢḤ] ar., sferjel

→ **Je me souviens d’un cognassier au milieu du patio de la maison :** Mektiɣ-d f yišt n nneqlet n ṭektunya tuɣa-ṭ ḡ mmas wuxxam.

سَفَرْجَلٌ ، شُجَيْرَةٌ وَثَمْرَةٌ **:**

تَكْتُنْيَ

تَكْتُنِيَ

نَغْصَّصْ

سْفَرْجَلْ

أَتَذَكَّرُ شَجَرَةَ السَّفَرْجَلِ اللَّتِي كَانَتْ فِي وَسَطِ فِنَاءِ الْبَيْتِ : مْكْتِغْ-دْ فْـ يِشْتْ نْـ تْقْلْتْ نْـ خْكْتْتِيَ تْغَ-خْ قْـ مَّسْ وُخَّمْ

ⵜⴰⵅⵅⴰⵏⴰ

ⵅⴰⵅⵅⴰⵏⵉⴰ

ⴰⵢⴰⵎⵎⴰⵎ

ⴱⵄⴰⵍⴰⵣ

ⵓⴰⵅⵅⴰⵏ-ⴷ ⵄ ⵖⵉⵛⵜ | ⵏⴰⵅⵣⴰ | ⵜⴱⴰⵅⵅⴰⵏⴰ ⵅⴰⵢⴰ-ⵜⴱ ⵅ ⵓⵓⴰⴱ ⵍⴰⵅⵅⴰⵓ

COING

v. “Cognassier”.

COL (relief)

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [MR], [WZ], [XF], [ǦƐ], [ǦƐ] f., t̲izi | f., pl., t̲izza

• [MR] f., tizi

• [ṢḤ] f., pl., {t̲}hizza

• [MS] f., timisext

ثَنِيَّةٌ ، مَمَرٌّ جَبَلِيّ :

ثِزِ | ثِزَّ

تِزِ

هِزَّ

تِمِسْخْتْ

ⵅⵉⵄⵉ| ⵅⵉⵄⵄⴰ

ⵜⵉⵄⵉ

ⴼⵉⵄⵄⴰ

ⵜⵉⵓⵉⴱⵅⵜ

COLLIER

• [ṢḤ], [MƐ] m., aḥezrir (ann. : u) | m., pl., iḥezriren

• [MR], [ǦƐ] m., azrar | m., pl., izurar

قِلَادَةٌ :

نَحْزِرْ | يِحْزْرِرْنْ

نَزْرَرْ | يِزُرَرْ

ⴰⵎⴱⵄⵉⵓ | ⵉⵎⴱⵓⵄⵉⵓⵍ

ⴰⵄⵓⴰⵓ | ⵉⵄⴱⵓⴰⵓ

COLLIER (traditionnel)

• [MR] f., tašarket n usxab

• [MR] m., asxab

• [XF] m., {a}sxab

قِلَادَةٌ ، تَقْلِيدِيٌّ :

تَشْرْكْتْ نْـ نَسْخَبْ

نَسْخَبْ

سْخَبْ

ⵜⴰⵛⴰⵓⵕⵜ | ⵜⵓⵅⴰⵖ

ⴰⵓⵅⴰⵖ

ⵓⵅⴰⵖ

COLLIER (composé de clous de girofle et de perles en forme de graine de blé)

• [MR] f., tašarket

• [XF] m., xnag

قِلَادَةٌ ، تَقْلِيدِيٌّ :

تَشْرْكْتْ

خْنَقْ

ⵜⴰⵛⴰⵓⵕⵜ

ⵅⵍⴰⵣ

COLLIER DE FÈVES (on coud des fèves fraîches pour en former un collier grand ou petit jusqu’à soixante fèves, on les cuit à la

vapeur, puis on les fait revenir dans du beurre ou alors on verse dessus de l'huile d'olive)

• [MR] f., tasebḥat n ibawen. v "Fève".

• [MR], [ǦƐ] m., azrar | m., pl., izurar

• [MR], [MS] f., sebḥa

سَبْحَةٌ مْنْ فُولٍ :

تَسْبْتْ نْـ يَبَوْنْ

نَزْرَرْ | يَزُرَرْ

سْبْحَ

ⵜⴰⵙⴰⵃⵓⵜ | ⵉⵃⴰⵡⵏ

ⴰⵅⵓⴰ | ⵉⵅⵓⴰⴰ

ⵙⵃⵓ

COLLINE

• top., dim., sing., tawrirt

• [XF] f., ṯawrirṯ | f., pl., ṯiwririn

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaguḏirṯ | f., pl., ṯiguḏar

• [MS] f., tagudirt | f., pl., tigidir

• [MR] dim., sing., ṯiɣilt | dim., pl., ṯiɣalltin. v. "Crête".

• [MR] m., uṯ

تَلَّةٌ :

تَوْرِرْتْ

تَوْرِرْتْ | تِوْرِرِنْ

تَقُّذِرْتْ | تِقُّذَرْ

تَقُّدِرْتْ | تِقِّدِرْ

تِغِلْتْ | تِغَلْتِنْ

تُتْ

ⵜⴰⵍⵓⵉⵓⵜ

ⵅⴰⵍⵓⵉⵓⵅ | ⵅⵉⵍⵓⵉⵓⵉⵏ

ⵅⴰⵣⵓⵎⵉⵓⵅ | ⵅⵉⵣⵓⴱⴰⵓ

ⵜⴰⵣⵓⴷⵉⵓⵜ | ⵜⵉⵣⵉⴷⵉⵓ

ⵅⵉⵢⵉⵏⵜ | ⵅⵉⵢⴰⵏⵏⵜⵉⵏ

ⵓⵅ

COLLINE GRANDE

• [XF] top., f., tagerbust

• [ṢḤ] top., f., taqerḏust

تَلَّةٌ كَبِيرَة :

تَقْرْبُسْتْ

تَقْرْڢُسْتْ

ⵜⴰⵣⵓⵇⵓⵙⵜ

ⵜⴰⵕⵓⵄⴰⵙⵜ

COLLINE ROCHEUSE

• [ṢḤ] ar., f., ṯakudyeṭ

• [ṢḤ] ar., kudyet

كُدْيَةٌ :

تَكُدْيَثْ

كُدْيَتْ

ⵅⴰⵕⵓⴷⵉⵜⵜⵓ

ⵕⵓⴷⵉⵜ

COLOQUINTE (lat. cucumis colocynthis, fam. cucurbitaceæ, plante)

[XF] f., tağellet

حَنْظَلٌ ، نَبْتَةٌ **:**

تَجْلْتْ

ⵜⴰⵣⵓⵏⵏⵓⵜ

COLORIER, DESSINER

[MR] rqem

→ L'oxyde de fer donne une couleur noir, vert/bleu…, ils

l'utilisent pour colorier la vaisselle (i.e., en terre cuite) **:** [MR] Nnuɣreṯ ṯella ṯaberkant ṯella ṯazeggʷaɣṯ raqman ḏi-s lumaɛen.

لَوَّنَ ، رَسَّمَ :

أُكْسِيد الْحَدِيدِ يُعْطِي لَوْنًا أَسْوَدًا ، أَخْضَرًا/أَزْرَقًا ... يَسْتَخْدِمُونَهُ لِلتَّلْوِينِ الْأَطْبَاقِ الْفَخَّارِيَةِ : نُّغْرْتْ تْلَّ تَبْرْكَنْتْ تْلَّ تَزْقُوغْتْ رَقْمَنْ ذِ-سْ لُمَعْنْ

ⵓⴷⵉⵎ

ⵍⵍⴰⵢⵓⴰⵅ ⵅⴰⵍⵍⴰ ⵅⴰⵙⴰⵓⵓⵓⵔⵅ ⵅⴰⵍⵍⴰ ⵅⴰⵜⴰⵅⵅⵅⴰⵢⵅ ⵓⴰⴷⵎⴰⵍ ⵜⴷ-ⵙ ⵍⴰⵎⴰⵏⵏⴰⵍ

COLOSTRUM (premier lait après la mise à bat)

v. "Lait fermenté caillé", "Lait aigre", "Graisse", "Beurre", "Beurre salé", "Beurre rance", "Lait", "Lait frais", "Crème de lait", "Fromage", "Fromage Faire du", "Baratter", "Baratté Être", "Barattage", "Baratte", "Jatte", "Outre".

لِبَأٌ ، أَوَّلُ حَلِيبٍ بَعْدَ الْوِلَادَةِ :

COMBIEN, TANT

[ṢḤ] šḥal

→ **Je t'ai attendu tant et tu n'es pas venu :** [ṢḤ] Šḥal ttraǧix-k u tusiḍ x.

كَمْ : شْحَلْ

اِنْتَظَرْتُكَ كَذَا وَلَمْ تَأْتِ : شْحَلْ تْرَجِخْ-كْ نُـ تُسِضْ خْ

ⵛⴰⵍⵍ

ⵛⴰⵍⵍ ⵜⵜⵓⴰⵣⴹⵅ-ⵕ ⵏ ⵜⵉⵓⴹⴹⴻ ⵅ

COMBUSTIBLE

v. "Bouse".

COMESTIBLE

• [ṢḤ] ṭemyučun

• [ṢḤ] čemyučunṭ

→ **Ces plantes sont comestibles :** [ṢḤ] Ihišuren-ayi ṭemyučun.

→ **Ces plantes ne sont pas comestibles :** [ṢḤ] Ihišuren-ayi u ṭemyučun k.

→ **Ces champignons ne sont pas comestibles :** [ṢḤ] Ṯiruɣla-ayi u ṭemyučun k.

صَالِحٌ لِلْأَكْلِ :

ⵖⵎⵉⵛⵏ

ⵛⵎⵉⵛⵏⵖ

هَذِهِ النَّبَاتَاتِ صَالِحَةٌ لِلْأَكْلِ : ئِهِشُرْنْ-ئَي ⵖⵎⵉⵛⵏ

هَذِهِ النَّبَاتَاتِ غَيْرُ صَالِحَةٍ لِلْأَكْلِ : ئِهِشُرْنْ-ئَي نُـ ⵖⵎⵉⵛⵏ

هَذِهِ الْفُطْرَيَات غَيْرُ صَالِحَةٍ لِلْأَكْلِ : ثِرُغْلَ-ئَي نُـ ⵖⵎⵉⵛⵏ ⵅⵅ

ⵜⵉⵓⵎⵣⵓⵛⵓⵍ

ⵛⵓⵎⵣⵓⵛⵓⵍⵜⵉ

ⵣⵏⵣⵛⵓⵓⵍ-ⴰⵣⵣ ⵜⵉⵓⵎⵣⵓⵛⵓⵍ

ⵣⵏⵣⵛⵓⵓⵍ-ⴰⵣⵣ ⵓ ⵜⵉⵓⵎⵣⵓⵛⵓⵍ ⵕ

ⵅⵣⵓⵓⵅⵍⵍⴰ-ⴰⵣⵣ ⵓ ⵜⵉⵓⵎⵣⵓⵛⵓⵍ ⵕ

COMME CECI, COMME CELA, AINSI, DE CETTE FAÇON

• [ṢḤ], [MR] amma (ann. : w). v. "Ainsi".

• [ṢḤ], [MR] ammen

→ **Ils s'habillaient de cette manière :** [ṢḤ] Ṯuɣa-ṯen tlusan amma.

→ **Nous parlons tous de cette manière :** [ṢḤ] Kull nhaddar ammen.

→ **Nous disons comme vous, vous disez comme nous :** [ṢḤ] Nek̲ni neqqar am k̲enni k̲enni t̲eqqarem am nek̲ni.

→ **Les femmes âgées comme les hommes âgés :** [ṢḤ] Timɣarin am imɣaren.

→ **Je le vis nu comme au jour où il est né :** [ṢḤ], [MƐ] Zrix d̲ aqeddid̲ ɣer maš ilul.

مِثْلَ :

مَكْ

مَكْ

مَشْ

نَمْ

بْحَلْ

مْحَلْ

الْبَارِحَةُ تُشَابِهُ الْيَوْمَ : نَمْ زِكْ نَمْ لَّبَهْ كِفْ كِفْ

مِثْلَ هَذِهِ : نَمْ ثَدَّ

مِثْلَ فِيمَا سَبَقَ : نَمْ زِكْ لْحَلْ

مِثْلَكُمْ : نَمْ كْنِّمْ

مِثْلُ الْبَارِحَةِ : نَمْ يِضْلِّ

مَازَالَتْ نِسَائُنَا تَصْنَعُ خُبْزًا مِثْلَ قَدِيمِ الزَّمَانِ : لْخَلَتْ-نَّ خْفْنْ نَغْرُمْ بْحَلْ نُسَّنْ نْـ زِكْ

كَمَا كَانَا يَقُولَانِ وَالِدَيَّا : مَكْ يِنَّنْ يِمَوْلَنْ-يِنُ

نَّنْ-كَمَا يَقُولُونَ : نَكْ

كَمَا يَعْلَمُونَ : مَكْ سْنَنْ

نَقُولُ مِثْلَكُم وَتَقُولُونَ مِثْلَنَا : نْكْنِ نْقَّرْ نَمْ كْنِّ كْنِّ نْقَّرْمْ نَمْ نْكْنِ

النِّسَاءُ الْمُسِنَّاتُ مِثْلُ الرِّجَالِ الْمُسِنِّينَ : تِمْغَرِنْ نَمْ يِمْغَرْنْ

رَأَيْتُهُ عَارِيًا كَيَوْمِ وُلِدَ فِيهِ : زْرِخْ ذْ نَقْدِّذْ غْرْ مَشْ يِلْلْ

ⵣⵓⴹⵣ ⵏ ⵙⵎⵙⵍⵍⴹⵏ ⵖⵙⵓ ⵔⵙⵛ ⴹⵏⵙⵏ

ⵔⵙⵕ

مِثْلَ ذَٰلِكَ ، بِهَٰذِهِ الطَّرِيقَةِ :

نَمَّ

نَمَّنْ

يَرْتَدُونَ مَلَابِسًا بِهَٰذِهِ الطَّرِيقَةِ : نُغَ-ثُنْ تْلُسَنْ نَمَّ

كُلُّنَا نَتَحَدَّثُ بِهَٰذِهِ الطَّرِيقَةِ : كُلْ نْهَدَّرْ نَمْنْ

ⵙⵔⵔⵙ

ⵙⵔⵔⵙⵍ

ⵅⵙⵖⵙ-ⵅⵙⵍ ⵜⵏⵙⴰⵙⵍ ⵙⵔⵔⵙ

ⵕⵙⵏⵏ ⵍⴰⵙⵏⵏⵙⵓ ⵙⵔⵔⵙⵍ

COMME, TEL QUE

- [ṢḤ] mak
- [ṢḤ] mak̲
- [ṢḤ], [MƐ] maš
- [ṢḤ], [MR] am
- [MS] bḥal
- [ṢḤ], [ṢR] mḥal

→ **Autrefois ou aujourd'hui c'est pareil :** [ṢḤ] Am zik̲ am llabah kif kif.

→ **Comme celle-ci :** [MR] Am t̲adda

→ **Comme jadis :** [MR] Am zik̲ lḥal.

→ **Comme vous :** [MR] Am kennim.

→ **Comme hier :** [ṢḤ] Am iḍelli.

→ **Nos femmes continuent de faire du pain comme jadis :** Lxalet̲-nna ṭeggen aɣrum bḥal ussan n zik̲.

→ **Comme disaient mes parents :** [ṢḤ] Mak̲ innan imawlan-inu.

→ **Comme ils te disent :** [ṢḤ] Mak̲ nnan-ak.

→ **Comme ils savent :** [ṢḤ] Mak̲ snan.

ⵛⴰⵣ

ⵛⴰⵛ

ⴰⵛ

ⵙⵄⴰⵏ

ⵛⵄⴰⵏ

ⴰⵛ ⵅⵉⵣ ⴰⵛ ⵏⵏⴰⵙⴰⵙ ⵕⵉⵃ ⵕⵉⵃ

ⴰⵛ ⵅⴰⵍⵍⴰ

ⴰⵛ ⵅⵉⵕ ⵏⵄⴰⵏ

ⴰⵛ ⵕⴰⵏⵏⵉⵛ

ⴰⵛ ⵉⵉⴰⵏⵏⵉ

ⵏⵅⴰⵏⴰⵅ-ⵏⵏⴰ ⵜⵙⴰⵅⵅⴰⵏ ⴰⵢⵙⴰⵛ ⵙⵄⴰⵏ ⴰⵙⵙⴰⵏ ⵏ ⵅⵉⵣ

ⵛⴰⵣ ⵉⵏⴰⵏ ⵉⵛⴰⵍⵏⴰⵏ-ⵉⵏⴰ

ⵛⴰⵣ ⵏⴰⵏ-ⴰⵕ

ⵛⴰⵣ ⵙⵏⴰⵏ

ⵏⴰⵣⵏⵉ ⵏⴰⵣⵣⴰⵙ ⴰⵛ ⵣⴰⵏⵏⵉ ⵣⴰⵏⵏⵉ ⵅⴰⵣⵣⴰⵙⴰⵛ ⴰⵛ ⵏⴰⵣⵏⵉ

ⵜⵉⵛⵢⴰⵙⵉⵏ ⴰⵛ ⵉⵛⵢⴰⵙⴰⵏ

ⵅⵙⵉⵅ ⵎ ⴰⵣⴰⵍⵍⵉⵎ ⵢⴰⵙ ⵛⴰⵛ ⵉⵏⴰⵏ

COMMENCER

[MR] bḏa

→ **Il commença à rire avec eux :** [MR] Ibḏa iḍes aki-sen.

بَدَأَ : بْذَ

بَدَأَ يَضْحَكُ مَعَهُمْ : بْذَ يِضْسْ نَكِ-سْنْ

ⵙⵎⴰ

ⵉⵙⵎⴰ ⵉⵅⴰⴰ ⴰⵕⵉⵉ-ⴰⴰⵏ

COMMENT ? adv. de manière

• [ṢḤ] Mak ?

• [ṢḤ] Maḵ ?

• [ṢḤ] Maḵin ?

• [ṢḤ], [MR] Ameḵ ?

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] Mamek ?

• [ṢḤ] Mameḵ ?

• Maṭṭa ?

→ **Comment est le chemin qui mène d'ici à Blida ? :** [ṢḤ] Mamek illa ubriḏ iṭawin sa ɣ Lleblida ?

→ **Comment vas-tu ? :**

• Mamek ṯelliḍ ?

• Aql-aḵ bxir ?

• [ṢḤ] Mak aql-aḵ ?

• [ṢḤ] Mak aqlay-k ?

• [MƐ] Mamek aql-aḵ ?

• [ṢḤ] Mamek aql-yaḵ ? v. "Bien Aller".

• [MR] Ma ql-aḵ ?

→ **Pardon ?, Comment ? :** [ṢḤ] Ameḵ ?

→ **Comment s'habillaient-ils ? :** [ṢḤ] Maḵin ṭuɣa tlusan.

→ **Comment ils disent en taqbaylit :** [ṢḤ] Maṭṭa qqaren s taqbayliṯ.

كَيْفَ :

مَكْ

مَكْ

مَكِنْ

نَمْكْ

مَمْكْ

مَمْكْ

مَخَّ

كَيْفَ هُوَ الدَّرْبُ مِنْ هُنَا إِلَى الْبُلَيْدَةِ : مَمْكْ نِلَّ نُبْرِدْ يِخُّونْ سَـ غْـ لْبْلِذَ

كَيْفَ حَالُكَ :

مَمْكْ ثْلِّضْ

نَقْلْ-نَكْ بْخِرْ

مَكْ نَقْلَيْ-كْ

مَكْ نَقْلْ-نَكْ

مَمْكْ نَقْلْ-نَكْ

مَمْكْ نَقْلْ-يَكْ

مَـ قْلْ-نَكْ

كَيْفَ : نَمْكْ

كيف يرتدون ؟ : مَكِنْ خُغَ تْلُسَنْ

مِثْلَ مَا يَقُولُونَ بِتَافْبَيْلِيتْ : مَخَّ قَّرْنْ سْـ تَقْبَيْلِتْ

ᑕᓐᕋ

ᑕᓐᕕ

ᑕᓐᕕᐸᒪ

ᓐᑕᒃᕕ

ᑕᓐᑕᒃᕋ

ᑕᓐᑕᒃᕕ

ᑕᓐᑐᐅᑐᓐ

ᑕᓐᑕᒃᕋ ᐸᐃᐃᓐ ᐧᐅᐊᐸᐯ ᐸᑐᐅᓐᒪᐸᒪ ᐅᓐ ᓴ ᐃᐃᐅᐃᐸᐯᓐ

ᑕᓐᑕᒃᕋ ᐳᒃᐃᐃᐸᕮ

ᓐᕙᐃ-ᓐᕕ ᐅᐳᐸᐊ

ᑕᒃᕋ ᓐᕙᐃᓐᔅ-ᕋ

ᑕᒃᕋ ᓐᕙᐃ-ᓐᕕ

ᑕᓐᑕᒃᕋ ᓐᕙᐃ-ᓐᕕ

ᑕᓐᑕᒃᕋ ᓐᕙᐃ-ᔅᓐᕕ

ᑕᓐ ᕙᐃ-ᓐᕕ

ᓐᑕᒃᕕ

ᑕᓐᕕᐸᒪ ᑐᐅᐧᓴᓐ ᑐᐃᐧᐅᓐᒪ

ᑕᓐᑐᐅᑐᓐ ᕙᕙᓐᐅᒃᒪ ᐅ ᑐᓐᕙᐃᓐᔅᐃᐸᐳ

COMPAGNIE SE TENIR

mdukel, hab. mdukul. v. “Accompagner”, “Aller ensemble”.

تَرَافِقَ : مْدُكْلْ. عَادَةً ؛ مْدُكُلْ

ᑕᐱᐧᕋᒃᐃ : ᑕᐱᐧᕋᐧᐃ

COMPAGNON, AMI

• [ṢḤ], [ṢR] m, imddukal (ann. : n i) | f., ṯamddukelt

• [ṢḤ] m., amddukal

• [MS] m., amddakul

• f., ṯimddukal. v. “Accompagner”, “Compagnie se tenir”.

• [ṢḤ] ar., pl., ṣḥaḇ

• ar., pl., laḥbab

• [ǦƐ] ar., m., arfiq

→ **Ses compagnons :** [ṢḤ] ar., laḥbab-nes

→ **Mon ami proche :** [ǦƐ] Arfiq-inu.

صَدِيقٌ :

يِمْدُكَلْ ، تَمْدُكْلْتْ

نَمْدُكَلْ

نَمْدَكُلْ

ثِمْدُكَلْ

صْحَبْ

لَحْبَبْ

نَرْفِقْ

أَصْحَابُهُ : لَحْبَبْ-نْسْ

رَفِيقِي : نَرْفِقْ-يْنُ

ᐸᑕᐱᐱᐧᕋᓐᐃ | ᐳᓐᑕᐱᐱᐧᕋᒃᐃᐧ

ᓐᑕᐱᐱᐧᕋᓐᐃ

ᓐᑕᐱᐱᓐᕋᐧᐃ

ᐳᐸᑕᐱᐱᐧᕋᓐᐃ

ᕿᐹᓐᐃ

ⵍⴰⵅⴰⴰ

ⴰⵓⵃⵉⵣ

ⵍⴰⵅⴰⴰ-ⵍⵓ

ⴰⵓⵃⵉⵣ-ⵉⵍⵓ

COMPORTEMENT

→ **Si mon oncle était quelqu'un de bon il serait inaccessible car trop sollicité** (i.e., qqun n'ayant plus de valeur) **:** [ṢḤ] prov., Lukan ɛammi ḏ axlaf ur yeṣṣaḥ.

→ **Mon oncle est bon mais voilà qu'on lui octroie encore plus bonté** (litt. : davantage de vent et d'air) (i.e., qqun ou qqch de mauvais dont l'état empire) **:** [ṢḤ] prov., Ɛammi ḏ axlaf yerna-yas aḍu d lehwa.

لُوكَانْ عَمِّي مْلِيحْ مَا إِصَحْشْ : لُكَنْ عَمِّ ذْ نَخْلَفْ نُرْ يْصَحّْ

عَمِّي مْلِيحْ وُ زِيدْلُو الَّهْوَا وُ الرِّيحْ : عَمِّ ذْ نَخْلَفْ يْرْنَ-يَسْ نَضُ دْ لْهْوَ

ⵍⵓⴽⴰⵍ ⵛⴰⵎⵎⵉ ⵔ ⴰⵅⵍⴰⵃ ⵓⴰ ⵉⵓⴷⴷⴰⵅ

ⵛⴰⵎⵎⵉ ⵔ ⴰⵅⵍⴰⵃ ⵉⵓⴰ-ⵉⴰⵙ ⴰⵉⵓ ⵏ ⵍⵓⴷⵍⴰ

COMPRENDRE

[ṢḤ], [MƐ] ar., fhem, hab. fehhem. v. "Accord Se mettre d'".

→ **Je comprends le français :** Fehmeɣ ṯaṛumiṯ.

→ **Je ne comprends pas le tachelhit :** U fhimeɣ š maṭṭa illa.

→ **Ils ne comprennent pas le tachelhit :** U fehmen k ṯašelḥiṯ.

→ **Comprends-tu ? :**

• [ṢḤ] {Ṯ}Fehmeḍ ?

• [ṢḤ] Aql-ak {ṯ}fehmeḍ.

→ **Ils se comprennent entre eux :** [MƐ] Fehmen gar-asen.

فَهِمَ :

فْهْمْ. عَادَةً ؛ فْهّْمْ

أَفْهَمُ الْفَرَنْسِيَّةَ : فْهْمْغْ ثَرُمِثْ

لَا أَفْهَمُ ثَاشْلْحِيثْ/الشَّلْحِيَّةَ : نُـ فْهِمْغْ ش مَخَّ ثِلَّ

لَمْ يَفْهَمُوا ثَاشْلْحِيثْ : نُـ فْهْمْنْ كْ ثَشْلْحِثْ

فَهِمْتَ ؟ :

فْهْمْضْ ؟

نَقْلْ-نَكْ فْهْمْضْ ؟

يَتَفَاهَمُونَ : فْهْمْنْ قَّرْ-نَسْنْ

ⵃⴱⵓⵊ : ⵃⵓⴱⴱⵓⵊ

ⵃⵓⴱⵊⵓⵢ ⵅⴰⵇⵓⵊⵉⵅ

ⵓ ⵃⴱⵉⵊⵓⵢ ⵛ ⵊⴰⵜⴱⵜⴰ ⵉⵍⵍⴰ

ⵓ ⵃⵓⴱⵊⵓⵍ ⵣ ⵅⴰⵛⵓⵍⵅⵉⵅ

ⵃⵓⴱⵊⵓⵉ ?

ⴰⵎⵍ-ⴰⵣ ⵃⵓⴱⵊⵓⵉ ?

ⵃⵓⴱⵊⵓⵍ ⵅⴰⴱ-ⴰⴱⵓⵍ

CONCOMBRE (lat. cucumis sativus, fam. cucurbitaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., agerrum | pl., igerrumen. v. "Rhizome".

• [MƐ] ar., coll., {le}xyar

خِيَارٌ ، نَبْتَةٌ :

نَقْرُّمْ | يْقْرُّمْنْ

خْيَرْ

ⴰⵅⵓⴱⴱⵓⵊ | ⵉⵅⵓⴱⴱⵓⵊⵓⵍ

ⵅⵉⴰⴱ

CONDITIONS, QQN QUI POSE DES

[MR] m., ašerraḍi (ann. : u)

شَخْصٌ يَشْتَرِطُ : نَشْرَّضِ

ᓄᑖᑊᐤᐤᓄᐤᐢᐢ

CONDUIRE AU PÂTURAGE

v. “Paître Faire”

CONFÉDÉRATION

[ṢḤ], [MS] εarš

→ **La confédération des It Saleh :** [ṢḤ] Lεarš Yiṯ Ṣaleḥ.

اِتِّحَادُ قَبَائِلٍ :

عَرْشْ

اِتِّحَادُ قَبَائِل إِيثْ صَالْحْ : لْعَرْشْ يِثْ صَلْحْ

ᓵᓄᐤᑖ

ᐢᓵᓄᐤᑖ ᓴᐢᐢᐢ ᐣᓄᐢᐢᐢᐦ

CONNAÎTRE

v. “Savoir”.

CONSTRUCTION (petite polygonale destinée à la prière individuelle)

Šriεeṯ

مُصَلَّى ، بِنَاءٌ صِغِير مُضَلَّع لِلصَّلَاةِ الْفَرْدِيَّةِ : شْرِعْتْ

ᑖᐤᐢᓵᐢᐢᐢᐦ

CONSTRUIRE

v. “Bâtir”.

CONTENT ÊTRE

v. “Joyeux Être”.

CONTINUER

v. “Accroître S’”.

CONTREBAS EN

v. “Dessous”.

CONVENIR

[ṢḤ] ar., walam, hab. ṭwalam

كانَ مُنَاسِبًا لِـ ، لَائِمَ : وَلَمْ. عَادَةً ؛ خُوَلَمْ

ᒐᐤᐣᐤ : ᐧᐣᒐᐤᐣᐤᒪ

CONVERSATION

v. “Parole”.

COQ

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aεeqquq (ann. : u) | m., pl., iεeqqaq. v. “Poule”, “Poulet”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aεquq (ann. : y) | [ṢḤ] m., pl., iεuqaq

• [ṢḤ] m., aḥkuk | m., pl., iḥukak

• [ṢḤ], [MR] m., ayaẓiḍ | m., pl., iyaẓiḍen

• [ṢḤ] m., ayaẓeṭ. v. “Poule”.

• [MƐ] coll., gaẓḍen

• [ṢR] {a}yaziṭ | {i}yaziḍin

• [ṢR] {a}yaẓeḍ

• [ṢḤ], [ṢR] {i}yaziḍen

• [ŠN] {a}yaziḍ | iyaziḍen

دِيكٌ :

نَعْقُقْ | نِعْقَقْ

نَعْقُقْ | نِعُقَقْ

نَحْكُكْ | نِحُكَكْ

نَيَزِضْ | نِيَزِضْنْ

نَيَزْخْ

قَزْضْنْ

يَزِطْ | يَزِضِنْ

يَزْضْ | يَزِضْنْ

يَزِضْ | يُيَزِضْنْ

يَذْبَحُونَ الدُّيُوكَ : زْلُّنْ يُعُقَقْ

ⵄⵃⵗⵗⵗ | ⵉⵃⵗⵗⵄⵗ

ⵄⵃⵗⵗ | ⵉⵃⵗⵄⵗ

ⵄⵅⵗⵗ | ⵉⵅⵗⵄⵗ

ⵄⵉⵄⵣⵉ | ⵉⵉⵄⵣⵉⵗⵏ

ⵄⵉⵄⵣⵗⵜⵙ

ⵅⵄⵣⵉⵗⵏ

ⵉⵄⵣⵉ | ⵉⵄⵣⵉⵉⵏ

ⵉⵄⵣⵗⵉ

ⵉⵄⵣⵉⵗⵏ

ⵉⵄⵣⵉ | ⵉⵉⵄⵣⵉⵗⵏ

ⵣⵗⵍⵍⵗⵏ ⵉⵃⵗⵗⵄⵗ

COQ SAUVAGE

[ṢḤ] m., ayaẓid m ḇeṛṛa. v. “Coq”, “Poule”, “Poulet”.

دِيكٌ بَرِّيٌّ : نَيَزِضْ مـ فْرَّ

ⵄⵉⵄⵣⵉ ⵊ ⵂⵗⵕⵕⵄ

COQUE (enveloppe de la noix du juglans regia)

[XF] m., agusim. v. “Noyer”, “Noix”.

قِشْرَةٌ ، مِثْلُ قِشْرَةُ الْجَوْزَةِ **:**

نَقُّسِمْ

ⵄⵅⵙⵙⵉⵊ

COQUELICOT (lat. papaver rhœas, fam. papaveraceæ, plante, elle est consommée comme les blettes chez les Aït Khlifa)

• [MR] ar., m., abennaɛman

• [XF] ar., m., {a}bennaɛman

بِنْ نَعْمَان ، خُشْخَاشٌ مَنْثُورٌ ، نَبْتَةٌ **:**

نَبْنْعْمَنْ

بْنْعْمَنْ

ⵄⵙⵍⵍⵗⵃⵊⵄⵍ

ⵙⵍⵍⵗⵃⵊⵄⵍ

COQUELUCHE (maladie)

[XF] f., ɛawaya

شُهَاقٌ :

عَوَيَ

ⵃⵄⵓⵄⵉⵄ

COQUILLE (d’escargot)

• m., ajeɣlal | m., pl., ijeɣlalen

• [MR] f., tamerdayt (ann. : tm, ṭ) | f., pl., timerdayin. v. “Limace”, “Escargot”, “Abaya”.

• [MR] f., ṯamerdayt

→ **Certains mollusques sont dénudés alors que d’autres disposent d’une coquille externe faisant office de revêtement** (litt. abaya) **:** [MR] Bu jeɣlal illa wìn d aḥeẓẓuḍ illa win ɣr-es tamerdayt haɛbayṯ-nnes ṭamerdayt.

→ **Ils sacrifient des coqs :** [ṢḤ] Zellun iɛuqaq.

قَوْقَعَةٌ :

نَزْغْلَلْ | نِزْغْلَلْنْ

تَمْرْدَيْتْ | تِمْرْدَيِنْ

ثَمْرْدَيْتْ

بَعْضُ الرِّخْوِيَّاتِ لَيْسَ لَهَا قَوْقَعَةٌ خِلَافِ الْبَعْضِ الْآخَرِ عَبَاءَتُهَا هِيَ قَوْقَعَتُهَا : بِـ زْغْلَلْ نِلُّ وِنْ دْ نَخْزُضْ نِلَّ وِنْ غْرْ-سْ تَمْرْدَيْتْ هَعْبَيْتْ-نْسْ خَمْرْدَيْتْ

ⵄⵉⵙⵍⵍⵄⵍ | ⵉⵉⵙⵍⵍⵄⵍⵗⵏ

ⵜⵄⵊⵙⵓⵄⵅⵜ | ⵜⵉⵊⵙⵓⵄⵅⵉⵏ

ⵅⴰⵎⵓⵏⴰⵛⵜ

ⵙⵓ ⵉⵓⵢⵍⴰⵍ ⵉⵍⵍⴰ ⵍⵉⵏ ⵏ ⴰⵣⵓⵣⵣⵓⵉ ⵉⵍⵍⴰ ⵍⵉⵏ ⵢⵏ-ⵓⴰ ⵜⴰⵎⵓⵏⴰⵛⵜ ⴼⴰⵃⵙⴰⵛⵅ-ⵍⵍⵓⴰ ⵜⴰⴰⵎⵓⵏⴰⵛⵜ

CORBEAU

[MR] m., agaref (ann. : n u) | m., pl., igarfiwen, [ṢḤ], [MƐ] f., ṯagerfa | [MƐ] f., pl., ṯigerfiwin. v. “Corbillat”.

غُرَابٌ :

نَقَرْبَ | نِقَرْفِوْنْ ، تَقْرْبَ | تِقْرْفِوِنْ

ⴰⵅⴰⵏⵓⵃ | ⵉⵅⴰⵏⵃⵉⵍⵓⵍ, ⵅⴰⵅⵓⵏⵃⴰ | ⵅⵉⵅⵓⵏⵃⵉⵍⵉⵍ

CORBEILLE

v. “Panier”.

CORBEILLE (en doum qui ressemble à l’“akufi”)

• [ǦƐ] m., {a}zgaw

• [ǦƐ] m., zgugi

• m., azgaw

سَلَّةٌ ، مِنْ دُومٍ **:**

زْقَوْ

زْقُقِ

نَزْقَوْ

ⵣⵅⴰⵍ

ⵣⵅⵓⵅⵉ

ⵣⵅⴰⵍ

CORBILLAT (petit du corbeau)

[MR] m., afrux n ugaref. v. “Corbeau”.

صَغِيرُ الْغُرَابِ :

نَقْرُخْ نْـ نُقَرْبْ

ⴰⵃⵏⵓⵅ | ⵓⵅⴰⵏⵓⵃ

CORDE, ATTACHE (d’alfa, en quatre brins, pour attacher les animaux, intervient aussi dans la construction de la maison pour attacher servant à attacher les “aɣesḏis” à “asaṯur”)

• [ṢḤ], [ṢR], [ŠN] m., asɣun (ann. : wu) | m., pl., iseɣwan (ann. : n i). v. “Attache”, “Courge éponge”, “Éponge”.

• [ṢR] m., pl., isɣawen, dim., sing., tasɣunt

حَبْلٌ مِنْ عَلْفَاء **:**

نَسْغُنْ | نِسْغْوَنْ

نِسْغَوْنْ ، تَسْغُنْتْ

ⴰⵏⵢⵓⵍ | ⵉⵏⵓⵢⵍⴰⵍ

ⵉⵏⵢⴰⵍⵓⵍ, ⵜⴰⵏⵢⵓⵍⵜ

CORDE (en palmier nain qui tient l’“aɣerrus” au pied ou la “melḥfa” à la taille)

• [ṢḤ] ar., sing., ṭṭarfa

• ar. ?, sing., šriṭ

حبْل من نَخِيلٍ **:**

طَّرْبَ

شْرِتْ

ⵜⵜⴰⵏⵃⴰ

ⵛⵏⵉⵜ

CORDE (en poil de chameau)

ar., sing., lxeḍ

→ **À l’aide d’un fil :** [MR] S lxeḍ.

حَبْلٌ ، مِنْ شَعْرِ الجَمَلِ :
لْخْضْ
بِوَسِطَةِ خَيْطٍ : سْـ لْخْضْ

ⵎⵅ⁘ⵉ

⊙ ⵎⵅ⁘ⵉ

CORDE (en poil de chèvre)

• [ṢḤ] f., ṯasuḵa

• [ṢḤ] f., tasuka

• [ṢḤ] f., tasuqa

• [ṢḤ] ar., mrira

حبْلٌ ، مِنْ شَعْرِ الْمَعْزِ :
تَسُكَ
تَسُكَ
تَسُقَ
مْرِرَ

ⵅ⊙⁘ⵓ

ⵜ⊙⁘ⵕ

ⵜ⊙⁘ⵣ

ⵇⵔⵉⵔ

CORDELETTE (en palmier nain pour coudre les tresses de palmier)

• [ṢR] f., pl., ṯazra | f., pl., ṯizerwin

• [ŠN] f., pl., {ta}hazra | f., pl., {ta}hizerwin

حَبْلٌ رَقِيقٍ مِنْ النَّخِيلِ :
تَزْرَ | تِزْرْوِنْ
هَزْرَ | هِزْرْوِنْ

ⵅⵔⵔ | ⵅⵉⵔ⁘ⵔⵍⵉⵍ

ⵏⵔⵔ | ⵏⵉⵔ⁘ⵔⵍⵉⵍ

CORDELIÈRE, CEINTURE (en laine)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., sing., ṯaḥzzamt (ann. : n teḥ) | f., pl., ṯiḥazzamin. v. “Ceinturer”.

• [MƐ] ar., f., ṯimaḥzemt | f., pl., ṯimaḥzmin

• [XF] f., taḥmila

• [ṢḤ] ar., sing., ssabteṯ

→ **Les femmes chleuhs du village fabriquent des ceintures en laine :** Ṯiseḏnan ṯišelḥiyin n ṭedwirṯ ṭegganṭ ṯiḥazzamin s tḍuṭ.

حِزَامٌ :
تَحْزَّمْتْ | تِحَزَّمِنْ
تِمَحْزْمْتْ | تِمَحْزْمِنْ
تَحْمِلَ
سْبْتْتْ

يَصْنَعْنَ نِسَاءُ الشَّلْحِيَّات الْقَرْيَةِ أَحْزِمَةً مِنْ صُوفٍ : تِسْدْنَنْ تِشْلْحِينْ نْـ تْدْوِرْتْ تْطَّتْحْ تِحَزَّمِنْ سْـ تْضُتْحْ

ⵅⵔⵔⵔⵓⵜ | ⵅⵉⵔⵔⵔⵓⵉⵍ

ⵅⵉⵓⵔⵔ⁘ⵓⵜ | ⵅⵉⵓⵔⵔⵓⵉⵍ

ⵜⵔⵓⵉⵎ

ⵙⵙⵓⵜ⁘ⵅ

ⵅⵉⵙ⁘ⵜⵍⵓⵍ ⵅⵉⵇ⁘ⵎⵔⵉⵉⵍ ⵍ ⵜⵙ⁘ⵟⵍⵓⵅ ⵜⵙ⁘ⵅⵅⵓⵍⵜⵙ ⵅⵉⵔⵔⵓⵉⵍ ⊙ ⵜⵉ⁘ⵜⵙ

CORNE

• [ṢḤ] m., iqiš | m., pl., iqašun

• [MR] m., iš. v. “Tête”.

قَرْنٌ :
يْقِشْ | يْقَشُنْ
يْشْ

ⵉⵣⵉⵇ | ⵉⵣⵓⵇ⁘ⵍ

ⵉⵇ

CORNE D'ABONDANCE (lat. fedia graciliflora, fam. caprifoliaceæ, plante)

• [ṢḤ] f., nwar tekkuk

• [XF], [MR] f., takkuk

• [ǦƐ] f., tikkuk

طَاكُّوك ، نَبْتَةٌ :

نْوَرْ تْكُّكْ

تَكُّكْ

تِكُّكْ

ⵍⵍⴰⵓ ⵜⵖⵕⵕⵖⵕ

ⵜⴰⵕⵕⵖⵕ

ⵜⵉⵕⵕⵖⵕ

CORROYÈRE À FEUILLES DE MYRTE, HERBE AUX TANNEURS (lat. coriaria myrtifolia, fam. coriariaceæ, arbuste)

• [MS], [ⵅL] m., irwiz | m., pl., irwizen

• [MS] m., arwiz (ann. : u)

• [MS], [XF] m., {a}rwiz

• [MR] f., rwiza

عُشْبَةُ الدَّبَّاغِينَ ، شُجَيْرَةٌ :

ئِرْوِزْ | ئِرْوِزْنْ

نَرْوِزْ

رْوِزْ

رْوِزَ

ⵉⵓⵍⵉⵣ | ⵉⵓⵍⵉⵣⵖⵍ

ⴰⵓⵍⵉⵣ

ⵓⵍⵉⵣ

ⵓⵍⵉⵣⴰ

CORVÉE

v. "Travail".

CÔTE (os)

• [ṢḤ] m., iḏis | m., pl., iḏisan

• [ṢR] m., aɣezdis | m., pl., iɣezdisen

ضِلْعٌ :

ئِذِسْ | ئِذِسَنْ

نَغْزْدِسْ | ئِغْزْدِسْنْ

ⵉⵅⵉⵙ | ⵉⵅⵉⵙⴰⵍ

ⴰⵅⵖⵣⵏⵉⵙ | ⵉⵅⵖⵣⵏⵉⵙⵖⵍ

CÔTÉ AUTRE

v. "Rive".

CÔTÉ DU

[ṢḤ] tama

→ **Du côté du mur :** [ṢḤ] Tama g lḥiṭ.

→ **Sur le mur :** [MR] Di lḥiṭ.

نَحْوَ ، مِنْ جِهَةِ :

نَحْوَ الْجِدَارِ : تَمَ قُـ لْحِطْ

عَلَى الْحَائِطِ : دِ لْحِطْ

ⵜⴰⵊⴰ

ⵜⴰⵊⴰ ⵔ ⵍⵏⵉⵉⵜ

ⵏⵉ ⵍⵏⵉⵉⵜ

CÔTÉ, FLANC

• [ṢḤ] m., iḏis | m., pl., iḏisan

• [ṢR] m., aɣezdis | m., pl., iɣezdisen

• [MR] m., ameẓɛak (ann. : u) | m., pl., imeẓɛaken

• [MR] ar. ?, ḏerbeṯ (flanc)

جَانِبٌ :

ئِذِسْ | ئِذِسَنْ

نَغْزْدِسْ | ئِغْزْدِسْنْ

نَمْزْعَكْ | نِمْزْعَكْنْ
ذْرْبْثْ

ⵉⵎⵉⴰ | ⵉⵎⵉⴰⵏ

ⴰⵢⵙⵣⵍⵉⴰ | ⵉⵢⵙⵣⵍⵉⴰⵙⵏ

ⴰⵅⵙⵜⵏⴰⵣ | ⵉⵅⵙⵜⵏⴰⵣⵙⵏ

ⵎⵙⴰⵙⵜ

COTON (fibre végétale entourant les graines du gossypium, cotonnier)

[ṢḤ], [MƐ] ar., coll., {le}qṭen

قُطْنٌ :
قْتْنْ

ⵣⵉⵙⵏ

COU

• [ṢḤ], [MR] m., iri | m., pl., irawen

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., ijiman. v. “Nuque”.

• [ṢR] ar., sing., rraqbeṯ

عُنُقٌ :
ئِرِ | ئِرَوْنْ
ئِزْمَنْ
رَّقْبْثْ

ⵉⴰⵉ | ⵉⴰⴰⵍⵙⵏ

ⵉⵏⵉⵅⴰⵏ

ⴰⴰⴰⵣⴰⵙⵜ

COUCHER SE (soleil)**, TRAVERSER, DISPARAÎTRE DERRIÈRE UN OBSTACLE** (col de montagne, horizon, …)**, TOMBER** (neige, …)

[ṢḤ], [ǦƐ] ɣli

→ **Le soleil se couche dans une heure :** A ṯeɣli ṭefukṯ f ssaɛṯ.

→ **Le soleil s’est couché :** Ṯeɣli ṭefukṯ.

→ **Nous traverserons le col :** [ṢḤ] A neɣli ṯizi.

→ **Nous traversons par les Iberɣuṯen :** [ṢḤ] Neɣli ɣer Iberɣuṯen.

→ **Lorsque la neige tombe en grande quantité :** [ǦƐ] Asmi d-yeɣli aḏfel aṭas.

غَابَ ، قَطَعَ ، اِخْتَفَى ، سَقَطَ : غْلِ
سَتَغِيبُ الشَّمْسُ فِي سَاعَةٍ : نَـ ثْغْلِ خْفُكْثْ فِـ سْعْثْ
غَابَتِ الشَّمْسُ : ثْغْلِ خْفُكْثْ
سَتَقْطَعُ الثَّنِيَّةَ : نَـ نْغْلِ ثِزِ
نَقْطَعُ نَحْوَ ئِبْرْغُثْنْ : نْغْلِ غْرْ ئِبْرْغُثْنْ
عِنْدَمَا يَتَسَاقَطُ الثَّلْجُ بِغَزَارَةٍ : نَسْمِ دْـيْغْلِ نَذْفْلْ نَطَسْ

ⵢⵏⵉ

ⴰ ⵅⵙⵢⵏⵉ ⵜⴰⵙⵜⵙⵅⵅ ⵜ ⴰⴰⴰⵛⵅ

ⵅⵙⵢⵏⵉ ⵜⴰⵙⵜⵙⵅⵅ

ⴰ ⵏⵙⵢⵏⵉ ⵅⵉⵙⵉ

ⵏⵙⵢⵏⵉ ⵢⵙⴰ ⵉⴱⵙⴰⵢⵙⵅⵙⵏ

ⴰⴰⵅⵉ ⵏ-ⵙⵙⵢⵏⵉ ⴰⵎⵜⵙⵏ ⴰⵉⴰⴰ

COUCOUS-GEAI (clamator glandarius, oiseau)

[MR] f., takkuk

وَقْوَاقٌ مُرَقَّطٌ كَبِيرٌ ، طَائِرٌ **:** تَكُّكْ

ⵜⴰⵣⵣⵙⵣ

COUDRE

• [ṢḤ] ǧnu, hab. ǧennu. v. “Couture”.

• ǧni

• [ŠN] ar., xiyeḍ, hab. ṭxiyeḍ

→ **J'ai cousu :** [ṢḤ] Ğniy.

→ **Il a cousu :** [ṢḤ] Iğna.

→ **La qachabia se coud comme l'abaya :** [MR] {T}Haqeššabit tegna am taɛbayt.

خَاطَ :

جْنُ. عَادَةً ؛ جْنُّ

جْنِ

خِيْضْ. عَادَةً ؛ خُّخِيْضْ

جْنُ. عَادَةً ؛ جْنُّ

أَخَطْتُ : جْنِغْ

أَخَاطَا : يُجْنَ

الْقَشَّبِيَّةُ مَخِيطَةٌ مِثْلَ الْعَبايَةِ : هَقْشَّبِتْ تْقُّنَ نَمْ ثَعْبَيْتْ

ⵣⵏ : ⵣⵏⵏ

ⵣⵏⴹ

ⵅⴹⵙE : ⵜⵅⴹⵙE

ⵣⵏⴹⵢ

ⴹⵣⵏ

ⵊⵓⵎⵏⵏⵓⵖⴹⵅ ⵅⵏⵣⵏ ⵓⵇ ⵅⵓⵜⵖⵓⵙⵅ

COUFFIN

[ṢR], ar., f., taqfift | f., pl., tiqfifin. v. "Panier".

قُفَّةٌ :

تَقْفِفْتْ | تِقْفِفِنْ

ⵅⵓⵎⵃⴹⵃⵅ | ⵅⴹⵎⵃⴹⵃⴹⵏ

COUFFIN (grand)

[XF] m., {a}ṭullaɛ

قُفَّةٌ ، كَبِيرَة :

طُلَّعْ

ⵊⵏⵏⵓⵜ

COULEUR

[ṢḤ] ar., lun

→ **Sa couleur est verte :** [ṢḤ] Llun-nnes tazizawt.

لَوْنٌ :

لُنْ

لَوْنُهَا أَخْضَرٌ : لُّنْ-نُّسْ تَزِزَوْتْ

ⵏⵓⵍ

ⵏⵏⵓⵍ-ⵍⵍⵓⴰ ⵜⵓⵅⴹⵅⵓⵍⵜ

COUP

[ṢḤ] f., tiyiṭa. v. "Frapper".

ضَرْبَةٌ :

ثِيِتَ

ⵅⴹⵢⴹⵅⵓ

COUPER DU BOIS

[ṢḤ] zḏem

→ **Coupons du bois !** m., pl., **:** [ṢḤ] Yawt a nnezḏmet !

قَطَعَ خَشَبًا :

زْذْمْ

لِنَقْطَعَ خَشَبًا : يَوْتْ نَـ نُّزْذْمْتْ

ⵅⵔⵓⵇ

ⵢⵓⵍⵅ ⵓ ⵍⵍⵅⵔⵇⵓⵅ

COUPER, COUPER SE, COUPÉ ÊTRE

• [ṢḤ] ğzem, hab. gezzem

• [ṢḤ] gzem. v. "Manchot".

• jzem

• [ṢḤ] ar., geṭṭaɛ

→ **Il a coupé :** Iğzem.

→ **Vous n'avez pas coupé le bois** m., **:** U ṯeğzimem ḵ isyarn.

قَطَعَ ، اِنْقَطْعْ ، تَقَطَّعَ ، كَانَ مَقْطُوعًا :

جْزْمْ. عَادَةً ؛ قُزُّمْ

قُزْمْ

زْزْمْ

قُطَّعْ

قَطَعَ : يَجْزْمْ

لَمْ تَقْطَعُوا الْحَطَبَ : ـُ تْجْزِمْمْ كْ يَسْغَرْنْ

قَطَعَ حَطَبًا : زْذْمْ

لِنَقْطع حَطَبًا : يَوْتْ ـَ تْزْذْمْتْ

ضَرْبٌ : ثِيثَ

ⵅⵉⵓⵎ : ⵅⵓⵉⵉⵓⵎ

ⵅⵉⵓⵎ

ⵉⵉⵓⵎ

ⵅⵓⵄⵄⴰⵛ

ⵅⵅⵉⵓⵎ

ⵓ ⵅⵓⵅⵉⴹⵎ ⵣ ⵄⵙⵢⴰⵙⵏ

COUR (intérieur de maison)

• [ŠN] f., ṯaddart

• [ŠN] f., {ṯa}haddart

فِنَاءٌ :

ثَدَّرْثْ

هَدَّرْثْ

ⵅⴰⵏⵏⴰⵅ

ⵙⴰⵏⵏⴰⵅ

COUPOLE

v. "Dôme".

COUR (des animaux, attenante à l'"axxam")

[ŠN] {ta}haddarṯ n lmal

فِنَاءٌ خَصٌّ بِالْمَالِ : هَدَّرْثْ ـَ لْمَلْ

ⵙⴰⵏⵏⴰⵅ ⵏ ⵍⵎⴰⵍ

COURGE DOUBEURRE, COURGE BUTTERNUT

v. "Courge musquée".

COURGE ÉPONGE, LUFFA (luffa ægyptiaca, plante)

[ŠH] f., ṯaxsayṯ iseɣwan. v. "Éponge", "Corde", "Courge musquée", "Courgette", "Potiron".

لِيفٌ ، لُوفٌ ، جِنْسٌ نَبَاتِيٌّ **:** ثَخْسَيْثْ يَسْغْوَنْ

ⵅⴰⵅⵙⴰⵢⵅ ⵄⵙⵓⵖⴰⵏ

COURGETTE (cucurbita pepo, plante)

[ŠH] f., ṯaxsayṯ meššuḵ. v. "Courge", "Potiron", "Courge éponge".

• [MS] f., glilša

• [MS] f., qlilša

• [MS] coll., qlilš

كُوسَى :

ثَخْسَيْثْ مْشُّكْ

قْلِلْشَ

قْلِلْشَ

قْلِلْشْ

ⵅⴰⵅⵙⴰⵢⵅ ⵍⵓⵇⵇⵓⵣ

ⵅⵏⵄⵏⵇⴰ

ⵣⵏⵄⵏⵇⴰ

ⵣⵏⵄⵏⵇ

COURIR, RUISSELER (sueur, …)

[ṢḤ] azzel, hab. ṭazzal. v. “Course”, “Ruisseler”.

→ **Cours ! :** Azzel !

→ **Il courut :** [ṢḤ] Yuzzel.

→ **Ils n’ont pas couru sous la pluie :** Ur uzzilen ḵ ddu nnuweṯ.

→ **Je suis parti en courant vers lui :** [ṢḤ] Ṛuḥa tezzala ɣer-s.

→ **Ils sont ruisselants de sueur :** Ṯeṭazzal fell-awen ṯiḏi.

رَكْضٌ : ثَزْلَ | ثَزْلِونْ

رَكَضَ : نَزْلْ. عَادَةً ؛ خَزَّلْ

أُرْكُضْ : نَزْلْ

رَكَضَ : يُوزْلْ

لَمْ يَرْكُضُوا تَحْتَ الْمَطَرِ : نُرْ نُزِّلْنْ كْ دُّو نُوْثْ

جَرَيْتُ إِلَيْهِ : رُحَ ثْزَّلَ غْرْ-سْ

يَقْطُرُونَ عَرَقًا : ثْخَزَّلْ ڢْلْ-نَوْنْ ثِذِ

ⵓⵣⵣⵉⵏ : ⵜⴰⵣⵣⵓⵏ

ⵓⵣⵣⵉⵏ

ⵖⵣⵣⵉⵏ

ⵙⴰ ⵙⵣⵣⴷⵉⵏⵉ ⵓ ⴰⴰⵙ ⵏⵙⵍⵉⵅ

ⵇⵙⴽⴰ ⵜⵉⵣⵣⴰⵏⴰ ⵢⵉⴰ-ⴰ

ⵅⵉⵜⴰⵣⵣⴰⵏ ⵀⵉⵏⵏ-ⴰⵍⵉ ⵅⴷⵯⴷ

COURSE

[ṢḤ] f., ṯazzla | f., pl., ṯazzliwin. v. “Courir”.

ⵅⴰⵣⵣⵏⴰ | ⵅⴰⵣⵣⵏⴷⵍⴷⵉ

COURT (taille, …)

• [ṢḤ] m., aḡezlan

• [ṢḤ] m., agezlan

• [ṢḤ] m., aguzlan

• [ṢR] m., aquḍeḍ | m., pl., iquḍeḍen, f., taquḍeṭ | f., pl., ṯiquḍeḍin

• [ŠN] m., aquḍiḍ

→ **Les nuits sont courtes :** Iḍan ḏ iḡezlan.

→ **La nuit était courte :** Iḍ uɣa-ṯ ḏ aḡuzlan.

قَصِيرٌ :

نَقْزْلَنْ

نَقْزْلَنْ

نَقْزْلَنْ

نَقُضْضْ | نِقُضْضْنْ ، تَقُضْطْ | ثِقُضْضِنْ

نَقُضِضْ

لَيَالٍ قَصِيرَةٌ : يِضَنْ ذْ نِقْزْلَنْ

كَانَتِ اللَّيْلَةُ قَصِيرَةً : يِضْ-نَنِ نُغَ-ثْ ذْ نَقْزْلَنْ

ⵓⵅⵣⵏⴰⵍ

ⵓⵅⵣⵏⴰⵍ

ⵓⵅⵣⵏⴰⵍ

ⵓⵇⵙⵉⵉ | ⵉⵇⵙⵉⵉⵍ, ⵜⴰⵇⵙⵉⵉⵜ | ⵅⵉⵇⵙⵉⵉⵉⵍ

ⵓⵇⵙⵉⵉⵉ

ⵉⵉⴰⵍ ⵅ ⵉⵅⵣⵏⴰⵍ

ⵉⵉ-ⴰⵖⵉⵍⵉ ⵙⵢⴰ-ⵅ ⵓⵅⵣⵏⴰⵍ

COUSCOUS ATLASSIEN

→ Couscous fin (e.g., à base de fèves et pois chiches) :

• [ṢḤ], [MR] m., aseḵsu

• [ṢḤ], [MƐ] coll., {a}seksu

• [XF] m., {a}masfuf

→ Couscous épais :

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS] ar., coll., ṭɛam

• [XF] lemɛaš. v. “Maach”.

• [ṢḤ] f., ṯaberbušṯ

• [ṢḤ] m., {a}berwil

→ Couscous aux herbes et à la lavande sauvage :

• [ṢḤ] f., ṯaḥammamṯ. v. “Lavande papillon”, “Bouquet printanier”.

• [ṢḤ] f., ṯaḥammeṭ (ann. : ṭ)

• [ṢḤ] f., ṭaḥammemṭ

• [ṢḤ] f., {ṯ}aḥammemṭ

→ Couscous d’orge (sa sauce peut être à base de pois chiches, fèves, haricots secs, pommes de terre, …) :

• [MR] m., aberwil

• [XF] m., {a}berwil

• [MR] f., ṯamaɣluṯ n imendi

• [XF] m., {a}maɣluṯ

• [XF] m., {a}berwil (chez les Aït Khlifa c’est un couscous composé d’un mélange d’orge et de blé avec une sauce à base de fèves et de lentilles)

• [ṢḤ] m., aleqqa

• [XF] f., taleqqa (chez les Aït Khlifa, il se compose de dšiša d’orge qu’on humidifie et qu’on cuit dans le taseksut, on sert ce couscous avec une sauce à base de fèves séchées)

• [ṢḤ] m., aseḵsu n ṭemẓin. v. “Orge”.

• [MS] m., meğɣuf

→ Couscous très fort en goût et en odeur préparé à partir du blé, … restant au fond et dans les extrémités de l’excavation :

• [ṢḤ] lḥammum. v. “Excavation”, “Blé”.

• [XF] m., {a}mašrub (chez les Aït Khlifa c’est un couscous de blé retiré de la “ṯameṭmurṯ” et ayant été touché par l’humidité, il a une forte odeur)

→ Couscous à base de farine d’orge et d’huile d’olive : [MR] f., taḥeršušt n timẓin. v. “Huile”.

→ Couscous au gouet : [MR] Ṭɛam ṯabgugṯ. v. “Gouet”.

→ Couscous à base de farine de glands doux : [MR] Ṭɛam waḏer. v. “Gland”.

→ Couscous au bunium à pied épais : [MR] Ṭɛam n telɣuda. v. “Bunium à pied épais”.

→ Couscous à la viande et à la sauce rouge : [ṢḤ] Ṭɛam s waḵsum s lmeṛqa tazuggʷarṯ. v. “Viande”.

→ Couscous à la viande d’agneau : [ṢḤ] Ṭɛam s waḵsum izamar. v. “Agneau”.

→ Couscous aux fèves et aux petits pois : [ṢḤ] Ṭṭɛam s iḇawen ḏ ğelbanṭ.

→ Couscous aux fèves tendres : [ĞƐ] aseksu s iḇawen ileqqaqen.

→ Couscous à base de viande de mouton et de légume accompagné de lait aigre “ikkil”, c’est un couscous qui se prépare un mois avant le mariage, il est réservé uniquement aux femmes qu’elles consomment loin des hommes : [XŠ] f., tabrika

→ **Qu’est-ce qu’ils mettent dans le couscous aux herbes ? :** [ṢḤ] Maṭṭa teggen g tḥammemṯ ?

→ **Les Iṯ Ṣaleḥ sont connus pour leur couscous à la viande et à la sauce :** [ṢḤ] Iṯ Ṣaleḥ-ayini

mešhurin s ṭɛam s waḵsum ḏ lmeṛqa.

→ **Elles cueillent toutes les plantes qu'on trouve dans la forêt, elles les pilent puis les mélangent à la semoule de blé dur ou avec un peu de farine de blé ou d'orge, elles roulent le tout. Ils le mangent** (i.e. ce type de couscous) **d'un printemps à un autre :** [ṢḤ] Laqḍant ǧmiɛ ig llan g lɣaḇṯ ihišuren ẓẓaḍen-ṯen umbeɛd feṭṭlenṭ aḵeḏ šwiyya n smid nna šwiyya yirḏen nna šwiyya n ṭemẓin feṭṭlatenṭ kif kif ṭeṭṭenṭ g tefsuṯ ɣer tefsuṯ.

كُسْكُس ، سْكْسُو ، كَسْكْسُو الْأَطْلَسِيُّ :

سْكْسُو دَقِيقٌ :

نَسْكْسُ

سْكْسُ

مَسْفُوفْ

سْكْسُو مُتَوَسِّطٌ :

طْعَمْ

لْمْعَشْ

ثَبْرْبُشْثْ

بْرْوِلْ

سْكْسُو بِالْأَعْشَابِ والْخُزَامَى الْبَرِّيَّةِ :

ثَحَمَّمْثْ

ثَحَمَّمْخْ

خَحَمَّمْخْ

نَحَمَّمْثْ

سْكْسُو مِنْ شَعِيرٍ :

نَبْرْوِلْ

بْرْوِلْ

ثَمَغْلُثْ نْـ يِمْثْدِ

مَغْلُثْ

بْرْوِلْ

ئَلْقَّ

تَلْقَّ

نَسْكْسُ نْـ خْمْزِنْ

مْجْغُفْ

سْكْسُو ذُو طَعْمٍ وَرَائِحَةٍ قَوِيَّةٍ مَصْنُوعٌ مِنْ طَحِينِ الْقَمْحِ ، ... الْبَاقِي فِي أَسْفَلِ الشَّوْنَةِ وَأَطْرَافِهَا :

لْحَمُّمْ

مَشْرُبْ

سْكْسُو مُتَوَسِّطٌ مَصْنُوعٌ مِنْ طَحِينِ الْقَمْحِ فِيهِ الزَّيْتُ الزَّيْتُونِ : تَحْرْشْشْثْ نْـ تِمْزِنْ

سْكْسُو بِالدَّرَنَةِ اللُّوبِ : طْعَمْ ثَبْقُفْثْ

سْكْسُو مَصْنُوعٌ مِنْ طَحِينِ الْبَلُّوطِ الْحُلْوِ : طْعَمْ وَذْرْ

سْكْسُو بِالدَّرَنَةِ الْخَيْمِيَّةِ : طْعَمْ نْـ ثْلْغُدَ

سْكْسُو بِلَحْمٍ وَصَلْصَةٍ حَمْرَاء : طْعَمْ سْـ وَسُمْ سْـ لْمْقَ تَزُفْفْثْ

سْكْسُو بِلَحْمِ الْحَمَلِ : طْعَمْ سْـ وَكْسُمْ يْزَمَرْ

سكْسُو بِالْفُولِ وَالْجُلْبَانِ : طْعَمْ سْـ يِبَوْنْ ذْ جْلْبَنْثْ

سْكْسُ بِالْفُولِ الطَّرِيِّ : نَسْكْسُ سْـ يِبَوْنْ يِلْقَّقْنْ

سْكْسُ بِاللَّحْمِ الْغَنَمِ وَالْخُضَرِ ، يُعَدُّ شَهْرٌ قَبْلَ الْوَلِمِيَةِ ، وَهُوَ خَاصٌّ بِالنِّسَاءِ : تَبْرِكَ

مَاذَا يَضَعُونَ فِي السْكْسُو تَحَمَّمْثْ : مَخَّ ثْقُّنْ قُـ ثْحَمَّمْثْ

إِثْ صَالْحْ مَشْهُورُونَ بِسْكْسُو اللَّحْمِ وَالصَّلْصَةِ : يِثْ صَلْحْ-نَيِنِ مْشْهُرِنْ سْـ طْعَمْ سْـ وَكْسُمْ ذْ لْمْرْقَ

يَقْطِفْنَ جَمِيعَ النَّبَاتَاتِ الْمَوْجُودَةِ فِي الْغَابَةِ يَطْحَنَّهُنَّ وَيَخْلِطْنَهُنَّ بِسَمِيدٍ أَوْ بِطَحِينِ الْقَمْحِ أَوْ الشَّعِيرِ يَفْتِلْنَ الْكُلَّ يَأْكُلُونَهُ يَصْنَعْنَهُ مِنْ رَبِيعٍ إِلَى آخَرٍ : لْقَضَنْثْ جْمِعْ يِقْ لَّنْ قُـ لْغَفْثْ يِهْشْرِنْ زَّضْنْ-ثْنْ نُمْبَعْدْ فْطَلْنْثْ نَكْدْ شْوِيَّ نْـ سْمِدْ نْـ شْوِيَّ يِرْذِنْ نَّـ شْوِيَّ نْـ ثْمْزِنْ فْطَلْنْثْ كِفْ كِفْ خْخْنْثْ قُـ ثْفْسُثْ غْرْ ثْفْسُثْ

ⴰⵙⴽⵙⵓ

ⵙⴽⵓ

ⵅⵙⵓⵃⵙⵃ

ⵊⵏⴰⵅ

ⵎⵙⵅⵏⴰⵄ

ⵅⴰⵙⵙⵓⵙⵙⵄⵅ

mešhurin s ṭɛam s waḵsum ḏ lmeṛqa.

→ **Elles cueillent toutes les plantes qu'on trouve dans la forêt, elles les pilent puis les mélangent à la semoule de blé dur ou avec un peu de farine de blé ou d'orge, elles roulent le tout. Ils le mangent** (i.e. ce type de couscous) **d'un printemps à un autre :** [ṢḤ] Laqḍant ǧmiɛ ig llan g lɣaḇṯ ihišuren ẓẓaḍen-ṯen umbeɛd feṭṭlenṭ aḵeḏ šwiyya n smid nna šwiyya yirḏen nna šwiyya n ṭemẓin feṭṭlatenṭ kif kif ṭeṭṭenṭ g tefsuṯ ɣer tefsuṯ.

ᐆᘐᐧᑕᒐᐊᕐᐆ

ᐊᓐᐱᓐᑕᑕᓐᑕᐊ

ᐊᓐᐱᓐᑕᑕᓐᑕᐸᐅ

ᐸᐅᓐᐱᓐᑕᑕᓐᑕᐸᐅ

ᓐᐱᓐᑕᑕᓐᑕᐸᐅ

ᓐᘐᐧᑕᒐᐊᕐᐆ

ᘐᐧᑕᒐᐊᕐᐆ

ᐊᓐᑕᓐᔪᐆᐧᐊ ᐸᐊᑕᐧᐃᐸ

ᑕᓐᔪᐆᐧᐊ

ᘐᐧᑕᒐᐊᕐᐆ

ᓐᐆᐧᐅᐅᓐ

ᐸᓐᐆᐧᐅᐅᓐ

ᓐᐅᐧᑕᐅᐧ ᐸᐸᑕᐧᐃᐸᐅ

ᑕᐧᐅᔪᐧᐅᐸ

ᐊᐱᓐᑕᑕᐧᑕ

ᑕᓐᑕᐅᐧᘐ

ᐸᓐᐱᐧᐅᑕᐧᑕᐸᐸᐅᐸᐅ ᐸᐊᑕᐧᐃᐸᐅᐸᐅ

ᐋᓐᑕ ᐊᓐᘐᐅᐧᐅᐊ

ᐋᓐᑕ ᒐᓐᐅᐧᐅᐊ

ᐋᓐᑕ ᐸᐆᐧᒐᔪᐧᐃᓐ

ᐋᓐᑕ ᐅ ᒐᓐᐅᐅᐧᑕ ᐅ ᐆᑕᐧᑭᐅᓐ ᐸᐅᐧᐅᐅᐧᐅᐊ

ᐋᓐᑕ ᐅ ᒐᓐᐅᐅᐧᑕ ᐸᐅᓐᑕᓐᐅ

ᐋᐋᓐᑕ ᐅ ᐸᐃᓐᒐᐧᐅᐸᐅ ᐅᐅᐧᐆᘐᓐᐸᐅᐸᐅ

ᓐᐅᐧᑭᐅᐧ ᐅ ᐸᐃᓐᒐᐧᐅᐸᐅ ᐸᐆᐧᐅᐅᓐᐅᐧᐅᐸᐅ

ᐸᓐᐅᐅᐸᐅᐸᐅ

ᑕᓐᐸᐅᐸᐅᓐ ᐸᐧᐅᐅᐧᐅᐸᐅ ᐅ ᐸᐊᑕᐧᑕᐅᑕᐊ

ᐸᐅ ᐅᓐᐆᐧᐱ-ᓐᔪᐸᐸᐸ ᑕᐧᑭᐅᐧᐅᐸᐅ ᐅ ᐋᑕᐧᑭᐅᓐ ᐅ ᐋᑕᐧᑭᐅᓐ ᐅ ᐋᑕᐧᑭᐅᓐ

ᐋᓐᐅᐧᐅᐊᐧᐅᐸᐅ ᐅᑕᐸᓐ ᐸᐅ ᐋᐋᓐᐅ ᐅ ᐋᔪᓐᐃᐅ ᐸᐅᐸᑭᐧᐅᐧᐅᐸᐅ ᐅᐅᐧᐃᓐ

COUSTELINE (lat. reichardia picroides, fam. asteraceæ, plante)

• [ṢḤ] f., ṯimezdella

• [ṢḤ] f., ṯimẓẓugella

• [ṢḤ] m., ziṭalmum

نكدٌ مَرِيرِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

ثِمْزْدْلَّ

ثِمْزُّقُّلَّ

زِطْلْمُمْ

ⵅⴹⵛ⵰ⵣⴷ⵰ⵍⵍ。

ⵅⴹⵛⵣⵣ⵰ⵅ⵰ⵍⵍ。

ⵣⴹⴻ⵰ⵍⵛ⵰ⵛ

COUTEAU

• [MR] m., axeḏmi ḏ ašṭuṭaḥ

• [XF] f., lmasla

سِكِّينٌ :

نَخْذْمِ ذْ نَشْطُطَحْ

لْمَسْلَ

。ⵅ⵰ⵅⵛⴹ ⵅ 。ⴼⴻ⵰ⴻ。ⵄ

ⵍⵛ。⊙ⵍ。

COUTUME

v. “Tradition”.

COUTURE

• [ṢḤ] f., ṯiğina. v. “Coudre”.

• f., ṯijini | f., pl., ṯijiniwin ?

خِيَاطَةٌ :

ثِجِنَ

ثِژِنِ | ثِژِنِونْ

ⵅⴹⵅⴹ。

ⵅⴹⵏⴹⵏ |ⵅⴹⵏⴹⵏⴹⵏ

COUVER

[ṢḤ] sḏel, hab. sḏal. v. “Couvrir Se”

حَضَنَ : سْذْلْ. عَادَةً ؛ سْذَلْ

⊙ⵅ⵰ⵍ : ⊙ⵅ。ⵍ

COUVERCLE

[ṢḤ] ar., f., taɣṭiwt

غِطَاءٌ : تَغْطِوْتْ

ⵜ。ⵖⴻⴹⵏⵜ

COUVERCLE (en terre cuite ou en gypse, recouvre “ṯaxabiṯ”)

→ Grand couvercle :

• [MR] m., amḏun

• [MS], [XF] f., medla

→ Petit couvercle :

• [MR] f., {ṯ}amḏunṯ

• [MR] f., {ṯ}amḏunṯ ṯameẓganṯ

• [ǦƐ] f., timdelt

غِطَاءٌ ، مِنْ طِينٍ ، لِجَرَّةِ الْغِذَاءِ الْجَابِّ **:**

غِطَاءٌ كَبِيرٌ :

نَمْضُنْ

مْدْلَ

غِطَاءٌ صَغِيرٌ :

نَمْضُنْثْ

نَمْضُنْثْ نَمْزْقَنْثْ

تِمْدْلْثْ

。ⵛⴻ⵰ⵏ

ⵛ⵰ⵍⵍ。

。ⵛⴻ⵰ⵏⵅ

。ⵛⴻ⵰ⵏⵅ ⵅ。ⵛ⵰ⵣⵅ。ⵏⵅ

ⵜⴹⵛⵍⴹⵍⵜ

COUVERCLE (sorte de planches en bois utilisées pour couvrir “ṯameṭmurṯ”)

• [MR] f., ṯaqbant

• [XF] m., pl., tgabib

غِطَاءٌ خَشَبِيّ ، لِلْمَطْمُورَةِ :

ثَقْبَنْتْ

ثْقَّبِبْ

ⵅⴰⵣⴻⴰⵏⵜ

ⵜⵅⴰⴻⵉⴻ

COUVERTURE (de couleur blanche, non teinte, en laine)

• [ṢḤ], [MR] m., aḥayeḵ (ann. : u) | m., pl., iḥuyaḵ. v. “Couverture”.

• [MR] m., aḥayek | m., pl., iḥuyak

• [ṢḤ] {i}ḥuyaḵ

• [ṢR] f., taɛabbant tamellalt. v. “Haïk”.

بَطَّانِيَّةٌ ، بَيْضَاءٌ مِنْ صُوفٍ :

نَحَيْكْ | ئِحُيَاكْ

نَحَيْكْ | ئِحُيَاكْ

حُيَاكْ

تَعَبَّنْتْ تَمْلَّلْتْ

ⴰⴷⴰⵢⵙⵣ | ⵉⴷⵙⵢⴰⵣ

ⴰⴷⴰⵢⵙⵕ | ⵉⴷⵙⵢⴰⵕ

ⴷⵙⵢⴰⵕ

ⵛⵜⴰⵛⴰⴻⴻⴰⵏⵜ ⵜⴰⵎⵙⵏⵏⴰⵏⵜ

COUVERTURE MULTICOLORE (rayée, généralement c’est les couleurs bleu, noir et blanc qui étaient utilisées chez les Aït Missera)

[ṢḤ], [MR] m., aḥanbel

بَطَّانِيَّةٌ تَقْلِيدِيَّةٌ مُتَعَدِّدَةُ الْأَلْوَانِ : نَحَنْبَلْ

ⴰⴷⴰⵏⴻⵙⵏ

COUVRE-CHEF

v. “Chéchia”.

COUVRIR ACTION DE SE

v. “Fermeture”.

COUVRIR

[ǦƐ] ḏel. v. “Fermeture”, “Couver”, “Couvrir Se”.

غَطَّى :

ذْلْ

ⵅⵙⵏ

COUVRIR SE

[ṢḤ] sdel, hab. seddel. v. “Couvrir”, “Couver”, “Fermeture”.

→ **Ils tissaient des haïk pour se couvrir :** [ṢḤ] Ṣenɛen iḥuyaḵ bah iseddelan.

تَغَطَّى :

سْدْلْ. عَادَةً ؛ سْدْلْ

كَانُوا يَنْسُجُونَ الْحَيَّاك لِتَغْطِيَّةِ أَنْفُسِهِمْ : صْنْعْنْ ئِحُيَاكْ بَهْ ئِسْدْلْنْ

ⵙⵏⵙⵏ : ⵙⵙⵏⵏⵙⵏ

ⵙⵙⵍⵛⵙⵍ ⵉⴷⵙⵢⴰⵣ ⴻⴰⵙ ⵉⵙⵙⵏⵏⵙⵏⴰⵍ

CRABE (d’eau douce, …)

• [ṢḤ] f., ṯamkruzma (ann. : tm) | f., pl., ṯimkruzmiwin (ann. : tm) ?

• [MR] m., aquṛjman | f., taquṛjmant

• [ǦƐ] f., ṯaqurjuma

• [ṢḤ] f., {ṯ}haquṛjma

• [MR], [ɣL] f., quṛjmana

سَرَطَانٌ ، سَلْطَعُونٌ :

ثَمْكُرُزْمَ | ثِمْكُرُزْمِونْ

ثَقُرْزْمَنْ | تَقُرْزْمَنْتْ

ثَقُرْزُمَ

هَقُرْزْمَ

قُرْزْمَنَ

ⵅⴰⵛⵣⵓⴻⵅⵛⴰ | ⵅⴹⵛⵣⵓⴻⵅⵛⴹⵍⴹⵏ

ⴰⵎⵇⵉⵛⴰⵏ | ⵜⴰⵎⵇⵉⵛⴰⵏⵜ

ⵅⴰⵎⵇⵓⵏⵛⴰ

ⵙⴰⵎⵇⵉⵛⴰ

ⵎⵇⵉⵛⴰⵏⴰ

CRAINDRE, PEUR AVOIR

• [ṢḤ] ggʷeḏ, hab. teggʷeḏ. v. “Effrayer”.

• [ṢḤ] ggʷeḏ, hab. ṭaggʷaḏ

→ **Crains Allāh, ne vole pas ! :** [ṢḤ] Ggʷeḏ i Ṛebbi u ṭaḵerr ḵ !

→ **N’aie pas peur :** [ṢḤ] U ṭaggʷaḏ.

→ **Je n’ai pas eu peur lorsque je suis tombé dans la rivière :** U ggʷiḏex mi uḍiɣ ḏeg yiɣzer.

خَشِيَ ، خَافَ :

قُّوْذْ عَادَةً ؛ تْقُّوْذْ

قُّوْذْ عَادَةً ؛ خْقُّوْذْ

اِتَّقِي اللهَ لَا تَسْرِقْ : قُّوْذْ يِـ رْبِّ نُـ خْكُرْ كْ

لَا تَخَفْ : نُـ خْقُّوْذْ

لَمْ أَخَفْ عِنْدَ مَا سَقَطْتُ فِي الْوَادِي : نُـ قُّوذْخْ مِـ نُضِغْ دْقْـ يِغْزْرْ

ⵅⵅⵓⵉ : ⵜⵅⵅⵓⵉ

ⵅⵅⵓⵉ : ⵜⵙⴰⵅⵅⵓⴰⵏ

ⵅⵅⵓⵉ ⵉ ⵙⵓⵙⵙⵉⵓ ⵜⵙⴰⵣⵓⵙⵙ ⵣ

ⵙⴰⵅⵅⵓⵉ-ⵉⵅ

ⵓ ⵜⵙⴰⵅⵅⴰⵏ

ⵓ ⵅⵅⵓⵉⵅ ⵛⵉ ⵓⵉⵉⵍ ⵉⵓⵅ ⵉⵉⵍⵅⵓⵙ

CRAMPE MUSCULAIRE

[ṢḤ] wuǧǧir

→ — **Ma jambe me fait mal. — Pourquoi ? — J’ai une crampe ! :** [ṢḤ] — Aḍar-inu yeṭṭeṣ. — Maɣef ?/Max ? — Wuǧǧir !

تَشَنُّجٌ : وُجِّرْ

تُؤْلِمُنِي رِجْلِي لِمَاذَا تَشَنَّجِتِ رِجْلِي : نَضَرْ-ئِنُ يْطُّسْ مَغْفْ/مَخْ وُجِّرْ

ⵍⵓⵅⵅⵉⵙ

ⴰⵏⴰⵙ-ⵉⵍⵓ ⵉⵓⵏⵏⵓⵙ ⵛⴰⵡⵓⵃ/ⵛⴰⵅ ⵍⵓⵅⵅⵉⵙ

CRAPAUD

[MR] m., aqarqur

[MR] m., lgergam

[MS] m., mgurgur

عُلْجُومٌ ، ضَفْدِعُ الطِّينِ ، الْجَبَلِ :

نَقَرْقُرْ

أَقْرْقَمْ

مْقُرْقُرْ

ⴰⵎⴰⵙⵎⵓⵙ

ⵍⵅⵓⵙⵅⴰⵛ

ⵛⵅⵓⵙⵅⵓⵙ

CRAPAUD VERT (bleu/vert, qui arrive à glisser entre les doigts)

[MR] m., aqarqur lejnun

عُلْجُومٌ أَخْضَرٌ : نَقَرْقُوْ لْزْنُنْ

ⴰⵣⴰⵓⵣⴰⵓ ⵅⴰⵏⴰⵍ

CRASSE (tête)**, PELLICULE**

[MƐ] f., ṯinesnest (ann. : tn)

قِشْرَةُ الرَّأْسِ ، قَذَارَةٌ : تِنْسْنْسْتْ

ⵜⴹⵍⴰⵙⵍⴰⵜ

CRAVACHE

[MR] m., amehmaz

سَوْطٌ : نَمْهْمَزْ

ⴰⵎⴰⴼⵎⴰⵣ

CREDIT À

•[ṢḤ] ar., coll., ddin

• [ṢḤ] m., amerwas

→ **Il a acheté à crédit :**

• [ṢḤ] Issaɣ s ddin.

• [ṢḤ] Issaɣ s ddin s umerwa.

→ **Il a emporté sur parole :** [ṢḤ] Igessi s wawal.

بِالدِّينِ :

دِّنْ

نَمْرْوَسْ

إِشْتَرَى بِالتَّقْسِيطِ ، بِالدِّينِ : يَسَّغْ سْـ دِّنْ سْـ نُمْرْوَ

اِشْتَرَى بِكَلِمَتِهِ : يَقْسِّ سْـ وَوَلْ

ⵅⵅⴹⵍ

ⴰⵎⴰⵓⵍⴰⵙ

ⴹⵙⵙⴰⵢ ⵙ ⵅⵅⴹⵍ

ⴹⵙⵙⴰⵢ ⵙ ⵙⵎⴰⵓⵍⴰ

ⴹⵜⴰⵙⵙⴹ ⵙ ⵍⴰⵍⴰⵅⵍ

CRÈME DE LAIT

[ŠN] {ta}hafrarṯ. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

قِشْدَةُ الْحَلِيبِ :

هَفْرَرْثْ

ⴼⴰⵃⵓⴰⵓⵅ

CRÊPE (épaisse, à base de farine de blé, se consomme avec du miel et du beurre fondu ou de l’huile d’olive)

• [ṢḤ] m., aḇayrir (ann. : u). v. “Maach”, “Plat”.

• [MR] m., abayrir

• [ṢḤ] m., {a}ḇayrir

• [XF] m., {a}bayrir

• [ǦƐ] f., ṯayrift | f., pl., ṯayrifin

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., pl., ṯiyrifin

→ **Il est blanc comme l’agneau il boit de l’eau comme un bœuf ?** (i.e., crêpe traditionnelle ou alors : la chaux) **:**

• [ṢḤ] dev., Ḏ amellal am yizimer yesses aman am yizger ? (aḇayrir, umlil)

• [ṢḤ] dev., Amellal am uzimer yesses aman am uzger.

→ **Il y a ceux qui mangent les crèpes épaisses accompagnées de beurre doux pur ou salé, de miel, d’huile d’olive pure ou de sucre :** [ṢḤ] Illa win ṭeṭṭen aḇayrir s ddhen aḥurri illa win s turayṯ illa win s ṭemamṭ illa win s zziyh taḥurrit illa win s suḳḳur.

→ **Nous faisions la crèpe traditionelle sur les maarek sur le poêlon en terre :** [ṢḤ] Neṣneɛ aḇaɣrir uwafan neṣnaɛ lemɛerek.

فَطِيرَةٌ ، تَقْلِيدِيَّةٌ ، كَثِيفَةٌ ، مَصْنُوعَةٌ بِالدَّقِيقِ ، تُؤْكَلُ بِالْعَسَلِ وَالزُّبْدَةِ أَوْ بِالزَّيْتِ الزَّيْتُونِ :

نَفَغْرِرْ

نَبَغْرِرْ

فَغْرِرْ

بَغْرِرْ

نَغْرِفْتْ | نَغْرِفِنْ

نِغْرِفِنْ

أَيْنَضْ كِي الْخْرُوفْ يْشْرُوبْ الْمَاءْ كِي الْعَجْمِي ؟ :

ذْ نَمْلَّلْ نَمْ يِزِمْرْ يْسُّسْ نَمَنْ نَمْ يِزْقُّرْ

نَمْلَّلْ نَمْ نُزِمْرْ يْسُّسْ نَمَنْ نَمْ نُزْقُّرْ

هُنَاكَ مَنْ يَأْكُلَ الفَطَائِرَ الكَثِيفَةَ بِالزُّبْدَةِ الْحُرَّةِ أَوِ الْمَالِحَةِ أَوْ بِالْعَسَلِ أَوْبِالسُّكَّرِ أَوْ بِالزَّيْتِ الزَّيْتُونِ الْحُرَّةِ : يْلَّ وِنْ خْخَّنْ نَفَغْرِرْ سْـ دُّهْنْ نَحُرّ يْلَّ وِنْ سْـ تْرَيْتْ يْلَّ وِنْ سْـ خْمَمْخْ يْلَّ وِنْ سْـ زِّيْتْ تَحُرّتْ يْلَّ وِنْ سْـ سُكُّرْ

كُنَّا نُجَهِّزُ الْفَطَائِرَ التَّقْلِيدِيَّةَ فِي الْأَفَانْ الْخَاصَّةِ بِهَا وَلْمَعَارْكْ أَيْضًا : نَصْنَعْ نَفَغْرِرْ نُوَفَنْ نَصْنَعْ لْمَعْرْكْ

ⴰⵄⴰⵢⵓⴷⵓ

ⴰⵊⴰⵢⵓⴷⵓ

ⵄⴰⵢⵓⴷⵓ

ⵊⴰⵢⵓⴷⵓ

ⵅⴰⵢⵓⴷⵃⵜ | ⵅⴰⵢⵓⴷⵃⴷⵏ

ⵅⴷⵢⵓⴷⵃⴷⵏ

ⵔ ⴰⵎⵙⵍⴰⵏ ⴰⵎ ⵣⴷⵅⴷⵎⵙⵓ ⵣⵙⵓⵓⵙⵓ ⴰⵎⴰ ⵣⴷⵅⵅⵙⵓ

ⴰⵎⵙⵍⴰⵏ ⴰⵎ ⵙⵅⴷⵎⵙⵓ ⵣⵙⵓⵓⵙⵓ ⴰⵎⴰⵏ ⴰⵎ ⵙⵅⵅⵙⵓⴰⵊⴰⵢⵓⴷⵓ

ⴷⵍⴰ ⵍⴷⵏ ⵜⵓⵙⵜⵓⵜⵓⵙⵏ ⴰⵄⴰⵢⵓⴷⵓ ⵓ ⵍⵍⵎⵙⵏ ⴰⵣⵙⵓⵓⴷ ⴷⵍⴰ ⵍⴷⵏ ⵓ ⵜⵙⵓⴰⵣⵅ ⴷⵍⴰ ⵍⴷⵏ ⵓ ⵜⵓⵙⵎⴰⵎⵜⵓ

ⵏⵙⵓⵏⵙⵛ ⴰⵄⴰⵢⵓⴷⵓ ⵙⵍⴰⵅⴰⵏ ⵏⵙⵓⴰⵛ ⵍⵙⵎⴰⵛⵙⵓⵣ

CRÊPE FINE (elles sont cuites à la vapeur enduites de beurre et parsemées de sucres, servies lors des cérémonies, mariage ou enterrement lorsque le défunt passe la nuit dans sa demeure)

• [MR] m., aruggag

• [XF] m., {a}ruggag

فَطِيرَةُ جِدُّ رَقِيقَةٍ :

نَرُفَّقْ

رُفَّقْ

ⴰⵓⵙⵅⵅⴰⵅ

ⵓⵙⵅⵅⴰⵅ

CRÉPISSAGE

v. “Enduire Action d’”.

CRESSON DE FONTAINE, CRESSON OFFICINAL (lat. nasturtium officinale, fam. brassicaceæ, plante)

[ṢḤ], [MS] m. {a}gernuneš

قَرْنُونَش ، جِرْجِيرُ الْمَاءِ ، نَبْتَةٌ :

قُرْنُنْشْ

ⵅⵙⵓⵏⵙⵛ

CRÊTE, COLLINE, BRAS (anatomie)

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [MR], [XF], [WZ] m., iɣil (ann. : yi) | m., pl., iɣallen, dim., sing., [ṢḤ] ṯiɣilt | dim., pl., ṯiɣalltin

• [MS], [MR], [ṢR], [ŠN] m., {i}ɣil | m., pl., iɣallen

• [ṢḤ], [MƐ] m., aɣil

• [MS] m., iɣir

• [MS], [WZ] m., {i}ɣir

→ **Entre Bu Ɣeddu et Lmenšar il y a une colline qui les sépare :** [ṢḤ] Bu Ɣeddu ḏ LMenšar illa ıɣil ḡar-asen.

→ **Il y a une petite colline entre eux :** [MƐ] Ḡar-asen iɣil d ameẓyan.

تَلَّةٌ ، ذِرَاعٌ :

يَغِلْ | يَغَلُّنْ ، ثِغِلْتْ | ثِغَلُّتِنْ

غِلْ | يَغَلُّنْ

نَغِلْ

يَغِرْ

غِرْ

تَفْصِلُ تَلَّةٌ مَا بَيْنَ بُو غْدُّو وَالْمَنْشَارْ : بُـ غْدُّ دْ لْمَنْشَرْ يَلَّ يَغِلْ قَرْـنَسْنْ

يُوجَدُ تَلَّةٌ صَغِيرَةٌ بَيْنَهُمَا : قَرْـنَسْنْ يَغِلْ دْ نَمْزْيَنْ

ⵉⵖⵉⵍ | ⵉⵖⴰⵍⵍⴻⵍ, ⵅⵉⵖⵉⵍⵜ | ⵅⵉⵖⴰⵍⵍⵜⵉⵍ

ⵖⵉⵍ | ⵉⵖⴰⵍⵍⴻⵍ

ⴰⵖⵉⵍ

ⵉⵖⵉⵓ

ⵖⵉⵓ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵙⴻⵍ ⵉⵖⵉⵍ ⵏ ⴰⵎⴻⵣⵉⴰⵍ

ⵙⴻ ⵖⴻⵏⵏⴻ ⵔ ⵍⵎⴻⵍⵄⴰⵓ ⵉⵍⵍⴰ ⵉⵖⵉⵍ ⵅⴰⵓ-ⴰⵙⴻⵍ

CREUSAGE

[ṢḤ] f., ṯiɣuzi. v. “Creuser”.

حَفْرٌ : ثِغُزِ

ⵅⵉⵖⴻⵣⵉ

CREUSER

[ṢḤ] eɣz, hab. qqaz. v. “Creusage”.

→ **J’ai creusé :** [ṢḤ] Ɣziɣ.

→ **Il a creusé :**

• [ṢḤ] Yeɣza.

• Iɣza.

→ **Je n’ai pas creusé la rigole du verger de mon père :** U ɣzix ṯarga n urṯi m baba.

→ **Nous allons creuser les tombes :** [ṢḤ] A nnruḥ a neɣz leqḇur.

حَفَرَ : غْزْ. عَادَةً ؛ قَّزْ

حَفَرْتُ : غْزِغْ

حَفَرَ :

يْغْزَ

يَغْزَ

لَمْ أَحْفِرْ قَنَاةَ بُسْتَان وَالِدِي : نُـ غْزِخْ ثَرْقَ نْـ ثُرْثِ مْـ بَبَ

سَنَحْفِرُ الْقُبُورَ : نَـ نْرُحْ نَـ نْغْزْ لْقْبُرْ

ⵙⵖⵣ

ⵣⵣⴰⵣ

ⵖⵣⵉⵖ

ⵔⵙⵖⵣⴰ

ⵉⵖⵣⴰ

ⵙ ⵖⵣⵉⵅ ⵅⴰⵓⵅⴰ ⵏ ⵙⵓⵅⵉ ⵎ ⵙⴰⵙⴰ

ⴰ ⵏⵏⵓⵙⵄ ⴰ ⵏⵙⵖⵣ ⵏⵙⵣⵄⵙⵓ

CREUX

v. “Trou”.

CRIER, PARLER EN ÉLEVANT LA VOIX, CYMBALISER (chant de la cigale)

[MR] sɛewweq

صَاحَ ، صَرَخَ ، تَكَلَّمَ بِصَوْتٍ مُرْتَفِعٍ : سْعْوُّقْ

ⵙⵄⵓⵍⵍⵓⵣ

CRIN

v. “Cheveux”, “Cheveu”, “Chevelure”.

CRIQUET

[MR] m., abẓiẓ | m., pl., ibẓizen. v. “Sauterelle”, “Cigale”.

→ **Le criquet est comme le moustique. Ils se déplacent ensemble. Sitôt que l’herbe sèche ils s’en vont :**

• [MR] Abẓiẓ am nnamus gguren kif kif, ma iqqar leḥšiš a yyuren.

• [MR] Abẓiẓ am nnamus gguren kif kif, ma iqqar leḥšiš ad yyur.

جُنْدُبٌ ، جَرَادَةٌ : نَبْزِزْ | يِبْزِزْنْ

الْجُنْدُبُ مِثْلَ الْبَعُوضِ يَتَنَقَّلُونَ سَوِيًّا يُغَادِرُونَ عِنْدَمَا يَجِفُّ الْعُشْبَ :

يَبْزِزْ نَمْ نَّمُسْ قُّرْنْ كِفْ كِفْ مَـ يِقَّرْ لْحْشِشْ نَـ يُّرْنْ

يَبْزِزْ نَمْ نَّمُسْ قُّرْنْ كِفْ كِفْ مَـ يِقَّرْ لْحْشِشْ نَدْ يُّرْ

ⴰⴱⵣⵣ | ⵔⴱⵣⵣⵓⵏ

ⴰⴱⵣⵣ ⴰⵎ ⵏⴰⵎⵙⴰⵡ ⵅⵅⵙⵓⵏ ⵣⵔⵣ ⵣⵔⵣ ⵎⴰ ⵔⵔⵙⵓⵏ

ⴰⴱⵣⵣ ⴰⵎ ⵏⴰⵎⵙⴰⵡ ⵅⵅⵙⵓⵏ ⵣⵔⵣ ⵣⵔⵣ ⵎⴰ ⵔⵔⵙⵓⵏ ⴰⵏ ⵔⵔⵙⵓ

CROC

v. “Canine”, “Molaire”, “Incisive”.

CROCHET (du trépied auquel on suspend l’outre lors du barattage du lait)

• [ṢR] f., ṯaḥemmarṯ

• [ṢR] bu jeddaṭ

كُلَّابٌ ، حَامِلٌ ثُلَاثِيٌّ ، يُعَلَّق فِيهِ الْقِربَة عِنْدَ مَخْضِهَا **:**

ثَحْمَّرْثْ

بُ زْدَّخْ

ⵅⴰⵄⵓⵎⵎⴰⵓⵅ

ⴱⵙ ⵉⵓⵏⵏⴰⵜⵙ

CROCHET (en bois fixé dans le mur servant à suspendre les objets)

[ṢR] m., {a}sammaš | m., pl., isammašen

خُطَّافٌ مِنْ حَطَبٍ : سَمَّشْ | يِسَمَّشْنْ

ⵙⴰⵎⵎⴰⵛ | ⵔⵙⴰⵎⵎⴰⵛⵓⵏ

CROÎTRE, FOISONNER

[ṢḤ] ar., kṯer v. “Pousser”.

كَثُرَ : كْثْرْ

ⴽⵅⵓⵙ

CROSSE, CANNE, GOURDIN (en bois, utilisée pour jouer au jeu traditionnel “ṯakkurṯ”)

[ṢḤ], [MR] m., amejɣaf (ann. : u) | m., pl., imejɣaf. v. “Aire de jeu”, “Trou central”, “Hockey”.

→ **Jeu du hockey traditionnel qui se joue à l’aide de crosse en bois :** [MR] f., Ṯakkurṯ n imejɣaf.

مِجْجَنٌ ، عَصًا مَعْقُوفَةُ الرَّأْسِ ، تُسْتَعْمَلُ فِي اللُّعْبَةِ ثَكُرْثْ التَّقْلِيدِيَّةِ **:** نَمْزْغَبْ | يِمْزْغَبْ

لُعْبَةُ الْكُرَةِ التَّقْلِيدِيَّةِ الَّتِي تُمَارِسُ بِعَصَا خَشَبِيٍّ: ثَكُرْثْ نْـ يَمْزْغَبْ

ⵄⵅⵉⵏⵄⵃ | ⵉⵅⵉⵏⵄⵃ

ⵅⵄⵕⵕⵓⵇⵅ ⵏ ⵉⵅⵉⵏⵄⵃ

CROUPIÈRE, AVALOIR (ceinture qui passe sous la queue)

• [XF], [MS], [ǦƐ] m., ṭṭfeṛ. v. “Bât”.

• [ǦƐ] ar., m., aṭebbaɛ. v. “Bât”.

:-

طُّفْرْ

نَخُّبَّعْ

ⵉⵉⵃⵓⵇ

ⵄⵜⵓⵙⵙⵄⵛ

CRUCHE

• [ṢḤ] m., aɛakruf (ann. : u) | dim., sing., ṯaɛkruf̱ṯ. v. “Bocal”.

• [ṢḤ] m., pl., iɛak̲raf

• [ŠN] m., aṭin | m., pl., iṭinen

• [ṢḤ] ar., ṭas

• [MS] ar., qulla

→ **Le pot boit de la bouche de la cruche** (i.e., l’ignorant doit apprendre de la bouche de l’érudit, du sage) **:** [ṢḤ] prov., Aḇuqal yesswa g {i}mi uɛak̲ruf.

→ **Autrefois ces cruches dites “iɛak̲raf” étaient utilisées pour y mettre des choses importantes comme le miel, le beurre, l’huile, on les remplissait aussi d’eau :** [ṢḤ] Iɛak̲raf-ayini zik̲ yuɣa-ṯ ṣṣlaḥ ḏig-sen d aḥellaq ṣenɛan ḏig-sen ṭamemṭ ṣenɛan ḏig-sen d dhen ṣenɛan tagman-d aman ṣenɛan ḏig-sen zziṯ.

جَرَّةٌ ، قُلَّةٌ :

نَعَكْرُبْ | ثَعْكْرُبْثْ

ئِعَكْرَبْ

نَخِنْ | ئِخِنْنْ

طَسْ

قُلَّ

لْكَاسْ يْشْرُبْ مْنْ فُمْ الْجْرَّة : نَفُقَلْ يْسُّوَ قُـ مِ نُعَكْرُبْ

قَدِيمًا كَانَتْ تُسْتَعْمَلُ إِعْكَرَابْ لِتَخْزِينِ أَشْيَاءٍ مُهِمَّةٍ مِثْلَ الْعَسَلِ أَوِ الزُّبْدَةِ أَوِالزَّيْتِ أَوِ الْمَاءِ : ئِعَكْرَبْ-نَّنِ زِكْ يُغَ-ثْ صُّلَحْ ذِقْ-سْنْ دْ نَحْلَقْ صْنْعَنْ ذِقْ-سْنْ خَمْمْخْ صْنْعَنْ ذِقْ-سْنْ دْ دُّهْنْ صْنْعَنْ تَقُمَنْ-دْ نَمَنْ صْنْعَنْ ذِقْ-سْنْ زِّثْ

ⵄⵃⵓⵕⵕⵓⵇⵅ, ⵅⵄⵃⵕⵕⵓⵇⵅⵅ

ⵉⵃⵓⵍⵕⵓⵃ

ⵄⵜⵓⵉⵏ | ⵉⵜⵓⵉⵏⵏ

ⵉⵄⵓ

ⵕⵓⵎⵎⵓ

ⵄⵂⵓⵕⵓⵎ ⵢⵓⵓⵓⵓⵍⵓ ⵅ ⵅⵉ ⵓⵃⵓⵍⵕⵓⵇⵅ

ⵉⵃⵓⵍⵕⵓⵃ-ⵄⵢⵉⵏⵉ ⵜⵉⵉⵍ ⵢⵓⵏⵓ-ⵅ ⵙⵙⵎⵓⵣ ⵅⵉⵅ-ⵓⵏ ⵂ ⵄⵣⵓⵎⵎⵓⵕ ⵙⵏⵏⵓⵏ ⵅⵉⵅ-ⵓⵏ ⵜⵓⵄⵅⵓⵅⵜⵓ ⵙⵏⵏⵓⵏ ⵅⵉⵅ-ⵓⵏ ⵂ ⵂⵅⵏ ⵙⵏⵏⵓⵏ ⵜⵓⵅⵅⵓⵏ-ⵂ ⵄⵅⵓⵏ ⵙⵏⵏⵓⵏ ⵅⵉⵅ-ⵓⵏ ⵜⵜⵉⵅ

CRUCHON

• [ṢḤ] dim., sing., ṯaɛkruf̱ṯ. v. dim., “Cruche”.

• [ŠN] m., ullal (ann. : wu)

→ **Un cruchon en terre :** [ṢḤ] Ṯaɛkruf̱ṯ n ṭalaɣṯ.

إِبْرِيقٌ صَغِيرٌ :

ثَعْكْرُبْثْ

ئُلَّلْ

جَرَّةٌ صَغِيرَةٌ مِنْ طِينٍ : ثَعْكْرُبْثْ نْـ خَلَغْثْ

ⵅⵄⵃⵕⵕⵓⵇⵅⵅ

ⵓⵏⵏⵓⵏ

ⵅⵄⵃⵕⵕⵓⵇⵅⵅ | ⵜⵓⵏⵏⵓⵅⵅ

CRUE ÊTRE EN, DÉBORDER (rivière)

[ṢḤ] ar., ḥmel

→ **Aujourd'hui, la rivière est en crue, il nous est impossible de la traverser :** [ṢḤ] Ass-a iɣzer yeḥmel u nesujem a nezwa.

فَاضَ : حْمَلْ

فَاضَ النَّهْرُ الْيَوْمَ لَا يُمْكِنُ الْعُبُورُ : نَسْ-ـَ نِغْزْرْ يْحْمَلْ ـُ نْسُزْمْ ـَ نْزْوَ

ⵅⵍⵓⵏ

ⴰⵙⵙ-ⴰ ⵉⵢⵜⵓⵙ ⵖⵓⵅⵍⵓⵏ ⵏ ⵏⵓⵙⵏⵓⵍ ⴰ ⵏⵓⵜⵍⴰ

→ **Il cueille les haricots de ses propres mains :** [ṢḤ] Iṭwakkes-d s ufus-nsen llubyeṯ.

يَقْطِفُ الْفَاصُولِيَاءَ بِيَدَيْهِ : يَخُوَكْسْ-دْ سْـ نُفُسْ-نْسْنْ لْبْيْثْ

ⵉⵜⵙⵍⴰⵕⵕⵓⵙ-ⴷ ⵙ ⵓⵣⵓⵙ-ⵏⵙⵓⵏ ⵏⵏⵓⵙⵖⵖⵓⵅ

CUEILLIR, RAMASER (plantes, …)

• [ǦƐ] ɣmer

• [ṢḤ] ar., lqeḍ, hab. laqqaḍ

→ **Je cueille … :** [ǦƐ] Aḏ ɣemreɣ …

→ **Il cueillera tout ce qu'il trouve :** [ṢḤ] Aḏ yelaqqaḍ ḏi gellan.

اِجْتَنَى ، قَطَفَ :

غْمَرْ

لْقْضْ. عَادَةً ؛ لَقَّضْ

أُقْطُفُ : نَذْ غْمَرْغْ

سَيَقْطُفُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ : نَذْ يْلَقَّضْ ذِ قْلَّنْ

ⵢⵍⵓⵙ

ⵏⵎⵓⵉ : ⵏⴰⵎⵎⴰⵉ

ⴰⵔ ⵢⵓⵍⵙⵓⵢ …

ⴰⵔ ⵖⵓⵏⴰⵎⵎⴰⵏ ⵔⵉ ⵔⵓⵏⴰⵏ

CUILLÈRE

→ Grande cuillère, louche :

• [MƐ] m., aɣenja | m., pl., iɣenjayin. v. "Spatule", "Rite de la pluie".

• [ṢḤ], [ŠN] m., aɣenǧa | m., pl., iɣenǧayin

• [ṢḤ] m., pl., {i}ɣunǧayen

→ Petite cuillère :

• [ṢḤ] dim., sing., ṯaɣenjayṯ | dim., pl., ṯiɣenjayin

• [ṢR] dim., sing., {ṯa}haɣenjayṯ | dim., pl., ṯiɣenjayin

• [ŠN] dim., sing., {ṯa}haɣenǧayṯ | [ŠN], [ṢḤ] dim., pl., ṯiɣenǧawin

→ Cuillère en bois :

• [ṢḤ] dim., ṯaɣanǧayṯ uqeššuḏ

• [ṢḤ] f., ṯasumatiṯ

• [ṢḤ] f., sumatiyya

→ Cuillère en fer : [ṢḤ] dim., ṯaɣanǧayṯ llaḥḏiḏ

→ **Ils servent dans de grands plats et ils mangent à l'aide de cuillères en bois :** [ṢḤ] Seqqan eg leǧfun ṭeṭṭen s {i}ɣunǧayen n lluḥ.

مِلْعَقَةٌ :

مِلْعَقَةٌ كَبِيرَة :

نَغْنْزَ : يْغْنْزَيِنْ

نَغْنْجَ | يْغْنْجَيِنْ

غُنْجَيْنْ

مِلْعَقَةٌ صَغِيرَةٌ :

ثَغْنْزَيْثْ | ثِغْنْزَيِنْ

هَغْنْزَيْثْ | ثِغْنْزَيِنْ

هَغْنْزَيْثْ | ثِغْنْزَوِنْ

نَضِجَ ، طَهَا ، طَبَخَ :

سُوٌّ. عَادَةً ؛

سْنْنَّ

سْنْنْ

طْبْخْ

أُطْبِخِي الْخُبْزَ فِي الْفُرْنِ الطِّينِيّ : سُوٌّ نَغْرُمْ-نَنِ ڢـ تْكُوَّشْتْ

سَيُحَضِّرُ لَهُمْ طَعَامًا : نَـ سْنْ-ئِسْنْنْ خُجِّتْ

كُنَّا نُهَيِّئُ سْكْسُو : نْسْنْنِّ سْكْسُ

⊙ⵓⵍⵍ :

⊙ⵏⵏⵓ

⊙ⵏⵏⵏ

Ⴓ⊖ⵓⵅ

⊙ⵓⵍⵍ ⵓⵉⵓⵓⵔ-ⵓⵕⵉⵏⵉ ⵅ ⵜⵓⵓⵍⵍⵓⴳⵜ

ⵓ ⊙ⵏ-ⵉ⊙ⵏⵏ ⵜ⊙ⵓⴳⴳⵉⵅ

ⵏⵓ⊙ⵏⵏⵏⵉ ⊙ⵓⵓ⊙ⵓ

CUIRE FAIRE

v. “Cuire”.

CUISINE (partie supérieure de “ajemaḍ”, où se trouve “ṯiɣarɣarṯ” et où la famille prend les repas)

[MS], [ŠN] m., agrur

مَطْبَخٌ : نَقْرُرْ

ⵓⵅⵓⵓ

CUISINER

v. “Cuire”.

CUISSE

• [ṢR] f., {ṯa}haɣma | f., pl., ṯaɣmiwin

مِلْعَقَةٌ خَشَبِيَّةٌ :

ثَغَنْجَيْثْ نُقْشُذْ

ثَسُمَتِثْ

سُمَتِيَ

مِلْعَقَةٌ حَدِيدِيَّةٌ : ثَغَنْجَيْثْ لَّحْذِذْ

يُقَدِّمُونَ فِي أَطْبَاقٍ كَبِيرَةٍ وَيَتَنَاوَلُونَ الطَّعَامَ بِمِلْعَقَةٍ خَشَبِيَّةٍ : سْقَّنْ نَڢـ لْجُفْنْ خُخُّنْ سْـ غَنْجَيْنْ نْـ لَّحْ

ⵓⵏⵓⵏⵓ | ⵉⵏⵓⵏⵓⵕⵉⵏ

ⵓⵏⵓⵅⵓ | ⵉⵏⵓⵅⵓⵕⵉⵏ

ⵏⵓⵅⵓⵕⵓ

ⵅⵓⵏⵓⵏⵓⵕⵅ | ⵅⵉⵏⵓⵏⵓⵕⵉⵏ

ⴼⵓⵏⵓⵏⵓⵕⵅ | ⵅⵉⵏⵓⵏⵓⵕⵉⵏ

ⴼⵓⵏⵓⵅⵓⵕⵅ | ⵅⵉⵏⵓⵅⵓⵍⵉⵏ

ⵅⵓⵏⵓⵅⵓⵕⵅ ⵓⵣⵓⴳⴳⵓⵜ

ⵅⵓ⊙ⵓⵃⵓⵜⵉⵅ

⊙ⵓⵃⵓⵜⵉⵕⵓ

ⵅⵓⵏⵓⵅⵓⵕⵅ ⵎⵎⵓⵅⵜⵉⵜ

ⴰⵓⵣⵣⵓⵍ ⵓⵅ ⵎⵓⵅⵄⵓⵍ ⵜ⊙ⵓⵜ⊙ⵜ⊙ⵓⵍ ⊙ ⵏⵓⵅⵓⵕⵓⵍ ⵍ ⵎⵎⵓⵅ

CUIRE, CUIRE FAIRE, CUISINER, MÛRIR

• [ṢḤ] suww, hab.

• snenna. v. “Rôtir”, “Chauffer Faire”.

• [ṢḤ] sennen

• [MR] ar., ṭbex

→ **Cuis le pain dans le four en terre ! :** Suww aɣrum-ayini g tkuwwašt !

→ **Il leur fera cuire à manger** (à eux) **:** [ṢḤ] A sen-isennen ṭuččiṯ.

→ **Nous préparions du cous-cous :** [MR] Nesnenni seksu.

• [ŠN] f., {ṯa}haɣma | f., pl., {ṯa}hiɣmiwin

فَخِذٌ :

هَغْمَ | ثَغْمِونْ

هَغْمَ | هِغْمِونْ

ⵎⴰⵖⵛⴰ | ⵅⴰⵖⵛⴷⵍⴷⵏ

ⵎⴰⵖⵛⴰ | ⵎⴷⵖⵛⴷⵍⴷⵏ

CUIT AVOIR

v. “Cuit Être”.

CUIT ÊTRE, CUIT AVOIR, MÛR ÊTRE, MÛRI AVOIR

• [MR] enw

• [ṢḤ] uww, hab.

• [MƐ] ebb^{w}, hab.

• [ṢḤ] tnenna

• [ṢḤ], [MƐ] ṭnenna

→ **Après que la viande ait cuit :** [MR] Baɛd ma inwi aksum.

→ **Je les ai cuits** f. **:** Uwwiɣ-ṯenṭ.

→ **Cette viande n’est pas bien cuite :** Aḵsum-a u yuwwi ḵ mliḥ. v. “Mûrir”, “Cuire”.

→ **La figue a mûri :** [ṢḤ] Ṯazarṯ tuwwa.

→ **La viande est en train de cuire, je vais couper les légumes, nettoyer la maison étendre le linge :** [ṢḤ] Aḵsum qaṯ yeṭnenna a ṛuḥaɣ ageṭṭaɛ lxuḍra a neqqiɣ axxam a fersaɣ leḥwayej.

→ **Le melon est mûr :** [MƐ] Abeṭṭix yubb^{w}a.

→ **Le blé a mûri :** [MƐ] Irḏen bb^{w}an.

→ **Le raisin n’est pas mûr :** Ṯiẓurin-ayini u uwwanṭ ḵ/… u bb^{w}anṭ ḵ.

كَانَ نَاضِجًا ، كَانَ مَطْبُوخًا :

نْنْوْ

نُّوٌّ. عَادَةً ؛

نْبُّوْ. عَادَةً ؛

تْنْنَّ

خْنْنَّ

بَعْدَ مَا أُطُّبِخَ اللَّحْمُ : بَعْدَ مَـ يْنْوِ نَكْسُمْ.

طَبَخْتُهُنَّ : نُوِّغْ-تْنْخْ

لَمْ يَتِمَّ طَهْيَ اللَّحْمِ : نَكْسُمْ-نَـ نُـ يُوِّ كْ مْلِحْ

نَضَجَتِ التِّينَةُ : ثَزَرْثْ تُوَّ

يَتِمُّ طَهْيُ اللَّحْمِ سَأَقُومُ بِقَطْعِ الْخُضَرِ تَنْظِيفِ الْمَنْزِلِ وَنَشْرِ الغَسِيلِ : نَكْسُمْ قَتْ يْخْنْنَّ نَـ رُحَغْ نُقْطَعْ لْخَضْرَ نَـ نْقَّعْ نَخَّمْ نَـ فِرْسْغْ لْحَوَيْزْ

نَضَجَ الْبِطِّيخُ : نَبْخِّخْ يُبُّوَ

نَضَجَ الْقَمْحُ : يْرْذْنْ بُّوَنْ

لَمْ يَنْضَجْ الْعِنَبُ : هِزُرِنْ-نَّيِنِ نُـ وَّنْخْ كْ/ … نُـ بُّوَنْخْ كْ

ⵅⵏⵍ

ⵅⵍⵍ :

ⵅⵙⵙ" :

ⵜⵏⵅⵏⵏⴰ

ⵜⵙⵏⵅⵏⵏⴰ

ⵙⴰⵃⴷ ⵛⴰ ⴹⵏⵍⴹ ⴰⵣⵙⵅⵛ.

ⵅⵍⵍⴹⵖ-ⵅⵅⵏⵜⵙ

ⴰⵣⵙⵅⵛ-ⴰ ⵅ ⵗⵅⵍⵍⴹ ⵣ ⵛⵣⴹⴷ

ⵅⴰⵕⴰⵙⵅ ⵜⵅⵍⵍⴰ

ⴰⵣⵙⵅⵛ ⵥⴰⵅ ⵗⵅⵜⵙⵏⵅⵏⵏⴰ ⴰ ⵇⵅⴷⴰⵖ ⴰⵅⵅⵏⵉⵉⴰⵃ ⵣⵕⵅⵏⵎⴰ ⴰ ⵏⵅⵥⵥⴹⵖ ⴰⵕⵕⴰⵛ ⴰ ⵄⵅⵙⵙⵅⵖ ⵣⵅⴷⴷⴰⵍⴰⵗⵅⵏ

ⴰⵙⵅⵜⵙⵜⴹⴹⵕ ⵗⵅⵙⵙⵅⴰ

ⴹⵙⵅⵏⵙⵅⵏⵏⴰⵍ ⵙⵙⵅⴰⵏ

ⵕⵙⵅⵅⵅⵅⵙⵅⵏⵏⴰⵏ ⵅ/… ⵅ ⵙⵙⵅⴰⵏⵜⵙ ⵅ

CUISINER

v. “Cuire”.

CUIVRE

[ṢḤ], [MƐ] ar., coll., nneḥas

نُحَاسٌ : نُّحَسْ

ⵍⵍⴰⴷⴰⵙ

CULTIVATEUR, PAYSAN

[ṢḤ] ar., m., afellaḥ (ann. : u). v. “Agriculture”, “Cultiver”, “Moisson”.

فِلَّاحٌ : نَفْلَّحْ

ⴰⵃⵍⵍⴰⴷ

CULTIVER

[ṢḤ] ar., felleḥ, hab. : ṭfelleḥ. v. “Cultivateur”, “Agriculture”.

→ **L’homme cultive :** [ṢḤ] Arḡaz iṭfelleḥ.

زَرَعَ : فِلُّحْ. عَادَةً ؛ خُفْلُّحْ

يَزْرَعُ الرَّجُلُ : نَزْ يِخُّفْلُّحْ

ⵃⵍⵍⵍⴷ : ⵜⵙⵃⵍⵍⵍⴷ

ⵙⵅⴰⵣ ⵉⵅⵍⵏⵍⵇ ⵛⵍⴰ ⵄⵍⵕⵕⴰ

CULTURE

[ṢḤ] ar., turaṯ (ann. : tt)

→ **Vous nous faites revivre notre culture :** Ṯḥayyum-anexd g tturaṯ-nna.

تُحْيُونَنَا ثَقَافَتِنَا : تُّحَيُّمْ-نَنْخْدْ قُـ تُّرَثْـنَّ

ⵜⵍⵙⴰⵅ

ⵅⴷⴰⵉⵉⵍⵇ-ⴰⵍⵅⵏ ⵅ ⵜⵜⵍⵙⴰⵅ-ⵍⵍⴰ

CUPULE (“chapeau” protecteur des glands de chêne)

• [MR] m., akelbuḍ, dim., sing., ṯakelbaṭ. v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne vert”, “Chêne zéen”, “Chêne-liège”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Chêne des garrigues”.

• [ĞƐ] m., {a}kelbuḍ

• [XF] m., {a}kulbiṭ

• f., ṯašašiṯ n uḏer | pl., ṯišušay n uḏren

• [ṢḤ] f., ṯaqfufṭ uḏelluṭ

قِمْعٌ ، كَأْسٌ خَشَبِيٌّ صَغِيرٌ يُحِيطُ بِثِمَارِ الْبَلُّوطِ **:**

نَكْلْبُضْ ، تَكْلْبَخْ

كُلْبُضْ

كُلْبِطْ

تَشَشِتْ نْـ نُذْرْ | تِشُشَيْ نْـ نُذْرْنْ

تَشَشِخْ نْـ نُذْرْ

تَقْفُفْخْ نُفْلُّطْ

ⴰⵇⵍⵍⵙⵉⵏ, ⵅⴰⵇⵍⵍⵙⴰⵜⵙ

ⵇⵍⵍⵙⵉⵏ

ⵇⵍⵍⵉⵏ

ⵅⴰⵄⴰⵄⵉⵅ | ⵍⵅⵍⵙ | ⵅⵉⵄⵍⵄⴰⵉ | ⵍⵅⵙⵍ

ⵜⴰⵄⴰⵄⵉⵜⵙ | ⵍⵅⵍⵙ

ⵅⴰⵎⵃⵍⵃⵜⵙ ⵍⵄⵍⵍⵍⵏ

CUPULE (pleine d’eau, sur les roches)

[ĞƐ] f., tawerḍa

حُفْرَةٌ عَلَى صَخْرَةٍ مَلِيئَةٍ بِالْمَاءِ :

تَوْرْضَ

ⵜⴰⵍⵍⵍⵏⴰ

CUVETTE (topographie)

[MZ] top., ameskur

اِنْخِفَاضٌ سَطْحِيٌّ : نَمْسْكُرْ

ⵓⵎⵙⵙⵕⵙⵔ

CYCLAMEN AFRICAIN (lat. cyclamen africanum, fam. primulaceæ, plante)

• [ṢḤ] f., ṯabaṭaṭṭ yilef

• [ṢḤ] f., ṯabufiṯ yilef

بَخُورُ مَرْيَمَ إِفْرِيقِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

ثَبَطَطْثْ يِلْفْ

ثَبُفِثْ يِلْفْ

ⵅⵓⵖⵓⵉⵓⵉⵜⵙ ⵢⵇⵍⵙⵃ

ⵅⵓⵖⵙⵃⵇⵅ ⵢⵇⵍⵙⵃ

CYMBALISER

v. “Crier”.

CYTISAIE

v. “Cytise velu”.

CYTISE VELU, CYTISE À TOIS FLEURS (lat. cytisus villosus, syn. cytisus triflorus, fam. fabaceæ, arbrisseau)

• [MS], [XF], [ṢḤ] sing., huggi | pl., heggan

• [MR] m., iluwggi

• [MR] m., iluggi

• [ṢḤ] f., taleggit

• [MS] f., taluggit

• [ṢḤ] f., ṯiluggʷiṯ

• [ṢḤ] f., ṭileggʷit

• [ṢḤ] f., ṯiluggiṯ

• [MR] f., tiluggiṯ

• [ṢḤ] f., tiluggit

• [ṢḤ], [MR] f., tuleggit

• [ṢḤ] m., ḇaḇ iluggi

• [MS] m., {a}luggi

لِزَانٌ زُغْبِيٌّ ، شُجَيْرَةٌ :

هُقِّ | هْقَّنْ

ثِلُوْقِّ

ثِلُقِّ

ثَلْقِّثْ

ثَلُقِّثْ

ثِلْقُّوثْ

ثِلْقُّوثْ

ثِلْقِّثْ

ثِلُقِّثْ

ثِلْقِّثْ

ثُلْقِّثْ

وِيِ ثِلُقِّ

لُقِّ

ⵙⵙⵅⵅⵉ | ⵙⵙⵅⵅⵓⵍ

ⵉⵇⵙⵍⵅⵅⵉ

ⵉⵇⵙⵅⵅⵉ

ⵜⵓⵇⵙⵅⵅⵉⵜ

ⵜⵓⵇⵙⵅⵅⵉⵜ

ⵅⵉⵇⵙⵅⵅⵖⵉⵅ

ⵜⵙⵉⵇⵙⵅⵅⵖⵉⵜ

ⵅⵉⵇⵙⵅⵅⵉⵅ

ⵜⵉⵇⵙⵅⵅⵉⵅ

ⵜⵉⵇⵙⵅⵅⵉⵜ

ⵜⵙⵇⵙⵅⵅⵉⵜ

ⴰⵓⴰ ⵉⵇⵙⵅⵅⵉ

ⵇⵙⵅⵅⵉ

D

DALLE DE PIERRE

[MR] f., ṯablaṭ

بِلَاطَةٌ : تَبْلَطْ

ⵅⴰⵍⴰⵜ

DAME (titre honorifique)

• [ṢḤ], [MS], [MR], [FX], [MƐ], [ṢR], [ŠN] lalla

• [ṢḤ] lla

→ **Ma dame, ma mère :** Lalla yemma.

→ **La dame Khadidja :** Lla Xdiǧa.

سَيِّدَةٌ :

لَلَّ

لَّ

لَلَّ يْمَّ

السَّيِّدَةُ خَادِجَة : لَّ خْدِجَ

ⵍⴰⵍⴰ

ⵍⴰ

ⵍⴰⵍⴰ ⵢⵓⵛⵛⴰ

ⵍⴰ ⵅⴰⵄⵅⴰ

DANS, AU, DURANT, SUR, CHEZ, EN, DU prép.

• [ṢḤ], [MR] g

• [ṢḤ] eg

• [MƐ] ig

• [ṢḤ] ug

→ **Dans l'obscurité :** G ṭṭlam.

→ **L'oiseau vole dans le ciel :** [ṢḤ] Afrux iṭerraḥ g ujenna.

→ **Dans sa main :** [MƐ] G fusnnes.

→ **Je suis sorti de mon pays :** [ṢḤ], [MƐ] Ffγa g ṯmurṯ-inu.

→ **À la montée :** [ṢḤ], [MƐ] G ssawnṭ.

→ **Qu'a-t-il dans le cœur ?, Que pense-t-il ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṭγawsa g ul-nnes ?

→ **Ne joue pas dans cet endroit ! :** U ṭiraṯ ḵ g umḵan-a !

→ **Je suis né aux Aït Messaoud :** Rniγ g Ayṯ Mesɛud !

→ **À l'ombre :** [ṢḤ], [MƐ] G ṯili.

→ **Il est tombé dans l'eau :** Yuṭṭuki g aman.

→ **Sur la route :** G ubriḏ.

→ **Dans la montagne la vie est saine :** G uḏrar ṯuddert ṭaxlaft.

→ **Il a construit une maison chez les Aït Moussa de l'Atlas :** Ibna axxam g Ayṯ Musa n Waṭlas.

→ **Je suis né chez les Aït Messaoud :** Rniγ g Ayṯ Mesɛud.

→ **Nous avons mangé du couscous au déjeuner :** Nečča ṭɛam g lefḍur.

→ **Dans le ciel :** [ṢḤ], [ŠN] Ug jenna.

→ **Trois fois par jour, Trois fois dans journée :** [ṢḤ] Ṯlaṯa ṯikkal ug ass. v. prép. "Dans".

→ **Je suis né en 1953 :** [ṢḤ] Nekkinṭ rniγ g tlaṯa u xemsin.

→ **Je suis du village Zriqiyya :** [ṢḤ] Nekkinṭ g ḏuwwar n Zriqiyya.

فِي ، إِلَى ، مِنْ :

قْ

نْقْ

ئِقْ

نُقْ

فِي الظَّلَامِ : قُـ طُّلَمْ

يَطِيرُ الطَّيْرُ فِي السَّمَاءِ : نَفْرُخْ يُخْرَّحْ قُـ نُزْنَّ

فِي يَدِهِ : قُـ فُسْ-نُّسْ

خَرَجْتُ مِنْ بَلَدِي : قُغَ قُـ تْمُرْثْ-يْنُ

إِلَى الصُّعُودِ : قُـ سَّوْنْخْ

مَاذَ فِي قَلْبِهِ ، فِي مَاذَا يُفَكِّرُ : مَخَّ خْغَوْسَ قُـ نُلْ-نُّسْ

لَا تَلْعَبْ فِي هَذَا الْمَكَانِ : نُـ خِرَثْ كْ قُـ نُمْكَنْ-نَّـ

وُلِدْتُ فِي مَنْطِقَةِ آيْثْ مْسْعُودْ : رْنِغْ قُـ نَيْثْ مْسْعُدْ

فِي الظِّلِ : قُـ تِلِ

سَقَطَ فِي الْمَاءِ : يُطُّكِ قـ نَمَنْ

عَلَى الطَّرِيقِ : قُـ نُبْرِذْ

فِي الْجَبَلِ الْمَعِيشَةُ سَلِيمَةٌ : ذْقْ نُذْرَرْ ثُذُّرْثْ خْخُلْبْثْ

بَنَى بَيْتًا عِنْدَ آيْثْ مُوسَا الْأَطْلَس : يْنَ نَخَّمْ قُـ نَيْتَ مُسَ نَّـ وَطْلَسْ

وُلِدْتُ عِنْدَ آيْثْ مْسْعُودْ : رْنِغْ قُـ نَيْثْ مْسْعُدْ

أَكَلْنَا سْكْسُو فِي الْفُطُورِ : نْچَّ طْعَمْ قُـ لْفْضُرْ

فِي السَّمَاءِ : نُقْ زْنَّ

ثَلَاثُ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ : ثْلَثَ ثِكَّلْ نُقْ نَسُّ

وُلِدْتُ فِي عَامِ 1953 : نْكِّنْخْ رْنِغْ قُـ ثْلَثَ أُ خْمْسِنْ

أَنَا مِنْ قَرْيَةِ زْرِقِيَّ : نْكِّنْخْ قُـ ذُوَّرْ نَّـ زْرِقِيَّ

ⵅ

ⵅⵅ

ⵅⵅ

ⵅⵅ

ⵅ ⵉⵉⵍⴰⵛ

ⴰⵃⵓⵅ ⵉⵜⵓⵅⵓⵓⴰⵣ ⵅ ⵅⵏⵅⵅⴰ

ⵅ ⵃⵅⴰⵓ-ⵅⵅⵓ

ⵃⵃⵢⴰ ⵅ ⵅⵛⵅⵓⵅ-ⵉⵅⵅ

ⵅ ⵓⵓⴰⵅⵅⵜⵓ

ⵛⴰⵜⵓⵜⵓⴰ ⵜⵓⵢⴰⵅⵓⴰ ⵅ ⵅⵍ ⵅⵅⵅⵓ

ⵅ ⵜⵓⵉⵓⴰⵅ ⵣ ⵅ ⵅⵛⵣⴰⵏ-ⴰ

ⵓⵏⵉⵢ ⵅ ⴰⵉⵅ ⵛⵅⵓⵃⵅⵣ

ⵅ ⵅⵉⵍⵉ

ⵉⵅⵉⵉⵅⵣⵉ ⵅ ⴰⵛⴰⵏ

ⵅ ⵅⵙⵓⵉⵅ

ⵅ ⵅⵅⴰⵓ ⵅⵅⵣⵅⵅⵅⵓⵅ ⵜⵓⴰⵅⵍⴰⵃⵜ

ⵉⵙⵏⴰ ⴰⵅⵅⴰⵛ ⵅ ⴰⵉⵅ ⵛⵅⵓⴰ ⵏ ⵍⴰⵉⵍⴰⵓ

ⵓⵏⵉⵢ ⵅ ⴰⵉⵅ ⵛⵅⵓⵃⵅⵣ

ⵏⵅⵅⴰ ⵉⵃⴰⵛ ⵅ ⵍⵅⵃⵉⵅⵓ

ⵅⵅ ⵏⵅⵏⴰ

ⵅⵍⴰⵅⴰ ⵅⵉⵣⵣⴰⵍ ⵅⵅ ⴰⵓⵓ

ⵏⵅⵣⵣⵉⵜⵓ ⵓⵏⵉⵢ ⵅ ⵜⵍⴰⵅⴰ ⵅ ⵅⵅⵛⵓⵉⵏ

ⵏⵅⵣⵣⵉⵜⵓ ⵅ ⵅⵅⵍⵍⴰⵓ ⵏ ⵅⵓⵉⵅⵅⵅⴰ

DANS, EN, À prép.

• [ṢḤ], [MR] ḏi

• [MR] di

→ **Ils entreront à Blida :** [ṢḤ] Aḏ aḏefen ḏi Llebliḏa.

→ **Il est en ville :** Aṯaya ḏi ṯemdint.

→ **Quelles nouvelles dans votre pays ? :** [ṢḤ] Maṭṭa lexbar ḏi ṯmurṯ-nnwen ?

→ **Dans la nuit, Nuitamment, De nuit, Pendant la nuit :** [MR], [ŠN] Ḏi ḏeg giḍ.

→ **À l'intérieur :** [MR] Di zdaxel.

→ **Mets du bois dans le feu ! :** [ṢḤ] Aṣnaɛ iqšuḏen ḏeg ṯemes !

→ **Tu n’es pas encore arrivé à la maison :** [ṢḤ] Maɛaḏ ṯwiḏeḍ ḏeg wuxxam.

→ **Dans la nuit, Nuitamment, De nuit, Pendant la nuit :** [MR], [ṢR] Deg giḍ.

→ **Ces jours-là, il a neigé :** Ḏeg ussan-ayi ikkaṯ wuḏfel.

→ **Il partit de nuit :** [MR] Iruḥ ḏeg giḍ.

→ **Trois fois par jour, Trois fois dans journée :** [ṢḤ] Ṯlaṯa ṯikkal ḏeg wass. v. prép. “Dans”.

→ **J’arrive de Blida :** Usix-d ḏeg Lleblida.

→ **Je suis de Blida :** Neḵḵ ḏeg Lleblida.

فِي :

ذْڤْ

دْڤْ

ذِڤْ

دُڤْ

زِڤْ

فِي الْجُرْنِ : ذْڤْ نُنَّرْ

فِي الْجَبَلِ : ذْڤْ نُذْرَرْ

يُوجَدُ رَجُلٌ أَجْنَبِيٌّ فِي الْبُسْتَانِ : ئِلَّ نُرْجَزْ ذْ نَبْرَّنِ ذْڤْ تَبْحِرْتْ

هُوَ فِي الْمَسْجِدِ : يَڭِلِ ذْڤْ تْمْسْڤِدِ

هُوَ فِي الْمَسْجِدِ : نَتَّيَ ذْڤْ تْمْسْڤِدَ

ضَعْ خَشَابًا عَلَى النَّارِ : نَصْنَعْ يَڤْشُذْنْ ذْڤْ تْمْسْ

لَمْ تَصِلْ بَعْدُ : مَعَذْ تْوِذْضْ ذْڤْ وُخَّمْ

فِي اللَّيْلِ ، بِاللَّيْلِ ، أَثْنَى اللَّيْلِ : ذْڤْ ڤِضْ

أَثْلَجَ فِي تِلْكَ الْأَيَّامِ : ذْڤْ نُسَّنْ-نَيِ يَكَّتْ وُذْڤْلْ

ذَهَبَ لَيْلًا : يَرُحْ ذْڤْ ڤِضْ

ثَلَاثُ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ : ثْلَثَ تِكَّلْ ذْڤْ وَسْ

فِي :

ذِ

دِ

سَيَدْخُلُونَ الْبُلَيْدَةَ : نَذْ نَذْفْنْ ذِ لْبْلِذَ

هُوَ فِي الْمَدِينَةِ : نَتَّيَ ذِ تْمْدِنْتْ

مَا هِيَ أَخْبَار بَلَدِكُمْ : مَخَّ لْخْبَرْ ذِ تْمُرْتْ-نْوْنْ

فِي اللَّيْلِ ، بِاللَّيْلِ ، أَثْنَى اللَّيْلِ : ذِ ذْڤْ ڤِضْ

فِي الدَّاخِلِ : دِ زْدَخْلْ

عَلَى الطَّرِقِ : ڤْـ نُبْرِذْ

ⵎⴹ

ⴰⵎⴹ

ⴰⵎ ⴰⵎⵓⵃⵓⵍ ⵎⴹ ⵍⵍⵓⴱⵍⴹⵎⴰ

ⴰⵅⴰⵢⴰ ⵎⴹ ⵅⵇⴰⴹⵍⵜ

ⵇⴰⵜⴱⵜⴱⴰ ⵍⵓⵅⴱⴰⴱ ⵎⴹ ⵅⵓⵇⴰⴱⵅ-ⵍⵍⵍⵓⵍ

ⵎⴹ ⵎⵓⵅ ⵅⴹⴻ

ⴰⴹ ⵅⴰⴰⵅⵓⵍ

DANS, EN, À, DE, CHEZ prép.

• [ṢḤ] ḏeg

• [ṢḤ] deg

• [ṢḤ], [MR] ḏig

• [MR] dug

• [MR] zig

→ **Dans l’aire de battage :** [MR] Ḏeg unnar.

→ **Dans la montagne :** [MR] Ḏeg uḏrar.

→ **Il y a un homme étranger dans le jardin :** Illa urǧaz ḏ aberṛani ḏeg tebḥirṯ.

→ **Il est dans la mosquée :** Iṭili ḏeg ṯmesgida.

→ **Il est à la mosquée :** Aṯaya ḏeg ṯmesgida.

أَنَا آتٍ مِنَ الْبُلَيْدَة : نُسِخْ-دْ دْقُـ لْبْلِذَ

أَنَا مِنَ الْبُلَيْدَة : نْكْ دْقُـ لْبْلِذَ

خِلَالَ النَّهارِ : دُقُـ نَسْ

ⵎⵓⵔ

ⵍⵓⵔ

ⵎⵄⵔ

ⵍⴰⵔ

ⵣⵄⵔ

ⵎⵓⵔ ⴰⵏⵏⴰⵇ

ⵎⵓⵔ ⴰⵎⵇⴰⵇ

ⵄⵏⴰ ⴰⵇⵓⵣ ⵎ ⴰⵙⵓⵕⵕⴰⵏⵄ ⵎⵓⵔ ⵜⵓⵙⵄⵇⵄⵍ

ⵄⵜⴰⵏⵄ ⵎⵓⵔ ⵅⵓⵔⵓⵔⵄⵍⴰ

ⴰⵅⴰⵔⴰ ⵎⵓⵔ ⵅⵓⵓⵔⵄⵍⴰ

ⴰⵇⵏⴰⵛ ⵄⵇⵕⴰⵎⵓⵏ ⵎⵓⵔ ⵅⵓⵓ

ⵓⴰⵛⴰⵎ ⵅⵍⵄⵎⵓⵏ ⵎⵓⵔ ⵍⴰⵅⴰⵅ

ⵍⵓⵔ ⵅⵄⵓ

ⵎⵓⵔ ⴰⵙⵙⴰⵏ-ⴰⵔⵄ ⵄⵇⵕⴰⵅ ⵍⴰⵎⵅⵓⵏ

ⵄⵕⴰⵇ ⵎⵓⵔ ⵅⵄⵓ

ⵅⵏⴰⵅⴰ ⵅⵄⵇⵕⴰⵏ ⵎⵓⵔ ⵍⴰⵙⵙ

ⴰⵙⵄⵅ-ⵍ ⵎⵓⵔ ⵏⵏⵙⵏⵄⵎⴰ

ⵏⵓⵇⵇ ⵎⵓⵔ ⵏⵏⵙⵏⵄⵎⴰ

DANS QUOI ?

[ṢḤ], [MƐ] Mayḏeg ?

→ **Dans quoi as-tu mis le lait ?** : Mayḏeg ṯeggiḍ akeffay ?

→ **Dans quoi les as-tu mis ?** : [ṢḤ], [MƐ] Mayḏeg ṯeggiḍ ?

فِي مَاذَا : مَيْذْقْ

فِي مَاذَا وَضَعْتَ الْحَلِيبَ : مَيْذْقْ ثْقِّضْ نَكْفَّيْ

فِي مَاذَا وَضَعْتَهُمْ : مَيْذْقْ ثْق

ⵍⴰⵔⵎⵓⵔ

ⵍⴰⵔⵎⵓⵔ ⵅⵓⵅⵅⵄⵍ ⴰⵇⵓⵃⵃⴰⵔ

ⵍⴰⵔⵎⵓⵔ ⵅⵓⵅⵅⵄⵍ

DANSE

[MR] šḍiḥ. v. “Danser”.

رَقْصٌ :

شْضِحْ

ⵛⵍⵄⵔ

DANSE GUERRIÈRE AMEGGOUR (L’ameggur est à la base une danse guerrière amazighe, c’est aussi une dénomination qui désigne plus ou moins le troubadour, le type de danse traditionnelle. L’ameggour se pratique au moyen de cannes en bois qu’on appelle “igeḍman” et au son d’un long tambourin nommé “agellal” et d’une flûte nommée “tajewwaqt” ou : “ṯağeɛbubṯ”.)

• [ṢḤ], [MR] m., ameggur (ann. : u) | m., pl., imegguren. v. “Tambourin”, “Flûte”, “Canne”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS], [XF] ar. ?, ṭalbi

→ **Ils jouent à l’amagour :** [ṢḤ] Ṭiraren ameggur.

رَقْصَةٌ حَرْبِيَّةٌ ، مِنْ تُرَاثِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ عَامَّةً **:**

نَمْقُّرْ | يُمْقُّرْنْ

طَلْبِ

يَلْعَبُونَ بِأَمْقُّورْ : خْرَرْنْ نَمْقُّرْ

ⴰⵍⵓⵅⵅⵓⵍ | ⵅⵍⵓⵅⵅⵓⵍ

ⵉⴰⵏⵙⵄ

ⵜⵓⵄⵍⴰⵍ ⴰⵍⵓⵅⵅⵓⵍ

DANSER

• [MR] šṭeḥ. v. “Danse”.

• [MR] šḍeḥ

→ **Je danse :** [MR] Šeḍḥa.

→ **Ils dansent :** [MR] Šaṭḥan.

رَقَصَ :

شْطْحْ

شْضْحْ

أَرْقُصُ : شْضْحَ

يَرْقُصُونَ : شْطْحَنْ

ⵛⵓⵉ

ⵛⵉⵉ

ⵛⵓⵉⴰ

ⵛⴰⵉⴰⵍ

DAPHNÉ GAROU (lat. daphne gnidium, fam. thymelæaceæa, arbuste, donne une couleur noir en teinture)

• [ṢḤ], [ǦƐ], [MS] m., aleẓẓaz | m., pl., ileẓẓazen, [ɣL] f., taleẓẓazt | f., pl., tileẓẓazin

• [MS], [XF] m., {a}leẓẓaz

• [FX] m., {a}bu leẓẓaz

لَزَّاز ، دَفْنَةٌ ... ؟ ، شُجَيْرَةٌ :

تَلْزَّزْ | تِلْزَّزْنْ ، تَلْزَّزْتْ | تِلْزَّزِنْ

لْزَّزْ

بُـ لْزَّزْ

ⴰⵍⵓⵣⵣⴰⵣ | ⵜⵍⵓⵣⵣⴰⵣⵓⵍ, ⵜⴰⵍⵓⵣⵣⴰⵣⵜ | ⵜⵜⵍⵓⵣⵣⴰⵣⵜⵍ

ⵍⵓⵣⵣⴰⵣ

ⵙⵓ ⵍⵓⵣⵣⴰⵣ

DARBOUKA

[MR] f., taderbukt

دَرْبُوكَة : تَدَرْبُكْتْ

ⵜⴰⵏⵓⵙⵓⵕⵜ

DATTE (fruit du phœnix dactylifera)

• [ǦƐ], [ṢR] coll., ṯini (ann. : t). v. “Dattier”.

• [ṢR] f., ṯeyni

• [ṢḤ], [ŠN] ar., coll., ṭmer

→ Une datte : m., išt n tini

→ **La datte est mûre :** [ṢR] Ṯuwwu ṯini.

→ Un noyau de datte : [ṢR] m., aɣyay n tini

→ Des dattes et du beurre : [ṢḤ] ṭmer akeḏ ddhen

تَمْرٌ ، ثَمَرَةٌ :

ثِنِ

ثْثِنِ

خْمْرْ

تَمْرَةٌ وَاحِدَةٌ : يَشْتْ نْـ تِنِ

التَّمْرَةُ نَاضِجَةٌ : ثُوُ ثِنِ

نَوَاةُ التَّمْرَةِ : ئَغْيَيْ نْـ تِنِ

ثُمُورٌ وَزُبْدَةٌ : خْمْرْ يِكْذْ دْهْنْ

ⵅⵉⵅ

ⵅⵓⵉⵅ

ⵜⵙⵔⵓⵙ

ⵉⵛⵜ | ⵜⵉⵅ

ⵅⵓⵍⵍⵓ ⵅⵉⵅ

ⴰⵢⵉⴰⵉ | ⵜⵉⵅ

ⵜⵙⵔⵓⵙ ⴰⵣⵓⵡ ⵏⵏⵙⵓⵍ

DATTIER, PALMIER DATTIER (lat. phœnix dactylifera, fam. arecaceæ, arbre)

• [ǦƐ] f., ṯazdayṯ

• [ǦƐ] f., seǧra n tini. v. “Datte”.

• [ŠN] ar., coll., ṭmer

• [ṢR] ar., sing., nexleṯ | pl., nexlaṯ

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., nexleṭ

• [XL] ar., f., nexla

→ Un palmier dattier : m., išt n ṭmerr

نَخْلَةُ التَّمْرِ ، نَبْتَةٌ :

ثَزْدَيْثْ

سْجْرَ نْـ تِنِ

خْمْرْ

نْخْلْثْ | نْخْلَثْ

نْخْلْخْ

نْخْلَ

نَخْلَةُ تَمْرٍ وَاحِدَةٍ : يِشْتْ نْـ خْمْرْ

ⵅⴰⵜⴷⴰⵢⵅ

ⵙⴰⵣⵓⴰ | ⵜⵉⵏⵉ

ⵜⵙⵍⴰⵓ

ⵏⴰⵅⵏⴰⵅ | ⵏⴰⵅⵏⴰⵅ

ⵏⴰⵅⵏⴰⵜⵙ

ⵏⴰⵅⵏⴰ

ⵉⵛⵜ | ⵜⵙⵍⴰⵓ

→ **L’eau de la fontaine :** [ṢḤ] Aman n ṭala.

→ **Ce miel des forêts du Petit Atlas est bon :** Ṯamemṭ-aǧǧi n tẓgʷa n Waṭlas ameẓgan ṭaxlaft.

→ **Les montagnes de Bou Arfa :** [ṢḤ] Iḏurar m Bu Ɛeṛfa.

اِنْتِمَاءٌ ، اِنْتِسَابٌ :

نْـ

مْـ

ثِيرَان مُحَمَّدٍ : يُوقُونْ نْـ مُحَمَّدْ

أُخْتُ عَلِيٍّ : خِخْ-سْ نْـ عْلِ

تِينُ آيْثْ مِيصْرَا : ثَزَرِنْ نْـ نَيْثْ مِسْرَ

بَصْلَةٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ نْـ خْبْصْلْخْ

مَاءُ الْيَنْبُوعِ : نَمَنْ نْـ خَلَ

عَسَلُ غَابَاتِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ لَذِيذٌ : ثَمْمْخْ-ثَجِّ نْـ خْزْقُوَ نْـ وَطْلَسْ ثَمْزْقَنْ خْخْلَبْثْ

يِذْرَرْ مْـ بُـ عْرْبَ جِبَالُ بُو عْرْبَة :

ⵏ

ⵎ

ⵉⵍⵅⴰⵍⵓⵏ | ⵎⴰⴽⴰⵎⵎⵏⴷ

ⵅⵉⵜⵙ-ⵏⵙ | ⵜⵍⵉ

ⵅⴰⵜⴰⵙⵉ | ⴰⵢⵅ ⵎⵉⵙⴰⵙ

ⵉⵛⵜ | ⵜⵙⵙⵏⵙⵜⵙ

ⴰⵎⴰⵏ | ⵜⵙⵏⴰ

ⵅⴰⵎⵏⵎⵜⵙ-ⴰⵅⵅⵉ | ⵜⵜⵅⵢⴰ | ⵍⴰⵊⵏⴰⵙ ⴰⵎⵏⵜⵅⴰⵏ ⵜⵙⴰⵅⵏⴰⵃⵜ

ⵉⵜⵙⵙⴰⴰ ⵎ ⵙⵙ ⵜⵏⵙⵇⵃⴰ

DE prép.

• [ṢḤ], [MR], [MS], [ǦƐ] n. v. prép. “De”.

• [ṢḤ], [MS] m

→ **Les bœufs de Mohamed :** [ṢḤ] Iwgawen n Muḥammed.

→ **La sœur d’Ali :** [ṢḤ] Xiṭ-es n Ɛli.

→ **Les figues des Aït Missera :** Ṯazarin n Ayṯ Miṣra.

→ **Un oignon :** [ṢḤ] Išt n ṭbeṣleṭ.

DE prép.

• [MR] si. v. prép. “De”.

• [ṢḤ], [ŠN], [ṢR] seg

• [MR] sig

→ **Oseille sauvage, de dehors :** [MR] Tasamumṯ si lexla.

→ **De chaque région :** [MR] Si kull ṯamurṯ.

→ **Nous sommes de Bu Ḥandes :** [ṢḤ] Nekkinṭ si Bu Ḥandes.

→ **De tel endroit et au-delà :** [MR] Si … ɣ wawer …

→ **De leur région et au-delà :** Si ṯmurṯ-nsen ɣ wawer.

→ **Je suis montagnard, Je suis originaire de la montagne :** [MR] Nekkinṭ seg uḏrar.

→ **J'ai entendu qu'il était revenu de France :** Sliɣ yuɣal-d seg Fṛansa.

مِنْ :

سِـ

سْقْ

سِقْ

حُمَّاضٌ بَرّيٌّ : تَسَمُمْثْ سِـ لْخْلَ

مِنْ كُلِّ مَنْطِقَةٍ : سِـ كُلْ ثَمُرْثْ

نَحْنُ مِنْ بُ حَنْدْسْ : نْكِّنْخْ سِـ بُ حَنْدْسْ

مِنْ ذَلِكَ الْمَكَان وَمَا وَرَاءَهُ : سِـ … غْـ وَوْرْ

مِنْ مَنْطِقَتِهِمْ وَمَا وَرَاءَهَا : سِـ ثْمُرْثْ-نْسْنْ غْـ وَوْرْ

أَنَا أَصْلِي مِنَ الجَبَلِ : نْكِّنْخْ سْقْ نُذْرَرْ

سَمِعْتُ أَنَّهُ عَادَ مِنْ فَرَنْسَا : سْلِغْ يُغَلْ-دْ سْقْ فَرَنْسَ

ⵙⵉ

ⵙⴷⵅ

ⵙⵉⵅ

ⵜⴰⵙⴰⵛⵛⴷⵛⵅ ⵙⵉ ⵍⴷⵅⵍⴰ

ⵙⵉ ⵇⴷⵍⵍ ⵜⴰⵙⴰⵛⴷⵛⵅ

ⵏⴷⵇⵇⵉⵏⵜⵙ ⵙⴷ ⵕⴰⵏⴷⵙ

ⵙⵉ ⵢ ⵍⴰⵍⴷⵙ

ⵙⵉ ⵅⵛⴷⵙⵅ-ⵏⵙⴷⵏ ⵢ ⵍⴰⵍⴷⵙ

ⵏⴷⵇⵇⵉⵏⵜⵙ ⵙⴷⵅ ⴷⵙⴰⵙ

ⵙⵍⵉⵢ ⵉⴷⵢⴰⵏ-ⵏ ⵙⴷⵃ ⵃⵇⴰⵙⵙⴰ

DE prép.

v. "Avec".

DE … VERS/À …

[ṢḤ] g … ɣer …

→ **De Lmerğeṯ vers le haut :** [ṢḤ] G Lmerğeṯ ɣer ufella.

→ **De mille neuf cent trente-sept à mille neuf cent quarante-cinq :** [ṢḤ] G tlaṯa u sebɛin ɣer xemsa u ṛebɛin.

مِنْ … إِلَى … :

قْـ … غْرْ ...

مِنَ لْمَرْجْثْ إِلَى الْأَعْلَى : قْـ لْمَرْجْثْ غْرْ نُفْلَّ

مِنْ عَامِ 1937 إِلَى 1945 : قْـ ثْلَثَ نْـ سْبْعِنْ غْرْ خْمْسَ نْـ بْعِنْ

ⵅ… ⵢⴷⵙ…

ⵅ ⵍⵛⴷⵙⵅⴷⵅ ⵢⴷⵙ ⴷⵃⴷⵍⵍⴰ

ⵅ ⵜⵍⴰⵅⴰ ⴷ ⵙⴷⵙⵕⵉⵏ ⵢⴷⵙ ⵅⴷⵛⵙⴰ ⴷ ⵇⴷⵙⵕⵉⵏ

DÉBARRAS (se situe sous "ṯissi", on y range divers objets)

lmesḥem. v. "Lit".

مَكَانٌ لِحِفْظِ الْمُهْمَلَاتِ : لْمَسْحَمْ

ⵍⵛⴷⵙⴽⴷⵛ

DÉBORDER

v. "Crue Être en".

DEBOUT (action d'être)

[ṢḤ] m., abeddi. v. "Debout Se tenir".

مُتَوَقِّفٌ ، وَاقِفٌ : نَبْدِّ

ⵓⴱⵗⴰⴰⴹ

DEBOUT SE TENIR

[ṢḤ] ḇedd, hab. ṭbedda. v. “Debout”.

→ **Il se tient debout :** Iḇedd.

كَانَ وَاقِفًا : فِدٌّ. عَادَةً ؛ خُبْدَّ

يَبْقَى وَاقِفًا : يَفِدٌّ

ⴰⵗⴰⴰ : ⵜⴱⴱⵗⴰⴰⵓ

ⵉⴰⵗⴰⴰ

DÉBRIS QUELCONQUE, RÉSIDU QUELCONQUE

→ Grignons d’olives (résidus de l’olive : peau, pulpe, fragments des noyaux d’olives) :

[ǦƐ] m., amegruš. v. “Oliveraie”, “Olive”, “Olivier”, “Oléastre”, “Noyau”, “Huile”.

→ Reste des céréales après la mouture, peau des fèves, … :

• [MR] dim., sing., taxešwalt

• [XF] f., xešwala

ثُفْلُ مَا ، بَاقٍ مَا :

ثُفْلُ الزَّيْتونِ :

نَمْقُرُشْ

ثُفْلُ الْحُبُوبِ بَعْدَ عَمَلِيَّةِ الطَّحِنِ ، غِلَافُ الْفُولِ ، ... :

تَخْشْوَلْتْ

خْشْوَلَ

ⵓⵍⵗⵃⵓⵗ

ⵜⵓⵅⵗⵏⵓⵎⵜ

ⵅⵗⵏⵓⵎⵓ

DÉBRIS RÉSIDUELS (nœuds, entre-nœuds, épis, … au moment du vannage “asuzzer”)

• [MS] m., agulmaz. v. “Nœud végétal”, “Moisson”.

• [MS] m., {a}gulmaz

• [MS] m., {a}gurmaz

• [XF] m., {a}garmaz

• [MR] dim., sing., ṯikarfeṭ

• [MS] m., {l, a}karfaf

• [MR] dim., sing., {l}karfa

حُطَامٌ مُتَبَقٍّ ، خِلَالَ عَمَلِيَّةِ التَّذْرِيَّةِ **:**

نَقُلْمَزْ

قُلْمَزْ

قُرْمَزْ

قَرْمَزْ

تِكَرْفِخْ

كَرْفِفْ

كَرْفَ

ⵓⵅⵍⵓⵅ

ⵅⵎⵍⵓⵅ

ⵅⵓⵍⵓⵅ

ⵅⵓⵍⵓⵅ

ⵅⵉⵇⵓⵓⵃⵓⵜⵙ

ⵇⵓⵓⵃⵓⵃ

ⵇⵓⵓⵃⵓ

DÉCEMBRE

[XF] ǧamber. v. “Calendrier atlassien”.

دِيسَمْبَر :

جَمْبْرْ

ⵅⵓⵍⴱⵓⵓ

DÉCAMPER

[MS] kḥez

→ **Il décampe :** [MS] Yekḥuz.

→ **Lève le camp d'ici ! :** [MR] exp., Af aḍu n iḍarr-iḵ !

رَحَلَ مِنْ مَكَانِهِ : كُحْزْ

يَرْحَلُ مِنْ مَكَانِهِ : يْكْحُزْ

اِرْحَلْ مِنْ هُنَا ! : نَبْ نَضُ نْـ يُضَرْ-ئِكْ !

ⵅⴽⵉⵣ

ⵉⵉⵅⴽⵉⵣ

ⴰⵃ ⴰⴹⵉ ⵏ ⵉⴹⴰⵓⵓ-ⵉⵇ

DÉCOR

[ṢḤ] cḇaḥt. v. "Beau", "Beau Être".

→ **Il a réalisé un décor dans son échoppe :** [ṢḤ] Iṣennaɛ išt n cḇaḥt g ṯhanut-nnes.

زِينَةٌ :

شْفَحْتْ

جَعَلَ زُخْرُفًا فِي دُكَّانِهِ : يُصَنَّعْ يَشْتْ نْـ شْفَحْتْ فْـ تْحَنُتْ-نْسْ

ⵛⵄⴰⴽⵜ

ⵉⵎⵉⵍⴰⵛ ⵉⵛⵜ ⵏ ⵛⵄⴰⴽⵜ ⵅ ⵅⴽⴰⵍⵉⵜ-ⵍⵍⵉⵣ

DÉFENDRE

v. "Battre".

DÉFORMER

ar., sseɛwej

شَوَّهَ : سْعْوَزْ

ⵣⵣⵉⵛⵍⵉⵏ

DÉFRICHER

[ṢḤ] fres, hab. : ferres. v. "Terrain défriché".

اِسْتَصْلَحَ أَرْضًا : فِرْسْ. عَادَةً ؛ فِرْسْ

ⵃⵓⵉⵣ : ⵃⵉⵓⵓⵉⵣ

DÉGRAISSANT, CHAMOTTE

(argile concassée à ajouter à la préparation de la poterie)

• [ṢḤ] m., {a}teffun

• [ṢḤ], [MR] m., afrur

فِتَاتُ الْفَخَّارِ الْقَدِيمِ :

ثْفُنْ

ثَفْرُرْ

ⵜⵉⵃⵃⵉⵍ

ⴰⵃⵓⵉⵓ

DÉGRINGOLER

v. "Rouler en boule".

DEHORS, EXTÉRIEUR

[ṢḤ] beṛṛa

→ **Il fait fait froid dehors, entre donc dans notre maison :** Ḏ asemmaḍ ḏi beṛṛa ḵšem ḏi wuxxam-nna.

→ **En dehors, À l'extérieur :** Ḏi beṛṛa.

→ **De dehors :** [MR] Si beṛṛa.

→ **Il travaille dehors et apporte ce qu'il y a :** [ṢḤ] Ixeddem eḡ ḇeṛṛa iṭawi-d.

→ **La femme est à la maison et l'homme apporte ce qu'il y a dehors :** [ṢḤ] Ṯamɣarṯ ḏeg uxxam argaz iṭawi-d eḡ ḇeṛṛa.

خَارِجًا :

بْرَّ

إِنَّ الطَّقْسَ الْيَوْمَ بَارِدٌ أُدْخُلْ إِلَى بَيْتِنَا : ذْ نَسْمَّضْ ذِ بْرَّ كَّشْمْ ذِ نُخَمْ-نَّ

فِي الْخَارِجِ : ذِ بْرَّ

مِنَ الْخَارِجِ : سِـ بْرَّ

يَعْمَلُ فِي الْخَارِجِ وَيَجْلُبُ مَا يُوجَدُ : يَخْدُمْ نْڤـ ڢْرَّ يَخْوِـدْ

الْمَرْأَةُ فِي الْبَيْتِ وَالرَّجُلُ يَجْلُبُ مَا هُوَ فِي الْخَارِجِ : تَمْغَرْتْ ذْڤْ نْخْمْ نَرْڤَزْ يَخَوِـدْ نْڤـ ڢْرَّ

ⴱⵓⵕⵕⴰ

ⵏ ⴰⴱⵓⵔⵔⴰⵏ ⵏⵉ ⴱⵓⵕⵕⴰ ⵣⵇⵓⵔ ⵏⵉ ⵍⵓⵅⵅⴰⵔ-ⵍⵍⴰ

ⵏⵉ ⴱⵓⵕⵕⴰ

ⴱⵉ ⴱⵓⵕⵕⴰ

ⵉⵅⵓⵏⵏⵓⵔ ⵓⵅ ⵓⵕⵕⴰ ⵉⵜⴱⴰⵍⵉ-ⵏ

ⵅⴰⵔⵢⴰⴱⵅ ⵏⵓⵅ ⵓⵅⵅⴰⵔ ⴰⴱⵅⴰⵅ ⵉⵜⴱⴰⵍⵉ-ⵏ ⵓⵅ ⵓⵕⵕⴰ

DÉJEÛNER

[ṢḤ] fṭer

→ **Ils ont déjeûnés, Ils déjeûnent** : [ṢḤ] Feṭṭren.

أَفْطَرَ :

فِطْرْ

أَفْطَرُوا ، يُفْطِرُونَ : فِطْرْنْ

ⵃⵉⵓⴱ

ⵃⵓⵉⵉⴱⵓⵍ

DÉLIVRE LE (placenta et membranes autour du fœtus)

[ṢḤ] f., ṯimennfra. v. "Accoucher".

خَلَاصٌ ، مَشِيمَةٌ :

ثِمْنْڤْرَ

ⵅⵉⵔⵓⵍⵍⵃⴱⴰ

DEMAIN

• [ṢḤ] azekka

• [ŠN] aḏeča

• [ṢR] ayeča

• [ṢR] ayečaɣ

→ **Demain nous jeûnerons :** Azekka a nnuẓum.

غدًا :

نَزْكَّ

نَذْچَ

نَيْچَ

نَيْچَغْ

سَنَصُومُ غَدًا : نَزْكَّ نَـ نُّزُمْ

ⴰⵅⵓⵣⵣⴰ

ⴰⵡⵓⴳⴰ

ⴰⵢⵓⴳⴰ

ⴰⵢⵓⴳⴰⵢ

ⴰⵅⵓⵣⵣⴰ ⴰ ⵍⵍⵓⵅⵓⵔ

DEMANDE

[ṢḤ] f., ṯuṯra. v. "Demander", "Question Poser une".

سُؤَالٌ ، طَلَبٌ : ثُثْرَ

ⵅⵓⵅⴰ

DEMANDER, INTERROGER, INVOQUER (Allāh le Très-Haut)

[ṢḤ], [MƐ] tter, hab. ṭetter. v. "Demande", "Question Poser une", "Mendiant".

→**Nous invoquons Allāh :** [ṢḤ] A netter Ṛebbi.

→ **J'ai demandé :** [ṢḤ] Treɣ.

→ **Nous n'avons pas demandé au cheikh de notre village :** U nettir ḵ i ššix n udewwaṛ-nna.

طَلَبَ سَأَلَ ، دَعَى اللهَ تَعَالَى :

ثْرْ عَادَةً ؛ خْثْثْرْ

نَدْعُوا رَبِّي : نَـ نْتُّرْ رْبِّ
طَلَبْتُ : تْرْغْ
لَمْ نَسْأَلْ شَيْخَ قَرْيَتِنَا : نُـ نْتِّرْ كْ بِـ شِّخْ نْـ نُدُوَّرْ-نَّ

ⵜⵜⵓ : ⵜⴰⵓⵜⵜⵓ

ⴰ ⵏⵜⵜⵓ ⵇⵓⴱⴱⴹ

ⵜⴰⵓⵢ

ⵓ ⵏⵜⵜⴹⴰ ⵅ ⴹ ⵇⵇⴹⵣ ⵏ ⵓⴷⵓⵍⵍⴰⵇ-ⵍⵍⴰ

DÉMASQUER

v. “Nu mettre à”.

DÉMÉNAGEMENT

• [ṢḤ] m., amuṭi. v. “Déménager”.

• [ŠN] m., agağ

تَبْدِيلُ الْمَنْزِلِ :

نَمُخِ

نَفَجْ

ⴰⵎⵓⵜⴰⴹ

ⴰⵣⴰⵣ

DÉMÉNAGER

• [ṢḤ] muṭi, hab. ṭmuṭwi. v. “Déménagement”.

• [ṢḤ], [MƐ] mmuṭi

• [MƐ] kker + a + mmuṭi. v. “Pousser”, “Lever Se”..

• [ṢḤ] gağ

• [ŠN] gağ, hab. ṭegağa

• [MR] ar., rḥel

→ **Il déménage :**

• [ṢḤ] Immuṭi.

• [ṢḤ], [MƐ] Ikker a immuṭi.

→ **Les gens sont tous partis :** [MR] Medden ukkul raḥlan.

بَدَّلَ مَنْزِلًا :

مُخِ. عَادَةً ؛ خُمُخُوِ

مُّخِ

كُّرْ + نَـ + مُّخِ

فَّجْ

فَّجْ. عَادَةً ؛ خُفَّجَ

رْحَلْ

يُبَدِّلُ الْمَنْزِلَ :

يِمُّخِ

يِكُّرْ نَـ يِمُّخِ

رَحَلَتِ النَّاسُ كُلَّهَا : مْدُّنْ نُكُّلْ رَحْلَنْ.

ⵎⵓⵜⴰⴹ : ⵜⴰⵎⵓⵜⴰⵍⴹ

ⵎⵎⵓⵜⴰⴹ

ⵇⵇⵓⴱ + ⴰ + ⵎⵎⵓⵜⴰⴹ

ⵣⴰⵣ

ⵣⴰⵣ : ⵜⴰⵓⵣⴰⵣⴰ

ⴹⵇⵇⵓⴱ ⴰ ⴹⵎⵎⵓⵜⴰⴹ

ⴱⵉⵓⵅ

ⴹⵎⵎⵓⵜⴰⴹ

ⴹⵇⵇⵓⴱ ⴰ ⴹⵎⵎⵓⵜⴰⴹ

ⵎⵓⵏⵏⵓⵏ ⵓⵇⵇⵓⵅ ⴱⴰⵉⵅⴰⵍ.

DENT

v. “Canine”, “Molaire”, “Incisive”.

DÉNUDÉ

v. “Chauve”.

DÉPASSER

[MR] ar., ɛlu. v. “Rester”.

→ **Cette Qalaa dépasse les autres montagnes, elle est plus haute que Chriaat, Chréa :** [MR] Lqelɛa-yaya teɛlay g ḏurar ukkul. Teɛlay f Sšriɛeṯ.

عَلَى :

عْلُ

تَعْلُو هَذِهِ الْقَلْعَةِ عَلَى جَمِيعِ الْجِبَالِ ، تَعْلُو عَلَى الشْرِيعْثْ : لْقَلْعَ-يَيَ تْعْلَيْ قْـ ذْرَرْ نُكُلْ. تْعْلَيْ بْـ شْرِعْثْ.

ⵛⵍⴰ

ⵍⴷⴰⵍⵛⴰ-ⵢⴰⵢⴰ ⵜⴰⵛⵍⴰⵢ ⵅ ⵡⴰⴰⵓ ⴰⵣⵣⴰⵍ. ⵜⴰⵛⵍⴰⵢ ⵀ ⵛⵛⵓⵉⵛⵜⴰⵅ.

DÉPENSER

[ṢḤ] ar., xser

→ **Elle devra dépenser pour lui beaucou d'argent :** [ṢḤ] A ṭexser fell-as iḏrimen ḏ ameqqran.

→ **Elle devra construire :** [ṢḤ] A ṭebnu.

أَنْفَقَ : خْسْرْ

سَتُنْفِقُ عَلَيْهِ مَالًا كَثِيرًا : نَـ خْخْسْرْ فْلْ-نَسْ يَذْرِمْنْ ذْ نَمْقْرَنْ

سَتَبْنِي : نَـ خْفْنُ

ⵅⵓⴰ

ⴰ ⵜⵓⴰⵅⵓⴰ ⵀⴰⵍⵍ-ⴰⵓ ⵉⵡⵓⵉⵎⴰⵡ ⴰⵎⴰⴷⴷⵓⴰⵍ

ⴰ ⵜⵓⴰⵃⴰ

DÉPIQUAGE

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., aserwaṯ. v. "Moisson".

• [MR] ar., dris

• [MS] ar., dres

فَصْلُ الْحَبِّ عَنِ السُّنْبُلَةِ :

نَسْرْوْثْ

دْرِسْ

دْرْسْ

ⵓⴰⵍⴰⵅ

ⴷⵓⵉⵓ

ⴷⵓⴰⵓ

DÉPIQUER

[ṢḤ], [MƐ], [MR] serweṯ, hab. serwaṯ. v. "Moisson".

→ **Khalti Khoukha est une femme agée, elle raconte qu'auparavant, en-haut dans les montagnes du Petit Atlas, les femmes des At Missera dépiquaient les céréales dans l'aire de battage afin de les nettoyer :** Xalti xuxa ṭameṭṭuṯ tameqqrant ṯeqqar belli ziḵ lḥal ɣ ufella ḏeg iḏurar n Waṭlas ameẓgan ṯiseḏnan n Aṯ Miṣra serwaṯent imendi ḏeg unnar baš a iṣaffa.

فَصَلَ الْحَبَّ عَنِ السُّنْبُلَةِ : سْرْوْثْ. عَادَةً ؛ سْرْوَثْ

خَلْتِي خُوخَة امْرَأَةٌ عَجُوزٌ تَقُولُ فِيمَا سَبَقَ فِي أَعَالِي جِبَالِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ كَانَت نِسَاءِ آتْ مِسْرَ تَفْصُلَ الْحُبُوبَ عَنِ السُّنْبُلَةِ فِي الْجُرْنِ لِتَصْفِيَتِهَا : خَلْتِ خُخَ خْمْطُّثْ تَمْقْرَنْتْ ثْقَّرْ بْلَّ زِكْ لْحَلْ غْـ نُفْلَّ ذْقْ يَذْرَرْ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقْنْ ثْسْذْنَنْ نْـ مِسْرَ سْرْوَثْنْتْ يَمْنْدِ ذْقْ نُنَّرْ بَشْ نَـ يَصَبَّ

ⴰⵓⴰⵍⴰⵅ : ⵓⴰⵍⴰⵅ

ⵅⴰⵍⵜⵉ ⵅⴰⵅⴰ ⵜⵓⴰⵎⴰⵉⵉⴰⵅ ⵜⴰⵎⴰⴷⴷⵓⴰⵍⵜ ⵅⴰⴷⴷⴰⵓ ⵙⴰⵍⵍⴰ ⵅⵍⴰ ⵍⴰⵅ ⵡⴰⵍⴰ ⵡⴰⵣⴰⵍ ⵅⵍⴰⵓⴰ ⵍ ⵍⴰⵉⵍⴰⵓ ⴰⵎⴰⵅⵅⴰⵍ ⵅⵉⵓⴰⵡⵍⴰⵍ ⵍ ⴰⵅ ⵎⵉⵙⴰⵓ ⵓⴰⵍⴰⵅⴰⵍⵜ ⵉⵎⴰⵍⵉⵉ ⵡⴰⵣ ⴰⵍⵍⴰⵓ ⵙⴰⵛ ⴰ ⵉⵙⴰⵀⵀⴰ

DEPUIS

[MR] mi

مُنْذُ :

مِـ

ⵛⴹ

DEPUIS

• [ṢḤ] g wasmi

• [ṢḤ] answas

• [ṢḤ] ansi

• [ŠN] si melmi (Depuis quand ?)

• [ŠN] seg wass-nni

• [ṢḤ] sug ass

→ **Depuis que ton père est mort :** [ṢḤ] G wasmi immuṯ ba-ba-k.

→ **Depuis quand es-tu ici ? :**

• [ṢḤ] Answas ṯelliḍ ḏa-y ?

• [ṢḤ] Ansi lwaqṯ ṯelliḍ ḏa-y ?

• Si melmi {ṯe}helliḍ ḏa ?

→ **Je suis perturbé depuis que la rue est en travaux, il y a trop de bruit :** [ṢḤ] Aql-i ṭqelqa sug ass mi xeddmen g uḇriḏ yekṯer lḥuss.

مُنْذُ :

قُـ وَسْمِ

نَنْسْوَسْ

نَنْسِ

سِـ مْلْمِ

سْقْ وَسْـنِّ

سُقْ نَسْ

مُنْذُ وَفَاةِ وَالِدِكَ : قُـ وَسْمِ يُمُتْ بَبَـكْ

مُنْذُ مَتَى أَنْتَ هُنَا :

نَنْسْوَسْ ثْلِّضْ ذَـيْ

نَنْسِ لْوَقْتْ ثْلِّضْ ذَـيْ

سِـ مْلْمِ هْلِّذْ ذَ

أَنَا مُنْزَعِجٌ مُنْذُ أَنَّ الشَّارِعَ فِي تَرْمِيمٍ يَكْثُرُ الضَّجِيجُ : نَقْلْـ چْقْلْقَ سُقْ نَسْ مِـ خْدَّمْنْ قُـ يُهْرِذْ يَكْثَرْ لْحُسْ

ⵣ ⵍⴰⴱⵛⴹ

ⴰⵏⴱⵍⴰⴱ

ⴰⵏⴱⴹ

ⴱⴹ ⵛⵎⵛⴹ

ⴱⵙⵣ ⵍⴰⴱⴱ-ⵏⵏⴹ

ⴱⵚⵣ ⴰⴱⴱ

ⵣ ⵍⴰⴱⵛⴹ ⵄⵛⵛⵚⵅ ⵊⴰⵊⴰ-ⵕ

ⴰⵏⴱⵍⴰⴱ ⵅⵎⵎⴹⵉ ⵜⴰ-ⵢ

ⴰⵏⴱⴹ ⵎⵍⴰⵥⵅ ⵅⵎⵎⴹⵉ ⵜⴰ-ⵢ

ⴱⴹ ⵛⵎⵛⴹ ⵙⵎⵎⴹⵉ ⵜⴰ

ⴰⵥⵎ-ⴹ ⵜⴱⵎⵥⴰ ⴱⵚⵣ ⴰⴱⴱ ⵛⴹ ⵅⵎⵃⵃⵛⵎⵏ ⵣ ⵚⵄⴱⴹⵜ ⵢⵎⵕⵅⵎⵙ ⵎⵣⵚⴱⴱ

DERNIER

• [ṢḤ], [MR] m., aneggaru | m., pl., ineggura, f., taneggarut | f., pl., tineggura

• [MƐ] f., ṯaneggaruṯ

آخِرٌ :

نَنْقَّرُ | يَنْقُّرَ ، تَنْقَّرُتْ | تِنْقُّرَ

تَنْقَّرُتْ

بَقِينَا الْأَخِرِينَ لِعَدَمِ تَوَافُرِ شِقَقٍ : نُكْنِ نْقِّمْ دْ يَنْقَّرَ لْبَنْيَنْ يْرُشْ لْبَنْيَنْ يُلَشْ

→ **Nous sommes restés les derniers faute d'appartements :** [MR] Nukni neqqim d ineggura lbanyan iruš lbanyan ulaš.

ⴰⵏⵅⵅⴰⵙⵚ | ⵛⵏⵅⵅⵚⴰ, ⵜⴰⵏⵅⵅⴰⵙⵚⵜ | ⵜⵛⵏⵅⵅⵚⴰ

ⵅⴰⵏⵅⵅⴰⵙⵚⵅ

ⵏⵚⵕⵏⵛ ⵏⵅⵥⵥⵛⵇ ⵣ ⵛⵏⵅⵅⵚⴰ ⵎⴱⴰⵏⴰⵏ ⵛⵙⵚⵇ ⵎⴱⴰⵏⴰⵏ ⵚⵎⴰⵇ

DERNIER JOUR DE L'ANNÉE AMAZIGHE

• [ṢḤ] črez. v. "Année", "Jour de l'an amazigh", "Janvier".

• [ṢḤ] traz

الْيَوْمُ الْأَخِير مِنَ الْعَامِ الْأَمَازِيغِيّ :

چْرْزْ

تْرَزْ

ⵛⵓⵣ

ⵜⵓⴰⵣ

DÉROBER

v. "Voler".

DERRIÈRE prép.

• [ṢḤ] fir

• [ṢḤ] ffir

• [ṢḤ] ḏeffir

→ **Marche derrière eux ! :** [ṢḤ] Ddu fir-sen !

→ **Derrière les oreilles, Derrière la nuque :** [ṢḤ] Ffir ijiman.

→ **Mon verger est derrière la maison :** Urṯi-inu ḏeffir wuxxam.

→ **Il marche derrière eux :** Iǧǧur ḏeffir-nsen.

خَلْفَ :

فِرْ

فِّرْ

ذْفِّرْ

اِمْشِ خَلْفَهُمْ : دُّ فِرْ-سْنْ

خَلْفَ الْأُذُنِ : فِّرْ ئِژْمَنْ

بُسْتَانِي خَلْفَ الْبَيْتِ : نُرْثِ-ئِنُ ذْفِّر وُخَّمْ

يَمْشِي خَلْفَهُمْ : ئِجُّرْ ذْفِّرْ-نْسْنْ

ⵜⵜⵉⵓ

ⵎⵜⵜⵉⵓ

ⴷⴷ: ⵜⵉⵓ-ⵙⵏ

ⵜⵜⵉⵓ ⵉⵏⵉⵔⴰⵏ

ⵏⵓⵅⵉ-ⵉⵏ: ⵎⵜⵜⵉⵓ ⵍⵅⵅⴰⵔ

ⵉⵅⵅⵏⵓ ⵎⵜⵜⵉⵓ-ⵏⵙⵏ

DÈS MAINTENANT !

• [ṢḤ], [MR] llabah ! v. "Maintenant", "Jusqu'à maintenant".

• [ṢR] seg imaru !

مِنَ الْآنَ :

لَّبَهْ

سْقْ-ئِمَرْ-ـُـ

ⵎⵎⴰⴹⴰⵛ

ⵙⵏⵅ ⵉⵔⴰⵏ

DÈS QUE

[ṢḤ], [MR] ɣir

حَالَمَا :

غِرْ

ⵖⵉⵓ

DESCENDANT DE, ENFANT DE, FILS DE

• [ṢḤ], [MS], [MR] m., sing., u | [ṢḤ] f., sing., ulṭ

• [ṢḤ] f., sing., uṭ

• [MR], [MS] pl., aṯ

• [ṢḤ] at (ann. : y)

• [ṢḤ] pl., ah

• [MƐ], [MR], [ŠN] m., pl., ayṯ

• [ṢḤ] pl., ayh

• [ṢḤ], [MƐ] pl., iṯ

• [ṢḤ] pl., ih (ann. : y)

→ **Amnaï fils de Yedder :** Amnay u Yedder.

→ **Amer fils de Qassi :** Ɛmer u Qasi.

→ **Ahmed fils d'Ahmed :** Ḥmed u Ḥmed.

→ **La Source du fils de Djaber :** top., [ṢḤ] Ṯala u Ǧaber.

→ **Le village s'appelle Aṯ Miṣra :** [MR] Adewwaṛ qqar-nes Aṯ Miṣra.

→ [ṢḤ] Ah Miṣra

→ Iṯ Musa

→ Iṯ Miṣra

→ Iṯ Ṣaleḥ

→ Iṯ Mesɛud,

→ Iṯ Uɣellay, …

بَنِي ، أَوْلَادٌ ، أُهْلٌ ، ذُرِّيَة فُلَانٍ :

نُـ | نُثْخْ

نُثْخْ

نَثْ

نَتْ

نَهْ

نَيْثْ

نَيْهْ

نِثْ

نِهْ

أَمْنَايْ ابْنُ يْدْرْ : نَمْنَيْ نُـ يْدْرْ

عَامِرُ ابْنُ قَصِي : عْمْرْ نُـ قَصِ

أَحْمَدُ ابْنُ أَحْمَد : حْمْدْ نُـ حْمْدْ

عَيْنُ ابْنُ جَابِرٍ : ثَلَ نُـ جَبْرْ

الْقَرْيَةُ تُسَمَّى نَثْ مِسْرَ : نَدْوَرْ قَّرْ-نْسْ نَثْ مِسْرَ

نِثْ مُسَ

نِثْ مِسْرَ

نِثْ صَلْحْ

نِثْ مْسْعُدْ

نِثْ نُغْلَّيْ

ⵓ | ⵓⵏⵜⴰ

ⵓⵜⴰ

ⴰⵜ

ⴰⵅ

ⴰⴷ

ⴰⵖⵅ

ⴰⵖⴷ

ⵄⵅ

ⵄⴷ

ⴰⵎⵍⴰⵖ ⵓ ⵖⵓⴷⵏⵏⵓⴰ

ⵃⵎⵓⴰ ⵓ ⵣⴰⴰⵄ

ⵅⵎⵓⵏ ⵓ ⵅⵎⵓⵏ

ⵅⴰⵏⴰ ⵓ ⵙⴰⴱⵓⴰ

ⴰⵏⵓⵍⵍⴰⵇ ⵣⵣⴰⴰ-ⵍⵓⴰ ⴰⵅ ⵎⵄⴰⴰⴰ

ⴰⴷ ⵎⵄⴰⴰⴰ

ⵄⵅ ⵎⵓⴰ

ⵄⵅ ⵎⵄⴰⴰⴰ

ⵄⵅ ⴰⴰⵏⵓⵅ

ⵄⵅ ⵎⵓⴰⵃⵓⵏ

ⵄⵅ ⵓⵉⵓⵏⵏⴰⵖ

DESCENDRE

• [ṢḤ], [MR] aḏer. v. "Descendre Faire".

• [ṢḤ] aḏer-d

• [ṢḤ] ers, hab. trus. v. "Descente".

• [ṢḤ] ers-d

→ **Il est descendu :**

• Yuḏer-d.

• [ṢḤ] Yersa.

→ **Descends de l'arbre ! :**

→ **Ô mon fils, descends de l'arbre ! :**

• [ṢḤ] Ers-ed a memmu f ssejreṯ !

• [ṢḤ] A memmi ers-ed g ssejreṯ !

نَزَلَ ، هَبَطَ :

نَذْرْ

نَذْرْ-دْ

نْرْسْ. عَادَةً ؛ تْرُسْ

نْرْسْ-دْ

نَزَلَ :

يُذْرْ-دْ

يْرْسَ

يَا ابْنِي اِنْزِلْ مِنَ الشَّجَرَةِ أَوْ سَتُسْقَطُ وَسَتُنْكَسَّرُ :

نْرْسْ-دْ نَـ مْمُّ فْـ سْتْزْرْثْ

نَـ مْمِّ رْسْ-دْ قْـ سْتْزْرْثْ

ⴰⵎⵓⵔ

ⴰⵎⵓⵔ-ⴷ

ⵓⵔⵉ : ⵜⵔⵓⵉ

ⵓⵔⵉ-ⴷ

ⵖⵓⵎⵓⵔ-ⴷ

ⵖⵓⵔⵉⴰ

ⵔⵉ-ⵓⴷ ⴰ ⵍⵓⵍⵍⵓ ⵜ ⵉⵉⵓⵜⵔⵓⵅ

ⴰ ⵍⵓⵍⵍⵉ ⵓⵔⵉ-ⵓⴷ ⵅ ⵉⵉⵓⵜⵔⵓⵅⵓⵔⵉ : ⵜⵔⵓⵉ

DESCENDRE FAIRE, BAISSER, ABAISSER

[ṢḤ] siḏer. v. "Descendre".

→ **En 1957 la France nous a fait descendre** [i.e. de la montagne] **:** [ṢḤ] Ẏer sebɛa u xemsin siḏer-aneɣd Fransa.

→ **Les Français firent descendre les gens de toutes les localités ainsi, les villages furent désertés :** Iṛumiyen siḏren medden si kull hammurṯ himmali tiduratin xlanṭ.

أَنْزَلَ : سِذْرْ

أَنْزَلَتْنَا فَرَنْسَا فِي 1957 : غْرْ سْبْعَ نْـ خْمْسِنْ سِذْرْ-نَنْغْ-دْ فَرَنْسَا

أَنْزَلُوا الْفَرَنْسِيُّونَ النَّاسَ مِنْ كُلِّ مَنْطِقَةٍ فَهُجِرتِ الْقُرَى : نْرُمِيْنْ سِذْرْنْ مْدُّنْ سِـ كُلُّ هَمُّرْثْ هِمَّلِ تِدُرَتِنْ خْلَنْخْ

ⵉⵅⵔⵓⵍ

ⵢⵓⵍ ⵉⵓⴱⵃⴰ ⵓ ⵅⵓⵎⵉⵅⵔⵓⵍ ⵉⵅⵔⵓⵍ-ⴰⵓⵢⵔⴷ ⵜⵍⴰⵓⵓⴰ

ⵅⵕⵓⵎⵅⵖⵓⵍ ⵉⵅⵔⵍⵓⵍ ⵎⵓⵍⵍⵓⵍ ⵉⵅ ⵣⵓⵍⵍ ⴱⴰⵎⵎⵓⵍⵅ ⴱⵅⵎⵎⴰⵍⵅ ⵜⵅⵔⵓⵍⴰⵜⵅⵍ ⵅⵍⴰⵓⵜⵉ

DESCENTE

[ṢḤ] f., ṯarusi. v. "Descendre".

نُزُولٌ : ثَرُسِ

ⵅⴰⵍⵓⵉⵅ

DESCENTE, PENTE, BAS

[ṢḤ] m., akssar (ann. : u), [MR] dim., sing. ṯaksarṯ

→ **Nous descendrons la pente :** [MR] A naḏer ḏi ṯaksarṯ.

نَزْلَةٌ ، مُنْحَدَرٌ ، تَحْت :

نَكْسَّرْ ، ثَكْسَرْثْ

سَنَنْزِلُ الْأَرْضَ الْمُنْحَدِرَةِ : نَـ نَذْرْ ذِ ثَكْسَرْثْ

ⴰⵣⵉⵉⴰⵍ, ⵅⴰⵣⵉⴰⵍⵅ

ⴰ ⵍⴰⵔⵓⵍ ⵔⵅ ⵅⴰⵣⵉⴰⵍⵅ

DÉSERTER

v. “Vider Se”, “Abandonner”.

DESSÉCHER (mamelle d’une vache devenue âgée, source, …)

[MS] ɣrez

جَفَّ ، ضَرْعُ الْبَقَرَةِ ، الْعَيْنِ ، ... **:**

غْرْزْ

ⵖⵓⵣ

DESSINER

v. “Colorier”.

DESSOUS, SOUS, AU-DESSOUS, EN BAS, EN CONTREBAS prép.

• [ṢḤ] ddu

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] adday (ann. : u, w, uw)

• [ṢḤ] ddaw

→ **Sous le sable :** [MƐ] Ddu rrmel.

→ **Sous ma main :** [MƐ] Ddu fus-inu.

→ **Les jardins se trouvent en contrebas de la route :**

• [ṢḤ] Lejnan igellan ddu weḇriḏ.

• [ṢḤ] Lejnan id-yusan ddu weḇriḏ.

→ **Du feu sous de la paille :** [ṢḤ] Ṯimesṯ ddaw walim.

→ **Au-dessous de moi :** [ṢḤ] Ddaw-i.

→ **Au-dessous de toi** m. **:** [ṢḤ] Ddaw-ak.

→ **Au-dessous de toi** f. **:** [ṢḤ] Ddaw-am.

→ **Au-dessous de lui/d’elle :** [ṢḤ] Ddaw-as.

→ **Au-dessous de nous :** [ṢḤ] Ddaw-ṯna.

→ **Au-dessous de vous** m. **:** [ṢḤ] Ddaw-aṯwen.

→ **Au-dessous de vous** f. **:** Ddaw-aṯwenṭ.

→ **Au-dessous d’eux :** [ṢḤ] Ddaw-ṯsen.

→ **Au-dessous d’elles :** Ddaw-ṯsenṭ.

تَحْتَ :

دُّ

نَدَّيْ

دَّوْ

تَحْتَ الرَّمْلِ : دُّ رْمْلْ

تَحَتَ يَدِي : دُّ فُسْ-ئِنُ

تَقَعُ الْبَسَاتِينُ أَسْفَلَ الطَّرِيقِ :

لْزْنَنْ يَقْلَّنْ دُّ وْڢْرِدْ

لْزْنَنْ يُدْ-يُسَنْ دُّ وْڢْرِدْ

نَارٌ تَحْتَ تِبْنٍ : تِمْسْتْ دّْوْ وَلِمْ

وَوْقِي : دَّوْ-ئِـ

وَوْقَكَ : دَّوْ-نَكْ

وَوْقَكِ دَّوْ-نَمْ

وَوْقَهُ ، وَوْقَهَا : دَّوْ-نَسْ

وَوْقَنَا : دَّوْ-ثْنَ

وَوْقَكُمْ : دَّوْ-نَثْوْنْ

وَوْقَكُنَّ : دَّوْ-نَثْوْنْخْ

وَوْقَهُمْ : دَّوْ-ثْسْنْ

وَوْقَهُنَّ : دَّوْ-ثْسْنْخْ

ⴷⴷ:

ⴰⴷⴷⴰⵔ

ⴷⴷⴰⵍ

ⴷⴷ: ⵓⵓⵎⵏⵏ

ⴷⴷⵓ ⵅⵓⴰ-ⴹⵏⵓ

ⵏⵓⵏⵏⴰ ⴹⵣⵓⵏⵏⴰ ⴷⴷⵓ ⵍⵓⴰⴷⴰⴼⴹⵎ

ⵏⵓⵏⵏⴰ ⴹⴷ-ⵢⵓⴰⴰ ⴷⴷⵓ ⵍⵓⴰⴷⴰⴼⴹⵎ

ⵅⴹⵛⵛⵓⴰⵅ ⴷⴷⴰⵍ ⵍⴰⵏⴹⵛ

ⴷⴷⴰⵍ-ⴹ

ⴷⴷⴰⵍ-ⴰⴼ

ⴷⴷⴰⵍ-ⴰⵛ

ⴷⴷⴰⵍ-ⴰⴰ

ⴷⴷⴰⵍ-ⵅⵏⴰ

ⴷⴷⴰⵍ-ⴰⵅⵍⵓⵏ

ⴷⴷⴰⵍ-ⵅⴰⵍⵓⵏⵜⴰ

ⴷⴷⴰⵍ-ⵅⴰⵓⵏ

ⴷⴷⴰⵍ-ⵅⴰⵓⵏⵜⴰ

DESSUS, AU-DESSUS, EN-HAUT prép.

• [ṢḤ] nnig

• s nnig

• [MƐ] z nnig

• [ṢḤ], [MR] afella (ann. : u)

• [MR] ɣ ufel

• [ṢḤ], [MƐ] ɣer ufella

→ **Sur les hauteurs de Lmerğeṯ :** [ṢḤ] Nnig Lmerğeṯ.

→ **Les maisons qui se trouvaient au-dessus d'"Ighzer Ameqqran"** (la grande rivière) **formaient jadis un village de la confédération des Aït Saleh. Les gens du pays nomment cet endroit de l'Atlas blidéen "Sidi Lekbir" :** Ixxamen ağ illan nnig iɣzer-ay ameqqran ḏ yišt ṯaddarṯ n teqbilt n Ayṯ Ṣaleḥ ḏeg ussan n ziḵ. Medden n ṭmurṯ qqaren amḵan-ay n Waṭlas abliḏi Sidi Lekbir.

→ **Sur ma tête :** Nnig ixf-inu.

→ **Au-dessus de moi, de toi, de nous :** Nnig-i, Nnig-ek, Nnig-nna, …

→ **Sur la table :** [MƐ] Z nnig ṭṭableṯ.

→ **Eux sont en contrebas et nous sur les hauteurs :** [MR] Nihni ɣ wadday nekni ɣ ufel.

→ **Tu monteras au-dessus :** [ṢḤ] A ṭaliḍ ɣer ufella.

→ **Soixante années et plus :** [ṢḤ] Settin sna ɣer ufella.

→ **Vers les hauteurs de Baba Mḥammed :** [ṢḤ] Ɣer Baba Mḥammed ɣer ufella.

فَوْقَ ، عَلَى :

نِّقْ

سْ نِّيقْ

زْ نِّيقْ

نَبْلَّ

غْـ نُبْلْ

غْرْ نُبْلَ

فِي أَعَالِي لْمَرْجْثْ : نِّقْ لْمَرْجْثْ

المَسَاكِنُ الَّتِي كَانَتْ تَقَعُ فِي مُرْتَفِعَاتِ يُغْزْرْ نَمْقْرَنْ (الْوَادِي الْكَبِير) تُشَكِّلُ فِي مَا مَضَى قَرْيَةً مِنْ آيْتْ صَالِحْ ، تُسَمِّي أَهْلُ المَنْطِقَةِ هَذِهِ الْبُقْعَةَ التَّابِعَةَ لِلْأَطْلَسِ الْبُلَيْدِيّ ، سِدِ لْكَبِرْ : يْخَّمْنْ نَجْ يْلَّنْ نِّقْ يُغْزْرْ-نَيْ نَمْقْرَنْ دْ يِشْتْ تْدَّرْتْ نْـ تْقْبِلْتْ نْـ نَيْتْ صَلَحْ دْقْ نُسَّنْ نْـ زِكْ مْدَّنْ نْـ خْمُرْتْ قَّرْنْ نَمْكْنْ-نَيْ نْـ وَطْلَسْ نَيْلِذِ سِدِ لْكَبِرْ

الْبُيُوتُ فَوْقَ الْوَادِ : يُخَّمْنْ لَّنْ نِّقْ يُغْزْرْ

فَوْقَ رَأْسِي | نِّقْ يْخْفْـ-يْنُ

فَوْقِي ، فَوْقَكَ ، فَوْقَنَا : نِّقْ-يْـ ، نِّقْ-كْ ، نِّقْ-نَّ

عَلَى الْمَائِدَةِ : زْ نِّقْ طَّبْلْتْ

هُمْ فِي الْأَسْفَلِ وَنَحْنُ فِي الْأَعْلَى : نْهْنِ غْـ وَدَيْ نْكْنِي غْـ نُبْلْ

سَتَصْعَدُ فَوْقَ : نَـ خَلِضْ غْرْ نُفْلَ

مِنْ بَبَ مْحَمُّدْ إِلَى الْأَعْلَى : غْرْ بْبْ مْحَمُّدْ غْرْ نُفْلَّ.

سِتُّونَ سَنَةً وَمَا فوْقَ : سْتِّنْ سْنَ غْرْ نُفْلَّ

ⵍⵍⴹⵣ

ⵉ ⵍⵍⴹⵣ

ⵜ ⵍⵍⴹⵣ

ⴰⵃⵙⵏⴰ

ⵢ ⵙⵃⵙⵏ

ⵢⵙⵓ ⵙⵃⵙⵏⴰ

ⵍⵍⴹⵣ ⵏⵅⵙⵓⵣⵙⵅ

ⴹⵜⵜⴰⵅⵙⵍ ⴰⵣ ⴹⵏⵏⴰⵍ ⵍⵍⴹⵣ ⴹⵢⵜⵙⵓ-ⴰⵔ ⴰⵅⵙⵇⵇⵓⴰⵍ ⵎ ⵔⴹⵄⵜ ⵅⴰⵏⵏⴰⵓⵅ ⵍ ⵜⵙⵇⵖⴹⵏⵜ ⵍ ⴰⵔⵅ ⵉⴰⵏⵙⵇ ⵎⵙⵣ ⵙⵉⵉⴰⵍ ⵍ ⵜⵜⴹⵣ, ⵅⵙⵏⵏⵙⵍ ⵍ ⵜⵉⵅⵙⵓⵅ ⵇⵇⴰⵓⵙⵍ ⴰⵅⵣⴰⵍ-ⴰⵔ ⵎⴹ ⵍⴰⴹⵏⴰⵉ ⴰⵖⵏⴹⵎⴹ ⵉⴹⵏⵏⴹⵍ ⵏⵇⵖⴹⵓ

ⴹⵜⵜⴰⵅⵙⵍ ⵏⵏⴰⵍ ⵍⵍⴹⵣ ⴹⵢⵜⵙⵓ

ⵍⵍⴹⵣ ⴹⵜⵃ-ⴹⵍⵙ

ⵍⵍⴹⵣ-ⴹ, ⵍⵍⴹⵣ-ⵙⵇ, ⵍⵍⴹⵣ-ⵍⵍⴰ, …

ⵜ ⵍⵍⴹⵣ ⴹⴹⴰⵖⵏⵙⵅ

ⵍⴹⵍⵍⴹ ⵢ ⵍⴰⵏⵏⴰⵔ ⵍⵙⵇⵍⴹ ⵢ ⵙⵃⴰⵏ

ⴰ ⵜⵉⴰⵏⴹⵍ ⵢⵙⵓ ⵙⵃⵙⵏⵏⴰ

ⵉⵙⵜⵜⴹⵍ ⵉⵍⴰ ⵢⵙⵓ ⵙⵃⵙⵏⵏⴰ

ⵢⵙⵓ ⵖⴰⵖⴰ ⵅⵄⴰⵅⵅⵙⵏ ⵢⵙⵓ ⵙⵃⵙⵏⵏⴰ

DÉTESTER

[ṢḤ] styušu

→ **Je déteste me rendre chez le médecin à huit heures du matin :** [ṢḤ] Styušuɣ f ṯmanya n sseryeṯ a ṛuḥa ɣ aṭeḇiḇ.

كَرِهَ :

سْتْغُشُ

أَكْرَهُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الطَّبِيبِ فِي الثَّامِنَةِ صَبَاحًا: سْتْغُشُغْ فِـ ثْمْنْيَ نْـ سْرْيْتْ غْـ نْطْفِيفْ

ⵉⵜⵢⵙⵇⵙ

ⵉⵜⵢⵙⵇⵙⵢ ⵃ ⵅⵅⴰⵍⴰⵔⴰ ⵍ ⵉⵉⵙⵓⵔⵙⵅ ⴰ ⵇⵙⴰⴰ ⵢ ⴰⵄⵅⵅ

DÉTRUIRE

v. “Casser”.

DETTE

[ṢḤ] ar., ddin. v. “Prêter”.

دَيْنٌ : دِنْ

ⵅⵅⴹⵍ

DEUX

- [ṢḤ] m., sen, f., snaṯ
- [ṢḤ] senṯ
- [ṢḤ], [MR] sin

→ **Deux pastèques :** [ṢḤ] Senṯ ṭeḥabbaṯin ddellaɛ.

اِثْنَانِ :

سْنْ ، سْنَتْ

سْنْتْ

سِنْ

بَطِّيخَتَيْنِ : سْنْتْ خْحَبَّتِنْ دْلَّعْ

ⵉⵙⵍ, ⵉⵍⴰⵅ

ⵉⵙⵍⵅ

ⵉⴹⵍ

ⵉⵙⵍⵅ ⵜⵉⵙⴰⵙⵙⵙⴰⵅⴹⵍ ⵅⵅⵙⵏⵏⴰⵛ

DEVANCER

[ṢḤ], [MƐ] zwar

سَبَقَ : زْوَرْ

ⵣⵍⴰⴻ

DEVANT prép.

• zdat

• [ṢḤ] zaṯ

• [ṢḤ] zaḏ

→ **La maison se trouve devant la rivière :** [ṢḤ] Axxam igellan zaṯ yeɣzar.

→ **Il marche devant moi, devant toi, devant nous, … :** Iyyur/Iggur zaḏ-i, zaḏ-ek, zaḏ-nna, …

أَمَامَ :

زْدْتْ

زَثْ

زَذْ

الْبَيْتُ مَوْجُودَةٌ أَمَامَ الْوَادِ : نَخَّمْ يِقْلَّنْ زَثْ يْغْزُرْ

يَمْشِي أَمَامِي ، أَمَامَكَ ، أَمَامَنَا : يِيُّرْ/يِقُّرْ زَذْ-يِـ ، زَذْ-كْ ، زَذْ-نَّ ، …

ⵣⴷⴰⵜ

ⵣⴰⵅ

ⵣⴰⵎ

ⴰⵅⵅⴰⵇ ⵉⵅⴻⵎⴰⵍ ⵣⴰⵅ ⵙⴻⵜⵣⴰⵓ

ⵉⵙⵙⴻⵓ/ⵉⵅⵅⴻⵓ ⵣⴰⵎ-ⵉ, ⵣⴰⵎ-ⴻⵇ, ⵣⴰⵎ-ⵍⵍⴰ, …

DEVENIR

v. “Revenir”.

DEVINETTE

• [ṢḤ] ar., f., taḥejjayt | f., pl., tiḥejjayin

• [ṢḤ] ar., f., taḥeǧǧayt | f., pl., tiḥeǧǧayin

أُحْجِيَّةٌ :

تَحْزَّيْتْ | تِحْزَّيِنْ

تَحْجَّيْتْ | تِحْجَّيِنْ

ⵜⴰⴷⴻⵍⵍⴰⵙⵜ | ⵜⵉⴷⴻⵍⵍⴰⵙⵉⵍ

ⵜⴰⴷⴻⵅⵅⴰⵙⵜ | ⵜⵉⴷⴻⵅⵅⴰⵙⵉⵍ

DIEU

v. “Seigneur”.

DIFFÉRENCIER

[ṢḤ] ar., ferraq, hab. ṭferraq

→ **Les olives se différencient, il y a celle destinées à l’huile et celles qu’on mange :** [ṢḤ] Azemmur iṭferraq illa win zziṯ illa win n tuččit.

فَرَّقَ بَيْنَ ، تَمَيَّزَ : فْرَّقْ. عَادَةً ؛ خْفْرَّقْ

يَتَفَرَّقُ الزَّيْتُونُ بَيْنَ الزَّيْتُونِ الزَّيْتِ وَالزَّيْتُونِ الْمَائِدَةِ : نَزْمُرْ يِخْفْرَّقْ يِلَّ وِنْ زِّيثْ يِلَّ وِنْ تُّچِّيثْ

ⵃⴰⵙⴰⵇ : ⵜⴰⵃⴰⵙⴰⵇ

ⴰⵣⴰⵕⵕⴰⵙ ⵉⵜⴰⵃⴰⵙⴰⵇ ⵉⵎⵍⴰ
ⵍⵉⵍ ⵣⵣⵉⵅ ⵉⵎⵍⴰ ⵍⵉⵍ ⵏ ⵜⴰⴳⴳⵉⵜ

DIFFICILE ÊTRE

[ṢḤ] ar., wɛeṛ. v. “Difficulté”.

→ **C’est un peu difficile :** [ṢḤ] Yuɛaṛ lḥal šwiyya.

كَانَ صَعْبًا : وْعْرْ

الْأَمْرُ صَعْبٌ قَلِيلٌ : يُعَ لْحَرْ شْوِيَّ

ⵍⵃⴰⵇ

ⵙⴰⵃⴰⵇ ⵎⵅⴰⵙ ⴳⵍⵉⵙⵙⴰ

DIFFICULTÉ

[ṢḤ] ar., luɛarṯ. v. “Difficile Être”.

صُعُوبَةٌ : لُعَرْثْ

ⵅⴰⵛⴰⵓⵅ

DÎNÉ, SOUPÉ

[ṢḤ] m., imensi

→ **Ce soir vous êtes invités pour le dîné, nous aurons des invités parmi eux notre belle famille, nous avons l'intention de préparer une rechta à base de viande de poulet et de lait :** [ṢḤ] Ṭaɛšiyeṯ aql-awen meɛṛuḍin ɣer imensi a d-asen inijiwen ḥaḍren insiben-nnaɣ aql-ana nɛawwel a neṣnaɛ rešta s weḵsum iyiẓiḍen ḏ s yiɣi.

عَشَاءٌ : يُمْنْسِ

هَذِهِ اللَّيْلَةِ أَنْتُمْ مَدْعُوُّونَ لِتَنَاوُلِ الْعَشَاءِ سَيَكُونُ لَنَا ضُيُوفٌ مِنْهُمْ أَنْسَابَنَا نَوَيْنَا إِعْدَادَ رَشْتَةَ بِالدَّجَاجِ وَالْحَلِيبِ : خَعْشِيْثْ نَقْلْ-نَوْنْ مُغْرُضِنْ غْرْ يُمْنْسِ ـَ دْ-يُسْنْ يُنِزْوْنْ حَضْرْنْ يُنْسِيْنْ-ـَنْغْ نَقْلْ-ـَنَ نْعَوَّلْ ـَ نْصَنْغْ رْشْتَ سْـ وْكْسُمْ يُيِزْضْنْ ذْ سْـ يغِ

ⵉⵔⵉⵙⵉ

ⵜⵙⴰⴳⵉⵢⵉⵅ ⴰⵣⵅ-ⴰⵍⵉ ⵔⵉⵛⵇⵉⵑⵉ ⵢⵉⵓ ⵉⵔⵉⵙⵉ ⴰ ⴷ-ⴰⵙⵉ ⵉⵏⵉⵏⵉⵍⵉ ⵗⴰⵑⵓⵉ ⵉⵏⵙⵉⵜⵉ-ⵏⵏⴰⵢ ⴰⵣⵅ-ⴰⵏⴰ ⵏⵛⴰⵍⵍⵉⵅ ⴰ ⵏⵉⵙⵏⴰⵛ ⵓⵉⵙⵜⴰ ⵙ ⵍⵉⵇⵙⵉⵔ ⵉⵢⵉⵣⵉⵑⵉ ⵜ ⵙ ⵢⵉⵢⵉ

DIRE

[ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] ini, hab.

• [ṢḤ] qar

• [ṢḤ], [MƐ] qqar. v. "Parole".

[MR], [ṢR] mel

→ **Il me dit, Il m'a dit :** Inna-yi.

→ **Il dit :** [ṢḤ] Inna.

→ **Ils disent :** [ṢḤ] Nnan.

→ **Je t'ai dit** m. **:** [ṢḤ] Nniɣ-aḵ.

→ **Je t'ai dit** f. **:** [ṢḤ] Nniɣ-am.

→ **Je lui ai dis :** [MR] Niɣ-es.

→ **Je vous ai dit** m. **:** [ṢḤ], [MƐ] Nniɣ-awen.

→ **Je vous ai dit** f. **:** [ṢḤ], [MƐ] Nniɣ-aḵemmeṯ.

→ **Tu n'as pas dit ces propos :** U ṯenniḍ ḵ imeslayen-ayi.

→ **Il nous a dit :** Inna-yanaɣ.

→ **Qu'est-ce qu'ils veulent nous dire ? :** Matta xsen ad aɣen-inin ?

→ **Je n'ai pas fait ce que tu m'as dit :** U ǧǧix maṭṭa inna-yi.

→ **Je te dis :** [ṢḤ] A k-iniɣ.

→ **Il y a ceux qui disent tlemsani** (variété d'olivier) **:** [ṢḤ] Illa win qqaren tlemsani.

→ **Ils disent olive :** [ṢḤ] La qqaren-es azemmur.

→ **Ils ne disent pas :** [ṢḤ] U qqaran ḵ.

→ **Je te dirai :** [ṢḤ] Ad ak-iniɣ.

→ **On la nomme Aït Messaoud :** [MƐ] Qqar-nes Ayṯ Mesɛud.

قَالَ : يُنِ. عَادَةً ؛

قَرْ

قَّرْ

يَقُولُ لِي ، قَالَ لِي : يُنَّ-يِ

يَقُولُ : يُنَّ

يَقُولُونَ : نَّنْ

قُلْتُ لَكَ : نِّغْ-نَكْ

قُلْتُ لَكِ : نِّغْ-نَمْ

قُلْتُ لُهُ ، قُلْتُ لَهَا : نِغْ-نْسْ

قُلْتُ لَكُمْ : نِّغْ-نَوْنْ

قُلْتُ لَكُنَّ : نِّغْ-نَكْمَّتْ

لَمْ تَقُولْ هَذِهِ الْكَلِمَات : ـُ تْنِنِّضْ كْ يُمْسْلَيْنْ-ـَيِ

قَالَ لَنَا : يُنَّ-يَنَغْ

مَاذَا يُرِيدُونَ أَنْ يَقُولُوا لَنَا : مَتَّ خْسْنْ نَدْ نَضغْنْ-يْنِنْ

مَا قُمْتُ بِمَا أَمَرْتَنِي بِهِ : نُـ جِّخْ مَخَّ هنَّ-يِ

قُلْتُ لَكَ : نَـ كْ-يْنِغْ

يُوجَدُ مَنْ يَقُولُ لَهُ ثْلَمْسَنِ : يْلَّ وِنْ قَّرْنْ ثْلْمْسَنِ

يَقُولُونَ الزَّيْتُونُ : لَـ قَّرْنْ-سْ نَزْمُرْ

لَمْ يَقُولُوا : نُـ قَّرَنْ

سَأَقُولُ لَكَ : نَدْ نَكْ-يْنِغْ

نُسْمِّيهَا آيْثْ مْسْعُودْ : قَّرْ-نْسْ نَيْثْ مْسْعُدْ

ⵉⵏⵉ :

ⵣⴰⵓ

ⵣⵣⴰⵓ

ⵉⵍⵍⴰ-ⵕⵉ

ⵉⵍⵍⴰ

ⵍⵍⴰⵍ

ⵍⵍⵉⵢ-ⴰⵇ

ⵍⵍⵉⵢ-ⴰⵎ

ⵍⵉⵢ-ⵓⵙ

ⵍⵍⵉⵢ-ⴰⵡⵓⵍ

ⵍⵍⵉⵢ-ⴰⵇⵓⵎⵎⵓⵅ

ⵓ ⵅⵓⵍⵍⵉⴹ ⵇ ⵉⵎⵓⴰⵕⵓⵍ-ⴰⵕⵉ

ⵉⵍⵍⴰ-ⵕⴰⵍⴰⵢ

ⵎⴰⵜⵜⴰ ⵅⵙⵓⵍ ⴰⵏ ⴰⵢⵓⵍ-ⵉⵏⵉⵍ

ⵓ ⵅⵅⵉⵅ ⵎⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵉⵍⵍⴰ-ⵕⵉ

ⴰ ⵔ-ⵉⵍⵉⵢ

ⵉⵍⵍⴰ ⵡⵉⵍ ⵣⵣⴰⵙⵓⵍ ⵜⵍⵓⵎⵙⵙⵙⵍⵉ

ⵍⴰ ⵣⵣⴰⵙⵓⵍ-ⵓⵙ ⴰⵅⵓⵎⵎⵙⵙ

ⵓ ⵣⵣⴰⵙⴰⵍ ⵇ

ⴰⵏ ⴰⵔ-ⵉⵍⵉⵢ

ⵣⵣⴰⵙ-ⵍⵓⵙ ⴰⵕⵅ ⵎⵓⵙⵜⵙⵏ

DIRE LE

v. “Dire”, “Parole la”.

DISCUSSON

v. “Parole”.

DISCUTER, PARLER

• [ṢḤ] meslay, hab. tmeslay. v. “Parler”.

• [ṢḤ] geṣṣar, hab. : ṭgeṣṣar

• [ṢḤ] qeṣṣar

→ **Ils discutent :** [ṢḤ] Ṭgeṣṣaren.

→ **Je discute avec les anciens :** [ṢḤ] Qeṣra akk medden imeqqranen.

→ **Jadis, tout le monde parlait taqbaylit :** [ṢḤ] Zik̲ lḥal ukkul tmeslayen s teqbaylit̲.

تَكَلَّمَ ، تَحَدَّثَ :

مَسْلَيْ. عَادَةً ؛ تْمْسْلَيْ

قْصَّرْ. عَادَةً ؛ خْقَصَّرْ

قْصَّرْ

خْقَصَّرْنْ

أَتَحَدَّثُ مَعَ الْكِبَارِ : قْصْرَ نَكْ مْدْنْ بِمْقْرَنْنْ

فِي مَا مَضَى كَانُوا كُلُّهُمْ يَتَحَدَّثُونَ بِتَاقْبَيْلِيتْ : زِكْ لْحَلْ نُكُلْ تْمْسْلَيْنْ سْـ تَقْبَيْلِتْ

ⵍⵓⵙⵎⴰⵕ : ⵜⵍⵓⵙⵎⴰⵕ

ⵅⵓⵔⵔⴰⵏ : ⵜⵙⵅⵓⵔⵔⴰⵏ

ⵣⵓⵔⵔⴰⵏ

ⵜⵙⵅⵓⵔⵔⴰⵏⵓⵍ

ⵣⵓⵔⵏⴰ ⴰⵕⵕ ⵍⵓⵏⵏⵓⵍ ⵉⵍⵓⵣⵣⵏⴰⵍⵓⵍ

ⵅⵉⵇ ⵎⵄⴰⵎ ⵓⵕⵕⵓⵎ ⵜⵍⵓⵙⵎⴰⵕⵓⵍ ⵙ ⵜⴰⵣⵙⴰⵕⵎⵉⵅ

DISPARAÎTRE

[ṢḤ] ar., qḍa

→ **Le bien a disparu :** [ṢḤ] Lxir iynnaqḍa.

اِخْتَفَى ، قَضَى : قْضَ

اِخْتَفَى الْخَيْرُ : لْخِرْ يْنَقْضَ

ⵣⵄ

ⵍⵅⴹⵓ ⴹⴸⵍⵍⵓⵣⵄ

DISPARAÎTRE DERRIÈRE UN OBSTALE

v. “Coucher Se”.

DIPARAÎTRE, ÉTEINDRE S’ (espèce)

[ṢḤ] nger

→ **Il dispaît, Il a disparu :** Yenger.

اِنْقَرَضَ : نْقْرْ

يَنْقَرِضُ : يْنْقْرْ

ⵏⵅⵓⵓ

ⴸⵓⵏⵅⵓⵓ

DISPARAÎTRE, ÉTEINDRE S’, MOURIR SE

[ṢḤ] ṛuḥ. v. “Aller”.

→ **Les mots en ṯaqḇayliṯ s’éteignent :** [ṢḤ] Awal s ṭqḇayliṯ iṛuḥ.

→ **Pourquoi taqbaylit se meurt ? Je vais te dire pourquoi. :** [ṢḤ] Mmah ṯruḥ ṯaqḇayliṯ ? A k-iniɣ mmah.

اِخْتَفَى : رُحْ

تَخْتَفِي الْكَلِمَاتُ بِثَاقْبَيْلِيثْ : نَوَلْ سْـ خْقْبَيْلِيثْ يْرُحْ

لِمَاذَا تَاقْبَيْلِيثْ تَخْتَفِي ؟ سَأَقُولُ لَكَ لِمَاذَا : مَّهْ تْرُحْ تَقْبَيْلِيثْ ؟ نَـ كْـيْنِغْ مَّهْ

ⵕⵓⴾ

ⵓⵍⵓⵏ ⵙ ⵜⵙⵓⵣⵓⵏⵅⴸⵅ ⴸⵕⵓⴾ

ⵊⵊⵓⵙ ⵅⵙⵓⴾ ⵅⵓⵣⵓⵏⵅⴸⵅ ⵓ ⵣⵓⴸⵏⴸⵅ ⵊⵊⵓⵙ

DISPERSÉ CE QUI A ÉTÉ

[ṢḤ] m., azuzzu. v. “Disperser”.

مُبَعْثَرٌ ، مُبَذَّرٌ :

نَزُزُّ

ⵓⴾⵓⴾⵓ

DISPERSER, PARSEMER

[ṢḤ] zuzzu, hab. tzuzzu. v. “Dispersé Ce qui a été”, “Planter”, “Planter Action de”, “Genêt épineux”.

بَعْثَرَ :

زُزُّ. عَادَةً ؛ تْزُزُّ

ⴾⵓⴾⵓ : ⵜⴾⵓⴾⵓ

DISPUTE, MEURTRE, INJURE

[ṢḤ], [MƐ] m., amenɣi. v. “Injurier”, “Tuer”, “Entretuer S’”.

إِمَاتَةٌ ، قَتْلٌ ، ذَمٌّ ، اِشْتِبَاكٌ ، شِجَارٌ : نَمْنْغِ

ⵓⵊⵓⵏⵅ

DISPUTER SE, INJURIER

[ṢḤ] nnaɣ, hab. tnaɣ v. “Dispute”.

→ **Il s’est disputé avec lui :** Innuɣ akiḏ-es.

تَشَاجَرَ ، شَتَمَ : نَّغْ. عَادَةً ، تْنَغْ

تَشَاجَرَ مَعَهُ : يْنُّغْ نَكِذْ-سْ

ⵍⵍⵓⵏ : ⵜⵍⵓⵏ

ⵉⵍⵍⴰⵢ ⴰⵣⵉⵎ-ⴰⵙ

DISS (lat. ampelodesmos mauritanicus, fam. poaceæ, plante, s'utilise aussi dans la construction des maisons ; on recouvre les "iɣunam" de la toiture d'une couche de vingt centimètres de cette plante)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., iḏels (ann. : yi). v. "Recouvrir qqch avec du diss", "Cabane", "Toit", "Maison", "Diss Tige du".

• [MƐ], [ǦƐ] m., idels

• [ṢR] m., aḏels

• [ɣL], [MS], [XF] ar., dis

دِيسٌ ، نَبْتَةٌ **:**

يَذْلْسْ

يَدْلْسْ

نَذْلْسْ

دِسْ

ⵉⵎⴰⵏⵙ

ⵉⵏⴰⵏⵙ

ⴰⵎⴰⵏⵙ

ⵏⵉⵙ

DISSIMULER

v. "Cacher".

DISSIMULER SE, CACHER SE

[MR] xmeṯ

→ **Ils se dissimulent :** [MR] Xemṯen.

اِخْتَبَأَ ، **اِخْتَفَى :** خْمْثْ

يَخْتَبِئُونَ : خْمْثْنْ

ⵅⵎⵅ

ⵅⴰⵎⵅⴰⵏ

DISTRIBUTION

v. "Partage".

DISTRIBUER

v. "Partager".

DIVERTISSEMENT

v. "Chanson".

DIX

[XF] top., mṛaw

عَشَرَةٌ : مْرَوْ

ⵎⵕⴰⵡ

DJELLABA

f., ṯajellabṯ | f., pl., ṯijellabin. v. "Vêtement".

جَلَّابِيَّةٌ : ثَژْلَّبْثْ | ثِژْلَّبِنْ

ⵜⴰⵊⵍⴰⴱⵜ | ⵜⵉⵊⵍⴰⴱⵉⵏ

DOCTEUR

v. "Médecin".

DOIGT

• [ṢḤ], [MR], [MƐ] m., aḍaḍ (ann. : u) | m., pl., iḍuḍan

• [ṢR], [ŠN] m., {a}ḍaḍ | m., pl., iḍuḍan

إِصْبَعٌ :

نَضَضْ | يِضُضَنْ

ضَضْ | يِضُضَنْ

ⴰⴹⴰⴹ | ⵉⴹⵓⴹⴰⵏ

ⵉⴰⵉ | ⵔⵉⴰⵉ

DOMAINE AGRICOLE

v. “Ferme”.

DÔME, COUPOLE (e.g., la forme supérieur qu’on donne à la meule de foin, “nnader”)

• [ṢḤ] ar., f., taqubbet

• [ṢḤ] ar., f., ṯaqubbaṭ

• [MR] ar., lqubbeṯ

قُبَّةٌ ، الشَّكْلُ الْعُلْوِيّ لِكَوْمَةِ الدَّرِيسِ **:**
تَقُبَّتْ
تَقُبَّخْ
لْقُبَّتْ

ⵜⴰⵣⴰⵙⵙⴰⵜ

ⵅⴰⵣⴰⵙⵙⴰⵜⵙ

ⵍⵣⴰⵙⵙⴰⵅ

DONNER (goût, odeur, ressemblance, …)**, IMPRÉGNER**

[ṢḤ] ekk, hab. ṭekk. v. “Passer”.

→ **La lavande avec le couscous taḥammemt :** [ṢḤ] Aḥelḥal ak ṭḥammemṭ.

→ **Ainsi, la lavande donne l’odeur de l’environnement montagnard :** [ṢḤ] Himmeli yaḥelḥal iṭikk rriḥt n ṭabiɛt wuḏrar.

→ **Cette lavande donne du goût :** [ṢḤ] Aḥelḥal-ayini iṭikk yiwen lbennet.

→ **Il ressemblance au laurier noble :** [ṢḤ] Tiki/Ṭiki g šbeh ɣ ṛṛend.

→ **Ils nomment les plantes, leur appellation vient de l’arabe :** [ṢḤ] Ihišuren tsemman-ṯen lasemnsen iṭiki s taɛṛaḇṯ.

أَعْطَى ، نُكْهَةً ، رَائِحَةً ، تَشَابُهٌ ، … **:** نْكُّ.
عَادَةً ؛ خْكُّ

إِذًا الْخُزَامَى تُعْطِي رَائِحَةً مِنْ طَبِيعَةِ الْجَبَلِ :
هِمُّلْ يَحْلْحَلْ نْخِكُّ رِّحْتْ نْـ طَبِعْتْ وُدْرَرْ

تُعْطِي هَذِهِ الْخُزَامَى نُكْهَةً : نَحْلْحَلْ-نَيِنِ نْخِكُّ
يِوْنْ لْبْنْتْ

فِيهِ تَشَابُهٌ بِالرَّنْدِ : تِكِ/خِكِ قُـ شْبْهْ غْـ رُّنْدْ

يُسَمُّونَ النَّبَاتَاتِ اِسْمُهُنَّ يَأْتِي مِنَ الْعَرَبِيَّةِ :
نْهِشُرْنْ تْسَمَّنْ-تْنْ لَسْمْ-نْسْنْ نْخِكِ سْـ تَعْرَبِتْ

ⵙⵅⵅ : ⵜⴰⵙⵅⵅ

ⴰⵅⵙⵍⵅⴰⵍ-ⴰⵔⵔⵏⵔ ⵔⵜⴰⵔⵔⵅⵅ ⵔⵔⵍⵙⵏ ⵍⴱⵙⵏⵏⴰⵜ

ⴼⵔⵔⵙⵍⵔ ⵔⴰⵅⵙⵍⵅⴰⵍ ⵔⵜⴰⵔⵔⵅⵅ ⴰⴰⵔⵅⵜ ⵏ ⵉⴰⴱⵔⵔⵜ ⵍⵙⵣⴰⴰ

ⴰⵅⴰⵍⵅⴰⵍ-ⴰⵔⵔⵏⵔ ⵔⵜⴰⵔⵔⵅⵅ ⵔⵔⵍⵙⵏ ⵍⴱⵙⵏⵏⵙⵜ

ⵜⵔⵅⵔ/ⵜⴰⵔⵔⵅⵅ ⵜ ⵛⴱⵙⴼ ⵜ ⵕⵕⵙⵏⵃ

ⵔⴼⵔⵛⵙⴰⵙⵏ ⵜⴰⵙⵍⵍⴰⵏ-ⵅⵙⵏ ⵍⴰⴰⵙⵍ-ⵏⴰⵙⵏ ⵔⵜⴰⵔⵔⵅⵅ ⴰ ⵜⴰⵜⵕⴰⴰⵃⵅ

DONNER, OFFRIR

• [ṢḤ] uš. v. “Fabriquer”.

• [ṢḤ], [MƐ] eḵf. v. “Aveuglement”.

• [MƐ] ekf

• [ĞƐ] efk

→ **Il m’a donné** [qqch] **à moi :** Iḵfa-yi.

→ **Je t’ai donné** [qqch] **à toi** m. **:**

• [MƐ] Ušiɣ-aḵ.

• [MƐ] Ḵfiɣ-ak.

→ **Je t’ai donné** [qqch] **à toi** f. **:** [MƐ] Ḵfiɣ-am.

→ **J’ai donné** [qqch] **à lui, à elle :** Ḵfiɣ-as.

→ **Il nous a donné** [qqch] **à nous :**

• Uša-yanaʸ.

• [ṢḤ] Yuša-yanaʸ.

• [MƐ] Ik̲fa-yanaʸ.

→ **Je vous ai donné** [qqch] **à vous** m. **:** K̲fiɣ-awen.

→ **Je vous ai donné** [qqch] **à vous** f. **:** K̲fiɣ-awenṭ.

→ **Je leur ai donné** [qqch] **à eux :** K̲fiɣ-asen.

→ **Je leur ai donné** [qqch] **à elles :** K̲fiɣ-asenṭ.

→ **Il a donné à l'homme** [qqch] **:** Ik̲fa i urǧaz.

→ **Donne-moi** [qqch] **! :** [ṢḤ] Uš-iyi-d !

→ **Donne-lui** [qqch] **! :**

• [ṢḤ] Uš-as !

• [MƐ] Ek̲f-as !

→ **Il vous a donné** [qqch] **à vous :** Yuša-yawen.

قَدَّمَ ، أَعْطَى :

نُشْ

نْكْفْ

نْكْفْ

نْفْاْكْ

أَعْطَانِي شَيْئًا : نْكْفْ-يِـ

أَعْطَيْتُكَ شَيْئًا :

نُشِغْ-نَكْ

كْفِغْ-نَكْ

أَعْطَيْتُكِ شَيْئًا : كْفِغْ-نَمْ

أَعْطَيْتُهُ ، أَعْطَيْتُهَا شَيْئًا : كْفِغْ-نَسْ

أَعْطَانَا شَيْئًا :

نُشَ-يَنَغْ

يُشَ-يَنَغْ

يِكْفْ-يَنَغْ

أَعْطَيْتُكُمْ شَيْئًا : كْفِغْ-نَوْنْ

أَعْطَيْتُكُنَّ شَيْئًا : كْفِغْ-نَوْنْخْ

أَعْطَيْتُهُمْ شَيْئًا : كْفِغْ-نَسْنْ

أَعْطَيْتُهُنَّ شَيْئًا : كْفِغْ-نَسْنْخْ

أَعْطَى شَيْئًا لِلرَّجُلِ : يِكْفْ يِـ نُرْجَزْ

أَعْطِنِي شَيْئًا : نُشْ-يِيِـ-دْ

أَعْطِهِ شَيْئًا :

نُشْ-نَسْ

نْكْفْ-نَسْ

أَعْطَاكُمْ شَيْئًا : يُشَ-يَوْنْ

DORMIR

[ṢḤ] ṭṭeṣ, hab. ṭeṭṭeṣ. v. “Sommeil”.

→ **Je n’ai pas dormi :** Ur ṭṭiṣeɣ k̲.

→ **J’ai dormis deux heures :** Ṭṭṣeɣ snat̲ swayaɛ.

→ **Il veut dormir :** Yexs ad̲ iṭṭeṣ.

نَامَ : طُّصْ. عَادَةً : خُطُّصْ

لَمْ أَنَامْ : نُرْ طِّصْغْ كْ

نِمْتُ سَاعَتَيْنِ : طْصْغْ سْنَتْ سْوَيَغْ

يُرِيدُ أَنْ يَنَامَ : يْخْسْ نَذْ يَطُّسْ

ⵉⵉⵙⵎ : ⵜⵙ ⵉⵉⵙⵙ

ⵚⵓ ⵉⵉⵇⵎⵙⵢ ⵣ

ⵉⵉⵎⵙⵢ ⵙⵍⵓⵅ ⵙⵍⵓⵇⵓⵛ

ⵇⵙⵅⵙ ⵓⵄ ⵇⵉⵉⵙⵎ

DOS

• [ṢḤ], [MƐ] m., imerẓi | m., pl., imerẓawen

• [MR] m., aɛrur

• [ṢR] ar., m., sing., ddher | m., pl., iddehran

→ **Leur dos :** [ṢḤ] Imerẓawen-nsen.

ظَهْرٌ :

يَمْرْزِ | يَمْرْزَوْنْ

نَعْرُرْ

دُّهْرْ | يَدُّهْرَنْ

ظُهُورُهُمْ : يَمْرْزَوْنْ-نْسْنْ

ⵇⵎⵙⵓⵅⵇ | ⵇⵎⵙⵓⵅⵓⵍⵙⵍ

ⵓⵛⵓⵙⵓ

ⵃⵃⵙⵓ | ⵇⵃⵃⵙⵙⵓⵍ

ⵎⵙⵅⵓⵍⵙⵍ-ⵍⵙⵙⵍ

DOT (mariage)

[ṢḤ] ar., ṭb̲aq

→ **Nous apportons la dot de mariage** (litt. : le plat) **:** A nawi ṭb̲aq.

مهْرٌ :

طْبَقْ

نَأْتِي بِمَهْرِ الزَّوَاجِ : نَـ نَوِ طْبَقْ

ⵉⵃⵓⵣ

ⵓ ⵍⵓⵍⵇ ⵉⵃⵓⵣ

DOUCEMENT

[ṢḤ] ar., bešwiyya

بِلُطْفٍ : بْشْوِيَّ

ⵙⵙⵛⵍⵇⵇⵓ

DOUCHER SE

→ **Elles se douchent, Elles se sont douchées :** [ṢḤ] Ḥammamenṭ.

اِسْتَحَمَمْنَ ، يَسْتَحَمِمْنَ : حَمَّمْنْخْ

ⵅⵓⵎⵎⵓⵎⵙⵍⵜⵙ

DOULEUR

[MR] ar., luǧɛet. v. “Gémir de douleur”.

→ **Cette douleur :** [MR] Luǧɛet-ayin.

أَلَمٌ : لُجْعْتْ

هَذَا الْأَلَم : لُجْعْتْ-نَيِنْ

ⵍⵙⵅⵃⵙⵜ

ⵍⵙⵅⵃⵙⵜ-ⵓⵇⵇⵍ

DOUX (matière)**, MALLÉABLE**

[MR] m., aluggaɣ

نَاعِمٌ ، مُصْنَاعٌ : تَلُفَّغْ

ⵓⵍⵙⵅⵅⵓⵢ

DOUX, BON, BIO, NATUREL, SUCRÉ

• [ṢḤ], [MR] m., imiẓiḏ, f., ṯimiẓiṭ. v. “Chêne vert”.

• [ǦƐ] m., aẓiḏan

• [ǦƐ] ar., m., aneḥlu

• [MR] … g wakal-nnes

→ **Des pois naturels** (litt. : dans leur propre terre) **:** [MR] {Ṯ}ajelbanṭ g wakal-nnes.

حُلْوٌ ، طَيِّبٌ ، أَحْيَائِيٌّ ، طَبِيعِيٌّ :

ئِمِزِذْ | ثِمِزِخْ

نَزِذَنْ

نَنْحْلُ

قْـ وَكَلْ-نْسْ…

نَزْلْبَنْخْ قْـ وَكَلْ-نْسْ

ⵉⵔⵉⵣⵉⵎ, ⵅⵉⵔⵉⵣⵉⵜⵙ

ⵓⵣⵉⵜⵍ

ⵓⵏⵙⵍⵏ

… ⵅ ⵍⵓⵓⵍⵍⵙ

ⵓⵏⵙⵎⵓⵏⵜⵙ ⵅ ⵍⵓⵓⵍⵍⵙ

DRAPEAU

v. “Étendard”.

DROIT, PART

[ṢḤ], [MƐ] ar., sing., lḥeqq

→ **Il n’y a pas de droit :** [MƐ] Ulaš lḥeqq.

حَقٌّ : حَقٌّ

لَايُوجَدُ حَقٌّ : نُلَشْ لْحَقٌّ

ⵍⵏⵙⵓⵓ

ⵙⵍⵓⵛ ⵍⵏⵙⵓⵓ

DROITE

[MR] m., ayeffus (ann. : u) | m., pl., iyeffusen, f., tayeffust | f., pl., tiyeffusin

→ **Sur la droite :** F uyeffus.

→ **Sur ta droite :** [MR] F uyeffus-nnek.

→ **Le pied droit :** Aḍar ayeffus.

→ **Son épaule droite :** Ṯayruṭ-nnes tayeffust.

الْيَمِينُ : نَيْفُّسْ | نِيْفُّسْنْ ، تَيْفُّسْتْ | تِيْفُّسِنْ

عَلَى الْيَمِينِ : فِـ نُيْفُّسْ

عَلَى يَمِينِكَ : فِـ نُيْفُّسْ-نّْكْ

الْرِّجْلُ الْيُمْنَى : نَضْرْ نَيْفُّسْ

كَتْفَهُ الْأَيْمَن : ثَغْرُطْـ-نّْسْ تَيْفُّسْتْ

ⵓⵉⵙⵅⵅⵙⵙ | ⵉⵉⵙⵅⵅⵙⵙⵍ, ⵜⵓⵉⵙⵅⵅⵙⵙⵜ | ⵜⵉⵉⵙⵅⵅⵙⵙⵉⵍ

ⵅ ⵙⵉⵙⵅⵅⵙⵙ

ⵅ ⵙⵉⵙⵅⵅⵙⵙ-ⵍⵍⵙⵇ

ⵓⵉⵓⵙ ⵓⵉⵙⵅⵅⵙⵙ

ⵅⵓⵢⵙⵙⵉ-ⵍⵍⵙⵙ ⵜⵓⵉⵙⵅⵅⵙⵙⵜ

DROMADAIRE, CHAMEAU

[ṢḤ], [MR] m., alɣem (ann. : we) | m., pl., ileɣman, f., ṭalɣemṭ | f., pl., ṭileɣman

→ Le petit de la chamelle : [MR] m., mmi-s n telɣemt.

جَمَلٌ :

نَلْغْمْ | ئِلْغْمْنْ ، ثَلْغْمْثْ | ثِلْغْمْنْ

صَغِيرُ الْجَمَلِ : مِّـسْ نْـ ثْلْغْمْتْ

ⵓⵍⵢⵙⵔ | ⵉⵍⵙⵢⵔⵓⵍ, ⵜⵙⵓⵍⵢⵙⵔⵜⵙ | ⵜⵙⵉⵍⵙⵢⵔⵓⵍ

ⵔⵔⵉ-ⵙ ⵍ ⵜⵓⵍⵢⵙⵔⵜ

DU … AU …

s … ɣ …

→ **Du jeudi au jeudi suivant :** [MR] S lexmis ɣ lexmis.

→ **Du quinze mars au quinze avril :** Si xmesṭaš maɣres ɣer xmesṭaš yibrir.

مِنْ … إِلَى … :

مِنَ الْخَمِيسِ إِلَى الْخَمِيسِ : سْـ لْخْمِسْ غْـ لْخْمِسْ

مِنَ الْخَامس عَشر مَارْس إِلَى الْخَامْس عَشر أَبْرِيل : سِـ خْمْسْطَشْ مَغْرْسْ غْرْ خْمْسْطَشْ يِبْرِرْ

ⵉⴰⵏⵉⵏ

ⵙ … ⵖ …

ⵙ ⵏⵙⵅⵉⵙ ⵖ ⵏⵙⵅⵉⵙ

ⵙⵉ ⵅⵉⵙⵙⴰⴼ ⵉⴰⵖⵏⵙⵙ ⵖⵙⵏ ⵅⵉⵙⵙⴰⴼ

DU FAIT DE

[ṢḤ] belli

بِسَبَبِ : بْلِّ

ⴰⵙⵏⵏⵉ

DURANT

v. “Dans”.

DURCIR FAIRE, SEC RENDRE

[ṢḤ] sɣer, hab. sɣara

أَيْبَسَ ، جَعَلَهُ قَاسٍ : سْغْرْ. عَادَةً ؛ سْغَرَ

ⵙⵖⵙⵏ : ⵙⵖⴰⵏⴰ

DURCIR SE

v. “Sécher”.

E

EAU

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [XF] aman (ann. : uwa, wa)

• [ṢḤ] aman (ann. : uwa)

مَاءٌ :

نَمَنْ

نَمَنْ

ⴰⵎⴰⵍ

ⴰⵎⴰⵍ

ÉBOULIS

[ṢḤ] ar., f., t̲asyext̲

إِنْهِيَارٌ : تَسْيْخْتْ

ⵅⴰⵙⵉⵙⵅⵅ

ÉBRANLÉ ÊTRE

v. “Secoué Être”.

ÉBULLITION

[ŠN] m., ayzag. v. “Bouillir”, “Bouillir faire”.

غَلَيَان : نَيْزَقْ

ⴰⵉⵣⴰⵣ

ÉCHARPE (traditionnel)

[MR] fr., f., t̲abaleṭ

وِشَاحٌ ، تَقْلِيدِيٌّ : ثَبَلْطْ

ⵅⴰⵜⴰⵏⵉⴹ

ÉCHELLE, ESCABEAU

[ṢḤ] m., asemlal

→ **Vas et monte sur cet échelle :**
[ṢḤ] Ṛuḥ a ṯaliḍ f semlal aḏin.

سُلَّمٌ : نَسْمْلَلْ

إِذْهَبْ وَاصْعَدِ السُّلَّمَ : رُحْ نَـ تَلِضْ فِـ سْمْلَلْ نَذِنْ

ⵄⴰⵙⵍⵍⴰⵏ

ÉCHINOPS ÉPINEUX (lat. echinops spinosus, fam. asteraceæ, plante)

[FX], [MR], [XF] f., tasekra

قُنْفُذِيٌّ شَائِكٌ ، نَبْتَةٌ :

تَسْكْرَ

ⵜⴰⵙⴽⵔⴰ

ÉCLAIR

• [ṢḤ] ar., m., amešɛal

• [ṢḤ] ar., m., lɛaḍlem

بَرْقٌ :

نَمْشْعَلْ

لْعَضْلْمْ

ⴰⵎⵛⵄⴰⵍ

ⵍⵄⴰⵎⵛⵎ

ÉCOLE

msid

مَدْرَسَةٌ : مْسِدْ

ⵎⵙⵉⴷ

ÉCORCE (arbre)

• [MS], [XF] ar., m., aqšur (ann. : u, w, ya). v. “Chêne-liège”, “Liège”, “Tanin”.

• [XF], [MS] m., aqšar

لِحَاءٌ :

تَقْشُرْ

تَقْشَرْ

ⴰⴽⵛⵓⵔ

ⴰⴽⵛⴰⵔ

ÉCORCE DE PIN (utilisée pour teindre les peaux animales)

• [MR] f., taḏbaɣṯ n teškirṯ. v. “Pin blanc de Provence”.

• [MR] m., adebbaɣ

• [XF] f., debbaɣa

لِحَاءُ الصَّنَوْبَرِ ، تُسْتَخْدَمُ لِصَبْغِ الْجُلُودِ **:**

تَدْبَغْتْ نْـ تْشْكِرْتْ

تَدْبَغْ

دْبَّغَ

ⵅⴰⵜⵏⴰⵖⵅ ⵏ ⵜⵙⵛⴽⵉⵔⵅ

ⴰⵏⵙⵏⵏⴰⵖ

ⵏⵙⵏⵏⴰⵖⴰ

ÉCORCE D’AMANDE VERTE (cuit dans l’eau, après égouttage et broyage, le tout est cuit avec de l’huile d’olive et des œufs ou pas, chez les Aït Khlifa)

• [MR] f., {ṯ}habešniṭ n lluz

• [XF] m., {a}bešniṭ

لِحَاءُ اللَّوْزِ الْأَخْضَرِ :

هَبْشْنِطْ نْـ لُّزْ

بْشْنِطْ

ⵀⴰⵏⵙⵍⵉⴹⵄ ⵏ ⵍⵍⴰⵣ

ⵏⵙⵓⵍⵉⴹⵄ

ÉCOUTE

[ṢḤ] f., ṯamesliwt (ann. : tm). v. “Entendre”.

إِصْغَاءٌ ، إِنْصَاتٌ : ثَمْسْلِوْتْ

ⵅⴰⵎⴱⵉⵏⴷⵍⵜ

ÉCOUTER

v. “Entendre”.

سَمِعَ : سْلْ

ⵉⴱⵏ

ÉCRASEMENT

m., uduz. v. “Pilage”.

دَقٌّ ، سَحْقٌ : ثُدُزْ

ⴱⴷⴱⵣ

ÉCRASER

v. “Piler”.

ÉCRITURE

[ṢḤ] f., ṯira. v. “Écrire”.

كِتَابَةٌ : ثِرَ

ⵅⴹⴰ

ÉCRIRE

[ṢḤ] ari, hab. ṭari. v. “Écriture”.

→ **J’ai écrit :** [ṢḤ] Uriɣ.

→ **Il a écrit :** [ṢḤ] Yuri.

→ **Je n’ai pas écrit les mots en question :** Ú urix awalen-ayi.

كَتَبَ : نَرِ. عَادَةً ؛ خَرِ

كَتَبْتُ : نُرِغْ

كَتَبَ : يُرِ

لَمْ أَكْتُبْ تِلْكَ الْكَلِمَات : ثُـ نُرِخْ ثَوَلْنْ-ثَيِ

ⴰⵅⴹ : ⵜⵉⴰⵅⴹ

ⴱⵅⵔⵜ

ⵔⴱⵅⴹ

ⴱ ⴱⵅⴹⵅ ⴰⵍⴰⵏⴱⵏ-ⴰⵔⴹ

ÉCUELLE

• [MS] top., f., taqeṣrit. v. “Plat”.

• [MR] f., tagdurt

• [XF], [MS] f., gdura (sans poignée)

• [XF] f., ɣarfiya

• [ǦƐ] f., saguma (genre de bol avec une poignée)

قَصْعَةٌ :

تَقْصْرِتْ

تَقْدُرْتْ

قْدُرَ

غَرْفِيَ

سَقُمَ

ⵜⴰⵎⴱⵅⵜ

ⵜⴰⵅⴷⴱⵅⵜ

ⵅⴷⴱⴰ

ⵜⴰⴰⵅⵔⵔⴰ

ⵅⴰⵅⴱⵎⴰ

ÉCUME

v. “Mousse”.

ÉCUREUIL

[ṢḤ] čepirdu

سِنْجَابٌ : چِپِرْدُ

ⵛⴱⵜⵅⴹⴱ

ÉCURIE

v. “Enclos”.

EFFRAYER, PEUR FAIRE

[ṢḤ] saggʷeḏ. v. “Craindre”

→ **Effraie-le ! :** [ṢḤ] Saggʷeḏ-iṯ !

أَخَافَ : سَقُّوَذْ

أَخِفْهُ : سَقُّوْذْ-ئِثْ

⊙ⴰⵅⵅ"ⵖⵔ

⊙ⴰⵅⵅ"ⵖⵔ-ⵉⵅ

EFFORT

• [ṢḤ] ar., lmeğhud

• [ṢḤ] ar., lğehd

جُهْدٌ ، مَجْهُودٌ :

لْمْجْهُدْ

لْجْهْدْ

ⵍⵎⵖⵅ-ⵍⵍⵖⵍ

ⵍⵅⵖⴱⴰ

EFFORT FAIRE UN

[ṢḤ] ar., bḏel + lmeğhud

→ **Vous faites des efforts :** [ṢḤ] Aql-awen tbeḏlem lmeğhud-nwen.

بَذَلَ جَهْدًا : بْذْلْ + لْمْجْهُدْ

تَبْذُلُونَ جَهْدًا : نَقْلْ-نَوْنْ تْبْذْلْمْ لْمْجْهُدْ-نْوْنْ

ⵙⵔⵖⵍ + ⵍⵎⵖⵅⴱⴰⴰ

ⴰⵣⵍ-ⴰⵍⵍⵖⵍ ⵜⵙⵖⵔⵍⵖⵎ ⵍⵎⵖⵅ-ⵍⵍⵖⵍ

ÉGARER S’, SE PERDRE (son chemin, …)

[ṢḤ] ɛreq

[ṢḤ] ssaɛreq

→ **J’ai perdu mon chemin :** [ṢḤ] Sɛarqa aḇriḏ.

→ **Il a perdu son chemin :** [ṢḤ] Yessaɛreq aḇriḏ.

→ **La route s’est perdue :** [ṢḤ] Yeɛraq aḇriḏ.

ضَلَّ ، أَضَاعَ :

عْرْقْ

سَّعْرْقْ

ضَلَلْتُ فِي طَرِيقِي : سْعَرْقَ نَڢْرِذْ

ضَلَّ فِي طَرِيقِهِ : يْسَّعْرْقَ نَڢْرِذْ

أُضِيعَتِ الطَّرِيقُ : يْعْرَقْ نَڢْرِذْ

ⵄⵓⵖⵣ

⊙⊙ⴰⵄⵓⵖⵣ

⊙ⵄⴰⵓⵣⴰ ⴰⵃⵓⵉⵔ

ⵉⵖ⊙⊙ⴰⵄⵓⵖⵣ ⴰⵃⵓⵉⵔ

ⵉⵖⵄⵓⵖⵣ ⴰⵃⵓⵉⵔ

ÉGORGEMENT

v. “Sacrifice”.

ÉGORGER, SACRIFIER (i.e., un mouton, … le jour de l’aïd)

• [ṢḤ], [MR] zlu, hab. zellu. v. “Sacrifice”.

• [ŠN], [ṢR] ɣres

• [ṢḤ] ɛayeḏ

→ **Quels sont les gens qui n’égorgeront pas ? :** [ṢḤ] Ma medden ma u zellum ḵ ?

→ **Ils sacrifient le jour de l’aïd des boucs, des chèvres et ils offrent** [i.e., la viande] **:** Zellun ass lɛiḏ lğedɛan ḏ iɣeṭṭan tuzzaɛen.

→ **Il sacrifie le matin :** Izlu seryeṯ.

→ **Ils sacrifieront :** [MR] A zlun.

→ **Nous sacrifions un taureau :** [MR] Aεeğmi nzellu-ṯ.

→ **Je vais sacrifier :** [ṢḤ] A εayḍa.

ذَبَحَ ، ضَحَّى ، عَيَّدَ :

زْلُ

غْرْسْ

عَيْذَ

مَنْ هُمُ الَّذِينَ لَنْ يُضَحُّونَ ؟ : مَـ مْدُّنْ مَـ نُـ زْلُّمْ كْ ؟

يُضَحُّونَ يَوْمَ الْعِيدِ تَيْسًا وَمَوَاعِزًا وَيُوَزِّعُونَ : زُلُّنْ نَسُّ لَعِذْ لْجُدْعَنْ ذْ يُعْطُنْ تُزَعْنْ

يُضَحِّي فِي الصَّبَاحِ : يُزْلُ سْرْيْثْ

سَيُضَحُّونَ : نَـ زْلُنْ

نُضَحِّي ثَوْرًا : نَعْجِمِ نْزْلُّـثْ

سَأُضَحِّي : نَـ عَيْذَ

ⵣⵍⴰ

ⵢⵓⴰⵙ

ⵛⴰⵔⴰⵡ

ⵊⴰ ⵊⴰⵏⵏⴰⵍ ⵊⴰ ⴰ ⵣⴰⵍⵍⴰⵊ ⵓ

ⵣⴰⵍⵍⴰⵍ ⴰⵙⵙ ⵍⵛⵛⴰⵡ ⵍⵅⴰⵏⵛⴰⵍ ⵡ ⴷⵢⴰⵄⵄⴰⵍ ⵜⴰⵣⵣⴰⵛⴰⵍ

ⴷⵣⵍⴰ ⵙⴰⵓⵔⴰⵅ

ⴰ ⵣⵍⴰⵍ

ⴰⵛⴰⵅⵊⴷ ⵍⵣⴰⵍⴰ-ⵅ

ⴰ ⵛⴰⵔⵡⴰ

ÉLÉGANCE

v. “Chic”.

ELLE pr. pers.

• [ṢḤ], [MR] neṭṭaṯ

• [MR] nettat

هِيَ :

نْخَّثْ

نْتُّتْ

ⵏⴰⵜⵙⵜⴰⵅ

ⵏⴰⵜⵜⴰⵜ

ELLES, EUX pr. pers.

[ṢḤ] niṯenṭi

هُنَّ : نِنْثْخِ

ⵏⴷⵅⴰⵏⵜⴰⴷ

ÉLEVER (animal)

[ṢḤ] eks. v. “Paître Faire”, “Fabriquer”.

→ [ṢḤ] **Les Iṯ Miṣra élèvent les brebis :** Iṯ Miṣra yeksen tullaṯin.

رَبَّى حَيَوَانَاتٍ :

نْكْسْ

ئِثْ مِسْرَ يُرَبُّونَ النِّعَاجَ : ئِثْ مِسْرَ يْكْسْنْ تُلَّثِنْ

ⵙⴷⵙ

ⵣⵅ ⵛⵣⴰⵓⴰ ⵢⵙⴷⵙⵙⵍ ⵜⴰⵏⵏⴰⵅⵣⵍ

ÉLEVER S’, ENVOLER S’

• [ṢḤ] ar., ṭṭayer. v. “Voler”, “Envol”.

• [ṢḤ] ṭerraḥ

• [MR] ar., εlu

→ **Il s’élève :** [MR] Yeεla.

طَارَ ، اِرْتَفَعَ :

طَّيْرْ

خْرَّحْ

عْلُ

يَرْتَفِعُ : يْعْلَ

ⵄⵄⴰⵢⵙⵓ

ⵜⴰⵙⵓⵓⴰⵗ

ⵛⵏⵙ

ⵔⵙⵛⵏⴰ

ÉLOCUTION (personne ayant des difficultés d'élocution)

• [MS] patr., m., {a}ǧeqnun

• m., aǧeqnun

: شَخْصٌ يُعَانِي مِنْ صُعُوبَاتٍ فِي الْكَلَامِ ، ؟

جْقْنُنْ

نَجْقْنُنْ

ⵅⵓⴽⵍⵙⵍ

ⴰⵅⵓⴽⵍⵙⵍ

ÉLOIGNÉ ÊTRE

v. "Éloigner".

ÉLOIGNER S'

v. "Éloigner".

ÉLOIGNER, ÉLOIGNER S', ÉLOIGNÉ ÊTRE

• [ṢḤ] ar., bɛed

• ar., bɛeḏ

→ **Il est éloigné :** Yebɛeḏ.

→ **Ils s'éloignent :** [ṢḤ] Baɛdan.

اِبْتَعَدَ عَنْ ، أَبْعَدَ ، كَانَ بَعِيدًا :

بْعْدْ

بْعْذْ

كَانَ بَعِيدًا : يْبْعْذْ

يَبْتَعِدُونَ : بَعْدَنْ

ⵙⵓⵛⵏⴰ

ⵙⵓⵛⵏⵎ

ⵔⵙⵙⵛⵏⵎ

ⵙⵓⵛⵏⴰⵍ

EMBÊTER, AGACER

[ṢḤ] hbel, hab. ṭhebbel

→ **Va jouer plus loin, tu m'embêtes ! :** [ṢḤ] Ṛuḥ a ṭirarḍ bɛid ṭhebbeld-i !

اِلْعَبْ بَعِيدًا إِنَّكَ تُزْعِجُنِي : رُحْ نَـ خِرَرْضْ بْعِدْ خْهْبْلْدْ-يِـ

Q:ⵗ ⴰ ⵜⴰⵣⵓⴰⵓⵉ ⵙⵛⵣⵗ ⵜⴰⴷⵙⵙⵙⵏⵗ-ⵣ

EMBOURBER S', ENLISER S'

→ **La boue embourbe :** [MR] Alluḍ iḥaṣlen. v. "Boue".

→ **La boue causée par la pluie :** [MR] Alluḍ newwaṯ.

الْوَحْلُ مُوحِلٌ : نَلُّضْ يِحَصْلْنْ

الْوَحْلُ سَبَّبَهُ الْمَطَرُ : نَلُّضْ نْوَّثْ

ⴰⵏⵏⵙⵉ ⵣⵗⴰⴷⵏⵙⵍ

ⴰⵏⵏⵙⵉ ⵍⵙⵍⵍⴰⵅ

EMMENER

awey

→ **Vont-ils nous emmener à Cherchell ? :** Ad aɣen-awyen ɣe Šeršal ?

→ **Je t'emmènerai** f. **:** [ṢḤ] A kem-awa.

→ **Vont-ils nous emmener à Cherchell ? :** Ad aɣen-awyen ɣe Šeršal ?

أَخَذَ : نَوْيْ

سَآخُذُكِ : نَـ كْمْ-نَوَ

هَلْ سَيَسْتَصْحِبُونَنَا إِلَى شَرْشَال : نَدْ نَغْنْ-نَوْيْنْ غْـ شَرْشَلْ

ᓄᒐᖅᑉ

ᓅ ᕋᖅᑕ-ᓄᒐᓅ

ᓄᐱ ᓄᔪᖅᒥ-ᓄᒐᑉᖅᒥ ᔪᖅ ᑕᖅᑭᑕᓄᑦᑎ

EMPORTER

[ṢḤ], [MƐ] awi. hab. [ṢḤ] ṭawi

→ **J'ai emporté :** [MƐ] Wwiɣ.

→ **Il a emporté :**

• [ṢḤ] Yuwwi.

• [MƐ] Yibbʷi.

→ **Ils ont emportés :** [ṢḤ] Wwin.

→ **Ça prend du temps :** [MR] Iṭawi lwaqṯ.

حَمَلَ : نَوِ. عَادَةً ؛ خَوِ

أَخَذْتُ : وِّغْ

أَخَذَ :

يُوِّ

يِبُّوِ

أَخَذُوا : وِّنْ

يَسْتَغْرِقُ وَقْتًا : يُخَوِ لْوَقْتْ

ᓄᒐᐸ : ᐸᐅᓄᒐᐸ

ᒐᒐᐸᔪ

ᑉᖅᒐᒐᐸ

ᑉᐸᕝᕝᐸ

ᒐᒐᐸᒥ

ᐸᐸᐅᓄᒐᐸ ᑎᒐᓄᕝᕚᐳ

EMPREINTE

v. "Trace".

EN BAS DE

v. "Au pied de".

ENDROIT

v. "Place".

ENDUIRE (mur d'une maison)

[ṢḤ] sleɣ, hab. ṭellaɣ. v. "Enduire Action d'", "Chaux".

→ **Les femmes âgés enduisent** (i.e. les murs) **de terre à l'intérieur et à l'extérieur :** [ṢḤ] Ṯimɣarin ṭellaɣenṭ s waḵal zdaxel ḏ ḇerṛa.

دَهَنَ جِدَارًا : سْلْغْ. عَادَةً ؛ خْلَّغْ

يَدْهُنَّ الْمُسِنَّاتُ الْجُدُرَ الدَّاخِلِيَّةَ وَالخَارِجِيَّةَ بِالطِّينِ : ثِمْغَرِنْ خْلَّغْنْتْ سْـ وَكَلْ زْدَخْلْ ذْ ڢْرَّ

ᐅᑎᖅᔪ : ᐸᐅᖅᑎᓄᔪ

ᐳᐸᕕᔪᓄᐅᐸᒥ ᐸᐅᖅᑎᓄᔪᖅᒥᐸᐅ ᐅ ᒐᓄᕝᕙᑎ ᐳᐱᓄᐳᖅᑎ ᐯ ᐃᖅᑭᑭᓄ

ENFANT

• [ṢḤ] m., ašir

• m., amešuk | m., pl., imešuken. V . "Petit", "Jeune".

• m., ameččuk | m., pl., imeččuken

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., abučči | f., ṯabuččiṭ. v. "Bébé".

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aḥzaw (an. : w) | m., pl., iḥzawen, f., ṯaḥzawṯ | f., pl., ṯiḥzawin. v. "Fille", "Mademoiselle".

• [ṢḤ], [MƐ] m., arraš (ann. : w) | m., pl., arrašen, f., ṯarrašṯ | f., pl., ṯirrašin

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., arraw (ann. : w)

• coll., čičwen. v. "Poussin", "Cadet".

• [ṢḤ] ar., pl., ḏrariɣ

• [MR] ar., pl., ḏrari

→ **Les cheveux de l'enfant :** [ṢḤ] Ašɛar waḥzaw.

→ **C'est mon garçon :** Ḏ abuččiinu.

→ **C'est ta fille ?** f. **:** Ḏ abuččiṭnnem ?

طِفْلٌ ، فَتًى :

نَشِرْ

نَمْشُكْ | يُمْشُكْنْ

نَمْچُكْ | يُمْچُكْنْ

نَبُچِّ | ثَبُچِّخْ

نَحْزَوْ | يُحْزَوْنْ ، ثَحْزَوْثْ | ثِحْزَوِنْ

نَرَّشْ | نَرَّشْنْ ، ثَرَّشْثْ | ثِرَّشِنْ

نَرَّوْ

چِچْوْنْ

ذْرَرِغْ

ذْرَرِ

شَعْرُ الطِّفْلِ : نَشْعَرْ وَحْزَوْ

هَذَا ابْنِي : ذْ نَبُچِّ-يُنُ

هَلْ هِذِهِ بِنْتُكِ : ذْ نَبُچِّخْ-نْمْ

ᓇᑕᐸᐤ

ᓇᒪᐤᑕᐤᒥ | ᐸᒪᐤᑕᐤᒥᐤᒫ

ᓇᒪᐤᑦᑦᐤᒥ | ᐸᒪᐤᑦᑦᐤᒥᐤᒫ

ᓇᐤᑦᑦᐸ | ᑦᓇᐤᑦᑦᐸᐧᐣ

ᓇᐱᐦᓇᒐ | ᐸᐱᐦᓇᒐᐤᒫ, ᐊᓇᐱᐦᓇᒐᐤᐊ | ᐊᐸᐱᐦᓇᒐᐤᐸᒫ

ᓇᐤᐤᓇᑕ | ᓇᐤᐤᓇᑕᐤᒫ, ᐊᓇᐤᐤᓇᑕᐤᐊ | ᐊᐸᐤᐤᓇᑕᐤᐸᒫ

ᓇᐤᐤᓇᒐ

ᑦᐸᑦᒐᐤᒫ

ᐯᐤᓇᐤᐸᔪ

ᐯᐤᓇᐤᐸ

ᓇᑕᓴᓇᐤ ᒐᓇᐱᐦᓇᒐ

ᐯ ᓇᐤᑦᑦᐸ-ᐸᒫᐤ

ᐯ ᓇᐤᑦᑦᐸᐧᐣᐤ-ᒪᒫᐤᒪ

ENFANT DE

v. "Descendant de"

ENFLÉ ÊTRE

v. "Enfler"

ENFLER S'

v. "Enfler"

ENFLER, ENFLER S' (partie du corps)**, ENFLÉ ÊTRE**

[MR] bzeg

كَانَ مُنْتَفِخًا ، اِنْتَفَخَ ، اِنْتَفَخَ جُزْءٌ مِنَ الْجِسْمِ **:** بْزْقْ

ᐤᐦᐤᐣ

ENFLURE

m., abzag | m., pl., ibzagen

اِنْتِفَاخٌ ، فِي عُضْوٍ مِنَ الْجِسْمِ **:** نَبْزَقْ | يُبْزَقْنْ

ᓇᐤᐦᐤᐣ | ᐸᐤᐦᐤᐣᐤᒫ

ENFONCER S' (dans le sol, … e.g., une rivière qui disparaît dans le sol pour jaillir en contrebas d'un flanc de montagne, …)

[ṢḤ] nɣer

→ **Il s'enfonce :** Yenɣer.

اِنْغَرَزَ :

نْغَرْ

يَنْغَزِرُ : يْنْغَرْ

ᒪᔪᐤᐤ

ᔾᐤᒪᔪᐤᐤ

ENFUMOIR

[ǦƐ] m., araḇuz. v. “Abeille noire”.

مُدَخِّنُ النَّحْلِ :

نَرَفُزْ

ⵓⵔⵓⵄⵉⵣ

ENGRAIS (naturel, chimique)

v. “Fumier”, “Légume”.

ENGRAISSÉ (moutons, …)

[MS] m., {a}megrus

مُسَمَّنٌ :

مْقْرُسْ

ⵇⵉⵔⵔⵓⵉⵙ

EN-HAUT prép.

v. “Dessus”.

ENLEVER

v. “Ôter”.

ENLISER S’

v. “Embourber S’”.

ENNUIS (misère, humiliation, …)

[MS] ar. ?, lḥif

مَشَاكِلٌ ، بُؤْسٌ ، إِذْلَالٌ ... **:**

لْحِفْ

ⵍⴰⴹⵃ

ENROULER

v. “Tourner”.

ENSEIGNER

selmeḏ. v. “Apprendre”.

عَلَّمَ : سَلْمَدْ

ⵙⵍⵎⵉⴷ

ENSEMENCER

v. “Planter”.

ENSOUPLE (du métier à tisser)

• [ṢḤ], [MR] m., afeggag | m., pl., ifeggagen (ann. : yi)

• [ṢR] m., afeǧaǧ | m., pl., ifeǧaǧen

• [ŠN] m., afejaj

→ Ensouple supérieure : [ŠN] m., afejaj wadda

→ Ensouple inférieure : [ŠN] m., afejaj usawen

→ Ensouple médiane :

• [MR] m., ustu. v. “Trame Fil de”.

• [MR] ar. ?, laqyem

عَارِضَةٌ ، جُزْءٌ مِنَ الْمَنْسَجِ **:**

نَفْقَّقْ | يُفْقَّقْنْ

نَفْجَجْ | يُفْجَجْنْ

نَفْزَزْ

عَارِضَةٌ عُلْيَا : نَفْزَزْ وَدَّ

عَارِضَةٌ سُفْلَى : نَفْزَزْ نُسَوْنْ

عَارِضَةٌ مُتَوَسِّطَةٌ :

نُسْتُ

لَقْيَمْ

ⵓⵃⵉⵅⵅⵓⵅ | ⵇⵃⵉⵅⵅⵓⵅⵉⵍ

ⵓⵃⵉⵅⵓⵅ | ⵇⵃⵉⵅⵓⵅⵉⵍ

ⵓⵃⵉⵏⵓⵏ

ⵓⵃⵉⵏⵓⵏ ⵍⵓⵏⵏⵓ

ⵙⵍⵉⵍⴰ ⵙⴰⵎⵍⵉ

ⵙⴰⵜⵙ

ⵏⴰⴷⵖⵉⵓ

ENTENDRE, ÉCOUTER

[ṢḤ] sel, hab. sell, tselli (aor. nég.). v. “Écoute”.

→ **Il m’a écouté** (me, m’) m., f. **:** Isla-yi.

→ **Il t’a écouté** (te, t’) m. **:** Isla-k.

→ **Il t’a écoutée** (te, t’) f. **:** Isla-kem.

→ **Il l’a écouté** (le, l’) **:** Isla-ṯ.

→ **Il l’a écoutée** (la, l’) **:** Isla-ṭ.

→ **Il nous a écouté** (nous) m., f. **:** Isla-na.

→ **Il vous a écouté** (vous) m. **:** Isla-ken.

→ **Il vous a écouté** (vous) f. **:** Isla-kenṭ.

→ **Il les a écoutés** (les) **:** Isla-ṯen.

→ **Il les a écoutées** (les) **:** Isla-ṯenṭ.

→ **Il écoute le Coran :** Isell lquran.

→ **Je t’ai entendu** m., f. **:** Sliɣ-k.

→ **Ils les ont écoutés :** Slan-ṭen.

→ **Il ne t’as pas entendu :** [ṢḤ] Ur isli ḵ.

→ **Il ne t’entendra pas :** [ṢḤ] Ur itselli ḵ.

→ **Je n’ai pas entendu :** [ṢḤ] U sliɣ.

سَمِعَ : سْلْ. عَادَةً ؛ سْلٌ ، تْسْلِّ

سَمِعَنِي : ئِسْلَ-يِ

سَمِعَكَ : ئِسْلَ-كْ

سَمِعَكِ : ئِسْلَ-كْمْ

سَمِعَهُ : ئِسْلَ-ثْ

سَمِعَهَا : تْسْلَ-خْ

سَمِعَنَا : ئِسْلَ-نَ

سَمِعَكُمْ : ئِسْلَ-كُنْ

سَمِعَكُنَّ : ئِسْلَ-كْنْخْ

سَمِعَهُمْ : ئِسْلَ-ثْنْ

سَمِعَهُنَّ : ئِسْلَ-ثْنْ

يَسْمَعُ الْقُرْآنَ : ئِسْلْ لْقُرَنْ

سَمِعْتُكَ : سْلِغْ-كْ

سَمِعُوهُمْ : سْلَنْ-خْنْ

لَمْ يَسْمَعُكْ : نُرْ ئِسْلِ كْ

لَنْ يَسْمَعُكَ : نُرْ ئِتْسْلِّ كْ

لَمْ أَسْمَعْ : نُـ سْلِغْ

ⵙⵍⵏ : ⵙⵍⵏⵏ, ⵜⵙⵍⵏⵏⵉ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵖⵉ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵕ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵕⵍⵎ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵅ

ⵅⵍⵙⵏⴰ-ⵜⵙ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵍⴰ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵕⵍⵍ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵕⵍⵍⵜⵙ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵅⵍⵍ

ⵉⵙⵏⴰ-ⵅⵍⵍⵜⵙ

ⵉⵙⵍⵏⵏ ⵏⵣⵍⵙⴰⴰⵍ

ⵙⵏⵉⵢ-ⵕ

ⵙⵏⴰⵍ-ⵜⵙⵍⵍ

ⵍⵙ ⵉⵙⵏⵉ ⵇ

ⵍⵙ ⵉⵜⵙⵍⵏⵏⵉ ⵇ

ⵍ ⵙⵏⵉⵢ

ENTERREMENT (chez les Aït Khlifa lorsqu'il y avait un enterrement dans un village, chaque foyer devait s'assurer de fermer le couscoussier hermétiquement avec l'aqaffal afin d'arrêter la mort, se rincer les yeux avant de sortir de l'enterrement car « ma yedduš damɛet lmeyyat », distribuer des dattes lors de l'enterrement)

[ṢḤ] m., amḍel (ann. : u). v. "Mort", "Mourir", "Enterrer", "Tombe".

دَفْنٌ : نَمْضَلْ

ⵓⵎⴹⵍ

ENTERRER, ENTERRÉ ÊTRE

• [ṢḤ] mṭel, hab. meṭṭel. v. "Mort", "Mourir", "Enterrement", "Tombe".

• mḍel

→ **Il n'a pas été enterré aujourd'hui :** U yemṭil ḵ ass-a.

دَفَنَ ، كَانَ مَدْفُونًا : مطْلْ. عَادَةً ؛ مْطْلْ

مْضْلْ

لَمْ يُدْفَنْ الْيَوْمَ : ـُ يْمْطِلْ كْ نَسْ-ـَ

ⵎⴹⵍ : ⵎⵍⵍⵍ

ⵎⴹⵍ

ⵙ ⵔⵍⵎⴹⴹⵍ ⵣ ⵓⵙⵙ-ⵓ

ENTIER

[MR] ar., m., pl., akemlan

كَامِلٌ : نَكْمْلَنْ

ⵅⵍⵎⵓⵍ

ENTONOIR (embout fabriqué en terre, s'emboîte dans "ṯageššult iyiɣi")

• [ṢḤ], [MƐ] m., inifif

• [MR] m., inifif iyiɣi

• [ṢḤ] ar. ?, mmuḥgen

• [ṢḤ] ar. ?, lmuḥgen

قِمْعٌ :

ئِنِوِفْ

ئِنِوِفْ ئِيغِ

مُّحْڤْنْ

لْمُحْڤْنْ

ⴹⵏⴹⵅⴹⵅ

ⴹⵏⴹⵅⴹⵅ ⴹⵔⴹⵟⴹ

ⵎⵎⵓⵕⵜⵏ

ⵏⵎⵓⵕⵜⵏ

ENTRAIDE COMMUNAUTAIRE

• f., twiza. v. "Moisson".

• [MR] f., twizt

• [MR] f., {ṯ}atwizṯ

مُعَاوَنَةٌ ، مُسَاعَدَةٌ :

ثْوِزَ

ثْوِزْثْ

ئَثْوِزْثْ

ⵜⵍⴹⵣⵓ

ⵜⵍⴹⵣⵜ

ⵓⵜⵍⴹⵣⵜ

ENTRE, PARMI prép.

• [ṢḤ], [MƐ] gar

• [ṢḤ], [MƐ] ḡar

• [MR] jar

→ **Entre-nous** m., f. **:** Gar-anaɣ.

→ **Entre vous** m. **:** Gar-awen.

→ **Entre-vous** f. **:** Gar-awenṭ.

→ **Entre eux :** Gar-asen.

→ **Entre elles :** Gar-asenṭ.

→ **Nous avons une fontaine parmi les maisons :** [ṢḤ] Ɣer-na ṯala gar ixxamen.

بَيْنَ :

قَرْ

قَرْ

زَرْ

بَيْنَنَا : قَرْ-نَنَغْ

بَيْنَكُمْ : قَرْ-نَوْنْ

بَيْنَكُنَّ : قَرْ-نَوْنْثْ

بَيْنَهُمْ : قَرْ-نَسْنْ

بَيْنَهُمْ : قَرْ-نَسْنْثْ

لَدَيْنَا عَيْنٌ مَا بَيْنَ الْمَنَازِلِ : غْرْ-نَ ثَلَ قَرْ ئِخَّمْنْ

ⵅⴰⵓ

ⵅⴰⵓ

ⵏⴰⵓ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⴰⵢ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⵖⵍ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⵖⵍⵜⵉ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵉⵖⵍ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵉⵖⵍⵜⵉ

ⵢⵖⵓ-ⵍⴰ ⵅⴰⵎⴰ ⵅⴰⵓ ⵉⵅⵅⴰⵕⵖⵍ

ENTRER, INFILTRER S’

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] kšem

• [MƐ] ḵšem

• [ṢḤ], [MƐ] aḏef, hab. ṭaḏef

• [ṢḤ], [MƐ] aḏef-d

• [ṢḤ] adef

• atef, hab. ṭatef

→ **Je suis entré :** Uḏefa.

→ **Tu es entré** m., f. **:** Ṯuḏefeḍ.

→ **Il est entré :** [ṢḤ], [MƐ] Yuḏef.

→ **Elle est entrée :** Ṯuḏef.

→ **Nous sommes entrés :** Nuḏef.

→ **Vous êtes entrés** m. **:** Ṯuḏefem.

→ **Vous êtes entrés** f. **:** Ṯuḏefemṯ.

→ **Ils sont entrés :** Uḏefen.

→ **Elles sont entrées :** Uḏefenṭ.

→ **Je ne suis pas entré :** [ṢḤ] U uḏifax.

→ **Tu le fis entrer** m. **:** [ṢḤ] Ṯsiḏefeṭ.

→ **Tu n’es pas entré chez toi** m., f. **:** U ṯuḍifeḍ ḵ ɣer wuxxam-nneḵ.

→ **Elle ne s’infiltre pas** (i.e., la pluie) **:** [MR] U iḵšem ḵ.

دَخَلَ :

كْشْمْ

كْشْمْ

نَذْبْ. عَادَةً ؛ خَذْبْ

نَذْبْ-دْ

نَدْبْ

نَتْبْ. عَادَةً ؛ خَتْبْ

دَخَلْتُ : نُذْبَ

دَخَلْتَ : تُذْبْضْ

دَخَلَ : يُذْبْ

دَخَلَتْ : تُذْبْ

دَخَلْنَا : نُذْبْ

دَخَلْتُمْ : تُذْبْمْ

دَخَلْتُنَّ : تُذْبْمْثْ

دَخَلُوا : نُدْفِنْ

دَخَلْنَ : نُدْفِنْخْ

لَمْ أَدْخُلْ : نُـ نُدِفِخْ

أَدْخَلْتَهُ : تْسِدْفِخْ

لَمْ تَدْخُلْ ، لَمْ تَدْخُلِي بَيْتَكَ/كِ : نُـ تُضِفِضْ كْ غْرْ وُخَّمْ-نْكْ

لَمْ يَتَسَرَّبْ : نُـ يِكْشْمْ اكْ

ⵅⵛⵓⵇ

ⵅⵛⵓⵇ

ⴰⵎⵓⵃ : ⵜⴰⵎⵓⵃ

ⴰⵎⵓⵃ-ⴷ

ⴰⴷⵓⵃ

ⴰⵜⵓⵃ : ⵜⴰⵜⵓⵃ

ⵓⵎⵓⵃⴰ

ⵅⵓⵎⵓⵃⵓ ⵉ

ⵖⵓⵎⵓⵃ

ⵅⵓⵎⵓⵃ

ⵍⵓⵎⵓⵃ

ⵅⵓⵎⵓⵃⵓⵇ

ⵅⵓⵎⵓⵃⵓⵇⵅ

ⵓⵎⵓⵃⵓⵍ

ⵓⵎⵓⵃⵓⵍⵜⴰ

ⵓ ⵓⵎⵖⵃⴰⵅ

ⵅⴰⵖⵎⵓⵃⵓⵜⴰ

ⵓ ⵅⵓⵉⵖⵃⵓⵉ ⵄ ⵢⵓⴰ ⵍⵓⵅⵅⴰⵇ-ⵍⵍⵓⵄ

ⵓ ⵖⵄⵛⵓⵇ ⵄ

ENTRER FAIRE

v. “Introduire”.

ENTRETUER S’

[MƐ] ar., mqutel. V “Tuer”, “Dispute”.

→ **Ils s’entretuèrent :** Mqutlen.

تَقَاتَلَ : مْقُتْلْ

تَقَاتَلُوا : مْقُتْلْنْ

ⵇⴷⵓⵜⵓⵍ

ⵇⴷⵓⵜⵍⵓⵍ

ENTREVUE PRÉNUPTIALE (entre les femmes de la famille de l’homme et l’éventuelle future épouse, entrevue accompagnée de cadeaux destinés à la femme.)

[WZ] f., ṯizri

مُقَابَلَةٌ ، قَبْلَ الزَّوَاجِ **:** ثِزْرِ

ⵅⵖⵅⵔⵖ

ENVIRONNEMENT

v. “Nature”.

ENVOL

[ṢḤ] m., afağ. v. “Élever S’”.

طَيَرَانٌ : نَفْجْ

ⴰⵃⴰ ⵅ

ENVOLER S’

v. “Élever S’”.

ENVOYER

• azen

• [ṢḤ] afeḍ

→ **Elle enverra :** A tafeḍ.

بَعَثَ ، أَرْسَلَ :

ئِزْنْ

نَفْضْ

سَتَرْسَلُ : نَـ تَفْضْ

ⴰⵣⵗⵍ

ⴰⵃⵗⵉ

ⴰ ⵜⴰⵃⵗⵉ

ÉPAULE, OMOPLATE

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] f., ṯayruṭ | f., pl., ṯiɣerḍin

• [ṢR] f., {ṯa}haɣruṭ | f., pl., {ṯi}hiɣerwaḍ

• [ŠN] f., {ṯa}haɣruṭ | f., pl., {ṯi}hiɣerwaḍ

• [ṢḤ] f., pl., tiɣerdin

• [ṢR] f., pl., ṯiɣerḍin

كَتِفٌ :

ثَغْرُطْ | ثِغْرْضِنْ

هَغْرُطْ | هِغْرْوَضْ

هَغْرُخْ | ئِغْرْوَضْ

تِغْرْدِنْ

ثِغْرْضِنْ

ⵅⴰⵢⵓⵖ | ⵅⴹⵢⵗⵓⵉⴹⵍ

ⵙⴰⵢⵓⵖ | ⵙⴹⵢⵗⵓⵍⴰⵉ

ⵙⴰⵢⵓⵜⵓ | ⴹⵢⵗⵓⵍⴰⵉ

ⵜⴹⵢⵗⵓⴰⴷⵍ

ⵅⴹⵢⵗⵓⵉⴹⵍ

ÉPÉE

v. “Lance”.

ÉPERVIER D’EUROPE (accipiter nisus, rapace)

• [MR] m., abu ɛammar

• [MS] m., {a}bu ɛammar

• [MR] m., aɛammar

• [ṢḤ] m., {a}ɛammar

بَاشِقٌ أَوْرَاسِيٌّ ، طَائِرٌ :

نَبُ عَمَّرْ

بُـ عَمَّرْ

نَعَمَّرْ

عَمَّرْ

ⴰⵙⵗ ⵃⴰⵛⵛⴰⵓ

ⵙⵗ ⵃⴰⵛⵛⴰⵓ

ⴰⵃⴰⵛⵛⴰⵓ

ⵃⴰⵛⵛⴰⵓ

ÉPI

• [ǦƐ] f., tayedret | f., pl., tiyeḏrin. v. “Épi Poignée d’”.

• [ṢR] f., ṯiyeḏreṯ | f., pl., ṯiyeḏrin

• [ŠN] f., {ṯ}haḡderṯ | f., pl., {ṯ}hiḡdrin

سُنْبُلَةٌ :

تَيْدْرْتْ | تِيْدْرِنْ

ثِيْذْرْتْ | ثِيْذْرِنْ

هَڭْذْرْتْ | هِڭْذْرِنْ

ⵜⴰⵔⵗⴷⵓⵜ | ⵜⴹⵔⵗⴷⵓⴹⵍ

ⵅⴹⵔⵗⵜⵓⵅ | ⵅⴹⵔⵗⵜⵓⴹⵍ

ⵙⴰⵡⵜⵓⵅ | ⵙⴹⵡⵜⵓⴹⵍ

ÉPI DE L’ORGE DES RATS (lat. hordeum murinum)

[MS] f., zebbiša | f., pl., zebbayeš

سُنْبُلَةٌ شَعِيرُ الْحَائِطِ :

زْبِّشَ | زْبَّيْشْ

ⵣⵗⵙⵙⴹⴹⴰ | ⵣⵗⵙⵙⴰⵔⵗⵛ

ÉPI DE MAÏS

• [ṢḤ] m., akbal (ann. : wu). v. “Céréale”, “Maïs”, “Maïs Tige de”.

• [MR] m., akbal

• [MS] m., {a}k^{w}bal

• [MƐ] m., {le}kbal

• [ṢḤ] dim., sing., taybalt (ann. : ti) | dim., pl., tiybalin

• [ṢḤ] dim., sing., taybalt

• [MS], [XF] coll., {a}jebbar

• [MƐ] coll., {le}jbar

→ **Nous grillerons du maïs :** [MƐ] A nezzu lekbal.

سُنْبُلَةُ ذُرَةٍ :

نَكْبَلْ

نَكْبَلْ

كُوْبَلْ

كْبَلْ

ثَيْبَلْثْ | ثِيْبَلِنْ

ثَيْبَلْثْ

ژْبُرْ

ژْبَرْ

سَنَشْوِي ذُرَةً : نَـ نْزُّ لْكْبَلْ

ⴰⵅⴰⵍ

ⴰⵇⴰⵍ

ⵇⴰⴰⵍ

ⵇⴰⵍ

ⵅⴰⵕⴰⵍⵅ | ⵅⴹⵕⴰⵍⴹⵍ

ⵅⴰⵕⴰⵍⵜ

ⵉⵙⴰⴰⵓ

ⵉⴰⵓ

ⴰ ⵏⵙⵙⵙ ⵍⵙⵇⴰⵍ

ÉPI MÛR

[ṢḤ] f., tigdert. v. “Céréale”, “Moisson”.

سُنْبُلَةٌ نَاضِجَةٌ :

تِقْذْرْتْ

ⵜⴹⵅⵍⵙⵓⵜ

ÉPI VIDE

[XF] m., {a}šluš. v. “Céréale”, “Moisson”.

سُنْبُلَةٌ فَارِغَةٌ :

شْلُشْ

ⵛⵍⵙⵛ

ÉPICERIE

v. “Magasin”.

ÉPIEU

mezrag

حَرْبَةٌ ، صَيْفٌ :

مْزْرَقْ

ⵎⵙⵣⵓⵅ

ÉPINE, PIQUE

• [ṢḤ], [MR] m., asennan (ann.: u) | m., pl., isennan. v. “Genêt”.

• [ṢḤ] ar., m., ašuk | m., pl., išu-ken

• [WZ], [MƐ] ar., m., {a}šuk

→ Les piques du porc-épic :

[MR] isennan waruḏ

→ Les épines de la centaurée chausse-trappe :

[MR] asennan n ubu neqqar

→ Les épines de l’aubépine :

[MR] asennan n tiḏmimt
→ Les épines du genêt :
[MR] asennan n uzezzu
→ Les épines de l'acacia :
[ṢḤ] išuken walban

شَوْكَةٌ :

نَسْنَّنْ | يِسْنَّنْ
نَشُكْ | يِشُكْنْ
شُكْ
أَشْوَاكُ الشَّيْهَمِ : يِسْنَّنْ وَرُذْ
أَشْوَاكُ اللِّزَانِ : نَسْنَّنْ نْـ نُزْزُّ
أَشْوَاكُ الزُّعْرُورِ : نَسْنَّنْ نْـ تِذْمِمْتْ
أَشْوَاكُ الْقَنْطُرْيُون جِيرِيّ : نَسْنَّنْ نْـ نُبُ نْقَّرْ
شَوْكُ الْأَكَاسْيَا : يِشُكْنْ وَلْبَنْ

ⵓⵙⵏⵏⵓⵍ | ⵉⵙⵏⵏⵓⵍ

ⵓⵛⵚⵣ | ⵉⵛⵚⵣⵏ

ⵛⵚⵣ

ⵉⵙⵏⵏⵓⵍ ⵍⵓⵙⵚⵯ

ⵓⵙⵏⵏⵓⵍ ⵏ ⵚⵖⵚ ⵏⵣⵣⵓⵙ

ⵓⵙⵏⵏⵓⵍ ⵏ ⵜⵉⵯⵎⵉⵎⵜ

ⵓⵙⵏⵏⵓⵍ ⵏ ⵚⵜⵚⵜⵜⵚ

ⵉⵛⵚⵣⵏ ⵍⵓⵎⵖⵓⵍ

ÉPIS POIGNÉE D'

[ŠN] m., iḏeɣ | m., pl., iḏeɣen. v. "Épi".

مَقْبِضٌ مِنْ سَنَابِلِ : يِذْغْ | يِذْغْنْ

ⵉⵯⵏ | ⵉⵯⵏⵏ

ÉPLUCHER (légume, fruit, …)

[ṢḤ] fren ?

→ **J'épluche les fèves :** [ṢḤ] A ferna iḏawen.

قَشَّرَ :

فِرْنْ
أُقَشِّرُ فُولًا : نَـ فِرْنَ يِفَوْنْ

ⵅⵓⵏ

ⵓ ⵅⵚⵓⵍ ⵉⵄⵍⵍⵏ

ÉPONGE VÉGÉTALE (issue de la luffa ægyptiaca)

[ṢḤ] m., asɣun | m., pl., iseɣwan. v. "Courge éponge", "Corde".

لُبُّ اللِّيف :

نَسْغُنْ | يِسْغُونْ

ⵓⵙⵅⵏ | ⵉⵙⵏⵅⵍⵍ

ÉPOQUE, TEMPS

• [ṢḤ] ar., lwaqṯ
• [ǦƐ] lawan

→ **Depuis les temps anciens jusqu'à aujourd'hui :** [ṢḤ] Ziḵ ɣ lwaqṯ-ay.

→ **Il est temps ou pas encore ? :** [ǦƐ] D lawan naɣ ala ?

وَقْتٌ ، زَمَانٌ :

لْوَقْتْ
لَوَنْ
مِنَ الْعُصُورِ الْقَدِيمَةِ إِلَى يَوْمِنَا هَذَا : زِكْ غْـ لْوَقْتْ-نَيْ
لَقَدْ حَانَ الْوَقْتُ أَمْ لَا ؟ : دْ لَوَنْ نَغْ نَلَ ؟

ⵍⵍⵓⵣⵅ

ⵍⵓⵍⵓⵍ

ⵅⵉⵣ ⵅ ⵍⵓⵍⵣⵅ-ⵓⵉ

ⵏ ⵍⵓⵍⵓⵍ ⵏⵓⵅ ⵓⵍⵓ

ÉPOUSE

v. "Femme".

ÉPOUSER, MARIER

• aɣ, hab. ssaɣ. v. “Marié Être”.

• ax

• [ṢḤ] ar., zwej

• [MƐ] ar., jwej

→ **Il a épousé une femme :** Yuɣa ṯameṭṭuṯ.

→ **Il n’a pas épousé la femme en question :** U yuɣi ḵ ṯameṭṭuṯ-ayini.

→ **Épouse-là ! :** Zwej akiḏ-es !

→ **Je veux marier l’enfant :** [MR] Xsa a juja aḥzaw.

تَزَوَّجَ بِـ :

نَغْ. عَادَةً : سَّغْ

نَخْ

زْوْزْ

زْوْزْ

تَزَوَّجَ بِامَرْأَةٍ : يُغَ ثَمْطُّثْ

لَمْ يَتَزَوَّجْ بِتِلْكَ الْمَرْأَةِ : نُـ يُغِ كْ ثَمْطُّثْ-نَِنِ

تَزَوَّجْ بِهَا : زْوْجْ نَكِذْ-سْ

أُرِيدُ أَنْ أُزَوِّجَ الطِّفْلَ : خْصَ نَـ زُّزْ نَحْزَوْ

ⵓⵢ : ⵙⵙⵓⵢ

ⵓⵅ

ⵅⵍⵗⵏ

ⵏⵍⵗⵏ

ⵚⵓⵢⵓ ⵅⵓⵎⵗⵒⵒⵗⵅ

ⵗ ⵚⵓⵢⵄ ⵣ ⵅⵓⵎⵗⵒⵒⵗⵅ-ⵓⵚⵄⵏⵄ

ⵅⵍⵗⵏ ⵓⵇⵄⵜ-ⵗⵙ

ⵅⵙⵓ ⵓ ⵏⵗⵏ ⵓⵅⵅⵓⵍ

ÉRABLE CHAMPÊTRE (lat. acer campestre, fam. aceraceæ, arbre)

• [MS] m., ɛariš

• [MS] m., {la}ɛḏari

قِيقبٌ حَقْلِيٌّ ، شَجَرَةٌ :

عَرِشْ

عْذَرِ

ⵄⵓⵙⵄⵛ

ⵄⵜⵓⵙⵄ

ESPÉRER

→ **Nous espérons du Seigneur :** [ṢḤ] A netmena ɣer Ṛebbi.

تَمَنَّى :

نَتَمَنَّى مِنَ الرَّبِّ : نَـ نْتْمْنَ غْرْ رْبِّ

ⵓ ⵍⵗⵜⵎⵗⵍⵓ ⵢⵗⵙ ⵇⵗⵙⵙⵙⵄ

ESCABOT

v. “Échelle”.

ESCARGOT

• [MR] m., {a}bu jeɣlal | pl., ibujeɣlalen

• [MR] m., {a}bu jeɣlal bu tmerdayt. v. “Limace”, “Coquille”.

• [MR] m., pl., ibujaɣlal

• [MR] coll., bubu

• [XF] m., {a}bu bɛalu

حَلَزُونٌ :

بُ زْغْلَلْ | بُبُزْغْلَلْنْ

بُ زْغْلَلْ بُ | تْمْرْدَيْتْ

بُبُزَغْلَلْ

بُبُ

بُـ بْعَلُ

ⵙⵗ ⵍⵗⵢⵅⵓⵅ |ⵄⵙⵗⵍⵗⵢⵅⵓⵅⵗⵍ

ⵙⵗ ⵍⵗⵢⵅⵓⵅ ⵙⵗ ⵜⵎⵗⵙⵓⵓⵚⵜ

ⵉⴱⵓⵏⴰⵍ

ⴱⵓⴱⵓ

ⴱⵓ ⴱⵃⴰⵍⵓ

ESCLAVE, NÈGRE

• [ṢḤ] m., ismmeǧ | m., pl., isemǧan, f., ṯayya (ann. : ṭa) | f., pl., ṯayyiwin (ann. : ṭa)

• [MƐ] m., ismeg | m., pl., isemgan, f., ṯawayya (ann. : ṯw) | f., pl., ṯiwayyin (ann. : ṯw)

• [ṢR] m., asekkiw | m., pl., isekkwan, f., hasekkiwṯ | f., pl., hisekkwin

• [ṢR] m., aseqiw, f., ṯaseqiwṯ

عَبْدٌ ، زِنْجِيٌّ :

يُسْمُّجْ | يُسْمْجَنْ ، ثَيَّ | ثَيِّوِنْ

يُسْمْقْ | يُسْمْقَنْ ، ثَوَيَّ | ثِوَيِّنْ

نَسْكِّوْ | يُسْكُّوَنْ ، هَسْكِّوْثْ | هِسْكُّوِنْ

نَسْقِوْ ، تَسْقِوْثْ

ⵉⴱⵓⵓⵔ | ⵉⴱⵓⵓⵔⵍ, ⵅⴰⵛⵛⴰ |ⵅⴰⵛⵛⵉⵍⵉⵍ

ⵉⴱⵓⵔ | ⵉⴱⵓⵔⵍ, ⵅⴰⵍⴰⵛⵛⴰ | ⵅⵉⵍⴰⵛⵛⵉⵍ

ⴰⴱⵓⵕⵕⵉⵍ | ⵉⴱⵓⵕⵕⵍⵍ, ⵙⴰⴱⵓⵕⵕⵉⵍⵅ | ⵙⵉⴱⵓⵕⵕⵍⵉⵍ

ⴰⴱⵓⵖⵉⵍ, ⵅⴰⴱⵓⵖⵉⵍⵅ

ESPACE (d'un endroit, d'une maison, …)

[ṢḤ] ar., liṭaɛ

→ **Celui qui a de l'espace il cultive un peu de fèves, de lentilles, des pois chiches, de l'orge et du blé :** [ṢḤ] Win ɣr-es liṭaɛ a iṣneɛ šwiyya iḏawen leɛdes lḥummuṣ a iṣneɛ šwi n ṭemẓin šwiyya yirḏen.

مَسَاحَةٌ :

لِخَعْ

مَنْ لَدَيْهِ مِسَاحَةٌ يَزْرَعُ مِنَ الْفَاصُولِيَا وَالْعَدَسِ وَالْحِمَّصُ وَالشَّعِيرِ وَالْقَمْحِ : غْرْ-سْ لِخَعْ ـَ يُصْنَعْ شْوِيَّ يَفَوْنْ لْعَدْسْ لْحُمُّسْ ـَ يُصْنَعْ شْوِ ـَ خْمَزِنْ شْوِيَّ يِرْدَنْ

ⵍⵉⵜⴰⵏ

ⵍⵉⵍ ⵢⴰ-ⵓⴰ ⵍⵉⵜⴰⵏ ⴰ ⵉⴰⵍⵓⵏ ⵛⵍⵉⵛⵛⴰ ⵉⴰⵎⴰⵍⵓⵍ ⵍⵓⵏⴷⵓⴰⵍ ⴰ ⵉⴰⵍⵓⵏ ⵛⵍⵉ ⵜⴰⵓⵔⵣⵉⵍ ⵛⵍⵉⵛⵛⴰ ⵛⵉⴰⵡⵓⵍ

ESSAIM

• [ŠN] m., aglaf | m., pl., igulaf. v. "Abeille noire".

• [MR] m., agʷlaf (ann. : u)

• [MS] m., {a, l}glaf

• [ṢR] f., tusma

ثَوْلٌ ، سِرْبٌ ، جَمَاعَةُ النَّحْلِ :

نَقْلَفْ | يُقْلَفْ

نَقْوْلَفْ

قْلَفْ

تُسْمَ

ⴰⵅⵍⴰⵃ | ⵉⵅⵍⴰⵃ

ⴰⵅⵍⴰⵃ

ⵅⵍⴰⵃ

ⵜⴰⴱⵔⴰ

ESSAYER DE FAIRE QQCH

[ṢḤ] ar., jerreḏ

[ṢḤ] ar., ḥawel

→ **J'essaierai :**

• [ṢḤ] A jerrḏa.

• [ṢḤ] A ḥawla.

→ **Je vais essayer de t'aider :** [ṢḤ] A jerrḇa a k-ɛawna.

جَرَّبَ ، حَاوَلَ :

ژْرْڢْ

حَوْلْ

أُجَرِّبُ :

نَـ ژْرْڢَ

نَـ حَوْلَ

سَأُحَاوِلُ مُسَاعَدَتَكَ : نَـ ژْرْڢَ نَـ كْـعَوْنَ

ⵉⵓⵓⵓⵄ

ⴾⴰⵍⵓⵎ

ⴰ ⵉⵓⵓⵄⴰ

ⴰ ⴾⴰⵍⵎⴰ

ⴰ ⵉⵓⵓⵄⴰ ⴰ ⵕ-ⵃⴰⵍⵍⴰ

ET

v. "Avec", "Et".

ÉTABLE

v. "Ferme".

ÉTAGÈRE (murale, intérieure, incrustée dans le mur, étagère en dur sur laquelle on entrepose l'"akufi")

• [MR] f., ṯazgurṯ. v. "Rangement".

• [MR] f., tazgurt

• [MR] {ṯ}hazgurt

• [MS], [XF] f., ṭaga

• [XF] f., kwata (c'est une fenêtre intérieure, on y pose la bougie qui éclaire la pièce, l'"asexxan", …)

• [MR] f., tiği

• [XF] f., mnara (étagères, à vérifier)

→ Potager encastré sur lequel on entrepose les grandes jarres à provision sèche :

• [MR] f., {ṯ}hazgurṯ n txabit

• [ǦƐ] f., tissi

رَفٌّ :

تَزْڤُرْثْ

تَزْڤُرْتْ

هَزْڤُرْتْ

طَڤَ

كُوَتَ

تِجِ

مْنَرَ

هَزْڤُرْثْ نْـ تْخَبِتْ

تِسِّ

ⵅⴰⵜⵅⵓⵅ

ⵜⴰⵜⵅⵓⵜ

ⵙⴰⵜⵅⵓⵜ

ⵉⴰⵅⴰ

ⵕⵍⴰⵜⴰ

ⵜⵄⵅⵄ

ⵙⴰⵜⵅⵓⵅ ⵏ ⵜⵅⴰⵖⵄⵜ

ⵜⵄⵙⵙⵄ

ÉTAIN

[ṢḤ] m., aldun

قَصْدِيرٌ :

ئَلْدُنْ

ⴰⵎⵏⵓⵏ

ÉTALALEMENT

[ǦƐ] m., afsar. V. "Étendre".

→ Étalement des figues pour le séchage :

[ǦƐ] m., afsar n tazart., v. “Figuier comestible”.

نَشْرٌ :

نَفْسَرْ

نَشْرُ التِّينِ لِتَجْفِيفِهَا : نَفْسَرْ نْـ تَزَرْتْ

ⵓⵃⵙⵓⵙ

ⵓⵃⵙⵓⵙ | ⵜⵓⵅⵓⵙⵜ

ÉTALEMENT

f., ṯussuṯ ?

نَشْرٌ : ثُسُّثْ

ⵅⵙⵙⵙⵅ

ÉTANG, BASSIN (d’eau)

• [ṢḤ] f., ṭamda. v. “Lac”.

• [MR], [XF] f., tamda

• [ṢR] f., ṯamda (ann. : ta, ṯe)

• [MR] top., f., ṯaqeršeṯ

حَوْضٌ ، بِرْكَةٌ :

خَمْدَ

تَمْدَ

ثَمْدَ

ثَقْرْشْثْ

ⵜⵙⵓⵇⵏⵓ

ⵜⵓⵇⵏⵓ

ⵅⵓⵇⵏⵓ

ⵅⵓⵣⵙⵙⵙⵅ

ÉTAT

[ṢḤ], [MR] ar., sing., f., ddulṭ. v. “Pays”

دَوْلَةٌ : دُلْثْ

ⵏⵏⵙⵍⵜⵙ

ÉTÉ

• [ṢḤ] m., anebḏu (ann. : u). v. “Saison”, “Calendrier atlassien”, “Printemps”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ŠN] m., anebḏu (ann. : u)

• [MR] m., anebdu (ann. : u)

→ **Durant l’été :** G unebḏu.

صَيْفٌ :

نَنْفْذُ

نَنْبْذُ

نَنْبْدُ

خِلَالَ الصَّيْفِ : قُـ نُنْفْذُ

ⵓⵍⵙⵏⵙ

ⵓⵍⵙⵙⵙ

ⵓⵍⵙⵙⵏⵙ

ⵅ ⵙⵍⵙⵏⵙ

ÉTINCELLE

[ǦƐ] m., pl., ifeṭṭiwaj

شَرَارَةٌ :

ئِفْطِّوَزْ

ⵉⵃⵙⵉⵉⵉⵍⵓⵏ

ÉTEINDRE

• [ṢḤ] sexsi, hab. sexsuy. v. “Éteint Être”.

• seɣsi

→ **Il a éteint :** [ṢḤ] Issexsi.

→ **Éteins-là ! :** [ṢḤ] Sexsi-ṭ !

أَطْفَأَ : سْخْسِ. عَادَةً ؛ سْخْسُيْ

سْغْسِ

طَفِئَ : ئِسْخْسِ

أَطْفِئْهَا : سْخْسِ-خْ

ⵙⵙⵅⵙⵉ : ⵙⵙⵅⵙⵚ

ⵙⵙⵢⵙⵉ

ⵉⵙⵙⵙⵅⵙⵉ

ⵙⵙⵅⵙⵉ-ⵜⵙ

ÉTEINDRE S’

v. “Disparaître”.

ÊTEINT ÊTRE

• [ṢḤ] xsi. v. “Éteindre”.

• ɣsi

كَانَا مُطْفَأً :

خْسِ

غْسِ

ⵅⵙⵉ

ⵢⵙⵉ

ÉTENDARD, DRAPEAU

[MS] m., senğaq

عَلَمٌ ، لِوَاءٌ :

سْنْجَقْ

ⵙⵙⵏⵢⵣⴰⵣ

ÉTENDRE

[ṢḤ] fser, hab. fesser. v. “Étalement”.

→ **Pourquoi n’avez-vous pas étendu mes djellabas ?** f. **:** Max u ṯefsiremṯ ḳ ṯijellabin-inu ?

→ **Hier nous avons étendu le couscous du mariage dans la cour :** Iḍelli nefser seksu n tmeɣra g ṯlemmast wuxxam.

→ **Je vais étendre le linge :** [ṢḤ] A fersaɣ leḥwayej.

مَدَّ ، نَشَرَ : فْسْرْ. عَادَةً ؛ فْسُّرْ

لِمَاذَا لَمْ تَنْشُرْنَ جَلَّابِيَاتِي : مَخْ ـُ تْفْسِرْمْتْ كْ تِزْلَّبِنْ-نِنُ

مَدَدْنَا بِلْأَمْسِ سْكْسُو الزِّفَافِ فِي فِنَاءِ الْمَنْزِلِ : يِضْلِّ نْفْسْرْ سْكْسُ نَـ تْمْغْرَ قْـ تْلَّمَّسْتْ وُخَّمْ

سَأَقُومَ بِنَشْرِ الغَسِيلِ : نَـ فْرْسْغْ لْحْوَيْزْ

ⵅⵙⵙⵙ : ⵅⵙⵙⵙⵙ

ⵔⴰⵅ ⵙ ⵅⵙⵅⵙⵉⵙⵙⵔⵅ ⵓ ⵅⵉⵏⵙⵎⵎⴰⵙⵉⵏ-ⵉⵏⵙ

ⵉⵉⵙⵎⵎⵉ ⵏⵙⵅⵙⵙ ⵙⵙⵇⵙⵙ ⵏ ⵜⵔⵙⵢⵙⴰ ⵣ ⵅⵎⵙⵔⵔⴰⵙⵜ ⵍⵙⵅⵅⴰⵔ

ⴰ ⵅⵙⵙⵙⵢ ⵎⵙⵇⵍⵍⴰⵙⵙⵏ

ÉTENDRE, ÉTALER (sa couche, son lit)**, JONCHER QQCH**

[ṢḤ] ssu, hab.

• [ṢḤ] ṭessu

• tessu. v. “Lit”.

[ṢḤ] ar., freš. v. “Ameublement”.

→ **J’ai étendu :** [ṢḤ] Ssiɣ.

→ **Il a étendu :** [ṢḤ] Issa

→ **Ils étalent du diss en haut** (i.e., le toit)**, un homme se tient en haut et un autre en bas** (i.e. au sol) **:** [ṢḤ] Feršen iḏels ug jenna wiyen wirḡaz ug jenna yiwen/yiğen g ṯmurṯ.

نَشَرَ شَيْئًا ، فَرَشَ : سُّ. عَادَةً ؛

خْسُّ

نْسُّ

فَرَشَ : فْرْشْ

نَشَرْتُ : سِّغْ

نَشَرَ : يْسَّ

يَفْتَرِشُونَ الدِّيسَ عَلَى السَّقْفِ ، رَجُلٌ يَبْقَى وَاقِفًا فِي الْأَعْلَى وَآخَرٌ فِي الْأَسْفَلِ : فْرْشْنْ يْذْلْسْ نْقْ زْنَّ وِينْ وِرْقْزْ نْقْ زْنَّ يِوْنْ/يِجْنْ قْـ تْمُرْتْ

ⵙⵙ :

ⵜⵙⵙⵙ

ⵜⵙⵙ

ⵃⵙⵛ

ⵙⵙⵉⵢ

ⵉⵙⵙ

ⵃⵙⵙⵛⵙⵏ ⵉⵅⵙⵎⵙ ⵙⵣ ⵏⵙⵏⵏ ⵍⵉⵏⵙⵏ ⵍⵉⵙⵅⴰⵜ ⵙⵣ ⵏⵙⵏⵏ ⵏⵉⵍⵙⵏ/ⵏⵉⵣⵙⵏ ⵣ ⵅⵎⵙⵙⵅ

ÉTOFFE (rectangulaire, en laine ou en coton dont se couvrent les femmes)

ar., sing., melḥafa

مَلْحَفَةٌ : مْلْحَفَ

ⵎⵙⵎⵄⴰⵃⴰ

ÉTOILE

[ṢḤ], [MƐ] m., iṯri | m., pl., iṯran

نَجْمٌ : نِثْرِ | نِثْرَنْ

ⵉⵅⵙⵉ | ⵉⵅⵙⴰⵏ

ÉTOURNEAU

ar., m., azeṛzuṛ

زُرْزُورٌ : نَزْرْزُرْ

ⴰⵜⵙⵇⵜⵙⵇ

ÉTRANGER, OCCIDENTAL, FRANÇAIS, CHRÉTIEN

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., aṛumi (ann. : u) | m., pl., iṛuṃiyen, f., taṛumit (ann. : tṛ). v. “Etranger”, “Langue étrangère”.

• [ṢḤ], [MR] ar., pl., nṣara

أَجْنَبِيٌّ ، غَرْبِيٌّ ، فِرَاسِيٌّ ، نَصْرَانِيٌّ :

نَرُمِ | نِرُمِيْنْ ، تَرُمِتْ

نْصَرَ

ⴰⵙⵙⵍⵉ | ⵉⵙⵙⵍⵉⵢⵙⵏ, ⵜⴰⵇⵙⵍⵉⵜ

ⵏⴱⴰⵙⴰ

ÉTRANGER

[MR] m., abeṛṛani | f., ṯabeṛṛaniṯ, m., pl., ibeṛṛaniyen | f., pl., ṯibeṛṛaniyin. v. “Etranger”, “Langue étrangère”.

أَجْنَبِيٌّ : نَبْرَّنِ | نَبْرَّنِتْ ، نِبْرَّنِيْنْ | تِبْرَّنِينِ

ⴰⴱⵙⵇⵇⴰⵏⵉ| ⵅⴰⴱⵙⵇⵇⴰⵏⵉⵅ, ⵉⴱⵙⵇⵇⴰⵏⵉⵢⵙⵏ | ⵅⵉⴱⵙⵇⵇⴰⵏⵉⵢⵉⵏ

ÉTRANGLER

[ṢḤ] ar., jiyef, hab. ǧiyef

خَنَقَ : ژِيْفْ. عَادَةً ؛ جِيْفْ

ⵏⵉⵢⵙⵃ : ⵅⵉⵢⵙⵃ

ÊTRE conj., prét. (accompli)

[ṢḤ] ili, hab. ṭili

→ **Je suis :** Lliɣ.

→ **Tu es** m., f. **:** Ṯelliḍ.

→ **Il est :** Illa.

→ **Elle est :** [ṢḤ], [MR], Ṯella.

→ **Nous sommes :** Nella.

→ **Vous êtes** m. **:** Ṯellem.

→ **Vous êtes** f. **:** Ṯellamṯ.

→ **Ils sont :** Llan.

→ **Elles sont :** Llanṭ.

→ **Il y a un petit village :** [ṢḤ] Illa iǧ uḏuwwaṛ ḏ ameẓyan.

→ **Que le Seigneur soit avec vous :** [ǦƐ] Ṛebbi ad yili akiḏ-wen.

كَانَا :

يْلِ. عَادَةً ، خْلِ

أَكُونُ : لْغْ

تَكُونُ ، تَكُونِينَ : ثْلِّضْ

يَكُونُ : يْلَّ

تَكُونُ : ثْلَّ

نَكُونُ : نْلَّ

تَكُونُونَ : ثْلَّمْ

تَكُونَّ : ثْلَّمْثْ

يَكُونُونَ : لَّنْ

يَكُونَّ : لَّنْثْخْ

يُوجَدُ قَرْيَةٌ صَغِيرَةٌ : يْلَّ يْجْ نُذُوَّ ذْ نَمْزْيَنْ

رَبِّي مَعَكُمْ : رْبِّ نَدْ يِلِ نَكِذْ-وْنْ

ⵉⵍⵉ : ⵜⴰⵉⵍⵉ

ⵍⵍⵉⵢ

ⵅⴰⵍⵍⵉⵉ

ⵉⵍⵍⴰ

ⵅⴰⵍⵍⴰ

ⵏⴰⵍⵍⴰ

ⵅⴰⵍⵍⴰⵓ

ⵅⴰⵍⵍⴰⵓⵅ

ⵍⵍⴰⵏⵜ

ⵍⵍⴰⵏⵜⴰ

ⵉⵍⵍⴰ ⵉⵅ ⴰⵎⴰⵏⴰⵣ ⵎ ⴰⵓⴰⵔⵉⴰⵏ

ⵣⴰⴱⴱⵉ ⴰⵏ ⵉⵉⵍⵉ ⴰⵣⵉⵎ-ⵏⴰⵏ

ÊTRE conj.

tuɣ

→ **J'étais :** Tuɣ-ayi.

→ **Il était :** Tuɣ-iṯ.

تُغْ

كُنْتُ : تُغْ-ـَيِ

كَانَ : تُغْ-يْثْ

ⵜⴰⵢ

ⵜⴰⵢ-ⴰⵏⵉ

ⵜⴰⵢ-ⵉⵅ

ÊTRE conj., imp.

→ **Sois ! :** Ili !

كُنْ ، كُنِي : يْلِ

ⵉⵍⵉ

ÊTRE conj., aor. (inaccompli)

→ **Je serai :** Aḏ iliɣ.

ⴰⵎ ⵉⵍⵉⵢ

ÊTRE conj.

→ **Je ne suis pas :** U lliɣ ḵ.

سَوْفَ أَكُون : نَدْ يْلِغْ

لَمْ أَكُونْ : ـُ لْغْ كْ

ⴰ ⵍⵍⵉⵢ ⵅ

ÊTRE conj.

→ **Je suis, Me voici/voilà :**

• [ṢḤ] Aql-i.

• [ṢḤ] Aql-iyi.

→ **Tu es, Te voici/voilà** m. **:** [ṢḤ], [MR] Aql-ak.

→ **Tu es, Te voici/voilà** f. **:** [ṢḤ] Aql-am.

→ **Il est, Le voici/voilà :** [ṢḤ] Aqaṯ.

→ **Elle est, La voici/voilà :** [ṢḤ] Aqaṭ.

→ **Nous sommes, Nous voici/voilà :** [ṢḤ] Aql-ana.

→ **Vous êtes, Vous voici/voilà** m. **:** [ṢḤ] Aql-awen.

→ **Vous êtes, Vous voici/voilà** f. **:** [ṢḤ] Aql-awenṭ.

→ **Ils sont, Les voici/voilà :** [ṢḤ] Aqan.

→ **Elles sont, Les voici/voilà :** [ṢḤ] Aqanṭ.

هَا أَنَا ، أَنَّنِي :

نَقْلْ-ـِـ

نَقْلْ-ـِـيِ

هَا أَنْتَ ، أَنَّكَ : نَقْلْ-نَكْ

هَا أَنْتِ ، أَنَّكِ : نَقْلْ-نَمْ

هَا هُوَ ، أَنَّهُ : نَقَتْ

هَا هِيَ ، أَنَّهَا : نَقَخْ

هَا نَحْنُ ، أَنَّنَا : نَقْلْ-نَنَ

هَا أَنْتُمْ ، أَنَّكُمْ : نَقْلْ-نَوْنْ

هَا أَنْتُنَّ ، أَنَّكُنَّ : نَقْلْ-نَوْنْخْ

هَا هُمْ ، أَنَّهُمْ : نَقَنْ

هَا هُنَّ ، أَنَّهُنَّ : نَقَنْخْ

ⵄⴼⵍ-ⴹ

ⵄⴼⵍ-ⴹⵗⴹ

ⵄⴼⵍ-ⵄⴽ

ⵄⴼⵄⵅ

ⵄⴼⵄⵜⵙ

ⵄⴼⵍⵄⵏⵄ

ⵄⴼⵍⵄⵓⵏⵏ

ⵄⴼⵍⵄⵓⵏⵏⵜⵙ

ⵄⴼⵄⵏ

ⵄⴼⵄⵏⵜⵙ

ÊTRE imparfait

→ **J'étais :**

• [ṢḤ] Uɣ-i

• [ṢḤ] Uɣa-yi.

• [ṢḤ] Ṯuɣa-y

• [ṢḤ] Ṭuɣa-y

→ **Tu étais** m. **:** [ṢḤ] Uɣa-yak.

→ **Tu étais** f. **:** [ṢḤ] Uɣa-yam.

→ **Il était :** [ṢḤ] Uɣa-ṯ.

→ **Elle était :** [ṢḤ] Ṯuɣa-ṭ.

→ **Nous étions :** [ṢḤ] Uɣa-yana.

→ **Vous étiez** m. **:** [ṢḤ] Uɣa-yawen.

→ **Vous étiez** f. **:** [ṢḤ] Ṯuɣa-yawenṭ.

→ **Ils étaient :**

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] Uɣa-ṯen.

• [ṢḤ] Ṯuɣa-ṯen

• [ṢḤ] Tuɣa-ṯen

• [ṢḤ] Ṭuɣa-ṯen

→ **Elles étaient :** [ṢḤ] Ṯuɣa-ṯenṭ.

كُنْتُ :

نُغْ-ـِـ

نُغَ-ـِـيِ

نُغَ-ـيْ

خُغَ-ـيْ

كُنْتَ : نُغَ-يَكْ

كُنْتِ : نُغَ-يَمْ

كَانَ : نُغَ-ـتْ

كَانَتْ : نُغَ-ـخْ

كُنَّا : نُغَ-يَنَ

كُنْتُمْ : نُغَ-يَوْنْ

كُنْتُنَّ : نُغَ-يَوْنْخْ

كَانُوا :

ثُغَ-ثْنْ
ثُغَ-ثْنْ
ثُغَ-ثْنْ
ثُغَ-ثْنْ
كُنَّ : ثُغَ-ثْنْخْ

ⵚⵖⴰ-ⵛⴷ
ⵚⵖⴰ-ⵛⴷ
ⵅⵚⵖⴰ-ⵛ
ⵜⵚⵖⴰ-ⵛ
ⵚⵖⴰ-ⵛⴰⵣ
ⵚⵖⴰ-ⵛⴰⵇ
ⵚⵖⴰ-ⵅ
ⵅⵚⵖⴰ-ⵜⵚ
ⵚⵖⴰ-ⵛⴰⵍⴰ
ⵚⵖⴰ-ⵛⴰⵍⵚⵍ
ⵅⵚⵖⴰ-ⵛⴰⵍⵚⵍⵜⵚ
ⵚⵖⴰ-ⵅⵚⵍ
ⵅⵚⵖⴰ-ⵅⵚⵍ
ⵜⵚⵖⴰ-ⵅⵚⵍ
ⵜⵚⵖⴰ-ⵅⵚⵍ
ⵅⵚⵖⴰ-ⵅⵚⵍⵜⵚ

ÉTUDIANT (dans la zaouïa)

[ṢḤ], [MR] ar., pl., lexwan

طَالِبٌ : لْخْوَنْ

ⵍⵚⵅⵍⴰⵍ

ÉTUDIER

v. “Lire”.

EUCALYPTUS COMMUN, GOMMIER BLEU (eucalyptus globulus, fam. myrtaceæ, arbre)

• [XF], [XL] coll., {l}kalitus

• [ṢḤ] coll., {l}kaḟur

أُكَالِيْتُسُ ، شَجَرَةٌ **:**

كَلِتُسْ

كَفُرْ

ⵇⴰⵍⴷⵜⵚⵚ

ⵇⴰⵃⵚⵓ

EUPHORBE RÉVEILLE-MATIN, PETIT ÉCLAIR (lat. euphorbia helioscopia, fam. euphorbiaceæ, plante)

[MS] f., tafura

جِيجَانٌ ، فِرْبِيُونٌ شَمْسِيٌّ ، نَبْتَةٌ **:**

تَفُرَ

ⵜⴰⵃⵚⵓⴰ

EXCAVATION (dans le sol parfois de la maison, servant à la préservation des produits sec issus des récolts pour une conservation à long terme comme les céréales, les légumineuses, ..., en certains endroits du Petit Atlas elles étaient creusées à l’extérieur pour y entasser les neiges hivernales jusqu’à l’obtention de blocs de glaces)**, FOSSE, SILO**

• [ṢḤ], [MR] ar., f., tameṭmurt. v. “Couscous”.

• [ṢḤ] ar., lmeṭmurt

• [MS], [XF] ar., f., meṭmura

• [MƐ] f., tasraft (ann. : ṭ) | f., pl., tiserfin

• [ṢḤ] f., tasraft | f., pl., tisrafin

• [ṢḤ] f. {t}hasraft

→ Excavation pour la glace : [ṢḤ] f., pl., ṯisrafin weḏfal

→ Excavation pour les céréales : [ṢḤ] f., pl., ṯisrafin n imendi

شَوْنَةٌ ، مَخْزَنُ ، حَفْرٌ ، نَقْبٌ ، يُضَعُ فِيهِ الْغَلَّةُ ، فِي الْأَرْضِ لِتَخْزِينِ الْحُبُوبِ وَصِنَاعَةِ كُتَلٍ مِنَ الثَّلْجِ ، مَخْزَنُ الْغَلَّةِ **:**

ثَمْطُمْرْثْ

لْمْطُمْرْثْ

لْمْطُمْرَ

ثَسْرَفْثْ | ثِسْرْفِنْ

ثَسْرَفْثْ | ثِسْرَفِنْ

هَسْرَفْثْ

شَوْنَةٌ خَاصٌّ بِالثَّلْجِ : ثِسْرَفِنْ وْذْفَلْ

شَوْنَةٌ خَاصٌّ بِالْحُبُوبِ : ثِسْرَفِنْ نـ يَمْنْدِ

ⵅⴰⵛⴹⵛⴰⵅ

ⵍⵛⴹⵛⴰⵅ

ⵍⵛⴹⵛⴰⴰ

ⵅⴰⵙⴰⵀⵅ | ⵅⵉⵙⴰⵅⵉⵍ

ⵅⴰⵙⴰⵀⵅ | ⵅⵉⵙⴰⵀⵉⵍ

ⴼⴰⵙⴰⵀⵅ

ⵅⵉⵙⴰⵀⵉⵍ ⵍⴹⵜⵀⴹⵍ

ⵅⵉⵙⴰⵀⵉⵍ ⵏ ⵉⵛⴹⵏⵉⵍ

EXCRÉMENT

• [ṢR] m., iẓẓan

• [ŠN] m., izzan

بِرَازٌ :

ئِزَّنْ

ئِزَّنْ

ⵉⵣⵣⴰⵏ

ⵉⵣⵣⴰⵏ

EXCEPTIONNEL, UNIQUE (qualité de qqch)

[MR] m., aweḥdi (ann. : u) | m., pl., iweḥdiyen (ann. : yi), f., taweḥdit (ann. : te) | f., pl., tiweḥdiyin (ann. : te). v. “Bon”.

→ **C’est du miel exceptionnel :** Ṭamemṭ taweḥdit.

→ **Cette femme prépare un pain à base farine de glands doux exceptionnel :**

Hamɣart-iyu tetegg aɣrum n uḏer d aweḥdi.

• [ṢḤ] {Ṯ}Hameṭṭuṯ-ayini ṭlexsa aɣrum ubelluṭ ḏ axelaf.

اِسْتِثْنَائِيٌّ ، فَرِيدٌ ، جَيِّدٌ :

نَوْحْدِ | نِوْحْدِيْنْ ، تَوْحْدِتْ | تِوْحْدِينْ

نَوْعِيَّةُ هَذَا الْعَسَلِ جَيِّدَةٌ : خَمْمْخْ تَوْحْدِتْ

تَعُدُّ هَذِهِ الْمَرْأَةُ خُبْزَ بَلُّوطٍ مُمَيَّزًا :

هَمْغَرْتْ-يِيُ تْتْقُّ نَغْرُمْ نْـ نُذْرْ دْ نَوْحْدِ

هَمْطُّتْ-نَيِنِ خْلْخْسَ نَغْرُمْ نُبْلُّتْ ذْ نَخْلَفْ

ⴰⵍⴷⴷⵅ | ⵅⵍⴹⴷⴷⵅⴹⵍ, ⵜⴰⵍⴹⴷⵅⵜ | ⵜⵅⵍⴹⴷⵅⵅⵅⵍ

ⵜⴰⵛⴹⵛⵜⴰ ⵜⴰⵍⴹⴷⵅⵜ

ⴼⴰⵛⵢⴰⴰⵜ-ⵅⵅⴹ ⵜⴹⵜⴹⵅⵅ ⴰⵢⴰⴰⵛ ⵏ ⴹⵜⴹⴰ ⵏ ⴰⵍⴹⴷⵅⵅ

ⴼⴰⵛⴹⵉⵉⴹⵅ-ⴰⵅⵅⵍⵅ ⵜⴰⵍⴹⵅⴰⴰ ⴰⵢⴰⴰⵛ ⴹⵙⴹⵍⵍⴹⵉ ⵜ ⴰⵅⴹⵍⴰⵀ

EXTASE (cérémonie de danse au son du bendir)

[MR] ar., lḥaḍreṯ

→ **Il y avait les cérémonies d’extase :** [MR] Ṭella lḥaḍreṯ

حَضْرَةٌ : لْحَضْرْثْ

كَانَ يُوجَدُ الْحَضْرَةَ : خْلَّ لْحَضْرْثْ

ⵍⴷⴰⵉⴰⴹⵅ

ⵜⴰⴹⵍⵍⴰ ⵍⴷⴰⵉⴰⴹⵅ

EXTÉRIEUR

v. “Dehors”.

EXTRACTION

[ǦƐ] f., ṯukksa. v. “Ôter”.

→ L’extraction de miel :

[ǦƐ] f., ṯukksa n tamamṯ. v. “Abeille noire”.

اِسْتِخْرَاجٌ :

ثُكُّسَ

اِسْتِخْرَاجُ الْعَسَلِ : ثُكُّسَ نـ تَمَمْثْ

ⵅⵏⵓⵔⵓ

ⵅⵏⵓⵔⵓ ⵏ ⵜⵓⵎⵓⵎⵅ

F

FABRICANT DE MOULINS

[ṢR] ar., m., araḥwi

صَانِعُ مَطَاحِن : نَرَحْوِ

ⵓⵕⵓⴷⵍⴹ

FABRIQUER, REPRODUIRE FAIRE, PRÉPARER (repas, …)**, OCCUPER S’, DONNER**

• [ṢḤ], [ṂR] ar., ṣneɛ, hab. ṣennaɛ. v. “Elever”.

• [ṢḤ] ṣneɛ-d

→ **Ils fabriquent des planches de bois :** Ṣanɛen lluḥ.

→ **Les Aɣellay possèdent des bêtes de monture et des taureaux qu’ils élèvent** (font reproduire)**, ils ont peu de chèvres :** [ṢḤ] Aɣellay ɣer-sen zwayel ɣer-sen ɪzgar ṣanɛen izgar ṯiɣeṭṭen qlil.

→ **Les Ih Miṣra élèvent** (font reproduire) **des brebis :** [ṢḤ] Ih Miṣra ṣanɛen tullaṯin.

→ **Nous nous occupons des potagers :** [MR] Naṣnaɛ tibḥirin.

→ **Nous nous occupons des chèvres :** [MR] Naṣnaɛ ṯiɣeṭṭan.

→ **Le chêne vert donne des glands doux :** [ṢḤ] Ašḵir iṣnaɛ n abelluṭ ḏ imiẓiḏ.

صَنَعَ ، رَبَّى حَيَوَانَاتٍ ، **هَيَّأَ** وَجْبَةً ، **اِنْهَمَكَ :**

صْنْعْ. عَادَةً ؛ صْنَّعْ

صْنْعْ-دْ

يَصْنَعُونَ قِطَاعَاتٍ خَشَبِيَّةٍ : صَنْعْنْ لُّحْ

نَغْلَّيْ يَمْلِكُونَ دَابَّاتٍ وَثِيرَانٍ الَّذِينَ يُرَبُّونَهُمْ وَلَدَيْهِمْ الْقَلِيلُ مِنَ الْمَاعِزِ : نَغْلَّيْ غْرْ-سْنْ زْوَيْلْ غْرْ-سْنْ يْزْفْرْ صْنْعْنْ يْزْفْرْ ثِغْطَّنْ قْلِلْ

ئِهْ مِسْرَ عُرِفُوا بِتَرْبِيَّةِ النِّعَاجِ : ئِهْ مِسْرَ صَنْعْنْ ثْلَّثِنْ

نَنْهَمِكُ بِالْمَبَاقِلِ : نَصْنَعْ تِبْحِرِنْ

نَنْهَمِكُ بِالْمَوَاعِزِ : نَصْنَعْ ثِغْطَّنْ

يُثْمِرُ السِّنْدِيَانُ الْأَخْضَرُ بَلُّوطًا حُلْوًا : نَشْكِرْ يْصَنْعْ نـ ثَبَلُّطْ ذْ يْمِزِذْ

ⵙⵏⴹⵛ : ⵙⴹⵏⵏⵓⵛ

ⵙⵏⴹⵛ-ⵏ

ⵙⵓⵏⵛⴹⵏ ⵎⵎⴹⵕ

ⵓⵢⴹⵎⵎⵓⵣ ⵢⴹⵓ-ⵙⴹⵏ ⵜⵍⵓⵣⴹⵎ ⵢⴹⵓ-ⵙⴹⵏ ⴹⵜⵅⵓⵓ ⵙⵓⵏⵛⴹⵏ ⴹⵜⵅⵓⵓ ⵅⴹⵢⴹⴻⴻⴹⵏ ⵣⵎⴹⵎ

ⴹⵙ ⵍⴹⵙⵓⵓ ⵙⵓⵏⵛⴹⵏ ⵜⴹⵎⵎⵓⵅⴹⵏ

ⵏⵓⵙⵏⵓⵛ ⵜⴹⵙⵕⴹⵓⴹⵏ

ⵏⵓⵙⵏⵓⵛ ⵅⴹⵢⴹⴻⴻⵓⵏ

ⵓⵚⵣⴹⵓ ⴹⵙⵏⵓⵛ ⵏ ⵓⵙⴹⵎⵎⴹⴻ ⵔ ⴹⵍⴹⵜⴹⵔ

FACE

v. “Visage”.

FACE FAIRE

v. “Voir”.

FAÇON DE CETTE

v. “Ainsi”.

FADE

[ṢḤ] m., amessas

→ **C’est fade :** [ṢḤ] Ḏ amessas

بِلَا طَعْمٍ : نَمْسَّسْ

ذْ نَمْسَّسْ

ⵄⵅⵓⵓⵄⵓ

ⵎ ⵄⵅⵓⵓⵄⵓ

FAGOT (de bois)

[ṢḤ] f., ṯazḏemṯ

حَزْمَةٌ ، رَبْطَةٌ ، مِنْ خَشَبٍ/حَطَبٍ **:** ثَزْذْمْثْ

ⵅⵄⵎⵓⵅⵅ

FAIM

• [ṢḤ], [MƐ] m., laz (ann. : u)

• [ŠN] m., allaz

→ **Je suis affamé** (litt. : Je suis mort de faim) :

• [ṢḤ] Aql-i mmuṯeɣ s ššeṛ.

• [ṢḤ] Aql-i lluẓa mmuṯa.

→ **Il est affamé, Il a grand faim :** [ṢR] Nettan iḷḷuz εiṭa.

جُوعٌ :

لَزْ

ثَلَّزْ

تَضَوَّرْتُ جُوعًا :

نَقْلْ-ئِـ مُّثْغْ سْـ شّْرْ

نَقْلْ-ئِـ لُّزَ مُّثَ

تَضَوَّرَ جُوعًا : نْثَّنْ ثِلُّزْ عِطَ

ⵍⵄⵅ

ⵄⵍⵍⵄⵅ

ⵄⵣⵍ-ⵉ ⵊⵊⵓⵅⵓⵢ ⵙ ⵛⵛⵓⵇ

ⵄⵣⵍ-ⵉ ⵍⵍⵓⵅⵄ ⵊⵊⵓⵅⵄ

ⵏⵓⵜⵜⵄⵏ ⵉⵍⵍⵓⵅ ⵚⵉⵉⵄ

FAIM AVOIR, AFFAMÉ ÊTRE

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN] ḷḷaz, hab. tlaẓa

• [ŠN] llaz, hab. ṭellaz

• [ṢḤ] laz

→ **J’ai faim :**

• Lluẓa.

• Lluzeɣ.

→ **Tu as faim :**

• Ṯelluẓeḍ.

• [ŠN] {Ṯ}Helluẓeḏ.

→ **Il a faim :**

• [ṢḤ], [MƐ] Iḷḷuẓ.

• [ṢḤ] Iluz.

• [ŠN] Illuz.

• [ŠN] Illaz.

→ **Elle a faim :** Ṯelluẓ.

→ **Nous avons faim :** Nelluẓ.

→ **Vous avez faim :** Ṯelluẓem.

→ **Vous avez faim :** Ṯelluẓemṯ.

→ **Ils ont faim :** Lluẓen.

→ **Elles ont faim :** Lluẓenṭ.

جَاعَ ، كَانَا جَائِعًا :

لَّزْ عَادَةً ؛ ثْلَزَ

لَّزْ عَادَةً ؛ ثْلَّزْ

لَزْ

جَعْتُ :
لُزَ
لُزْغْ
جَعْتَ :
تَلُّزْضْ
هَلُّزْضْ
جَاعَ :
ئِلُّزْ
ئِلُزْ
جَاعَتْ : تْلُّزْ
جَعْنَا : نْلُزْ
جَعْتُمْ : تْلُّزْمْ
جَعْتُنَّ : تْلُّزْمْتْ
جَاعُوا : لُّزْنْ
جَعْنَ : لُّزْنْخْ

ⵉⵉⴰⵣ : ⵜⵏⴰⵣⴰ
ⵏⵏⴰⵣ : ⵜⵙⵏⵏⴰⵣ
ⵏⴰⵣ
ⵏⵏⵓⵣⴰ
ⵏⵏⵓⵣⵖ
ⵅⵏⵏⵓⵣⵓⵉ
ⵙⵏⵏⵓⵣⵓⵉ
ⴹⵏⵏⵓⵣ
ⴹⵏⵓⵣ
ⵅⵏⵏⵓⵣ
ⵍⵏⵏⵓⵣ
ⵅⵏⵏⵓⵣⵓⵇ
ⵅⵏⵏⵓⵣⵓⵇⵅ
ⵏⵏⵓⵣⵍ
ⵏⵏⵓⵣⵍⵜⵙ

FAINÉANT

→ **Qu’elle soit blanche ou rouge ses mains sont meurtries/paralysées ?** (la fainéante qu’elle que soit sa caractéristique physique) **:** [ṢḤ] dev., Ṭamellalt ṭazeggʷayṭ ifassen-nnes ihelken/iḵerfen ?

كَانَ مَشْلُولًا : كْرْبْ

بِيضَا وَلَّا حَمْرَا يِدِّيهَا مْكْسَّرِينْ ؟ : خَمْلَّلْتْ خَزْقَّوَغْثْ ئِفَسَّنْ-نْسْ ئِهْلْكَنْ/ئِكَرْفِنْ ؟

ⵜⵙⴰⵇⵓⵏⴰⵏⵜⵙ ⵜⵙⴰⵣⵓⵅⵅⴰⵢⵜⵙ
ⵉⵃⴰⵙⵙⵓⵍ-ⵍⵍⵓⵙ/ⵉⵇⵓⵙⵃⴰⵍ

ⵇⵙⵓⵃ

FAIRE, METTRE, PRÉPARER, ORGANISER, PROVOQUER

• [ṢḤ] eğğ, hab. teğğ

• [MƐ], [MR], [ṢR] egg, hab. ṭegg

• [MR], [ṢR] egg, hab. tegg

→ **J’ai fait :** [ṢḤ] Ğğiɣ.

→ **Il a fait :** [ṢḤ] Iğğa.

→ **Il fait :** [MR] Iṭigg. v. “Provoquer”.

→ **Fais une rigole à l’eau ! :** Eğğ ṯarga i waman !

→ **J’ai fait un parc pour les brebis :** [MƐ] Ggiɣ iğ bufrag gulli.

→ **Nous ferons une noce :** [ṢḤ], [MƐ] A nneg ttrid.

→ **Mets-le à sa place ! :** [MƐ] Gg-iṯ g umḵan-nnes !

→ **Nous préparions du pain :** Negga aɣrum.

→ **Je vais faire le pain :** [ṢḤ] A ṛuḥa aḏ ggra weɣrum.

→ **Nous organisons un mariage :** [MR] Neṭegga ṭriḏ.

• [XF], [MS] m., {a}sexxan

→ **Une marmite en terre :** [ṢḤ] Asexxan n ṭalaɣ.

قِدْرٌ ، حَجْمٌ صَغِير :

نَسْخَّنْ

سْخَّنْ

قِدْرٌ مِنْ طِينٍ : نَسْخَّنْ نَـ خَلَغْ

ⵓⵙⵅⵅⵓⵍ

ⵙⵅⵅⵓⵍ

ⵙⵅⵅⵓⵍ ⵏ ⵜⵙⵓⵎⵓⵢ

FALAISE

v. “Rocher plat”.

FALLOIR

• ar., lazem

• ar., laq

→ **Il faut que tu arrêtes de fumer :** Lazem a ṯhebseḍ ddexxan.

→ **Il faut qu’ils soignent leur père :** Lazem a ḏawin ḇaḇa-ṯsen.

→ **Il faut que vous veniez demain :** Lazem a d-ṯasem azekka.

→ **Il faut enseigner tamazight à nos enfants :** Ilaq a neselmeḏ ṯamaziɣṯ i warrašen-nna.

لَزِمَ ، وَجَبَ :

لْزِمْ

لَقْ

يَجِبُ أَنْ تَتَوَقَّفَ مِنَ التَّدْخِينِ : لْزِمْ ثْحَبْسْضْ دْخَّنْ

يَجِبُ أَنْ يُعَالِجُوا أَبَاهُمْ : لْزِمْ نَـ ذَوِنْ ڢِڢَـثْسْنْ

يَلْزَمُ أَنْ تَأْتُوا غَدًا : لْزِمْ نَـ دْـثَسْمْ نَزْكَّ

يَجِبُ أَنْ نُعَلِّمَ ثَمَزِغْثْ لِأَوْلَادِنَا : ثِلَقْ نَـ نْسَلْمَدْ ثَمَزِغْثْ ثِـ وَرَّشْنْ-نَّ

ⵍⵓⴼⵙⵎ

فَعلَ ، أَعَدَّ ، هَيَّأَ ، سَبَّبَ :

نْجُّ. عَادَةً ؛ ثْجُّ

نْقُّ. عَادَةً ؛ ثْقُّ

نْقُّ. عَادَةً ؛ ثْقُّ

فَعَلْتُ : جِّغْ

فَعَلَ : ئِجَّ

يَفْعَلُ : ئِثِقُّ

أُفْعُلْ قَنَاةً لِلْمَاءِ : نْجُّ ثَرْقَ ثِـ وَمَنْ

قُمْتُ بِبِنَاءِ زَرِيبَةٍ لِلنِّعَاجِ : قَّغْ ئِجْ بُفْرَقْ قُلِّ

سَنُعَدُّ زِفَافًا : نَـ نُّقْ ثُّرِدْ

ضَعْهُ فِي مَكَانِهِ : قُّـئِثْ قُـ نُمْكَنْـنُّسْ

كُنَّا نُهَيِّئُ خُبْزًا : نْقَّ نَغْرُمْ

سَأُعِدُّ الْخُبْزَ : نَـ رُحَ نَذْ قُّرَ وْغْرُمْ

نُعِدُّ زِفَافًا : نْثُقَّ ثْرِذْ

ⵙⵅⵅ : ⵜⵙⵅⵅ

ⵙⵅⵅ : ⵜⵙⵅⵅ

ⵙⵅⵅ : ⵜⵙⵅⵅ

ⵅⵅⵉⵢ

ⵉⵅⵅⵓ

ⵉⵜⵙⵉⵅⵅ

ⵙⵅⵅ ⵅⵓⵙⵅⵓ ⵉ ⵍⵓⵎⵓⵍ

ⵅⵅⵉⵢ ⵉⵅ ⵙⵜⵅⵙⵓⵅ ⵅⵙⵎⵎⵉ

ⵓ ⵍⵙⵅ ⵜⵜⵙⵉⵏ

ⵅⵅ-ⵉⵅ ⵅ ⵙⵎⵣⵓⵍ-ⵍⵙⵙ

ⵍⵙⵅⵅⵓ ⵓⵜⵙⵙⵎ

ⵓ ⵕⵙⵄⵓ ⵓⵔ ⵅⵅⵙⵓ ⵍⵙⵢⵙⵙⵎ

ⵍⵙⵜⵙⵙⵅⵅⵓ ⵜⵙⵙⵉⵔ

FAIT-TOUT (plus petit que “asexxan”, on l’utilise pour “aḵsum”, “lxaluṭa”, utilisé aussi pour y verser le lait de la traite)

• [ṢḤ] ar., m., asexxan. v. “Marmite”.

ⵍⴰⵣ

ⵍⴰⵜⵏⵛ ⴰ ⵅⵄⵏⴱⵙⵏⵉ ⵃⵃⵏⵅⵅⴰⵍ

ⵍⴰⵜⵏⵛ ⴰ ⵜⴰⵡⵉⵍ ⵄⴰⵄⴰ-ⵅⵙⵏⵍ

ⵍⴰⵜⵏⵛ ⴰ ⵃ-ⵅⴰⵙⵏⵛ ⴰⵜⵏⵣⵣⴰ

ⵉⵍⴰⵣ ⴰ ⵍⵏⵙⵍⵏⵛⵏⵜ ⵅⴰⵛⴰⵜⵉⵅⵅ ⵉ ⵡⴰⵙⴰⴳⵏⵍ-ⵍⵍⴰ

FAMILLE, CLAN

[ǦƐ] m., aɛrif | m., pl., iɛerfan

عَائِلَةٌ ، فِرْقَةٌ : نَعْرِبْ | نِعْرْبَنْ

ⴰⵃⵙⵉⵅ | ⵉⵃⵏⵙⵅⴰⵍ

FAMILLE DE BONNE

v. “Licite”.

FANTASSIN

v. “Individu”.

FANE DE NAVET (de la brassica rapa, ils sont cuisinés comme les blettes : “selq”, une fois bouillis, ils sont mélangés à de l’ail, de l’huile et des pommes de terre de petite taille)

• [XF] m., {a}harfil. v. “Navet”.

• [MR] m., {a}harfil n uyagu

وَرَقَةُ اللِّفْتِ :

هَرْفِلْ

هَرْفِلْ نْـ نُيَقُ

ⵉⴰⵙⵅⵉⵍ

ⵙⴰⵙⵅⵉⵍ ⵏ ⵏⵉⴰⵅⵏ

FARD (paupières)

[ṢḤ] f., ṯazulṭ

خِضَابُ جُفُون : تَزُلْخْ

ⵅⴰⵜⵏⵜⵙ

FARINE, SEMOULE FINE

• [MƐ], [MR] m., aren (ann. : ḇʷa). v. “Farine grillée”, “Moisson”, “Moulin à grains”.

• [ṢR], [ŠN] m., aren (ann. : u)

→ **Un sac de semoule :** Ṯaškarṯ bʷaren.

سَمِيدٌ رَقِيقٌ :

تَرْنْ

تَرْنْ

كِيسٌ مِنَ سَمِيدٍ : تَشْكَرْثْ بْوَرْنْ

ⴰⵙⵏ

ⴰⵙⵏ

ⵅⴰⵛⵣⴰⵙⵅ ⵙⴰⵙⵏ

FARINE GRILLÉE (plat traditionnel à base de farine d’orge ou de blé, de caroube, de pois chiche, de maïs grillé mélangé à de l’eau ou de l’huile d’olive et du sucre ou de petit lait)

[ṢḤ] f., ṯajuli

طَحِينٌ ، مِنْ قَمْحٍ أَوْ شَعِيرٍ وَخَرُّوبٍ وَحِمَّصٍ وَذُرَةٍ بَعْدَ تَحْمِيصِهَا الْكُلِّ يُخَلَّطُ بِالْمَاءِ أَوْ الزَّيْتِ الزَّيْتُونِ بِالسُّكَّرِ أَوِ الْحَلِيبِ **:** تَزُلِ

ⵅⴰⵏⵏⵉ

FARINE GRILLÉE (mélange de farine de “irḏen”, blé et de “ḥimaz”, pois chiches secs et grillés auxquels on rajoute “uḏi”, beurre pour lier le tout, pour d’autres, c’est un plat traditionnel à base de blé ou d’orge cueilli à l’état laiteux, cuit à la vapeur, nettoyé, séché et puis broyé jusqu’à l’obtention d’une farine, chez les Aït Khlifa elle se compose de semoule de blé, de farine

de pois chiches, de farine de maïs mélangée à l'huile d'olive et à du sucre)

• [MR], [ǦƐ] m., arkul. v. "Semoule".

• [MR] f., tabsist

• [XF] f., bsisa (chez les Aït Khlifa, elle se compose d'huile, d'œufs qu'on ajoute à de la semoule, le tout est cuit dans l'"asexxan", c'est un plat consommé au petit déjeuner)

• [MR] f., tarwint

• [MR] f., {ta}rwint

• [XF] f., rwina

→ **Cette farine-là :**

• [MR] arkul-aya

• [MR] arkul-ayin

→ **Ce mélange de farine se réalise avec des pois chiches et des céréales :** [MR] Rwint a xeḏmen-t s lḥemmaṣ s imendi.

→ Soupe à base de semoule de céréale :

[MR] {l}šurbeṯ uwarḵul

→ Un plat de céréales concaccées au beurre :

[MR] dim., sing., tabaqṣit uwarḵul s wuḏi

طَحِينٌ مُجَمَّصٌ ، مِنْ قَمْحٍ ، حِمَّصٍ مُجَفَّفٍ ، يُخَلَّطُ الْكُلُّ وَيُوضَعُ فِيهِ زُبْدَةً **:**

نَرْكُلْ

تَبْسِسْتْ

بْسِسَ

تَرْوِنْتْ

رْوِنْتْ

رْوِنَ

هَذَا الطَّبِيخ :

نَرْكُلْ-نَيَ

نَرْكُلْ-نَيِنْ

هَذَا الطَّبِيخ يُصْنَعُ مِنْ حِمَّصٍ وَحُبُوبٍ : رْوِنْتْ نَـ خْذْمْنْ-تْ سْـ لْحْمَّصْ سْـ يْمْنْدِ

حَسَاءٌ مِنْ حُبُوبٍ : شُرْبْتْ نُوَرْكُلْ

طَبَقٌ مِنْ حُبُوبِ الْمَجْرُوشِ بِالزُّبْدَةِ : تَبَقْصِتْ نُوَرْكُلْ

ⵓⵔⴽⵓⵍ

ⵜⵓⴹⵉⴰⵜ

ⴹⵉⴰⴰ

ⵜⵓⵍⵅⵍⵜ

ⵍⵅⵍⵜ

ⵍⵅⵍⴰ

ⵓⵔⴽⵓⵍ-ⵓⵉⴰ

ⵓⵔⴽⵓⵍ-ⵓⵉⵅⵍ

ⵍⵅⵍⵜ ⵓ ⵅⵓⵜⵕⵓⵍ-ⵜ ⴰ ⵍⵇⵓⵛⵛⵓⵎ ⴰ ⵅⵛⵓⵍⵏⵅ

ⵚⵓⴹⵓⵅ ⵓⵍⵓⵍⵣⵓⵍ

ⵜⵓⴹⵓⵣⵎⵅⵜ ⵓⵍⵓⵍⵣⵓⵍ ⴰ ⵍⵓⵜⵅ

FATIGUE

[ṢḤ] f., tiḥel

تَعَبٌ : تِحْلْ

ⵜⵅⵇⵓⵍ

FATIGUÉ ÊTRE

[ṢḤ] aḥel, hab. taḥel

→ **Il est fatigué :** [ṢḤ] Yuḥel.

→ **Il était fatigué :** [ṢḤ] Tuɣ-iṯ yuḥel.

→ **Elle n'est pas fatiguée :** U tuḥil ḵ.

كَانَ مُتْعَبًا : نَحْلْ. عَادَةً ؛ تَحْلْ

هُوَ مُتْعَبٌ : يُحْلْ

كَانَ مُتْعَبًا : تُغْ-يَثْ يُحْلْ

لَيْسَت مُتْعَبَة : نُـ تُحِلْ كْ

ⴰⴷⵉⵏ : ⵜⴰⴷⵉⵏ

ⵙⵉⴷⵉⵏ

ⵜⵉⵢ-ⴹⵅ ⵙⵉⴷⵉⵏ

ⵉ ⵜⵉⴷⴹⵏ ⵓ

FAUCHÉ ÊTRE

v. “Moissonner”.

FAUCHER

v. “Moissonner”.

FAUCILLE (outil utilisé pour les moissons “ṯimegra”)

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., amger | m., pl., imgran. v. “Moisson”.

• [MR] m., inger

• [ŠN] m., amjer | m., pl., imjran

• [ṢR] m., amjer (ann. : wu) | m., pl., imjran

• [MR] ar. ?, lmenǧel

مِنْجَلٌ :

نَمْقُرْ | يِمْقُرَنْ

يِنْقُرْ

نَمْزُرْ | يِمْزُرَنْ

نَمْزُرْ | يِمْزُرَنْ

لْمَنْجَلْ

ⴰⵎⵅⵉⵓ | ⴹⵎⵅⵓⴰⵍ

ⴹⵍⵅⵉⵓ

ⴰⵎⵏⵉⵓ | ⴹⵎⵏⵓⴰⵍ

ⴰⵎⵏⵉⵓ | ⴹⵎⵏⵓⴰⵍ

ⵏⵎⵉⵍⵅⵉⵏ

FAUX (outil utilisé pour les moissons “ṯimegra”)

• [ǦƐ] m., amger afrangawi. v. “Moisson”.

• [ǦƐ] m., amger uṛumi

مِحَشٌّ :

نَمْقُرْ نَفْرَنْقَوِ

نَمْقُرْ نُرُمِ

ⴰⵎⵅⵉⵓ ⴰⵜⵓⴰⵍⵅⴰⵍⵉⴹ

ⴰⵎⵅⵉⵓ ⵉⵣⵉⵎⴹ

FAUX

[ṢḤ] ar., xaṭi

خَاطِئٌ : خَطِ

ⵅⴰⵟⴹ

FAUX CRESSON DE FONTAINE, ACHE NODIFLORE (lat. apium nodiflorum, fam. apiaceæ, plante)

[ṢḤ] f., lunǧa (ann. : ll)

لُونْجَة ، نَبْتَةٌ :

لُنْجَ

ⵏⵉⵍⵅⴰ

FAUX FENOUIL (lat. thapsia garganica, fam. apiaceæ, plante)

[MS] m., {a}bu nafeɛ

→ La racine de couleur noir est toxique :

[ṢḤ] m., aḏeryes

دَرِيس ، بُو نَافِع ، ثَافْسِيَا غَارْغَانِيكَا ، نَبْتَةٌ :

بُـ نَفْعْ

جَذْرُ الدَّرِيسِ : نَذْرْيْسْ

ⵊⵉ ⵏⴰⵜⵉⵛ

ⵓⵎⵓⵔⵓⵙ

FAVIÈRE

v. “Fève”.

FÉCONDER LES FIGUES (en accrochant des caprifigues, fruits du caprificus dans les branches des figuiers comestible)

[MS] ar., ḏekker. v. “Figuier mâle”.

لَقَحَ ثِمَارَ التِّينِ :
دْكُّرْ

ⵎⵓⵕⵕⵓⵔ

FÉDIA (fedia cornucopiæ, plante)

[XF], [MR] m., {a}takkuk

؟ ، نَبْتَةٌ :
تَكُّكْ

ⵜⵓⵕⵕⵓⵕ

FÉLICITER

[ṢḤ] ar., ḥammeḏ

→ **Demain nous irons féliciter notre voisine qui a eu une fille :** [ṢḤ] Azekka a nnṛuḥ nḥammeḏ ǐjareṯ-na yerna-d ɣer-es abučiṯ.

هَنَّأَ : حَمَّدْ

سَنَذْهَبُ غَدًا عِنْدَ جَارَتِنَا كَيْ نُهَنِّئُهَا عَلَى مَوْلُودِهَا الْجَدِيدِ : نَزْكُ نَـ نْرُحْ نْحَمَّدْ لْزْرْثْـنَ يْرْنَـدْ غْرْـسْ نَبُجِثْ

ⵅⵓⵇⵇⵓⵎ

ⵓⵜⵓⵕⵕⵓ ⵓ ⵍⵍⵕⵓⵅ ⵍⵅⵓⵇⵇⵓⵎ
ⵍⵊⵓⵓⵅⵓⵍ ⵙⵓⵓⵍⵓⵏ ⵜⵓⵓⵓⵏⵓⵙ
ⵓⵖⵓⵛⵉⵅ

FEMELLE

f., ṯawṯemṯ | f., pl., ṯiwṯmin. v. “Femme”, “Mâle”.

أُنْثَى : ثَوْثْمْثْ | ثِوْثِمِنْ

ⵅⵓⵍⵅⵓⵇⵅ | ⵅⵉⵍⵅⵇⵉⵍ

FEMME, ÉPOUSE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯameṭṭuṯ (ann. : tm) | f., pl., ṯiseḏnan (ann. :ts ?). v. “Femelle”.

• [ṢḤ], [MR] ar., pl., lxalaṯ

→ **Une femme :** Išt ṭmeṭṭuṯ.

→ **Les femmes sont parties :** [ṢḤ], [MƐ] : Ṛuḥent tseḏnan.

نِسَاءٌ ، زَوْجَةٌ : مَرْأَةٌ

ثَمْطُّثْ | ثِسْدْنَنْ

لْخَلَثْ

اِمْرَأَةٌ وَحِدَة : نِشْتْ خْمْطُّثْ

ذَهَبْنَ النِّسَاءُ : رُحْنْتْ ثْسْدْنَنْ

ⵅⵓⵇⵓⵜⵜⵓⵅ | ⵅⵉⵙⵓⵎⵍⵓⵍ

ⵍⵅⵓⵍⵓⵅ

ⵉⵛⵜ ⵜⵙⵇⵓⵜⵜⵓⵅ

ⵙⵓⵅⵓⵍⵜ ⵜⵙⵓⵎⵍⵓⵍ

FENÊTRE

• [MR] f., ṯaqwaṭ

• [ṢḤ], [ṢR] sing., ttaq | [ṢR] pl., leḍwaq

نَافِذَةٌ :
ثَقْوَثْ

ثَّقْ | لْضْوَقَ

ⵅⵓⵥⵍⵓⵜⵙ

ⵜⵜⵓⵥ | ⵍⵓⵜⵍⵓⵥ

FENOUIL COMMUN (lat. fœniculum vulgaren, syn. fœniculum officinale, fam. apiaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., abesbes

• [ṢḤ], [YƐ] m., {a}besbas

بَسْبَاس ، شَمَّارٌ ، نَبْتَةٌ :

نَبْسْبْسْ

بْسْبْسْ

ⴰⵙⵙⵓⵙⵙⵓ

ⵙⵙⵓⵙⴰⵓ

FER

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS] m., uzzal. v. "If commun".

• [MR], [ṢḤ] ar., laḥdid (ann. : ll)

• [ṢḤ] ar., laḥdiḏ

حَدِيدٌ :

نُزَّلْ

لَحْدِدْ

لَحْذِذْ

ⵚⴾⴾⴰⵍ

ⵍⴰⴾⴰⵏⴰ

ⵍⴰⴾⴰⵎⴰ

FER À CHEVAL

[MS] f., ṣfiḥa

حُدْوَةُ الْحِصَانِ :

صْفِحَ

ⵔⵜⵃⴰⴾⴰ

FERME, BERGERIE, PARC (à moutons)**, HAIE, ENCLOS, ÉTABLE, ÉCURIE, DOMAINE AGRICOLE**

• [ṢḤ], [ṢR] m., afrag. v. "Patio".

• [MƐ] m., afrag (ann. : bu) | m., pl., ifragen

• [MR] m., afrag n tɣeṭṭen

• [MR] m., afrag n lešyeṯ

• [ṢḤ] m., afraǧ | m., pl., ifraǧen

• [MS], [XF] m., {a}ɛzib

• [ṢḤ], [MR], [XF] top., sing., laɛzib (petite maison, en "iḏels", pour les pâturages)

• [MR], [ǦƐ], [XL] pl., laɛzayeb

• [MS] ar., sing., ḥawš

• [ṢḤ], [MR], [MS] m., adaynin

• [MS] m., {a}daynin

• [ṢḤ] m., gurbi adaynin

→ Parties qui composent l'étable :

• [XF] f., mxalfa (adaynin)

• [XF] f., lxalfa (séparation entre la maison ou se trouvent les humains et la partie réservée aux animaux)

• [MS] f., aguz (adaynin)

• [XF] f., laguz (adaynin)

• [XF] f., lagguz

مَزْرَعَةٌ ، حَوْشٌ ، زَرِيبَةٌ :

نَفْرَقْ

نَفْرَقْ | نِفْرَقْنْ

نَفْرَجْ | نِفْرَجْنْ

نَفْرَقْ نْـ نْغْطُّنْ

نَفْرَقْ نْـ لْشْيْثْ

نَغْزِبْ

لَغْزِبْ

لَغْزَيْبْ

حَوْشْ

نَدَيْنِنْ

دَيْنِنْ

• ar., ɣleq

→ **Ferme la porte ! :** [ṢḤ] Err ṯawwurṯ !

→ **En hiver, je ferme tôt :** Ḏeg tegrest ɣelqa ziḳ.

غَلَقَ :

نْرٌ

غْلْقْ

اِغْلِقِ الْبَابَ : نْرٌ تَوُّرْثْ

سأُغْلِقُ بَاكِرًا فِي الشِّتَاءِ : ذْقْ تْقُّرْسْتْ غْلْقَ زِكْ

ⵙⵓⵓ ⵅⴰⵍⵍⵙⵓⵅ

ⵎⵙⵅ ⵜⵙⵅⵓⵙⵙⵜ ⵢⵙⵏⵣⴰ ⵕⴷⵣ

FERMETURE, COUVRIR ACTION DE

• [ǦƐ] m., amḏel. v. “Couvrir”, “Couver”, “Couvrir Se”.

• [ǦƐ] f., timḏelt

إِغْلَاقٌ :

نَمْذْلْ

تِمْذْلْتْ

ⴰⵎⵎⵙⵏ

ⵜⴷⵎⵎⵙⵏⵜ

FÉRULE COMMUNE (lat. ferula communis, fam. apiaceæ, plante)

[MS] m., εassal

→ La tige sèche de la férule commune est légère et très résistante, elle est utilisée dans la confection de ruche traditionnelle ou en tant qu’attelle ou tuteur pour maintenir un membre cassé ou de jeunes arbres :

• [ṢḤ] m., uffal (ann. : u, uwu)

• [ṢḤ] f., kelxa

قُرْبِ نَدَيْنِنْ

الْأَجْزَاءُ اللَّتِي تُكَوِّنُ مِبِيتَ الْمَاشِيَةِ :

مْخَلْبَ

لْخَلْبَ

نَقُرْ

لَقُرْ

لَقُّرْ

ⴰⵃⵓⴰⵅ

ⴰⵃⵓⴰⵅ | ⵄⵃⵓⴰⵅⵙⵏ

ⴰⵃⵓⴰⵅ | ⵄⵃⵓⴰⵅⵙⵏ

ⴰⵃⵓⴰⵅ ⵏ ⵜⵢⵙⵉⵉⵙⵏ

ⴰⵃⵓⴰⵅ ⵏ ⵎⵙⵇⵣⵙⵅ

ⴰⵛⵕⵄⵙ

ⵎⴰⵛⵕⵄⵙ

ⵎⴰⵛⵕⴰⵣⵙⵙ

ⵅⴰⵍⵇ

ⴰⵏⴰⵣⵏⵄⵏ

ⵏⴰⵣⵏⵄⵏ

ⵅⵙⵓⵙⵄ ⴰⵏⴰⵣⵏⵄⵏ

ⵇⵅⴰⵎⵃⴰ

ⵎⵅⴰⵎⵃⴰ

ⴰⵅⵙⵕ

ⵎⴰⵅⵙⵕ

ⵎⴰⵅⵅⵙⵕ

FERMENTER

[ṢḤ] ar., xemmar, hab. ṭxemmar

خَمَّرَ : خْمَّرْ. عَادَةً ؛ تْخْمَّرْ

ⵕⵙⵇⵇⴰⵓ : ⵜⵙⵕⵙⵇⵇⴰⵓ

FERMER

• [ṢḤ] err. v. “Rendre”.

• [MS], [MR], [XF] coll., {le}klax

→ Une ruche en tige sèche de férule commune :

• [ṢḤ] dim., sing., ṯayrast uwuffal

• [MR] dim., sing., ṯayrast n leklax

• [ṢḤ] m., ayras uffal

كَلْخٌ كَبِير ، كَلْخٌ شَائِع ، شُجَيْرَةٌ :

عَسَّلْ

سَاقُ كَلْخٍ جَافٍّ:

نُفَّلْ

كُلْخَ

كُلْخْ

خَلِيَّةُ نَحْلٍ مَصْنُوعَةٌ مِنْ سَاقِ كَلْخٍ جَافٍّ :

ثَغْرَسْتْ نُوُفَّلْ

ثَغْرَسْتْ نْـ لْكْلَخْ

نَغْرَسْ نُفَّلْ

ⵛⵓⴰⴰⵍ

ⵙⵜⵜⵓⵍ

ⵣⵙⵍⵅⵓ

ⵣⵍⵓⵅ

ⵅⵓⵢⵓⴰⵜ ⵙⵍⵙⵜⵜⵓⵍ

ⵅⵓⵢⵓⴰⵜ | ⵍⵙⵣⵍⵓⵅ

ⵓⵢⵓⴰ ⵙⵜⵜⵓⵍ

FESSE

• [ŠN] f., {ṯa}haqenniṯ | f., {ṯa}hiqennin

• f., termeṯ

• f., tameṣṣat (ann. : tme)

• [ṢR] m., ameṣṣaṭ | m., pl., imeṣṣaḍen

• [ṢR] m., {a}kuli | m., pl., ikulen

أَلْيَةٌ :

هَقْنِّتْ | هِقْنِّنْ

تْرْمْتْ

تَمْصَّتْ

نَمْصَّطْ | نِمْصَّضْنْ

كُلِ | نِكُلْنْ

ⴰⵣⵙⵍⵍⵅⵅ | ⴰⵅⵣⵙⵍⵍⵅⵍⵅⵍ

ⵜⵙⵓⵎⵙⵅ

ⵜⵓⵎⵙⴰⴰⵓⵜ

ⵓⵎⵙⴰⴰⵓⵉ | ⵅⵎⵙⴰⴰⵓⵉⵙⵍ

ⵣⵙⵍⵅ | ⵅⵣⵙⵍⵙⵍ

FÊTE

[MR] f., ṯameɣra (ann. : tm) | f., pl., ṯimeɣriwin. v. “Noce”, “Mariage du chacal”.

اِحْتِفَالٌ : ثَمْغْرَ | ثِمْغْرِونْ

ⵅⵓⵎⵙⵢⵓⴰ | ⵅⵅⵎⵙⵢⵓⵅⵍⵅⵍ

FEU

• [ṢḤ] f., ṯimes (ann. : ṯm), dim., sing., ṯimesṯ. v. “Flamme”.

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., times

• [MR] f., ṯimessi (ann. : ṯm)

→ **Mets du bois dans le feu ! :** [ṢḤ] Aṣnaɛ iqšuḏen ḏeg ṯmes !

نَارٌ :

ثِمْسْ

تِمْسْ

ثِمْسِّ

ضَعْ خَشَبًا عَلَى النَّارِ : نَصْنَعْ نِقْشُذْنْ ذْقْـ ثْمْسْ

ⵅⵅⵎⵙⵓ

ⵜⵅⵎⵙⵓ

ⵅⵅⵎⵙⵓⵓⵅ

ⵓⴰⵏⵓⵛ ⵉⴷⴳⵏⵏⴰⵏ ⵏⵏⵅ ⵅⵍⵏⴰ

FEUILLE (papier pour l'écriture, …)

[ṢḤ], [MƐ] lḵayeḍ

وَرَقَةٌ ، لِلْكِتَابَةِ : لْكَغْضْ

ⵎⴽⵓⵢⵏⴹ

FEUILLE (papier, arbres et plantes)

• [MR] m., afer

• [ṢḤ], [MR] ar., coll., {l}werq

→ **Sa feuille … :** [MR] Lwerq-nnes …

وَرَقَةٌ ، لِلْكِتَابَةِ ، لِلشَّجَرَةِ وَالنَّبَاتَاتِ :

نَفْرْ

وْرْقْ

وَرَقَتُهُ : لْوْرْقْ-نْسْ

ⵓⵃⵏⵓ

ⵍⵏⵓⴷ

ⵎⵍⵏⵓⴷ ⵍⵏⵓ

FÈVE (lat. vicia faba, fam. fabaceæ, plante, les fèves fraîches sont cuites à la vapeur et enduites d'huile d'olive et de beurre, …)

• [ṢḤ], [MR], [MS] m., ibiw | m., pl., ibawen. v. "Pain", "Collier de fèves".

• [ŠN] m., abaw | m., pl., ibawen

• [ṢR] m., {a}baw | m., pl., ibawen

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., pl., iḇawen

• [ṢR] m., pl., {i}bawen

فُولٌ ، نَبْتَةٌ :

ئِبِوْ | ئِبَوْنْ

نَبَوْ | ئِبَوْنْ

بَوْ | ئِبَوْنْ

ئِفِوْنْ

بَوْنْ

ⵉⵜⵉⵍ | ⵉⵜⵓⵍⵏⴰ

ⵓⵜⵓⵍ | ⵉⵜⵓⵍⵏⴰ

ⵜⵓⵍ | ⵉⵜⵓⵍⵏⴰ

ⵉⴰⵓⵍⵏⴰ

ⵜⵓⵍⵏⴰ

FÈVE AVEC SA GOUSSE

[XF] m., {a}ɣmud

فُولٌ بِقَرْنِهِ :

غْمُدْ

ⵢⵅⵓⴷ

FÈVES FRAÎCHES GRILLÉES (sur le poêlon en terre cuite "afan")

• [MS], [XF] coll., merqiqeš

• [MS] coll., berqiqeš

• [MS], [ǦƐ] coll., berqiquš

فُولٌ طَازَجٍ مُحَمَّصٌ ، فِي مِقْلَاةٍ فَخَّارِيَّةٍ :

مْرْقِقْسْ

بْرْقِقْشْ

بْرْقِقُشْ

ⵅⵏⵓⴷⵉⴷⵏⵅ

ⵜⵏⵓⴷⵉⴷⵏⵅ

ⵜⵏⵓⴷⵉⴷⵏⵅ

FÉVRIER

[XF] furar. v. "Calendrier atlassien".

فِبْرَايِر :
فُرَرْ

ⵂⵓⵓⵓ

FIÈVRE

[MR] f., tawla

حُمَّى : تَوْلَ

ⵜⵓⵍⵍⵓ

FIGUE (fraîche ou sèche, fruit du ficus carica)

• [MR] f., tazart | [MS] f., pl. tazarin. v. “Figuier comestible”.

•[ṢḤ], [ǦƐ] f., ṯazarṯ

• [ṢḤ], [MR] f., tazarṯ

• [MR], [ǦƐ] f., ṯazarṯ

• [MR] f., {ṯ}azarṯ

• [ŠN] f., {ṯ}hazarṯ

• [ŠN] f., {ṯ}hazzarṯ

• [ŠN] f., ṭazzarṯ

→ Une figue :

[ṢḤ] f., taḥebbaṭ n tazerṯ

تِينَةٌ ، طَازَجَةٌ أَوْ مُجَفَّفَةٌ ، ثَمَرَةٌ **:**
تَزَرْتْ ، تَزَرِنْ
ثَزَرْثْ
تَزَرْثْ
ثَزَرْثْ
ثَزَرْثْ
هَزَرْثْ
هَزَّرْثْ
خَزَّرْثْ
تِينَةٌ وَاحِدَةٌ : تَحْبَّخْ نـ تَزْرْتْ

ⵜⵓⵅⵓⵓⵜ | ⵜⵓⵅⵓⵓⵇⵍ

ⵅⵓⵅⵓⵓⵅ

ⵜⵓⵅⵓⵓⵅ

ⵅⵓⵅⵓⵓⵅ

ⵓⵅⵓⵓⵅ

ⵕⵓⵅⵓⵓⵅ

ⵕⵓⵅⵅⵓⵓⵅ

ⵜⵙⵓⵅⵅⵓⵓⵅ

ⵜⵓⵄⵏⵏⵓⵜⵙ | ⵜⵓⵅⵏⵓⵜ

FIGUE (variété atlassienne, fruit du ficus carica)

→ Figue dite “blanche”, dénomination générale :

• [ṢḤ] f., ṯazarṯ ṯazigzawṯ. v. “Figuier comestible”.

• [ṢḤ] f., ṯazarṯ ṯazegzawṯ

• [ṢḤ] f., ṯazarṯ ṯamellalṯ

• [ŠN] f., {ṯ}hazarṯ ṭamellalṭ

• [MR] f., {ṯ}azarṯ abiyyuḍ

• [MR] ar., f., bayyuḍi

→ Figue dite “noire”, dénomination générale, les graines de certaines variétés de figues noires sont utilisées en teinture pour l’obtention d’une couleur pourpre :

• [MR] f., {ṯ}azarṯ {ṯ}aberkanṯ

• [ṢḤ] f., tazart tazigzawt

• [ṢḤ] f., tazart azigzaw

→ Figue dite “tardive”, dénomination générale :

• [ṢḤ], [MR] ar., m., axrif | m., pl., ixrifen (ann. : we)

• [ŠN] f., {ṯ}axrerfiṯ

• [MS] m., {a}karmus

→ Figues de la variété “tabakurt”:

• [MR] f., {ṯ}azarṯ n ubakur

• [ṢḤ] coll., abak̲ur (ann. : u)

• [MR] coll., abakur

• [ṢR] coll., {l}bak̲ur

• [MS] coll., bakur kaḥḥuli

• [MS] coll., bakur ɛeṛbiya

• [MS] coll., bakur fransis

• [ŠN] f., {t̲}hisemtit̲

• [MS] ar., f., d̲uwayga

→ Figues de la variété "tagusimt":

• [XF] m., agusim. v. "Noix", "Coque", "Noyer".

→ Figues de la variété "tabeṛṛant":

• [MR] m., abeṛṛan (ann. : u)

• [MS], [XF] m., {a}beṛṛan

• [MR] f., {t̲}azart̲ ubeṛṛan

→ Figues de la variété "t̲ašadiwt" :

• [MR] m., ašad̲iw | m., pl., išad̲iw

• [MR] ar., f., {l}x̣uḍriya (idem que "t̲ašediwt")

→ Figues de la variété "tilijdu, tilijdiwt" :

• [XF] m., {i}lijdu

→ Figues de la variété "t̲abuxlift":

• [XF], [MS] m., {a}bu xlifi

→ Figues de la variété "taɛamrust" :

• [XL] m., {a}ɛamrus

• m., aɛamrus

→ Figues de la variété "tazenjart":

• [ṢḤ] m., azenjaṛ | m., pl., izenjaren

→ Figues de la variété "tabuzer-zert" :

• [MS] m., {a}bu zerzer

→ Figues de la variété "t̲ab̲jawit̲":

• [ṢḤ] f., t̲azart̲ ub̲ejawi

→ Figues de la variété "taḥayant":

• [MS] m., {a}ḥayyan

→ Autres types de figues :

• [ṢḤ] f., t̲azart̲ t̲ashanwit̲

• [MS] f., blaxšun (figue dite "blanche", couleur vert-blanc, utilisé en confiture)

• [MS] f., zarrugi (figue dite "blanche", couleur vert foncé)

• [MS] f., fenṭasa

• [MS] f., xayrana

• [ǦƐ] m., bušelxadem

• [ǦƐ] m., aselṭani

• [MR] m., abebbuš (idem que "ɛenq leḥmam")

• [MR] ar., ɛenq leḥmam (idem qu'"abebbuš", de couleur violet-rouge)

• [MR] m., mzeyyet

• [MS] m., ḥarruši

• [MS] m., ḥammuri

تِينَةٌ أَطْلَسِيَّةٌ مُتَنَوِّعَةٌ ، ثَمَرَةٌ :

تِينَةٌ بَيْضَاءٌ :

تَزَرْتْ تَزِقْزَوْتْ

تَزَرْتْ تَزْقُزَوْتْ

تَزَرْتْ تَمْلَّلْتْ

هَزَرْتْ خَمْلَّلْخْ

تَزَرْتْ تَبِيُّضْ

بَيُّضِ

تِينَةٌ سَوْدَاءٌ :

تَزَرْتْ تَبْرْكَنْتْ

تَزَرْتْ تَزِقْزَوْتْ

تَزَرْتْ تَزِقْزَوْ

بُـ زْرْزْرْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَابْجَاوِيتْ'' :
تْزَرْتْ نُفْزَوِ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَاحَايَّانْتْ'' :
حَيَّنْ
أَنْوَاعٌ مُخْتَلِفَةٌ مِنَ التِّينِ :
تْزَرْتْ تْسْهَنْوِتْ
بْلَخْشُنْ
زَرُّقِ
فْنْطَسَ
خَيْرَنَ
بُشْلْخَدْمْ
نَسْلْطَنِ
نَبْبُّشْ
عْنْقْ لْحْمَمْ
مْزْيُّتْ
حَرُّشِ
حَمُّرِ

ⵣⵓⵔⵔⴰⵛ
ⵅⴰⵜⴰⵔⵅ ⵅⴰⵜⴹⵟⵜⴰⵍⵅ
ⵅⴰⵜⴰⵔⵅ ⵅⴰⵜⵓⵟⵜⴰⵍⵅ
ⵅⴰⵜⴰⵔⵅ ⵅⴰⵎⵓⵏⴰⵏⵅ
ⴼⴰⵜⴰⵔⵅ ⵜⵙⴰⵎⵓⵏⴰⵏⵜⵙ
ⴰⵜⴰⵔⵅ ⴰⵙⴹⴹⵓⵉ
ⵙⴰⴹⴹⵓⵉⴹ
ⴰⵜⴰⵔⵅ ⴰⵙⵓⵔⴰⵅ
ⵜⴰⵜⴰⵔⵜ ⵜⴰⵜⴹⵟⵜⴰⵍⵜ
ⵜⴰⵜⴰⵔⵜ ⴰⵜⴹⵟⵜⴰⵍ
ⴰⵅⵔⴹⵃ | ⴹⵅⵔⴹⵃⵓⵏ
ⴰⵅⵔⵓⵔⵃⴹⵅ
ⵣⴰⵔⵎⵓⵙ
ⴰⵜⴰⵔⵅ ⵏ ⵓⵙⴰⵣⵓ

تْزَرْتْ تْسْهَنْوِتْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''أَخْرِيفْ'' :
نَخْرِفْ | نِخْرِفْنْ
نَخْرْرْفِتْ
كَرْمُسْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''أَبَاكُورْ'' :
نَزَرْتْ نْـ نُبَكُرْ
نَبَكُرْ
نَبَكُرْ
بَكُرْ
بَكُرْ كَحُّلِ
بَكُرْ عْرْبِيَ
بَكُرْ فْرَنْسِسْ
هِسْمْتِتْ
ذُوَيْقَ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَافُوسِيمْتْ'' :
نَفُّسِمْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَابْرَّانْتْ'' :
نَبْرَّنْ
بْرَّنْ
نَزَرَتْ نُبْرَّنْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَاشَادِوْتْ'' :
نَشَذِوْ | نِشَذِوْ
خُضْرِيَ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تِيلِيجْدُو ، تِيلِجْدِوْتْ'' :
لِزْدُ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَابُوخْلِيفْتْ'' :
بُـ خْلِفِ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَاعَامْرُوسْتْ'' :
عَمْرُسْ
نَعَمْرُسْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَازْنْجَارْتْ'' :
نَزْنْزَرْ | نِزْنْزَرْنْ
تِينٌ مِنْ نَوْعِيَّة ''تَابُوزْرْزْرْتْ'' :

ᓄᐅᓇᐧᐣ

ᐅᓇᐧᐣ

ᐅᓇᐧᐣ ᓇᓄᐧᐣᐧᐣᐢ

ᐅᓇᐧᐣ ᓵᐧᑫᐅᐢᐸᓂ

ᐅᓇᐧᐣ ᐻᐣᓄᐧᐣᐢᐅ

ᐧᐢᐣᐧᐣᐢᑕᑊᐢᐹ

ᐯᐧᐃᓂᐧᐢᐦᓂ

ᓄᐦᐧᐣᐢᑕ

ᓄᐅᐧᐧᑫᑫᓄᐧᐣ

ᐅᐧᐧᑫᑫᓄᐧᐣ

ᓄᐧᐣᐧᐣᐧᑫᑫᓄᐧᐣ

ᓄᐧᐣᐧᐣᐧᑫᑫᓄᐧᐣ | ᐢᐧᐣᐧᐣᐧᑫᑫᓄᐧᐣᐧᐣᐧᐣ

ᐅᐧᐣᐧᐣᐧᐣᐢᐅᐣᐢᐸᓂ

ᐃᐢᐸᐧᐣᐃᐢ

ᐅᐧᐢ ᐃᐃᐢᐸᐻᐢᐸ

ᓵᓄᐧᐣᐧᐣᐢᐅ

ᓄᓵᓄᐧᐣᐧᐣᐢᐅ

ᓄᐧᐣᐧᐣᐧᐣ

تِينٌ سَقَطَ قَبْلَ نُضْجِهِ :

بَكُرْ بِثْرْ

بِثَرِ

ⵙⴰⵣⵚⵓ ⵙⴹⵅⵚⵓ

ⵙⴹⵅⴰⵓⴹ

FIGUE SÈCHE (fruit du ficus carica, tombée de l'arbre ou pas, celles destinées au séchage, on les écrase avec de la farine de blé : "aren" et "aẓeɛṯar", après triage on épargne les plus belles dans le silo à provision sèche "taxabit"/"akufi" qu'on consomme en recevant des invités ou lors de fêtes)

• [ṢḤ] f., ṯazarṯ yeqquren. v. "Figuier comestible".

• [ṢḤ], [MR] f., {ṯ}azarṯ yeqquren

• [ṢR] m., aɛemmuš | m., pl., iɛammušen

• [ŠN] m., {a}xawšt | m., pl., ixawšen

→ Figue sèche de très bonne qualité, réservé pour les grandes occasions :

• [ṢḤ] m., pl., iliɣmen

• [ǦƐ] m., iniɣam | m., pl., iniɣman

→ Figue sèche de qualité moyenne, consommée quotidiennement :

• [ṢḤ] f., ṯazarṯ ṯaxmašuṭ

تِينَةٌ مُجَفَّفَةٌ ، ثَمَرَةٌ :

ثَزَرْثْ يْقُّرْنْ

ثَزَرْثْ يْقُّرْنْ

ثَعْمُّشْ | يْعَمُّشْنْ

خَوْشْتْ | يْخَوْشْنْ

تِينَةٌ جَافَّةٌ ذُو نَوْعِيَّةٍ جَيِّدَةٍ :

يْلِغْمْنْ

يْنِغَمْ | يْنِغْمَنْ

تِينَةٌ جَافَّةٌ ذُو نَوْعِيَّةٍ مُتَوَسِّطَةٍ :

ثَزَرْثْ ثَخْمَشُخْ

ⵅⴰⵜⴰⵓⵅ ⵖⵙⵣⵣⵙⵓⵙⵏ

ⴰⵜⴰⵓⵅ ⵖⵙⵣⵣⵙⵓⵙⵏ

ⴰⵛⵙⵛⵛⵙⵅ | ⵉⵛⴰⵛⵛⵙⵛⵙⵏ

ⵅⴰⵍⵛⵜ | ⵉⵅⴰⵍⵛⵙⵏ

ⵉⵏⵉⵢⵛ

ⵉⵏⵉⵢⴰⵛ | ⵉⵏⵉⵢⵛⴰⵏ

ⵅⴰⵜⴰⵓⵅ ⵅⴰⵅⵛⴰⵛⵙⵜⵓ

FIGUERAIE, FIGUERIE

• [MR], [XF] f., ṯurṯiṭ | f., pl., ṯurṯaṯin. v. "Figuier comestible".

• [ṢḤ], [MR], [MS], [ǦƐ], [XF] m., urṯi | m., pl., urṯan (ann. : wu, we, wa)

• [MR] m., pl., urṯawan

• [ŠN] m., urṯu | m., pl., urṯan

• [ṢḤ], [MS] m., ɣers | m., pl., ɣrus

• [ṢḤ] m., pl., ɣrusi

→ Figuerie plantée de figuier de type tardif :

[MR] dim., sing., ṯurṯiṭ wexrif

→ **La figueraie est le lieu où l'on produit les figues :** [MR] Urṯi win ṣenɛan tazart.

بُسْتَانُ تِينٍ :

ثُرْثِخْ | ثُرْثَنِنْ

ثُرْثِ | ثُرْثَنْ

ثُرْثَوْنْ

ثُرْثُ | ثُرْثَنْ

غْرْسْ | غْرُسْ

→ **Je possède un figuier :** [ṢḤ] Nekk ɣer-i yišt n nneqleṯ ubaḵur.

تِينٌ ، شَجَرَةٌ :

تَنْقْلَتْ | تِنْقْلِنْ

نْقْلْتْ

نْقْلْتْ

نْقْلْتْ

نْقْلْتْ نْـ خَزَرْتْ

نْقْلْتْ نْـ خَزَرْتْ

تِزِّتْ

تَبُّنْتْ | لْجْنَنْ

تُرْتِخْ | تُرْتَتِنْ

تُرْتَتِنْ

تُرْتِ

هُرْتُتْ | هُرْتَتْنْ

أَمْلِكُ تِينًا وَاحِدًا : نْكُّ غْرْـيِـ يِشْتْ نْـ نُبَكُرْ

ⵅⴰⵍⵎⵅ | ⵅⴹⵍⵎⴹⵍ

ⵍⵎⵅ ⵍ ⵜⴰⵅⴰⵇⵅ

ⵍⵎⵅ ⵍ ⵜⴰⵅⴰⵇⵜ

ⵍⵎⵅ

ⵍⵎⵜ

ⵍⵎⵅ

ⵅⴹⵅⵅⴹⵅ

ⵅⴰⵖⵍⵜ | ⵍⵅⵣⵍⵅⵍ

ⵅⴰⵇⵅⵜⴰⵇ | ⵅⴰⵇⵅⴰⵅⴹⵍ

ⵜⴰⵇⵅⴰⵅⴹⵍ

ⴰⵇⵅⴹ

ⴱⴰⵇⵅ | ⴱⴰⵇⵅⴰⵅⵍ

ⵍⵎⵣ ⵅⵍⴰ-ⴹ ⵔⴹⵛⵜ ⵍ ⵍⵍⵎⵍⵅ ⴰⵖⴰⵣⴰⵇ

غْرُسِ

بُسْتَانُ تِينٍ مُتَأَخِّرٍ : تُرْتِخْ وْخْرِبْ

أُورْتِي هُوَ الْمَكَانُ الَّذِي يُصْنَعُ فِيهِ التِّينُ : نُرْتِ وِنْ صْنْعَنْ تَزَرْتْ

ⵅⴰⵇⵅⴹⵜⵇ | ⵅⴰⵇⵅⴰⵅⴹⵍ

ⴰⵇⵅⴹ | ⴰⵇⵅⴰⵍ

ⴰⵇⵅⴰⵡⵍ

ⴰⵇⵅⴰ | ⴰⵇⵅⴰⵍ

ⵅⴰⵇⵅ | ⵅⴰⵇⵅⵇ

ⵅⴰⵇⵅⵇ ⵍⵍ ⵅⴰⵍⵏⴰⵍ ⵜⴰⵅⴰⵇⵜ

FIGUIER COMESTIBLE, FIGUIER DOMESTIQUE (lat. ficus carica, fam. moraceæ, arbre)

• [ĞƐ] ar., f., ṯanuqleṯ | f., pl., ṯinuqlin. v. “Figue”, “Figue, variétés”, “Figuier mâle”, “Figuier, variétés”, “Figue fraîche”, “Figue verte”, “Figue tombée avant sa maturité”, “Séchoir à figue”, “Figueraie”, “Étalement ”, “Séchage des figues”.

• [ṢḤ], [MƐ] ar., neqleṯ

• [MƐ] ar., neqlet

• [ṢR] ar., f., neqelṯ

• [ṢḤ] f., neqleṯ n ṭazarṯ

• [ṢḤ] f., neqleṯ n ṭazart

• [ṢR] f., ṯizziṯ

• [MƐ] f., ṯabbunt | ar., pl., leğnan

• [MR] f., ṯurṯiṭ | f., pl., ṯurṯaṯin

• [XF], [MS] f., pl., turṯaṯin

• [ṢḤ], [MR], [MƐ], [ĞƐ] m., urṯi (ann. : b)

• [ŠN] f., {ṯ}hurṯuṯ | f., pl., {ṯ}hurṯaṯen

FIGUIER MÂLE, CAPRIFIGUIER, FIGUIER SAUVAGE, FIGUIER DE BOUC (caprificus, arbre, ses fruits non comestibles et impropres au séchage abritent un insecte pollinisateur)

• ar., dim., sing., taḏekkʷart. v. “Figuier comestible”, “Féconder les figuiers”.

• [MS] ar., coll., ḏukkar

• [MS] ar., f., pl., ḏekkaret

• [MS] ar., m., pl. ḏkaker

• [MƐ] ar., f., karma ṃurra ?

تِينٌ بَرِّيٌّ ، ذُكَّارٌ ، شَجَرَةٌ :

تَذْكُّوَرْتْ

ذْكَّرْ

ذْكَّرْتْ

ذْكَكْرْ

كَرْمَ مُرَّ

ⵜⴰⵙⴽⵕⵓⵜ

ⵙⴽⵕⴰⵙⵜ

ⵙⴽⵕⴰ

ⵙⵕⴰⵕⵙ

ⵕⴰⵜⵓ ⵜⵙⵜⵜⴰ

FIGUIER (variétés atlassiennes)

→ Figuier bifère, il fructifie deux fois en été, juin/juillet et août/septembre, il donne des figues précoces dites “figues-fleurs” de couleur “blanches” ou “noires” qui sont impropres au séchage :

• dim., sing., tabakurt. v. “Figuier comestible”.

→ Figuier d’automne, tardif, les fruits sont utilisés pour le séchage:

• [ṢḤ], [MR] ar., m., axrif | m., pl., ixrifen (ann. : we)

• [MS] dim., sing., taɣanimt (donne des figues vert-clair, vert-jaune). v. “Jonc ordinaire”.

• dim., sing., tagusimt. v. “Noix”, “Coque”, “Noyer”.

• [MS] f., tasnanayt donne des figues dites “blanches”, à maturité elles sont vertes et jaunes)

→ Figuier qui donne des figues dites “blanches”, elles sont de forme aplatie, elles sont impropres au séchage, une autre variété donne des figues dites “noires” :

• [ṢḤ], [MS], [XF] dim., sing. taberṛant

→ Figuier de type tardif mais qui donne des figues hâtives chétives avec peu de chaire mais consommable :

• [MR] f., ṯabuxlift

→ Figuier qui donne des figues très sucrées :

• [MR] dim., sing., ṯašadiwt (idem que “lxuḍriyya”)

→ Figuier qui donne des figues dites “noires” ombrées de vert avec des points blancs :

• dim., sing., tazenjaṛt

→ Figuier qui donne de grosses figues :

• dim., sing., taḏjawit

→ Autres variétés de figuiers :

• [MS] f., taḥayyant

• f., tabuzerzert

• [MS] f., tilijdiwt

• [MS] f., tilijdu

• [XL] dim., sing., taɛamrust

• [XL] f., ɛamrusa

تِينٌ ، نَوْعِيَّةٌ أَطْلَسِيَّةٌ ، شَجَرَةٌ :

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا أَبْيَضًا وَأَسْوَدًا مُبَكِّرًا غَيْرُ مُنَاسِبَةٍ لِلتَّجْفِيفِ :

تَبَكُرْتْ

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا مُتَأَخِّرٌ ، مُنَاسِبَةٌ لِلتَّجْفِيفِ :

نَخْرِفْ | نِخْرِفِنْ

تَغَنِمْتْ

تَقُسِمْتْ

تَسْنَنَيْتْ

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا أَبْيَضًا وَأَسْوَدًا :

تَبْرَّنْتْ

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا ... :

تَبُخْلِفْتْ

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا حُلْوًا جِدًّا :

تَشَدِوْتْ

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا أَسْوَدًا بِالأَخْضَرِ وَمُنَقَّطٌ بِالأَبْيَضِ :

تَزْنْزَرْتْ

نَوْعِيَّةٌ تُثْمِرُ تِينًا كَبِيرًا :

تَفْزَوِتْ

أَنْوَاعٌ مُخْتَلِفَةٌ :

تَحَيَّنْتْ

تَبُزْرُزْرْتْ

تِلِزْدِوْتْ

تِلِزْدُ

تَعَمْرُسْتْ

عَمْرُسَ

ⵜⴰⵙⴰⵕⵉⵓⵜ

ⴰⵅⵓⴷⵅ | ⴷⵅⵓⴷⵅⵉⵍ

ⵜⴰⵢⴰⵍⴷⵜ

ⵜⴰⵣⵉⵙⴷⵜ

ⵜⴰⵙⵍⴰⴰⵏⵜ

ⵜⴰⵙⵉⵇⵇⴰⵍⵜ

ⵅⴰⵙⵉⵅⵅⵜ

ⵅⴰⵇⴰⴷⴰⵅⵜ

ⵜⴰⵙⴰⵅⵉⵍⵜ

ⵜⴰⵙⵉⵇⵇⴰ

FIGUIER DE BERBÉRIE (variétés atlassiennes)

→ Variété qui a de grandes épines, donnerait de petits fruits :

• [XF] m., {a}bu zeṭṭiḥ

• [XF] ar., umm ššuk

→ Variété très répandue avec de petites épines, facile à récolter et à éplucher, peu sucré :

• [XF] f., sertiya

تِينٌ شَوْكِيٌّ ، نَوْعِيَّةٌ أَطْلَسِيَّةٌ **:**

بُـ زْطِّحْ

نُمْ شُّكْ

سْرْتِيَ

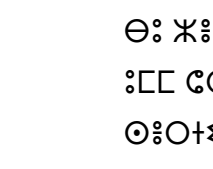

FICUS ROUILLÉ (lat. ficus rubiginosa, fam. moraceæ, arbre, pousse sur les rivages des rivières en plaine, donne des baies rouges non-consommables utilisées pour traiter l'intertrigo)

• [ṢḤ] m., urṯi ṭergu

• ar., karmet lɣula

تِينٌ يَاقُوتِيٌّ ، شَجَرَةٌ **:**

نُرْثِ خْرْقُ

كَرْمْتْ لْغُلَ

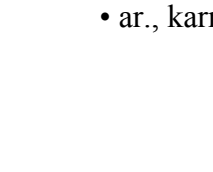

FIGURE

v. "Visage".

FIL

v. "Trame fil de".

FIL (en "ari" ou en "dum" pour attacher "ṯaɣʷnayṯ")

[MR] lxiḏ n šbaylu

خَيْطٌ ، يَرْبِطُ الْوِسَادَةَ الصَّغِيرَةَ اللَّتِي تُوضَعُ عَلَى أَعْنَاقِ الْبَقَرِ **:** لْخِضْ نْـ شْبَيْلُ

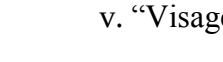

FIL (de laine tressé, utilisé dans les cheveux de la marié)

• [MR] dim., ṯabeṭrur

• [MR] m., abeṭrur

• [XF] m., {a}beṭrur

خَيْطٌ مِنْ صُوفٍ ، يُسْتَعْمَلُ فِي تَجْدِيلِ الشَّعْرِ **:**

ثَبْطْرُرْ

نَبْطْرُرْ

بْطْرُرْ

FILAGE (laine, …)

[ṢḤ] m., ulman. v. "Filer", "Trame".

غَزْلٌ ، لِلصُّوفِ **:** تُلْمَنْ

FILAIRE À FEUILLE ÉTROITE (lat. phillyrea angustifolia, fam. oleaceæ, arbre)

[ṢḤ], [XF], [MS] ar. ?, {le}ktem

زرودٌ ضَيِّقُ الْأَوْرَاقِ ، شَجَرَةٌ **:**

كْتْمْ

ⵣⵜⵖⵇ

FILER (laine, …)

[ṢḤ], [ŠN] llem, hab. ṭellem. v. “Filage”, “Trame”.

→ **Il a filé :** [ṢḤ] Illem.

→ **Vous n’avez pas filé la laine** f. **:** U ṯellimemṯ ḳ ṯaḍuṭ.

غَزَلَ ، الصُّوفَ **:** لُّمْ. عَادَةً ؛ خُلُّمْ

غَزَلَ : يِلُّمْ

لَمْ تَغْزِلِ الصُّوفَ : نُـ تْلِّمْمْتْ اكْ تَضُخْ

ⵍⵍⵖ : ⵜⵓⵖⵍⵍⵖ

ⵉⵍⵍⵖ

ⵖ ⵅⵖⵍⵍⵉⵖ ⵣ ⵅⴰⴹⵖⵜⵓ

FILLE

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN] yelli

• [ṢR] yelli | pl., yessi

• [ṢḤ] f., ṯaḥzawṯ | f., pl., ṯiḥzawin. v. “Enfant”, “Mademoiselle”.

• [MR] f., taḥzawṯ | f., pl., tiḥzawin (ann. : ṭ)

• [MR] f., taḥdayt | f., pl., tiḥdayin

• f., ṭaqšišt

فَتَاةٌ ، **بِنْتٌ** ، **اِبْنَةٌ :**

يْلِّ

يْلِّ | يْسِّ

تَحْزَوْثْ | تِحْزَوِنْ

تَحْزَوْثْ | تِحْزَوِنْ

تَحْدَيْثْ | تِحْدَيْنْ

خَقْشِشْثْ

ⵗⵖⵍⵍⵉ

ⵗⵖⵍⵍⵉ |ⵗⵖⵓⵓⵉ

ⵅⴰⵄⵅⴰⵍⵅ | ⵅⵉⵄⵅⴰⵍⵉⵍ

ⵜⴰⵄⵅⴰⵍⵅ | ⵜⵉⵄⵅⴰⵍⵉⵍ

ⵜⴰⵄⵏⴰⵗⵜ | ⵜⵉⵄⵏⴰⵗⵉⵍ

ⵜⵓⴰⵣⵛⵉⵛⵜ

FILS

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR], [ŠN] memmi

• [ṢḤ] memmu

• [ṢR] memmi | m., pl., arraw

→ **Ô mon fils ! :** A memmi ! v. “Enfant”, “Garçon”.

→ **Fils des plaines :** [MR] Mmi-s ignan.

اِبْنٌ ، **وَلَدٌ :**

مْمِّ

مْمُّ

مْمِّ | نَرَّوْ

يَا بُنَيّ : نَـ مْمِّ

اِبْنُ السُّهُولِ : مِّـسْ يْفُنَنْ

ⵍⵖⵍⵍⵉ

ⵍⵖⵍⵍⵖ

ⵍⵖⵍⵍⵉ | ⴰⵓⵓⴰⵍ

ⴰ ⵍⵖⵍⵍⵉ

ⵍⵍⵉ-ⵓ ⵉⵣⵍⴰⵍ

FILS DE

v. “Descendant de”

FLAMME

[MR] ar., llahba. v. “Feu”.

لَهَبٌ : لَّهْبَ

ⵍⵍⴰⵙⵚⴰ

FLANC

v. “Côté”.

FLEUR, INFLORESCENCE

• [ǦƐ] f., tiǧiǧga

• [ǦƐ] f., tijijga

• [XF] m., {a}ḡuǧgiǧ

• [MS] m., {a}ǧugǧig

• [WZ] f., ǧegaga

• f., taǧgagt

• [ṢḤ] ar., f., tanewwart. v. “Fleurir”, “Plante”.

• [XF], [MS] m., {a}lelluš

زَهْرَةٌ :

تِجِجْقَ

تِزِزْقَ

قُجْقِجْ

جُقْجِقْ

جْقَقَ

تَجْقَقْتْ

تَنْوَّرْتْ

لُلُّشْ

ⵜⴷⵅⴷⵅⵅⴰ

ⵜⴷⵏⴷⵏⵅⴰ

ⵅⴰⵅⴰⵅⴰ

ⵜⴰⵅⵅⴰⵅⵜ

ⵅⴰⵏⴰⵍⵍⴰⵓⵅ

ⵍⴰⵍⵍⴰⵛ

ⵅⴰⵅⵅⴷⵅ

ⵅⴰⵅⵅⴷⵅ

FLEURIR

[ṢḤ] ar., newwar. v. “Plante”, “Fleur”.

نَوَّرَ :

نْوَّرْ

ⵏⴰⵍⵍⴰⵓ

FLEUVE

v. “Rivière”.

FLOCON (de laine, de neige)

• [ŠN] f., {t}hamačimt | f., pl., {t}himčimen. v. “Neige”.

• [ṢR] m., abčimt

نَدْفَةٌ ، مِنْ صُوفٍ ، ثَلْجٍ **:**

هَمَچِمْخْ | هِمْخِمْنْ

نَبْچِمْتْ

ⵓⴰⵎⴰⵛⴷⵎⵜⵓ | ⵓⴷⵎⵛⴷⵎⴰⵏ

ⴰⵖⵛⴷⵎⵜ

FLÛTE (utilisée dans la danse guerrière de l’“ameggur”)

• [ṢḤ] f., tajewwaqt. v. “Tambourin”, “Canne”, “Danse guerrière”.

• [ṢḤ] m., aǧewwaq

• [ṢḤ], [MR] m., {t}aǧeɛbubt. v. “Stalactite de glace”.

• [MR] f., tajaɛbubt

• [ṢḤ] f., {t}haǧeɛbubt

• [ṢR] f., tajaɛbbut | f., pl., tijaɛbbat

• [ṢR] f., pl., tijaɛbab

نَايٌ ، يُسْتَعْمَلُ خِلَالَ الرَّقْصَةِ الحَرْبِيَّةِ **:**

تَزْوَقْتْ

نَجْوَقْ

نَجْعْبُبْثْ
ثَزَّعْبُبْثْ
هَجْعْبُبْثْ
ثَزَّعْبُثْ | ثِزَّعْبَّثْ
ثِزَّعْبَبْ

ⵜⴰⵏⵍⵍⴰⴷⵜ
ⴰⵣⵍⵍⴰⴷ
ⴰⵣⵎⴱⵏⴱⵅ
ⵅⴰⵏⴰⴱⵏⴱⵅ
ⴱⴰⵣⵎⴱⵏⴱⵅ
ⵅⴹⵏⴰⴱⴰⴱ
ⵅⴰⵏⴰⴱⴱⵏⵅ | ⵅⴹⵏⴰⴱⴱⴰⵅ

FOIE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] t̲asa
• [MR] f., t̲asa t̲aberkant. v. “Pancréas”.
• [ṢR] {t̲a}ssa
• [ŠN] {t̲a}hesa
• [XF] ar., f., lkaḥla

كَبِدٌ :
ثَسَ
ثَسَ ثَبْرْكَنْثْ
سَّ
هْسَ
لْكَحْلَ

ⵅⴰⴱⴰ
ⵅⴰⴱⴰ ⵅⴰⴱⵏⴽⵔⴰⵏⵜ
ⴱⴱⴰ
ⴱⵏⴱⴰ
ⵍⵔⴰⵗⵍⴰ

FOIN (encore vert, avant séchage)

[ṢḤ] lgurt̲. v. “Herbe”.

عَلَفٌ ، جَفِيفٌ : لْقُرْثْ

ⵍⵅⵏⴱⵅ

FOIS

[ṢḤ] f., t̲ikkelt̲ | f., pl., t̲ikkal

→ Trois fois par jour, Trois fois dans journée :

• [ṢḤ] T̲lat̲a t̲ikkal ug ass.
• [ṢḤ] T̲lat̲a t̲ikkal d̲eg wass.

خَطْرَةٌ ، مَرَّةٌ : ثِكُّلْثْ | ثِكَّلْ
ثَلَاثُ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ :
ثْلَثَ ثِكَّلْ نُقْ نَسْ
ثْلَثَ ثِكَّلْ ذْقْ وَسْ

ⵅⴹⵔⵔⵏⵍⵅ | ⵅⴹⵔⵔⴰⵍ
ⵅⵍⴰⵅⴰ ⵅⴹⵔⵔⴰⵍ ⵏⵅ ⴰⵙⵙ
ⵅⵍⴰⵅⴰ ⵅⴹⵔⵔⴰⵍ ⵎⵏⵅ ⵍⴰⵙⵙ

FOISONNER

v. “Croître”.

FOLLE-AVOINE (lat. avena fatua, fam. poaceæ, plante)

[ǦƐ] m., azekkun

شُوفَانٌ فَارِغٌ ، نَبْتَةٌ :
نَزْكُنْ

ⴰⵜⵏⵔⵔⵏⵍ

FONDEMENT

v. “Base”.

FONDRE

[ṢḤ] fsi

→ **La neige fond :** [ṢḤ] Aḏfel yefsi.

ذَابَ : فْسِ

يَذُوبُ الثَّلجُ : نَذْفْلْ يْفْسِ

ⵃⵙⴹ

ⴰⵅⵃⴻⵏ ⵢⴻⵃⵙⴹ

FONTAINE

v. “Source”.

FORÊT

• [MS] f., tizgi (ann. : te) | f., pl., tizgʷa (ann. : tz)

• [MR] f., tazga

• [MR] f., ṯazga

• [XF], [MR], [MS] f., pl., tizga

• [XF] f., pl., tizgin

• [MS] ar., f., taɣabt

• [FX], [XF] ar., f., ɣabet

• [MS] ar., f., ɣaba

• ar., sing., {l}ɣabṯ (ann. : ll). “Fourré”.

• [ṢḤ] f., pl., {le}ɣyabi

→ **Ils iront à la forêt :** [ṢḤ] A ruḥen ɣ llɣabṯ.

→ **Dans la forêt :**

• Ḏi tezgi.

• Ḏi lexla.

• Ḏi lɣabṯ.

• Ḏi leɣyab.

غَابَةٌ :

تِزْقِ | تِزْقُوَ

تَزْقَ

تَزْقَ

تِزْقَ

تِزْقِنْ

تَغَبْتْ

غَبْتْ

غَبَ

غَبْتْ

غْيَبِ

سَيَذْهَبُونَ إِلَى الْغَابَةِ : نَـ رُحْنْ غْـ لْغَبْتْ

فِي الْغَابَةِ :

ذِ تْزْقِ

ذِ لْخْلَ

ذِ لْغَبْتْ

ذِ لْغْيَبْ

ⵜⴹⵅⵣⴹ | ⵜⴹⵅⵣⵣⴰ

ⵜⴰⵅⵣⴰ

ⵅⴰⵅⵣⴰ

ⵜⴹⵅⵣⴰ

ⵜⴹⵅⵣⴹⵍ

ⵜⴰⵢⴰⵙⵜ

ⵢⴰⵙⴹⵜ

ⵢⴰⵙⴰ

ⵢⴰⵙⵅ

ⵢⵢⴰⵙⴻ

ⴰ ⵙⴹⵄⴹⵍ ⵢ ⵏⵏⵢⴰⵙⵅ

ⵅⴹ ⵜⴹⵅⵣⴹ

ⵅⴹ ⵏⴹⵅⵏⴰ

ⵅⴹ ⵏⵢⴰⵙⵅ

ⵅⴹ ⵏⴹⵢⵢⴰⵙ

FORT ÊTRE

[ṢḤ] saḥḥi, hab. saḥḥi. v. “Solide Être”.

→ **Je suis fort :** [ṢḤ] Seḥḥiɣ.

→ **Il est fort :** [ṢḤ] Iseḥḥa.

كَانَ قَوِيًّا : سَحِّ. عَادَةً ؛ سَحِّ

أَنَا قَوِيٌّ : سْحِّغْ

هُوَ قَوِيٌّ : يِسْحَّ

ⵙⵓⵔⵔⴹ : ⵙⵓⵔⵔⴹ

ⵙⴰⵔⵔⴹⵢ

ⴹⵙⴰⵔⵔⵓ

FORTIFIÉE CONSTRUCTION, DIFFICILE D’ACCÈS ENDROIT, VILLAGE

[MS] top., m., iɣrem | m., pl., ıɣerman, dim., sing., tiɣremt | [MƐ], [MZ] top., dim., pl., tiɣermin

قَرْيَةٌ ، بِنَاءٌ مُحَصَّنٌ ، مَكَانٌ يَصْعَبُ الْوُصُولُ إِلَيْهِ : يُغْرْمْ | يُغْرْمَنْ ، تِغْرْمْتْ | تِغْرْمِنْ

ⴹⵢⵙⴰⵎ | ⴹⵢⴰⵙⵎⵓⵏ, ⵜⴹⵢⵙⴰⵎⵜ | ⵜⴹⵢⴰⵙⵎⴹⵏ

FOSSE

v. “Excavation”.

FOU

[ṢḤ] ar., m., amahḫul

مَجْنُونٌ : نَمَهْوُلْ

ⵓⵎⵓⴷⴰⴰⵏ

FOUDRE

[ṢḤ] m., amešɛal. v. “Tonnerre”.

→ **Voilà la foudre qui est tombé :**

• [ṢḤ] Aṯin yuṯa ḏ amešɛal.

• [ṢḤ] Aṯin yiṭṭuki ḏ amešɛal.

صَاعِقَةٌ : نَمْشْعَلْ

سَقَطَتِ الصَّاعِقَةُ :

نَثِنْ يُثَ ذْ نَمْشْعَلْ

نَثِنْ يِطُّكِ ذْ نَمْشْعَلْ

ⵓⵎⵙⵛⵏⵓⵅ

ⵓⵅⴹⵏ ⵉⵙⵅⵓ ⵜ ⵓⵎⵙⵛⵏⵓⵅ

ⵓⵅⴹⵏ ⵉⴹⴻⴻⵙⵣⴹ ⵜ ⵓⵎⵙⵛⵏⵓⵅ

FOUGÈRE COMMUNE, FOUGÈRE-AIGLE, GRANDE-FOUGÈRE (lat. pteris aquilina, syn. pteridium aquilinum, fam. dennstædtiaceæ, plante, elle était utilisée pour tapisser le sol des maisons lors de fêtes chez les Aït Arif)

• [MS], [ṢḤ], [MƐ] m., afersiw | m., pl., afersiwen, dim, sing., tafersiwt | dim., pl., tafersiwent

• [XL] m., pl., {i}fersiwen

سَرَاخِسٌ ، نَبْتَةٌ :

نَفْرْسِوْ | نَفْرْسِوْنْ ، تَفْرْسِوْتْ | تَفْرْسِوْنْتْ

فْرِسْوْنْ

ⵓⵃⵙⵓⵙⴹⵍ | ⵓⵃⵙⵓⵙⴹⵍⵙⵏ, ⵜⵓⵃⵙⵓⵙⴹⵍⵜ | ⵜⵓⵃⵙⵓⵙⴹⵍⵙⵏⵜ

ⵃⵙⵓⵙⴹⵍⵙⵏ

FOULARD

• [ṢḤ], [MR] f., ṯašwawṯ. v. “Toile”.

• [ṢḤ], [MR] fr., ṯafularṯ

→ **Elles mettaient une ou deux “thachwawth” sur sa tête :** [ṢḤ] G {i}xf-nnes ṣenɛant ṯašwawṯ balak a teṣnaɛ snaṯ balak yišt.

غِطَاءٌ لِرَّأْسِ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالنِّسَاءِ :

تَشْوَوْثْ

ثَبْلَرْثْ

كُنَّ يَضَعْنَ أُغْطِيَةً وَاحِدَةً أَوْ اثْنَتَيْنِ عَلَى رُؤُوسِهِنَّ : قُـ خْفِ-ـنْسْ صْنْعَنْتْ تَشْوَوْثْ بَلَاكْ نَـ تْصْنَعْ سْنَتْ بَلَاكْ بِشْتْ

ⵅⴰⵛⵍⴰⵍⵅ

ⵅⴰⵃⴰⵎⴰⵕⵅ

ⵅ ⵅⵃ-ⵍⴰⴱ ⵙⴰⵏⴰⵜ ⵅⴰⵛⵍⴰⵍⵅ ⵖⴰⵎⴰⵣ ⴰ ⵜⴰⵙⵏⴰⵛ ⵙⵏⴰⵅ ⵖⴰⵎⴰⵣ ⵚⵄⵛⵜ

FOULARD (en soie)

• [MR] f., ṯimeḥremṯ

• [XF] f., mḥarma

• [MR] m., amendil. v. “Turban”.

• [XF] m., {a}mendil

وِشَاحٌ ، مِنْ حَرِيرٍ **:**

ثِمْحَرْمْثْ

مْحَرْمَ

نَمْنْدِلْ

مْنْدِلْ

ⵅⵄⵊⴰⴷⴰⵊⵅ

ⵊⴷⴰⵙⵊⴰ

ⴰⵊⴰⵏⵄⵎ

ⵊⴰⵏⵄⵎ

FOUR DE POTERIE

v. “Four”.

FOUR, FOUR DE POTERIE (traditionnel, en terre pour y cuire le pain ou la poterie)

• [ṢḤ] f., ṯakewwašt (ann. : t)

• [ṢḤ] f., ṯakewwašṯ

• [ṢḤ] f., ṯakuwwašt (ann. : t)

• [ǦƐ] top., f., takušt

• [MR] f., lkušt

• [MR], [XF] f., lkuša

→ **Pain cuit dans le four traditionnel :** [ṢḤ] m., Aɣrum n tkewwašt.

→ **Autrefois ils ne faisaient pas le pain sur le poêlon en terre mais plutôt dans le four traditionnel :** [ṢḤ] Ziḵ u ṣenɛen k aɣrum uwafan aɣrum ukkul n tkuwwašt.

فُرْنٌ ، تَقْلِيدِيٌّ مِنْ طِينٍ لِطَبْخِ الْخُبْزِ وَتَجْهِيزِ الْبَخَّارِ **:**

تَكْوَّشْتْ

تَكْوَّشْتْ

تَكُوَّشْتْ

تَكُشْتْ

لْكُشْتْ

لْكُشَ

خُبْزٌ مُطَبَّخٌ فِي الْفُرْنِ التَّقْلِيدِيِّ : نَغْرُمْ نْـ تْكْوَّشْتْ

فِي مَا مَضَى لَمْ يَطْبُخُوا الْخُبْزَ فِي الْأَفَانْ بَلْ فِي الْفُرْنِ التَّقْلِيدِيِّ : زِكْ نُـ صْنْعَنْ كْ نَغْرُمْ نُوفَنْ نَغْرُمْ نُكُلْ نَـ تْكُوَّشْتْ

ⵅⴰⵕⴷⵍⵍⴰⵛⵜ

ⵅⴰⵕⴷⵍⵍⴰⵛⵅ

ⵅⴰⵕⴷⵍⵍⴰⵛⵜ

ⵜⴰⵕⴷⵛⵜ

ⵍⵕⴷⵛⵜ

ⵍⵕⴷⵛⴰ

ⴰⵢⵓⴷⵊ ⵏ ⵜⵕⴷⵍⵍⴷⵛⵜ

ⵣⵄⵇ ⴷ ⵙⴰⵏⴰⵏ ⵕ ⴰⵢⵓⴷⵊ ⴷⵍⴰⵃⴰⵏ ⴰⵢⵓⴷⵊ ⴷⵕⵕⴷⵍ ⵏ ⵜⵕⴷⵍⵍⴰⵛⵜ

FOURCHE (en bois, à trois dents séparent la paille du grain)

[ṢḤ] f., tazzert | f., pl., tuzzar. v. “Moisson”.

• [MR] f., {t}azzert

→ Fourche en bois : [MR] f., tazzert n lluḥ

→ Fource en fer : [MR] f., tazzert n lleḥdid

→ **Le blé est vanné au moyen d’une fourche en bois :** Irden suzzeren s tazzert uqeššud.

مِذْرَاةٌ :

تَزَّتْ

تَزُّرْتْ

مِذْرَاةٌ مِنْ خَشَبٍ : تَزُّرْتْ نـ لُّحْ

مِذْرَاةٌ مِنْ حَدِيدٍ : تَزُّرْتْ نـ لْحْدِيدْ

يُذْرَي الْقَمْحُ بِالْمِذْرَاةِ الْخَشَبِيَّةِ : يُرْذْنْ سُزُّرْنْ سْـ تَزُّرْتْ نْقَشْدْ

ⵅⴰⵜⵜⴰⵅ

ⴰⵜⵜⴰⵅ

ⵅⴰⵜⵜⴰⵅ ⵏ ⵎⵎⴰⵔ

ⵅⴰⵜⵜⴰⵅ ⵏ ⵎⵎⵔⵅⵉ

ⵉⵅⵅⴰⵏ ⴰⵜⵜⴰⵅ ⴰⵏ ⵜⴰⵎⵜⵜⴰⵅ ⴰⵎⵎⴰⵛⵛⴰⵅ

FOURMI (formicidæ, insecte)

• [ṢḤ] f., takeṭṭuft | f., pl., tikeḍfin

• [ṢḤ] f., ṭakkuft

• [ŠN] f., {t}haqeṭṭuft | f., pl., {t}hiqeṭṭufin

→ Fourmi noire : [MR] m., aketṭuf

→ Fourmi rouge : [MR] m., aketṭuf uṛumi

→ **Elle marche jusqu’au mur mais ne traverse pas les rivières ?** (i.e., la fourmi) **:** [ṢḤ] dev., Teggur ar lḥiḍ u [t]ẓegg ak iɣezran ? (ṭakkuft)

نَمْلَةٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

تَكْطُّبْتْ | تِكْضَبْنْ

خَكُّبْتْ

هَقْطُّبْتْ | هِقْطُّبْنْ

نَمْلٌ أَسْوَدٌ : نَكْطُّبْ

نَمْلٌ أَحْمَرٌ : نَكْطُّبْ نُرُمِ

تْمْشِي حَتَّى لْلسُّورْ وُمَا تْقْطَعْشْ الْوِيدَانْ ؟ : تْقُّرْ نْرْ لْحِصْ نـ تْزُّقْ نَكْ يَغْزْرَنْ ؟

ⵅⴰⵣⵉⵉⵉⵃⵅ | ⵅⵉⵣⵉⵉⵃⵉⵍ

ⵜⴰⵣⵣⵃⵅ

ⴷⴰⵣⵉⵉⵉⵃⵅ | ⴷⵉⵣⵉⵉⵉⵃⵉⵍ

ⴰⵣⵉⵉⵉⴷ

ⴰⵣⵉⵉⵉⵃ ⵉⵣⵉⵍⵉ

ⵜⵉⵅⵅⵉⴰ ⴰⴰ ⵎⴷⵉⵉ ⵉ ⵜⵕⵉⵅⵅ ⴰⵣ ⵉⵢⵉⵕⴰⵍ

FOURMI AILÉE

• [MR] f., taberrikt

• [XF] m., {a}berrik

نَمْلٌ ذُو أَجْنِحَةٍ :

تَبْرِّكْتْ

بْرِّكْ

ⵅⴰⴹⵉⴰⴰⵉⵣⵅ

ⴹⵉⴰⴰⵉⵣ

FOURRÉ

[ṢR] m., arayal (ann. : u)

→ **Les sangliers se cachent dans le fourré :** Ilfan ṭeffren g urayal. v. “Forêt”.

غِيلٌ : نَرَيَلْ

تَخْتَبِئُ الْخَنَازِيرُ فِي الْغِيلِ : يَلْفَنْ خْفْرْنْ قْـ نُرَيَلْ

ⴰⴰⴰⵢⴰⵎ

ⵉⵎⵅⴰⵍ ⵜⵙⵅⵅⵙⵍ ⵅ ⵙⵙⴰⵔⴰⵎ

FOYER (du feu)**, ÂTRE** (trou au sol dans lequel on allume le feu pour la préparation des repas, il se situe dans “agrur”)

• [MS], [ṢR] f., tiγerγert

• [ŠN], m., {ti}iγarγart. v. “Pierre”, “Pierres du foyer”.

• [XF] m., {a}kanun

مَوْقِدٌ ، حُفْرَةٌ فِي أَرْضِ الْبَيْتِ **:**

ثِغْرْغْرْثْ

ئِغَرْغَرْثْ

كَنُنْ

ⵅⵉⵖⵙⵙⵖⵙⵙⵅ

ⵉⵖⴰⵙⵖⴰⵙⵅ

ⵣⴰⵣⵙⵍ

FRACTURER SE

v. “Casser”.

FRAÎCHEUR

• [ṢḤ] f., tasmuḍi

• [ṢR] f., {t}hasmuḍi

• [ŠN] f., {t}asmuḍi

بُرُودٌ :

ثَسْمُضِ

هَسْمُضِ

نَسْمُضِ

ⵅⴰⵙⵎⵙⵉⵉ

ⴼⴰⵙⵎⵙⵉⵉ

ⴼⴰⵙⵎⵙⵉⵉ

FRANÇAIS (langue)

[MR] fr., f., tafransi

فِرَنْسِيَّةٌ ، لُغَةٌ **:** تَفْرَنْسِ

ⵜⴰⵅⵙⴰⵍⵙⵉ

FRAPPE, COUP

[ṢḤ] f., tiyta

ضَرْبَةٌ :

ثِيْثَ

ⵅⵉⵖⵅⴰ

FRAPPER, BATTRE

• [ṢḤ] ut. v. “Pleuvoir”.

• [ṢḤ] wet

• [ṢḤ] uwet, hab. kat

• [ṢḤ], [MR] uwwet, hab. kkat. v. “Pleuvoir”.

• [MR] ar., xbeḍ

→ **Frappe-moi ! :**

• [ṢḤ] Ut-i !

• [MƐ] Ut-iyi !

→ **J’ai frappé :**

• Uta

• Utiγ

→ **Avec quoi vous frapperai-je** m. **:** [ṢḤ] Mays a ken-uta ?

→ **Je n’ai pas battu ton fils :** Ur utiγ k memmi-k.

→ **C’est toi qui l’as frappé ! :** [ṢḤ] Kečč at-yutan !

→ **Il a frappé ses neveux :** Yuta ayyawen-nnes.

→ **Il me frappa :** [ṢḤ], [MƐ] Yuta-yi.

→ **Il t’a frappé :**

• [ṢḤ] Yuta-k.

• [ṢḤ] Yuṯa-yaḵ.

→ **Il nous a frappé :** [ṢḤ], [MƐ] Yuṯa-yanaɣ.

→ **Il vous a frappés** m. **:** [ṢḤ], [MƐ] Yuṯa-yawen.

→ **Il vous a frappées** f. **:** [ṢḤ], [MƐ] Yuṯa-ḵemt.

→ **L'enfant a frappé :** Yuṯa waḥzaw.

→ **Il a frappé un enfant :** Yuṯa aḥzaw.

→ **C'est toi qui l'as frappée :** [ṢḤ] Kečč aṭ-yuṯan.

→ **Qui frappe à la porte ? :** [ṢḤ] Wi kkaṯen i ṯebburṯ ?

→ **Assis sur le mur, il se met à taper du tambour ?** (i.e., ancien réveil) **:** [ṢḤ] dev., Yeqqim ašiṭ n ṣṣur yekkaṭ g ṭembur ?

ضَرَبَ :

نُثْ

وْثْ

نُوْثْ. عَادَةً ؛ كَثْ

نُوُّثْ. عَادَةً ؛ كَّثْ

خْبْضْ

اِضْرَبْنِي نُثْ-ئِـ

اِضْرَبْنِي نُثْ-ئِـ

ضَرِبْثُ

نُثَ

نُثِغْ

بِمَاذَا أَضْرِبُكُمْ : مَيْسْ نَـ كْنْ-نُثَ

لَمْ أَضْرِبْ اِبْنُكَ : نُرْوُثِغْ كْ مْمِّـكْ

أَنْتَ الَّذِي ضَرَبْتَهُ : كْچِّـنَثْ يُثَنْ

ضَرَبَ أَبْنَاءَ أَخِيهِ : يُثَ ئَيَوْنْ-نْسْ

ضَرَبَنِي : يُثَ-يِ

ضَرَبَكَ :

يُثَ-كْ

يُثَ-يَكْ

ضَرَبَنَا : يُثَ-يَنَغْ

ضَرَبَكُمْ : يُثَ-يَوْنْ

ضَرَبَكُنَّ : يُثَ-كْمْتْ

ضَرَبَ الطِّفْلُ : يُثَ وَحْزَوْ

ضَرَبَ طِفْلًا : يُثَ نَحْزَوْ

أَنْتَ الَّذِي ضَرَبْتَهُ : كْچِّ نَثْ-يُثَنْ

مَنِ الَّذِي يَطْرُقُ الْبَابَ : وِ كَّثْنْ يِـ ثْبُرْثْ

قَاعْدْ فُوقْ السُّورْ يْضْرَبْ فْالطُّمْبُورْ ؟ : يْقِّمْ نَشِطْ نْـ صُّرْ يْكَّثْ قْـ طْمْبُرْ ؟

ⵓⵅ

ⵍⵓⵅ

ⵓⵍⵓⵅ : ⵕⴰⵅ

ⵓⵍⵍⵓⵅ : ⵕⵕⴰⵅ

ⵅⴱⵓⵄ

ⵓⵅ-ⵄ

ⵓⵅ-ⵄⵅⵄ

ⵓⵅⴰ

ⵓⵅⵄⵖ

ⵊⴰⵅⴱ ⴰ ⵕⵓⵍ-ⵓⵅⴰ

ⵓⴱ ⵍⵓⵅⵄⵖ ⵣ ⵊⵓⵊⵊⵄ-ⵣ

ⵣⵓⴹⴹ ⴰⵅ-ⵅⵓⵅⴰⵍ

ⵅⵓⵅⴰ ⴰⵅⵅⴰⵍⵓⵍ-ⵍⵍⵓⴱ

ⵅⵓⵅⴰ-ⵅⵄ

ⵅⵓⵅⴰ-ⵣ

ⵅⵍⵅⴰ-ⵅⴰⵣ

ⵅⵓⵅⴰ-ⵅⴰⵍⴰⵖ

ⵅⵓⵅⴰ-ⵅⴰⵍⵓⵍ

ⵅⵓⵅⴰ-ⵣⵓⵊⵜ

ⵅⵓⵅⴰ ⵍⴰⴷⵜⴰⵍ

ⵅⵓⵅⴰ ⴰⴷⵜⴰⵍ

ⵕⵓⴹⴹ ⴰⵜⴱ-ⵅⵓⵅⴰⵍ

ⵍⵉ ⵇⵇⴰⵅⵏ ⵉ ⵅⵏⵙⵙⵏⵓⵅ

ⵢⵏⵣⵣⵉⵛ ⴰⵛⵉⵜⵊ | ⵙⵙⵏⵓ ⵢⵏⵇⵇⴰⵊ ⵅ ⵊⵏⵛⵙⵏⵓ

FRAPPER DU PIED

v. “Piétiner”

FRÊNAIE

v. “Frêne de Kabylie”.

FRÊNE DE KABYLIE (lat. fraxinus xanthoxyloides, fam. oleaceæ, arbre)

• [MƐ], [MS] m., asel

• [MR] m., pl., isel

• m., aslen | dim., sing., taslent

• [ṢḤ] f., ṯazilist

• [ṢR] m., afraqsu

• [MR], [WZ] m., asell (ann. : u)

• [MS], [XL] f., sella | [MS], [MZ] f., pl., sallet

• [MR] coll., sell

• [ṢḤ] ar., coll., derdar

مُرَانٌ أَطْلَسِيٌّ ، شَجَرَةٌ **:**

نَسْلْ

نِسْلْ

نَسْلْنْ | تَسْلْنْتْ

ثَزِلِسْتْ

نَفْرَقْسُ

نَسْلْ | سَلْتْ

سْلَّ

سْلْ

دْرْدَرْ

ⴰⵙⵏ

ⵉⵙⵏ

ⴰⵙⵏ | ⵜⴰⵙⵏⵜ

ⵅⴰⵅⵉⵏⵉⵙⵜ

ⴰⵃⵙⴰⵇⵙ

ⵙⵏⵏ

ⴰⵙⵏⵏ

ⵙⵏⵏⴰ | ⵙⴰⵏⵏⵜ

ⵏⵙⵙⴰⵏ

FRÈRE

• [ṢḤ], [MR] gma | m., pl., aytmaṯen

• [ṢḤ] m., pl., aṯma

• [ŠN] m., uma | m., pl., awmaṯen

• [ṢR] m., yuma | m., pl., aytma

• [ṢR] m., pl., akṯma

• [ŠN] m., pl., aytma

• [ṢḤ], [MƐ] ar., xeyy

→ **Mon frère :**

• Xayy-i.

• [ṢḤ], [MƐ] Xeyy-i.

• Xiyy-i.

→ **Nos frères :** [ṢḤ] Aṯma-ṯnna.

أَخٌ :

قْمَ | نَيْثْمَثْنْ

نَثْمَ

نُمَ | نَوْمَثْنْ

يُمَ | نَيْثْمَ

نَكْثْمَ

نَيْثْمَ

خْيٌ

أَخِي :

خَيٌّ-يِ

خْيٌّ-يِ

خِيُّ-يِ
إِخْوَانَنَا : نَثْمَ-ثْنَ

ⵅⵛⴰ | ⴰⵖⵅⵛⴰⵅⵗⵏ

ⴰⵅⵛⴰ

ⵗⵛⴰ | ⴰⵍⵛⴰⵅⵗⵏ

ⵖⵗⵛⴰ | ⴰⵖⵅⵛⴰⵙ

ⴰⵇⵅⵛⴰ

ⴰⵖⵅⵛⴰ

ⵅⵗⵖⵖ

ⵅⴰⵖⵖ-ⵉ

ⵅⵗⵖⵖ-ⵉ

ⵅⵉⵖⵖ-ⵉ

ⴰⵅⵛⴰ-ⵅⵏⴰ

FROID (nom)

• [ṢḤ] m., asemmaḍ | pl., isemmaḍen

• [ṢR] m., aṣemmaḍ | pl., iṣemmaḍen

→ **De l'eau fraîche :** Aman isemmaḍen.

بَارِدٌ :

نَسْمَّضْ | نِسْمَّضْنْ

نَصْمَّضْ | نِصْمَّضْنْ

مَاءٌ بَارِدٌ : نَمَنْ نِسْمَّضْنْ

ⴰⵙⵗⵛⵛⴰⵉ | ⵉⵙⵗⵛⵛⴰⵉⵗⵏ

ⴰⵚⵗⵛⵛⴰⵉ | ⵉⵚⵗⵛⵛⴰⵉⵗⵏ

ⴰⵛⴰⵏ ⵉⵙⵗⵛⵛⴰⵉⵗⵏ

FROID ÊTRE, FROID FAIRE, FROID AVOIR

• [ṢḤ] smeḍ, hab. semmaḍ

• [ST] top., smeṭ

→ **Il fait froid :**

• [ṢḤ] Isemmaḍ lḥal.

• [ṢḤ] Ḏ asemmaḍ.

• [ṢḤ] Ḏ asemmaḍ lḥal.

كَانَ بَارِدًا ، كَانَ الْجَوُّ بَارِدًا ، شَعَرَ بِالْبَرْدِ :

سْمْضْ. عَادَةً ؛ سْمَّضْ

سْمْطْ

الطَّقْسُ بَارِدٌ :

يِسْمَّضْ لْحَلْ

ذْ نَسْمَّضْ

ذْ نَسْمَّضْ لْحَلْ

ⵙⵛⵗⵉ : ⵙⵗⵛⵛⴰⵉ

ⵉⵙⵗⵛⵛⴰⵉ ⵏⵅⴰⵏ

ⵔ ⴰⵙⵗⵛⵛⴰⵉ ⵏⵅⴰⵏ

ⵔ ⴰⵙⵗⵛⵛⴰⵉ

ⵙⵛⵗⵉ

FROID AVOIR

v. "Froid Être".

FROID FAIRE

v. "Froid Être".

FROID LE

[MR], [ŠN] m., aṣemmiḍ

بَرْدٌ :

نَصْمِّضْ

ⴰⵎⵗⵛⵛⵉⵉ

FROMAGE (traditionnel, rond, au lait de chèvre, de vache)

• ar., coll., {le}ğben. v. "Lait fermenté caillé", "Lait aigre", "Graisse", "Beurre", "Beurre salé", "Beurre rance", "Lait", "Lait frais", "Colostrum", "Crème

de lait”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

• [ṢḤ] {le}jḇen

→ **Depuis quand vends-tu du fromage de chèvre en ce lieu ? :** Answas ṯezenzeḍ lejḇen n ṭyeṭṭen g umḳan aḏin ?

جُبْنٌ :

جْبْنْ

ژْڢْنْ

مُنْذْ مَتَى تَبِيعِ جُبْنَ الْمَاعِزِ فِي هَذَا الْمَاكَانِ ؟ : نَنْسْوَسْ ثْزَنْزْضْ لْژْڢْنْ ـْ ڭْغْطَّنْ ڢْـ ثْمْكَنْ نَذِنْ؟

ⵅⴰⵙ

ⵏⴰⵎⵓⵙ

ⴰⵏⵉⵍⵓⵉ ⵅⵙⵣⵙⵣⵙⵉ ⵍⵙⵏⴰⵙⵏ ⵏ ⵜⵉⵢⵙⵉⵉⵙⵏ ⵅ ⵙⵇⴰⵏ ⴰⵎⵉⵏ

FROMAGE FAIRE DU

[MS] ǧebben. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

أَعَدَّ جُبْنًا :

جْبْنْ

ⵅⵙⵙⵙⵏ

FRONT

• [ṢḤ] m., anyur | m., p. inyar

• [ṢḤ] m., aɛanyur

• [ṢḤ], [MƐ] sing., ṯinyerṯ | pl., ṯinyar

• [ṢḤ] f., ṯinerṯ

• [ṢR] f., ṯanyerṯ | f., p. ṯinyar

• [ŠN] f., {ṯi}hinirṯ | f., p. {ṯi}hinyar

• [ŠN] f., p. {ṯi}hinriyin

جَبْهَةٌ :

نَنْيُرْ | ئِنْيَرْ

نَعَنْيُرْ

ثِنْيَرْ| ثْثِنْيَرْ

ثَنْيْرْثْ | ثِنْيَرْ

ثِنْرْثْ

هِنِرْثْ | هِنْيَرْ

هِنْرِينْ

ⴰⵏⵉⵙⵓ | ⵉⵏⵉⴰⵓ

ⴰⵃⴰⵏⵉⵙⵓ

ⵅⵉⵏⵉⵙⵓⵅ | ⵅⵉⵏⵉⴰⵓ

ⵅⴰⵏⵉⵙⵓⵅ | ⵅⵉⵏⵉⴰⵓ

ⵅⴰⵏⵙⵓⵅ

ⵜⵉⵏⵉⵓⵅ | ⵜⵉⵏⵉⴰⵓ

ⵜⵉⵏⵓⵉⵉⵏ

FROTTER AVEC RIGUEUR (e.g., mains)**, FRICTIONER**

[MS], [XF] lewwaz

حَكَّ ، فَرَّكَ : لْوَّزْ

ⵍⵙⵍⵍⴰⵣ

FUIR

• [ṢḤ] rwel, hab. reggul. v. “Fuite”.

• [ṢḤ] rwel, hab. ruggel

→ **Je fuis :** [ṢḤ] Ruleɣ.

→ **Il fuit :** [ṢḤ] Irwel

→ **Elle s’est enfuie vers toi, Elle a couru vers toi :** Ṯerwel ɣer-k.

→ **Elle a couru vers lui, Elle s’est enfuie vers lui :** Ṯerwel ɣer-s.

→ **Elle s’est enfuie chez vous, Elle a couru vers vous :** Ṯerwel ɣer-wen.

→ **Nous n’avons pas fuis :** U nerwil ḵ.

→ **Ils ont fuis d’ici :** [ṢḤ] Ru-wlen-d.

هَرَبَ :

رْوْلْ. عَادَةً ؛ رْڢُّلْ

رْوْلْ. عَادَةً ؛ رُڢُّلْ

أهْرُبُ : رُلْغْ

يَهْرُبُ : يَرْوْلْ

هَرَبَتْ عِنْدَكَ : ثْرْوْلْ غْرْ-كْ

هَرَبَتْ عِنْدَهُ : ثْرْوْلْ غْرْ-سْ

هَرَبَتْ عِنْدَكُمْ : ثْرْوْلْ غْرْ-وْنْ

لَمْ نَهْرُبْ : نُـ نْرْوِلْ كْ

هَرَبُوا مِنْ هُنَا : رُوْلْنْ-دْ

ⵓⵍⵉⵏ : ⵓⵉⵅⵅⵏ

ⵓⵍⵉⵏ : ⵓⵏⵅⵅⵉⵏ

ⵓⵏⵉⵢ

ⵉⵓⵍⵉⵏ

ⵅⵉⵓⵍⵉⵏ ⵢⵉⵓ-ⵕ

ⵅⵉⵓⵍⵉⵏ ⵢⵉⵓ-ⵙ

ⵅⵉⵓⵍⵉⵏ ⵢⵉⵓ-ⵍⵉⵍ

ⵉ ⵍⵉⵓⵍⵉⵏ ⵣ

ⵓⵏⵍⵏⵉⵍ-ⵏ

FUITE

[ṢḤ] f., ṯarula. v. “Fuir”.

إِدْبَارٌ ، هُرُوبٌ : ثَرُلَ

ⵅⴰⵓⵏⴰ

FUMÉE, TABAC

• [MR] ar., ddexxan

• [ṢḤ] ar., dduxan

دُخَّانٌ ، تَبْغٌ :

دُّخَّنْ

دُّخَنْ

ⵏⵏⵉⵅⵅⴰⵍ

ⵏⵏⵉⵅⴰⵍ

FUMIER

[ṢḤ] ar., zbel. v. “Bouse”.

→ Fumier de taureaux : [ṢḤ] Zbel yizgaren.

→ Fumier de chèvres : [ṢḤ] Zbel n tɣeṭṭan.

→ Fumier de brebis : [ṢḤ] Zbel tullaṯin.

→ **Le paysan prépare le fumier de bœuf au milieu de sa figuerie :** Iṭegg ufellaḥ zbel iyizgar g ṯlemmast uwurṯi-nnes.

زِبْلٌ ، دُبَالٌ : زْبْلْ

زِبْلُ الثِّيرَانِ : زْبْلْ يِزْڢَرْنْ

زِبْلُ المَوَاعِزِ : زْبْلْ نْـ تْغْطَّنْ

زِبْلُ النِّعَاجِ : زْبْلْ تُلَّثِنْ

يُعِدُّ الْفَلَّاحُ زِبْلُ الثَّوْرِ فِي وَسَطِ بُسْتَانِهِ التِّينِ : يْخْڢُّ نْڢْلَّحْ زْبْلْ يِيزْڢَرْ ڢُّ تْلَّمَّسْتْ نُّورْثِـ-نْسْ

ⵅⵏⵉⵏ

ⵅⵏⵉⵏ ⵙⵉⵅⵅⴰⵓⵉⵍ

ⵅⵏⵉⵏ ⵏ ⵜⵢⵉⵉⵉⴰⵍ

ⵅⵏⵉⵏ ⵜⵏⵏⴰⵅⵉⵍ

ⵉⵜⵓⵉⵅⵅ ⵏⵃⵉⵏⴰⴷ ⵅⵏⵉⵏ ⵉⵙⵉⵅⵅⴰ ⵅ ⵅⵏⵉⵎⵎⴰⵓⵜ ⵏⵍⵏⵓⵅⵉ-ⵍⵍⵉⵓ

FUSEAU (bobine de fil de laine)

• [MR] m., izḏi, dim., sing., tizḏiṯ

• [MR] ar., lmaɣzel

مِغْزَلٌ :

ئِزْذِ ، تِزْذِثْ

لْمَغْزَلْ

ⵉⴾⵅⵉ, ⵜⵉⴾⵅⵉⵅ

ⵎⵊⴰⵅⴾⵎ

FUSIL

• [ṢḤ] f., ṯimukḥelṭ

• [MR] f., ṯimekḥelt

• [MR] pl., lemkʷaḥel

• [MR] lbarud

بُنْدُقِيَّةُ :

ثِمُكْحْلْخْ

ثِمْكْحْلْتْ

لْمْكْوَحْلْ

لْبَرُدْ

ⵅⵉⵊⴰⴷⵎⵜⵙ

ⵅⵉⵊⴰⴷⵎⵜ

ⵎⴰⵊⴷⵏⴰⵎ

ⵎⴹⴰⵙⴰⵏ

G

GEAI DES CHÊNES (garrulus glandarius, oiseau)

• [MR] m., ajiɣiɣ

• [MS], [XF] m., {a}jiɣiɣ

• [XF] m., {a}ǧɣiɣ

قِيقٌ أَوْرَاسِيٌّ ، طَائِرٌ :

نَزْغِغْ

زْغِغْ

جْغِغْ

ⴰⵉⵉⵅⵉⵅ

ⵉⵉⵅⵉⵅ

ⵅⵅⵉⵅ

GALETTE (sans levain)

• [ṢḤ] ar., lefṭir

• [ṢḤ] m., aɣrum n lefṭir. v. “Pain”.

• [ṢḤ], [MR] m., arexsis

• [XF] m., {a}raxsas (chez les Aït Khlifa, cette galette est à base de semoule ou blé complet, d’eau, de sel mais sans huile végétale)

• [ṢḤ], [MR] m., aɣrum aqurran

• [ǦƐ] m., aɣrum aneqqaru

• [XF] m., {a}ṭabtub (galette à base de semoule, d’eau, de sel et de l’huile végétale)

• m., aṭabtub

فَطِيرَةٌ :

لْبَطِرْ

نَغْرُمْ نْـ لْبَطِرْ

نَرْخْسِسْ

رَخْسَسْ

نَغْرُمْ نَقُرَّنْ

نَغْرُمْ نَنْقَّرُ

طَبْطُبْ

نَطَبْطُبْ

ⵎⴹⵃⵄⵉⴰ

ⴰⵉⴰⴹⵍ ⵏ ⵎⴹⵃⵄⵉⴰ

ⴰⴰⴹⵅⴰⵉⴰ

ⴰⴰⵅⴰⴰ

ⴰⵢⵓⵛ ⴰⵣⵓⵓⴰⵍ

ⴰⵢⵓⵛ ⴰⵍⵣⵣⴰⵓ

ⵊⴰⴱⵊⴱ

ⴰⵊⴰⴱⵊⴱ

GALETTE MINI

• [MR] f., tamḏekkart

• [MR] m., pl., imḏekkar

• [XF] [XF] m., mḏekkar

• [XF] f., mṯaqba

فَطِيرَةٌ صَغِيرَةٌ :

تَمْذْكَّرْتْ

يِمْذْكَّرْ

مْذْكَّرْ

مْثَقْبَ

ⵜⴰⵛⵎⵅⵅⴰⵓⵜ

ⵉⵛⵎⵅⵅⴰⵓ

ⵛⵎⵅⵅⴰⵓ

ⵛⵅⴰⵣⴱⴰ

GANGLION (touche surtout les bovins)

[MR] f., tigurzin

عَقْدٌ ، خُرَّاجٌ : تِقُرْزِنْ

ⵜⵉⵅⵓⵓⵉⵍ

GANTS PAIRE DE (de travail)

[ǦƐ] f., pl., tiqaššamin

قُفَّازُ الْعَمَلِ :

تِقَشَّمِنْ

ⵜⵉⵣⴰⵛⵛⴰⵛⵉⵍ

GARÇON

[MR] m., aqšiš | m., pl., iqšišen

طِفْلٌ : نَقْشِشْ | نِقْشِشْنْ

ⴰⵣⵛⵉⵛ | ⵉⵣⵛⵉⵛⵍ

GARE (interjection), **ATTENTION**

• [ṢḤ] qaf

• [ṢḤ] ɣer- + aff. des prép.

→ Ô mon fils, descends de l'arbre ou tu risques de tomber et te fracturer ! :

• [ṢḤ] Ers-ed a memmu f ssejreṯ qaf ṯeṭṭukyeḍ a ṯerẓeḍ !

• [ṢḤ] A memmi ers-ed g ssejreṯ ɣer-ek a ṭeṭṭukyeḍ a ṭerẓeḍ !

اِنْتَبِهْ ، اِحْتَرِسْ :

قَبْ

غْرْ- …

يَا ابْنِي اِنْزِلْ مِنَ الشَّجَرَةِ أَوْ سَتُسْقَطُ وَسَتُتْكَسَّرُ :

يْرْسْ-دْ نَـ مْمُ فِـ سْزْرْثْ قَبْ ثْطُّكْيْضْ نَـ ثْزْرْضْ

نَـ مْمِّ رْسْ-دْ قُـ سْزْرْثْ غْرْ-كْ نَـ ثْطُّكْيْضْ نَـ ثْزْرْضْ

ⴱⴰⵀ

ⵢⵓⵓ- …

ⵓⵙ-ⵓⴷ ⴰ ⵍⵓⵍⵍⵓ ⵀ ⵙⵙⵓⵏⵓⵅ ⴱⴰⵀ ⵅⵓⴹⴹⵓⴽⵜⵓⴹ ⴰ ⵅⵓⵓⵣⵓⴹ

ⴰ ⵍⵓⵍⵍⵉ ⵓⵓⵙ-ⵓⴷ ⵅ ⵙⵙⵓⵏⵓⵅ ⵢⵓⵓ-ⵓⴽ ⴰ ⵜⵙⵓⴹⴹⵓⴽⵜⵓⴹ ⴰ ⵜⵙⵓⵓⵣⵓⴹ

GÂTEAU DE SEMOULE (pate à base de semoule moyenne, d'eau et de sucre chez les Aït Khlifa, à la place de l'eau on peut

y ajouter du beurre et du miel à la place du sucre)

[XF] f., tummina

كَعْكَةٌ ، مِنْ سَمِيدٍ مُتَوَسِّطٌ ، مَاءٌ/زُبْدَةٌ ، سُكَّرٌ/عَسَلٌ **:**

تُمِّنَ

ⵜⴰⵛⵛⴻⵏⴰ

GAUCHE

[ṢḤ] m., azelmaḍ (ann. : u) | m., pl., izelmaḍen, f., tazelmaṭ | f., pl., tizelmaṭin

→ **Sur la gauche :** F uzelmaḍ.

→ **La main gauche :** Afus azelmaḍ.

→ **Mon sein gauche :** Ṯabebbušt-inu tazelmaṭ.

الْيَسَارُ : نَزْلْمَضْ | نِزْلْمَضْنْ ، تَزْلْمَطْ | تِزْلْمَطِنْ

عَلَى الْيَسَارِ : فِـ نُزْلْمَضْ

الْيَدُ الْيُسْرَى : نَفُسْ نَزْلْمَضْ

ثَدْيِي الْأَيْسَر : ثَبْبُشْتْ-ئِنُ تَزْلْمَطْ

ⴰⵣⵎⵍⴰⵓ | ⴻⵣⵎⵍⴰⵓⵏ,
ⵜⴰⵣⵎⵍⴰⵓ | ⵜⴻⵣⵎⵍⴰⵓⴻⵏ

ⵄ ⵣⵎⵍⴰⵓ

ⴰⵄⴰⵙ ⴰⵣⵎⵍⴰⵓ

ⵅⴰⴹⴰⴹⴰⵛⵜ-ⴻⵏ ⵜⴰⵣⵎⵍⴰⵓ

GAZ INTESTINAL, VENT

[ŠN] m., anču | m., pl., inčawen

رِيحٌ : نَنْچُ | نِنْچَوْنْ

ⴰⵏⵛ | ⴻⵏⵛⴰⵡⵏ

GAZELLE

[MS] m., {i}zerzer

غَزَالَةٌ :

ئِزْرْزْرْ

ⴻⵣⵎⴰⵣⵎⴰ

GELÉE (qui touche les figues "abakur")

• [XF] yibiṯer. v. "Glace".

• [XF] ar., leğriḥa

صَقِيعٌ ، يُؤَثِّرُ عَلَى التِّينِ **:**

ⵉⴻⴹⴻⵅⵎⴰ

ⵍⵎⴰⵄⴰⴻⵅⴰ

GELÉE ROYALE (substance blanchâtre, gélatineuse et sucrée secrétée par les abeilles ouvrières, c'est la nourriture des larves et de la reine, comestible pour l'homme)

— . v. "Abeille noire".

GEMME, RÉSINE DE PIN

• [ṢḤ] m., aselγaγ ṭayḏa. v. "Pin blanc de Provence".

• [MS], [XF] m., {l}εalk

• [MS], [XF] m., {l}εulk

• [ǦƐ] m., {l}εenziz

رَاتِينَجُ الصَّنَوْبَرِ :

نَسْلْغَغْ خَيْذَ

عَلْكْ

عُلْكْ

عْنْزِزْ

ⴰⴰⵍⵍⵢⴰⵢ ⵜⴰⴰⵉⵔⴰ

ⵃⵎⵍⵣ

ⵃⵎⵍⵣ

ⵃⵍⵣⴻⵣ

GÉMIR DE DOULEUR

[ṢḤ] nazaɛ, hab. ṭnazaɛ. v. “Douleur”.

→ **J’ai gémi de douleur :** [ṢḤ] Nuzɛaɣ.

→ **Il a gémi de douleur :** [ṢḤ] Inuzaɛ.

أَنَّ مِنَ الْأَلَمِ ، تَأَوَّهَ : نَزَعْ. عَادَةً ؛ تُنْزَعُ

تَأَوَّهْتُ : نُزْعَغْ

تَأَوَّهَ : يَنْزَعُ

ⵍⴰⵣⴰⵛ : ⵜⴰⵍⴰⵣⴰⵛ

ⵍⴰⵣⵛⴰⵢ

ⵉⵍⴰⵣⴰⵛ

GENDRE

v. “Belle-famille”.

GENÊT ÉPINEUX, GENÊT SCORPION (lat. genista scorpius, fam. fabaceæ, arbrisseau)

• [MR] m., uzzu (ann. : wu), dim., sing., tuzzut. v. “Planter Action de”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS], [ǦƐ] m., azezzu (ann. : n u)

• [ṢḤ] dim., sing., {t}uzzut

• [ṢḤ], [WZ] dim., sing., tuzzut

• [WZ] dim., sing., tuzzut

• [ṢḤ] m., agendul

• [XF], [MS] m., {a}gendul

→ **Les épines du genêt :** Isennanen n uzezzu. v. “Épine”.

قَنْدُول ، جِينِيسْتَا ... ؟ ، شُجَيْرَةٌ :

نُزٌّ ، تُزُّتْ

نَزْزٌ

نُزٌّ

تُزُّتْ

تُزُّتْ

نَقْنْدُلْ

قُنْدُلْ

أَشْوَاكُ اللِّزَانِ : نَسْتَنْنْ نْـ نُزْزٌ

ⵙⵣⵣⵙ, ⵜⵙⵣⵣⵙⵜ

ⴰⵣⵙⵣⵣⵙ

ⵙⵣⵣⵙⵜ

ⵜⵙⵣⵣⵙⵜ

ⵅⵙⵣⵣⵙⵅ

ⴰⵅⵙⵍⴷⵙⵎ

ⵅⵙⵍⴷⵙⵎ

ⵉⴱⵙⵍⵍⴰⵍⵙⵍ ⵍ ⵙⵣⵙⵣⵣⵙ

GENÊT HIRSUTE (lat. genista hirsuta, fam. fabaceæ, arbrisseau)

• [MS], [XF] m., {a}šabrag

• [MS] f., šabbarga

جِينِيسْتَا ... ؟ ، شُجَيْرَةٌ :

شَبْرَقْ

شَبَّرْقَ

ⵛⴰⴱⴰⵅ

ⵛⴰⴱⴱⴰⵅⴰ

GENETTE COMMUNE D’AFRIQUE DU NORD (genetta genetta afra)

• [ṢḤ] m., cḫirru

• [MR] m., izirḏi. v. “Belette”.

؟ :

شْفِرٌّ

ئِزِرْذِ

ⵛⴷⵉⴰⴰⵙ

ⵉⵣⵉⴰⴱⵉ

GENÉVRIER CADE (lat. juniperus oxycedrus, fam. cupressaceæ, arbuste/arbrisseau)

• [XF], [ǦƐ], [ṢḤ], [MS], [MZ] f., tagga

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaqqa (ann. : ta). v. “Huile de cade”.

• [MS] f., taqqa

• [MR] f., ṯaqaṭ

عَرْعَرٌ ، شُجَيْرَةٌ :

تَقَّ

ثَقَّ

تَقَّ

تَقَخْ

ⵜⴰⵅⵅⴰ

ⵅⴰⵇⵇⴰ

ⵜⴰⵇⵇⴰ

ⵜⴰⵇⴰⵜⵙ

GÉNISSE

• [ṢḤ] f., ṯummaṭ | f., pl., ṯummaṯin. v. “Vache”.

• [MR] f., ṯamessukiṯ

• [MR] f., tamessakt

• [MS] f., messukiya

→ **La génisse deviendra une vache :** [MR] Tamessakt tuɣal-d tafunast.

عِجْلَةٌ :

ثُمَّخْ | ثُمَّثِنْ

تَمْسُّكِثْ

تَمْسَّكْثْ

مْسُّكِيَ

تُصْبِحُ الْعِجْلَةُ بَقَرَةً : تَمِسَّكْثْ ثُغَلْ-دْ تَفُنَسْثْ

ⵅⵚⵚⴰⵜⵙ | ⵅⵚⵚⴰⵅⵉⵍ

ⵅⴰⵚⵚⵙⵙⵅⵉⵅ

ⵜⴰⵚⵚⵙⵙⴰⵅⵜ

ⵚⵚⵙⵙⵅⵉⵉⴰ

ⵜⴰⵚⵚⵙⵙⴰⵅⵜ ⵜⵚⵢⴰⵎ-ⴷ ⵜⴰⵃⵚⵍⴰⵙⵜ

GENOU

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., afuḏ | m., pl., ifadden

• [ṢR] m., {a}fuḏ | m., pl., ifadden

رُكْبَةٌ :

ئَفُذْ | ئِفَدَّنْ

فُذْ | ئِفَدَّنْ

ⴰⵃⵚⵯ | ⵉⵃⴰⴷⴷⵍ

ⵃⵚⵯ | ⵉⵃⴰⴷⴷⵍ

GENS, MONDE

• [ṢḤ], [MR] medden

• [ṢḤ] ar., lɛiḇaḏ

• [ṢḤ], [MR] lɣaši

• [ṢḤ] ṣḥab

→ **Les gens de Metsicht** (Mitidja) **:** [ṢḤ] Medden n Meṭišt.

→ **Les gens sont peu nombreux alors que le bien abonde :** Lɛiḇaḏ qlil lxir yella.

→ **C’est un seul ensemble de population :** [ṢḤ] Ḏ yijen lɣaši.

→ **Il y a encore des personnes âgées :** [ṢḤ] Medden imeqqranen ur ušin.

→ **Comme disent les gens d’antant … :** [ṢḤ] Maḵ nnan ṣḥab ziḵ …

نَاسٌ :

مَدَّنْ

لْعِفَذْ

لْغَشِ

صْحَبْ

نَاسُ الْمِتِّيجَةِ : مْدُّنْ نْـ مْخِشْتْ

الْعِبَادُ قَلِيلٌ وَالْخَيْرُ كَثِيرٌ : لْعِبَدْ قْلِلْ لْخِرْ يْلَّ

هُوُ نَفْسُ الْقَوْمِ : ذْ يِزْنْ لْغَشِ

مَازَالَ كِبَار النَّاسِ : مْدُّنْ يَمْقُّرَنْنْ نُرْ نُشِنْ

مِثْلَ مَا يَقُولُوا النَّاسَ : مَكْ نَّنْ صْحَبْ زِكْ

ⵅⵓⵏⵏⵓⵍ

ⵍⵃⵉⵄⴰⵔ

ⵍⵅⴰⵛⵉ

ⵙⴽⴰⴹ

ⵅⵓⵏⵏⵓⵍ ⵏ ⵅⵓⵜⴰⵉⵛⵜ

ⵍⵃⵉⵄⴰⵔ ⵣⵍⵉⵍ ⵍⵅⵉⴰ ⵢⵓⵍⵍⴰ

ⵔ ⵢⵉⵏⵓⵍ ⵍⵅⴰⵛⵉ

ⵅⵓⵏⵏⵓⵍ ⵉⵅⵓⵣⵣⴰⴰⴰⵓⵍ

ⵅⴰⵇ ⵍⵍⴰⵍ ⵙⴽⴰⴹ ⵜⵉⵇ …

GENTILLÉ (du Petit Atlas)

→ De la conf. des Imuzawiyen : m., Amuzawi | m., pl., Imuzawiyen

→ De la conf. des Aït Moussa : m., Amusawi | m., pl., Imusawiyen

→ De la conf. des Aït Djaad :

• m., Ağaɛdi

• m., Ağaɛḏiw

• m., pl., Iğaɛden

• m., pl., Iğaɛḏiwen

• m., pl., Ğɛada

→ De la conf. des Aït Missera : m., Amiṣrawi, f., Ṯamiṣrawiṯ

→ **Je suis une Tamissraouit** (femme des Aït Missera) **:** [MR] Nekk Ṯamiṣrawiṯ.

→ De la conf. des Aït Khelil : m. Axelili

→ De la conf. des Khachnet : m. Axašni

→ De la conf. des Aït Saleh : m., Aṣalḥi | m., pl., Iṣalḥiyen

Tribus des Aït Saleh :

• m., Aferğuni | m., pl., Iferğunen, f., Taferğunit (ann. : ṭ) | Tiferğunin

• m., sing., Amšaši

• m., sing., Atergawi

→ De la conf. des Aït Oughellaï : m., Aɣellawi | m., pl., Ɣlalwa

دِيمُونِيم :

نَمْزَوِ | يِمْزَوِيْنْ

نَمْسَوِ | يِمْسَوِيْنْ

نَجَعْدِ

نَجَعْدِوْ

يِجَعْدْنْ

يِجَعْدِوْنْ

جْعَدَ

نَمِسْرَوِثَمِسْرَوِثْ

أَنَا تَمِسْرَوِثْ : نْكْ تَمِسْرَوِثْ

نَخْلِلِ

نَخَشْنِ

نَصَلْحِ | يِصَلْحِيْنْ :

فِرْجُونِيٌّ ، مِنْ قَبِيلَةِ آيْثْ فِرْجُونَا ، عَرْشُ آيْثْ صَالْحْ **:** نَفْرْجُنِ ، يِفْرْجُنْنْ | تَفْرْجُنِتْ ، تِفْرْجُنِنْ

نَمْشَشِ

نَتْرْقَوِ

نَغْلَّوِ | غْلَلْوَ

ⴰⵅⵓⵣⴰⵍⵉ | ⵉⵅⵓⵣⴰⵍⵉⵢⵏ

ⴰⵅⵓⴰⵍⵉ | ⵉⵅⵓⴰⵍⵉⵢⵏ

ⴰⵣⴰⵃⵏⵉ

ⵄⵅⵄⵃⵗⵉⵍ

ⵉⵅⵄⵃⵏⵄⵏ

ⵉⵅⵄⵃⵗⵉⵍⵄⵏ

ⵅⵃⵄⵏⵄ

ⵄⵇⵉⵎⵓⵍⵉ, ⵅⵄⵇⵉⵎⵓⵍⵉⵅ

ⵏⵄⵣⵣ ⵜⵄⵇⵉⵎⵓⵍⵉⵜ

ⵄⵅⵄⵍⵉⵍⵉ

ⵄⵅⵄⵇⵏⵉ

ⵄⵎⵄⵍⵏⵉ | ⵉⵎⵄⵍⵏⵉⵉⵄⵏ

ⵄⵃⵄⵓⵅⵄⵏⵉ, ⵉⵃⵄⵓⵅⵄⵏⵄⵏ | ⵜⵄⵃⵄⵓⵅⵄⵏⵉⵜ, ⵜⵉⵃⵄⵓⵅⵄⵏⵉⵜ

ⵄⵅⵄⵍⵍⵄⵍⵉ | ⵢⵍⵄⵍⵍⵄ

ⵄⵇⵉⵇⵄⵇⵉ

ⵄⵜⵄⵓⵅⵄⵍⵉ

GERMANDRÉE TOMENTEUSE (lat. teucrium polium, fam. lamiaceæ, plante)

• [MR] ar., f., ṯağɛidet

• [XF] ar., f., ğɛidet

جُعَيْدَةٌ ، نَبْتَةٌ **:**

ثَجْعِدْتْ

ثَجْعِدْتْ

ⵅⵄⵅⵃⵉⵏⵄⵜ

ⵅⵃⵉⵏⵄⵜ

GIGOTER, BOUGER

[MS] zerdaḥ

تَهَزَّزَ : زْرْدّحْ

ⵅⵄⵓⵏⵄⵗ

GILET BRODÉ (cousu, brodé, vêtement pour homme)

• [ṢḤ] f., ṯabedɛiṯ

• [ṢḤ] f., ṯajiliṭ

صدَارٌ ، صَدْرِيَّةٌ مُطَرَّزَةٌ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالرِّجَالِ **:**

ثَبْدْعِثْ

ثَزْلِخْ

ⵅⵄⵙⵄⵏⵃⵉⵅ

ⵅⵄⵏⵉⵍⵉⵜⵙ

GIVRE

v. “Glace”.

GLACE, GIVRE, GELÉE

• [ṢḤ], [MƐ] m., ağris

• [ĞƐ] m., agris

• [ṢR] m., azriš

جَلِيدٌ ، صَقِيعٌ :

ثَجْرِسْ

ثَقْرِسْ

ثَزْرِشْ

ⵄⵅⵓⵉⵙ

ⵄⵅⵓⵉⵙ

ⵄⵅⵓⵉⵇ

GLACE

v. “Miroir”.

GLAND DOUX, GLAND COMESTIBLE DU CHÊNE VERT

• [ṢḤ], [MR] m., aḏer (ann. : u, uwa, wa) | m., pl., aḏren. v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne des garrigues”, “Chêne vert”, “Chêne zéen”, “Chêne-liège”, “Lichen fruticuleux”, “Gland doux”, “Cupule”, “Fa-

rine”, “Pain”, “Couscous”, “Châtaigne”.

• [ṢḤ], [MS] m., ader (ann. : w)

• [ṢR] m., aḏern

• [MR] m., pl., iḏran

• [ṢR] dim., sing., taḏrent

• [ṢR] dim., sing., {ṯ}hadrent

• [ṢḤ] ar., dim., sing., ṯaḏelluṭ (ann. : ṭ, n ṭ)

• [ṢḤ] ar., m., abelluṭ

• [ǦƐ] m., aḏelluḍ

• ar., coll., {a, l}belluṭ

• [ṢR] f., {ṯ}aḥebbu | dim., pl., {ṯ}iḥebba

→ **Il y a des glands amers et d’autres doux :** [MR] Aḏer illa win d amerẓagu illa win d imiẓiḍ.

بَلُّوطٌ ، ثَمَرَةٌ **:**

نَذْرْ | نَذْرْنْ

نَذْرْ

نَذْرْنْ

يِذْرَنْ

تَذْرْنْتْ

هَذْرْنْتْ

ثَبْلُّطْ

نَبْلُّطْ

نَبْلُّضْ

بْلُّطْ

نَحْبُّ | يِحْبَّ

هُنَاكَ بَلُّوطٌ مُرٌّ وَحُلْوٌ : نَذْرْ يِلَّ وِنْ دْ نَمْرْزَقْ يِلَّ وِنْ دْ يِمِزِضْ

ⵄⴰⵏⴰⵓ

ⵄⴰⵎⴰⵏ

ⵅⵎⵓⴰⵏ

ⵜⴰⵎⴰⵏⵜ

ⵜⴰⵏⴰⵓⵜ

ⵅⴰⵃⴰⵏⴰⵓ

ⵄⴰⵏⴰⵓⵜ

ⵄⴰⵃⴰⵏⴰⵓ

ⵄⴰⵎⴰⵏ

ⵄⴰⵃⴰⵏ

ⵄⴰⵎⴰⵏ : ⵜⴰⵎⴰⵏⴰⵏ

ⵅⵜⴰⵎⴰⵏⴰⵏ

ⵄⴰⵏⴰⵓ : ⵜⴰⵏⴰⵓⵜ

ⵅⴰⵏⴰⵓⵜ

ⵅⴰⵏⴰⵓⵜ

GLOBULAIRE BUISSONANTE, TURBITH (lat. globularia alypum, fam. globulariaceæ, plante)

[MS], [XF] f., taselɣa

زُّرَيْقَة ، نَبْتَةٌ **:**

تَسْلْغَ

ⵜⴰⵙⴰⵍⵖⴰ

GLORIFIER (par le chant)

[ṢḤ] ar., meǧǧed, hab. : tmeǧǧed. v. “Chanter”, “Louanger”, “Chant de louanges”.

→ **Il chante des louanges :** Itmeǧǧed.

مَجَّدَ : مْجَّدْ. عَادَةً ؛ تْمْجَّدْ

يُمَجِّدُ : يِتْمْجَّدْ

ⵎⴰⵊⵊⴰⵏ : ⵜⵎⴰⵊⵊⴰⵏ

ⵅⵜⵎⴰⵊⵊⴰⵏ

GOMMIER (lat. acacia gummifera, fam. fabaceæ, arbuste)

[MS], [MR] ar., f., ṭalḥa

سَنْطٌ صمْغِيٌّ ، شُجَيْرَةٌ **:**

طَلْحَ

ⵟⴰⵍⴰⵃⴰ

GONFLÉ ÊTRE

[ṢḤ] uf. v. “Œdème”.

→ **Mon pied est gonflé :** [ṢḤ] Aḍar-inu yuf.

كَانَا مُنْتَفِخًا ، كَانَا مُتَوَرِّمًا : نُفْ

قَدَمِي مُتَوَرِّمٌ : نَضَرْ-ئِنُ يُفْ

ⵚⵃ

ⵄⵉⵄⵓ-ⵉⵏⵚ ⵢⵚⵃ

GONFLER

v. “Mouiller”.

GORGE, GOSIER

• [ṢḤ] m., agerjum | m., pl., igerjumen

• ar., f., taḥerjunt | f., pl., tiḥerjunin

• [ŠN] ar., f., {ṯa}haḥerjumṭ

• [MR] f., ṯajujeṭ

• [ṢR] m., ayerzi

حَلْقٌ ، حُنْجُرَةٌ :

نَقْرْزُمْ | يَقْرْزُمْنْ

تَحْرْزُنْتْ | تِحْرْزُنِنْ

هَحْرْزُمْخْ

ثَزُزْخْ

نَيْرْزِ

ⵄⵅⵚⵓⵏⵓⵇ | ⵉⵅⵚⵓⵏⵓⵇⵚⵍ

ⵜⵄⵄⵚⵕⵏⵓⵜ | ⵜⵉⵄⵄⵚⵕⵏⵓⵍⵉⵍ

ⵕⵄⵄⵚⵕⵏⵓⵇⵜⵙ

ⵅⵄⵏⵓⵏⵓⵜⵙ

ⵄⵢⵚⵓⵣⵉ

GOSIER

v. “Gorge”.

GOURDIN

v. “Crosse”

GOÛT

• [ṢḤ] ar., lbannet

• [ṢḤ] ar., lṯannet

→ **Elle a un bon goût :** [ṢḤ] Ɣr-es lbennat telha.

مَذَاقٌ ، نُكْهَةٌ :

لْبَنَّتْ

لْبِنَّتْ

لَهُ مَذَاقٌ طَيِّبٌ : غْرْ-سْ لْبَنَّتْ تْلْهَ

ⵍⵙⵄⵍⵍⵄⵜ

ⵍⵃⵄⵍⵍⵚⵅ

ⵢⵕⵓ-ⵚⵙ ⵍⵙⵚⵍⵍⵄⵜ ⵜⵚⵍⵕⵄ

GOUTTE

• [ṢḤ], [MƐ] f., taquddimṭ. v. “Goutter”.

• [ṢḤ] f., ṯimeqqiṯ

→ **Une goutte de miel :** Taquddimṭ n ṭamemṭ.

→ **Une goutte de rosée :** Taquddimṭ n nda.

قَطْرَةٌ :

تَقُدِّمْخْ

ثَمْقِّثْ

قَطْرَةُ عَسَلٍ : تَقُدِّمْخْ نْـ خَمْمْخْ

قَطْرَةُ نَدَى : تَقُدِّمْخْ نْـ نْدَ

ⵜⵄⵣⵚⵃⵃⵉⵍⵜⵙ

ⵅⵉⵍⵚⵣⵣⵉⵅ

ⵜⵄⵣⵚⵃⵃⵉⵍⵜⵙ | ⵜⵙⵄⵍⵚⵍⵜⵙ

ⵜⵄⵣⵚⵃⵃⵉⵍⵜⵙ | ⵍⵃⵄ

GOUTTER

v. “Ruisseler”.

GRAIN

[MƐ] ar., f., ṯaḥebbet. v. “Orgelet”.

حَبَّةٌ : ثَحْبُّثْ

ⵅⴰⵄⴱⵓⴱⵓⵜ

GRAIN DE BEAUTÉ

[ṢḤ] f., taxaneṭ

شَامَةٌ : تَخَنْثْ

ⵜⴰⵅⴰⵏⵓⵜⵙ

GRAINES DE PIN (ce qui se trouve à l’intérieur de la pive du pinus halepensis)

• [MS], [XF] m., {a}sqụqi. v. “Pin blanc de Provence”.

• coll., {a}sqụqu

• [XF], [MR] coll., {a}zqụqu

حُبُوبِ الصَّنَوْبَرِ :

سْقُقِ

سْقُقُ

زْقُقُ

ⵙⵇⵇⵓ

ⵙⵇⵇⵓ

ⵣⵇⵇⵓ

GRAISSE

[ṢḤ] f., ṭadunt. v. “Pain”, “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

دَسَمٌ ، شَحْمٌ : ثَدُنْثْ

ⵜⵙⴰⴷⵓⵏⵜ

GRAND, CHEF

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ameqqran | m., pl., imeqqranen, f., ta-meqqrant | f., pl., timeqqranin

• [ṢḤ], [MR] m., amuqqran

• [MR] m., pl., imeqqran

• muqer

• [MR], [XF] meqqar

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aḥellaq (ann. : u) | m., pl., iḥellaqen, f., ṯaḥellaqṯ (ann. : ṭ) | f., pl., tiḥellaqin

• [ṢḤ], [MR] m., aḥellaq | f., taḥellaqt

→ **Le chef du pays** (litt. : Le grand du pays) **:** [ṢḤ] Ameqqran n ṭmurṯ.

→ **Je suis grande et toi tu es encore petit ! :** Lliɣ ṭameqqrant i ḵeččinṭ ur yuš ḏ ameẓǧan !

→ **Il est grand :**

• [MR] Illa d ameqqran.

• [MR] D ameqqran.

→ **Il est plus grand que lui :** [ṢḤ] D aḥellaq fell-as.

كَبِيرٌ ، حَاكِمٌ :

نَمْقُّرَنْ | يِمْقُّرَنْنْ ، تَمْقُّرَنْتْ | تِمْقُّرَنِنْ

نَمُقُّرَنْ

يِمْقُّرَنْ

مُقْرْ

مْقَّرْ

نَحْلَّقْ | يِحْلَّقْنْ ، ثَحْلَّقْتْ | تِحْلَّقِنْ

نَحْلَّقْ | تَحْلَّقْتْ

حَاكِمُ الْمَنْطِقَةِ ، الْبَلَدِ : نَمْقُّرَنْ نـ خْمُرْثْ

أَصْبَحْتُ الْآنَ كَبِيرَةً وَأَنْتَ مَازَالْتَ صَغِيرًا : لِّغْ خْمَقْرَنْتْ يِـ كْجِّنْخْ نْرْ يُشْ دْ نَمْزْجَنْ

هُوَ كَبِيرٌ :

يِلَّ دْ نَمْقُّرَنْ

دْ نَمْقُّرَنْ

هُوَ أَكْبَرُ مِنْهُ : دْ نَحْلَّقْ فِلّْ-نَسْ

ⵔⵓⵕⵕⵓⵍ | ⵉⵓⵕⵕⵓⵍⵏ, ⵜⵔⵓⵕⵕⵓⵍⵜ | ⵔⵓⵕⵕⵓⵍ

ⵉⵓⵕⵕⵓⵍ

ⵜⵉⵓⵕⵕⵓⵍⵉⵍ

ⵓⵕⵓ

ⵓⵕⵕⵓⵓ

ⵔⵔⵏⵔ | ⵉⵔⵏⵔⵏ, ⵅⵔⵏⵔⵅ | ⵜⵉⵔⵏⵔⵉⵍ

ⵔⵔⵏⵔ | ⵜⵔⵔⵏⵔⵜ

ⵔⵓⵕⵕⵓⵍ ⵍ ⵜⵓⵓⵅ

ⵏⵏⵉⵢ ⵜⵔⵔⵓⵕⵕⵓⵍⵜ ⵉ ⵣⵏⵓⵜⵉⵍⵜⵔ ⵓⵓ ⵙⵓⵜ ⵅ ⵔⵓⵕⵕⵓⵍ

ⵉⵏⵏ ⵓ ⵔⵓⵕⵕⵓⵍ

ⵓ ⵔⵓⵕⵕⵓⵍ

ⵓ ⵔⵔⵏⵔ ⵜⵓⵏⵏ-ⵔⵔ

GRANDE CÉRINTHE, MÉLINET (lat. cerinthe major, cerinthe aspera, fam. boraginaceæ, plante)

[MS] ar., m., ful lɣula

فُول الْغُولَة ، نَبْتَةٌ :

فُلْ لْغُلَ

ⵜⵉⵏ ⵏⵢⵏⵔ

GRANDIR (personne, animal, …)**, POUSSER** (cheveux, …)

• [ṢḤ], [MR] gaɛmer, hab. ṭgeɛmeṛ. v. “Pousser”, “Orgueil”.

• [ṢḤ] gaɛmer-d, hab. ṭgeɛmeṛ-d. v. “Pousser”.

→ **J’ai grandi :** [MR] Geɛmra.

→ **Tu as grandi :** [ṢḤ] Ṯegaɛmreḍ.

→ **Il n’a pas grandi :** U iṭgeɛmeṛ k̲. v. “Pousser”.

→ **Les cheveux qui ont poussés :** [ṢḤ] Šɛeṛ iṭgeɛmeṛ-ed.

→ **Le merle a grandi :** [ǦƐ] Yemɣur-ed ajaḥmum.

كَبُرَ :

فَعْمْرْ. عَادَةً ؛ خْفْعْمَرْ

فَعْمْرْ-دْ. عَادَةً ؛ خْفْعْمَرْ-دْ

كَبَرْتُ : فْعْمْرَ

كَبَرْتَ : ثْفَعْمْرْضْ

لَمْ يَكْبُرْ : ـُ يِخْفْعْمَرْ كْ

الشَّعْرُ الذِّي يَنْمُوا : شْعْرْ يِخْفْعْمَرْ-دْ

كَبُرَ الشُّحْرُورُ : يْمْغُرْ-دْ نَزَحْمُمْ

ⵅⵓⵕⵓ : ⵜⵔⵅⵓⵃⵕⵓⵓ

ⵅⵓⵕⵓ-ⵏ : ⵜⵔⵅⵓⵃⵕⵓⵓ-ⵏ

ⵢⵓⵃⵕⵓⵓ

ⵅⵓⵅⵓⵃⵕⵓⵓⵉ

ⵓ ⵉⵜⵔⵅⵓⵃⵕⵓⵓ ⵣ

ⵛⵃⵓⵕ ⵉⵜⵔⵅⵓⵃⵕⵓⵓ-ⵏ

ⵙⵓⵕⵢⵓⵓ-ⵓⵏ ⵓⵏⵓⵕⵕⵓⵕ

GRAND-MÈRE

• [ṢḤ] yemma tameqqranṭ

• [ṢḤ] yemma ḥenna

• [MS], [ṢR] nanna. v. “Grand-père”.

• [MR] ar., jidda

• [XF] ar., ḥannunti

جَدَّةٌ :

يْمْمَ تَمْقُّرَنْخْ

يْمَّ حْنَّ

نَنَّ

ڗْدَّ

حَنُّنْتِ

ⵙⵏⵛⵛⴰ ⵜⴰⵛⵏⵣⵣⵓⴰⵍⵜⵓ

ⵙⵏⵛⵛⴰ ⴷⵏⵍⴰ

ⵍⴰⵍⴰ

ⵉⵄⴷⴷⴰ

ⴷⴰⵍⵏⵍⵜⵄ

GRAND-PÈRE

• [ṢḤ] m., amɣar ḇaḇa

• [ṢR] m., dadda. v. “Grand-mère”.

• [ǦƐ] ar., m., jeddi

جَدٌّ :

نَمْغَرْ ڢِڢَ

دْدَّ

ڗْدِّ

ⴰⵛⵢⴰⵓ ⴰⴰⴰ

ⴷⴰⴷⴷⴰ

ⵉⵏⴷⴷⵄ

GRAPPE (raisin, …)

• [ṢḤ] f., ṯaglulṭ | f., pl., ṯiglulin. v. “Raisin”.

• [ṢḤ] f., {ṯ}aglulṯ

• [ṢḤ] m., aguzi ?

→ Une grappe de raisin :

[ṢḤ] f., ṯaglulṭ n tẓurin

→ **J’ai apporté une grappe de raisin du pays pour ma mère :** Uyax-d ṯaglulṭ n tẓurin si ṭmurṯ i ṭemɣarṯ yemma.

عُنْقُودٌ :

تَقْلُلْخْ | تِقْلُلِنْ

تَقْلُلْثْ

تَقْزِ

عُنْقُودُ عِنَبٍ : تَقْلُلْخْ ـَ تْزُرِنْ

أَحْضَرْتُ عُنْقُودَ عِنَبٍ لِأُمِّي : نُيَخْ-دْ تَقْلُلْخْ ـَ تْزُرِنْ سِـ خْمُرْتْ ـِ خْمَّغَرْتْ يْمَّ

ⵅⴰⵅⵏⵓⵏⵜⵓ | ⵅⵄⵅⵏⵓⵏⵄⵍ

ⴰⵅⵏⵓⵏⵅ

ⴰⵅⵓⵕⵄ

ⵅⴰⵅⵏⵓⵏⵜⵓ ⵍ ⵜⵕⵓⵓⵓⵄⵍ

ⵓⵙⴰⵅ-ⴷ ⵅⴰⵅⵏⵓⵏⵜⵓ ⵍ ⵜⵕⵓⵓⵓⵄⵍ ⵓⵄ ⵜⵓⵛⵓⵓⵅ ⵄ ⵜⵓⵓⵛⵢⴰⵓⵅ ⵙⵏⵛⵛⴰ

GRAVILLON

[MR] m., ijḏi. v. “Sable”, “Sol sableux”.

قَضٌّ : ئِزْذِ

ⵄⵉⵅⵄ

GREFFER (arbre)

[ṢḤ] ar., leqqem, hab. tleqqam

طَعَّمَ :

لْقُّمْ. عَادَةً ؛ تْلْقَّمْ

ⵏⵓⵣⵣⵓⵛ : ⵜⵏⵓⵣⵣⴰⵛ

GRÊLE

• [ṢḤ], [MƐ] m., abruri

• [ṢḤ] m., aḇruri

• [MR] f., tabruri

• [ṢR] f., ṯebruri

بَرَدٌ :

تَبْرُرِ

تَبْرُرِ

تَبْرُرِ

تْبْرُرِ

ⴰⵖⵓⵓⴹ

ⴰⵃⵓⵓⴹ

ⴰⵖⵓⵓⴹ

ⵜⴰⵖⵓⵓⴹ

ⵅⵖⵓⵓⴹ

GRENADE

v. “Grenadier”.

GRENADERAIE

• [ǦƐ] ar., pl. ṯiṛummanin. v. “Grenadier commun”.

• [ṢḤ], [MS] ar., coll., {a}ṛemmʷan

• [ṢḤ], [ǦƐ] ar., coll., {a}ṛemman

• [XF], [ǦƐ], [ŠN] ar., coll., {a}ṛumman

بُسْتَانُ رُمَّانٍ :

ثِرُمَّنِنْ

رْمُّوْنْ

رْمَّنْ

رُمَّنْ

ⵅⴹⵇⵓⵔⵔⴰⵍⴹⵍ

ⵇⵓⵔⵔⴰⵍ

ⵇⵓⵔⵔⴰⵍ

ⵇⵓⵔⵔⴰⵍ

GRENADIER COMMUN (lat. punica granatum, fam. punicaceæ, arbrisseau)**, GRENADE** (fruit du punica granatum)

• [ǦƐ] ar., sing., ṯaṛummanṯ | pl. ṯiṛummanin. v. “Grenaderaie”.

• [ŠN] ar., sing., {ṯ}aṛummanṯ | [XL] pl. tiṛummanin

• ar., sing., ṯaṛemmʷant

• [ṢḤ], [MS] ar., coll., {a}ṛemmʷan

• [ṢḤ], [ǦƐ] ar., coll., {a}ṛemman

• [XF], [ǦƐ], [ŠN] ar., coll., {a}ṛumman

• [ṢḤ], [MZ] f., ṛummana

→ Une grenade :

[ǦƐ] f., ṯaɛqayṯ n ṛumman

→ Grenade sucré :

[ǦƐ] m., ṛemman aẓiḏan, aneḥlu

→ Grenade aigre :

[ǦƐ] m., ṛemman asemmam

→ Grenade de type “asefri” :

• [ǦƐ] m., ṛemman asefri

• [MS] m., {a}sefri

→ La grenade de type “asefri” est sucrée et ses pépins sont fins : [ǦƐ] Ṛemman asefri ḏ aẓiḏan iɣsan-nnes ḏ ileqqaqen.

رُمَّانٌ ، شُجَيْرَةٌ وَثَمَرَةٌ **:**

ثَرُمَّنْثْ | ثِرُمَّنِنْ

نَرُمَّنْثْ | تِرُمَّنِنْ

ثَرْمُّوَنْثْ

رْمُّوَنْ

رْمَّنْ

رُمَّنْ

رُمَّانَةٌ وَاحِدَةٌ : ثَعْقَيْثْ نْـ رُمَّنْ

رُمَّانٌ حُلْوٌ : رْمَّنْ نَزِذَنْ ، نَثْحْلُ

رُمَّانٌ حَامِضٌ : رْمَّنْ نَسْمَّمْ

رُمَّانٌ أَسْفْرِي:

رْمَّنْ نَسْفْرِ

سْفْرِ

الرُّمَّانُ أَسْفَرِي نَوْعِيَّةٌ حُلْوَةٌ لَهَا بُزُورٌ طَرِيَّة : رْمَّنْ نَسْفْرِ دَّ نْزِدْنْ يُغْسَنْ-نْسْ دْ يَلْقَقْنْ

ⵅⴰⵇⴷⵛⵛⴰⵅ | ⵅⴹⵇⴷⵛⵛⴰⴹⵍ

ⴰⵇⴷⵛⵛⴰⵅ | ⵜⴹⵇⴷⵛⵛⴰⴹⵍ

ⵅⴰⵇⴷⵛⵛⴰⵜ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍⴰ

ⵅⴰⵏⵣⴰⵅ ⵍ ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ ⴰⵉⴹⵔⴰⵍ, ⴰⵍⴷⵎⴷ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ ⴰⵙⴷⵛⵛⴰⵛ

ⵙⴷⵃⵓⴹ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ ⴰⵙⴷⵃⵓⴹ

ⵇⴷⵛⵛⴰⵍ ⴰⵙⴷⵃⵓⴹ ⵎ ⴰⵉⴹⵔⴰⵍ ⴹⵢⵙⴰⵍ-ⵍⵍⴷⵙ ⵎ ⴹⵎⴷⵣⵣⴰⵣⴷⵍ

GRENIER (petit étage dans la maison atlassienne)

• [MR] f., taɛrišt

• [XF] f., ɛriša

عِلِّيَّةٌ ، سَقِيفَةٌ :

ثَعْرِشْتْ

عْرِشَ

ⵅⴰⵏⵓⴹⵛⵜ

ⵏⵓⴹⵛⴰ

GRENOUILLE

• [ṢḤ] m., ajrun, f., tajrunṭ | f., pl., tijrunin

• [MR] f., {t}hajrant | f., pl., tijranin

• m., ajṛu

ضِفْدَعٌ :

تَزْرُنْ ، ثَزْرُنْثْ | تِزْرُنِنْ

تَزْرَنْتْ | تِزْرَنِنْ

تَزْرُ

ⴰⵏⵓⴷⵍ, ⵅⴰⵏⵓⴷⵍⵜⵙ | ⵅⴹⵏⵓⴷⵍⴹⵍ

ⴰⵏⵓⴰⵍ | ⵜⴹⵏⵓⴰⵍⴹⵍ

ⴰⵏⵇⴷ

GRÉS (type de roche)

[ṢḤ], [MS] top., f., tafza

حَجَرٌ رَمْلِيٌّ : تَفْزَ

ⵜⴰⵃⵅⴰ

GRÉSIL

v. “Neige”.

GRIFFON (endroit duquel jailli une source d’eau)

[MR] f., tansist. v. “Source”.

مَكَانٌ الَّذِي يَتَدَفَّقُ مَاءَ الْيَنْبُوعِ :

ⵜⴰⵍⵙⴹⵙⵜ

GRIVE MAUVIS (turdus iliacus, oiseau)

• [MR] m., amergu

• [MS] m., {a}mergu

سمنة حَمْرَاء الْجَنَاحِ ، طَائِرٌ :

نَمْرْقُ

مْرْقُ

ⴰⵎⴷⵔⵇⴷ

ⵎⴷⵔⵇⴷ

GROIN

v. “Museau”.

GROS

[ṢḤ] m., azuwwer | f., ṯazuwwerṯ

سَمِينٌ ، بَدِينٌ : نَزُوُّرْ | تَزُوُّرْتْ

ⵓⵣⵓⵍⵍⵓⵓ | ⵅⵓⵣⵓⵍⵍⵓⵅ

GROTTE, CAVERNE

• [ṢḤ], [MS], [MR] m., ifri (ann. : yi) | m., pl., ifran

• dim., tifrit

غَارٌ ، كَهْفٌ :

يِفْرِ | يِفْرَنْ

تِفْرِتْ

ⴹⴼⵓⴹ | ⴹⴼⵓⵓⵏ

ⵜⴹⴼⵓⴹⵜ

GROUPE

[ṢḤ] ar., pl., lejmaɛaṯ

جَمَاعَةٌ : لْژْمَعَتْ

ⵍⵓⵊⵎⵓⵃⵓⵅ

GUÉ, PASSAGE (e.g., su un oued, …)

• [ỴL], [MS], [ǦƐ] m., asaka | [MR] m., pl. isuka

• [MS] m., {a}saka | [XF] m., pl., {i}suka

جِسْرٌ ، مَقْطَعٌ :

نَسَكَ | يِسُكَ

سَكَ | سُكَ

ⵓⵙⵓⵕⵓ | ⴹⵙⵓⵕⵓ

ⵙⵓⵕⵓ | ⵙⵓⵕⵓ

GUÊPE (insecte, fait de petits nids un peut partout)

• m., arẓuẓ | pl., irẓuẓen. v. “Guêpier”.

• [ṢḤ] coll., f., terzezza

• [MƐ], [MR], [XF] m., {a}bu zenzel

• [XF] f., qalala

• [ṢR] m., arzezzi | m., pl., irzezza

• [ŠN] m., aɣzezzi | m., pl., aɣzeza

• [ŠN] m., pl., iɣzezaṯen

• [ŠN] m., exzezeṭ

زُنْبُورٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :

نَرْزُزْ | يِرْزُزْنْ

تَرْزُزَّ

بُـ زْنْزُلْ

قَلَلَ

نَرْزْزِّ | يِرْزْزَّ

نَغْزْزِّ | نَغْزْزَّ

يِغْزْزَثْ

نْخْزْزْخْ

ⵓⵙⵣⵓⵣ | ⴹⵙⵣⵓⵣⵓⵏ

ⵜⵓⵙⵓⵣⵣⵓ

ⵙⵓ ⵣⵓⵏⵣⵓⵍ

ⵎⵓⵍⵓⵍⵓ

ⵓⵙⵣⵓⵣⵣⴹ | ⴹⵙⵣⵓⵣⵣⵓ

ⵓⵜⵓⵣⵣⴹ | ⵓⵜⵣⵓⵣⵣⵓ

ⴹⵜⵣⵓⵣⵓⵅⵓⵏ

ⵓⵅⵣⵓⵣⵓⵜⵙ

GUÊPE MAÇONNE, SCELIPHRON (insecte)

• [ǦƐ] m., ɛli ḇna. v. “Nid”.

• [MS] m., ɛli lbannay

• [XF] m., si ɛli lbannay

؟ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :

عْلِ بِنَ

عْلِ لْبَنَّيْ

سِـ ْلِ لْبَنَّيْ

ⵃⵍⴹ ⵄⵍⴰ

ⵃⵍⴹ ⵍⴱⴰⵍⵍⴰⵅ

ⴱⴹ ⵃⵍⴹ ⵍⴱⴰⵍⵍⴰⵅ

GUÊPIER (oiseau)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ayamun (ann. : u) | m., pl., iyamunen

• [MS] {a}yamun

→ **Le guêpier mange des abeilles :** [MR] Ayamun iṭṭeṭ tzizwa.

وِرْوَارٌ ، طَائِرٌ :

نَيَمُنْ | يَيَمُمْنْ

يَمُنْ

يَأْكُلُ الزُّنْبُورُ النَّحْلَ : نَيَمُنْ يَخُّخْ تْزِزْوَ

ⵅⴰⵎⵓⵍ

ⴰⵅⴰⵎⵓⵍ | ⴹⵅⴰⵎⵓⵍⵓⵍ

ⴰⵅⴰⵎⵓⵍ ⴹⵜⴱⵜⴱⵓⵜⴱ ⵜⵣⴹⵣⵡⴰ

GUÉRIR, GUÉRI ÊTRE

[ṢḤ], [MR] ḥlu. v. “Soigner”, “Médecin”.

→ **Je suis guéri :** Ḥliɣ. v. “Guérison”.

→ **Il est en bonne santé, Il est guérit :** [ṢḤ] Yeḥla.

→ **Elle n’est pas guérit :** U ṯeḥli ḵ.

→ **Qu’Allāh te guérisse :** A k-iseḥlu Ṛebbi.

→ **Nous demandons au Seigneur de nous guérir :** [ṢḤ] A netter Ṛebbi lɛalamin a ɣen-yešfu.

شُفِيَ ، أَبْرَأَ : حْلُ

شُفِيت : حْلِغْ

شُفِيَ ، هُوَ فِي حَالَةٍ جَيِّدَة : يْحْلَ

لَمْ يَتِمُّ عِلَاجَهَا : نُـ تْحْلِ كْ

رَبِّي يَشْفِيكَ : نَـ كْ-يِسْحْلُ رْبِّ

نَدْعُوا اللهَ أَنْ يَشْفِيَنَا : نَـ نْتُّرْ رْبِّ لْعَلَمِنْ نَـ غْنْ-يْشْفُ

ⴾⵍⴰ

ⴾⵍⴹⵢ

ⵅⵓⴾⵍⴰ

ⵓ ⵅⵓⴾⵍⴹ ⵣ

ⴰ ⵣ-ⴹⵙⵓⴾⵍⴰ ⵇⵓⵙⵙⴹ

ⴰ ⵍⵓⵜⵜⵓⵙ ⵇⵓⵙⵙⴹ ⵍⵃⴰⵍⴰⵎⴹⵍ ⴰ ⵢⵓⵍ-ⵅⵓⵇⵃⵓ

GUÉRISON

[ṢḤ] ššfa. v. “Guérir”.

شِفَاءٌ : شْفَ

ⵇⵇⵃⴰ

GUÊTRE

v. “Sandale”.

GUETTER, OBSERVER

[ṢḤ] xẓeṛ, hab. xeẓẓaṛ

رَاقَبَ ، تَرَصَّدَ : خْزْرْ. عَادَةً ؛ خْزَّرْ

ⵅⵅⵓⵙ : ⵅⵓⵅⵅⴰⵇ

GUIDER

[ṢḤ] ar., hdu

→ **Qu'Allāh les guide :** [ṢḤ] Ṛebba n-yehdu.

هَدَى : هْدُ

هَدَاهُمُ اللهُ : رْبَّ نْ-يْهْدُ

ⴱⴷⵓ

ⵇⵓⵖⵖⴰ ⵏ-ⵔⵓⴱⴷⵓ

GUILLOTINE

f., čangal

مِقْصَلَةٌ : چَنْڤَلْ

ⵛⴰⵏⴳⴰⵍ

GYPSE (roche devient comme du ciment on enduit la meṭmura de l'huile)

[MS] ǧebs

جِبْسٌ : جْبْسْ

ⵊⵓⵖⵙ

H

HABIT

f., ṯimelsiṯ

لِبَاسٌ : ثِمْلْسِثْ

ⵜⵉⵎⵍⵙⵉⵜ

HABITAT

v. "Maison".

HABITER

v. "Vivre".

HABITUDE AVOIR

• [ṢḤ] nam

• nnam

كَانَا مُعْتَادًا :

نَمْ

نَّمْ

ⵏⴰⵎ

ⵏⵏⴰⵎ

HAÏK (habit traditionnel)

→ Haïk de femme :

• [ṢḤ] m., aḥayḵ (ann. : u)

• [ṢḤ], [MR] m., aḥayeḵ (ann. : u) | m., pl., iḥuyaḵ. v. "Couverture".

• [ṢḤ] m., ašṯil

→ Haïk d'homme : [ṢḤ] m., aḥuli

→ Haïk mince de couleur blanche : [ṢR] m., ḥaḵ | m., pl., iḥuyaḵ

→ Haïk épais de couleur rouge : [ṢR] m., aɛabban | m., pl., iɛubban. v. "Couverture".

→ **Il y a des femmes qui portent le "ṯaxlilṭ" de laine qui est la moitié de l'"aḥayeḵ". La femme l'utilise en se rendant chez sa voisine, ses amies. L'"aḥayeḵ" de laine apporte pudeur, prestance et beauté :** [ṢḤ] Llanṭ ṭimɣarin ṣenɛanṭ ṯaxlilṭ n ṭaḍuṭ nuṣ/nnefs uḥayeḵ asma ṯeffaɣ a truḥ ɣer lǧart-nnes truḥ ɣer leḥḇaḇ-nnes ɣr-es aḥayeḵ n ṭaḍuṭ ḥerma hemma we cḇaḥ.

حَايْك ، لِبَاسٌ تَقْلِيدِيٌّ :

حَايْكْ خَاصٌّ بِالْمَرْأَةِ :

نَحَيْكْ

نَحَيْكْ | ئِحُيْكْ

نَشْتِلْ

حَايْك ، بَطَّانِيَّةٌ تَقْلِيدِيَّةٌ :

نَحَيْكْ | يِحُيْكْ

كَانُوا يَنْسُجُونَ الْحَيَّاكَ مِنْ صُوفٍ لِإِيجَادِ هَذِهِ الْمَادَّةِ فَقَطْ : صِنْعْنْ يِحُيَكْ سْـ طَضُخْ نَخَطْرْ غْرْ-سَنْ غِرْ نْـ خَضُخْ

كَانُوا يَنْسُجُونَ حَيَّاكًا بَيْضَاءَ : صِنْعْنْ يِحُيَكْ ذْ يِمْلَّلْنْ

فِي مَا مَضَى كَانُوا يَنْسُجُونَ الْحَيَّاكْ : زِكْ خْدَّمْنْ يِحُيْكْ

فِي مَا مَضَى كَانُوا يَنْسُجُونَ الْحَيَّاكَ بِالصُّوفِ : نْغَ-ثْنْ زِكْ خْدَمْنْ يِحُيَكْ نْـ طَضُخْ

ⵓⴰⵅⵅⴰⵍ | ⴹⴰⵅⵅⴰⵍ

ⵎⵉⵏⵉ ⴹⴰⵅⵅⴰⵍ ⵙ ⵜⴰⵜⵙ ⵓⵅⴰⵜⵓ ⵢⵓⵙ-ⵙⵉ ⵢⴹⵓ ⵏ ⵜⵙⴰⵜⵙ

ⵎⵉⵏⵉ ⴹⴰⵅⵅⴰⵍ ⵯ ⴹⵔⵉⵏⴰⵏⵉ

ⵣⴹⵍ ⵅⵉⵍⵍⵔⵉ ⴹⴰⵅⵅⵉⵍ

ⵉⵢⴰ-ⵅⵉ ⵣⴹⵍ ⵅⵉⵍⵔⵉ ⴹⴰⵅⵅⴰⵍ ⵏ ⵜⴰⵜⵙ

HAMEAU

• [MZ] top., m., axlij (ann. : u). v. “Village”.

• [ṢḤ] ar., qaryeṯ

• coll., m., pl., ixxamen (ann. : ye)

• [FX] coll., f., pl., tizeɣawin

• [ŠN] m., izḏaɣ. v. “Maison”, “Village”.

• [XF] sing. nada | pl. nadawat

→ **La Source du Hameau :** [MZ] top., Ṯala Uxlij.

قَرْيَةٌ صَغِيرَةٌ :

نَخْلِزْ

قَرْيْثْ

يِخَّمْنْ

تِزْغْونْ

يِزْذْغْ

حَايْكْ خَاصٌّ بِالرَّجُلِ : نَحُلِ

حَايْكْ رَقِيقٌ ، أَبْيَضٌ : حَكْ | يِحُيَكْ

حَايْكْ سَمِيكٌ ، أَحْمَرٌ : نَعَبَّنْ | يِعُبَّنْ

هناك نساء يرتدين ثاخليلتس من الصوف الذي هو نصف أحاياك المرأة ترتديه عند زيارة إلى جارها أو صديقاتها أحاياك الصوف يجلب الحياء المظهر الحسن والجمال : لُنْتْخْ خِمْغَرِنْ صِنْعَنْتْخْ ثَخْلِلْتْخْ نْـ طَضُخْ يُصِ/نْبِسْ يُحَيْكْ نَسْمَ ثْفَعْ نْـ ثْرُحْ غْرْ لْجَرْتْ-نْسْ ثْرُحْ غْرْ لْحْفَفْ-نْسْ غْرْ-سْ نْحَيْكْ نْـ طَضُخْ حْرْمَ هَمَّ وْ شْفَخْ

ⵓⴰⵅⵅⵍ

ⵓⴰⵅⵅⵉⵍ | ⴹⴰⵅⵅⴰⵍ

ⵓⵛⵅⴹⵍ

ⵓⴰⵅⵅⵍⴹ

ⴰⵅⴰⵍ | ⴹⴰⵅⵅⴰⵍ

ⵓⵃⴰⵙⵙⴰⵍ | ⴹⵃⵅⵙⵙⴰⵍ

ⵍⵍⴰⵍⵜⵙ ⵜⵙⴹⵔⵢⴰⵙⴹⵍ ⵎⵉⵏⵉⵃⴰⵍⵜⵙ ⵅⴰⵅⵍⴹⵍⵜⵙ ⵏ ⵜⴰⵜⵙⵜⵙ ⵅⵅⴰⵅⵅⵉⵍ ⵓⵙⵎⵍⵍⵉⵏⵉ ⵅⵅⵉⵏⵉ ⵅⵅⴰⵅⵅⵉⵍ ⵓⵙⵎⵍⵍⵉⵏⵉ ⵅⵅⵉⵏⵉ ⵅⵅⴰⵅⵅⵉⵍ ⵏ ⵜⴰⵜⵙⵜⵙ ⵅⵅⵉⵏⵔⴰ ⵎⵉⵔⵔⴰ ⵍⵅⵉ ⵛⵄⴰⵅ

HAÏK (couverture)

[ṢḤ], [MR] m., aḥayek (ann. : u) | m., pl., iḥuyak. v. “Couverture”.

→ **Ils tissaient des haïk en laine car ils n’avaient que cela :** [ṢḤ] Ṣenɛen iḥuyak s ṭaḍuṭ axaṭer ɣer-sen ɣir n ṭaḍuṭ.

→ **Ils tissaient des haïk blancs:** [ṢḤ] Ṣenɛen iḥuyak ḏ imellalen.

→ **Autrefois, ils tissaient des haïk :** [ṢḤ] Zik xeddmen iḥuyek.

→ **Autrefois ils tissaient des haïk en laine :** [ṢḤ] Uɣa-ṯen zik xedmen iḥuyak n ṭaḍuṭ.

نَدَ | نَدَوَتْ

عَيْنُ الْقَرْيَةِ : ثَلَ نُخْلِزْ

ⵓⵅⵏⵉⵏ

ⵣⵓⵕⵖⵅ

ⵉⵅⵅⵓⵇⵖⵍ

ⵜⵉⵅⵖⵢⵓⵍⵉⵍ

ⵉⵅⵅⵔⵓⵢ

ⵍⵓⵣⵓ | ⵍⵓⵣⵓⵍⵓⵜ

ⵅⵓⵏⵓ ⵖⵅⵏⵉⵏ

HARICOT COMMUN (lat. phaseolus vulgaris, fam. fabaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., pl., iḇawen n iṛumiyen

• [ṢḤ] ar. ?, lubyeṯ (ann. : ll)

• [ṢḤ] ar. ?, lubya

فَاصُولِيَاءٌ شَائِعَة ، نَبْتَةٌ :

يَوْنْ نْـ يُرُمِيْنْ

لُبْيْثْ

لُبْيَ

ⵉⵄⵓⵍⵖⵍ | ⵉⵇⵖⵇⵉⵉⵖⵍ

ⵏⵖⴱⵔⵖⵅ

ⵏⵖⴱⵔⵓ

HARICOT (lat. ?, fam. fabaceæ, plante, variété d'haricot vert)

• [ṢḤ] f., luḇya m tjaɛbut

• [ṢḤ] f., luḇya m ṯjaɛḇuḍṯ

• [ṢḤ] f., luḇya n ṯjaɛḇuḍṯ

فَاصُولِيَاءٌ ، نَوْعِيَّةٌ ، نَبْتَةٌ :

لُفْيَ مْـ تْزَعْبُتْ

لُفْيَ مْـ تْزَعْفُذْتْ

لُفْيَ نْـ تْزَعْفُذْتْ

ⵏⵖⵄⵓ ⵇ ⵜⵏⵓⵛⴱⵖⵜ

ⵏⵖⵄⵓ ⵇ ⵅⵏⵓⵛⵄⵖⵅ

ⵏⵖⵄⵓ | ⵅⵏⵓⵛⵄⵖⵅ

HARNAIS, ATTELAGE

[ǦƐ] f., ṣṛimet. v. "Bât".

طَقْمُ الْحِصَانِ :

صْرِمْتْ

ⵔⵇⵉⵇⵖⵅ

HASE

v. f. "Lièvre".

HAUT

iɛellay

عَالٍ : يَعْلَيْ

ⵉⵛⵖⵏⵏⵓⵔ

HAUTEUR

v. "Ciel".

HENNÉ (lat. lawsonia inermis, fam. lythraceæ, plante)

• [ṢḤ], [MR], [ṢR] ar., coll., ḥenni

• [XF] ar., f., sağret lḥenna

حِنَّاءٌ ، نَبْتَةٌ :

حْنِّ

سَجْرْتْ لْحْنَّ

ⵅⵖⵍⵍⵉ

ⵙⵓⵣⵔⵖⵜ ⵏⵅⵖⵍⵍⵓ

HERBE HAUTE

[MR] f., {le}ḥciš ameqqran. v. "Pelouse".

نَغْمَّ

حْشِشْ

مَكَانٌ يُكْثُرُ فِيهِ العُشْبَ : نَمْكَنْ ذِ-سْ نَهِشُرْ

لَايَزَال الْعُشْبُ أَخْضَرًا : نُرْ يُشْ ذْ نَزْجْزَوْ

بَعْدَ مَا يَجِفُّ الْحَشِيشَ يُقَالُ لَهُ عَلَفٌ : نَهِشُرْ نَسْمَ يِلِ ذْ نَزْزَوْ نَسْمَ يِقَرْ قَرْنْ لْقُرْثْ

يُوجَدُ نَبَتَاتٌ فِي الْأَوْدِيَةِ : لَّنْ يِهِشُرْنْ نَكْذْ يِغْزْرَنْ

هُنَاكَ كُلُّ أَنْوَاعٍ مِنَ النَّبَاتَاتِ : كُلْ يِهِشُرْنْ لَّنْ

جَمِيعُ النَّبَاتَاتِ : جْمِعْ يِهِشُرْنْ

ⴰⴷⴹⵄⵓ | ⴹⴷⴹⵄⵓⵏ

ⴰⵖⵏⵍⵍⴰ

ⴷⵄⴹⵄ

ⴰⵍⵅⴰⵍ ⵜⴹ-ⴱ ⴰⴷⴹⵄⵓ

ⴰⴷⴹⵄⵓ ⵓⵓ ⵙⵓⵄ ⵜ ⴰⵣⵏⵅⵣⴰⵍ

ⴰⴷⴹⵄⵓ ⴰⴱⵍⴰ ⵙⴹⵎⴹ ⵜ ⴰⵣⴹⵣⴰⵍ
ⴰⴱⵍⴰ ⴹⵅⵅⴰⵓ ⵅⵅⴰⵓⵏ ⵎⵎⵅⵓⵓⵅ

ⵎⵎⴰⵍ ⴹⴷⴹⵄⵓⵓⵏ ⴰⵅⵏⵜ ⴹⵖⵏⵣⵓⴰⵍ

ⵅⵓⵎⵎ ⴹⴷⴹⵄⵓⵓⵏ ⵎⵎⴰⵍ

ⵅⵍⴹⵛ ⴹⴷⴹⵄⵓⵓⵏ

حَشِيشٌ طَوِيلٌ :

حْشِشْ نَمْقُّرَنْ

ⴷⵄⴹⵄ ⴰⵍⵏⵅⵅⵓⴰⵍ

HERBE SÈCHE

• [ṢḤ] m., aṣaɣur

• [ṢḤ] m., {le, a}ɣmir

عُشْبٌ جَافٌّ :

نَصَغْرْ

غْمِرْ

ⴰⵎⴰⵖⵓⵓ

ⵖⵍⴹⵓ

HERBE, VERDURE, FOIN, PLANTE (généralité)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ahišur (ann. : u) | m., pl., ihišuren. v. “Foin”, “Couscous”, “Prairie”.

• [MR] m., aɣemma

• [MR] ar., {le}ḥšiš

→ Un endroit herbeux/où il y a beaucoup d’herbe :

[MƐ] amḵan ḏi-s ahišur

→ **L’herbe est encore verte :** Ahišur ur yuš ḏ azeǧzaw.

→ **Lorsque l’herbe verte a séché on l’appelle foin :** [ṢḤ] Ahišur asma yili ḏ azizaw asma iqqar qqaren llgurṯ.

→ **On trouve des plantes près des rivières :** [ṢḤ] Llan ihišuren aḵeḏ iɣezran.

→ **Il y a toutes sortes de plantes :** [ṢḤ] Kull ihišuren llan.

→ **Toutes les plantes :** [ṢḤ] Ǧmiɛ ihišuren.

عُشْبٌ ، حَشِيشٌ ، اِخْضِرَارٌ ، عَلَفٌ ، نَبْتَةٌ :

نَهِشُرْ | يِهِشُرْنْ

HÉRISSON ALGÉRIEN (atelerix algirus)

• [ṢḤ] m., inseǧ

• [MƐ], [ṢR] m., insi | [MƐ] m., pl., insiyan

• [ṢḤ], [ṢR] m., pl., insawen

• [ŠN] m., insi | m., pl., insiwen

• m., inisi. v. “Porc-épic”.

• [MR] ar., m., aqenfuḍ

• [MR] ar., m., agenfuḍ

قُنْفُذٌ :

يِنْسْجْ

يِنْسِ | يِنْسِيَنْ

يَنْسَوْنْ
يَنْسِ | يَنْسِوْنْ
يَنِسِ
نَغْنُبُضْ

ⵉⵏⴰⵣ

ⵉⵏⴰⵉ | ⵉⵏⴰⵉⵔⴰⵏ

ⵉⵏⴰⵍⵏ

ⵉⵏⴰⵉ | ⵉⵏⴰⵉⵍⵏ

ⵉⵏⵉⴰⵉ

ⴰⵎⵏⵃⴰⵓ

ⴰⵅⵏⵃⴰⵓ

HEURE, MONTRE, HORLOGE

• [ṢḤ] ar., sing., saɛt̲ | pl., swayeɛ

• [MR] ar., {t̲}asaɛet̲

→ **Je te rejoindrai dans une heure :** [ṢḤ] F saɛt̲ a d-asa ɣer-ek

→ **Deux heures :** [MR] Snat̲ swayeɛ.

سَاعَةٌ :
سَعْتْ | سْوَيْعْ
نَسْعْتْ
سَأَلْتَحِقُ بِكَ عَلَى سَاعِةٍ : فِـ سَعْتْ نَـ دْـنَسَ غْرْـكْ
سَاعَتَيْنِ : سْنَتْ سْوَيْعْ

ⴰⵏⵅ | ⴰⵍⴰⵔⵏⵃ

ⴰⴰⵏⵃⵏⵅ

ⵃ ⴰⴰⵃⵅ ⴰ ⵅ-ⴰⴰ ⵅⵏⴰ-ⵏⵇ

ⴰⵏⵅ ⴰⵍⴰⵔⵏⵃ

HEUREUX ÊTRE

v. “Joyeux Être”.

HIBOU ASCLAPHE (otus ascalaphus, oiseau)

[MS] bururu

بُومٌ ، طَائِرٌ : بُرُرُ

ⴱⴰⴰⴰ

HIER

• [ṢḤ] m., iḍelli

• [ṢR], [ŠN] m., iḍennaḍ

→ **Où es-tu allé hier ? :** Aniɣer tṛuḥeḍ iḍelli ?

الْبَارِحَة ، أَمْسِ :
يَضْلِّ
يَضْنَّضْ
أَيْنَ ذَهَبْتَ بِالْأَمْسِ : نَغْرْ تْرُحْغْ يَضْلِّ

ⵉ ⵏⵏⵉ

ⵉⵏⵏⴰⵏ

ⴰⵏⵉⵢⴰ ⵜⵇⴰⵅⵏ ⵉⵏⵏⵉ

HIER SOIR

[ṢR] iḍa yemḍen

أَمْسِ ، اللَّيْلَةُ الْبَارِحَة : يَضَ يَمْضَنْ

ⵉⵏⴰ ⵔⵏⵍⵏ

HIRONDELLE

• [ṢḤ] f., t̲ifillest | f., pl., t̲ifilles

• [MR] ar., f., t̲axuṭṭayft

خُطَّافٌ :
تِفِلْسْتْ | تِفِلْسْ
تَخُطَّيْفْتْ

ⵅⵉⵃⵉⵏⵏⴰⴰⵜ | ⵅⵉⵃⵉⵏⵏⴰⴰ

ⵅⴰⵇⴰⵜⵜⴰⵔⵃⵜ

HISTOIRE

[MR] ar., ttarix

→ **Il faut que notre histoire vive :** [MR] Lazem tarix-nna yebqa idder.

تَارِيخٌ :

يَجِبُ أَنْ يَعِيشَ تَارِيخُنَا : لَزْمْ تَرِخْ-نَّ يْبْقَ يْدِّرْ

ⵜⵜⴰⵓⴹⵅ

ⵏⴰⵣⵉⵎ ⵜⴰⵓⴹⵅ-ⵍⴰ ⵖⵉⵙⵎⴰ ⴹⵍⵍⵉⵓ

HIVER

• f., ṯagrest | f., pl., ṯigersin. v. “Saison”, “Calendrier atlassien”.

• [MR] f., ṯagresṯ

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., ṯayerza (ann. : ṯ). v. “Labour”.

• [ŠN] f., {ṯ}hayerza

→ **En hiver, il a celui qui porte de la laine :** [ṢḤ] Illa win itlus g tyerza ṭaḍuṭ.

شِتَاءٌ :

ثَقْرْسْتْ | ثِقْرْسِنْ

ثَقْرْسْثْ

ثَيْرْزَ

هَيْرْزَ

فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ هُنَاكَ مَنْ يَرْتَدِي لِبَاسَ الصُّوفِ : ئِلَّ وِنْ يَتْلُسْ فُـ ثْيْرْزَ طَضُثْ

ⵅⴰⵅⵓⵙⵜ | ⵅⴹⵅⵙⵓⵜⴹⵍ

ⵅⴰⵅⵓⵙⵜⵅ

ⵅⴰⵖⵙⵓⵣⴰ

ⴼⴰⵖⵙⵓⵣⴰ

ⴹⵏⴰ ⵍⵍⴹⵍ ⴹⵜⵏⵙⵜ ⵅ ⵜⵖⵙⵓⵣⴰ ⵄⴰⵄⵙⵜ

HOCKEY, BALLON (QUOI ?

“Ṯakurṯ” (ⵅⴰⵇⵇⵙⵓⵅ, ثَاكُورْثْ) ou : “Ṯiḥillit” (ⵅⴹⵍⴹⵏⵏⴹⵅ, ثِحِلِّيثْ) ou alors : “Ṯaqʷlajeṭ” (ⵅⴰⵇⵎⵏⴰⵊⵉⵜⵜ, ثَاقْوْلَاجْثْسْ) dans le tachelhit du Petit Atlas est un jeu très ancien pratiqué dans une grande partie de Tamazgha (monde amazigh). C’est une sorte de hockey traditionnel.

QUAND ?

Dans le Petit Atlas (“blidéen”), on le pratique avec l’arrivée de “ṯafsuṯ” (printemps), durant “ṯayariṯ” (sécheresse) et en parallèle des “zerda” (célébration autour d’un grand repas collectif).

Au printemps, il peut se pratiquer pendant une semaine ou alors sur sept samedis (chose récente).

POURQUOI ?

Au cours de “ṯakurṯ” les Atlassiens invoquaient le Seigneur de faire tomber “newweṯ” (pluie). C’était aussi un jeu lié au mariage puisque le papa du garçon et ses amis devaient affronter le papa de la fille et ses amis. Plus généralement, c’est l’occasion pour tous les Atlassiens originaires de divers villages de se rassembler en un lieu précis pour discuter de la région, se divertir, manger, se souhaiter une récolte prometteuse, faire connaître les célibataires, …

OÙ ?

L’endroit où se pratique “ṯakurṯ” est nommé “tirrešt” : il s’agit de localité en altitude notamment au niveau des endroits

plats comme les “ṯizza” (cols de montagnes), les “igʷnan” (plateaux de montagne) ou dans n’importe quel endroit présentant une grande superficie, sur l’herbe ou directement à même le sol.

Dans le Petit Atlas (“blidéen”), les endroits les plus connus liés à “ṯakurṯ” sont la localité de “Lḥawḍ” des Ayṯ Uɣellay composée de trois endroits plats : “Ḷuḍa n Ṭarfu” (ou : Amraḥ n Ṭarfu, partie supérieure de Lḥawḍ), “Ḷuḍa alemmas” (ou : Amraḥ alemmas, partie médiane de Lḥawḍ) et “Ḷuḍa aqčičeḥ” (partie inférieure de Lḥawḍ) également la localité de “Ṭawrirt” du hameau “Agʷni”. D’autres endroits atlassiens liés à “ṯakurṯ” sont connus comme :

▪chez les Ayṯ Musa : “Tazarin”, “Ǧameɛ Qarmud”, “Melɛab Lkura”,

▪chez les Ayṯ Ṣaleḥ : “Sidi Salem”, “Agʷni m Ferrux”,

▪chez les Ayṯ Miṣra : “Lmelɛab”, “Tirrešt” ou “Lɛešš Uyerẓiẓ”, “Lḥawḍ”, “Mezdu”, “Lmelɛab”,

▪chez les Ayṯ Mesɛud : “Bu Meǧbar”, “Rrmila”,

QUI ?

Ce jeu d’endurance est réservé aux hommes qu’ils soient jeunes ou âgés, tant que le physique ne fait pas défaut. Certains Atlassiens prétendent qu’il se joue à partir de la quarantaine jusqu’à quatre-vingt ans.

COMMENT ?

On place la balle (pelote/ballonnet) traditionnelle dans “ṯaqšušṯ” ou “lbuḥ” qui est le trou central de l’aire de jeu. La balle est en bois ou fabriqué à partir de la racine du genêt épineux (genista scorpius) ou être remplacée par la pive fu pin blanc (pinus halepensis). Les montagnards atlassiens s’affrontent grâce à l’“amejɣaf” (sing.), “imejɣaf” (pl.) : sorte de longue crosse en bois au bout recourbé avec laquelle on frappe la balle. En certains lieux, l’aire de jeu est presque illimitée et peut donc se jouer sur une grande superficie. Lorsque le jeu commence on ignore quand est-ce qu’il se termine puisqu’il n’a pas de limite précise dans la journée.

AUJOURD’HUI ?

“Ṯakurṯ” survit dans la localité de Lḥawḍ des Ayṯ Uɣellay. Il est de retour chaque année au début de mayyu (mois de mai) mais le jeu ne revêt plus le cachet traditionnel d’antan.

Comme pour le mode de vie, les traditions des montagnards du Petit Atlas et leur parler sont en grave danger. Il est donc urgent de revivifier “ṯakurṯ”, de l’organiser correctement afin de le promouvoir à plus grande échelle et, pourquoi pas, le faire connaître au niveau international ?)

• [MR] f., ṯiḥilliṯ

• [ṢḤ] f., ṯaqʷlajeṭ. v. “Crosse”, “Aire de jeu”, “Trou central”.

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., ṯakurṯ

• [ṢḤ] f., ṯakurṭ

• [ṢḤ] ar., sing., lkurṯ. v. “Ballon”.

→ **Ils jouent au ballon traditionnel se joue à l’aide de crosse et non avec les pieds :** [MR] Ṭiraren ṯiḥilliṯ s umejɣaf maši s iḍarn.

رَجُلٌ رُجُولِيٌّ : نَرْقَزْ ذْ نَوْثْمْ

عِنْدَمَا يَتَزَوَّجُ الطِّفْلُ يُصْبِحُ رَجُلًا : دْ أَحْزَوْ دْ أَحْزَوْ مَـ يُزْزْ يُغَلْ-دْ دْ نَرْقَزْ

ⵓⵔⵣⵓⵣ | ⵉⵔⵣⵓⵣⵏ

ⵓⵔⵅⵓⵣ | ⵉⵔⵅⵓⵣⵏ

ⵓⵔⵅⵓⵣ | ⵉⵔⵅⵓⵣⵏ

ⵓⵔⵄⵓⵣ

ⵓⵔⵅⵓⵣ

ⵓⵔⵅⵓⵣ ⵔ ⵓⵍⵅⵏⵎ

ⴰ ⵓⴽⵣⵓⵍ ⴰ ⵓⴽⵣⵓⵍ ⵎⵓ ⵉⵏⵏ ⵔⵏⵄⵓⵏ-ⴰ ⴰ ⵓⵔⵅⵓⵣ

HÔTE, INVITÉ

[ṢḤ], [MƐ] m., inijiw | m., pl., inijiwen

ضَيْفٌ : يُنِزْوُ | يُنِزْوْنْ

ⵉⵏⵉⵏⵍ | ⵉⵏⵉⵏⵍⵏ

HOUX COMMUN (ilex aquifolium, arbuste)

• [ṢḤ] dim., sing., ṯigerselṭ

• m., {a}gersel

بَهْشِيَّةُ مَائِيَّةُ الْأَوْرَاقِ ، شُجَيْرَةٌ :

ثِقُرْسَلْخْ

قُرْسَلْ

ⵅⵉⵅⵏⵓⵔⵏⵜⵔ

ⵅⵏⵓⵔⵏ

HUMAIN

[MR], [ǦƐ] ar., bnadem

إِنْسَانٌ ، اِبْنُ آدَم : بْنَدْمْ

ⵙⵏⴰⴷⵎ

لُعْبَةُ الْكُورَةِ ، لُعْبَةٌ أَمَازِيغِيَّةٌ :

ثِحِلِّثْ

ثَقُوْلَزْخْ

ثَكُرْثْ

ثَكُرْخْ

لْكُرْثْ

يَلْعَبُونَ الْكُرَةَ التَّقْلِيدِيَّةِ بِالْمِحْجَنِ لَا بِالْقَدَمِ : خْرَرْنْ ثِحِلِّثْ سْـ نُمْزْغَفْ مَشِ سْـ يُضَرْنْ

ⵅⵉⴷⵉⵎⵉⵅ

ⵅⴰⵣⵎⴰⵏⵏⵜⵙ

ⵅⴰⵣⵏⵅ

ⵅⴰⵣⵏⵜⵙ

ⵎⵣⵏⵅ

ⵜⵙⵉⵅⴰⵅⵏ ⵅⵉⴷⵉⵎⵉⵅ ⵔⴰⵛⵉ ⵙ ⵉⵉⴰⵅⵏ

HOMME

• [ṢḤ] m., aryaz | m., pl., iryazen

• [ṢḤ], [MƐ] m., arǧaz (ann. : u) | m., pl., irǧazen. v. “Mâle”.

• [ṢḤ], [MR] m., argaz (ann. : wi) | m., pl., irgazen

• [MR] m., aryaz (ann. : u)

• [ṢḤ] m., arḡaz

→ **C’est un homme viril :** Argaz ḏ awṯem.

→ **Lorsque l’enfant se marie il devient un homme :** [MR] D aḥzaw d aḥzaw ma ijuj yuɣal-d d argaz.

رَجُلٌ :

نَرْيْزْ | يُرْيَزْنْ

نَرْجَزْ | يُرْجَزْنْ

نَرْقَزْ | يُرْقَزْنْ

نَرْغَزْ

نَرْقَزْ

HUILE VÉGÉTALE QUELCONQUE

• [ṢḤ], [MR] ar., f., ziṯ (ann. : zz)

• [MR] ar., f., zit

• [ṢḤ] ar., f., ziyṯ

→ Huile d'olive :

• f., ziṯ n uzemmur. v. "Oliveraie", "Olive", "Olivier", "Oléastre", "Noyau", "Débris quelconque".

• [MR] f., ziṯ uzemmur

→ **Leur huile est de bonne qualité :** [ṢḤ] Zit-nsen ṭaxleft.

→ **Les montagnards vont au marché de Metsicht, leurs mulets transportent des jarres d'huile d'olive :** Gguren ayṯ uḏrar ar ssuq n Meṭišṯ, iserḏan-nsen reffḏen ıɛaḵraf n ziṯ uzemmur.

زَيْتٌ :

زِثْ

زِتْ

زِيْثْ

زَيْتُ الزَّيْتُونِ :

زِثْ نْـ نُزْمُّرْ

زِثْ نُزْمُّرْ

زَيْتُهُمْ نَوْعِيَّةٌ جَيِّدَةٌ : زِتْـنْسْنْ تَخْلْفْتْ

يَذْهَبُ الْجَبَلِيَّةُ إِلى سُوقِ الْمِتِّيجَةِ ، يَحْمِلُ بِغَالُهُمْ جَرَّاتِ الزَّيْتِ الزَّيْتُونِ : قُرْنْ يَنْتْ نُذْرَرْ نَرْ سُّقْ نْـ مْتْسِشْتْ ، يَسْرْدْنْ-نْسْنْ رْفْدْنْ يَعَكْرَفْ نْـ زِثْ نُزْمُّرْ

ⵣⴷⵍ

ⵣⴷⵜ

ⵣⴷⵙⵍ

ⵣⴷⵍ ⵏ ⵙⵣⵏⵏⵉⵍⵉⵏ

ⵣⴷⵍ ⵙⵣⵏⵏⵉⵍⵉⵏ

ⵣⴷⵜ-ⵏⴰⵏ ⵜⴰⴰⵣⵍⵏⵜ

ⵣⵣⵙⴰⵏ ⴰⵙⵍ ⵙⵎⴰⴰ ⴰⴰ ⴰⴰⵙⵣ ⵏ ⵏⵙⵜⴰⴷⵜ, ⵜⴰⵙⴰⵎⴰⵏ-ⵏⴰⵏ ⴰⵙⵜⵜⵎⵏ ⵜⵛⴰⴽⴰⵜ ⵏ ⵣⵜⵍ ⵙⵣⵙⵏⵏⵉⴰ

HUILE DE CADE (liquide noir et vidqueux obtenu par la distillation du bois du juniperus oxycedrus, elle est utilisé lors d'affections dermatologiques)

• [MR] m., aqaḍran. v. "Genévrier cade".

• [ṢḤ] ar., m., {l}qeḍran

زَيْتُ الْعَرْعَرِ :

نَقَضْرَنْ

قْضْرَنْ

ⴰⵇⴰⵉⴰⵏ

ⵍⵇⵙⵉⴰⵏ

HUMER (aspirer lentement par la bouche)**, LAPER**

• [ṢḤ] sḵef, hab. seḵf

• [MS] skef

→ **Il a humé le lait frais :** Isḵef iɣi.

→ **Je n'ai pas humé le miel :** U sḵifɣ ḵ ṯamemṭ.

→ **Il hume le thé :** Iseḵf atay.

لَعِقَ :

سْكْفْ. عَادَةً ؛ سْكْفْ

سْكْفْ

لَعِقَ الْحَلِيبَ الطَّازِجِ : يَسْكْفْ يَغِ

لَمْ أَلْعَقْ الْعَسَلَ : نُـ سْكِفْغْ كْ ثَمْمْخْ

يَلْعَقُ الشَّايِ : يَسْكْفْ نَتَيْ

ⵙⴽⵙⵜ : ⵙⴽⵜ

ⵙⴽⵙⵜ

ⵜⵙⴽⵙⵜ ⵜⵅⵜ

ⵉ ⵙⵍⵉⵅⵢ ⵍ ⵅⴰⵎⵉⵎⵜⵙ

ⵉⵙⵉⵍⵅ ⴰⵜⴰⵣ

HUPPE COMMUNE (upupa epops, oiseau)

• [MR] m., atebbib

• [MS] m., {a}tebbib

هُدْهُدٌ ، طَائِرٌ **:**

نَتْبِّبْ

تْبِّبْ

ⴰⵜⵉⵏⵏⵉⵏ

ⵜⵉⵏⵏⵉⵏ

HYDROMEL SIMPLE, MELLITE

— . v. “Abeille noire”.

HYÈNE RAYÉE (hyena hyena, animal)

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN], [MR] m., ifis | m., pl., ifisen

• [ST] {i}fis

• [MR] m., bu ɛli

→ **La hyène marche en boitant** : [MR] Bu ɛli ḏ azeḥḥaf.

→ **Les hyènes de la forêt :** Ifisen n ṭizgi.

→ La Source de la Hyène rayée : [SM] top., Tala Fis.

ضَبْعٌ مُخَطَّطٌ :

يِفِسْ | يِفِسْنْ

فِسْ

بُـ عْلِ

الضَّبْعُ أَعْرَجُ : بُـ عْلِ ذْ نَزْحَّبْ

ضِبَاع الْغابَةِ : يِفِسْنْ نْـ خِزْقِ

عَيْنُ الضَّبْعِ الْمُخَطَّطِ : تَلَ فِسْ

ⵉⵅⵉⵙ | ⵉⵅⵉⵙⵉⵍ

ⵅⵉⵙ

ⵏⵉ ⵛⵍⵉ

ⵏⵉ ⵛⵍⵉ ⵔ ⴰⵣⵉⵔⵔⴰⵅ

ⵉⵅⵉⵙⵉⵍ | ⵜⵙⵉⵣⵅⵅⵉ

ⵜⴰⵍⴰ ⵅⵉⵙ

I

ICI

• ḏa

• [ṢḤ] ḏay

• ḏayi

• [ṢḤ] ḏayyi

• [MR] daya

• [ṢḤ] awra

• [MR] awar (ann. : wa)

→ **Pourquoi restes-tu ici ? :** Ma ṯeqimeḍ ḏa ?

→ **Pose-le ici ! :** Sers-iṯ ḏayi !

→ **Je suis ici à Šriɛeṯ :** [ṢḤ] Aql-i ḏayyi n Šriɛeṯ.

→ **Ils vécurent ici :** [ṢḤ] Yeddren ḏayyi.

→ **Ici, en ce lieu :** [ṢḤ] Ḏayyi amkan-ayi.

→ **Viens ici ! :**

• [ṢḤ] Arwaḥ awra !

• [ṢḤ] Ayya ɣer ḏa !

• [ṢḤ] Ayya ɣer ḏay !

هُنَا :

ذَ

ذَيْ

ذَيِ

ذَيِّ

دَيَ

نَوْرَ

نَوَرْ

لِمَاذَا تَبْقَى هُنَا : مَـ تْقِمْضْ ذَ

ضَعْهُ هَنَا : سْرْسْ-يَتْ

أَنَا هُنَا فِي شْرِعْتْ : نَقْلْ-يَـ ذَيِّ نْـ شْرِعْتْ

عَاشُوا هُنَا : يْدُّرْنْ ذَيِّ

هُنَا فِي هَذَا الْمَكَانِ : ذَيِّ نَمْكَنْ-نَيِ

تَعَالَى هُنَا :

نَرْوَحْ نَوْرَ

نَيَّ غْرْ ذَ

نَيَّ غْرْ ذَيْ

ⵔⴰ

ⵔⴰⵙⴷ

ⵔⴰⵙⵙⴷ

ⴰⵏⴰⵙ

ⴰⵍⵍⴰ

ⴰⵍⴰⵍ

ⵔⴰ ⵅⴻⵣⴷⵔⴻ ⵔⴰ

ⵙⴻⵍⵙⴻ-ⴷⵅ ⵔⴰⵙⵙⴷ

ⴰⵣⵍ-ⴷ ⵔⴰⵙⵙⴷ ⵏ ⵛⵍⴷⵃⴻⵅ

ⵙⴻⵏⵏⵍⴻⵏ ⵔⴰⵙⵙⴷ

ⵔⴰⵙⵙⴷ ⴰⵔⵣⴰⵏ-ⴰⵙⴷ

ⴰⵍⵍⴰⵎ ⴰⵍⵍⴰ

ⴰⵙⵙⴰ ⵢⴻⵍ ⵔⴰ

ⴰⵙⵙⴰ ⵢⴻⵍ ⵔⴰⵙ

ICI D’

• [ṢḤ] sa

• [ṢḤ] sayi

• [ṢḤ] sinni

→ **Comment est le chemin qui mène d’ici à Blida ? :** [ṢḤ] Mamek illa ubriḏ iṭawin sa ɣ Lleblida ?

→ **Vas-t’en d’ici ! :** [ṢḤ] Zuwl sinni !

→ **Sauve-toi d’ici ! :** [ṢḤ] Rwel sayi !

مِنْ هُنَا :

سَـ

سَـيِ

سِنِّ

كَيْفَ هُوَ الدَّرْبُ مِنْ هُنَا إِلَى الْبُلَيْدَةِ : مَمْكْ يْلَّ نُبْرِدْ يْخُونْ سَـ غْـ لْبْلِدَ

اِرْحَلْ مِنْ هُنَا : زُوْلْ سِنِّ

أُهْرُبْ مِنْ هُنَا : رْوْلْ سَيِ

ⵙⴰ

ⵙⴰⵙⴷ

ⵙⴷⵏⴷ

ⵔⴰⵔⴻⵣ ⴷⵏⵏⴰ ⴻⵜⵙⴰⵍⴷⵏ ⵙⴰ ⵢ ⵏⵏⵜⵏⴷⵔⴰ

ⵅⴻⵍⵏ ⵙⴷⵏⴷ

ⵙⵍⴻⵏ ⵙⴰⵙⴷ

IDENTIQUE

v. “Pareil”.

IF COMMUN (lat. taxus baccata, fam. taxaceæ, arbre)

• [WZ] m., {a}fuzzel, dim., sing., [MS] dim., sing., tifuzzel. v. “Fer”.

• [ṢḤ] f., ṯifuẓẓar

• [ṢḤ] f., taxš (ann. : te)

زَرْنَبٌ ، شَجَرَةٌ :

فُزُّلْ ، تِفُزُّلْ

ثِفُزَّرْ

تَخْشْ

ⵃⵙⵅⵅⵙⵍ, ⵜⴷⵃⵙⵅⵅⵙⵍ

ⵅⴷⵃⵙⵅⵅⴰⵓ

ⵜⴰⵅⴳ

IL, LUI pr. pers.

• [ṢḤ], [MƐ] neṭṭa

• [ṢḤ], [MƐ] netta

• [ṢḤ] neṭṭi

→ **Le village Tizza est grand :** [ṢḤ] Aḏuwwaṛ n Tizza neṭṭi ḏ ameqqran.

هُوَ :

نْتَّ

نْتَّ

نْتِّ

قَرْيَةُ تِيزَّا كَبِيرَةٌ : نَذُوَّ نـ تِزَّ نْتْتِ ذْ نَمْقُّرَنْ

ⵏⵜⵓⵜⵓⴰ

ⵏⵜⵜⴰ

ⵏⵜⵓⵜⵓⴷ

ⴰⵎⵙⵍⵍⴰⵇ ⵏ ⵉⴷⵅⵅⴰ ⵏⵜⵓⵜⵓⴷ ⵎ ⴰⵔⵙⵣⵣⵓⵏ

ILS, EUX pr. pers.

• [ṢḤ] niṯni

• [ṢḤ], [MR] nihni

هُمْ :

نِثْنِ

نِهْنِ

ⵏⴷⵅⵏⴷ

ⵏⴷⵊⵏⴷ

IMPORTER

→ **Elle se mit à importer des choses et chacun se mit à s'habiller comme il voulait :** [ṢḤ] Tuɣal-d ṭeṭawi-d tiḥağiṯin tlusan kull yiğ maṭṭa ilsa. v. "Apporter".

→ **Ils importent du tissu, cousent et s'habillent ensuite :** [ṢḤ] Ṭawin-d leqmeš gennun tlusan.

اِسْتَوْرَدَ :

بَدَأَتْ اِسْتِيرَادُ أَشْيَاءَ بَدَأَ كُلُ وَاحِدٍ يَرْتَدِي مَا يَشَاء : تُغَلْ-دْ تْخَوِ-دْ تِحَجِثِنْ تْلُسَنْ كُلّ يِجْ مَخّ نِلْسَ

تَونْ-دْ لْقْمْشْ قْتُنْ يَسْتَوْرِدُونَ نَسِيجًا يُخِيطُونَهُ ثُمَّ يَلْبِسُونَهُ : تْلُسَنْ

ⵜⴰⵢⴰⵍ-ⴷ ⵅⵓⵜⴰⴰⵍⴳ-ⴷ ⵜⴳⴽⴰⴼⴳⵅⴳⵏ ⵜⵍⵙⴰⵍ ⵣⵙⵍⵍ ⵗⴰⵔⵜⴰⴰ ⴳⵍⴰ

ⵜⴰⴰⵍⴳⵏ-ⴷ ⵍⵓⵣⵔⵓⵇ ⵅⵓⵏⵏⵙⵏ ⵜⵍⵙⴰⵍ

IMPRÉGNER

v. "Donner".

INCISIVE

• [ṢḤ], [MƐ] m., ugel | m., pl., uglan

• [ṢR] m., uyl | m., pl., uylan. v. "Canine", "Molaire".

قَاطِعَةٌ ، ثَنِيَّةٌ ، سِنٌّ أَمَامِيَّة :

نُقُلْ | نُقْلَنْ

نُيْلْ | نُيْلَنْ

ⵓⵅⵓⵍ | ⵓⵅⵍⴰⵏ

ⵓⵢⵍ | ⵓⵢⵍⴰⵏ

INDEX (doigt)

[MR] ar., ššahed

سَبَّابَةٌ : شَّهْدْ

ⵛⵛⴰⴷⵗⴷ

INDIQUER

v. “Montrer”.

INDIVIDU, FANTASSIN

[MS] m., aterras | m., pl., iterrasen

• trari

جُنْدِيٌّ ، مُشَاةٌ ، فَرْدٌ :

نَتْرَّسْ | ئِتْرَّسْنْ

تْرَرِ

ⴰⵜⵗⵓⵓⴰⴱ | ⵉⵜⵗⵓⵓⴰⴱⵗⵍ

ⵜⵓⴰⵓⵉ

INDOCILE

[MR] ar., m., aḥrami | m., pl., iḥramiyen

عَنِدٌ : نَحْرَمِ | ئِحْرَمِيْنْ

ⴰⵅⵓⴰⵎⵉ | ⵉⵅⵓⴰⵎⵉⵅⵗⵍ

INFILTRER S’

v. “Entrer”.

INFLORESCENCE

v. “Fleur”.

INJURE

v. “Dispute”.

IRIS ALGÉRIEN (lat. iris unguicularis, fam. iridaceæ, plante)

[ṢḤ] m., {a}bu kessar lumaɛen

سَوْسَنٌ جَزَائِرِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

بُـ كْسَّرْ لُمَعْنْ

ⴱⵗ ⵇⵗⴱⴱⴰⵓ ⵅⵗⵎⴰⵃⵗⵍ

INSECTE

• [MR] m., abeɛɛuš (ann. : u) | m., pl., ibeɛwac

→ Insectes dont le nom scientifique reste à chercher :

• [MR] m., aḵal n ṭibant

• [MR], [MS] m., {a}bu seṭṭaf

• [MR], [MS] m., {a}bu qurras

حَشَرَةٌ :

نَبْعُّشْ | ئِبْعْوَشْ

نَكَلْ نْـ نْسِبَنْتْ

بُـ سْطَّبْ

بُـ قُرَّسْ

ⴰⴱⵗⵃⵃⵗⵛ | ⵉⴱⵗⵃⵍⴰⵛ

ⴰⵅⴰⵅ | ⵜⴱⵉⴱⴰⵜ

ⴱⵗ ⴱⵗⵄⵄⴰⵀ

ⴱⵗ ⵇⵗⴱⴱⴰⴱ

ISOLÉ

v. “Solitaire”.

INTENTION DE AVOIR L’

[ṢḤ] ɛawwel

نَوَى : عَوَّلْ

→ **Nous avons l’intention de préparer une rechta à base de viande de poulet et de lait aigre :** [ṢḤ] Nɛawwel a neṣnaɛ rešta s weḵsum iyiẓiḍen ḏ s yiɣi.

نَوَيْنَا إِعْدَادَ رَشْتَةٍ بِالدَّجَاجِ وَاللَّبَنِ الرَّائِبِ : نْعَوَّلْ نْـ نْصَنَعْ رْشَّتْ سْـ وْكْسُمْ ئِيزِضْنْ ذْ سْـ يغِ

ⵛⵓⵍⵍⵖⵏ

ⵏⵛⵓⵍⵍⵖⵏ ⵓ ⵏⵖⵎⵏⵓⵛ ⵇⵖⵙⵓⵜⵓ ⵙ ⵍⵖⵣⵙⵙⵓⵛ ⵉⵗⵉⵜⵉⵉⵉⵏ ⵯ ⵙ ⵗⵉⵚⵉ

INTÉRESSANT TROUVER

v. “Aimer”.

INTÉRÊT

v. “Bénéfice”.

INTÉRIEUR

• [ṢḤ], [MR] ar., z daxel

• [MR] ar., z ḏaxel

• [ṢḤ] ar., zexli

• [ṢḤ] zaxel

→ **À l’intérieur du récipient :** [MR] Z daxel lmaɛun.

→ **Ce qu’il y a dans la maison :** [ṢḤ] Maṭṭa illan zexli wuxxam.

دَاخِلَ :

زْ دَخْلْ

زْ ذَخْلْ

زْخْلِ

زَخْلْ

فِي الدَّاخِلِ الْوِعَاءِ : زْ دَخْلْ لْمَعُنْ

الَّذِي يُوجَدُ فِي الْبَيْتِ : مَخْتَ نِلَّنْ زْخْلِ وُخَّمْ

ⵣ ⵏⵓⵣⵖⵏ

ⵣ ⵯⵓⵣⵖⵏ

ⵣⵖⵣⵏⵉ

ⵣⵓⵣⵖⵏ

ⵣ ⵏⵓⵣⵖⵏ ⵏⵇⵓⵛⵖⵏ

ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵉⵏⵏⵓⵏ ⵣⵖⵣⵏⵉ ⵍⵖⵣⵣⵓⵇ

INTERROGER

v. “Demander”, “Question Poser une”.

INTESTIN, BOYAU

• [ṢḤ], [ṢR] m., amesran | m., pl., imesranen

• [ŠN] m., aṣruḍ | m., pl., iṣruḍan

• [ṢR], [ŠN] m., pl., aḏan

مِعًى :

نَمْسْرَنْ | يِمْسْرَنْنْ

نَصْرُضْ | يِصْرُضَنْ

نَذَنْ

ⵓⵇⵖⵙⵓⵏ | ⵉⵇⵖⵙⵓⵏⵖⵏ

ⵓⵎⵓⵖ | ⵉⵎⵓⵖⵓⵏ

ⵓⵯⵓⵏ

INTRODUIRE, ENTRER FAIRE

sekšem

v. “Entrer”.

أَدْخَلَ : سْكْشْمْ

ⵙⵖⵅⵛⵖⵇ

INULE VISQUEUSE (lat. dittrichia viscosa, fam. asteraceæ, plante)

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] m., amagraman

• [MS], [XF] m., {a}magraman

مَقْرَمَانْ ، طُيُونٌ دِبْقٌ ، نَبْتَةٌ :

نَمَقْرَمَنْ

مَقْرَمَنْ

ⵓⵇⵓⵅⵓⵇⵓⵏ

ⵇⵓⵅⵓⵇⵓⵏ

INVITÉ, HÔTE

v. “Hôte”.

INVITÉ ÊTRE

→ **Ce soir vous êtes invités pour le dîné :** [ṢḤ] Ṭaɛšiyeṯ aql-awen meɛṛuḍin ɣer imensi.

دُعِيَ :

هَذِهِ اللَّيْلَةِ أَنْتُمْ مَدْعُوُّونَ لِتَنَاوُلِ الْعَشَاءِ : خَّعْشِيْثْ نَقَّلْ-نَوْنْ مْعْرُضِنْ غْرْ نِمْنْسِ

ⵜⵙⴰⵛⵇⵇⵉⵅ ⴰⵣⵎ-ⴰⵍⵏ ⵅⵏⵀⵕⵏⵇⵇⵉⵍ ⵢⵏⵓ ⵇⵅⵏⵙⵇ

INVOQUER

v. “Demander”.

IRRIGUER

v. “Abreuver”.

J

JADIS

v. “Autrefois”.

JAILLIR (i.e., source d’eau)

[MR] nses. v. “Sortir”.

تَدَفَّقَ : نْسْسْ

ⵙⵙⵙ

JAMAIS

[ṢḤ] ar., ɛmeṛ

→ **Nous n’oublierons jamais nos origines** : pm., Ɛmeṛnaɣ a neṭṭu ḷaṣel.

أَبَدًا أَنْ نَنْسَى أَصْلَنَا : عْمَرْنَغْ نَـ نْخُّ لَصْلْ

ⵃⵅⵏⵕⵏⵖ ⴰ ⵏⵜⵙⵜⵙ ⵣⴰⵙⵏ

JANVIER (premier mois de l’année amazighe)

[ṢḤ], [MS], [MZ], [ST], [XF] nnayer. “Année”, “Dernier jour de l’année amazighe”, “Jour de l’an amazigh”, “Calendrier atlassien”.

جَانْفِي ، يَنَايِر :

نَّيْرْ

ⵏⴰⵢⵏⵓ

JARDIN, POTAGER, VERGER

• [ṢḤ], [MR], [MƐ], [ǦƐ] m., urṯi (ann. : b) | m., pl., urṯan. v. “Jardiner”.

• [MR] ar., f. ṯabḥirṯ (ann. : te) | f., pl., tibḥirin

• [ṢḤ], [MR] {ṯ}abḥirṯ (jardin sans figuier)

• [MR] m., {ṯ}ibḥirin

• [ṢḤ] taḇḥirt (ann. : te)

• [MS], [MZ] ar., f., pl., tibḥirin

• [MS] ar., f., taǧnant

→ Petit potager : [ṢḤ] ar., m., aq^{w}ir

→ **Nous allions au potager et nous rapportions des fèves, des haricots, des pommes de terre … :** Nṛuḥ ɣ tebḥirt ad nawi ibawen, ad nawi llubya, ad nawi lbaṭaṭa …

→ **Cette année, nous planterons des fèves et des pois dans notre potager :** [ṢḤ] Asuggʷas-a a neẓẓa iḇawen d ṯajelḇanṭ ḏi ṯabḥirṯ-nna.

→ **Nous allons au potager pour récolter les oignons, des patates**

et du maïs : [MR] A nnṛuḥ l tebḥirt a negg lebṣal, a negg lbaṭaṭa, a negg ddra.

بُسْتَانُ ، حَدِيقَةٌ :

نُرْثِ | نُرْثَنْ

تَبْحِرْثْ | تِبْحِرِنْ

نَبْحِرْثْ

تَبْحِرْتْ

تِبْحِرِنْ

نِبْحِرِنْ

تَجْنَنْتْ

بُسْتَانٌ صَغِيرٌ : نَقْوِرْ

كُنَّا نَذْهَبُ إِلَى الْبُسْتَانِ وَنُحْضِرُ مَعَنَا فُولًا ، فَاصُولِيَاءً وَبَطَاطًا ... : نْرُحَّ غْـ تْبْحِرْتْ نَدْ نَوِ يَبَوْنْ يَدْ نَوِ لْبْيَ نَدْ نَوِ لْبَطَطْ ...

هَذَا الْعَامِ سَنَغْرُسُ فُولًا وَجُلْبَانًا فِي مَبْقَلَتِنَا : نَسُقُّوَسْ-نَّـ نَـ نْزَّ يَفَوْنْ دْ تَزْلْفَنْتْ ذِ تْبْحِرْتْ-نَّ

نَذْهَبُ إِلَى الْمَبْقَلَةِ لِحَصَادِ الْبَصَلِ وَالْبَطَاطَا وَالذُّرَةِ : نَـ نْرُحْ لْـ تْبْحِرْتْ نَـ نْقُّ لْبَصَلْ نَـ نْقُّ لْبَطَطْ نَـ نْقُّ دْرَ

ⵙⵓⵅⴷ | ⵙⵓⵅⴰⵍ

ⵅⴰⵙⴷⵓⵅ | ⵜⴷⵙⴷⵓⴷⵍ

ⴰⵙⴷⵓⵅ

ⴷⵙⴷⵓⴷⵍ

ⵜⴰⵄⴷⵓⵜ

ⵜⴷⵙⴷⵓⴷⵍ

ⵜⴰⵣⵍⴰⵍⵜ

ⴰⵥⵢⴷⵓ

ⵍⵇⵙⴷ ⵢ ⵜⵙⵙⴷⵓⵜ ⴰⵏ ⵍⴰⵍⴷ ⴷⵙⵍⵙⵍ ⴰⵏ ⵍⴰⵍⴷ ⵍⵍⵙⵙⴷⵔⴰ ⴰⵏ ⵍⴰⵍⴷ ⵍⵙⵙⴰⵜⴰⵜ

ⴰⵙⵙⵣⵣⵢⴰⵙ-ⴰ ⴰ ⵍⵙⵜⵜⴰ ⴷⵄⴰⵍⵙⵍ ⵏ ⵅⴰⵏⵙⵍⵙⴰⵍⵜⵙ ⵅⴷ ⵅⴰⵙⴷⵓⵅ-ⵍⵍⴰ

ⵛ ⵍⵍⵇⵙⴷ ⵍ ⵜⵙⵙⴷⵓⴷⵜ ⴰ ⵍⵙⵣⵣ ⵍⵙⵙⵣⵍ ⴰ ⵍⵙⵣⵣ ⵍⵙⴰⵜⴰⵜ ⴰ ⵍⵙⵣⵣ ⵏⵏⴰⵜⴰⵜ

JARDINER

[ṢḤ] ar., ḇeḥḥar ; hab. ṭḇeḥḥar. v. “Jardin”.

→ **Celui qui a de l’eau il jardine, il s’occupe de son potager :** [ṢḤ] Win ɣr-es aman iṭḇeḥḥar iṣneɛ ṯiḇḥrin.

→ **Ils jardinent, certains cultivent des lentilles d’autres des pois chiches et d’autres des pommes de terre :** [ṢḤ] Tbeḥḥaren illa win iṣneɛ laɛdes illa win iṣnaɛ lḥummus illa win isɛneɛ iḇawen tajelḇanṭ lbaṭaṭa.

غَيْطَنَ : فْحَّرْ. عَادَةً ؛ خُفْحَّرْ

مَنْ يَمْلِكُ مَاءً يَعْتَنِي بِبُسْتَانِهِ : وِنْ غْرْ-سْ نَمَنْ يَخْفْحُّرْ يَصْنْعْ تْفْحِرِنْ

يُبَسْتِنُونَ يَزْرَعُونَ الْعَدَسَ ، الْحِمَّصَ ، الْفُولَ ، الْجُلْبَانَ وَالْبَطَاطَا : تْبْحَّرْنْ يَلَّ وِنْ يَصْنْعْ لَعْدْسْ يَلَّ وِنْ يَصْنَعْ لْحُمُّسْ يَلَّ وِنْ يَسْعْنْعْ يَفَوْنْ تَزْلْفَنْتْ لَبَطَطَ

ⵃⵙⵍⵍⴰⵓ :

ⵜⵙⵃⵙⵍⵍⴰⵓ

ⵜⵙⵃⵙⵍⵍⴰⵓ

ⵍⵍⴷⵍ ⵢⵓ-ⵙⵙ ⴰⵎⴰⵍ ⴷⵜⵙⵃⵙⵍⵍⴰⵓ ⴷⵙⵍⵙⵍ ⵅⴰⵃⵙⵍⵙⵍ

ⵜⵙⵙⵍⵍⴰⵓⵙⵍ ⴷⵏⵏⴰ ⵍⵍⴷⵍ ⴷⵙⵍⵙⵍ ⵏⴰⵃⵍⵙⵙ ⴷⵏⵏⴰ ⵍⵍⴷⵍ ⴷⵙⵍⵙⵍ ⵏⴰⵍⵍⴰⵍⵙⵙ ⴷⵏⵏⴰ ⵍⵍⴷⵍ ⴷⵙⵍⵙⵍ ⴷⵙⵍⵙⵍ ⵜⴰⵏⵙⵏⵃⴰⵍⵜⵙ ⵏⵙⴰⵏⴰⵍ

JARDINIÈRE (de plantes vertes sauvages avec qqs légumes ou pas, plat préparé à nnayer)

• [ṢḤ] m., aḥešlaf. v. “Jour de l’an amazigh”.

• [ṢḤ] lḥešlaf

طَبَقٌ ، مِنْ نَبَاتَاتٍ خَضْرَاء وَبَعْض الْخُضَرِ ، يُطْبَخُ فِي النَّايِر **:**

نَحْشْلَفْ

لْحْشْلَفْ

ⴰⵅⵛⵍⴰⵃ

ⵍⵅⵛⵍⴰⵃ

JARRE (à liquide, de trente à quatre-vingt litres pour l'huile, le beurre, l'eau, …)

[ṢR] f., {ta}hašnunt | f., pl., {ti}hišnunin

جُرَّةٌ ، خَاصَّة بِالسَّوَائِلِ والزُّبْدَة أَيْضًا **:** هَشْنُنْتْ | هِشْنُنِنْ

ⵜⴰⵛⵏⵏⵜ | ⵜⵉⵛⵏⵏⵉⵏ

JARRE, SILO (récipient en terre cuite, de forme ronde au cou réduit, utilisé notamment pour l'eau)

[MR], [XF], [MS] m., {a}šmux | m., pl., išmax ?

جُرَّةٌ ، خَاصَّة بِالسَّوَائِلِ مِثْلَ الْمَاءِ **:**

شْمُخْ | ئِشْمَخْ

ⵛⵎⵓⵅ | ⵉⵛⵎⴰⵅ

JARRE, SILO (très grande jarre ovale (ou silo carrée), destinée à recevoir les provisions sèches comme les céréales, les figues sèches, les pois chiches, les glands, les fèves, les caroubes, … il est composé d'une grande ouverture nommée "imɣi" par laquelle on dépose la nourriture et d'une autre plus petite nommée "imi" pat laquelle on extrait la nourriture selon les besoins du quotidien, elle est aussi utilisée pour préserver les graines pour les prochaines semences, elle se construit sur place soit dans un coin de la maison ou à l'extérieur)

• [MR], [ǦƐ] m., akufi

• [MS], [XF] m., {a}kufi | m., pl., ikufan

• [MR] m., axabi (ann. : u)

• [MR] m., axubay

• [MR] m., axabay

• [ṢḤ], [MR] f., taxabit

• [MR] f., ṯaxabiṯ (ann. : tx)

• [ṢḤ] m., pl., {i}xuḇa

• [ŠN] f., {ṯa}haxabiṯ | f., pl., {ṯi}hixubay

→ **L'akoufi est comme l'akhabi :** [MR] Akufi am uxabi.

→ **Deux très grandes jarres :** [MR] Sin xwabi.

→ **Dans les très grandes jarres ils y entreposent** (litt. : cachent) **du blé, de l'orge, des lentilles, des pois chiches, des haricots, des fèves, des petits-pois, des jubes, des noixs, des**

amandes et des figues sèches : [ṢḤ] G xuba ṭeffren irḍen ṭimẓin, laɛdes, lḥummus, llubya, iḇawen, tajelḇanṭ, lɛennaḇ, lǧuz, lluz, ṯazarṯ yeqquren.

جَرَّةٌ ، كَبِيرَة لَهَا فَتْحَتَان مَبْنِيَّة دَاخِل الْمَنْزِل لِتَخْزِينِ الْغِذَاءِ الْجَافّ مِثْل الْحُبُوبِ ، التِّين ، الْحِمَّص ، الْبَلُّوط ، الْفُول ، الْخَرُّوب **:**

نَكُفِ

كُفِ | نِكُفَنْ

نَخَبِ

نَخُبَيْ

نَخَبَيْ

تَخَبِتْ

ثَخَبِتْ

خُفِ

هَخَبِثْ | هِخُبَيْ

أكُوبِ مِثْل أَخَابِي : أَكُبِ نَمْ نُخَبِ

جَرَّتَانِ كَبِيرَتَانِ : سِنْ خْوَبِ

يَضَعُونَ دَاخِلَ الْجِرَارِ الْكَبِيرَةِ الْقَمْحَ ، الشَّعِيرَ ، الْعَدَسَ ، الْحِمَّصِ ، الْفَاصُولِيَا ، الْفُولِ ، الْجُلْبَانِ ، الْعَنَّابِ ، الْجَوْزِ ، اللَّوْزِ وَالتِّينِ الْمُجَفَّفِ : قْـ خُبَ خْقُرْنْ يُرْضَنْ تِمْزِنْ لْعْدْسْ لْحُمُّسْ لْبْيَ يُفَوْنْ تَزْلْفَنْتْ لْعْنَبْ لْجُزْ لْزْ تْزَرْتْ يْقَّرْنْ

ⴰⵕⵚⴷ

ⵕⵚⴷ | ⴷⵕⵚⴰⵍ

ⴰⵅⵙⴰⵣ

ⴰⵅⴰⵙⴷ

ⴰⵅⴰⵙⴰⵣ

ⵜⴰⵅⴰⵙⴷⵜ

ⵅⴰⵅⴰⵙⴷⵅ

ⵅⵚⴰ

ⴷⴰⵅⴰⵙⴷⵅ | ⵙⴷⵅⵚⴰⵣ

ⴰⵕⵚⴷ ⴰⵎ ⵚⵅⴰⵙⴷ

ⵙⴷⵍ ⵅⵡⴰⵙⴷ

ⵅ ⵅⵚⵙⴰ ⵜⵙⵚⵚⵙⵍ ⴷⵙⴹⵚⵍ ⵜⵙⴷⵎⵅⴷⵍ, ⵍⴰⵃⵏⵚⵙ, ⵍⵣⵚⵎⵎⵚⵙ, ⵍⵍⵚⵙⵣⴰ, ⴷⵏⵚⵍⴰ, ⵜⴰⵏⵚⵍⴰⵍⵜⵙ, ⵍⵃⵚⵍⵍⴰⵏ, ⵍⵅⵚⵅ, ⵍⵍⵚⵅ, ⵅⴰⵅⴰⵙⵅ ⵣⵚⵥⵥⵚⵙⵚ

JARRE (pour les liquides, de taille moyenne)

• f., tašebrit

• [MS] f., tabriya

• [XF] f., cabriya

جَرَّةٌ ، مُتَوَسِّةُ الْحَجْمِ **:**

تَشْبْرِتْ

تَبْرِيَ

شَبْرِيَ

ⵜⴰⴳⵚⵙⴷⵙⵜ

ⵜⴰⵙⴷⵙⵣⴰ

ⴳⴰⵙⴷⵙⵣⴰ

JARRE (en terre, plus petit que "taxabit", on l'utilise pour les figues sèches, lentilles, pois chiches, céréales, …)

• [MR] m., agerruj

• [XF], [MS] m., {a}gerruğ

• [ŠN] f., {ta}hagerruğt | f., pl., {ti}higerruğin

جَرَّةٌ ، مِنْ طِينٍ ، صَغِيرَةُ الْحَجْمِ ، لِتَخْزِينِ التِّينِ الْمُجَفَّفِ ، الْحُبُوبِ ، ... **:**

نَقْرُزْ

قْرُّجْ

هَقْرُّجْتْ | هِقْرُّجِنْ

ⴰⵅⵚⵙⴰⵙⵜ

ⵅⵚⵙⵅ

ⴷⴰⵅⵚⵙⵅⵅ | ⴷⵙⵅⵚⵙⵅⵙⵍ

JARRE DOUBLE (très grande qui se joignent ou pas de l'intérieur)

• [MR] m., bu sebɛa

• [MR] m., asbaɛi

→ **Une partie de la jarre double est dédiée pour le blé et l'autre l'orge :** [MR] Bu sebɛa yiwen n yirden yiwen n ṭemẓin.

جَرَّةٌ مُزْدَوِجَةٌ :

بُـ سْبْعَ

نَسْبَعِ

جُزْءٌ مِنَ الْجَرَّةِ الْمُزْدَوِجَةِ مُخَصَّصٌ لِلْقَمْحِ وَالْجُزْءُ الْآخَرِ لِلشَّعِيرِ : بُـ سْبْعَ يِوْنْ نْـ يِرْدْنْ يِوْنْ نْـ خْمْزِنْ

ⵙ: ⵙ:ⵙⵚ

ⵙⵙⵚⵚⵉ

ⵙ: ⵙ:ⵙⵚ ⵉⵉⵍ:ⵍ | ⵉⵉⵕⵕ:ⵍ ⵉⵉⵍ:ⵍ | ⵜⵙ:ⵇⵣⵉⵍ

JATTE (pour recueillir le lait lors de la traite, capacité de huit à dix litres)

• [MR] ar., f., ṯaḥellabṯ. v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Outre”.

• [ṢR] ar., f., ṯaḥlabṯ | f., pl., ṯiḥalluba

• [MS] ar., maḥlaba

قَصْعَةٌ ، جَفْنَةٌ لِجَمْعِ الْحَلِيبِ **:**

تَحْلَّبْثْ

تَحْلَبْثْ | تِحَلُّبَ

مَحْلَبَ

ⵅⵙⵉⵍⵙⵅ

ⵅⵙⵍⵙⵅ | ⵅⵉⵉⵙⵍⵍ:ⵙⵙ

ⵇⵙⵍⵙⵙ

JAUNE

• [ṢḤ], [MR] m., awraɣ | m., pl., iwraɣen, f., ṭawraɣṭ | f., pl., ṭiwraɣin

• [MR] f., tawraɣt

أَصْفَرٌ :

نَوْرَغْ | نِوْرَغْنْ ، خَوْرَغْخْ | خِوْرَغِنْ

تَوْرَغْتْ

ⵙⵍⵙⵙ | ⵉⵍⵙⵙ:ⵙ, ⵜⵙⵙⵍⵙⵙⵜⵙ | ⵜⵙⵉⵍⵙⵙⵉⵍ

ⵜⵙⵍⵙⵙⵜ

JAUNE D’ŒUF

[ṢḤ] m., farez mellal. v. “Œuf”.

صَفَارُ الْبَيْضِ : فَرْزْ مْلَّلْ

ⵃⵙⵙ:ⵅ ⵇ:ⵍⵍⵙⵍ

JE, MOI (pr. pers.)

• [ṢḤ] nek

• [ṢḤ] nekk

• [ṢḤ] nekki

• [ṢḤ] nekkin

• [ṢḤ] nekkin

• [ṢḤ] nekkini

• [ṢḤ] nekkinṭ

• [ṢḤ], [MR] nekkinṭ

• [ǦƐ] nečč

→ **Je suis du village Tizza :** [ṢḤ] Nekkini g ḏuwwaṛ n Tizza.

أَنَا :

نْكْ

نْكّْ

نْكِّنْ

نْكِّنْ

نْكِّنْ

نْكِّنِ

نْكِّنْخْ

نْكِّنْخْ

نْچّْ

أَنَا مِنْ قَرْيَةِ تِيزَّا : نْكِّنِ قْـ ذُوَّرْ نْـ تِزَّ

ⵍ:ⵣ

ⵍ:ⵣⵣ

ⵍ:ⵣⵣⵉ

ⵏⵓⵎⵎⵉⵍ

ⵏⵓⵎⵎⵉⵍ

ⵏⵓⵕⵕⵉⵍ

ⵏⵓⵕⵕⵉⵍⵉ

ⵏⵓⵎⵎⵉⵍⵜⴰ

ⵏⵓⵕⵕⵉⵍⵜⴰ

ⵏⵓⴼⴼ

ⵏⵓⵕⵕⵉⵍⵉ ⵔ ⵅⵓⵍⵍⴰⵇ ⵏ ⵉⵉⵣⵣⴰ

JET (action de jeter)

[ṢḤ] meṭṭur. v. “Jeter”.

رَمْيٌ : مُتُّرْ

ⵎⵓⵉⵉⵓⵍ

JETER

• [ṢḤ] mṭer, hab. meṭṭer. v. “Jet”.

• [ṢḤ] mter

• [ṢR] dmer

• [ŠN] mder

→ **Nous avons jeté la terre sur la tombe :** Nemṭer aḵal f ṯemṭalt.

→ **Je n’ai pas jeté l’eau sur lui :** Ur mtirẏ ḵ aman ḏi-s.

→ **Il jette :** Imṭer.

أَلْقَى، رَمَى :

مْطْرْ. عَادَةً ؛ مْطُّرْ

مْتْرْ

دْمْرْ

مْدْرْ

أَلْقَيْنَا التُّرَابَ عَلَى الْقَبْرِ : نْمْطْرْ نَكَلْ فْـ تْمْطْلْتْ

لَمْ أَرْمِ الْمَاءَ عَلَيْهِ : نُرْ مْتِغْ كْ نَمَنْ ذِـسْ

يَرْمِي : يِمْطْرْ

ⵎⵉⵉⵓⵍ : ⵎⵓⵉⵉⵓⵍ

ⵎⵜⵓⵍ

ⴷⵎⵓⵍ

ⵎⴷⵓⵍ

ⵏⵓⵎⵉⵓⵍ ⴰⵎⴰⵏ ⵅ ⵅⵓⵎⵉⴰⵏⵜ

ⵓⵍ ⵎⵜⵉⵍⵢ ⵎ ⴰⵎⴰⵏ ⵜⵉ-ⵍ

ⵉⵎⵉⵓⵍ

JEU

• [MƐ] m., irar | m., pl., irareṯ. v. “Jouer”, “Jouet”, “Chanson”.

• [ṢḤ] f., ṯirarṯ

• [ṢḤ] f., pl., ṭiraran

→ **Il existait, à l’époque, des jeux :** [ṢḤ] Ṯella ṭiraran n ziḵ.

لُعْبَةٌ :

ئِرَرْ | ئِرَرْثْ

ثِرَرْثْ

ڭِرَرَنْ

يُوجَدُ الْأَلْعَابُ قَدِيمًا : ثْلَّ ڭِرَرَنْ نْـ زِكْ

ⵉⵍⴰⵍ | ⵉⵍⴰⵍⵓⵅ

ⵅⵉⵍⴰⵍⵅ

ⵜⵍⵉⵍⴰⵍⵓⵍ

ⵅⵓⵎⵎⴰ ⵜⵍⵉⵍⴰⵍⴰⵍ ⵍ ⵅⵉⵎ

JEU (types de jeux)

→ Jeu d’enfants qui consiste à jetter en l’air un morceau de bois, chez les Aït Moussa, ce jeu se pratiquait e.g. le deuxième jour de lɛiḏ, il consiste à jeter des bâtons très haut dans le ciel en évitant qu’ils se touchent, si qqun touchait l’“azerwiṭ” de l’autre, il devait lui offrir le déjeuner … :

• [MS] zriwiṭir

• [MS] m., {i}zerwiṭin. v. “Bâton”.

• [MS] m., {i}zerwiṭir

• [MR] f., ṯaṭṭileṭ

• [XF] f., ṭayla

→ Jeu d’adulte propre au mariage atlassien qui consiste à viser de loin un objet et le faire tomber afin de laisser la mariée et ses accompagnants à poursuivre leur chemin : [MS], [XF], [MR] nišan

→ Jeu traditionnel qui se jouait dans les cafés : deux équipes de dix cachent une bague sous dix tasses, le but est de la trouver la bague le plus tard possible, le perdant devra payer le café selon le nombre de tasses restantes après la découverte de la bague : [ṢḤ] ǧef ǧef

→ “Fraysa” est mot qui désigne un jeu atlassien. Il provient de la très riche racine FRS qui véhicule des notions de découpage, de taillage, débarrasser quelque chose du superflu, un fragment séparé d’un tout, … Évidement, ceci est logique puisque la base de ce jeu se joue à l’aide d’une pierre taillée de forme ronde.

“Fraysa” oppose deux ou trois équipes composées de deux ou trois joueurs. Ce jeu peut aussi se jouer entre deux adversaires uniquement.

Chacune dans son camp, les équipes posent au sol trois pierres alignées en position verticale séparées d’un mètre chacune. On nomme ces trois pierres : “nwašen” (pluriel de “nišan”). Elles font précéder le tout d’une autre pierre plus petite distante de deux mètres nommée “bway”. In fine, le tout forme un triangle.

Les camps sont éloignés d’une quinzaine de mètres les uns des autres.

À l’aide d’une pierre de forme ronde chaque équipe doit, à tour de rôle, cibler en premier lieu le “bway” (éloigné, la tête) de l’adversaire afin d’avoir droit de viser les “nwašen” (plus près, la base). Si les “nwašen” ont été ciblés avant le “bway” alors ils sont réajustés et la partie continue.

Enfin, lorsque le “bway” et les “nwašen” d’une équipe ont été renversés alors elle est éliminée :

• [MS] f., fraysa

• [XF] f., frasa

→ **Ils pratiquent le nichane jusqu’au soir :** [MR] A ggen nnišan ɣir ar ḏeg giḍ.

لُعْبَةٌ ، نَوْعٌ :

زْرِوطِرْ

زْرْوطِرْ

زْرْوطِنْ

ثَطِّلْثْ

طَيْلَ

نِشَنْ

جْبْ جْبْ

فْرَيْسَ

فْرَسَ

يُمَارِسُونَ النِّيشَان حَتَّى الْمَسَاءِ : أَ قُّنْ نِّشَنْ غِرْ نَرْ ذْقْ قِضْنْ.

ⵣⵓⴽⵍⴽⴻⴽⵓ

ⵣⴰⵓⵍⴽⴻⴽⵓ

ⵣⴰⵓⵍⴽⴻⴽⵏ

ⵅⴰⴻⴻⴽⵎⵜⵙ

ⴻⴰⴾⵎⴰ

ⵏⴽⵄⴰⵏ

ⵅⵖⵃ ⵅⵣⵃ

ⵃⵓⴰⴷⵙⴰ

ⵃⵓⴰⵙⴰ

ⴰ ⵅⵅⵖⵍ ⵍⵍⴷⴰⵍ ⵢⴷⵓ ⴰⵓ ⵜⵖⵏ ⵅⴷⴹ.

JEUDI

[MR] ar., lexmis

→ **Le jeudi :** [MR] S lexmis.

الْخَمِيسُ :

الْخَمِيسُ : سْـ لْخْمِسْ

ⵍⵖⵣⵇⴰⴷⵙ

ⵙ ⵍⵖⵣⵇⴰⴷⵙ

JEUNE

• [ṢḤ], [MR] m., ameẓgan | m., pl., imeẓgan, f., tameẓgant. v. “Petit”, “Enfant”.

• [MR] m., pl., imeẓganen.

→ **Les jeunes d’aujourd’hui :** [MR] Imeẓganen n wass-a.

شَبَابَ :

نَمْزْقُنْ | يِمْزْقَنْ ، تَمْزْقَنْتْ

يِمْزْقَنْنْ

شَبَابُ الْيَوْمَ : يِمْزْقَنْنْ نْـ وَسّْ-ـَ

ⴰⵎⵖⵣⴰⵍ | ⵣⵎⵖⵣⴰⵍ, ⵜⴰⵎⵖⵣⴰⵍⵜ

ⵣⵎⵖⵣⴰⵍⵖⵍ

ⵣⵎⵖⵣⴰⵍⵖⵍ ⵏ ⵓⴰⵙⵙ-ⴰ

JEÛNE

[ṢḤ] ar., m., uẓum. v. “Jeûner”.

صَوْمٌ ، صِيَامٌ : نُزُمْ

ⵖⵣⵖⵎ

JEÛNER

[ṢḤ], [MR] ar., uẓum ; hab. ṭuẓum. v. “Jeûne”.

→ **J’ai jeûné :**

• [ṢḤ] Uẓama.

• [ṢḤ] Uẓameɣ.

→ **Il jeûne :** [ṢḤ] Yeṭuẓum.

→ **Il a jeûné avant-hier :** Yuẓum seld iḍelli.

→ **Il est malade, il n’a pas jeûné aujourd’hui :** Aqaṯ yehleḵ u yuẓum ḵ ass-a.

→ **Ma fille a jeûné cette année :** Ṯuẓam yelli aseggʷas-ay.

→ **Demain nous jeûnerons :** Azekka a nnuẓum.

→ **Il jeûne le lundi et le jeudi :** Yeṭuẓum ass leṯnin ḏ lexmis.

→ **Nous jeûnerons en paix si Allāh veut :** [MR] Nšalla a nẓum s ṣṣeḥḥeṯ d lehna.

صَامَ : نُزُمْ. عَادَةً ؛ خُزُمْ

صُمْتُ :

نُزَمَ

نُزَمْغْ

يَصُومُ : يْخُزُمْ

صَامَ أَوَّلُ مِنْ أَمْسِ : يُزُمْ سْلْدْ يِضْلِّ

هُوَ مَرِيضٌ لَمْ سَصُمْ الْيَوْمَ : نَقَتْ يْهْلْكْ نُـ يُزُمْ نَسّْ-ـَيْ

صَامَتْ بِنْتِي هَذَا الْعَام : تُزَمْ يْلِّ نَسْقُّوَسْ-ـَ

سَنَصُومُ غَدًا : نَزْكَّ نَـ نُّزُمْ

يَصُومُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ : يْخُزُمْ نَسْ لْثْنِنْ دْ لْخْمِسْ

نَصُومُ بِالصِّحَّةِ وَهَنَاءٍ : نْشَلَّهْ أَ نْزُمْ سْـ صْحَّتْ دْ لْهْنَ.

ⵖⵣⵖⵎ : ⵜⵙⵖⵣⵖⵎ

ⵖⵣⴰⵎⴰ

ⵖⵣⴰⵎⵖⵢ

ⵙⵓⵜⴰⵎⵓⵔ

ⵙⵓⵎⵓⵔ ⴰⵓⵏⴷ ⵉⵅⵓⵏⵉ

ⴰⵣⴰⵅ ⵙⵓⴼⵏⵓⵣ ⵙ ⵙⵓⵎⵓⵔ ⵣ ⴰⴰⴰ-ⴰ

ⵅⵓⵎⴰⵔ ⵙⵓⵏⵏⵉ ⴰⴰⵅⵅⵅⴰⴰ-ⴰⵙ

ⴰⵎⵓⵕⵕⴰ ⴰ ⵍⵓⵎⵓⵔ

ⵙⵓⵜⴰⵎⵓⵔ ⴰⴰⴰ ⵏⵓⵅⵍⵉⵍ ⵜ ⵏⵓⵅⵔⵉⴰ

ⵍⴳⴰⵏⵏⴰ ⴰ ⵍⵎⵓⵔ ⴰ ⵔⵔⵓⵄⵄⵓⵅ ⵄ ⵏⵓⴼⵍⴰ.

JOIE

[ṢḤ] ar., lefraḥ. v. “Joyeux Être”.

فَرَحٌ : لْفْرَحْ

ⵏⵓⵃⴰⴰⵄ

JOINT D’ÉTANCHÉITÉ DU COUSCOUSIER (en tissu)

• [XŠ], [MS] f., šṭaṭa | f., pl., šṭayeṭ

• [XŠ], [MS] m., qaffal

: ؟

شْطَطَ | شْطَيْطْ

قَفَّلْ

ⴳⵉⴰⵉⴰ | ⴳⵉⴰⵙⵓⵉ

ⵣⴰⵃⵃⴰⵏ

JONC MARITIME (lat. juncus maritimus, fam. puncaceæ, plante, elle est utilisée dans la vannerie atlassienne, la confection de nattes, …)

• [MƐ], [MS] m., azma. v. “Roseau à massette”.

• [MR] m., asmar

• [ṢḤ], [MS] m., {a}smar

• [ṢḤ], [MƐ] m., {a}semmar

سَمَّار ، أَسَلٌ بَحْرِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

نَزْمَ

نَسْمَرْ

سْمَرْ

سْمَّرْ

ⴰⵎⵍⴰ

ⴰⵓⵍⴰⵄ

ⵓⵓⵍⴰⵄ

ⵓⵓⵍⵍⴰⵄ

JONC ORDINAIRE, GRAND ROSEAU (lat. arundo donax, fam. poaceæ, plante, roseaux étaient utilisés dans le toit des maisons atlassiennes, les roseaux sont placés sur “aɣesḏis” dans le sens de “asaṯur” et fixés avec “ṯizerwin”)

• [MƐ], [MS], [MR], [XŠ], [ṢR] m., aɣalim (ann. : u) | [MR] m., pl., iɣalimen

• [ṢR] m., {a}ɣalim

• [ṢḤ], [MS], [ǦƐ] m., aɣanim (ann. : u), [MS] dim., sing., taɣanimt

• [ŠN], [XF] m., {a}ɣanim | m., pl., iɣanimen

• m., pl., iɣunam (ann. : u)

• [ṢḤ] ar., f., taqṣebt

• [XL] ar., f., qṣab

• [MS] ar., f., gṣiba

→ **Un puits sur un autre puits et chacun d’eux dispose d’un couvercle ?** (i.e., la composition du roseau) **:** [ṢḤ] dev., Ḇir aṣiṭ n lḇir kull ḇir taɣṭiwt-nnes ? (aɣanim)

قَصَبٌ ، نَبْتَةٌ :

نَغَلِمْ | يُغَلِمْنْ

غَلِمْ

نَغَنِمْ ، تَغَنِمْتْ

غَنِمْ | يُغَنِمْنْ

يُغْنَمْ

تَقْصَبْتْ

قْصَبْ

قْصِبَ

بِيرْ فُوقْ بِيرْ كُلّْ وَاحْدْ وُ غْطَا نْتَاعُو ؟ : وِرْ نَشْطْ نْـ وِرْ كُلّْ وِرْ تَغْطِوْتْ-نْسْ ؟ (أَغَنِمْ)

ⴰⵢⴰⵎⴷⵍ | ⴷⵢⴰⵏⴰⵍ

ⵢⴰⵎⴷⵍ

ⴰⵢⴰⵏⴷⵍ, ⵜⴰⵢⴰⵏⴷⵍⵜ

ⵢⴰⵏⴷⵍ | ⴷⵢⴰⵏⴷⵍⴰⵏ

ⴷⵢⴰⵎⴷⵍⴰⵏ

ⵜⴰⵣⵓⴰⵖⵜ

ⵣⵓⴰⵖ

ⵅⵓⴷⵖⴰ

ⵃⴰⴷⴰⵔ ⵏ ⵎⵃⴰⴷ ⵣⴰⵎⵎ ⵃⴰⴷ ⵜⴰⵢⵉⴷⵍⵜ-ⵍⵍⴰⵙ (ⴰⵢⴰⵎⴷⵍ)

JOUE

• [ṢR] m., aɣesmar (ann. : u) | m., pl., iɣesmaren. v. “Mâchoire”.

• [MR] ar., lexḏuḏ

خَدٌّ :

نَغْسْمَرْ | يُغْسْمَرْنْ

لْخْدُدْ

ⴰⵢⴰⵙⵎⴰⵔ | ⴷⵢⴰⵙⵎⴰⵔⴰⵏ

ⵎⴰⵅⵅⴰⵅ

JOUER

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ŠN] irar, hab.

• [ṢḤ], [MR], [ŠN] ṭirar

• [ṢḤ] ttirar. v. “Jeu”, “Jouet”, “Chanson”.

→ **Ne joue pas !** m., f. **:**

• [ṢḤ] U ṭirar ḵ !

• [MƐ] U ṭira ḵ !

→ **Ne jouez pas !** m., pl. **:** [MƐ] U ṭiraṯ ḵ !

→ **Ne jouez pas dans l’obscurité !** m. **:** U ṭirarṯ ḵ g ṭṭlam !

→ **Il a joué avec son frère :** Yirar akeḏ gma-s.

→ **Ils n’ont pas joué dans la maison :** Ur irant ḵ ḏeg wuxxam.

→ **Jouez dans le jardin !** m. **:** Iraret ḏeg urṯi !

→ **Il ne joue pas, Il n’a pas joué :** [ṢḤ] Ur yirar ḵ.

→ **Ne joue pas dans cet endroit ! :** [MƐ] U ṭiraṯ ḵ g umḵan-a !

→ **Les enfants jouent :** Arraš ttiraren.

لَعِبَ : يُرَرْ. عَادَةً ؛ خِرَرْ

لَا تَلْعَبْ :

ـُ خِرَرْ كْ

ـُ خِرَ كْ

لَا تَلْعَبُوا : ـُ خِرَتْ كْ

لَا تَلْعَبُوا فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ : ـُ خِرَرْتْ كْ قْـ طْلَمْ

لَعِبَ مَعَ أَخِيهِ : يِرَرْ نَكْذْ قْمَ-سْ

لَمْ يَلْعَبُوا فِي الْبَيْتِ : نُرْ يُرَنْتْ كْ ذْقْـ وُخَّمْ

اِلْعَبُوا فِي الْبُسْتَانِ : يُرَرْتْ ذْقْـ نُرْتِ

لَمْ يَلْعَبْ : نُرْ يِرَرْ كْ

لَا تَلْعَبْ فِي هَذَا الْمَكَانِ : ـُ خِرَتْ كْ قْـ نُمْكَنْ-نَـ

الْأَوْلَادُ يَلْعَبُونَ : نَّرَشْ تِّرَرْنْ

ⴷⵓⴰⵓ :

ⵜⵉⴷⵓⴰⵓ

ⵜⵜⴷⴰⴰ

ⵙ ⵜⴰⴷⴰⴰ ⵓ

ⵙ ⵜⴰⴷⴰ ⵓ

ⵙ ⵜⴰⴷⴰⵅ ⵍ

ⵙ ⵜⴰⴷⴰⴰⵅ ⵍ ⵅ ⵉⵉⵏⴰⵎ

ⵢⴷⴰⴰ ⴰⵓⵙⵯ ⵅⵎⴰ-ⴰ

ⵙⴰ ⴷⴰⴰⵜ ⵍ ⵯⵅ ⵍⵙⵅⵅⴰⵎ

ⴷⴰⴰⵙⵅ ⵯⵅ ⵙⴰⵅⴷ

ⵙⴰ ⵢⴷⴰⴰ ⵍ

ⵙ ⵜⴰⴷⴰⵅ ⵍ ⵅ ⵙⵎⵍⴰⵜⴰ

ⴰⴰⴰⵛ ⵜⵜⴷⴰⴰⵙⵏ

JOUET

• [ṢḤ] f., ṯalellušṯ

• [ṢḤ] f., {ṯa}halellušṯ

→ **Ce jouet-là :** [ṢḤ] f., Ṯalellušṯ-ayini.

أُلْعُبَةٌ :

تَلَلُّشْتْ

هَلَلُّشْتْ

هَذِهِ الْأُلْعُبَة : تَلَلُّشْتْ-نَيِن

ⵅⴰⵏⵙⵏⵙⵛⵅ

ⵒⴰⵏⵙⵏⵙⵛⵅ

ⵅⴰⵏⵙⵏⵙⵛⵅ-ⴰⵢⴷⵏⴷ

JOUG

[ṢḤ] m., azaglu | m., pl., izugla

اِسْتِرْقَاقٌ ، نِيرٌ : نَزَقْلُ | يَزُقْلُ

ⴰⵜⴰⵅⵏⵙ | ⴷⵜⵙⵅⵏⴰ

JOUR

[ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ], [ŠN], [ṢR] m., ass (ann., w, , uw, ub^{w}, y) | m., pl., ussan

→ **Ce qu'apporte le jour la nuit le reprend :**

• [ṢḤ] prov., Win d-yawi wass ad yečča-t ḏeg iḍ.

• [ǦƐ] prov. Ayen d-yiwi yass yečča-t yiḍ

→ **Dans journée :**

• [ṢḤ] Ug ass. v. prép. "Dans".

• [MR] Dug ass. v. prép. "Dans".

→ **Ta journée sera bonne :** Ass-nnes ḏ axlaf.

يَوْمٌ : نَسْ | نُسَنْ

اللِّي جَبْهَا النْهَارْ دْهَا اللِّيلْ :

وِنْ دْ-يَوِ وَسْ نَدْ يْچَّ-تْ ذْقْ يِضْ

نَيْنْ دْ-يِوِ يَسْ يْچَّ-تْ يِضْ

خِلَالَ النَّهَارِ : دُقْـ نَسْ

نُقْـ نَسْ

دُقْـ نَسْ

طَابَ يَوْمُكَ : نَسْ-نْسْ ذْ نَخْلَفْ

ⴰⵙⵙ | ⵙⵙⵙⴰⵏ

ⵍⵅⵏ ⵏ-ⵢⴰⵍⵅ ⵍⴰⵙⵙ ⴰⵏ ⵢⵙⵛⵛⴰ-ⵜ ⵙⵅ ⵅⵉ

ⴰⵢⵙⵏ ⵏ-ⵢⵅⵍⵅ ⵢⵙⵙⵙ ⵢⴰⵛⵛⴰ-ⵜ ⵢⵅⵉ

ⵙⵅ ⴰⵙⵙ

ⵏⵙⵅ ⴰⵙⵙ

ⴰⵙⵙ-ⵏⵏⵙⵙ ⵙ ⴰⵅⵏⴰⵃ

JOUR DE L'AN AMAZIGH

(Le calendrier amazigh est un calendrier agraire. Il était autrefois "employé pour régler les travaux agricoles saisonniers", durant ces festivités il n'y a aucune célébra-

tion religieuse. Le premier mois de l'année amazighe est appelé : "nnayer" dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas. Mais c'est le treize janvier, dernier jour de l'année amazighe, nommé "črez" ou "traz" (du français "treize" ?), que les choses se font en grand jusque tard dans la soirée. Le premier jour de l'année est le quatorze janvier. On l'appelle : "ixf useggʷas" ou "ṯabburṯ useggʷas" (litt. "La tête de l'année, rra's lɛam/La porte de l'année"). Durant les derniers jours de l'année les femmes blanchissent à la chaux les murs intérieurs des maisons avec "umlil", elles changent les pierres de l'âtre "inyan", elles fabriquent une nouvelle vaisselle "lumaɛen n ṭalaɣṯ", elles récoltent des plantes "ihišuren" qui entrent dans la cuisine locale comme le plat dit "aḥešlaf" (jardinière) **[1]** chez les Iṯ Ṣaleḥ consommé le onze janvier alors que chez les Aït Messaoud on ne cuit rien dans "ṯabešušṯ" (marmite) qu'on laisse ouverte en ce premier jour. Le douze janvier elles préparent "lemɛeš" comme : "sfenǧ" (beignet), "abaɣrir" (crêpe épaisse), "lemɛarek". Le treize janvier les hommes sacrifient "iɛuqaq" (coqs) et les femmes préparent au choix "berkukes" (petites billes de semoule), "lmerdud", "ṭɛam"/"aseksu" (couscous), "rešta" (pâtes en filaments), "ṯurḵimṭ", "arfis" elles sortent la nourriture sèche des "ixubay" (grosses jarres à provision) comme : "lɛennaḇ" (jujube), "ṭmer" (datte), "ajujen" (noix), "ṯazarṯ yeqquren" (figue sèche), "remmʷan" (grenade), toute la famille se réunit jusque tard dans la soirée pour accueillir le premier jour de l'année (quatorze janvier).

[1] Parmi les plantes cueillies : "abesbas" (fenouil), "aḇiḇṛas" (ail sauvage), "ṯimẓẓugella" (cousteline), "ṯasemmumṭ" (oseille), "lunǧa" (faux cresson de fontaine), "gernuneš" (faux cresson de fontaine), … après lavage, séchage et broyage des plantes, le tout est mis à mijoter dans l'"asexxan" (marmite en terre) avec "ṯiššerṯ" (ail) et "dersa" (purée de poivron rouge …), certains y rajoutent "ṯabaṭaṭṭ" (pomme de terre) et "iḇawen iṛumıyen" (haricot), le toute se mange avec "aɣrum n tkewwašt" (pain cuit au four traditionnel) dont on fait durcir les bords à la cuisson. Également, chez les Aït Khlifa il est de coutume de consommer sept aliments/friandises différents)

• [ṢḤ], [MR] m., ixf useggʷas. v. "Tête", "Année", "Dernier jour de l'année amazighe", "Janvier".

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯabburṯ useggʷas

• [XF] ar., lɛam

→ **Durant le jour de l'an amazigh les familles se rassemblent chez elles, elles préparent toutes sortes de pâtes, des crêpes traditionnelles ou alors elles préparent le couscous accompagné de viande, elles sacrifient des poules ou des coqs, certaines familles préparent le berkoukes et puis elles passent la soirée, elles sortent leurs provisions sèches comme les jujubes, les noix, les caroubes, les grenades, elles en mangent et discutent :** [ṢḤ] Ǧemmaɛen g ixxamen g nayer ṣenɛan-d lemɛeš ṣenɛen-d aḇaɣrir nna ṣenɛen-d ṭɛam s waḵsum zellun iyaẓiḍen iɛuqaq ḵra iṣennaɛ ḇerḵuḵes himmeli g ṣṣahreṯ asma ṣahren ḏeg giḍ jebdan-d lɛennaḇ lǧuz lxarruḇ remman jebdan-d a ṭeṭṭen qeṣṣaren.

رَأْسُ السَّنَةِ الْأَمَازِيغِيَّةِ :

يِخْفْ نُسْقُّوَسْ

تَبُرْتْ نُسْقُّوَسْ

السَّبْتُ : سْبْتْ

الْأَحَدُ :

ⵓⵙⵙ ⵏ ⵜⵎⵓⵅⵓ

ⵓⵙⵙ ⵏ ⵎⵓⵙⵓⵃ

ⵓⵙⵙ ⵎⵅⵇⵉⵙ

ⵓⵙⵙ ⵎⵏⵓⵇⵃⵓ

ⵙⵙⵓⵙⵅ

JOURS CHAQUE

v. “Toujours”, “Aujourd’hui”.

JOYEUX ÊTRE, CONTENT ÊTRE, HEUREUX ÊTRE

[MR] ar., freḥ. v. “Joie”.

→ **Je suis très heureux :** [MR] Farḥaɣ aṭas.

→ **Ils seront tous joyeux s’il plaît à Allāh :** [ṢḤ] Ukkul a ferḥan nšallah.

→ **Chacun sera heureux :** [ṢḤ] A ifṛeḥ kulli yiğ.

→ **Les paysans seront heureux :** [ṢḤ] A ifṛeḥ ufellaḥ

فَرِحَ :

فْرْحْ

فَرِحْتُ كَثِيرًا : فَرْحَغْ نَطَسْ

سَيَكُونُونَ سُعَدَاء جَمِيعًا : نُكُّلْ نَـ فْرْحَنْ نْشَلَّهْ

سَيَفْرِحُ الْفَلَّاحُونَ : نَـ ئِفْحْ نُفْلَّحْ

سَيَفْرِحُ كُلُّ وَاحِدٍ : نَـ ئِلِ ذْ نَمْبَرْكْ فْلُّ-نَنَ

ⵅⵓⵙⵄ

ⵅⵓⵓⵄⵓⵉ ⵓⵉⵓⵙ

ⵙⵣⵣⵙⵎ ⵓ ⵅⵙⵓⵄⵓⵏ ⵏⵇⵓⵎⵎⵓⵕ

ⵓ ⵉⵅⵣⵙⵄ ⵣⵙⵎⵎⵉ ⵖⵉⵡ

ⵓ ⵉⵅⵣⵙⵄ ⵙⵅⵙⵎⵎⵓⵄ

لْعَمْ

خِلَالَ الْعَامِ الْجَدِيدِ يَجْتَمِعُونَ فِي الْمَنَازِلِ يُهَيِّئُونَ أَوِ الطَّعَامِ بِاللَّحْمِ يَذْبَحُونَ الدَّجَاجَ أَوْ الدِّيُوكَ أَيْضًا الْبَعْضُ يُهَيِّئُ بْرْكُوكْسْ إِذًا فِي السَّهْرَةِ يَسْتَخْرِجُونَ الْعِنَابَ وَالْجَوْزَ وَالْخَرُّوبَ وَالرُّمَّانَ يَأْكُلُونَ مِنْهَا وَيَتَحَدَّثُونَ : جْمَّعْنْ فْـ يْخَمْنْ فْـ نَيْرْ صْنْعَنْ-دْ لْمْعْشْ صْنْعْنْ-دْ نَفَغْرِرْ نَّ صْنْعْنْ-دْ طْعَمْ سْـ وَكْسُمْ زْلْنْ يَنِزِضْنْ نِعْقَقْ كْرَ يَصْنَّعْ فْرْكُكْسْ هِمَّلِ فْـ صَّهْرْتْ نَسْمَ صَهْرْنْ ذْقْ فِضْرْزْبْدَنْ-دْ لْعْنَّفْ لْجُزْ لْخَرُّفْ رْمَّنْ زْبْدَنْ-دْ نَـ خْخْنْ قْصَّرْنْ

ⵉⵅⵅ ⵓⵙⵙⵅⵅⵏⵓⵙ

ⵅⵓⵙⵙⵓⵅ ⵓⵙⵙⵅⵅⵏⵓⵙ

ⵎⵃⵓⵇ

ⵅⵙⵇⵇⵓⵃⵙⵏ ⵅ ⵉⵅⵅⵓⵇⵙⵏ ⵅ ⵏⵓⵉⵙⵓ ⵙⵙⵏⵃⵓⵏ-ⵍ ⵎⵙⵇⵃⵙⵄ ⵙⵙⵏⵃⵙⵏ-ⵍ ⵓⵄⵓⵅⵙⵓ ⵏⵏⵓ ⵙⵙⵏⵃⵙⵏ-ⵍ ⵉⵃⵓⵇ ⵙ ⵍⵓⵣⵙⵓⵇ ⵅⵙⵎⵎⵙⵏ ⵉⵉⵓⵅⵉⵉⵙⵏ ⵉⵃⵙⵅⵓⵅ ⵣⵓ ⵉⵙⵙⵏⵓⵃ ⵄⵙⵓⵣⵙⵣⵙⵙ ⵙⵇⵇⵉⵇⵙⵎⵉ ⵅ ⵙⵙⵓⵙⵙⵓⵅ ⵓⵙⵇ ⵙⵓⵙⵙⵓⵏ ⵅⵙⵉⵉ ⵅⵉⵉ ⵅⵙⵙⵓⵏⵏ ⵎⵃⵙⵏⵏⵓⵄ ⵎⵅⵙⵅ ⵎⵅⵓⵙⵙⵓⵄ ⵙⵙⵇⵇⵏ ⵅⵙⵙⵓⵏⵏ ⵓ ⵜⵙⵙⵜⵙⵜⵙⵙⵏ ⵅⵙⵙⵓⵙⵙⵏ

JOURS (de la semaine)

→ **Lundi :**

→ **Mardi :** [ṢR] ass n tlaṯa

→ **Mercredi :** [ṢR] ass n lerbaɛ

→ **Jeudi :** [ṢR] ass lexmis

→ **Vendredi :** [ṢR] ass ljemɛa

→ **Samedi :** [ṢR] ssebṯ

→ **Dimanche :**

أَيَّام الْأُسْبُوعِ :

الإِثْنَيْنِ :

الثُّلَاثَةُ : نَسْ نْـ ثْلَثَ

الْأَرْبِعَاءُ : نَسْ نْـ لْرْبَعْ

الْخَمِيسُ : نَسْ لْخْمِسْ

الْجُمُعَة : نَسْ لْزْمْعَ

JUIF

[MR] m., uḏay, f., tuḏayt

يَهُودِيٌّ :

نُذَيْ ، تُذَيْتْ

ⵓⵎⴰⵢ, ⵜⵓⵎⴰⵢⵜ

JUJUBE (fruit du ziziphus jujube)

• [MƐ], [MS] ar., coll., ɛennab. v. “Jujubier sauvage”, “Jujubier commun”, “Baies du jujubier sauvage”.

• [ṢḤ] ar., coll., ɛennaḇ

→ **Rouge écarlate** (litt. : Rouge comme le rouge à lèvre) **dans le ciel elle scintille** (litt. s’élève) **j’ai voulu en piquer mais c’est sa mère qui me piqua** (i.e., la jujube, fruit du jujubier) **? :** [ṢḤ] dev., Azeggʷaɣ am lḥummayer [g] ujenna yeṭṭayer ruḥaɣ at-neqḇaɣ tneqeḇ-iyi yemma-s ?

عُنَّابٌ ، ثَمَرَةٌ **:**

عْنَّبْ

عْنَّڢْ

حْمَرْ حُمَّايْرْ ڢـ سُّمَاعْ يْطَّايْرْ جِيتْ نْتُّڤْيُو نْڤْبَنْتِي يْمَّاهْ ؟ : نَزْڤُّوَعْ نَمْ لْحُمَّيْرْ ڢـ نْزَّنَّ يْطَّيْرْ رُحَغْ نْتْ-نْڤْڢَغْ نْتْڤْڢْ-ـِيِ يْمَّ-سْ ؟

ⵛⵓⵍⵍⴰⴱ

ⵛⵓⵍⵍⴰⴷ

ⴰⵣⵓⵅⵅⴰⵢ ⴰⵇ ⵏⵄⵓⵇⵇⴰⵢⵓⵙ ⵅ ⵓⵏⵍⵍⴰ ⵢⵓⴹⴹⴰⵢⵓⵙ ⵕⵓⵄⴰⵢ ⴰⵜ-ⵍⵓⵣⴷⴰⵢ ⵜⵍⵓⵣⵓⴷ-ⴹⵢⴹ ⵢⵓⵇⵇⴰ-ⵙ

JUJUBIER COMMUN (lat. ziziphus jujube, syn. ziziphus ziziphus, fam. rhamnaceæ, arbuste)

• [ǦƐ] f., ṯamazarṯ. v. “Jujubier sauvage”, “Baies du jujubier sauvage”, “Jujube”.

• [MR] ar., ɛennaba

• [WZ], [MƐ], [ṢḤ], [MS], [XF] ar., coll., {a, l}ɛennab

عِنَّابٌ ، شُجَيْرَةٌ **:**

ثَمَرَرْثْ

عْنَّبَ

عْنَّبْ

ⵅⴰⵇⴰⵣⴰⵙⵅ

ⵛⵓⵍⵍⴰⴱⴰ

ⵛⵓⵍⵍⴰⴱ

JUJUBIER SAUVAGE, DE BERBÉRIE (lat. ziziphus lotus, fam. rhamnaceæ, arbuste)

• [ŠN] f., {ṯ}hazuggarṯ | f., {ṯ}hizuggarin

• [ṢḤ] m., azeggur. v. “Baies du jujubier sauvage”, “Jujubier commun”, “Jujube”.

• [ṢR] m., ṯazeḡḡʷarṯ

• [MR], [WZ], [MS], [XL] ar., sedra

زِيزِڢ ، شُجَيْرَةٌ **:**

هَزُڤَّرْثْ | هِزُڤَّرِنْ

نَزْڤُرْ

ثَزْڤُّورْثْ

سْدْرَ

ⵙⴰⵣⵓⵅⵅⵓⵙ | ⵙⴹⵣⵓⵅⵅⴰⵙⴹⵍ

ⴰⵣⵓⵅⵅⵓⵙ

ⵅⴰⵣⵓⵅⵅⴰⵙⵅ

ⴹⵓⵏⵙⴰ

JUMEAUX

[ṢḤ] m., pl., ikniwen

[ṢḤ] m., pl., iweṯman

→ **Sont nés chez lui des jumeaux :**

• [ṢḤ] Rnan-d ɣre-s ikniwen.

• [ṢḤ] Rnan-d ɣre-s sin iweṯman.

تَوْأَمَنِ :

ئِكْنِوْنْ

ئِوْثْمَنْ

وُلِدَ لَهُ تَوْأَمَانِ :

رْنَنْ-دْ غْرْ-سْ ئِكْنِوْنْ

رْنَنْ-دْ غْرْ-سْ سِنْ ئِوْثْمَنْ

ⵉⴷⵏⵉⵍⵓⵏ

ⵉⵍⵓⵅⵎⴰⵏ

ⵕⵏⴰⵏ-ⴷ ⵢⵕⵓ-ⵙ ⵉⴷⵏⵉⵍⵓⵏ

ⵕⵏⴰⵏ-ⴷ ⵙⵉⵏ ⵉⵍⴰⵅⵎⴰⵏ

JUMENT

• [ṢḤ] f., {ṯ}aḵiḍarṭ. v. “Cheval”.

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯağmarṯ | f., pl., ṯiɣallin

• [ṢḤ] f., pl., {t}iɣallin

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., {ta}gʷmarṯ

• [MƐ] f., {ṯa}gmarṯ

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., pl., {t}igmarin

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., pl., {t}iymarin

→ **Il a offert la jument à la fille :** Yuša ṯağmarṯ i teḥzawṯ.

→ **Il l’a offert à la fille :** Yuša-ṭ i teḥzawṯ.

→ **Il lui a offert la jument :** Yuša-yas ṯağmarṯ.

فِرَسٌ :

نَكِضَرْخْ

ثَجْمَرْثْ | ثِغَلِّنْ

قُوْمَرْثْ

قُمَرْثْ

ئِقُمَرِنْ

ئِيْمَرِنْ

أَهْدَى الْفَرَسَ لِلْفَتَاةِ : يُشَ ثَجْمَرْثْ ئِـ ثْحْزَوْثْ

أَهْدَاهُ لِلْفَتَاةِ : يُشَ-خْ ئِـ ثْحْزَوْثْ

أَهْدَاى الْفَرَسَ إِيَّاهَا : يُشَ-يَسْ ثَجْمَرْثْ

ⴰⵣⵉⴹⴰⵕⵜ

ⵅⴰⵅⵛⴰⵕⵅ | ⵅⵉⵢⴰⵏⵉⵍ

ⵉⵢⴰⵏⵉⵍ

ⵅⵛⴰⵕⵅ

ⵅⵛⴰⵕⵅ

ⵉⵅⵛⴰⵕⵉⵍ

ⵉⵉⵛⴰⵕⵉⵍ

ⵉⵙⴳⴰ ⵅⴰⵅⵛⴰⵕⵅ ⵉ ⵜⵙⵎⵅⴰⵍⵅ

ⵉⵙⴳⴰ-ⵜⵕ ⵉ ⵜⵙⵎⵅⴰⵍⵅ

ⵉⵙⴳⴰ-ⵜⵕ ⵉ ⵜⵙⵎⵅⴰⵍⵅ

JURER

• [ṢḤ] ggall hab. ṭgalla. v. “Serment”.

• [ṢḤ] ğal

→ **J’ai juré :** [ṢḤ] Gulleɣ.

→ **Il a juré :** [ṢḤ] Iggull.

→ **Il n’a pas juré :** [ṢḤ] Ur iggul ḵ.

أَقْسَمَ ، حَلَفَ :

قُّلْ عَادَةً : خْقَّلَ

جَلْ

حَلَفْتُ : قُّلْغْ

حَلَفَ : ئِقُّلْ

لَمْ يَحْلِفْ : نُرْ ئِقُّلْ كْ

ⵅⵅⴰⵏ : ⵜⵕⴰⵏⴰ

ⵅⴰⵏ

ⵅ:ⵍⵍ:ⵖ

ⵉⵅ:ⵍⵍ

:ⵓ ⵉⵅⵅ:ⵍ ⵓ

JUSQU'À CE QUE

• [ṢḤ] ḥaṭa

• ɣella

• [ṢḤ] asma

→ **Jusqu'à ce qu'il devienne grand :** Asma yelli ḏ ameqqran. v. "Herbe".

حَتَّى :

حَتَّ

غْلَّ

نَسْمَ

حَتَّى يَكْبُرَ : نَسْمَ يْلِّ ذْ نَمْقُّرَنْ

ⴰⵚⵜⵙⴰ

ⵖ:ⵍⵍⴰ

ⴰⵙⵎⴰ

ⴰⵙⵎⴰ ⵢ:ⵍⵍⵉ ⵏ ⴰⵎ:ⵣⵣⵓⴰⵏ

JUSQU'À MAINTENANT

ɣer laba. v. "Maintenant", "Dès maintenant".

حَتَّى الْآنَ : غْرْ لَبَ

ⵖ:ⵓ ⵍⴰⴱⴰ

JUSQU'AU, AU prép.

• [ṢḤ] ar

• [ṢḤ] almi

→ **Jusqu'à aujourd'hui :** [ṢḤ] Ar ass-a.

→ **Jusqu'à la nuit :** Ar ḏeg giḍ.

→ **Jusqu'à demain :** Ar azekka.

→ **Du matin au soir :** [ṢḤ] G zazekka ar ḏeg giḍ.

→ **Ils vécurent ici de 1964 jusqu'en 1996 :** [ṢḤ] Ɛašen ḏayyi ḏ ṛebɛa u settin almi n setta u tesɛin.

→ **Jusqu'ici :** Ar ḏa.

→ **Nous marchons jusqu'au col :** Neyyur ar ṯizi.

→ **Il entra dans notre maison :** Yuḏef ar wexxam-nna.

→ **Il n'y a pas de route jusqu'au village :** Ulaš abriḏ ar ṯaddarṯ.

→ **Je suis parti à Megṭaɛ Leẓṛag :** [ṢḤ] Ṛuḥaɣ ar Megṭaɛ Leẓṛag.

حَتَّى ، إِلَى :

نَرْ

نَلْمِ

إِلَى يَوْمِنَا هَذَا : نَرْ-نَسَّ

حَتَّى اللَّيْلِ : نَرْ ذْڤْـ ڤِضْ

حَتَّى يَوْم غَدٍ : نَرْ نَزْكَّ

مِنَ الصَّبَاحِ إِلَى الْمَسَاءِ : ڤْ زَزْكَّ نَرْ ذْڤْـ ڤِضْ

عَاشُوا هُنَا مِنْ 1964 إِلَى 1966 : عَشْنْ ذَيِّ ذْ رْبْعَ ـُ سْتِّنْ نَلْمِ نْـ سْتُّ ـُ تْسْعِنْ

إِلَى هُنَا : نَرْ ذَ

نَمْشِي إِلَى الثَّنِيَّةِ : نْيُّرْ نَرْ ثِزِ

دَخَلَ مَنْزِلَنَا : يُذْبْ نَرْ وْخَّمْ-نَّ

لَا طَرِيقَ إِلَى الْقَرْيَةِ : نُلَشْ نَبْرِذْ نَرْ ثَدَّرْثْ

ذَهَبْتُ إِلَى مْقْطَاعْ لْزْرَاقْ : رُحَغْ نَرْ مْقْطَعْ لْزْرَقْ

ⴰⵓ

ⴰⵍⵎⵉ

ⴰⵓ ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⴰⵓ ⵢ:ⵅ ⵅⵉⵊ

ⴰⵓ ⴰⵜ:ⵣⵣⴰ

ⵅ ⵜⴰⵜ:ⵣⵣⴰ ⴰⵓ ⵢ:ⵅ ⵅⵉⵢ

ⵛⴰⵛⵉⵍ ⵜⴰⵖⵖⵉ ⵜ ⵇⵉⵙⴰⵛ ⵉ ⵙⵉⵜⵜⵉⵍ ⴰⵣⵓⵉ ⵍ ⵙⵉⵜⵜⴰ ⵉ ⵜⵉⵙⴰⵛⵉⵍ

ⴰⵙ ⵜⴰ

ⵍⵉⵖⵖⵉⵙ ⴰⵙ ⵅⵉⵯⵉ

ⵖⵉⵜⵉⵣ ⴰⵙ ⵡⵉⵅⵅⴰⵓ-ⵍⵍⴰ

ⵉⵣⴰⵛ ⴰⵙⵙⵙⵉⵜ ⴰⵙ ⵅⴰⵏⵏⴰⵙⵅ

ⵇⵉⵄⴰⵖ ⴰⵙ ⵎⵉⵅⵉⴰⵛ ⵣⵉⵯⵇⴰⵅ

K

KABYLE (autre dénomination du tamaziɣt du Petit Atlas, rem. : elle semble être attestée le plus souvent chez les montagnads originaires des premiers piétmonts atlassiens, aujourd'hui elle est très utilisée localement)

→ Individu :

• ar., m., Aqbayli (ann. : u) | m. pl., Iqbayliyen, f., Ṯaqbaliṯ | f. pl., Ṯiqbayliyin

• ar., coll., Leqbayel. v. "Chleuh".

• [MR] m., Azwawi | m., pl., Izwawiyen (ann. : y)

→ Langue :

• ar., f., ṯaqbaliṯ

• ar., f., ṯaqḇaliṯ

• [ṢḤ] ar., f., ṭaqḇaliṯ

• [MR], [MƐ] ar., f., taqḇaliṯ

• ar., f., {ṯ}haqḇaliṯ

• [MR] ar., f., {ṯ}aqbaliṯ (ann. : u)

• [ṢḤ], [MR] ar., f., qbayliya

→ **Nous, autrefois, lorsque nos parents étaient vivants, il y avait une seule communauté, une seule population. Ainsi, tous parlaient taqbaylit, mais lorsque nous sommes descendus** (i.e., de la montagne) **chacun où il partit. Ils apprirent l'arabe. Ajouté à cela, le mariage mixte fit son apparition dans les familles** (i.e. le brassage avec des non-berbérophones)**. Des femmes étrangères ne connaissant pas taqbaylit vinrent. C'est ainsi que taqbaylit commença à disparaître :** [ṢḤ] Neḵni ziḵ asmi ṭuɣ imawlan-enna llan ḏ yišt llejmaɛaṯ ḏ yiḡ n lɣaši. Himmeli tuɣ-aṯen ukkul haddran s taqḇaliṯ. Asmi d-nuḏer kull yiwen mani ɣer iṛuḥ/kull yiḡ mani ɣer iṛuḥ. Lemḏen ṯaɛṛaḇṯ. Ṯernaḍ uḏfan nsubiyeṯ iḡ ixxamen. Win-d lxaleṯ ṭiḇerraniyin u ssin ḵ s taqḇaliṯ. Xlaṣ ṯruḥ ṯaqḇaliṯ.

→ **En taqbaylit :** [MR] S uqbayliṯ.

قَبَائِلِيٌّ :

شَخْصٌ : تَقْبَيْلِ | ئِقْبَيْلِيْنْ ، تَقْبَيْلِتْ | تِقْبَيْلِينْ

أَقْبَيْلْ

تَزْوَوِ | ئِزْوَوِيْنْ

لُغَةٌ :

تَقْبَيْلِتْ

تَقْفِيْلِتْ

خَقْفِيْلِتْ

تَقْفِيْلِتْ

هَقْفِيْلِتْ

تَقْبَيْلِتْ

قْبَيْلِيَ

فِي مَا مَضَى عِنْدَمَا كَانُوا وَالِدِينَا عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ كَانُوا يُكَوِّنُونَ مُجْتَمَعًا وَشَعْبًا وَاحِدًا كَانَ الْجَمِيعُ يَتَحَدَّثُ بِتَاقْبَيْلِيتْ وَلَكِنْ عِنْدَمَا نَزَلُوا مِنَ الْجَبَلِ كُلُّ وَاحِدٍ أَيْنَ ذَهَبَ . تَعَلَّمُوا الْعَرَبِيَّةَ . يُضَافُ إِلَى ذَلِكَ ظُهُورُ الزَّوَاجِ الْمُخْتَلِطِ . جَاءَتْ نِسَاءٌ لَمْ يَعْرِفْنَ تَاقْبَيْلِيتْ وَهَكَذَا بَدَأَ اخْتِفَاءُهَا : نْكُنْ زِكْ نَسْمِ تُغْ يَمَوْلَنْ-نَّ لَنْ دْ يِشْتْ لَزْمَعَتْ دْ يِجْ نْـ لْغَشْ هِمَّلْ تُغْ-نَشْ نُكَّلْ هَدَّرَنْ سْـ تَقْفِيْلِتْ . نَسْمِ دْ-نْذَرْ كُلّ يِوْنْ مَنِ غْرْ

يَرُحْ/كُلُّ يِجْ مَنِ غْرْ يَرُحْ . لْمَذْنْ تَغْرَفِتْ
تْرْنَضْ نُدْفِنْ نْسُيْتْ يَقْ يَخْمْنْ . ونْ-دْ لْخَلْتْ
جْفْرَّنِينْ نُـ سِّنْ كْ سْـ تَقْبَيْلِتْ . خْلَصْ تْرُحْ
سْـ نُقْبَيْلِتْ

ⴰⵣⴱⴰⵖⵏⴷ | ⴷⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵖⴰⵍ, ⵅⴰⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵅ | ⵅⴷⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵖⴷⵍ

ⵏⴰⵣⴱⴰⵖⴰⵏ

ⴰⵜⵍⴰⵍⴷ | ⴷⵜⵍⴰⵍⴷⵖⴰⵍ

ⵅⴰⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵅ

ⵅⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ

ⵜⴱⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ

ⵜⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ

ⴱⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ

ⴰⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵅ

ⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵖⴰ

ⵍⴰⵎⵍⴷ ⵜⵣⵎ ⴰⴱⵎⴷ ⵜⴱⴰⵢ ⴷⵎⴰⵍⵍⴰⵏ ⵏⵍⴰ V ⵖⴷⴳⵜ ⵏⵏⴰⵏⵍⴰⵏⵍⴰ V ⵖⴷⵅ ⵏ ⵏⵢⴰⴳⴷ ⵗⴷⵎⵎⴰⵏⴷ ⵜⴰⵢ-ⴰⵅⴰⵏ ⴰⵎⵎⴰⵏ ⴱⴰⵏⵏⴰⵏ ⴱ ⵜⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ ⵜⴱⵎⴷ ⵏ-ⵏⴰⵅⴰⴱ ⵎⴰⵏⵏ ⵖⴷⵍⴰⵏ ⵎⴰⵏ ⵢⴰⴱ ⴷⵣⴰⵗ/ⵎⴰⵏⵏ ⵖⴷⵅ ⵎⴰⵏ ⵢⴰⴱ ⴷⵣⴰⵗ ⵍⴰⵎⵅⴰⵏ ⵅⴰⵜⵣⴰⵄⵅ ⵅⴰⴱⴰⵍⴷ ⵅⴰⵜⴰⵍⴰⴹ ⴰⵅⴰⵏⴰⵍⴰⵏ ⵏⴱⴰⴱⴰⵖⵏⴷ ⵜⴱⴷⴰⵍⴰⵏⴰⵏⴰⵖⵏⴷ ⵍⴷⵏ-ⵏ ⵏⵅⴰⵏⴰⵅ ⵜⴱⴷⵄⴰⵍⴰⵏⴰⵏⴰⵖⵏⴷ ⴰ ⴱⴱⴷⵏ ⵍ ⴱ ⵜⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ ⵅⵏⴰⴱ ⵅⴱⴰⵗ ⵅⴰⵣⵄⴰⵖⵏⴷⵅ

ⴱ ⴰⵣⴱⴰⵖⵏⴷⵅ

L

LÀ-BAS

- [ṢḤ], [MƐ] ḏinni
- [MR] ḏin
- [MR] dinnit
- [MR] ḏinnit
- [ṢḤ] ḏinniṭ
- [ṢḤ] ɣer + ahanayn (ann. : u)
- [MR] ɣ wawar (ann. : wa)

→ **Par là-bas se trouve notre région :** Ɣer uhanayen ṯella ṯamazirṯ-nna.

→ **À Sidi Lekbir, nous y retrouvons, là-bas** [la fraction] **des Iberghat :** [ṢḤ] Sidi Lekbir yek ḏ Iḇeryaṯ aqan ḏinni.

هُنَاكَ :

ذِنِّ

ذِنْ

دِنِّتْ

ذِنِّتْ

ذِنِّخْ

غْرْ + نَهَنَيْنْ

غْـ وَوَرْ

مِنْ هُنَاكَ يُوجَدُ مَنْطِقَتَنَا : غْرْ نُهَنَيْنْ تْلَّ تْمَزِرْثْ-نَّ

تَجِدُ فِرْقَةَ إِيبْرْغَاثْ فِي سِيدِي لْكْبِيرْ هُمْ هَنَاكَ : سِدِ لْكَبِرْ يَّاكْ دْ يَفْرْغَثْ نَقَنْ ذِنِّ

ⵅⴷⵍⵍⴰ

ⵅⴷⵍ

ⴷⴷⵍⵍⴰⵜ

ⵅⴷⵍⵍⴰⵜ

ⵅⴷⵍⵍⴰⵜⴱ

ⵢⴰⵓ + ⴰⵜⴰⵍⴰⵖⵏⴷ

ⵢ ⵍⴰⵍⴰⵓ

ⵢⴰⵓ ⴰⵜⴰⵍⴰⵖⵏⴷ ⴷⵏⵏⴰ ⵅⴰⵎⴰⵜⴷⵓ-ⵍⵍⴰ

ⴱⴷⴷⴰⵏ ⵏⴰⵗⴱⴷⵓ ⵖⴰⵗ ⵅ ⴷⵄⴰⵓⵢⴰⵅ ⴰⵣⴰⵍ ⵅⴷⵍⵍⴰ

LABOUR

[ṢḤ] f., tayerza (ann. : t). v. “Hiver”.

حَرَاثَةٌ : تَيْرْزَ

ⵅⴰⵖⵉⵓⵣⴰ

LABOURER

• [ṢḤ], [MƐ] krez, hab.

• [ṢḤ] kerrez

• [ṢḤ] kerrez

• [MR] krez, hab. kerrez

→ **Il a labouré les champs :** Ikrez igran.

→ **Il les a labourés :** Ikrez-iten.

→ **Il n’a pas labouré le champ de son père :** Ur ikriz k iger m baba-s.

→ **Les hommes labourent le pays :** Irǧazen kerzen tamurt.

→ **Le taureau y laboure :** [MR] Aɛejmi a ikrez dig-es.

→ **Ils labourent :** [MƐ] Kerzen.

فَلَحَ ، حَرَثَ :

كْرْزْ. عَادَةً ؛

كْرُّزْ

كْرُّزْ

كْرْزْ. عَادَةً ؛ كْرُّزْ

حَرَثَ الحُقُولَ : يِكْرْزْ يِقْرَنْ

حَرَثَهُمْ : يِكْرْزْ-يِثْنْ

لَمْ يَحْرُثْ حَقْلَ أَبِيهِ : نُرْ يِكْرِزْ كْ يِقْرْ مْـ بَبَ-سْ

يَحْرُثُ الرِّجَالُ الْبَلَدَ : يِرْجَزْنْ كْرْزْنْ ثَمُرْثْ

يَحْرُثُ الثَّوْرُ فِيهَا : ثَعْزْمِ ثَـ يِكْرْزْ ذِقْ-سْ

يَحْرُثُونَ : كْرْزْنْ

ⵅⵓⵣ :

ⵅⵓⵓⵣ

ⵅⵓⵓⵣ

ⵅⵓⵣ : ⵅⵓⵓⵣ

ⵉⵅⵓⵣ ⵉⵅⵓⴰⵍ

ⵉⵅⵓⵣ-ⵉⵅⵓⵍ

ⵓⵓ ⵉⵅⵓⵉⵣ ⵅ ⵉⵅⵓⵓ ⵇ ⵙⴰⵙⴰ-ⵙ

ⵉⵓⵅⴰⵣⵍ ⵅⵓⵣⵓⵍ ⵅⴰⵇⵓⵅ

ⴰⵃⵓⵏⵇⵉ ⴰ ⵉⵅⵓⵣ ⵯⵉⵅ-ⵓⵙ

ⵅⵓⵣⵍ

LABOURER, conj., imp.

→ **Laboure ! :** Krez ! m., f., sing.

→ **Labourez ! :** Kerzet ! m., pl.

→ **Labourez ! :** Kerzemt ! f., pl.

→ **Labourons !** m., f., pl. **:** Ya a nnekerzet !

→ **Labourons !** m., pl. **:** Yawt a nnekerzet !

→ **Labourons !** f., pl. **:** Yamṭ a nnekerzet !

فَلَحَ ، حَرَثَ :

اِحْرَثْ : كْرْزْ

اِحْرَثُوا : كْرْزْثْ

اِحْرَثْنَ : كْرْزْمْثْ

لِنَحْرُثَ : يَـ نَـ نْكْرْزْثْ

لِنَحْرُثَ : يَوْثْ نَـ نْكْرْزْثْ

لِنَحْرُثَ : يَمْثْ نَـ نْكْرْزْثْ

ⵅⵓⵣ

ⵅⵓⵣⵉⵅ

ⵅⵓⵣⵉⵇⵅ

ⵖⴰ ⴰ ⵍⵍⵉⵅⵓⵣⵉⵅ

ⵖⴰⵍⵅ ⴰ ⵍⵍⵉⵅⵓⵣⵉⵅ

ⵖⴰⵇⵜⵙ ⴰ ⵍⵍⵉⵅⵓⵣⵉⵅ

LABOUREUR

[MS] m., amekraz | m., pl., imekrazen

حَرَّاثٌ :

نَمْكْرَزْ | بِمْكْرَزْنْ

ⵓⵎⴾⴽⵓⵣ | ⵉⵎⴾⴽⵓⵣⴾⵏ

LAC, ÉTANG, MARAIS, MARE, TROU D'EAU

• [MR] m., agelmam | m., pl., igelmamen, dim., sing., tagelmamt | dim., pl., tigelmamin

• [WZ] m., agelman

• [WZ] dim., ṯagelmam

• [MS] m., {a}gelman

• [MS] sing., ṯamḏunt (ann. : te) | pl., ṯimḏunin

• [MƐ], [MR], [MS] m., almu (ann. : bʷe)

• [ṢR] m., areččix (ann. : u)

• [ṢḤ], [ṢR] f., ṯamda (ann. : ta, ṯe)

• [MR] f., tamda

• [ṢḤ] f., ṭamda

• [MS] m., amağun

• [ṢḤ] dim., ṯamağunṭ

• [MR] f., tamağunt

• [XF] m., {a}mağen

• [MR] f., tašušt n uwaman

• [ṢḤ], [MS] ar., sing., lmerjeṯ | pl., lmerjaṯ

• [ṢR] ar., sing., lmerjeṯ | pl., lemruj

→ **L'étang s'est desséché :** Ṯeqqur ṯemda.

بُحَيْرَةٌ ، سَبْخَةٌ ، بِرْكَةٌ :

نَقْلَمَمْ | نِقْلَمَمْنْ ، تَقْلَمَمْتْ | تِقْلَمَمِنْ

نَقْلَمَنْ

نَقْلَمَمْ

نَقْلَمَنْ

نَمْدُنْتْ | تِمْدُنِنْ

نَلْمُ

نَرْجِّخْ

نَمْدَ

تَمْدَ

خَمْدَ

نَمَجُنْ

نَمَجُنْخْ

تَمَجُنْتْ

مَجْنْ

تَشُشْتْ نْـ نُومَنْ

لْمَرْزْتْ | لْمَرْزَتْ

لْمَرْزْتْ | لْمَرُزْ

تَجَبَّتِ الْبِرْكَة : تْقُرْ تْمْدَ

ⵓⴾⵍⵎⵓⵎⵓⴾⵍⵎⵓⵏ |
ⵉⴾⵍⵎⵓⵎⴾⵏⵜⵓⴾⵍⵎⵓⵎⵜ |
ⵜⵉⴾⵍⵎⵓⵎⵉⵏⴾ

ⵓⴾⵍⵎⵓⵏ

ⵅⵓⴾⵍⵎⵓⵎ

ⵓⴾⵍⵎⵓⵏ

ⵅⵓⵎⵯⴾⵏⵜ | ⵅⵉⵎⵯⴾⵏⵉⵏ

ⵓⵍⵎⴾ

ⵓⵔⴾⵄⵄⵉⵅ

ⵅⵓⵎⵓⵓ

ⵜⵓⵎⵓⵓ

ⵜⵔⵓⵎⵓⵓ

ⵓⵎⵓⴾⵏ

ⵅⵓⵎⵓⴾⵏⵜⵔ

ⵜⵓⵎⵓⴾⵏⵜ

ⵎⵓⴾⵏ

ⵜⴰⵅⵅⵜ ⵏ ⵓⵍⴰⵎⴰⵏ

ⵍⵎⵓⵏⵉⵅ | ⵍⵎⵓⵏⴰⵅ

ⵍⵎⵓⵏⵉⵅ | ⵍⵓⵎⵏⵉ

ⵅⵓⵣⵣⵓ ⵅⵓⵎⴷⴰ

LAIE, TRUIE

• [MR] f., ṯileft

• f., ṭileft

• f., ṭaḥelluft

• [ṢR], f., hileft (ann. : ti) | f., pl., hilfan (ann. : ti). v. “Sanglier”, “Marcassin”.

خِنْزِيرَةٌ :

ثِلْفْتْ

خِلْفْتْ

خَحْلُّفْتْ

هِلْفْتْ | هِلْفَنْ

ⵅⴹⵍⵓⵃⵅ

ⵜⵉⴹⵍⵓⵃⵜ

ⵜⵉⵏⴰⵍⵍⵓⵃⵜ

ⵏⴹⵍⵓⵃⵅ | ⵏⴹⵍⵃⴰⵏ

LAINE

• [ṢḤ] f., ṭaḍuṭ. v. “Peau”, “Toison”.

• [ṢḤ] f., ṯaḍuṭ

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯaḍuṭ

• [ṢR] f., ṯaḍuft

• [ŠN] f., {ṯ}haḍuft

• [ṢḤ] ar., ṣṣuf

→ **La laine des brebis :** [ṢḤ] Ṯaḍuṭ n ṭullaṯin.

→ **Celui qui n’a pas de laine :** [ṢḤ] Win u ɣr-es ḵ ṭaḍuṭ.

صُوفٌ :

طَضُخْ

ثَضُخْ

ثَضُطْ

ثَضُفْثْ

هَضُفْثْ

صُفْ

صُوفُ النَّعْجَةِ : ثَضُخْ نْـ خُلَّثِنْ

مَنْ لَمْ يَمْلِكُ صُوفًا : وِنْ نُـ غْرْ-سْ كْ طَضُخْ

ⴹⴰⴹⵜⵉ

ⵅⴰⴹⵜⵉ

ⵅⴰⴹⴹ

ⵅⴰⴹⵃⵅ

ⵏⴰⴹⵃⵅ

ⵏⵏⵓⵃ

ⵅⴰⴹⵜⵉ ⵏ ⵜⵉⵓⵎⵎⴰⵅⴹⵏ

ⵍⴹⵏ ⵓ ⵢⵏ-ⵓⵉ ⵣ ⴹⴰⴹⵜⵉ

LAISSER

v. “Abandonner”, “Vider Se”

LAIT, SÈVE

• [ṢḤ] m., akʷfay. v. “Raïb”, “Leben”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Lait frais”.

• [ǦƐ] m., akeffay (ann. : u)

• [MR] m., aɣi akeffay

• [ǦƐ] m., ašeffay

→ Le lait de vaches :

[ṢḤ] akeffay n ṭefunasin

→ Le lait de chèvres :

akeffay n tɣeṭṭen

حَلِيبٌ ، نُسْغٌ :

نَكْوْبَيْ

نَكْبَّيْ

نَغِ نَكْبَّيْ

نَشْبَّيْ

حَلِيبُ الْبَقَرِ : نَكْبَّيْ نْـ خْبُنَسِنْ

حَلِيبُ الْمَوَاعِزِ : نَكْبَّيْ نْـ تْغْطُّنْ

ⵓⴽⵎⵓⵔ

ⵓⴽⵏⵛⵛⵓⵔ

ⵓⵢⵉ ⵓⴽⵏⵛⵛⵓⵔ

ⵓⴼⵏⵛⵛⵓⵔ

ⵓⴽⵏⵛⵛⵓⵔ ⵏ ⵜⴰⵏⵛⵏⵓⴰⵏⵉⵏ

ⵓⴽⵏⵛⵛⵓⵔ ⵏ ⵜⵢⵏⵏⵏⵏ

LAIT AIGRE, LEBEN (état liquide, il est issu du barattage de “ikkil”, raïb)

[MR] m., aɣi asemmam. v. “Lait fermenté caillé”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

حَلِيبُ الرَّائِبِ ، مَخِيضُ اللَّبَنِ ، حَلِيبُ حَامِضِ الْمَذَاقِ :

نَغِ نَسْمَّمْ

ⵓⵅⵉ ⵓⴰⵏⵏⵓⵎ

LAIT FERMENTÉ CAILLÉ, RAÏB (état solide après fermentation)

• [ṢḤ], [MƐ] m., ikkil. v. “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Lait frais”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

• [MR] ar., m., rayeb

• [ŠN] m., aččil

رَائِبٌ :

ئِكِّلْ

رَيْبْ

نَجِّلْ

ⵉⴽⴽⵉⵍ

ⵓⵓⵔⵏⴰ

ⵓⴾⴾⵉⵍ

LAIT FRAIS

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., iɣi (ann. : iyi, yi). v. “Lait fermenté caillé”, “Lait aigre”, “Graisse”, “Beurre”, “Beurre salé”, “Beurre rance”, “Lait”, “Colostrum”, “Crème de lait”, “Fromage”, “Fromage Faire du”, “Baratter”, “Baratté Être”, “Barattage”, “Baratte”, “Jatte”, “Outre”.

• [ṢḤ], [MR] m., aɣi (ann. : u)

حَلِيبٌ طَازِجٌ :

ئِغِ

نَغِ

ⵉⵅⵉ

ⵓⵅⵉ

LAIT MANQUE DE (vache)

• [MS] m., {a}meggayez

• m., ameggayez

انْخِفَاضُ كَمِّيَّة إِنْتَاج حَلِيبْ ، مِنْ طَرَبِ الْبَقَرَةِ :

مْقَّيْزْ

نَمْقَّيْزْ

ⵅⵓⵅⵅⴰⵔⵓⵉ

ⴰⵅⵓⵅⵅⴰⵔⵓⵉ

LAITERON COMMUN, LAITERON MARAÎCHER (lat. sonchus oleraceus, fam. asteraceæ, plante)

[ǦƐ] f., ṯifaf

تِفَافٌ زَيْتِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

ثِفَفْ

ⵅⴹⵄⴰⵄ

LAMPE-TEMPÊTE

[ṢḤ] lkanki

→ **Les lampes-tempête était accessibles :** [ṢḤ] Lkanki yuɣal-d yella.

قِنْدِيلٌ :

لْكَنْكِ

كَانَ يُوجَدُ الْمَصَابِيحَ : لْكَنْكِ يُغَلْ-دْ يْلَّ

ⵍⴽⴰⵍⴽⴹ

ⵍⴽⴰⵍⴽⴹ ⵔⵓⵢⴰⵍ-ⴷ ⵔⵓⵍⵍⴰ

LANCE, ÉPÉE, BAÏLLONETTE

[XF] top., f., tafala

حَرْبَةٌ ، صَيْفٌ : تَفَلَ

ⵜⴰⵄⴰⵍⴰ

LANGUE (organe et communication)

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] org., m., iles | m., pl., ilsawen. v. “Langue étrangère”.

• [ṢR] org., m., pl., ilsan

• com., ar., sing., lluɣt

الْغَد :

ثَذْجَوِسْ

ثَذْجَنْسْ

لِسَانٌ ، لُغَةٌ :

ثِلْسْ | ثِلْسَوْنْ

ثِلْسَنْ

لُغْتْ

ⵉⵍⵓⵙ | ⵉⵍⵓⵙⴰⵍⵓⵍ

ⵉⵍⵙⴰⵍ

ⵍⵍⵓⵢⵜ

LANGUE ÉTRANGÈRE

[ṢḤ] f., taṛumit (ann. : tṛ). v. “Étranger”.

لُغَةٌ أَجْنَبِيَّةٌ : تَرُمِتْ

ⵜⴰⵕⵓⵅⵉⵜ

LAPER

v. “Humer”.

LAPIN

• [ṢḤ], [MƐ] ar., m., agnin | m., pl., igninen ?. v. “Lièvre”.

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., legnin (ann. : ll)

• [MR] m., pl., gnayen

أَرْنَبٌ :

ثَقْنِنْ | ثِقْنِنْ

ثْقْنِنْ

ثْثَنْنْ

ⴰⴳⵍⵉⵍ | ⵉⴳⵍⵉⵍⵍⵍ

ⵍⵓⴳⵍⵉⵍ

ⴳⵍⴰⵔⵓⵍ

LARME

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., imeṭṭawen

• [ṢR] m., pl., imeṭṭa (ann. : u) | m., pl., imeṭṭawen

• [ŠN] m., pl., ameṭṭaw | m., pl., imeṭṭawen

دَمْعَةٌ :

يِمْطَّوْنْ

يِمْطَّ | يِمْطَّوْنْ

نَمْطَّوْ | يِمْطَّوْنْ

ᐸᑕᐧᐢᐢᐧᐢᐧᐢᑌᐧᐢᐧᐢᐧᐢ

→ **La lavande avec le couscous dit “tahammemt” :** [ṢḤ] Aḥelḥal ak ṭḥammemṭ.

→ **Ainsi, la lavande donne l’odeur de l’environnement montagnard :** [ṢḤ] Himmeli yaḥelḥal iṭikk rriḥt n ṭabiɛt wuḏrar.

→ **Cette lavande donne du goût :** [ṢḤ] Aḥelḥal-ayini iṭikk yıwen lbannet.

حَلْحَال ، خُزَامَى ، نَبْتَةٌ :

نَمْزِّرْ

نَحْلْحَلْ

حْلْحَلْ

السُّكْسُو تَحَمَّمْتْ بِلْخُزَامَى : نَحْلْحَلْ نَكْ خْحَمَّمْخْ

إِذًا الْخُزَامَي تُعْطِي رَائِحَةً مِنْ طَبِيعَةِ الْجَبَلِ : هِمُّلِ يَحْلْحَلْ يِخِكْ رِّحْتْ نْـ طَبِعْتْ وُذْرَرْ

هَذِهِ الْخُزَامَى تُعْطِي نُكْهَةً : نَحْلْحَلْ-نَيِنِ يِخِكْ يِوْنْ لْبَنَّتْ

ⵓⵅⵗⵜⵜⵉⵔ

ⵓⵄⵗⵏⵄⵓⵏ

ⵄⵗⵏⵄⵓⵏ

ⵓⵄⵗⵏⵄⵓⵏ ⵓⵇ ⵜⵙⵄⵓⵅⵅⵗⵅⵜ

ⵓⵄⵗⵏⵄⵓⵏ-ⵓⵟⵉⵏⵉ ⵉⵜⵙⵉⵇⵇ ⵟⵉⵍⵗⵏ ⵏⴱⵓⵍⵍⵗⵜ

ⴱⵉⵅⵅⵗⵏⵉ ⵟⵓⵄⵗⵏⵄⵓⵏ ⵉⵜⵙⵉⵇⵇ ⵔⵔⵉⵄⵜ ⵍ ⴹⵓⴱⵉⵃⵜ ⵍⵗⵜⵔⵓⵔ

LAVATÈRE D’UN TRIMESTRE (lavatera trimestris, plante)

v. “Mauve annuelle”.

LAVÉ ÊTRE

[ṢḤ] iriḏ. v. “Laver”, “Lavoir”, “Lavage”.

ثَلِلِخْ

تَلِلِخْ

دْفْلَ

دِفْلَى صَغِيرَة : ئِلِلِيْنْ دْ ئِقْچُچَحْ

ⵉⵏⵉⵏⵉ | ⵉⵏⵉⵏⵉⵟⵗⵍ

ⵓⵏⵉⵏⵉ

ⵓⵟⵏⵉⵏⵉ

ⵓⵍⵏⵉⵏⵉ

ⵗⵏⵉⵏ

ⵅⵉⵏⵉⵏⵉⵜⵙ

ⵅⵓⵏⵉⵏⵉⵜⵙ

ⵜⵓⵏⵉⵏⵉⵜⵙ

ⵃⵗⵅⵏⵓ

ⵉⵏⵉⵏⵉⵟⵗⵍ ⵔ ⵉⵣⴹⵗⴹⵓⵅ

LAVAGE, LESSIVE, BLANCHISSEMENT

• [ṢḤ] f., ṯaruḏi. v. “Laver”, “Lavé Être”, “Lavoir”.

• [ṢR] m., asireḏ

تَبْيِيضٌ ، غَسْلٌ :

ثَرُذِ

نَسِرْذْ

ⵅⵓⵙⵗⵉ

ⵓⵙⵉⵙⵗⵉ

LAVANDE PAPILLON (lat. lavandula stœchas, fam. lamiaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., amezzir (ann. : u)

• [ṢḤ], [ǦƐ] ar., m., aḥelḥal (ann. : u, y). v. “Couscous”.

• [MS], [FX] ar., m., {a}ḥelḥal

→ **Mon burnous est lavé :** Abernus-inu yiriḏ.

→ **Lave cette peau** (garni de sa laine) **! :** Iriḏ ṯaḥiḍurṯ-ayi !

→ **Demain, c'est lui qui lavera l'autre peau ! :** Azekka neṭṭa ad yiriḏ ṯaḥiḍurṯ ṯayeḍ !

كَانَ مَغْسُولًا : يُرِدْ

يُغْسَلُ بُرْنُسِي : نَبْرْنُسْ-يُنُ يِرِدْ

اِغْسِلْ هَذِهِ الْجِلْدَة : يُرِدْ تَحِضُرْتْ-يَي

غَدًا هُو الَّذِي سَيَغْسِلُ الْجِلْدَة الْأُخْرَى : نَزْكَّ نْخَّ نَدْ يِرِدْ تَحِضُرْتْ تَيْضْ

ⵉⵓⵉⵎ

ⴰⵜⵙⵓⵍⵙⵙ-ⵉⵍⵙ ⵗⵉⵓⵉⵎ

ⵉⵓⵉⵎ ⵅⴰⵄⵉⵎⵓⵅ-ⴰⵗⵉ

ⴰⵣⵙⵣⵣⴰ ⵍⵙⵜⵙⵜⵙⴰ ⴰⵏ ⵗⵉⵓⵉⵎ ⵅⴰⵄⵉⵎⵓⵅ ⵅⴰⵗⵙⵎ

LAVER, LAVER SE, BLANCHIR (linge)

[ṢḤ] siṛeḏ, hab. siriḏ. v. "Lavoir", "Lavé Être", "Lavage".

→ **Il a lavé le tapis de la mosquée :** Isireḏ ṯazarbiṯ n ṭmesgida.

بَيَّضَ ، غَسَلَ ، اِغْتَسَلَ : سِرْدْ. عَادَةً ؛ سِرِدْ

غَسَلَ سَجَّادَةَ الْمَسْجِدِ : يُسِرْدْ تَزَرْبِتْ نْـ خُمْسْقِدَ

ⵙⵉⵓⵙⵎ : ⵙⵉⵓⵉⵎ

ⵉⵙⵉⵓⵙⵎ ⵜⴰⵣⴰⵓⵜⵉⵜ ⵍ ⵜⵙⵔⵙⵙⵅⵉⴰ

LAVOIR, ABREUVOIR (un ou deux trous de cinquante centimètres creusés dans le sol devant l'"axxam" pour recevoir les eaux de pluie)

[ŠN] ar., ɛawin. v. "Laver", "Lavé Être", "Lavage".

مَنْهَلٌ ، مَغْسَلٌ : عَوِنْ

ⵄⴰⵍⵉⵍ

LEBEN

v. : "Lait aigre".

LECTURE

f., ṯayuri. v. "Lire".

قِرَاءَةٌ : ثَغُرِ

ⵅⴰⵖⵙⵓⵉ

LÉGAL

v. "Licite".

LÉGER ÊTRE

[ṢḤ] fsus

→ **Quelque chose de léger :** [ṢḤ] Taḥaǧiṯ ifsusen.

كَانَ خَفِيفًا : فِسُسْ

شَيْءٌ خَفِيفٌ : تَحَجِثْ يِفْسُسْنْ

ⵂⵙⵙ

ⵜⴰⵅⴰⵅⵉⵅ ⵉⵂⵙⵙⵙⵍ

LÉGUME

• [MR] ar., coll., ḷuxḍur

• [ṢḤ] ar., coll., lxuḍreṯ

→ **Les légumes sont naturels sans engrais chimique :** Lxuḍreṯ timiẓit ulaš ḏiḡ-s ddwa. v. "Doux".

→ **Nous préparons des légumes comme la carotte, le navet, … pour celui qui souffre de l'estomac :** [MR] Win ɣr-es lmeɛda mana yehleḵ a negg ḷuxḍur : zṛudiya, left, …

خُضَارٌ :

لُخْضُرْ

لْخُضْرْثْ

خُضَارٌ طَبِيعِيَّةٌ بِلَا سِمَادٍ كِيمْيَائِيٍّ : لْخُضْرْثْ تِمِزِتْ نُلَشْ ذِقْ-سْ دُّوَ

نَطْبُخُ خُضَرًا مِثْلَ الْجَزَرِ ، اللِّفْتِ ، ... لِمَنْ يُعَانِي بِالْمِعْدَةِ : وِنْ غْرْ-سْ لْمْعْدَةِ مَنَ يْهْلْكَ نَـ نُقُّ لْخُضُرْ : زْرُدِيَ ، لْفِتْ ، ...

ⵍⴰⵅⴰⵔⵓ

ⵍⵅⴰⵔⵓⵅ

ⵍⵅⴰⵔⵓⵅ ⵜⴷⵎⴷⵜ ⴰⵍⴰⴳ ⵢⴷⵣ-ⵙ ⵏⵏⵍⴰ

ⵍⴷⵍ ⵜⵓ-ⴰⵙ ⵍⵎⴰⵏⴰ ⵎⴰⵏⴰ ⵖⴰⵙⵍⵍⴰⵏ ⴰ ⵍⴰⵅⵅ ⵍⴰⵅⴰⵔⵓ : ⵅⵇⴰⵏⴷⵖⴰ, ⵍⴰⵃⵜ, …

LENDEMAIN LE

• [ŠN] aḏečawis

• [ŠN] aḏečanes

الْغَدُ :

نَدْچَوِسْ

نَدْچَنْسْ

ⴰⵢⴰⴳⴰⵍⴷⵙ

ⴰⵢⴰⴳⴰⵍⴰⵙ

LENTILLE CULTIVÉE, LENTILLE COMESTIBLE (lat. lens culinaris, fam. fabaceæ, plante, elles sont bouillies puis cuites avec des pommes de terre et de l'ail, elles accompagnent le plat dit "ṯurḵimṭ")

• [MR] ar., coll., aɛdest

• [MR] ar., coll., {l}ɛads

• [MR] ar., coll., {l}ɛiḏes

• [ṢḤ] ar., coll., {la}ɛdes

→ **Il y a ceux qui cultivaient des lentilles :** [ṢḤ] Illa win iṣenɛen laɛdes.

عَدَسٌ ، نَبْتَةٌ :

نَعْدْسْتْ

عَدْسْ

عِذْسْ

عْدْسْ

هُنَاكَ مَنْ يَزْرَعُ الْعَدَسَ : ئِلَّ وِنْ يِصْنْعْنْ لَعْدْسْ

ⴰⵃⴰⵙⵜ

ⵃⴰⵙⴰ

ⵃⵅⵢⵜ

ⵃⴰⵙⵜ

ⵅⵏⵏⴰ ⵍⵅⵍ ⵅⵄⵜⵍⵃⵜⵍ ⵏⴰⵃⴰⵙⵜ

LÉOPARD DE L'ATLAS, PANTHÈRE DE L'ATLAS (panthera pardus, félin)

• [MR], [XF] m., aɣelyas (ann. : u) | m., pl., iɣelyasen

• [ṢḤ] m., aɣilas (ann. : u)

• [ṢḤ] m., {a}ɣilas

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., nnmer

→ Le petit du léopard, le léopard-deau : [ṢḤ] m., mmi-s uɣilas

→ La Source du Léopard : [XF] top., Ṯala Uɣelyas

→ Le Rocher du Léopard : [ṢḤ] top., Aẓru Ɣilas

نَمْرٌ ، فَهْدٌ :

نَغْلْيَسْ | ئِغْلْيَسْنْ

نَغِلَسْ

غِلَسْ

نُّمْرْ

صَغِرُ النَّمْرِ : مِّ-سْ نُغِلَسْ

عَيْنُ النَّمْرِ : ثَلَ نُغْلْيَسْ

صَخْرَةُ النَّمْرِ : نَزْرُ غِلَسْ

ⵄⵅⵉⵍⵄⵙ | ⵉⵅⵉⵍⵄⵙⵉⵍ

ⵄⵅⵉⵍⵄⵙ

ⵅⵉⵍⵄⵙ

ⵍⵍⵓⵉⵔ

ⵓⵓⵉ-ⵙ ⵉⵅⵉⵍⵄⵙ

ⵅⵄⵍⵄ ⵉⵅⵉⵍⵄⵙ

ⵄⵣⵔⵉ ⵅⵉⵍⵄⵙ

LESSIVE

v. “Lavage”.

LETTRE

[ŠN] f., {ṯ}habraṭ

→ **Il a écrit une lettre à son frère :** Yuri ṯabṛat i xeyyi.

رِسَالَةٌ :

هَبْرَخْ

كَتَبَ رِسَالَةً لِأَخِيهِ : يُرِ ثَبْرَتْ ئِـ خْيِّ

ⵂⵄⵊⵔⵄⵜⵙ

ⵙⵉⵔⵉⵉ ⵅⵄⵊⵕⵄⵜ ⵉ ⵅⵉⵙⵙⵉ

LEVAIN

• [ṢḤ] m., amṭun. v. “Mouiller”, “Levure”.

• [MƐ] f., ṯamṭunṭ. v. “Pain”.

خَمِيرَةٌ :

نَمْخُنْ

تَمْخُنْخْ

ⵄⵓⵜⵙⵍ

ⵅⵄⵓⵜⵙⵍⵜⵙ

LEVER

v. “Soulever”, “Mouiller”.

LEVER SE

[ṢḤ], [MR], [XF], [ṢR] kker, hab. [ṢḤ], [MR] ṭekker. v. “Pousser”, “Déménager”.

→ **Il s’est levé :** [ṢḤ] Ikker.

→ **Il ne s’est pas levé :** [ṢḤ] Ur ikkir ḵ.

→ **Lève-toi ! :** Kker !

→ **Lève-toi ! :** [MR] Kker imannnek !

→ **Ils se sont levés :** [MR] Kkren.

قَامَ :

كُّرْ. عَادَةً ؛ ثْكُّرْ

قَامَ : يْكُّرْ

لَمْ يَقُمْ : نُرْ يْكِّرْ اكْ

قُمْ : كُّرْ

قِفْ ! : كُّرْ يْمَنْ-نْكْ !

قَامُوا : كُّرْنْ.

ⵕⵕⵓⵍ : ⵜⵙⵓⵕⵕⵓⵍ

ⵉⵕⵕⵓⵍ

ⵓⵍ ⵉⵕⵕⵉⵍ ⵣ

ⵕⵕⵓⵍ

ⵕⵕⵓⵍ ⵉⵔⵄⵍ-ⵍⵍⵓⵕ !

ⵕⵕⵍⵓⵍ.

LÈVRE

• [MZ] m., anfuf (ann. : w) | m., pl., anfufen

• [ŠN] pl., semamaṯ

• [ṢḤ] ar., sing., ššireb | pl., ššwareb

• ar., coll., cnafer

شَبَةٌ :

نَنْفُفْ | نَنْفُفْنْ

سْمَمَثْ

شِرْبْ | شْوَرْبْ

شْنَفْرْ

ⵄⵏⵅⵄⵅ | ⵄⵏⵅⵄⵅⵏ

ⵙⵄⵎⵄⵎⵄⵅ

ⵛⵛⵉⵓⵄⵖ | ⵛⵛⵍⵄⵓⵄⵖ

ⵛⵏⵄⵅⵄⵓ

LÈVRE GROSSE

[ŠN], m., ačenfir | m., pl., ičenfiren

شَبَةٌ كَبِيرَة : نَچْنْفِرْ | ئِچْنْفِرْنْ

ⵄⵛⵄⵏⵅⵉⵓ | ⵉⵛⵄⵏⵅⵉⵓⵄⵏ

LEVURE

• [ǦƐ] m., iɣes. v. “Levain”.

• [ǦƐ] f., tamrabit

→ Levure chimique : [ǦƐ] m., iɣes n ssuq

→ Levure de boulanger/maison : [ǦƐ] m., iɣes n waxxam

خَمِيرَةٌ :

ئِغْسْ

تَمْرَبِتْ

خَمِيرَةٌ كِيمْيَائِيَّةٌ : ئِغْسْ نْـ سُّقْ

خَمِيرَةٌ تَقْلِيدِيَّةٌ : ئِغْسْ نْـ وَخَّمْ

ⵉⵖⵄⵙ

ⵜⵄⵎⵓⵄⵙⵉⵜ

ⵉⵖⵄⵙ ⵏ ⵙⵙⵄⵣ

ⵉⵖⵄⵙ ⵏ ⵍⵄⵅⵅⵄⵎ

LÉZARD

→ **Lézard d’Algérie** (psammodromus algirus, reptile, de couleur gris) :

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯazermemmwit

• [MR] f., {ṯ}azermumiṯ

• [MR] f., ṯazermumiṯ

• [XF] f., zermumiya

→ **Lézard ocellé** (lacerta lepida, reptile, de couleur vert) :

• [ṢḤ], [MƐ] m., amulax | m., pl., imulaxen ?

• [MR] m., amulab

سِحْلِيَّةٌ ، عَظَاءَةٌ :

سِحْلِيَّةٌ رَمَادِيَّةٌ :

ثَزْرْمْمُّوثْ

نَزْرْمُمِثْ

ثَزْرْمُمِثْ

زْرْمُمِيَّ

سِحْلِيَّةٌ خَضْرَاءُ :

نَمُلَخْ | نِمُلَخْنْ

نَمُلَبْ

ⵅⵄⵜⵄⵙⵎⵄⵎⵎⵍⵉⵜ

ⵄⵜⵄⵙⵎⵄⵎⵉⵅ

ⵅⵄⵜⵄⵙⵎⵄⵎⵉⵅ

ⵜⵄⵙⵎⵄⵎⵉⵉⵉⵄ

ⵄⵎⵄⵏⵄⵅ | ⵉⵎⵄⵏⵄⵅⵄⵏ

ⵄⵎⵄⵏⵄⵙ

LICHEN FRUTICULEUX, MOUSSE DE CHÊNE (lat. evernia prunastri, fam. parmeliaceæ)

[ṢḤ] llif. v. “Chêne vert à gland doux”, “Chêne des garrigues”, “Chêne vert à gland amer”, “Chêne vert”, “Chêne zéen”,

“Chêne-liège”, “Gland doux”, “Cupule”.

إِيفِرْنيَا خوخِيَّةٌ ، رقِيطَةٌ :

لِّفْ

ⵍⵍⴹⵄ

LICITE, LÉGAL, DE BONNE FAMILLE

[MR] ar., f., taḥlalt (ann. : ṭ) | f., pl., tiḥlalin

→ **Une femme licite :** [MR] Ṯameṭṭuṯ ṭaḥlalt.

حَلَالٌ ، طَيِّبٌ : تَحْلَلْتْ | تِحْلَلِنْ

امرأة ’’حْلَالِيَة‘‘ : تَمْطُّتْ خَحْلَلْتْ

ⵜⴰⵅⵍⴰⵍⵜ | ⵜⴹⵅⵍⴰⵍⴹⵍ

ⵅⴰⵆⵉⵉⵉⵅ ⵜⵙⴰⵅⵍⴰⵍⵜ

LIÈGE

• [ṢḤ] m., aferḵi (ann. : u). v. “Chêne-liège”.

• [MR] m., iferki

• [MS] m., {a}ferki

→ **Une ruche en liège :** [ṢḤ] Aɣras uferḵi.

فِلِّينٌ :

نَفْرْكِ

نِفْرْكِ

فْرْكِ

خَلِيَّةُ نَحْلٍ مِنَ الْفَلِّينِ : نَغْرَسْ نُفْرُكِ

ⴰⵄⵉⵓⴽⴹ

ⴹⵄⵉⵓⵕⴹ

ⵄⵉⵓⵕⴹ

ⴰⵏⵓⴰⵙ ⵉⵄⵉⵓⴽⴹ

LIER, ATTACHER, ABOUCHER (joindre les extrémités des canaux d’irigation)

• [ṢḤ] qqen, hab. ṭeqqen

• [ṢḤ] qqen-d

• [ṢḤ] arez, hab. ṭarez. v. “Ligotage”.

→ **Il a lié :** [ṢḤ] Yurez.

→ **Vous n’avez pas lié les cordes** m. **:** U ṯurizem ḵ iseɣwan.

→ **Abouche le canal d’irrigation ! :** [ṢḤ] Eqqen-d ṯarga !

→ **Nous abouchons le canal d’irrigation :** [ṢḤ] Neṭeqqen ṯarga.

→ **J’abouche le canal d’irrigation :** [ṢḤ] Aql-i ṭeqqna ṯarga.

رَبَطَ ، رَبَطَ بَيْنَ سَاقِيَتَيْنِ :

قُّنْ. عَادَةً ؛ خْقُّنْ

قُّنْ-دْ

نَرْزْ. عَادَةً ؛ خَرْزْ

رَبَطَ : يُرْزْ

لَمْ تَرْبُطُوا الْحِبَلَ : نُـ ثُرِزْمْ اكْ يِسْعْوَنْ

اِرْبِطْ بَيْنَ سَاقِيَتَيْنِ : قُّنْ-دْ نَرْقَ

نَرْبِطُ بَيْنَ سَاقِيَتَيْنِ : نْخْقُّنْ نَرْقَ

أَرْبِطُ بَيْنَ سَاقِيَتَيْنِ : نَقْلْ-ـِ خْقُّنَ نَرْقَ

ⵕⵕⵉⵍ : ⵜⵙⵉⵕⵕⵉⵍ

ⵕⵕⵉⵍ-ⵏ

ⴰⵓⵉⵣ : ⵜⵙⴰⵓⵉⵣ

ⵢⵓⵉⵣ

ⵉ ⵅⵓⵓⴹⵣⵉⵆ ⵓ ⴹⵙⵉⵢⵍⴰⵍ

ⵉⵕⵕⵉⵍ-ⵏ ⵅⴰⵓⵅⴰ

ⵍⵉⵜⵙⵉⵕⵕⵉⵍ ⵅⴰⵓⵅⴰ

ⴰⵕ-ⴹ ⵜⵙⵉⵕⵕⵍⴰ ⵅⴰⵓⵅⴰ

LIERRE GRIMPANT, LIERRE COMMUN (lat. hedera helix, fam. araliaceæ, arbuste/arbrisseau)

• [ĞƐ] m., a<u>d</u>afal

• [ĞƐ] m., adafal

لَبْلَابٌ ، عشقةٌ مُتَسَلِّقَةٌ ، شُجَيْرَةٌ **:**

نَذَفَلْ

نَدَفَلْ

ⵄⵓⵅⵄⵍ

ⵄⵏⵅⵄⵍ

LIEU

v. “Place”.

LIEU DE RÉUNION FAMILIAL (partie attenante à l’“afi<u>t</u>al”, les deux parties sont séparées par une poutre au sol qui forme un gradin qu’il faut gravir pour s’y rendre)

[ŠN] m., ajemaḍ

قَاعَةُ اِجْتِمَاعِ الْعَائِلَة : نَزْمَضْ

ⵄⵊⵓⵇⵓⵉ

LIÈVRE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ayerziz (ann. : u) | m., pl., iyerẓaz, [ṢḤ] f., <u>t</u>ayerzizt | f., pl., <u>t</u>iyerẓaz. v. “Lapin”.

• [MR] f., <u>t</u>ayerẓiẓt

• [XF] f., tayerẓiẓt

• [ṢR] m., ayerziz, f., <u>t</u>ayerzizt (ann. : u)

• f., <u>t</u>agerẓiẓt (ann. : tg) | f., pl., <u>t</u>igerẓiẓin

أَرْنَبٌ بَرِّيٌّ :

نَيْرْزِزْ | يِيْرْزَزْ ، ثَيْرْزِزْتْ | تِيْرْزَزْ

ثَيْرْزِزْتْ

تَيْرْزِزْتْ

نَيْرْزِزْ ، ثَيْرْزِزْتْ

ثَقْرْزِزْتْ | تِقْرْزِزِنْ

ⵄⵔⵖⵓⵅⵉⵅ | ⵉⵔⵖⵓⵅⵓⵅ, ⵅⵓⵔⵖⵓⵅⵉⵅⵜ | ⵅⵉⵔⵖⵓⵅⵓⵅ

ⵅⵓⵔⵅⵖⵉⵅⵜ

ⵜⵓⵔⵅⵖⵉⵅⵜ

ⵄⵔⵖⵓⵅⵉⵅ, ⵅⵓⵔⵖⵓⵅⵉⵅⵜ

ⵅⵓⵕⵖⵓⵅⵉⵅⵜ | ⵅⵉⵕⵖⵓⵅⵉⵅⵉⵍ

LIGOTAGE, ATTACHE

[ṢḤ] m., araz (ann. : u). v. “Lier”.

تَقْيِيدٌ ، تَكْبِيلٌ : نَرَزْ

ⵄⵓⵄⵅ

LIMACE

[MR] m., {a}bu jeɣlal aḥeẓẓuḍ. v. “Coquille”, “Escargot”.

بُزَاقٌ : بُـ زْ غْلَلْ نَحْزُّضْ

ⵙⵓⵊⵖⵍⵍⵓⵍ ⵓⵄⵖⵅⵅⵓⵉ

LIN BISANUEL (lat. linum angustifolium, fam. linaceæ, plante)

[MS] ar., kettan

كَتَّانٌ ثنَائِي الْحَوْل ، نَبْتَةٌ **:**

كْتَّنْ

ⵇⵓⵜⵜⵓⵍ

LION DE L'ATLAS, LION DE BERBÉRIE (panthera leo leo, félin)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ayraḏ (ann. : u, wa, wi, uwa) | m., pl., ayraḏen, f., {ṯ}hasedda

• [MR] m., ayrad, f. ṯayradt

• [MR] f., ṯayraṭ

• [MR] f., ṯasedda

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., iyraḏen

• [MR] m., ayrar | f., ṭayrarṯ

• [ṢḤ], [MƐ] m., ar | m., pl., iran

→ **La peau du lion :** [ṢḤ] Aglim wayraḏ.

→ **Le Buisson du Lion :** [ṢḤ] top., {Ṯ}Agelluṭ Wayraḏ

أَسَدٌ :

نَيْرَذْ | نَيْرَذْنْ ، هَسْدَّ

نَيْرَدْ ، نَيْرَدْتْ

نَيْرَخْ

نَسْدَّ

نِيْرَذْنْ

نَيْرَرْ | خَيْرَرْتْ

نَرْ | نِرَنْ

جِلْدُ الْأَسَدِ : نَقْلِمْ وَيْرَذْ

دَغْلُ الْأَسَدِ : نَقْلُّخْ وَيْرَذْ

ⵄⵔⵓⵎ | ⵄⵔⵓⵎⴻⵍ, ⴼⵄⵙⴻⵏⵏⵄ

ⵄⵔⵓⵏ | ⵅⵄⵔⵓⵏⵜ

ⵅⵄⵔⵓⵜⵙ

ⴼⵄⵙⴻⵏⵏⵄ

ⴻⵔⵓⵎⴻⵍ

ⵄⵔⵓⵓ | ⵜⵙⵄⵔⵓⵓⵅ

ⵄⵓ | ⴻⵓⵍ

ⵄⵅⵎⴻⵇ ⵍⵄⵔⵓⵎ

ⵄⵅⴻⵎⴻⵜⵙ ⵍⵄⵔⵓⵎ

LIONNE

v. f. "Lion atlassien".

LIRE, ÉTUDIER

• [ṢḤ], [MR] ar. ?, ɣer, hab. qqar. v. "Lecture", "Parler".

→ **J'ai lu :** Ɣriɣ.

→ **Il a lu :** Iɣra.

→ **Il sait lire un peu l'arabe :** [MR] Iɣra šwiyya ṯaɛraḃṯ.

→ **J'aime lire :** Xsiɣ a ɣriɣ.

→ **Ils ont étudiés :** [ṢḤ] Nihni ɣran.

→ **Celui qui fait des études a réussi alors que celui qui n'en a pas fait il demeure ainsi :** [MR] Win yeɣran yufi {i}man-nnes win u iɣriɣ aḏ yiqqim.

قَرَأَ : غْرْ. عَادَةً ؛ قَّرْ

قَرَأْتُ : غْرِغْ

قَرَأَ : يُغْرَ

عَلِمَ ، يَعْلَمُ قَلِيلًا قِرَاءَةَ الْعَرَبِيَّة : يُغْرَ شْوِيَّ ثَعْرَبِيثْ

أُحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ : خْسِغْ ثَـ غْرِغْ

دَرَسُوا : نِهْنِ غْرَنْ

مَنْ يَدْرُسَ يَنْجَحُ وَالَّذِي لَمْ يَدْرُسْ يَبْقَى فِي حَالِهِ : وِنْ يْغْرَنْ يُهِـ مَنْ-ـنْسْ وِنْ ثَـ يُغْرِغْ ثَذَّ يِقِّمْ

ⵢⴰⵓ : ⵣⵣⵓⵓ

ⵢⵓⴻⵢ

ⴻⵢⵓⵓ

ⴻⵢⵓⵓ ⵛⵍⴻⵔⵔⵓ ⵅⵓⵄⵓⵓⵅ

ⵅⵙⴻⵢ ⵓ ⵢⵓⴻⵢ

ⵏⴻⴼⵏⴻ ⵢⵓⵓⵏ

ⵍⴻⵏ ⵔⴰⵢⵓⵓⵏ ⵔⴰⵄⴻ ⵇⵓⵏ-ⵏⵏⴰⵙ ⵍⴻⵏ ⴰ ⴻⵢⵓⴻⵢ ⵓⵎ ⵔⴻⵣⵣⴻⵇ

LISSE

v. “Mou”.

LISSOIR (objet pour lisser la poterie, cela peut être un coquillage, un gallet, …)

• [XF] f., ṯuggala

• [MR] f., tamaḥḥart

• [XF] m., maḥḥar

• [MS] f., maḥḥara

؟ :

ثُقَّلَ

تَمَحَّرْتْ

مَحَّرْ

مَحَّرَ

ⵅⵓⵅⵅⴰⵎⴰ

ⵜⴰⵇⴰⵄⵄⴰⵓⵜ

ⵇⴰⵄⵄⴰⵓ

ⵇⴰⵄⵄⴰⵓⴰ

LIT (sorte de mezzanine pour ranger les provisions)

• [ṢḤ] f., ṯusuṯ. v. “Pièce à dormir”, “Étendre”.

• [ṢḤ] ar. ?, lbunk (ann. : ll)

• [ṢḤ], [MR], [XF], [MS] ar., srir

فِرَاشٌ :

ثُسُثْ

لْبُنْكْ

سْرِرْ

ⵅⵓⵙⵓⵅ

ⵎⴱⵓⵏⵣ

ⵙⵓⵇⵓ

LITRE

[ṢḤ] fr., pl., litret

لِيتْرٌ : لِتْرْتْ

ⵍⴹⵜⵓⵓⵜ

LOGE DE TERRE (petites constructions de “si ɛli lbannay”, insecte)

[XF] m., kwafa. v. “Guêpe maçonne”.

عُشٌّ :

كُوَبَ

ⵣⵍⴰⵃⴰ

LONG

[ṢḤ] m., azegrar

→ **En été, la journée devient longue :** Uḡ neḇḏu yuɣal-d wass ḏ azeḡrar.

→ **Une longue nuit :** [ṢḤ] Iḍ azeḡrar.

→ **La nuit est longue :** [ṢḤ] Iḍ ḏ azeḡrar.

طَوِيلٌ : نَزْقُرَرْ

يُصْبِحُ النَّهَارُ طَوِيلًا فِي الصَّيْفِ : نُقْ نْڢْذُ يُغَلْ-دْ وَسٌّ دْ نَزْقُرَرْ

لَيْلَةٌ طَوِيلَةٌ : يِضْ نَزْقُرَرْ

اللَّيْلَةُ طَوِيلَةٌ : يِضْ دْ نَزْرَرْ

ⴰⵅⵓⵅⵓⴰⵓ

ⵓⵅ ⵏⵓⴷⵔⵓ ⵉⵓⵢⴰⵎⴰⵏ ⵍⴰⵙⵙ ⵔ ⴰⵅⵓⵅⵓⴰⵓ

ⵉⵄ ⴰⵅⵓⵅⵓⴰⵓ

ⵉⵄ ⵔ ⴰⵅⵓⵅⵓⴰⵓ

LONGUEUR

f., ṯazigrarṯ

طُولٌ : تَزِقْرَرْثْ

ⵅⴰⵜⵉⵅⴰⵅ

LOPIN DE TERRE (moyen)

• [MR] m., aqerwi n uwaḵal

• [XF] m., qarwa | m., pl., qwari

قِطْعَةُ أَرْضٍ :

نَقْرْوِ نْـ نُوَكَلْ

قَرْوَ | قْوَرِ

ⴰⵇⵓⵅⵍⵉ ⵏ ⵓⵍⴰⴽⴰⵍ

ⵇⴰⵅⵍⴰ | ⵇⵍⴰⵅⵉ

LOQUET (système de fermeture de porte)

[ŠN] m., {a}harhar | m., pl., iharharen. v. “Traverse”.

سَقَّاطَةُ الْبَابِ : هَرْهَرْ | ئِهَرْهَرْنْ

ⵜⴰⵅⵜⴰⵅ | ⵉⵜⴰⵅⵜⴰⵅⵓⵏ

LORSQUE

v. “Quand”.

LOUANGER (par le chant)

[ṢḤ], [MR] ar., mdeḥ, hab. meddeḥ. v. “Chanter”, “Chant de louanges”, “Panégyriste”.

→ **Ils chantent des louanges :** [MR] Medḥen.

مَدَحَ ، أَثْنَى :

مْدْحْ. عَادَةً ؛ مْدُّحْ

يُثْنُونَ : مْحَنْ

ⵎⴷⵃ

ⵎⵓⵃⵏ.

ⵎⴷⵃ : ⵎⵓⵎⵓⵃ

ⵎⵓⵃⵉ

LOUP

v. “Chacal”.

LUCIOLE (lampyris noctiluca, insecte)

• [ỴL] f., talliḍur

• [MR] m., ṭalliḏur

• [MS], [XF] m., talliḏur

• [XF] m., tallaydur

• [MS], [XF] m., balliḏur

• [ǦƐ] f., ṯazraraqṯ

• [MS] m., zarqiqu

• [MS] m., zruraq

• [XF] ar., m., meṣbaḥ llil

يَرَاعَةٌ ، ذُبَابٌ يَطِيرُ بِاللَّيْلِ يُضِيءُ ذَنَبُهُ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

تَلِّضُرْ

خَلِّذُرْ

تَلِّذُرْ

تَلَّيْدُرْ

بَلِّذُرْ

تَزْرَرَقْثْ

زَرْقِقُ

زْرُرَقْ

مْصْبَحْ لِّلْ

ⵜⴰⵍⵍⵉⴹⵓⵔ

ⵜⴰⵍⵍⵉⴱⵓⵔ

ⵜⴰⵍⵍⵉⴱⵓⵔ

ⵜⴰⵍⵍⴰⵖⵍⵓⵔ

ⴰⵍⵍⵉⴱⵓⵔ

ⵅⴰⵜⴰⵅⴰⵇⵅ

ⵣⴰⵓⵥⵥ:

ⵣⵓ:ⵓⴰⵥ

ⵛ:ⵞⵙⴰⵅ ⵍⵍⵥⵍ

LUFFA

v. “Courge éponge”

LUMIÈRE (soleil, lampe, …)

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯafat

• [ṢḤ] f., tafaṯ

• [MƐ] f., ṯafaṯ

• [MS] f., tafat

• [ṢḤ] f., ṭafaṯ

• [ŠN] f., {ṯ}hfawṯ

• [ŠN] f., {ṯ}hafawṯ

• [ṢR] f., tfawḳṯ

نُورٌ ، **ضَوْءٌ** ، مِنَ الشَّمْسِ ، مِنَ الْمِصْبَاحِ الْكَهْرَبَائِيِّ **:**

ثَفَتْ

تَفَثْ

ثَفَثْ

تَفَثْ

خَفَثْ

هفَوْثْ

هَفَوْثْ

ثْفَوْكْثْ

ⵅⴰⵃⴰⵜ

ⵜⴰⵃⴰⵅ

ⵅⴰⵃⴰⵅ

ⵜⴰⵃⴰⵜ

ⵜⵙⴰⵃⴰⵅ

ⴱⵃⴰⵍⵅ

ⴱⴰⵃⴰⵍⵅ

ⵜⵃⴰⵍⵅⵅ

LUNE

• [ṢḤ], [XF] m., ayyur

• [ṢR] m., {a}yur | m., pl., iyyaren. v. “Mois”, “Clair de lune”.

قَمَرٌ :

يَّيُّرْ

يُرْ | يِّيَّرْنْ

ⴰⵔⵔⵓⵙ

ⵔⵓⵙ | ⵉⵔⵔⴰⵙⵏ

LUTTE

[MS] legreš. v. “Lutter”.

مُصَارَعَةٌ : لْقُرْشْ

ⵍⵏⵅⵙⵏ

LUTTER

[MS] greš. v. “Lutte”.

صَارَعَ : قُرْشْ

ⵅⵙⵏ

LUZERNE CULTIVÉE (lat. medicago sativa, fam. fabaceæ, plante)

[MR] f., tileqmamt

بِرْسِيمٌ ، نَبْتَةٌ **:**

تِلْقْمَمْتْ

ⵜⵉⵍⵏⵥⵛⴰⵛⵜ

LUZERNE NAINE (lat. medicago minima, fam. fabaceæ, plante)

• [MR] f., taḥeskat

• [XF], [MS] f., lḥaska

• [XF] f., lzerna

فِصَّةٌ صَغِيرَةٌ ، نَبْتَةٌ :

تَحْسْكَتْ

لْحَسْكَ

لْزْرْنَ

ⵜⴰⵅⵙⵙⴰⵜ

ⵍⵅⴰⵙⵙⴰ

ⵍⵣⵙⵙⵏⴰ

LYCIET COMMUN, LYCIET DE BERBÉRIE (lat. lycium barbarum, fam. solanaceæ, arbuste)

[XF], [ṢḤ] ar., m., ɛawseǧ

عَوْسَجٌ ، شُجَيْرَةُ :

عَوْسْجْ

ⵛⴰⵡⵙⵙⵅ

LYNX CARACAL ALGÉRIEN (caracal caracal algira, félin)

• ar., felt lxir

• [MR] m., fert lxir

→ **Il rencontre un lynx :** [ṢḤ] A yef lhayšeṯ n felt lxir.

→ **Roi des animaux éloigne les bêtes de chez nous :** [MR] Arwaḥ a fert lxir ḥaddeḏ lqum-nnem fellanaɣ.

عنَّاقُ الْأَرْضِ الْجَزَائِرِيِّ :

فِلْتْ لْخِرْ

فِرْتْ لْخِرْ

يَلْقَى عنَّاقَ الْأَرْضِ : نَـ يِفْ لْهَيْشْفْ نْـ فِلْتْ لْخِرْ

يَا مَلِكَ الْوُحُوشِ أَبْعِدِ الْوُحُوشَ عَنَّا : نَرْوَحْ نَـ فِرْتْ لْخِرْ حَدَّدْ لْقُمْ-نْمْ فِلْ-نَنَغْ

ⵅⵙⵏⵜ ⵏⵅⴹⵓ

ⵅⵙⵓⵜ ⵏⵅⴹⵓ

ⴰ ⵢⵙⵅ ⵏⴱⴰⵢⵛⵙⵅ ⵏ ⵅⵙⵏⵜ ⵏⵅⴹⵓ

ⴰⵓⵍⴰⵣ ⴰ ⵅⵙⵓⵜ ⵏⵅⴹⵓ ⵣⴰⵃⵃⵙⵞ ⵏⵣⵙⵛ-ⵍⵍⵙⵛ ⵅⵙⵏⵏ-ⴰⵍⴰⵢⵅⵙⵏⵜ ⵏⵅⴹⵓ

M

MAACH (terme général, tout ce qui est à base de semoule, qu'on consomme quotidiennement, farci avec "xliɛ", …)

[ṢḤ] ar., lemɛaš (ann. : ll). v. "Couscous", "Beignet", "Maarek", "Crêpe".

→ **Ils mangeaient toutes sortes de pâtes :** [ṢḤ] Tuɣa-ṯen ṭeṭṭen lemɛac.

→ **Le "maach" englobe par exemple les maarek, les crèpes traditionnelles :** [ṢḤ] Lemɛeš-ayini maṯalan lemɛerek aḇayrir.

؟ :

لْمْعَشْ

كَانُوا يَأْكُلُونَ جَمِيعَ أَنْوَاعَ الْعَجَائِنِ : تُغَ-ثْنْ خْخْنْ لْمْعَشْ

لْمْعَاشْ يَعُمُّ مَثَلًا لْمْعَارْكْ وَالْفَطَائِرَ التَّقْلِيدِيَّةَ : لْمْعَشْ-نَنِنِ مَثَلَنْ لْمْعْرْكْ نَفَغْرِرْ

ⵏⵙⵛⴰⵛ

ⵜⵙⵢⴰ-ⵅⵙⵏ ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵏ ⵏⵙⵛⴰⵛ

ⵏⵙⵛⵙⵛ-ⴰⵢⵣⵏⵣ ⵛⴰⵅⴰⵏⴰⵏ ⵏⵙⵛⵙⵓⵙⵣ ⴰⵄⴰⵢⵓⵣⵓ

MAAREK (grande feuille de pâte à base de semoule, enduite d'huile ou de beurre qu'on plit sur elle-même pour obtenir un carré qu'on fait cuire sur un support chaud juqu'à obtenir une couleur dorée)

• [MR] ar., lemɛarek (ann. : ll). v. "Plat", "Maach".

• [ǦƐ] f., ṯamsammenṯ | f., pl., ṯimsamnin

• [XF] m., msemman

→ **Elles préparent des maarek :** [MR] Ṣanɛent lemɛarek.

→ **Des maarek farcis à la viande séchée :** [ṢḤ] Lemɛarek s lexliɛ.

؟ :

لْمْعَرْكْ

تَمْسَمْنْتْ | تِمْسَمْنِنْ

مْسْمَّنْ

يُهَيِّنْنَ لْمْعَرْكْ : صْنْعْنْتْ لْمْعَرْكْ

مْعَارْكْ مَحْشُوَةٌ بِالْقِدِّيدِ : لْمْعَرْكْ سْـ لْخْلِعْ

ⵍⵎⵄⵔⴰⵓⵎⵣ

ⵅⴰⵄⵙⴰⵄⵄⵎⵅ | ⵅⵉⵄⵙⴰⵄⵏⵉⵍ

ⵄⵙⵎⵄⵄⴰⵍ

ⵙⴰⵍⵔⵎⵜ ⵍⵎⵄⵔⴰⵓⵎⵣ

ⵎⵄⵔⴰⵓⵎⵣ ⵙ ⵍⵎⵅⵍⵉⵔ

MÂCHÉ

v. “Ruminer”, “Bol alimentaire”.

MÂCHEMENT

m., ufuẓ

مَضْغٌ : نُفُزْ

ⵉⵅⵎⵣ

MÂCHER

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] ffeẓ, hab.

• [ṢḤ], [MƐ] ṭeffeẓ

• [ṢR] teffeẓ

• [ṢR] ar., mdeɣ, hab. meddeɣ

→ **Les enfants mâchent des noix :** Iḥzawen ṭeffẓen ajujen.

→ **Il mâche :** Imdeɣ.

مَضَغَ :

فُزْ عَادَةً ؛

خْفُزْ

نْفُزْ

مْدْغْ عَادَةً ؛ مْدُّغْ

يَمْضَغُونَ الْأَطْفَالُ جَوْزًا : يَحْزَوْنْ خْفُزْنْ نْفُزْنْ

يَمْضَغُ : يَمْدْغْ

ⵅⵅⵣ :

ⵜⵙⵅⵅⵣ

ⵜⵅⵅⵣ

ⵄⵏⵣⵢ : ⵄⵣⵏⵏⵣⵢ

ⵉⵇⵕⴰⵡⵣⵍ ⵜⵙⵅⵅⵕⵣⵍ ⴰⵏⵏⵍ

ⵉⵄⵏⵣⵢ

MÂCHOIRE

• [ṢḤ], [ṢR], [ŠN] m., aɣesmar (ann. : u) | m., pl., iɣesmaren. v. “Joue”.

• [MƐ] lɣesmar

فَكٌّ :

ئَغْسْمَرْ | يِغْسْمَرْنْ

لْغْسْمَرْ

ⴰⵖⵙⵙⴰⵄⴰⵙ | ⵉⵖⵙⵙⴰⵄⴰⵙⵍ

ⵍⵖⵙⵙⴰⵄⴰⵙ

MAÇON

ar., m., abennay (ann. : u) | m., pl., ibennayen

بَنَّاءٌ : نَبْنَّيْ | يِبْنَّيْنْ

ⴰⴱⵙⵍⴰⵉ | ⵉⴱⵙⵍⴰⵉⵍ

MADAME

• [ṢḤ] a lalla

• [ṢḤ] a tameṭṭut

• [ṢR] a lall

• [ṢR] a {ṯa}hameṭṭuṯ

سَيِّدَةٌ ، سَيِّدَتِي :

نَـ لَلّْ

نَـ تَمْطُّتْ

نَـ لَلّْ

نَـ هَمْطُّتْ

ⵓ ⵍⵓⵍⵍⵓ

ⵓ ⵜⵓⵎⵎⵎⵜ

ⵓ ⵍⵓⵍⵍ

ⵓ ⵏⵓⵎⵎⵎⵜ

MADEMOISELLE

[ṢḤ] a taḥzawt. v. “Enfant”, “Fille”.

آنِسَةٌ : نَـ تَحْزَوْتْ

ⵓ ⵜⵓⴽⴾⵓⵅⵜ

MAGASIN, ÉPICERIE

[ṢḤ], [MR] f., taḥanuṭ (ann. : tḥa) | f., pl., tiḥuna (ann. : te)

• [ṢḤ] f., taḥanut

→ **J’ouvrirai le magasin demain :** A fesyeɣ taḥanuṭ azekka.

مَحَلٌّ تِجَارِيّ :

تَحَنُثْ | تِحُنَ

تَحَنُتْ

سَأَفْتَحُ الدُّكَّانَ غَدًا : نَـ فْسْيْغْ تَحَنُثْ نَزْكَّ

ⵜⵓⴽⵓⵏⵜⵙ | ⵜⴹⴽⵏⵓ

ⵜⵓⴽⵓⵏⵜ

ⵓ ⵂⵙⵙⵙⵢ ⵜⵓⵅⵓⴽⵓⵏⵜⵙ ⵓⴾⵙⵙⵓ

MAI

• [ṢḤ] m., ayyur n mayyu. v. “Calendrier atlassien”.

• [XF] m., mayyu

مَايُو :

نَيُّرْ نْـ مَيُّ

مَيُّ

ⵓⵔⵔⵓⵙ | ⵍⵓⵔⵔⵓ

ⵍⵓⵔⵔⵓ

MAIGRE, MINCE

• [MƐ] iḍɛaf

• [MƐ] m., imhiḏer | m., pl. imhiḏren, f., ṯimhiḏerṯ | f., pl., ṯimhiḏrin

نَحِيلٌ ، نَحِيفٌ :

يَضْعَفْ

يَمْهِذْرْ | يَمْهِذْرْنْ ، تِمْهِذْرْتْ | تِمْهِذْرِنْ

ⴹⴻⵃⵓⵂ

ⴹⵍⵙⴹⴹⵓⵙ | ⴹⵍⵙⴹⴹⵙⵏ, ⵅⴹⵍⵙⴹⴹⵓⵅ | ⵅⴹⵍⵙⴹⴹⵙⵏ

MAILLET (marteau de bois à deux têtes)

[ṢḤ], [MƐ] m., azduḏ (ann. : wu). v. “Pilon”.

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., sin wazduden

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., sin izduḏen

مِدَقٌّ : نَزْدُدْ

سِنْ وَزْدُدْنْ

سِنْ يَزْدُدْنْ

ⵓⴾⵏⵓⴹ

ⵙⴹⵍ ⵅⴰⵜⵍⴰⵏⵍ

ⵙⴹⵍ ⴹⵜⵍⴰⵎⵍ

MAIN

• [ṢḤ], [MR] m., afus (ann. : u) | m., pl., ifassen

• [ṢR], [ŠN] m., {a}fus (ann. : u) | m., pl., ifassen

• [MR] m., ayfus | m., pl., ifas

• [MƐ] {a}fus

→ **Les mains des gens :** [ṢḤ] Ifassen medden.

→ **Nos mains :**

• [ṢḤ], [MƐ] Ifassen-nna.

• [ṢḤ], [MƐ] Ifassen-nnaɣ.

→ **Vos mains** m. **:** [ṢḤ], [MƐ] Ifassen-nnwen.

→ **Vos mains** f. **:** [ṢḤ], [MƐ] Ifassen-nḵemmeṯ.

→ **Sous ma main :** [MƐ] Ddu fus-inu.

→ **La main dans la main :** [MR] Afus g fus.

→ **Les mains des femmes des Ih Ṣaleḥ :** [ṢḤ] Ifasen lxaleṯ Yih Ṣaleḥ.

→ **Il travaille de ses propres mains :** [ṢḤ] Ixeddem s ufus-nsen.

يَدٌ :

نَفُسْ | يِفَسَّنْ

فُسْ | يِفَسَّنْ

نَيْفُسْ | يِفَسْ

فُسْ

أَيْدِي النَّاسِ : يِفَسْنْ مَدَّنْ

أَيْدِينَا :

يِفَسَّنْ-نَّ

يِفَسَّنْ-نَّغْ

أَيْدِيَكُمْ : يِفَسَّنْ-نْوْنْ

أَيْدِيَكُنَّ : يِفَسَّنْ-نْكَمَّتْ

تَحَتَ يَدِي : دُّ فُسْ-يِنُ

الْيَدُ فِي الْيَدِ : نَفُسْ قْـ فُسْ

أَيْدِي نِسَاءِ آيْتْ صَالْحْ : يِفَسْنْ لْخَلْتْ يِهْ صَلْحْ

يَعْمَلُ بِيَدَيْهِ : يِخْدَّمْ سْـ نُفُسْ-نْسْنْ

ⴰⵃⵙⵙ | ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ

ⵃⵙⵙ | ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ

ⴰⵣⵃⵙⵙ | ⴹⵃⴰⵙ

ⵃⵙⵙ

ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ ⵇⵍⵍⵍ

ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ-ⵍⵍⴰ

ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ-ⵍⵍⴰⵢ

ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ-ⵍⵍⵍⵍ

ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ-ⵍⵇⵍⵇⵇⵅ

ⵍⵍⵙ ⵃⵙⵙ-ⴹⵍⵙ

ⴰⵃⵙⵙ ⵅ ⵃⵙⵙ

ⴹⵃⴰⵙⵙⵍ ⵎⵅⴰⵎⵍⵅ ⵢⴹⵏ ⵁⴰⵎⵍⵄ

ⴹⵅⵍⵍⵍⵇ ⵙ ⵙⵃⵙⵙ-ⵍⵙⵍ

MAINTENANT, ACTUELLEMENT

• [MR], [ŠN] imira

• [ŠN] imir

• [ṢḤ], [ṢR] awqa

• [ṢḤ] aqq^{w}a

• [ṢḤ], [MR] laba. v. “Jusqu’à maintenant”, “Maintenant”.

• [MR] llaba

• [MR] laba

• [MR] labah

• [ṢR] imar-u

→ **Maintenant, c’est finit ! :**

• [MR] Laba ulaš !

• [MR] Labah xlaṣ !

الْآنَ :

يُمِرَ

يُمِرْ

نَوْقَ

نَقُّوَ

لَبَ

لَّبَ

لَبَ

لَبَهْ

يُمَرْ-ـُـ

الْآنَ كُلُّ شَيْءٍ قَدِ انْتَهَى :

لَبَ نُلَشْ !

لَبَهْ خْلَصْ !

ⵉⵍⵉⵓ

ⵉⵍⵉⵓ

ⵓⵍⵣⵓ

ⵓⵣⵣⵓ

ⵍⵓⵙⵓ

ⵍⵍⵓⵙⵓ

ⵍⵓⵙⵓ

ⵓⵙⵓⴼ

ⵉⵍⵓⵓⴰ

ⵍⵓⵙⵓ ⴰⵍⵓⴳ

ⵓⵙⵓⴼ ⵜⵍⵓⴰ

MAINTENIR

v. “Saisir”.

MAINTIEN, SAISIE, PRISE

[ṢḤ] m., uḍuf. v. “Tenir”.

قَبْضٌ : نُضُبْ

ⴰⵏⴰⵃ

MAIS, BIEN QUE

[ṢḤ] lasmaḥ

مَعَ أَنَّ : لَسْمَحْ

→ **Mon petit-fils ressemble à sa mère bien qu’il soit plus petit de taille :** [ṢḤ] Mmi-s n memmi yečebba ar yemma-s lasmaḥ ḏ aḡezlan.

حَفِيدِي يُشْبِهُ وَالِدَتُهُ مَعَ أَنَّهُ أَصْغَرُ حَجْمًا : مِّ-سْ نْـ مْمِّ يْچَّبَّ نَّرْ يْمَّ-سْ لَسْمَحْ ذْ نْقْزْلَنْ

ⵎⵓⴰⵏⵓⵅ

ⵏⵏⵉ-ⴰ ⵏ ⵏⴰⵏⵏⵉ ⵜⴰⴳⴰⴰⵏⵓ ⵓⵔ ⵜⴰⵏⵓ-ⴰ ⵎⵓⴰⵏⵓⵅ ⵔ ⵓⵅⴰⵜⵎⵓⵏ

MAÏS (lat. zea mays, fam. poaceæ, plante céréalière)

[ṢḤ], [MR] ar., coll., dra (ann. : dd). v. “Épi de maïs”, “Tige de maïs”, “Céréale”.

• [MS] ar., coll., ḏra

ذُرَةٌ ، نَبْتَةٌ ، حُبُوبٌ :

دْرَ

ذْرَ

ⵃⵓⵓ

ⵔⵓⵓ

MAISON (en pierres, reliées avec de la terre, surmontée d’une terrasse)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯazeqqa (ann. : ž) | f., pl., ṯizeɣwa

• [ṢḤ] f., ṯazeqqa | f., pl., ṯizeqqwin

• [MR] f., pl., tizeɣwin

• [ṢR] m., {ṯ}azeqqa | m., pl., {ṯ}izeɣwin

• [ŠN] {ta}hazeqqa. v. “Chambre”.

• [MR], [MS], [FX] f., pl., tizeɣawin (ann. : ti)

• ar., pl., xiyem

→ **Une maison en pierres et en terre :** [ṢḤ] Axxam wuẓru uwaḵal.

→ **La maison d’antan donnait un goût particulier :** [ṢḤ] Axxam n ziḵ lḇenneṯ ṭaḥellaqṯ.

بَيْتُ ، مَصْنُوع بِلْحَجَرِ والتُّرَابِ لَهَا سَطْحٌ :

تَزْقَّ | تِزْغَوَ

تَزْقَّ | تِزْقُّونْ

تِزْغْونْ

تَزْقَّ | ئِزْغْونْ

هَزْقَّ

تِزْغْونْ

خِيْمْ

بَيْتٌ مَصْنُوعٌ مِنَ الْحَجَرِ وَالطِّينِ : نَخَّمْ وُزْرُ نُوَكَلْ

كَانَ لِلْبَيْتِ الْقَدِيمِ ذَوْقًا رَفِيعًا : نَخَّمْ نْـ زِكْ لْفِتْثْ تَحْلَقْتْ

ⵅⴰⵣⵙⵎⵎⴰ | ⵅⴹⵣⵙⵢⵍⴰ

ⵅⴰⵣⵙⵎⵎⴰ | ⵅⴹⵣⵙⵎⵎⵍⴹⵏ

ⵜⴹⵣⵙⵢⵍⴹⵏ

ⴰⵣⵙⵎⵎⴰ | ⴹⵣⵙⵢⵍⴹⵏ

ⵙⴰⵣⵙⵎⵎⴰ

ⵜⴹⵣⵙⵢⴰⵍⴹⵏ

ⵅⴹⵣⵙⵎ

ⴰⵅⵅⴰⵎ ⵍⵓⵣⵓ ⵓⵍⴰⵎⴰⵏ

ⴰ ⵅⵅⴰⵎ ⵏ ⵣⴹⵎ ⵏⴰⵓⵏⵓⵅ ⵜⵙⴰⴼⵏⴰⵎⵅ

MAISON (en pisé)

• [ṢḤ] m., axxam n ḇudru

• [MZ] ar., ṭṭabya

• [ŠN] ar., sing., ṭabiṯ

→ **La maison en pisé peut rester en état plus ou moins une vingtaine d’années :** [ṢḤ] Axxam uwuḏru illa win iseṭṭaf balak xmesṭaš ɛešrin sna.

مَنْزِلٌ ، بِتُرْبَةٍ مَدْكُوكَةٍ :

نَخَّمْ نْـ فِدْرُ

طَّبْيَ

طَبِثْ

يُمْكِنُ لِلْبَيْتِ الْمَصْنُوعِ مِنَ الطِّينِ أَنْ يَبْقَى فِي حَالِهِ عِشْرِينَ عَامًا تَقْرِيبًا : نَخَّمْ نُودْرُ نِلْ وِنْ نِسْطَفْ بَلَكْ خْمْسْطَشْ عْشْرِنْ سْنَ

ⴰⵅⵅⴰⵎ ⵏ ⵓⵍⵓ

ⵜⵜⴰⵙⴰ

ⵜⴰⵙⵅ

ⴰⵅⵅⴰⵎ ⵓⵍⵓⵎⴰ ⵓⵍⵏ ⵅⵙⵓⵜⵜⴰⵛ ⵙⴰⵏⴰⵣ ⵅⵎⵓⵙⵜⴰⵛ ⵛⵓⵅⵏ ⵙⵏⴰ

MAISON, HABITAT

• [ṢḤ] zdduɣ. v. “Vivre”.

• [ṢR] amezḏiɣ, dim., sing., ṯamezḏiɣṯ

• [ŠN] {ṯa}hamezḏiɣṯ

• [ŠN] m., azeddeɣ | m., pl., izeddaɣ

• [MS] f., tazeddixt | f., pl., tizeddaq

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [ṢR] m., axxam (ann. : we, wu) | m., pl., ixxamen, dim., sing., taxxamt (ann. : te) | dim., pl. tixxamin

• [ṢḤ] m., axxam (ann. : uwu)

→ **Nous avons des maisons dans la montagne :** [ṢḤ] Ɣer-na ixxamen ḏeḡ uḏrar.

→ **Une maison faites de pierres et de terre :** [ṢḤ] Axxam iẓerwan g waḵal.

بَيْتٌ ، مَنْزِلٌ ، مَسْكَنٌ :

زْدُّغْ

نَمْزْذِغْ | ثَمْزْذِغْثْ

هَمْزْذِغْثْ

نَزْدُّغْ | نِزْدَّغْ

تَزْدِّخْثْ | تِزْدَّقْ

نَخَّمْ | نِخَّمْنْ ، تَخَّمْتْ | تِخَّمِنْ

نَخَّمْ

لَدَيْنَا بُيُوتٌ فِي الْجَبَلِ : غْرْ-نَ نِخَّمْنْ ذْ نُذْرَرْ

بَيْتٌ مَصْنُوعٌ مِنَ الْحَجَرِي وَالتُّرَابِ : نَخَّمْ نِزْرْوَنْ قْـ وَكَلْ

ⵣⴰⴰⵢ

ⴰⵎⵙⵣⴹⵉⵢⴰⵎⵙⵣⵉⵢⵣ

ⵜⴰⵎⵙⵣⵉⵢ

ⴰⵣⵙⴰⴰⵙⵢ | ⵉⵣⵙⴰⴰⴰⵢ

ⵜⴰⵣⵙⴰⴰⵉⵣⵜ | ⵜⵉⵣⵙⴰⴰⴰⵣ

ⴰⵣⵣⴰⵎ | ⵉⵣⵣⴰⵎⵙⵍ, ⵜⴰⵣⵣⴰⵎⵜ | ⵜⵉⵣⵣⴰⵎⵉⵍ

ⴰⵣⵣⴰⵎ

ⵢⵙⵓ-ⵍⴰ ⵉⵣⵣⴰⵎⵙⵍ ⴹⵙⵣ ⵙⴹⵓⴰⵓ

ⴰⵣⵣⴰⵎ ⵉⵣⵙⵙⵓⵍⴰⵍ ⵣ ⵍⴰⵣⴰⵍ

MAISON VÉGÉTALE, CHAUMIÈRE (en matériaux végétaux, recouverte d'"iḏels")

[ṢḤ], [MZ] m., aḥanu (ann. : u) | m., pl., iḥuna. v. "Cabane", "Diss".

→ **Une maison recouverte de diss :** Yiǧen uḥanu yiḏels.

→ **La maison en matériaux végétaux dispose d'un toit en diss :** [ṢḤ] Axxam uḥanu sqaf ṣenɛen ıḏels.

→ **Je me souviens de la maison en matériaux végétaux, elles se font avec des roseaux :** [ṢḤ] Šfiɣ-d f uxxam uḥanu txeddmenṭ s uɣanim.

→ **Nous fabriquerons une maison en matériaux végétaux :** [ṢḤ] A neṣnaɛ aḥanu.

→ **Ils construisent la maison en matériaux végétaux avec des roseaux :** [ṢḤ] Axxam uḥanu xeddmen-ṭ s uɣanim.

→ **Une maison en matériaux végétaux :** [ṢḤ] Yiwen uḥanu.

→ **Je me souviens d'une maison en matériaux végétaux que nous avions, nous l'avions fabriqué de cette manière :** [ṢḤ] Šfiɣ f yiwen uḥanu ɣer-na nexdem hamma.

→ **Nous construisons la maison végétale de cette manière :** [ṢḤ] Nexdem aḥanu wamma.

بَيْتٌ ، مَصْنُوعٌ مِنْ الْمَوَادِ النَّبَاتِيَّةِ ، مَسْقُوفٌ بِالدِّيسِ : نَخَنْ | نِخُنَ

بَيْتٌ وَاحِدٌ مَسْقُوفٌ بِالدِّيسِ : يِجْنْ نُخَنُ يِذْلْسْ

الْبَيْتُ الْمَصْنُوعُ مِنْ الْمَوَادِ النَّبَاتِيَّةِ لَهُ سَقْفٌ مِنْ دِيسٍ : نَخَّمْ نُخَنُ سْقَفْ صْنْعْنْ يِذْلْسْ

أَتَذَكَّرُ فِي اسْتِعْمَالِ الْقَصَبِ عِنْدَ بِنَاءِ الْبَيْتِ النَّبَاتِيِّ : شْبِغْ-دْ فْـ نُخَّمْ نُخَنُ تَخْدَّمْنْخْ سْـ نُغَنِمْ

سَنَبْنُونُ بَيْتًا مَصْنُوعًا مِنْ مَوَادٍ نَبَاتِيَّةٍ : نَـ نْصْنَعْ نَخَنُ

يَبْنُونَ الْبَيْتَ المَصْنُوعَ مِنْ الْمَوَادِ النَّبَاتِيَّةِ بِالْقَصَبِ : نَخَّمْ نُخَنُ خْدَّمْنْ-خْ سْـ نُغَنِمْ

بَيْتٌ وَاحِدٌ مَصْنُوعٌ مِنْ مَوَادٍ نَبَاتِيَّةٍ : يِوْنْ نُخَنُ

أَتَذَكَّرُ بَيْتَنَا الْمَصْنُوعُ مِنْ مَوَادٍ نَبَاتِيَّةٍ يَبْنِيهُ بِهَذِهِ الطَّرِيقَةِ : شْبِغْ فْ يِوْنْ نُخَنُ غْرْ-نْ نْخْدَمْ هَمَّ

نَبْنِي بَيْتًا مِنْ مَوَادٍ نَبَاتِيَّةٍ بِهَذَهِ الطَّرِيقَةِ : نْخْدَمْ نَخَنْ وَمَّ

ⴰⵎⴰⵏ | ⵉⵎⵏⴰ

ⵖⵉⵅⵏ ⵏⵎⴰⵏ ⵖⵉⵜⵏⵍⴰ

ⴰⵅⵅⴰⵛ ⵏⵎⴰⵏ ⴱⵣⴰⵀ ⵙⵏⵃⵏ ⵉⵜⵏⵍⴰ

ⵛⵀⵉⵢ-ⵍ ⵀ ⵏⵅⵅⴰⵛ ⵏⵎⴰⵏ ⵜⵅⵏⵍⵍⵛⵏⵜⴱ ⴱ ⵏⵢⴰⵏⵉⵛ

ⴰ ⵏⵏⵙⵏⴰⵃ ⴰⵎⴰⵏ

ⴰⵅⵅⴰⵛ ⵏⵎⴰⵏ ⵅⵏⵍⵍⵛⵏ-ⵜⴱ ⴱ ⵏⵢⴰⵏⵉⵛ

ⵖⵉⵍⵏ ⵏⵎⴰⵏ

ⵛⵀⵉⵢ ⵀ ⵖⵉⵍⵏ ⵏⵎⴰⵏ ⵢⵏⵓ-ⵏⴰ ⵏⵅⵍⵏⵛ ⵙⴰⵛⵛⴰ

ⵏⵅⵍⵏⵛ ⴰⵎⴰⵏ ⵍⴰⵛⵛⴰ

MAISONNETTE

v. dim. “Maison”

MAÎTRE (de qqch)

v. “Propriétaire”.

MAJEUR (doigt)

• [MƐ] m., aḍaḍ alammas

• [ṢR] m., aḍaḍ aqerḏal

إِصْبَعٌ وُسْطَى :

نَضَضْ نَلَمَّسْ

نَضَضْ نَقْرْذَلْ

ⴰⵉⴰⵉ ⴰⵍⴰⵛⵛⴰⴱ

ⴰⵉⴰⵉ ⴰⵣⵓⵓⴱⵍ

MAL

[ṢḤ] ar., sing., ššeṛ

→ **Je lui ai fait du bien il m’a rendu le mal :** [ṢḤ] Ǧǧiɣ ḏi-s lxir nettan irra-yi-ṯ s ššeṛ.

→ **Il n’y a pas de mal :** [ṢḤ] Labes.

شَرٌّ : شَّرْ

فَعَلْتُ لَهُ خَيْرًا فَرَدَّهُ لِي شَرًّا : جِّغْ ذِ-سْ لْخِرْ نْتَّنْ ئِرَّ-يِ-ثْ سْـ شَّرْ

لَابَأْسْ : لَبْسْ

ⵛⵛⵓⵇ

ⵅⵅⵉⵢ ⵜⵉ-ⴱ ⵍⵅⵉⵓ ⵏⵓⵜⵜⴰⵍ ⵉⵓⵓⴰ-ⵖⵉ-ⵅ ⴱ ⵛⵛⵓⵇ

ⵍⴰⴱⵓⴱ

MALADE

[ṢḤ] m. amaḍun (ann. : u). v. “Malade Être”, “Maladie”.

→ **J’étais malade et j’ai guéri :** [ṢḤ] Nekkin tuɣ-ay helka ḥliɣ.

→ **Je visiterai une personne malade :** [ṢḤ] A ṭulla f yeǧ umaḍun.

مَرِيضٌ : نَمَضُنْ

كُنْتُ مَرِيضًا لَقَدْ شَفَيْتُ تَمَامًا : نْكِّنْ تُغَ-يْ هْلْكَ حْلِغْ

سَأَزُورُ مَرِيضًا : نَـ طُلَّ فِـ يْجْ نُمَضُنْ

ⴰⵛⴰⵉⵏ

ⵏⵇⵇⵉⵏ ⵜⵓⵢ-ⴰⵖ ⴱⵓⵍⵇⴰ ⵅⵍⵉⵢ

ⴰ ⵉⵓⵍⵍⴰ ⵀ ⵖⵓⵅ ⵓⵛⴰⵉⵏ

MALADE ÊTRE, NUIRE

• [ṢḤ], [MR] ar., hlek. v. “Maladie”, “Malade”.

• [ṢḤ], [MƐ] ar., hleḵ

→ **Je suis malade :**

• [ṢḤ], [MƐ] Aql-iya helḵaɣ.

• [MR] Helkaɣ.

→ **Il est malade :** [ṢḤ] Yehleḵ.

→ **Elle n’est pas malade :** U ṯe-hlikeḍ k̲.

→ **Ma tête me fait mal :** [ṢḤ], [MR] Ixf-inu ihelk-i.

→ **Le tabac lui nuit :** [ṢḤ] ar., Ihelk̲i dduxan.

→ **Que le Seigneur les guérisse s’Il lui plaît car ils ont veillis et sont malades, homme ou femme :** [ṢḤ] Ṛebb a n-yešfu nšallah axaṭer gɛamran helkan arḡaz ṭameṭṭuṯ.

كَانَ مَرِيضًا ، هَلَكَ ، ضَرَّ : هْلْكْ

أَنَا مَرِيضٌ :

نَقْلْ-يِـيَ هْلْكَغْ

هْلْكَغْ

هُوَ مَرِيضٌ : يْهْلْكْ

لَيْسَتْ مَرِيضَة : نُـ تْهْلِكْضْ كْ

رَأْسِي يُؤْلِمُنِي : يَخْبْ-يِنْ يِهْلْكْ-يِـ

يَضُرُّهُ الدُّخَّانَ : يِهْلْكِ دُّخَنْ

لِيَشْفِيَ الرَّبُّ الرِّجَلَ وَالنِّسَاءَ كَبَرُوا وَمَرِضُوا : رْبُّ نْ-يْشْبُ نْشَلّهْ نَخَطْرْ قْعَمْرَنْ هْلْكَنْ نَزْ خَمْطّثْ

ⵎⵍⵓⵣ

ⵎⵍⵓⵣ

ⴰⵣⵍ-ⵉⵔⴰ ⵎⵍⵓⵣⴰⵢ

ⵎⵍⵓⵣⴰⵢ

ⵎⵍⵓⵣ

ⵓ ⵅⵓⵎⵍⵉⵣⵓⵉ ⵣ

ⵉⵅⵄ-ⵉⵏ ⵉⵎⵓⵍⵣ-ⵉ

ⵉⵎⵓⵍⵣⵉ ⵃⵃⵓⵅⴰⵏ

ⵇⵓⵙⵙⴰ ⵏ-ⵔⵓⵇⵄⵓ ⵏⵇⴰⵍⵍⴰⵎ ⴰⵅⴰⵉⵓ ⵅⵄⴰⵀⴰⵏ ⵎⵍⵓⵣⴰⵏ ⴰⵙⵅⴰⵅ ⵜⵙⴰⵀⵓⵉⵉⵓⵅ

MALADIE

[ṢḤ] ar., sing., lehlak̲. v. “Malade Être”, “Malade”.

→ **La maladie dite “bu šḥiḍ” n’existe plus aujourd’hui :** [MR] {A}Bu šḥiḍ-aya ulaš llabah.

→ Noms d’anciennes maladies :

• [MR] m., {a}bu šḥiḍ (choléra)

• [ǦƐ] f., tabušḥiṭ (choléra)

• [MR] ar., m., sell (tuberculose)

• [MR] f., baqleṯ

• [ǦƐ] f., ttarket (maladie intestinale)

• [ǦƐ] f., tazerzayt (variole)

مَرَضٌ :

لْهْلَاكْ

الْمَرَضُ الْمُسَمَّى بِبُو شْحِيضْ لَمْ يَعُدْ مَوْجُودًا الْيَوْمَ : بُـ شْحِضْ-يِـيَ نْلَشْ لَبَهْ

أَسْمَاءُ بَعْض أَمْرَاض قَدِيمَة :

بُـ شْحِضْ

تَبْشْحِطْ

سْلْ

بَقْلْثْ

تَّرْكْثْ

تَزْرْزَيْثْ

ⵏⵓⵎⵏⴰⵣ

ⵙⵓ ⵇⴷⵉⵄⵍ-ⴰⵔⴰ ⵓⵏⴰⵇ ⵏⵏⴰⵙⴰⵎ

ⵙⵓ ⵇⴷⵉⵄⵍ

ⵜⴰⵙⵓⵇⴷⵉⵄⵍ

ⵙⵓⵏⵏ

ⵙⴰⵍⵏⵓⵅ

ⵜⵜⴰⵙⵍⵓⵜ

ⵜⴰⵅⵓⵙⵅⴰⵔⵜ

MALADIE DU LIÈVRE

• [ṢḤ] f., ṯazerzayṯ

• [ṢḤ] f., tazura

مَرَضُ الْأَرْنَبِ :

تَزْرْزَيْثْ

تَزُرَ

ⵅⴰⵜⵓⴰⵛⵅ

ⵜⴰⵜⵓⴰ

MALADIE DE LA POULE

• [ṢR] berbittu

• [ṢR] buzeyiṭṭa

مَرَضُ الدَّجَاجَةِ :

بْرْبِتُّ

بُزْيِطَّ

ⵙⵓⴰⵙⵜⵜⵓ

ⵙⵓⵜⵓⵛⵛⴰ

MALADROIT

v. “Naïf”.

MÂLE

• [ṢḤ] m., akṯem

• [ṢḤ], [MƐ] m., awṯem (ann. : wu) | m., pl., iwṯman. v. “Homme”, “Femelle”.

ذَكَرٌ :

نَكْثْمْ

نَوْثْمْ | نِوْثْمَنْ

ⴰⵕⵅⵓⵎ

ⴰⵍⵅⵓⵎ | ⵏⵍⵅⵎⴰⵏ

MALLÉABLE

v. “Doux”.

MAMAN

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] yemma | pl., tiyemmatin (ann. : ty)

• [XF] yyuma

• [ṢḤ] f., tamɣart yemma

• [ŠN] yemma

• [ṢR] ḥenna

أُمٌّ ، أُمِّي :

يْمَّ | تِيْمَّتِنْ

يُّمَ

تَمْغَرْتْ يْمَّ

يْمَّ

حْنَّ

ⵙⵓⵎⵎⴰ | ⵜⵏⵙⵓⵎⵎⴰⵜⵏⵏ

ⵙⵙⵓⵎⴰ

ⵜⴰⵎⵢⴰⵙⵜ ⵙⵓⵎⵎⴰ

ⵙⵓⵎⵎⴰ

ⵏⵓⵏⵏⴰ

MAMELLE

v. “Sein”.

MAMELON

v. “Sein”.

MANCHERON (du soc)

• [ṢḤ] m., afus ukerraz. v. “Soc”, “Araire”, “Age”, “Charrue”.

• [MR] ar., f., ṯaxizrant

مَمْسَكُ ، مِقْبَضُ شَفْرَةُ الْمِحْرَاثِ :

نَفُسْ نُكْرَّزْ

ثَخِزْرَنْثْ

ⴰⵃⵓⵙ ⵓⵕⵓⵙⵙⴰⵅ

ⵅⴰⵅⵏⵅⵙⴰⵜ

MANCHOT (individu privé de sa main ou son bras)

→ **Il est estropié du bras :** [ṢḤ] Igzem iɣil-nnes.

أَقْطَعٌ ، مَقْطُوعُ الْيَدِ أَوِ الذِّرَاعِ **:**

نِقْزْمْ نِغِلْ-نْسْ

ⵉⵣⵣⵙⵎ ⵉⵖⵉⵍ-ⵏⵙⵙ

MANETTE DU MOULIN À GRAINS, PIQUE (ext.)

• [ṢḤ] m., ajij | m., pl., ijijen. v. “Moulin à grains”.

• [MƐ] m., ajij | m., pl., ijajen

• [MR] m., ašṭaṭ

• [MR] m., ašḍaḍ

• [MS], [XF] m., {a}šṭaṭ

• [MS], [XF] m., {a}šḍaḍ

مِقْبَضُ الطَّاحُونَةِ :

نَزْزْ | نِزْزْنْ

نَزْزْ | نِزْزْنْ

نَشْطَطْ

نَشْضَضْ

شْطَطْ

شْضَضْ

ⴰⵏⵉⵏ | ⵉⵏⵉⵏⵙ

ⴰⵏⵉⵏ | ⵉⵏⴰⵏⵙ

ⴰⵛⵉⴰⵉ

ⴰⵛⵉⴰⵉ

ⵛⵉⴰⵉ

ⵛⵉⴰⵉ

MANGÉ ÊTRE

[MR] mečč

كَانَ مَأْكُولًا : مْچُّ

ⵎⵚⵚ

MANGER

[ṢḤ], [MƐ], [MR] ečč, hab.

• [ṢḤ] ṭet. v. “Nourriture”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ṭeṭ

→ **Je mange :** [ṢḤ], [MƐ] Ččiɣ.

→ **Je mangeais :** [ṢḤ] Ṭuɣa-y ṭeṭeɣ.

→ **Je mangerai :** A ččeɣ.

→ **Je ne mange pas :** [XF] Ur ččiɣ

→ **Tu l’as mangé :** [ṢḤ] Ṯeččiṭ.

→ **Il mange :** [ṢḤ], [MƐ] Ičča.

→ **Ils mangent :** Ččan.

→ **C’est moi qui l’ai mangé :** [ṢḤ] Nekk aṯ-iččan.

→ **Mange le pain que je t’ai donné ! :** [MƐ] Ečč aɣrum i k-kfiɣ !

→ **Qui ne mange pas ?** : [ṢḤ] Waɣa u iṯeṭen k ?

→ **Qu’est-ce qu’ils mangeaient ? :** Maṭṭin ṭuɣa ṭeṭen.

أَكَلَ : نْچُّ. عَادَةً ؛

خْتْ

خْخْ

آكُلُ : چِّغْ

يَأْكُلُ : ئِچَّ

يَأْكُلُونَ : چَّنْ

أَكَلْتَهُ : ثْچِّخْ

كُنْتُ آكُلُ : خْغَ-يْ خْخْغْ

سآكُلُ : نَـ چْغْ

لَمْ آكُلْ : نُرْ چِّغْ

أَنَا الَّذِي أَكَلْتُهُ : نْكْ نَثْ-ئِچَّنْ

كُلْ الْخُبْزَ الَّذِي أَعْطَيْتُهُ لَكَ : چُ نَغْرُمْ بِـ كْ-كُفِغْ

مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْكُلْ : وَغَ نُـ بِتْخُنْ كْ

مَاذَا كَانُوا يَأْكُلُونَ : مَچِّنْ خُغَ خُخُنْ

ⵙⴹⴹ :

ⵜⴰⵙⵜ

ⵜⴰⵙⵜⴰ

ⴹⴹⵉⵍ

ⵜⴰⵙⵍⴰ-ⵢ ⵜⴰⵙⵜⴰⵙⵍ

ⴰ ⴹⴹⵙⵍ

ⵙⴰ ⴹⴹⵉⵍ

ⵅⵙⴹⴹⵉⵜⴰ

ⵉⴹⴹⴰ

ⴹⴹⴰⵏ

ⵏⵙⵣⵣ ⴰⵅ-ⵉⴹⴹⴰⵏ

ⵙⴹⴹ ⴰⵍⴰⵙⵛ ⵉ ⵣ-ⵣⵃⵉⵍ

ⵍⴰⵍⴰ ⵙ ⵉⵅⵙⵜⴰⵙⵏ ⵣ

ⵛⴰⵜⴰⵜⴰⵉⵏ ⵜⴰⵙⵍⴰ ⵜⴰⵙⵜⴰⵙⵏ

MANGER ACTION DE

v. “Nourriture”.

MANGER FAIRE

sečč. v. “Manger”.

→ **Durant la révolution** [algérienne] **nous nourrissions les moudjahidines :** Nessečč lmuǧehdin ḏeg ṯuwrṯ.

آكَلَ ، أَطْعَمَ :

سْچُّ

خِلَالَ الثَّوْرَةِ [الْجَزَائِرِيَّةِ] كُنَّا نُطْعِمُ الْمُجَاهِدِينَ : نْسْچُّ لْمُجْهْدِنْ ذْقْ ثُوْرْثْ

ⴰⵙⴹⴹ

ⵏⵙⴰⴰⵙⴹⴹ ⵅⵛⵙⵣⵙⴰⵏⵉⵍ ⵅⵙⵣ ⵅⵙⵅⴰⵅ

MANIÈRE D’AGIR DES JUIFS

[MS] ar., f., tayhudit

كَيْفِيَّة تَصَرُّف الْيَهُود : تَيْهُدِتْ

ⵜⴰⵢⴷⵙⵏⵉⵜ

MANIFESTER SE

[ṢḤ] ar., ṭṭul-ed

→ **Que sa tombée** (i.e., la neige) **sur nous soit bénie s’il plaît à Allāh :** [ṢḤ] Iṭṭul-d fell-ana ḏ ambruk nšallah.

→ **Elle est tombée à Šriɛeṯ** (i.e., la neige) **:** [ṢḤ] Iṭṭul-ed g Šriɛeṯ.

ظَهَرَ :

طُّلْ-دْ

لِيَكُونَ سُقُوطَهُ مُبَارَكٌ عَلَيْنَا : نِطُّلْ-دْ فِلْ-نَنَ ذْ نَمْبْرُكْ نْشَلَّهْ

سَقَطَ بِالشُّرِيعْثْ : نِطُّلْ-دْ قُـ شْرِعْثْ

ⵄⵄⵙⵎ-ⵙⵏ

ⵉⵄⵄⵙⵎ-ⵙⵏ ⵅ ⵇⴰⵉⵃⵙⵅ

ⵉⵄⵄⵙⵎ-ⵙⵏ ⵃⵙⵎⵎ-ⴰⵍⴰ ⵅ ⴰⵛⴱⴰⵙⵣ ⵍⵇⴰⵎⴰⴷ

MANQUER DE QQCH

[ṢḤ] ar., sxeṣṣ

→ **Je manque d’argent :** [ṢḤ] Sxiṣṣeɣ iḏrimen.

→ **Il manque d’argent :** [ṢḤ] Isxiṣṣ iḏrimen.

→ **Personne ne manque de lait frais, de lait de chèvres ou de vaches :** [ṢḤ] Ulaš win ɣr-es k iɣi ulaš win ɣr-es k akeffay ɣr-es n

tɣeṭṭan ukkul ɣer-sen akeffay ya n ṭfunasin ya n tɣaṭṭen.

→ **Il y a celui qui ne possède rien :** [ṢḤ] Illa win u ɣr-es ḵ.

اِفْتَقَرَ إِلَى شَيْءٍ :

سْخْصْ

أَفْتَقِرُ إِلَى مَالٍ : سْخِصْغْ ئِذْرِمْنْ

يَفْتَقِرُ إِلَى مَالٍ : يِسْخِصْ ئِذْرِمْنْ

لَمْ يَفْتَقِرْ أَحَدٌ مِنَ احَلِيبِ طَازِجٍ أَوْ مِنْ حَلِيبِ مَاعِزٍ أَوْبَقَرٍ : ئُلْشْ وِنْ غْرْ-سْ كْ نْغ ئِلْشْ وِنْ غْرْ-سْ كْ نَكْفَّيْ غْرْ-سْ نْـ تْغْطَّنْ نَكُلْ غْرْ-سْنْ نَكْفَّيْ يَ نْـ تْغْفُنَسِنْ يَ نْـ تْغَطَّنْ

هُنَاكَ مَنْ لَا يَمْتَلِكُ شَيْئًا : ئِلَّ وِنْ نُـ غْرْ-سْ كْ

ⵓⵍⴰⵛ ⵍⵄⵍ ⵢⵓ-ⵓⵙ ⵣ ⵄⵢⵄ ⵓⵍⴰⵛ ⵍⵄⵍ ⵢⵓ-ⵓⵙ ⵣ ⴰⵣⵓⵜⵜⴰⵔ ⵢⵓ-ⵓⵙ ⵏ ⵜⵢⵓⵉⵉⴰⵍ ⵓⵣⵣⵓⵍ ⵢⵓ-ⵙⵓⵍ ⴰⵣⵓⵜⵜⴰⵔ ⵔⴰ ⵏ ⵜⵙⵓⵍⴰⵙⵄⵍ ⵔⴰ ⵏ ⵜⵢⴰⵉⵉⵓⵍ

ⵙⵅⵓⵎⵎ

ⵙⵅⵄⵎⵎⵓⵢ ⵄⵡⵓⵄⵇⵓⵍ

ⵄⵙⵅⵄⵎⵎ ⵄⵡⵓⵄⵇⵓⵍ

ⵄⵏⵏⴰ ⵍⵄⵍ ⵓ ⵢⵓ-ⵓⵙ ⵣ

MANTE RELIGIEUSE (mantis religiosa, insecte)

- [ṢḤ] f., yemma musliman
- [MS] f., ǧedda musliman
- [ǦƐ] f., ṯabuslimanṯ
- [ǦƐ] f., ṯagmarṯ n sidi ɛli

فَرَسُ النَّبِيِّ ، سرْعُوبْ أُورُوبِّيّ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

يْمَّ مُسْلِمَنْ

جْدَّ مُسْلِمَنْ

ثَبُسْلِمَنْثْ

ثَقْمَرْثْ نْـ سِدِ عْلِ

ⵅⴰⵖⵙⵙⵓⵍⵄⵍⵅ

ⵅⴰⵅⵇⴰⵅ | ⵙⵄⵍⵄ ⵛⵏⵄ

ⵅⵓⵇⵇⴰ ⵇⵙⵙⵓⵏⵄⵇⴰⵍ

ⵅⵓⵍⵍⴰ ⵇⵙⵙⵓⵏⵄⵇⴰⵍ

MAQUIS

[MS], [ṢḤ], [ḞX] m., aḥriq | m., pl., iḥerqan, [ǦƐ] dim., pl., ṯuḥriqin. v. “Brousaille”.

- [XF] f., ḥarruga
- [WZ] f., ḥriga
- [XF] f., pl., ḥargawet
- [XF] m., pl., ḥrayeg
- [XF] m., {a}ḥurig
- [XF] m., {a}ḥrig
- f., taḥrigt

أَدْغَالٌ ، أَحْرَاشٌ :

نَحْرِقْ | يِحْرْقَنْ ، تُحْرِقِنْ

حَرُّقَ

حْرِقَ

حَرْقَوْتْ

حْرَيْقَ

حُرِقْ

حْرِقْ

تَحْرِقْتْ

ⴰⵅⵓⵄⵇ | ⵄⵅⵙⵓⵇⴰⵍ, ⵅⵙⵅⵓⵄⵇⵄⵍ

ⵅⴰⵓⵓⵙⵅⴰ

ⵅⵓⵄⵅⴰ

ⵅⴰⵓⵅⴰⵍⵜ

ⵅⵓⴰⵖⵙⵅ

ⵅⵙⵓⵄⵅ

ⵅⵓⵄⵅ

ⵜⴰⵅⵓⵄⵅⵜ

MARABOUT

• [ṢḤ] ar., m., amrabeḍ (ann. : u) | m., pl., imrabḍen

• [MR] m. amraḇeḏ | m., pl., imraḇḏen

• [MR] ar., lwulya

• [ṢḤ] baba

• [ṢḤ] sidi

مُرَابِطٌ :

نَمْرَبْضْ | نِمْرَبْضْنْ

نَمْرَڢْذْ | نِمْرَڢْذْنْ

لْوُلْيَ

بَبَ

سِدِ

ⵓⵎⵓⴱⵉⵏ | ⵜⵎⵓⴱⵏⵉ

ⵓⵎⵓⴷⵉⵍ | ⵜⵎⵓⴷⵍⵉ

ⵍⵍⵉⵍⵜⵓ

ⴱⵓⴱⵓ

ⴰⵜⵛⵜ

MARAIS

v. “Lac”.

MARC (de café)

ttelweṯ

ثُفْلُ القَهْوةِ : تْلْوْثْ

ⵜⵜⵉⵍⵍⵉⵅ

MARCASSIN

• [MR] m., aqennuḏ | m., pl., iqenwaḏ

• [XF] ar., sing., axennus | pl., ixennusen (?). v. “Sanglier”, “Laie”.

خِنَّوْصٌ :

نَڢْنُذْ | نِڢْنُوَذْ

نَخْنُّسْ | نِخْنُّسْنْ

ⵓⵎⵉⵍⵉⵍ | ⵜⵎⵉⵍⵍⵓⵍ

ⵓⵅⵉⵍⵉⴰ | ⵜⵅⵉⵍⵉⴰⵉⵍ

MARCHE

[MƐ] f., ṯikli. v. “Aller”.

مَشْيٌ : ثِكْلِ

ⵅⵜⵇⵍⵜ

MARCHÉ

ar., sing., ssuq (ann. : n s)

→ **J’étais au marché :** Lliɣ ḏeg ssuq.

→ **Il le vend au marché :** [ṢḤ] Znuz-es d ssuq.

سُوقٌ : سُّقْ

كُنْتُ فِي السُّوقِ : لِّغْ دْقْ سُّقْ

يَبِيعُهُ فِي السُّوقِ : زْنُزْ-سْ دْ سُّقْ

ⴰⴰⵉⵎ

ⵍⵍⵜⵢ ⵙⵉⵅ ⴰⴰⵉⵎ

ⵅⵍⵉⵅ-ⵉⴰ ⵏ ⴰⴰⵉⵎ

MARCHER

v. “Aller”.

MARCHER À QUATRE PATTES

v. “Ramper”.

MARE

v. “Lac”.

MARÉCHAL-FERRANT

[ṢḤ], [ṢR] m., aḥeddad (ann. : u) | m., pl., iḥaddaden

بَيْطَارٌ : نَحْدَّدْ | يِحَدَّدْنْ

ⴰⴽⵓⵏⵏⴰⵏ | ⵉⴽⴰⵏⵏⴰⵏⵏⵏ

MARGUERITE DORÉE, CHRYSANTHÈME DES MOISSONS (lat. glebionis segetum, fam. asteraceæ, plante)

• [ǦƐ] m., {a}šamlal

• [XF] f., ruzzayma

رُزَّيْمَة ، بِلِيسٌ حرْجِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

شْمْلَلْ

رُزَّيْمَ

ⵄⴰⵅⵍⴰⵍ

ⵙⵓⵣⵣⴰⵢⵅⴰ

MARIAGE

v. “Noce”.

MARIAGE DU CHACAL (expr. désignant un phénomène où la pluie est en concomitance avec le soleil)

• [MR] f. ṯameɣra n uššen

• [MR] m., ttriḏ wuššen

• [XF] ar., ɛers ḏḏib

• [XF] ar., ḥzam lɣula

عَرْسُ الذِّئْبِ ، ظَاهِرَةٌ يَتَزَامَنُ فِيهَا الْمَطَرُ مَعَ الشَّمْسِ **:**

ثَمْغْرَ نْـ نُشْنْ

تْرِدْ وُشْنْ

عْرْسْ ذِّبْ

حْزَمْ لْغُلَ

ⵅⴰⵅⵏⵢⵙⴰ | ⵓⵄⵄⵏ

ⵜⵜⵙⵉⵎ ⵍⵓⵄⵄⵏ

ⵛⵓⵙⴰ ⵎⵎⵉⴻ

ⴾⵣⴰⵅ ⵏⵢⵓⵏⴰ

MARIÉ

• m., isli | m., pl., islan, f., ṯislit | f., pl., ṯislaṯin

• [ṢḤ] m. asli | f., ṯaslit

• [ṢḤ] f., tislit

• [ṢḤ] f., ṯislit

→ **Les femmes entreposent les effets de la mariée dans le coffre. Un mulet portera le coffre et un autre la mariée :** Ṯiseḏnan gganṭ ṯaɣawsiwin n teslit g uṣenduq aḏin aserḏun a irfeḏ aṣenduq i wiyeḍ a irfeḏ ṯislit.

عَرِيسٌ :

يِسْلِ | يِسْلْنْ ، تِسْلِتْ | تِسْلَتِنْ

نَسْلِ | تَسْلِتْ

تِسْلِتْ

تِسْلِتْ

يَضَعْنَ النِّسَاءُ حَوَائِجَ الْعَرُوسَةِ فِي الصُّنْدُوقِ . سَيَحْمِلُ بَغْلٌ الصُّنْدُوقَ وَآخَرُ الْعَرُوسَةَ : تِسْدْنَنْ قْنْخْ تْغَوْسِونْ نْـ تْسْلِتْ قْـ نُصنْدُقْ نَذِنْ . نَسْرْدُنْ نْـ نِرْفْذْ نُصنْدُقْ نِـ وِيْضْ نْـ نِرْفْذْ تِسْلِتْ

ⵉⴻⵎⵉ | ⵉⴻⵎⴰⵍ, ⵅⵉⴻⵎⵉⵅ | ⵅⵉⴻⵎⴰⵅⵉⵍ

ⴰⴻⵎⵉ | ⵅⴰⴻⵎⵉⵅ

ⵜⵉⴻⵎⵉⵜ

ⵅⵉⴻⵎⵉⵜ

ⵅⵉⴻⵓⵜⵍⴰⵍ ⵅⵅⴰⵍⵜⴻ ⵅⴰⵢⴰⵍⵍⴻⴻⵍⵍⵉⵍ ⵍ ⵜⵓⴻⵎⵉⵜ ⵅ ⵓⵔⵓⵍⴰⵓⵣ ⴰⵜⵉⵍ. ⴰⴻⵓⴻⵕⵜⵓⵍ ⴰ ⵉⴻⵕⵓⵓⵜ ⴰⵔⵓⵍⴰⵓⵣ ⵉ ⵍⵉⵉⵓⵓⵉ ⴰ ⵉⴻⵕⵓⵓⵜ ⵅⵉⴻⵎⵉⵅ.

MARIÉ ÊTRE

[MR] ar., jwej. v. “Épouser”.

→ **Je suis marié :** [MR] Aql-a juja.

كَانَ مُتَزَوِّجًا :

ژْوْژْ

أَنَا مُتَزَوِّجٌ : نَقْلَ ژْژَ

ⵉⵍⵉ

ⴰⵣⵍ-ⴰ ⵉⵉⴰ

MARIER

v. “Épouser”.

MARMITE

• [MƐ], [MR] f., ṯabšušṯ (ann. : ṭe, te) | f., pl., ṯibšušin (ann. : te)

• [MR] f., tafšušt

• [MR] f., {t}afšušt

• [ṢR] f., ṯaɛannabešṯ | f., pl., ṯiɛannubay

• [ṢR] f., {ta}haqebušt | f., pl., {ti}hiqubaš

• [ṢR] f., ṯayddurṯ

• [ṢR] f., {ṯa}ayddurṯ

• [MS] ar., gadra

→ Marmite en terre ou en fer (grande capacité juqu’à dix litres, utilisée pour la cuisson de la viande, … lors évènements de joie, utilisé aussi pour la récupéaration du lait de la traite) : [ṢḤ] f., ṯasiliṭ (ann. : ta) | f., pl., ṯasilin (ann. : ta). v. “Jatte”, “Bocal”.

→ **Dans la marmite dite “thasilits” on y cuit la viande en temps de joie, lors d’évènements:** [ṢḤ] Ṯasilṭ snan ḏiḡ-es ṭyeḇ ameqqran maṯalan aḵsum n lefraḥ s luɛadi.

قِدْرٌ ، مِنْ طِينٍ :

ثَبْشُشْتْ | ثِبْشُشِنْ

ثَبْشُشْتْ

ثَبْشُشْتْ

ثَعَبَّبْشْتْ | ثِعَبُّبَيْ

قِدْرٌ مِنْ طِينٍ أَوْ مِنْ حَدِسدٍ : ثَسِلِخْ | ثِسِلِنْ

هَقْبُشْتْ | هِقُبَشْ

ثَيْدُرْثْ

ثَيْدُّرْثْ

قُدْرَ

نَطْبُخُ طَبْخًا كَبِيرًا دَاخِلَ ثَاسِيلِيثْسْ مِثْلَ اللَّحْمِ الْفَرَحِ خِلَالَ الْاِحْتِفَالَاتِ : ثَسِلِخْ سْنَنْ ذِقْ-سْ طْبْخْ نَمْقُرَنْ مَثْلَنْ نَكْسُمْ نْـ لْفْرَحْ سْـ لْعَدِ

ⵜⴰⵃⵇⵇⵜ

ⴰⵃⵇⵇⵜ

ⵅⴰⵛⴰⵍⵍⴰⵙⵇⵜ | ⵅⴹⵛⴰⵍⵍⵇⴰⵚ

ⵅⴰⵙⴹⵍⴹⵜⵙ | ⵅⴰⵙⴹⵍⴹⵍ

ⵙⴰⵣⵇⵙⵇⵜ | ⵙⴹⵣⵇⵙⴰⵇ

ⵅⴰⵚⵏⵏⵇⵓⵅ

ⴰⵚⵏⵏⵇⵓⵅ

ⵅⵇⵏⴰ

ⵅⴰⵙⴹⵍⵜⵙ ⵙⵍⴰⵍ ⵅⴹⵅ-ⵇⵙ ⵉⵚⵇⵄ ⴰⵇⵣⵣⵓⴰⵍ ⵇⴰⵅⴰⵍⴰⵍ ⴰⵣⵙⵇⵇ | ⵍⵇⵃⵓⴰⵔ ⵙ ⵍⵇⵛⴰⵏⴹ

MARMITE (grosse, en terre)

قِدْرٌ ، كَبِيرٌ مِنْ طِينٍ : هِمْلَّثِنْ | هِمْلُّلْتْ

[ṢR] f., {t}himellelt | f., pl., {ti}himellaṯin

ⵙⴹⵇⵇⵍⵍⵜ | ⵙⴹⵇⵇⴰⵅⴹⵍ

MAROCAIN

[ṢḤ] m., Amarruk (ann. : u) | m., pl., Imerrak

مَغْرِبِيٌّ : نَمَرُّكْ | نِمْرَّكْ

ⵓⵎⵓⵓⵛⵕ | ⵉⵎⵛⵓⵓⵓⵕ

MARQUER (au fer)

[ṢḤ] qqeḏ, hab. teqqeḏ

→ **Marque cette brebis ! :** [ṢḤ] Qqeḏ tixsi-ayini !

طَبَعَ بِالْحَدِيدِ : قُذْ. عَادَةً ؛ تْقُذْ

اِطْبَعْ هَذِهِ النَّعْجَةَ : قُذْ تِخْسِ-نَيِنِ

ⵣⵣⵛⵔ : ⵜⵛⵣⵣⵛⵔ

ⵣⵣⵛⵔ ⵅⵉⵅⵙⵉ-ⵓⵏⵉⵏⵉ

MARQUER (avec de la teinture)

v. “Teindre”.

MARRUBE BLANC, MARRUBE COMMUN (lat. marrubium vulgare, fam. lamiaceæ, plante)

• [ṢḤ] f., timerriwt

• [MR] f., {ṯ}amerriwṯ (ann. : u)

• [ṢḤ] f., {ṯa}merriwṯ

• [MƐ] f., merruṯ

• [MS], [XF] f., merriwa

• [ṢR] f., {ṯa}merruyṯ

مَرِّيوَة ، بِرَاسِيُونٌ شَائِعٌ ، نَبْتَةٌ :

تِمْرِّوْثْ

نَمْرِّوْثْ

مْرِّيوْثْ

مْرُّثْ

مْرِّوَ

مْرُّيْثْ

ⵜⵉⵎⵛⵓⵓⵉⵍⵜ

ⵓⵎⵛⵓⵓⵉⵍⵅ

ⵎⵛⵓⵓⵉⵍⵅ

ⵎⵛⵓⵓⵛⵅ

ⵎⵛⵓⵓⵉⵍⵓ

ⵎⵛⵓⵓⵛⵉⵅ

MARS

• [ṢḤ] m., ayyur maɣres. v. “Calendrier atlassien”.

• [ṢḤ] m., ayyur n mares

• [XF] maɣres

مَارِسْ :

نَّيُّرْ مَغْرْسْ

نَّيُّرْ نْـ مَرْسْ

مْغْرْسْ

ⵓⵏⵏⵛⵓ ⵎⵓⵖⵓⵛⵙ

ⵓⵏⵏⵛⵓ ⵎⵓⵓⵛⵙ

ⵎⵓⵖⵓⵛⵙ

MARTEAU

[MƐ] ar., f., ṯimeṭreqṭ (ann. : tm) | m., pl., ṯimṭerqin

مِطْرَقَةٌ : ثِمْطْرْقْثْ | ثِمْطْرْقِنْ

ⵅⵉⵎⵛⵊⵓⵛⵣⵜⵙ | ⵅⵉⵎⵊⵛⵓⵣⵉⵍ

MARTEAU (gros, en fer)

[ṢḤ] ar. ?, lmaḍna | pl., snaṯ lmaḍnat

مِطْرَقَةٌ ، كَبِيرَةٌ مِنْ حَدِيدٍ **:**

لْمَضْنَ | سْنَثْ لْمَضْنَثْ

ⵍⵎⵓⵍⵓ | ⵙⵍⵓⵅ ⵍⵎⵓⵍⵓⵜ

MARTYR

[MR] ar., m., ašahid

شَهِيدٌ :

نَشَهِدْ

ⴰⵛⴰⵏⴹⵍⴷ

MASSE

[ǦƐ] m., afḍis. v. “Massue”.

مِرْزَبَةٌ :

نَفْضِسْ

ⴰⵃⵉⵣⵙ

MASSUE

[ṢḤ] f., ṯaqezzulṭ (ann. : tq) | f., pl., teqezzal (ann. : tq). v. “Masse”.

دَبُّوسٌ :

تَقْزُّلْخْ | تْقْزَّلْ

ⵅⴰⵣⵙⵜⵙⵎⵜⵙ | ⵜⵙⵣⵙⵜⴰⵎ

MATIN

• [ṢḤ] sseryeṯ

• [MƐ], [MR] zazek

• [ṢḤ] zazekka

• [ṢḤ] ar., sḇaḥ

→ **Au matin :** [ŠN] Akeḏ ṣṣbaḥ.

→ **Nous nous lèverons le matin :** [ṢḤ] Ad nekker seryeṯ.

→ **Ce matin, je défrichais mon jardin :**

• Ḡ sseryeṯ ṭuɣa-y fersa ṯiḇḥirṯ-inu.

• [ṢḤ] Ass-a seryeṯ ṯuɣa-y g urṯi fersa.

صَبَاحٌ :

سْرْيَثْ

زَزْكْ

زَزْكَّ

صْفَحْ

فِي الصَّبَاحِ : نَكْذْ صْبَحْ

سَنَنْهَضُ فِي الصَّبَاحِ : نَدْ نْكُّرْ سْرْيْثْ

كُنْتُ أَسْتَصْلِحُ حَدِيقَتِي فِي الصَّبَاح :

قْـ سْرْيْثْ خْغَ-يْ فْرْسَ نْفِحْرْثْ-ئِنُ

نَسْ-ئَـ سْرْيْثْ نْغْ-ئَيْ قْـ نُرْثِ فْرْسَ

ⵙⵙⵙⵓⵣⵙⵅ

ⵜⴰⵜⵙⵣ

ⵜⴰⵜⵙⵣⵣⴰ

ⵙⴰⵏⴹ

ⴰⵣⵙⵡ ⵔⵔⵙⴰⵏ

ⴰⵏ ⵙⵣⵣⵙⵓ ⵙⵙⵓⵔⵙⵅ

ⵅ ⵙⵙⵙⵓⵔⵙⵅ ⵜⵙⵚⴰ-ⵔ ⵃⵙⵓⵙⴰ ⵅⵣⵏⵔⵓⵅ-ⵣⵍⵙ

ⴰⵙⵙ-ⴰ ⵙⵙⵓⵔⵙⵅ ⵅⵚⴰ-ⵔ ⵅ ⵙⵓⵅⵣ ⵃⵙⵓⵙⴰ

MAUVAIS

• [ṢḤ], [MƐ] m., uxiš. v. “Mauvais Être”.

• [ṢḤ] m., uxxiš | f., ṯuxxišt

• [ǦƐ] yir

• [ǦƐ] diri

→ **Un homme mauvais :** Yir argaz.

→ **Ell est mauvaise :** [ǦƐ] Diri-ṭ.

→ **Elle est mauvaise :** [ṢḤ] Neṭṭaṯ ṭuxišt.

→ **Ce pain est mauvais :**

• [ṢḤ] Aɣrum-ayyi d uxxiš.

• [MƐ] Aɣrum-ayyi ḏ uxiš.

ضَارٌّ ، مُضِرٌّ ، مُؤْذٍ ، فَاسِدٌ ، شِرِّيرٌ :

نُخِشْ

نُخِّشْ | نُخِّشْتْ

إِنَّهَا شِرِّيرَة : نْخَّتْ خُخِشْتْ

هَذَا الْخُبْزُ فَاسِدٌ :

نَغْرُمْ-نَـيِّ دْ نُخِّشْ

نَغْرُمْ-نَـيِّ دْ نُخِشْ

يِرِ

دِرِ

رَجُلٌ خَبِيثٌ : يِرْ نَرْقَّرْ

إِنَّهَا خَبِيثَة : دِرِ-خْ

ⵓⵅⵉⵄ

ⵓⵅⵅⵉⵄ | ⵅⵓⵅⵅⵉⵄⵜ

ⵍⵓⵜⵙⵜⵙⵔⵅ ⵜⵙⵓⵅⵉⵄⵜ

ⵔⵖⵙⵓⵃ-ⵔⵉⵉⵉ ⵏ ⵓⵅⵅⵉⵄ

ⵔⵖⵙⵓⵃ-ⵔⵉⵉⵉ ⵎ ⵓⵅⵉⵄ

ⵉⵉⵙ

ⵏⵉⵙⵉ

ⵉⵉⵙ ⵔⵙⵅⵔⵅ

ⵏⵉⵙⵉ-ⵜⵙ

MAUVAIS ÊTRE

[ǦƐ] xxiš. v. “Mauvais”.

→ **Il est mauvais :** Yexxiš.

كَانَا مُضِرًّا ، كَانَ فَاسِدًا :

خِّشْ

يْخِّشْ

ⵅⵅⵉⵄ

ⵉⵓⵅⵅⵉⵄ

MAUVE ANNUELLE, LAVATÈRE D’UN TRIMESTRE (lat. lavatera trimestris, fam. malvaceæ, plante)

• [ṢḤ], [MR] m., amejjir

• [ṢḤ] m., ameǧǧir

• [ǦƐ], [XF], [MS] m., {a}mejjir

• [ṢḤ] m., axubbiz

• [MS] m., {a}xubbiz

مجِّير ، لَافِتْرِيَةٌ فِصْلِيَّةٌ ، نَبْتَةٌ :

نَمْزِّرْ

نَمْجِّرْ

مْزِّرْ

نَخُبِّزْ

خُبِّزْ

ⵔⵍⵓⵏⵏⵉⵙ

ⵍⵓⵏⵏⵉⵙ

ⵔⵍⵓⵣⵣⵉⵙ

ⵔⵅⵓⵙⵙⵉⵅ

ⵅⵓⵙⵙⵉⵅ

MÉCHANT ÊTRE

[ṢḤ] ar., qbeḥ. v. “Méchant”.

كَانَ قَبِيحًا : قْبْحْ

ⵇⵙⵓⵄ

MÉCHANT, TURBULENT

• [ṢḤ], [MƐ] m., išmeṯ

• [ṢḤ], [MƐ] m., uqbiḥ | pl, m., uqbiḥen. v. “Méchant Être”.

→ **Ce garçon est turbulent :** [ṢḤ], [MƐ] Abučči-yayyi iqbaḥ.

مُشَاغِبٌ :

يِشْمْثْ

نَقْبِحْ نُقْبِحْنْ

هَذَا الْوَلَدُ مُشَاغِبٌ : نَبُجِّ-يِيِّ يَقْبَحْ

ⵉⴳⵍⵓⵅ

ⵓⵣⴱⵉⵏ | ⵓⵣⴱⵉⵏⵓⵍ

ⴰⴱⵓⴳⴳⵉ-ⵔⴰⵔⵔⵉ ⵉⵣⴱⴰⵏ

MÈCHE (des deux côtés du visage)**, BOUCLE** (de cheveux)

[ṢḤ], [MƐ] ar., sing., ssalef | pl., sswalef

خُصْلَةٌ : سَّلْفْ | سْوَلْفْ

ⵙⵙⴰⵎⵓⵃ | ⵙⵙⵍⴰⵎⵓⵃ

MÉDÉA (ville et région algérienne limitrophe du Petit Atlas par le N.)

• Lemdiyet

• Lemdiya

الْمديَّة ، مَدِينَةٌ وَوِلَايَةٌ مُتَاخِمَةٌ لِجِبَالِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ :

لْمْدِيْثْ

لْمْدِيَّ

ⵎⵓⵅⴷⵉⵅ

ⵎⵓⵅⴷⵔⴰ

MÉDECIN, DOCTEUR

[ṢḤ] ar., m., aṭebib

طَبِيبٌ : نَطْبِيبْ

ⴰⵟⴱⵉⴱ

MÉDICAMENT

v. “Remède”.

MEILLEUR QUE

• [ṢḤ] xir

• [MƐ] xer

→ **Ceci est meilleur que cela :** [ṢḤ] Wadda xir uwadin.

→ **Le pain est meilleur que la viande :** [MƐ] Aɣrum xer bukṣum.

خَيْرٌ مِنْ ، أَفْضَلُ مِنْ :

خِرْ

خْرْ

هَذَا خَيْرٌ مِنْ ذَا : وْدَّ خِرْ نُوَدِنْ

الْخُبْزُ أَفْضَلُ مِنَ اللَّحْمِ : نَغْرُمْ خْرْ بُكْسُمْ

ⵅⵉⵔ

ⵅⵓⵔ

ⵍⴰⵏⵏⴰ ⵅⵉⵔ ⵓⵍⴰⵏⵉⵍ

ⴰⵢⵔⵓⵛ ⵅⵓⵔ ⵙⵓⵣⵔⵓⵛ

MÉLANGE

[ṢḤ] f., ṯasuri. v. “Mélanger”.

اِخْتِلَاطٌ ، اِمْتِزَاجٌ : ثَسُرِ

ⵅⴰⵔⵓⵔⵉ

MÉLANGE

[ṢḤ] ar., xulḍen

→ **Ils ne se sont pas attachés à taqbaylit ainsi elle a commencé à partir. Pourquoi ? Car ils ont commencés à mélanger en parlant beaucoup plus l’arabe :** [ṢḤ] U ṭṭifen k g awel ṭaqbaylit ṯruḥ. Mmah ṯruḥ ? Axaṭer ṣanɛen xulḍen medden ig haddran ṯaɛṛabṯ bezzaf.

خَلِيطٌ :

خُلْضَنْ

لَمْ تَمَسَّكُوا بِتَاقْبَيْلِيتْ إِذًا بَدَأَ إِخْتِفَاءُهَا . لِمَاذَا ؟ خَلَطُوا لُغَتَهُمْ وَعَرَّبُوهَا كَثِيرًا : نُ طِّفْنْ اكْ قُ نَوْلْ خَقْبَيْلِيتْ ثْرُحْ . مَّهْ ثْرُحْ نَخَطْرْ صَنْعْنْ خُلْضَنْ مْدَنْ نِقْ هَدَّرَنْ ثَعْرَفِتْ بْزَّفْ

ⵅⵓⵎⴹⵉⵏ

ⵉ ⵉⵉⵉⵅⵄⵏ ⵓ ⵔ ⵙⵍⵏⵍ ⵜⵙⵙⵣⵙⵍⵉⵔ ⵔⵕⵉⵏ ⵎⵓⵙ ⵔⵙⵏ ⵚⵅⵙⵏ ⵚⵙⵏⵏⵏ ⵔⵏⵏⵙⵏ ⵔⵏⵏⵏⵏ ⵔⵙⵏⵏ

ⴰⵄⵓⵜⵙⵜⵙⴷⵅ

ⴰⵃⵓⵣⵣⵙⵙ

MÊME SI

[ṢḤ] ar., waluw

→ **Même si certains ne parlent pas tamazight ils demeurent Amazighs :** [ṢḤ] Waluw ḵra medden u haddran ḵ ṯamaziɣṯ walakin ḏ Amaziɣi.

وَلَوْ :

وَلُوْ

وَلَوْ لَمْ يَتَكَلَّمُوا تَامَازِيغْتْ يَظَلُّونَ أَمَازِيغٌ : وَلُوْ كْرَ مْدَّنْ ـُ هَدْرَنْ كْ تَمَزِغْتْ وَلَكِنْ دْ تَمَزِغِ

ⵍⴰⵅⵙⵍ

ⴰⵅⵙⵍ ⵓⵙⴰ ⵔⵓⵏⵏⵅⵍ ⵙ ⵙⴰⵏⵏⵙⴰⵍ ⵓ ⵅⴰⵔⴰⵣⵅⵢⵅ ⵍⴰⵅⴰⵣⵅⵍ ⵄ ⵃⵔⴰⵣⵅⵢⵅ

MENDIANT

• [ṢḤ] m., amaṭar (ann. : u) | m., pl., imeṭaren. v. “Demander”.

• [ṢḤ] m., pl., imeṭar

• [MƐ] m., amattar (ann. : u) | m., pl., imettar. v. “Mendier”.

سَائِلٌ :

نَمَخَّرْ | يُمْخَّرْنْ

يُمْخَّرْ

نَمَتَّرْ | يُمْتَّرْ

ⴰⵔⴰⵜⵙⴰⵙ | ⵅⵔⵓⵜⵙⴰⵙⵓⵍ

ⵅⵔⵓⵜⵙⴰⵙ

ⴰⵔⴰⵜⵜⴰⵙ | ⵅⵔⵓⵜⵜⴰⵙ

MENDIER

[ṢḤ] tter, hab. ṭetter. v. “Mendiant”.

تَسَوَّلَ : تُّرْ. عَادَةً ؛ خُتُّرْ

ⵜⵜⵓⵙ : ⵜⵙⵓⵜⵜⵓⵙ

MEUNIER (i.e., “le propriétaire du Moulin”)

[ṢḤ], [MƐ] m., ḇaḇ n ṭirṯ. v. “Moisson”, “Moulin à grain”, “Propriétaire”.

صَاحِبُ الطَّاحُونَةِ ، طَاحِنٌ ، طَحَّانٌ :

فِيْ نْـ خِرْثْ

ⴰⵄⴰ | ⵜⵙⵅⵙⵅ

MENSONGE

[ṢḤ], [MƐ] f., ṭaḵerḵist | f., pl., ṯiḵerḵas. v. “Mentir”.

كَذِبٌ :

خَكْرْكِسْ | تْثِكْرْكَسْ

ⵜⵙⴰⵅⵓⵙⵅⵅⵙⵜ | ⵅⵅⵅⵓⵙⵅⴰⵙ

MENTHE AQUATIQUE, BEAUME D’EAU (lat. mentha aquatica, fam. lamiaceæ, plante)

• [ṢḤ] f., ṯimejja (ann. : ṯm)

• [MƐ] f., ṯimerṣaḍ

• [MS] f., tamerṣit | f., pl., timerṣitin

• [MS] f., pl., timerṭisin

نَعْنَاعٌ مَائِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

ثِمْزَّ

ثِمْرْصَضْ

تَمْرْصِتْ | تِمْرْصِتِنْ

تِمْرْطِسِنْ

ⵅⵅⵔⵓⵏⴰ

ⵅⵅⵔⵓⵙⵙⴰⵉ

ⵜⴰⵔⵓⵙⵙⵅⵜ | ⵜⵅⵔⵓⵙⵙⵅⵜⵅⵍ

ⵜⴹⵅⵓⵔⴹⵙⴹ

MENTHE POULIOT (lat. mentha pulegium, fam. lamiaceæ, plante)

[ṢḤ], [MS] m., fliyyu

→ **Dans nos montagnes la menthe pouliot ne pousse pas, il n'y en a pas, par contre on en trouve chez les At Messaoud car elle aime les vastes régions fertiles :** [ṢḤ] G {i}durar-nna u d-iṭnekker lfiyyu ulaš lfliyyu beṣṣaḥ ɣer Yat Mesɛud yella axaṭer lfliyyu yeqqa-s tamurt tameqqranṭ s tires.

نَعْنَعٌ بَرِّيٌّ ، نَبْتَةٌ **:**

فِلِيُّ

فِي جِبَالِنَا لَمْ يَنْمُو النَّعْنَاعُ الْبَرِّيّ بَلْ يُوجَدُ عِنْدَ أَيْتْ مَسْعُودْ لِأَنَّ تُفَضِّلُ الْأَرَاضِيَ الْخَصْبَةَ : قْـ ذْرَرْ-نَّ نُـ دْ-يَخْنْكَرْ لْفِلِيُّ يُلَشْ لْفِلِيُّ بْصَحْ غْرْ يَتْ مْسْعُدْ يْلَّ نَخَطْرْ لْفِلِيُّ يْقَّ-سْ تْمُرْتْ تْمْقَّرَنْخْ سْـ تِرْسْ

ⵗⵍⴹⵙⵙⴹ

ⵅ ⵄⴹⵓⴰⵓ-ⵍⵍⴰ ⴹ ⵃ-ⴹⵜⵙⵍⴹⵕⵕⴹⵓ ⵍⵗⵍⴹⵙⵙⴹ ⴹⵍⴰⴼ ⵍⵗⵍⴹⵙⵙⴹ ⵊⴹⵙⵙⴰⵅ ⵢⴹⵓ ⵢⴰⵜ ⵅⴹⵙⵃⴹⵃ ⵙⴹⵍⵍⴰ ⴰⵅⴰⵔⴹⵓ ⵍⵗⵍⴹⵙⵙⴹ ⵙⴹⵕⵕⴰ-ⵙ ⵅⴰⵅⴹⵓⵅ ⵅⴰⵅⴹⵕⵕⵓⴰⵍⵜⵙ ⵙ ⵜⴹⵓⴹⵙ

MENTHE VERTE, MENTHE EN ÉPI (lat. mentha spicata, fam. lamiaceæ, plante)

[MR] ar., m., aneɛnaɛ

نَعْنَعٌ مُدَبَّبٌ ، نَبْتَةٌ **:**

نَنْعْنْعْ

ⴰⵍⴹⵃⵍⴰⵃ

MENTIR

[ṢḤ], [MƐ] sḳerḳes, hab. sḳerḳus. v. "Mensonge".

كَذَبَ : سْكْرْكْسْ. عَادَةً ؛ سْكْرْكُسْ

ⵙⴹⵅⵓⵅⴹⵙ : ⵙⴹⵅⵓⵅⴹⵙ

MENTON, BARBE

v. "Barbe".

MENUISIER

[ṢḤ] m., ineğar

→ **C'est un menuisier :** [ṢḤ] Neṭṭa ineğar.

نَجَّارٌ : يِنْجَرْ

هُوَ نَجَّارٌ : نْخَّ يِنْجَرْ

ⵅⵍⴹⵣⴰⵓ

ⵍⴹⵜⵙⵜⵙⴰ ⵅⵍⴹⵣⴰⵓ

MER

• [ṢḤ] ar., bḥar

• [ṢḤ] ar., leḇḥar

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., lebḥar

→ **Dans la mer :** [MƐ] Ḏi lebḥar.

بَحْرٌ :

بْحْرْ

لْحَرْ

لْبْحَرْ

فِي الْبَحْرِ : ذِ لْبْحَرْ

ⵍⴹⵙⴰⵓ

ⵙⴰⵓ

ⵍⴹⵃⴰⵓ

ⵄⵅ ⵍⴹⵙⴰⵓ

MÈRE

v. “Maman”.

MERISIER, CERISIER DES OISEAUX, CERISIER SAUVAGE, CERISIER DES BOIS (lat. prunus avium, syn. cerasus avium, fam. rosaceæ, arbre, il est utilisé comme porte greffe pour donner le cerisier doux ou cerisier domestiqué)

[ṢḤ] ar., tḥab n mluk. v. “Cerise”, “Cerisier acide”.

كَرَزٌ بَرّيٌّ ، شَجَرَةٌ **:**

تْحَبْ نْـ مْلُكْ

ⵜⴰⴱⵏ ⵏ ⵎⵍⵓⴽ

MERLE À PLASTRON (turdus torquatus, oiseau)

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] m., ajaḥmum

• [MR] m., ağaḥmum

• [MS] f., jaḥmuma

دُجٌّ مُطَوَّقٌ ، طَائِرٌ **:**

نَزْحْمُمْ

نَجَحْمُمْ

زَحْمُمَ

ⴰⵊⴰⵅⵓⵎ

ⴰⵣⴰⵅⵓⵎ

ⵊⴰⵅⵓⵎⴰ

MERLE NOIR (turdus merula, oiseau)

• [MR] m., aṭuwṭaw

• [MR] m., aṭuṭaw

• [MS], [XF] m., {a}ṭawṭaw

شُحْرُورٌ ، طَائِرٌ **:**

نَطُوْطَوْ

نَطُطَوْ

طَوْطَوْ

ⴰⵜⵓⵍⵜⴰⵍ

ⴰⵜⵓⵜⴰⵍ

ⵜⴰⵍⵜⴰⵍ

MESURE

[ṢḤ], [MƐ], [ṢR] f., ṯağawṯ. v. “Mesurer”.

تَقْيِيسٌ : ثَجَوْثْ

ⵅⴰⵣⴰⵍⵅ

MESURER (contenance : céréales, huile, …)

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] ağu, hab. : [ṢḤ], [MƐ] ṭağu

• [MƐ] ḳṯal, hab. ṭeḳal

→ **J’ai mesuré :** [ṢḤ], [MƐ] Uğweɣ.

→ **Il a mesuré :**

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] Yuğu.

• [MƐ] Iḳṯal. v. “Mesure”.

→ **Ils n’ont pas mesuré :** U ḳṯalen ḳ.

قَاسَ : نَجُ. عَادَةً ؛ خَجُ

كْثْلْ. عَادَةً ؛ خْكَلْ

قُسْتُ : نُجْوْغْ

قَاسَ :

يُجُ

يَكْثَلْ

لَمْ يَقُوسُوا : نُـ كْثَلْنْ كْ

ⴰⵣⵓ : ⵜⵉⴰⵣⵓ

ⵇⵅⴰⵎ : ⵜⵉⵓⵇⴰⵎ

ⵓⵣⵍⵓⵢ

ⵚⵓⵣⵓ

ⵉⵎⵅⴰⵣ

ⵓ ⵎⵅⴰⵣⵏ ⵎ

MÉTIER

[ṢḤ] ar., ṣenɛat

صِنَاعَةٌ : صَنْعَتْ

ⵙⵏⵄⴰⵅ

MÉTIER À TISSER

v. “Tissage”, “Tisser”.

METTRE

v. “Faire”.

MEULE DU MOULIN À GRAINS

• [ṢḤ] m., aẓru n ṭira (ann. : wu) | m., pl., izerwen n ṭira. v. “Moulin à grains”.

• [MƐ] f., taẓrut

• [XF], [MS] f., lferda lfuganiya

حَجَرَةُ الرَّحَى ، الْجُزْءُ الْعُلْوِيّ مِنَ الطَّاحُونَةِ **:**

ئَزْرُ نْـ ڭِرَ | ئِزْرْوْنْ نْـ ڭِرَ

ثَزْرُثْ

لْفِرْدَ لْفُغَنِيَ

ⴰⵣⵓⵓ ⵏ ⵜⴱⵉⵓⴰ | ⵉⵣⵓⵓⵍⵓⵏ ⵏ ⵜⴱⵉⵓⴰ

ⵅⴰⵣⵓⵅ

ⵎⴼⵓⵓⴰⵏ ⵎⴼⵓⵅⴰⵏⵉⵉⴰ

MEULE DE PAILLE, MEULE DE FOIN (base rectangulaire et une taille imposante, avant d’entasser le foin, on réalise une plate-forme à base de bouse de vache, après séchage on entrepose la paille qu’on empile jusqu’à atteindre une certaine hauteur, on lui donnera une forme de coupole, on couvre le tout de diss, “iḏels” pour son imperméabilité, on maintient le tout avec un pieux, roseaux, “iɣunam” puis on attache la meule avec des cordes végétales, “iserɣwen”, pour préserver davantage la meule, on prend le soin de réaliser une tranchée autour pour l’évacuation des eaux de pluie, ce travail de longue haleine nécessite l’entraide la communauté, “tatwizt”)

• [MƐ] m., annar bʷalim | m., pl., inurar bʷalim. v. “Moisson”.

• [XL] top., m., atamu

• [ĞƐ] m., atamu

• [ĞƐ] m., atemmu

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS], [MZ] nnader | m., pl., nnwader

→ **Autrefois, ils fabriquaient un toit en diss pour la meule de foin :** Zik lḥal uɣa-ten ggan tazeqqa iyiḏels i nnader.

كَوْمَةُ الدَّرِيسِ :

ئَنَّرْ بْوَلِمْ | ئِنُرَرْ بْوَلِمْ

ئَنَمُ

ئَنَّمُ

ئَنْمُّ

ئَدْرْ | ئُّوَدْرْ

فِي مَا مَضَى كَانُوا يَجْعَلُونَ عَلَى كَوْمَةِ الدَّرِيسِ سَقْفًا مِنْ دِيسٍ : زِكْ لْحَلْ نُغَ-ثْنْ ڭُّنْ ئَزْقّ ئِيِذْلْسْ ئِـ ئَّدْرْ

ⴰⵍⵍⴰⵓ ⴱⵜⴰⵎⵉⵇ | ⵉⵍⵓⵓⴰⵓ ⴱⵜⴰⵎⵉⵇ

ⴰⵜⴰⵇⵓ

ⴰⵅⴰⵇⵓ

ⴰⵜⵓⵇⵇⵓ

ⵍⴰⵏⵓ | ⵍⵍⴰⵏⵓ

ⵣⴹⵄ ⵍⴰⵍ ⵓⵢⴰ-ⵅⵓⵍ ⵅⵅⴰⵍ
ⵅⴰⵣⵓⵎⴰ ⵄⵗⵄⵜⵍⵓⵍ ⵄ ⵍⵍⴰⵏⵓⵇ

MEULE DE PAILLE (base circulaire, petite taille, de forme convexe)

[ǦƐ] m., aqḇuḇ. v. “Moisson”.

كَوْمَةُ الدَّرِيسِ ، شَكْلٌ مُقَبَّبٌ :
نَقْفُوفْ

ⴰⵎⴷⴰⵓⴷ

MEUNIER

• [MƐ] m., ḇaḇ n ṭirṯ

• [ṢR] m., ssehri n ṭirṯ

طَاحِنٌ ، طَحَّانٌ ، صَاحِبُ الطَّاحُونَةِ **:**
فِفْ نْـ ثِرْثْ
سّْهْرِ نْـ ثِرْثْ

ⴷⴰⴷ ⵍ ⵜⵙⵄⵇⵅ

ⵙⵙⵓⵙⵇⵅⵄ ⵍ ⵜⵙⵄⵇⵅ

MEURTRE

v. “Dispute”.

MHAMSA, PETITS PLOMBS (pâtes de farine de blé ayant la forme de petits plombs, plus petit que le “berkukes”)

[MS] mḥamṣa. v. “Berkoukes”.

مْحَامْصَة ، كُرَات عَجِينَة صَغِيرَة مِنْ طَحِينِ الْقَمْحِ **:** مْحَمْصَ

ⵟⴰⵎⵟⵙⴰ

MICOCOULIER DE PROVENCE (lat. celtis australis, fam. ulmaceæ, arbre)

• [XF] m., {a}ɣuẓayez

• [ṢḤ] m., iɣzis

• [ṢḤ] m., iɣziz

• [ṢḤ] m., iɣẓiẓ (ann. : yi)

• [MS], [MƐ] dim., sing., ṭeɣẓaẓ

• [MS] dim., sing., ṯuɣzayez

• dim., sing., teɣzaza

• [MR] dim., sing., taɣzizt

• [MZ] dim., sing., tiɣziz

→ Un micocoulier :

[ṢḤ] sağreṯ yiɣẓiẓ

مَيْسٌ جَنُوبِيٌّ ، شَجَرَةٌ **:**
غُزَيْزْ
ئِغْزِسْ
ئِغْزِزْ
ئِغْزِزْ
طْغْزَزْ
ثُغْزَيْزْ
ثْغْزَزَ
تَغْزِزْتْ
تِغْزِزْ
شَجَرَةُ الْمَيْسِ :
سَجْرْثْ يِغْزِزْ

ⵢⵓⵣⴰⵔⵓⵣ

ⵄⵢⵣⵄⵙ

ⵄⵢⵣⵄⵣ

ⵄⵢⵣⵄⵣ

ⵉⵓⵢⵣⴰⵣ

ⵅⵓⵢⵣⴰⵔⵓⵣ

ⵜⵓⵢⵣⴰⵣⴰ

ⵜⴰⵢⵣⵄⵣⵜ

ⵜⵄⵢⵣⵄⵣ

ⵙⴰⵅⵙⵓⵅ ⵔⵄⵢⵣⵄⵣ

MIDI, MILIEU

• [ṢḤ] azgen uwass. v. “Minuit”.

• [MƐ] azgen ub^{w}ass

• [MƐ] anasif ub^{w}ass

• [ṢR] tnasif uwass

→ **Nous grillerons des épis de maïs à midi :** A nezzu a<u>k</u>bal i wazgen uwass.

مُنْتَصَفُ النَّهَارِ ، وَسَطُ الْيَوْم :

نَزْقُنْ نُوَسْ

نَزْقُنْ نُبْوَسْ

نَنَسِفْ نُبْوَسْ

تْنْسِفْ نُوَسْ

سَنَشْوِي ذُرَةً ظُهْرًا : نَـ نْزُّ نَكْبَلْ بِـ وَزْقُنْ نُوَسْ

ⵓⴾⵅⵗ ⵗⵍⵓⵙⵙ

ⵓⴾⵅⵗ ⵗⵜⵓⵙⵙ

ⵓⵏⵓⵙⴹⴾ ⵗⵜⵓⵙⵙ

ⵜⵏⵓⵙⴹⴾ ⵗⵍⵓⵙⵙ

ⵓ ⵏⵗⴾⵗ ⵓⵣⵜⵓⵎ ⴹ ⵍⵓⴾⵅⵗ ⵗⵍⵓⵙ

MIE

• [ṢḤ] f., <u>t</u>ilqi

• [MƐ] f., <u>t</u>albab<u>t</u>

→ **La mie de pain :** [ṢḤ] <u>T</u>ilqi wuɣrum/buɣrum.

لُبٌّ :

ثِلْقِ

ثَلْبَبْثْ

لُبُّ الْخُبْزِ : ثِلْقِ وُغْرُمْ/بُغْرُمْ

ⵅⴹⵎⵣⴹ

ⵅⵓⵎⵜⵓⵜⵅ

ⵅⴹⵎⵣⴹ ⵍⵗⵅⵗⵔ/ⵜⵗⵅⵗⵔ

MIEL

• [ṢḤ], [MƐ] f., <u>t</u>amemṭ (ann. : ṭa). v. “Abeille noire”.

• [MR] f., tamemt

• [ṢḤ], [MR] f., <u>t</u>amem<u>t</u>

• [ṢḤ] f., <u>t</u>ammam<u>t</u>

• [ŠN] f., {<u>t</u>}hamemṭ

• [ṢR] f., <u>t</u>amemt (ann. : ta)

• [ṢR] f., {<u>t</u>}hamemt

• [ṢR] f., {<u>t</u>}hamem<u>t</u>

• [ṢR] f., {<u>t</u>}amemt

→ Une goutte de miel :

[ṢḤ] f., taquddimṭ n ṭamemṭ

→ **Ce miel des forêts du Petit Atlas est bon :** <u>T</u>amemṭ-ağği n tẓg^{w}a n Waṭlas ameẓgan ṭaxlaft.

→ **Le miel donne la soif :** [ṢR] {<u>T</u>}Hamem<u>t</u> {<u>t</u>}hesfa<u>d</u>a.

→ **C’est du miel exceptionnel :** Ṭamemṭ taweḥdit.

→ **C’est du mauvais miel :** Ṭamemṭ-ayini ṭuxiš<u>t</u>.

→ **Ils mangent du miel :** [ṢḤ] Ṭeṭṭen <u>t</u>ammamṭ.

→ **Autrefois le miel était rare :** [ṢḤ] <u>T</u>amemṭ n zi<u>k</u> tuɣa-<u>t</u> qlil.

→ **Il y a celui qui a du miel :** [ṢḤ] Illa win ɣr-es <u>t</u>amemṭ.

عَسَلٌ :

ثَمْمْخْ

تَمْمْتْ

ثَمْمْثْ

ثَمَّمْثْ

هَمْمْخْ

ثَمْمْتْ

هَمْمْتْ

هَمْمْثْ

نَمْمْتْ

قَطْرَةُ عَسَلٍ : تَقُّتِمْخْ نْـ خَمْمْخْ

عَسَلُ غَابَاتِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ لَذِيذٌ : ثَمْمْخْ-نَجِّ نْـ خْزْقُّوَ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقَنْ خْخْلَفْتْ

يُعَطِّشُ الْعَسَلُ : هَمْمْثْ هْسْبَذَ

نَوْعِيَّةُ هَذَا الْعَسَلِ جَيِّدَةٌ : خَمْمْخْ تَوْحْدِتْ

هَذَا الْعَسَلُ فَاسِدٌ : ثَمْمْخْ-نَيِنِ خْخِشْثْ

فِي مَا مَضَى كَانَ الْعَسَلُ نَادِرًا : ثَمْمْخْ نْـ زِكْ نْغْ-ثْ قْلِلْ

يَأْكُلُونَ عَسَلًا : خْخْنْ ثَمْمْخْ

هُنَاكَ مَنْ لَدَيْهِ عَسَلٌ : ئِلَّ وِنْ غْرْ-سْ ثَمْمْخْ

ⵅⴰⵛⵖⵜⵓ

ⵜⴰⵛⵖⵜ

ⵅⴰⵛⵖⵅ

ⵅⴰⵛⵛⴰⵛⵅ

ⴱⴰⵛⵖⵜⵓ

ⵅⴰⵛⵖⵜ

ⴱⴰⵛⵖⵜ

ⴱⴰⵛⵖⵅ

ⴰⵛⵖⵜ

ⵜⴰⵣⵖⴷⴷⵉⵛⵜⵓ ⵏ ⵜⵓⴰⵛⵖⵜⵓ

ⵅⴰⵛⵖⵜⵓ-ⴰⵅⵅⵉ ⵏ ⵜⵣⵅⴰ ⵏ ⵍⴰⴹⵍⴰⵓ ⴰⵛⵖⵣⵅⴰⵏ ⵜⵓⴰⵅⵍⴰⵛⵜ

ⵅⴰⵛⵖⵜⵓ-ⴰⵅⵅⵉ ⵏ ⵜⵣⵅⵍⴰ ⵄⵖⵅ ⵍⴰⴹⵍⴰⵓ ⴰⵛⵜⵓⵉⵛⵉ ⵜⵓⴰⵅⵍⴰⵛⵜ

ⴱⴰⵛⵖⵜⵓ ⴱⵖⵓⵛⴰⵄⴰ

ⵜⵓⴰⵛⵖⵜⵓ ⵜⴰⵍⵖⴷⴷⵜ

ⵜⵓⴰⵛⵖⵜⵓ-ⴰⵔⵉⵏⵉ ⵜⵓⵖⵅⵉⵛⵅ

ⵅⴰⵛⴰⵛⵜⵓ ⵏ ⵣⵉⵍ ⵜⵖⵍⴰ-ⵅ ⴷⵍⵉⵍ

ⵜⵓⵖⵜⵓⵜⵓⵖⵏ ⵅⴰⵛⵖⵜⵓ

ⵉⵍⵍⴰ ⵍⵉⵏ ⵍⵓ-ⵖⵓ ⵅⴰⵛⵖⵜⵓ

MIETTE, MIE

• [MƐ] coll., ṯileqqi

• [MR] ar., lefṯeṯ

→ **Des miettes de pain :** [MR] Lefṯeṯ wuɣrum.

لُبٌّ ، فُتَاتٌ :

ثِلْقِّ

لْفِثْثْ

فُتَاتُ خُبْزٍ : لْفِثْثْ وُغْرُمْ

ⵅⵉⵍⵖⴷⵉ

ⵍⵖⵃⵅⵖⵅ

ⵍⵖⵃⵅⵖⵅ ⵍⵖⵢⵓⵖⵛ

MIGRAINE

[MR] ar., f., ṯašqiqṯ

صَدَاعٌ ، شَقِيقَةٌ : ثَشْقِقْثْ

ⵅⴰⴳⴷⵉⴷⵅ

MILAN (milvus ægyptius, rapace)

• [ṢḤ] f., ṯasiwant (ann. : ts)

• [MR] f., tasiwant

• [MR] ar. ?, f., ṯaḥdayṯ

حِدَأَةٌ ، طَائِرٌ :

ثَسِوَنْثْ

تَسِوْنْثْ

ثَحْدَيْثْ

ⵅⴰⵓⵉⵍⴰⵏⵜ

ⵜⴰⵓⵉⵍⴰⵏⵜ

ⵅⴰⵄⵏⴰⵔⵅ

MILLE-PATTES (insecte)

• [MR] f., ṯiɣirḏemṯ. v. “Scorpion”.

• [XF] m., {a}bu šrašeb

• [MS] m., {a}bu qerras

دُودَةٌ أَلْفِيَّةٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

ثِغِرْذْمْثْ

بُـ شْرَشْبْ

بُـ قْرَّسْ

ⵅⴹⵢⴹⵓⵜⵅ

ⵙⴰ ⵛⵓⴰⵛⴰⵙ

ⵙⴰ ⵣⴰⵓⵓⴰⵙ

MILIEU, CENTRE, CENTRAL

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR], [ŠN] m., ammas (ann. : wa). v. “Patio”.

• m., alammas

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯalemmast (ann. : ṯl)

• [MR] f., talemmast

• m., anasif

→ **Au milieu de la maison :** [ṢḤ] G ṯlemmast uwuxxam.

→ **Il tomba au milieu de la rivière :** [ṢḤ] Yuḍa g ṭnaṣif yiɣzer.

→ **Au milieu de la rivière :** [MƐ] I wammas gɣzer. v. “Midi”.

→ **Au milieu des montagnes :** [MƐ] I ṯlammast n iḏurar.

→ **Au centre de Msennu :** [MƐ] I ṯlammast n Msennu.

وَسَطٌ ، أَوْسَطٌ :

نَمَّسْ

نَلَمَّسْ

تَلْمَّسْتْ

تَلْمْسْتْ

نَنَسِبْ

فِي وَسَطِ الْبَيْتِ : قُـ تْلْمَّسْتْ نُوخَّمْ

سَقَطَ فِي وَسَطِ النَّهْرِ : يُضَ قُـ خْنَسِبْ يِغْزْرْ

فِي وَسَطِ النَّهْرِ : يَـ وَمَّسْ قُغْزْرْ

فِي وَسَطِ الْجِبَالِ : يَـ تْلَمَّسْتْ نَـ يِذُرَرْ

فِي وَسَطِ الْجِبَالِ مْسْنُّو : يَـ تْلَمَّسْتْ نَـ مْسْنُّ

ⴰⵛⵛⴰⴰ

ⴰⵎⴰⵛⵛⴰⴰ

ⵅⴰⵎⴰⵛⵛⴰⴰⵜ

ⵜⴰⵎⴰⵛⵛⴰⴰⵜ

ⴰⵍⴰⴰⵢⵃ

ⵅ ⵅⵎⴰⵛⵛⴰⴰⵜ ⴰⵍⴰⵅⵅⴰⵛ

ⵖⴰⵄⴰ ⵅ ⵜⴰⵍⴰⵣⵢⵃ ⵖⵢⵢⵅⴰⵓ

ⵢ ⵍⴰⵛⵛⴰⴰ ⵅⵢⵅⴰⵓ

ⵢ ⵅⵎⴰⵛⵛⴰⴰⵜ ⵍ ⵢⴹⴰⵓⴰⵓ

ⵢ ⵅⵎⴰⵛⵛⴰⴰⵜ ⵍ ⵛⴰⴰⵍⵍⴰ

MINCE

v. “Maigre”.

MINUIT

• [ṢḤ] ṭnaṣif n ḏeg giḍ. v. “Midi”.

• [ṢḤ] azgen n ḏeg giḍ

• [MƐ], [ṢR] anaṣif ggiḍ

مُنْتَصَفُ اللَّيْلِ ، وَسَطُ اللَّيْلِ :

خْنَسِبْ نَـ ذْقْ قِضْ

نَزْقْنْ نَـ ذْقْ قِضْ

نَنَسِبْ قِّضْ

ⵜⴰⵍⴰⵣⵢⵃ ⵍ ⵙⴰⵅ ⵅⵢⵄ

ⴰⵅⵅⴰⵍ ⵍ ⵙⴰⵅ ⵅⵢⵄ

ⴰⵍⴰⵣⵢⵃ ⵅⵅⵢⵄ

MIROIR, GLACE

• [MƐ] ar., f., ṯamrayṯ | f., pl., ṯimrayin

• [ṢR] ar., f., ṯamrayṯ

• [ṢR] ar., f., ṯamrayt

• [ṢR] ar., f., {ṯa}hamrayṯ

مِرْآةٌ :

ثَمْرَيْثْ | ثِمْرَيِنْ

ثَمْرَيْثْ

ثَمْرَيْثْ

هَمْرَيْثْ

ⵅⴰⵎⵓⵔⵅ | ⵅⴷⵎⵓⵔⴷⵍ

ⵅⴰⵎⵓⵔⵅ

ⵅⴰⵎⵓⵔⵜ

ⴼⴰⵎⵉⵓⵔⵅ

MIROIR (petit)

• [ṢR] f., ṯisiṯ | f., pl., ṯisiṯin

• [ṢR] f., tisit | f., pl., tisitin

• [ṢR] f., {ti}hisiṯ| f., pl., {ti}hisitin

مِرْآةٌ صَغِيرَةٌ :

ثِسِثْ | ثِسِثِنْ

تِسِثْ | تِسِتِنْ

هِسِثْ | هِسِتِنْ

ⵅⴷⵙⴷⵅ | ⵅⴷⵙⴷⵅⴷⵍ

ⵜⴷⵙⴷⵜ | ⵜⴷⵙⴷⵜⴷⵍ

ⴼⴷⵙⴷⵜ | ⴼⴷⵙⴷⵜⴷⵍ

MIROIR FRONTAL (petit, placé sur le front de la mariée visant à éloigner le “mauvais œil”, il est maintenu grâce une ceinture en soie rayée avec une mḥarma en soie de couleur jaune ou orange chez les Aït Khlifa)

[XF] šwafa

مِرْآةٌ صَغِيرَةٌ ، تُوضَعُ عَلَى جَبِينِ الْعَرُوسَةِ **:**

شْوَفَ

ⵛⵍⴰⵃⴰ

MISÉRICORDE FAIRE

ar., rḥem

→ **Qu’Allāh lui fasse miséricorde** f. **:** A ṭ-yerḥem Ṛebbi.

رَحِمَهَا اللهُ : ثَـ خْ-يَرْحَمْ رْبِّ

ⴰ ⵜⵙ-ⵔⵉⵙⴰⵄⵉⵎ ⵇⵉⵙⵙⴷ

MISÈRE

[ṢḤ] ar., lquhr

→ **Il y avait un peu de misère :** [ṢḤ] Yuɣa-ṯ lquhr šwiyya.

بُؤْسٌ :

لْقُهْرْ

كَانَ الْعَيْشُ فِي البُؤْسِ قَلِيلًا : يُغَـثْ شْوِيَّ لْقُهْرْ

ⵏⵎⵉⴼⴰ

ⵔⵉⵢⴰ-ⵅ ⵏⵎⵉⴼⴰ ⵛⵍⴷⵔⵔⴰ

MITES

[ṢḤ] coll., ṯiḵmeṭ (ann. : te)

عُثٌّ : ثِكْمْثْ

ⵅⴷⵇⵎⵉⵜⴰ

MITIDJA (plaine bordant les piétmonts atlassien au S.)

• [ṢḤ], [MR] f., Meṭišt

• [ŠN] f., Mettijṯ

• [ṢR] f., {ṯ}hamettijṯ

• [ṢR] f., {ṯ}hamettišṯ

• f., Lemtiǧa

→ **La plaine de Metsicht** (Mitidja) **:** Ḷuḍa n Meṭišt.

الْمِتِّيجَةُ ، سَهْلٌ **:**

مْخِشْتْ

مْتِّيجْتْ

همْتِّزْتْ

هَمْتِّشْتْ

لْمْتِجَ

سَهْلُ الْمِتِّيجَةِ : لُضَ نْـ مْخِشْتْ

ⵎⵜⵉⵊⵜ

ⵎⵜⵜⵊⵏⵅ

ⴼⴰⵎⵜⵜⵊⵏⵅ

ⴼⴰⵎⵜⵜⵊⵊⵅ

ⵍⵎⵜⵊⵣⴰ

ⵍⴰⵎⴰ | ⵎⵜⵉⵊⵜ

MITIDJÉEN

m., amṭiši | m., pl., imṭišiyen, f., ṯamṭišiṯ, | f., pl., ṯimṭišiyin

→ **L'Atlas mitidjéen :** Aṭlas amṭiši. v. "Atlas", "Blida"

مِتِّيجِيٌّ :

نَمْخِشِ | نِمْخِشِيْنْ ، تُمْخِشِتْ | تِمْخِشِينْ

الْأَطْلَسُ الْمِتِّيجِيّ : نَطْلَسْ نَمْخِشِ

ⴰⵎⵜⵉⵊⵊ | ⵊⵎⵜⵉⵊⵊⵏⴰⵏ, ⵅⴰⵎⵜⵉⵊⵊⵅ | ⵅⵊⵎⵜⵉⵊⵊⵏⵊ

ⴰⴹⵍⴰⵉ ⴰⵎⵜⵉⵊⵊ

MŒLLE OSSEUSE

• [ṢḤ] m., aḏif (ann. : wa)

• [ṢR], [ŠN] m., aḍuf

نُخَاعٌ عَظْمِيٌّ :

نَذِفْ

نَضُفْ

ⴰⵅⵊⵃ

ⴰⵄⴰⵃ

MOHAMED (le Messager d'Allāh, Prière et Salut d'Allāh sur lui)

ar., Muḥammeḏ

مُحَمَّدٌ ، رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **:** مُحَمَّذْ

ⵎⴰⵃⴰⵎⵎⴰⵅ

MOI

v. "Je".

MOINEAU FRIQUET (passer montanus, oiseau)

• m., {a}ẓẓawš

• [MR] m., {a}ẓẓawš aḥrami

• [XF] luwɛil

• [XF] lawɛel

دُورِيٌّ أَوْرَاسِيٌّ ، طَائِرٌ **:**

زَّوْشْ

نَزَّوْشْ نَحْرَمِ

لُوْعِلْ

لَوْعْلْ

ⵣⵣⴰⵍⵎ

ⴰⵣⵣⴰⵍⵎ ⴰⵅⴰⵎⵅ

ⵍⵍⵍⵃⵅⵍ

ⵍⴰⵍⵃⵍⵍ

MOIS

[ṢḤ] m., ayyur. v. "Saison", "Calendrier atlassien", "Lune".

→ **Ce mois-ci :** [ṢḤ] ayyur-ay. v. "Cette année-ci".

→ **J'ai entendu qu'il reviendrait ce mois :** Sliɣ a d-yuɣal ayyur-a.

شَهْرٌ : نَيُّرْ

هَذَ الشَّهْرُ : نَيُّرْ-نَيْ

سَمِعْتُ أَنَّهُ سَيَعُودُ هَذَ الشَّهْر : سْلِغْ ـَ دْ-يُغَلْ نَيُّرْ-ـَ

ⵓⵔⵔⴰⵓ

ⵓⵔⵔⴰⵓ-ⵓⵔ

ⵙⵍⴷⵢ ⵓ ⴰ-ⵔⴰⵢⵓⵍ ⵓⵔⵔⴰⵓ-ⵓ

MOISIR

v. “Pourrir”.

MOIS PASSÉ LE

[ṢR] m., {a}yur yemḍen

الشَّهْرُ الْمَاضِي :

يُرْ يْمْضْنْ

ⵔⴰⵓ ⵔⴰⵎⴷⴰⵏ

MOIS PROCHAIN LE

• [ŠN] m., ayur id-iṭasen

• [ṢR] m., {a}yur d-ittasen

الشَّهْرُ الْقَادِم :

نَيُرْ يِدْ-يِخَسْنْ

يُرْ دْ-يِتَّسْنْ

ⵓⵔⴰⵓ ⴹⴰ-ⴹⵜⵙⵓⵙⴰⵏ

ⵔⴰⵓ ⴰ-ⴹⵜⵜⵓⵙⴰⵏ

MOISSON

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯimegra (ann. : te)

• [ṢḤ], [ǦƐ] f., ṯamegra (ann. : te). v. “Céréale”, “Tas”, “Débris résiduels”, “Balle”, “Nœud végétal”, “Son”, “Vanner”, “Vannage”, “Molène Bouillon-Blanc”, “Agriculture”, “Cultivateur”, “Cultiver”, “Entraide communautaire”, “Fourche”, “Dipiquer”, “Dépiquage”, “Moisonner”, “Moisson”, “Faucille”, “Faux”, “Spatule”, “Aire”, “Meule de paille”, “Moulin à grains”, “Meunier”, “Tamis”, “Tamiser”, “Frapper”, “Tige végétale de la plante céréalière”, “Paille”, “Épi mûr”, “Épi vide”, “Farine”, “Récolte”.

حَصَادٌ :

ثِمْقُرَ

ثَمْقُرَ

ⵅⴹⵎⵓⵅⵓⵓ

ⵅⵓⵎⵓⵅⵓⵓ

MOISSONNÉ ÊTRE

v. “Moissonner”.

MOISSONNER, FAUCHER, ÊTRE MOISSONNÉ, ÊTRE FAUCHÉ

• [ṢḤ], [MƐ] mǧer, hab. megger. v. “Moisson”.

• [ṢḤ] mjer

• [MƐ], [MR] mger, hab. megger

• [ŠN] mjer, hab. mejjer

• [ŠN] semjer, hab. semjar

→ **Les hommes et les femmes moissonnent le champ :** Iryazen ḏ tseḏnan meggren tamazirt.

→ **Mon père va au champ pour moissonner l’orge :** Iggur amyar baba y tmazirt baš a imegger ṯimẓin.

→ **J’ai fini de moissonner le blé :** Mmara a megra irḏen.

→ **Je n’ai pas moissonné :** U mgirex.

→ **Ils moissonnent :** [MƐ] Meggren.

حَصَدَ ، حَشَّ :

مْجْرْ. عَادَةً ؛ مْقُرْ

مْزُرْ

مُقُرْ. عَادَةً ؛ مُقُّرْ

مُزْرْ. عَادَةً ؛ مُزُّرْ

سْمْزْرْ. عَادَةً ؛ سْمْزَرْ

يَحْصدُ بِالرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ الْحَقْلَ : نِرْغَزْنْ دْ خْذْنَنْ مْقُرْنْ تَمَزِرْتْ

أَبِي فِي الْحَقْلِ لِيَحُشَّ الْعُشْبَ : نَمْغَرْ بَبَ ئِلَّ ذِ تْمَزِرْتْ بَشْ نَدْ يَمْزُّرْ نَغْمَّ

اِنْتَهَيْتُ مِنْ حَصْدِ الْقَمْحِ : مَّرَ نَـ مْقُرَ نِرْذْنْ

لَمْ أَنْتَهِ مِنَ الْحَصْدِ : نُـ مْقِرْخْ

يَحْصُدُونَ : مْقُّرْنْ

ⵅⵅⵓⵔ : ⵅⵓⵅⵅⵓⵔ

ⵅⵏⵓⵔ

ⵅⵅⵓⵔ : ⵅⵓⵅⵅⵓⵔ

ⵅⵏⵓⵔ : ⵅⵓⵏⵏⵓⵔ

ⵙⵓⵅⵏⵓⵔ : ⵙⵓⵅⵏⵓⵔ

ⵉⵔⵢⵓⵣⵓⵍ ⵜ ⵜⵙⵓⵜⵍⵓⵍ ⵅⵓⵅⵅⵔⵓⵍ ⵜⵓⵅⵓⵣⵉⵔⵜ

ⵉⵅⵅⵓⵔ ⵓⵅⵢⵓⵔ ⵙⵓⵙⵓ ⵢⵓ ⵜⵅⵓⵣⵉⵔⵜ ⵙⵓⴼ ⵓⵏ ⵉⵅⵓⵅⵅⵓⵔ ⵅⵉⵅⵣⵉⵍ

ⵅⵅⵓⵔⵓ ⵓ ⵅⵓⵅⵔⵓ ⵉⵔⵜⵓⵍ

ⵓ ⵅⵅⵉⵔⵓⵅ

ⵅⵓⵅⵅⵔⵓⵍ

MOITIÉ

• [ṢḤ] m., azgen (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ] m., azǧen (ann. : u)

→ **La moitié du pain :** [ṢḤ], [MƐ] Azǧen n ṭeknifṭ.

→ **Je possède un peu de terre, une moitié j'y ai construit dessus et l'autre je l'ai laissée :** [ṢḤ] Ɣr-i šwiyya waḵal/n ṭmurṯ azgen ḇnix-ḏ azgen ǧǧix-ṯin.

نِصْفٌ :

نَزْقُنْ

نَزْجْنْ

نِصْفُ الْخُبْزِ : نَزْجْنْ نَـ خْكْنِفْخْ

أَمْلِكُ قَلِيلًا مِنْ الْأَرْضِ النِّصْفُ بَنَيْتُ فِيهِ وَالنِّصْفُ الْآخَرِ تَرَكْتُهُ : غْرْـيِـ شْوِيَّ وَكَلْ/نْـ خْمُرْتْ نَزْقُنْ فِنِخْـذْ نَزْقُنْ جِّخْـثِنْ

ⵓⵜⵅⵓⵍ

ⵓⵜⵅⵓⵍ

ⵓⵜⵅⵓⵍ ⵏ ⵜⵙⵓⵣⵍⵉⵜⵜⵙ

ⵢⵓ-ⵉ ⵛⵍⵉⵖⵖⵓ ⵍⵓⵣⵓⵎ/ⵏ ⵜⵙⵅⵓⵅ ⵓⵜⵅⵓⵍ ⵃⵏⵉⵅ-ⵅ ⵓⵜⵅⵓⵍ ⵅⵅⵉⵅ-ⵅⵉⵍ

MOLÈNE BOUILLON-BLANC, BOUILLON-BLANC COMMUN

(lat. verbascum thapsus, fam. scrophulariaceæ, plante, utilisée en bouquet afin de balayer l'aire de battage "annar" lors du vannage "asuzzer")

• [MR] f., timeṣlaḥt landar. v. "Moisson".

• [XF] ar., f., maṣlaḥet landar

مَصْلَحَة لَانْدَارْ ، بوصِيرٌ شَائِعٌ ، نَبْتَة :

تِمْصْلَحْتْ لَنْدَرْ

مَصْلَحْتْ لَنْدَرْ

ⵜⵉⵅⵓⴼⵎⵓⴷⵜ ⵎⵓⵏⵓⵔ

ⵅⵓⴼⵎⵓⴷⵓⵜ ⵎⵓⵏⵓⵔ

MOLAIRE, DENT

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯuɣmest (ann. : tu) | f., pl., ṯuɣmas

• [ṢR] f., ṯiɣmest

• [ṢR] f., huɣmest | f., pl., ṯiɣmas

• [ṢR] f., ṯasirṯ | f., pl., ṯisira

→ **Les dents** (crocs) **des chiens :**

• [ṢḤ] Ṯuɣmas iqjawen.

• [ṢR] {T}Hiɣmas uwuqzin. v. “Canine”, “Incisive”.

ضِرْسٌ ، سِنٌّ :

تُغْمَسْتْ | تُغْمَسْ

تِغْمَسْتْ

هُغْمَسْتْ تِغْمَسْ

تَسِرْتْ تِسِرَ

أَنْيَابُ الْكِلَابِ :

تُغْمَسْ تِقْزَوْنْ

هِغْمَسْ نُوُقْزِنْ

ⵅ:ⵢⵛ:ⵙⵜ | ⵅ:ⵢⵛ.ⵙ

ⵅⴹⵢⵛ:ⵙⵜ

ⵙ:ⵢⵛ:ⵙⵜ | ⵅⴹⵢⵛ.ⵙ

ⵅ.ⵙⴹⵓⵅ | ⵅⴹⵙⴹⵓ.

ⵅ:ⵢⵛ.ⵙ ⴹⵣⵏ.ⵍ:ⵍ

:ⴹⵢⵛ.ⵙ :ⵍ:ⵣⵕⴹⵍ

MOLLET

• [ṢḤ] f., ṯaqeslulṭ | f., pl., ṯiqeslulin

• [ṢḤ] f., pl., ṯiqešlulil

• [MƐ] f., ṯahabreṭ n ssag. v. “Viande”.

• [ṢR] m., ahenciš (ann. : u)

• [ṢR] f., {ṯa}haslemt uḍar | {ṯa}hiselmin

رَبْلَةُ السَّاقِ :

تَقْسْلُلْخْ | تِقْسْلُلِنْ

تِقْشْلُلِنْ

تَهَبْرْخْ نـ سَّقْ

نَهْنْشِشْ

هَسْلْمْتْ نُضَرْ | هِسْلْمِنْ

ⵅ.ⵣ:ⵙⵏ:ⵏⵜⵙ | ⵅⴹⵣ:ⵙⵏ:ⵏⴹⵍ

ⵅⴹⵣ:ⵛⵏ:ⵏⴹⵏ

ⵅ.ⵙⵏ:ⵙⵜ | ⵅⴹⵙⵏⵛⴹⵍ

ⵅⴹⵏ:ⵛⵜ | ⵅⴹⵙⵏⵛⴹⵍ

MONDE

[ṢḤ], [MR] ar., sing., ddunit̲

→ **Le monde entier :** [ṢḤ] Ddunit̲ ukkul.

دُنْيَا ، عَالَمٌ :

دُّنِثْ

الْعَالَمُ كُلُّهُ : دُّنِثْ نُكُّلْ

ⴷⴷ:ⵍⴹⵅ

ⴷⴷ:ⵍⴹⵅ :ⵣⵣ:ⵏ

MONDE

v.“Gens”.

MONNAIE

v. “Argent”.

MONTAGNARD

• [ŠN] m., aḏruri | m., pl., aṯ uḏrar

• [ṢḤ] ar., m., ağbayli | m., pl., iğbayliyen

→ **Ils disent que les montagnards sont têtus :** [ṢḤ] Nnan belli iğbayliyen ḏ imɣanṯen.

جَبَلِيٌّ :

نَذْرُرِ | نَثْ نُذْرَرْ

نَجْبَيْلِ | نِجْبَيْلِيْنْ

يَقُولُونَ بِأَنَّ الْجَبَلِيَّةَ عَنِيدَةَ : نَّنْ بْلِّ نِجْبَيْلِيْنْ ذْ تِمْغَنْثْنْ

.ⴼⵓ:ⵓⴹ | .ⵅ :ⴼⵓ.ⵓ

.ⵅⴱ.ⵗⵏⴹ | ⴹⵅ.ⵗⵏⴹⵗ:ⵍ

ⵍⵍⴰⵍ ⵙⵉⵏⵏⴷ ⴷⵣⵙⴰⵏⴷⵉⵏ ⵏ ⴷⵎⵢⴰⵍⵅⵉⵍ

MONTAGNE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aḏrar (ann. : u, wu) | m., pl., iḏurar (ann. : yi)

• [ṢḤ] m., aḏrar (ann. : uwu)

• [MR] m., pl., {i}ḏurar

→ **Les gens de la montagne :** [ṢḤ] Medden uwuḏrar.

→ **Ce miel-là de montagne est bon pour la santé :** Ṯamemṭ aḏin uwuḏrar ṯexlaf ay ṣṣaḥḥeṯ.

→ **Il laboure dans la montagne :** [MR] Ikerrez g uḏrar.

→ **Il construit dans la montagne :** [MR] Ibna g uḏrar.

→ **Un montagne entre eux :** [ṢḤ] Aḏrar ḡar-asen.

→ **Nous avons des maisons dans la montagne :** [ṢḤ] Ɣer-na ixxamen g uḏrar.

جَبَلٌ :

ثَذْرَرْ | ثِذُرَرْ

ثَذْرَرْ

ذُرَرْ

نَاسُ الْجَبَلِ : مْدُّنْ ثُوذْرَرْ

هَذَا الْعَسَلُ الْجَبَلِيّ مُفِيدٌ لِلصِّحَّةِ : ثَمْمْخْ ثَذِنْ ثُوذْرَرْ ثُخْلَفْ ثَيْ صَّحُّثْ

يَحْرُثُ فِي الْجَبَلِ : ثِكَرُّزْ قُـ ثُذْرَرْ

يَبْنِي فِي الْجَبَلِ : ثِبْنَ قُـ ثُذْرَرْ

لَدَيْنَا بُيُوتٌ فِي الْجَبَلِ : غْرْ-نَ ثِخَّمْنْ قُـ ثُذْرَرْ

جَبَلٌ بَيْنَهُمْ : ثَذْرَرْ قُرْ-ثَسْنْ

ⴰⵎⴰⵏ | ⵉⵎⵏⴰⵏ

ⴰⵎⴰⵏ

ⵎⵏⴰⵏ

ⵅⵏⵏⵏ ⵏⵏⵎⴰⵏ

ⵅⴰⵅⵏⵜⴻ ⴰⵎⵉⵍ ⵏⵏⵎⴰⵏ ⵅⵏⵅⵏⴰⵜ ⴰⵣ ⴻⴻⴰⵔⵔⵏⵅ

ⵉⴼⵏⵏⴰⵅ ⵅ ⵏⵎⴰⵏ

ⵉⴰⵏⴰ ⵅ ⵏⵎⴰⵏ

ⵢⵏⴰ-ⵏⴰ ⵉⵅⵅⴰⵅⵏ ⵅ ⵏⵎⴰⵏ

ⴰⵎⴰⵏ ⵅⴰⴰ-ⴰⴻⵏ

MONTANT (de la porte, il s'assemble avec "anebḏur" et "ṭaqif", ils sont au nombre de deux à droite et à gauche)

[ŠN] m., amnar | m., pl., imnaren

قَائِمُ الْبَابِ : ثَمْنَرْ | ثِمْنَرْنْ

ⴰⵅⵏⴰ | ⵉⵅⵏⴰⵏ

MONTANT (de la porte, permet sa mobilité, il pénètre un trou fait dans "ṭaqif" et "anebḏur", il y en a qu'un)

[ŠN] m., awqaf

قَائِمُ الْبَابِ ، يَجْعَلُهَا تَتَحَرَّكُ **:** ثَوْقَفْ

ⴰⵍⵣⴰⵃ

MONTANT (du métier à tisser)

• [MƐ] f., ṯamenṭuṯ (ann. : tm) | f., pl., ṯimenṭwin (ann. : ṯm). v. "Tissage", "Tisser".

• [MR] f., ṯamenṭwiṯ

• [ṢR] f., ṯimenḍuṭ (ann. : ṯm) | f., pl., ṯimenḍuḍin

• [ṢR] f., ṯimenḍukṯ (ann. : te) | f., pl., ṯimenḍwin

دِعَامَةٌ ، جُزْءٌ مِنَ الْمَنْسَجِ **:**

ثَمْنْطُثْ | ثِمْنْطُونْ

ثَمْنْطُوثْ

ثِمْنْضُطْ | ثِمْنْضُضِنْ

ثِمْنْضُكْثْ | ثِمْنْضْوِنْ

ⵅⴰⵛⵏⴻⵅ | ⵅⴷⵛⵏⴻⵍⴷⵏ

ⵅⴰⵛⵏⴻⵍⴷⵅ

ⵅⴷⵛⵏⴻⴹ | ⵅⴷⵛⵏⴻⴹⴷⵏ

ⵅⴷⵛⵏⴻⵎⴻ | ⵅⴷⵛⵏⴻⵍⴷⵏ

MONTANT (supportant “asa<u>t</u>ur”, très solides, au nombre de deux et terminés en fourche à la partie supérieure)

[ŠN] f., {ti}herselṭ | f., pl., {ti}hirsal

عِمَادٌ ، يحْمِل رَافِدَةُ هَيْكَل الْمَنْزِل **:** هْرْسْلْخْ | هِرْسَلْ

ⵜⵏⵓⵙⵏⵜ | ⵜⴷⵓⵙⴰⵏ

MONTÉE (action de monter)

[ṢḤ], [MƐ] m., alay. v. “Monter”, “Monter Faire”.

رَفْعٌ ، صُعُودٌ : نَلَيْ

ⴰⵏⴰⵔ

MONTÉE, PENTE

• [ṢḤ], [MƐ] f., <u>t</u>asawnṭ. v. “Monter”, “Monter Faire”, “Montée”.

• [ṢḤ] f., <u>t</u>asunṭ

• [MR] f., {ta}sawant

سَنَصْعَدُ الرَّابِيَةَ : نَـ نَلِ ذِ سَوَنْتْ

→ **À la montée :** [ṢḤ], [MƐ] G ssawnṭ.

→ **Nous monterons la montée :** [MR] A nali <u>d</u>i sawant.

طَلْعَةٌ ، صَعْدَةٌ ، رَابِيَةٌ :

ثَسَوْنْخْ

ثَسُنْخْ

سَوَنْتْ

إِلَى الصُّعُودِ : قُـ سَّوْنْخْ

ⵅⴰⵙⴰⵍⵏⵜ

ⵅⴰⵙⵏⵜ

ⵙⴰⵍⴰⵜ

ⵅ ⵙⵙⴰⵍⵏⵜ

ⵏⴰⵎⴷ ⵅⴷ ⵙⴰⵍⴰⵜ

MONTER FAIRE, ENFILER (aiguille, …)

[ŠN], [ṢR] señi. v. “Monter”, “Montée”.

أَرْكَبَ ، أَدْخَلَ ، خَيْطًا فِي ثُقْبِ إِبْرَةٍ **:** سْنْيِ

ⵙⵏⵜⴷ

MONTER (sur un animal, qqch, …)

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN], [ṢR] eñi, hab.

• [ṢḤ], [MƐ] ṭenwi. v. “Montée”, “Monter Faire”.

• [ŠN], [ṢR] ṭeñay

• [ṢR] tnay

• [MƐ] añi, hab. ṭenwi

• [ṢḤ], [ǦƐ], [ŠN] ali, hab. ṭali. v. “Relever”.

→ **Monte sur le cheval ! :**

• [ṢḤ] Eñi f u<u>k</u>idaṛ !

• [MƐ] Eñi f u<u>k</u>idar !

→ **Monte le mulet ! :** [MƐ] Añi f user<u>d</u>un !

→ **Aujourd’hui je monterai sur le cheval et je partirai chez mon ami :** [ṢḤ] Ass-a a ña f u<u>k</u>i<u>d</u>aṛ a ṛuḥa ɣer yumddukal-inu.

→ **Il est monté :** [ṢḤ], [MƐ] Yuli.

→ **Il montera :** [ṢḤ] A yali.

→ **Tu monteras au-dessus :** [ṢḤ] A ṭaliḍ ɣer ufella.

MONTRER, INDIQUER

• [ṢḤ] seḵn, hab. seḵḵun

• [ṢḤ], [MƐ] sɛanṯ, hab. [MƐ] tsɛanuṯ

• [ṢḤ] saḥen

→ **Montre ta main ! :** [MƐ] Sɛanṯ afus-nneḵ !

→ **Je leur ai montré :** [ṢḤ] Sɛanṯaɣ-asen.

→ **Je ne leur ai pas montré :** Ur asen-sɛanṯax.

→ **Tu as montré :** [ṢḤ] Ṯsɛanṯeḍ.

→ **Il montre, Il a montré :** [ṢḤ] Iseḵn.

أَرَى ، دَلَّ ، أَشَارَ :

سْكُنْ. عَادَةً ؛ سْكُّنْ

سْعَنْثْ. عَادَةً ؛ تْسْعَنُثْ

سَحْنْ

اِنْرِلِي يَدَكَ : سْعَنْثْ نَفُسْ-ثْكْ

أَرَيْتُهُمْ : سْعَنْثَغْ-نَسْنْ

لَمْ آرِهِمْ : نُرْ نَسْنْ-سْعَنْثَخْ

أَرَيْتَ : تْسْعَنْثْضْ

أَشَارَ ، يَشِيرُ : يِسْكُنْ

ⵙⵙⴽⵍ : ⵙⵙⴽⴽⵙⵍ

ⵙⵃⵓⵍⵙⵅ : ⵜⵙⵃⵓⵍⵚⵅ

ⵙⵓⵄⵙⵍ

ⵙⵃⵓⵍⵅ ⵓⵜⵚⵙ-ⵍⵍⵙⴽ

ⵙⵃⵓⵍⵅⵓⵢ-ⵓⵙⵙⵍ

ⵚⵓ ⵓⵙⵙⵍ-ⵙⵃⵓⵍⵅⵓⵅ

ⵅⵙⵃⵓⵍⵅⵙⵉ

ⵉⵙⵙⴽⵍ

MONTURE

• [ṢḤ] f., pl., ṯiɣallin

اِمْتَطَى ، دَبَّةً ، شَيْئًا ، أَصْعَدَ :

نْثْيْ. عَادَةً ؛

ثُنْوِ

ثُنْيَيْ

تْنَيْ

نَثْيِ. عَادَةً ؛ ثُنْوِ

نَلِ. عَادَةً ؛ ثَلِ

اِمْتَطِ الْحِصَانَ :

نْثْيِ فِـ نُكِدَرْ

نْثْيِ فِـ نُكِدَرْ

اِمْتَطِ الْبَغْلَ : نَثْيِ فِـ نُسْرْذُنْ

الْيَوْمَ سَأَرْكَبُ عَلَى الْحِصَانَ وَسَأَذْهَبُ إِلَى صَدِيقِي : نَسْ-نَـ نَـ نْيَ فِـ نُكِذَرْ نَـ رُحَ غْرْ يُمْدُكَلْ-نِنْ

اِمْتَطَى : يُلِ

سَيَمْتَطُ : نَـ يَلِ

سَتَصْعَدُ فَوْقَهُ : نَـ خَلِضْ غْرْ نُفْلَ

ⵙⵜⴽ :

ⵜⵙⵙⵍⵍⴽ

ⵜⵙⵙⵜⵓⴽ

ⵜⵍⵓⵅ

ⵓⵜⴽ : ⵜⵙⵙⵍⵍⴽ

ⵓⵎⴽ : ⵜⵙⵓⵎⴽ

ⵙⵜⴽ ⵜ ⵙⴽⴽⴰⵓⵇ

ⵙⵜⴽ ⵜ ⵙⴽⴽⴰⵓⵙ

ⵓⵜⴽ ⵜ ⵙⵙⵙⵙⵔⵙ

ⵓⵙⵙ-ⵓ ⵓ ⵜⵓ ⵜ ⵙⴽⴽⴰⵉⵓⵙ ⵓ ⵇⵙⵅⵓ ⵢⵙⵙ ⵅⵙⵛⴰⴰⵙⵣⵓⵎ-ⴰⵍⵙ

ⵅⵙⵎⴽ

ⵓ ⵅⵓⵎⴽ

ⵓ ⵜⵙⵓⵎⴽⵉ ⵢⵙⵙ ⵙⵜⵙⵎⵎⵓ

• [ṢḤ], [MR], [MS] ar. ?, coll., zwayel

دَوَابٌ :

ثِغَلِّنْ

زْوَيْلْ

ⵅⴹⵟⴰⵍⵍⴹⵍ

ⵣⵍⴰⴽⵗⵍ

MOQUER SE

→ **Il se moque de moi :**

• [ṢḤ] Ismesxir fell-i.

• [MƐ] Iṭmesxir fell-i.

• [MƐ] Ids fell-i. v. “Rire”.

اِسْتَهْزَأَ بِـ ، سَخِرَ مِنْ :

يَسْخَرُ مِنِّي :

يِسْمْسْخِرْ فِلّْ-يِـ

يِخْمْسْخِرْ فِلّْ-يِـ

يِدْسْ فِلّْ-يِـ

ⴹⵙⵎⵙⵙⴹⵙⵙ ⵃⵙⵍⵍ-ⴹ

ⴹⵜⵙⵎⵙⵙⴹⵙⵙ ⵃⵙⵍⵍ-ⴹ

ⴹⵏⵙ ⵃⵙⵍⵍ-ⴹ

MORCEAU

v. “Part”.

MORDRE

[ṢḤ] ḵerreš, hab. ḵerraš

→ **Mordez !** f. **:** Ḵerršemṯ !

→ **Il l’a mordu :** [ṢḤ] Iḵerreš-ṯ.

→ **Les chiens n’ont pas mordus :** U ḵerršen ḵ iqjawen.

→ **Ce chien m’a mordu :** [ṢḤ] Aqjaw ičča-yi. v. “Piquer”.

عَضَّ : كُرُّشْ. عَادَةً ؛ كُرَّشْ

اِعْضَضْنَ : كْرْشْمْثْ

عَضَّهُ : ئِكْرُّشْ-ثْ

لَمْ يَعَضُّوا الْكِلَابُ : ـُ كْرُّشْنْ كْ ئِقْزَوْنْ

عَضَّنِي هَذَا الْكَلْبُ : ئَقْزَوْ ئِشَّ-يِ

ⴸⵙⵓⵓⵙⴼ : ⴸⵙⵓⵓⴰⴼ

ⴸⵙⵓⵓⴼⵙⵅⵅ

ⴹⴸⵙⵓⵓⵙⴼ-ⵅ

ⵙ ⴸⵙⵓⵓⴼⵙⵍ ⴸ ⴹⵅⵏⴰⵍⵙⵍ

ⴰⵅⵏⴰⵍ ⴹⴼⴼⴰ-ⵣⴹ

MORELLE NOIRE, MERCURIALE ANNUELLE (lat. solanum nigrum, syn. mercurialis annua, fam. solanaceæ, plante)

[MS] f., pl., tuššanin

مغدُ الْأَسْوَدِ ، عِنَبُ الذِّئْبِ ، نَبْتَة :

تُشَّنِنْ

ⵜⵙⴼⴼⴰⵍⴹⵍ

MORS (pièce en bois que l’on passe dans la bouche des chevaux)

[ṢḤ] f., ṯašbabṯ (ann. : te) | f., pl., tišbabin (ann. : te)

شَكِيمَةٌ :

تَشْبَبْثْ | تِشْبَبِنْ

ⵅⴰⴼⵊⴰⵊⵅ | ⵅⴰⴼⵊⴰⵊⵅ

MORT

[ṢḤ], [MR] f., ṯamettanṯ. v. “Mourir”, “Enterrement”, “Enterrer”, “Tombe”.

مَوْتٌ : ثَمْثْنْثْ

ⵅⴰⵎⵙⵜⵊⴰⵍⵜⵊ

MORTIER (construction)

[ṢḤ] m., abeɣli (ann. : u)

لِيَاطٌ ، مِلَاطٌ : نَبْغْلِ

ⵓⴱⵖⵍⵉⴹ

MORTIER (outil)

[ṢḤ], [MƐ] m., amahraz | m., pl., imahrazen. v. “Pilon”.

جُرْنٌ : نَمَهْرَزْ | يِمَهْرَزْنْ

ⵓⵎⴰⴼⵓⵣ | ⴹⵎⴰⴼⵓⵣⵖⵏ

MORVE, MUCUS

• [ṢḤ] m., ikilwen

• [ṢḤ] m., ixilulen

• [MƐ] m., ixulal

• [ṢR] m., ixlulen

• [ṢR] m., ṯaxnunt

• [ṢR] m., {ṯa}axnunt

• [ṢR] m., ixnunen

• [ṢR] m., ixenšuren

• [ŠN] m., ixenčuren

مُخَاطٌ :

يِكِلْوْنْ

يِخِلْوْنْ

يِخُلَلْ

يِخْلُلْنْ

ثَخْنُنْتْ

نَخْنُنْتْ

يِخْنُنْنْ

يِخْنْشُرْنْ

يِخْنْچُرْنْ

ⴹⵕⴹⵍⵍⵖⵏ

ⴹⵅⴹⵍⵍⵖⵏ

ⴹⵅⵍⵍⵖⵏ

ⵓⵅⵍⵍⵖⵏ

ⴹⵅⵍⵍⵖⵏ

ⴹⵅⵖⵏⴾⵍⵍⵖⵏ

ⴹⵅⵖⵏⴾⵍⵍⵖⵏ

MOSQUÉE

• [MS] f., tamesgida (ann. : tm) | top., f., pl., timesgida

• f., {ṯa}mesgida

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., ljamaɛ | pl., lejwamaɛ

• [ṢḤ], [MS] ar., sing., lǧamaɛ

→ **Là où se trouve la mosquée :** [MR] Win igellan lǧameɛ.

مَسْجِدٌ ، جَامِعٌ :

تَمْسْقِدَ | تِمْسْقِدَ

مْسْقِدَ

لْزَمَعْ | لْزْوَمَعْ

لْجَمْعْ

حَيْثُ يَقَعُ الْمَسْجِدُ : وِنْ يِقَّلَّنْ لْجَمْعْ

ⵜⵓⵎⵙⴰⵣⵅⵏⵓ | ⵜⴹⵎⵙⴰⵣⵅⵏⵓ

ⵎⵙⴰⵣⵅⵏⵓ

ⵏⵏⵓⵎⵓⵛ | ⵏⵙⵏⵍⵓⵎⵓⵛ

ⵏⵣⵓⵎⵙⵛ

ⵍⵅⵏ ⴹⵣⵙⵏⵏⵓⵏ ⵏⵣⵓⵎⵙⵛ

MOT

v. “Parole la”.

MOTTE

[ṢḤ], [MƐ] m., aqelliɛa (ann. : u) | m., pl., iqelliɛan

→ **Motte de terre :** [MƐ] Aqelliɛa bʷaḵal. v. “Argile”.

مَدَرٌ : نَقْلِعَ | نِقْلِعَنْ

مَدَرٌ مِنْ تُرَابٍ : نَقْلِّعَ بْوَكَلْ

ⵄⵇⵏⵏⴹⵄ | ⴹⵇⵏⵏⴹⵄⵍ

ⵄⵇⵏⵏⴹⵄ ⵊⵓⵄⵅⵄⵏ

MOU, LISSE, TENDRE

• m., aleqqaɣ | m., pl., ileqqaɣen, f., taleqqaɣṯ | f., pl., ṯileqqaɣin

• [ǦƐ] m., aleqqaq | m., pl., ileqqaqen

→ Couscous aux fèves tendres : [ǦƐ] aseksu s iḇawen ileqqaqen

→ **Cette chose est molle :** Ṯaɣawsa-yi ṭaleqqaxṯ.

نَاعِمٌ ، لَيِّنٌ ، طَرِيٌّ ، رَخْوٌ :

نَلْقَّغْ | نِلْقَّغْنْ ، تَلْقَّغْثْ | تِلْقَّغِنْ

نَلْقَّقْ | نِلْقَّقْنْ

سْكْسُ بِالْفُولِ الطَّرِيِّ : نَسْكْسُ سْـ يَبَوْنْ نِلْقَّقْنْ

هَذَا الشَّيْءُ رَخْوٌ : ثَغَوْسَ-يِ خَلْقَّخْثْ

ⵄⵏⵇⵇⵄⵉ | ⴹⵏⵇⵇⵄⵉⵍ, ⵜⵄⵏⵇⵇⵄⵉⵅ | ⵅⴹⵏⵇⵇⵄⵉⴹⵍ

ⵄⵏⵇⵇⵄⵇ | ⴹⵏⵇⵇⵄⵇⵍ

ⵄⵙⵇⵇⵙ ⵙ ⴹⴰⵍⵍ ⴹⵏⵇⵇⵄⵇⵍ

ⵅⵄⵉⵍⵙⵄ-ⵉⴹ ⵜⵙⵄⵏⵇⵇⵄⵅⵅ

MOUCHE

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN], [ṢR] m., izi | m., pl., izan. v. “Moustique”.

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN], [ṢR] dim., sing., ṯiziṯ (ann. : ti)

• [ŠN] dim., sing., {ṯ}hiziṯ (ann. : ti).

→ **La Source aux Mouches :** top., Ṯala Yizan.

→ **Une mouche :** [ŠN] Ṯiziṯ.

ذُبَابَةٌ : ئِزِ | ئِزَنْ

ذُبَابَةٌ صَغِيرَةٌ :

ثِزِثْ

هِزِثْ

عَيْنُ الذُّبَابِ : ثَلَ يِزَنْ

ذَبَابَةٌ وَاحِدَةٌ : ثِزِثْ

ⴹⵅⴹ | ⴹⵅⵄⵍ

ⵅⴹⵅⴹⵅ

ⵙⴹⵅⴹⵅ

ⵅⵄⵏⵄ ⵉⴹⵅⵄⵍ

ⵅⴹⵅⴹⵅ

ⵜⵄⵎⵉⵄⵙⵜ ⵉⵙⵎⵎ ⵜⵙⵅⵅⵄ ⵜⵙⵅⵅⵄ ⵄⵉⵙⵙ

MOUCHER

[ṢḤ], [MƐ] nser, hab. nesser

تَمَخَّطَ : نْسْرْ. عَادَةً ؛ نْسُّرْ

ⵍⵙⵙ : ⵍⵙⵙⵙⵙ

MOUCHERON

v. “Mouche”.

MOUCHOIR

→ Mouchoir de soie : [ṢḤ], [MƐ], [MR] ṯimeḥramṯ | pl., lemḥarem

→ Mouchoir de fil :

• [ṢḤ] ar., m., alemdil (ann. : u) | pl., ilemdilen

• [MƐ] ar., m., anemdil (ann. : u)

لَمْ يَطْحَنَّ الشَّعِيرَ : ـَ زْضِنْتْ شْ ثِمْزِنْ

كَانَتْ أُمِّي تَطْحُنُ وَتَخبِزُ الْخُبْزَ : تَمْغَرْتْ يْمَّ تْزْضَ تْقْ ـَغْرُمْ

ⵙⵜⴻ :

ⵜⵙⴻⴻ

ⵜⵜⴰⴻ

ⵙⵜⴻ : ⵜⵜⴰⴻ

ⵢⵙⵣⵙⵜ

ⵉⵜⴻⴰ

ⵉⵜⴻⵙ

ⵉⵜⴻⴰ

ⵙ ⵜⴻⵉⵏⵜ ⵛ ⵅⵉⵎⵜⵉⵏ

ⵅⴰⵎⵢⴰⵇⵅ ⵣⵙⵎⵎⴰ ⵜⵙⵜⴻⴰ ⵜⵙⵅⵅⴰ ⴰⵢⵇⵙⵎ

MOUDRE

• [ṢḤ], [ṢR] ezḍ, hab.

• [ṢḤ] zeṭṭ

• [ṢR] zzaḍ. v. “Mouture”, “Moulin à grains”.

• [MƐ] eẓḍ, hab. ẓẓaḍ

• [MS] ɣeyyez. v. “Pilon”.

→ **Il a moulu :**

• [ṢḤ], [ṢR] Izḍa.

• [ṢR] Izḍu.

• [MƐ] Iẓḍa.

→ **Elles n’ont pas moulu l’orge :** U zḍint š ṯimẓin.

→ **Ma mère moulait les grains et faisait le pain :** [ṢḤ] Tamɣart yemma teẓḍa tegga aɣrum.

طَحَنَ :

نْزْضْ. عَادَةً ؛

زْطُّ

زَّضْ

نْزْضْ. عَادَةً ؛ زَّضْ

طَحَنَ :

يُزْضَ

يُزْضُ

يُزْضَ

غْيُّزْ

مِنْدِيلٌ :

مِنْدِيلٌ مِنْ حَرِيرٍ : ثِمْحْرَمْثْ | لْمْحَرْمْ

مِنْدِيلٌ مِنْ خَيطٍ :

نَلْمْدِلْ | يَلْمْدِلْنْ

نَنْمْدِلْ

ⵅⵉⵍⵙⴾⵅⴰⵍⵅ | ⵏⵙⵍⴾⵅⴰⵍ

ⴰⵏⵙⵍⴾⵉⵏ | ⵉⵏⵙⵍⴾⵉⵏⵙⵏ

ⴰⵏⵙⵍⴾⵉⵏ

MOUILLÉ ÊTRE

• [MR] llexs. v. “Pétrir”, “Pâte”, “Mouiller”.

• [ṢḤ] teltel

→ Son poncho/Sa qachabia est mouillé/e par la pluie :

• {T}Haberrust-nnes tšemmex s newweṯ.

• [ṢḤ] Abernus-nnes iteltel/ičemmex s newweṯ

كَانَ مُبَلَّلًا :

لْخْسْ

تْلْتْلْ

مِعْطَفُهَا/قَشَّبِيَّتُهُ مُبَلَّلٌ بِالْمَطَرِ :

هَبْرُّسْتْ-نُّسْ تْشْمُّخْ سْـ نْوُّثْ

نَبْرُّسْ-نُّسْ يَتْلْتْلْ/يَچْمُّخْ سْـ نْوُّثْ

ⵏⵏⴾⵅⵙ

ⵜⴾⵏⵜⴾⵏ

ⴱⴰⵙⵙⵓⵙⵜ-ⵍⵍⵙⵜ ⵜⴳⵙⵛⵛⵙⵅ ⵜ ⵏⵙⵍⵍⵙⵅ

ⴰⵙⵙⵓⵏⵙⵜ-ⵍⵍⵙⵜ
ⵉⵜⵙⵎⵜⵙⵎ/ⵉⴳⵙⵛⵛⵙⵅ ⵜ ⵏⵙⵍⵍⵙⵅ

MOUILLER

[ṢḤ], [MƐ] ar. ?, šemmex

→ **Ma main est mouillée :** [ṢḤ], [MƐ] Afus-inu išemmex.

→ **Mouille ta main ! :** [ṢḤ], [MƐ] Šemmex afus-nnek ! ! :

بَلَّ : شْمُّخْ

يَدِي مُبْتَلَّةٌ : نَفُسْ-يْنُ يْشْمُّخْ

اِبْلَلَ يَدَكَ : شْمُّخْ نَفُسْ-نْكْ

ⴳⵙⵛⵛⵙⵅ

ⴰⵃⵙⵜ-ⵉⵏⵙ ⵉⴳⵙⵛⵛⵙⵅ

ⴳⵙⵛⵛⵙⵅ ⴰⵃⵙⵜ-ⵍⵍⵙⵣ

MOUILLER (la semoule pour la préparation du pain)**, LEVER, GONFLER** (levain)

[ṢḤ], [ŠN] selexs, [ṢḤ] hab. tselexs. v. “Mouillé Être”.

→ **Je vais préparer la pâte :**

• [ṢḤ] A ṛuḥa tselexsa.

• [ṢḤ] A ṛuḥa ṣneɛ arukti.

• [ṢḤ] A ṛuḥa ɛeğna.

→ **Elle mouille la pâte pour faire du pain :** [ṢḤ] Teslexsa tegga aɣrum.

→ **Nous avons pétri notre pâte aujourd’hui** (litt : Nous avons notre pain du jour) **:** [ṢḤ] Neslexes ass-a.

→ **Demain, s’il plaît à Allāh, je me lèverai tôt pour préparer le pain :** [ṢḤ] Azekka nšallah ad kkra zik a slexsa aɣrum.

بَلَّ ، اِخْتَمَرَ : سْلْخْسْ. عَادَةً ؛ تْسْلْخْسْ

سَأَعُدُّ الْعَجِينَةَ :

نَـ رُحَ تْسْلْخْسَ

نَـ رُحَ صْنْعْ نَرُكْتِ

نَـ رُحَ عْجْنَ

تُجَهِّزُ الْعَجِينَ لِصَنْعِ الْخُبْزِ : تْسْلْخْسَ تْقَّ نَغْرُمْ

جَهَّزْنَا عَجِينَتَنَا الْيَوْمَ : نْسْلْخْسْ نَسّْ-نَـ

غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ أَسْتَيْقِظُ بَاكِرًا لِإِعْدَادِ الْخُبْزَ : نَزْكَّ نْشَلَّهْ نَذْ كْرَ زِكْ نَـ سْلْخْسَ نْغْرُمْ

ⵙⵙⵎⵙⵍⵙ : ⵜⵙⵙⵎⵙⵅⵙ

ⴰ ⵇⵙⴷⴰ ⵜⵙⵎⵙⵅⵙⴰ

ⴰ ⵇⵙⴷⴰ ⵙⵏⵙⵃ ⴰⵙⵙⵅⵅⵉ

ⴰ ⵇⵙⴷⴰ ⵃⵙⵅⵏⴰ

ⵜⵙⵙⵎⵙⵅⵙⴰ ⵜⵙⵅⵅⴰ ⴰⵢⵙⵛ

ⵏⵙⵎⵙⵅⵙⵙ ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⴰⵅⵙⵇⵇⴰ ⵏⴳⴰⵎⵎⴰ ⴰⵡ ⵇⵇⵙⴰ ⵅⵉⵅ ⴰ ⵙⵎⵙⵅⵙⴰ ⴰⵢⵙⵛ

MOULIN À EAU

[ṢḤ], [MR] f., tisirt uwaman

طَاحُونَةٌ مَائِيَّةٌ :

تْسِرْتْ نُوَمَنْ

ⵅⵉⵙⵉⵙⵅ ⵙⵍⴰⵛⴰⵏ

MOULIN À GRAINS (d’intérieur)

• [ṢḤ] f., tisirt wuxxam

• [ṢḤ], [MƐ] f., tisirt (ann. : ts) | f., pl., tisira (ann. : ts). v. “Moisson”, “Céréale”, “Meunier”, “Moudre”, “Moulu Être”, “Mouture”, “Farine”, “Tamis”, “Tamiser”, “Peau de mouton”, “Meule du moulin à grains”, “Partie inférieure du moulin à grains”, “Axe vertical du moulin à grains”, “Manette du moulin à grains”, “Ouverture de la

meule”, “Moulin à olives”, “Moulin à eau”.

• [ṢḤ] f., ṯisirṭ

• [MR], [ǦƐ] f., tisirt

• [MR] f., ṯisirṯ

• [MR] f., tisirṯ

• [MR] {ṯ}hisirṯ

• [ṢR] f., ṯasirṯ (ann. : ts) | f., pl., ṯisirin (ann. : n ti)

→ **Une pierre sur une pierre rappelle-moi ce que c’est ou tu recevras une tape** (i.e., le moulin) **? :** [ṢḤ] dev., Taẓruṭ aṣiṭ taẓruṭ smeḳti-yi-t-id nnaɣ a kemuša taṭriḥṭ/ṯahrawṯ ? (ṯisirṭ)

مِطْحَنَةٌ ، طَاحُونَةٌ : مَنْزِيلِيَّةٌ

تِسِرْثْ وُخَّمْ

تِسِرْثْ | تِسِرَ

تِسِرْخْ

تِسِرْتْ

تِسِرْثْ

تِسِرْثْ

هِسْرْثْ

تَسِرْثْ | تِسِرِنْ

حَجْرَة فُوقْ حَجْرَة فْكُّرنِي فِيهَا أُولَا نَعْطِيكْ طْرِيحَة ؟ : تَزْرُخْ نَشِطْ تَزْرُخْ سْمْكْتِ-يِ-تْ-يْدْ نْغْ نَـ كْمْ-نْشَ تَطْرِحْخْ/ثْهْرَوْثْ ؟

ⵅⴹⴹⵅⵓⵅ ⵍⴰⵍⴰⵅⵅⴰⵎ

ⵅⴹⴹⵅⵓⵅ | ⵅⴹⴹⵅⵓ

ⵅⴹⴹⵅⵓⵜⴹ

ⵜⴹⴹⵅⵓⵜ

ⵅⴹⴹⵅⵓⵅ

ⵜⴹⴹⵅⵓⵅ

ⵙⴹⴹⵅⵓⵅ

ⵅⴰⴹⴹⵅⵓⵅ | ⵅⴹⴹⵅⵓⵅⵏ

ⵜⴰⵕⵓⵜⴹ ⴰⵛⵅⵉ ⵜⴰⵕⵓⵜⴹ ⴹⵎⵜⵅ-ⵗⵅ-ⵜ-ⵅⵏ ⵍⵍⴰⵢ ⴰ ⵣⵎⵎ-ⴰⵛⴰ ⵜⴰⵉⵓⵅⵏⵜⴹ/ⵅⴰⵙⵓⴰⵍⵅ

MOULIN À OLIVES

• f., takerwišt

• [MS] f., kerwiša

مِطْحَنَةٌ ، خَاصَّةٌ لِطَحْنِ الزَّيْتُونِ **:**

تَكْرْوِشْتْ

كْرْوِشَ

ⵜⴰⵣⵎⵓⵍⵅⵛⵜ

ⵣⵎⵓⵍⵅⵛⴰ

MOULU ÊTRE

[ṢR] mezḍ.v. “Moulin à grains”.

كَانَ مَطْحُونًا : مْزْضْ

ⵎⵎⵅⵉ

MOURIR

[ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., mmeṯ, hab.

• [ṢḤ] ṭemmeṭa. v. “Mort”, “Enterrement”, “Enterrer”, “Tombe”.

• [MƐ] ṭemeṭṭa

→ **Je meurs :** Mmuṯeɣ.

→ **Il meurt, Il est mort :** [ṢḤ] Immuṯ.

→ **Il mourra :**

[MR] A immeṯ.

[MR] A immuṯ.

مَاتَ :

مْثْ. عَادَةً ؛

خْمُّخَ

خْمْخَ

أَمُوتُ : مُثْغْ

يَمُوتُ ، مَاتَ : يِمُّثْ

سَيَمُوتُ :

نَـ يِمُّثْ

نَـ يِمُّثْ

ⵗⵗ :

ⵜⵙⵗⵗⵜⵙ

ⵜⵙⵗⵜⵙⵜⵙ

ⵗⵗⵙⵅⵖ

ⵉⵗⵗⵙⵅ

ⵙ ⵉⵗⵗⵙⵅ

ⵙ ⵉⵗⵗⵙⵅ

MOURIR SE

v. “Disparaître”.

MOUSSE, ÉCUME (des liquides)

[MS] m., {a}kafkuf

رَغْوَةٌ :

كَفْكُفْ

ⵇⵙⵜⵇⵙⵜ

MOUTARDE JAUNE DES CHAMPS (lat. sinapis arvensis, fam. brassicaceæ, plante, elle est cuisinée comme “sselq”, les blettes avec de la semoule d’orge chez les Aït Khlifa)

• [XF] m., ašnaf

• [XF] ar., f., {l}ḥarra

حَارَّةٌ ، خَرْدَلٌ بَرِّيٌّ ، نَبْتَةٌ :

نَشْنَفْ

حَرَّ

ⵙⵛⵏⵙⵜ

ⵅⵙⵓⵓⵙ

MOUSTACHE

[ṢḤ], [ṢR] ššlaɣem

شَارِبٌ ، شَعْرُ الشَّفَة : شْلَغْمْ

ⵛⵛⵣⵙⵖⵙⵗ

MOUSTIQUE

[ṢḤ], [MƐ], [MR] nnamus. v. “Mouche”.

بَعُوضَةٌ :

نَّمُسْ

ⵏⵏⵙⵗⵙⵙ

MOUTON

• [XF], [XL] m., ufrik. v. “Ovin”.

→ Mouton âgé d’un an :

• [ṢḤ], [MR] m., aɛelluš (ann. : u) | m., pl., iɛellaš

• [MR] m., pl., iɛelwaš

• [ṢḤ] m., iɛellušen (ann. : yi) ?

→ Mouton âgé de deux à trois ans :

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] m., iḵerri | m., pl., iḵraren

• [ṢḤ], [MR] m., ikerri

• [MR] m., akerri (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., aḵrar

• [MR] m., pl., akrar

• [ṢḤ], [MƐ] m., pl., aḵraren. v. “Brebis”.

→ **La Source du Mouton :** [XF] top., Tala Ufrik

خَرُوفٌ :

نُفْرِكْ

نَغْلُّشْ | يِغْلَّشْ

يِغْلَّشْ

نِعْلُشْنْ

نِكْرِّ | نِكْرَرْنْ

نِكْرِّ

نَكْرِّ

نَكْرَرْ

نَكْرَرْ

نَكْرَرْنْ

عَيْنُ الْخَرُوبِ : تَلَ نُفْرِكْ

ⵚⵃⵓⴹⵔ

ⵄⵃⵚⵍⵍⵚⵛ | ⴹⵃⵚⵍⵍⵄⵛ

ⴹⵃⵚⵍⵍⵄⵛ

ⴹⵃⵚⵍⵍⵚⵛⵚⵍ

ⴹⵣⵚⵓⵓⴹ | ⴹⵣⵓⵄⵓⵚⵍ

ⴹⵔⵚⵓⵓⴹ

ⵄⵔⵚⵓⵓⴹ

ⵄⵣⵓⵄ

ⵄⵔⵓⵄ

ⵄⵣⵓⵄⵚⵍ

ⵜⵄⵍⵄ ⵚⵃⵓⴹⵔ

MhOUTURE

[Mⴹⵔⵉ] m., azḍi. v. “Moudre”, “Moulin à grains”.

طَحْنٌ :

نَزْضِ

ⵄⵉⵎⴹ

MOYENS AVOIR LES

→ **Celui qui a les moyens :** [ṢḤ] Win ig laḥeg.

لَدَيْهِ الْإِمْكَانِيَّاتُ :

مَنْ لَدَيْهِ الْإِمْكَانِيَّات : وِنْ يَقْ لَحْقْ

ⵍⵍⴹⵍ ⴹⵔ ⵍⵄⵅⵚⵔ

MUCUS

v. “Morve”.

MUET

[ṢḤ] m., aɛaggun

أَبْكَمٌ ، أَخْرَسٌ : نَعَقُّنْ

ⵄⵃⵄⵔⵔⵚⵍ

MUFLIER À GRANDE FLEURS, GRAND MUFLIER, GUEULE-DE-LOUP, GUEULE DE LION (lat. antirrhinum majus, fam. scrophulariaceæ)

[MS] ar., m., {l}ḟum ssaket

فَمُ السَّمَكَةِ الشَّائِعِ ... ، نَبْتَةٌ :

فُمْ سَّكْتْ

ⵅⵚⵊ ⵙⵙⵄⴹⵚⵜ

MULE

v. fém. “Mulet”.

MULET

• [ṢḤ], [Mⴹⵔⵉ] m., aserḏun (ann. : u) | m., pl., iserḏan, f., ṯaserḏunṭ | f., pl., ṯiserḏan. v. “Cheval”.

• [Ǧⴹⵔⵉ] m., aserdun

→ **Ils dépiquent l’orge à l’aide de mulets :** Serwaṯen ṯimẓin s yiserḏan.

→ **Les mulets transportent des meules de foin :** Iserḏan reffḏen inurar bʷalim.

→ **Il y a celui qui a un mulet :** [ṢḤ] Illa win ɣr-es aserḏun.

بَغْلٌ :

نَسَرْدُنْ | نِسْرْدَنْ ، تَسْرْدُنْخْ | تِسْرْدَنْ

نَسْرْدُنْ

يَفْصِلُونَ حُبُوبَ الشَّعِيرِ بِالْبِغَالِ : سْرْوَثُنْ ثِمْزِنْ سْـ بِسْرْذْنْ

يَحْمِلُونَ الْبِغَالُ كَوْمَاتِ الدَّرِيسِ : يِسْرْذْنْ رْفْذْنْ يَنْرَرْ بْوَلِمْ

هُنَاكَ مَنْ يَمْلِكُ بَغْلًا : يْلَّ وِنْ غْرْ-سْ نَسْرْذُنْ

ⵓⵙⵓⵔⵙ | ⵅⵙⵓⵔⵓⵍ, ⵅⵓⵙⵓⵔⵙⵍⵜⵙ | ⵅⵅⵙⵓⵔⵓⵍ

ⵓⵙⵓⵔⵓⵙ

ⵙⵓⵔⵓⵅⵙ ⵅⵅⵔⵅⵅⵍ ⵙ ⵅⵅⵙⵓⵔⵙ

ⵅⵙⵓⵔⵓⵍ ⵓⵙⵜⵜⵔⵙ ⵅⵍⵙⵓⵓⵓ ⵖⵓⵓⵅⵔ

ⵅⵎⵎⵓ ⵅⵅⵍ ⵢⵓ-ⵙⵙ ⵓⵙⵓⵔⵙ

MULET (plus petit)

[ṢḤ], [MƐ] m., afenniš (ann. : u) | m., pl., ifennišen

بَغْلٌ ، صَغِيرٌ : نَفْنِشْ | يِفْنِّشْنْ

ⵓⵜⵙⵍⵅⵛ | ⵅⵜⵙⵍⵅⵛⵙⵍ

MUR

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., sing., lḥiḍ (ann. : lḥ) | pl., laḥyuḍ

• [ṢḤ], [MR] ar., lḥiṭ

• [ṢḤ] ar., sing., ṣṣur

• [ṢR] ar., sing., lḥayḍ (ann. : lḥa) | pl., laḥyuḍ

حَائِطٌ :

لْحِضْ | لَحْيُضْ

لْحِطْ

صُّرْ

لْحَيْضْ | لَحْيُضْ

ⵍⵅⵅⵉ | ⵍⵓⵅⵅⵙⵉ

ⵍⵅⵅⵉ

ⵔⵔⵙⵓ

ⵍⵅⵓⵅⵉ | ⵍⵓⵅⵅⵙⵉ

MUR DE SOUTÈNEMENT (soutient la terre des vjadins, vergers, … chez les Atlassiens montagnards)

• [MR] ar., f., taḥamelt

• [MR] top., ar., f., taḥamult

جِدَارٌ اِسْتِنَادِيٌّ :

تَحَمْلْتْ

تَحَمُلْتْ

ⵜⵓⵅⵓⵍⵙⵍⵜ

ⵜⵓⵅⵓⵍⵙⵍⵜ

MÛR ÊTRE

v. “Cuit Être”.

MÛRI AVOIR

v. “Cuit Être”.

MÛR NE PAS ÊTRE, VERT ÊTRE (blé, orge, amende, …)

→ **Il n’est pas mûr :** [ṢḤ] Imermez. v. “Orge verte”.

→ **Les amendes ne sont pas encore mûres :** Lluz imermez.

لَمْ يَكُنْ نَاضِجًا ، كَانَ أَخْضَرًا :

يِمْرْمْزْ

لَيْسَ اللُّوزُ نَاضِجًا بَعْدُ : لُّزْ يِمْرمْزْ

ⵅⵍⵙⵓⵍⵙⵣ

ⵍⵍⵙⵣ ⵅⵍⵙⵓⵍⵙⵣ

MÛRIR

v. “Cuire”.

MÛRIER (lat. morus, fam. moraceæ, arbre)**,** ***MÛRE*** (fruit du morus)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., ṭṭuṯ

• [ṢR] (arbre) ar., coll., ttuṯ

• [ṢR] (arbre) ar. ?, rḏem

فِرْصَادٌ ، شَجَرَةٌ **:**

تْخُثْ

تُّنْثْ

رْدْمْ

ⵜⴰⵜⴰⵛⵉⵅ

ⵜⵜⵉⵅ

ⴰⵎⵉⵎ

MÛRISSAGE, CUISSON

• [ṢḤ] m., asnenni. v. “Mûr être, Cuit être”, “Cuisson”, “Mûrir, Cuire”.

• [ṢḤ] ar., ṭyeḇ

إِنْضَاجٌ ، **طَبْخٌ :**

نَسْنْنِّ

طْيْبْ

ⴰⴰⵏⵉⵏⵏⴹ

ⵜⴹⵉⵃ

MÛRON, MÛRE (fruit du rubus fruticosus)

• [ṢḤ] f., ṯaḇya uɣellu. v. “Ronce commune”.

• [ṢḤ] f., ṯaḇɣa uḡellu

• [ṢḤ] f., ṯabɣa ugellu

• [MR] f., ṯabɣa n ugellu

• f., ṯabɣa | f., pl., ṯabɣiwin

• [ṢR] f., ṯabɣa

• [ṢR], [ŠN] f., {ṯa}habɣa

• [ǦƐ] f., ṯinijelṯ

→ **Tous les jours, les enfants partent vers la forêt pour cueillir des mûrons :** Kull wass arraw ṭeddun y tezgi baš a kksen habɣiwin n uḡellu.

تُوتَةُ الْعُلَّيْق ، ثَمَرَةٌ **:**

ثَبْغَ نُغْلُّ

ثَفْغَ نُفْلُّ

ثَبْغَ نُفْلُّ

ثَبْغَ نْـ نُفْلُّ

ثَبْغَ | ثَبْغِونْ

ثَبْغَ

هَبْغَ

ثِنِزْلْثْ

كُلَّ يَوْمٍ يَذْهَبُ الْأَطْفَالُ إِلَى الْغَابَةِ لِقَطْفِ التُّوتِ الْعُلَّيْقِ : كُلُّ وَسِّ نَرَّوْ خْدُنْ غْـ تْزْقِ بَشْ نَـ كْسْنْ هَبْغِونْ نْـ نُفْلُّ

ⵅⴰⵄⵅⴰ ⵉⵅⵉⵏⵏⵉ

ⵅⴰⵄⵅⴰ ⵉⵅⵉⵏⵏⵉ

ⵅⴰⵂⵅⴰ ⵉⵅⵉⵏⵏⵉ

ⵅⴰⵂⵅⴰ ⵏ ⵉⵅⵉⵏⵏⵉ

ⵅⴰⵂⵅⴰ | ⵅⴰⵂⵅⵇⵍⵇⵏ

ⵅⴰⵂⵅⴰ

ⵂⴰⵂⵅⴰ

ⵅⵇⵏⵇⵏⵉⵏⵅ

ⴷⵉⵏⵏ ⵍⴰⵂⵂ ⴰⵂⵂⴰⵍ ⵜⵂⵉⵄⵄⵉⵏ ⵅ ⵜⵉⵅⵅⵅⵇ ⵂⴰⵛ ⴰ ⴷⴷⵂⵉⵏ ⵂⴰⵂⵅⵇⵍⵇⵏ ⵏ ⵉⵅⵉⵏⵏⵉ

MUSCLE

• [ṢR] f., ṯazlemt

• [ṢR] f., {ṯa}haslemt. v. “Mollet”.

عَضَلَةٌ :

ثَزْلْمْثْ

هَسْلْمْتْ

ⵅⴰⵜⵍⵎⵜ

ⴼⴰⴱⵍⵎⵜ

MUSEAU, GROIN

• [ṢḤ] m., axenfuf (ann. : u) | m., pl., ixenfufen ? (ann. : yi)

• [ṢḤ] m., aqemmum. v. “Groin”, “Nez”, “Narine”.

• [MS] m., {a}qamum

• [MR] m., axenšuš. v. “Museau”.

• [MS] m., {a}xenšuš

→ Museau de genette : m., aqamum yizirḏi.

→ Groin de sanglier : m., axenšuš uḥalluf.

خَطْمٌ :

نَخْنْفُفْ | يَخْنْفُفْنْ

نَقْمُّمْ

نَخْنْشُشْ

خْنْشُشْ

نَقَمُمْ يِزِرْذِ

نَخْنْشُشْ نُحْلُّفْ

ⴰⵅⵍⵃⵃ | ⵉⵅⵍⵃⵃⵍ

ⴰⴼⵍⵍⵍ

ⴰⵅⵍⴳⴳ

ⵅⵍⴳⴳ

ⴰⴼⴰⵍⵍ ⵗⵉⵅⵉⴱⵉ

ⴰⵅⵍⴳⴳ ⵚⴰⵎⵎⵃ

MUSELIÈRE (empêche les veaux, les poulains, … de téter)

[ṢḤ] ar., f., ṯaḵmamt (ann. : te) | f., pl., tiḵmamin

كِمَامَةٌ ، لِفَمِ صِغَارِ الحَيَوان تَمَنَعُهُم الرَّضْعَ **:**

تَكْمَمْتْ | تِكْمَمِنْ

ⵅⴰⴽⵍⴰⵍ | ⵜⵉⴽⵍⴰⵍⵉⵍ

MUSETTE (sac dans lequel on met l’orge des montures)

• [ṢḤ] m., aseǧres (ann. : u) | m., pl., iseǧras

• [ṢḤ] ar. ?, lgrab | pl., lgrabaṭ

كِيسٌ ، يُضَعُ فِيهِ شَعِيرُ الدَّوَابِ **:**

نَسْجْرْسْ | يِسْجْرَسْ

لْقْرَبْ | لْقْرَبَخْ

ⴰⴱⵙⵅⵓⵙⴱ |ⴰⴱⵙⵅⵓⴰⴱ

ⵍⵅⵓⴰⴱ | ⵍⵅⵓⴰⴱⴰⵜⴱ

MUSULMAN

[MƐ] ar., m., imeslem | m., pl., imselmen, f., timeslemt | f., pl., timselmin

→ **Je suis un Amazigh musulman :** Nekk ḏ amaziɣ ḏ imeslem.

مُسْلِمٌ : يِمْسْلْمْ | يِمْسْلْمْنْ ، تِمْسْلْمْتْ | تِمْسْلْمِنْ

أَنَا أَمَازِيغِيٌّ مُسْلِمٌ : نْكْ ذْ نَمَزِغْ ذْ يِمْسْلْمْ

ⵉⵎⵙⴱⵍⵎ | ⵉⵎⴱⵙⵍⵎⵍ, ⵜⵉⵎⴱⵍⵎⵜ | ⵜⵉⵎⴱⵍⵎⵉⵍ

ⵍⵙⴽ ⵔ ⴰⵎⴰⵅⵉⵢ ⵔ ⵉⵎⵙⴱⵍⵎ

MYRTE COMMUN (myrtus communis, fam. myrtaceæ, arbuste)

• [ṢḤ] ar., f., tariḥant. v. “Baies du myrte commun”.

• [MR], [MS], [ṢR] ar., coll., riḥan (ann. : n ṛ)

آسٌ ، شُجَيْرَةٌ **:**

تَرِحَنْتْ

رِحَنْ

ᐧᐤᑭᐦᐱᐤᑦ

ᑫᐦᐱᐤᑊ

N

NAGEOIRE

v. “Aile”, “Pan”.

NAGER

[ṢḤ] ɛawm, hab.

• [ṢḤ] ṭɛum

• [ṢḤ] tɛum

سَبَحَ : عَوْمْ. عَادَةً ؛
خُعُمْ
تْعُمْ

ᓴᐤᒪᒥ :

ᑦᐧᓴᐤᒥ

ᑦᓴᐤᒥ

NAÏF, STUPIDE, MALADROIT

→ **Il alla à la rivière pour y puiser de l’eau mais il revint les mains vides** (i.e., la naïveté, la maladresse ou la stupidité d’un individu) **:** [ṢḤ] prov., Iṛuḥ ɣer yeɣzer aḏ yagem yefren-d bla yaman.

رَاحْ لْلْوَادْ يْعَمَّرْ الْمَاءِ وْلَّا يْلَا مَاء : ئِرُحْ غْرْ يْغْزْرْ ئَدْ يَقْمْ يْفْرْنْ-دْ بْلَ يَمَنْ

ᐹᐢᑫᐤᐱ ᓴᐦᐤ ᐢᐦᓴᐦᐤ ᐤᐯ ᐢᐤᐦᒥ ᐢᐦᐦᐤᑊ-ᐱ ᐣᐦᐤ ᐢᐤᒥᐤᑊ

NAIN

• [ṢḤ] m., aqšušaḥ

• [ṢḤ] m., aḵernennay (ann. : u) | m., pl., iḵernennayen, f., ṯaḵernennayṯ | f., pl., ṯikernennayin

→ **L’homme est resté nain :** [ṢḤ] Argaz iqqim ḏ aqšušaḥ.

→ **Il n’a pas grandi :** [MƐ] U iṭgaɛmeṛ ḵ.

→ **Il est nain :** [MƐ] Yušfen.

قَزَمٌ ، قَصِيرُ الْقَامَةِ :
ئَقْشُشَحْ
ئَكْرْنْتَّيْ | ئِكْرْنْتَّيْنْ ، ئَكْرْنْتَّيْتْ | ئِكْرْنْتَّينْ
ظَلَّ الرَّجُلُ قَزَمًا : ئَرْقَزْ ئِقِّمْ ذْ ئَقْشُشَحْ
لَمْ يَكْبُرْ : ئُـ ئِخْقَّعْمَرْ كْ
هُوَ قَصِيرُ الْقَامَةِ : يُشْبْفْنْ

ᐧᐦᑕᐣᑕᐧᐦᐱ

ᐧᐦᐣᐤᐦᐦᐧᐦᐢ | ᐢᐦᐣᐤᐦᐦᐧᐦᐢᐤᐦ, ᐧᐦᐣᐤᐦᐦᐧᐦᐢᐧᐦ | ᐧᐢᐦᐣᐤᐦᐦᐧᐦᐢᐢᐤᐦ

ᐧᐤᐧᐦᐣ ᐢᐦᐦᐢᑦ V ᐧᐦᑕᐣᑕᐧᐦᐱ

ᐣ ᐢᑦᐧᐤᐧᐦᑦᐧᐤ ᐣ

ᐢᐣᑕᐦᐣᐤᐦ

NAISSANCE

[ṢḤ] f., ṯaluli. v. “Naître”.

وِلَادَةٌ : ثْلُلِ

ᐧᐦᐣᐣᐢ

NAISSANCE PROPHÉTIQUE

[XF] milud

الْمَوْلِدُ النَّبَوِيِّ :
مِلُدْ

ᑦᐢᐣᐣᐱ

NAÎTRE

• [ṢḤ] lal, hab. tlala. v. “Naissance”.

• [MƐ] rnu. v. “Accroître S’”.

→ **Je suis né dans la chambre à ma grand-mère :** Luleɣ g tex-xamt nnenna.

→ **Né ! :** [ṢḤ] Lul !

→ **Il est né aujourd’hui :** Ilul ass-a.

→ **Il n’est pas encore né :** [ṢḤ] Maɛaḏ ilul.

→ **Où est tu né ? :** [MƐ] Aniḏa ṯerniḍ ?

→ **Je suis né aux Aït Messaoud :** [MƐ] Rniɣ g Ayṯ Mesɛud.

→ **Ta fille a bien grandi depuis qu’elle est née :** Ṭabučiṭ-nneḵ ṯegaɛmer labes sug asmi ṯerna.

→ **Je suis né au village Zriqyya :** [ṢḤ] Lulex-d g ḏewwaṛ n Zriqiyya.

وُلِدَ :

لَلْ. عَادَةً ؛ تْلَلَ

رْنُ

وُلِدْتُ فِي بَيْتِ جَدَّتِي : لُلْغْ قْـ تْخَمْتْ نَّ

لِدْ ، لِدِي : لُلْ

وُلِدَ الْيَوْمَ : يْلُلْ نَسْ-نَـ

لَمْ يَلِدْ بَعْدُ : مَعَدْ يْلُلْ

أَيْنَ وُلِدْتَ : نَنِدَ تْرْنِضْ

وُلِدْتُ فِي مَنْطِقَةِ آيْتْ مَسْعُودْ : رْنِغْ قْـ نَيْتْ مْسْعُدْ

كَبُرَتْ اِبْنَتُكَ جَيِّدًا مُنْذُ وِلَادَتِهَا : خَبُجِخْ-نْكْ تْقْعْمْرْ لَبْسْ سُقْ نَسْمِ تْرْنَ

وُلِدْتُ فِي قَرْيَةِ الزُّرِيقِيَّة : لُلْخْ-دْ قْـ ذْوَّ نْـ زْرِقِيَّ

ⵍⵍⴰⵏ : ⵜⵍⵍⴰⵏ

ⵍⵍⴰ

ⵍⴰⵏⴰⵢ ⵖ ⵜⴰⵅⵅⴰⵛⵜ ⵍⵍⴰⵍⵍ

ⵍⴰⵏ

ⵜⵍⴰⵏ ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⵛⴰⵃⴰⵎ ⵜⵍⴰⵏ

ⴰⵍⵜⵎⴰ ⵅⴰⵍⵜⵉ

ⵍⵍⵜⵢ ⵖ ⴰⵣⵅ ⵛⴰⵙⵃⴰⵎ

ⵜⵙⴰⵙⴳⵜⵜⵙ-ⵍⵍⴰⵣ ⵅⴰⵖⴰⵃⵛⴰⵍ ⵍⴰⵙⴰⵙ ⵙⴰⵖ ⴰⵙⵛⵜ ⵅⴰⵍⵍⴰ

ⵍⴰⵏⴰⵅ-ⵎ ⵖ ⵎⴰⵍⵍⴰⵇ ⵍ ⵕⵍⵜⵛⵜⵜⴰ

NARINE

• [ṢḤ], [ŠN] m., inzer | m., pl., inzar

• [MƐ] f., pl., ṯinzar

• [ṢR] m., ixuba n tinzar

• [ṢR] m., ixuba n ṯinzar

• [ṢR] lexračem

→ **À l’intérieur des narines :** Z daxel itenzar. v. “Nez”, “Nasiller”, “Nasillard”.

مِنْخَرٌ :

يْنْزَرْ | يْنْزَرْ

تِنْزَرْ

يْخُبَ نْـ تِنْزَرْ

يْخُبَ نْـ تِنْزَرْ

لْخَرَشْمْ

دَاخِلَ الْمَنَاخِيرِ : زْ دَخْلْ يْنْزَرْ

ⵜⵍⵕⴰⵍ | ⵜⵍⵕⴰⵍ

ⵅⵜⵍⵕⴰⵍ

ⵜⵅⴰⵙⴰ ⵍ ⵜⵜⵍⵕⴰⵍ

ⵜⵅⴰⵙⴰ ⵍ ⵅⵜⵍⵕⴰⵍ

ⵜⵍⵕⴰⵍ

ⵕ ⵎⴰⵅⴰⵏ ⵜⵜⴰⵍⵕⴰⵍ

NASILLARD

[ṢḤ], [ṢR] m., aneɣnaɣ | m., pl., ineryɣnaɣen. v. “Nez”, “Narine”, “Nasiller”.

أَنْفِيٌّ ، أَخَنٌّ : نَنْغْنْغْ | يَنْغْنَغْنْ

ⴰⵏⴹⵏⴹⵢ | ⵅⵏⴹⵏⴰⵢⴹⵏ

NASILLER

neɣneɣ, hab. tneɣneɣ ?

→ **Il nasille :** Ineɣneɣ. v. “Nez”, “Narine”, “Nasillard”.

غَنَّ : نْغْنْغْ. عَادَةً ؛ تْنْغْنْغْ

يَغَنُّ : يَنْغْنْغْ

ⵏⴹⵏⴹⵢ : ⵜⵏⴹⵏⴹⵢ

ⵅⵏⴹⵏⴹⵢ

NASSE, PANIER (en alfa, corbeille de roseau, longue et étroite, sans anses)

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] m., asennaj (ann. : u) | m., pl., isennajen. v. “Panier”.

• [MS] m., {a}sennaj

• [ŠN] m., asenaj | m., pl., isenajin, dim., sing., {ṯa}asenajṯ

• [MS] m., {a}sennağ

سَلَّةٌ ، مَصْنُوعَةٌ بِالنَّخِيلِ أَوِ الْقَصَبِ طَوِيلَةٌ وَضَيِّقَةٌ **:**

نَسْنَّزْ | يِسْنَّزْنْ

نَسْنَزْ | يِسْنَزِنْ ، نَسْنَّزْثْ

سْنَّجْ

ⴰⵙⵏⵏⴰⵏ | ⵅⵙⵏⵏⴰⵏⴹⵏ

ⴰⵙⵏⴰⵏ | ⵅⵙⵏⴰⵏⵅⵏ, ⴰⵙⵏⴰⵏⵅ

ⵙⵏⵏⴰⵣ

NATTE, PAILLASSON (en alfa ou palmier nain)

• [ṢḤ] f., ṯagerṯilṭ

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯağerṯilṭ (ann. : tg) | f., pl., ṯigerṯal

• [ṢR] f., {ta}hajerṯilt (ann. : tj) | f., pl., {ti}hijerṯal

• [ṢR] f., ṯajerṯilt n wari

• [ŠN] f., {ta}jerṯil | f., pl., {ti}ijerṯyal

حَصِيرَةٌ ، مِنْ حَلْفَاءٍ أَوْ نَخَيلٍ **:**

تَقْرْتِلْخْ

تَجْرْتِلْخْ | تِقْرْتَلْ

هَزْرْتِلْتْ | هِزْرْتَلْ

تَزْرْتِلْتْ نْ وَرِ

زْرْتِلْ | يَزْرْتْيَلْ

ⵅⴰⵣⵙⵓⵅⵅⵍⵜⵙ

ⵅⴰⵣⵙⵓⵅⵅⵍⵜⵙ | ⵅⵅⵣⵙⵓⵅⴰⵍ

ⵙⴰⵏⵙⵓⵅⵅⵍⵜ | ⵙⵏⵙⵓⵅⵅⵍ

NATTE PROTECTRICE (qui s’interpose entre le dos de la monture et du bât)

[MS] dim., sing., ḥlasa. v. “Bât”.

[MS] dim., sing., taḥlast

:-

حْلَسَ

تَحْلَسْتْ

ⵃⵍⴰⵙⴰ

ⵜⴰⵃⵍⴰⵙⵜ

NATTER (cheveux)

[ṢḤ] ḵsu, hab. ḵessu

→ **J’ai natté :** [ṢḤ] Ḵsiɣ.

→ **Il a natté :** [ṢḤ] Iḵsa.

→ **Natte tes cheveux ! :** [ṢḤ] Ḵsu ixf-nnem !

ضَفَّرَ :

كْسُ. عَادَةً ، كْسُّ

ضَفَرْتُ : كْسِغْ

ضَفَّرَ : يِكْسَ

اِضْفِرِي شَعْرَكِ : كْسُ يِخْفْ-نْمْ

ⵅⵙ : ⵅⵙⵙ

ⵅⵙⵉⵢ

ⵉⵅⵙ

ⵅⵙ ⵉⵜⵜ-ⵍⵍⵓⵎ

NATURE, ENVIRONNEMENT

[ṢḤ] ar., ṭabiɛt

طَبِيعَةٌ : طَبِعْتْ

ⵟⴰⴱⵉⵄⵜ

NATUREL

v. “Doux”.

NAVET (lat. brassica rapa, fam. brassicaceæ, plante)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., left (ann. : ll). v. “Fane de navet”.

• [MR] ar., coll., left

لِفْتٌ ، نَبْتَةٌ :

لْفْتْ

لْفْتْ

ⵍⵓⵜⵜ

ⵍⵓⵜⵜ

NE … PAS … nég.

• u[r/g] + —

• u[r/g] + ḵ, k

• u[r/g] + c, č

• u[r/g] + x

→ **Je ne sais pas ce qu’il y a :** [ṢḤ] U sina maṭṭa illa.

→ **Je ne trouve pas la source :** [MR] U ḏ-ufix š hala.

→ **N’ouvre pas :** [ṢḤ] U ter ḵ.

→ **Il n’a pas marché, Il n’est pas allé dans notre région :** Ur iǧǧur k ɣ ṯmurṯ-nna.

→ **Je n’ai pas écrit les mots en question :** U urix awalen-ayi, au lieu de : U uriɣ k.

→ **Je ne leur ai pas montré :** Ur asen-sɛanṯax.

→ **Je n’ai pas vendu ce cheval :** [ṢḤ] U znuzix aḵiḏaṛ-ayyi.

→ **Je ne peux pas :** [MR] Ur zmirɣ c.

→ **Il ne m’aime pas :** [ṢḤ] Ug yixs ḵ.

→ **Il ne m’a rien donné :** [MƐ] Ug ikf-i ḵ walu/ulaḵ.

لَا ، لَمْ ، لَنْ ، لَيْسَ :

—ـُـ(رْ/قْ) +

ـُـ(رْ/قْ) + كْ ، كْ

ـُـ(رْ/قْ) + شْ ، چْ

ـُـ(رْ/قْ) + خْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَحْدُثُ : ـُـ سِنَ مَخَّ ئِلَّ

لَمْ أَجِدْ الْعَيْنَ : ـُـ ذْـفِخْ شْ هَلَ

لَا تَفْتَحْ : ـُـ تْرْ كْ

لَمْ يَذْهَبْ ، لَمْ يَمْشِ إِلَى بَلْدَتِنَا : نُرْ يِجُّرْ كْ غْـ ثْمُرْثْـنَّ

لَمْ أَكتُبْ تِلكَ الْكَلِمَات : ـُـ نُرِخْ نَوَلْنْـنَـيِ

لَمْ آرِهِمْ : نُرْ نَسْنْـسْعَنْنَخْ

لَمْ أَقْدُرْ : نُرْ زْمِرْغْ شْ

لَمْ يُحْبِبْنِي : نُقْ يِخْسْ كْ

لَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا : نُقْ يِكْبْـيِـ كْ وَلُ/نُلَكْ

لَمْ أَبِعْ الْحِصَانَ : نُـ زْنُزِخْ نَكِذَرْ-نَـيِّ

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + —

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + ⵇ, ⵇ

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + ⵛ, ⵛ

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + ⵅ

ⵓ ⵙⵏⵓ ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵏⵍⵍⵓ

ⵓ ⵔ-ⵓⵃⵏⵅ ⵛ ⵙⵓⵍⵓ

ⵓ ⵜⵓⵔ ⵇ

ⵓⵔ ⵏⵏⵏ/ⵅⵅ/ⵅⵅⵓⵔ ⵇ ⵢ ⵅⵅⵓⵔⵅ-ⵍⵍⵓ

ⵓ ⵓⵔⵏⵅ ⵓⵍⵓⵍⵓⵏ-ⵓⵏⵏ

ⵓⵔ ⵓⵙⵓⵏ-ⵙⵃⵓⵏⵅⵓⵅ

ⵓ ⵅⵏⵓⵅⵏⵅ ⵓⵇⵏⵔⵓⵕ-ⵓⵏⵏⵏ

ⵓⵔ ⵅⵅⵏⵔ-ⵏ ⵛ

ⵓⵅ ⵏⵏⵅⵙ ⵇ

ⵓⵅ ⵏⵇⵃ-ⵏ ⵇ ⵍⵓⵍⵓ/ⵓⵍⵓⵇ

NE PAS ENCORE

• [ṢḤ] maɛaḏ

• [ṢḤ] maḥad

• “ur” + “uš”

→ **Tu n’es pas encore arrivé à la maison :** [ṢḤ] Maɛaḏ ṯwiḏeḍ ḏeg wuxxam.

→ **J’aiderai mes parents tant que je vivrai :** [ṢḤ] Maḥad aql-i ddra a ɛawna imawlan-iw.

→ **Il n’est pas encore mort :** [ṢḤ] Ur yuš ma id-immuṯ.

→ **Les gens n’ont pas encore labouré :** [ṢḤ] Medden ur ušin kerzen.

→ **Je n’ai pas cessé de pleurer :** Ur ušiɣ truɣ.

→ **Elle est restée ainsi :** [ṢḤ] We ṯruš ammen.

→ **Les gens parlents encore taqbaylit :** [ṢḤ] Medden ig ur ušin tmaslayen s taqḇayliṯ.

→ **Ils parlent encore taqbaylit :** [ṢḤ] Ur ušin tmeslayen ṯaqḇayliṯ.

→ **Ce n’est pas encore ! :** [MR] Iruš !

مَازَالَ مَادَامَ ، لَمْ ... بَعْدُ :

مَعَذْ

مَحَذْ

نُرْ + نُشْ

لَمْ تَصِلْ بَعْدُ : مَعَذْ ثْوِذْضْ ذْڤْـ وُخَّمْ

سَأُسَاعِدُ وَالِدِيَّ مَادُمْتُ حَيًّا : مَحَذْ نَقْلْ-يِـ دْرَ نَـ عَوْنَ يِمَوْلَنْ-يِوْ

لَمْ يَمُتْ بَعْدُ : نُرْ يُشْ مَـ يِذْ-يِمُّثْ

لَمْ تَحْرُثِ النَّاسُ بَعْدُ : مَدُّنْ نُرْ نُشِنْ كْرْزْنْ

لَمْ أَتَوَقَّفْ عَنِ الْبُكَاءِ : نُرْ نُشِغْ ثْرُغْ

بَقِيَتْ فِي حَالِهَا : وْ ثْرُشْ نَمُّنْ

مَازَالَ النَّاسُ يَتَكَلَّمُونَ تَاقْبَيْلِيتْ : مْدُّنْ يِقْ نُرْ نُشِنْ ثْمَسْلَيْنْ سْـ تَقْبَيْلِيتْ

مَازَالُوا يَتَكَلَّمُونَ تَاقْبَيْلِيتْ : نُرْ نُشِنْ ثْمْسْلَيْنْ تَقْبَيْلِيتْ

مَازَالَ ! : يِرُشْ !

ⵅⵓⵃⵓⵔ

ⵅⵓⵄⵓⵍ

ⵓⵔ + ⵓⵛ

ⵅⵓⵃⵓⵔ ⵅⵍⵏⵔⵓⵉ ⵔⵓⵅ ⵍⵓⵅⵅⵓⵅ

ⵅⵓⵄⵓⵍ ⵓⵇⵏ-ⵏ ⵍⵍⵔⵓ ⵓ ⵃⵓⵍⵍⵓ ⵏⵅⵓⵍⵏⵓⵍ-ⵏⵍ

ⵓⵔ ⵙⵓⵛ ⵅⵓ ⵏⵍ-ⵏⵅⵅⵓⵅ

ⵅⵓⵍⵍⵓⵍ ⵓⵔ ⵓⵛⵏⵍ ⵇⵓⵔⵅⵓⵍ

ⵓⵔ ⵓⵛⵏⵜ ⵜⵔⵓⵜ

ⵍⵓ ⵅⵔⵓⵛ ⵓⵅⵅⵓⵍ

ᑕᗅᐱᐱᗅᒪ ᐸᐧᐦ ᗅᑦ ᗅᑕᐸᒪ ᑦᑕᓄᐅᒐᓄᔪᗅᒪ ᐅ ᑦᓄᐧᐃᐃᓄᔪᒐᐸᐧᐦ

ᗅᑦ ᗅᑕᐸᒪ ᑦᑕᗅᐅᒐᓄᔪᗅᒪ ᐸᓄᐧᐃᐃᓄᔪᒐᐸᐧᐦ

ᐸᐧᐅᗅᑕ !

NE PAS ÊTRE

[ṢḤ] maši

→ **Je ne suis pas un Driouche mais un descendant de Sidi Ɛli Ššrif :** [ṢḤ] Nekkinṯ memmi-s n Sidi Ɛli Ššrif maši Ddriweš.

→ **Cette chose n'est pas à toi :** [ṢḤ] Taḥağiṯ-ayyi maši nneḵ.

لَيْسَ :

مَشِ

لَسْتُ دْرِيوْشًا بَلْ أَنَا مِنْ نَسْلِ سِيدِي عَلِيّ الشَّرِيفِ : نْكِّنْثْ مْمِّ-سْ نْـ سِدِ عْلِ شْرِفْ مَشِ دْرِوْشْ

هَذَا الشَّيْءُ لَيْسَ لَكَ : تَحَجِثْ-نَيِّ مَشِ ثْكْ

ᑕᓄᑕᐸ

ᒪᐧᖘᖘᐸᒪᑦᐧ ᑕᐧᑕᑕᐸ-ᐧ ᒪ ᐧᐸᐱᐸ ᓴᒐᐸ ᑕᑕᐧᐸᐦ ᑕᓄᑕᐸ ᐱᐱᐧᐸᒐᐧᑕ

ᓄᐧᐧᐃᐸᐸ-ᓄᐧᐧᐸᐸ ᑕᓄᑕᐸ ᒪᒪᐧᐃ

N'EST-CE PAS ?, AH BON !

• [ṢḤ] yek ?

• [ṢḤ] yek !

حَقًّا ؟ :

يْكْ

يْكْ

ᔪᐧᖘ

ᔪᐧᖘ

NÈFLE (fruit du mespilus communis)

• [ṢḤ] m., {a}bu yeɣsan. v. "Néflier commun".

• [MR] m., azeɛṛuṛ

• [MƐ] ar., m. {a}zzeɛṛuṛ

• [ṢḤ] ar. ?, coll., {le}mzaḥ

• [MR] ar. ?, mšimša

مَشْمَلَةٌ ، ثَمَرَةٌ :

بُـ يْغْسَنْ

زُّعْرُرْ

نَزْعْرُرْ

مْزَحْ

مْشِمْشَ

ᖴᐧ ᔪᐧᓯᐅᓄᒪ

ᓄᐧᐧᐦᑫᐧᑫ

ᐧᐧᐦᑫᐧᑫ

ᑕᐧᐧᐦ

ᑕᑕᐸᑕᑕᓄ

NÉFLIER COMMUN (lat. mespilus communis, fam. rosaceæ, arbuste)

• [MR] ar., m., azeɛṛuṛ. v. "Nèfle".

• [MƐ] ar., m., abuzeɛṛuṛ (ann. : u)

• [MƐ] ar., m., {a}bu zeɛṛuṛ

• [ṢḤ] ar., dim., sing., tazeɛṛuṛt

→ **La Colline du Néflier :** [MƐ] top., Iɣil Ubuzeɛṛuṛ.

زُعْرُورٌ بُسْتَانِيٌّ ، بَشْمَلَةٌ ، شُجَيْرَةٌ :

نَزْعْرُرْ

نَبُزْرُرْ

بُـ زْعْرُرْ

تَزْعْرُرْتْ

تَلَّةُ الزُّعْرُورَة : يَغِلْ نُبُزْعْرُرْ

ᓄᐧᐧᐦᑫᐧᑫ

ⴰⴱⵉⵣⵉⵃⵇⵉⵇ

ⴱⵉ ⵣⵉⵃⵇⵉⵇ

ⵜⴰⵣⵉⵄⵇⵉⵇⵜ

ⵉⵄⵉⵍ ⵉⴱⵉⵣⵉⵃⵇⵉⵇ

NÈGRE

v. “Esclave”.

NEIGE, GRÉSIL

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] m., aḏfel (ann. : wu, uwu) | m., pl., iḏeflan ? v. “Flocon”, “Stalactite de glace”.

• [ŠN] f., {ṯ}hamačimṭ | f., {ṯ}himečimen

• [ṢR] m., alfel. v. “Neiger”.

ثَلْجٌ ، خَشَبٌ ، حَبَّاتٌ مِنْ الْجَلِيدِ الْأَبْيَضِ **:**

نَذْفِلْ | نِذْفِلَنْ

نَلْفِلْ

ⴰⵅⵃⵉⵍ | ⵉⵅⵉⵃⵍⴰⵏ

ⵍⴰⵎⴰⵛⵉⵎⵜⵉ | ⵍⵉⵎⵉⵛⵉⵎⵉⵏ

ⴰⵍⵃⵉⵍ

NEIGE PERSISTANTE

Cette année-ci les perdreau en buveront ! (i.e., que la neige va persister jusqu’à ce que les perdreaux boivent de l’eau de la fonte des neiges) **:** [ṢḤ] Asuggʷas-a ɣira swen dheg-es iferraj. v. “Perdreau”.

اِسْتِمْرَارُ الثَّلْجِ :

سَوْفَ تَسْتَمِرُّ الثُّلُوجُ : نَسُقُّوَسْ-ـَـ غِرَ سْوْنْ ذْقْ-سْ يَفْرَّزْ

ⴰⵙⵉⵅⵅⵏⴰⵙ ⵏⵉⵙⴰ ⵙⵍⵉⵏ ⵅⵉⵅ-ⵉⵙ ⵉⵃⵉⵙⵙⴰⵏ

NEIGER

v. “Coucher Se”.

→ **Il neige** (litt. : La neige tombe) **:** [ṢḤ] Ikkaṯ uwuḏfel.

→ **Il est entrain de neiger :**

• [MƐ] Aḏfel la ikkaṯ.

• [MƐ] Aḏfel la iṭqlulluy.

→ **Il est entrain de neiger sur nos montagnes :** La ikkaṯ wuḏfel f yiḏurar-nna.

→ **Ces jours-là, il a neigé :** Ḏeg ussan-ayi ikkaṯ wuḏfel. v. “Neige”.

→ **La neige s’est manifestée à ṇous dans les montagnes de Šriɛeṯ :** [ṢḤ] Aḏfel iṭṭul-ed fell-ana ḡ uḏrar n Šriɛeṯ.

→ **Il neige à Šriɛeṯ :** [ṢḤ] Aḏfel aqaṯ ḏeg uḏrar n Šriɛeṯ.

أَثْلَجَ :

إِنَّهَا تُثْلِجُ : نِكَّتْ نُوذْفِلْ

إِنَّهَا تُثْلِجُ الْآن :

نَذْفِلْ لَـ نِكَّتْ

نَذْفِلْ لَـ نِخْثْلُّيْ

إِنَّهَا تُثْلِجُ عَلَى جِبَالِنَا : لَ نِكَّتْ وُذْفِلْ فِـ يِذُرَرْ-نَ

أَثْلَجَتِ السَّمَاءُ فِي تِلْكَ الْأَيَّامِ : ذْقُـ نُسَّنْ-نَـيِ نِكَّتْ وُذْفِلْ

تَجَلَّى الثَّلْجُ عَلَيْنَا فِي جِبَالِ شْرِيعْتْ : نَذْفِلْ يَطْلُّ-دْ فِلْ-نَنَ قُـ نُذْرَرْ نْـ شْرِعْتْ

يَثْلُجُ فِي جِبَالِ شْرِيعْتْ : نَذْفِلْ نَقَتْ ذْقْ نُذْرَرْ نْـ شْرِعْتْ

ⵉⵇⵇⴰⵅ ⵙⵍⵉⵅⵃⵉⵍ

ⴰⵅⵃⵉⵍ ⵏⴰ ⵉⵇⵇⴰⵅ

ⴰⵅⵃⵉⵍ ⵏⴰ ⵉⵜⵙⵎⵏⵉⵏⵉⵣ

ⵏⴰ ⵣⵉⵇⵇⴰⵅ ⵍⵉⵅⵃⵉⵍ ⵃ ⵉⵅⵉⵙⴰⵙⴰ-ⵍⵍⴰ

ⵅⵉⵅ ⵉⵙⵙⴰⵍ-ⴰⵣⵉ ⵉⵇⵇⴰⵅ ⵍⵉⵅⵃⵉⵍ

ⴰⵎⵃⵉⵏ ⵔⵉⵉⵏ-ⵉⵏ ⵃⵉⵏⵏ-ⴰⵏⴰ ⵅ ⵉⵎⴰⴰ ⵏ ⵛⴰⵔⵃⵉⵅ

ⴰⵎⵃⵉⵏ ⴰⵣⴰⵅ ⵎⵉⵅ ⵉⵎⴰⴰ ⵏ ⵛⴰⵔⵃⵉⵅ

NERPRUN ALATERNE (rhamnus alaternus, arbuste, donne une couleur marron en teinture)

[MS] m., {a}mliles

نَبَقٌ ، شَجَرَةٌ : مْلِلْسْ

ⵍⵏⵔⵏⵉⴰ

NERF

ar., coll., lɛaṣeb. v. “Nerveux”, “Racine”.

عَصَبٌ : لْعَصْبْ

ⵏⵃⴰⴱⵉⴱ

NERVEUX

[ṢḤ] m., amerɛun | m., pl., imerɛan

عَصَبِيٌّ :

نَمْرْعُنْ | نِمْرْعَنْ

إِنَّهُ عَصَبِيٌّ : غْرْ-سْ نِمْرْعَنْ

→ **Il est nerveux :** [ṢḤ] Ɣr-es imerɛan.

ⴰⵍⵉⵓⵃⵉⵍ | ⵔⵍⵉⵓⵃⴰⵍ

ⵢⵓ-ⵉⴰ ⵔⵍⵉⵓⵃⴰⵍ

NETTOYER

[ṢḤ] ar., neqqa

→ **Je vais nettoyer la maison :** [ṢḤ] A ṛuḥaɣ a neqqiɣ axxam.

نَظَّفَ : نْقَّ

سَأَقُومَ بِتَنْظِيفِ الْمَنْزِلِ : ـَ رُحَغْ ـَ نْقِّغْ نَخَّمْ

ⵍⵉⴱⴱⴰ

ⴰ ⵇⵉⴷⴰⵢ ⴰ ⵍⵉⴱⴱⵔⵢ ⴰⵅⵅⴰⵍ

NEUF

v. “Nouveau”.

NEVEU

→ [ṢḤ] Fils/Fille de la sœur : m., ayyaw | m., pl., ayyawen

→ Fils du frère : [MƐ]mmi-s xiyy-i

→ Fils de la sœur : [MƐ] mmi-s xiṭ-i

→ Fille du frère : m., yelli-s xiyy-i

→ Fille de la sœur : m., yelli-s xiṭ-i

اِبْنُ الْأَخِ ، اِبْنُ الْأُخْتِ :

اِبْنُ/بِنْتُ الْأُخْتِ : نَيَّوْ | نَيَّوْنْ

اِبْنُ الْأخِ : مْمِّ-سْ خِيٌّ-ئِـ

اِبْنُ الْأُخْتِ : مْمِّ-سْ خِخٌّ-ئِـ

بِنْتُ الْأخِ : يْلِّ-سْ خِيٌّ-ئِـ

بِنْتُ الْأُخْتِ : يْلِّ-سْ خِخٌّ-ئِـ

ⴰⵔⵔⴰⵍ | ⴰⵔⵔⴰⵍⵉⵍ

ⵍⵍⵉ-ⴰ ⵅⵉⵔⵔ-ⵉ

ⵍⵍⵉ-ⴰ ⵅⵉⵜⴰ-ⵉ

ⵔⵉⵏⵏⵉ-ⴰ ⵅⵉⵔⵔ-ⵉⵉ

ⵔⵉⵏⵏⵉ-ⴰ ⵅⵉⵜⴰ-ⵉ

NEZ

• [ṢḤ] f., ṯinzerṯ | f., pl., ṯinzar

• [ṢḤ], [ŠN] m., inzer | m., pl., inzar

• [ṢḤ] m., aɣenzuṛ

• [MƐ] f., ṯinzar

• [MR] f., ṯinzer

• [MR] m., akenzar

• [MR] akinzer

• [MR] takinzert

• [ṢR] f., {ṯi}hinzerṯ | f., pl., {ṯi}hinzar. v. “Narine”, “Nasiller”, “Nasillard”.

أَنْفٌ :

ثِنْزْرْثْ | ثِنْزَرْ

ئِنْزْرْ | ئِنْزَرْ

ئَغْنْزُرْ

ثِنْزَرْ

ثِنْزْرْ

ئَكْنْزَرْ

ئَكِنْزْرْ

تَكِنْزْرْثْ

هِنْزْرْثْ | هِنْزَرْ

ⵅⴹⵍⵅⵓⵇⵅ | ⵅⴹⵍⵅⴰⵇ

ⴹⵍⵅⵓⵇ | ⴹⵍⵅⴰⵇ

ⴰⵢⵓⵍⵅⵓⵕ

ⵅⴹⵍⵅⴰⵇ

ⵅⴹⵍⵅⵓⵇ

ⴰⵣⵓⵍⵅⴰⵇ

ⴰⵣⴹⵍⵅⵓⵇ

ⵜⴰⵣⴹⵍⵅⵓⵇⵜ

ⵙⴹⵍⵅⵓⵇⵅ | ⵙⴹⵍⵅⴰⵇ

NI … NI …

• ar., la … wala …

• ar., la … la … v. “Rien”.

→ **Ni pain ni viande :** [ṢḤ] Ulaš ɣer-i la yaɣrum wala yaḵsum.

→ **Ni tente ni maison :** [MƐ] Ulaš ɣer-i la yaxxam la ddar.

لَا … وَلَا … :

لَـ … وَلَـ …

لَـ … لَـ …

لَا خُبْزَ وَلَا لَحْمَ : نُلَشْ غْرْـئِـ لَـ يَغْرُمْ وَلَـ يَكْسُمْ

لَا خَيْمَةَ وَلَا بَيْتَ : نُلَشْ غْرْـئِـ لَـ يَخَّمْ لَـ دَّرْ

ⵏⴰ … ⵍⴰⵏⴰ …

ⵏⴰ … ⵏⴰ …

ⵓⵏⴰⵛ ⵢⵓⵕ-ⵉ ⵏⴰ ⵔⴰⵢⵕⵓⵎ ⵍⴰⵏⴰ ⵔⴰⵣⵕⵓⵎ

ⵓⵏⴰⵛ ⵢⵓⵕ-ⵉ ⵏⴰ ⵔⴰⵅⵅⴰⵎ ⵏⴰ ⵏⵏⴰⵕ

NID

• [MƐ] ar., sing., lɛaš | pl., lɛašaš. v. “Nidifier”.

• [MR] ar., dim., tɛašeyt

عُشٌّ :

لْعَشْ | لْعَشَشْ

ثْعَشْيْثْ

ⵏⵃⴰⵛ | ⵏⵃⴰⵛⴰⵛ

ⵜⵃⴰⵛⵓⵔⵜ

NIDIFIER

[MR] Iṭegg lɛešš. v. “Nid”.

اِتَّخَذَ عُشًّا :

يَتَّخِذُ عُشًّا : يِخْقْ لْعْشْ

ⵉⵜⵕⵓⵅⵅ ⵏⵃⵓⵛⵛ

NOCE, MARIAGE

• [MR] ttrid. v. “Fête”.

• [MR] ṭriḏ

• [MR] triḏ

→ **Celui qui a mangé au festin n’a qu’à prendre la route** (litt. : … n’a qu’à broyer le chemin)

(i.e., ne pas abuser de la générosité des gens et de leur hospitalité, laisser la place à ceux qui n'ont pas encore manger du festin) **:** [ṢḤ] prov., Win yeččan n ttriḏ a yedezz aḇriḏ.

→ **Le couscous de la fête du mariage sèche encore dehors :** Aseḵsu n ṭriḏ ur yuš iṭɣama ḏi beṛṛa.

وَلِيمَةٌ ، زِفَابٌ :

تْرِدْ

خْرِدْ

تْرِدْ

اللِّي كْلَا فِالْعْرْسْ يْحْكْمْ الطَّرِيقْ : وِنْ يْجَّنْ نْـ تْرِدْ نَـ يْدْرْ نَفْرِدْ

مَازَالَ كُسْكُسُ الْوَلِيمَةِ يَجِبُ خَارِجًا : نَسْكْسُ نْـ خْرِدْ نُرْ يُشْ نِخْغَمَ ذِ بْرَّ

ⵜⵜⵓⴹⴰ

ⵜⵓⵓⴹⵯ

ⵜⵓⴹⵯ

ⵍⴹⵏ ⵖⵖⴳⴳⴰⵏ | ⵜⵜⵓⴹⵯ ⴰ ⵖⵖⴰⵖⵖ ⴰⵄⵓⴹⵯ

ⴰⵓⵖⵓⵖ | ⵜⵓⵓⴹⵯ ⵖⵓ ⵖⵖⴳ ⴹⵜⵓⵢⴰⵎⴰ ⵯⴹ ⵙⵖⵕⵕⴰ

NŒUD (lacet, …)

• [ṢḤ] f., ṯiḵrest (ann. : ṭi) | f., pl., ṯiḵarsiwin

• [ṢḤ] f., ṯimeḵrest (ann. : ṭi)

• [MƐ] f., ṯameḵrisṯ | f., pl., ṯimeḵrasin

• [ṢR] m., aḵrus (ann. : u) | m., pl., iḵras

• [ṢR] m., pl., iḵerwas

• [ŠN] m., akrus | m., pl., ikrisen

• [ṢR] f., ṯnuzzerṯ | f., pl., ṯnuzzar

• [ṢR] ar., m., ašeddi | m., pl., išedda. v. "Nouer", "Tenir".

عَقْدٌ ، رِبَاطٌ ، لِلْحِذَاءِ :

ثِكْرْسْثْ | ثِكَرْسِوِنْ

ثِمْكْرْسْثْ

ثَمْكْرِسْثْ | ثِمْكْرَسِنْ

نَكْرُسْ | نِكْرَسْ

نِكْرْوَسْ

نَكْرُسْ | نِكْرِسْنْ

ثْنْزَّرْثْ | ثْنْزَّرْ

نَشْدِّ | نِشْدَّ

ⵅⴹⴾⵓⵜ | ⵅⴹⴾⴰⵓⵓⴹⵍⴹⵏ

ⵅⴹⵎⴾⵓⵜ

ⵅⴰⵎⴾⵓⴹⵓⵅ | ⵅⴹⵎⴾⵓⴰⵓⴹⵏ

ⴰⴾⵓⵜ | ⴹⴾⵓⴰⵓ

ⴹⴾⵓⵍⴰⵓ

ⴰⴾⵓⵜ | ⴹⴾⵓⴹⵓⵜⵏ

ⵅⵏⵜⵜⵜⵓⵅ | ⵅⵏⵜⵜⴰⵓ

ⴰⵇⵜⴰⴰⴹ | ⴹⵇⵜⴰⴰ

NŒUD VÉGÉTAL

• [MS] dim., sing., gulmaza. v. "Débris résiduels", "Moisson".

• [MS] dim., sing., gurmaza

• [MS] dim., sing., tagulmazt

• [MS] dim., sing., tagurmazt

عُقْدٌ نَبَاتِيٌّ :

قُلْمَزَ

قُرْمَزْ

تَقُلْمَزْتْ

تَقُرْمَزْتْ

ⵅⵜⵍⵎⴰⵣⴰ

ⵅⵜⵓⵎⴰⵣⴰ

ⵜⴰⵅⵜⵍⵎⴰⵣⵜ

ⵜⴰⵅⵜⵓⵎⴰⵣⵜ

NOIR

• [ṢḤ], [MƐ] m., aberḵan | m., pl., iberḵanen

• [ṢḤ] m., aḇerkan

• [ṢḤ], [MR] m., aberkan | [MR] f., ṯaberkant

• [MƐ] top., f., tiberkant

أَسْوَدٌ :

نَبْرْكَنْ | نِبْرْكَنْ

نَڢَرْكَنْ

نَبْرْكَنْ | ثَبْرْكَنْتْ

تِبْرْكَنْتْ

ⵄⵖⵓⵕⵄⵍ | ⵉⵖⵓⵕⵄⵍⵓⵍ

ⵄⵃⵓⵕⵄⵍ

ⵄⵖⵓⵕⵄⵍ | ⵅⵄⵖⵓⵕⵄⵍⵜ

ⵜⵉⵖⵓⵕⵄⵍⵜ

NOIR ÊTRE

[ṢḤ], [MƐ] briḵ

→ **Il devient noir, Il noircit :**

• [ṢḤ], [MƐ] A ibriḵ.

• [MƐ] Yuɣal ḏ aberḵan. v. "Revenir".

كَانَ أَسْوَدًا ، اِسْوَدَّ ، صَارَ أَسْوَدًا : بْرِكْ

يَصِيرُ أَسْوَدًا :

نَـ نِبْرِكْ

يُغْلْ ذْ نَبْرْكَنْ

ⵖⵕⵉⵕ

ⵄ ⵉⵖⵕⵉⵕ

ⵉⵓⵜⵄⵎ ⵔ ⵄⵖⵓⵕⵄⵍ

NOIRCEUR

[WZ] top., f., ṯiberkent

اِسْوِدَادٌ : ثِبْرْكَنْتْ

ⵅⵉⵖⵓⵕⵓⵍⵜ

NOIRCIR, NOIR RENDRE

[ṢḤ], [MƐ] sebriḵ. v. "Noir Être".

اِسْوَدَّ : سْبْرِكْ

ⵙⵓⵖⵕⵉⵕ

NOIX (fruit du juglans regia)

• [XF] m., agusim. v. "Noyer", "Écorce", "Coque", "Figuier comestible".

• [MR] m., ajuj | m., pl., ajujen

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., ljuz

→ Une noix :

[ṢḤ], [MƐ] m., išt n juzṭ

جَوْزَةٌ ، ثَمَرَةٌ :

نَڭْسِمْ

نَزُّزْ | نَزُّزْنْ

لْزُّزْ

جَوْزَةٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ نْـ زُّزْخْ

ⵄⵅⵓⵙⵉⵎ

ⵄⵏⵓⵏ | ⵄⵏⵓⵏⵓⵍ

ⵍⵏⵓⵣ

ⵉⵛⵜ | ⵏⵓⵣⵜⵙ

NOM, PRÉNOM

ar., m., ism | m., pl., ismawen (ann. : y) ? v. "Appellation".

إِسْمٌ : يِسْمْ | يِسْمَوْنْ

ⵉⵙⵎ | ⵉⵙⵎⵄⵍⵓⵍ

NOMADE

[ṢḤ] ar., m., aɛrab | m., pl., iɛraben

→ **Lui, c'est un nomade :** [ṢḤ] Neṭṭa ḏ aɛrab.

بَدَوِيٌّ ، رَحَّالٌ : نَعْرَبْ | نِعْرَبْنْ

إِنَّهُ رَحَّالٌ : نْخَّ ذْ نَعْرَبْ

ⴰⵛⵓⴰⵖ | ⵔⵛⵓⴰⵖⵏ

ⵏⵜⵓⵜⵓⴰ ⵏ ⴰⵛⵓⴰⵖ

NOMBREUX

[ṢḤ] ar., ḵter

→ **Ils sont nombreux :** [MƐ] Llan ḏ lɛabreṯ.

كَثِيرٌ : كُثْرْ

هُمْ كَثِيرُونَ : لَّنْ ذْ لْعَبْرْثْ

ⵅⵅⵏⵓ

ⵍⵍⴰⵍ ⵏ ⵍⵛⴰⵖⵓⵅ

NOMBRIL, OMBILIC

- [ṢḤ] f., ṯajaɛbuṭ
- [ṢḤ] f., ṯajaɛbuḏṯ
- [MƐ] f., ṯimeṭ
- [MR], [ṢR] f., ṯimiṭ
- [ṢR] f., {ṯa}haɛebbuṭ
- [ŠN] f., {ṯa}haɛebbuṭ

سُرَّةٌ :

ثَزْعْبُخْ

ثَزْعْفُذْثْ

ثِمْطْ

ثِمِطْ

هَعْبُطْ

هَعْبُخْ

ⵅⴰⵏⴰⵛⵓⵜⵓ

ⵅⴰⵏⴰⵄⵓⵅⵅ

ⵅⵔⵎⵔⵉ

ⵅⵔⵎⵔⵉ

ⵓⴰⵛⵓⵓⵓⵉ

ⵓⴰⵛⵓⵓⵓⵜⵓ

NOMMER, APPELER S'

[ṢḤ] semma, hab. tsemma

→ **Nomme-le ! :** [ṢḤ] Semma-ṯ !

→ **Donne un prénom ! :** [ṢḤ] Eḵf lism !

→ **Il s'appelle … :** [ṢḤ] Mism-nnes … !

→ **Ton nom ? :** [ṢḤ] Ism-nneḵ ?

→ **Quel est ton nom ? :** [MƐ] Ma ism-nneḵ ?

→ **Comment t'ont-ils nommés ? :** [ṢḤ] Mameḵ tsemman-aḵ ?

→ **Je m'appelle Muḥammed :** [ṢḤ] Ism-inu Muḥammeḏ.

→ **Le village se nomme Taɣzult :** [MR] Adewwaṛ ism-nnes Taɣzult

سَمَّى : سْمَّ. عَادَةً ؛ تْسْمَّ

سَمِّيهِ : سْمَّ-ثْ

أَعْطِ اِسْمٌ : نْكْبْ لِسْمْ

اِسْمُهُ … : مِسْمْ-نْسْ …

اِسْمُكَ : يِسْمْ-نْكْ

مَا هُوَ اِسْمُكَ : مَـ يِسْمْ-نْكْ

كَيْفَ سَمَّوْكَ : مَمْكْ تْسْمَّنْ-نَكْ

اِسْمِي مُحَمَّدٌ : يِسْمْ-يِنْ مُحَمَّذْ

تَسْمِيَةُ الْقَرْيَةِ تَاغْزُولْتْ : نَدْوَّ يِسْمْ-نْسْ تَغْزُلْتْ

ⵓⵏⵔⵔⴰ : ⵜⵓⵏⵔⵔⵏ

ⵓⵏⵔⵔⴰ-ⵅ

ⵏⵅⵜ-ⵍⵔⵓⵔ

ⵔⵔⵓⵔ-ⵍⵍⵏⵓ

ⵔⵓⵔ-ⵍⵍⵏⵅ

ⵛⴰ ⵉⴰⵛ-ⵍⵍⴻⵣ

ⵛⴰⵛⴻⵣ ⵜⴰⴻⵛⵛⴰⵍ-ⴰⵣ

ⵉⴰⵛ-ⵉⵍⴻ ⵛⴻⵄⴰⵛⵛⴻⵔ

ⴰⵏⴻⵡⵡⴰⵇ ⵉⴰⵛ-ⵍⵍⴻⴰ ⵜⴰⵢⵅⴻⵎⵜ

NON

• [ṢḤ], [MƐ] arah

• [ṢḤ], [MƐ] rah

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ila

• [ǦƐ] ala

• [MR] maḍi (non catégorique)

→ **Pour nous c'est non :** [MR] Nukni ila.

→ **Non du tout ! :** [ṢḤ] Ulaš !

لَا :

ئَرَهْ

رَهْ

ئِلَ

ئَلَ

مَضِ

بِالنِّسْبَةِ لَنَا لَا : نُكْنِ ئِلَ

كَلَّا ! : نُلَشْ

ⴰⵓⴰⴷ

ⵓⴰⴷ

ⵉⵎⴰ

ⴰⵎⴰ

ⵍⴻⵕⵍⵉ ⵉⵎⴰ

ⴻⵎⴰⵛ

ⵛⴰⴹⴻⵉ

NOUER, NŒUD FAIRE UN

• [ṢḤ] ḵres, hab. ḵerres

• [ṢḤ], [MR], [ŠN] kres

• [ṢḤ] egg …. v. "Nœud", "".

→ **Fais un nœud ! :**

• [ṢḤ] Egg ṯimḵrest !

• [ṢR] Yyer ṯnuzzerṯ !

→ **Il fera un nœud :** [MƐ] A yegg ṯamekristṯ. v. "Nœud", "Faire".

عَقَدَ :

كْرْسْ. عَادَةً ؛ كْرُّسْ

كْرْسْ

نْقُّ …

اِعْقِدْعُقْدَةً :

نْقُّ ثِمْكْرْسْتْ

يُّرْ ثْنُزُّرْثْ

سَيَعْقِدُ عُقْدَةً : نَـ يْقُّ ثَمْكْرِسْتْ

ⵣⵓⴻⴰ : ⵅⴻⵓⵓⴻⴰ

ⵅⵓⴻⴰ

ⴻⵣⵣ …

ⴻⵣⵣ ⵉⴻⵛⵅⵓⴻⴰⵜ

ⵢⵢⴻⵓ ⵉⵍⴻⵅⵅⴻⵓⵉ

ⴰ ⵢⴻⵣⵣ ⵉⴰⵛⴻⵅⵓⵉⴻⴰⵉ

NOURRITURE, MANGER ACTION DE

• m., učči

• m., uččiṯ. v. "Manger".

• [MR] mayčči

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯuččiṯ

• [ṢḤ] f., ṯučiṯ

• [ṢḤ] f., tuččit

• [ṢḤ] f., tuččiṭ

• [MR] ar., f., nneɛmeṯ

→ **Peu de nourriture :** [ṢḤ] Ṯuččiṯ qlil.

→ **Pas de nourriture :** [ṢḤ] Ṯuččiṯ ulaš.

أَكْلٌ ، غِذَاءٌ :

نُجِّ

نُجِّتْ

مَيْجِّ

تُجِتْ

تُجِّتْ

تُجِّتْ

تُجِّتْ

تُجِّخْ

نْعْمْتْ

الطَّعَامُ قَلِيلٌ : تُجِّتْ قْلِلْ

لَا يُوجَدُ طَعَامٌ : تُجِّتْ نُلَشْ

ⵓⵉⵉⵇ

ⵓⵉⵉⵇⵅ

ⵊⴰⵔⵉⵉⵇ

ⵅⵓⵉⵉⵇⵅ

ⵅⵓⵉⵇⵅ

ⵜⵓⵉⵉⵇⵜ

ⵜⵓⵉⵉⵇⵜⴰ

ⵅⵓⵉⵉⵇⵅ ⵣⵏⵇⵏ

ⵅⵓⵉⵉⵇⵅ ⵓⵏⴰⵉ

ⵍⵍⵓⵛⵊⵓⵅ

NOUS pr. pers.

• [ṢḤ], [MƐ] m., neḵni

• [ṢḤ], [MR] m., nekni

• [ṢḤ] niḵni

• [MR] m., nukni

• [ṢḤ] m., negni

• [ṢḤ], [MƐ] f. neḵenṭi

نَحْنُ :

نْكْنِ

نْكْنِ

نِكْنِ

نُكْنِ

نْقْنِ

نْكْنْخِ

ⵍⵓⵣⵍⵇ

ⵍⵓⵣⵍⵇ

ⵍⵇⵣⵍⵇ

ⵍⵓⵣⵍⵇ

ⵍⵓⵅⵍⵇ

ⵍⵓⵣⵓⵍⵜⴰⵇ

NOUVEAU, NEUF

• [ṢḤ], [MƐ] ar., m., ajḏiḏ | pl, m., ijḏiḏen, f., tajḏiṭ | f., pl, ṯijḏiḏin

• [ṢR] ar., m., ajdiḏ | pl, m., ijdiḏen, f., ṯajdit | f., pl, ṯijdiḏin

→ **Un burnous neuf :**

• [ṢḤ], [MƐ] Ṯabernust tajḏiṭ.

• [ṢR] Abernus ḏ ajdiḏ.

جَدِيدٌ :

تَزْذِذْ | تِزْذِذْنْ ، تَزْذِخْ | تِزْذِذِنْ

تَزْدِذْ | تِزْدِذْنْ ، تَزْدِتْ | تِزْدِذِنْ

بُرْنُسٌ جَدِيدٌ :

تَبْرْنُسْتْ تَجْذِخْ

تَبْرْنُسْ ذْ تَزْدِذْ

ⴰⵏⵅⵅ | ⵅⵏⵅⵅⵓⵍ, ⵜⴰⵏⵅⵅⵜⴰ | ⵅⵅⵏⵅⵅⵅⵍ

ⴰⵏⵏⵅⵅ | ⵅⵏⵏⵅⵅⵓⵍ, ⵅⴰⵏⵏⵅⵜ | ⵅⵅⵏⵏⵅⵅⵅⵍ

ⵅⴰⴱⵓⵙⵍⵓⴰⵜ ⵜⴰⵏⵅⵅⵜⴰ

ⴰⴱⵓⵙⵍⵓⴰ ⵅ ⴰⵏⵏⵅⵅ

NOVICE

[ṢḤ], [MƐ] m., abujadi | m., pl., ibujadiyen

→ **C'est un novice :** [ṢḤ], [MƐ] D̲ abujadi.

مُتَرَهْبِنٌ : نَبُزَدِ | نِبُزَدِيْنْ

إِنَّهُ مُتَرَهْبِنٌ : دْ نَبُزَدِ

ⴰⴱⵉⵏⴰⵏⵉ | ⵉⴱⵉⵏⴰⵏⵉⵢⵏ

ⵔ ⴰⴱⵉⵏⴰⵏⵉ

NOYAU, PÉPIN

• [ṢḤ], [MƐ] m., iɣes (ann. : yi) | [GƐ] m., pl., iɣsan. v. "Os".

• [ṢR] m., aɣyay (ann. : u)

→ Un noyau de cerise :

[ṢḤ] m., iɣes waḥembeb̲luk̲

→ Un noyau de prune :

[ṢḤ], [MƐ] m., iɣes n ṭberquqt̲

→ Un petit noyau :

[ṢḤ] m., iɣes d̲ aqčučeḥ

نَوَاةٌ ، بِزْرٌ :

يِغْسْ | يِغْسَنْ

نَوَاةُ كَرْزَةٍ : يِغْسْ وَحْمْبْفْلُكْ

نَوَاةُ بُرْقُوقٍيِغْسْ نْـ خُبْرْقُقْتْ

نَوَاةٌ صَغِيرَةٌ : يِغْسْ دْ نَقْچُچَحْ

ⵉⵖⵙⵓ | ⵉⵖⵓⴰⵏ

ⵉⵖⵙⵓ ⵍⴰⴷⵙⵎⴱⵙⴰⵅⵙⵅ

ⵉⵖⵙⵓ ⵏ ⵜⵓⴱⵙⴰⵎⵙⵎⵅ

ⵉⵖⵙⵓ ⵔ ⴰⵎⴹⵙⴹⵙⴷ

NOYER COMMUN (lat. juglans regia, fam. juglandaceæ, arbre)

• dim., sing. tagusimt. v. "Noix", "Écorce", "Figuier comestible".

• [ṢḤ] ar., f., t̲ajujeṭ

• [ṢḤ], [XL] ar., coll., ğuz

• [XF] ar., f., ğuza

جَوْزٌ ، شَجَرَةٌ :

تَقُسِمْتْ

تَزُزْخْ

جُزْ

جُزَ

ⵜⴰⵅⵙⵓⵉⵎⵜ

ⵅⴰⵏⵙⵏⵜⵓ

ⵅⵙⵅ

ⵅⵙⵅⴰ

NOYER SE

→ **Il tomba à l'eau et mourut :** [ṢḤ] Yuḍa g waman immut̲. v. "Tomber".

سَقَطَ فِي الْمَاءِ وَمَاتَ : يُضَ قْـ وَمَنْ يِمُتْ

ⵉⵙⴻⴰ ⵅ ⵍⴰⵎⴰⵏ ⵉⵎⵎⵙⵅ

NU METTRE À, DÉMASQUER

[ṢḤ], [MƐ] ar., sɛaryen, hab. sɛaryan

→ **Qu'Allāh le démasque !, Qu'Allāh le mette à nu ! :**

• [ṢḤ], [MƐ] Ṛebbi a t-iɛarra !

• [ṢḤ], [MƐ] Ṛebbi a t-isɛaryen !

كَشَفَ ، فَضَحَ :

سَعَرْيِنْ. عَادَةً ؛ سْعَرْيَنْ

يَفْضَحْهُ اللهُ :

رْبِّ نَـ تْـيِعَرَّ

رْبِّ نَـ تْـيِسْعَرْيِنْ

ⵓⵃⴰⵕⵉⵏ : ⵓⵃⴰⵕⵉⴰⵏ

ⵇⵙⴱⴱⵉ ⴰ ⵜ-ⵉⵃⴰⵕⵕⴰ

ⵇⵙⴱⴱⵉ ⴰ ⵜ-ⵉⵓⵃⴰⵕⵉⵏ

NU

• [ṢḤ], [MƐ] m., aɛaryan | f., ṯaɛaryant, m., pl., iɛaryanen | f., pl., ṯiɛaryanin

• [MR] m., aḥeẓẓuḍ

• [ṢḤ], [MƐ] m. amqerṣu (ann. : u) | m., pl., imqerṣa, f., ṯamqerṣuṯ | f., pl., ṯimqerṣa

• [ṢḤ], [MƐ] m., ameẓlaṯ | m., pl., imeẓlaṭen, f., ṯameẓlaṭ | f., pl., ṯimeẓlaṯin

→ **Il est nu :** [ṢḤ], [MƐ] Ḏ aɛaryan.

→ **Ce n'est que de la chair** (se dit pour un enfant, i.e., il est nu) **:** [ṢḤ], [MƐ] m., Qayt ḏ aqeddiḏ, f., ṭaqeddiṭ.

→ **Je le vis nu comme au jour où il est né :** [ṢḤ], [MƐ] Zrix ḏ aqeddiḏ ɣer maš ilul.

عَارٍ :

نَعَرْيَنْ | ثَعَرْيَنْثْ ، يُعْرْيَنْ | ثِعَرْيَنِنْ

نَحْزُّضْ

نَمْقْرْصُ | يُمْقْرْصَ ، ثَمْقْرْصُثْ | ثِمْقْرْصَ

نَمْزْلَثْ | يُمْزْلَطْنْ ، ثَمْزْلَطْ | ثِمْزْلَثِنْ

إِنَّهُ عَارٍ : ذْ نَعَرْيَنْ

هَذَا لَيْسَ سِوَى لَحْم ، تُقَال لِصَبِيٍّ عَارٍ : قَيْتْ ذْ نَقْدِّدْ ، خَقَّدِّخْ

رَأَيْتُهُ عَارِيًا كَيَوْمِ وُلِدَ فِيهِ : زْرِخْ ذْ نَقْدِّدْ غْرْ مَشْ يُلُلْ

ⴰⵛⴰⵔⴰⵍ | ⵅⴰⵛⴰⵔⴰⵜ, ⵉⵛⴰⵔⴰⵍⵏ | ⵅⵉⵛⴰⵔⴰⵍⵉⵍ

ⴰⵣⵏⵎⵏⴻ

ⴰⵇⵇⵏⵔⵏ | ⵉⵇⵇⵏⵔⴰ, ⵅⴰⵇⵇⵏⵔⵏⵅ | ⵅⵉⵇⵇⵏⵔⴰ

ⴰⵇⵏⵎⴰⵅ | ⵉⵇⵏⵎⴰⴻⵏ, ⵅⴰⵇⵏⵎⴰⴻ | ⵅⵉⵇⵏⵎⴰⵅⵉⵍ

ⵔ ⵛⵛⴰⵔⴰⵍ

ⵇⴰⵔⵉⵜ ⵔ ⴰⵇⵏⵏⵉⵔ, ⵜⵓⴰⵇⵏⵏⵉⵜⵓ

ⵣⵔⵉⵅ ⵔ ⴰⵇⵏⵏⵉⵔ ⵢⵏⵔ ⵇⴰⴳ ⵉⵍⵏ

NUAGE

• [ṢR] m., asinna | [ṢḤ] m., pl., isanina

• [ṢR] m., asina

• [ṢR] m., asigna

• [ṢḤ] f., ṯağuṯ (ann. : ṭa). v. "Brouillard".

• [ṢḤ] ar., coll., ḍḍebab

• [MƐ] ar., coll., leɣyam

• [MR] ar., ssḥeb

سَحَابٌ :

نَسِنَّ | يُسَنِنَ

نَسِنَ

نَسِقْنَ

نَجُثْ

ضُّبَبْ

لْغْيَمْ

سُّحْبْ

ⴰⵓⵉⵍⵍⴰ | ⵉⵓⴰⵍⵉⵍⴰ

ⴰⵓⵉⵍⴰ

ⴰⵓⵉⵅⵍⴰ

ⵅⵏⵅⵏⵅ

ⴹⵏⴹⴰ

ⵍⵏⵢⵉⴰⵇ

ⵓⵓⵣⵏⴰ

NUIRE

v. "Malade Être".

NUIT

• [ṢḤ] m., iḍ (ann. : yi) | m., pl., aḍan (ann. : wa). v. “Passer la nuit”.

• [MƐ] m., eḍ (ann. : yi) | m., pl., aḍan (ann. : wa)

• [ŠN] iḍ

• [ṢR] m., eḍ | m., pl., iḍan

→ **Cette nuit :** [MƐ] Eḍ-a.

→ **Une nuit :**

• [ṢḤ], [MƐ] Iğ iyiḍ.

• [ṢR] Iğ yeḍ.

→ **Trois nuits :** [ṢḤ], [MƐ] Ṯlaṯa waḍan.

→ **Le chien de la voisine passe la journée à mordre les gens et la nuit à aboyer :**

• Aqjaw lljarṯ-inu iḵla iṭeṭ medden insa iseğlaf fell-ana.

• [ṢḤ] Aqjaw n ljarṯ yeččа medden ḏeg wass ḏeg iḍ yensa iseglaf.

لَيْلٌ :

نُضْ | نَضَنْ

نُضْ | نَضَنْ

يِضْ

هَذِهِ اللَّيْلَةُ : نْضْ-ـَـ

لَيْلَةٌ وَاحِدَةٌ :

يِجْ يِيضْ

يِجْ يْضْ

ثَلَاثَةُ لَيَالٍ : ثْلَثَ وَضَنْ

كَلْبُ الْجَارَةِ يَمْضِي النَّهَارَ يَعَضُّ النَّاسَ يَبِيتُ يَنْبَحُ عَلَيْنَا :

نَقْزَوْ لْزَرْثْ-يِنُ يِكْلَ يِخْخْ مْدُّنْ يِنْسَ يِسْجْلَبْ فِلّْ-ـنَنَ

نَقْزَوْ نْـ لْزَرْثْ يْجَّ مْدُّنْ ذْقْ وَسُّ ذْقْ يِضْ يْنْسَ يِسْقْلَبْ

ⵚⴹ | ⴰⴹⴰⵍ

ⵚⴹ

ⵚⴹ-ⴰ

ⵚⵅ ⵚⵗⵚⴹ

ⵚⵅ ⵗⴹ

ⵅⵎⴰⵅⴰ ⵍⴰⴹⴰⵍ

ⴰⵣⵉⴰⵍ ⵎⵎⵉⴰⵓⵅ-ⵚⵉⴹ ⵚⵄⵎⴰ ⵚⵜⵙⴹⵜⵙ ⵇⴹⵏⵏⴹⵍ ⵚⵍⵙⴰ ⵚⵙⴹⵅⵎⴰⵃ ⵃⴹⵎⵎ-ⴰⵍⴰ

ⴰⵣⵉⴰⵍ ⵍ ⵎⵉⴰⵓⵅ ⵗⴹⵇⵇⴰ ⵇⴹⵏⵏⴹⵍ ⵜⴹⵅ ⵍⴰⵙⵙ ⵜⴹⵅ ⵚⴹ ⵗⴹⵍⵙⴰ ⵚⵙⴹⵅⵎⴰⵃ

NUQUE

• [ṢḤ], [ŠN], [ṢR] m., ijiman

• m., ijem

• ar., sing., legfa

→ **Derrière les oreilles, Derrière la nuque :** [ṢḤ] Ffir ijiman.

رَقَبَةٌ :

يِزْمْ

يِزْمَنْ

أَقْفِ

خَلْفَ الْأُذُنِ : فِرْ يِزْمَنْ

ⵚⵉⵚⵇⴰⵍ

ⵚⵉⴹⵇ

ⵎⴹⵅⵃⴰ

ⵃⵃⵚⵓ ⵚⵉⵚⵇⴰⵍ

O

Ô

a

→ **Ô Maman ! :**

• [ṢḤ], [MƐ] a yemma !

• [ŠN] A yemm !

• [ṢR] A ḥenn !

→ **Ô Papa ! :**

• A baba !

• [MR] A bab !

→ **Ô mon fils ! :** A memmi !

يَا :

نَـ

يَا أُمِّي :

نَـ يَمَّ

نَـ يْمْ

نَـ حْنْ

يَا أَبِي :

نَـ بَبَ

نَـ بَبْ

يَا بُنَيّ : نَـ مْمِّ

ⴰ

ⴰ ⵙⵎⵍⵍⴰ

ⴰ ⵙⵎⵍⵍ

ⴰ ⵚⵎⵏ

ⴰ ⴰⴰⴰ

ⴰ ⴰⴰ

ⴰ ⵍⵎⵍⵍⴷ

OBÉIR

→ **Cet enfant ne m'obéit pas :** [ṢḤ] Abučči-ayyi u yiṭaɣ ḵ ṛṛay-inu. v. "Prendre".

أَطَاعَ :

لَمْ يُطِيعْنِي هَذَا الْوَلَدُ : نَبُجِّ-نَـيِّ نُـ يِخَغْ كْ رَّيْ-يْنْ

ⴰⴰⵎⵎⴷ-ⴰⵙⵙⴷ ⵎ ⵙⴷⵜⵓⴰⵢ ⵣ ⵕⵕⴰⵙ-ⴷⵏⵎ

OBLIGATOIRE

[ṢḤ] ar., la bedd

لَا بُدَّ : لَبْدْ

ⵍⴰ ⴰⵎⵏⵏ

OBJET

v. "Chose".

OBSCURITÉ

[MƐ] ar., sing., ṭṭlam

→ **Dans l'obscurité :** G ṭṭlam.

ظَلَامٌ : طْلَمْ

فِي الظَّلَامِ : قْـ طْلَمْ

ⵜⵜⵍⴰⵛ

ⵅ ⵜⵜⵍⴰⵛ

OBSERVATOIRE (endroit élevé avec une vue générale)

[MS] top., f., timeẓrit

مَرْقَبٌ ، مَكَانُ الْمُرَاقَبَةِ **:** تِمْزْرِتْ

ⵜⴷⵛⵎⵅⵓⴷⵜ

OBSERVER

v. "Guetter".

OCCIDENTAL

• m., amɣerbi (ann. : u) | m., pl., imɣerbiyen

• m., aɣerbi (ann. : u) | m., pl., iɣerbiyen. v. “Ouest”.

غَرْبِيٌّ :

نَمْغْرْبِ | يِمْغْرْبِيْنْ

نَغْرْبِ | يِغْرْبِيْنْ

ⴰⵎⵖⵓⵔⵉ | ⵉⵎⵖⵓⵔⵉⵏⵏ

ⴰⵖⵓⵔⵉ | ⵉⵖⵓⵔⵉⵏⵏ

OCCUPÉ ÊTRE À

[ṢḤ], [MƐ] ar., cɣel

→ **Je suis occupé :** [ṢḤ], [MƐ] Aql-iyi ceɣleɣ.

كَانَ مُنْشَغِلًا بِـ : شْغْلْ

أَنَا مُنْشَغِلًا : نَقْلْ-يِي شْغْلْغْ

ⵛⵃⵓⵣ

ⴰⵣⵣ-ⵉⵏⵏ ⵛⵓⵃⵣⵓⵃ

OCCUPER S’

v. “Fabriquer”.

OCTOBRE

• [ṢḤ] ktuber. v. “Calendrier atlassien”.

• [MS] tuber

• [ṢR] xtuber

→ **Le mois d’octobre :**

• [ṢḤ] m., ayyur n ktuber

• [ṢR] m., yur n xtuber

أُكْتُوبَرُ :

كْتُبْرْ

تُبْرْ

خْتُبْرْ

شَهْرُ أُكْتُوبَر :

يَّيْرْ نْـ كْتُبْرْ

يُرْ نْـ خْتُبْرْ

ⵣⵜⵓⵙⵓ

ⵜⵓⵙⵓ

ⵅⵜⵓⵙⵓ

ⴰⵏⵏⵓ | ⵣⵜⵓⵙⵓ

ⵏⵓ | ⵅⵜⵓⵙⵓ

ODEUR, ODORANT

[ṢḤ] ar., rriḥeṯ

→ **Il a une bonne une odeur :** [ṢḤ] Rriḥeṯ-nnes ṭaxlafṯ.

→ **Il a une mauvaise une odeur :** [ṢḤ] Rriḥeṯ-nnes ṭuxišṯ.

→ **Son odeur ne sent pas bon :** [ṢḤ] Rriḥeṯ-nnes ṯeṭfuḥ.

→ **Son odeur est mauvaise :** [ṢḤ] Rriḥeṯ-nnes ṭuxišṯ.

→ **Une bonne odeur :** [ṢḤ] Riḥt ṭaxlaft.

رَائِحَةٌ : رِّحْتْ

لَهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ : رِّحْتْ-نْسْ خَخْلَفْتْ

لَهُ رَائِحَةٌ كَرِيهَةٌ : رِّحْتْ-نْسْ خُخِشْتْ

رائِحَتَهُ غَير طَيِّبَة : رِّحْتْ-نْسْ تْخْفُحْ

رائِحَتَهُ كَرِيهَةٌ : رِّحْتْ-نْسْ خُخِشْتْ

رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ : رِحْتْ تَخْلَفْتْ

ⵓⵓⵉⵗⵓⵅ

ⵓⵓⵉⵗⵓⵅ-ⵍⵍⵓⴰ ⵜⴰⴰⵅⵏⴰⵃⵅ

ⵓⵓⵉⵗⵓⵅ-ⵍⵍⵓⴰ ⵜⴰⵓⵅⵉⵛⵅ

ⵓⵓⵉⵗⵓⵅ-ⵍⵍⵓⴰ ⵅⵓⵜⴰⵃⵓⵗ

ⵓⵓⵉⵗⵓⵅ-ⵍⵍⵓⴰ ⵜⴰⵓⵅⵉⵛⵅ

ⵓⵉⵗⵜ ⵜⴰⴰⵅⵏⴰⵃⵜ

ODEUR MAUVAISE

[MR] ar., lfuḥṯ

رَائِحَةٌ كَرِيهَةٌ : لْفُحْثْ

ⵍⴼⵓⵃⵜ

ODORANT

v. “Odeur”.

ŒDÈME (i.e., un gonflement)

[ṢḤ] f., ṭufṯ. v. “Gonflé Être”.

→ **J’ai un œdème au pied :** [ṢḤ] Ɣr-i ṭufṯ g ḍar-inu.

اِسْتِسْقَاءٌ ، طِبٌّ : خُفْثْ

لَدَيَّ اسْتِسْقَاءٌ فِي قَدَمِي : غْرْ-ـِئ خُفْثْ ڢْ ضَرْ-ئِنُ

ⵜⵓⵃⵜ

ⵢⵓ-ⵉ ⵜⵓⵃⵜ ⵅ ⵉⵓ-ⵉⵍⵓ

ŒIL

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯeṭ (ann. : ṭ) | f., pl., ṯeṭṭawin (ann. : ṭ)

• [ṢR] f., {ṯe}heṭ | f., pl., {ṯe}heṭṭawin

• [ṢḤ] tiṭ

• [ṢR] f., ṯiṭ

• [ṢR] f., pl., {ṯe}heṭawin

• [ŠN] f., {ṯi}hiṭ | f., pl., {ṯi}hiṭawin

• [MR] m., al | [MƐ], [MR] m., pl., allen

→ **Un œil :** [ṢḤ], [MƐ] Yišt ṭeṭ.

→ **Mon petit-fils a les yeux bleus :** [ṢḤ] Mmi-s n memmi ṯiṭṭawin-nnes ṯizegzawin.

→ **Je les ai vu de mes propres yeux :** [ṢḤ] Zriɣ-ṭen s tiṭ-inu.

عَيْنٌ :

ثْطْ | ثْطَّوِنْ

هْطْ | هْطَّوِنْ

تِطْ

ثِطْ

هْطَوِنْ

هِطْ | هِطَوِنْ

ئَلْ | ئَلْلْ

عَيْنٌ وَاحِدَةٌ : بِشْتْ خْطْ

جَعِيدِي عَيْنَاهُ زَرْقَاوَانِ : مِّ-سْ نْـ مْمِّ ثِطَّوِنْ-نْسْ ثِزْقْزَوِنْ

رَأَيْتُهُمْ بِأُمِّ عَيْنِي : زْرِغْ-خْنْ سْـ تِطْـئِنُ

ⵅⵓⵉ | ⵅⵓⵉⵉⵓⵍⵉⵍ

ⵙⵓⵉ | ⵙⵉⵉⵉⵓⵍⵉⵍ

ⵜⵉⵉ

ⵅⵉⵉ

ⵙⵉⵉⵓⵍⵉⵍ

ⵅⵉⵉ | ⵙⵉⵉⵓⵍⵉⵍ

ⵓⵎ | ⵓⵎⵎⵓⵍ

ⵗⵉⵛⵜ ⵜⵓⵉⵉ

ⵊⵊⵉ-ⵓ ⵍ ⵊⵓⵊⵊⵉ ⵅⵉⵉⵉⵓⵍⵉⵍ-ⵍⵍⵓⵓ ⵅⵉⵣⵓⵅⵣⵓⵍⵉⵍ

ⵣⵓⵉⵢ-ⵜⵓⵍ ⵓ ⵜⵉⵉ-ⵉⵍⵓ

ŒUF

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯamellalṭ (ann. : ṭe) | f., pl., ṯimellalin. v. “Jaune d’œuf”

• [ṢR] f., {ṯ}hamellalt (ann. : tm) | f., pl., ṯimellalin

• [ṢR] f., {ṯ}amellaṯ | f., pl., ṯi-mellalin

• [ṢR] f., {ṯ}amellaṯ | f., pl., ṯi-mellalin

• [ŠN] m., aqšur | m., pl., iqušar

• [MR] f., taqšurt | f., pl., tiqšurin

• [MR] f., pl., tiqšarin

• [ṢR] f., pl., tiqešwarin

• [MR] ar., f., pl., tiɛedmatin

• [ṢḤ] f., pl., tiɛeḍmatin

→ Œuf donné à un enfant :

• [XF], [MS], [ǦƐ] bellala

→ **Afin qu'ils puissent manger des œufs et en vendre :** [ṢḤ] Baš a ččen tiɛeḍmatin baš a izenzen tiɛeḍmatin.

بَيْضٌ :

ثَمْلَّلْثْ | ثِمْلَّلِنْ

هَمْلَّلْتْ | ثِمْلَّلِنْ

نَمْلَّثْ | ثِمْلَّلِنْ

يِمْلَّلِنْ

نَقْشُرْ | يَقْشَرْ

ثَقْشُرْثْ | ثِقْشُرِنْ

ثِقَشْرِنْ

ثِقْشْوَرِنْ

تِعْدْمَتِنْ

تِعْضْمَثِنْ

بْلَّلَ

لِيَأْكُلُونَ بَيْضًا وَيُبِيعُونَهُ : بَشْ ـَ چْنْ تِعْضْمَثِنْ بَشْ ـَ يَزْنْزَنْ تِعْضْمَثِنْ

ⵅⴰⵛⵖⵏⴰⵏⵜⴼ | ⵅⴻⵛⵖⵏⴰⵏⴻⵏ

ⴼⴰⵛⵖⵏⴰⵏⵜ | ⵅⴻⵛⵖⵏⴰⵏⴻⵏ

ⴰⵛⵖⵏⴰⵅ | ⵅⴻⵛⵖⵏⴰⵏⴻⵏ

ⴻⵛⵖⵏⴰⵏⴻⵏ

ⴰⵣⵇⵓⴰ | ⴻⵣⵇⴰⴰ

ⵅⴰⵣⵇⵓⴰⵅ | ⵅⴻⵣⵇⵓⴰⴻⵏ

ⵅⴻⵣⴰⵇⴰⴻⵏ

ⵅⴻⵣⵖⵇⵍⴰⴰⴻⵏ

ⵜⴻⵃⵖⴷⵛⴰⵜⴻⵏ

ⵜⴻⵃⵖⵉⵛⴰⵅⴻⵏ

ⴱⵖⵏⴰⵏ

ⴱⴰⵛⵖⵏⴰⵏ ⴰ ⵇⵇⵖⵏ ⵜⴻⵃⵖⵉⵛⴰⵅⴻⵏ ⴱⴰⵛ ⴰ ⴻⵅⵖⵏⵅⵖⵏ ⵜⴻⵃⵖⵉⵛⴰⵅⴻⵏ

OFFRIR, AUMÔNE DONNER L'

[ṢḤ] ar., ṣeddeq. v. "Donner".

تَصَدَّقَ : صْدْڈْ

ⵙⵖⴷⵖⵣ

OGRE

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [MR], [MZ] f., tergu (ann. : ṭe) | f., pl., tirgʷin (ann. : te ?)

• [MS] f., tamza

• [MƐ] ar., m., aruḥani | f., taruḥanit

غُولٌ :

ثْرْڤُ | ثِرْڤُونْ

تَمْزَ

نَرُحَنِ | ثَرُحَنِثْ

ⵅⵖⵓⵅⵖ | ⵅⴻⵓⵅⵖⴻⵏ

ⵜⴰⵛⵅⴰ

ⴰⵓⵖⴰⵏⴰⴻ | ⵅⴰⵓⵖⴰⵏⴻⵅ

OIE

• [ṢḤ], [MƐ] coll., ar., lwezz

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., tiwezzet (ann. : tu) | f., pl., tiwzzatin (ann. : tu)

إِوَزَّةٌ :

لْوَزْ

ثِوَزَّثْ | ثِوَزَّثِنْ

ⵏⵍⵖⵅⵅ

ⵅⴻⵍⵖⵅⵅⵖⵜ | ⵅⴻⵍⵅⵅⴰⵅⴻⵏ

OIGNON, OGNON (lat. allium cepa, fam. liliaceæ, plante)

• [ṢḤ], [YƐ] ar., coll., bṣal

• [ṢḤ] ar., coll., ḇsal

→ Un oignon :

• [ṢḤ] m., išt n ṭbeṣleṭ

• [ṢḤ] f., ṯabeṣleṭ

بَصَلٌ ، نَبْتَةٌ :

بْصَلْ

فِْصَلْ

بَصْلَةٌ وَاحِدَةٌ :

يِشْتْ نْـ خْْبْصْلْخْ

تَبْصْلْخْ

ⵍⴰⵙⵓⵍ

ⵍⴰⴷⵓⵍ

ⵜⵛⵜ ⵏ ⵜⵉⵙⴰⵍⵍⴰⵜⵉ

ⵅⴰⵙⴰⵍⴰⵜⵉ

OIGNONIÈRE

v. “Oignon”.

OISEAU (types, dont je n’ai pas trouvé les noms en français et en arabe)

• [MR] ṣaqṣaq iyiḏγaγen (de couleur vert, oiseau)

• [MR] m., sawraq

→ Oiseau malin connu pour réaliser de petits nids cotoneux :

• [MR] m., abu čebbun

• [MR] m., bu čebbun

→ Petit oiseau violet : [MR] m., axemmeṯ

→ Petit oiseau au cou blanc qui pond une dizaine d’œufs : [MR] f., ṯerwa uɛašra

→ ? :

• [MR] tafersiwant tizgar

• [MR] m., afersiwan iyizgar

• [ṢḤ] {ta}fersiwant lebgar

طَائِرٌ ، نَوْعٌ :

سْوْرَقْ

صَقْصَقْ يِيِذْغَغْنْ

نَبُ خْْبُّنْ

بُـ خْْبُّنْ

نَخْمُّثْ

ثْرْوَ نُعَشْرَ

تَفْرْسِوَنْتْ تِزْفَرْ

نَفْرْسِوَنْ يِيِزْفَرْ

فْرْسِوَنْتْ لْبْفَرْ

ⵙⴰⴼⵙⴰⴼ ⵉⵖⵉⵎⵢⴰⵢⵏ

ⵙⴰⵡⵔⴰⴼ

ⵙⵏ ⵛⵏⵙⵙⵏ

ⴰⵅⵏⵇⵇⵏⵅ

ⵅⵏⵔⴰ ⵏⵄⴰⵛⵔⴰ

ⵜⴰⵃⵏⵔⵉⵡⴰⵏⵜ ⵜⵉⴽⵅⴰⵔ

ⴰⵃⵏⵔⵉⵡⴰⵏ ⵉⵖⵉⴽⵅⴰⵔ

ⵃⵏⵔⵉⵡⴰⵏⵜ ⵏⵏⵙⵅⴰⵔ

OISEAU (général)**, OISILLON**

→ Oiseau, Oisillon : [ṢḤ], [MR] m., afrux (ann. : u) | m., pl., ifrax

→ Oiseau : [MƐ] ar., sing., ṭṭir | pl., ṭṭiwr

عُصْفُورٌ ، طَائِرٌ :

طَائِرٌ ، فَرْخٌ : نَفْرُخْ | يِفْرَخْ

طَائِرٌ : طِّرْ | طِّوْرْ

ⴰⵃⵔⵏⵅ | ⵉⵃⵔⴰⵅ

ⵜⵜⵉⵔ | ⵜⵜⵉⵡⵔ

OISILLON

v. “Oiseau”.

OLÉASTRE, OLIVIER SAUVAGE (lat. olea europæa var. sylvestris, fam. oleaceæ, arbre, non-greffé)

• m. azebbuğ, dim. sing. tazebbuğt. v. “Oliveraie”, “Olive”, “Olivier”, “Noyau”, “Huile”, “Débris quelconque”.

• [ṢḤ] f., zebbuğa

• [MS], [MR] m., {a}zebbuğ

• [ṢR] m., azibur (ann. : u)

زَيْتُونٌ بَرِّيٌّ ، غَيْر مُطَعَّم ، شَجَرَةٌ **:**

نَزْبُّجْ ، تَزْبُّجْتْ

زْبُّجَ

زْبُّجْ

نَزِبُرْ

ⵄⴰⵣⵣⵓⵖ, ⵜⴰⵣⵣⵓⵖⵜ

ⵣⵣⵓⵖⴰ

ⵣⵣⵓⵖ

ⵄⴰⵣⵓⵍ

OLIVE (fruit du olea europæa)

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [XF], [ǦƐ], [ŠN], [ṢR] m., azemmur (ann. : u) | m., pl., izemmuren. v. “Oliveraie”, “Olivier”, “Oléastre”, “Noyau”, “Huile”, “Débris quelconque”.

• [ṢḤ] ar., f., ṯazitunṭ

→ **Ils disent olive :** [ṢḤ] La qqaren-es azemmur.

زَيْتُونَةٌ ، ثَمَرَةٌ **:**

نَزْمُّرْ | نِزْمُّرْنْ

ثَزِتُنْثْ

يَقُولُونَ الزَّيْتُونُ : لَـ قَّرْنْـسْ نَزْمُّرْ

ⵄⴰⵣⵣⵓⵍⵍⵓⵍ | ⵉⴰⵣⵣⵓⵍⵍⵓⵍⵍⵉ

ⵅⴰⵣⵉⵜⵓⵍⵜⴰ

ⵎⴰ ⴼⴼⴰⵍⵍⵉ-ⵓⴰ ⴰⵣⵣⵓⵍⵍⵓⵍ

OLIVE (diverses variétés)

→ Variété de grosse olive dite “olive de table” :

• m., ağraz. v. “Olivier”, “Oléastre”.

• m., {l}ğerraz

• [ṢḤ] m., azemmur n tuččiṭ

• [ṢḤ] m., zzitun n tuččiṭ

• [MR] m., azemmur weɣrum

→ Variété d’olive ayant un gros noyau et peu de chaire :

• [ṢḤ] zzitun s yiɣes

• [ṢḤ] ar., zzitun bu ɛḍam

→ **L’olive de table est très bonne :** [ṢḤ] Azemmur i waɣrum ḏ axelaf bezzaf.

زَيْتُونَةٌ ، نَوْعِيَّةٌ ، ثَمَرَةٌ **:**

نَوْعِيَّةٌ كَبِيرَةٌ لِلْأَكْلِ :

نَجْرَزْ

جْرَّزْ

نَزْمُّرْ نْـ تُچِّخْ

زِّتُنْ نْـ تُچِّخْ

نَزْمُّرْ وْغْرُمْ

زَيْتُونٌ ذُو النَّوَاةِ الْكَبِيرَةِ وَقِلَّةِ اللُّبِّ :

زِّتُنْ سْـ يِغْسْ

زِّتُنْ بُـ عْضَمْ

الزَّيْتُونُ الْخَاصُّ لِلْأَكْلِ لَذِيذٌ : نَزْمُّرْ يُـ وْغْرُمْ ذْ نَخْلَفْ بْزَّفْ

ⵄⵅⵓⴰⵣ

ⵅⵅⵓⴰⵣ

ⵄⵅⵗⵛⵛⵗⵓ ⵏ ⵜⵗⴼⴼⵉⵜⵙ

ⵅⵅⵉⵜⵗⵏ ⵏ ⵜⵗⴼⴼⵉⵜⵙ

ⵄⵅⵗⵛⵛⵗⵓ ⵍⵗⵢⵓⵗⵛ

ⵅⵅⵉⵜⵗⵏ ⵙ ⵚⵉⵢⵗⵙ

ⵅⵅⵉⵜⵗⵏ ⵙⵗ ⵛⵄⵄⵛ

ⵄⵅⵗⵛⵛⵗⵓ ⵉ ⵍⵗⵢⵓⵗⵛ ⵔ ⵄⵅⵗⵎⵄⵃ ⵙⵗⵅⵅⵄⵃ

OLIVERAIE, OLIVETTE

[ĞƐ] m., {a}ɛeṛqub | [MS] m., pl., {i}ɛeṛqab, [MS] dim., sing., taɛeṛqubt | [ĞƐ] dim., pl., ṯiɛeṛqubin. v. “Olive”, “Olivier”, “Oléastre”, “Noyau”, “Huile”, “Débris quelconque”.

بُسْتَانُ زَيْتُونٍ :

عَرْقُبْ | عَرْقَبْ ، تَعَرْقُبْتْ | ثِعَرْقُبِنْ

ⵛⵗⵕⵓⵙ | ⵛⵗⵕⵄⵙ, ⵜⵄⵛⵗⵕⵓⵙⵜ | ⵅⵉⵛⵗⵕⵓⵚⵉⵍ

OLIVIER (lat. olea europæa, fam. oleaceæ, arbre, greffé/cultivé ou pas)

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaxššaṭ. v. “Oliveraie”, “Olive”, “Oléastre”, “Noyau”, “Huile”, “Débris quelconque”.

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [MR], [XF], [ŠN], [ṢR] m., azemmur (ann. : u) | [ṢḤ], [MƐ], [ŠN] m., pl., izemmuren

• [WZ], [MS] m., {a}zemmur

• [ṢḤ] m., pl., {i}zemmuren

• [ĞƐ] m., pl., {i}zemmurin

• [ṢḤ], [XF] m., dim., sing., tazemmurt | dim., pl., tizemmur

• [ĞƐ] dim., sing., ṯazemmurṯ

• [ṢḤ] ar., ṯazitunṭ

• [ṢḤ], [MƐ], [ĞƐ], [XL], [ṢR] ar., zzitun (ann. : n ez)

زَيْتُونٌ ، مُطَعَّمٌ أَوْ غَيْر مُطَعَّم ، شَجَرَةٌ **:**

تَخْشَخْ

تَزْمُرْ | تِزْمُرْنْ

زْمُرْ

زْمُرْنْ

زُمُرِنْ

تَزْمُرْتْ | تِزْمُرْ

تَزْمُرْثْ

تَرِتُنْخْ

زِّتُنْ

ⵅⵓⵅⵛⵛⵓⵜⵙ

ⵄⵅⵗⵛⵛⵗⵓ | ⵉⵅⵗⵛⵛⵗⵓⵗⵍ

ⵅⵗⵛⵛⵗⵓ

ⵅⵗⵛⵛⵗⵓⵗⵍ

ⵅⵗⵛⵛⵗⵓⵉⵍ

ⵜⵄⵅⵗⵛⵛⵗⵓⵜ | ⵜⵉⵅⵗⵛⵛⵗⵓ

ⵅⵄⵅⵗⵛⵛⵗⵓⵅ

ⵅⵄⵅⵉⵜⵗⵍⵜⵙ

ⵅⵅⵉⵜⵗⵍ

OLIVIER (variété)

→ Type d’olivier qui produit peu d’huile :

[XF] m., mellisi. v. “Olivier”, “Oléastre”, “Olive”.

زَيْتُونٌ ، نَوْعِيَّةٌ ، شَجَرَةٌ **:**

نَوْعٌ يَنْتَجُ كِمِّيَّاتٍ قَلِيلَةٍ مِنَ الزَّيْتِ :

مْلِّسِ

ⵛⵗⵎⵎⵉⵙⵉ

OMBRE

[ṢḤ], [MƐ] f., ṯili | f., pl., tiliwin

→ **À l'ombre :** [ṢḤ], [MƐ] G ṯili.

ظِلٌّ : تِلِ | تِلِوِنْ

فِي الظِّلِ : قُـ تِلِ

ⵅⴹⴹⴹ | ⵜⴹⴹⴹⵍⴹⵍ

ⵅ ⵅⴹⴹⴹ

OMBILIC

v. "Nombril".

OMOPLATE

v. "Épaule".

ON

→ **On m'a dit, Ils m'ont dit :** [ṢḤ] Nnan-i.

→ **On m'a vu, Ils m'ont vu :** [MƐ] Zran-iyi.

قِيلَ لِي ، قِيلُوا لِي : نَّنْ-ئِـ

رُئِيْتُ : زْرَنْ-ئِيِ

ⵍⵍⴰⵍ-ⴹ

ⵅⵓⴰⵍ-ⴹⵔⴹ

ONCLE

→ Oncle paternel : [ṢḤ], [MƐ] ar., m., sing., ɛemm-i | m., pl., ɛmum-i.

→ Oncle maternel : [ṢḤ], [MƐ] ar., m., sing., xal-i | m., pl., xwal-i.

عمٌّ ، خَالٌ :

عَمٌّ : عْمُّ-ئِـ | عْمُمْ-ئِـ

خَالٌ : خَلْ-ئِـ | خْوَلْ-ئِـ

ⵄⴻⵎⵎ-ⴹ | ⵄⵎⴻⵎ-ⴹ

ⵅⴰⴼ-ⴹ | ⵅⵍⴰⴼ-ⴹ

ONGLE

• [ṢḤ], [MƐ] m., iššer | m., pl., iššar

• [ṢḤ] m., išer | m., pl., išaren

• [ṢR], [ŠN] m., iššer | m., pl., aššaren

• m., išer

• [MƐ] m., pl., uššar

ظُفْرٌ :

ئِشْرْ | ئِشَّرْ

ئِشْرْ | ئِشَرْنْ

ئِشْرْ | نَشَّرْنْ

ئِشْرْ

نُشَّرْ

ⵉⵛⵛⴻⵓ | ⵉⵛⵛⴰⵓ

ⵉⵛⴻⵓ | ⵉⵛⴰⵓⴻⵍ

ⵉⵛⵛⴻⵓ | ⴰⵛⵛⴰⵓⴻⵍ

ⵉⵛⴻⵓ

ⴻⵛⵛⴰⵓ

ONOPORDON À FEUILLES D'ACANTHE, LE CHARDON AUX ÂNES (lat. onopordum macracanthum, fam. asteraceæ, plante, elle est cuisinée avec des pommes de terre en sauce avec de l'ail chez les Aït Khlifa)

[XF] m., {a}feryas

فِرْيَاسْ ، نَبْتَةٌ :

فْرْيَسْ

ⵃⴻⵓⵔⴰⵙ

OPHTALMIE, CONJONCTIVITE

[ṢḤ], [MƐ] m., ḵindaw

→ **Il a une ophtalmie :**

• [ṢḤ] Netta iḵendu.

• [MƐ] Yuɣ-aṯ ḵindaw. v. “Prendre”.

تُهَابُ الْعَيْنِ ، رَمَشٌ ، رَمَدٌ : كِنْدَوْ

إِنّهُ مُصَابٌ بِالتُّهَابِ الْعَيْنِ :

نْتَّ يِكْنْدُ

يُغْ-نَتْ كِنْدَوْ

ⵅⴹⵏⴰⵍ

ⵏⵓⵜⵜⴰ ⴹⵅⵓⵏⵅ

ⵉⵓⵢ-ⴰⵅ ⵅⴹⵏⴰⵍ

OR

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., ḏḏheb

• [ṢR] m., ureɣ

ذَهَبٌ :

ذُّهْبْ

نُرْغْ

ⵯⵯⴱⵓⴻ

ⵓⵔⵓⵢ

ORANGE

v. “Oranger”.

ORANGER (lat. citrus sinensis, fam. rutaceæ, arbuste)***, ORANGE*** (fruit du citrus sinensis, agrume)

→ Un oranger :

• [ṢḤ] coll. činṯ

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS], [XL] coll. čina. v. “Orangeraie”.

→ Une orange :

[MƐ] Iğ uqerdid n čina.

بُرْتُقَالٌ ، شُجَيْرَةٌ وَثَمَرَةٌ :

شَجَرَةُ الْبُرْتُقَالِ :

چِنْثْ

چِنَ

بُرْتُقَالَةٌ وَاحِدَةٌ :

يَجْ نُقْرْدِدْ

ⵛⵉⵏⵅ

ⵛⵉⵏⴰ

ⵉⵅ ⵓⵣⵓⵔⴰⵉⵏ | ⵛⵉⵏⴰ

ORANGER (variété)

→ Oranger dit “arabe” :

[ṢḤ] f., čina ṯaɛṛaḇṯ. v. “Orange”.

بُرْتُقَالٌ ، نَوْعِيَّةٌ ، شُجَيْرَةٌ :

شَجَرَةُ الْبُرْتُقَالِ الْعَرَبِيَّةِ : چِنَ ثَعْرَفْثْ

ⵛⵉⵏⴰ ⵅⴰⵄⵇⴰⵃⵅ

ORANGERAIE

• [MR] coll., čina. v. “Oranger”.

• [ɣL], [MS] f., {l}ɛeṛsa | [MS] m., pl., {le}ɛrasi

بُسْتَانُ بُرْتُقَالٍ :

چِنَ

عْرْسَ | عْرَسِ

ⵛⵉⵏⴰ

ⵄⵓⵇⵙⴰ | ⵄⵓⴰⵙⵉ

OREILLE

• [ṢḤ] m., ijem

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯimejjeṭ | f., pl., ṯimejjin

• [ṢḤ] f., ṯimejjeṯ | f., pl., ṯimejjin

• [MR] m., amejjuɣ

• [MR] m., pl., imejjen

• [ṢR], [ŠN] m., amezzuɣ | f., pl., imezzuɣen, dim, sing., {ṯa}hamezzuɣṯ

أُذُنٌ :

يَزْمْ

ثِمْزُّخْ | ثِمْزِّنْ

ثِمْزُّثْ | ثِمْزِّنْ

نَمْزُّغْ

يِمْزُّنْ

نَمْزُّغْ | يِمْزُّغْنْ ، هَمْزُّغْثْ

ⵉⵏⵓⵎ

ⵅⵉⵎⵓⵏⵓⵜⵙ | ⵅⵉⵎⵓⵏⵉⵍ

ⵅⵉⵎⵓⵏⵓⵅ | ⵅⵉⵎⵓⵏⵉⵍ

ⴰⵎⵓⵏⵓⵢ

ⵉⵎⵓⵏⵓⵍ

ⴰⵎⵓⵣⵣⵓⵢ | ⵉⵎⵓⵣⵣⵓⵢⵓⵍ, ⴷⴰⵎⵓⵣⵣⵓⵢ

OREILLE ANIMAL

[ṢḤ] m., amejjuɣ | m., pl., imejjaɣ

أُذُنُ الْحَيَوَان : نَمْزُّغْ | يِمْزَّغْ

ⴰⵎⵓⵏⵓⵢ | ⵉⵎⵓⵏⴰⵢ

OREILLON

[ṢḤ] f., tizgiɣt

نُكَابٌ : تِزْقِغْثْ

ⵜⵉⵣⵉⵖⵜ

ORGANISER

v. “Faire”.

ORGE COMMUNE (lat. hordeum vulgare, fam. poaceæ, plante céréalière, une fois moulu on obtient une farine utilisée dans la réalisation d’un couscous, d’une galette à base de farine d’orge)

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] f., ṯimẓin (ann. : ṯe). v. “Céréale”, “Orgelet”, “Pain”, “Couscous”, “Épi mûr”, “Épi vide”, “Orge verte”, “Orge”, “Orge Semou d’”.

• [MR] f. timẓin

→ **Une poignée d’orge :** [ṢḤ], [MƐ] Uraw n ṭemẓin.

شَعِيرٌ ، نَبْتَةٌ ، حُبُوبٌ **:**

ثِمْزِنْ

تِمْزِنْ

حَفْنَةٌ مِنْ شَعِيرٍ : نُرَوْ نْـ خْمْزِنْ

ⵅⵉⵎⵣⵉⵍ

ⵜⵉⵎⵣⵉⵍ

ⵓⵔⴰⵡ ⵏ ⵜⴰⵎⵣⵉⵍ

ORGE DES RATS (lat. hordeum murinum, fam. poaceæ, plante)

[MS] f. sbulet lfar

سبُولَة الْفِار ، شَعِيرُ الْحَائِطِ ، نَبْتَةٌ :

سْبُلْتْ لْفَرْ

ⴰⵙⵓⵍⵜ ⵍⴼⴰⵔ

ORGE CONCASSÉ

v. “Orge Semou d’”.

ORGE SEMOULE D’, ORGE CONCASSÉ

• [ṢḤ] iwzan. v. “Orge verte”, “Orge”, “Orge Semou d’”.

• [MR] yuzan n temẓin

• [MR] ṯiwzin uwarkul

• [MR] ṯiwzan uwarḵul

• [ṢR] yuzan

• [MR] coll., ččiša

• [MR] coll., čič imermez

• [XF] m., dšiša mermaz (chez les Aït Khlifa c'est un couscous à base d'orge concassé, cuite à la vapeur accompagné d'une sauce à base soit de légumes, de fèves séchées)

سَمِيدٌ مُتَوَسِّطٌ ، شَعِيرٌ مَجْرُوشٌ :

ئِوْزَنْ

يُزَنْ نْـ تْمْزِنْ

ثِوْزِنْ ئَوَرْكُلْ

ثِوْزَنْ ئَوَرْكُلْ

يُزَنْ

چِّشَ

چِچْ ئِمْرْمْزْ

دْشِشَ مْرْمَزْ

ⵉⵍⵅⴰⵍ

ⵢⴰⵅⴰⵍ ⵏ ⵜⴰⵎⵅⵉⵍ

ⵅⵉⵍⵅⵉⵍ ⴰⵍⴰⵇⵓⵏ

ⵅⵉⵍⵅⴰⵍ ⴰⵍⴰⵇⵓⵏ

ⵢⴰⵅⴰⵍ

ⴱⴱⵉⴱⴰ

ⴱⵉⴱ ⵉⵎⴰⵇⵓⵎⵅ

ⵃⴱⵉⴱⴰ ⵎⴰⵇⵓⵎⴰⵅ

ORGELET

• [ṢḤ] f., ṯileṭṭi (ann. : ṭl) | f., pl., ṯileṭṭawin

• [MƐ] f., ṯaḥebbet n ṭemẓin. v. "Orge".

• [MƐ] ar., ššɛira

جَلَاجِلٌ ، شَحَّاذُ الْعَيْنِ :

ثِلْطِّ | ثِلْطَّوِنْ

ثَحْبُّتْ نْـ خُمْزِنْ

شْعِرَ

ⵅⵉⵏⴰⴻⴻⵉ | ⵅⵉⵏⴰⴻⴻⴰⵍⵉⵍ

ⵅⴰⵄⴰⴰⵜ ⵏ ⵜⴰⵎⵅⵉⵍ

ⴱⴱⵃⵉⵇⴰ

ORGE VERTE

• [MR] coll., imermez. v. "Mûr Ne pas être", "Orge verte", "Orge", "Orge Semou d'".

• [MR] coll., {a, i, l}mermez

شَعِيرٌ أَخْضَرٌ :

ئِمْرْمْزْ

مْرْمْزْ

ⵉⵎⴰⵇⵓⵎⴰⵅ

ⵎⴰⵇⵓⵎⴰⵅ

ORGUEIL

→ **Il s'élève sur les gens :** [ṢḤ] Iṭgaɛmir f medden. v. "Grandir".

→ **Celui-ci est orgueilleux :** [MƐ] Wadin ižux.

كِبْرِيَاءٌ :

يَتَكَبَّرُ عَلَى النَّاسِ : ئِخُّفَّعْمِرْ فْـ مْدُّنْ

هَذَا مُتَكَبِّرٌ : وَدِنْ ئِخُّخْ

ⵉⵜⴰⵣⴰⵃⵎⵉⵇ ⵜ ⵎⴰⵏⴰⵍ

ⵍⴰⵏⵉⵍ ⵉⵏⵅⴰⵅ

ORIENT

[ṢḤ], [MƐ] ar., sing., ššerq

شَرْقٌ : شْرْقْ

ⴱⴱⴰⵇ

ORIGAN COMMUN, MARJOLAINE SAUVAGE, MARJOLAINE VIVACE (lat. origanum vulgare, fam. lamiaceæ, plante)

[ṢḤ] m., aẓeɛṯar

مَرْدَقُوشٌ شَائِعٌ ، نَبْتَةٌ :

نَرْعْثَرْ

ⵄⵣⵙⵃⵅⵄⵓ

ORIGINE

[ṢḤ], [MR] ar., sing., ḷaṣel

→ **Mon origine :** [MR] Ḷaṣl-inu.

→ **Il ne faut pas négliger l'origine ancestrale** (litt. : Il faut saisir …) **:** [ṢḤ] Ilzem a neṭṭaf g laṣel llejḏuḏ.

أَصْلٌ :

لَصْلْ

أَصْلِي : لَصْلْ-ئِنُ

لَا يَنْبَغِي أَنْ نَغْفَلَ فِي أَصْلِ أَجْدَادِنَا : ئِلْزْمْ نَـ نْطَفْ قَـ لَصْلْ لَزْدَدْ

ⵄⵎⵏ-ⵉⵍⵙ

ⵏⵄⵎⵙⵏ

ⵉⵏⵣⵙⵊ ⵄ ⵍⵙⵋⵋⵄⵃ ⵅ ⵏⵄⵎⵙⵏ ⵏⵏⵙⵏⵅⵙⵅ

ORMAIE

v. "Orme champêtre".

ORME CHAMPÊTRE, ORMEAU (lat. ulmus campestris, fam. ulmaceæ, arbre)

• [MS], [MR] m., ulmu (ann. : wu) | [MS] m., pl., ulman (ann. : w), [MS], [XF], [ǦƐ], [XL] dim., sing., tulmut

• [ǦƐ] dim., sing., tulmuṭ

• [XF] sing., nešmaya | [ṢḤ], [MS], [XF] pl., coll., nšem

دَرْدَارٌ ، شَجَرَةٌ :

تُلْمُ | تُلْمَنْ ، تُلْمُتْ

تُلْمُثْ

نْشْمَيَ | نْشْمْ

ⵙⵏⵊⵙ | ⵙⵏⵊⵄⵍ, ⵜⵙⵏⵊⵙⵜ

ⵜⵙⵏⵊⵙⵜⵙ

ⵍⵙⵛⵊⵄⵉⵄ | ⵍⵛⵙⵊ

ORPHELIN

[ṢḤ], [MƐ] m., ağujil (ann. : u) | m., pl., iğujilen, f., ṯağujilṭ (ann. : te) | f., pl., ṯiğujilin

يَتِيمٌ : نَجُزْلْ | يِجُزْلْنْ ، تَجُزْلْخْ | تِجُزْلِنْ

ⵄⵅⵙⵊⵉⵏ | ⵉⵅⵙⵊⵉⵏⵙⵍ, ⵅⵄⵅⵙⵊⵉⵏⵜⵙ | ⵅⵉⵅⵙⵊⵉⵏⵉⵍ

ORTEIL

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯifeḏneṯ | f., pl., ṯifeḏnin

• [ŠN] f., {ṯi}hifeḏneṯ | f., pl., {ṯi}hifeḏnin

• [ṢḤ] f., ṯifeḏneṭ

→ **Les orteils du bœuf :** [MƐ] Lferɣes ub^{w}ayyu.

إِصْبَعُ الْقَدَمِ :

تِفْذْنْثْ | تِفْذْنِنْ

هِفْذْنْثْ | هِفْذْنِنْ

تِفْذْنْخْ

أَصَابِعُ قَدَمِ الثَّوْرِ : لْفْرْغْسْ نُبْوَيُّ

ⵅⵉⵃⵙⵅⵍⵙⵅ | ⵅⵉⵃⵙⵅⵍⵉⵍ

ⵅⵉⵃⵙⵅⵍⵙⵅ | ⵅⵉⵃⵙⵅⵍⵉⵍ

ⵅⵉⵃⵙⵅⵍⵙⵜⵙ

ⵏⵃⵙⵓⵖⵙⵙ ⵙⵙⵓⵉⵉⵙ

ORTIE COMMUNE GRANDE ORTIE (lat. urtica dioica, fam. urticaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., azeğḍuf (ann. : u)

• [ṢḤ] m., azegḍuf (ann. : u)

• [ṢḤ] m., azeɣḍuf

• [ǦƐ] m., azuɣḍef

قُرَّاصٌ ، نَبْتَة :

نَزْجْضُبْ

نَزْقُضُبْ

نَزْغْضُبْ

نَزُغْضْبْ

ⵓⵣⵖⵅⵄⵃ

ⵓⵣⵖⵅⵄⵃ

ⵓⵣⵖⵅⵄⵃ

ⵓⵣⵖⵅⵄⵃ

OS

• [ṢḤ], [MƐ], [ḤǦ], [ŠN] m., iɣes | m., pl., iɣsan. v. “Noyau”.

• [ṢR] m., iɣes (ann. : yi) | m., pl., iɣessan

عَظْمَةٌ :

يَغْسْ | يَغْسَنْ

يَغْسْ | يَغْسَّنْ

ⵉⵅⵖⵙ | ⵉⵅⵙⵓⵍ

ⵉⵅⵖⵙ | ⵉⵅⵖⵙⵙⵓⵍ

OSEILLE COMMUNE, GRANDE OSEILLE, OSEILLE DES PRÉS, VINETTE, RUMEX (lat. rumex acetosa, fam. polygonaceæ, plante, elle se cuisine avec tabgugt bouillies ou à la vapeur, puis on écrase le tout et on ajoute l’huile d’olive)

• [ṢḤ], [MS] m., asemmum, dim., sing., tasemmumṭ

• [ǦƐ] m., asemmam | m., pl., isemmamen

• [MS] m., {a}semmum

• [ǦƐ] m., asemmam (ann. : u)

• [MR] f., tasemmumt

• [XF] f., semmama

• [XF], [MS] m., pl., bu semmamen

• [ŠN] f., {ta}hasemumṭ

• [ṢR] f., {ta}hasemumt

• [MS], [ṢḤ], [MƐ] f., tasemmumt (ann. : ts) | f., pl., tisemmumin (ann. : ts)

• [XF], [MS] f., ḥummayḍa

• [XF], [MS] f., bešniṭa

→ Une oseille :

[ǦƐ] m., yiwen usemmam

حُمَّاضٌ ، نَبْتَةٌ :

نَسْمُّمْ | تَسْمُّمْخْ

نَسْمَّمْ | يَسْمَّمْنْ

سْمُّمْ

نَسْمَّمْ

حُمَّيْضَ

تَسْمُّمْثْ

سْمَّمَ

بُـ سْمَّمْنْ

هَسَمُمْخْ

هَسْمُمْثْ

تَسْمُّمْتْ | تِسْمُّمِنْ

حُمَّيْضَ

بْشْنِطَ

حُمَّيْضَةٌ وَاحِدَةٌ : يِوْنْ نُسْمَّمْ

ⵓⵙⵎⵎⵄⵎ | ⵅⵓⵙⵎⵎⵄⵎⵜⵙ

ⵓⵙⵎⵎⵓⵎ | ⵉⵙⵎⵎⵓⵎⵍⵍ

ⵙⵎⵎⵄⵎ

ⵓⵙⵎⵎⵓⵎ

ⵅⵄⵎⵎⵓⵉⵄⵓ

ⵅⴰ⵿ⵓⵓⵓⵅ

⵿ⵓⵓⴰⵓⴰ

ⵙⵓ ⵿ⵓⵓⴰⵓⵓⵏ

ⵍⴰ⵿ⵓⵓⵜ⵿

ⵍⴰ⵿ⵓⵓⵅ

ⵜⴰ⵿ⵓⵓⵜ | ⵜⵉ⵿ⵓⵓⵉⵏ

ⵙⵓⵇⵏⵉⵉⴰ

ⵗⵓⵓⴰⵖⵉ

ⵖⵉⵍⵓⵏ ⵓⵓⵓⵓⵓ

ÔTER, ENLEVER, CUEILLIR, EXTRAIRE

[ṢḤ], [MR], [ǦƐ], [ṢR] kkes, hab.

• [ṢḤ] ṭekkes

• [ṢḤ], [ṢR] tekkes. v. “Extraction”, “Cueillir”, “Sauf”.

→ **J’ôte … :** [ǦƐ] Ad kkseɣ …

→ **Il a ôté son burnous :** Ikkes abernus-nnes.

→ **Je n’ai pas enlevé ma djellaba :** U kkisex ṯajellabṯ-inu.

→ **Ils n’ont pas enlevé leurs sandales :** U kkisen ḵ iɣerwas-nnsen.

→ **Nous ôtons le beurre :** [MR] Nṭekkes buḏi.

→ **Nous allons au pays pour cueillir des cerises :** Neṭeddu ɣ tmazirt baš a nekkes aḥbelmluḵ.

→ **Il cueille les haricots de ses propres mains :** [ṢḤ] Iṭwakkes-d s ufus-nsen llubyeṯ.

خَلَعَ ، قَطَفَ ، اِسْتَخْرَجَ :

كُسْ. عَادَةً ؛

خُكُّسْ

تْكُّسْ

أَقْطُفُ : نَدْ كُسْغْ

خَلَعَ بُرْنُسَهُ : يِكُّسْ نَبَرْنُسْ-نُّسْ

لَمْ أَخْلَعْ جَلَّابِيَتِي : نُـ كِّسْخْ تَزْلَّبْثْ-يِنُ

لَمْ يَخْلَعُوا نَعْلَيْهِمْ : نُـ كِّسْنْ كْ يِغْرْوَسْ-نُّسْنْ

نَخْلَعُ الزُّبْدَةِ : نْخُكُّسْ بُذِ

نَذْهَبُ إِلَى الْبَلَدِ لِنَقْطُفَ الْكَرَزَ : نْخُدُّ غْـ تْمَزِرْتُ بَشْ نَـ نْكُّسْ نَحْبْلْمْلُكْ

يَقْطِفُ الْفَاصُولِيَاءَ بِيَدَيْهِ : يِخُوَكُّسْ-دْ سْـ نُفُسْ-نُّسْنْ لَبْيْتْ

ⵅⵅⵓⵓ :

ⵜⵓⵓⵅⵅⵓⵓ

ⵜⵓⵅⵅⵓⵓ

ⴰⵓ ⵅⵅⵓⵓⵖ

ⵉⵅⵅⵓⵓ ⴰⵙⵓⵓⵍⵓⵓ-ⵍⵍⵓⵓ

ⵓ ⵅⵅⵉⵓⵓⵣ ⵅⴰⵏⵓⵎⵎⴰⵙⵅ-ⵉⵍⵓ

ⵓ ⵅⵅⵓⵓⵍ ⵣ ⵉⵖⵓⵓⵍⵍⴰⵓ-ⵍⵍⵓⵓⵍ

ⵍⵜⵓⵓⵅⵅⵓⵓ ⵙⵓⵔⵉ

ⵍⵓⵜⵓⵓⵃⵃⵓ ⵖ ⵜⵎⴰⵣⵉⵍⵜ ⵙⴰⵇ ⴰ ⵍⵓⵅⵅⵓⵓ ⴰⵗⵙⵓⵎⵎⵓⵣ

ⵉⵜⵓⵍⴰⵅⵅⵓⵓ-ⵃ ⵓ ⵓⵄⵓⵓ-ⵍⵓⵓⵍ ⵎⵎⵓⵙⵖⵓⵓⵅ

OÙ D’ ?, OÙ PAR ? adv. de lieu

• [MƐ] Anis ?

• Anisa ?

• [ṢḤ] Anisi ?

• [ṢḤ] Manis ?

→ **D’où est-il sorti ? :** [ṢḤ] Manis yiffeɣ ?

→ **Tu es d’où ? D’Isebghane :** [MR] Manis kečč ? Sig Sebɣan.

→ **D’où viens-tu ? :**

• [MƐ] Anis ṯusiḍ ?

• [ṢḤ] Anisi ṯusiḍ ?

→ **D’où sort-il ? :** [MƐ] Anis iffeɣ-d ?

→ **D'où venez-vous ? :**

• [ṢḤ] Anisi ṯusam ?

• [ṢḤ] Manis ṯusam ?

→ **Par où s'est-il enfui ? :** [ṢḤ] Anisa ay yerwel ?

→ **D'où es-tu ? :** [ṢḤ] Anisa-k ?

مِنْ أَيْنَ :

نَنِسْ

نَنِسَ

مَنِسْ

مِنْ أَيْنَ هُوَ : مَنِسْ يِڢْغْ

من أين أنت ؟ من إسبغن : مَنِسْ كْچْ ؟ سِڢْ سْبْغَنْ.

مِنْ أَيْنَ أَتَيْتَ :

نَنِسْ ثُسِضْ

نَنِسِ ثُسِضْ

مِنْ أَيْنَ خَرَجَ : نَنِسْ يِڢْغْ-دْ

مِنْ أَيْنَ أَنْتُمْ : نَنِسِ/مَنِسْ ثُسَمْ

مِنْ أَيْنَ فَرَّ : نَنِسَ نَـيْ يْرْوْلْ

مِنْ أَيْنَ أَنْتَ : نَنِسْ-نَاڭْ

ⵄⵏⴷⵓ

ⵄⵏⴷⵓⵄ

ⵄⵏⴷⵓⴷ

ⵅⵄⵏⴷⵓ

ⵅⵄⵏⴷⵓ ⵙⴷⵃⵃⵉⵢ

ⵅⵄⵏⴷⵓ ⵇⵉⵛⵛ ? ⵓⴷⵜ ⵓⵉⵖⵢⵄⵏ.

ⵄⵏⴷⵓ ⵜⵉⵓⴷⴹ

ⵄⵏⴷⵓⴷ ⵜⵉⵓⴷⴹ

ⵄⵏⴷⵓ ⴷⵃⵃⵉⵢ-ⵣ

ⵄⵏⴷⵓⴷ ⵜⵉⵓⵄⵅ

ⵅⵄⵏⴷⵓ ⵜⵉⵓⵄⵅ

ⵄⵏⴷⵓⵄ ⵄⵙ ⵙⵉⵓⵍⵉⵎ

ⵄⵏⴷⵓⵄ-ⵇ

OÙ ? adv. de lieu

→ avec mouvement :

• [ṢḤ] Maniɣer ?

• [ṢḤ], [MƐ] Aniɣer ?

→ sans mouvement :

• [ṢḤ], [MƐ] Mani ?

• [ṢḤ] Maniḏa ?

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] Anda ?

• [MƐ] Aniḏa ?

• [ṢḤ], [MƐ] Anida ?

→ **Où est ton ami ? :** [MƐ] Amdaḵul-nneḵ anda hayṯ ?

→ **Où habites-tu ? :** [MƐ] Anida [ṯ]zedɣeḍ ?

→ **Où es-tu ? :** [ṢḤ] Anda-k ṯuɣa ?

→ **Où êtes-vous ? :** [ṢḤ] Aniḏa-ken ṭuɣa ?

→ **Où conduit ce chemin ? :**

• Mani iṭawi ubriḏ-a ?

• [ṢḤ], [MƐ] Mani ittawi ubriḏ-a ?

→ **Où es-tu allé hier ? :**

• [ṢḤ] Aniɣer tṛuḥeḍ iḍelli ?

• [ṢḤ] Maniɣer tṛuḥeḍ iḍelli ?

→ **Où vas-tu ? :**

• [MƐ] Aniɣer tṛuḥeḍ ?

• [ṢḤ] Aniɣer ara ṭeruḥeḍ ?

→ **Où iras-tu demain ? :** [ṢḤ] Maniɣer aɣa tṛuḥeḍ azekka ?

→ **Où est-il ? :** [ṢḤ] Maniḏa qa-ṯ ?

→ **Où es-tu ? :**

• [ṢḤ] Maniḏa qla-ḵ ?

• [MR] Anda ql-ak ?

أَيْنَ :

مَنِغْزْ

ⴰⵏⴰ-ⵕ ⵅⴰⵢⴰ

ⴰⵏⵉⵎⴰ-ⵕⴰⵏ ⵜⴰⴰⵢⴰ

ⵓⴰⵏⵉ ⵉⵜⴰⴰⵍⵉ ⴰⴱⴰⵉⵎ-ⴰ

ⵓⴰⵏⵉ ⵉⵜⵜⴰⵍⵉ ⴰⴱⴰⵉⵎ-ⴰ

ⴰⵏⵉⵢⴰ ⵜⵇⴰⵅⴰⵉ ⵉⵉⴰⵏⵉ

ⵓⴰⵏⵉⵢⴰ ⵜⵇⴰⵅⴰⵉ ⵉⵉⴰⵏⵉ

ⴰⵏⵉⵢⴰ ⵅⵇⴰⵅⴰⵉ

ⴰⵏⵉⵢⴰ ⴰⵄⴰ ⵜⵇⴰⵅⴰⵉ

ⵓⴰⵏⵉⵢⴰ ⴰⵢⴰ ⵜⵇⴰⵅⴰⵉ ⴰⵅⴰⵕⵕⴰ

ⵓⴰⵏⵉⵎⴰ ⵖⴰ-ⵅ

ⵓⴰⵏⵉⵎⴰ ⵖⵏⴰ-ⵣ ?

ⴰⵏⴰ ⵖⵏ-ⴰⵕ ?

OU, OU BIEN

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] nayǧ

• [ṢḤ], [MR] nnayǧ

• [ṢḤ], [MƐ] na

• [ṢḤ] nna

→ **Ton fils est-il grand ou petit ? :** [MƐ] Memmi-ḵ ḏ ameqran na ḏ amezǧan ?

→ **Veux-tu ou non ? :** [ṢḤ] A ṭexeseḍ nna ila ?

أَمْ ، أَوْ :

نَغْ

نَّغْ

نَـ

نَّـ

إِبْنُكَ كَبِيرٌ أَمْ صَغِيرٌ : مْمِّـكْ ذْ نَمْقْرَنْ نَـ ذْ نَمْزْجَنْ

أَ تُرِيدُ أَمْ لَا : نَـ خْخْسْضْ نَّـ ئِلَ

ⵏⴰⵢ

ⵏⵏⴰⵢ

نَنِغْرْ

مَنِ

مَنِذَ

نَنْدَ

نَنِذَ

نَنِدَ

أَيْنَ صَدِيقُكَ : نَمْدَكُلْـنْكْ نَنْدَ هَيْثْ

أَيْنَ تَسْكُنُ : نَنِدَ زْدْغْضْ

أَيْنَ أَنْتَ : نَنْدَـكْ ثُغَ

أَيْنَ أَنْتُمْ : نَنِدَـكْنْ خُغَ

أَيْنَ يُوصِلُ هَذَا الطَّرِيقُ :

مَنِ يِخَّوِ نُبْرِذْـنَـ

مَنِ يِنَّوِ نُبْرِذْـنَـ

أَيْنَ ذَهَبْتَ بِالْأَمْسِ :

نَنِغْرْ تْرُحْغْ يِضْلِّ

مَنِغْرْ تْرُحْغْ يِضْلِّ

أَيْنَ أَنْتَ ذَاهِبٌ :

نَنِغْرْ تْرُحْضْ

نَنِغْرْ نَرَ خْرُحْضْ

أَيْنَ أَنْتَ ذَاهِبٌ غَدًا : مَنِغْرْ نَغَ تْرُحْضْ نَزْكَّ

أَيْنَ هُوَ : مَنِذَ قَـثْ

أَيْنَ أَنْتَ :

مَنِذَ قْلَـكْ ؟

نَنْدَ قْلْـنَكْ ؟

ⵓⴰⵏⵉⵢⴰ

ⴰⵏⵉⵢⴰ

ⵓⴰⵏⵉ

ⵓⴰⵏⵉⵎⴰ

ⴰⵏⴰ

ⴰⵏⵉⵎⴰ

ⴰⵏⵉⴰ

ⴰⵓⴰⵅⴰⵏ-ⵏⵏⴰⵅ ⴰⵏⴰ ⵙⴰⵉⵅ

ⴰⵏⵉⴰ ⵅⴰⴰⵍⵢⴰⵉ

ⵏⴰ

ⵏⵏⴰ

ⵔⵙⵔⵔⴹ-ⵣ ⵅ ⴰⵔⵙⵥⵓⴰⵍ ⵏⴰ ⵅ ⴰⵔⵙⵜⵣⴰⵍ

ⴰ ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵉ ⵏⴰ ⴹⵎⵎⴰ

OUBLIER

[ṢḤ], [MƐ] ttu, hab. teṭṭu

→ **J'ai oublié :** [ṢḤ], [MƐ] Ṭṭuɣ.

→ **Il a oublié :** [ṢḤ], [MƐ] Iṭṭu.

→ **Ça m'échappe :** [MR] Iruḥ-iyi.

نَسَى : تُّ. عَادَةً ؛ تْخُّ

نَسِيتُ : خُّغْ

نَسَى : ئِخُّ

فَلَتَ مِنِّي : ئِرُحْ-ئِيِ

ⵜⵜⵙ : ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵙ

ⵜⵙⵜⵙⵙⵢ

ⴹⵜⵙⵜⵙⵙ

ⴹⵙⵙⴷ-ⴹⴹⴹ

OUEST

[ṢḤ] ar., ɣerb (ann. : n l)

→ **De l'Ouest :** N lɣerb. v. "Occidental".

غَرْبٌ : غْرْبْ

مِنَ الْغَرْبِ : نْـ لْغْرْبْ

ⵢⵙⵙⵙⵖ

ⵍ ⵎⵢⵙⵙⵙⵖ

OUI, BIEN !

• [ṢḤ], [MƐ] nɛam

• [ṢḤ], [MƐ] ihh

• [ṢḤ], [MƐ] mliḥ

نَعَمْ :

نْعَمْ

ئِهْ

مْلِحْ

ⵍⵃⴰⵔ

ⴹⵙⵙ

ⵔⵎⴹⴷ

OURLER

• [MƐ] ar., keff, hab. ṭkeff

• [ṢR] zliy, hab. zelliy

→ **J'ai ourlé :** [MƐ] Keffaɣ.

→ **Il a ourlé :** [MƐ] Ikeff.

→ **Ourle le burnous ! :** [ṢR] Zliy abernus !

كَفَّفَ :

كْفْ. عَادَةً ؛ خْكْفْ

زْلِيْ. عَادَةً ؛ زْلِّيْ

كَفَفْتُ : كْفَّغْ

كَفَّفَ : ئِكْفْ

كَفِّفِ الْبُرْنُسَ : زْلِيْ نَبْرْنُسْ

ⵕⵙⵜⵜ : ⵜⵙⵙⵕⵙⵜⵜ

ⵅⵎⴹⴹ : ⵅⵙⵎⵎⴹⴹ

ⵕⵙⵜⵜⴰⵢ

ⴹⵕⵙⵜⵜ

ⵅⵎⴹⴹ ⴰⵙⵙⵓⵍⵙⵙ

OUTIL, AFFAIRE

[ṢḤ], [MƐ] fr. ?, coll., dduzan

→ **Ils ont des affaires :** [ṢḤ] Ɣer-sen dduzan.

أَدَاةٌ :

دُّزَنْ

فِيهِ حَوَائِجُ : غْرْ-سْنْ دُزَنْ

ⵖⵓⵓ-ⵙⵓⵍ ⵏⵏⵓⵣⵓⵍ

ⵏⵏⵓⵣⵓⵍ

OUTRE (à battre le lait pour l'obtention du beurre)

• [ṢḤ] f., ṯašekkwaṭ. v. "Lait fermenté caillé", "Lait aigre", "Graisse", "Beurre", "Beurre salé", "Beurre rance", "Lait", "Lait frais", "Colostrum", "Crème de lait", "Fromage", "Fromage Faire du", "Baratter", "Baratté Être", "Barattage", "Baratte", "Jatte".

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯağeššulṭ (ann. : ṭe) | f., pl., ṯiğeššal

• [ṢḤ] f., ṯageššult

• [MR] f., ṯageššulṯ

• [MR] f., ṯageššult iyiɣi

• [ṢR] f., {ti}hišwet (ann. : te) | f., pl., {ti}hišwaṯin (ann. : ti)

قِرْبَةٌ ، خَاصَّة لِمَخْضِ الزّبْدَةِ **:**

تَشْكُّوَخْ

تَجْشُّلْخْ | تِجْشَّلْ

تَقْشُّلْتْ

تَقْشُّلْتْ

تَقْشُّلْتْ ئِيغِ

هِشْوَتْ | هِشْوَتِنْ

ⵅⵓⵛⵖⵕⵍⵓⵜⵙ

ⵅⵓⵅⵖⵛⵖⵏⵜⵙ | ⵅⴹⵅⵖⵛⵓⵏ

ⵅⵓⵅⵖⵛⵖⵏⵜ

ⵅⵓⵅⵖⵛⵖⵏⵅ

ⵅⵓⵅⵖⵛⵖⵏⵅ ⴹⴹⴹⵢⴹ

ⵙⴹⵛⵍⵖⵜ | ⵙⴹⵛⵍⵓⵅⴹⵍ

OUTRE (grande, en peau, pour les liquides et/ou leur transport, le barattage du lait)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] ayddiḏ (ann : wi) | m., pl., iyddiḏen

• [MR] m., ayddid. v. "Sac de peau".

• [MR] f., {ṯ}ayddiṯ

• [MR], [XF] f., šekwa

قِرْبَةٌ ، كَبِيرَةٌ مِنْ جِلْدٍ لِلسَّوَائِلِ **:**

قِرْبَةٌ ، كَبِيرَةٌ مِنْ جِلْدٍ لِلسَّوَائِلِ **:**

نَيْدِّدْ | نِيْدِّدْنْ

نَيْدِّدْ

نَيْدِّتْ

شْكْوَ

ⵓⴸⵏⵏⴹⵯ | ⴹⴸⵏⵏⴹⵯⵍ

ⵓⴸⵏⵏⴹⵏ

ⵓⴸⵏⵏⴹⵅ

ⵛⵖⵕⵍⵓ

OUTRE (transport et conservation de l'eau)

• [MR] f., {ṯ}ayddiṯ uwaman

• [ṢḤ] m., ayddiḏ uwaman

قِرْبَةٌ ، خَاصَّةٌ بِالنَّقْلِ وَتَحْفِيظِ الْمَاءِ **:**

نَيْدْدِتْ نُوَمَنْ

نَيْدِّدْ نُوَمَنْ

ⵓⴸⵏⵏⴹⵅ ⵓⵍⵓⵎⵓⵍ

ⵓⴸⵏⵏⴹⵯ ⵓⵍⵓⵎⵓⵍ

OUTRE (pour le lait)

• [ṢḤ] f., ṯašekkwaṭ iyiɣi

• [ṢḤ] f., {ṯ}hašekkwaṭ iyiɣi

قِرْبَةٌ ، خَاصَّةٌ بِالْحَلِيبِ **:**

تَشْكُّوَخْ ئِيغِ

هَشْكُّوَخْ نِيغِ

ⵅ.ⵛ:ⵕⵕⵍ.ⵜ⊙ ⵉⵗⵉⵚⵉ

ⴼ.ⵛ:ⵕⵕⵍ.ⵜ⊙ ⵉⵗⵉⵚⵉ

OUVERTURE (grande, de "ṯaxabiṯ" sur sa partie supérieure pour y puiser une grande quantité)**, BOUCHE**

[MR], [ṢR], [ŠN] m., imi | m., pl., imawen. v. "Jarre", "Bouche", "Goulot".

فَتْحَةٌ ، كَبِيرَة لِجَرَّةِ الْغِذَاءِ الْجَابِّ ، **فَمٌ :** يِمِ | يِمَوْنْ

ⵉⵎⵉ | ⵉⵎ.ⵍ:ⵏ

OUVERTURE (petite, de "ṯaxabiṯ" sur sa partie inférieure d'environ dix centimètres afin d'y extraire les produits entreposés)

• [MR] m., imi n txabiṯ

• [MR] m., imi txabit

• [XF] f., ftila

• [ǦƐ] f., tamimunt

• [ŠN] m., imɣi | m., pl., imɣiwen. v. "Jarre".

فَتْحَةٌ ، صَغِيرَة لِجَرَّةِ الْغِذَاءِ الْجَابِّ **:**

يِمِ نْـ تْخَبِتْ

يِمِ تْخَبِتْ

فْتِلَ

تَمِمُنْتْ

يِمْغِ | يِمْغِوْنْ

ⵉⵎⵉ ا ⵜⵅ.ⵓⵉⵅ

ⵉⵎⵉ ⵜⵅ.ⵓⵉⵜ

ⵃⵜⵉⵏ.

ⵜ.ⵎⵉⵎ:ⵏⵜ

ⵉⵎⵚⵉ | ⵉⵎⵚⵉⵍ:ⵏ

OUVERTURE DE LA MEULE (du moulin "ṯisirṯ" par lequel on verse les grains de céréales)

• [MƐ] m., aɣaref (ann. : u) | m., pl., iɣuraf. v. "Moulin à grains", "Broyeur".

• [MR] f., ṯaleẓẓaẓt

• [MS] f., lẓaẓa

فَتْحُ الطَّاحُونَةِ :

نَغَرْبْ | يِغُرَبْ

ثَلْزَّزْتْ

لْزَزَ

.ⵚ.ⵓ:ⵃ | ⵉⵚ:ⵓ.ⵃ

ⵅ.ⵏ:ⵣⵣ.ⵣⵜ

ⵏⵣ.ⵣ.

OUVRIR

• [ṢḤ], [MƐ] fsi, hab. fessi

• [ṢḤ], [ṢR] rẓem. v. "Pâturage libre".

→ **J'ouvre, J'ai ouvert :** [ṢḤ], [MƐ] Fesyeɣ.

→ **Il ouvre, Il a ouvert la fenêtre :** [ṢḤ] Yifsi ṭṭaq.

→ **Ouvre la porte ! :** [MƐ] Fsi ṯabburṯ !

فَتَحَ :

فْسِ. عَادَةً ؛ فْسِّ

رْزْمْ

أَفْتَحُ ، فَتَحْتُ : فْسْيْغْ

يَفْتَحُ ، فَتَحَ النَّافِذَةَ : يِفْسِ طَّقْ

اِفْتَحِ الْبَابَ : فْسِ ثَبُّرْتْ

ⵃ⊙ⵉ : ⵃ:⊙⊙ⵉ

ⵓⵣ:ⵎ

ⵃ:⊙ⵔ:ⵚ

ⵔⵉⵃ⊙ⵉ ⵋⵋ.ⵎ

ⵅⵙⵉ ⵅⴰⵙⵙⴰⵔⵅ

OVIN

• [MR] ar., coll., leɣnem. v. “Mouton”.

• [MR] ar., coll., lešyeṯ

غَنَمٌ :

لْغْنْمْ

لْشْيْثْ

ⵎⴰⵢⵏⴰⵛ

ⵎⴰⵛⵉⴰⵅ

OXYDE DE FER (pigment rouge naturel)

• [MƐ] lmuɣra. v. “Teindre”.

• [MR] nnuɣreṯ

• [XF] nnuɣra

• [ǦƐ] nnuqra

مُغْرَةٌ ، صِبْغٌ طَبِيعِيٌّ مِنْ أُكْسِيدِ الْحَدِيدِ **:**

لْمُغْرَ

نْغْرْثْ

نُّغْرَ

نُّقْرَ

ⵎⵛⴰⵢⵔⴰ

ⵍⴰⵢⵔⴰⵅ

ⵍⴰⵢⵔⴰ

ⵍⴰⵣⵔⴰ

OXYGÈNE

v. “Air”.

OXALIS PIED DE CHÈVRE, OXALIS DES BERMUDES (lat. oxalis pes-capræ, fam. oxalidaceæ, plante)

[MS] ar., f., qriwṣa

قِرِيوْصَة ، **أقصليس مَاعِزِيّ** ، **حُمَّيْضَة مَاعِزِيَّةٍ** ، نَبْتَةٌ **:**

قْرِوْصَ

ⵣⵔⵉⵡⵚⴰ

P

PAILLE (tiges des plantes céréalières)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] m., alim (ann. : wa). v. “Meule de paille”.

• [MƐ] m., alim (ann. : bʷ)

→ Tiges séchées d’avoine, de blé ou d’orge destinées au bétail :

• [ṢḤ] coll., gurṯ (ann. : ll)

• [MS] coll., ɣurt

→ Tiges séchées de l’orge ou du blé destinées au bétail :

[MS] coll., tban

→ **Du feu sous de la paille :** [ṢḤ] Ṯimesṯ ddaw walim.

تِبْنٌ :

ثَلِمْ

نَلِمْ

سِيقَانٌ مُجَفَّفَةٌ مِنَ الشُّوفَانِ ، القَمْحِ أَوِ الشَّعِيرِ لِلْمَوَاشِ :

قُرْثْ

قُرْثْ

سِيقَانٌ مُجَفَّفَةٌ مِنَ القَمْحِ أَوِ الشَّعِيرِ لِلْمَوَاشِ :

تْبَنْ

نَارٌ تْحْتَ تِبْنٍ : تِمْسْثْ دُّوْ وَلِمْ

ⵓⵅⵉⵇ

ⵓⵅⵉⵇ

ⵅⵚⵓⵅ

ⵅⵚⵓⵜ

ⵜⴱⵓⵍ

ⵅⵉⵇⵇⵚⵙⵅ ⵏⵏⵓⵍ ⵍⵓⵅⵉⵇ

PAIN

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [XF], [ǦƐ], [ṢR], [ṢN] m., aɣrum (ann. : u, uwu)

• m., pl., iɣerman

• [ǦƐ] m., aɣrum n temtunt

• [ṢḤ] dim., taɣrumt

• [MƐ] m., aɣrum (ann. : bu)

• [ǦƐ] f., ṯaqrit

• [ṢḤ] f., ṯašewwaṭ

→ Pain de farine d'orge : [ṢḤ] m., aɣrum n ṭemzin

→ Pain de farine de fève : m., aɣrum ibawen

→ Pain de farine de glands doux :

• [ṢḤ] m., aɣrum uwaḏer

• [ṢḤ] m., aɣrum uḏelluṭ

→ Pain au levain : m., aɣrum n meḍluɛa

→ Pain ordinaire enrobé de semoule : m., aɣrum imbesses

→ Pain ordinaire non enrobé de semoule : f., {ṯ}himezlag

→ Pain piquant à base de "nabṭa", d'épices et d'ail : [ṢḤ] m., aɣrum n nnabṭa. v. "Plantes atlassiennes diverses".

→ Pain de farine de maïs : [ṢḤ] m., aɣrum n ddra

→ Pain de farine de blé : [ṢḤ] m., aɣrum n yirḏen

→ Pain de farine de petits pois cultivés :

[ṢḤ] m., aɣrum n {ṭe}jelḏanṭ

[ṢḤ] m., aɣrum n tjelḏanṭ

→ Pain à base de baies du pistachier lentisque :

• [XŠ] m., ẋubz lguḍḍayem

• m., aɣrum s uguḍḍam

• m., aɣrum n tidakt

→ Pain français, baguette de pain :

• [MR] m., aɣrum iṛumiyen

• m., pl., iḍarn iṛumiyen

→ **Le pain cuit :** Taɣrumt yeḥma.

خُبْزٌ :

نَغْرُمْ

ئِغْرْمْنْ

نَغْرُمْ نْـ تْمْتُنْتْ

تَغْرُمْتْ

ثَقْرِتْ

ثَشْوَّطْ

خُبْزٌ بِطَحِينِ الشَّعِيرِ : نَغْرُمْ نْـ خُمْزِنْ

خُبْزٌ بِطَحِينِ الْفُولِ الْجَافّ : نَغْرُمْ ئِبَوْنْ

خُبْزٌ بِطَحِينِ الْبَلُّوطِ :

نَغْرُمْ نُوَذْرْ

نَغْرُمْ نُبْلُّطْ

خُبْزٌ بِالْخَمِيرَةِ : نَغْرُمْ نْـ مْضَلْعَ

خُبْزٌ مُغَشًّى بِالدَّقِيقِ : نَغْرُمْ ئِمْبَسْسْنْ

خُبْزٌ غَيْر مُغَشًّى بِالدَّقِيقِ : هِمْزْلَقْ

خُبْزٌ حِرِّيفٌ فِيهِ نْبْطَ نَوْعٌ مِنَ النَّبَاتَاتِ الصَّالِحَةِ لِلْأَكْلِ وَالتَّوَابِلِ وَالثُّوْمِ : نَغْرُمْ نْـ نَّبْطَ

خُبْزٌ مَصْنُوعٌ مِنْ طَحِينِ الذُّرَةِ : نَغْرُمْ نْـ دُّرَ

خُبْزٌ بِطَحِينِ الْقَمْحِ : نَغْرُمْ نْـ بِرْذْنْ

خُبْزٌ بِطَحِينِ الْجُلْبَانِ :
نَغْرُمْ نْـ زْلْفِتْخْ
نَغْرُمْ نْـ تْزْلْفِتْخْ
خُبْزُ بِنَبَقِ الدَّرْوِ :
خُبْزْ لْقُضَّيْمْ
نَغْرُمْ سْـ تُقُضَّمْ
نَغْرُمْ سْـ تِدَكْتْ
خُبْزُ الْبَاقِيت الْفَرَنْسِيِّ :
نَغْرُمْ نِرُمِيْنْ
نِضَرْنْ نِرُمْيْنْ
يُخْبَزُ الْخُبْزُ : تَغْرُمْتْ يْحْمَ

ᴏᓴᐣᑕ | ᐸᓴᐣᐣᑕᴏᒪ
ᴏᓴᐣᑕ
ᴏᓴᐣᑕ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᐣᑕᐣᐣᒪᐣ
ᐯᴏᗹᐣᐸᐣ
ᐯᴏᑕᐣᒐᒐᴏᒣ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᐣᐣᑕᐣᐣᐸᒪ
ᴏᓴᐣᑕ ᐸᐣᴏᒐᐣᒪ
ᴏᓴᐣᑕ ᐣᒐᴏᐯᐣᐣ
ᴏᓴᐣᑕ ᐣᐃᐣᐣᐣᒣ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᑕᐣᒣᐣᓇᴏ
ᴏᓴᐣᑕ ᐸᑕᐣᐣᐣᐣᐣ
ᐣᐸᑕᐣᐣᐣᐯᴏᐯ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᒪᒪᴏᐣᒣ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᐸᐸᐣᐯᐣᒪ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᐣᒣᐣᐃᴏᒪᐣᐣ
ᴏᓴᐣᑕ ᒪ ᐣᒣᐣᐃᴏᒪᐣᐣ
ᐣᐣᐣᐣ ᐣᐯᐣᒣᒣᴏᐣᑕ
ᴏᓴᐣᑕ ᐣ ᐣᐯᐣᒣᒣᴏᑕ

ᴏᓴᐣᑕ ᐣ ᐣᐸᐱᴏᑫᐣ
ᴏᓴᐣᑕ ᐸᑫᐣᑕᐸᐣᐣᒪ
ᐸᒣᴏᐣᒪ ᐸᑫᐣᑕᐸᐣᐣᒪ
ᐣᴏᓴᐣᑕᐣ ᐣᐣᐸᑕᴏ

PAIN (gros)

• [ṢḤ] f., tak^{w}nafṭ
• [MR] f., ṭaknift | f., pl., ṭiknifin
• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaḵnifṯ (ann. : te, ṭe) | f., pl., teḵnaf (ann. : te). v. “Galette”.
• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaḵnifṭ. v. “Moitié”.
• [MR] f., taknift
• [ŠN] f., {ṯ}haḵnifṯ | {ṯ}hiḵnifin
• ar., lxubza

خُبْزٌ ثَخِينٌ :
ثَكْوْنَفْخْ
خَكْنِفْتْ | خِكْنِفِنْ
ثَكْنِفْتْ | ثْكْنَفْ
ثَكْنِفْخْ
تَكْنِفْتْ
هَكْنِفْتْ | هِكْنِفِنْ
لُخُبْزَ

ᐯᴏᑫᑊᴏᐧᐣᒣ
ᐣᒣᴏᑫᒪᐸᐣᐣᒣ | ᐣᒣᐸᑫᒪᐸᐣᐣᐸᒪ
ᐯᴏᑲᒪᐸᐣᐣᐯ | ᐣᑲᒪᴏᐣᐣ
ᐯᴏᑲᒪᐸᐣᐣᒣ
ᐣᴏᑫᒪᐸᐣᐣᒣ
ᐣᑫᒪᐸᐣᐣᐯ | ᐣᑫᒪᐸᐣᐣᐸᒪ
ᐣᐯᐣᐣᐯᴏ

PAIN (petit, arrondi, destiné aux enfants)

• [ṢḤ], [MƐ] f., t̲angulṭ (ann. : te) | f. pl., t̲angulin. v. “Galette”.

• [ŠN] f., {t̲}hangulṭ | {t̲}hingulin

• ar., lgurṣa

خُبْزٌ صَغِيرٌ ، مُكَوَّرٌ لِلصِّبْيَانِ **:**

تَنْقُلْخْ | تَنْقُلِنْ

هَنْقُلْخْ | هِنْقُلِنْ

لْقُرْصَ

ⵅⴰⵅⵓⵏⵜⵉ | ⵅⴰⵅⵓⵏⴹⵏ

ⵜⴰⵅⵓⵏⵜⵉ | ⵜⴹⵏⵅⵓⵏⴹⵏ

ⵏⵅⵓⵓⵉⴰ

PAIN D’ABEILLE (mélange à base de pollen, de miel, … composé par les abeilles pour leur servir de nourriture, comestible pour l’homme)

[MR] m., aɣrum n tzizwa. v. “Abeille noire”.

→ **Nous prélevons le pain d’abeille :** [MR] A nekkes aɣrum-ayini.

خُبْزُ النَّحْلِ :

نَغْرُمْ نْـ تْزِزْوَ

نَأْخُذُ خُبْزَ النَّحْلِ : نَـ نْكُّسْ نَغْرُمْ-نَيِنِ

ⴰⵖⵓⵓⵎ ⵏ ⵜⵅⴹⵅⵍⴰ

ⴰ ⵏⵓⵣⵣⵓⵉ ⴰⵖⵓⵓⵎ-ⴰⵕⴹⵏⴹ

PAÎTRE FAIRE, CONDUIRE AU PÂTURAGE (le bétail)**, BUTINER** (abeilles)

• [ṢḤ], [MR] rus. v. “Élever (animal)”, “Pâturage libre”.

• [ṢḤ], [MR], [MƐ], [ŠN] rwes, hab. [ŠN] ṭeras

• [ǦƐ] ek̲s

→ **Il va faire paître :** [ṢḤ] Iṛuḥ a irus.

→ **Nous irons faire paître les vaches :** [MR] A ṛuḥen a rusen t̲ifunasin.

→ **Les abeilles butinent et reviennent à la ruche :**

[MR] {T}Hizizwa ṛuḥenṭ a rusenṭ a uɣalenṭ ɣ teɣrast.

[MR] Iṛuḥ a irus a yuɣal-d ɣ ṣenduq.

→ **Elle fait paître les bêtes :** [ṢḤ] Tettres lehwayeš.

→ **Il fait paître les bêtes :** [ṢḤ] Yerwes lehwayeš.

رَعَى حَيَوَانَاتٍ ، قَادَ الْقَطِيعَ إِلَى الْمَرْعَى ، جَنَى اللِّقَاحَ :

رُسْ

رْوْسْ. عَادَةً ؛ خُرَسْ

نْكْسْ

سَيَرَعَى حَيَوَانَاتٍ : يْرُحْ نَـ يْرُسْ

يَذْهَبُونَ لِرَعْيِ الْبَقَرَاتِ : نَـ رُحْنْ نَـ رُسْنْ ثْبُنَسِنْ

تَجْنِي النَّحْلُ اللِّقَاحَ ثُمَّ تَعُود إِلَى الْخَلِيَّةِ :

هِزِزْوَ رُحْنْخْ نَـ رُسْنْخْ نَـ نُغَلْنْخْ غْـ تْغْرَسْتْ

يْرُحْ نَـ يْرُسْ نَـ يُغَلْ-دْ غْـ صْنْدُقْ

تَرْعَى الْحَيَوَانَاتِ : تْتُّرْسْ لْهْوَيْشْ

يَرْعَى الْحَيَوَانَاتِ : يْرْوْسْ لْهْوَيْشْ

ⵓⵓⵉ

ⵓⵍⵓⵉ : ⵜⵉⵓⵓⴰⵉ

ⵓⵣⵉ

ⵉⵇⵓⵄ ⴰ ⵉⵓⵓⵉ

ⴰ ⵇⵓⵄⵓⵏ ⴰ ⵓⵓⵉⵓⵏ ⵅⵉⵃⵓⵏⴰⵉⵍ

ⵜⵉⵅⵉⵅⵍⴰ ⵇⵓⵄⵓⵏⵜⵉ ⴰ ⵓⵓⵉⵓⵏⵜⵉ ⵖ ⵜⵓⵖⵓⵉⵜ

ⵉⵇⵓⵄ ⴰ ⵉⵓⵓⵉ ⴰ ⵕⵓⵖⴰⵏ-ⵏ ⵖ ⵜⵓⵏⵏⵓⵎ

ⵓⵜⵜⵓⵓⵉ ⵏⵓⵜⵍⴰⵕⵓⵛ

ⵣⵓⵓⵓⵙ ⵍⵓⵙⵍⵓⵣⵓⵛ

PALAIS BUCAL

[ṢḤ], [MƐ] nnɣaneɣ

→ **Mon palais :** [ṢḤ], [MƐ] Nɣaneɣ-inu.

حَنْكٌ : ثْغَنْغْ

حَنْكِي : ثْغَنْغْ-ئِنُ

ⵍⵍⵢⵓⵍⵓⵢ

ⵍⵍⵢⵓⵍⵓⵢ-ⵉⵍⵓ

PALMIER (quelconque, palmæ, arbre)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., nnexleṭ. v. “Cœur de palmier”.

• [ṢR] ar., sing., nnexleṯ | pl., nnexlaṯ

نَخْلَةٌ :

ثْخْلْخْ

ثْخْلْثْ | ثْخْلَثْ

ⵍⵍⵓⵅⵍⵓⵜⵙ

ⵍⵍⵓⵅⵍⵓⵅ | ⵍⵍⵓⵅⵍⵓⵅ

PALMIER DATTIER

v. “Dattier”.

PALMIER NAIN, PALMIER DOUM (lat. chamærops humilis, fam. arecaceæ, plante, la partie au niveau de la base est comestible)

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [XF] ar., coll., ddum. v. “Cœur de palmier”, “Baies du palmier nain”, “Rejeton”.

• [ṢR] f., {ṯ}higzemt

• [ŠN] f., {ṯ}higzemṭ

• [ŠN] f., {ṯ}hagzemṭ

• [ṢR] f., ṯiyezzemt

دُوم ، نَخْلُ الْقَزَمِ ، نَبْتَةٌ **:**

دُّمْ

هِقْزْمْتْ

هِقْزْمْخْ

هَقْزْمْخْ

ثِيْزْمْتْ

ⵏⵏⵓⵇ

ⵙⵉⵔⵅⵓⵇⵜ

ⵙⵉⵔⵅⵓⵇⵜⵙ

ⵙⵓⵔⵅⵓⵇⵜⵙ

ⵅⵉⵣⵓⵅⵅⵓⵇⵜ

PALOMBE (oiseau)

v. “Pigeon-Ramier”, “Singe”..

PAN (d’un vêtement)

• [ṢḤ] m., ijifer | m., pl., ijifar. v. “Aile”, “Nageoire”.

• [MƐ] m., ijifer | m., pl., ijufar

• [ŠN] m., {i}jifer | m., pl., ijafriwen

• [ŠN] m., pl., ijifrawen

→ **Pan du burnous :** [ṢḤ] Ijifer n ṭbernust.

→ **Un pan :** [ṢḤ], [MƐ] Iǧ wijifer.

حَاشِيَةُ ثَوْبٍ :

ئِزِفْرْ | ئِزِفَرْ

ئِزِفْرْ | ئِزُفَرْ

ژِفْرْ | ئِزَفْرِوْنْ

ئِزِفْرَوْنْ

حَاشِيَةُ الْبُرْنُسِ : ئِزِفْرْ نـ خْبْرْنُسْتْ

حَاشِيَةُ وَاحِدَةٌ : ئِجْ وِزِفْرْ

ⵉⵏⵉⵃⵓⵙ | ⵉⵏⵉⵃⴰⵙ

ⵏⵉⵃⵓⵙ | ⵉⵏⵓⵃⴰⵙ

ⵏⵉⵃⵓⵙ | ⵉⵏⴰⵃⵙⵉⵍⵓⵍ

ⵉⵏⵉⵃⵙⴰⵍⵓⵍ

ⵉⵏⵉⵃⵓⵙ ⵏ ⵜⵙⵙⵓⵏⵓⵙⵜ

ⵉⵅ ⵍⵉⵏⵉⵃⵓⵙ

PANARIS

→ **X :** [ṢḤ] Yerhes g uḍaḍ-nnes.

دَاحِسٌ :

يْرْهْسْ ڢـ نُضَضْ-نْسْ

ⵢⵓⵙⴱⵓ ⵅ ⵓⵉⴰⵉ-ⵍⵍⵓ

PANCRÉAS

[MR] f., ṯasa ṯamellalṭ. v. “Foie”.

بَنْكِرْيَاس ، غُدَّةٌ حُلْوَةٌ : ثَسَ ثَمْلَّلْثْ

ⵅⴰⵙⴰ ⵅⴰⵇⵓⵍⵍⴰⵍⵜⵙ

PANÉGYRISTE

• [MR] m., ṣḥab ṣenɛa

• [MR] ar., f., ṣenɛeṯ

→ Groupe de chanteurs :

[MR] ar., f., taferqet lemdiḥ. v. “Chanter”, “Louanger”, “Chant de louanges”.

مَدَّاحٌ :

صْحَبْ صْنْعَ

صْنْعْثْ

فِرْقَةُ الْمَدَّاحِينَ : تَفْرْقْتْ لْمْدِحْ

ⵙⵅⴰⵖ ⵙⵓⵍⵃⴰ

ⵙⵓⵍⵃⵓⵅ

ⵜⴰⵃⵓⵙⵣⵓⵜ ⵍⵓⵇⵏⵉⵅ

PANICAUT CHAMPÊTRE, ÉRYNGE BLANC (lat. eryngium campestre, fam. apiaceæ, plante)

[MS] m., ulwazzen

قِرْصَعَنَةٌ حَقْلِيَّةٌ ، نَبْتَةٌ **:**

ثُلْوَزُّنْ

ⵓⵍⵍⴰⵅⵅⵓⵍ

PANIER (tressé en alfa, moitié de l’“ašwari”, servant à transporter la bouse de base)

• [MR] m., aɛḏil. v. “Panier double”.

• [MR] m., {a}qašwal

سَلَّةٌ مَنْسُوجَةٌ ، مِنْ حَلْفَاءٍ **:**

نَعْذِلْ

قَشْوَلْ

ⴰⵃⵏⵉⵍ

ⵣⴰⵛⵍⴰⵍ

PANIER (forme ronde en roseau, férule)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., selleṯ (ann. : n se) | f., pl., ṯiselleṯin. v. “Couffin”.

• [MS] ar., maqbeḍ

سَلَّةٌ ، عَلَى شَكْلٍ دَائِرٍ ، مَصْنُوعَةٌ بِمِنْ قَصَبٍ**:**

سْلْثْ | ثِسْلْثِنْ

مَقْبْضْ

ⵙⵓⵍⵍⵓⵅ | ⵅⵉⵙⵓⵍⵍⵓⵅⵉⵍ

ⵇⴰⵣⵙⵓⵉ

PANIER

• [ṢḤ] f., ṯaqfifṯ

• [MR] {ṯ}haqfifṯ

→ **Un panier en doum :** f., ṯaqfifṯ n ddum.

قُفَّةٌ :

ثَقْفِيفْثْ

هَقْفِيفْثْ

قُفَّةٌ مِنْ ثَقْفِيفْثْ نْـ دُّمْ

ⵅ.ⵣⵃⴹⵃⵅ

ⵙ.ⵣⵃⴹⵃⵅ

ⵅ.ⵣⵃⴹⵃⵅ | ⵏⵏ:ⵊ

PANIER, CORBEILLE (en palmier nain ou roseau)

[ŠN], [ṢR] m., isni | m., pl., isnayen, dim., sing., {ti}hisniṯ. v. “Nasse”.

سَلَّةٌ ، مَصْنُوعَةٌ بِالنَّخِيلِ أَوِ الْقَصَبِ **:**

ئِسْنِ | ئِسْنَيْنْ ، هِسْنِثْ

ⴹⵙⴹ | ⴹⵙⴹ.ⴼⵏ, ⵙⴹⵙⴹⵅ

PANIER DOUBLE (qui se pose sur le bât)

• [ṢḤ], [MR], [XF] m., {a}šwari. v. “Panier”, “Bât”.

• [MR] m., pl., šwari n userḏun

سَلَّةٌ مُزْدَوِجَةٌ :

شْوَرِ

شْوَرِ نْـ نُسْرْذُنْ

ⵛⵍ.ⵓⴹ

ⵛⵍ.ⵓⴹ | :ⵙⵏ:ⵓⵜ:

PANSE FARCI (plat traditionnel)

[ṢḤ] lɛeṣḇan

→ **Ils sont réputés pour la préparation du “ɛeṣḇan” :** [ṢḤ] MeŠhurin s lɛeṣḇan.

مَعِدَةٌ مَحْشُوشَةٌ : لْعْصَبَنْ

هُمْ مَشْهُورُونَ بِالطَّبَقِ الْعُصْبَانِ : مْشْهُرِنْ سْـ لْعْصْبَنْ

ⵍⵏ:ⵎⵄ.ⵍ

ⵊ:ⵛⵙ:ⵓⴹ ⵙ ⵍⵏ:ⵎⵄ.ⵍ

PANTALON (traditionnel, en laine, …)

• [ṢḤ] ar., m., aserwal

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., sserwal | pl., ssrawel

→ **Un pantalon en laine :** [ṢḤ] {A}Serwal n ṭaḍuṭ.

سِرْوَالٌ :

نَسْرْوَلْ

سُّرْوَلْ | سُّرَوْلْ

سِرْوَالٌ مِنْ صُوفٍ : سْرْوَلْ نْـ طَضُثْ

.ⵙ:ⵓⵍ.ⵍ

ⵙⵙ:ⵓⵍ.ⵍ | ⵙⵙⵓ.ⵍ:ⵍ

ⵙ:ⵓⵍ.ⵍ | ⵉ.ⵉ:ⵜⵙ

PANTALON ARRONDI (forme)

• [ṢḤ] m., {a}serwal imdewwaṛ

• [ṢḤ] m., {a}serwal mdewwaṛ

• [XF] m., {a}serwal mdewwaṛ

→ **Je me souviens que toutes les femmes d’autrefois portaient le pantalon rond :** [ṢḤ] Ṭimɣarin ziḵ id-šfiɣ fell-asenṭ ukkul tlusenṭ {a}serwal mdewwaṛ.

→ **Autrefois, les hommes âgés portaient des pantalons arrondis et une blouse :** [ṢḤ] Ziḵ lḥal tuɣa-ṯen irḡazen imeqqranen tlusan serwal mdewwaṛ tabluzt.

سِرْوَالٌ دَائِرِيٌّ ، مُسْتَدِيرٌ :

سْرْوَلْ يِمْدْوَّرْ

سْرْوَلْ مْدْوَّرْ

سْرْوَلْ مْدْوْرْ

أَتَذَكَّرُ أَنَّ جَمِيعَ النِّسَاءِ يَرْتَدِينَ السِّرْوَالَ الدَّائِرِيّ : خْمْغَرْنْ زِكْ يِذْ-شْفِغْ قِلّ-ئَسْنْخْ نْگَلْ تْلْسْنْخْ سْرْوَلْ مْدْوَّرْ

فِي مَا مَضَى كَانُوا الرِّجَالُ الْمَسِنِّينَ يَرْتَدُونَ السِّرْوَالَ الدَّائِرِيّ وَالْبُلُوزَة : زِكْ لَجَلْ تْغَ-ثْنْ يِرْقَزْنْ يِمْقَرَنْنْ تْلْسَنْ سْرْوَلْ مْدْوَّرْ تَبْلُزْتْ

ⵙⵍⵍⴰⵏ ⵅⵔⴰⵍⵍⴰⵇ

ⵙⵍⵍⴰⵏ ⵔⴰⵍⵍⴰⵇ

ⵙⵍⵍⴰⵏ ⵔⴰⵍⵍⴰⵇ

ⵜⵙⵅⵔⵢⴰⵙⵅⵏ ⵣⵅⵣ ⵅⴰ-ⵛⵃⵅⵢ ⵃⵏⵏ-ⴰⵙⵏⵜⵙ ⵏⵣⵣⵏ ⵜⵏⵙⵙⵏⵜⵙ ⵙⵍⵍⴰⵏ ⵔⴰⵍⵍⴰⵇ

ⵣⵅⵣ ⵏⴷⴰⵏ ⵜⵏⵢⴰ-ⵅⵏ ⵅⵙⵣⴰⵣⵏ ⵅⵔⵏⵣⵣⵙⴰⵏ ⵜⵏⵙⵙⴰ ⵙⵍⵍⴰⵏ ⵔⴰⵍⵍⴰⵇ ⵜⴰⵙⵏⵙⵣⵜ

PANTHÈRE DE L’ATLAS

v. “Léopard de l’Atlas”.

PAON

[ṢḤ] ar., ṭṭawes

طَاوُوسٌ : طَّوْسْ

ⵟⵟⴰⵍⵏⵙ

PAPA, PÈRE

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] m., ḇaḇa | m., pl., iḇaḇaten

• [MR] m., amɣar baba

• [ṢR] baba

• [ṢR] baḇa

→ Mon père : [ṢḤ], [MƐ] Ḇaḇa.

→ Ton père m. : [ṢḤ], [MƐ] Ḇaḇa-ḵ.

→ Ton père f. : [ṢḤ], [MƐ] Ḇaḇa-m.

→ Son père : [ṢḤ], [MƐ] Ḇaḇa-s.

→ Notre père : [ṢḤ], [MƐ] Ḇaḇa-ṯna.

→ Leur père m. : [ṢḤ], [MƐ] Ba-ba-ssen.

أَبٌ ، أَبِي :

فِيَ | يْفِيَثْنْ

ئَمْغَرْ بَبَ

بَبَ

بَيَ

أَبِي : فِيَ

أَبَاكَفِيَ-كْ

أَبَاكَ : فِيَ-مْ

أَبُوهُ : فِيَ-سْ

أَبَانَا : فِيَ-ثْنَ

أَبَاهُمْ : بَبَ-سْنْ

ⴰⴰⴰ | ⵅⴰⴰⴰⵜⵙⵍ

ⴰⵔⵢⴰⵓ ⵙⴰⵙⴰ

ⵙⴰⵙⴰ

ⵙⴰⴰⴰ

ⴰⴰⴰ

ⴰⴰⴰ-ⵣ

ⴰⴰⴰ-ⵔ

ⴰⴰⴰ-ⵙ

ⴰⴰⴰ-ⵅⵍⴰ

ⵙⴰⵙⴰ-ⵙⵙⵙⵍ

PAPILLON

• [ṢḤ], [MƐ] m., aferṭeṭṭu (ann. : u) | m., pl., iferḍaḍ

• [MR] m., aferṭeṭṭu (ann. : u) | m., pl., iferṭeṭṭuyen

• [ṢḤ], [MƐ], [MS] m., {a}ferṭeṭṭu

• [ṢR] f., ṯaferṭeṭṭukṯ | f., pl., {ṯ}iferṭeṭṭa

فِرَاشَةٌ :

نَفْرْطْطُّ | يَفْرْضَضْ

نَفْرْثْطُّ | يَفْرْطْطُّيْنْ

فْرْطْطُّ

ثَفْرْطْطُّكْثْ | يَفْرْطْطَّ

ⵄⵃⵓⵇⵓⵇⵓ | ⵉⵃⵓⵇⵄⵇ

ⵄⵃⵓⵇⵓⵇⵓ | ⵉⵃⵓⵇⵓⵇⵓⵙⵓⵍ

ⵃⵓⵇⵓⵇⵓ

ⵅⵄⵃⵓⵇⵓⵇⵓⵇⵅ | ⵉⵃⵓⵇⵓⵇⵄ

PARADIS

[ṢḤ] ar., sing., ljenneṯ

جَنَّةٌ : لْژْنْثْ

ⵍⵊⵓⵍⵍⵓⵅ

PARALYSÉ ÊTRE

[ṢḤ] ḵref

PARAPLUIE

[ṢḤ] werdaṣun

شَمْسِيَّةٌ ، مِظَلَّةٌ : وْرْدَسُونْ

ⵍⵓⵇⵄⵓⵎⵓⵍ

PARCE QUE, PUISQUE, DE CE QUE

• si

→ **Les gens de Saɛuda** (Isaɛuḏen) **et de Tazerǧunt** (Izerǧunṭ) **sont heureux parce que leurs bœufs broutent dans la forêt :** [ṢḤ] Isaɛuḏen, Izerǧunṭ aqan ferḥen si iwagwen-nsen ruḥen ɣer uškir ḏeg lɣabṯ. v. “Car, Parce que”.

لِأَنَّ ، بِمَا أَنَّ : سِـ

يَفْرَحُ نَاسُ إِسَاعُوذَانْ وَإِيزْرْجُنْتْسْ لِأَنَّ ثِيرَانُهُمْ تَرْعَى فِي الْغَابَةِ : يَسَعْدْنْ يَزْرْجُنْثْ يَقَنْ فِرْحَنْ سِـ يَوَقْوْنْ-نْسْنْ رُحْنْ غْرْ يُشْكِرْ ذْڤـ لْغَبْثْ

ⵙⵉ

ⵉⵙⵓⵃⵓⵜⵓⵍ ⵉⵣⵓⵇⵄⵓⵏⵓⵜⵙ ⵓⵣⵓⵍ ⵃⵓⵇⵄⵓⵍ ⵙⵉ ⵉⵍⵓⵅⵍⵓⵍ-ⵍⵙⵓⵍ ⵇⵓⵄⵓⵍ ⵜⵓⵇ ⵓⵛⵇⵉⵇ ⵜⵓⵅ ⵍⵍⵜⵓⵙⵅ

PARDONNER

[ṢḤ], [MƐ] sameḥ, hab. samaḥ

→ **Pardonne-moi, Excuse-moi :** [ṢḤ], [MƐ] Samḥ-yi.

سَامَحَ : سَمْحْ. عَادَةً ؛ سَمَحْ

سَامِحْنِي : سَمْحْ-يِ

ⵙⵓⵎⵓⵄ : ⵙⵓⵎⵓⵄ

ⵙⵓⵎⵄ-ⵉⵙⵉ

PAREIL, IDENTIQUE

[MR], [ṢḤ] kif kif

→ **Ils sont tous identiques :** [ṢḤ] Ukkul kif kif.

بِتَطَابُقٍ تَامٍّ ، مِثْلَ :

كِفْ كِفْ

كُلُّهُمْ يَتَشَابَهُونَ : نُكُّلْ كِفْ كِفْ

ⵇⵉⵃ ⵇⵉⵃ

ⵓⵇⵇⵓⵍ ⵇⵉⵃⵇⵉⵃ

PARENT

• [ṢḤ], [MR] imawlan

• [MR] imulan

• [MƐ] ar., coll., lwaldin

→ **Mes parents :**

• [ṢḤ] Imawlan-inu.

• [ṢḤ], [MƐ] Lwaldin-inu.

وَالِدَانِ :

يِمَوْلَنْ

يِمُلَنْ

لْوَلْدِنْ

وَالِدَيَّ :

يِمَوْلْنْ-يِنُ

لْوَلْدِنْ-يِنُ

ⵉⵎⴰⵍⵍⴰⵏ

ⵉⵎⵓⵍⴰⵏ

ⵍⵍⴰⵍⴷⵉⵏ

ⵉⵎⴰⵍⵍⴰⵏ-ⵉⵏⵓ

ⵍⵍⴰⵍⴷⵉⵏ-ⵉⵏⵓ

PARFAIT

v. “Pur”.

PARIER

[ṢḤ], [MƐ] ar., mxaṭer

→ **Nous parierons :**

• [ṢḤ] A nemxaṭer nek̲k̲ akid̲-ek̲.

• [MƐ] A nemxuter nek̲k̲ akid̲-ek̲.

تَخَاطَرَ ، تَرَاهَنَ : مْخَطْرْ

سَنَتَخَاطَرُ :

نَـ نْمْخَطْرْ نْكْ نَكِذْ-نْكْ

نَـ نْمْخُطْرْ نْكْ نَكِذْ-نْكْ

ⵎⵅⴰⵋⵓⵔ

ⴰ ⵏⵓⵎⵅⴰⵋⵓⵔ ⵏⵓⵣⵣ ⴰⵣⵉⵔ-ⵓⵣ

ⴰ ⵏⵓⵎⵅⵓⵋⵓⵔ ⵏⵓⵣⵣ ⴰⵣⵉⵔ-ⵓⵣ

PARLER (manière de s’exprimer, langue propre à une région)

• [ṢḤ] lahd̲ira

• [ṢḤ] lahdur

→ **Ce n’est pas note manière de parler :** Maši lahdur-inu.

عُجْمَةٌ :

لَهْدُرْ

لَهْدِرَ

لَيْسَتْ عُجْمَتَنَا : مَشِ لَهْدُرْ-يِنُ

ⵅⴰⴷⵔⵉⵏⴰ

ⵅⴰⴷⵔⵓⵏ

ⵎⴰⵛⵉ ⵅⴰⴷⵔⵓⵏ-ⵉⵏⵓ

PARLER

• [ṢḤ], [MƐ] siwel, hab.

• [ṢḤ] sawl

• [ṢḤ], [MR] ssawal

• [MƐ] la issawal. v. “Parole”

• [ṢḤ] meslay, hab. tmeslay. v. “Discuter”.

• hdar

→ [MR] **Nous parlons comme eux :** Nehdar am nihni.

→ **Il a parlé :** [ṢḤ] Issiwel.

→ **Il est entrain de parler :** [MƐ] La issawal.

→ **Lui, il n’a pas parlé :** [MƐ] Neṭṭa u issiwel k̲.

→ **Parle !, Réponds ! :** [ṢḤ] Tteɣra ! v. “Lire”.

→ **Je parle, Je réponds :** [ṢḤ] Tteɣriɣ.

→ **Il parle, Il répond :** [ṢḤ] Itteɣra.

→ **Vous n'avez pas parlé avec elles** f. **:** U tessawlemt k aki-senṭ.

→ **Ils parlent taqbaylit :** [ṢḤ] Hadren taqbaylit.

→ **Ceux-là parlent taqbaylit :** [ṢḤ] Wid tmeslayen s taqbaylit.

→ **Ceux-ci parlent taqbaylit :** [ṢḤ] Widda hadren taqbaylit.

→ **Ils ne parlent pas taqbaylit :** [ṢḤ] U hadran k s tqbaylit.

→ **Ils ne parlent pas :** [ṢḤ] U tmeslayen k.

تَحَدَّثَ ، تَكَلَّمَ :

سِوْلْ. عَادَةً ؛

سَوْلْ

سَّوَلْ

لَـ يْسَّوَلْ

مْسْلَيْ. عَادَةً ؛ تْمْسْلَيْ

هْدَرْ

نَتَكَلَّمُ مِثْلُهُمْ : نْهْدَرْ نَمْ نِهْنِ

تَكَلَّمَ ، أَجَابَ : يْسِوْلْ

يَتَكَلَّمُ ، يَجِيبُ : لَـ يْسَّوَلْ

هُوَ لَمْ يَتَكَلَّمْ ، لَمْ يَجِيبْ : نْخَّ نُـ يْسِوْلْ كْ

أَجِبْ ، تَكَلَّمْ : تُّغْرَ

أَتَكَلَّمُ ، أَجِيبُ : تُّغْرِغْ

يَتَكَلَّمُ ، يَجِيبُ : يْتُّغْرَ

لَمْ تَتَحَدَّثْنَ مَعَهُنَّ : نُـ تْسَّوْلْمْثْ كْ نَكِ-سْنْخْ

يتكلمون تاقبيليت : هَدْرْنْ تَقْبَيْلِثْ

أُولَئِكَ يَتَكَلَّمُونَ تَاقْبَيْلِيتْ : وِذْ تْمْسْلَيْنْ سْـ تَقْبَيْلِثْ

هَؤُلَاءِ يَتَكَلَّمُونَ تَاقْبَيْلِيتْ : وِدَّ هَدْرْنْ تَقْبَيْلِثْ

لم يتكلموا تاقبيليت : نُـ هَدْرَنْ كْ سْـ تْقْبَيْلِثْ

لَمْ يَتَكَلَّمُوا : نُـ تْمْسْلَيْنْ كْ

ⵙⴰⵍⵉⵏ :

ⵙⴰⵍⵏ

ⵙⵙⴰⵍⴰⵏ

ⵏⴰ ⴷⵙⵙⴰⵍⴰⵏ

ⵅⵉⵏⴰⵏ : ⵜⵅⵉⵙⵏⴰⴽ

ⴼⴰⵎⴰⵙ

ⵏⵉⴼⴰⵎⴰⵙ ⴰⵅ ⵏⴷⴼⵏⴷ

ⴷⵙⵙⴰⵍⵉⵏ

ⵏⴰ ⴷⵙⵙⴰⵍⴰⵏ

ⵏⵉⵜⵙⵜⴰ ⵉ ⴷⵙⵙⴷⵍⵉⵏ ⵣ

ⵜⵜⵉⵢⵙⴰ

ⵜⵜⵉⵢⵙⴷⵢ

ⴷⵜⵜⵉⵢⵙⴰ

ⵉ ⵅⵉⵙⵙⴰⵍⵏⵉⵅ ⵣ ⴰⵣⴷ-ⵙⵉⵜⵙ

ⴼⴰⵎⵙⵉ ⵅⴰⵣⵄⴰⴽⵏⴷⵅ

ⵍⴷⵡ ⵜⵅⵉⵙⵏⴰⴽⵉ ⵙ ⵜⴰⵣⵙⴰⴽⵏⴷⵜ

ⵍⴷⵎⵎⴰ ⴼⴰⵎⵙⵉ ⵅⴰⵣⵄⴰⴽⵏⴷⵅ

ⵉ ⴼⴰⵎⵙⴰ ⵣ ⵙ ⵜⵣⵄⴰⴽⵏⴷⵅ

ⵉ ⵜⵅⵉⵙⵏⴰⴽⵉ ⵣ

PARLER BEAUCOUP

v. "Bavarder".

PARMI

[ṢḤ] eg + manwi + deg + préf. de prép.. v. "Qui ?", "Entre".

→ **Qui parmi vous ?** m. **:** [ṢḤ] Eg manwi deg-wen.

مَنْ مِنْكُمْ : نْقْ مَنْوِ ذْقْ-وْنْ

ⵉⵅ ⵅⴰⵍⵍⴷ ⵡⵉⵅ-ⵍⵉⵍ

PAROLE (action de parler)

[ṢḤ] m., asiwel (ann. : u). v. "Parler".

حَدِيثٌ ، كَلَامٌ : نَسِوْلْ

ⴰⵙⵉⵍⵉⵏ

PAROLE LA, DIRE LE, MOT

• [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ] m., awal (ann. : wa, u)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., amesla (ann. : u) | m., pl., imeslayen. v. “Dire”, “Discuter”.

• [ṢḤ] m., ameslay

• [MR] f., pl., ṯimeslayin

• [ṢḤ] ar., lkelmeṯ

→ **Un dernier mot :** [ṢḤ] Awal aneggar.

→ **Quel est le sens de ce mot :** [ṢḤ] Maṭṭa wawal-ayyi.

→ **Ce mot est joli :** [ṢḤ] Amesla-ayi ḏ axlaf.

→ **Ce mot en question :** [ṢḤ] Ameslay-ayi.

→ **La différence se situe dans les mots :** [ṢḤ] Lferq illa ḏi lkelmeṯ.

→ **Dans le terme :** [ṢḤ] G wawal.

كَلَامٌ ، قَوْلٌ :

نَوَلْ

نَمْسْلَ | يِمْسْلَيْنْ

نَمْسْلَيْ

ثِمْسْلَيِنْ

لْكَلْمْثْ

كَلِمَةٌ أَخِيرَةٌ : نَوَلْ نَنْقَّرْ

مَا مَعْنَى هَذِهِ الْكَلِمَة : مَخْتَ وَوَلْ-نَيِّ

هِيَ كَلِمَةٌ جَمِيلَةٌ : نَمْسْلَ-نَيِ ذْ نَخْلَفْ

هَذِهِ الْكَلِمَةُ الْمَعْنِيَّةُ : نَمْسْلَيْ-نَيِ

لْفَرْقْ يِلَّ ذِ الْفَرْقُ فِي الْكَلِمَةِ : لْكَلْمْثْ

فِي الْكَلِمَةِ : قْـ وَوَلْ

ⵓⵍⵓⵏ

ⵓⵎⵙⵙⵏⵓ | ⵅⵎⵙⵙⵏⵓⵔⵙⵍ

ⵓⵎⵙⵙⵏⵓⵔ

ⵅⵅⵎⵙⵙⵏⵓⵔⵅⵍ

ⵏⴷⵙⵏⵎⵙⵅ

ⵓⵍⵓⵏ ⵓⵍⵙⵅⵅⵓⵓ

ⵎⵜⵙⵜⵙⵓ ⵍⵓⵍⵓⵏ-ⵓⵔⵔⵅ

ⵓⵎⵙⵙⵏⵓ-ⵓⵔⵅ ⵯ ⵓⵅⵏⵓⵃ

ⵓⵎⵙⵙⵏⵓⵔ-ⵓⵔⵅ

ⵏⵃⵙⵓⵣ ⵅⵏⵏⵓ ⵯⵅ ⵏⴷⵙⵏⵎⵙⵅ

ⵅ ⵍⵓⵍⵓⵏ

PARSEMER

v. “Disperser”.

PART, MORCEAU

• [MƐ] m., aqelluš (ann. : u)

• [MƐ] m., aɛamuš (ann. : u)

• [MS], [XF] ḥarrif

• [XF] f., siga

• ar., ṭṭerf

→ Un morceau de pain : [XF] Ḥarrif ẋubz. (1/8 du pain)

→ **Donne-moi un morceau de viande :** [ṢḤ] Uš-i ṭṭerf wuḵsum. v. “Rive”.

→ **Donne-moi un morceau de pain :** [MƐ] Eḵf-iyi aqelluš buɣrum.

→ **Un peu de pain :** [MƐ] Iğ uɛamuš buɣrum.

قِطْعَةٌ :

نَقْلُشْ

نَعَمُشْ

حَرِّبْ

سِقَ

طُّرْبْ

قِطْعَةُ خُبْزٍ : حَرِّبْ خُبْزْ. (ثُمُنُ الْخُبْزِ)

أَعْطِنِي قِطْعَةَ لَحْمٍ : نُشْ-يِـ طُّرْبْ وُكْسُمْ
أَعْطِنِي قِطْعَةَ خُبْزٍ : نْكْبْ-يِـ نَقْشْ بُغْرُمْ
بَعْضَ الْخُبْزِ : نُعَمُشْ بُغْرُمْ

ⵓⵣⵉⵍⵉⵛ

ⵓⵃⵓⵎⵉⵛ

ⵊⵊⵉⵓⵀ

ⵉⵛ-ⵉ ⵊⵊⵉⵓⵀ ⵍⵉⵎⵉⵎ

ⵉⵎⵀ-ⵉⵏⵉ ⵓⵣⵉⵍⵉⵛⴼ ⴱⵉⵢⵓⵎ

ⵉⵅ ⵉⵃⵓⵎⵉⵛ ⴱⵉⵢⵓⵎ

PART

v. “Droit”.

PARTAGE, DISTRIBUTION (e.g., de la viande le jour de εašura, …)

• [ǦƐ] ar., ṯawziεṯ. v. “Partager”.

• [WZ] ar., luziεa

تَوْزِيعٌ :
تَوْزِعْتْ
لُزِعَ

ⵅⵓⵍⵜⵉⵃⵅ

ⵍⵉⵜⵉⵃⵓ

PARTAGÉ ÊTRE

→ **Il est partagé :**

• [ṢḤ], [MƐ] Iṭwabḍa.

• [ṢḤ], [MƐ] Ibḍa.

كَانَ مُقَسَّمًا :
يَخْوَبْضَ
يُبْضَ

ⵉⵜⴱⵍⵓⴱⵄⵓ

ⵉⴱⵄⵓ

PARTAGER

• [MR] ẓun

• [ṢḤ], [MƐ] bḍu, hab. beṭṭu

→ **J’ai partagé** [qqch] **:** [ṢḤ], [MƐ] Bḍiɣ.

→ **Il a partagé** [qqch] **:** [ṢḤ], [MƐ] Ibḍa.

→ **Partage-le ! :** [ṢḤ], [MƐ] Bḍu-ṯ !

→ **Ils se sont partagés la terre :** [MR] A ẓunnen akal.

→ **J’ai partagé :** [MR] A ẓunna.

→ **Partage ! :** [MR] Ẓunn !

قَسَّمَ ، تَقَاسَمَ ، كَانَ مُقَسَّمًا ، قُسِّمَ ، وَزَّعَ ، كَانَ مُوَزَّعًا :
زُنْ
بْضُ. عَادَةً ؛ بْطُّ
أَقْسَمْتُ شَيْئًا : بْضِغْ
قْسَمَ شَيْئًا : يُبْضَ
أَقْسِمْهُ : بْضُ-ثْ
تَقَاسَمُوا أَرْضًا : نَـ زُنْنْ نَكَلْ
قَسَّمْتُ : نَـ زُنَّ
قَسِّمْ : زُنّْ

ⵣⵉⵍ

ⴱⵄⵉ : ⴱⵉⵊⵊⵉ

ⴱⵄⵉⵏ

ⵉⴱⵄⵓ

ⴱⵄⵓ ⵣⵉⵍⵍⵉⵍ ⵓⵣⵓⵍ

ⵓ ⵣⵉⵍⵍⵓ

ⵣⵉⵍⵍ

PARTAGER, DISTRIBUER

[ṢḤ] ar. wezzaε, hab. tuzzaε

→ **Ils partagent :** [ṢḤ] Tuzzaεen. v. “Partage”.

وَزَّعَ : وْزُّعْ. عَادَةً ؛ تُزَّعْ

يُوَزَّعُونَ : تُزَّعْنْ

ⵍⵓⵣⵣⴰⵛ : ⵜⵓⵣⵣⴰⵛ

ⵜⵓⵣⵣⴰⵛⵓⵍ

PARTIE INFÉRIEURE DU MOULIN À GRAINS

• [MƐ] dim., sing., ṯaẓruṯ. v. “Moulin à grains”.

• [MS] ar., {l}medla

• [XF], [MS] f., lferda ttaḥtaniya

؟ ، الْجُزْءُ الْسُّفْلِيّ مِنَ الطَّاحُونَةِ :

ثَزْرُثْ

مْدْلَ

لْفِرْدَ تَّحْتَنِيَ

ⵅⴰⵣⵓⵅ

ⵊⵓⵍⵎⴰ

ⵎⵄⵓⵓⵍⴰ ⵜⵜⴰⵗⵜⴰⵍⵉⴰ

PARTIR

v. “Aller”.

PASSER PAR (lieu)

• [ṢḤ], [ŠN] ekk. v. “Donner”.

• [ṢḤ], [MƐ] ar., ɛadda. hab. ṭɛadda

→ **Je passe, Je suis passé :** [ṢḤ], [MƐ] Ɛaddiɣ.

→ **Il passe, Il est passé :** [ṢḤ], [MƐ] Iɛadda.

مَرَّ بِـ :

نْكُّ

عَدَّ. عَادَةً ؛ ثُعَدَّ

عَدِّغْ

ئِعَدَّ

ⵓⵇⵇ

ⵛⴰⵍⵍⴰ : ⵜⵙⵛⴰⵍⵍⴰ

ⵛⴰⵍⵍⵉⵖ

ⵉⵛⴰⵍⵍⴰ

PASSER LA JOURNÉE

[ṢḤ] kel, hab. kall

→ **Il a passé la journée :** [ṢḤ] Iḵla.

→ **Où as-tu passé la journée ? :** [ṢḤ] Aniḏa teḵliḍ ?

مَضَى الْيَوْمَ : كَلْ. عَادَةً ؛ كَلُّ

مَضَى الْيَوْمَ : نِكْلَ

أَيْنَ مَضَيْتَ يَوْمَكَ : نَنِذَ تُكْلِضْ

ⵇⵓⵏ : ⵇⴰⵏⵏ

ⵉⵇⵏⴰ

ⴰⵏⵉⵎⴰ ⵜⵓⵇⵏⵉⵉ

PASSER LA NUIT

[ṢḤ], [MƐ] ens, hab.

• [ṢḤ], [MƐ] ṭnus

• [ṢḤ] tnus. v. “Nuit”.

→ **Il a passé la nuit :**

• [ṢḤ], [MƐ] Insa.

• [ṢḤ] Insu.

→ **Il a passé la nuit chez moi :** Insa ɣer-i.

→ **J’ai passé la nuit dehors :** [ṢḤ], [MƐ] beṛṛa.

→ **Chez qui a-t-il passé la nuit ? :** [MƐ] Wiɣer insa ?

→ **Nous passerons la nuit sur la route :** A nnens g ubriḏ.

→ **Elle passe la nuit en prière :** Ṯeṭnus s tẓalliṯ.

بَاتَ ، أَمْضَى اللَّيْلَ : نْنْسْ. عَادَةً ؛

خْنُسْ

تْنُسْ

أَمْضَى اللَّيْلَةَ :

يْنْسَ

يْنْسُ

أَمْضَى اللَّيْلَ عِنْدِي : يْنْسَ غْرْ-يْـ

أَمْضَيْتُ اللَّيْلَ خَارِجًا : نْسِغْ بْرَّ

عِنْدَ مَنْ أَمْضَى اللَّيْلَةَ : وِغْرْ يْنْسَ

سَنَمْضِي اللَّيْلَ عَلَى الطَّرِيقِ : نَـ نْنْسْ قْـ نْبْرِذْ

تَمْضِى اللَّيْلَ فِي الصَّلَاةِ : تْخْنُسْ سْـ تْزَلِّتْ

ⵖⵏⵉ :

ⵜⵉⵏⵖⵉ

ⵜⵏⵖⵉ

ⴹⵏⵉⴰ

ⴹⵏⵉⵖ

ⴹⵏⵉⴰ ⵢⵖⵓ-ⴹ

ⵏⵉⴹⵢ ⵙⵖⵇⵇⴰ

ⵍⴹⵢⵖⵓ ⴹⵏⵉⴰ

ⴰ ⵍⵏⵖⵏⵉ ⵣ ⵖⵙⵓⴹⴹⴹⵣ

ⵅⵖⵜⵉⵏⵖⵉ ⵉ ⵜⵣⴰⵍⵍⴹⵅ

PASSOIRE, COUSCOUSSIÈRE

• [ṢḤ], [MƐ] m., a<u>k</u>esyas | m., pl., i<u>k</u>esyasen

• [MS] m., {a}keskas

مِصْفَاةٌ ، مَاعُون لِطَبْخِ السُّكْسُو **:**

نَكْسِيَسْ | يْكْسِيَسْنْ

نَكْسْكَسْ

ⴰⵕⵖⵉⴷⵜⴰⵉ | ⴹⵕⵖⵉⴷⵜⴰⵉⵖⵏ

ⵕⵖⵉⵕⴰⵉ

PASTÈQUE ROUGE (lat. citrullus lanatus, fam. cucurbitaceæ, plante)

[ṢḤ], [MƐ] ar. ?, coll., ddellaɛ

→ Deux pastèques :

[ṢḤ] f., sen<u>t</u> ṭḥabba<u>t</u>in ddellaɛ

بَطِّيخٌ أَحْمَرٌ ، نَبْتَةٌ **:**

دْلَّعْ

بَطِّيخَيْنِ : سْنْتْ خْحَبَّتِنْ دْلَّعْ

ⵍⵍⵖⵍⵍⴰⵛ

ⵉⵖⵏⵅ ⵜⵉⴷⵔⴰⵉⵉⴰⵅⴹⵏ ⵍⵍⵖⵍⵍⴰⵛ

PATATE, POMME DE TERRE (lat. solanum tuberosum, fam. solanaceæ, plante, elle se cuisine, e.g., avec des cardons : "<u>t</u>aga", de la moutarde jaune des champs : "ašnaf" et bien d'autres manières …)

• [ṢḤ] f., tabaṭaṭṭ. v. "Topinambour".

• [ṢḤ] coll., {l}baṭaṭa

• [ṢḤ] coll., {l}baṭaṭa uwaman

بَطَاطَا ، نَبْتَة **:**

تَبَطَطْخْ

بَطَطَ

بَطَطَ نُوَمَنْ

ⵜⴰⵉⴰⵉⴰⵉⵜⵉ

ⵉⴰⵉⴰⵉⴰ

ⵉⴰⵉⴰⵉⴰ ⵖⵍⴰⵎⴰⵏ

PATATE DOUCE (lat. ipomœa batatas, fam. convolvulaceæ, plante)

• [ṢḤ] coll., {l}baṭaṭa <u>t</u>imiziṭ

• [ǦƐ] coll., {l}baṭaṭa <u>t</u>azidan<u>t</u>

بَطَاطَا حُلْوَةٌ ، نَبْتَةٌ :

بَطَطَ ثِمِزخْ

بَطَطَ ثَزِدَنْثْ

ⵙⵓⵓⵓ ⵅⴹⵛⴹⵅⴹⵜⵙ

ⵙⵓⵓⵓ ⵅⵓⵅⴹⵍⵓⵏⵅ

PÂTE (de pain)

• [ṢḤ] m., arek<u>t</u>i (ann. : u). v. “Pétrir”, “Pâte”, “Mouiller”.

• [ṢḤ] m., arek<u>t</u>i

• [ṢḤ], [MƐ] m., aruk<u>t</u>i

→ **C’est de la pâte dans l’ensemble :** [ṢḤ] Ukkul arek<u>t</u>i.

→ **Le mot pâte :** [ṢḤ] Amesla urek<u>t</u>i.

عَجِينَةُ الْخُبْزِ :

نَرْكْثِ

نَرْكْثِ

نَرُكْثِ

هُوَ عَجِينٌ بِشَكْلٍ عَامٍّ : نُكُّلْ نَرْكْثِ

كَلِمَةُ الْعَجِين : نَمْسْلَ نَرُكْثِ

ⵓⵔⵅⵅⴹ

ⵓⵔⵅⵅⴹ

ⵓⵔⵅⵅⴹ

ⵅⵅⵅⵏ ⵓⵔⵅⵅⴹ

ⵓⵍⵅⵙⵏⵓ ⵅⵔⵅⵅⴹ

PÂTE ALIMENTAIRE (traditionnelle, petits morceaux desséchés à cuire dans du bouillon)

• [ṢḤ] f., <u>t</u>amqeṭṭef<u>t</u>

• [MR] f., <u>t</u>amqeṭṭaf

بَاسْطَ :

ثَمْقْطُّبْثْ

ثَمْقْطَّبْ

ⵅⵓⵍⵅⵅⵅⵃⵅ

ⵅⵓⵍⵅⵅⵓⵃ

PÂTE ALIMENTAIRE (accompagné de viande et de lentilles ou pas)

• [ṢḤ] f., <u>t</u>ur<u>k</u>imṭ

• [ṢḤ] f., {<u>t</u>}ur<u>k</u>imṭ

• [ĞƐ] f., <u>t</u>arekma

• [ṢḤ] m., sɛid uqessul

→ **Ils mangent le plat dit “thourkimts” accompagné de lentilles :** [ṢḤ] Ččen <u>t</u>ur<u>k</u>imṭ s leɛdas.

بَاسْطَ :

ثُرْكِمْخْ

ثُرْكِمْخْ

ثَرْكْمَ

سْعِدْ نُقْسُّلْ

يَأْكُلُونَ طَبَقَ ثُورْكِيمْثْسْ بِالْعَدَسِ : چْنْ ثُرْكِمْخْ سْـ لْعْدَسْ

ⵅⵓⵓⴹⵅⵍⵜⵙ

ⵓⵓⴹⵅⵍⵜⵙ

ⵙⵃⵅⵏ ⵓⵔⵓⵙⵙⵓⵏ

ⵅⵓⵓⵔⵍⵓ

ⵉⵉⵓⵏ ⵅⵓⵓⴹⵅⵍⵜⵙ ⵙ ⵏⵓⵃⵏⵓⵙ

PÂTE ÉPILATOIRE

• [ṢḤ] m., aselɣa (ann. : u)

• [ṢḤ] m., aselɣaɣ

مُزِيلُ الشَّعْرِ :

نَسْلْغَغْ

نَسْلْغَ

ⵓⵙⵓⵏⵅⵓⵅ

ⵓⵙⵓⵏⵅⵓ

PATIO (partie centrale de la maison amazighe)

• [ṢḤ] m., ammas wuxxam. v. “Milieu”.

• [ṢḤ] m., {a}mmas wuxxam

• [ṢḤ] m., amraḥ. v. “Plateau”.

• [MR] m., afrag. v. “Ferme”.

فِنَاءُ الدَّارِ ، وَسَطُ الدَّارِ :

نَمَّسْ وُخَّمْ

مَّسْ وُخَّمْ

نَمْرَحْ

نَفْرَقْ

ⵓⵔⵔⵓⴰ ⵍⵓⵅⵅⵓⵔ

ⵔⵔⵓⴰ ⵍⵓⵅⵅⵓⵔ

ⵓⵔⵓⵓⵉ

ⵓⵃⵓⵓⵅ

PATRIE

V . “Pays”, “État”.

PATRON

ar., sing., siḏi. v. “Serviteur”.

سَيِّدٌ : سِدِ

ⴰⵙⵎⵙ

PÂTURAGE LIBRE

[MR] m., arzum | m., pl., irezman. v. “Paître Faire”, “Ouvrir”.

رَعْيٌ ، مَرْجٌ عُمُومِيّ : نَرْزُمْ | نِرْزْمَنْ

ⵓⵓⵅⵓⵔ | ⵙⵓⵅⵔⵓⵍ

PAUME

[ṢḤ], [MƐ] ar., m., lḵef | m., pl., leḵfuf

رَاحَةُ الْيَدِ : لْكْفْ | لْكْفُفْ

ⵍⵅⵓⵃ | ⵍⵓⵅⵃⵓⵃ

PAUVRE

[ṢḤ], [MƐ] m., agellil | m., pl., igellilen, f., ṯagellilt | f., pl., ṯigellilin

→ **Ils sont pauvres :** Ḏ igellilen.

→ **Le pauvre est dépourvu d’argent :**

• Agellil ulaš ɣer-es.

• Ulaḵ ɣer-es. v. “Pauvreté”.

→ **J’ouvris la porte ; je trouvai une besogneuse :** Reẓma ṯawwurṯ ufa išt ṭgellilṭ.

فَقِيرٌ : نَقْلِلْ | نِقْلِلْنْ ، ثْقْلِلْتْ | تِقْلِلِنْ

هُمْ فُقَرَاءُ : ذْ نِقْلِيلْنْ

يَفْتَقِرُ الفَقِيرُ إِلَى مَالٍ :

نَقْلِلْ نْلَشْ غْرْ-سْ

نْلَكْ غْرْ-سْ

فَتَحْتُ الْبَابَ وَجَدْتُ اِمْرَأَةً فَقِيرَةً : رْزْمَ ثَوُّرْثْ نْفَ نِشْتْ ثْقْلِلْثْ

ⵓⵅⵓⵏⵏⵉⵏ | ⵉⵅⵓⵏⵏⵉⵏⵓⵍ, ⵅⵓⵅⵓⵏⵏⵉⵏⵜ | ⵅⵉⵅⵓⵏⵏⵉⵏⵉⵍ

ⵅ ⵉⵅⵓⵏⵏⵉⵏⵓⵍ

ⵓⵅⵓⵏⵏⵉⵏ ⵓⵏⵓⵇ ⵢⵓⵓ-ⵓⵙ

ⵓⵏⵓⵍ ⵢⵓⵓ-ⵓⵙ

ⵓⵓⵕⵔⵓ ⵅⵓⵍⵍⵓⵓⵅ ⵓⵃⵓ ⵉⵇⵜ ⵜⵙⵅⵓⵏⵏⵉⵏⵜⵙ

PAUVRETÉ

• f., ṯigellelṭ. v. “Pauvre”.

• [ṢḤ] ar., lefqar

→ **Autrefois, comme ils disent, il y avait un peu de pauvreté :** [ṢḤ] Ziḵ maḵ haddran yuɣa-ṯ lefqar šwiyya.

فَقْرٌ :

ثِقُّلْتْ

لْفَقْرْ

فِي مَا مَضَى كَمَا يَقُولُونَ كَانَ الْفَقْرُ قَلِيلًا : زِكْ مَكْ هَدَّرَنْ يُغَ-ثْ لْفَقْرْ شْوِيَّ

ⵅⴹⵅⵉⵏⵉⵏⵜⴰ

ⵏⵉⵀⴼⴰⴰ

ⵅⴹⵍ ⵍⴰⵍ ⴰⴰⵏⴰⴰⵏⵏ ⵖⵉⵢⴰ-ⵅ ⵏⵉⵀⴼⴰⴰ ⴳⵡⴹⵖⴰ

PAYER, ACQUITTER DE S’

[ṢḤ] ar., xelleṣ. v. “Prêter”.

سَدَّدَ ، وَفَى ، دَيْنًا **:** خْلْسْ

ⵅⵉⵏⵉⴰ

PAYS, PATRIE, RÉGION, CAMPAGNE, TERROIR

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] f., ṯamurṯ (ann. : ṯm, ṭ) | f., pl., ṯimmura. v. “État”, “Sol”.

• [MƐ] f., {ṯ}hammurṯ

• [ṢḤ] {ṯ}ammurṯ

• f., ṯamazirṯ (ann. : ṯm) | f., pl., ṯimizar

• [MS], [ṢḤ] f., pl., timizer

→ **Le pays de mon père et de mon grand-père :** [ǦƐ] Ṯamurṯ n ḇaḇa ḏ jeddi.

رِيفٌ ، بَلَدٌ ، وَطَنٌ ، مَنْطِقَةٌ :

ثَمُرْثْ | ثِمُّرَ

هَمُّرْثْ

نَمُّرْثْ

ثَمَزِرْثْ | ثِمِزَرْ

تِمِزْرْ

بَلَدُ أَبِي وَجَدِّي : ثَمُرْثْ نْ ڢِڢْ دْ زْدِّ

ⵅⴰⵎⵉⵅ | ⵅⵉⵎⵎⵉⴰ

ⴼⴰⵎⵎⵉⵅ

ⴰⵎⵎⵉⵅ

ⵅⴰⵎⴰⵅⵉⵅ | ⵅⵉⵎⵉⵅⴰ

ⵜⵉⵎⵉⵅⵉⴰ

ⵅⴰⵎⵉⵅ ⵏ ⴷⴰⴷⴰ ⵔ ⵏⵉⵍⵍⵉ

PAYS, … pr. aff. des noms

→ Mon pays (le mien) : Ṯamurṯ-inu.

→ Ton pays (le tien) m. : Ṯamurṯ-nnek.

→ Ton pays (le tien) f. : Ṯamurṯ-nnem.

→ Son pays (le sien) m., f. : Ṯamurṯ-nnes.

→ Notre pays (le nôtre) m., f. : Ṯamurṯ-nna.

→ Votre pays (le vôtre) m. : Ṯamurṯ-nnwen.

→ Votre pays (le vôtre) f. : Ṯamurṯ-nnwenṭ.

→ Leur pays (le leur) m. : Ṯamurṯ-nsen.

→ Leur pays (le leur) f. : Ṯamurṯ-nsenṭ.

بَلَدِي : ثَمُرْثْ-ئِنُ

بَلَدُكَ : ثَمُرْثْ-نْكْ

بَلَدُكِ : ثَمُرْثْ-نْمْ

بَلَدُهُ : ثَمُرْثْ-نْسْ

بَلَدُنَا : ثَمُرْثْ-نَّ

بَلَدُكُمْ : ثَمُرْثْ-نْوْنْ

بَلَدُكُنَّ : ثَمُرْثْ-نْوْنْخْ

بَلَدُهُمْ : ثَمُرْثْ-نْسْنْ

بَلَدُهُنَّ : ثَمُرْثْ-نْسْنْخْ

ⵅⴰⵎⵉⵅ-ⵉⵏ

ⵅⴰⵎⵉⵅ-ⵏⵏⴼⵣ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⵍⵓⵛ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⵍⵓⴰ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⵍⴰ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⵍⵍⵓⵍ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⵍⵍⵓⵍⵜⴰ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⴰⵓⵍ

ⵅⴰⵛⵓⵇⵅ-ⵍⴰⵓⵍⵜⴰ

PAYSAN

v. “Cultivateur”, “Agriculture”.

PEAU DE MOUTON (sur laquelle on pose le moulin à grains “tisirt”)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., alemsir. v. “Moulin à grains”.

• nemsir

• ar., sing., rrugʷaɛa

جِلْدُ غَنَمٍ ، يُوضَعُ عَلَيْهِ المِطْحَنَة **:**

تَلْمْسِرْ

نْمْسِرْ

رُّقُّوعَ

ⴰⵍⵓⵛⴰⵇⴰ

ⵍⵓⵛⴰⵇⴰ

ⴰⴰⵓⵅⵎⴰⵄⴰ

PEAU DE MOUTON (garnie de sa laine)

• [MƐ], [ṢḤ] f., taḥiḍurt. v. “Laine”, “Toison”.

• [MƐ], [ṢḤ] f., tağdurt

• [MR] f., {t}ahidurt

جِلْدُ غَنَمٍ بِصُوفِهِ :

تَجِضُرْتْ

تَجْدُرْتْ

تَهِدُرْتْ

ⵅⴰⵄⴷⵓⵅ

ⵅⴰⵅⵏⵓⵅ

ⴰⴼⴷⵏⵓⵅ

PEAU (humain, animal)

• [ṢḤ] m., aglim (ann. : u) | m., pl., igelman

• [ŠN] m., aglim | m., pl., iglimen

• [ṢR] m., aylim | m., pl., ilimen

• [ṢḤ], [MƐ] m., ağlim (ann. : u)

• [ṢḤ], [ŠN] m., ağlim

→ **La peau du lion :** [ṢḤ] Aglim wayraḍ.

جِلْدٌ :

تَقْلِمْ | تِقْلْمَنْ

تَقْلِمْ | تِقْلِمْنْ

تَيْلِمْ | تِلِمْنْ

تَجْلِمْ

تَقْلِمْ

جِلْدُ الْأَسَدِ : تَقْلِمْ وَيْرَذْ

ⴰⵅⵏⴷⵛ | ⴷⵅⵓⵏⵛⴰⵍ

ⴰⵅⵏⴷⵛ | ⴷⵅⵏⴷⵛⵓⵍ

ⴰⵄⵏⴷⵛ | ⴷⵏⴷⵛⵓⵍ

ⴰⵅⵏⴷⵛ

ⴰⵅⵏⴷⵛ

ⴰⵅⵏⴷⵛ ⵍⵍⴰⵄⵓⴰⵎ

PÊCHE

v. “Pêcher”.

PÊCHER

[ṢḤ] ar., ṣḍaḍ, hab. tṣeḍaḍa

صَادَ : صْضَضْ. عَادَةً ؛ تْسْضَضَ

ⵔⵄⵄ : ⵜⵔⵄⵄ

PÊCHER COMMUN (lat. prunus persica, fam. rosaceæ, arbuste)**,** ***PÊCHE*** (fruit du prunus persica)

→ Un pêcher :

• [ṢḤ] ar., f., tiferxet n llxuẋ

• [ṢḤ] ar., f., ṯalxuẋṯ | f., pl., ṯilxuẋin

• [MS], [MƐ], [MS], [MR] ar., coll., lxuẋ. v. "Pêcheraie".

→ Une pêche :

[MƐ] ar., f., ṯaḥabbeṭ n lxuẋ

دُرَاقٌ ، شُجَيْرَةٌ :
تِفْرْخْتْ نـ لْخُخْ
ثَلْخُخْتْ | ثِلْخُخِنْ
لْخُخْ
خَوْخَةٌ وَاحِدَةٌ :
ثَحَبْثْ نـ لْخُخْ

ⵜⴹⵃⵓⵅⵜ ⵏ ⵍⵍⵅⵅ

ⵅⵍⵅⵅⵅ | ⵅⴹⵍⵅⵅⴹ

ⵍⵅⵅ

ⵅⵄⴰⵙⵙⵜⵉ ⵏ ⵍⵅⵅ

PÊCHERAIE

[MS] ar., coll., {l}xuẋ. v. "Pêcher commun".

بُسْتَانُ خَوْخٍ :
خُخْ

ⵅ

PÉDONCULE (partie par laquelle un fruit est suspendu)

• [ST] m., {a}qezmir

• [MS] ar. ?, m., quṭmir

• [MS] ar. ?, m., quḍmir

سُوَيْقَةٌ :
قْزْمِرْ
قُطْمِرْ
قُضْمِرْ

ⵇⵅⵅⵇⴹⵓ

ⵇⵅⵜⵇⴹⵓ

ⵇⵅⵇⴹⵓ

PEIGNE (pour la laine)

[MR] m., amšaḍ | m., pl., imšaḍ

مُشْطٌ ، خَاصٌّ لِلصُّوفِ **:** نَمْشَضْ | يِمْشَضْ

ⴰⵎⵛⴰⵅ | ⴹⵎⵛⴰⵅ

PEIGNE (servant à serrer les brins de laine et d'alfa composant la trame des nattes)

[ṢḤ] f., ṯimšeṭ (ann. : te) | f., pl., ṯimešdin

مُشْطٌ : ثِمْشْثْ | ثِمْشْدِنْ

ⵅⴹⵎⵛⵅⵜⵙ | ⵅⴹⵎⵛⵅⴹⵏⴹⵍ

PEIGNE À TASSER (la laine, du métier à tisser)

[ǦƐ] f., tayazilt. v. "Métier à tisser".

مُشْطٌ ، يَرُصُّ الصُّوفِ **:**
تَيَزِلْتْ

ⵜⴰⵢⴰⵅⴹⵍⵜ

PEIGNER (cheveux)

[ṢḤ] mšeḍ, hab. meššeḍ

مَشَّطَ ، تَمَشَّطَ : مْشْضْ. عَادَةً ؛ مْشُّضْ

ⵎⵛⵙⴹ : ⵎⵙⵛⵛⵙⴹ

PEINDRE

v. “Teindre”.

PEINE À

[ṢḤ] ɣir

بِالْكَادِ : غِرْ

ⵖⴹⵓ

PÈLERIN

• [MƐ] ar., lḥaj | pl., lḥuǧaǧ

• [ṢḤ] pl., lḥujaj

حَاجٌّ :

لْحَزْ | لْحُجَجْ

لْحُزَزْ

ⵍⵃⴰⵊ | ⵍⵃⵙⵣⴰⵣ

ⵍⵃⵙⵊⴰⵊ

PELLICULE

v. “Crasse”.

PELOUSE

[MR] leḥciš ameẓgan. v. “Herbe haute”.

عُشْبٌ ، حَشِيشٌ قَصِيرٌ : لْحْشِشْ نَمْزْقَنْ

ⵍⵙⵃⵛⴹⵛ ⴰⵎⵙⵜⵣⴰⵏ

PELOTE

[ṢḤ] f., ṯaḵurṯ (ann. : ṭa) | f., pl., ṯikurin

كُبَّةٌ : ثَكُرْثْ | ثِكُرِنْ

ⵅⴰⵣⵙⵓⵅ | ⵅⴹⵣⵙⵓⴹⵏ

PENDRE

v. “Suspendre”.

PÉNIS

v. “Verge”.

PENTE

v. “Montée”, “Descente”.

PÉPIN

v. “Noyau”.

PERCER (une planche, …)**, CREVER**

• [MƐ] ar., baɛj

• [ṢḤ] sennufeǧ, hab. sennufuǧ

ثَقَبَ ، بَعَجَ :

بَعْزْ

سْنُّفْجْ. عَادَةً ؛ سْنُّفُجْ

ⵙⴰⵏⵏⵓ

ⵙⵙⵏⵙⵃⵙⵣ : ⵙⵙⵏⵙⵃⵙⵣ

PERCHE (roseau qui est fendu à l’extrémité, on l’utilise pour cueillir les figues de Berbérie “tazart iṛumiyen”)

• [ǦƐ] f., ṯaqerrašṯ | f., pl., ṯiqerrašin. v. “Figuier de Berbérie”, “Raquette du figuier de Berbérie”.

• [MS], [XF] f., qarraša

• [MS] m., {a}ferraš

• m., aferraš

عَصَى طَوِيلَةٌ ، مِنْ قَصَبٍ ، مَشْقُوقَةٌ فِي نِهَايَتِهَا ، تُسْتَعْمَلُ لِقَطْفِ ثَمَرِ التِّينِ الشَّوْكِيِّ :

ثَقْرَّشْثْ | ثِقْرَّشِنْ

قَرَّشَ

قْرَّشْ

نَقْرَّشْ

ⵅⴰⵣⵄⵓⵓⴰⵛⵅ | ⵅⵇⵣⵄⵓⵓⴰⵛⵇⵏ

ⵣⴰⵓⵓⴰⵛⴰ

ⵃⵄⵓⵓⴰⵛ

ⴰⵃⵄⵓⵓⴰⵛ

PERCHE (servant à abaisser vers soi les branches des figuiers)

[MS] m., {a}mexṭaf

عَصَى طَوِيلَةٌ ، تُسْتَعْمَلُ لِإِدْنَاءِ أَغْصَانِ التِّينِ: مْخْطَفْ

ⵍⵄⵅⴻⴰⵃ

PERCNOPTÈRE (neophron percnopterus, rapace)

[ṢḤ] m., isɣi (ann. : iyi) | m., pl., isɣan

→ **Blanc comme le percnoptère :** [ṢḤ] Amellal mḥal yisɣi.

رَخْمَةٌ ، طَائِرٌ : يِسْغِ | يِسْغَنْ

أَبْيَضُ مِثْلَ الرَّخْمَةِ : نَمْلَّلْ مْحَلْ يِسْغِ

ⵇⵓⵖⵇ | ⵇⵓⵖⴰⵏ

ⴰⵍⵄⵎⵎⴰⵎ ⵍⴷⴰⵎ ⵢⵇⵓⵖⵇ

PERDRE (argent, …)

[ṢḤ], [MƐ] sṛuḥ. v. “Aller”.

→ **Il a perdu son argent :** [MƐ] Isṛuḥ iḏrimen-nnes.

→ **Je les ai perdus :** [ṢḤ] Sṛuḥex-ṯen.

ضَيَّعَ ، خَسِرَ مَالًا : سْرُحْ

ضَيَّعَ نُقُودَهُ : يِسْرُحْ يِذْرِمْنْ-نْسْ

ضَيَّعْتُهُمْ : سْرُحْخْ-ثْنْ

ⵙⵓⵕⴷ

ⵇⵓⵕⴷ ⵇⵜⵓⵇⵍⵄⵏ-ⵏⵏⵓ

ⵙⵓⵕⴷⵄⵅ-ⵅⵄⵏ

PERDREAU (jeune perdrix)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aferruj | m., pl., iferraj. v. “Neige persistante”.

• [MS], [MR], [ṢḤ] m., aferkus | m., pl., iferkas. v. “Perdrix”.

• [MR] m., pl., iferrağ

• [MR] m., arraw n ṭekkurt

→ **Les neiges qui tombent sur la Qalaa [n Aït Misera] ne fondront pas jusqu’à ce que les perdreaux en boivent l’eau** (i.e., que la neige peut perdurer même au printemps et peut coïncider avec l’éclosion des petits de la perdrix) **:** [MR] prov., Aḏfel ma ibḏa ḏi Lqelɛeṯ u iṭekker k ɣir a swen ḏig-es arraw n ṭekkurt.

→ **Le perdreau est le petit de la perdrix :** [MR] Aḥigun mmi-s n tsekkurt.

صَغِيرُ الْحِجْلِ :

نَقْرُّزْ | نِقْرَّزْ

نَقْرْكُسْ | نِقْرْكَسْ

نِقْرَّجْ

نَرَّوْ نْـ تْسْكُّرْتْ

مَا يْذُوبْ الثَّلْجْ اللِّي طَاحْ فُوقْ الْقَلْعَة حَتَّي يْشْرْبُو مْنُّو وْلَادْ الْحَجْلَة : نَذْفْلْ مَا يَبْذَ ذِ لْقْعْتْ نْـ يَخْكَرْ كْ غِرْ نَـ سْوْنْ ذِقْ-سْ نَرَّوْ نْـ تْسْكُّرْتْ

أَحِيقُونْ هُوَ صَغِيرُ الْحَجْلَةِ : نَحِقُنْ مِّ-سْ نْـ تْسْكُّرْتْ

ⵄⵃⵄⵓⵓⵙⵏ | ⵇⵃⵄⵓⵓⴰⵏ

ⵄⵃ⵰ⵓⵕ⵰ⵙ | ⵉⵃ⵰ⵓⵕⵄⵙ

ⵉⵃ⵰ⵓⵓⵄⵜ

ⵄⵓⵓⵄⵍ | ⵜⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵜ

ⵄⵅⵃ⵰ⵎ ⵊⵄ ⵉⵖⵅⵄ ⵅⵉ ⵎⵣ⵰ⵎⵛ⵰ⵜ ⵓ ⵉⵜⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓ ⵕ ⵢⵉⵓ ⵄ ⵙⵍ⵰ⵏ ⵅⵉⵜ-⵰ⵙ ⵄⵓⵓⵄⵍ | ⵜⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵜ

ⵄⵉⵉⵜ⵰ⵏ ⵊⵊⵉ-ⵙ | ⵜⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵜ

PERDRIX (alectoris barbara, oiseau)

• [ṢḤ], [MƐ] m., aḥaqul (ann. : u) | m., pl., iḥuqal ?

• [MR] m., aḥaygun

• [MR] m., aḥigun

• [XF] m., {a}ḥaygun

• [ṢR] m., {a}ḥaqul (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯasekkurṯ (ann. : te, ts) | f., pl., ṯisekrin

• [MR] f., tasekkurt (ann. : ts) | f., pl., tisekrin

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯasekkurṯ (ann. : te, ts)

• [ṢR] f., ṯasekkurṯ. v. “Perdreau”.

• [MR] f., {ṯ}asekkurṯ

حِجْلٌ :
نَحَقُّلْ | نِحُقَّلْ
نَحَيْقُّنْ
حَيْقُّنْ
نَحِقُّنْ
حَقُّلْ
ثَسْكُّرْثْ | ثِسْكُّرِنْ
تَسْكُّرْثْ | تِسْكُّرِنْ
ثَسْكُّرْثْ
ثَسْكُّرْثْ
نَسْكُّرْثْ

ⵄⵅⵄⵎ⵰ⵏ | ⵉⵅ⵰ⵎⵄⵏ

ⵄⵅⵄⵢⵅ⵰ⵏ

ⵅⵄⵢⵅ⵰ⵏ

ⵄⵅⵉⵅ⵰ⵏ

ⵅⵄⵎ⵰ⵏ

ⵅⵄⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵅ | ⵅⵉⵙ⵰ⵣⵓⵉⵏ

ⵜⵄⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵅ | ⵜⵉⵙ⵰ⵣⵓⵉⵏ

ⵅⵄⵙ⵰ⵣⵣ⵰ⵓⵅ

ⵅⵄⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵅ

ⵄⵙ⵰ⵕⵕ⵰ⵓⵉ

PÈRE

v. “Papa”.

PERSONNE adj./pr. indéf.

ḥaṭa yeğ

→ **Personne n’est venu :** [ṢḤ], [MƐ] U d-yusi ḥaṭṭa yiğ.

لَا أَحَدَ ، وَلَا وَاحِدٌ : حَثَّ يْجْ
لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ : نُـ دْـيُسِ حَثَّ يِجْ

ⵅⵄⵜⵙⵄ ⵣ⵰ⵣ

⵰ ⵃ-ⵢ⵰ⵙⵉ ⵅⵄⵜⵙⵜⵙⵄ ⵢⵉⵣ

PERSONNE (i.e., soi-même)

[MR] m., iman

→ **Celui qui étudie, il aura réussi** (litt. Il aura trouvé sa personne) **:** [MR] Win yeɣran yufi {i}man-nnes.

→ **De lui même :** [MR] S imannnes.^

→ **Ils s’en sortent bien** (litt., Ils tiennent …) **:** [MR] Cedden liman-nsen mliḥ.

→ **Les Ih Ṣaleḥ ne manquaient de rien rare était celui qui manquait de nourriture :** [ṢḤ] G Ih Ṣaleḥ ṯuɣa-ṯen quman iman-nsen qlil win u ɣr-es ḵ ṯuččiṯ.

نَفْسٌ : نِمَنْ

مَنْ يَدْرُسَ يَنجَحَ : وْنْ يْغْرَنْ يُفِ مَنْ-نْسْ

مِنْ نَفْسِهِ : سْـ نِمَنْ

إِنَّهُمْ عَلَى مَا يُرَامُ : شْدْنْ لِمَنْ-نْسْنْ مْلِحْ

كَانَتْ إِبِثْ صَالَحْ لَمْ تَفْتَقِرْ إِلَى شَيْءٍ الْمُحْتَاجُونَ قَلِيلٌ : قْـ نِهْ صَلَحْ نْغَ-نْنْ قُمَنْ نِمَنْ-نْسْنْ قْلِلْ وِنْ نْـ غْرْ-سْ كْ نْجِّتْ

ⵉⵎⴰⵍ

ⵍⵉⵍ ⵢⴰⵖⵓⴰⵍ ⵢⴰⵃⵉⵉ ⵎⴰⵍ-ⵍⵍⴰⵙ

ⵙ ⵉⵎⴰⵍ-ⵍⵍⴰⵙ

ⵛⴰⵏⵏⴰⵍ ⵏⵉⵎⴰⵍ-ⵍⵙⴰⵍ ⵎⵏⵉⵄ

ⵅ ⵉⵙ ⵙⴰⵏⴰⵄ ⵅⴰⵖⴰ-ⵅⴰⵍ ⵣⴰⵎⴰⵍ ⵉⵎⴰⵍ-ⵍⵙⴰⵍ ⵣⵏⵉⵏ ⵍⵉⵍ ⴰ ⵖⵓ-ⴰⵙ ⵇ ⵅⴰⵛⵛⵉⵅ

PERTURBÉ ÊTRE, ANXIEUX ÊTRE

[ṢḤ] ar., qelqa, hab. : ṭqelqa

→ **Je suis perturbé depuis que la rue est en travaux, il y a trop de bruit :** [ṢḤ] Aql-i ṭqelqa sug ass mi xeddmen g uḇriḏ yekṯer lḥuss.

قَلِقَ : قْلْقَ. عَادَةً ؛ خْقْلْقَ

أَنَا مُنْزَعِجٌ مُنْذُ أَنَّ الشَّارِعَ فِي تَرْمِيمٍ يَكْثُرُ الضَّجِيجُ : نَقْلْ-يْـ خْقْلْقَ سُقْ نْسْ مِـ خْدْمْنْ قْـ نْفْرِدْ يْكْثْرْ لْحُسْ

ⵣⴰⵏⵣⴰ : ⵜⵙⵣⴰⵏⵣⴰ

ⴰⵣⵏ-ⵉ ⵜⵙⴰⵏⵣⴰ ⵙⴰⵅ ⴰⵙⵙ ⵓⵉ ⵅⴰⵏⵏⵓⴰⵍ ⵅ ⴰⵄⵙⵉⵎ ⵢⴰⵣⵅⴰⵙ ⵏⵅⴰⵙⵙ

PESER

[ṢḤ] ar., uzen, hab. uzzen

→ **Pèse-le ! :** [ṢḤ] Uzen-t !

→ **Il pèse la viande :** Yuzen aḵsum.

وَزَنَ : نُزْنْ. عَادَةً ؛ نُزُّنْ

زِنْهُ : نُزْنْ-تْ

يَزِنُ اللَّحْمَ : يُزْنْ نَكْسُمْ

ⴰⵅⴰⵍ

ⴰⵅⵅⴰⵍ

ⴰⵅⴰⵍ-ⵜ

ⵢⴰⵅⴰⵍ ⴰⵇⵙⴰⵍ

PETIT

• [ṢḤ] m., aqčučaḥ | m., pl., iqčučaḥ, f. taqčučaḥt

• [ṢḤ] m., pl., iqčučḥen

• [ṢḤ] m., aqčičeḥ

• m., acṭuṭaḥ (ann. : we) | m., pl., icṭuṭaḥen (ann. : ye)

• [ṢḤ], [MR] m. amešṭuḥ | m., pl., imešṭuḥ

• [ṢḤ], [MR] m., pl., imešṭuḥen

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ameẓyan | m., pl., imeẓyanen, f., tameẓyant | f., pl., timeẓyanin

• [MR] m., pl., imeẓyanin

• [MR] m., ameẓgan | m., pl., imeẓgan, f., tameẓgant. v. “Jeune”, “Enfant”.

• [ṢḤ] m., amezḡan

• [MR] m., pl., imezganen.

• [MR] m., ameẓɣan

• m., ameẓǧan

• [MR] m., {a}meẓgi

• [ṢḤ] m., aqeččaḥ | m., pl., iqeččḥen

• m., ašeṭṭuḥ | m., pl., išeṭṭuḥen

• [MR] m., ašṭuṭaḥ | m., pl., išṭuṭaḥen

• [ṢḤ] m., ameẓẓi

→ **Nous sommes petits :** Nekni d imezgan.

→ **Mon fils est encore petit :**

• [ṢḤ] Memmi ur yuš ḏ ameẓyan.

• [ṢḤ] Memmi ur yuš ḏ aqeččaḥ.

→ **J'étais encore petit :** [ṢḤ] Nekkints ḏ ameẓẓi šwiyya.

→ **J'étais petit :**

• [ṢḤ] Ṯuɣ-ay ḏ ameẓyan.

• [ṢḤ] Uɣ-i ḏ ameẓyan.

صَغِيرٌ :

نَقْچُچَحْ | نِقْچُچَحْ ، تَقْچُچَحْتْ

نِقْچُچْحْنْ

نَقْچِچْحْ

نَشْطُطَحْ | نَشْطُطَحْنْ

نَمْشْطُحْ | نِمْشْطُحْ

نِمْشْطُحْنْ

نَمْزْيَنْ | نِمْزْيَنْنْ ، تَمْزْيَنْتْ | تِمْزْيَنِنْ

نِمْزْيَنِنْ

نَمْزْقُنْ | نِمْزْقَنْ ، تَمْزْقَنْتْ

نَمْزْقَنْ

نِمْزْقَنْنْ

نَمْزْغَنْ

نَمْزْجَنْ

مْزْقِ

نَقْشَّحْ | نِقْشْحْنْ

نَشْطُّحْ | نِشْطُّحْنْ

نَشْطُطَحْ | نِشْطُطَحْنْ

نَمْزِّ

نَحْنُ صِغَارٌ : نْكْنِ دْ نِمْزْقَنْ

لَا يَزَالَ ابْنِي صَغِيرًا :

مْمِّ نُرْ يُشْ ذْ نَمْزْيَنْ

مْمِّ نُرْ يُشْ ذْ نَقْچَّحْ

كُنْتُ صَغِيرًا : نْكِّنْخْ ذْ نَمْزِّ شْوِيَّ

كُنْتُ صَغِيرًا :

نُغَ-يْ ذْ نَمْزْيَنْ

نُغْ-يِـ ذْ نَمْزْيَنْ

ⵓⴼⵉⵏⵓⴽ | ⵔⴼⵉⵏⵓⴽ, ⵜ ⵜⵓⴼⵉⵏⵓⴽⵜ

ⵔⴼⵉⵏⴽⵏ

ⵓⴼⵉⵔⵉⵏⴽ

ⵓⵛⵉⵏⵓⴽ | ⵔⵛⵉⵏⵓⴽⵏ

ⵓⵅⵏⵛⵉⴽ | ⵔⵅⵏⵛⵉⴽ

ⵔⵅⵏⵛⵉⴽⵏ

ⵓⵅⵏⵔⵓⵍ | ⵔⵅⵏⵔⵓⵍⵏ, ⵜⵓⵅⵏⵔⵓⵍⵜ | ⵜⵔⵅⵏⵔⵓⵍⵔ

ⵔⵅⵏⵔⵓⵍⵔ

ⵓⵅⵏⵜⵓⵍ | ⵔⵅⵏⵜⵓⵍ, ⵜⵓⵅⵏⵜⵓⵍⵜ

ⵓⵅⵏⵣⵓⵍ

ⵔⵅⵏⵣⵓⵍⵏ

ⵓⵅⵏⵢⵓⵍ

ⵓⵅⵏⵥⵓⵍ

ⵅⵏⵥⵔ

ⵓⴼⵏⵉⵉⵓⴽ | ⵔⴼⵏⵉⵉⴽⵏ

ⵓⵛⵏⵉⵉⴽ | ⵔⵛⵏⵉⵉⴽⵏ

ⵓⵛⵉⵏⵓⴽ | ⵔⵛⵉⵏⵓⴽⵏ

ⵓⵅⵏⵔⵔ

ⵏⵏⵣⵏⵔ ∧ ⵔⵅⵏⵜⵓⵍ

ⵅⵏⵅⵅⵔ ⵏⵓ ⵔⵏⵛ ∨ ⵓⵅⵏⵔⵓⵍ

ⵅⵏⵅⵅⵔ ⵏⵓ ⵔⵏⵛ ∨ ⵓⴼⵏⵉⵉⵓⴽ

ⵏⵏⵣⵣⵔⵏⵜⵙ ∨ ⵓⵅⵏⵔⵔ ⵛⵍⵔⵔⵔⵓ

ⵅ⵰ⵖ-ⵓⵔ ⵜ ⵓⵅ⵰ⵣⵔⵓⵍ

⵰ⵖ-ⵉ ⵜ ⵓⵅ⵰ⵣⵔⵓⵍ

PETIT LAIT

v. “Lait”.

PETIT-FILS

[MƐ] m., mmi-s n memmi

→ **Ton petit-fils, petit enfant :** Arraw memmi-k.

حَفِيدٌ : مِمِّ-سْ نْـ مْمِّ

اِبْنُ ابْنِكَ : نَرَّوْ مْمِّ-كْ

ⵅⵅⵉ⊙ ⵍ ⵅ⵰ⵅⵅⵉ

ⵓⵙⵙⵓⵍⵍ ⵅ⵰ⵅⵅⵉ-ⵕ

PETITE-CENTAURÉE COMMUNE (lat. centaurium erythraea, fam. gentianaceæ, plante)

[XF], [MS] f., merraret leḥnaš

مَرَّارَة لَحْنَش ، نَبْتَةٌ :

مْرَّرْتْ لَحْنْشْ

ⵅ⵰ⵙⵙⵓⵙ⵰ⵜ ⵏⵓⵅⵍⵓⵄ

PETITS POIS (variété)

• [MR] f., ṯakerselṯ. v. “Pois cultivé”

• [MR] ar., ǧelbanet leḥnaš

جُلْبَانٌ ، نَوْعٌ :

ثَكْرْسْلْثْ

جْلْبَنْتْ لْحْنْشْ

ⵅⵓⵕ⵰ⵙ⊙⵰ⵏⵅ

ⵅ⵰ⵏⵙⵓⵍ⵰ⵜ ⵏ⵰ⵅⵍⵓⵄ

PÉTRIR (pâte)

• [ṢḤ] ar., ɛjen, hab. ɛǧen. v. “Piétiner”, “Pâte”, “Mouiller”.

• [MƐ] eḡḡ^{w}, hab. ṭegg^{w}

• [ŠN] aɣyez, hab. ɣigez

→ **J’ai pétri la pâte :** [MƐ] Agg^{w}eɣ aruk̲ṯi. v. “Pâte de pain”.

→ **Il a pétri :** [MƐ] Igg^{w}a.

→ **Il a pétri :** [MƐ] Iɛjen.

→ **Elles n’ont pas pétri :** U ɛjinent k̲.

عَجَنَ :

عَزْنْ. عَادَةً ؛ عَجْنْ

نْقُّوْ. عَادَةً ؛ خُّقُّوْ

نَغْيْزْ. عَادَةً ؛ غِفُّزْ

نَقُّوْعْ نَرُكْثِ

نِقُّوَ

نِعْزْنْ

لَمْ يَعْجُنَّ : نُـ عْزِنْنْتْ كْ

ⵛⵏ⵰ⵍ : ⵛⵅ⵰ⵍ

⵰ⵅⵅ" : ⵜ⊙⵰ⵅⵅ"

ⵓⵖⵔ⵰ⵣ : ⵖⵉⵅ⵰ⵣ

ⵓⵅⵅ"⵰ⵖ ⵓⵙ⵰ⵇⵅⵉ

ⵉⵅⵅ"ⵓ

ⵉⵛⵏ⵰ⵍ

⵰ ⵛⵏⵉⵍ⵰ⵍⵜ ⵇ

PEU

• [ṢḤ], [MR] šwiyya. v. “Un”.

• [ṢḤ] šwi

→ **Tous les invités goûteront un peu :** [ṢḤ] Qaɛ ljiran a ččen šwiyya šwiyya.

→ **Je suis un peu malade :** [MR] Aql-i šwiyya helkaɣ.

قَلِيلٌ :

شْوِيَّ

شْوِ

كُلُّ الضُّيُوفِ سَيَذُوقُونَ شَيْءً قَلِيلًا : قَعْ لْزِرَنْ نَـ چْنْ شْوِيَّ شْوِيَّ

إِنِّي مَرِيضٌ قَلِيلًا : نَقْلْ-يِـ شْوِيَّ هْلْكَغْ

ⵛⵍⴷⴷⴰ

ⵛⵍⴷ

ⵣⴰⵛ ⵏⵉⴷⵓⵍ ⴰ ⵛⵛⵏⵍ ⵛⵍⴷⴷⴰ ⵛⵍⴷⴷⴰ

ⴰⵣⵏ-ⴷ ⵛⵍⴷⴷⴰ ⵙⵏⵣⴰⵢ

PEUPLIER TREMBLE (lat. populus tremula, fam. salicaceæ, arbre)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., m., aṣefṣaf (ann.: u) | [ṢḤ] m., pl., iṣefṣafen, [ṢḤ], [MƐ] dim., sing. ṯaṣefṣafṯ

• [MS], [XŠ], [ĞƐ], [XL] m., {a}ṣefṣaf

حَوْرَةٌ ، شَجَرَةٌ :

نَصْبْصَبْ | يُصْبْصَبْنْ ، تَصْبْصَبْثْ

صْبْصَبْ

ⴰⵙⵚⵙⴰⵚ | ⴷⵙⵚⵙⴰⵚⵚⵏ, ⵅⴰⵙⵚⵙⴰⵚⵅ

ⵙⵚⵙⴰⵚ

PEUR AVOIR

v. “Craindre”.

PEUT-ÊTRE

[ṢḤ] balak

رُبَّمَا : بَلَكْ

ⵙⴰⵏⴰⵕ

PHLOMIS HERBE AU VENT (lat. phlomis herba-venti, fam. lamiaceæ, plante)

[MR] m., amejjuɣ yilef

أُذَيْنَةٌ عَشَبِيَّةٌ رِيحِيَّةٌ ، نَبْتَةٌ :

نَمْزُّغْ يِلْفْ

ⴰⵎⵚⵏⵉⵢ ⴽⴷⵏⵚⵚ

PIC

v. “Tête”.

PICRIDE FAUSSE VIPÉRINE (lat. picris echioides, helminthia echioides, fam. asteraceæ, plante, comestible pour l’homme et le bétail)

[XF] f., {le}ḥlafa

حلَافِة ، نَبْتَةٌ :

حْلَفَ

ⵅⵏⴰⵚⴰ

PISSENLIT, DENT-DE-LION (lat. taraxacum officinale, syn. taraxacum dens leonis, fam. asteraceæ, plante)

• [MS] f., {l}merrara

• [XF] f., talma

مَرَّارَة ، طرْخشقُونٌ أَسْنَان الْأَسَد ، نَبْتَةٌ :

تَلْمَ

مْرَّرَ

ⵜⴰⵏⵎⴰ

ⵎⵚⵚⴰⵚⴰ

PIÈCE À DORMIR (de la famille, située près de “aɣeɣabṯ wadda”, elle comprend “ṯaɛrišt”)

• [ṢḤ], m., ṯissi. v. “Lit”, “Débarras”.

• [ṢḤ] {ṯ}issi

• [ŠN], m., afiṯal

→ **Notre vielle maison est construite en pierre, elle a un toit en diss et dispose d’une partie pour dormir :** [ṢḤ] Waxxam-nna aqḏim yeḇna s iẓerwan ig-es ṯissi wu ṯazeqqa n iḏels.

→ **Autrefois il y avait** (i.e. dans la maison) **le lit traditionel et de la vaisselle en argile :** [ṢḤ] Ziḵ lḥal ḏiḡ-es ṯissi ḏiḡ-es lumaɛen n ṭalaɣt.

غُرْفَةُ النَّوْمِ الْعَائِلِيَّةِ :

ثِسِّ

ئِسِّ

نَفِثَلْ

بَيْتُنَا قَدِيمَةٌ مَبْنِيَّةٌ بِالْحَجَرِ لَهَا سَقْفٌ بِالدِّيسِ وَمَكَانٌ خَاصٌّ لِلنَّوْمِ .وَخَمْ-نَّ نَقْذِمْ يْفِّنَ سْـ يَزْرْوَنْ ئِقْ-سْ ثِسِّ وُ ثَزْقَّ نْـ ئِدْلْسْ

فِي مَا مَضَى كَانَ دَاخِلَ الْبَيْتِ سَرِيرًا تَقْلِيدِيًّا وَأَوَانِي فَخَّارِيَّةً : زِكْ لْحَلْ ذِقْ-سْ ثِسِّ ذِ-سْ لْمَعْنْ نْـ خْلَغْتْ

ⵅⴹⵙⴹ

ⴹⵙⴹ

ⴰⵃⴹⵅⴰⵎ

ⵍⴰⵅⵅⴰⵛ-ⵏⴰ ⴰⵣⵜⴹⵛ ⴼⵏⵅⵄⵍⴰ ⵙ ⴹⵅⵏⵍⴰⵏ ⴹⵅ-ⵏⵙ ⵅⴹⵙⴹ ⵍⵏ ⵅⴰⵅⵏⵣⴰ ⵏ ⴹⵜⵏⵙ

ⵅⴹⵇ ⵎⴰⴽⴰⵎ ⵜⴹⵅ-ⵏⵙ ⵅⴹⵙⴹ ⵜⴹⵅ-ⵏⵙ ⵎⵏⵛⴰⵃⵏⵏ ⵏ ⵜⵙⴰⵎⴰⵖⵜ

PIED

• [ṢḤ] m., aḍar (ann. : u)

• [MƐ] m., aḍaṛ (ann. : u) | m., pl., iḍaṛṛen

• [MR], [ṢR], [ŠN] m., {a}ḍar (ann. : u) | m., pl., iḍaṛṛen

• [MR] m., pl., iḍarn

→ **Mes pieds :** [ṢḤ], [MƐ] Iḍaṛṛen-inu.

→ **Ma grand-mère se saisit d’une racine la prenant pour un pied** (se dit d’une personne personne pensant être sur le vrai mais qui ne l’est pas) **:** [MR] prov. Jidda teṭeff aẓar ṭxili-ṯ aḍar.

قَدَمٌ :

نَضَرْ

نَضَرْ | يِضَرُّنْ

ضَرْ | يِضَرُّنْ

يِضَرْنْ

أَقْدَامِي : يِضَرْ-يِنُ

جَدَّتِي حَكْمْتْ فِي جْذْرَة حَسْبْتْهَا رْجْلْ : ڢِدَّ تْطَّبْ نَزَرْ خِخِلِ-ثْ نَضَرْ

ⴰⴹⴰⵔ

ⴰⴹⴰⵕ | ⵅⴹⴰⵕⵕⵏ

ⴹⴰⵔ | ⵅⴹⴰⵕⵕⵏ

ⵅⴹⴰⵕⵏ

ⵅⴹⴰⵕⵕⵏ-ⵅⵏⴰ

ⵉⵅⵏⵏⴰ ⵜⵏⴹⴹⵏⵃ ⴰⵣⴰⵔ ⵜⴰⵅⵅⵎⵅⵅ ⴰⴹⴰⵔ

PIERRE DU FOYER (grosses pierres du de l’âtre/foyer, elles sont changées à nnayer)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ĞƐ], [ṢR] m., ini | m., pl., inyan. v. “Jour de l’an amazigh”.

• [ŠN] m., ini | m., pl., inayen

• [ṢḤ], [XF] ar., pl., lemnaṣeb

• [MZ] m., pl., mnaṣeb

→ **Une pierre du foyer :** [MƐ] Iǧ ǧini. v. “Pierre”, “Foyer”.

بَلَدُنَا حَجَرِيٌّ يَنْبُتُ فِيهِ الْبَلُّوطَ : ثَمُرْثْ-نَّ ذِقْ-سْ غِرْ يُدْغَغْنْ ذِقْ-سْ نَذْرْ

ⴰⵣⵓⵓ | ⵉⵣⵣⵓⵓⵍⴰⵏ, ⵅⴰⵣⵓⵓⵅ | ⵅⵉⵣⵣⵓⵓⵍⴰ

ⵜⴰⵣⵓⵓⵜⵓ

ⵜⴰⵣⵓⵓⵜ

ⴰⵏⵢⴰⵢ | ⵉⵏⵢⴰⵢⵏ

ⴰⵎⵢⴰⵢ | ⵉⵎⵢⴰⵢⵏ

ⴰⵣⵓⵓ ⵜⴰⵕⵏⵣⵉⴰⵏⵜ

ⵅⴰⵕⵓⵓⵅ-ⵍⵍⴰ ⵎⵉⵅ-ⵏⵓ ⵢⵉⵓ ⵉⵏⵢⴰⵢⵏ ⵎⵉⵅ-ⵏⵓ ⴰⵎⵏⵓ

PIERRES TAS DE, PIERREUX ENDROIT

• [ṢḤ] m., agergur | m., pl., igerguren

• [MS], [XF] m., {a}gergur

• m., akerkur

كَوْمَةٌ مِنَ الْحِجَارةِ ، مَكَانٌ حَجَرِيٌّ :

نَقْرْقُرْ | يَقْرْقُرْنْ

قُرْقُرْ

نَكْرْكُرْ

ⴰⵅⵏⵓⵅⵓⵓ | ⵉⵅⵏⵓⵅⵓⵓⵏ

ⵅⵏⵓⵅⵓⵓ

ⴰⴽⵏⵓⴽⵓⵓ

PIÉTINER, FRAPPER DU PIED (pour applatir les figues, olives)

• [MS] drez, hab. derrez

• [ṢḤ] εğen. v. “Pétrir”.

→ **Elles piétinent les olives avec leurs pieds, elles la préparent** (i.e. l’huile d’olive) **à la maison :** [ṢḤ] Azemmur tuɣa-ṯen zik εağnenṭ s iḍaren-nsen xedmenṭ ḏeg uxxam.

حَجَرُ الْمَوْقِدِ :

ئِنِ | ئِنْيَنْ

ئِنِ | ئِنَيْنْ

لْمْنَصْبْ

مْنَصْبْ

حَجَرَةٌ وَاحِدَةٌ لِلْمَوْقِدِ : ئِجْ جْنِ

ⵉⵏⵉ | ⵉⵏⵢⴰⵏ

ⵉⵏⵉ | ⵉⵏⴰⵢⵏ

ⵍⵏⵕⴰⵎⵏⵓ

ⵕⴰⵎⵏⵓ

ⵉⵅ ⵅⵉⵏⵉ

PIERRE, ROCAILLE

• m., aẓru (ann. : wu) | m., pl., iẓerwan, dim., sing., ṯaẓruṯ (ann. : ṭe) | dim., pl., ṯizerwa

• [ṢḤ] dim., sing., tazruṭ

• [ṢḤ], [MR], [MS], [MZ] dim., sing., taẓrut (ann. : ṭ)

• [MR], [MS], [XF] m., adɣaɣ | top., m., pl., idɣaɣen

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS] m., aḏɣaɣ (ann. : wu) | m., pl., iḏɣaɣen

• [MR] m., aẓru tameẓyant. v. “Rocher”, “Falaise”.

→ **Notre contrée est caillouteuse, il y pousse du chêne :** [MR] Ṯamurṯ-nna ḏig-es ɣir idɣaɣen ḏig-es aḏer.

حَجَرٌ ، حَصًى :

نَزْرُ | نِزْرْوَنْ ، تَزْرُثْ | ثِزْرْوَ

تَزْرُخْ

تَزْرُثْ

نَدْغَغْ | يَدْغَغْنْ

نَذْغَغْ | يَذْغَغْنْ

نَزْرُ تَمْزْيَنْثْ

دَاسَ ، عَلَى التِّينِ الْجَافِّ أَوِ الزَّيْتُونِ :
دْرْزْ. عَادَةً ؛ دْرْزْ
عْجْنْ
يَدُسْنَ الزَّيْتُونَ بِأَقْدَامِهِنَّ يَسْتَخْرِجُونَ الزَّيْتَ فِي الْبَيْتِ : نَزْمُرْ تَغَ-تْنْ زِكْ عَجْنْنْخْ سْـ نِضَرْنْ-نْسْنْ خْدْمْنْخْ ذْقْ نُخَمْ

ⴷⴰⵙ : ⴷⴰⴰⵙ

ⵛⵅⵍ

ⴰⵙⵍⵍⴰ ⵜⴰⵢⴰ-ⵅⵍ ⵙⵉⵣ ⵛⴰⵅⵍⵜⴰ ⴰ ⵉⵎⴰⵍ-ⵍⴰⵍ ⵅⵍⴷⵍⵜⴰ ⴱⵅ ⴰⵅⵅⴰⵍ

PIEU

[MR] m., aḥadeg | m., pl., iḥidag

وَتَدٌ : نَحَدْقْ | نِحِدَقْ

ⴰⵃⴰⴷⵅ | ⵉⵃⵉⴷⴰⵅ

PIGEON

• [MS] m., itbir | m., pl., titbirt

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., laḥmam

• [ŠN], [ṢR] m., aḏbir, [ŠN] m., pl., iḏbiren | [ṢR] {ṯa}haḏbirṯ

حَمَامَةٌ :
نِثْبِرْ | تِثْبِرْتْ
لَحْمَمْ
نَذْبِرْ ، نِذْبِرْنْ | هَذْبِرْتْ

ⵉⵜⴱⵉⴰ | ⵜⵉⵜⴱⵉⴰⵜ

ⵅⴰⵃⵎⴰⵎ

ⴰⵄⴱⵉⴰ, ⵉⵄⴱⵉⴰⵏ | ⵜⴰⵄⴱⵉⴰⵅ

PIGEON-RAMIER, PALOMBE (columba palumbus, pond deux œufs par printemps, oiseau)

• [ṢḤ], [MƐ] m., azaɛḍḍuḍ. v. “Singe”.

• [MR] m., azaɛḍuḍ

• m., aẓaɛṭuṭ

• [MS] top., m., {a}ẓaɛṭuṭ

• m., {a}ẓaɛṭiṭ

• [MR] m., aẓiṭuṭ

• [XF], [MS] m., {a}ziṭuṭ

• [MR] m., {a}ẓayṭuṭ

مِفَاخِتَةٌ ، طَائِرٌ يُشْبِهُ الْحَمَامَة :
نَزَعْضُّضْ
نَزَعْضُضْ
نَزَعْطُطْ
زَعْطُطْ
زَعْطِطْ
نَزِطُطْ
زِطُطْ
زَيْطُطْ

ⴰⵜⴰⵛⵉⵉⵏ

ⴰⵜⴰⵛⵉⵏ

ⴰⵜⴰⵛⵏⵏ

ⵜⴰⵛⵏⵏ

ⵜⴰⵛⵉⵏⵏ

ⴰⵜⵉⵏⵏ

ⵜⵉⵏⵏ

ⵜⴰⵢⵏⵏ

PIGNON (partie supérieure du mur de la maison amazighe)

[ŠN] f., {ṯa}aɣeɣabṯ

→ Pignon du haut : [ŠN] f., {ṯa}aɣeɣabṯ usawen

→ Pignon du bas : [ŠN] f., {ṯa}aɣeɣabṯ wadda

جَمَلُونٌ : نَغْغَبْثْ

جَمَلُون الْعُلْوِيّ : نَغْغَبْثْ نُسَوْنْ

جَمَلُون السُّفْلِيّ : نَغْغَبْثْ وَدَّ

ⵓⵢⵖⵢⵓⵙⵅ

ⵓⵢⵖⵢⵓⵙⵅ ⵚⵙⵓⵍⵖⵏ

ⵓⵢⵖⵢⵓⵙⵅ ⵍⵓⴷⴷⵓ

PILAGE, ÉCRASEMENT, BROYAGE

[ṢḤ], [MƐ] m., uduz. v. “Piler”.

دَقٌّ ، سَحْقٌ : نُدُزْ

ⵚⴷⵚⵣ

PILER, ÉCRASER, BROYER

• [ṢḤ], [MƐ] ddez, hab. ṭeddez. v. “Pilage”.

• [MR] ar., ḥṭem, hab. ḥeṭṭam. v. “Casser”.

→ **Il a pilé :** [ṢḤ], [MƐ] Iddez.

→ **Il est pilé :** [ṢḤ], [MƐ] Iddez.

→ **Elles n’ont pas pilé l’orge :** U ddizenṭ k̲ t̲imẓin.

→ **Elle l’écrase :** [MR] A t-ḥeṭṭamṭ.

دَقَّ ، سَحَقَ :

دُزْ. عَادَةً ؛ خُدّزْ

حْطْمْ. عَادَةً ؛ حْطَّمْ

دَقَّ : يِدُّزْ

دُقَّ : يِدُّزْ

لَمْ يَدِقْنَ الشَّعِيرَ : نُـ دِزْنْخْ كْ ثِمْزِنْ

تَحْطِمْهُ : نَـ تْـحْطَّمْخْ

ⵚⵚⵚⵣ : ⵜⵙⵚⵚⵚⵣ

ⴰⴹⵚⴷ : ⴰⵚⴹⴹⵓⴷ

ⵉⵚⵚⵚⵣ

ⵉⵚⵚⵚⵣ

ⵚ ⵚⵚⵉⵣⵚⵏⵜⵙ ⵣ ⵅⵉⴷⵣⵉⵏ

ⵓ ⵜ-ⴰⵚⴹⴹⵓⴷⵜⵙ

PILIER

v. “Poutre”.

PILON

• [MƐ] m., azdud̲ (ann. : bu) | m., pl., izudad̲. v. “Maillet”, “Mortier”.

• [ṢḤ] m., azdud

• [ṢḤ] dim., sing., t̲azdudṭ

• [ṢḤ] m., amahrez

→ Pilon en bois :

• [ṢḤ] m., amahrez uqeššud̲

• [XF] f., ɣyaza (ressemble à un grand pilon, en bois avec un grand manche)

• [MS] ɣiyyaz (utilisé pour moudre l’orge, le poivre noir, la café, …, même utilisation que lmedd). v. “Moudre”.

• [MS] lmedd (même utilisation que lɣayyaz)

→ Pilon en cuivre :

[ṢḤ] m., amahrez n nneḥas

مِدَقَّةٌ :

نَزْدُذْ | يِزُدَذْ

نَزْدُدْ

نَزْدُدْخْ

نَمَهْرْزْ

مِدَقَّةٌ خَشَبِيَّةٌ :

نَمَهْرْزْ نُقْشُدْ

غْيَزَ

غِيَّزْ

لْمْدْ

مِدَقَّةٌ مِنْ نُحَاسٍ :

نَمَهْرْزْ نْـ نْحَسْ

ⵓⵅⴰⵏⵎ | ⵉⵅⵏⴰⵎ

ⵓⵅⴰⵏ

ⵅⵓⵅⴰⵏⵜⵙ

ⵓⵍⵓⴱⵓⵅ

ⵓⵍⵓⴱⵓⵅ ⵏⵣⵏⵛⵏⵎ

ⵢⵔⵓⵅⵓ

ⵢⵉⵔⵔⵓⵅ

ⵅⵍⵏⴰⴰ

ⵓⵍⵓⴱⵓⵅ ⵏ ⵅⵏⴽⵓⵙ

PIMENT

v. “Poivron”.

PIN BLANC DE PROVENCE, PIN D’ALEP, SAPIN (lat. pinus halepensis, fam. pinaceæ, arbre)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] f., ṯayḏa (ann. : ṭa). v. “Piye jeune”, “Aiguilles du pin”, “Ecorce de pin”, “Chaton du pin”, “Aubier”, “Pinède”, “Graines de pin”, “Gemme”.

• [MR], [MƐ] f., tayda

• [MR] f., {ṯ}ayḏa (ann. : uw)

• [MR] f., tayḏa

• [ṢR] m., amelẓi. v. “Pin”.

• [XF], [MƐ], [MR], [FX] ar., coll., ṣṇuber

• [XF] f., ṣṇubraya

• [MS] f., pl., ṣṇubriyet

→ Jeune pin blanc :

• [MR] f., tayda tameẓgant

• [XF] m., {a}bulgi

• [XF], [MS] f., bulgiya

• dim., sing., tabulgit

صَنَوْبَرٌ ، تَنُّوبٌ ، شُوحٌ ، شَجَرَةٌ :

تَّيْدَ

تَيْدَ

تَّيْذَ

تَيْذَ

نَمْلْزِ

صْنُبْرْ

صْنُبْرَيَ

صْنُبْرِيْتْ

صَنَوْبَرٌ صَغِيرٌ :

تَيْدَ تَمْزْقَّنْتْ

بُلْقِ

بُلْقِيَ

تَبُلْقِتْ

ⵅⴰⵉⵎⴰ

ⵜⴰⵉⵏⴰ

ⴰⵉⵎⴰ

ⵜⴰⵉⵎⴰ

ⴰⵍⵙⵅⵉⵏ

ⵙⵏⵓⵖⵓⵇ

ⵙⵏⵓⵖⵓⵅⴰ

ⵙⵏⵓⵖⵓⵉⵉⵙⵜ

ⵜⴰⵉⵏⴰ ⵜⴰⵍⵙⵅⵅⴰⵏⵜ

ⵖⵓⵅⵉ

ⵖⵓⵅⵉⵉⴰ

ⵜⴰⵖⵓⵅⵉⵜ

A. Généralité :

Le pin blanc de Provence ou pin d’Alep (pinus halepensis) pousse facilement et spontanément dans

la région du Petit Atlas y compris dans les sols rocheux, pauvre et sec. Les montagnards atlassiens le nomme : “ṯayḏa, ayḏa”, “ṣṇuber, ṣṇubraya” lorsqu’il est grand et “ṯayḏa ṭamezganṭ” ou alors : “abulgi, ṯabulgiṯ” lorsqu’il est petit. Quant à la pinède ou pineraie/pinaie (forêt de pins blancs), elle est nommée : “ṯamurṯ n ṭayḏa” ou alors : “ṯayḏaḏ, ayḏaḏ”. Cet arbre ô combien important dans la vie de l’Atlassien a, comme le cèdre “iḏgel”, laissé des traces dans la toponymie locale :

▪Lbulgi (“La localité des jeunes Pins”, chez les Ayṯ Xlifa),

▪Tizi n Tayda (“Le Col des Pins/de la Pinède”, chez les Ayṯ Mesɛud),

▪Ṣṇubriyet Wakli (“Les Pins d’Akli”, chez les Ayṯ Musa).

B. Description et Utilité :

Le pin blanc fleurit au mois d’avril/mai, ses chatons (inflorescence) sont nommés : “azemmuš n tayḏeṯ”, “azaɣammuš” ou encore : “šettayel”. Il peut attendre les vingt/trente mètres de haut et vivre jusqu’à cinq siècles.

Outre le fait qu’il participe au maintien des sols atlassiens il sert aussi d’abri à la faune locale. S’il y a un insecte emblématique lié au pin blanc c’est bien la cigale “abẓiẓ” ou : “ẓẓeṭš” qui affectionne les pinèdes pour y chanter toute la journée.

Le pin blanc est aussi un arbre fragile puisqu’il est sensible aux incendies et qu’il est sujet à la chenille processionnaire “aburebbu” qui s’attaque à ses aiguilles “člappa, člabba”, ces dernières sont utilisées pour soigner les douleurs articulaires.

Certaines parties du pin blanc sont comestibles comme l’aubier “šalluḍa” qui est la partie blanchâtre et tendre à la saveur sucrée qu’on retrouve sous l’écorce. On consomme aussi les graines de pin blanc “squqi, sququ, zququ” situés à l’intérieur de la pive (cône, fruit du pin blanc) nommée “aquqaš”, “ṯaquqšṯ n ṭayḏa” ou alors : “azambay” à maturité et “adebbux/adebbuxṯ/ṯadebbuxṯ n ṭayḏa” lorsqu’elle est encore verte, cette dernière est utilisée en tisane. La pive est aussi utilisée comme ballonnet chez les Ayṯ Musa dans le jeu traditionnel dit “ṯakurṯ”. Par ailleurs, les vielles écorces de pin blanc “ṯaḏbaɣṯ n ṭayḏa” sont utilisées comme tan et la gemme (résine de pin blanc) “ɛalk, ɛulk”, “ɛenziz” ou : “aselɣaɣ ṭayḏa” rentre dans la réalisation d’un sirop traditionnel antitussif pour soigner les affections asthmatiques ou comme vernis naturelle sur la poterie encore chaude par les potières atlassiennes à l’instar de la résine du genévrier cade (juniperus oxycedrus).

PINCE, CISEAUX (de castration)

[ṢḤ] m., azḏul (ann. : wu). v. “Castrer”.

كُلَّابٌ ، مِقَصٌّ ، خَاصٌّ لِلْإِخْصَاءِ : نَزْذُلْ

ⵓⵣⵄⵓⵍ

PINCÉE (action de pincer)

• [ṢḤ] ar., f., ṯaqerṣeṭ (ann. : tq). v. “Pincer”.

• [MƐ] ar. ?, f., ṯuxuṭṭifṯ | f., pl., ṯixuṭṭaf

قَرْصَةٌ :

ثَقْرْصْثْ

ثُخُطِّفْثْ | ثِخُطَّفْ

ⵅⴰⵣⵓⵓⵙⵜⵙ

ⵅⵛⵅⵓⵓⵉⵄⵅ | ⵅⵉⵅⵓⵓⴰⵄ

PINCE-OREILLE, PERCE OREILLE (forficula auricularia, insecte)

[ǦƐ] m., maqqes

؟ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :
مَقُّسْ

ⵇⴰⵣⵣⵓⵙ

PINCER

• [ṢḤ] qqes, hab. ṭeqqes. v. “Pincée”, “Piquer”.

• [MƐ] sxuṭṭef, hab. sxuttuf

→ **Pince-le ! :** [ṢḤ] Qqes-t ! v. “Piquer”.

قَرَسَ :
قُّسْ. عَادَةً ؛ خُقُّسْ
سْخُطُّبْ. عَادَةً ؛ سْخُتُّبْ
اِقْرِسْهُ : قُّسْ-تْ

ⵣⵣⵓⵙ : ⵜⵙⵓⵣⵣⵓⵙ

ⵙⵅⵓⵓⵓⵄ : ⵙⵅⵓⵜⵜⵓⵄ

ⵣⵣⵓⵙ-ⵜ

PINÈDE, PINERAIE, PINAIE

• [MR] f., tamurt n ṣnuber. v. “Pin blanc de Provence”.

• [MR] f., taydad

• [MR] f., taydad

• [MR] f., {t}aydad

غَابَةُ صَنَوْبَرٍ :
ثَمُرْثْ نْـ صُنُبْرْ
ثَيْدَذْ
ثَيْدَدْ
ثَيْدَذْ

ⵅⴰⵇⵓⵅ | ⵅⵇⵉⵙⵅ

ⵅⴰⵉⵅⴰⵅ

ⵅⴰⵉⵅⴰⵅ

ⴰⵉⵅⴰⵅ

PIOCHE

• [ṢḤ], [MƐ] m., ağelzim (ann. : u) | m., pl., iğelzam

• [ṢḤ] m., agelzim

• [ṢḤ], [MƐ] dim., sing., tağelzimt

• dim., sing., tagelzimt

• [ṢḤ], [MƐ] ar., gaduma

مِعْوَلٌ :
نَجْلْزِمْ | يُجْلْزَمْ
نَقْلْزِمْ
ثَجْلْزِمْثْ
ثْقْلْزِمْثْ
قَدُمَ

ⴰⵅⵓⵍⵉⵄⵇ | ⵄⵅⵓⵍⵉⴰⵇ

ⴰⵅⵓⵍⵉⵄⵇ

ⵅⴰⵅⵓⵍⵉⵄⵇⵅ | ⵜⴰⵅⵓⵍⵉⵄⵇⵅ

ⵅⴰⵅⵓⵍⵉⵄⵇⵅ

ⵜⴰⵅⵓⵍⵉⵄⵇⵅ

ⵅⴰⵃⵓⵇ

PIPE

[ṢḤ], [MƐ] m., asebsi (ann. : u) | m., pl., isebsiyen

غَلْيُونٌ : نَسْبْسِ | يِسْبْسِيْنْ

ⴰⵙⵓⵏⵙⵉⵄ | ⵄⵙⵓⵏⵙⵉⵄⵉⵍ

PIQUÉ

v. “Manette”.

PIQUEBŒUF, BUPHAGE (buphagus africanus, oiseau)

• [MR] m., aberdɣyul | m., pl., iberdɣyel

• [MS] m., {a}berdɣyul

؟ ، طَائِرٌ :

نَبْرْدْغْيُلْ | يُبْرْدْغْيُلْ

بْرْدْغْيُلْ

ⵓⴱⵉⵓⵍⵢⵔⵉⵏ | ⵉⴱⵉⵓⵍⵢⵔⵉⵏ

ⴱⵉⵓⵍⵢⵔⵉⵏ

PIQUER (avec une pointe)

[MƐ] ar., nɣez, hab. neɣɣez

نَغَزَ : نْغْزْ. عَادَةً ؛ نْغُّزْ

ⵏⵖⵉⵣ : ⵏⵉⵖⵖⵉⵣ

PIQUER (personne, animal)**, ACIDE ÊTRE**

• [ṢḤ] qqes, hab.

• [ṢḤ] qqes

• [ṢḤ] ṭeqqes. v. “Pincer”, “Acidulé”, “Aigre”.

• [ṢḤ] ar., čukk, hab. tčukku

→ **Il l’a piqué :** Iqqes-iṯ.

→ **Le serpent m’a mordu :** [ṢḤ] Azrem iqeṣṣ-i.

→ **Pique-le ! :** Čukk-iṯ ! v. “Pincer”.

→ **Ça pique** (i.e. la langue, c’est acide) **:** [ṢḤ] Yeṭeqqes.

→ **Cette orange est acide :** [ṢḤ] Činṯ-ayini teṭeqqes.

شَكَّ ، لَسَعَ ، لَدَغَ ، كَانَ شَدِيدُ الْحُمُوضَةِ :

قُّسْ. عَادَةً ؛

قُّسْ

خُقُّسْ

شُكُّ. عَادَةً ؛ تْشُكُّ

لَدَغَهُ : يُقُّسْ-يُثْ

لَدَغَتْنِي الْحَيَّةُ : نَزْرْمْ يُقْصُّ-يِـ

أُشْكُكْهُ : چُكُّ-يُثْ

إِنَّهُ شَدِيدُ الْحُمُوضَةِ : يْخُقُّسْ

هَذِهِ الْبُرْتُقَالَة حَامِضَةٌ : چِنْثْ-يَنِ تْخُقُّسْ

ⵣⵣⵉⵙ :

ⵣⵣⵉⵙ

ⵜⵙⵉⵣⵣⵉⵙ

ⵛⵉⵣⵣ : ⵜⵛⵉⵣⵣ

ⵉⵣⵣⵉⵙ-ⵉⵅ

ⵓⵅⵙⵉⵎ ⵉⵣⵉⵙⵙ-ⵉ

ⵛⵉⵣⵣ-ⵉⵅ

ⵛⵉⵅ-ⵓⵔⵉⵉ ⵜⵉⵜⵙⵉⵣⵣⵉⵙ

ⵔⵉⵜⵙⵉⵣⵣⵉⵙ

PIQUER

v. “Becqueter”.

PIS

[ŠN] {ṯa}mazagṯ, f., pl., {ṯ}himazgin. v. “Traire”, “Traite”.

خِلْفٌ ، حَلَمَةُ الضَّرْعِ :

مَزَقْثْ | هِمَزْقِنْ

ⵎⵓⵅⵓⵅⵅ | ⵙⵉⵎⵓⵅⵅⵉⵍ

PISOIR (outil traditionnel utilisé pour damer la terre lors de la construction de la maison atlassienne)

[MR] ar., m., axebbaṭ (ann. : u)

مِيطَدَةٌ : نَخْبَّطْ

ⵓⵅⵉⵙⵙⵓⵉ

PISTACHIER DE L'ATLAS (lat. pistacia atlantica, fam. anacardiaceæ, arbre)**,** ***PISTACHIER TÉRÉBINTHE, TÉRÉBINTHE*** (lat. pistacia terebinthus, fam. anacardiaceæ, arbrisseau)

[MS], [XF], [ǦƐ] ar. ?, m., beṭṭam

بُطْمُ تَرَبَنْتِينْ ، بُطْمُ أَطْلَسِيٌّ ، شُجَيْرَةٌ **:**

بْطَّمْ

ⴱⵓⵟⵟⴰⵎ

PISTACHIER LENTISQUE, ARBRE AU MASTIC (lat. pistacia lentiscus, fam. anacardiaceæ, arbuste, il est utilisé depuis toujours par les Atlassiens dans leur quotidien pour ces multiples vertus comme la purification des vêtements, des outres, de la vaisselle en terre cuite comme les jarres, les cruches, ... pour ses propriétés bactéricides, une brindille dans l'eau sert à l'aromatiser, à calmer les maux de ventre, en tisane il est bénédique pour les problèmes de digestion, en gargarisme pour les aphtes, en sirop fait maison pour la toux, c'est aussi un excellent soin pour les cheveux, par ailleurs, son bois est utilisé en tant que combustible et les cendres mélangées à l'huile d'olive sont utilisées pour en faire un savon local)

• [ṢḤ], [MƐ] m., afaḍis (ann. : u) | m., pl., ifaḍisen (ann. : yi). v. "Baies du pistachier lentique".

• [ṢḤ] m., afadis (ann. : u)

• [ṢR], [ŠN] m., {a}faḍis (ann.: u)

• [XL] m., {a}faṭis

• [ǦƐ] m., amaḏaɣ

• [ǦƐ] m., amadaɣ

• [XF], [YƐ] ar., ḏerw

• [MR] ar., derw

• [MS] ar., sing., ḏarwaya

• [XF], [MR] ar., ḏṛu (ann. : n ḏḏ)

→ **Le lentisque donne un goût à l'eau :** [ṢḤ] Afaḍis-ayini iṭikk yišt lbennet g waman.

ذَرْوٌ ، مُصْطَكَى ، شُجَيْرَةٌ **:**

نَبَضِسْ | يَبَضِسْنْ

نَبَدِسْ

بَضِسْ

بَطِسْ

نَمَذَغْ

نَمَدَغْ

ذْرْوْ

دْرْوْ

ذْرْوَيَ

ذُّرُ

يُعْطِي الْمُسْطَكَى هَذَا نُكْهَةً فِي الْمَاءِ : نَبَضِسْ-نَبِنِ يَخْكْ يِشْتْ لْبَنْتْ قْـ وَمَنْ

ⴰⵃⴰⴹⵉⵙ | ⵉⵃⴰⴹⵉⵙⵏ

ⴰⵃⴰⵏⵉⵙ

ⵃⴰⵟⵉⵙ

ⵃⴰⴹⵉⵙ

ⴰⵎⴰⵜⴰⵢ

ⴰⵎⴰⵏⴰⵢ

ⵜⵓⵍ

ⵏⵓⵍ

ⵜⵓⵍⴰⵔⴰ

ⵜⵜⵕⵓ

ⴰⵃⴰⴹⵉⵙ-ⴰⵔⵉⵏ ⵉⵜⵙⵉⵣⵣ ⵔⵉⵛⵜ ⵣⴰⵓⵓⵔ ⵅ ⵍⴰⵎⴰⵏ

PIVE (cône, fruit des conifères comme le pinus halepensis)

• [MR] m., aquqaš | m., pl., iquqšen, dim., sing. ṯaquqšṯ. v. “Pin blanc de Provence”.

• [MR], [XF] m., {a}zambay

• [MS] f., zambaya

• [ṢR] m., {a}zumbi | m., pl., izumbiyen

→ Les pives du pin :

[MR] m., pl., iquqšen n tayda

كُوزُ الشُّوحِ ، مَخْرُوطُ الصَّنَوْبَرِ :

نَقُقَشْ | نِقُقْشْنْ ، تَقُقْشْتْ

زَمْبَيْ

زَمْبَيَ

زُمْبِ | نِزُمْبِيْنْ

كُوزُ الصَّنَوْبَرِ : نِقُقْشْنْ نْـ تَيْدَ

ⵓⵣⵣⵓⵛ | ⵉⵣⵣⵛⵏ, ⵅⵓⵣⵣⵛⵅ

ⵜⵓⵎⵙⵓⵔ

ⵜⵓⵎⵙⵓⵔⵓ

ⵜⵜⵎⵙⵉ | ⵉⵜⵜⵎⵙⵉⵔⵏ

ⵉⵣⵣⵛⵏ ⵏ ⵜⵓⵔⵏⵓ

PIVE JEUNE (cône vert avant maturité, fruit des conifères comme le pinus halepensis)

• [XF] m., {a}debbux, dim., sing. [MR] dim., sing., ṯadebbuxṯ. v. “Pin blanc de Provence”.

• [MR] dim., sing., {ṯ}adebbuxṯ

• [MR] dim., sing., ṯadebbuxṯ n tayda

كُوزُ الشُّوحِ ، مَخْرُوطُ الصَّنَوْبَرِ ، أَخْضَرٌ قَبْلَ نُضْجِهِ **:**

دْبُّخَ | تَدْبُّخْتْ

نَدْبُّخْتْ

تَدْبُّخْتْ نْـ تَيْدَ

ⵏⵏⵙⵜ, ⵅⵓⵏⵏⵙⵜⵅ

ⵓⵏⵏⵙⵜ

ⵅⵓⵏⵏⵙⵅ | ⵜⵓⵔⵏⵓ

PLACE, ENDROIT, LIEU

• [MR] f., tigert | f., pl., tigrin

• [MR] f., ṯigerṯ. v. “Champ”.

• [ṢḤ], [MƐ] ar., m., amḵan (ann. : u) | m., pl., imuḵan

• [ṢḤ], [MR] ar., m., amkan (ann. : u)

→ **À sa place :** [MR] Ḏi ṯigerṯ.

→ **Les endroits du Petit Atlas :** Imuḵan n Waṭlas amṭiši.

→ **Cet endroit-ci :** [MR] G umkan-ayin.

مَكَانٌ ، مَوْقِعٌ :

تِقُرْتْ | تِقُرِنْ

تِقُرْتْ

نَمْكَنْ | نِمُكَنْ

نَمْكَنْ

فِي مَكَانِهِ : ذِ تِقُرْتْ

مَوَاضِعُ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : نِمُكَنْ نْـ وَطْلَسْ نَمْرْقَنْ

هَذَا الْمَكَان : قُـ نُمْكَنْ-نَنِنْ

ⵜⵉⵅⵓⵔⵜ

ⵅⵉⵅⵓⵔⵅ

ⵓⵍⵍⵓⵏ | ⵉⵍⵓⵍⵓⵏ

ⵓⵍⵍⵓⵏ

ⵎⵉ ⵅⵉⵅⵓⵔⵅ

ⵉⵍⵓⵍⵓⵏ | ⵍⵓⵍⵍⵓⵙ ⵓⵍⵓⵜⵅⵓⵏ

ⵅ ⵓⵍⵍⵓⵏ-ⵓⵔⵉⵏ

PLAFOND

v. “Ciel”.

PLAINDRE SE

[ṢḤ] tru, hab. : ṭru + fell- + aff. des prép.

→ **Arrête de te plaindre à moi ! :** [ṢḤ] Berka ṭru fell-i !

اِشْتَكَى مِنْ : تْرُ. عَادَةً ؛ خْرُ + فِلّْ-...

قِفْ شَكَوَاتِكَ عَلَيَّ : بْرْكَ خْرُ فِلّْ-ئِـ

ⵜⵓⵓ : ⵜⵓⵓⵓ +ⵃⵓⵏⵏ- ...

ⵙⵓⵓⵕⴰ ⵜⵓⵓⵓ ⵃⵓⵏⵏ-ⵉ

PLAINE

• [XF] m., {a}zaɣɣar

• [ṢḤ], [MR] ar., f., ṯaḷuḍaṭ

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., sing., ḷuḍa. v. "Plateau".

أَرْضٌ مُسْتَوِيَةٌ ، سَهْلٌ :

زَغَّرْ

ثَلُضَثْ

لُضَ

ⵅⴰⵢⵢⴰⵓ

ⵅⴰⵏⵓⴹⴰⵜⵙ

ⵏⵓⴹⴰ

PLANCHE (bois)

[ṢḤ] ar., lluḥ

→ **Le bois est cher :** [ṢḤ] Lluḥ yeɣlay.

لَوْحَةٌ خَشَبِيَّةٍ ، قِطْعَةٌ :

الْأَلْوَاحُ الْخَشَبِيَّةِ غَالِيَةٌ : لُّحْ يْغْلَيْ

ⵏⵏⵓⵅ

ⵏⵏⵓⵅ ⵉⵓⵢⵏⴰⵉ

PLANCHE (grosse)

[ŠN] m., aggalouz | m., pl., iggaluzen

لَوْحَةٌ كَبِيرَة : نَقَّلْزْ | نِقَّلْزْنْ

ⴰⵅⵅⴰⵏⵓⵅ | ⵉⵅⵅⴰⵏⵓⵅⵓⵍ

PLANT

[ṢḤ] f., ṯuxlifṯ. v. "Plantation".

شَتْلَةٌ :

ثُخْلِفْثْ

ⵅⵓⵅⵏⵉⵃⵅ

PLANTAIN CORNE DE CERF, PIED DE CORBEAU (lat. plantago coronopus, fam. plantaginaceæ, plante)

• [MR] ar., f., tameṣṣaṣṯ

• [XF] ar., f., maṣṣaṣa

مصَّاصَة ، لِسَانُ الْحَمَلِ الْقَرْنِيِّ ، نَبْتَةٌ :

ثَمْصَّصْثْ

مَصَّصَ

ⵜⴰⵎⵓⵙⵙⴰⵙⵅ

ⵎⴰⵙⵙⴰⵙⴰ

PLANTATION (là où on plante)

[ṢḤ] m., uxlif, dim., sing. ṯuxlifṯ | dim., pl., ṯuxlifin. v. "Plant".

→ **Le champ a été ravagé par les sauterelles :** Uxlif yečča-ṯ lejraḏ.

أَرْضُ غَرْسٍ :

نُخْلِفْ ، ثُخْلِفْثْ | ثُخْلِفِنْ

دَمَّرَتِ الْجَرَادُ الْحَقْلَ : نُخْلِفْ يْچَّـثْ لْزْرَذْ

ⵓⵅⵏⵉⵃ, ⵅⵓⵅⵏⵉⵃⵅ | ⵅⵓⵅⵏⵉⵃⵉⵍ

ⵓⵅⵏⵉⵃ ⵉⵓⵛⵛⴰ-ⵅ ⵏⵓⵏⵓⵕ

PLANTE

• [MƐ] m., amɣay (ann. : u) | m., pl., amɣayen

• [ṢḤ] ar., nwar. v. “Fleur”, “Fleurir”.

نَبْتَةٌ :

نَمْغَيْ | نَمْغَيْنْ

نْوَرْ

ⵓⵎⵖⵓⵉ | ⵓⵎⵖⵓⵉⵏ

ⵏⵍⵓⵓ

PLANTES ATLASSIENNES DIVERSES (recherche des dénominations latines en cours) **:**

→ Type d’acacia, arbuste :

[ṢḤ], [MS], [XF], [ǦƐ] m., alban (ann. : wa, m)

→ Plantes diverses :

• [XF] f., timešɣirat

• [XF] lṃurra

• *[ṢḤ], [XF], [ɣL] ar. ?, m., {a}qennar*

• *[MS] ar. ?, f., qennara*

• *ar. ?, f., taqennart*

• [XF] gussayba

• *[XF] f., tigergaz*

• *[XF] f., tigurgaz*

• *[MR] f., tiqurẓaẓ*

• [XF] f., fanṭaziya

• [XF] f., qṣibet lma

• [MS] f., gṣibet lma

• [MS] f., talɣa

• *[XF] m., naqub luwɛil*

• *[XF] m., maxlub luwɛil*

• [MR] m., saɛul

• [ǦƐ] m., azraylal

• *[YƐ], [XF] ɛaḏrawet*

• *[YƐ], [XF] ɛaḏrawa*

• [ṢḤ] nnabṭa

• *[XF] m., gessis (sorte de plante à tige dépourvue de feuilles)*

• *[XF] m., kessis*

• [MS] f., frara

• *[MR] m., ağarniz*

• *[XF] m., {a}ğarniz*

• [MS] f., kuḥḥayzet ddib (utilisée en bouquet afin de balayer l’aire de battage “annar” lors du vannage “asuzzer”)

PLANTE DU PIED

[ṢḤ] f., timešṭaṭ uḍar

أَخْمَصُ القَدَمِ : تِمْشْطَخْ نُضَرْ

ⵜⴷⵎⵛⵟⵓⵜⵉ ⵛⵟⵓⵓ

PLANTER, ENSEMENCER

[ṢḤ], [MƐ], [MR] ẓẓu, hab.

• [ṢḤ] tezzu

• [MƐ] la iṭeẓẓu. v. “Planter Action de”, “Genêt épineux”, “Disperser”.

→ **Il est entrain de le planter :** [MƐ] La iṭeẓẓu-ṯ.

→ **Plante-le ! :** [MƐ] Ẓẓu-ṯ !

→ **J’ai planté :** [ṢḤ] Ẓẓiɣ

→ **J’ai planté un olivier :** Ẓẓiɣ ṯaxššaṭ.

→ **Il a planté :** [ṢḤ] Iẓẓa.

→ **Il a planté des caroubiers dans ses vergers :** Iẓẓu ixarruben ḏeg tebḥirin-nnes.

→ **Il plantera :** [MR] A yeẓẓu.

→ **Plantons un grenadier dans le jardin :** A nneẓẓut ṯaremmʷant ḏeg urṯi !

غَرَسَ ، زَرَعَ :

زُ. عَادَةً ؛

تْزُّ

لَـ يُخْزُّ

يَزْرَعُهُ : لَـ يُخْزُّـثْ

اِغْرِسْهُ : زُّـثْ !

غَرَسْتُ : زِّغْ

غَرَسْتُ زَيْتُونَةً: زِّغْ ثَخْشَّخْ

غَرَسَ : يُزَّ

غَرَسَ أَشْجَارَ الْخَرُّوبِ فِي بَسَاتِينِهِ : يُزُّ يُخَرُّبْنْ دْڤـ تُبْحِرِنْـنْسْ

سَيَغْرِسُ : نَـ يْزُّ

لِنَغْرُسَ شَجَرَةَ الرُّمَّانِ فِي الْبُسْتَانِ : نَـ نْزُّتْ تْرْمُّوَّنْتْ دْڤـ نُرْثِ

ⵣⵣⵓ :

ⵜⵓⵣⵣⵓⵜ

ⵎⴰ ⴷⵜⵙⵓⵣⵣⵓ

ⵎⴰ ⴷⵜⵙⵓⵣⵣⵓ-ⵅ

ⵣⵣⵓ-ⵅ !

ⵣⵣⴷⵢ

ⵣⵣⴷⵢ ⵅⴰⵅⵇⵇⴰⵜⵙ

ⴷⵣⵣⴰ

ⴷⵣⵣⵓ ⴷⵅⴰⵙⵙⵓⵙⵓⵍ ⵏⵓⵅ ⵜⵓⵙⴰⵅⴷⵙⵍ-ⵍⵍⵓⵙ

ⴰ ⵖⵓⵣⵣⵓ

ⴰ ⵍⵍⵓⵣⵣⵓⵜ ⵅⴰⵙⵓⵇⵇⵔⴰⵜ ⵏⵓⵅ ⵓⵙⵅⴷ

PLANTER ACTION DE

• f., tuzzut. v. “Planter”, “Genêt épineux”, “Disperser”.

• f., ṯuzuṯ

غَرْسٌ :

تُزُّتْ

تُزُتْ

ⵜⵓⵣⵣⵓⵜ

ⵅⵓⵣⵓⵅ

PLAT (en forme de coupe)

[ŠN] {ta}hazuḍa | f., pl., {ti}hizuḍin

طَبَقٌ ، عَلَى شَكْلِ كَأْسٍ **:** هَزُضَ | هِزُضِنْ

ⵜⴰⵣⵓⴹⴰ | ⵜⴷⵣⵣⵓⴹⴷⵍ

PLAT (grand, rond, en palmier nain, pour le blé)

[ŠN] m., andu

طَبَقٌ ، كَبِيرٌ مَصْنُوعٌ مِنَ النَّخِيلِ ، خَاصٌّ بِالْقَمْحِ **:** نَنْدُ

ⴰⵏⵓ

PLAT (petit, rond, en palmier nain, pour la farine)

[ŠN] dim., sing., {ṯa}handuṯ | dim., pl., {ṯi}hinduṯin

طَبَقٌ ، صَغِيرٌ مَصْنُوعٌ مِنَ النَّخِيلِ خَاصٌّ بِالطَّحِينِ أَوِ الدَّقِيقِ **:** هَنْجَتْ | هِنْدُثِنْ

ⵜⴰⵏⵓⵅ | ⵜⴷⵏⵓⵅⴷⵍ

PLAT (sur lequel on pose le pain pour le faire cuire)

• [MR] m., amaḏun uwuɣrum. v. “Plat”.

• [MR] m., amaḏun uwaɣrum

صَحْنٌ ، طَبَقٌ مِنْ طِينٍ لِطَبْخِ الْخُبْزِ **:**

نَمَذُنْ نُوُغْرُمْ

نَمَذُنْ نُوَغْرُمْ

ⴰⵎⴰⵙⵓⵍ ⵓⵍⵓⵢⵓⵎ

ⵔⵅⵓⵎⵏ ⵚⵍⵓⵢⵙⵅ

PLAT (vaste, creusé dans une rondelle d'arbre, en général de frêne)

• ar., sing., gesɛa

• [MR] ar., ğefneṯ

• [XF], [MS], [MR] ar., f., ğefna | f., pl., {le}ğfun

• [MS] f., kayyala (plus petit que ğefna)

قَصْعَةٌ :

قُصْعَ

جْفْنْثْ

جْفْنَ | جْفُنْ

كَيَّلَ

ⵅⵙⵄⵃⵓ

ⵅⵙⵃⵏⵙⵅ

ⵅⵙⵃⵏⵓ | ⵅⵃⵙⵏ

ⵇⵓⵉⵉⵓⵍⵓ

PLAT, ÉCUELLE (grand, pour servir le couscous, généralement en bois, …)

• [ṢḤ], [ṢR] f., ṯaziwa | f., pl., ṯiziwin. v. "Ecuelle".

• [ṢḤ] f., taẓiwa

• [ŠN] f., {ta}ziwa | f., pl., {ti}hiziwin

• [MS] ar., geṣɛa

صَحْنٌ ، قَصْعَةٌ ، طَبَقٌ لِتَقْدِيمِ السُّكْسُو **:**

ثَزِوَ | ثِزِونْ

تَزِوَ

هَزِوَ | هِزِونْ

قُصْعَ

ⵅⵓⵜⵉⵍⵓ | ⵅⵉⵜⵉⵍⵉⵍ

ⵜⵓⵜⵉⵍⵓ

ⵜⵉⵜⵉⵍⵉⵍ

ⵅⵙⵄⵃⵓ

PLAT (en argile utilisé pour que le pain puisse y lever)

• [MR] f., tasemselt

• [MR] f., tisemselt

• [XF] m., samesla

• [XF] m., klayeš

→ **Nous y posons dedans le pain :** [MR] Neṭṭegg ḏi-s aɣrum.

طَبَقٌ مِنْ فَخَّارٍ ، يُوضَعُ فِيهِ الْعَجِينَةِ حَتَّى تَنْتَفِخَ **:**

تَسْمْسْلْتْ

تِسْمْسْلْتْ

سَمْسْلَ

كْلَيْشْ

نَضَعُ فِيهِ الْخُبْزَ : نْخْقُّ ذِ-سْ نَغْرُمْ

ⵜⵓⵙⵅⵙⵏⵜ

ⵜⵉⵙⵅⵙⵏⵜ

ⵙⵓⵅⵙⵏⵓ

ⵇⵏⵓⵉⵙⵄ

PLAT (divers)

• [XF], [ǦƐ] f., ğaqnina (on y mange le couscous dedans)

• [XF] f., bagya

• [XF] m., mzab

صَحْنٌ :

جَقْنِنَ

بَقْيَ

مْزَبْ

ⵅⵓⵇⵏⵉⵍⵓ

ⴱⴰⵅⵔⴰ

ⵎⵅⴰⴱ

PLAT ÊTRE (surface, …)

→ **Le chemin est plat :** [ṢḤ] Aḇriḏ yessuma.

كَانَ مُنْبَسِطًا :

طَرِيقٌ مُنْبَسِطٌ : نَفْرِذْ يْسُّمَ

ⴰⴷⵓⴹⵍ ⵔⵖⵙⵙⵖⵎⴰ

PAIN PRINTANIER (semoule mélangée à cinq plantes ou plus)

• [MS] f., ẋubzet rrbiɛ

• conf., m., aɣrum n tefsut

خُبْزُ الرَّبِيعِ ، سَمِيدٌ مُخْتَلِطٌ مَعَ خَمْسِ نَبَتَاتٍ أَوْ أَكْثَرَ :

خْبْزْتْ رْبِعْ

نَغْرُمْ نْـ تْفْسُتْ

ⵅⵖⵙⴱⵜ ⵓⵓⴱⴹⵛ

ⴰⵢⵓⵎ ⵏ ⵜⵖⵜⵙⵜ

PLATEAU (relief)

• [ṢḤ], [MS] m., agʷni | m., pl., igʷnan, dim., sing., tagʷniṭ (ann. : te) | dim., pl., tigʷnatin (ann. : te). v. “Terre”, “Plaine”.

• [MS] top., m., agni (ann. : we)

• [MZ] top., {i}gnan

• [ṢḤ] top., m., amraḥ. v. “Patio”.

• [MR] ar., m., aweṭyeṭ

هَضْبَةٌ ، مَكَانٌ مُنْبَسِطٌ :

نَفْوْنِ | نَفْوْنَنْ ، تَفْوْنِخْ | تِفْوْنَتِنْ

نَفْنِ

قْنَنْ

نَوْطْيْخْ

ⴰⵅⵏⵍ | ⵍⵅⵏⴰⴰⵍ, ⵜⴰⵅⵏⵍⵜⴱ | ⵜⵍⵅⵏⴰⵜⵍ

ⴰⵅⵍⵍ

ⵅⵍⴰⵍ

ⴰⵓⵙⵟⵔⵙⵜⴱ

PLATEAU (ustensile)

[ṢḤ] ar., ṭḇaq

طَبَقٌ : طْفَقْ

ⵟⴷⴰⵣ

PLEIN ÊTRE

v. “Puiser (de l’eau)”. “Remplir Se”.

PLEURER

• [ṢḤ] tru, hab. : ṭru. v. “Plaindre Se”.

• [ṢḤ], [MƐ] ttru, hab. : la ittru

→ **J’ai pleuré :** [ṢḤ] Truɣ.

→ **Il a pleuré :** [ṢḤ], [MƐ] Ittru.

→ **Le voilà entrain de pleurer :** [ṢḤ], [MƐ] Aqaṯ la ittru.

بَكَى :

تْرُ. عَادَةً ؛ خْرُ

تُّرُ. عَادَةً ؛ لَـ يْتُّرُ

بَكَيْتُ : تْرُغْ

بَكَى : يْتُّرُ

هَا هُوَ يَبْكِي : نَقَتْ لَـ يْتُّرُ

ⵜⵓⵙ : ⵜⴱⵓⵙ

ⵜⵜⵓⵙ : ⵅ. ⵍⵜⵜⵓⵙ

ⵜⵓⵙⵢ

ⵍⵜⵜⵓⵙ

ⴰⵣⴰⵅ ⵅ. ⵍⵜⵜⵓⵙ

PLEUVOIR

v. “Pluie”, “Coucher Se”.

→ **La pluie est en train de tomber :** [MƐ] Nneb^{w}et la tekkat.

→ **Il pleut :**

• [MR] Yuwwet lemṭer. v. “Frapper”.

• [ṢḤ] Tella newwet.

• [ṢḤ] Ṭmaqay (litt. : Il goutte).

→ **Hier il a plu beaucoup, il y avait, aussi, du brouillard :** [ṢḤ] Iḍelli tuta newwet bezzaf illa tagut. v. “Frapper”, “Tomber”.

→ **L’homme allume le feu et le Seigneur fait tomber la pluie :** [ǦƐ] Bnadem yešɛel times Ṛebi yefk-ed ageffur.

أَمْطَرَ :

إِنَّهَا تُمْطِرُ :

تْبْوْتْ لَـ تْكَّتْ

إِنَّهَا تُمْطِرُ :

تْلَّ نْوْتْ

يُوْتْ لْمْطْرْ

خْمَقَيْ

أَمْطَرَتْ كَثِيرًا الْبَارِحَةُ وَكَانَ يُوجَدُ ضَبَابًا : يَضْلِّ تُتَ نْوْتْ بْزَّفْ نِلَّ تْقْتْ

يَشْعَلُ الْإِنْسَانُ نَارًا وَيُمْطِرُ الرَّبُّ مَطَرًا : بْنَدْمْ يْشْعْلْ تِمْسْ رْبِّ يْفْكْ-دْ نَقْفُرْ

ⵍⵍⴻⵜⵜⴰⵏ ⵏⴰ ⵜⵓⵔⵔⴰⵏ

ⵖⴰⵍⵍⵓⵏ ⵏⵓⵎⵉⴰⵜ

ⵏⴰⵏⴰ ⵏⵍⵍⵓⵏ

ⵜⴰⵎⴰⵣⴰⵖ

ⵉⵉⵓⵏⵉ ⵜⴰⵏⴰ ⵏⵍⵍⵓⵏ ⴰⵓⵣⵣⴰⵔ ⵉⵏⴰ ⵏⴰⴷⴰⵏⴰⵜⵜⴰⵏ ⵏⴰ ⵜⵓⵔⵔⴰⵏ

ⴰⵏⴰⵎⵎⵉⵔ ⵖⵓⵛⵃⵓⵏ ⵏⵉⵎⵉⴰ ⵙⵓⴰⵉ ⵖⵓⵃⵔ-ⵓⵏ ⴰⵏⵓⵃⵃⵓⵜ

PLIER

[MƐ] nneḍ, hab. ṭenneḍ

→ **Plie le papier ! :** [MƐ] Nneḍ lkareṭ !

ثَنَى ، طَوَى : نُّضْ. عَادَةً ؛ خُنُّضْ

اِثْنِ الْوَرَقَةَ : نُّضْ لْكَرْطْ

ⵍⵍⵓⵏ : ⵜⴰⵏⵍⵍⵓⵏ

ⵍⵍⵓⵏ ⵏⵍⴰⴰⵜⵓⵏ

PLOMB

[ṢḤ], [MƐ] rrṣaṣ

رَصَاصٌ : رْصَصْ

ⴰⴰⴰⴰⴰ

PLUIE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., sing., nuwet. v. “Calendrier atlassien”, “Pluie fine”.

• [MR], [ǦƐ] ar., newwet

• [MƐ] ar., sing., neb^{w}et

• [MƐ], [MR] ar., sing., {le}mṭer. v. “Pleuvoir”.

• [ǦƐ] m., ageffur (ann. : u)

→ **Que le Seigneur nous comble de Ses bienfaits par la pluie :** [ǦƐ] Ad yawi Ṛebbi lxir s-ugeffur.

مَطَرٌ :

نُوْتْ

نْوْتْ

نْبْوْتْ

لْمْطْرْ

نَقْفُرْ

رَزَقَنَا اللهُ خَيْرَ هَذَا الْمَطَر : نَدْ يَوِ رْبِّ لْخِرْ سْـ نَقْفُرْ

ⵍⵓⵏⵓⵏ

ⵏⵍⵍⵓⵅ

ⵏⴱⵏⵓⵅ

ⵎⵓⵇⵉⵓ

ⴰⵅⵓⵃⵃⵏⵓ

ⴰⴷ ⵔⴰⵍⵉ ⵕⵓⴱⴱⵉ ⵎⵅⵉⵓ ⴱ-ⵓⵅⵓⵃⵃⵏⵓ

PLUIE FINE

[XF] ddeṯ. v. “Pluie”.

رَذَاذٌ ، مَطَرٌ ضَعِيفٌ **:**

دُّثْ

ⴷⴷⵓⵅ

PLUME (oiseau, …)

[MƐ], [ṢR] ar., coll., rriš v. “Plumer”.

→ **Une plume :** [MƐ] Ṯarišṭ.

رِشٌ : رِّشْ

رِيشَةٌ وَاحِدَةٌ : ثَرِّشْثْ

ⵓⵓⵉⵛ

ⵅⴰⵓⵉⵛⵜⴱ

PLUMER

• [ṢḤ] senču, hab. ssenčaw

• [MƐ] ar., rriyeš, hab. ṭriyeš

→ **Il a plume :** [ṢḤ] Isenču.

→ **Nous avons plumé deux poules :** Nesenču senṯ ṯyaẓḍin.

→ **Elles sont entrain de plumer deux poules :** Aqanṭ ssenčawenṭ snaṯ ṯyaẓḍin.

→ **Plume-la ! :** [MƐ] Rriyeš-ṭ ! v. “Plume”.

رَيَّشَ :

سْنْچُ. عَادَةً ؛ سْثْچَوْ

رِّيْشْ. عَادَةً ؛ خْرِيْشْ

رَيَّشَ : يُسْنْچُ

رَيَّشْنَا دَجَاجَتَيْنِ : نْسْنْچُ سْنَثْ ثْيَزْضِنْ

هَا هُنَّ يَنْتِبْنَ دَجَاجَتَيْنِ : نَقَنْخْ سْثْچَوْنْخْ سْنْثْ ثْيَزْضِنْ

رَيَّشْهَا : رِّيْشْ-خْ

ⵙⵏⵛⵓ : ⵙⵙⵏⵛⴰⵍ

ⵉⵙⵏⵛⵓ

ⵓⵓⵉⵔⵓⵛ : ⵜⵙⵓⵉⵔⵓⵛ

ⵏⵙⵏⵛⵓ ⵙⵏⴰⵅ ⵅⵔⴰⵣⵉⵏ

ⴰⵣⴰⵏⵜⵙ ⵙⵙⵏⵛⴰⵍⵏⵜⵙ ⵙⵏⵅ ⵅⵔⴰⵣⵉⵏ

ⵓⵓⵉⵔⵓⵛ-ⵜⵙ

POÊLON (en terre, posé sur le feu pour la cuisson du pain hors four traditionel, des crêpes épaisses …)

• [ṢḤ] m., asexxam

• [ṢḤ], [MR] m., afan (ann. : uwa) | m., pl., [ṢḤ] m., iffanan. v. “Plat”.

• [ŠN] m., {a}fan | m., pl., ifagun

→ **La femme modèle un poêlon :** Ṯamɣarṯ ṯxaddem afan n ṭalaxṯ.

→ Poêlon avec des motifs sur la surface :

• [ṢḤ] m., afan waɣrum

• [ṢḤ], [MR] afan uwaɣrum

• [ǦƐ] m., bu fraḥ

→ Poêlon sans motifs sur la surface, lisse, pour la cuisson des maarek et crêpes épaisses :

• [ṢḤ], [MR] m., afan llemɛarek. v. “Maarek”.

• [ṢḤ] Afan ixeddem d aḇayrir.

• [ṢḤ] Illa afan xaṣ uḫayrir.

→ **Un poêlon est utilisé pour les maarek et un autre pour les crêpes épaisses :** [ṢḤ] Afan wiḏ isennen lemɛarek nna aḫayrir.

→ **Il y a le poêlon pour le pain et un autre le maach :** [ṢḤ] Illa afan uwayrum illa afan llemɛec.

صَحْنٌ ، طَبَقٌ مِنْ طِينٍ لِطَبْخِ الْخُبْزِ خَارِج الْفُرنِ التَّقْلِيدِيِّ **:**

نَسْخَّمْ

نَبَنْ | نِبَّنَنْ

فِنْ | نِفَقْ

تَصْنَعُ الْمَرْأَةُ طَبَقٌ مِنْ طِينٍ : ثَمْغَرْثْ ثْخَدُّمْ نَبَنْ ـَ خَلَخْثْ

صَحْنٌ خَاصٌّ لِلطَّبْخِ الْخُبْزِ :

نَبَنْ وَغْرُمْ

نَبَنْ نُوَغْرُمْ

بُـ فْرَحْ

صَحْنٌ خَاصٌّ بِالْمَعَارْكْ ولْبَطِيرَاتِ :

نَبَنْ لْمَعَرْكْ

نَبَنْ نِخْدْدْمْ دْ نَفَغْرِرْ

نِلَّ نَبَنْ خَصُ نُفَغْرِرْ

صَحْنٌ يُسْتَعْمَلُ لِلْمَعَارْكْ وَآخَرٌ لِلْبَطِيرَاتِ : نَبَنْ وِدْ نِسْنْنْ لْمَعَرْكْ نَّـ نَفَغْرِرْ

يُوجَدُ أَفَانْ الْخَاصُّ بِالطَّبْخِ الْخُبْزِ وَأَفَانْ الْخَاصُّ بِالطَّبْخِ عَجِينَةٍ مَا : نِلَّ نَبَنْ نُوَغْرُمْ نِلَّ نَبَنْ لْمَعْشْ

ⵓⵙⴰⵅⵅⴰⵎ

ⵓⵃⴰⵏ | ⴷⵃⵃⴰⵏⴰⵏ

ⵃⴰⵏ | ⴷⵃⴰⵅⵙⵏ

ⵅⴰⵎⵢⴰⵕⵅ ⵅⵅⴰⵍⵍⵙⵎ ⵓⵃⴰⵏ ⵏ ⵜⵙⴰⵣⴰⵅⵅ

ⵓⵃⴰⵏ ⵍⴰⵢⵕⵙⵎ

ⵓⵃⴰⵏ ⵙⵍⴰⵢⵕⵙⵎ

ⵙⵙ ⵃⵕⴰⵄ

ⵓⵃⴰⵏ ⵏⵏⵙⵎⵛⴰⵕⵙⵣ

ⵓⵃⴰⵏ ⴷⵅⵙⵍⵍⵙⵍ ⵍ ⵓⵍⴰⵢⵕⴷⵅ

ⴷⵅⵏⴰ ⵓⵃⴰⵏ ⵅⵅⴰ ⵓⵍⴰⵢⵕⴷⵅ

ⴷⵅⵏⴰ ⵓⵃⴰⵏ ⵙⵍⴰⵢⵕⵙⵎ ⴷⵅⵏⴰ ⵓⵃⴰⵏ ⵏⵏⵙⵎⵛⴰⵕⵙⵣ

POIGNÉE

[ṢḤ], [MƐ] m., uraw

حَفْنَةٌ :

نُرَوْ

ⵙⵕⴰⵍ

POIL

v. “Cheveu”.

POIRE

v. “Poirier”.

POIRIER COMMUN (lat. pyrus communis, fam. rosaceæ, arbre)**,** ***POIRE*** (fruit du pyrus communis)

• [XF], [ĞƐ] f., tifires (ann. : tf)

• [ṢḤ] ar., coll., lenjas (ann. : ll)

إِجَّاصٌ ، شَجَرَةٌ وَثَمَرَةٌ **:**

تِفِرْسْ

لْنْزَسْ

ⵜⴷⵃⴷⵕⵙⵙ

ⵏⵏⵙⵍⴰⵙ

POIRREAU D’ÉTÉ, POIREAU PERPÉTUEL (lat. allium ampeloprasum, fam. liliaceæ, plante)

• [XF] coll., bṣal ḏḏib

• [MS] f., baṣlet ḏḏib

بصَل الذِّيب ، ثُومٌ كرَاثِيٌّ ، نْبْتَةٌ :

بْصَلْ ذِّبْ

بَصْلْتْ ذِّبْ

ⵙⵎⴰⵏ ⵜⵜⴹⵙ

ⵙⴰⵎⵏⴰⵜ ⵜⵜⴹⵙ

POIS CHICHE (lat. cicer arietinum, fam. fabaceæ, plante)

• [MR] ar., coll., {l}ḥimez

• [MR] ar., coll., {l}ḥimes

• [ṢḤ] ar., coll., {l}ḥummus

حِمَّصٌ ، نَبْتَةٌ :

حِمْزْ

حِمْسْ

حُمُّسْ

ⵅⴹⵔⴰⵣ

ⵅⴹⵔⴰⵙ

ⵅⴰⵔⵔⴰⵙ

POIS CULTIVÉ (lat. pisum sativum, fam. fabaceæ, plante)

• [ṢḤ] ar., coll., ṯajelbanṭ (ann. : tj). v. “Pain”, “Petit Pois”.

• [ṢḤ] ar., coll., ṯajelḇanṭ

• [MR] ar., coll., {ṯ}ajelbanṭ

• [ṢḤ] ar., coll., {ṯa}jelḇanṭ

• [ŠN] ar., coll., {ṯ}hinifeṯ | f., pl., {ṯ}hinifin

• [ṢḤ] lat., coll., bizi

جُلْبَانٌ ، نَبْتَةٌ :

ثَزْلْبَنْخْ

ثَزْلْفِنْخْ

نَزْلْبَنْخْ

زْلْفِنْخْ

هِنِفْثْ | هِنِفِنْ

بِزِ

ⵅⴰⵏⴰⵎⴰⵜⵙ

ⵅⴰⵏⴰⵄⴰⵜⵙ

ⴰⵏⴰⵎⴰⵜⵙ

ⵏⴰⵄⴰⵜⵙ

ⵙⵏⵏⵅⵅ | ⵙⵏⵏⵅⵅ

ⵙⵣⵣⵣ

POISSON

• [ṢḤ], [MƐ] ar., coll., lḥut

• [ṢR] m., islem | m., pl., iselmen

حُوتٌ :

لْحُتْ

ئِسْلْمْ | ئِسْلْمْنْ

ⵍⵅⴰⵜ

ⵉⵙⵍⵎⵔ | ⵉⵙⴰⵍⵎⵔⴰⵏ

POITRINE

• [MƐ] m., iḏmar

• [ṢḤ], [ṢR] m.,/pl., iḏmaren

• [ŠN] m., aḏmar | m., pl., iḏmaren

صَدْرٌ :

ئِذْمَرْ

ئِذْمَرْنْ

ئَذْمَرْ | ئِذْمَرْنْ

ⵉⵜⵔⴰⵙ

ⵉⵜⵔⴰⵙⴰⵏ

ⴰⵜⵔⴰⵙ | ⵉⵜⵔⴰⵙⴰⵏ

POIVRE NOIR, POIVRIER NOIR (lat. piper nigrum, fam. piperaceæ, plante)

[ṢḤ] m., {a}felfel aḇerḵan

فِلْفِلٌ أَسْوَدٌ ، نَبْتَةٌ :

فِلْفِلْ نَفِرْكَنْ

ⵂ⵰ⵏⵂ⵰ⵏ ⵓⵃ⵰ⵓⵅⵓⵍ

POIVRON, PIMENT (lat. capsicum annuum, fam. solanaceæ, plante)

• [ṢḤ], [MƐ] ar., m., ifelfel

• [MƐ] m., ifelfel azuggʷayɣ

فِلْفِلٌ ، فِلَيْفِلَةٌ : نَبْتَة

يِفِلْفِلْ

يِفِلْفِلْ نَزُقُّوَغْ

ⵉⵂ⵰ⵏⵂ⵰ⵏ

ⵉⵂ⵰ⵏⵂ⵰ⵏ ⵓⵕ⵰ⵜⵜ"ⵓⵢ

POLLEN (récolté surtout au printemps, les abeilles le transforment en pelotes, il entre dans la composition du pain d'abeille, de la gelée royale et du miel, comestible pour l'homme)

• [MS] ar., ṭarḥ. v. "Abeille noire".

• [MS] ar., ṭalḥ

حُبُوبُ لِقَاح النَّحْلِ :

طَرْحْ

طَلْحِ

ⵊⵓⵓⵅ

ⵊⵓⵏⵅ

POMME

v. "Pommier".

POMME D'ADAM

[ŠN] {ṯ}haḥalqumṭ

جَوْزَةُ الْعُنُقِ : هَحَلْقُمْخْ

ⵍⵓⵅⵓⵏⵣ⵰ⵇⵜⵙ

POMME DE TERRE

v. "Patate".

POMMEAU DE BÂT (partie rembourrée et surélevée à l'extrémité du bât, évite à l'"ašwari" de se déplacer vers l'avant)

[MS] f., kaɛɛakɛa. v. "Bât".

: -

كَعَّكْعَ

ⵇⵓⵄⵄⵓⵇⵄⵓ

POMMEAU DE SELLE

• [ṢḤ] m., agerbus. v. "Bât".

• [MS] m., {a}gerbus

مَقْبَضُ السَّرْجِ :

نَقْرْبُسْ

قْرْبُسْ

ⵓⵅ⵰ⵓⵙ⵰ⵙ

ⵅ⵰ⵓⵙ⵰ⵙ

POMMIER COMMUN, POMMIER DOMESTIQUE (lat. malus domestica, fam. rosaceæ, arbre)**,** ***POMME*** (fruit du malus domestica)

[ṢḤ] ar., f., ṭeffaḥ

تُفَّاحٌ ، شَجَرَةٌ وَثَمْرَةٌ **:**

خْفَّحْ

تُفَّاحَةٌ :

تْفَّحَ

→ Une pomme :

[XL] ar., f., teffaḥa

ⵜⵙ⵰ⵃⵃⵓⵅ

ⵜ⵰ⵃⵃⵓⵅⵓ

PONCHO (vêtement féminin)

• [MR] f., taberrust

• [MR] f., {t}haberrust

→ **Les femmes du Petit Atlas fabriquaient des ponchos :** Tisednan n Waṭlas ameẓgan teggen taberrust.

شِبْهُ مِعْطَفٍ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالنِّسَاءِ **:**

تَبْرُّسْتْ

هَبْرُّسْتْ

كَانَتِ النِّسَاءُ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ تَصْنَعْنَ أَلْبِسَةٌ شَتْوِيَّةٍ : تِسْدْنَنْ نْـ وَطْلَسْ تَمْزْقَّنْ تْقَّنْ تَبْرُّسْتْ

ⵅⴰⵙⵙⵓⵓⵙⵙⵜ

ⵄⴰⵙⵙⵓⵓⵙⵙⵜ

ⵅⴹⵙⵙⵏⴰⵍ | ⵍⴰⴹⵎⴰⵙ ⴰⵎⵙⵣⵅⴰⵍ ⵜⵙⵅⵅⵙⵍ ⵅⴰⵙⵙⵓⵓⵙⵙⵜ

PONCHO (pour l'hiver, se porte sur le dos, c'est plus ou moins la moitié d'un "aḥayek", habit propre à la femme)

• [MR] f., tataxlit

• [ṢḤ] f., ṭaxlilṭ

• [ṢḤ] f., taxlilṭ

• [ṢḤ] f., ṭaxlit

• [ṢḤ] f., taxlilt

شِبْهُ مِعْطَفٍ ، لِبَاسٌ شَتْوِيٌّ خَاصٌّ بِالنِّسَاءِ **:**

تَتَخْلِتْ

تَخْلِلْخْ

تَخْلِلْخْ

خَخْلِتْ

تَخْلِلْتْ

ⵅⴰⵜⴰⵅⵏⵜ

ⵜⵙⴰⵅⵏⴹⵏⵜⵙ

ⵅⴰⵅⵏⴹⵏⵜⵙ

ⵜⵙⴰⵅⵏⴹⵅ

ⵅⴰⵅⵏⴹⵏⴰⵅ

PONDRE

[SR] ar., εḍem. v. "Accoucher".

PORC

v. "Sanglier".

PORC-ÉPIC DU NORD DE L'AFRIQUE (hystrix cristata, mammifère)

• [ṢḤ] m., aruy | m., pl., iruyen. v. "Hérisson". v. "Pique", "Hérisson".

• [MR] m., arwi

• [MR] m., arud

• [ŠN], [ṢR] m., aruy | m., pl., aruyen

• [ṢḤ], [MƐ] ar., sing., ḍerban

أَبُو شُوك ، شَيْهَمٌ :

نَرُيْ | نِرُيْنْ

نَرْوِ

نَرُذْ

نَرُيْ | نَرُيْنْ

ضَرْبَنْ

ⴰⵙⵙⴷ | ⴹⵙⵙⴷⵍ

ⴰⵙⵍⴹ

ⴰⵙⵙⵎ

ⴰⵙⵙⴷ | ⴰⵙⵙⴷⵍ

ⴹⵙⵙⴰⵍ

PORT (action de porter)

[ṢḤ] f., tubbʷiya. v. "Porter".

حَمْلٌ : تُبُّوِيَ

ⵅⵙⵙⵙⴹⴰ

PORTE

• [ṢḤ] lat. ?, f., ṯaḇḇurṯ

• [ṢḤ], [MR], [XF] f., ṯabburṯ (ann. : ṯe) | f., pl., ṯibbura

• [ṢR], [ŠN] f., ṯawwurṯ (ann. : ṭe) | f., pl., ṯiwwura

• [ŠN] f., {ṯa}hawwurṯ | f., pl., f., {ṯi}hiwwura

• [ṢḤ] f., {ṯ}abburṯ

بَابٌ :

ثَبُّرْثْ

ثَبُّرْثْ | ثِبُّرَ

ثَوُّرْثْ | ثِوُّرَ

ثَوُّرْثْ | هِوُّرَ

ثَبُّرْثْ

ⵅⴰⵄⵄⴻⵓⵅ

ⵅⴰⴱⴱⴻⵓⵅ | ⵅⴹⴱⴱⴻⵓⴰ

ⵅⴰⴱⴱⴻⵓⵅ | ⵅⴹⵍⵍⴻⵓⴰ

ⵠⴰⵍⵍⴻⵓⵅ |ⵠⴹⵍⵍⴻⵓⴰ

ⴰⴱⴱⴻⵓⵅ

PORTEFEUILLE

[XF] m., {a}tezdam

حَافِظَةُ نُقُودٍ :

تْزْدَمْ

ⵜⴻⵣⴷⴰⵎ

PORTER

[ṢḤ], [MƐ] ar., rfeḏ, hab. reffeḏ

→ **Porte l'enfant ! :** [MƐ] Rfeḏ abučči !

حَمَلَ : رْفِذْ. عَادَةً ؛ رْفُذْ

اِحْمِلِي الطِّفْلَ : رْفِذْ ثَبُچِّ

ⵓⵃⴻⵔ

ⵓⵃⴻⵔ

ⵓⵃⴻⵔ ⴰⴱⴻⴳⴳⴹ

PORTER (un enfant, … sur son dos)

• [ṢḤ] bbʷa, hab. ṭabbʷi. v. "Port".

• [MƐ] bba, hab. ṭabba

→ **J'ai porté :**

• [ṢḤ] Ubbʷiɣ.

• [MƐ] Bbiɣ.

→ **Il a porté :**

• [ṢḤ] Ibbʷa.

• [MƐ] Ibba.

→ **Il m'a porté :** [MƐ] Ibbʷi-yi.

→ **Elle l'a porté :** [ṢḤ] Ṯubbʷa-ṯ.

→ **Porte-le sur ton dos !** f. **:** [MƐ] Abba-ṯ f imerẓi-nnem !

→ **Il porte sur le dos :** [ṢḤ] Yubba.

→ **Elle les porte sur le dos :** [ṢḤ] Ṯabba-nṭ.

حَمَلَ ، طِفْلًا ، … عَلَى ظَهْرِهِ **:**

بُّوَ. عَادَةً ؛ خَبُّوِ

بَّ. عَادَةً ؛ خَبَّ

حَمَلْتُ : بُّبُوغْ

حَمَلْتُ : بِّغْ

حَمَلَ : بُّبُوَ

حَمَلَ : بِبَّ

حَمَلَنِي : بُّبُوِ-يِ

حَمَلَتْهُ : بُّبُوَ-ثْ

اِحْمِلِيهِ عَلَى ظَهْرِكِ : بَبَّ-ثْ فِـ بِمْرْزِ-نْمْ

يَحْمِلُ عَلَى ظَهْرِهِ : يُبَّ

تَحْمِلَهُمْ عَلَى ظَهْرِهَا : ثَبَّ-نْخْ

ⴱⴱ"ⴰ : ⵜⵉⴰⴱⴱ"ⴹ

ⴱⴱⴰ : ⵜⵉⴰⴱⴱⴰ

ⵙⵙⵜⵍⵉⵢ

ⵙⵙⵉⵢ

ⵉⵙⵙⵜ

ⵉⵙⵙ

ⵉⵙⵙⵜⵉ-ⵗⵉ

ⵅⵙⵙⵜ-ⵅ

ⵙⵙ-ⵅ ⵃ ⵉⵍⵙⵓⵉⵉ-ⵏⵙⵍ

ⵗⵙⵙ

ⵅⵙⵙ-ⵏⵜⵙ

POSE (action de poser)

[ṢḤ] m., asersi (ann. : u). v. “Poser”, “Posé Être”.

وَضْعٌ ، حَطٌّ : نَسْرْسِ

ⵙⵙⵓⵉ

POSER

[ṢḤ], [MƐ], [MR] sers, hab.

• [ṢḤ] srus. v. “Pose”.

• [MƐ] srusa

→ **Pose-le ici ! :** [ṢḤ] Sers-iṯ ḏayi !

→ **Il pose le bébé sur le lit :** Issers abučči f tusuṯ.

→ **Il n’a pas posé les sacs :** [ṢḤ] Ur issers ḳ ṯiškarin. v. “Pose”.

→ **Ils vont les poser là-bas :** [MR] A srusan ḏinnit.

وَضَعَ ، اِحْتَطَّ : سْرْسْ. عَادَةً ؛

سْرُسْ

سْرُسَ

ضَعْهُ هُنَا : سْرْسْ-ئِثْ ذَيِ

يَضَعُ الطِّفْلَ عَلَى السَّرِيرِ : ئِسّْرْسْ نَبُجِّ فْـ تْسُتْ

لَمْ يَضَعْ الأَكْيَاسْ : نُرْ ئِسّْرْسْ كْ تِشْكَرِنْ

سَيَضَعُونَهُمْ هُنَاكَ : نَـ سْرُسَنْ ذِنِّتْ

ⵙⵓⵙ :

ⵙⵙⵙ

ⵙⵙⵙⵓ

ⵙⵓⵙ-ⵉⵅ ⵜⵓⵗⵉ

ⵉⵙⵙⵓⵙ ⵓⵙⵙ ⵃ ⵅⵙⵙⵅ

ⵙⵙ ⵉⵙⵙⵓⵙ ⵣ ⵅⵉⵙⵣⵓⵙⵉ

ⵓ ⵙⵙⵙⵓⵏ ⵜⵉⵏⵉⵜ

POSER SE, POSÉ ÊTRE

[ṢḤ], [MƐ], [MR] ers, hab. trus

→ **Je me suis posé ici :** [ṢḤ] Rsiɣ ḏa.

→ **Les oiseaux se sont posés au milieu de la maison :** Iyamunen rsen g ṯlemmast uwuxxam.

→ **Il s’est posé :**

• [ṢḤ] Yirsa.

• Yersa. v. “Pose”.

حَطَّ ، كَانَ مَحْطُوطًا : نْرْسْ. عَادَةً : تْرُسْ

حَطَطْتُ هُنَا : رْسِغْ ذَ

حُطَّتِ الْعَصَافِيرُ فِي وَسَطِ الْمَنْزِلِ : ئِيَمُنْنْ رْسْنْ ڢْـ تْلَّمَسْتْ نُوُخَّمْ

حُطَّ :

يِرْسَ

يْرْسَ

ⵙⵙⵓ : ⵜⵙⵙⵓ

ⵙⵓⵉⵍ ⵜⵙ

ⵉⵗⵙⵍⵙⵏ ⵙⵓⵙⵏ ⵅ ⵅⵎⵙⵍⵍⵙⵓⵜ ⵙⵜⵙⵅⵅⵙⵍ

ⵗⵙⵙⵓ

ⵗⵙⵙⵓ

POSSÉDER

→ **Ce que chaque personne possède :** [ṢḤ] Kull yiǧ maṭa ɣre-s.

كُلُّ مَا يَمْلِكُ الشَّخْصُ : كُلُّ 487ِجْم َخَ غْرْ-سْ

ⵅⵓⵍⵍ ⵉⵄⵅ ⵊⵓⵜⵙⵓ ⵢⵙⵓ-ⵙ

POT (en argile)

v. “Vase”.

POTAGER

v. “Jardin”.

POTEAU

[ṢḤ], [MR] m., aɛmud | m., pl., iɛemdan

عَمُودٌ : نَعْمُدْ | يَعْمْدَنْ

ⵓⵄⵎⵓⵍ | ⵄⵄⵓⵎⵍⵓⵍ

POTERIE

• [MR] ar., m., afexxar

• [MƐ] ar., coll., lfexxar

فَخَّارٌ :

نَفْخَّرْ

لْفْخَّرْ

ⵓⵃⵓⵅⵅⵓⵙ

ⵍⵃⵓⵅⵅⵓⵙ

POTIRON ROUGE (lat. cucurbita maxima, fam. cucurbitaceæ, plante)

• [ṢḤ] f., taxsayt {t}azuggʷaɣ. v. “Courge”, “Courgette”, “Potiron”, “Courge éponge”.

• [ṢḤ] f., taxsayt tazuggʷaɣt

قَرْعٌ أَحْمَرٌ ، يَقْطِينٌ أَحْمَرٌ ، نَبْتَةٌ :

تَخْسَيْتْ نَزُقُّوَغْ

تَخْسَيْتْ تَزُقُّوَغْتْ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵅ ⵓⵅⵙⵅⵅⵓⵢ

ⵅⵓⵅⵙⵓⵅ ⵅⵓⵅⵙⵅⵅⵓⵢⵅ

POU

• f., [ṢḤ] f., tiččet

• f., tiššeṭ | f., pl., tiššin

• f., tilcet

قَمْلَةٌ :

تِچْتْ

تِشْخْ | تِشِّنْ

تِلْشْتْ

ⵅⵄⵉⵉⵙⵅ

ⵅⵄⵉⵉⵙⵜⵙ | ⵅⵄⵉⵉⵙⵄⵍ

ⵅⵄⵍⵉⵙⵅ

POUCE

• [ŠN] m., ikemz | m., pl., ikemzawen

• [MƐ] m., akemz

• [ṢR] m., ikemz

• [MR] m., adebbuz

• [MR] m., bu debbuz

• [MR] m., aḍaḍ azewwar

إِبْهَامٌ :

يَكْمْزْ | يَكْمْزَوْنْ

نَكْمْزْ

يَكْمْزْ

بُ دْبُّزْ

نَدْبُّزْ

نَضَضْ نَزْوَّرْ

ⵉⵎ:ⵅⵣ | ⵉⵎ:ⵅⵣⴰⵍ:ⵏ

ⴰⵎ:ⵅⵣ

ⵉⵎ:ⵅⵣ

ⴰⵏ:ⵙⵙ:ⵣ

ⵙ: ⵏ:ⵙⵙ:ⵣ

ⴰⵄⴰⵄ ⴰⵣ:ⵍⵍⴰⵓ

POULAILLER

[ŠN] {ta}kušt iyaziḍen

خُمٌّ : كُشْتْ يَيَزِدْنْ

ⵅ:ⵛⵜ ⵉⵢⴰⵣⵉⵄ:ⵏ

POULAIN

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., m., amahrun | m., pl., imahran, f., ṯamahrunṭ

• [ṢḤ] f., {t}amharunṭ

• [MR] f., {t}amharunt

• [MR] m., ajni | m., ijnayen, f., tajniṯ

• [ṢḤ] m., ačičeḥ

• [MƐ] m., afeniš | m., pl., ifennišen

• [MƐ] m., attebaɛ

• [MR] m., ajedɛun | m., pl., ijedɛunen

• [ṢR] f., ṯibʷiḏi | f., pl., ṯibʷiḏawin

مُهْرٌ :

نَمَهْرُنْ | نِمَهْرَنْ ، نَمْهْرُنْخْ

نَمْهْرُنْخْ

نَمَهْرُنْتْ

نَزْنِ | تَزْنِتْ

نَچِچْحْ

نَبْنِشْ | يِبْنِّشْنْ

نَتْبَعْ

نَزْدْعُنْ | يَزْدْعُنْنْ

ثِبْوِذِ | ثِبْوِذَوِنْ

ⴰⵎⴰⵕⵓ:ⵏ | ⵉⵎⴰⵕⵓ:ⵏ, ⵅⴰⵎⴰⵕⵓ:ⵏⵜⵙ

ⴰⵎⴰⵕⵓ:ⵏⵜⵙ

ⴰⵎⵕⴰⵓ:ⵏⵜ

ⴰⵏⵉⵄ | ⵜⴰⵏⵉⵄⵅ

ⴰⵛⵉⵛ:ⵉ

ⴰⵃ:ⵏⵉⵛ | ⵉⵃ:ⵏⵏⵉⵛ:ⵏ

ⴰⵜⵜ:ⵙⴰⵃ

ⴰⵏ:ⵍⵃ:ⵏ | ⵉⵏ:ⵍⵃ:ⵏ:ⵏ

ⵅⵉⵙⵎⵉⵔⵉ | ⵅⵉⵙⵎⴰⵍⵓⵍⵉⵏ

POULE

• [ṢḤ] f., ṯayaẓeṭ | f., pl., ṯiyaẓḍin. v. “Coq”, “Poulet”, “Coq sauvage”.

• [ṢḤ] f., ṯiyaẓeṭ | f., pl., ṯiyaẓḍin

• [ṢR] ṯiyaẓeṭ

• [ŠN] {ṯ}hiyaziṭ | {ṯ}hiyaziḍin

دَجَاجَةٌ :

ثَيَزْطْ | ثِيَزْضِنْ

ثِيَزْطْ | ثِيَزْضِنْ

ثِيَزْطْ

ⵅⴰⵢⴰⵣ:ⵜ | ⵅⵉⵢⴰⵣⵉⵏ

ⵅⵉⵢⴰⵣ:ⵜ | ⵅⵉⵢⴰⵣⵉⵏ

ⵅⵉⵢⴰⵣ:ⵜ

ⵙⵉⵢⴰⵣⵉⵜⵙ | ⵙⵉⵢⴰⵣⵉⵏⵉⵏ

POULET

• [ṢḤ] m., ayaẓiḍ | m., pl., iyiẓiḍen. v. “Coq”, “Poule”, “Coq sauvage”.

• [ṢḤ] m., ayaẓiḍ | m., pl., iyaẓiḍen

→ **Ils ont des poulets :** [ṢḤ] Ɣersen iyaẓiḍen.

فِرُّوجٌ ، صَغِيرُ الدَّجَاجَةِ **:**

نَيَزِضْ | يُيِزِضْنْ

نَيَزِضْ | يُيَزِضْنْ

يَمْلِكُونَ الدَّجَاجَ : غْرْ-سْنْ يُيَزِضْنْ

ⵄⵉⵄⵣⴹ | ⵣⵉⵣⵣⴹⵏ

ⵄⵉⵄⵣⴹ | ⵣⵉⵄⵣⴹⵏ

ⵢⵏⵓ-ⵙⵏ ⵣⵉⵄⵣⴹⵏ

POULICHE

v. “Poulain”.

POULIN

v. f. “Poulain”.

POUMON

• [ṢḤ] f., tureṭ

• [MƐ] f., ṯureṭ

• [ṢR] f., ṯakefḵafṯ

رِئَةٌ :

تُرْخْ

تُرْخْ

تَكْفْكَفْتْ

ⵜⵏⵓⵜⵙ

ⵅⵏⵓⵜⵙ

ⵅⵄⵅⵏⵄⵅⵅ

POUR

v. “Afin”.

POUR

v. “À”.

POUR

baš

→ **Afin qu’il vive :** [ṢḤ] Baš a idder.

→ **Nous labourrions la terre pour vivre** (litt. : … pour manger) **:** Nkerrez aḵal baš a ččen.

→ **Après avoir consommé celle-ci on consomme l’autre :** [ṢḤ] Ɣir a nečča ṯadin baš a nebḏa ṯayeḍ.

لِ + فِعْلٌ : بَشْ

كُنَّا نَحْرُثُ الْأَرْضَ لِنَعِيشَ : نْكْرُّزْ نَكَلْ بَشْ نَـ چُّنْ

لِكَيْ يَعِيشَ : بَشْ نَـ يِذُّرْ

بَعْدَ أَكْلِ هَذِهِ نَأْكُلُ الْأُخْرَى : غِرْ نَـ نْچَّ ثَدِنْ بَشْ نَـ نْبْذَ ثَيْضْ

ⵍⴷⵏⵓⵓⵏⴾ ⵄⴽⵄⵍ ⵄⵓⵓ ⵄⵓⵓⵏ

ⵄⵓⵓ ⵄ ⵉⴷⴷⵓ

ⵢⵉⵓ ⵄ ⵍⵏⵓⵓⵄ ⵅⵄⴷⵉⵍ ⵄⵓⵓ ⵄ ⵍⵏⵄⵓ ⵅⵄⵉⵏⵉ

POURPIER (lat. portulaca oleracea, fam. portulacaceæ, plante)

[XF] ar. ?, f., rğila

رِجِيلَة ، **فِرْفِجٌ** ، **بَقْلَةٌ حَمْقَاءُ** ، نَبْتَةٌ **:**

رْجِلَ

ⵓⴳⵉⵍⵄ

POUR QUI ? pr., inter.

Mumi ?

→ **Pour qui as-tu acheté ce cheval ? :** [ṢḤ], [MƐ] Mumi ṯesɣiḍ aḵiḏar-ayyi/ağği ?

→ **Pour qui l'as-tu acheté ? :** [MƐ] Mumi it-id-sɣiḏ ?

→ **Je l'ai acheté pour mon frère :** [ṢḤ] Sɣix-ṯ-id i xiyy-i.

لِمَنْ : مُمِ

لِمَنِ اشْتَرَيْتَ هَذَا الْحِصَانَ : مُمِ تْسْغِضْ نَكِذْرْ-نَـيِّ/نَـجِّ

لِمَنِ اشْتَرَيْتَهُ : مُمِ ئِتْ-ئِدْ-سْغِذْ

اِشْتَرَيْتُهُ لِأَخِي : سْغِخْ-تْ-ئِدْ ئِـ خِيْ-ئِـ

ⵊⵊⴹ

ⵊⵊⴹ ⵅⴰⵢⴹⴻ ⴰⵣⴹⵎⴰⵔ-ⴰⵖⵖⴹ/ⴰⵜⵜⴹ

ⵊⵊⴹ ⴹⵜ-ⴹⵏ-ⵢⴹⵎ

ⵢⴹⴹⵅ-ⵅ-ⴹⵏ ⴹ ⵅⴹⵖⵖ-ⴹ

POURQUOI ?

• [ṢḤ], [MR] Max ?

• [ṢḤ] Mayɣef ? v. "Sur qui, quoi ?".

• [ṢḤ] Ma ?

• [ṢḤ] Mah ?

• [ṢḤ] Mmah ?

• [ṢḤ] Maɣer ?

→ **Pourquoi cet enfant pleure ? :**

• [ṢḤ] Mayɣef ṯuṯiḏ aḥzaw-ağği ?

• [MƐ] Ma/Mayɣef ṯuṯiḏ abučči-ay ?

→ **Pourquoi pleures-tu ? :** [ṢḤ] Maɣer/Mayɣef aql-ak ṯetruḍ ?

→ **Pourquoi restes-tu ici ? :** [ṢḤ] Ma ṯeqimeḍ ḏa ?

لِمَاذَا :

مَخْ

مَيْغْبْ

مَـ

مْهْ

مُّهْ

مَغْزْ

لِمَاذَا هَذَا الطِّفْلُ يَبْكِي :

مَيْغْبْ تُثِذْ نَحْزَوْ-نَجِّ

مَـ/مَيْغْبْ تُثِذْ نَبُجِّ-نَـيْ

لِمَاذَا تَبْكِي : مَغْزْمَيْغْبْ نَقْلْ-نَكْ تْثْرُضْ

لِمَاذَا تَبْقَى هُنَا : مَـ تْقِمْضْ ذَ

ⵊⴰⵅ

ⵊⴰⵔⵢⴹⵃ

ⵊⴰ

ⵊⴰⴼ

ⵊⵊⴰⴼ

ⵊⴰⵢⴹⵓ

ⵊⴰⵔⵢⴹⵃ ⵅⴹⵅⴹⵏ ⴰⵅⵅⴰⵍ-ⴰⵖⵖⴹ

ⵊⴰ/ⵊⴰⵔⵢⴹⵃ ⵅⴹⵅⴹⵏ ⴰⴱⴹⵄⵄⴹ-ⴰⵔ

ⵊⴰⵢⴹⵓ/ⵊⴰⵔⵢⴹⵃ ⴰⵎⵍ-ⴰⵕ ⵅⴹⵜⵓⴹⴻ

ⵊⴰ ⵅⴹⵎⴹⵊⴹⴻ ⵏⴰ

POURRIR, MOISIR

[ṢḤ] rḵu, hab. terḵu. v. "Véreux Être".

→ **Il a pourri :**

• Yerḵu.

• [ṢḤ] Yerḵa.

→ **Cette pomme a pourri :** Taṭeffeḥṯ-ayini ṯerḵa.

→ **Cette figue est pourrie, je l'ai trouvée pleine de vers :** Hazerṯ-ayini ṯerḵa ufiɣ-ṭ ṯeččur keččawin.

→ **Le bois a moisi :** [ṢḤ] Isaɣran yerḵan.

أَفْسَدَ ، تَعَفَّنَ ، كَانَ مُعَفَّنًا : رْكُ. عَادَةً ؛ تْرْكُ تَعَفَّنَ :

يْرْكُ

يْرْكَ

تَعَبَّنَت هَذِهِ التُّفَّاحَةُ : تَخْفَّحْتْ-نَّنِ تْرْكَ

هَذِهِ التِّينَة عَفِنَةٌ وَجَدْتُهَا مَلِينَةٌ بِالدُّودِ : هَزَّرْتْ-نَّنِ تْرْكَ نُفِغْ-خْ تْجِّرْ كْخَّوِنْ

فَسَدَ الْخَشَبُ : ئِسَغْرَنْ يْرْكَنْ

ⵓⵅ : ⵜⵓⵅ

ⵖⵓⵅ

ⵖⵓⵅ

ⵜⵔⵜⵙⵓⵅⵅ-ⵔⵖⵉⵉ ⵅⵓⵅ

ⵙⵔⵅⵓⵅ-ⵔⵖⵉⵉ ⵅⵓⵅ ⵚⵅⵉⵢ-ⵜⵙ ⵅⵓⵇⵇⵚⵓ ⵕⵓⵇⵇⵔⵍⵉⵏ

ⵉⵙⵔⵢⵓⵔ ⵖⵓⵅⵔ

POUSSER (plantes, arbres, …)**, *CROÎTRE, GRANDIR***

• [MƐ], [ĞƐ] mɣi, hab. temɣay

• [MR] kker, hab. ṭekker

نَمَا ، كَبُرَ :

مْغِ. عَادَةً ؛ تْمْغَيْ

كُّرْ. عَادَةً ؛ خْكُّرْ

ⵍⵢⵉ : ⵜⵍⵢⵔ

ⵕⵕⵓ : ⵜⵙⵕⵕⵓ

POUSSIÈRE

[ṢḤ], [MƐ] ar., coll., leɣb̲ar. v. “Vent de poussière”.

غُبَارٌ ، تُرَابٌ : لْغْفَرْ

ⵏⵓⵢⵃⵔ

POUSSIN

• m., išiyšew (ann. : yi) | m., pl., išiyšwen (ann. : yi)

• [ṢḤ] {a}šišu (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., ašišu | m., pl., išišwen. v. “Enfant”.

• [ĞƐ] m., afellus | m., pl., ifellusen

• [ṢR] {a}fullus | {i}fullusen

• [ṢR] m., pl., ifullusen

→ **Mes poussins à moi :** [ĞƐ] Ifellusen-inu.

كَتْكُوتٌ ، صُوصٌ :

ئِشِيْشْوْ | ئِشِيْشْوْنْ

شِشُ

تَشِشُ | ئِشِشْوْنْ

تَفْلُّسْ | ئِفْلُّسْنْ

فُلُّسْ | فُلُّسْنْ

ئِفُلُّسْنْ

كَتَاكِيتِي : ئِفْلُّسْنْ-ئِنُ

ⵉⵛⵉⵉⵛⵓⵍ | ⵉⵛⵉⵉⵛⵍⵓⵏ

ⵛⵉⵛⵓ

ⵔⵛⵉⵛⵓ | ⵉⵛⵉⵛⵍⵓⵏ

ⵔⵃⵓⵎⵎⵓⵙ | ⵉⵃⵓⵎⵎⵓⵙⵓⵏ

ⵃⵓⵎⵎⵓⵙ | ⵃⵓⵎⵎⵓⵙⵓⵏ

ⵉⵃⵓⵎⵎⵓⵙⵓⵏ

ⵉⵃⵓⵎⵎⵓⵙⵓⵏ-ⵉⵏⵓ

POUTRE (grosse)

• [ṢR], [ŠN] m., azekkur

• [ŠN] m., pl., izekkar

• [ṢR] dim., sing., t̲azekkurt̲

رَافِدَةٌ ، كَبِيرَةٌ :

نَزْكُّرْ

ئِزْكَّرْ

تَزْكُّرْتْ

ⵔⵣⵓⵕⵕⵓⵙ

ⵉⵣⵓⵕⵕⵔⵙ

ⵅⴰⵜⵉⵣⵣⵉⵓⵅ

POUTRE (grosse, en sapin)

[ṢR] f., ṯarselt | f., pl., ṯirsilin

رَافِدَةٌ ، كَبِيرَةٌ بِخَطَبِ الشُّوحِ **:** ثَرْسِلْتْ | ثِرْسِلِنْ

ⵅⴰⵓⵙⵍⵜ | ⵅⵚⵓⵙⵚⵍⵚⵍ

POUTRE (reliée au-dessus des "imnaren" de la porte)

[ŠN] f., ṭaqif

رَافِدَةٌ ، تُرَكَّبُ فَوْقَ قَوَائِمُ الْبَابِ **:** خَقِفْ

ⵜⵙⴰⵣⵚⵃ

POUTRE CENTRALE (d'une maison, tente)**, PILIER**

[MƐ] f., ṯaqašaṯ (ann. : tq) | f., pl., ṯiqušaš

عَمُودٌ ، رَئِيسِيٌّ أَوِ مَرْكَزِيٌّ فِي الْمَنْزِلْ **:** ثَقَشَثْ | ثِقُشَشْ

ⵅⴰⵣⴰⵛⴰⵅ | ⵅⵚⵣⵉⵛⴰⵛ

POUTRE DE FAÎTAGE (grande poutre de la charpente qui traverse en longueur toute la maison et repose sur les deux "aɣeɣabṯ")

• [ṢḤ], [MR] m., aqanṭas

• [MS] m., {a}genṭas

• [ṢR], m., agunṭas

• [XF] m., {a}gunṭas

• [ṢR], [ŠN] m., {a}saṯur | m., pl., isuṯar

رَافِدَةُ هَيْكَلِ الْمَنْزِلِ :

نَقَنْطَسْ

قُنْطَسْ

نَقُنْطَسْ

قُنْطَسْ

سَتُرْ | يِسُتَرْ

ⴰⵣⴰⵏⵄⴰⵙ

ⵅⵉⵏⵄⴰⵙ

ⴰⵅⵉⵏⵄⴰⵙ

ⵅⵉⵏⵄⴰⵙ

ⵙⴰⵅⵚⵓ | ⵚⵙⵉⵅⴰⵓ

POUTRELLE CROISÉE (intervient dans la construction de la maison atlasienne)

• [MR] f., ṯaḥnayṯ

• [MR] ar., lemqeṣ

دِعَامَةٌ مُتَصَالِبَةٌ :

ثَحْنَيْثْ

لْمَقْصْ

ⵅⴰⵄⵍⴰⵉⵅ

ⵏⵉⵇⵣⵉⵎ

POUVOIR, CAPABLE DE ÊTRE

• [ṢḤ], [MR] zmer

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., njem

• [ṢḤ] sellaḵ ; hab. : tsellaḵ

→ **Il a pu, Il a été capable de :**

• [ṢḤ] Yezmer.

• [ṢḤ] Injem.

→ **Je ne peux pas :** [MR] Ur zmirɣ š.

→ **Vous n'avez pas pu nous voir** m. **:** U ṯenjimem ḵ ad aɣenṭeẓmem.

→ **Celui qui peut, il prépare du couscous :** [MR] Win ig nejmen a igga ṭɛam.

→ **Ils peuvent :** [MƐ] Nejmen.

→ **Il comprend mais n'est pas capable de répondre :** [ṢḤ] Beṣṣaḥ ifehhem u itsellak̲ k̲ awal.

قَدِرَ ، قَادِرٌ عَلَى :

زْمْرْ

نْزْمْ

سْلَّكْ. عَادَةً ؛ تْسْلَّكْ

قَدِرَ عَلَى :

يْزْمْرْ

يْنْجْمْ

لَمْ أَقْدُرْ : نُرْ زْمِرْغْ شْ

لَمْ تَستَطِيعُوا : نُـ نْتْزِمْمْ كْ نَدْ نَغْنْ خْزْمْمْ

مَنْ يَسْتَطِيعَ يُعَدُّ كُسْكُسًا : وِنْ يَقْ نْزْمْنْ نَـ يَقَّ طْعَمْ

يَقْدُرُونَ : نْزْمْنْ

يَفْهَمُ وَلَكِنْ يَجِدُ صَعْبًا فِي الْإِجَابَةِ : بْصَّحْ يَفْهْمْ نَـ نْتْسْلْكْ كْ نَوَلْ

ⵣⵎⵓⵔ

ⵍⵉⵓⵎ

ⵙⵓⵍⵍⴰⴷ : ⵜⵙⵓⵍⴷ

ⵢⵓⵣⵎⵓⵔ

ⴼⵍⵉⵓⵎ

ⵓⵔ ⵣⵎⴼⵔⵓⵏ ⵛ

ⵓ ⵅⵓⵍⴼⵎⵓⵎ ⴷ ⴰⵏ ⴰⵢⵓⵍ-ⵜⵙⵓⵣⵎⵓⵎ

ⵍⴼⵍ ⴼⵅ ⵍⵓⵍⵎⵓⵍ ⴰ ⴼⵅⵅⴰ ⵊⵃⴰⵎ

ⵍⵓⵍⵎⵓⵍ

ⵙⵓⵔⵔⴰⵣ ⴼⵃⵓⵙⵙⵓⵎ ⵓ ⴼⵜⵙⵓⵍⴷⴰⴷ ⴷ ⴰⵍⴰⵍ

PRAIRIE

• [ṢḤ], [WZ], [ỴL] m., alma | m., pl., ilmaten, dim., sing, talmat (ann. : te) | dim., pl., tilmatin (ann. : te). v. "Herbe".

• [ṢḤ] m., pl., ilmat̲en

• dim., sing, talmaṭ

مَرْجٌ :

نَلْمَ | يَلْمَتْنْ ، تَلْمَتْ | تِلْمَتِنْ

يَلْمَتْنْ

تَلْمَتْخْ

ⴰⵍⵎⴰ | ⴼⵍⵎⴰⵜⵓⵍ, ⵜⴰⵍⵎⴰⵜ | ⵜⴼⵍⵎⴰⵜⴼⵍ

ⴼⵍⵎⴰⵅⵓⵍ

ⵜⴰⵍⵎⴰⵜⵙ

PRÉCÉDER FAIRE

[ṢḤ] zwer

أَسْبَقَ : زْوْرْ

ⵣⵍⵓⵙ

PREMIER, AÎNÉ

• [MS] m., amezwaru | m., pl., imezwura

• [MƐ], [MR], [ǦƐ] m., amezgaru | m., pl., imezgura, f., tamezgarut | f., pl., timezgura

أَوَّلٌ ، بِكْرٌ ، الْمَوْلُودُ الْأَوَّل :

نَمْزْوَرُ | يَمْزْوُرَ

نَمْزْقَرُ | يَمْزْقُرَ ، تَمْزْقُرْتْ | تِمْزْقُرَ

ⴰⵎⵓⵣⵍⴰⵙⵓ | ⴼⵎⵓⵣⵍⵓⵙⴰ

ⴰⵎⵓⵣⵅⴰⵙⵓ | ⴼⵎⵓⵣⵅⵓⵙⴰ, ⵜⴰⵎⵓⵣⵅⴰⵙⵓⵜ | ⵜⴼⵎⵓⵣⵅⵓⵙⴰ

PRENDRE

• [ṢḤ], [MƐ] ax. v. "Saisir", "Prise".

• [ṢḤ] aɣ, hab. ṭaɣ. v. "Obéir", "Ophtalmie".

→ **J'ai pris :** [ṢḤ], [MƐ] Uɣiɣ.

→ **Il a pris :** [ṢḤ], [MƐ] Yuɣa.

→ **Il n'a pas pris :** [ṢḤ], [MƐ] U yuɣi k̲.

→ **Prends-le ! :** [ṢḤ], [MƐ] Axṭ !

أَخَذَ :

نَخْ

نَغْ. عَادَةً ؛ خَغْ

أَخَذْتُ : نُغِغْ

أَحَذَ : يُغَ

لَمْ يأْخُذْ : نُـ يُغِ كْ

خُذْهُ : نَخْ-خْ

ⴰⵅ

ⴰⵢ : ⵜⴰⵢ

ⵉⵢⵄⵢ

ⵅⵉⵢⴰ

ⵉ ⵅⵉⵢⵄ ⵓ

ⴰⵅ-ⵜⴰ

PRENDRE QQCH COMME OREILLER

[ṢḤ] summet̲, hab. summut̲. v. "Traversin".

اِتَّخَذَ شَيْئًا كَامِخَدَّةٍ : سُمُّثْ. عَادَةً ؛ سُمُّثْ

ⴰⵏⵏⵉⵅ : ⴰⵏⵏⵉⵅ

PRÉNOM

v. "Nom".

PRÉPARER

v. "Faire", "Fabriquer".

PRÈS DE

[MS] ar., cegg

قُرْبَ ، قُرْبَ مِنْ : شْقُّ

ⵛⵉⵅⵅ

PRÉSENT ÊTRE

[ṢḤ], [MR] ar., ḥḍar

كَانَ حَاضِرًا : حْضْرْ

ⵅⴹⴰⴰ

PRÉSERVER, PROTÉGER

[XF] ḥrez

حَمَى :

حْرْزْ

ⵅⴰⵉⵣ

PRESSER

[MƐ] ẓmu, hab. teẓmu

→ **J'ai pressé** [qqch] **:** Ẓmiɣ.

→ **Il a pressé** [qqch] **:** Iẓma.

عَصَرَ : زْمُ. عَادَةً ؛ تْزْمُ

عَصَرْتُ شَيْئًا : زْمِرْغْ

عَصَرَ شَيْئًا : يَزْمَ

ⵣⵎⵉ : ⵜⵉⵣⵎⵉ

ⵣⵎⵉⵢ

ⵉⵣⵎⴰ

PRESSION

[ṢḤ] ar. ?, dark

→ **L'âne ne marche pas comme le mulet qui lui porte de lourdes charges :** [ṢḤ] Aɣyul u iggur k am user̲dun aser̲dun ireffe̲d ḥetta l dark-nnes.

ضَغْطٌ : دَرْكْ

لَيْسَ الْحِمَارُ مِثْلَ الْبَغْلِ الَّذِي يَحْمِلُ حِمْلٍ ثَقِيلٍ . نَغْيُلْ نُـ يْقَرْ كْ نَمْ نُسْرْذُنْ يُرْقَدْ حَتَّ لُـ دَرْكْ-نْسْ

ⴷⴰⵇⵔ

ⴰⵢⵣⵉⵏ ⵏ ⵉⵅⵅⵉⵓ ⵇ ⴰⵛ ⵉⵙⵉⵓⵜⵉⵍ ⴰⵙⵉⵓⵜⵉⵍ ⵉⵓⵉⵃⵃⵉⵜ ⵗⵉⵜⵜⴰ ⵏ ⴷⴰⵇⵔ-ⵍⵍⵉⵙ

PRÊT

[ŠN] m., areḍal v. “Prêter”.

سُلْفَةٌ ، قَرْضٌ : نَرْضَلْ

ⴰⵓⵉⵄⴰⵏ

PRÊTER QQCH À QQUN

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN] rḍel, hab. reṭṭel. v. “Prêt”.

• [ṢḤ] ar., sellef

→ **Il a prêté :** [ṢḤ], [MƐ] Yerḍel.

→ **Prête-moi de l’argent :** [ṢḤ], [MƐ] Reḍl-iyi iḏrimen.

→ **Il ne les a pas prêtées :** U nṭ-yerḍil ḵ. v. “Prêt”.

→ **Arrête de te plaindre à moi, rends-toi plutôt chez ton oncle paternel pour qu’il te prête de l’argent afin de t’acquitter de ta dette :** [ṢḤ] Berka ṭru fell-i ṛuḥ ar ɛemm-eḵ a ḵ-isellef iḏrimen baš txellṣeḍ ddin.

أَقْرَضَ مَالًا ، أَعَارَ ، أَدَانَ ، سَلَّفَ :

رْضَلْ. عَادَةً ؛ رْتُّلْ

سْلُّفْ

أَعَارَ شَيْئًا : يْرْضَلْ

أَقْرِضْ لِيَ مَالًا : رْضَلْ-يِي يْذْرِمْنْ

لَمْ يُعِرْهُ شَيْئًا : نُـ نْچْ-يْرْضِلْ كْ

قِفْ شَكَوَاتِكَ عَلَيَّ اِذْهَبْ إِلَى عَمِّكَ لِيُدِينَ لَكَ مَالًا لِكَيْ تَفِيَ دَيْنَكَ : بْرْكَ خْرُ فَلْ-يَـ رُحْ نَرْ عْمْ-كَّ نُـ كْ-يَسْلُّفْ يْذْرِمْنْ بَشْ نَـ تَخْلَصْضْ دِّنْ

ⵓⵉⵏ : ⵓⵉⵉⵉⵏ

ⵙⵉⵏⵉⵃ

ⵣⵉⵓⵉⵏ

ⵓⵉⵏ-ⵉⵣⵉ ⵉⵎⵓⵉⵍⵉⵍ

ⵏ ⵏⵜⵙ-ⵣⵉⵏⵉⵏ ⵅ

ⵙⵉⵓⵇⴰ ⵜⵙⵓⵉ ⵃⵉⵏⵏ-ⵉ ⵕⵉⵣ ⴰⵓ ⵜⵉⵍⵍ-ⵉⵅ ⴰ ⵅ-ⵉⵙⵉⵏⵏⵉⵃ ⵉⵎⵓⵉⵍⵉⵍ ⵙⴰⵛ ⵜⵅⵉⵏⵏⵓⵉⵄ ⴷⴷⵉⵍ

PRIER

[ṢḤ], [MR] ẓẓaḷḷ, hab. žaḷḷa. v. “Prière”.

→ **Il a prié :** [ṢḤ] Iẓẓuḷḷ.

→ **Il n’a pas prié :** [ṢḤ] Ur yiẓẓuḷḷ ḵ.

→ **Je prie la prière de l’aube tous les jours :** Žaḷḷa lefjer kull ass.

→ **J’ai prié la prière de l’aube :** Ẓẓaḷḷa lefjer.

→ **Nous n’avons pas prié :** [MR] U nezzul eḵ.

صَلَّى : زَّلْ. عَادَةً ؛ دْزَلَّ

صَلَّى : يْزُّلْ

لَمْ يُصَلِّ : نُرْ يِزُّلْ كْ

أُصَلِّي الْفَجْرَ كُلَّ يَوْمٍ : خَلَّ لْفْزْرْ كُلْ نَسْ

صَلَّيْتُ الفَجْرَ : زَّلَّ لْفْزْرْ

لَمْ نُصَلِّ : نُـ نْزُّلْ كْ

ⵣⵣⴰⵎⵏ : ⴷⵣⴰⵎⵏ

ⵉⵣⵣⵉⵎⵏ

ⵉⵓ ⵣⵉⵣⵣⵉⵎⵏ ⵅ

ⴷⵣⴰⵎⴰ ⵏⵉⵃⵏⵉⵓ ⵇⵉⵏⵏ ⴰⵙⵙ

ⵣⵣⴰⵎⴰ ⵏⵉⵃⵏⵉⵓ

ⵉ ⵏⵉⵣⵣⵉⵏ ⵉⵅ

PRIÈRE, SALAT

[ṢḤ] ar., f., ṯaẓaḷḷiṯ (ann. : tẓ). v. “Prier”.

صَلَاةٌ : تَزَلِّثْ

ⵅⴰⵣⴰⵎⵎⴹⵅ

PRINTEMPS

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯafsuṯ. v. “Saison”, “Calendrier atlassien”, “Couscous”.

• [ṢḤ] f., ṯasufṯ

• [MR] f., ṭafsuṯ

• [MR] f., tafsut (ann. : te)

• [ṢḤ], [ŠN] m., anebḏu (ann. : u). v. “Été”.

→ **Au printemps l’herbe pousse et les roses fleurissent dans la montagne :** [ṢḤ] Eg ṯafsuṯ ahišur eḏ lward inewwar g uḏrar.

→ **Comment savez-vous que le printemps est arrivé ? Comme le dit l’Arabe : « Après que les grenadiers aient bourgeonnés. » ou comme le dit le Français : « Après que le raisin ait bourgeonné. » :** [ṢḤ] Maḵ ṯesnem belli yuḏef uneḇḏu ? Maḵ iqqar Aɛṛaḇ ffir n llqeḥ n rremman. Maḵ iqqar Uṛumi ffir n llqeḥ n ṭemmumṯ.

رَبِيعٌ :

ثَبْسُثْ

ثَسُبْثْ

ثَبْسُثْ

ثَبْسُثْ

ثَبْدُثْ

فِي الرَّبِيعِ يَنْمُو الْحَشِيشَ وتُنَوِّرُ الْوُرُودَ : نْقْ ثُبْسُثْ ثَهِشْرْ نْدْ لْوَرْدْ ثِنْوَّرْ قْـ ثْدْرَرْ

كَيْفَ يُمْكِنُكُمْ أَنْ تَعْرِفُوا أَنْ وَصَلَ الرَّبِيعُ ؟ مِثْلَ مَا قَالَهُ الْعَرَبِيُّ : بَعْدَ مَا تَبَرْعَمَ الرُّمَّانْ أَوْ مِثْلَ مَا قَالَهُ الْفَرَنْسِيُّ : بَعْدَ مَا تَبَرْعَمَ الْعِنَبُ

ⵅⴰⵃⴰⵅ

ⵅⴰⴰⵃⵅ

ⵜⴰⵃⴰⵅ

ⵜⴰⵃⴰⵜ

ⴰⵏⴰⵔⴰ

ⴰⵅ ⵅⴰⵃⴰⵅ ⴰⵙⴰⵛⴰⵔ ⴰⵎ ⵎⵍⴰⵔⴰ ⵅⵏⴰⵍⵍⴰⵔ ⵅ ⴰⵔⴰⵔⴰ

ⵛⴰⵣ ⵅⴰⴰⵏⴰⵛ ⵔⴰⵏⴰⵏ ⵙⴰⵎⴰⵃ ⴰⵏⴰⵜⴰⵃ ⵃⵃⵙⴰ ⵏ ⵎⵎⵣⴰⵅ ⵏ ⴰⴰⴰⵛⵛⴰⵏ ⵛⴰⵣ ⵙⵣⵣⴰⵔ ⴰⵕⴰⵛⵙ ⵃⵃⵙⴰ ⵏ ⵎⵎⵣⴰⵅ ⵏ ⵜⴰⴰⵛⵛⴰⵛⵅ

PRISE (action de prendre)

[ṢḤ], [MƐ] f., ṯawaɣiṯ. v. “Prendre”.

أَخْذٌ : ثَوَغِثْ

ⵅⴰⵍⴰⵖⵙⵅ

PRISER (tabac)

[MƐ] ṣum, hab. tṣummu

→ **J’ai prisé :** Ṣumaɣ.

→ **Il a prisé :** Iṣum.

→ **Crains Allāh, ne prise pas du tabac ! :** Ggʷeḏ i rebbi u ṯetṣummuḍ ḵ !

شَمَّ : شُمْ. عَادَةً ؛ تْشُمُّ

شَمَمْتُ : شُمَغْ

شَمَّ : يَشُمْ

اِتَّقِ اللهَ لَا تَشُمُّ : قُّوْذْ يَـ رْبِّ نُـ تْشْمُّضْ كْ

ⵛⴰⵛ : ⵜⵛⴰⵛⵛⴰ

ⵛⴰⵛⴰⵖ

ⵙⵛⴰⵛ

ⵅⵅⴰⴰⴹⵅ ⵙ ⵕⴰⴰⴰⵙⴰ ⵅⴰⵜⵛⴰⵛⵛⴰⵅ ⵣ

PRISON

[MƐ] lḥeps

→ **Ils le mirent en prison :** Gganṭ i lḥeps.

حَبْسٌ ، سِجْنٌ : لْحَبْسْ

وَضَعُوهُ فِي السِّجْنِ : قَّنْتْ ـِ لْحَبْسْ

ⵍⴰⵃⴱⵙ

ⵅⵅⴰⵏⵜⵉ ⵉ ⵍⴰⵃⴱⵙ

PROCHE ÊTRE

• [ṢḤ] wala

• [ṢḤ] ar., qreb

→ **Ces habitants-là sont proches de la ville de Blida :** [ṢḤ] Wiḍ n lɣachi ig walan ɣer ṯamdinṭ Lleblida.

→ **Ils sont proches de Blida :** [ṢḤ] Qarben Lleblida.

كَانَ قَرِيبًا :

وَلَ

قْرْبْ

هَؤُلَاءِ السُّكَّانُ قَرِيبُونَ مِنْ مَدِينَةِ الْبُلَيْدَةِ : وِضْ نْـ لْغَشْهِ ئِقْ وَلْنْ غْرْ نْمْدِنْخْ لْبْلِذَ

هُمْ قَرِيبُونَ مِنَ الْبُلَيْدَةِ : قَرْبْنْ لْبْلِدَ

ⵍⴰⵍⴰ

ⵅⵓⴱ

ⵍⵉⴹ ⵏ ⵍⵄⴰⴳⵎⵉ ⵉⵅ ⵍⴰⵍⴰⵏ ⵄⴱⵓ ⵅⴰⵎⵃⵉⵜⵓ ⵍⴱⴱⵓⵏⵉⵅⴰ

ⴼⴰⵓⴱⵏ ⵍⴱⴱⵓⵏⵉⵅⴰ

PROCRÉER

v. “Accoucher”.

PRODUIRE

[ṢḤ] as-d, hab. ṭas-d. v. “Arriver”, “Venir”.

→ **Dans l’Atlas blidéen, la production d’haricot est meilleure que celle de Mettiğa :** [ṢḤ] Ḏeg Waṭlas abliḏi llubya ṭas-ed xir m Mettiğa.

→ **Nous en produisons** (i.e., du miel) **:** [MR] Nxeddem-is.

أَنْتَجَ :

إِنْتَاجُ الْفَاصُلِيَاءِ فِي الْأَطْلَسِ الْبُلَيْدِيِّ أَفْضَلُ مِنْ إِنْتَاجِهَا فِي سَهْلِ الْمِتِّيجَةِ : ذْقْ وَطْلَسْ نَبْلِذِ لْبِيَ خْسْ-دْ خِرْ مْ مْتِّجَ

نَصْنَعُهُ : نْخْدُّمْ-يَسْ

ⵄⴱⵅ ⵍⴰⴻⵏⴰⵓ ⴰⴱⵏⵉⵄⵉ ⵏⵏⴱⴱⵉⴰ ⵜⵓⴰⵓ-ⴱⵍ ⵅⵉⵓ ⵇ ⵇⴱⵜⵜⵉⵅⴰ

ⵏⵅⴱⵍⵍⴱⵇ-ⵉⵓ

PROFITABLE

• [ṢḤ], [ǦƐ] ar., m., amerḇuḥ

• [ǦƐ] ar., m., amerbuḥ

→ **Que sa journée soit profitable ! :** [ṢḤ] Ass-nnes ḏ amerḇuḥ !

→ **Bonne journée ! :** [ǦƐ] Ass amerḇuḥ !

→ **Bonne journée à vous ! :** [ǦƐ] Ass-nwen d amerbuḥ !

مُرْبِحٌ : نَمْرْفُحْ

طَابَ يَوْمَهُ : نَسْ-نْسْ دْ نَمْرْفُحْ

طَابَ يَوْمَكَ ! : نَسْ نَمْرْفُحْ !

طَابَ يَوْمَكُمْ ! : نَسْ-نْوْنْ دْ نَمْرْبُحْ !

ⴰⵇⴱⵓⴰⵙⴱ

ⴰⵓⵓ-ⵍⵍⴱⵓ ⵏ ⴰⵇⴱⵓⴰⵙⴱ

ⴰⵓⵓ ⴰⵇⴱⵓⴰⵙⴱ !

ⴰⵓⵓ-ⵍⵍⴱⵍ ⵏ ⴰⵇⴱⵓⴰⵙⴱ

PROFOND

• m., iɣmeq

• [XF] ɣabya

عَمِيقٌ :

بِغْمْقْ

غَبْيَ

ⵉⵖⵅⴰⵣ

ⵖⴰⴱⵉⴰ

PROGÉNITURE

[ṢḤ] f., ṯarwa

أَعْقَابٌ ، نَسْلٌ ، سُلَالَةٌ : ثَرْوَ

ⵅⴰⵓⵍⴰ

PRODUCTION

v. “Récolte”.

PROMENER SE

[ṢḤ] ḥawes, hab. ṭaḥwas

→ **Il s’est promené avec ses enfants :** Iḥawes akeḏ warraš-nnes.

تَنَزَّهَ : حَوْسْ. عَادَةً ؛ خَحْوَسْ

تَنَزَّهَ مَعَ أَوْلَادِهِ : يِحَوْسْ نَكْذْ وَرَّشْ-نْسْ

ⵅⴰⵍⴰⴷ : ⵜⴱⴰⵅⵍⴰⴱ

ⵉⵅⴰⵍⴰⴷ ⴰⵣⴰⵎⵏ ⵍⴰⵓⵓⴰⵛ-ⵏⴰⴷ

PRONONCIATION

[ṢḤ] ar., lmanteg

→ **Sa prononciation est en taqbaylit :** [ṢḤ] Lmanṭeg-nnes ṭaqḇayliṯ.

مَنْطِقٌ : لْمَنْطَقْ

مَنْطِقُهُ بِتَقْبَيْلِتْ : لْمَنْطْقْ-نْسْ ڭْقْبَيْلِتْ

ⵎⵏⴰⵜⴰⵣ

ⵎⵏⴰⵉⴰⵣ-ⵏⴰⴱ ⵜⴱⴰⵣⵄⴰⵕⵎⵉⵅ

PROPOLIS (résine végétale recueillie par les abeilles dans la nature qu’elles utilisent comme mortier et pour assainir leur ruche, comestible pour l’homme)

• [MS] m., {a}saṭruf. v. “Abeille noire”.

• [MS] m., {a}saṭfur

عَكْبَرُ النَّحْلِ :

سَطْرُفْ

سَطْفُرْ

ⴱⴰⵉⵓⴰⵜ

ⴱⴰⵉⵜⴰⴱ

PROPENSION DU MAL

[MS] ar., f., taḥramit

نُزُوعٌ طَبِيعِيٌّ إِلَى الْحَرَامِ ، الشَّرِّ : تَحْرَمِتْ

ⵜⴰⵅⴱⴰⵏⵉⵜ

PROPRE ÊTRE

• [ṢḤ] fren

• [MƐ] ar., nqa

→ **Il est propre :** [ṢḤ] Yefren.

→ **Elle est propre :**

• [ṢḤ] Tefren.

• [MƐ] Ṯenqa.

→ **Ce vêtement est correct** (litt. : propre)**, il a de l’élégance :** [ṢḤ] Ṯaḏin llebset tenqa ɣr-es lhemma.

كَانَ نَقِيًّا ، كَانَ نَظِيفًا ، كَانَا مُحْتَشِمًا :

فْرْنْ

نْقَ

إِنَّهُ نَظِيفٌ : يْفْرْنْ

إِنَّهَا نَظِيفَةٌ :

تْفْرْنْ

تَنْقَ

هَذَا الثَّوْبُ مُحْتَشِمٌ وَأَنِيقٌ : ثَذِنْ لْبْسْتْ تْنْقَ غْرْ-سْ لْهْمَّ

ⵅⵓⵏ

ⵏⵣ

ⵉⵅⵓⵏ

ⵜⵅⵓⵏ

ⵅⵏⵣ

ⵅⴰⵜⵉⵏ ⵍⵎⵓⴱⵓⵜ ⵜⵏⵣ ⵢⵓ-ⵓⴰ ⵍⴼⵓⵇⵇ

PROPRIÉTAIRE, MAÎTRE (de qqch)

• [MS] m., pl., rbaben

• [ṢḤ] m., bab. v. “Meunier”.

• [ṢḤ] f., lalṭ

• [ṢR] f., lalt

→ Maître de maison : [ṢḤ] m., bab n ṭaddart | m., pl., imawlan, Maîtresse de maison :

• [ṢḤ] f., lalṭ n ṭaddart

• [ṢR] f., lalt wexxam | f., pl., ṯimawlaṯin

→ **La localité de Tagnit est la propriété de … :** [MS] Tagnit rbaben …

صَاحِبٌ شَيْءٍ ، مَالِكُ شَيْءٍ ، سَيِّدٌ :

رْبَبْنْ

بَبْ

لَلْخْ

لَلْتْ

رَبُّ الْبَيْتِ : فِيهْ نْـ خَدَّرْتْ | بِمَوْلَنْ

رَبَّةُ الْبَيْتِ :

لَلْخْ نْـ خَدَّرْتْ

لَلْتْ وْخَّمْتِمَوْلَتِنْ

أَصْحَابُ تَاقْنِيتْ هُمْ ... : تَقْنِتْ رْبَبْنْ ...

ⵙⴰⵙ

ⵏⴰⵏⵜⵙ

ⵏⴰⵏⵜ

ⵙⴰⵙ | ⵜⵙⴰⵍⵍⴰⵙⵜ | ⵉⵇⴰⵍⵍⴰⵏ

ⵏⴰⵏⵜⵙ | ⵜⵙⴰⵍⵍⴰⵙⵜ

ⵏⴰⵏⵜ ⵍⵓⵅⵅⴰⵇ | ⵅⵉⵇⴰⵍⵍⴰⵅⵉⵏ

ⵜⴰⵅⵏⵉⵜ ⵙⵙⴰⵙⵓⵏ ...

PROPRIÉTÉ

v. “Richesse”.

PROTÉGER, RÉSERVER, BALISER ? (e.g., afin d’avertir les bergers de l’interdiction du pâturage dans une zone précise on plante des branches de “ilili” chez les Aït Khlifa)

[XF] gdel

→ **Ils balisent la terre :** Gedlan ṯamurṯ.

حَمَى ، أَعْلَمَ أَرْضًا :

قْدْلْ

يُعْلِمُونَ الْأَرْضَ : قْدْلَنْ ثَمُرْثْ

ⵅⵏⵓⵏ

ⵅⵓⵏⴰⵏ ⵅⴰⵇⵓⵙⵅ

PROTÉGER

v. “Préserver”.

PROVERBE

[ṢḤ] ar., pl., lemṯul

مَثَلٌ : لْمْثُلْ

ⵏⵓⵇⵅⵓⵏ

PROVISION

v. “Réserve alimentaire”.

PROVOQUER

→ **Il provoque un abcès :** [MR] Iṭegg Ibeɛj. v. “Faire”.

سَبَّبَ :

يُسَبِّبُ بَعْجًا : نِخْقٌ لْبْعْزْ

ⵜⵙⵅⵅ ⵎⵙⵛⵏ

PRUNE

v. “Prunier cultivé”.

PRUNERAIE, PRUNELAIE

• [ṢḤ], [MƐ], [MS] m., pl., iberquqen, [MS], [XF] dim., pl., tiberquqin. v. “Prunier cultivé”.

• [ṢḤ], [MS] m., pl., ibergag

بُسْتَانُ بُرْقُوقٍ :

يَبْرْقُقْنْ ، تِبْرْقُقِنْ

يَبْرْقَقْ

ⵉⵙⵓⵕⵕⵙⵍ, ⵜⵉⵙⵓⵕⵕⵉⵍ

ⵉⵙⵓⵅⴰⵅ

PRUNIER CULTIVÉ (lat. prunus domestica, fam. rosaceæ, arbuste)**,** ***PRUNE*** (fruit du prunus domestica)

• [ṢḤ], [MƐ], [MS] ar., m., aberquq | m., pl., iberquqen, [ṢḤ], [MƐ], [MR] ar., dim., ṯaberquqṯ (ann. : ṭ). v. “Pruneraie”.

• [ṢḤ], [MS] ar., m., abergug | m., pl., ibergag

• [MS], [XF] ar., dim., sing., taberquq | dim., pl., tiberquqin

• [MR] ar., dim., taberquqt

بُرْقُوقٌ ، شُجَيْرَةٌ :

تَبْرْقُقْ | يَبْرْقُقْنْ ، تَبْرْقُقْتْ

تَبْرْقَقْ | يَبْرْقَقْنْ

تَبْرْقُقْ | تِبْرْقُقِنْ

تَبْرْقُقْتْ

ⴰⵙⵓⵕⵕⵙⵍ | ⵉⵙⵓⵕⵕⵙⵍⵍⵉ, ⵅⴰⵙⵓⵕⵕⵙⵍⵅ

ⴰⵙⵓⵅⵅⵙⵅ | ⵉⵙⵓⵅⵅⴰⵅ

ⵜⴰⵙⵓⵕⵕⵙⵍ | ⵜⵉⵙⵓⵕⵕⵙⵍⵉⵍ

ⵜⴰⵙⵓⵕⵕⵙⵍⵜ

PRUNIER (variété)

→ Prunier qui donne de petites prunes jaunes aigres même à maturité :

[ɣL], [MS], [ṢḤ] m., {a}bu ḥarṭiṭ

بَرْقُوقٌ ، نَوْعِيَّةٌ ، شُجَيْرَةٌ :

بُـ حَرْطِطْ

ⵙⵙ ⵄⴰⵓⵉⵉ

PUCE (insecte)

• [MR] ar., m., aberɣuṯ (ann. : u)

• [MR] m., pl., iḵirḏen

بُرْغُوثٌ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :

نَبْرْغُثْ

يَكِرْذْنْ

ⴰⵙⵓⵖⵙⵅ

ⵉⵇⵉⵓⵜⵙⵍ

PUCERON (qui donne une teinte rouge une fois écrasé, il se trouve notamment sur le tronc des arbres fruitiers, insecte)

[MS] m., {a}bu zeggaɣ

قَمْلَةُ النَّبَاتِ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :

بُـ زْقَّغْ

ⵙⵙ ⵅⵙⵅⵅⴰⵖ

PUCERON (de couleur noir)

[ǦƐ] m., {a}bu seṭṭaf

من ، أَسَوْدُ اللَّوْنِ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:** بُـ سْطَّبْ

ⵊⵓ ⵙⵓⵉⵉⵓⵅ

PUISAGE

[ṢḤ] m., ağğam. v. “Puiser”.

اِسْتِقَاءٌ : نَجَّمْ

ⵓⵅⵅⵓⵇ

PUISER (eau)**, REMPLIR, PLEIN ÊTRE**

• [ṢḤ], [MƐ] ağem, hab. ṭağem. v. “Puisage”.

• [ṢḤ] ağem-d

• [ṢḤ] agem

• [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] ččar, hab. ččara

→ **J’ai puisé** [qqch] **:** [MƐ] Uğmaɣ.

→ **Il puise, Il a puisé :**

• [ṢḤ] Yuğem-d.

• [ṢḤ], [MƐ] Yuğem.

→ **Elles n’ont pas puisé l’eau :** Ur uğimenṭ ḵ aman.

→ **Puise ici ! :** [ṢḤ] Ağem-d !

→ **Il puisera :** A yağem.

→ **Puise de l’eau ! :** [MƐ] Ččar aman !

→ **Il a rempli les outres d’eau :** Iččur iyddiḏen s waman.

→ **Pourquoi n’as-tu pas rempli la jarre d’orge ? :** Max u ṯeččureḍ akufi s ṭemzin ?

اِسْتَقَى مَاءً ، مَلأَ ، كَانَ مُمْتَلِئًا :

نَجْمْ. عَادَةً ؛ خَجْمْ

نَجْمْ-دْ

نَقُّمْ

جَّرْ. عَادَةً ؛ جَّرَ

اِسْتَقَيْتُ شَيْئًا : نُجْمَغْ

اِسْتَقَى ، يَسْتَقِي :

يُجْمْ-دْ

يُجْمْ

لَمْ يَسْتَقِينَ مَاءً : نُرْ نَجِمْنْخْ كْ نَمَنْ

سَيَسْتَقِي : نَـ يَجْمْ

اِسْتَقِ مَاءً : جَّرْ نَمَنْ

مَلَأَ الْقِرَبَ بِالْمَاءِ : يِجُّرْ يِيْدِّذْنْ سْـ وَمَنْ

لِمَاذَا لَمْ تَمْلَأْ الْجُرَّةَ بِالْشَّعِيرِ : مَخْ نُـ ثْجُّرْضْ نَكُبِ سْـ خُمْزِنْ

ⵓⵅⵉⵇ : ⵜⵙⵓⵅⵉⵇ

ⵓⵅⵉⵇ-ⵏ

ⵓⵅⵉⵇ

ⵋⵋⵓⵙ : ⵋⵋⵓⵙⵓ

ⵊⵅⵇⵓⵞ

ⵗⵊⵅⵉⵇ-ⵏ

ⵗⵊⵅⵉⵇ

ⵊⵙ ⵊⵅⵗⵇⵉⵜⵙ ⵣ ⵓⵇⵓⵏ

ⵓⵅⵉⵇ-ⵏ

ⵓ ⵗⵓⵅⵉⵇ

ⵋⵋⵓⵙ ⵓⵇⵓⵏ

ⵗⵋⵋⵊⵙ ⵗⵗⵏⵏⵗⵗⵏⵉ ⵙ ⵍⵓⵇⵓⵏ

ⵇⵓⵣ ⵊ ⵅⵉⵋⵋⵊⵙⵉⵉ ⵓⵕⵊⵅⵗ ⵙ ⵜⵙⵉⵇⵣⵗⵏ

PUITS

• [MS] m., anu (ann. : w), top., dim., sing., tanut

• [ṢḤ] ar., ḇir

بِنْزٌ :
نَنُ ، تَنُتْ
فِرْ

ⵓⵍⴰ, ⵜⵓⵍⴰⵜ

ⴷⴹⵔ

PULL (plus ou moins, vêtement féminin avec de grosse manche et des boutons au centre pour maintenir le tout)

[ṢḤ] f., ṯakamazurṯ

بُلُوفَر ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالنِّسَاءِ **:** ثَكَمَزُرْثْ

ⵅⵓⵣⵓⵛⵓⵕⴰⵅ

PUPILLE (œil)

• [ṢḤ], [MƐ] m., amemmu

• [ṢR] m., mummu

حَبَّةُ الْعَيْنِ ، بُوْبُوٌ :
نَمْمُّ
مُمُّ

ⵓⵛⵛⵛ

ⵛⵛⵛⵛ

PUR, PARFAIT

[ṢḤ] ar., m., aḥurri | m., pl., iḥurriyen

→ **De l'eau pure de la source :** [ṢḤ] Aman ḏ iḥurriyen g lɛenṣer.

خَالِصٌ ، صَابٍ : نَحُرِّ | يَحُرِّيْنْ
مَاءٌ صَابٍ مِنَ الْعُنْصُرِ : نَمَنْ ذْ يَحُرِّيْنْ قْـ لْعَنْصَرْ

ⵓⴰⵛⵛⵓⵓⴹ | ⴹⴰⵛⵛⵓⵓⴹⴹⵍ

ⵓⵕⵓⵍ ⵔ ⴹⴰⵛⵛⵓⵓⴹⴹⵍ ⵜ ⵍⵍⵜⵍⵛⵛⵓ

PURÉE (à base d'"ifelfel azuggʷayˠ", poivrons rouges frais ou séchés auquel on y ajoute des épices, "ṯiššerṯ", ail, "lmelḥ", sel, …)

[ṢḤ] ar. ?, dersa

هَرِيسَةٌ : دْرْسَ

ⴰⵛⵓⵙⵓ

PURÉE, BOUILLIE (plat du Petit Atlas préparé en hiver ou pour les enfants lors de "bu ɣenğa" ou pour les malades. C'est une sorte de bouillie de farine de blé ou de semoule moyenne : "aren iyirḏen", d'eau : "aman" ou de lait : "iɣi"et un peu de sel : "lmelḥ". Le tout est mélangé avec vigueur à l'aide d'une spatule en bois : "ṯaɣenğayṯ" dans une marmite en terre : "asexxan" jusqu'à l'obtention d'une purée fine. Le plat est servi avec du beurre naturel de vache : "uḏi n tfunest" ou de l'huile de l'olive : "ziṯ uzemmur" au centre de ce dernier, certains ajoutent par-dessus du miel : "ṯamamṯ", v. "Rite de la pluie")

• [MR] f., taṣabunt. v. "Bouillie", "Rite de la pluie".

• [MS] ar., laḥṣida

• [MR], [MS], [XF] ar., laɛṣida

• [XF] ar., lemḥarka

• [XF] ar., f., taḥrak

→ **Elle se prépare dans l'eau** (i.e., "taṣabunt") **:** [MR] Ṭabxen z daxel waman.

هَرِيسٌ ، عَصِيدَةٌ ، طَبَقٌ مِنَ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ يُجَهَّزُ فِي الشِّتَاءِ ، أَوْ لِلْأَطْفَالِ خِلَالَ بُوغْنْجَا أَوْ لِلْمَرْضَى . يُصْنَعُ مِنْ دَقِيقِ الْقَمْحِ أَوْ سَمِيدٍ مُتَوَسِّطٍ ، مَاءٍ أَوْ حَلِيبٍ وَقَلِيلٍ مِنَ الْمِلْحِ يُخَلَّطُ الْكُلُّ عَلَى النَّارِ بِقُوَّةٍ بِمِلْعَقَةٍ وَ حَتَّى الْحُصُولِ عَلَى نَوْعٍ مِنْ عَجِينَةٍ جِدُّ نَاعِمَةٍ وفِي الْأَخِيرِ يُضَعُ فِيٍ وَسَطِهِ زُبْدَةُ الْبَقَرَةِ الْحُرَّةِ أَوْ زَيْتُ

الزَّيْتُونِ وَالْبَعْضُ يَضَعُ مِنْ فَوْقِ الطَّبَقِ عَسَلًا:

تَصَبُنْتْ

لَحْصِدَ

لَعْصِدَ

لْمَحَرْكَ

تَحْرَكْ

تُطْبَخُ فِي الْمَاءِ : طَبْخْنْ زْ دَخْلْ وَمَنْ

ⵜⴰⵎⴰⵙⵉⵜ

ⵏⴰⵅⵎⵄⴰⵍⴰ

ⵏⴰⵃⵎⵄⴰⵍⴰ

ⵏⵉⵇⵅⴰⵓⵣⴰ

ⵜⴰⵅⵓⴰⵣ

ⴹⴰⵙⵅⵉⵍ ⵜ ⵍⴰⵅⵉⵏ ⵡⴰⵇⴰⵍ

PUS

[ṢR] m., arṣeḍ

قَيْحٌ : نَرْصْضْ

ⴰⵓⵎⵉⴹ

Q

QACHABIA (vêtement pour homme, long, à capuche)

• [MR] f., ṯaqeššabiṯ | f., pl., ṯiqeššuba

• [MR] f., {ṯ}haqeššabiṯ

• [MR] f., {ṯa}haqeššabit

• [ṢḤ] f., ṯaqeššaḇiṯ

• [ṢḤ] f., ṯaqeššabiṭ

قَشَّبِيَةٌ ، لِبَاسٌ طَوِيلٌ تَقْلِيدِيٌّ خَاصٌّ بِالرِّجَالِ :

تَقْشَّبِتْ | تِقْشُّبَ

هَقْشَّبِتْ

هَقْشَّبِتْ

تَقْشَّبِتْ

تَقْشَّبِخْ

ⵅⴰⵣⵉⵛⵛⴰⴱⵉⵅ | ⵅⵉⵣⵉⵛⵛⴰⴱⴰ

ⴷⴰⵣⵉⵛⵛⴰⴱⵉⵅ

ⴷⴰⵣⵉⵛⵛⴰⴱⵉⵜ

ⵅⴰⵣⵉⵛⵛⴰⵄⵉⵅ

ⵅⴰⵣⵉⵛⵛⴰⴱⵉⵜⴰ

QUAND ? adv. de temps

• [ṢḤ], [ǦƐ] Melmi ?

• [ŠN] Si melmi ? (Depuis quand ?)

→ **Quant-est-ce que cela a eu lieu ? Aujourd'hui ! :** [ǦƐ] Melmi ṯayi ? Ass-a !

مَتَى ؟ :

مَتَى ؟ : مْلْمِ ؟

مُنْذُ مَتَى ؟ : سِـ مْلْمِ ؟

مَتَى حَدَثَ هَذَا ؟ اليوم ! : مْلْمِ ثَيِ ؟ نَسْ-ـَ ! ـَ

ⵎⵉⵎⵉⵅ

ⴰⵅ ⵎⵉⵎⵉⵅ

ⵎⵉⵎⵉⵅ ⵅⴰⵅⵅ ? ⴰⴰⴰ-ⴰ !

QUAND ?, AU MOMENT

• manṯ lwaqṯ. v. "Si".

• xas

→ **Quand viendra-t-il ? :** [MƐ] Manṯ lwaqṯ aḍ yas ?

→ **Quand il sortira, frappe-le ! :** Xas a iffeɣ uṯ-iṯ !

مَتَى ، حِينَ :

مَنْتْ لْوَقْتْ

خَسْ

مَتَى يأْتِي : مَنْتْ لْوَقْتْ نَذْ يَسْ

حِينَ يَخْرُج اِضْرِبْهُ : خَسْ ثَـ يَقْعْ ثُثْ-يَثْ

ⵛⴰⵏⵅ ⵍⵍⵓⵣⵅ

ⵅⴰⴱ

ⵛⴰⵏⵅ ⵍⵍⵓⵣⵅ ⴰⵎ ⵙⴰⴱ

ⵅⴰⴱ ⴰ ⵉⵃⵃⴻⵢ ⴻⵅ-ⵉⵅ

QUAND, LORSQUE (passé, futur)

• [ṢḤ], [ǦƐ] mi

• [MR] ma

• [ṢḤ] hami

• [ṢḤ] hamma

• [ṢḤ] asma

• [ṢḤ], [ǦƐ] asmi

• [ṢḤ], [ŠN] ɣassa

→ **Ils s'enfuirent quand ils les virent :** [ṢḤ] Ruwlen mi zran-ṭen.

→ **Quand il sera grand :** Ɣassa igaɛmer.

→ **Quand le soir arrivera :** Ɣas-sa aṭ-as {ṯa}hameddiṯ.

→ **Quand les Français sont venus :** [ṢḤ] Iṛumiyen ɣass id-usan.

→ **Quand il pleut :** [ṢḤ] Ɣass asṭuki nnuweṯ.

→ **Lorsqu'il est arrivé :** Mi d-yuweḍ.

→ **Lorsque la France est arrivée en 1834 :** [ṢḤ] Mi ṯekšem Fransa g 1834.

عِنْدَمَا ، حِينَ :

مِـ

مَـ

هَمِ

هَمَّ

نَسْمَ

نَسْمِ

غَسَّ

فَرُّو حِينَ رَأَوْهُمْ : رُوْلْنْ مِـ زْرَنْ-ثْنْ

حِينَ يَكْبُر : غَسَّ يَفَّعْمْرْ

عِنْدَمَا يَأْتِي الْمَسَاء : غَسَّ نَثْ-نَسْ هَمْدِّثْ

حِينَ جَاءَ الْفَرَنْسِيُّونَ : يُرُمِيْنْ غَسْ يَدْ نُسَنْ

حِينَ تُمْطِر : غَسْ نَسْطُكِ نُّوْثْ

عِنْدَمَا وَصَلَ : مِـ دْ-يُوْضْ

حِينَ جَاءَتْ فَرَنْسَا فِي عَامِ 1834 : مِـ ثْكْشْمْ فْرَنْسَ فْـ 1834

ⵛⵉ

ⵛⴰ

ⴼⴰⵛⵉ

ⴼⴰⵛⵛⴰ

ⴰⴱⵛⴰ

ⴰⴱⵛⵉ

ⵢⴰⴱⴱⴰ

ⵓⵙⵍⵍⵉ ⵛⵉ ⵅⵓⴰⵏ-ⵜⴱⵉ

ⵢⴰⴱⴱⴰ ⵉⵣⴰⵃⵛⵉⵓ

ⵢⴰⴱⴱⴰ ⴰⵜⴱ-ⴰⴱ ⴼⴰⵛⵉⵏⵏⵉⵅ

ⵉⵇⵉⵛⵉⵉⵉ ⵢⴰⴱⴱ ⵉⵏ ⵉⴱⴰⵏ

ⵢⴰⴱⴱ ⴰⴱⴻⵉⵣⵉ ⵍⵍⵉⵍⵉⵅ

ⵛⵉ ⵏ-ⵙⵉⵍⵉⴻ

ⵛⵉ ⵅⵉⵣⵉⵛ ⵃⵓⴰⵏⴱⴰ ⵅ 1834.

QUE pr., rel.

Inni

→ **La ferme qu'ils ont bâtie est solide :** [ṢḤ] Afrag inni benan d axlaf.

الَّذِي ، الَّتِي ، الَّذِينَ ، اللَّوَاتِي : ئِنِّ

الزَّرِيبَةُ الَّتِي بَنَوْهَا صَلْبَة : نَفْرَقْ ئِنِّ بْنَنْ دْ نَخْلَفْ

ⵉⵍⵍⵉ

ⴰⵃⵓⴰⵣ ⵉⵍⵍⵉ ⴱⵙⵍⴰⵍ ⵏ ⴰⵅⵎⴰⵃ

QUE ?, CE QUE ?, QUOI ? pr., inter.

• [ṢḤ] Matta ?

• [ṢḤ], [MƐ] Maṭṭa ? v. “Quel ?”.

→ **Qu’a-t-il dans le cœur ?, À quoi pense-t-il ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṭɣawsa g ul-nnes ?

→ **Je ne sais pas ce qu’il y a :** [ṢḤ] U sina maṭṭa illa.

→ **Qu’as-tu ? :**

• [ṢḤ] Maṭṭa-ḵ yišqan ?

• [MƐ] Maṭṭa-ḵ yuɣen ?

→ **Qu’avez-vous mangé ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṯeččam ?

→ **Que dis-tu ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṯeqqareḍ ?

→ **Qu’es-tu entrain de dire ? :** [MƐ] Maṭṭa la ṯeqqareḍ ?

→ **Que veux-tu ? :** [MƐ] Maṭṭa texseḍ ?

مَا ، مَاذَا :

مَتَّ

مَخَّ

مَاذَ فِي قَلْبِهِ ، فِي مَاذَا يُفَكِّرُ : مَخَّ خْغوْسَ قُـ نُلْ-نْسْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَحْدُثُ : نُـ سِنَ مَخَّ يْلَّ

مَا بِكَ :

مَخَّ-كْ يِشْقَنْ

مَخَّ-كْ يُغْنْ

مَاذَا أَكَلْتُمْ : مَخَّ تْچَمْ

مَاذَا تَقُول : مَخَّ تْقَرْضْ

مَاذَا تَقُول : مَخَّ لَـ تْقَرْضْ

مَاذَا تُرِيدُ : مَخَّ تْخْسْضْ

ⵅⴰⵜⵜⴰ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵜⵙⵢⴰⵍⵙⴰ ⵣ ⵙⵎ-ⵍⵍⵙⵙ

ⵙ ⵙⵉⵍⴰ ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵉⵎⵎⴰ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ-ⵇ ⵢⵉⵄⵇⴰⵍ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ-ⵇ ⵢⵙⵢⵙⵍ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵅⵙⵄⴰⵅ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵅⵙⵇⵇⴰⵙⵓⵙⵉ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵎⴰ ⵅⵙⵇⵇⴰⵙⵓⵙⵉ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵜⵙⵅⵙⵙⵉ

QUE ?, QUEL ?, QUELLE ? pr., inter., inv.

v. “Qui … ?”.

QUE, QUI (sens passé)

• [ṢḤ] —

• [MƐ] i

• [ṢḤ], [MƐ] ay

• [ṢḤ] ag

• [MƐ] ağ

• [ṢḤ] ig

• [ṢḤ] ma

→ **Mange le pain que je t’ai donné ! :** [MƐ] Ečč aɣrum i k-kfiɣ !

→ **Les femmes qui sont venues :** [ṢḤ] Lxalaṯ id-yusan.

→ **C’est cet homme qui m’a frappé :** [ṢḤ] Argaz-ayyi ay yuṯan.

→ **C’est mon frère qui est entré :** [MƐ] Xayy-i ay kšemen.

→ **C’est ton père qui frappe à la porte :** [MƐ] Bbʷa-k ağ ikkaṯen i ṯebburṯ.

→ **C’est moi qui ai volé :** [ṢḤ] Nekkinṭ ag ukeren.

→ **C’est nous qui avons vu :** [ṢḤ] Nekni ag zran.

→ **Quels sont les gens qui n’égorgeront pas ? :** [ṢḤ] Ma medden ma u zellum k̲ ?

الَّذِي ، الَّتِي ، الَّذِينَ ، اللَّوَاتِي ، مَاضٍ :

—

ئِـ

نَـيْ

نَـتْ

نَـجْ

نَـجْ

مَـ

كُلِ الْخُبْزَ الَّذِي أَعْطَيْتُهُ لَكَ : نْـچْ نَغْرُمْ ئِـ كْـ-كْفِغْ

النِّسَاءُ اللَّوَاتِي جِئْنَ : لْخَلَتْ ئِدْ-يُسَنْ

هَذَا هُوَ الرَّجُل الَّذِي ضَرَبَنِي : نَرْقَزْ-نَـيِّ نَـيْ يُثَنْ

هَذَا هُوَ أَخِي الَّذِي دَخَلَ : خَـيِّ-يِ نَـيْ كْشْمْنْ

هَذَا هُوَ وَالِدُكَ الَّذِي يَطْرُقُ الْبَابَ : بُّوَ-كْ نَـجْ يِكَّثْنْ ئِـ تْبُّرْتْ

أَنَا الَّذِي سَرَقْتُ : نْكِّنْخْ نَتْ نُكْرْنْ

نَحْنُ الذِّينَ رَأَيْنَا : نْكْنِ نَتْ زْرَنْ

مَنْ هُم الَّذِينَ لَا يَذْبَحُونَ : مَـ مْدُّنْ مَـ نُـ زْلُّمْ كْ

—

ⵉ

ⴰⵔ

ⴰⵅ

ⴰⵇ

ⵉⵅ

ⵓⴰ

ⵙⴹⴹ ⴰⵢⵓⵜ ⵉⵣ-ⵣⵃⵉⵢ

ⵍⵅⴰⵍⴰⵅ ⵉⴷ-ⵔⵙⴰⵍ

ⴰⵓⵅⴰⵅ-ⴰⵔⵔⵉ ⴰⵔ ⵔⵙⵅⴰⵍ

ⵅⴰⵔⵔ-ⵉ ⴰⵔ ⵣⴳⵙⵜⵙⵍ

ⵙⵙⵏ-ⴰⵣ ⴰⵇ ⵉⵣⵣⴰⵅⵙⵍ ⵉ ⵅⵙⵙⵙⵓⵅ

ⵍⵙⵣⵣⵉⵍⵜⴰ ⴰⵅ ⵙⵣⵙⵓⵙⵍ

ⵍⵙⵣⵍⵉ ⴰⵅ ⵅⵓⴰⵍ

ⵜⴰ ⵜⵙⴷⴷⵙⵍ ⵜⴰ ⵙ ⵅⵙⵍⵍⵙⵜ ⵇ

QUE, QUI (sens futur)

• [ṢḤ] a

• [ṢḤ] ara

→ **Qui vendra, Qui vendront :**

• [ṢḤ] A izenzen.

• [ṢḤ] Ara izenzen.

→ **Qui montera, Qui monteront :**

• [ṢḤ] A yalin.

• [ṢḤ] Ara yalin.

الَّذِي ، الَّتِي ، الَّذِينَ ، اللَّوَاتِي ، مُسْتَقْبَلٌ :

نَـ

نَرَ

الّذِي بَاعَ ، الَّذِينَ سَيَبِيعونَ :

نَـ يِزْنْزْنْ

نَرَ يِزْنْزْنْ

الّذِي يَصْعَدُ ، الَّذِين سَيَصَعَدُونَ :

نَـ يَلِنْ

نَرَ يَلِنْ

ⴰ

ⴰⵓⴰ

ⴰ ⵔⵅⵙⵍⵅⵙⵍ

ⴰⵓⴰ ⵔⵅⵙⵍⵅⵙⵍ

ⴰ ⵔⴰⵎⵉⵍ

ⴰⵓⴰ ⵔⴰⵎⵉⵍ

QUELQUE

v. “Certain”.

QUESTION POSER UNE, DEMANDER (au sujet de qqch, de qqun)**, INTERROGER**

• [ṢḤ] seqsi

• [ṢḤ] sawal, hab. tsawal

→ **Vous demandez au sujet du grand aïd** [tel qu’il était célébré] **autrefois :** [ṢḤ] A tsaqsem f lɛiḏ ameqqran n ziḵ.

→ **Ils demandent de vos nouvelles :** [ṢḤ] Tsawalan fell-awen.

→ **Mon ami proche m’a parlé de toi :** [ǦƐ] Yenna-yi-d fell-ak arfiq-inu.

سَأَلَ ، طَرَحَ سُؤَالًا :

سْقْسِ

سَوَلْ. عَادَةً ؛ تْسَوَلْ

تَسْأَلُونَ عَنِ الْعِيدِ الْأَضْحَى فِي مَا مَضَى

سَأَلُوا عَنْكُمْ : خْوَلَنْ فِلّْ-نَوْنْ

أَخْبَرَنِي رَفِيقِي عَنْكَ : يْنَّ-يِ فِلّْ-نَكْ نَرْفِقْ-ئِنُ

ⵙⵇⵙⴳ

ⵙⴰⵍⴰⵏ : ⵜⵙⴰⵍⴰⵏ

ⴰ ⵜⵙⴰⵇⵙⵎ ⵅ ⵏⵜⴳⵔ ⴰⵎⵇⵇⵙⴰⵍ ⵏ ⵣⴳⵣ

ⵜⵙⴰⵍⴰⵏ ⵅⵏⵏ-ⴰⵍ

ⵖⵏⵏⴰ-ⵖⴳ-ⴷ ⵅⵏⵏ-ⴰⵣ ⴰⵙⵅⴳⵇ-ⴳⵍ

QUEUE (animal, oiseau)

• [MR] m., ašewwaḍ | m., pl., išewwaḍen. v. “Réséda blanc”.

• [MR] m., ašuwwaḍ

• [MR] m., {a}šewwaḍ

• [MR], [MS] m., šewwaṭa

• [XF] šwaṭ (queue de mouton)

• [ṢḤ] f., ṯakʷɛalṭ

• [ṢḤ] f., ṯajaḥlimṭ

→ **La queue du rat :**

• [ṢḤ] f., ṯakʷɛalṭ uɣerḏa.

• [ṢḤ] f., ṯajaḥlimṭ uɣerḏa.

ذَيْلٌ :

تَشْوَّضْ | تِشْوَّضْنْ

تَشُوَّضْ

شْوَّضْ

شْوَّطَ

شْوَطْ

تَكْوَعَلْخْ

تَزَحْلِمْخْ

ذَيْلُ الْفَأْرِ :

تَزَحْلِمْخْ نُغْرْذَ

تَعَلْخْ نُغْرْذَ

ⴰⵇⵙⵍⵍⴰⴹ | ⵅⵇⵙⵍⵍⴰⴹⵙⵏ

ⴰⵇⵙⵍⵍⴰⴹ

ⵇⵙⵍⵍⴰⴹ

ⵇⵙⵍⵍⴰⴹⴰ

ⵇⵍⴰⴹ

ⵅⴰⵣⵯⵄⴰⵏⵜⴰ

ⵅⴰⵏⴰⵎⵏⵅⵔⵜⴰ

ⵅⴰⵣⵯⵄⴰⵏⵜⴰ ⵙⵄⵙⵇⵅⴰ

ⵅⴰⵏⴰⵎⵏⵅⵔⵜⴰ ⵙⵄⵙⵇⵅⴰ

QUEUE DE LA CHÉCHIA ROUGE (filaments noirs)

[ṢḤ] čarraf̱t. v. “Chéchia rouge”.

→ **Une chéchia décorée de sa queue :** [ṢḤ] T̲ašašit̲ s čarraf̱t.

شُعَيْرَةُ الشَّاشِيَّةِ : جَرَّفْتْ

شَاشِيَّةٌ بِشُعَيْرَتِهَا : تَشَشِتْ سْـ چِرْرَفْتْ

ⵛ.ⵓⵓ.ⵃⵅ

ⵅ.ⵛ.ⵛⴷⵅ ⊙ ⵛ.ⵓⵓ.ⵃⵅ

QUI … ?, QUEL ?, QUELS ? pr., inter., inv.

• Ma … ?

• Man … ? v. “Quel ?”.

• Aman ?

• U … ?

• Wi … ?

• Ni … ?

• [ṢḤ] Manwi … ? v. “Parmi”.

• [ṢḤ] Aman wi … ?

→ **Quels sont les gens qui n’égorgeront pas ? :** [ṢḤ] Ma medden ma u zellum ḵ ?

→ **Qui lui a dit ? :** [ṢḤ] Aman wi s-innan ?

→ **Qui est venu ici ? :**

• [ṢḤ] U d-yusan ?

• [MƐ] Wi d-yusan ?

→ **Qui t’a frappé ?** m. **:** Wi k-yuṯan ?

→ **Qui frappe à la porte ? :** [MƐ] Ni kkaṯen i ṯebburṯ ?

→ **Qui es-tu ?** m. **:**

• [ṢḤ] Manwi ḵečč ?

• [MƐ] Kečč man-waḵ ?

→ **Qui es-tu ?** f. **:**

• [ṢḤ] Manṭi ḵemm ?

• [MƐ] Kečč man-wam ?

→ **Qui est-il ? :** [MƐ] Man-waṯ ?

→ **Qui est-elle ? :** [MƐ] Man-waṭ ?

→ **Qui êtes-vous** m. **:** [MƐ] Man-waḵenni ?

→ **Qui êtes-vous** f. **:** [MƐ] Man-waḵenṭ ?

→ **Qui sont-ils ? :** [MƐ] Man-wahen ?

→ **Qui sont-elles ? :** [MƐ] Man-wahent ?

→ **Qui est celui qui n’est pas venu ici ?** m. **:** [MƐ] Man-waṯ win u d-yusi ḵ ?

→ **Qui, Quel est l’homme [qui] est venu ici ? :** [MƐ] Man-waṯ argaz id-yusan ?

→ **Qui, Quel est l’homme [qui] est venu ici ? :** [MƐ] Argaz id-yusan man-waṯ ?

→ **Qui, Quels sont les hommes [qui] sont venus ici ? :** [MƐ] Man-wahen irgazen id-yusan ?

→ **Qui est-ce qui viendra ? :** [ṢḤ] Manwi d-yasen ?

مَنْ ، مَنِ الَّذِي :

مَـ

مَنْ

نَمَنْ

وِ

نِ

مَنْوِ

نَمَنْ وِ

مَنْ هُمْ الَّذِينَ لَا يَذْبَحُونَ : مَـ مْدْنْ مَـ نُـ زْلُمْ كْ

مَنِ الَّذِي أَخْبَرَهُ : نَمَنْ وِ سْـيَّنْ

مَنِ الَّذِي أَتَى هُنَا :

نُـ دْـيُسَنْ

وِ دْـيُسَنْ

مَنِ الَّذِي ضَرَبَكَ : وِ كْـيُنْ

مَنِ الَّذِي يَدُقُّ الْبَابَ : نِـ كَّنْ نِـ تْبُرْتْ

مَنْ أَنْتَ :

مَنْوِ كْچُّ
كْچُّ مَنْ-وَكْ
مَنْ أَنْتِ :
مَنْخِ كْمُّ
كْچُّ مَنْ-وَمْ
مَنْ هُوَ : مَنْ-وَثْ
مَنْ هِيَ : مَنْ-وَخْ
مَنْ أَنْتُمْ : مَنْ-وَكْنِّ
مَنْ أَنْتُنَّ : مَنْ-وَكْنْخْ
مَنْ هُمْ : مَنْ-وَهْنْ
مَنْ هُنَّ : مَنْ-وَهْنْتْ
مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْتِ هُنَا : مَنْ-وَثْ وِنْ نُـ دْ-يُسِ كْ
مَنْ هُوَ الرَّجُلُ الَّذِي جَاءَ : مَنْ-وَثْ نَرْقَّزْ يُدْ يُسْنْ
مَنْ هُوَ الرَّجُلُ الَّذِي جَاءَ : نَرْقَّزْ يُدْ-يُسْنْ مَنْ-وَثْ
مَنْ هُمْ الرِّجَال الَّذِين جَاءُوا : مَنْ وَهْنْ يُرْقَّزْنْ يُدْ يُسْنْ
مَنِ الَّذِي سَيَأْتِي : مَنْوِ دْ-يَسْنْ

ⵎⵓ
ⵎⵓⵍ
ⵓⵎⵓⵍ
ⵍⴹ
ⵍⴹ
ⵎⵓⵍⵍⴹ
ⵓⵎⵓⵍ ⵍⴹ
ⵎⵓ ⵎⵉⵏⵏⵉⵍ ⵎⵓ ⵏ ⵜⵉⵏⵏⵉⵎ ⵣ
ⵓⵎⵓⵍ ⵍⴹⵙ-ⴹⵍⵓⵍ
ⵏ ⵏ-ⵔⵉⵙⵓⵍ
ⵍⴹ ⵏ-ⵔⵉⵙⵓⵍ
ⵍⴹ ⵣ-ⵔⵉⵅⵓⵍ
ⵍⴹ ⵣⵣⵓⵅⵉⵍ ⴹ ⵅⵉⵙⵙⵉⵓⵅ
ⵎⵓⵍⵍⴹ ⵓⵎⵓⵍ

QUI ? pr., inter.
Qui ? m., sing. : [ṢḤ] Anwi ?
Qui ? m., pl. : [ṢḤ] Anwiḏ ?
Qui ? f., sing. : [ṢḤ] Anṭi ?
Qui ? f., pl. : [ṢḤ] Anṭiḏ ?
• [ṢḤ] Waɣa ?
• [ṢḤ] Anwi waɣa ?
• [ṢḤ] Anwi aɣa ?
→ **Qui ne viendra pas ? :** [ṢḤ] Waɣa u d-iṭasen k ?
→ **Qui ne mange pas ?** : [ṢḤ] Waɣa u iṯeṭen k ?
→ **Qui ne vend pas ? :** [ṢḤ] Anwi aɣa u izunezen k ?
→ **Qui monta sur le cheval hier ? :** [ṢḤ] Anwi ig ñan aṣiṭ userḏun iḍelli ?

مَنْ :
نَنْوِ

نَنْوِذْ

نَنْثِ

نَنْثِذْ

نُسْرْذُنْ يِضْلِّ

مَنِ الَّذِي لَنْ يَأْتِيَ : وَغَ نُـ دْ-يِخَسْنْ كْ

مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْكُلْ : وَغَ نُـ يِنْثُخْنْ كْ

مَنِ الَّذِي لَمْ يَبِعْ : نَنْوِ نَغَ نُـ يِزُنْزُنْ كْ

مَنِ الَّذِي رَكِبَ عَلَى الْحِصَانِ الْبَارِحَةُ : نَنْوِ يِقْ نْيَنْ نَشِطْ

ⴰⵏⵓⴷ

ⴰⵏⵓⴷⵎ

ⴰⵏⵓⵜⵉⴷ

ⴰⵏⵓⵜⵉⴷⵎ

ⵓⴰⵢⴰ ⴰ ⴷ-ⴷⵜⵉⴰⵉⴰ ⵔ

ⵓⴰⵢⴰ ⴰ ⴷⵅⴰⵜⵉⴰ ⵔ

ⴰⵏⵓⴷ ⴰⵢⴰ ⴰ ⴷⵊⴰⵏⴰⵊⴰ ⵔ

ⴰⵏⵓⴷ ⴷⵅ ⵜⵏⴰ ⴰⵛ ⴷⵉ ⴰⵉⴰⵏⵓⵎⴷ ⴷⵉⵎⵎⴷ

QUI

[ṢḤ] eg + manwi + ḏeg- + aff. De prép.

→ **Qui parmi vous est monté sur le cheval aujourd'hui ? :** [ṢḤ] Eg manwi ḏeg-wen iña ass-a f uḵiḏaṛ ?

مَنْ : نْقْ + مَنْوِ + ذْقْ- …

مَنْ مِنْكُمْ رَكِبَ عَلَى الْحِصَانِ الْيَوْمَ : نْقْ مَنْوِ ذْقْ-وْنْ يُقْنِيْنْ نَسّْـ-نَـ بِـ نُكِذَرْ

ⵖⵅ + ⵍⴰⵏⵓⴷ + ⵎⵖⵅ- …

ⵖⵅ ⵍⴰⵏⵓⴷ ⵎⵖⵅ-ⵓⵖ ⴷⵉⵖⵉⴰⵉⴰⵏⴰ ⴰⵙⵙ-ⴰ ⵃ ⵙⵣⴷⵉⴰⵏ

QUINTAL (unité de mesure)

[ṢḤ] ar., m., aqunṭar

→ **Le mulet est capable de porter une charge d'un quintal :** Aserḏun ireffeḏ aqunṭar.

قِنْطَارٌ : نَقُنْطَرْ

ⴰⵣⵖⵏⵉⴰⵏ

ⴰⵙⵖⵏⵎⵖⵏ ⴷⵙⵖⵅⵅⵖⵎ ⴰⵣⵖⵏⵉⴰⵏ

QUINTENIER (employé au cinquième)

• [MS] ar., m., axemmas | m., pl., ixemmasen ?

• ar., pl., xmemsa

خَمَّاسٌ :

نَخْمَّسْ | يِخْمَّسْنْ

خْمْمْسَ

ⴰⵅⵖⵍⵍⴰⵙ | ⴷⵅⵖⵍⵍⴰⵙⵖⵏ

ⵅⵍⵖⵍⵙⴰ

QUOI ?

• [ṢḤ] Ašu ?

• [WZ] Yyeh ?

مَا ؟ :

نَشُ ؟

يُّهْ ؟

ⴰⵛⵖ

ⵉⵉⵖⴼ

QUOI ? pr., inter.

v. "Que ?".

QUOI QU'IL EN SOIT

[ṢḤ] ar., ḥasinahu

مَهْمَا يَكُنْ : حَسِنَهُ

ⵅⴰⵙⴷⵏⴰⴼⵖ

R

RACINE (arbres, plantes, …)**,** ***NERF*** (système nerveux)

• [ṢḤ] m., azzar | m., pl., izzuran

• [ṢḤ], [MƐ] m., aẓar (ann. : u) | m., pl., iẓuran

• [MƐ] m., azar (ann. : u) | m., pl., izuran

• [ŠN] m., azur | m., pl., izuran. v. “Veine”.

• [ṢR] m., azwer (ann. : wu) | m., pl., izuwṛan

• [ṢḤ] ar., coll., {l}εaṣeb

عَصَبٌ ، جَذْرٌ :

نَزَّرْ | نِزُّرَنْ

نَزَرْ | نِزُرَنْ

نَزَرْ | نِزُرَنْ

نَزُرْ | نِزُرَنْ

نَزْوْرْ | نِزُوْرَنْ

عَصْبْ

ⵄⵅⵅⵄⵓ | ⵉⵅⵅⵓⵄⵍ

ⵄⵅⵄⵓ | ⵉⵅⵓⵄⵍ

ⵄⵅⵄⵓ | ⵉⵅⵓⵄⵍ

ⵄⵅⵓⵓ | ⵉⵅⵓⵄⵍ

ⵄⵅⵍⵓⵓ | ⵉⵅⵓⵍⵓⵄⵍ

ⵃⵄⵎⵓⵓ

RACLÉE

v. “Tape”.

RACONTER, RELATER

• [ṢḤ] ar., ḥku, hab. tḥakku

• [ṢḤ] ḥǧu, hab. tḥaǧu. v. “Récit”.

→ Un homme m’a raconté … : [ṢḤ] Yeḥku-yi-d yiwen umɣar …

رَوَى ، حَكَى ، قَصَّ :

حْكُ. عَادَةً ؛ تْحَكُّ

حْجُ. عَادَةً ؛ تْحَجُ

حَكَى لِي رَجَلٌ ... : يْحْكُ-يِ-دْ يِوْنْ نُمْغَرْ ...

ⵅⵓⵓ : ⵜⵅⵄⵅⵅⵓⵓ

ⵅⵅⵉ : ⵜⵅⵄⵅⵓⵓ

ⵉⵓⵅⵅⵓⵓ-ⵉⵉ-ⵏ ⵉⵉⵍⵍⵓⵍ ⵓⵎⵢⵄⵇ …

RADIS

[ṢḤ] ar., f., tameštirṯ

→ Le Cours d’eau du Radis : [ṢḤ] top., Iɣzer Ameštur

فُجْلٌ ، نَبْتَةٌ : تَمْشْتِرْثْ

وَادِي الْفُجْلِ : يِغْزْرْ نَمْشْتُرْ

ⵜⵄⵎⵓⵛⵜⵉⵇⵅ

ⵉⵢⵅⵓⵇ ⵄⵎⵓⵛⵜⵓⵇ

RAFRAÎCHIR

ṣeṣmeḍ, hab. ṣeṣmaḍ

بَرَدَ : صْصْمْذْ. عَادَةً ؛ صْصْمَضْ

ⵇⵓⵇⵎⵓⵉ : ⵇⵓⵇⵎⵄⵉ

RAGE

m., iṣid. v. “Rage avoir la”.

كَلَبٌ ، دَاءُ الْكَلْبِ : يِصِدْ

ⵉⵇⵉⵉ

RAGE AVOIR LA

ṣeḍ

→ Le chien est enragé : Aqjaw iṣṣeḍ.

→ **Il est enragé :** Ḏi-s iṣid. v. “Rage avoir la”.

كَلَبَ : صْضْ

كَلِبَ الْكَلْبُ : نَقْزَاوْ بِصُّضْ

إِنَّهُ مَكْلُوبٌ : ذِـسْ بِصِدْ

ⵔⵖⴻ

ⴰⵣⵉⴰⵍ ⵅⵔⵔⵖⴻ

ⵜⵅ-ⵙ ⵅⵔⵅⴻ

RAGOÛT (de légumes et de viande, il peut être composé de pommes de terre, de navets, de cardons et d’ail)

• [MR] leğwaz

• [ṢḤ] ar., lxaluṭa

→ **Nous préparions du ragoût :** Nettegg leğwaz.

→ **Nous préparons le ragoût au poulet ou alors à la viande :** [MR] A negg leğwaz s iyaẓiḍen mana negg leğwaz s weksum.

→ **Nous mangerons du ragoût :** A nnečč leğwaz.

→ **Ils sont réputés pour la préparation de la “khalouta” :** [ṢḤ] Meshurin s lxaluṭa.

→ **La plat dit “khalouta” des Ih Ṣaleḥ se préparait avec ce qu’on trouvait dans le pays :** [ṢḤ] Lxaluṭa n ziḵ Yih Ṣaleḥ yuɣa-ṯ kulleš n ṭmurṯ-nsen.

→ **Il y a la marmite dite “asexxan” dans laquelle ils cuisent de petites choses comme la viande, la “xaluṭa” :** [ṢḤ] Illa asexxan snenan ḡ-is taḥağiṯ tameẓyant maṯalan snenan ḡ-is aḵsum snenan ḡ-is lxaluṭa.

→ **Ils l’appellent “khalouta” préparée avec des oignons, de la tomate, de la pomme de terre :** [ṢḤ] Qqaren lxaluṭa snenan ḡ-is lebṣel ḡ-is ṭumaɛṭiš ḡ-is lbaṭaṭa.

يَخْنَةٌ ، طَعَامٌ مِنَ اللَّحْمِ وَالْخُضْرَوَاتِ **:**

لْجَوْزْ

لْخَلْطَ

نُهَيِّئُ يَخْنَةً : نْتَّقُّ لْجَوْزْ

سَنُهَيِّئُ يَخْنَةً مِنْ دَجَاجَةٍ أَوْ مِنْ لَحْمٍ : أَ نْقُّ لْجَوَزْ سْـ يِيَزِضْنْ مَنَ نْقُّ لْجَوَزْ سْـ وْكُسُمْ.

سَنَأْكُلُ يَخْنَةً : نَـ نْخُّ لْجَوْزْ

هُمْ مَشْهُورُونَ بِالطَّبَقِ الْخَالُوطَةِ : مْشْهُرِنْ سْـ لْخَلْطَ

طَبَقُ الْخَالُوطَةِ لِأَيْتْ صَالْحْ كَانَ يُعَدُّ بِمَا يُوجَدُ مَحَلِّيًا : لْخَلْطَ نْـ زِكْ بِهْ صَلْحْ يُغَـتْ كُلْشْ نْـ خْمُرْتْـنْسْنْ

يُطْبَخُ فِي قِدْرَةٍ أَسْخَانٍ أَشْيَاءَ صَغِيرَةً مِثْلَ اللَّحْمِ أَوِ الْخَالُوطَةِ : يَلِّ نَسْخَّنْ سْنْنَنْ فْـيَسْ تَحَجِتْ تَمْزِيَنْتْ مَثَلَنْ سْنْنَنْ فْـيَسْ نَكْسُمْ سْنْنَنْ فْـيَسْ لْخَلْطْ

يُسَمُّونَ هَذَا الطَّبَقَ الْخَالُوطَةَ مَصْنُوعٌ مِنَ الْبَصَلِ وَالطَّمَاطِمِ وَالْبَطَاطَا : قَّرْنْ لْخَلْطْ سْنْنَنْ فْـيَسْ لْبْصَلْ فْـيَسْ طَمَعْطِشْ فْـيَسْ لْبَطَطَ

ⵍⵖⵍⴰⵅ

ⵍⵅⴰⵍⴻⴰ

ⵏⵜⵜⵖⵅ ⵍⵖⵍⴰⵅ

ⴰ ⵏⵖⵅ ⵍⵖⵍⴰⵅ ⵙ ⵅⵅⴰⵅⵅⴻⵖⵏ ⵊⴰⵏⴰ ⵏⵖⵅ ⵍⵖⵍⴰⵅ ⵙ ⵍⵖⵣⵙⵊ.

ⴰ ⵏⵏⵖⵖ ⵍⵖⵍⴰⵅ

ⵊⵖⵖⵙⵓⵅⵏ ⵙ ⵍⵅⴰⵍⴻⴰ

ⵍⵅⴰⵍⴻⴰ ⵏ ⵅⵅⵇ ⵢⵅⵙ ⵙⴰⵍⵖⴷ ⵅⴰⵢⴰ-ⵅ ⵣⵖⵍⵍⵖ ⵏ ⵜⵙⵊⵖⵓⵅ-ⵏⵙⵖⵏ

ⵅⵍⵍⴰ ⴰⵙⵖⵅⵅⴰⵏ ⵙⵏⵖⵏⵏ ⵅ-ⵅⵙ ⵜⴰⵣⴰⵅⵅ ⵜⴰⵊⵖⵅⵅⴰⵏⵜ ⵊⴰⵅⴰⵍⴰⵏ ⵙⵏⵖⵏⵏ ⵅ-ⵅⵙ ⴰⵇⵙⵖⵊ ⵙⵏⵖⵏⵏ ⵅ-ⵅⵙ ⵍⵅⴰⵍⴻⴰ

ⵣⴰⵙⵖⵏ ⵍⵅⴰⵍⴻⴰ ⵙⵏⵖⵏⵏ ⵅ-ⵅⵙ ⵍⵖⵙⵖⵍ ⵅ-ⵅⵙ ⵊⵖⵊⴰⵜⴻⵅⵇ ⵅ-ⵅⵙ ⵍⵙⴰⵜⴰⵜⴰ

RAISIN (fruit de la vitis vinifera)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] coll., ṯiẓurin (ann. : tz). v. “Grappe”.

• [MR], [ṢḤ] f., {ṯ}iẓurin

• [ŠN] {ṯ}hizuɣin

• [MR], [ṢR] {ṯ}hizurin

• [ɣL], [MS] ar., coll., ɛnab

→ Un raisin :

[ṢR] f., {ṯ}hiẓuwret

→ Un grain de raisin :

[ŠN] f., {ṯ}hazuɣṯ

→ **Les raisins se sont égrenés :** [ṢḤ] Ṯiẓẓurin fruryent.

→ **J’achèterai du raisin mûr :** A sɣiɣ ṯiẓurin yuwwin/… yibb^{w}an.

عِنَبٌ ، ثَمَرَةٌ **:**

ثِزُرِنْ

ئِزُرِنْ

هِزُغِنْ

هِزُرِنْ

عْنَبْ

هِزُوْرْتْ

هَزُغْتْ

اِنْفَرَطَ الْعِنَبُ : ثِزُّرِنْ فْرُرْيْنْتْ

سَأَشْتَرِي عِنَبًا ناضِجًا : نَـ سْغِغْ ثِزُرِنْ يُوِّنْ/… يِبُّوَنْ

ⵅⴹⵅⵄⵍ

ⴹⵅⵄⵍ

ⵎⴹⵅⵄⵍ

ⵎⴹⵅⵄⵍ

ⵃⵍⴰⵖ

ⵎⴹⵅⵅⵍⵓⵅ

ⵎⴰⵅⵄⵅ

ⵅⴹⵅⵅⵄⵍ ⵂⵓⵄⵄⵅⵍⵜ

ⴰ ⵙⵄⵅⵄ ⵅⴹⵅⵄⵍ ⵅⵅⵍⵍⵅⵍ/… ⵅⴹⵖⵖⵏⴰⵍ

RAISIN (diverses variétés)

• [MR] m., ḥmar bubu ɛmar

• [MR] f., ṯizurin ṯimellalin

• [MS] ar. ?, m., {le}ḥmiṣ

• [MR] m., {a}bu ḥmiṣ

→ Vigne basse, non grimpante, variété de raisin petit et sucré, sorte de raisin à gros grain blanc ou noir :

• [MS] f., tafeṛṛant

• [ṢḤ] f., tafeṛṛant taberkant

• [XF], [MS] f., feṛṛana

عِنَبٌ ، نَوْعِيَّةٌ أَطْلَسِيَّةٌ ، ثَمَرَةٌ **:**

حْمَرْ بُبُ عْمَرْ

ثِزُرِنْ ثِمْلَّلِنْ

حْمِصْ

بُـ حْمِصْ

تَفْرَّنْتْ

تَفْرَّنْتْ تَبْرْكَنْتْ

فْرَّنَ

ⴾⵔⴰⵓ ⵖⴹⵖⴹ ⵃⵔⴰⵓ

ⵅⵅⵅⵄⵍ ⵅⵅⵔⴹⴼⴼⴰⴼⵅⵍ

ⴾⵔⵅⵎ

ⵖⴹ ⴾⵔⵅⵎ

ⵜⴰⵂⴹⵇⵇⴰⵍⵜ

ⵜⴰⵂⴹⵇⵇⴰⵍⵜ ⵜⴰⵖⴹⵓⵕⴰⵍⵜ

ⵂⴹⵇⵇⴰⵍⴰ

RAMADAN

• [ṢḤ], [MR] ṛemṭan

• [XF], [MR] ṛemḍan

→ **Le mois de ramadan vient en été comme en hiver. Lorsqu'il vient en hiver on prépare du couscous, du berkoukes, … :** [MR] Remṭan a d-yas g unebdu, a d-yas di nuwweṯ. Mana yella di nuwweṯ a ggen ṭeam, a ggen aberkukes, …

→ **Nous jeûnerons pendant le mois de ramadan :** [MR] A nẓum di ṛemṭan.

رَمَضَانٌ :

رَمْطَنْ

رَمْضَنْ

يَأْتِي شَهْرُ رَمَضَانِ فِي الصَّيْفِ وَالشِّتَاءِ. عِنْدَمَا يَأْتِي فِي مَوْسِمِ الشِّتَاءِ نَعُدُّ الْسَّكْسُو ، الْبَرْكُوكَسِ ، ... : رْمَطَنْ أَ دْـيَسْ قْـ نُنْبْدُ ، أَ دْـيَسْ دِ نُوُّثْ. مَنَ يْلّ دِ نُوُّثْ أَ قُنْ طْعَمْ ، أَ قُنْ نَبْرْكُكْسْ ، ...

نَصُمُ خِلَالَ رَمَضَانِ : أَ نْزُمْ دِ رْمْطَنْ.

ⵇⵓⵅⵄⵍ

ⵇⵓⵅⵄⵍ

ⵇⵓⵅⵄⵍ ⴰ ⴷⵔⴰⴱ ⵅ ⵍⵓⴱⴷⴰⵏ, ⴰ ⴷⵔⴰⴱ ⴷⴹ ⵍⵓⵍⵍⵓⵅ. ⵅⴰⵍⴰ ⵔⵓⵎⵎⴰ ⴷⴹ ⵍⵓⵍⵍⵓⵅ ⴰ ⵅⵅⵓⵍ ⵄⵃⴰⵅ, ⴰ ⵅⵅⵓⵍ ⴰⴱⵓⵇⵓⵣⵓⴱ, …

ⴰ ⵍⵉⵓⵅ ⴷⴹ ⵇⵓⵅⵄⵍ.

RAMPER, MARCHER À QUATRE PATTES

• [ṢḤ] mureḏ, hab. : ṭmureḏ

• [ṢḤ] ar., ḥbu

Ramper (adulte) :

→ **Il rampe au sol :** [ṢḤ] Argaz yeṭmuruḏ.

Ramper (enfant) :

→ **Il rampe au sol :** [ṢḤ] Abučči yeḥbu.

حَبَا :

مُرْذْ. عَادَةً ؛ خُمُرْذْ

حْبُ

يَحْبِي الرَّجُلُ : نَرْقَزْ يْخْمُرُذْ

نَبُخّ يْحْبُ

ⵅⵓⵓⵎ : ⵜⵙⵅⵓⵓⵎ

ⵗⵙⵓ

ⴰⵙⵅⴰⵉ ⵔⵓⵜⵙⵅⵓⵓⵎ

ⴰⵙⵓⵇⵇⵄ ⵔⵓⵗⵙⵓ

RANGEMENT, ÉTAGÈRE (partie supérieure des deux grands murs latéraux non recouvert par la toiture, on y dépose les petits ustensiles de la maison : faucille, cordes, plats, …)

• [ŠN] leǧḏa uxxam

• [XF] lekwata (sorte d'étagère comme un potager sous lequel on trouve des espaces de rangement)

رَفٌّ ، مَوْضِعٌ فِي أَعْلَى حَائِطِ الْبَيْتِ خَاصٌّ بِتَرْتِيبِ الْأَدَوَاتِ الْمَنْزِلِيَّةِ **:**

لْجْذَعْ نُخَّمْ

لْكُوَتَ

ⵅⵓⵣⵎⴰⵛ ⵓⵅⵅⴰⵅ

ⵅⵓⵕⵍⴰⵜⴰ

RANGER SE

[MƐ] ar., sɛaḏel, hab. sɛaḏul

اِصْطَفَّ : سْعَذْلْ. عَادَةً ؛ سْعَذُلْ

ⵙⵛⴰⵎⵓⵅ : ⵙⵛⴰⵎⵓⵅ

RAPACE (nom inconnu ?)

[ṢḤ] m., ašaḇu

طَيْرٌ جَارِحٌ ، اِسْمٌ مَجْهُولٌ **:** نَشَبُ

ⴰⵛⴰⴷⵓ

RAPPELER QQCH FAIRE

v. “Souvenir de Faire”.

RAPPELER QQCH SE

v. “Souvenir de Se”.

RAQUETTE DE FIGUIER DE BERBÉRIE (cladode)

[ŠN] m., iferḍiws | m., pl., iferḍiwas. v. “Figuier de Berbérie”, “Perche”.

→ Feuille de cactus à épine : [XF] ar., f., umm ššuk

→ Feuille de cactus inerme : [XF] m., serṭi

وَرَقَةُ الصَّبَّارِ ، لَوْحَةُ الصَّبَّارِ :

يِفْرْضِوْسْ | يِفْرْضِوَسْ

وَرَقَةُ الصَّبَّارِ شَائِكَةٌ : نُمْ شُكْ

وَرَقَةُ الصَّبَّارِ غَيْر شَائِكَةٍ : سْرْطِ

ⵉⴼⵔⵓⵉⵍⵍⵓ | ⵉⴼⵔⵓⵉⵍⵍⴰⵓ

ⵓⵎⵎ ⵛⵛⵓⵣ

ⵓⵔⵓⵉⵉ

RASAGE

[MƐ] ar., f., ṯaḥfifṯ (ann. : ṭ). v. “Raser Se”, “Rasoir”.

حَلْقٌ ، حِلَاقَةٌ : تَحْفِيفْتْ

ⵅⴰⴷⴼⵉⴼⵅ

RASER SE

[ṢḤ] ḥfef, hab. ṭeḥfaf. v. “Rasage”, “Rasoir”.

→ **Il s’est rasé la tête :** [ṢḤ] Yeḥfef.

→ **Je ne lui ai pas rasé sa tête :** U ḥfefex ixf-nnes.

→ **Rase-moi la tête ! :** [MƐ] Ḥeff-iyi ixf-inu ! v. “Rasage”, “Rasoir”.

حَلَقَ : حْفِفْ. عَادَةً ؛ تْحْفَفْ

حَلَقَ شَعْرَ رَأْسِهِ : يْحْفِفْ

لَمْ أَحْلُقْ شَعْرَ رَأْسِي : نُـ حْفِفْخْ يِخْفِفْ-يِنْ

أُحْلُقِيَ الشَّعْرَ : حْفِفْ-يِي يِخْفِفْ-يِنْ

ⴷⴼⵓⴼ : ⵜⵓⵓⴷⴼⴰⴼ

ⵉⵓⴷⵓⴷ

ⵓ ⴷⴼⵓⴼⵓⵅ ⵉⵅⴼ-ⵍⵍⵓⵓ

ⴷⵓⴼⴼ-ⵉⵉⵉ ⵉⵅⴼ-ⵉⵍⵓ

RASSASIÉ ÊTRE, RASSASIER SE

[MƐ] rwa

→ **Je suis rassasié :** Rwiɣ.

→ **Il est rassasié :** Irwa.

→ **J’ai consommé le contenu d’une jarre sans pour autant être rassasié** (un œuf, i.e., que l’œuf ressemble à une jarre de par sa forme, manger un œuf ne suffit pas à atténuer la faim) **:** [ṢḤ] dev., Ččiɣ ṯaxaḇiṯ ur wiɣ.

أَشْبَعَ : رْوَ

أَشْبَعْتُ : رْوِغْ

أَشْبَعَ : يِرْوَ

كْلِيتْ خَبْيَة وُمَا شْبَعْتْشْ : دْ جِّغْ ثَخَوِيثْ نُرْ وِغْ

ⵓⵍⴰ

ⵓⵍⵉⵢ

ⵉⵓⵍⴰ

ⵛⵛⵉⵢ ⵅⴰⵅⴰⵃⵉⵅ ⵓⵓ ⵍⵉⵢ

RASSEMBLER SE, RÉUNIR SE

• [ṢḤ], [MR] ǧmeɛ, hab. ǧemmaɛ

• [ṢḤ] ar., jmeɛ

• [ṢḤ] mlayem, hab. temlayem

→ **Ils se rassemblent :** [MR] Ǧemɛan.

→ **Ils se rassemblent :** Ǧem-maɛan

→ **Ils se réunissent :** [ṢḤ] Temlayamen-d.

→ **Tous les voisins se réunissent, elles se réunissent dans une maison :** [ṢḤ] Qaɛ lǧiran a mlaymen ukkul a mlaymenṭ g uxxam.

تَجَمَّعَ :

جْمْعْ. عَادَةً ؛ جْمُّعْ

زْمْعْ

مْلَيْمْ. عَادَةً ؛ تْمْلَيْمْ

يَجْتَمِعُونَ :

جْمْعَنْ

جْمَّعَنْ

يَجْتَمِعُونَ : تْمْلَيَمْنْ-دْ

يَتَجَمَّعُ الْجِيرَانِ يَجْتَمِعْنَ فِي مَنْزِلٍ : لْجِرَنْ ـَ مْلَيْمْنْ نُكَّلْ ـَ مْلَيْمْنْتْخْ قْـ نُخَّمْ

ⵅⵍⴰⵃ : ⵅⴰⵍⵍⴰⵃ

ⵉⵍⴰⵃ

ⵍⵎⴰⵣⴰⵍ : ⵜⴰⵍⵎⴰⵣⴰⵍ

ⵅⴰⵍⵃⴰⵏ

ⵅⴰⵍⵍⴰⵃⴰⵏ

ⵜⴰⵍⵎⴰⵣⴰⵍⴰⵏ-ⴷ

ⵣⴰⵃ ⵏⵅⵉⵓⴰⵏ ⴰ ⵍⵎⴰⵣⵍⴰⵏ ⴰⵣⵣⴰⵎ ⴰ ⵍⵎⴰⵣⵍⴰⵏⵜⵓ ⵅ ⴰⵅⵅⴰⵍ

RASOIR

• [MƐ] f., ṯaxeḏmiṯ

• [MƐ] f., ṯaxeḏmiṯ n ṭaḥfifṯ. v. “Rasage”, “Raser Se”.

مِحْلَقٌ :

ثَخْذْمِثْ

ثَخْذْمِثْ نْـ خَحْفِفْثْ

ⵅⴰⵅⴰⵏⵍⵉⵅ

ⵅⴰⵅⴰⵏⵍⵉⵅ | ⵜⵓⴰⴷⵉⵅⵉⵅ

RAT

• [ṢḤ], [MƐ] m., aɣerḏa (ann. : u) | m., pl., iɣerḏayen. v. “Souris”.

• [MR] m., aɣerḏa | m., pl., iɣerḏan

جُرَذٌ :

ثَغْرْذَ | ئِغْرْذَيْنْ

ثَغْرْذَ | ئِغْرْذَنْ

ⴰⵖⴰⵓⴰ | ⵉⵖⴰⵓⴰⵣⴰⵍ

ⴰⵖⴰⵓⴰ | ⵉⵖⴰⵓⴰⵍ

RATTACHÉ ÊTRE

v. “Situer Se”.

RATE (organe)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aḍiḥan

• [ṢR] m., inerfeḏ

طِيحَالٌ :

ثَضِحَنْ

ئِنْرْفِذْ

ⴰⵉⵉⴰⵍ

ⵉⵍⴰⵓⵃⴰⵏ

RAVIN

v. “Rivière”.

RAYON DE MIEL

[ǦƐ], [ṢḤ] ar., f., ṯašahdeṭ. v. “Abeille noire”.

قُرْصُ الْعَسَلِ :

تَشَهْدْخْ

ⵅⴰⵛⴰⴱⴷⴰⵜⴰ

RECHERCHER

[ṢḤ] ḥawwas. v. “Chercher”.

→ **Ils recherchent la lavande :** [ṢḤ] Ḥawwasen f uḥelḥal.

بَحَثَ عَنْ : حَوَّسْ

يَبْحَثُنَ عَنِ الْحَلْحَالِ : حَوَّسْنْ فِـ نُحْلْحَلْ

ⵅⴰⵍⵍⴰⴰ

ⵅⴰⵍⵍⴰⴰⵏ ⵜ ⵏⵅⵏⵅⴰⵏ

RECHTA (plat à base de pâte en filament)

[ṢḤ], [MR] rešta

رَشْتَةٌ ، شَعْرِيَّةٌ **:** رْشْتَ

ⴰⵏⵛⵜⴰ

RÉCIT

[ṢḤ] f., taḥağğayṯ

→ **Ils relatent des histoires :** [ṢḤ] Taḥağğayṯ tḥağan.

قِصَّةٌ ، حِكَايَةٌ :

تَحَجَّيْثْ

يَقُصُّونَ قِصَصًا : تَحَجَّيْثْ تْحَجَنْ

ⵜⴰⵅⴰⵣⵣⴰⵖⵅ ⵜⵅⴰⵣⴰⵍ

ⵅⵕⵏ : ⵜⵅⴰⵕⵕⵏ

RÉCOLTE, PRODUCTION

[ṢḤ], [MR] ar., lɣalleṯ. v. “Moisson”.

إِنْتَاجٌ :

لْغَلَّثْ

ⵍⵖⵍⵍⴰⵅ

RECOMMENCER

v. “Répéter”.

RECOUVRIR

[ṢḤ] ar., reddem

→ **La neige recouvre le blé ou l’orge :** [ṢḤ] Irḏen nna ṯimẓin ireddem-ṯen weḏfal.

رَدَمَ :

رْدَّمْ

يَغَطِّي الثَّلْجُ الْقَمْحَ أَوِ الشَّعِيرِ : ئِرْذَنْ نَّ ثِمْزِنْ ئِرْدَّمْـثَنْ وْذْفَلْ

ⴰⵏⵅⵅⵏ

ⵉⴰⴼⵏⵍ ⵍⴰ ⵅⵉⵎⵜⵉⵍ ⵉⴰⵏⵅⵅⵏ-ⵅⵍ ⵍⵏⴼⵜⴰⵏ

RECOUVRIR QQCH AVEC DU DISS

[MS] delles. v. “Diss”.

→ **Il recouvre la meule de foin avec du diss** : [MS] Idelles nnader.

غَطَّى شَيْئًا بِالدِّيسِ : دْلَّسْ

يُغَطِّي كَوْمَةَ الدَّرِيسِ بِالدِّيسِ : ئِدْلَّسْ نَّدْرْ

ⵅⵏⵏⵏⴰ

ⵉⵅⵏⵏⵏⴰ ⵍⴰⵅⵏⴰ

RÉCOLTE DE FONDS (visant à récolter auprès des habitants des fonds pour un mariage de qqun)

[ṢḤ] f., ṯawsa. v. “Récolter des fonds”.

جَمْعُ تَبَرُّعَاتٍ : ثَوْسَ

ⵅⴰⵍⵙⴰ

RÉCOLTER DES FONDS

[ṢḤ] twes, hab. : tewwas. v. “Récolte de fonds”.

جَمَعَ تَبَرُّعَاتٍ : ثْوْسْ. عَادَةً ؛ ثْوَّسْ

ⵜⵍⵙⵙ : ⵜⵙⵍⵍⴰⵙ

RÉDUIT (pour le petit bétail/grande pièce au rez de chaussée reservée aux animaux)

• [MS] m., agrur

• [ṢḤ] f., ṯassurṯ

• [ṢḤ] f., ṯasurt

• [MR] lmeshem

• [ṢḤ] m., axxam n lmal

→ **Ils fabriquent un réduit pour le bétail :** [ṢḤ] Lehwayeš ṣenɛanasen ṯasurt.

رُكْنٌ ، خَاصٌّ بِالْمَوَاشِي :

نَقْرُرْ

ثَسُرْثْ

ثَسُرْثْ

لْمْشْهْمْ

نَخَّمْ نـ لْمَلْ

يَصْنَعُونَ لِلْمَاشِيَةِ رُكْنًا : لْهَوَيْشْ صْنْعَنْ-نَسْنْ ثْسُرْثْ

ⴰⵅⵙⵙ

ⵅⴰⵙⵙⵙⵙⵅ

ⵅⴰⵙⵙⵙⵙⵜ

ⵎⵛⵙⵛⵙⵛ

ⴰⵅⵅⴰⵛ ⵏ ⵎⵛⴰⵎ

ⵍⵙⵙⵍⴰⵜⵙⵛ ⵙⵙⵏⵄⴰⵏ-ⴰⵙⵙⵏ ⵅⴰⵙⵙⵙⵜ

RÉFECTIONNER

v. “Réparer”.

REFUSER

• [MƐ], [MR] ggumi, hab. ṭgamay

• [ṢR] gummi, hab. tgumma

→ **Je refuse, J’ai refusé :** [ṢR] Gummiɣ.

→ **Il a refusé de venir :** [ṢR] Igumma a d-yas.

→ **Il a refusé d’entrer :** [MƐ] Yeggumi ay ḵšem.

→ **Il refuse de prendre comme épouse cette femme :** Iṭgamay a yaɣ hameṭṭuṯ-ay.

رَفَضَ :

قُّمِ. عَادَةً ؛ خْقَمَيْ

قُّمِ. عَادَةً ؛ تْقُّمَّ

أَرْفُضُ ، رَفَضْتُ : قُّمَغْ

رَفَضَ أَنْ يَأْتِيَ : يْقُّمَ نَـ دْ-يَسْ

رَفَضَ أَنْ يَدْخُلَ : يْقُّمِ نَيْ كْشْمْ

يَرْفُضُ أَنْ يَأْخُذَ هَذِهِ الْمَرْأَة كَزَوْجَةٍ : يْخْقَمَيْ نَـ يَغْ هَمْطَتْ-نَيْ

ⵅⵅⵙⵛⵉ : ⵜⵙⵅⴰⵛⴰⵔ

ⵅⵅⵙⵛⵉ : ⵜⵅⵙⵛⵛⴰ

ⵅⵙⵛⵛⵉⵖ

ⵉⵅⵙⵛⵛⴰ ⴰ ⵃ-ⵔⴰⵙ

ⵔⵙⵅⵅⵙⵛⵉ ⴰⵔ ⵣⵛⵙⵛ

ⵉⵜⵙⵅⴰⵛⴰⵔ ⴰ ⵔⴰⵖ ⵙⴰⵛⵙⵄⵄⵙⵅ-ⴰⵔ

REGARDER

v. “Voir”.

RÉGION

V . “Pays”.

REGRETTER, REPENTIR SE

[ṢḤ] ar., ndem, hab. neddem

→ **Il a regretté :** [ṢḤ] Yendem.

→ **Il s'en repent :** Ineddem fellas.

نَدِمَ عَلَى ، تَابَ مِنْ : نْدْمْ. عَادَةً ؛ نْدُّمْ

نَدِمَ : يْنْدْمْ

يَنْدَمُ عَلَيْهِ : ئِنْدُّمْ قْلُّ-نَسْ

ⵏⴰⴷ : ⵏⴰⵏⴰⴷ

ⵉⵏⴰⴷ

ⴷⵏⴰⵏⴰⴷ ⵜⴰⵎ-ⴰⵙ

REIN

• [ṢḤ] f., pl., tiɣallin

• [ṢR] f., tiẓẓelt | f., pl., tiyẓẓelin

• [ṢR] f., pl., tiyiẓẓal

• [ŠN] f., {ti}higezzal

كُلْيَةٌ :

ثِغَلِّنْ

ثِزُّلْتْ | ثِيْزْلِنْ

ثِيِزَّلْ

هِقُزَّلْ

ⵅⴷⵢⴰⵎⴷⵏ

ⵅⴷⵜⵜⴰⵎⵜ | ⵅⴷⵉⵜⵜⴰⵎⴷⵏ

ⵅⴷⵉⴷⵜⵜⴰⵎ

ⵙⴷⵣⴰⵜⵜⴰⵎ

REINE DES ABEILLES

[MƐ] f., rrays n zizwa. v. "Abeille noire".

مَلِكَةُ النَّحْلِ :

رَّيْسْ نْـ زِزْوَ

ⵓⵓⴰⵉⵙ ⵏ ⵜⴷⵜⵍⴰ

REJETON (petits lobes d'une orange entre ceux plus grands, rejets du chamærops humilis)

• [ṢḤ] ar., m., arbib | m., pl., irbiben, f. tarbibt | f., pl., tirbibin

• [MS] ar., f., rbiba

• [XF] ar., f., pl., rbayeb

بَتِيلَةٌ ، فَسِيلَةٌ :

نَرْبِبْ | ئِرْبِبْنْ ، تَرْبِبْتْ | تِرْبِبِنْ

رْبِبَ

رْبَيْبْ

ⴰⵓⵙⴷ | ⴷⵓⵙⴷⵏ, ⵜⴰⵓⵙⴷⵜ | ⵜⴷⵓⵙⴷⵏ

ⵓⵙⴷⴰ

ⵓⵙⴰⵉⵙ

RELATER

v. "Raconter".

RELEVER

[ṢḤ] siliy. v. "Monter", "Soulever".

→ **Relève ta tête :** [ṢḤ] Siliy ixfnnec.

رَفَعَ : سِلِيْ

اِرْفَعْ رَأْسَكَ : سِلِيْ ئِخْفْ-نْشْ

ⵙⵉⵍⵉⵉ ⵉⵅⵜ-ⵍⵍⵉⵛ

REMÈDE, MÉDICAMENT

[ṢḤ] ar., ddwa

عِلَاجٌ : دْوَ

ⵄⵄⵍⴰ

REMPLIR

v. "Puiser".

REMPLIR SE, PLEIN ÊTRE

[ṢḤ] ḥayyen, hab. : ṭḥayyen

→ **Elle n'est pas encore pleine ; nous venons tout juste de la traire :** [ṢḤ] Maɛaḏ iṭḥeyyan ɣir makitiḏ nezzag.

مَازَالْ مَا تْعَامْرْتْشْ غِيرْ كِمَا حْلْبْنَاهَا : مَعَذْ يَحْحَيَّنْ غِرْ مَكِتِذْ نْزَّقْ

ᐱᓄᐸᐸᑊ : ᑊᐅᐱᓄᐸᐸᑊ

ᑕᓄᓴᓄᐯ ᐹᑊᐅᐱᑊᐸᐸᓄᑊ ᓴᐹᐤ ᑕᓄᘺᐹᑊᐹᐯ ᑊᑊᐢᐢᓄᐢ

RENARD

• [ṢḤ], [MƐ], [ŠN] m., aḵɛab (ann. : u, uwa) | m., pl., iḵɛaben

• [ṢḤ] m., aḵɛaḇ (ann. : uwa)

• [ṢR] m., iḵɛab | m., pl., iḵɛaben

• [ṢR] m., aḵab | m., pl., iḵabent

• top., m., abareɣ (ann. : u), f., tabareɣṭ

• [MS] top., f., tabareɣ

• [MR] ar., m., aṯeɛlub (ann. : u) | m., pl., iṯeɛluben

ثَعْلَبٌ :

نَكْعَبْ | نِكْعَبْنْ

نَكْعَوْ

نِكْعَبْ | نِكْعَبْنْ

نَكَبْ | نِكَبْنْتْ

نَبَرْغْ | تَبَرْغْخْ

تَبَرْغْ

نَثْعْلُبْ | نِثْعْلُبْنْ

ᓄᚴᓴᓄᘐ | ᐹᚴᓴᓄᘐᑊ

ᓄᚴᓴᓄᐃ

ᐹᚴᓴᓄᘐ | ᐹᚴᓴᓄᘐᑊ

ᓄᚴᓄᘐ | ᐹᚴᓄᘐᑊᑊ

ᓄᘐᓄᑊᓴ, ᑊᓄᘐᓄᑊᓴᑊᐅ

ᑊᓄᘐᓄᑊᓴ

ᓄᐢᓴᐃᑊᘐ | ᐹᐢᓴᐃᑊᘐᑊ

RENCONTRER

• [ṢḤ] nnul, hab. ṭnali

• [ṢḤ] ar., laqa, hab. ṭemlaqa. v. "Rencontrer Se".

→ **Je l'ai rencontré cette année :** [ṢḤ] Nnulex-ṯ aseggʷas-a.

→ **Il a rencontré son frère au marché :** [ṢḤ] Innuli ḡma-s g ṣṣuq.

→ **Ils se rencontrent devant la maison :** [ṢḤ] Ṭemlaqan zaṯ wexxam.

→ **Aujourd'hui je l'ai rencontré :** Ass-a mluqiɣ-ṭ.

اِلْتَقَى ، اِلْتَقَى بِـ :

تُلْ. عَادَةً ؛ خْنَلِ

لَقَ. عَادَةً ؛ خْمْلَقَ

اِلْتَقَيْتُهُ هَذَا الْعَام : تُلْخْـثْ نَسْقْوْسْـنَـ

اِلْتَقَى بِأَخِيهِ فِي السُّوقِ : نِتُّلِ قُمَـسْ قُـ سُّوقْ

يَجْتَمِعُونَ أَمَامَ الْمَنْزِلَ : خْمْلَقَنْ زَثْ وْخَّمْ

لَقِيتُهُ الْيَوْمَ : نَسُّـنَـ مْلُقِغْـخْ

ᑊᑊᐢᑊ : ᑊᐅᑊᓄᑊᐹ

ᑊᓄᙀᓄ : ᑊᐅᐢᑕᑊᓄᙀᓄ

ᑊᑊᐢᑊᐢᐤ-ᐤ ᓄᐅᐢᐤᐤᐤᓄᐅ-ᓄ

ᐹᑊᑊᐢᑊᐹ ᐤᑕᓄ-ᐅ ᐤ ᐅᐅᐢᙀ

ᑊᐅᐢᑕᑊᓄᙀᑊ ᐤᓄᐤ ᒪᐢᐤᐤᓄᑕ

ᓄᐅᐅ-ᓄ ᑕᑊᐢᙀᐹᓴ-ᑊᐅ

RENCONTRER SE

[ṢḤ] ar., mlaqa, hab. ṭemlaqa. v. "Rencontrer".

→ **Quand devrons-nous nous rencontrer ? :** [ṢḤ] Melmi a nemlaqa ?

→ **Ils se rencontrent là-bas :** [ṢḤ] Ṭemlaqan ḏinniṭ.

اِلْتَقَى بِـ : مْلَقَ. عَادَةً ؛ خْمْلَقَ

مَتَى سَنَلْتَقِي : مْلْمِ نَـ نْمْلَقَ

يَلْتَقُونَ هُنَاكَ : خْمْلَقَنْ ذِنِّخْ

ⵇⵍⴰⵇ

ⵇⴻⵍⵇⴹ ⴰ ⵍⴻⵇⵍⴰⵇ

ⵜⴰⴻⵇⵍⴰⵇⵍ ⵅⴹⵍⴹⵜⴰ

RENDRE, RÉPONDRE

[ṢḤ] err, hab.

• [ṢḤ], [MƐ] ṭerra

• [ṢḤ] terr. v. “Ruminer”, “Vomir”, “Fermer”.

→ **Je le lui ai rendu :** Rriɣ-as-iṯ.

→ **Tu nous l’a rendu :** Ṯerriḍ-anaɣ-iṯ.

→ **Il vous l’a rendu** (à vous, m.,) **:** Yerra-yawen-iṯ.

→ **Elle vous l’a rendu** (à vous, f.,) **:** Ṯerra-**yawenṭ-iṯ**.

→ **Nous te l’avons rendu** (à toi, m.,) **:** Nerra-yak-iṯ.

→ **Nous te l’avons rendu** (à toi, f.,) **:** Nerra-yam-iṯ.

→ **Vous nous l’avez rendu :** Ṯerram-aɣen-iṯ.

→ **Vous nous l’avez rendu :** Ṯerramṯ-aɣen-iṯ.

→ **Ils le leur ont rendu** (à eux, m.,) **:** Rran-asen-iṯ.

→ **Elles le leur ont rendu** (à eux, f.,) **:** Rranṭ-asenṭ-iṯ.

→ **J’ai rendu :** [ṢḤ] Rriɣ.

→ **Il a rendu :**

• [ṢḤ] Irra.

• Yerra.

→ **Rends-le ! :** [ṢḤ] Rr-iṯ !

→ **Rends-les lui :** [ṢḤ] Rr-as-in.

→ **Il te les rendra :** [ṢḤ] A k-n-id-irr.

→ **Il le lui rendit. :** [ṢḤ] Irra-yas-iṯ.

→ **Ils le rendirent :** Rran-iṯ.

→ **Tu le lui a rendu :** Ṯerriḍ-as-iṯ.

→ **Il y a celui qui comprend sans pouvoir répondre :** [ṢḤ] Illa win ifehham beṣṣaḥ u iṭerra ḵ awal.

رَدَّ : رْرُّ. عَادَةً ؛

خْرَّ

ثْرُّ

رَدَدْتُهُ إِلَيْهِ : رِّغْ-نَسْ-ئِثْ

رَدَدْتَهُ/تِهِ إِلَيْنَا : ثْرِّضْ-نَكْ-ئِثْ

رَدَّهُ إِلَيْكُمْ : يْرَّ-يَوْنْ-ئِثْ

رَدَّتْهُ إِلَيْكُنَّ : ثْرَّ-يَوْنْخْ-ئِثْ

رَدَدْنَاهُ إِلَيْكَ : نْرَّ-يَكْ-ئِثْ

رَدَدْنَاهُ إِلَيْكِ : نْرَّ-يَمْ-ئِثْ

رَدَدْتُهُ إِلَيْنَا : ثْرَّمْ-نَغْنْ-ئِثْ

رَدَدْتُّهُ إِلَيْنَا : ثْرَّمْثْ-نَغْنْ-ئِثْ

رَدُّوهُ إِلَيْهِمْ : رَّنْ-نَسْنْ-ئِثْ

رَدَدْنَهُ إِلَيْهِنَّ : رَّنْخْ-نَسْنْخْ-ئِثْ

ردَدْتُ : رِّغْ

رَدَّ

ئِرَّ

يْرَّ

أَعِدْهُ : رْ-ئِثْ

أُرْدُدْهُمْ إِلَيْهِ : رْ-نَسْ-ئِنْ

سَوْفَ يُعِيدهُمْ لَكَ : نَـ كْ-نْ-ئِدْ-ئِرْ

رَدَّهُ إِلَيْهِ : ئِرَّ-يَسْ-ئِثْ

رَدُّوهُ : رَّنْ-ئِثْ

رَدَدْتَهُ إِلَيْهِ : ثْرِّضْ-ئَسْ-ئِثْ

هُنَاكَ مَنْ يَفْهَمُ وَهُنَاكَ مَنْ لَا يُمْكِنُ الْإِجَابَةُ : ئِلَّ وِنْ يُفْهَمْ

بْصَّحْ ـُ ئِخْرَّ كْ نَوَلْ

ⵖⵓⵓ :

ⵜⴰⵖⵓⵓⴰ

ⵜⵖⵓⵓ

ⵓⵓⴹⵢ-ⴰⴰ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⴹⴻ-ⴰⵍⴰⵢ-ⴹⵅ

ⵕⵖⵓⵓⴰ-ⵕⴰⵍⵖⵍ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⴰ-ⵕⴰⵍⵖⵍⵜⴰ-ⴹⵅ

ⵍⵖⵓⵓⴰ-ⵕⴰⵣ-ⵅ

ⵍⵖⵓⵓⴰ-ⵕⴰⵎ-ⵅ

ⵅⵖⵓⵓⴰⵎ-ⴰⵢⵖⵍ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⴰⵎⵅ-ⴰⵢⵖⵍ-ⴹⵅ

ⵓⵓⴰⵍ-ⴰⴰⵖⵍ-ⴹⵅ

ⵓⵓⴰⵍⵜⴰ-ⴰⴰⵖⵍⵜⴰ-ⴹⵅ

ⵓⵓⴹⵢ

ⴹⵓⵓⴰ

ⵕⵖⵓⵓⴰ

ⵓⵓ-ⴹⵅ

ⵓⵓ-ⴰⴰ-ⴹⵍ

ⴰ ⵣ-ⵍ-ⴹⵏ-ⴹⵓⵓ

ⴹⵓⵓⴰ-ⵕⴰⴰ-ⴹⵅ

ⵓⵓⴰⵍ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⴹⵔ-ⴰⴰ-ⴹⵅ

ⴹⵏⵏⴰ ⵍⴹⵍ ⴹⵃⵖⵖⴰⵎ ⵖⵖⵖⴰⵔ ⵖ ⴹⵜⴰⵖⵖⵓⵓⴰ ⵣ ⴰⵍⴰⵏ

RENONCULE AQUATIQUE (lat. ranunculus aquatilis, syn. ranunculus peltatus, fam. ranunculaceæ, plante)

[MR], [XF] m., {a}meryennis

حوذْانٌ مَائِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

مْرْغْنِّسْ

ⵎⵖⵓⵢⵖⵍⵍⴹⴰ

RENVERSER QQCH

[ǦƐ] nɣel, hab. nɣal

→ **Il renverse** [qqch] **:** Yenɣal.

أَوْقَعَ شَيْئًا : نْغَلْ. عَادَةً ؛ نْغَلْ

يُقِعُ : يْنْغَلْ

ⵍⵢⵖⵏ, ⵍⵢⴰⵏ

ⵕⵖⵍⵢⴰⵏ

RENVERSER QQCH FAIRE

[ǦƐ] sanɣel, hab. ssanɣal

→ **Il a renversé le verre de lait :** Yessanɣal lkas ukeffay.

أَوْقَعَ شَيْئًا : سَنْغَلْ. عَادَةً ؛ سَّنْغَلْ

أَوْقِعْ كَأْسَ الْحَلِيبِ : يْسَّنْغَلْ لْكَسْ نُكْفَّيْ

ⴰⴰⵍⵢⵖⵏ, ⴰⴰⴰⵍⵢⴰⵏ

ⵕⵖⴰⴰⴰⵍⵢⴰⵏ ⵏⵣⴰⴰ ⵖⵣⵖⵃⵃⴰⵕ

RÉPARER, RÉFECTIONNER

[ṢḤ] sɛaḏel. v. “Réparer”.

→ **Il répare :** [ṢḤ] Isaɛḏel.

→ **Quand devrons-nous nous rencontrer afin de se mettre d’accord pour faire réfectionner notre maison ? :** [ṢḤ] Melmi a nemlaqa a nmufahem a nesɛaḏel axxam-nna ?

أَصْلَحَ : سْعَذْلْ

يُصْلِحُ : يَسْعَدْلْ

مَتَى سَنَلْتَقِي كَيْ نَتَفَاهَمَ فِي إِصْلَاحِ مَنْزِلَنَا : مْلْمِ ـَ نْمْلَقَ ـَ نْمُفَهْمْ ـَ نْسْعَدْلْ ـَ نَخَمْ-نْ

ⵙⵃⴰⵎⵉⵏ

ⵜⵙⴰⵃⵎⵉⵏ

ⵇⵉⵏⵇⵜ ⴰ ⵏⵉⵇⵏⴰⵣⴰ ⴰ ⵏⵇⵉⵅⴰⴼⵉⵇ ⴰ ⵏⵉⵙⴰⵃⵎⵉⵏ ⴰⵅⵅⴰⵇ-ⵏⵏⴰ

REPAS AVANT L'AUBE (pendant le jeûne)

[MR] ar., sḥur. v. "Repas avant l'aube Prendre le".

→ **Nous nous levons pour le repas d'avant l'aube avec le chant du coq. Nous regardons l'heure et nous prenons notre repas. Certains prennent une soupe simple à base de blé concassé, de pois chiches et de lentilles. Ils préparent aussi le couscous aux fèves et aux lentilles. Le couscous doit être présent impérativement soit accompagné de lait frais, de sauce, de lait fermenté caillé ou de beurre :** [MR] Sḥur a netsaḥḥar eḏ yaɛquq mi iɛuɛeš yaɛquq a nẓer ḏ asaɛeṯ a nsaḥḥar illa win iṭegg ššurbeṯ takeslant, illa win a yegg lefriḵ, illa win a yegg s lḥimez, illa win a yegg ššurbeṯ n ibawen ḏ lɛeds. Ṭeggen ṭṭɛam lazem a ili ṭṭɛam s yiɣi mana s lmeṛqa mana s rrayeb mana s wuḏi.

سُحُورٌ :

سْحُرْ

نَسْتَيْقِظُ بِصِيَاحِ الدِّيكِ لِلسَّحُورِ. نَطَّلِعُ عَلَى الْسَّاعَةِ ثُمَّ نَتَنَاوَلُ وَجْبَةَ السَّحُورِ. هُنَاكَ مَنْ يَتَنَاوَلُ حَسَاءً بَسِيطٍ مِنْ قَمْحٍ مَجْرُوشٍ وَمِنْ حِمَّصٍ وَعَدَسٍ. يَعُدُّونَ أَيْضًا سْكْسُو مِنْ فُولٍ وَعَدَسٍ. السَّكْسُو يَجِبُ احْضَارُهُ يُرَفِقُهُ حَلِيبًا طَازَجٍ أَوْ صَلْصَةً أَوْ رَايِبْ أَوْ زُبْدَةً : سْحُرْ أَ نْتْسَحَّرْ نْدَ يَعْقُقْ مِ إِعُعْشْ يَعْقُقْ أَ نْزْرُ ذْ أَسَعْتْ أَ نْسَحَّرْ إِلَّ وِنْ اَخْثُثْ شْرْبْتْ تَكْسْلَنْتْ ، إِلَّا وِنْ أَ يْثُ لْفْرِكْ ، إِلَّ وِنْ أَيْثُ سْـ لْحِمْزْ ، إِلَّ وِنْ أَيْثُ شْرْبْتْ نْـ إِبَوْنْ دْ لْعْدْسْ. خْثُنْ طْعَمْ لَزْمْ أَ إِلَ طْعَمْ سْـ يغِ مَنَ سْـ لْمُرْقَ مَنَ سْـ رَّيْبْ مَنَ سْـ وُذِ.

ⵙⵃⴰⵎⵉⵏ

ⵙⵃⴰⵎⵉⵏ ⴰ ⵏⵉⵜⵙⴰⵃⵃⴰⵏ ⵉⵎ ⵔⴰⵃⵣⵉⵣ ⵇⵉⵃⴰⵃⵉⵛ ⵔⴰⵃⵣⵉⵣ ⴰ ⵏⵉⵅⵉⵏ ⵎ ⴰⵙⴰⵃⵉⵅ ⴰ ⵏⵙⴰⵃⵃⴰⵏ ⵜⵎⵏⴰ ⵍⵜⵏ ⵜⵜⵙⵉⵅⵅ ⵛⵛⵉⵏⵙⵉⵅ ⵜⴰⵣⵉⵙⴰⵏⴰⵏⵜ, ⵜⵎⵏⴰ ⵍⵜⵏ ⴰ ⵔⵉⵅⵅ ⵏⵉⵅⵙⵏⵜⵉⵣ, ⵜⵎⵏⴰ ⵍⵜⵏ ⴰ ⵔⵉⵅⵅ ⵙ ⵏⵅⵜⵏⵜⵉⵅ, ⵜⵎⵏⴰ ⵍⵜⵏ ⴰ ⵔⵉⵅⵅ ⵛⵛⵉⵏⵙⵉⵅ ⵏ ⵜⵙⴰⵍⵉⵏ ⴰ ⵏⵃⵉⴰⵏⵙ. ⵜⵙⵉⵅⵅⵉⵏ ⵉⵉⵃⴰⵏⵉ ⵏⴰⵅⵉⵏ ⴰ ⵜⵎⵜ ⵉⵉⵃⴰⵏ ⵙ ⵔⵜⵅⵜ ⵏⴰⵏⵉ ⵙⵙⴰⵔⵉⵙ ⵏⴰⵏⵉ ⵙ ⵍⵏⵉⵣⵜ.

REPAS AVANT L'AUBE PRENDRE LE

[MR] ar., saḥḥar. v. "Repas avant l'aube".

تَنَاوَلَ وَجْبَةَ السُّحُورِ :

سَحَّرْ

ⵙⴰⵅⵅⴰⵇ

REPAS DE LA RUPTURE DU JEÛNE

[MR] ar., {le}fḍur

→ **Nous préparons le repas de la rupture du jeûne :** [MR] A negg lefḍur.

إِفْطَارٌ :

فْضُرْ

نَعُدُّ وَجْبَةَ الْإِفْطَارِ : أَ نْثُ لْفْضُرْ.

ⵅⵉⵏⵇ

ⴰ ⵏⵉⵅⵅ ⵏⵉⵅⵉⵏⵇ.

REPENTIR SE

v. "Regretter".

RÉPÉTER, RECOMMENCER

[ṢḤ] ar., εawed

→ **Elles répètent :** Εawdent.

أَعَادَ : عَوْدْ

يُعِدْنَ : عَوْدْنْتْ

ⵛⴰⵍⵓⴷ

ⵛⴰⵍⴷⵏⵜ

RÉPONDRE

v. “Rendre”.

REPRODUIRE FAIRE

v. “Fabriquer”.

REPRODUIRE SE

v. “Accoucher”.

RÉSÉDA BLANC (lat. reseda alba, fam. resedaceæ, plante)

[XF] m., šwaṭ lexruf. v. “Queue”.

بِلِيحَاءٌ بَيْضَاءٌ ، نَبْتَةٌ :

شْوَطْ لْخْرُفْ

ⵛⵍⴰⵊ ⵎⵓⵅⴰⵓⵃ

RESSEMBLER

• [ṢḤ] ar., čebba. v. “Ressembler Se”.

• [MR] ar., šebbeh

→ **Mon petit-fils a les cheveux blonds, les yeux bleus, il ressemble à sa mère bien qu’il soit plus petit de taille :** [ṢḤ] Mmi-s n memmi ašekuk-nnes ḏ awraɣ ṯiṭṭawin-nnes ṯizegzawin yečebba ar yemma-s lasmaḥ ḏ aḡezlan.

→ **Il ressemble :** [MR] Išebbeh.

شَابَهَ :

چْبَّ

شْبَّهْ

شَعْرُ حَفِيدِي أَشْقَرٌ عَيْنَاهُ زَرْقَاوَانِ يُشْبِهُ وَالِدَتُهُ مَعَ أَنَّهُ أَصْغَرُ حَجْمًا : مِّ-سْ نْـ مْمِّ نَشْكُكْ-نْسْ ذْ نَوْرَغْ يْطُّونْ-نْسْ تِزْقْزَوِنْ يْچْبَّ نَرْ يْمَّ-سْ لَسْمَحْ ذْ نَقْزْلَنْ

يُشْبِهُ : يَشْبَّهْ

ⵛⵓⵙⵙ

ⵛⵓⵙⵙⵓⴷ

ⵔⵔⵉ-ⴰ ⵏ ⵔⵓⵔⵔⵉ ⴰⵛⵕⵓⵕ-ⵍⵍⵓⴰ ⵜ ⴰⵍⵓⴰⵢ ⵅⵉⵇⵇⴰⵍⵉⵏⵍⵓⴰ ⵅⵉⵅⵓⵅⵅⴰⵍⵉⵏ ⵖⵓⵛⵓⵙⵙ ⴰⵓ ⵖⵓⵔⵔⴰ-ⴰ ⵍⴰⴰⵔⵔⴰⵉ ⵜ ⴰⵅⵓⵅⵍⴰⵏ

ⵉⵛⵓⵙⵙⵓⴷ

RESSEMBLER SE

[ṢḤ] ar., mšebeh. v. “Ressembler”.

→ **Ceux-là se ressemblent tous :** [ṢḤ] Wid yukkul temšebeh.

→ **Ils se ressemblent :** [ṢḤ] Temšabahen.

تَشَابَهَا : مْشْبْهْ

أُولَئِكَ يَتَشَابَهُونَ كُلُّهُمْ : وِدْ يُكُّلْ تْمْشْبْهْ

يَتَشَابَهُونَ : تْمْشَبَهُنْ

ⵔⵛⵓⵙⵙⵓⴷ

ⵍⵉⵍ ⵖⵓⵕⵕⵓⵍ ⵜⵓⵔⵛⵓⵙⵙⵓⴷ

ⵜⵓⵔⵛⴰⵙⴰⴷⵓⵍ

RÉSERVE ALIMENTAIRE, PROVISION (qui se préparait durant l’été, les familles se réunnissaient pour la préparation des provisions sèches comme ṭεam, leḥmiṣa)

• [MR] ar., lεawleṯ

• [MS] ar., εawla

→ **En été, les femmes se rassemblent pour la préparation les provisions d'hiver. Elles préparent le couscous, berkoukes, mhamsa**… **:** Uḡ neḇḏu ṯiseḏnan ğemmaεenṭ ṭegganṭ lεewleṯ i tegrest ṭegganṭ aseḵsu, berkukes, lemḥamṣa …

عَوْلَةٌ :

لْعَوْلْتْ

عَوْلَ

يَجْتَمِعْنَ النِّسَاءُ خِلَالَ مَوْسِمِ الصَّيْفِ لِإعْدَادِ الْعَوْلَةِ لِلشِّتَاءِ يُعَدِدْنَ الْكُسْكُسِ ، الْبَرْكُوكُسْ ، الْمُحَمْصَةَ : نُقْ نْقْذْ تْسْذْنْ جْمَّعْتْخْ خْقْتْخْ لْعْوْلْتْ ئِـ تْقْرْسْتْ خْقْتْخْ نَسْكُسُ ، بْرْكُسْ ، لْمْحَمْصَ ...

ⵛⵓⵍⵍⴰ

ⵍⵛⴰⵍⵍⵓⵅ

ⵓⵅ ⵏⵓⵄⵓ ⵅⴹⵓⵓⵎⴰⵏ ⵜⵓⵓⵅⵅⴰⵏⵜ ⵍⵛⵓⵍⵍⵓⵅ ⴹ ⵜⵓⵅⵔⵓⵜ ⵜⵓⵓⵅⵅⴰⵏⵜ ⴰⵓⵓⵇⵓⵓ, ⵙⵓⵔⵓⵓⵓ, ⵍⵓⵊⴰⵊⴰ …

RÉSERVER

v. "Protéger".

RÉSIDER

v. "Vivre".

RÉSINE DE PIN

v. "Gemme".

RÉSISTANT

v. "Combattant".

RESTE (derniers grains présent sur l'aire de battage, "annar")

• [MR] f., ṯikerfeṭ. v. "Aire".

• [MR] f., lkerfa

مَا يَتَبَقَّى فِي الْجُرْنِ مِنْ فَصْلِ الْحَبِّ عَنِ السُّنْبُلَةِ :

تِكْرْفْخْ

لْكْرْفَ

ⵅⴹⵔⵓⵓⵃⴰⵜⵓ

ⵍⵔⵓⵓⵃⴰ

RESTER, ASSEOIR S'

[MƐ], [XF], [MR] qqim, hab. [MƐ] tɣama

→ **Je resterai ici :** [ṢḤ] Aḏ qqima ḏa.

→ **Reste là-bas ! :** [MR] Qqim ḏin !

→ **Reste avec moi ! :** [MƐ] Qqim akiḏ-i !

→ **Il aimait s'asseoir à l'ombre de ce laurier-rose ? :**

• Uɣa-ṯ iqqas a iqqim g ṯili n tliliṭ-ayini

• [ṢḤ] Yuɣ-aṯ yeqqas a yeqqim eḡ ṯili-ayin n ṯliliṭ.

→ **Il reste, Il est resté ainsi :** [MR] Iqqim ammen.

→ **Certains, lorsque tu parles taqbaylit, ils se lèvent, partent et ne s'assoient pas avec toi :** [ṢḤ] Illa win asma ḵečč ṯhaddraḍ ṯaqḇayliṯ a ikker a iddu u tɣama ḵ aḵiḏ-eḵ.

بَقَى ، أَجْلَسَ :

قِمْ. عَادَةً ؛ تْغَمَ

سَأَبْقَى هُنَا : نَذْ قِمَ ذَ

اِبْقَ هُنَاكَ ! : قِمْ ذِنْ !

اِبْقَى مَعِي : قِّمْ نَكِذْ-ئِـ

كَانَ يُحِبُّ الْجُلُوسَ فِي ظِلِّ هَذِهِ الدَّفْلَى :

مَا تَبَقَّى : يُقْرْ-ذْ

هَذَا مَا يَتَبَقَّى : وَذِنْ يَذْ-يُقْرَنْ

هُوَ مُتَمَايِزٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ : يُقْرْ قْـ دُّنِتْ قْـ لْخْرَ نْشَلَّهْ

ⵓⴳⵓ

ⵓⴳⵓ

ⵓⴳⵓ-ⴼ

ⵔⵓⴳⵓ-ⴼ

ⵍⵓⴼⵉ ⵉⴼ-ⵔⵓⴳⵓⵍ

ⵔⵓⴳⵓ ⴳ ⴷⴷⵓⵍⵉⴳ ⴳ ⵎⵎⵓⴳⵇⵓ ⵍⵇⵓⵎⵓⴷ

RETIRER SE, ALLER S'EN

[ṢḤ] zuwl

→ **Vas-t'en d'ici ! :** [ṢḤ] Zuwl sinni !

اِنْسَحَبَ مِنْ ، رَحَلَ مِنْ : زُوْلْ

اِرْحَلْ مِنْ هُنَا : زُوْلْ سِنِّ

ⵅⵓⵍⵍ

ⵅⵓⵍⵍ ⵙⵉⵍⵍⵉ

RETOURNER

v. "Revenir".

RETOURNER QQCH

[ǦƐ] grawel, hab. grawal

→ **Il retourne** [qqch] **:** Yegrawal.

قَلَّبَ شَيْئًا : قُرَوْلْ. عَادَةً ؛ قُرَوَلْ

يُقَلِّبُ شَيْئًا : يَقْرَوَلْ

ⴳⵓⵍⵓⵍ, ⴳⵓⵍⵓⵍ

ⵔⵓⴳⵓⵍⵓⵍ

RETOURNER QQCH FAIRE

[ǦƐ] segrawel, hab. segrawal

نُغَ-ثْ نِقَّسْ نَـ نِقِّمْ قْـ تِلِ نْـ تْلِلِخْ-يَنِ

يُغْ-نَثْ يْقَّسْ نَـ يْقِّمْ قْـ تِلِ-نَيِنْ نْـ تْلِلِخْ

بَقِيَ فِي حَالِهِ ، يَبْقَى فِي حَالِهِ : نِقِّمْ نَمْنْ

عِنْدَمَا تَتَكَلَّمُ بِتَاقَبَيْلِيتْ يَنْصَرِفُ بَعْضُ النَّاسِ لَا يَجْلِسُ مَعَكَ : نْلَّ وِنْ نَسْمَ كُجُّ تْهَدْرَضْ تْقْبَيْلِتْ نَـ نِكُّرْ نَـ نِدُّ نُـ تْغَمَ كْ نَكِدْ-كْ

ⵎⵎⵉⵎ : ⵜⵢⵓⵎⵓ

ⵓⵎ ⵎⵉⵎⵓ ⵎⵓ

ⵎⵎⵉⵎ ⵎⵉⵍ !

ⵎⵎⵉⵎ ⵓⵎⵉⵎ-ⵉ

ⵔⵢⵓ-ⵅ ⵉⵎⵎⵓⵙ ⵓ ⵉⵎⵎⵉⵎ ⵜ ⵅⵉⵍⵉ ⵍ ⵜⵍⵉⵍⵉⵜⵙ-ⵓⵔⵉⵍⵉ

ⵔⵢⵓ-ⵓⵅ ⵔⵓⵎⵎⵓⵙ ⵓ ⵔⵓⵎⵎⵉⵎ ⵓⵅ ⵅⵉⵍⵉ-ⵓⵔⵉⵍ ⵍ ⵅⵍⵉⵍⵉⵜⵙ

ⵉⵎⵎⵉⵎ ⵓⵎⵎⵓⵍ

ⵉⵍⵍⵓ ⵍⵉⵍ ⵓⵙⵎⵓ ⵇⵓⵛⵛ ⵅⵙⵓⵏⵏⵓⵎ ⵅⵓⵎⵄⵓⵔⵍⵅ ⵓ ⵉⵎⵎⵓ ⵓ ⵉⵏⵏⵓ ⵓ ⵜⵢⵓⵎⵓ ⵇ ⵓⵇⵉⵎ-ⵓⵇ

RESTER, SURPLUS ÊTRE EN, DÉPASSER

[MS] ağer

[ṢḤ] aḡer

[ṢḤ] aḡer-ḏ

→ **Ce qui reste :** [ṢḤ] Yuḡer-ḏ.

→ **C'est tout ce qui reste :** [ṢḤ] Waḏin iḏ-yuḡran.

→ **Il est grand en ce bas-monde et dans l'au-delà s'il plaît à Allāh :** [MR] Yuger g ddunit̲ g llexṛa nšallah.

تَبَقَّى ، تَجَاوَزَ :

نَجْرْ

نَقْرْ

نَقْرْ-ذْ

→ **Elle retourna la galette de pain :** Tsegrawel ṯaqrit waɣrum.

→ **Elle retourne la galette de pain :** La tsegrawal ṯaqrit waɣrum.

قَلَّبَ شَيْئًا : سْقْرَوْلْ. عَادَةً ؛ سْقْرَوَلْ

قَلَّبَتْ الْخُبْزَةَ : تْسْقْرَوْلْ تَقْرِتْ وَغْرُمْ

تُقَلِّبُ الْخُبْزَةَ : لَـ تْسْقْرَوَلْ تَقْرِتْ وَغْرُمْ

ⵙⵇⵔⵓⵍⵎ : ⵙⵇⵔⵓⵍⵓⵎ

ⵜⵙⵇⵔⵓⵍⵎ ⵅⵓⵣⵓⵇⵜ ⵍⵓⵢⵓⵛ

ⵎⵓ ⵜⵙⵇⵔⵓⵍⵓⵎ ⵅⵓⵣⵓⵇⵜ ⵍⵓⵢⵓⵛ

RÊVE

[ṢḤ] f., ṯurğiṯ. v. “Rêver”.

حُلْمٌ ، مَنَامٌ : تُرْجِتْ

ⵅⵓⵇⵇⵅ

REVENIR (d’un lieu, …)

• [ṢḤ] ḇren, hab.

• ṭeḇren

• teḇren

• [ṢḤ] ḇren-d

• [ṢḤ] as-d

→ **Je suis revenu :**

• [ṢḤ] Nekkinṭ ḇernex-d.

• [ṢḤ] Nekk ḇernex-d.

→ **Tu es revenu :** Ḵeččinṭ tḇerneḍ.

→ **Il est revenu :** Yeḇren.

→ **Nous sommes revenus :** Nekni neḇren-d.

→ **Vous êtes revenus :**

• [ṢḤ] Ḵenni ṯḇernem-d.

→ **Je ne suis pas revenu :**

• [ṢḤ] Nekki u d-ḇrinax.

→ **Nous, nous sommes revenus et toi non :** [ṢḤ] Nekni neṭḇernax ḵečč u ṭḇerniḍ k.

→ **Jusqu’à ce qu’il revienne :** [ṢḤ] Ɣir ad yeḇren-d.

→ **Tu n’es pas revenu :** Ḵeččinṭ u tḇrinaḍ k.

→ **Je ne suis pas revenu :** [ṢḤ] Nekki u t-usix.

→ **Vous n’êtes pas revenus :** [ṢḤ] Ḵenni u t-usim k

رَجَعَ :

فْرْنْ. عَادَةً ؛

خْفْرْنْ

ثْفْرْنْ

فْرْنْ-دْ

رَجَعْتُ :

نْكَّنْخْ فْرْنْخْ-دْ

نْكْ فْرْنْخْ-دْ

رَجَعْتَ : كْچِّنْخْ ثْفْرْنْضْ

رَجَعَ : يْفْرْنْ

رَجَعْنَا : نْكْنِ نْفرْنْ-دْ

رَجَعْتُمْ : كْنِّ ثْفْرْنْمْ-دْ

لَمْ أَرْجِعْ : نْكِّ نُـ دْ-فْرِنَخْ

نَحْنُ رَجَعْنَا وَأَنْتَ لَا : نْكْنِ نْخْفْرْنَخْ كْچْ نُـ خْفْرْنِضْ كْ

حَتَّى يَرْجِعَ : غِرْ نَدْ يْفْرْنْ-دْ

لَمْ تَرْجِعْ : كْچِّنْخْ نُـ ثْفْرِنَضْ كْ

لَمْ أَرْجِعْ : نْكِّ نُـ ثْ-نُسِخْ

لَمْ تَرْجِعُوا : كْنِّ نُـ ثْ-نُسِمْ كْ

ⵓⵢⵓⵛ ⵏ ⵜⵏⵎⵎⵓⵏⵜⵙ

ⵓⵙⵏ :

ⵜⵙⵓⵙⵏ

ⵜⵎⵓⵙⵏ

ⵓⵙⵏ-ⵓ

ⵏⵖⵖⵉⵜⵙ ⵃⵓⵏⵅⵏ

ⵏⵅⵅ ⵃⵓⵏⵅⵏ

ⵅⵛⵛⵉⵜⵙ ⵜⵃⵓⵏⵇ

ⵔⵙⵙⵇⵏ

ⵏⵅⵏⵉ ⵏⵃⵓⵏⵏ

ⵅⵙⵏⵉ ⵅⵃⵓⵏⵎ

ⵔⵙⵃⵓⵏ

ⵏⵅⵅⵉ ⵙ ⵏⵃⵓⵉⵏⵅ

ⵏⵅⵏⵉ ⵏⵜⵙⵃⵓⵏⵅ ⵅⵛⵛ ⵙ ⵜⵙⵃⵓⵏⵉⵇ ⵖ

ⵢⵉⵙ ⵏⵏ ⵔⵙⵃⵓⵏⵏ

ⵖⵙⵛⵛⵉⵜⵙ ⵙ ⵜⵃⵓⵉⵏⵇ ⵅ

ⵏⵖⵖⵉ ⵙ ⵜ-ⵙⵙⵉⵅ

ⵅⵙⵏⵉ ⵙ ⵜ-ⵙⵙⵉⵎ ⵅ

REVENIR, RETOURNER, DEVENIR

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] uɣal, ḥab. [ṢḤ], [MƐ] ṭuɣal. v. “Situer Se”.

• [ṢḤ], [MR] uɣal-d. v. “Rattaché Être”.

• ddu, hab. ṭeddu. v. “Aller”.

→ **Je ne retourne pas :**

• [ṢḤ] U ṭuɣal ḵ

• [ṢḤ] U ṭuɣal c

→ **Reviens ! :** [MR] Uɣal-d !

→ **Il est revenu :** [ṢḤ], [MR] Yuɣal-d.

→ **Il n’est pas revenu :** [ṢḤ] U d-yuɣal.

→ **Il ne deviendra pas blanc :** [ṢḤ] U iṭuɣal ḵ ḏ amellal.

→ **Il devient noir :** [MƐ] Yuɣal ḏ aberḵan.

→ **Il retournera chez lui :** Aḏ yuɣal ḏeg wuxxam-nnes.

→ **Retourne au pays de tes parents ! :** Uɣal-d ɣ ṯmurṯ n yimawlan-eḵ !

→ **Reviens ici demain ! :** Uɣal-d azekka !

→ **Je ne reviendrai pas ici :** U d-ṭuɣalex.

رَجَعَ ، رَجَعَ إِلَى ، عَادَ ، عَادَ إِلَى ، صَارَ :

نُغَلْ. عَادَةً ؛ خُغَلْ

نُغَلْ-دْ

نْدُّ. عَادَةً ؛ خْدُّ

لَمْ أَعُدْ :

نُـ خُغَلْ كْ

نُـ خُغَلْ شْ

اِرْجِعْ : نُغْلْ-دْ

رَجَعَ : يُغَلْ-دْ

لَمْ يَرْجِعْ : نُـ دْ-يُغَلْ

لَنْ يَصِيرَ أَبْيَضًا : نُـ يِخُغَلْ كْ ذْ نَمْلَّلْ

يَصِيرُ أَسْوَدًا : يُغْلْ ذْ نَبْرْكَنْ

سَوْفَ يَعُودُ إِلَى مَنْزِلِهِ : نَذْ يُغَلْ ذْقُـ وُخَّمْ-نْسْ

اِرْجِعْ إِلَى بَلَدِ وَالِدَيْكَ : نُغَلْ-دْ غْـ تْمُرْتْ نْـ يِمَوْلَنْ-أَكْ

اِرْجِعْ هُنَا غَدًا : نُغَلْ-دْ نَزْكَّ

لَنْ أَرْجِعَ هُنَا : نُـ دْ-خُغَلْخْ

ⵙⵢⵓⵍ : ⵜⵙⵙⵢⵓⵍ

ⵙⵢⵓⵍ-ⵏ

ⵏⵏⵙ : ⵜⵙⵙⵏⵏⵙ

ⵙ ⵜⵙⵙⵢⵓⵍ ⵅ

ⵙ ⵜⵙⵙⵢⵓⵍ ⵛ

ⵙⵢⵓⵍ-ⵏ

ⵖⵙⵢⵓⵍ-ⵏ

ⵙ ⵏ-ⵖⵙⵢⵓⵍ

ⵙ ⵉⵜⵙⵙⵢⵓⵍ ⵖ ⵔ ⵓⵎⵙⵍⵍⵓⵍ

ⵖⵓⵢⴰⵍ ⵏ ⴰⴱⵓⵕⴰⵍ

ⴰⵏ ⵖⵓⵢⴰⵍ ⵏⵓⵣ ⵍⵓⵅⵅⴰⵛ-ⵍⵍⵓⴱ

ⵓⵢⴰⵍ-ⴷ ⵢ ⵅⵛⵓⵕⵅ ⵏ ⵖⵉⵛⴰⵍⵍⴰⵍ-ⵓⵣ

ⵓⵢⴰⵍ-ⴷ ⴰⵜⵓⵣⵣⴰ

ⵓ ⴷ-ⵜⴱⵓⵢⴰⵍⵓⵅ

RÊVER

[ṢḤ] arği, hab.

• [ṢḤ] ṭarği

• [ṢḤ], [MƐ] ṭarğu

• [ṢḤ] rgu. v. “Rêve”.

→ **Je rêve :** [MƐ] Ṭarğuɣ.

→ **Je rêve, J’ai rêvé :**

• [ṢḤ] Urğiɣ.

• [ṢḤ] Urgiɣ.

→ **Il rêve, Il a rêvé :** [ṢḤ] Yurğa.

→ **J’ai passé une nuit blanche** (litt., j’ai rêvé toute la nuit) [ṢḤ] Iḍelli nsiɣ ṭerguɣ.

حَلَمَ :

نَرْجِ. عَادَةً ؛

خَرْجِ

خَرْجُ

رْقُ

أَحْلُمُ : خَرْجُغْ

حَلَمْتُ ، أَحْلُمُ :

نُرْجِغْ

نُرْقِغْ

حَلَمَ ، يَحْلُمُ : يُرْجَ

قَضَيْتُ لَيْلَة أَرَقٍ : يِضْلِّ نْسِغْ خْرْقُغْ

ⴰⵓⵣⵉ :

ⵜⴱⴰⵓⵣⵉ

ⵜⴱⴰⵓⵣ

ⵓⵣ

ⵜⴱⴰⵓⵣⵢ

ⵓⵓⵣⵉⵢ

ⵓⵓⵣⵉⵢ

ⵖⵓⵣⴰ

ⵉⴹⵍⵍⵉ ⵊⴱⵉⵢ ⵜⴱⵓⵓⵣⵢ

REVÊTEMENT

v. “Abaya”.

RÉVOLUTION

[ṢḤ] ar., ṯuwrṯ

ثَوْرَةٌ : ثُوْرْثْ

ⵅⵓⵍⵓⵅ

RHIZOME

• [ṢḤ] ar. ?, f., {l}qermeṯ. v. “Tronc d’arbre”.

• [ṢḤ] dim., sing., ṯagerrumṭ. v. “Concombre”.

جِذْمُورٌ :

قُرْمْثْ

ثَقُرُمْخْ

ⵎⵓⵛⵓⵅ

ⵅⴰⵣⵓⵓⵓⵛⵜⴱ

RHUME

f., ṯusuṯ

→ **J’ai le rhume :** [MƐ] Aql-iyi a ṭusuɣ.

زُكَامٌ : ثُسُثْ

أُصِيبْتُ بِالزُّكَامِ : نَقْلْ-ئِيِ نَـ خُسُغْ

ⵅⵓⴱⵓⵅ

ⴰⵎⴷ-ⵉⵖⵉ ⴰ ⵜⴱⵓⴱⵓⵢ

RICHE (personne)

[ṢḤ] ar. ?, mraffeh. v. “Riche Être”.

• [ṢḤ] m., azeɛbul | m., pl., izeɛbal, f., {t}azeɛbulṭ | f., pl., tizeɛbal. v. “Bourse”.

• [ṢḤ], [MS] m., bu zeɛbel

• [ṢḤ] f., tazeɛbulṭ

→ **Celui qui possédaient des bêtes, des oliviers, des figuiers, des caroubiers des jujubiers ceux-là étaient riches :** [ṢḤ] Win ɣr-es lehwayeh azemmur tazart lxarrub lɛanneb wadin di lmraffeh.

غَنِيٌّ :

مْرَقْبْهْ

نَزْعْبُلْ | نِزْعْبَلْ ، نَزْعْبُلْخْ | تِزْعْبَلْ

بُـ زْعْبَلْ

تَزْعْبُلْخْ

مَنْ كَانَ يَمْلِكُ غَنَمًا وَالزَّيْتُونَ وَالتِّينِ وَالْخَرُّوبَ وَالْعِنَبَ هُوَ الثَّرِيُّ : غْرْ-سْ لْهْوَيْهْ نَزْمُرْ تْزَرْتْ لْخَرُّوبْ لْعَنْبْ وَذِنْ ذِ لْمْرَقْبْهْ

ⵓⴰⵃⵃⵙⵏ

ⴰⵣⵙⵛⵙⵍ | ⵉⵣⵙⵛⵓⵍ, ⴰⵣⵙⵛⵙⵍⵜⵓ | ⵅⵉⵣⵙⵛⵓⵍ

ⵓⵙ ⵣⵙⵛⵓⵍ

ⵅⴰⵣⵙⵛⵙⵍⵜⵓ

ⵍⵉⵍ ⵢⵓ-ⵙⵓ ⵍⵙⵏⵍⴰⵏⵙⵏ ⴰⵣⵙⵇⵇⵙⵓ ⵅⴰⵣⴰⵓⵅ ⵍⵅⴰⵓⵓⵙⴷ ⵍⵛⴰⵍⵍⵙⴷ ⵍⴰⵜⵉⵍ ⵜⵉ ⵍⵇⵓⴰⵃⵃⵙⵏ

RICHE ÊTRE

→ **Je suis riche, J’ai des biens :** [MƐ] Nekk ɣer-i aylan. v. “Riche”.

كَانَ غَنِيًّا :

أَنَا غَنِيٌّ ، لِي أَمْوَالٌ : نْكْ غْرْـئِـ نَيْلَنْ

ⵏⵙⵇⵇ ⵢⵙⵓ-ⵉ ⴰⵉⵍⴰⵍ

RICHESSE, PROPRIÉTÉ, BIEN

m., ayla | m., pl., aylan

ثَرْوَةٌ ، مِلْكِيَّةٌ ، مَالٌ : نَيْلَ | نَيْلَنْ

ⴰⵉⵍⴰ | ⴰⵉⵍⴰⵍ

RIEN adj./pr. indéf.

• [ṢḤ], [MƐ] ulaš

• [MƐ] ulak

• [MƐ] walu

• [ṢḤ] ḥaṭṭa taɣawsa. v. “Ni … Ni …”.

→ **Je n’ai pas d’argent :** [ṢḤ], [MƐ] Ulaš ɣer-i idrimen.

→ **Il ne m’a rien donné :** [MƐ] Ug ikf-i k walu/ulak.

→ **Il n’y a pas d’eau :** Ulak waman.

→ **Il n’y en a plus :** [MR] Ulaš dig-es.

→ **Ce qui n’a rien** (i.e., pour le labourage) **il utilise alors un âne :** [MR] Win ɣr-es ulaš igga aɣyul.

لَا شَيْءَ :

نُلَشْ

نُلَكْ

وَلُ

حَتَّ ثَغَوْسَ

لَيْسَ لَدَيَّ نُقُود : نُلَشْ غْرْـئِـ نِذْرِمْنْ

لَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا : نُقْ نِكْبْـئِـ كْ وَلُ/نُلَكْ

لَا يُوجَدُ مَاء : نُلَكْ وَمَنْ

لَايُوجَدُ الْمَزِيد : نُلَشْ ذِقْـسْ

مَنْ لَمْ يَمْلِكْ شَيْئًا يَسْتَعْمِلُ حِمَارًا لِلْحَرْثِ : وِنْ غْرْـسْ نُلَشْ نِقْ نَغْيُلْ

ⵙⵍⴰⵛ

ⵙⵍⴰⵣ

ⵍⴰⵍⵙ

ⴷⴰⵜⵓⵜⵓⴰ ⵅⴰⵢⴰⵍⵓⴰ

ⵙⵍⴰⵛ ⵢⵙⵓ-ⵉ ⵉⵜⵓⵉⵎⵙⵍ

ⵙⵅ ⵉⵣⵃ-ⵉ ⵣ ⵍⴰⵍⵙ/ⵙⵍⴰⵣ

ⵙⵍⴰⵣ ⵍⴰⵎⴰⵍ

ⵙⵍⴰⵛ ⵜⵉⵅ-ⵙⵓ

ⵍⵉⵍ ⵢⵓ-ⵙⵓ ⵙⵍⴰⵛ ⵉⵅⵅⴰ ⴰⵢⵉⵙⵍ

RFISS (plat traditionnel)

[ṢḤ] rfis

→ **Nous préparons le plat dit "rfis" :** [ṢḤ] Neṣneɛ-d rrfis.

رْفِيسْ : رْفِسْ

نُعِدُّ رْفِيسْ : نْصنْنْعْ-دْ رُّفِسْ

ⵓⵃⵉⵓ

ⵍⵙⵎⵍⵙⵄ-ⴷ ⵓⵓⵃⵉⵓ

RHAPONTIQUE À TIGE COURTE (lat. rhaponticum acaule, fam. asteraceæ, plante)

• [ǦƐ] f., tafɣa

• [MR] m., akaɛbuš

• [XF] m., {a}kaɛbuš

كَعْبُوش ، نَبْتَةٌ **:**

تَفْغَ

نَكَعْبُشْ

كَعْبُشْ

ⵜⴰⵃⵢⴰ

ⴰⵣⴰⵄⵙⵛ

ⵣⴰⵄⵙⵛ

RIGOLE, CANAL (passage d'eau en provenance d'une rivière, d'une source …)

• [ṢḤ] f., ṯarga

• [ṢḤ] m., {a}cqaf

• [ṢḤ] top., f., ṯifelleṭ

سَاقِيَةٌ ، قَنَاةٌ ، لِلْمَاءِ **:**

ثَرْقَ

شْقَفْ

ثِفْلْثْ

ⵛⵣⴰⵃ

ⵅⴰⵓⵅⴰ

ⵅⵉⵃⵙⵎⵎⵙⵜⵓ

RIRE

• [ṢḤ], [ṢR] eḍṣ, hab.

• [ṢḤ] ḍeṣ. v. "Rire Le".

• [ṢḤ] ḍḍeṣṣ

• [ṢR] ḍḍeṣ

• [MƐ] eds. v. "Moquer Se".

→ **Je ris, J'ai ris :** [ṢḤ] Ḍṣiɣ.

→ **Il rit, Il a ri :**

• Iḍṣa.

• [ṢḤ] Yeḍṣa.

→ **Riez !** m. **:** Ḍṣet !

→ **Il ne rit pas :** [ṢḤ] U iḍḍeṣṣ š.

→ **Il ne rit pas ! :** [ṢḤ] U iḍṣi ḵ !

ضَحِكَ :

نْضْصْ. عَادَةً ؛

ضْصْ

ضْصْ

ضْصْ

نْدْسْ

أَضْحَكُ ، ضَحِكْتُ : ضْصِغْ

ضَحِكَ :

يُضْصَ

يْضْصَ

اِضْحَكُوا : ضْصْتْ

لَمْ يَضْحَكْ : نُـ يُضْصُّ شْ

لَمْ يَضْحَكْ : نُـ يُضْصِ كْ

ⵙⵉⵔ :

ⵉⵙⵔ

ⵉⵉⵙⵔⵔ

ⵉⵉⵙⵔ

ⵙⴷⵔ

ⵉⵔⵉⵍ

ⵉⵉⵔⴰ

ⵉⵙⵉⵔⴰ

ⵉⵔⵙⵓ

ⵉⵔⵉⵉⵙⵔⵔ ⵛ

ⵉ ⵉⵉⵔⵉⵔ ⵅ

RIRE LE

[ṢḤ] f., ṯaḍṣa. v. “Rire”

ضَحِكٌ : تَضْصَ

ⵅⴰⵉⵉⵔⴰ

RITE DE LA PLUIE (Dès que “newweṯ”, “anẓar” ou “anza” – *terme attesté en tašelḥit du Petit Atlas dans “ṯisliṯ bʷanza” (arc-en-ciel) ainsi que dans l’hydronyme atlassien : “Tala Wenzaṛ” des Iferruxen* – tardait à tomber et que la sécherrese se faisait sentir, les jeunes des villages atlassiens se rendaient de maison en maison portant avec eux, une poupée rustique de bois qu’ils habillaient.

Tout au long de leur procession, ils répétaient tous en cœur des supplications au Créateur pour qu’Il fasse tomber la pluie et qu’Il soit indulgent à l’égard de l’ensemble de Ses créatures assoiffées – *les paroles en tašelḥit ou en algérien, pouvaient varier d’un village à un autre –*.

Ils s’arrêtaient devant chaque habitation et demandaient à ses occupants “uḏi” (beurre), “ṯamemṯ” (miel) et “aren” (semoule de blé). Après leur tournée, ils apportaient le fruit de leur récolte à “ṯamɣarṯ” (femme âgée) du village qui préparait “taṣabunt” (bouillie onctueuse) que tous les enfants dégustaient.

Le plat “taṣabunt”, “laḥṣida” ou “laɛṣida” est aussi préparé en hiver. C’est une sorte de bouillie ou purée onctueuse réalisée avec les éléments sus-cités bien qu’au préalable on mélange la semoule à “aman” (eau) ou à “iɣi” (lait). Le miel, le beurre ou l’huile d’olive sont ajoutés, au choix, en guise de garniture, au centre du plat.

On appelle l’ensemble de ce rite atlassien : “bu ɣenğa” en rapport avec la “louche ou cuillère” au niveau des mains de la poupée que nous nommons “aɣenja” (sing.) | “iɣenjayin” (pl.) qui signifie justement : “grande louche ou cuillère”. Le diminutif étant : “ṯaɣenjayṯ” | “ṯiɣenjayin”, “petite louche ou cuillère”.

Avec le même objectif, des rassemblements et des festins plus importants étaient organisés durant lesquels, les adultes, notamment les hommes, rivalisaient au travers du jeu dit “ṯakurṯ”.)

[ṢḤ], [MR], [MS], [XF], [ǦƐ] bu ɣenǧa. v. “Cuillère”, “Purée”.

طَقْسٌ حَوْلَ الْمَطَرِ : بِـ غْنْجَ

ⵙⵚ ⵢⵚⵏⵅ

RIVE, BORD, CÔTÉ AUTRE (opposée à un cours d’eau, à un village, …)

• [ṢḤ] m., ajummaḍ (ann. : u)

• m., agummaḍ (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ] m., agemmaḍ (ann. : u)

• [ṢḤ] m., awummaḍ (ann. : u)

• [MƐ] ar., ṭṭerf

→ **Cette rive :**

• Ajummaḍ-ayyi.

• [MƐ] Ṭṭerf-ayyi.

→ **L’autre rive :** [MƐ] Ṭṭerf ugemmaḍ.

→ **Il aime marcher au bord de la rivière :** Ixsa ad idda ajummaḍ n yiɣzer.

→ **Il a traversé de l’autre côté :** [ṢḤ] Yizwa ɣer ugemmaḍ.

شَاطِئٌ ، ضِفَّةٌ ، وادٍ **:**

نَزُّمَّضْ

نَفُّمَّضْ

نَفْمَّضْ

نَوُمَّضْ

طُّرْبْ

هَذِهِ الضِّفَّة :

نَزُّمَّضْ-نَّيِّ

طُّرْبْ-نَّيِّ

الضِّفَّةُ الْأُخْرَى : طْرْبْ نُفْمَّضْ

يُحِبُّ أَنْ يَمْشِيَ عَلَى ضِفَّةِ الْوَادِي : يِخْسَ نَدْ يِدَّ نَزُّمَّضْ نْـ يِغْزْرْ

عَبَرَ إِلَى الْجِهةِ المُقابِلَةِ : يِزْوَ غْرْ نُفْمَّضْ

ⵄⵉⵓⵓⵄⵉ

ⵄⵅⵓⵓⵄⵉ

ⵄⵅⵓⵓⵄⵉ

ⵄⵍⵓⵓⵄⵉ

ⵉⵉⵓⵔⵃ

ⵄⵉⵓⵓⵄⵉ-ⵄⵗⵗⵋ

ⵉⵉⵓⵔⵃ-ⵄⵗⵗⵋ

ⵉⵉⵓⵔⵃ ⵓⵅⵓⵓⵄⵉ

ⵋⵅⵙⵄ ⵄⵏ ⵋⵏⵏⵄ ⵄⵉⵓⵓⵄⵉ | ⵗⵋⵢⵅⵓⵔ

ⵗⵋⵅⵍⵄ ⵢⵓⵔ ⵓⵅⵓⵓⵄⵉ

RIVIÈRE, FLEUVE, RAVIN

• top., m., asif

• [ṢḤ], [MS], [XF] m., aɣzer

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS], [ǦƐ] m., iɣzer (ann. : yi, iy, bʷi) | m., pl., iɣezran | dim., sing., ṯiɣzerṯ

• [ṢḤ] m., iɣzer (ann. : ye)

• [MS] m., {i}ɣzer

• [ǦƐ] m., pl., iɣuzran

نَهْرٌ ، وَادٍ :

نَسِفْ

نَغْزْرْ

يِغْزْرْ | يِغْزْرَنْ ، تِغْزْتْ

يِغْزْرْ

غْزْرْ

يِغُزْرَنْ

ⵄⵙⵋⵔ

ⵄⵢⵅⵓⵔ

ⵋⵢⵅⵓⵔ | ⵋⵢⵓⵅⵔⵄⵏ, ⵅⵋⵢⵅⵓⵔⵅ

ⵋⵢⵅⵓⵔ

ⵢⵣⵓⵓ

ⵉⵢⵓⵣⵓⵏ

RIZ (lat. oryza, fam. poaceæ , plante céréalière)

[Mⵉⵍ] ar., ṛṛuz (ann. : n ṛṛ). v. “Céréale”.

أُرْزٌ ، نَبْتَةٌ ، حُبُوبٌ : رُزْ

ⵇⵇⵓⵣ

ROBE (décorée de “tasfift” de couleur blanche ou orange)

• [XF] f., gandura

• f., tagandurt

؟ ، لِبَاسُ الْمَرْأَةِ الأَطْلَسِيَّةِ :

قَنْدُرَ

تَقَنْدُرْتْ

ⵅⵏⵍⵓⵓ

ⵜⵅⵏⵍⵓⵜ

ROCAILLE

v. “Pierre”.

ROCHE FRIABLE

v. “Terre rocailleuse”.

ROCHER PLAT, FALAISE

• [MS], [WZ], [MR] m., isli (ann. : yi) | m., pl., islan, dim., sing., tisli

• [Mⵉⵍ] ar., lkaf

→ **La rivière aux rochers :** top., Iɣzer yislan.

v. “Rocher”, “Pierre”.

صَخْرٌ مُنْبَسِطٌ ، جُرْفٌ :

يِسْلِ | يِسْلَنْ ، تِسْلِ

لْكَفْ

وَادِ الصُّخُورِ الْمُنْبَسِطَةِ : يُغْزْرْ يِسْلَنْ

ⵉⵙⵍⵉ | ⵉⵙⵍⵓⵏ, ⵜⵉⵙⵍⵉ

ⵍⴽⵓⴼ

ⵉⵢⵣⵓⵓ ⵗⵉⵙⵍⵓⵏ

ROCHER, PIERRE GROSSE

• [MS], [MR], [WZ] m., aẓru

• [ṢḤ] m., azru

• [Mⵉⵍ] f., ṯazruṯ

• [ṢḤ] dim., sing., taẓruṭ

• [MR] dim., {ṯ}aẓruṯ

• [MS] m., aẓru (ann. : wu) | m., pl., iẓerwan, dim., sing., ṯaẓruṯ (ann. : ṭe) | dim., pl., ṯizerwa

• m., pl., iẓra, dim., pl. [ṢḤ] tiẓra

• [MR] m., aẓru tameqrant

• [MR] m., aḏyaɣ ḏ ameqqran

• [Mⵉⵍ] ar., sing., ṛṛeṣfeṯ. v. “Pierre”, “Falaise”.

صَخْرٌ ، حَجَرٌ كَبِيرٌ :

نَزْرُ

نَزْرُ

نَزْرُتْ

تَزْرُخْ

نَزْرُتْ

نَزْرُ | يِزْرْوَنْ ، نَزْرُتْ | تِزْرْوَ

يِزْرَ ، تِزْرَ

نَزْرُ تَمْقْرَنْتْ

نَذْغَغْ نَمْقْرَنْ

رْصَبْتْ

ⴰⵣⵓ:

ⴰⵣⵓ:

ⵅⴰⵣⵓ:ⵅ

ⵜⴰⵣⵓ:ⵜⴻ

ⴰⵣⵓ:ⵅ

ⴰⵣⵓ :| ⵉⵣ:ⵓⵍⴰⵍ, ⵅⴰⵣⵓ:ⵅ | ⵅⵉⵣ:ⵓⵍⴰ

ⵉⵣⵓⴰ, ⵜⵉⵣⵓⴰ

ⴰⵣⵓ: ⵜⴰⵎ:ⵣⵉⴰⵍⵜ

ⴰⵄⵢⴰⵢ ⴰⵎ:ⵎⵎⵓⴰⵍ

ⵇⵇ:ⵙⵃ:ⵅ

ROI

• [ǦƐ] m., agellid (ann. : u)

• [MƐ] m., {a}gelliḏ

• [MƐ] m., {a}gellid

• [MS] m., {a}ǧellid (ann. : u)

• [ṢR] m., ajellid | m., pl., ijelliden

• [ṢR] m., ajelliḏ | m., pl., ijelliḏen

→ **Leur roi :**

[MƐ] Gelliḏ-asen

→ **Il alla vers le roi :** Iṛuḥ ɣ ujelliḏ.

مَلِكٌ :

نَڢْلِدْ

ڢْلِذْ

ڢْلِدْ

جْلِّدْ

نَزْلِّدْ | نِزْلِّدْنْ

نَزْلِّذْ | نِزْلِّذْنْ

مَلِكُهُمْ : ڢْلِذْ-نَسْنْ

ذَهَبَ إِلَى الْمَلِكِ : نِرُحْ غـ نُزْلِّذْ

ⴰⵅ:ⵏⵏⵉⴷ

ⵅ:ⵏⵏⵉⵎ

ⵅ:ⵏⵏⵉⴷ

ⵃ:ⵏⵏⵉⴷ

ⴰⵏ:ⵏⵏⵉⴷ | ⵉⵏ:ⵏⵏⵉⴷ:ⵍ

ⴰⵏ:ⵏⵏⵉⵎ | ⵉⵏ:ⵏⵏⵉⵎ:ⵍ

ⵉⵇ:ⵄ ⵢ :ⵏ:ⵏⵏⵉⵎ

ROMARIN OFFICINAL (lat. rosmarinus officinalis, fam. lamiaceæ, arbrisseau)

• [MƐ] m., azir (ann. : u)

• [MS], [XF] m., yazir

• [MR] m., aklil

• [ṢR] f., tuzzalṯ. v. “Ciste”.

إِكْلِيلٌ ، شُجَيْرَةٌ **:**

نَزِرْ

يَزِرْ

نَكْلِلْ

تُزَّلْثْ

ⴰⵣⵉⵓ

ⵢⴰⵣⵉⵓ

ⴰⵇⵏⵉⵏ

ⵜ:ⵣⵣⴰⵏⵅ

ROMPRE

v. “Casser”.

RONCE COMMUNE, RONCE DES BOIS, RONCE DES HAIES, RONCIER (lat. rubus fruticosus, fam. rosaceæ, arbrisseau)

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ], [MS] m., agellu (ann. : u) | [MS] m., pl.,

{i}gelwan. v. “Buisson”, “Mûron”.

• [ṢḤ] m., aɣellu (ann. : u)

• [ṢḤ], [ǦƐ] m., aḡellu

• [MR] m., ayellu

• [MR] dim., {ṯ}agelluṭ

• [MR] dim., {ṯa}haḡelluṯ

• [MR] dim., ṯagelluṭ

• [ṢḤ] dim., tagelwanṭ (ann. : ṭ)

• [ǦƐ] m., inujal. v. “Mûron”.

عُلَّيْقٌ ، شُجَيْرَةٌ **:**

نَقْلٌ | قُلْوَنْ

نَغْلٌ

نَقْلٌ

نَقْلُّخْ

هَقْلُّثْ

نَقْلُّخْ

نَيْلٌ

تَقْلْوَنْخْ

يِنْزَلْ

ⵓⵅⵏⵏ | ⵅⵏⵍⵓⵍ

ⵓⵖⵏⵏ

ⵓⵇⵏⵏ

ⵓⵉⵏⵏ

ⵓⵅⵏⵏⵜⵙ

ⵅⵓⵅⵏⵏⵜⵙ

ⵙⵓⵇⵏⵏⵅ

ⵜⵓⵅⵏⵍⵓⵍⵜⵙ

ⵉⵍⵏⵏⵓⵏ

RONGER

[ṢḤ], [MƐ] ɣezz, hab.

• [ṢḤ] ṭɣeẓẓa

• [MƐ] ṭɣeẓẓaẓ

→ **C’est moi qui ai rongé la pomme :** Nek̲k̲ ag iɣezzen ṭeffaḥ.

→ **C’est moi qui l’ai rongée :** Nek̲k̲inṭ at̲-iɣezzen.

→ **Je l’ai rongée :** [MƐ] Ɣezziɣ-t̲.

→ **Il a rongé un oignon :**

• [ṢḤ] Iɣezz t̲abeṣleṭ.

• [MƐ] Iɣezzi t̲abeṣleṭ.

→ **Il n’a pas rongé l’oignon :** [ṢḤ] Ur iɣezzi k̲ t̲abeṣleṭ.

نَخَرَ : غْزٌ. عَادَةً ؛

خْغْزَّ

خْغْزَّزْ

أَنَا الَّذِي نَخَرْتُ التُّفَاحَةَ : نْكُّ نَثْ يِغْزُّنْ خْفُّحْ

أَنَا الَّذِي نَخَرْتَهَا : نْكِّنْخْ نَثْ-يِغْزُّنْ

نَخَرْتَهَا : غْزِّغْ-ثْ

نَخَرَ الْبَصْلَةَ :

يِغْزُّ ثَبْصْلْخْ

يِغْزِّ ثَبْصْلْخْ

لَمْ يَنْخُرْ الْبَصْلَةَ : نُرْ يِغْزِّ كْ ثَبْصْلْخْ

ⵖⵓⵣⵣ :

ⵜⵙⵖⵓⵣⵣⵓ

ⵜⵙⵖⵓⵣⵣⵓⵣ

ⵍⵓⵎⵎ ⵓⵅ ⵉⵖⵓⵣⵣⵓⵍ ⵜⵙⵓⵛⵛⵓⵄ

ⵍⵓⵎⵎⵉⵍⵜⵙ ⵓⵅ-ⵉⵖⵓⵣⵣⵓⵍ

ⵖⵓⵣⵣⵉⵖ-ⵅ

ⵉⵖⵓⵣⵣ ⵅⵓⴱⵓⴰⵏⵓⵜⵙ

ⵉⵖⵓⵣⵣⵉ ⵅⵓⴱⵓⴰⵏⵓⵜⵙ

ⵓⴰ ⵉⵖⵓⵣⵣⵉ ⵎ ⵅⵓⴱⵓⴰⵏⵓⵜⵙ

ROSE (fam. rosaceæ, fleur)

[ṢḤ] ar., pl., {l}ward

وَرْدٌ ، نَبْتَةٌ :

وَرْدْ

ⵍⴰⵓⴰⵏ

ROSEAU (du métier à tisser)

[ṢR] m., {a}ɣalim n uẓeṭṭa

قَصَبٌ ، جُزْءٌ مِنَ الْمَنْسَجِ **:** غِلِمْ نْـ نُزْطَّ

ⵢⴰⵎⴹⵛ ⵏ ⵓⵣⵓⵜⵜⴰ

ROSEAU À MASSETTE, QUENOUILLE, MASSETTE À FEUILLE ÉTROITE (lat. typha angustifolia, fam. typhaceæ, plante)

• [MR] m., aberdi. v. “Jonc”.

• [XF] m., {a}berdi

• [MR] f., taberdit

بُوطُ عَرِيضُ الْأَوْرَاقِ ، نَبْتَة :

نَبْرْدِ

بْرْدِ

تَبْرْدِتْ

ⴰⵙⵓⵔⴷ

ⵙⵓⵔⴷ

ⵜⴰⵙⵓⵔⴷⵜ

ROSÉE

[MS] ar., nnda

نَدَى : نْدَ

ⵏⵏⴰ

ROTER

[MƐ] gurraɛ, hab. ṭgurruɛ

تَجَشَّأَ : قُرَّعْ. عَادَةً ؛ خُقُرُّعْ

ⵅⵓⵔⵔⴰⵃ : ⵜⵙⵅⵓⵔⵔⵓⵃ

RÔTIR, CUIRE, CHAUD ÊTRE

• [ṢḤ] ḵnef, hab. ḵennef

• [MƐ] ar., ḥmu, hab. ḥemmu. v. “Chaleur”.

→ **Il a rôti de la viande :** Iḵnef aḵsum.

→ **J’ai rôti un poulet :** Ḥmiɣ ṯayaẓeṭ.

→ **Il a rôti … :** [MƐ] Iḥma…

→ **Rôti-le ! :** [MƐ] Ḥmu-ṯ !

→ **Le pain cuit :** Taɣrumt yeḥma.

→ **Il boit de l’eau chaude :** [ṢḤ] Isses aman yeḥmen.

شَوَى ، خَبَزَ ، كَانَ سَاخِنًا :

كْنْبْ. عَادَةً ؛ كْنُّبْ

حْمُ. عَادَةً ؛ حْمُّ

شَوَى لَحْمًا : يِكْنْبْ نَكْسُمْ

شَوَيْتُ دَجَاجَةً : حْمِغْ ثَيَزْطْ

شَوَى … : يِحْمَ …

اِشْوَهُ : حْمُـثْ

يُخْبَزُ الْخُبْزُ : تَغْرُمْتْ يْحْمَ

يَشْرُبُ مَاءً سَاخِنًا : يِسُّسْ نَمَنْ يْحْمْنْ

ⵅⵏⵓⵃ : ⵅⵓⵏⵏⵓⵃ

ⵅⵛⵓ : ⵅⵓⵛⵛⵓ

ⵅⵅⵏⵓⵃ ⴰⵅⵙⵓⵛ

ⵅⵛⵅⵢ ⵅⴰⵣⴰⵣⵓⵜ

ⵅⵅⵛⴰ …

ⵅⵛⵓ-ⵅ

ⵜⴰⵢⵙⵓⵛⵜ ⵣⵓⵅⵛⴰ

ⵅⵙⵙⵓⵙ ⴰⵛⴰⵏ ⵣⵓⵅⵛⵓⵏ

ROTURIER

[ṢḤ] ar. ?, m., aɛḍaydi

رَجُلٌ عَادِيٌّ : نَعْضَيْدِ

ᓄᓇᕮᓄᔅᐱᕀ

ROUGE À LÈVRE (traditionnel, à base de plantes colorantes)

[ṢḤ] lḥummayer

أَحْمَرُ الشِّفَاهِ : لْحُمَّيْرْ

ᐊᐢᑕᑕᓄᔅᐢᐤ

ROUGE, BLOND

• [MR] m., azuggʷaɣ (ann. : u) | m., pl., izuggʷaɣen, f., ṯazeggʷaɣṯ | f., pl., ṭizuggʷaɣin

• [MR] m., azuggaɣ

• [ṢḤ] f., ṭazuggʷaxṯ

→ **Cette chose est rouge :** [MƐ] Ṯaɣawsa-yi ṭazuggʷaxṭ. v. “Chose”.

→ **Mon petit-fils a les cheveux blonds :** [ṢḤ] Mmi-s n memmi ašekuk-nnes ḏ awraɣ.

أحْمَرٌ :

نَزُقُّوَعْ | نِزُقُّوَغْنْ ، تَزْقُّوَغْتْ | خِزُقُّوَغِنْ
نَزُقَّغْ
خَزُقُّوَغْتْ

هَذَا الشَّيْء أَحْمَر : ثَغَوْسَ-يِ خَزُقُّوَخْخْ

شَعْرُ حَفِيدِي أَشْقَرٌ : مِّ-سْ نْـ مْمِّ نَشْكُكْ-نْسْ ذْ نَوْرَغْ

ᓄᐢᖽᖽᐦᓄᔅ | ᕀᐢᖽᖽᐦᓄᔅᐤᐢᐩ, ᐥᓄᐢᖽᖽᐦᓄᐢᐥ | ᑊᐣᕀᐢᖽᖽᐦᓄᔅᐤᕀ

ᓄᐢᖽᖽᓄᔅ

ᑊᐣᓄᐢᖽᖽᐦᓄᐢᐥ

ᐥᓄᔅᐤᓄᐣ-ᔅᕀ ᑊᐣᓄᐢᖽᖽᐦᓄᐢᐥᑊᐣ

ᑕᑕᕀ-ᐣ ᐧ ᑕᐢᑕᑕᕀ ᓄᑕᐢᑕ-ᐧᐢᐣ V ᓄᐤᐣᓄᔅᐤ

ROUGE-GORGE FAMILIER (erithacus rubecula, oiseau)

[MS] ɛazi

أَبُو الْحِنَّاء الْأُورُوبِّي ، طَائِرٌ : عَزِ

ᓇᓄᐢᕀ

ROUGEOLE

[ṢḤ] bu zuggʷeɣ

حَصْبَةٌ : بُ زُقُّوغْ

ᐣᐢ ᐢᐢᖽᖽᐦᐢᐤ

ROULAGE DES GRAINS DE COUSCOUS

m., azlag. v. “Rouler Faire les grains de couscous”.

؟ :
نَزْلَقْ

ᓄᐢᐧᓄᖽ

ROULÉ (couscous)

• [XŠ] m., {a}mezlug. v. “Rouler Faire les grains de couscous”, “Tamis”.

• m., amezlug

→ **Du couscous roulé :**

[XŠ] ṭɛam mezlug

؟ :
مْزْلُقْ
نَمْزْلُقْ
؟ : طْعَمْ مْزْلُقْ

ᓄᑕᐢᐧᐢᖽᖽᐦᐢᐤ

ᕮᓇᓄᑕ ᑕᐢᐧᐢᖽᖽᐦᐢᐤ

ROULÉ EN BOULE

• [ɣL] m., {a}mkerkeb. v. “Rouler en boule”.

• m., amkerkeb

كُرَوِيٌّ :

مْكْرْكْبْ

نَمْكْرْكْبْ

ⵎⴽⵔⴽⵓⴱ

ⴰⵎⴽⵔⴽⵓⴱ

ROULER EN BOULE QQCH, DÉGRINGOLER

[MS] kerkeb. v. “Boule Qqc en forme de”, “Roulé en boule”.

جَعَلَهُ عَلَى شَكْلِ كُرَو ، تَدَحْرَجَ :

كْرْكْبْ

ⴽⵔⴽⵓⴱ

ROULER FAIRE, TORDRE LES GRAINS DE COUSCOUS (afin d’y insérer des herbes médicinales et aromatiques à l’instar du couscous dit “ṯaḥammamṭ”)**, FRAPPER**

[XŠ] zleg, hab., zellag. v. “Roulé”, “Roulage des grains de couscous”, “Rouler la semoule”.

→ **Elles font rouler le couscous :** La zelgants ṭɛam.

؟ ، سَوَّطَ :

زْلْقْ. عَادَةً ؛ زْلَّقْ

ت : لَـ زْلْقَقْخْ طْعَمْ

ⵣⵍⵇⵣ : ⵣⵇⵍⵍⴰⵣ

ⵣⵇⵍⵣⴰⵜⵙ ⵓⵜⴰⴱ

ROULER LA SEMOULE (pour en faire des grains de couscous)

• [ṢḤ], [MR] ar., ftel, hab. fettel ? v. “Rouler Faire, les grains de couscous”.

• [MƐ] ar., fṯel, hab. feṭṭel

→ **Je roule la semoule toute seule :** Fettel waḥeḏ-i.

→ **Les anciennes du village roulent le couscous :** Ṯimɣarin n ṭaddarṯ fettlent leṭɛam.

فَتَلَ دَقِيقًا ، عَمَلِيَّةُ تَحْضِيرِ السُّكْسُو :

فْتْلْ. عَادَةً ؛ فْتَّلْ

فْتْلْ. عَادَةً ؛ فْتَّلْ

أَفْتِلُ دَقِيقًا وَحْدِي : فْتَّلْ وَحْدْ-ئِـ

يَفْتِلْنَ كَبِيرَاتِ الْبَلْدَةِ السُّكْسُو : ثِمْغَرِنْ نْـ ثَدَّرْثْ فْتَّلْنْتْ لْطْعَمْ

ⵜⴰⵜⵙⵏ : ⵜⵙⵜⵜⵙⵏ

ⵜⵅⵙⵏ : ⵜⵙⵜⴱⵜⵙⵏ

ⵜⵙⵜⵜⵙⵏ ⵍⴰⴷⵙⴼ-ⴹ

ⵅⴹⵎⵢⴰⴱⴹⵏ | ⵜⴱⴰⵍⵍⴰⴱⵅ ⵜⵙⵜⵜⵏⵙⵏⵜ ⵏⵙⴻⵛⴰⵎ

ROUTE

v. “Chemin”.

RUCHE (abeille)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ŠN] m., aɣras (ann. : bu) | m., pl., iɣrasen, [ṢḤ], [MR] dim., sing., ṯaɣrast. v. “Abeille noire”.

• [ṢR] m., aɣras (ann. : wu) | m., pl., iɣuras

• [ṢḤ] m., pl., {le}ɣras

→ Une ruche en tige de férule :

• [ṢḤ] m., aɣras uffal

• [ṢḤ] dim., sing., ṯaɣrast uwuffal

→ Une ruche en liège :

• [ṢḤ] m., aɣras uferḵi

• [MR] dim., sing., ṯaɣrast n lfernan

خَلِيَّةُ النَّحْلِ :

نَغْرَسْ | ئِغْرَسْنْ ، ثَغْرَسْثْ

نَغْرَسْ | ئِغُرَسْ

غْرَسْ

خَلِيَّةُ نَحْلٍ مَصْنُوعَةٌ مِنْ سَاقِ الْكَلْخِ :

ثَغْرَسْثْ نُوُقَّلْ

نَغْرَسْ نُقَّلْ

خَلِيَّةُ نَحْلٍ مَصْنُوعَةٌ مِنَ الْقِلِّينِ :

نَغْرَسْ نُقُرُكِ

ثَغْرَسْثْ نـ لْقِرْنَنْ

ⵓⵢⵓⵙ | ⵉⵢⵓⵙⴰⵏ, ⵅⵓⵢⵓⵙⵜ

ⵓⵢⵓⵙ | ⵉⵢⴰⵓⵙ

ⵢⵓⵙ

ⵅⵓⵢⵓⵙⵜ ⴰⵍⴰⵃⵃⵓⵎ

ⵓⵢⵓⵙ ⴰⵃⵃⵓⵎ

ⵓⵢⵓⵙ ⴰⵃⴰⵓⵇⵉ

ⵅⵓⵢⵓⵙⵜ ⵏ ⵎⵃⴰⵓⵏⵓ

RUCHER (abeille)

• [MƐ] f., ṯaḏwirṯ (ann. : ṭe) | f., pl., ṯiḏwirin. v. “Abeille noire”.

• [ṢR] f., {ṯ}haḏwirṯ

مَنْحَلَةٌ :

ثَذْوِرْثْ | ثِذْوِرِنْ

هَذْوِرْثْ

ⵅⵓⵜⵍⵉⵓⵅ | ⵅⵉⵜⵍⵉⵓⵉⵏ

ⴼⵓⵜⵍⵉⵓⵅ

RUE

[ṢR] ar., f., {ta}hazniqṯ | f., {ti}izniqin. v. “Chemin”.

شَارِعٌ :

هَزْنِقْثْ | ئِزْنِقٍ

ⴼⵓⵣⵏⵉⵇⵅ | ⵉⵣⵏⵉⵇⵉⵏ

RUE (lat. ruta angustifolia, syn. ruta graveolens, fam. rutaceæ, plante)

[XF] coll., {l}fiğel

فِيجَل ، سذَابُ رَفِيعُ الْأَوْرَاقِ ، نَبْتَةٌ :

فِجْلْ

ⵃⵉⵅⴻⵎ

RUINE (romaine, …)

[MƐ] ar., f., taxribt | top., f., pl., tixribin

[MS] lexrab

[MS] xerba

خِرْبَةٌ :

تَخْرِبْثْ | تِخْرِبِنْ

لْخْرَبْ

خْرْبَ

ⵜⵓⵅⵓⵙⵜ | ⵜⵉⵅⵓⵉⵙⵉⵏ

ⵎⴰⵅⵓⵓ

ⵅⴰⵓⵙⵓ

RUISSEAU

v. dim. “Rivière”.

RUISSELER, GOUTTER (eau, transpiration, …)

[ṢḤ] smaqa, hab. : tsmaqa. v. “Courir”.

→ **Ils transpirent à grosse gouttes :** [ṢḤ] Aqan smaqayen s leɛrag.

→ **Je transpire à grosse gouttes :** [ṢḤ] Aql-i smaqaya s leɛrag.

→ **L'eau goutte :** [ṢḤ] Aman smaqayan.

→ **Il goutte :** [ṢḤ] Newweṯ aqaṯ tsmaqay.

→ **Ce bidon goutte :** [ṢḤ] Abidun-ay ismaqay.

سَالَ ، قَطَرَ : سْمَقَ. عَادَةً ؛ تْسْمَقَ

يَقْطُرُونَ عَرَقًا : نَقَنْ سْمَقَيْنْ

أُقْطُرُ عَرَقًا : نَقْلْ-ئِـ سْمَقَيَ سْـ لْعْرَقْ

يَقْطُرُ الْمَاءَ : نَمَنْ سْمَقَيَنْ

يَقْطُرُ الْمَطَرُ بِالتَّنْقِيطِ : نْوُّتْ نَقَتْ تْسْمَقَيْ

يَقْطُرُ الْوِعَاءَ : نَبِدُنْ-نَيْ يِسْمَقَيْب

ⵙⵎⴰⵇ : ⵜⵙⵎⴰⵇ

ⴰⵇⴰⵍ ⵙⵎⴰⵇⴰⵔⵍ ⵙ ⵅⵍⵃⵓⴰⵣ

ⴰⵇⵅ-ⵉ ⵙⵎⴰⵇⴰⵔⴰ ⵙ ⵅⵍⵃⵓⴰⵣ

ⴰⵎⴰⵍ ⵙⵎⴰⵇⴰⵔⴰⵍ

ⵍⵍⵍⵣⴰⵇⴰⵣ ⵜⵙⵎⴰⵇⴰⵔ

ⴰⵙⵉⵏⵙ-ⴰⵔ ⵉⵙⵎⴰⵇⴰⵔ

RUMINER (vaches, … rendre ce qui a été mâché)

[MƐ] err g ifeẓ, hab. ṭerra g ifeẓ

→ **Il rumine :** Iṭerra g ifeẓ. v. "Bol alimentaire", "Rendre".

اِجْتَرَّ : نْرُّ قْـ يَفْزْ. عَادَةً ؛ خْرَّ قْـ يَفْزْ

يَجْتَرُّ : يَخْرَّ قْـ يَفْزْ

ⵔⵓⵓ ⵣ ⵉⵃⵔⵜ : ⵜⵙⵔⵓⵓⴰ ⵣ ⵉⵃⵔⵜ

ⵉⵜⵙⵔⵓⵓⴰ ⵣ ⵉⵃⵔⵜ

S

SABLE

• [MR] dim., ṯijḏiṯ

• [ṢḤ], [ŠN] m., ijḏi (ann. : iyi). v. "Sol sableux", "Gravillon".

• [MR] m., ajḏi

• [MƐ], [ṢR] ar., coll., rrmel

→ **Sous le sable :** [MƐ] Ddu rrmel.

→ **Sable Noir :** [MR] top., Ajḏi Aberkan.

رَمْلٌ :

تِزْذِتْ

يَزْذِ

نَزْذِ

رْمْلْ

تَحْتَ الرَّمْلِ : دُّ رْمْلْ

رَمْلٌ اَسْوَدٌ : نَزْذِ نَبْرْكَنْ

ⵅⵉⵏⵉⵅ

ⵉⵏⵉ

ⴰⵏⵉ

ⵓⵓⵍⵣⵅ

ⵏⵏⵣ ⵓⵓⵍⵣⵅ

ⴰⵏⵏⵙⵉ ⴰⵙⵣⵓⵕⴰⵍ

SABOT (d'hiver, en bois retenues par une bride de cuir passant sur le cou-de-pied, aussi, type de chaussures portées par la mariée)

[ṢḤ] ar., m., aqebqab

قَبْقَابٌ ، مَصْنُوعٌ مِنْ خَشَبٍ ، خَاصٌّ لِمَوْسِمِ الشِّتَاءِ **:**

نَقْبْقَبْ

ⴰⵇⵣⵙⴰⵇⴰⵙ

SAC (qu’on accroche au mulet)

• [MR] f., ṯaɛmarṯ

• [XF] ar., leɛmara

حَقِيبَةٌ ، مُعَلَّقَةٌ عَلَى الْبَغْلِ **:**

ثَعْمَرْثْ

لْعْمَرَ

ⵅⴰⵄⵓⵅ

ⵅⴰⵄⵓⴰ

SAC (de peau, pour la semoule, les céréales, …)

• [ṢḤ], [MƐ] m., aylu (ann. : u, bʷi) | m., pl., ıyelwan

• [MƐ] m., pl., igelwan

• [ṢḤ] dim., sing., ṭaylus

• [ṢR] m., aylu (ann. : u) | m., pl., ilewan. v. “Outre”.

كِيسٌ ، مِنْ جِلْدٍ خَاصٌّ بالسّمِيدِ ، الحُبُوبِ ، … **:**

ثَيْلُ | ثِيْلْوَنْ

ثِقْلْوَنْ

ثَيْلْسْ

ثَيْلُ | ثِلْوَنْ

ⴰⵉⵅⴰ | ⵉⵉⵅⵅⵅⵍⴰ

ⵉⵅⵅⵅⵍⴰ

ⵜⵓⴰⵉⵅⵓ

ⴰⵉⵅⴰ | ⵉⵅⵅⵍⴰ

SAC (de toile)

• [MƐ], [MR] f., ṯaškarṯ | f., pl., ṯiškarin

• [ṢR] f., {ṯa}hakšarṯ (ann. : tek) | f., pl., {ṯi}hišukar

• [ṢR] f., pl., {ṯi}hiḵušar

• [MƐ] m., aylu (ann. : bʷi, u) | m., pl., igelwan

→ **Mets le sac sur mon dos ! :** [ṢḤ] Sers ṯaškarṯ f imerẓi-inu !

كِيسٌ ، مَصْنُوعٌ مِنْ كَتَّانٍ **:**

ثَشْكَرْثْ | ثِشْكَرِنْ

هَشْكَرْثْ | هِشُكَرْ

هِكُشَرْ

ثَيْلُ | ثِقْلْوَنْ

ضَعِ الْكِيسَ عَلَى ظَهْرِي : سْرْسْ ثَشْكَرْثْ بِـ ثِمْرْزِ-ثِنْ

ⵅⴰⵇⵇⴰⵅ | ⵅⵉⵇⵇⴰⵅⵉ

ⵜⴰⵇⵇⴰⵅ | ⵜⵉⵇⵇⴰⵅ

ⵜⵉⵃⵇⴰ

ⴰⵉⵅⴰ | ⵉⵅⵅⵍⴰ

ⵓⵅⵅ ⵅⴰⵇⵇⴰⵅ ⵜ ⵉⵇⵇⴰⵅⵉ-ⵉⵅ

SAC (double, en poils de chèvre, pour le transport des grains, …)

• [MƐ] m., asaku | m., pl., isakkan

• [ṢR] m., {a}saḵu | m., pl., isaḵan

كِيسٌ ، مِنْ جِلْدٍ خَاصٌّ لِحَمْلِ الْحُبُوبِ ، … **:**

ثَسَكُ | ثِسَكَّنْ

سَكُ | ثِسَكَنْ

ⴰⵓⴰⵇ | ⵉⵓⴰⵇⵇⴰ

ⵓⴰⵃ | ⵉⵓⴰⵃⴰ

SAC (en palmier nain, renferme les provisions de la maison)

[ŠN] m., asgaw | m., pl., isgawen

كِيسٌ ، مَصْنُوعٌ بِوَرَقِ النَّخْلِ الْقَزَمِ ، فِيهِ زَادُ الْبَيْتِ **:** ثَسْقَوْ | ثَسْقَوْنْ

ⴰⵓⵅⴰⵍ | ⵉⵓⵅⴰⵍⵉ

SAC (en laine, destiné aux céréales)

[ṢḤ], [XF] m., {a}tellis

→ **Le hérisson leur dit : « Ne demande pas à autrui avant d'avoir empli le sac à céréales. »** » (se dit de qqun qui se précipite) **:** [ṢḤ] prov. Insi yenna-yasen u qqar iǧen ɣir a ṣenɛaḍ g tellis.

كِيسٌ ، يُضَعُ فِيهِ حُبُوبًا : تْلِّسْ

لْقْنْفُودْ قَالْهُمْ : مَا تْقُلْ وَاحْدْ حَتَّى دِّيرْ فِي تْلِّيسْ : نْنْسِ يْنَّ-يَسْنْ ـُ قَّرْ نِجْنْ غِرْ ـَ صْنْعَضْ قْـ تْلِّسْ

ⵉⵏⵓⵉ ⵢⴰⵏⵏⴰ-ⵢⴰⵓⴰⵏ ⴰ ⵎⵎⴰⵎⴰⵏ ⵉⵣⵔⴰⵏ ⵏⴰⵏⵉⵓ ⴰ ⵙⴰⵏⴰⵏ ⵅ ⵜⴰⵏⵉⵓ

SACHET

v. "Sac".

SACRIFICE, ÉGORGEMENT

[ṢḤ] f., ṯazelliṯ (ann. : tz). v. "Égorger"

→ **Après qu'ils aient égorgé** [le mouton]**, les femmes âgées s'occupent du travail sacrificiel :** [ṢḤ] Ṯimɣarin, asma zlun, xeddment cɣel n tzelliṯ.

تَضْحِيَّةٌ :

تَزْلِّتْ

حِينَ ضَحَّوْا تَهْتَمْنَ الْمُسِنَّاتُ بِشُغْلِ التَّضْحِيَّةِ : تْمْغَرِنْ نَسْمَ زْلْنْ خْدْمْنْتَ شْغْلْ نْـ تْزْلِّتْ

ⵅⴰⵣⵏⵏⵉⵅ

ⵅⵉⵎⵢⴰⵓⵉⵍ ⴰⵓⵎⴰ ⵣⵏⵏⵍ ⵅⵏⴷⵎⵏⵜ ⵛⵢⵏⵏ ⵏ ⵜⵣⵏⵏⵉⵅ

SACRIFIER

v. "Égorger".

SAGESSE

[ṢḤ] ar., lḥikmeṯ

حِكْمَةٌ : لْحِكْمْتْ

ⵏⴽⵉⵕⵎⵜⵅ

SAIGNER (du nez)

• [ṢḤ], [MƐ] ffunzer

• [ṢḤ], [MƐ] funzer

→ **Il a saigné du nez :** [ṢḤ], [MƐ] Iffunzer.

نَزَفَ ، أَنْفٌ **:**

فُّنْزْرْ

فُنْزْرْ

نَزَفَ أَنْفُهُ : يَفُنْزْرْ

ⵜⵜⵍⵣⵔⵍ

ⵜⵍⵣⵔⵍ

ⵉⵜⵜⵍⵣⵔⵍ

SAINFOIN (lat. hedysarum coronarium, fam. fabaceæ, plante)

• [ǦƐ] f., ṯasulla

• [MS] f., {ta}sulla

شُوفَانٌ ، نَبْتَةٌ **:**

تَسُلَّ

سُلَّ

ⵅⴰⵓⵍⵏⴰ

ⵓⵍⵏⴰ

SAISIE, PRISE

v. "Maintien".

SAISIR

[ṢḤ] ṛmes. v. "Prendre", "Tenir".

أَمْسَكَ : رْمْسْ

ⵇⵎⵍⵓ

SAISON

[ṢḤ] ar., lmusem (ann. : ll). v. “Calendrier atlassien”, “Printemps”, “Été”, “Automne”, “Hiver”.

→ **Ils mangent les produits de saison :**

• [ṢḤ] Ṭeṭṭen maṭṭa illa g lmusem aḏin.

• [ṢḤ] Ṭeṭṭen taḥaǧiṯ n lwaqtnsen.

→ **En hiver, ils mangent de ce qu’il y a en hiver, en été de ce qu’il y a en été, au printemps de ce qu’il y a au printemps et en automne de ce qu’il y a en automne, ce n’est pas comme aujourd’hui :** [ṢḤ] Ṯayerza a ččen ṯaḥaǧiṯ ig llan g tyerza anebḏu a ččen ṯaḥaǧiṯ ig llan g unebḏu ṯafsuṯ a ččen ṯaḥaǧiṯ ig llan g tefsuṯ lexrif a ččen ṯaḥaǧiṯ ig llan g lexrif maši am llabah.

→ **Chaque saison a ses propres fruits :** [ṢḤ] Kull llmusem maṭṭa illan n lxuḍreṯ.

مَوْسِمٌ :

لْمُسْمْ

يَأْكُلُونَ الْمَنْتُجَاتِ الْمَوْسِمِيَّةِ :

ڭْڭْنْ مَڭَّ ئِلَّ ڤـ لْمُسْمْ نَذِنْ

ڭْڭْنْ تَحَجِتْ نـ لْوَقْتْ-نْسْنْ

فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ يَأْكُلُونَ مَا يُوجَدُ فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ وَكَذَلِكَ فِي صَيْفٍ فِي الرَّبِيعِ وَالْخَرِيفِ لَيْسَ مِثْلَ الْيَوْمَ : ثْبْرْزَ نَـ چْنْ ثْحَجِتْ يْڭْ لَنْ ڤـ ثْبْرْزَ نَثْڭْدْ نَـ چْنْ ثْحَجِتْ يْڭْ لَنْ ڤـ نْثْڭْدْ ثْڤْسُتْ نَـ چْنْ ثْحَجِتْ يْڭْ لَنْ ڤـ ثْڤْسُتْ لْخْرِفْ نَـ چْنْ ثْحَجِتْ يْڭْ لَنْ ڤـ لْخْرِفْ مَشِ نَمْ لَبَهْ

لِكُلِّ مَوْسِمٍ ثَمَرَهُ : كُلْ لْمُسْمْ مَڭَّ ئِلَّنْ نـ لْخُضْرْتْ

ⵍⵎⵓⵙⵎ

ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵍ ⵎⵓⵜⵙⵜⵙⴰ ⵉⵍⵍⴰ ⵅ ⵍⵎⵓⵙⵎ ⴰⵅⵉⵍ

ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵍ ⵜⴰⵣⴰⵅⵉⵅ ⵏ ⵍⵍⴰⴼⵜⵙⵍ

ⵅⴰⵢⵙⵙⵓⵅⴰ ⴰ ⵛⵛⵙⵍ ⵅⴰⵣⴰⵅⵉⵅ ⵉⵅ ⵍⵍⴰⵍ ⵅ ⵜⵢⵙⵙⵓⵅⴰ ⴰⵍⵙⵙⴰⵅⵅⵙ ⴰ ⵛⵛⵙⵍ ⵅⴰⵣⴰⵅⵉⵅ ⵉⵅ ⵍⵍⴰⵍ ⵅ ⵙⵙⵍⵙⵙⴰⵅⵅⵙ ⵅⴰⵜⵙⵙⵓⵅⴰ ⴰ ⵛⵛⵙⵍ ⵅⴰⵣⴰⵅⵉⵅ ⵉⵅ ⵍⵍⴰⵍ ⵅ ⵍⵙⵙⵓⵅⴰⵜⵙⵙⵍ ⵅⴰⵛⵛⵉ ⴰⵎ ⵍⵍⴰⴱⴰⴷ

ⵣⵙⵍⵍ ⵍⵍⵎⵙⵙⵓⵙⵎ ⵎⴰⵜⵙⵜⴰ ⵉⵍⵍⴰⵍ ⵍ ⵍⵅⵙⵉⵙⵅ

SALAMANDRE D’ALGÉRIE (salamandra algira)

[MR] m., afilṭu. v. “Cascade”.

سَمَنْدَرٌ الْجَزَائِر :

نَفِلْطُ

ⴰⵜⵉⵍⵉⵏⵙ

SALAT

v. “Prière”.

SALÉ

ar., m., amellaḥ. v. “Salière”.

→ **De l’eau salée :** [ṢḤ] aman s melḥ

مَالِحٌ :

نَمْلَّحْ

مَاءٌ مُمَلَّحٌ : نَمْنْ سْـ مْلْحْ

ⴰⵎⵙⵍⵍⴰⴽ

ⴰⵎⴰⵍ ⵙ ⵍⵎⵙⵍⴽ

SALIÈRE

• [ǦƐ] [XF], [ǦƐ] ar., m., mellaḥa. v. “Sel”.

• ar., amellaḥ

مِمْلَحَةٌ :

مْلَّحَ

نَمْلَّحْ

ⵊⵎⵎⴰⵅⴰ

ⴰⵊⵎⵎⴰⵅ

SALE ÊTRE

[ṢḤ], [MƐ] ar., ussex, hab. tussex. v. “Saleté”.

كَانَ مُتَّسِخًا : نُسُّخْ. عَادَةً ؛ تُسُّخْ

ⵙⵓⵓⵙⵅ : ⵜⵙⵓⵓⵙⵅ

ṢALSEPAREILLE, LISERON ÉPINEUX (lat. smilax aspera, fam. smilacaceæ, plante)

• [MR] m., {a}skeršu

• [MS] m., ɛneb ddib

فِشَاغٌ ... ؟ ، نَبْتَة :

سْكْرْشُ

عْنْبْ دِّبْ

ⵓⴽⵙⵓⵛⵙ

ⵛⵏⵙⵖ ⵍⵍⵋⵖ

SALETÉ

[ṢḤ], [MƐ] ar., coll., lusex. v. “Sale Être”, “Vase”.

وَسَخٌ : لُسْخْ

ⵏⵙⵓⵙⵅ

SALIVE

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯisufas

• [ṢR], [ŠN] f., iḵuffa

• [ŠN] f., iḵufa

رِيقٌ :

ثِسُفَسْ

ئِكُفَّ

ئِكُفَ

ⵅⵋⵓⵙⵃⴰⵓ

ⵋⴾⵙⵃⵃⴰ

ⵋⴾⵙⵃⴰ

ⵋⵔⴰⵛⵛⵙⵏ

SALUER

• [ṢḤ] ar., sellem, hab. tsellem. v. “Salut”, “Arriver”.

• [ṢḤ] siweḍ …

→ **Il nous a salué :** [ṢḤ] Isellem fell-ana.

→ **Il ne les a pas salués** m. **:** [ṢḤ] Ur isellem fell-awen.

→ **Transmets-lui mes satulations ! :** Sellem fell-as s ɣer-i !

→ **Je te salue :** Ṭellameɣ fell-aḵ.

→ **Transmets mes salutations à Chaabane :** [ṢḤ] Siweḍ sslam i Šeɛban.

سَلَّمَ :

سْلُّمْ. عَادَةً ؛ تْسْلُّمْ

سِوْضْ

سَلَّمَ عَلَيْنَا : يُسْلُّمْ فِلُّ-نَنَ

لَمْ يُسَلِّمْ عَلَيْهِمْ : نُرْ يِسْلُّمْ فِلُّ-نَوْنْ

بَلِّغْهُ سَلَامِي : سْلُّمْ فِلُّ-نَسْ غْرْ-يِـ

أُسَلِّمْ عَلَيْكَ : خْلَّمْغْ فِلُّ-نَكْ

بَلِّغْ سْلَامِي لِشْعْبَان : سِوْضْ سْلَمْ يِـ شْعْبَنْ

ⵓⵙⵎⵎⵙⵊ : ⵜⵓⵙⵎⵎⵙⵊ

ⵓⵋⵍⵙⵉ

ⵋⵓⵙⵎⵎⵙⵊ ⵃⵙⵎⵎ-ⴰⵍⴰ

ⵙⵓ ⵋⵓⵙⵎⵎⵙⵊ ⵃⵙⵎⵎ-ⴰⵍⵙⵏ

ⵙⵏⵏⵓⵛ ⵅⵓⵏⵏ-ⵄⵙ ⵙ ⵢⵓⵙ-ⵉ

ⵜⵙⵓⵏⵏⵄⵛⵓⵢ ⵅⵓⵏⵏ-ⵄⵕ

ⵙⵉⵍⵓⵉ ⵙⵙⵏⵄⵛ ⵉ ⵚⵓⵃⵙⵄⵏ

SALUT, SALUTATION

• [ṢḤ] ar., m., asellem (ann. : u). v. “Saluer”.

• [ṢḤ] ar., sslam

سْلَامٌ ، تَحِيَّةٌ :

نَسْلَّمْ

سَّلَمْ

ⵄⵙⵓⵏⵏⵓⵛ

ⵙⵙⵏⵄⵛ

SALUTATION

v. “Salut”.

SANG

[ṢḤ], [MƐ], [ṢR], [ŠN] iḏammen

دَمٌ : ئِذَمَّنْ

ⵉⵎⵄⵛⵛⵓⵏ

SANDALE (cuir, couleur kaki, cousu avec des cordons de cuir)

• [MƐ] m., aɣerrus buglim

• [XF] bu ɣerrus

• bu mentel. v. “Chaussure”, “Trou des sandales”, “Tresse de palmier nain”.

نَعْلٌ ، مِنَ الْجِلْدِ :

نَغْرُّسْ بُقْلِمْ

بُـ غْرُّسْ

بُـ مْنْتْلْ

ⵄⵢⵓⵙⵙⵙⵙ ⵙⵙⵅⵏⵉⵛ

ⵙⵙ ⵢⵓⵙⵙⵙⵙ

ⵙⵙ ⵛⵓⵜⵓⵏ

SANDALE, GUÊTRE (chaussure en peau de bœuf ou de chèvre retenu au pied par une corde de palmier nain qui enlace la jambe, portées par les hommes lors du labour, …)

• [ṢḤ], [MS] m., aɣerrus (ann. : u) | m., pl., iɣerrusen ?

• [ṢḤ] dim., taɣerrust

• [ṢḤ] m., pl., iɣerwas. v. “Chaussure”, “Trou des sandales”, “Tresse de palmier nain”.

• [XF] m., {a}ɣerrus

→ **Arrivée à la rivière, elle fut prise de honte ?** (i.e., la guêtre, elle est utilisée à travers la montagne au vu de tous mais on l’ôte du pied, on la préserve, … pour traverser un cours d’eau) **:** [ṢḤ] dev., Tuweḍ g yeɣzer ssedḥa ? (aɣerrus)

→ **La guêtre ne convient pas pour notre pays car il n’est pas plat** (i.e., il est montagneux) **:** [ṢḤ] Aɣerrus g tmurt-na u iṭwalam k xaṭer tamurt maši d ḷuḍa.

→ **La guêtre convient pour les endroits plats, nous nous avons des endroits montagneux :** [ṢḤ] Taɣerrust iṭwalam g ḷuḍa nekni ɣer-na iḏurar.

جُرْمُوقٌ ، نَعْلٌ ، لِفَافَةُ السَّاق :

نَغْرُّسْ | ئِغْرُّسْنْ

تَغْرُّسْتْ

ئِغْرْوَسْ

غْرُّسْ

وَصِلَتْ لْلْوَادْ حَشْمَتْ ؟ : تُوْضْ قْـ يْغْزْرْ سَّذْحَ؟

الْجُرْمُوقُ غير مناسب لبلدنا لأنها ليست مسطحة : نَغْرُسْ فُـ ثْمُرْثْ-نَ ـُ نِخْوَلَمْ كْ خَطْرْ ثْمُرْثْ مَشِ ذْ لْضَ

الْجُرْمُوقُ مُنَاسَبٌ لِلْمَنَاطِقِ مُسَطَّحَةٌ أَمَّا نَحْنُ أَمَاكِنُنَا جَبَلِيَّةٌ : تَغْرُسْتْ نِخْوَلَمْ فُـ لْضَ نْكْنِ غْرْ-نَ نِذْرَرْ

ⴰⵢⴰⵓⵓⴰⴱ | ⵉⵢⴰⵓⵓⴰⴱⴰⵍ

ⵜⴰⵢⴰⵓⵓⴰⴱⵜ

ⵉⵢⴰⵓⵍⴰⴱ

ⵢⴰⵓⵓⴰⴱ

ⵜⴰⵍⴰⵉ ⵅ ⵣⴰⵢⵊⴰⵓ ⴱⴱⴰⵎⵄⴰ

ⴰⵢⴰⵓⵓⴰⴱ ⵅ ⵅⵇⴰⵓⵅⵍⴰ ⴰ ⵉⵜⴱⵍⴰⵎⴰⵇ ⵇ ⵅⴰⵉⴰⵓ ⵅⴰⵇⴰⵓⵅ ⵇⴰⵄⵉ ⵎ ⵎⴰⵉⴰ

ⵜⴰⵢⴰⵓⵓⴰⴱⵜ ⵉⵜⴱⵍⴰⵎⴰⵇ ⵅ ⵎⴰⵉⴰ ⵍⴰⵇⵍⵉ ⵢⴰⵓⵍⴰ ⵉⵎⴰⵓⴰⵓ

SANGLE DE POITRAIL, BRICOLE

[XF], [MS] m., ddir. v. “Bât”.

: -

دِرْ

ⴷⴷⵉⵓ

SANGLES DE CROUPIÈRE

[XF], [MS] f., pl., tṣaleb. v. “Bât”.

: -

تْصَلْبْ

ⵜⴱⴰⵎⴰⴳ

SANGLIER, PORC

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ḤĞ], [MS] m., ilef (ann. : y) | m., pl., ilfan

• m., aḥelluf (ann. : u). v. “Laie”, “Marcassin”.

• [MS] m., baxxasem

• [MS] m., bu haššem

خِنْزِيرٌ ، خِنْزِيرٌ بَرِّيٌّ :

يْلْفْ | يْلْفَنْ

نَحْلُّفْ

بَخَّسْمْ

بُـ هَشْمْ

ⵉⵎⴰⵃ | ⵉⵎⵃⴰⵍ

ⴰⵅⴰⵎⵎⴰⵃ

ⴳⴰⵅⵅⴰⴱⴰⵇ

ⴳⴰ ⴼⴰⵄⵄⴰⵇ

SANGLIERS TROUPE DE

[ṢR] m., aḥerrag. v. “Sanglier”, “Laie”, “Marcassin”.

رَهْطٌ مِنَ الْخَنَازِيرِ : نَحْرَّقْ

ⴰⵅⴰⵓⵓⴰⵅ

SAIN ET SAUF ÊTRE

→ **Louange à Allāh ! Ils sont sains et saufs :** [ĞƐ] Hamdullah mi teffeɣ salamat !

: ؟

الْحَمْدُ للهِ عَلَى سَلَامَتِهِمْ ! : حْمْدُ اللهْ مِـ تْفْغْ سْلَمَتْ !

ⵅⴰⵇⵍⴰⵎⴰⴼ ⵇⵉ ⵜⴰⵃⵃⴰⵢ ⴱⴰⵎⴰⵇⴰⵜ

SANS

[ṢḤ] ar., bla

بِدُونَ : بْلَ

ⴳⵎⴰ

SANTÉ

ar., sing., ṣaḥḥa

→ **Le lait de chèvre est bon pour la santé :** Akeffay n tyeṭṭen ḏ axlaf i ṣeḥḥa.

صِحَّةٌ : صَحَّ

جَلِيبُ الْمَاعِزِ مُفِيدٌ لِلصِّحَةِ : نَكْفَّيْ نَـ تْغَطُّنْ ذْ نَخْلَفْ يَـ صْحَّ

ⵔⴰⵏⵏⴰ

ⴰⵅⵅⵅⴰⵣ ⵏ ⵜⵢⵅⵅⵅⵏ ⵙ ⴰⵣⵍⴰⵅ ⵉ ⵔⵅⵏⵏⴰ

SANTÉ ÊTRE EN BONNE

[ṢḤ] ṣaḥḥa

→ **Il restera en bonne santé :** [ṢḤ] A iqqim iṣaḥḥa.

كَانَ فِي صِحَّةٍ جَيِّدَةٍ : صَحَّ

نَـ يْقِمْ يَصَحَّ : سَيَظَلُّ بِصِحَّةٍ جَيِّدَةٍ

ⵔⴰⵏⵏⴰ

ⴰ ⵉⵎⵎⵉⵛ ⵉⵔⴰⵏⵏⴰ

SAPIN

v. “Pin blanc de Provence”.

SAUCE (la sauce de couscous peut se composer de lentilles, fèves et autres légumes de saisons)

• [ṢḤ], [MR] {l}meṛqa. v. “Couscous”.

• [MS] f., {l}meṛga

→ La sauce rouge : [ṢḤ] Lmeṛqa tazuggʷayṯ.

صَلْصَةٌ :

مْرْقَ

مْرْقَ

صَلْصَةٌ حَمْرَاء :

مْرْقَ تَزُقُّوَغْثْ

ⵛⵓⵕⴰ

ⵍⵛⵓⵕⴰ ⵜⴰⵣⵓⵅⵅⵍⴰⵢⵅ

SAUF

[ṢḤ] kkes. v. “Ôter”.

→ **Chez les Berghout tout le monde parle taqbaylit sauf Tafrawt :** [ṢḤ] Eḡ Ḇeryouṯ kkes Tafrawṯ Iḇeryaṯ ukkul haddran s taqbaylit.

مَا عَدَا :

كُّسْ

عِنْدَ بْرْغُوثْ الْكُلُّ يَتَكَلَّمُ تَاقْبَيْلِيثْ مَاعَادَا تَافْرَاوْثْ : نْقْ فْرْغُثْ كُّسْ تَفْرَوْثْ يَفْرْغَثْ نُكُّلْ هَدْرَنْ سْـ تَقْبَيْلِيثْ

ⵅⵅⵓⵙ

ⵓⵅ ⵄⵓⵔⵢⵓⵅ ⵅⵅⵓⵙ ⵉⴰⵃⵔⴰⵡⵅ ⵉⵄⵓⵔⵢⴰⵅ ⵅⵅⵓⵏ ⵙⴰⵄⵄⵔⴰⵍ ⵙ ⵜⴰⵣⵙⴰⵢⵏⵉⵜ

SAUGE FAUSSE-VERVEINE (lat. salvia verbenaca, fam. lamiaceæ, plante)

• [MR] ar., f., ṯaxiyyeṭ

• [XF] ar., f., xiyyaṭa

• [MS] f., xeyyaṭa

• [MS] f., xeyyaṭet leǧraḥ

خَيَّاطَةٌ ، نَبْتَةٌ :

ثَخِيُّطْ

خِيَّطَ

خْيَّطَ

خْيَّطْتْ لْجْرَحْ

ⵅⴰⵅⵉⵢⵢⵓⵉ

ⵅⵉⵢⵢⴰⵉⴰ

ⵅⵓⵢⵢⴰⵉⴰ

ⵅⵓⵢⵢⴰⵉⵓⵜ ⵏⵓⵣⵔⴰⵣ

SAUGE OFFICINALE (lat. salvia officinalis, fam. lamiaceæ, plante)

[MR] f., tasalmit

قصْعِينٌ طِبِّيٌّ ، نَبْتَةٌ :

تَسَلْمِتْ

ⵜⴰⵙⴰⵍⵎⵉⵜ

SAULE COMMUN, SAULE BLANC, SAULE ARGENTÉ (lat. salix alba, fam. salicaceæ, arbre)

• [ṢḤ], [ɣL], [MƐ], [MS] m., {a}semlal, [XF] dim., sing., tisemlalt | [ṢḤ], [MS], [ɣL] dim., pl., tisemlal

• [YƐ], [XF] f., pl., tisemlan

صَفْصَافٌ أَبْيَضُ ، شَجَرَةٌ :

سْمْلَلْ ، تِسْمْلَلْتْ | تِسْمْلَلْ

تِسْمْلَنْ

ⵙⵎⵍⴰⵍ, ⵜⵉⵙⵎⵍⴰⵍⵜ | ⵜⵉⵙⵎⵍⴰⵍ

ⵜⵉⵙⵎⵍⴰⵍ

SAUTER, FRANCHIR

[ṢḤ] neggez, hab. tneggaz

→ **Il sauté :** [ṢḤ] Ineggez.

→ **Il n'a pas sauté :** [ṢḤ] Ur ineggez k̲.

قَفَزَ : نْقُزْ. عَادَةً ؛ تْنْقُزْ

قَفَزَ : يَنْقُزْ

لَمْ يَقْفِزْ: نُرْ يَنْقُزْ كْ

ⵏⵇⵇⵙ : ⵜⵏⵇⵇⴰⵣ

ⵉⵏⵇⵇⵙ

ⵙⴰ ⵉⵏⵇⵇⵙ

SAUTERELLE

• [ṢR], sing., coll., aberru (ann. : u). v. "Criquet", "Sauterelle".

• [ṢḤ], [MƐ], ar., coll., lezraḏ

• [MR] ar., lejraḏ

• [ṢR] m., zibaz

جَرَادٌ :

نَبْرُّ

لْزْرَذْ

لْژْرَذْ

زِبَزْ

ⴰⵜⵙⴰⴰⵙ

ⵍⵙⵣⴰⴰⵔ

ⵍⵙⵏⴰⴰⵔ

ⵣⵉⵜⴰⵣ

SAUVAGE

[ṢḤ] m., aberhuš | m., pl., iberhaš

→ **Il y a des taureaux apprivoisés et d'autres sauvages :** [ṢḤ] Izgaren llan iḥurriyen llan iberhaš.

بَرِّيٌّ : نَبْرْهُشْ | يَبْرْهُشْ

يُوجَدُ ثِيرَانُ أَصِيلَةٍ وَبَرِّيَّةٍ : يَزْقَرْنْ لَّنْ يَحُرِّيْنْ لْنْ يَبْرْهُشْ

ⴰⵜⵙⴰⵜⵛ | ⵉⵜⵙⴰⵜⴰⵛ

ⵉⵣⴰⵅⴰⵙⵏ ⵍⵍⴰⵏ ⵉⵅⵙⴰⴰⵉⵅⵙⵏ ⵍⵍⴰⵏ ⵉⵜⵙⴰⵜⴰⵛ

SAVOIR, CONNAÎTRE (qqch, qqun)

[ṢḤ], [MR] ssen

→ **J'ai su, Je sais :** Ssna.

→ **Je sais un peu :** [MR] Ssna šwiyya.

→ **Je sais écrire :** [ṢḤ] Ssneɣ aḏ aryaɣ.

→ **Je ne sais pas :**

• [ṢḤ] U ssina.

• [MR] U ssinaɣ.

→ **Je ne sais pas ce qu'ils disent :** [ṢḤ] U sina maṭa qqaren.

→ **Il a su, Il sait :** [ṢḤ] Issen.

→ **Il ne sait pas :** [ṢḤ] Ur issin ḵ.

→ **Ils ne savent pas :** U ssin c.

→ **Il ne sait pas le tachelhit :** Ur issin ḵ ṯašelḥiṯ.

→ **Ils savent :** [MR] Snen.

→ **Il y a ceux qui savent :** [MR] Illa win issin.

→ **Je le sais** m. **:** [ṢḤ] Snaɣ-t.

→ **Ceux qui savent :** [MƐ] Win snan.

→ **Je les connais :** [ṢḤ] Snax-ṯen.

عَلِمَ : سُّنْ

عَلِمْتُ : سُّنَ

أَعْلَمُ قَلِيلًا : سُّنَ شْوِيَّ

أَعْلَمُ الْكِتَابَةَ : سُّنْغْ نَذْ نَرْيَغْ

لَمْ أَعْلَمْ :

نُـ سِّنَ

نُـ سِّنَغْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَقُولُونَ : نُـ تْـسِنَ مَخَ قُّرْنْ

عَلِمَ : نِسُّنْ

لَمْ يَعْلَمْ : نُرْ نِسِّنْ كْ

لَمْ يَعْلَمُوا : نُـ سِّنْ شْ

لَمْ يَعْرِفْ ثَاشْلْحِيثْ : نُرْ نِسِّنْ كْ ثَشْلْحِثْ

هُنَاكَ مَنْ يَعْلَمُونَ : نِلَّ وِنْ نِسِّنْ

يَعْلَمُونَ : سْنْنْ

أَعْرِفُهُ : سْنْغْـتْ

الَّذِينَ يَعْلَمُونَ : وِنْ سْنَنْ

أَعْرِفُهُمْ : سْنَخْـثْنْ

⊙⊙ⵗⵍ

⊙⊙ⵍⵓ

⊙⊙ⵍⵓ ⵛⵍⵉⵔⵔⵓ

⊙⊙ⵍⵗⵟ ⵓⵜ ⵓⵙⵔⵓⵟ

ⵗ ⊙⊙ⵉⵍⵓ

ⵗ ⊙⊙ⵉⵍⵓⵟ

ⵗ ⊙ⵉⵍⵓ ⵅⵓⵜ⊙ⵓ ⵣⵣⵓⵙⵗⵍ

ⵉ⊙⊙ⵗⵍ

ⵗⵙ ⵉ⊙⊙ⵉⵍ ⵓ

ⵗ ⊙⊙ⵉⵍ ⵛ

ⵗⵙ ⵉ⊙⊙ⵉⵍ ⵡ ⵅⵓⵛⵗⵍⵅⵉⵅ

⊙ⵍⵗⵍ

ⵍⵍⵓ ⵍⵉⵍ ⵉ⊙⊙ⵉⵍ

⊙ⵍⵓⵟ-ⵜ

ⵍⵉⵍ ⊙ⵍⵓⵍ

⊙ⵍⵓⵅ-ⵅⵗⵍ

SAVON

[ṢḤ], [MƐ], [ṢR] ar., coll., ṣṣaḇun

→ **De l'eau savoneuse :** [ṢḤ] aman n ṭabun

صَابُونٌ ، غَسُولٌ :

صَّبُنْ

مَاءٌ صَابُونِيٌّ : نَمَنْ نْـ خَّبُنْ

ⵙⵙⵓⵄⵗⵍ

ⵓⵅⵓⵍ ⵍ ⵜ⊙ⵓⵖⵗⵍ

SAVONNIER SAPONAIRE (lat. sapindus saponaria, fam. sapindaceæ, arbre)

• ar., m., ṣabun lɣula

• m., ṣabun leǧrayen

• [MS] f., ṣabuna

صَابُونِيَّةٌ غَرْبِيَّةٌ ، شَجَرَةٌ **:**

صَبُنْ لْغُلَ

صَبُنْ لْجْرَيْنْ

صَبُنَ

ⵙⴰⵓⵏ ⵍⵢⵏⵍⴰ

ⵙⴰⵓⵏ ⵍⵣⴰⵙⴰⵛⵏ

ⵙⴰⵓⵏⴰ

SCARABÉE SACRÉ, BOUSIER SACRÉ (scarabæus sacer, insecte)

• [MR] m., abu ǧaɛran

• [XF] m., {a}bu ǧaɛran

خُنْفُسَةٌ سَوْدَاءُ ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ **:**

نَبُ جَعْرَنْ

بُـ جَعْرَنْ

ⴰⵓⵏ ⵣⴰⵃⵙⴰ

ⵓⵏ ⵣⴰⵃⵙⴰ

SCARIFIER (sur les olives, en vue d'être trempées dans de l'eau salée aromatisée grâce aux herbes naturelles et consommées plus tard)

[ṢḤ] šelleḥ, hab. tšelleḥ

→ **Certaines** [i.e., olives] **sont destinées à la vente et d'autres sont scarifiées :** [ṢḤ] K̲ra ṭežženṭ k̲ra tšelleḥenṭ.

شَرَّحَ : شَلَّحْ

بَعْضُهَا لِلْبَيْعِ وَبَعْضُهَا لِلتَّشْرِيحِ : كْرَ خُخُّنْخْ كْرَ تْشَلَّحْنَخْ

ⵛⵏⵏⵍ : ⵜⵛⵏⵏⵍ

ⵣⵙⴰ ⵜⵙⵍⴰⵅⴰⵅⵍⵜⵙ ⵣⵙⴰ ⵜⵛⵏⵏⵍⵅⵍⵜⵙ

SCHISTE (roche à l'aspect feuilleté, intervient dans la construction de la maison amazighe)

muzɣar

شِيسْتٌ ، نَوْعٌ مِنْ صَخْرٍ ، مُتَكَوِّنٌ مِنْ صَفَائِحِ مُزْغَرْ **:**

ⵟⵍⵅⵢⴰⵙ

SCILLE MARITIME, SCILLE OFFICINALE (lat. drimia maritima, syn. urginea maritima, fam. liliaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., aferɛun (ann. : u)

• [MS] m., {a, l}ferɛun

• [MS] m., {a}furɛan

• [XF] m., {a}ferɛan

• [ǦƐ] m., pl., ikfilin (ann. : y)

• [XF] f., pl., tinekfil

• [XF] f., pl., tinekfin

• [MS] f., pl., tikfilin

• [MS] f., pl., tikfinin

• [MS] f., pl., takfilin

بَصَلٌ بَرِّيٌّ ، **عُنْصُلٌ بَحْرِيٌّ** ، نَبْتَةٌ **:**

نَفْرْعُنْ

فْرْعُنْ

فُرْعَنْ

فْرْعَنْ

ئِكْفِلِنْ

تِنْكْفِلْ

تِنْكْفِنْ

تِكْفِلِنْ

تِكْفِنِنْ

تَكْفِلِنْ

ⴰⵅⵙⵓⴰⵃⵙⵍ

ⵅⵙⵓⴰⵃⵙⵍ

ⵂⵓⵔⴰⵍ

ⵂⵓⵔⴰⵍ

ⵉⵣⵂⵉⵏⵉⵍ

ⵜⵉⵍⵓⵣⵂⵉⵏ

ⵜⵉⵍⵓⵣⵂⵉⵍ

ⵜⵉⵣⵂⵉⵏⵉⵍ

ⵜⵉⵣⵂⵉⵍⵉⵍ

ⵜⴰⵣⵂⵉⵏⵉⵍ

SCOLYME D'ESPAGNE

v. "Chardon d'Espagne".

SCORPION COMMUN DU PETIT ATLAS (buthus occitanus, animal)

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯiɣerḏemṭ (ann. : tɣ) | f., pl., ṯiɣerḏmiwin. V. "Mille-pattes".

• [MR] f., {ṯ}iɣirḏemṯ

→ Scorpion jaune : [MR] f., {ṯ}iɣirḏemṯ ṯawraɣṯ

→ Scorpion noir : [MR] f., {ṯ}iɣirḏemṯ ṯaberkanṯ

→ Le scorpion noir qui pique les montures : [MR] f., {ṯ}iɣirḏemṯ ṯaberkanṯ n zwayel

→ **Le scorpion m'a piqué :** [ṢḤ] {Ṯ}Iɣirḏemṯ iqeṣṣ-i.

عَقْرَبٌ أطْلَسِيٌّ :

ثِغْرْذْمْخْ | ثِغْرْذْمِونْ

يُغِرْذْمْثْ

عَقْرَبٌ أَصْفَرٌ : يُغِرْذْمْثْ ثَوْرَغْثْ

عَقْرَبٌ أَسْوَدٌ : يُغِرْذْمْثْ ثَبْرْكَنْثْ

عَقْرَبٌ أَسْوَدٌ لَاسِعُ الدَّابَّاتِ : يُغِرْذْمْثْ ثَبْرْكَنْثْ نْـ زْوَيْلْ

لَسَعَنِي عَقْرَبٌ : يُغِرْذْمْثْ يِقْصُّ-يِـ

ⵅⵉⵖⵓⵎⵓⵛⵜⵙ | ⵅⵉⵖⵓⵎⵛⵉⵍⵉⵍ

ⵉⵖⵉⵎⵓⵛⵅ

ⵉⵖⵉⵎⵓⵛⵅ ⵅⴰⵍⵎⴰⵖⵅ

ⵉⵖⵉⵎⵓⵛⵅ ⵅⴰⵙⵓⵎⴷⴰⵍⵅ

ⵉⵖⵉⵎⵓⵛⵅ ⵅⴰⵙⵓⵎⴷⴰⵍⵅ | ⵅⵍⴰⵢⵓⵏ

ⵉⵖⵉⵎⵓⵛⵅ ⵉⵣⵓⵎⵎ-ⵉ

SCULPTURE (petites parties proéminantes sur l'"afan", poterie)

• [MR] f., ṯalebbuṭ

• [XF] f., buṭa

• [MR] f., talebbuṭ n tebšušṯ

• [MR] f., talebbut n ubuqal ḏi tlemmas/ḏi ǧib-nnes.

رَسْمٌ ، مُجَسَّمٌ حَوْلَ الْفَخَّارِ **:**

تَلْبُطْ

بُطَ

تَلْبُطْ نْـ تْبْشُشْثْ

تَلْبُطْ نْـ نُبُقَلْ ذِ تْلَمَّسْ/ذِ جِبْ-نْسْ

ⵅⴰⵏⵓⵙⵙⵓⵜ

ⵙⵓⵜⴰ

ⵜⴰⵙⵙⵓⵜ | ⵜⵓⵙⵓⵎⵓⵅ

ⵜⴰⵏⵓⵙⵙⵓⵜ | ⵓⵙⵓⴼⴰⵏ ⵅⵉ ⵜⵏⵓⵛⵛⴰⵎ/ⵅⵉ ⵣⵉⵙ-ⵍⵍⵓⵎ

SEC ÊTRE

v. "Sécher".

SEC RENDRE

v. "Durcir Faire".

SÉCHER DE LA VIANDE (en vue de la consommze en hiver)

[ṢḤ] xleε, hab. : txellaε

جَفَّ لَحْمًا : خْلْعْ. عَادَةً ؛ تْخْلَّعْ

ⵅⵍⴻⵛ : ⵜⵅⴻⵍⵍⴰⵛ

SÉCHER, SEC ÊTRE, DURCIR SE

[ṢḤ], [MR], [ṢR] qqar, hab.

• [ṢḤ] ṭɣara. v. “Sécheresse”, “Durcir Faire”.

• [ṢR] tɣara

→ **Il a séché :** [ṢḤ] Iqqur.

→ **Il n’a pas séché :** [ṢḤ] Ur iqqur k̲.

→ **J’ajoute des figues sèches :** [MR] Sersa t̲azart̲ t̲aqqurnet̲.

→ **Il sèchera :** [MR] A iqqur.

جَافَّ ، كَانَ جَافًّا ، تَصَلَّبَ : قَّرْ. عَادَةً ؛

چْغَرَ

تْغَرَ

جَافَّ : نِقُّرْ

لَمْ يَجِفْ : نُرْ نِقُّرْ كْ

أُضِيفُ تِينًا جَافًّا : سْرْسَ تْزَرْتْ تْقُّرْنْتْ

سَيَيْبَسُ : نَـ نِقُّرْ

ⵣⵣⴰⵓ :

ⵜⵙⵢⴰⵓⴰ

ⵜⵢⴰⵓⴰ

ⴹⵣⵣⵓ

ⵓ ⴹⵣⵣⵓ ⵣ

ⵙⵓⵙⴰ ⵅⴰⵕⴰⵓⵅ ⵅⴰⵣⵣⵓⵓⵏⵅ

ⴰ ⴹⵣⵣⵓ

SÉCHAGE DES FIGUES (technique qui consiste à couper les figues afin qu’elles sèchent sur la claie “amenšar”)

[MS] , [XF] m., {l}baqqit. v. “Figuier comestible”.

تِقْنِيَّةٌ لِتَفْصِيلِ التِّينِ لِتَجْفِيفِهَا عَلَى الْمَنْشَرِ : بَقِّتْ

ⵙⴰⵣⵣⴹⵜ

SÉCHERESSE

f., t̲aɣarit (ann. : tɣ). v. “Sec être”.

جَفَافٌ :

ثْغَرِتْ

ⵅⴰⵢⴰⵓⴹⵜ

SÉCHOIR À FIGUE, CLAIE (treillis en roseau “iɣunam”, en tige de férule “uffal” en quenouille “aberdi” ou en tige de diss “id̲els/lbuṣ ” avec des supports ou pas sur lequel on pose les figues de type tardive “ixrifen” entières ou coupées en deux à sécher au soleil “t̲afuk̲t̲” sur la toiture plate de la maison “t̲azeqqa”)

• [ṢḤ], [MR], [ṢR] ar., m., amenšar (ann., : u) | m., pl., imenšaren (endroit plat en gypse, on y étale dessus aussi les olives et le blé chez les Aït Khlifa). v. “Figuier comestible”.

• [MS], [XF] m., {a, l}menšar

• [MS] m., {a}qbab

• [MS], [XF] dim., sing., qbaba (n’a pas de support, genre de tapis végétal en roseaux qui se plie chez les Aït Khlifa)

• m., aqbab, dim., sing., taqbabt

• [MS] dim., sing., merwala

• dim., sing., tamerwalt

مَنْشَرٌ ، حَصِيرَةٌ نَبَاتِيَّةٌ ، تُسْتَعْمَلُ فِي عَمَلِيَّةِ تَجْفِيفِ التِّينِ :

نَمْنْشَرْ | نِمْنْشَرْ

مُنْشَرْ

قُبَبْ

قُبَبَ

نَقْبَبْ ، تَقْبَبْتْ

مُرْوَلَ

تَمْرْوَلْتْ

ⵓⵅⵗⴱⵓⵔ | ⴼⵅⵗⴱⵓⵔⵗ

ⵅⵗⴱⵓⵔ

ⵣⴰⴰ

ⵣⴰⴰⴰ

ⵓⵣⴰⴰ, ⵜⵓⵣⴰⴰⵜ

ⵅⵗⵔⵓⵏⵓ

ⵔⵓⵅⵗⵔⵓⵏⵜ

SECOUÉ ÊTRE, ÉBRANLÉ ÊTRE

[ṢḤ] daɛdaɛ

→ **Elle est secouée :** [ṢḤ] A ṯeddaɛdaɛ.

→ **Je l'ai saisi par sa broche et voilà que la ville s'ébranla** (gachette du pistolet) **:** [ṢḤ] dev., Ṭṭefaɣ-ṭ s teḇzimṭ teddaɛdaɛ ṯamdinṭ.

كَانَ مُزَعْزَعًا :

دَعْدَعْ

تُزَعْزِعُ : تُدُّعْدَعْ

شَدَّتْهَا مِنْ الْبَزِيمَة وُو تُدُّعْدَاعُ الْمَدِينَة : طُّفَغْ-خْ سْـ تُفْزِمْخْ تُدُّعْدَعْ تُمْدِنْخْ

ⵏⴰⵛⵏⴰⵛ

ⴰ ⵅⵗⵏⵏⴰⵛⵏⴰⵛ

ⵊⵊⵗⵃⴰⵢ-ⵜⴰ ⴰ ⵜⵗⵄⵣⵅⵜⴰ ⵜⵗⵏⵏⴰⵛⵏⴰⵛ ⵅⴰⵅⵏⴼⵏⵜⴰ

SEMENCE

[MR] f., {ṯ}azerriɛṯ. v. "Semer".

بَذْرَةٌ : نَزْرِّعْثْ

ⴰⵅⵗⵓⵓⴼⵛⵅ

SEMER

[ṢḤ] ar., zreɛ. v. "Semence".

زَرَعَ :

زْرْعْ

ⵅⵓⵗⵛ

SEIGNEUR, ALLAH, ALLĀH, DIEU (le Très-Haut)

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ǦƐ] ar., Ṛebbi

• [ṢḤ] ar., Ṛebb

→ **Le Seigneur est plus grand que moi et toi :** [MR] Ṛebbi ḏ ameqqran fell-i eḏ fell-aḵ.

رَبٌّ ، الله ، تَعَالَى :

رْبِّ

رْبُّ

الرَّبُّ أَكْبَرُ مِنِّي وَمِنْكَ : رْبِّ ذْ نَمْقُّرَنْ فِلّْ-ـِ فِلّْ-ـَكْ

ⵟⵗⵙⵙⴼ

ⵟⵗⵙⵙ

ⵟⵗⵙⵙⴼ ⵔ ⵓⵅⵗⵣⵣⵓⵏ ⵃⵗⵏⵏ-ⴼ ⵗⵔ ⵃⵗⵏⵏ-ⵓⵇ

SEIN, MAMELLE, MAMELON

• [ṢḤ], [MƐ] f., tabebbušt (ann. : ṭb) | f., pl., tibebbaš (ann. : tb)

• [ṢR] m., abebbuš (ann. : u) | m., pl., ibebbašin

• [ŠN] m., abebbuš | m., pl., ibebbaš

• [ṢR] m., pl., ibebbaš

• [ṢR] m., pl., ibebbušin

• [ṢR] m., pl., {ṯa}habebbušṯ (ann. : tb)

ثَدْيٌ ، ضَرْعٌ ، حَلَمَةٌ :
تَبْبُشْتْ | تِبْبَشْ
نَبْبُشْ | يُبْبَشِنْ
نَبْبُشْ | يُبْبَشْ
يُبْبَشْ
يُبْبُشِنْ
هَبْبُشْتْ

ⵜⴰⵖⵖⵅⵛⵜ | ⵜⵇⵖⵖⴰⵛ

ⴰⵖⵖⵅⵛ | ⵇⵖⵖⴰⵛⵇⵍ

ⴰⵖⵖⵅⵛ | ⵇⵖⵖⴰⵛ

ⵇⵖⵖⴰⵛ

ⵇⵖⵖⵅⵛⵇⵍ

ⵎⴰⵖⵖⵅⵛⵅ

SÉISME, TREMBLEMENT DE TERRE

• [MR] ar., f., ṯazenzelt

• [ṢḤ] ar., f., zzenzelṯ

زِلْزَالٌ :
ثَزَنْزَلْتْ
زْنْزَلْثْ

ⵅⴰⵜⵏⵜⵏⵜ

ⵜⵜⵏⵜⵏⵅ

SEL

[ṢḤ], [MƐ], [ṢR] ar., coll., lmelḥ (ann. : n l)

مِلْحٌ : لْمَلْحْ

ⵏⵎⵏⵄ

SEMOULE FINE

v. “Farine”.

SENTIER

v. “Chemin”.

SEPTIÈME

[ṢḤ] top., tis sebɛa

سَابِعَةٌ : تِسْ سْبْعَ

ⵜⵇⵙ ⵙⵖⵃⴰ

SERMENT

[ṢḤ] f., ṯigulli. v. “Jurer”.

عَهْدٌ ، قَسَمٌ ، حَلْفٌ : ثِڭُلِّ

ⵅⵇⵅⵖⵏⵇ

SERPENT

[ṢḤ], [MƐ], [MS], [XF] m., azrem (ann. : u) | m., pl., izerman. v. “Vipère”.

حَيَّةٌ : نَزْرْمْ | يُزْرْمَن

ⴰⵜⵙⵖⵎ | ⵇⵜⵖⵙⵎⴰⵍ

SERRER

[ṢḤ] ar., ḥḵem

→ **Il a serré :** [ṢḤ] Yeḥḵem.

→ **Il n’a pas serré :** [ṢḤ] U ḥḵim ḵ.

→ **Serre fort ! :** [ṢḤ] Ḥḵem s jjur !

أَحْكَمَ : حْكْمْ
أَحْكَمَ : يْحْكْمْ
لَمْ يُحْكِمْ : ـُـ حْكِمْ كْ
أَحْكِمْ بِشِدَّةٍ : حْكْمْ سـ ژُّرْ

ⵗⵓⵔ

ⵙⵓⵗⵓⵔ

ⵓ ⵗⵓⵉⵔ ⵓ

ⵗⵓⵔ ⊙ ⵊⵊⵓⵇ

SERRURE (en bois)

• [ṢḤ] f., ṯaɛadalṭ

• f., ṯareǧalṭ

• [ŠN] f., {ta}hareǧalṭ

قُفْلٌ ، مِنْ حَطَبٍ **:**

ثَعَدَلْثْ

ثَرْجَلْثْ

هَرْجَلْثْ

ⵅⵄⵃⵄⵂⵄⵍⵜ⊙

ⵅⵄⵇⵓⵅⵄⵍⵜ⊙

ⵊⵄⵇⵓⵅⵄⵍⵜ⊙

SERVIR (de la nourriture solide ou liquide)

[ṢḤ] ar., seqqa

قَدَّمَ أَكْلًا ، صَلْصَةً : سْقَّ

⊙ⵓⵣⵣⵄ

SERVIR À QQCH

[MƐ] ar., laq

→ **À quoi sert-il ? :** [MƐ] Mumi a ilaq ?

→ **Il ne sert à rien :** [MƐ] Ulak̲ maṭa ggen d̲i-s.

صَلُحَ لِشَيْءٍ : لَقْ

لِأَيِّ شَيْءٍ يُصْلِح هَذَا : مُمِ نَـ يْلَقْ

لَا جَدْوَى مِنْهُ : نُلَكْ مَخَّ قُّنْ ذِـسْ

ⵍⵄⵣ

ⵊⵓⵊⵉ ⵄ ⵉⵍⵄⵣ

ⵓⵍⵄⵇ ⵊⵄⵜ⊙ⵜ⊙ⵄ ⵅⵅⵓⵍ ⵜⵉ-⊙

SERVITEUR

• [ṢḤ] m., axd̲im

• [ṢR] m., anexd̲am (ann. : u) | m., pl., inexd̲amiyen

→ **Serviteur chez son patron :** [ṢḤ] axd̲im ɣer sid̲-es. v. “Patron”.

خَادِمٌ :

نَخْدِمْ

نَنْخْدَمْ | يِنْخْدَمِيْنْ

خَادِمٌ عِنْدَ سَيِّدِهِ : نَخْدِمْ غْرْ سِدْ-سْ

ⵄⵅⵜⵉⵊ

ⵄⵍⵓⵅⵜⵄⵊ | ⵉⵍⵓⵅⵜⵄⵊⵉⵙⵓⵍ

ⵄⵅⵜⵉⵊ ⵏⵓⵇ ⊙ⵉⵜ-ⵓ⊙

SÈVE

[ṢḤ] m., akeffay. v. “Lait”.

نُسْغٌ : نَكْفَّيْ

ⵄⵗⵓⵃⵃⵄⵙ

SEUIL (pièce de bois enfoncé dans le sol au-devant de la porte d’entrée)

• [MR] m., imi n ṯebburṯ

• [ŠN] m., anebd̲ur | m., pl., inebd̲ar

• [ṢḤ] ar., lɛaṯbeṯ

عَتْبَةُ الْبَابِ :

يِمِ نْـ ثْبُرْثْ

نَنْبْذُرْ | يِنْبْذَرْ

لْعَثْبْثْ

ⵉⵊⵉ ⵍ ⵅⵓⵙⵙⵓⵇⵅ

ⵄⵍⵓⵙⵜⵄⵇ | ⵉⵍⵓⵙⵜⵄⵇ

ⵍⵃⵄⵅⵙⵓⵅ

SEUL

→ **Je roule la semoule toute seule :** Fettel waḥeḏ-i.

→ **Ils sont restés seuls :** [MR] Qqimen waḥeḏ-sen.

→ **Chaque personne séparément, seule :** [MR] Ukkul yiwen waḥd-es.

→ **Tout seul :** [ṢḤ] Waḥeḏ-es.

أَبْتِلُ دَقِيقًا وَحْدِي : بْتُّلْ وَحْذْ-ئِـ

بَقَوْ وَحْدَهُمْ : قِمْنْ وَحْذْ-سْنْ

كُلُّ شَخْصٍ وَحْدَهُ : نُكُّلْ يِوْنْ وَحْدْ-سْ

وحده : وَحْذْ-سْ

ⵜⵓⵜⵜⵓⵏ ⵍⵄⴰⵎⵓⵔ-ⴹ

ⵣⵣⴹⵔⵏ ⵍⵄⴰⵎⵓⵔ-ⵙⵏ

ⵓⵣⵣⵓⵏ ⵖⴹⵍⵏ ⵍⵄⴰⵏ-ⵓⵙ

ⵍⵄⴰⵎⵓⵔ-ⵓⵙ

SEULEMENT

[ṢḤ] berk

→ **Jusqu'à ces jours-ci seulement :** [MR] Ɣir ussan-a berk.

فَقَطْ : بْرْكْ

حَتَّى هَذِهِ الْأَيَّامِ فَقَطْ : غِرْ نُسَّنْ-نَـ بْرْكْ

ⵖⴹⵔ ⵓⵙⵙⵙⵏ-ⵏ ⵙⵓⵔⵣ

SI

[ṢḤ] kan

→ **Vérifie si l'épicerie est fermée ou ouverte :** [ṢḤ] Ṛuḥ qaḇel taḥanuṭ kan qaṯ ṯɣelqeḍ naɣ ṯerẓem.

إِذَا : كَنْ

اِذْهَبْ وَانْظُرْ إِذَا كَانَ الدُّكَّانُ مَفْتُوحٌ أَوْ مُغْلَقٌ : رُحْ قَوْلْ تَحَنُّخْ كَنْ قَتْ تْغَلْقَضْ نَغْ تْرْزَمْ

ⵣⵏ

ⵕⵓⵍ ⵣⵓⵄⵎⵏ ⵜⵓⵎⵏⵓⵜⵙ ⵣⵓⵍ ⵣⵓⵅ ⵅⵖⵏⵎⵏⵉ ⵍⵓⵖ ⵅⵓⵙⵓⵛ

SI

ila

لَوْ : ئِلَ

ⴹⵍⵓ

SI CE N'EST

[ṢḤ] ar., ɣir

إِلَّا ، غَيْرَ : غِرْ

ⵖⴹⵙ

SI, QUAND (conjonction)

[ṢḤ] mala

→ **S'il ne pleut pas, les rivières seront à sec :** [ṢḤ] Mala u ṯuḏ ik nnweṯ iɣezran aḏ ilin nešfen.

→ **Si tu te rends à Blida apporte-moi un balai et une marmite :** [ṢḤ] Mala ṭruḥeḍ ɣer Lleḇliḏa awi-d ṯaseṭṭa d tasilṭ.

→ **Si tu souhaites m'attendre chez vous, je t'y rejoindrai dans une heure :** [ṢḤ] Mala ṯexseḍ lɛaḏa-y g uxxam-nwen f saɛṯ a d-asa ɣer-ek.

→ **Je le tuerai quand je le verrai :** [ṢḤ] A ṯ-uṯa mala zrix-ṯ.

إِذَا : مَلَ

إِذَا لَمْ تُمْطِرْ تَجِفُّ الْأَنْهَارَ : مَلَ ـُ تُذِ كْ نْوْتْ نِغْزْرَنْ نَذْ نِلِنْ نْشْفْنْ

إِذَا قَصَدْتَ الْبُلَيْدَةَ أَحْضِرْ لِي مِكْنَسَةً وَ وَقِدْرًا : مَلَ تْرُحْضْ غْرْ لْڢْلِذَ نَوِـدْ نْسْطْ دْ تَسِلْخْ

إِذَا تُرِيدُ إِنْتِظَارِي فِي مَنْزِلِكُمْ سَأَلْتَحِقُ بِكَ عَلَى سَاعَةٍ : مَلَ نْحْسْضْ لْعَدَـيْ ڢْـ نْحَمْـنْوْنْ ڢْـ سَعْتْ نَـ دْـنَسَ غْرْـكْ

سَوْفَ أَقْتُلُهُ إِذَا رَأَيْتُهُ : نَـ ثْـنُثَ مَلَ زْرِخْـثْ

ⵊⴰⵎⴰ

ⵊⴰⵎⴰ ⴰ ⵅⴰⵜⵉ ⵓ ⴰⵏⵍⴰⵅ ⵉⵖⴰⵣⵓⵍ ⴰⵜ ⵉⵎⵉⵍ ⵏⴰⵛⵓⵏ

ⵊⴰⵎⴰ ⵜⵇⴰⵄⴰⵉ ⵖⴰⵓ ⵎⴰⵃⵎⵉⵜⴰ ⴰⵍⵉⵏ ⵅⴰⵙⴰⵉⵉⴰ ⵏ ⵜⴰⵙⵉⵎⵜⵙ

ⵊⴰⵎⴰ ⵅⴰⵅⵙⴰⵉ ⵎⵃⴰⵜⴰ ⵜ ⴰⵅⵅⴰⵊⴰⵏ ⵍⵍⴰⵏ ⵓ ⵏⴰⵙⴰ ⵖⴰⵓ ⴰⵓⵓⵉⵏ

ⴰ ⵅⴰⵅⴰⵊⴰⵎⴰ ⵅⵓⵉⵅ

SIFFLER

[ṢḤ] ar., ṣeffer, hab. tṣeffar

→ **Il a sifflé :** [ṢḤ] Iṣeffer.

→ **Il n'a pas sifflé :** [ṢḤ] Ur iṣeffer k̲.

صَفَّرَ : صَفْرٌ. عَادَةً ؛ تَصْفَّرْ

صَفَّرَ يَصْفُرْ

لَمْ يُصَفِّرْ : نُرْ يَصْفُرْ كْ

ⵙⴰⵃⵃⴰⵓ

ⵜⵙⴰⵃⵃⴰⵓ

ⵉⵙⴰⵃⵃⴰⵓ

ⴰⵓ ⵉⵙⴰⵃⵃⴰⵓ ⵓ

SIGNIFICATION

[ṢḤ] ar., f., tamaɛnit

→ **Quel est la signification ? :** [ṢḤ] Maṭa tamaɛnit ?

مَعْنَةٌ : تَمَعْنِتْ

مَا مَعْنَى : مَخَّ تَمَعْنِتْ

ⵜⴰⵊⴰⵏⵉⵜ

ⵊⴰⵜⵙⴰ ⵜⴰⵊⴰⵏⵉⵜ

SILENCE

[ṢḤ], [ṢR] m., asusem (ann. : u). "Taire Se".

سُكَاتٌ ، صَمْتٌ : نَسُسْمْ

ⴰⵙⴰⵙⴰⵊ

SILÈNE ENFLÉ, SILÈNE COMMUN (lat. silene vulgaris, fam. caryophyllaceæ, plante)

• [XF] f., tiɣiɣišt | f., pl., tiɣeɣašt

• [ǦƐ] f., taɣiɣeš

سِيلِينَةٌ شَائِعَةٌ ، نَبْتَةٌ :

تِغِغِشْتْ | تِغْغَشْتْ

تَغِغَشْ

ⵜⵉⵖⵉⵖⵉⵊⵜ | ⵜⵉⵖⵓⵖⴰⵊⵜ

ⵜⴰⵖⵉⵖⴰⵊ

SILLON

m., ajriḏ | m., pl., ijriḏen

تَلَمٌ : تَزْرِذْ | تِزْرِذْنْ

ⴰⵏⴰⵉⵅ | ⵉⵏⴰⵉⵅⵓⵏ

SILO

v. "Excavation", "Jarre".

SINGE, MACAQUE DE BERBÉRIE (macaca sylvanus)

• [MƐ] m., {a}zaɛṭiṭ

• [MS] top., m., {a}zaɛṭuṭ. v. "Pigeon-ramier"

• [XF] m., iddu

• [ṢR] {a}zeɣḍuḍ | m., pl., izeɣḍaḍ

• [MR] m., aššadi | m., pl., šwada

→ **La Colline du Singe :** [XF] top., Iɣil Iddu.

قِرْدٌ :

زَعْطِطْ

زَعْطُطْ

ئِدُّ

زْغْضُضْ | ئِزْغْضَضْ

نَشَّدِ | شْوَدَ

تَلَّةُ الْقِرْدِ : يُغِلْ ئِدُّ

ⵣⴰⵃⵉⴷⵉ

ⵣⴰⵃⵉⴰⵉ

ⵣⵓⵢⵉⴰⵉ | ⴷⵣⵓⵢⵉⴰⵉ

ⴰⴳⴳⴰⵏⴷ | ⴳⵍⴰⵏⴰ

ⴷⵢⴷⵍ ⴷⵏⵏⴰ

SCINQUE OCELLÉ (chalcides ocellatus, reptile)

→ Plus fin :

• [MR] f., taḥanšet tigert

• [MR] f., ḥanša

→ Plus épais :

• [MR], [XF] m., {a}buryun

• [ǦƐ] f., tasemt n wakal

سحلية د ڢانة :

تَحَنْشْتْ تِڢْرْتْ

حَنْشَ

بُرْيُنْ

تَسْمْتْ نْـ وَكَلْ

ⵜⴰⵅⴰⴳⵓⵜ ⵜⴷⵅⵓⵙⵜ

ⵅⴰⴳⴰ

ⵙⵓⵙⵓⵍ

ⵜⴰⵙⵓⵎⵜ ⵏ ⵍⴰⴽⴰⵍ

SIROCCO (vent chaud)

ar., sing., gebli. v. “Vent”.

سِيرُوكُو ، قَبْلِي : قُبْلِ

ⵅⵓⵙⵍⴷ

ṢITUER SE, RATTACHÉ ÊTRE

• [ṢḤ] as-d. v. “Arriver”.

• [ṢḤ] uɣal-d. v. “Revenir”.

→ **Il se situe devant la rivière Ɛaqruš au bas de Ṯizza :** [ṢḤ] Yusa-d zaṯ Iɣzer Ɛaqruš eddu Ṯizza.

→ **La mosquée se situe entre les rivières :** [ṢḤ] Lǧemaɛ yuɣal-d ḡar iɣezran.

→ **Bu Ḥandes est rattaché à la commune de Šriɛeṯ :** [ṢḤ] Bu Ḥandes a yuɣal ll Šriɛeṯ.

→ **Autrefois, il était rattaché au village de Tizza :** [ṢḤ] Yusa-d ziḵ ɣ uḏuwwaṛ n Tizza.

وَقَعَ :

نَسْ-دْ

نُغَلْ-دْ

يَقَعُ أَمَامَ يُغْزْرْ عْقْرُشْ أَسْفَلَ تِزَّ : يُسْ-دْ زَتْ يُغْزْرْ عْقْرُشْ نْدُّ تِزَّ

يَقَعُ الْمَسْجِدُ بَيْنَ الْوِيدَانِ : لْجَمْعْ يُغْلْ-دْ قَرْ يُغْزْرَنْ

بُ حْنْدْسْ تَابِعَةٌ لِلشْرِعْتْ : بُ حْنْدْسْ نَـ يُغَلْ لَـ شْرِعْتْ

فِي مَا مَضَى كَانَ تَابِعًا لِقَرْيَةِ تِيزَّا : يُسَ-دْ زِكْ غْـ نُذُوَّرْ نْـ تِزَّ

ⴰⵙ-ⴷ

ⵙⵢⴰⵏ-ⴷ

ⵔⵙⵙⴰ-ⴷ ⵅⴰⵅ ⵉⵢⵅⵙⵙⴰ ⵃⴰⴼⴰⵙⴳ ⵙⴷⴷⵙ ⵅⵉⵅⵅⴰ

ⵏⵅⵙⵍⴰⵃ ⵔⵙⵢⴰⵏ-ⴷ ⵅⴰⵙ ⵉⵢⵙⵅⴰⵍ

ⴱⵚ ⵗⴰⵏⵚⴰ ⴰ ⵙⵚⵢⴰⵍ ⵍⵍ ⵛⵓⵉⵃⵚⵅ

ⵙⵚⴰⴰ-ⵏ ⵜⵉⵣ ⵢ ⵚⵜⵚⵡⵡⴰⵇ ⵏ ⵊⵉⵜⵜⴰ

SOC (de l'araire)

• [ṢḤ] f., ṯagersa | f., pl., ṯigersiwin. v. "Araire", "Age", "Mancheron", "Charrue".

• [MƐ] f., ṯağersa (ann. : tg) | f., pl., ṯiğersiwin

• [ṢḤ] m., akerraz (ann. : u).

• [MR] ar. ?, sekkeṯ

شَفْرَةُ الْمِحْرَاثِ :

ثَفْرْسَ | ثِفْرْسِونْ

ثَجْرْسَ | ثِجْرْسْوِنْ

نَكْرَّزْ

سْكُّثْ

ⵅⴰⵅⵚⵓⴰ | ⵅⵉⵅⵚⵓⵉⵡⵉⵍ

ⵅⴰⵅⵚⵓⴰ | ⵅⵉⵅⵚⵓⵡⵉⵍ

ⴰⵇⵚⵓⵓⴰⵜ

ⵓⵚⵇⵇⵚⵅ

SŒUR

• weltma

• [ṢḤ] pl., yisṯma

• [ṢR] utma | pl., issma

• [ŠN] ulṭma

• [ŠN] pl., yessis

• [ṢR] xiṭ-i.

→ **Ma sœur :** Weltma.

→ **Ta sœur** m. **:**

• Weltma-ḵ.

• [ṢR] Utma-ḵ.

→ **Ta sœur** f. **:** Weltma-m.

→ **Sa sœur :** Weltma-s.

→ **Notre sœur :** Weltma-ṯnnaɣ.

→ **Votre sœur** m. **:** Weltma-ṯwen.

→ **Votre sœur** f. **:** Weltma-ṯwenṭ.

→ **Leur sœur** m. **:** Weltma-ssen.

→ **Leur sœur** f. **:** Weltma-ssenṭ.

→ **Ma sœur :** [ṢḤ], [MƐ] Xiṭ-i.

→ **Sa sœur :** Xiṭ-is.

→ **La sœur d'Ali :** [ṢḤ] Xiṭ-es n Ɛli.

→ **La sœur de mon ami :** [ṢR] Utma-s wumdukel-iw.

أُخْتٌ :

وْلْتْمَ

يِسْتْمَ

نُتْمَ | يِسُّمَ

نُلْخْمَ

يْسِّسْ

خِخْ-يِـ

أُخْتِي : وْلْتْمَ

أُخْتُكَ :

وْلْتْمَ-كْ

نُتْمَ-كْ

أُخْتُكِ : وْلْتْمَ-مْ

أُخْتُهُ/ـهَا : وْلْتْمَ-سْ

أُخْتُنَا : وْلْتْمَ-تْنَغْ

أُخْتُكُمْ : وْلْتْمَ-تْوْنْ

أُخْتُهُ : نَّوْلْتْمَ-تْوْنْخْ

أُخْتُهُمْ : وْلْتْمَ-سُّنْ

أُخْتُهُنَّ : وْلْتْمَ-سُّنْخْ

أُخْتِي : خِخْ-يِـ

أُخْتُهُ : خِخْ-يِسْ

أُخْتُ عَلِيٍّ : خِخْ-سْ نْـ عْلِ

أُخْتُ صَدِيقِي : نُتْمَ-سْ وُمْدُكْلْ-يِوْ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ

ⵢⵉⴰⵅⵛⴰ

ⵚⵜⵛⴰ | ⵉⴰⴰⵛⴰ

ⵚⵎⵜⴰⵛⴰ

ⵢⵙⴰⴰⵉⴰ

ⵅⵉⵜⴰ-ⵉ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⵣ

ⵚⵜⵛⴰ-ⵣ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⵛ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⴰ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⵅⵍⴰⵢ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⵅⵍⵙⵏ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⵅⵍⵙⵏⵜⴰ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⴰⴰⵙⵏ

ⵍⵙⵎⵜⵛⴰ-ⴰⴰⵙⵏⵜⴰ

ⵅⵉⵜⴰ-ⵉ

ⵅⵉⵜⴰ-ⵉⴰ

ⵅⵉⵜⴰ-ⵙⴰ ⵏ ⵃⵎⵉ

ⵚⵜⵛⴰ-ⴰ ⵍⵚⵛⵚⵣⵙⵎ-ⵉⵍ

SOI

→ **Toi-même :** [MR] Iman-nnek.

→ **Eux-mêmes :** [ṢḤ] Iman-nsen.

نَفْسَكَ : يِمَنْ-ـنْكْ

أَنْفُسَهُمْ : يِمَنْ-ـنْسْنْ

ⵉⵛⴰⵏ-ⵏⵙⵣ

ⵉⵛⴰⵏ-ⵏⴰⵙⵏ

SOIE

[ṢḤ], [MƐ], [ṢR] ar., coll., laḥrir (ann. : ll)

حَرِيرٌ : لَحْرِرْ

ⵎⴰⵄⴰⵉⴰ

SOIF

• [ṢḤ], [ṢR] faḏ

• [ŠN] m., affaḏ

→ [ṢR] **Il est mort de soif :** Immuṯ s ufaḏ.

→ [ṢḤ] **Ils ne sont pas morts de soif :** U mmuṯen ḵ s faḏ.

عَطَشٌ :

فْذْ

ثَفَذْ

مَاتَ عَطَشًا : يِمُّثْ سْـ ثُفَذْ

لَمْ يَمُوتُوا عَطَشًا : ـُ مُّثْنْ كْ سْـ فْذْ

ⵃⴰⵄ

ⴰⵃⵃⴰⵄ

ⵉⵛⵛⵙⵅ ⴰ ⵙⵃⴰⵄ

ⵙ ⵛⵛⵙⵅⵙⵏ ⵣ ⴰ ⵃⴰⵣⵄ

SOIF AVOIR

• [ṢḤ] faḍ

• [ṢḤ], [ŠN], [ṢR] ffaḏ, hab.

• [ṢḤ] ṭfaḏa

• [ŠN] ṭfaḏ

• [ṢR] tfaḏa

→ **J'ai soif, J'ai eu soif :** [ṢḤ] Ffuḏeɣ.

→ **Il a soif, Il a eu soif :**

• [ṢḤ] Iffuḏ.

• [ŠN] Ifuḏ.

→ **Ils n'ont pas soif, Ils n'ont pas eu soif :** [ṢḤ] U ffuḏen ḵ.

كَانَ عَطِشًا :

بَذْ

بَّذْ عَادَةً ؛

خْبَذَ

خْبَذْ

تْبَذَ

كُنْتُ عَطْشَانًا : بُّذْغْ

كَانَا عَطْشَانًا :

يْبُّذْ

يْبُذْ

لَمْ يَعْطَشُوا : نُـ بُّذْنْ كْ

ⵃⴰⵏ

ⵃⵃⴰⵏ :

ⵜⴰⵃⴰⵏⴰ

ⵜⴰⵃⴰⵏ

ⵜⵃⴰⵏⴰ

ⵃⵃⴰⵏⴱⵉ

ⵉⵃⵃⴰⵏ

ⵉⵃⴰⵏ

ⴰ ⵃⵃⴰⵏⴱⵏ ⵣ

SOIGNER

[ṢḤ] ar. ḏawa

→ **Il me faut soigner mon père :** Lazem fell-i a ḏawiɣ baba.

v. “Guérir”, “Médecin”.

عَالَجَ : ذَوَ

لَابُدَّ أَنْ أُعَالِجَ أَبِي : لَزْمْ فِلْـ-يِـ نَـ ذَوِغْ بِبِيَ

ⵏⴰⵍⴰ

ⵍⴰⵜⴰⵎⵉⵏ ⵃⴱⵍⵍ-ⵉ ⴰ ⵏⴰⵍⵉⵜ ⴷⴰⴷⴰ

SOIN POUR CHEVEUX (on allume un feu avec les branches d’“afaḍis”/“tiḏekt” puis dans un couscoussier on étale des feuilles d’“afaḍis” et on met le couscoussier sur le feu puis on prend les cendres qu’on met au-dessus des branches puis on verse de l’eau sur le tout, ce qui est récupéré dans l’“asexxan” est utilisé en friction pour se nettoyer les cheveux, éliminer les pellicules, …)

[XF] f., guṭṭayra

الْعِنَايَةُ بِالشَّعْرِ :

قُطَّيْرَ

ⵅⴱⴱⴰⵛⵓ

SOIR

• [ṢR] {ta}hamdekt. v. “Soirée”.

• [ṢR] {ta}hameddit. v. “Après-midi”.

→ **Au soir :** [ŠN] Aked ṭmedit

مَسَاءٌ :

هَمْدْكْتْ

هْمْدِّتْ

بِالْمَسَاء : يْكُدْ خْمْدِّتْ

ⵙⴰⵔⴱⵏⵅ

ⵙⴰⵔⵏⵉⵅ

ⴰⵣⴱⵏ ⵜⴰⵔⵏⵉⵅ

SOIRÉE

[ṢḤ] ar., sahret (ann. : ss). v. “Soir”.

سَهْرَةٌ : سَهْرْتْ

ⴰⵙⵙⴰⴱⵏ

SOIT (choix)

[ṢḤ] ya

إِمَّا ... وَإِمَّا ... : يَـ

ⵅⴰ

SOL

v. “Terre”.

SOL (d’une maison, terrain, …)

• [XF] f., taqaɛet

• [ṢḤ] f., ṯaqaɛaṭ

• [ṢḤ] f., ṯamurṯ (ann. : ṯm). v. “Pays”.

أَرْضِيَّةٌ :

تَقَعْتْ

تَقَعْخْ

تَمُرْتْ

ⵜⴰⵣⴰⵛⵜ

ⵅⴰⵆⵓⵇ

ⵅⴰⵣⴰⵛⴰⵜⵉ

SOL SABLEUX

[MR] f., ṯajdiṭ. v. “Sable”, “Gravillon”.

تُرْبَةٌ رَمْلِيَّةٌ : تَزْدِخْ

ⵅⴰⵏⴷⵜⵉ

SOLEIL

• [ṢḤ] f., ṯafuṯ (ann. : ṭ)

• [MƐ] f., ṯafukṯ

• [MR] f., tafukṯ

• [XF] f., tafukt

• [ṢḤ] f., ṭafuṯ

• [MR] f., ṭafukṯ

• [ṢR] f., ṯfuyṯ

• [MR] f., {ṯ}hafukṯ

• [ŠN] f., {ṯa}hafuyṯ (ann. : ṭ)

• [ŠN] f., {ṯa}fuyṯ

→ **Le soleil :** [MƐ] Ṯeṭ ṭafukṯ.

شَمْسٌ :

ثَفُثْ

ثَفُكْثْ

تَفُكْثْ

تَفُكْتْ

خَفُثْ

خَفُكْثْ

ثُفُيْثْ

هَفُكْثْ

هَفُيْثْ

فُيْثْ

الشَّمْسُ : ثْطْ خَفُكْثْ

ⵅⴰⵃⵓⵅ

ⵅⴰⵃⵓⵇⵅ

ⵜⴰⵃⵓⵇⵅ

ⵜⴰⵃⵓⵇⵜ

ⵜⵉⴰⵃⵓⵅ

ⵜⵉⴰⵃⵓⵇⵅ

ⵅⵃⵓⵉⵅ

ⴼⴰⵃⵓⵇⵅ

ⴼⴰⵃⵓⵉⵅ

ⵃⵓⵉⵅ

ⵅⵓⴹ ⵜⵉⵃⵓⵇⵅ

SOLIDE

v. “Bon”.

SOLIDE ÊTRE

[ṢḤ] ar., jheḏ. v. “Bon Être”.

→ **La maison d’antan était solide :** [ṢḤ] Axxam n ziḳ yejheḏ.

→ **La vie d’autrefois était bonne et mauvaise à la fois car elle demandait de grands efforts, il**

fallait que l'homme fasse de grands efforts car : [ṢḤ] Zman n zik̲ d̲ axlaf d̲ uxxuš axaṭer iṭellab lǧehd lazem arḡaz a ili yejhed̲ axaṭer arḡaz d lexla t̲amɣart̲ g lexla.

كَانَ مَتِينًا : زْهْذْ

كَانَ الْبَيْتُ مَتِينًا فِي مَا مَضَى : نَخَّمْ نْـ زِكْ يْزْهْذْ

الْحَيَاةُ فِي مَا مَضَى طَيِّبَةٌ وَسَيِّئَةٌ فِي نَفْسِ الْوَقْتِ كَانَتْ تُطَالِبُ جُهْدًا كَبِيرًا مِنَ الضَّرُورِي الْإِنْسَانُ يَجْهَدُ لِأَنَّ عَمَلُ الرَّجُلِ وَالْمَرْأَةِ كَانَ خَارِجًا : زْمَنْ نْـ زِكْ دْ نَخْلَفْ دْ نَخّشْ نَخَطْرْ يْطَلَّبْ لْجْهْدْ لْزْمْ نْزْ نَـ ئِلِ يْزْهُدْ نَخَطْرْ نَزْ دْ لْخْلَ تَمْغَرْتْ قْـ لْخْلَ

ⵉⴳⵎ

ⴰⵅⵅⴰⵛ ⵏ ⵅⴹⵍ ⵙⵉⴳⵎ

ⵅⵛⴰⵏ ⵏ ⵅⴹⵍ ⵎ ⴰⵅⵎⴰⵃ ⵎ ⵅⵅⵅⵄ ⴰⵅⴰⴹⵓ ⴹⴹⵎⴰⴱ ⵎⵅⵎⴳ ⵎⵅⵅⵎ ⴰ ⴹⵎⴹ ⵙⵉⴳⵎ ⴰⵅⴰⴹⵓ ⴰⵅⵅⵅ ⵏ ⵎⵅⵎ ⵅⴰⵛⵢⴰⵅⵅ ⵅ ⵎⵅⵎⴰ

SOLIDE ÊTRE, FORT ÊTRE

→ **Il est fort :** [ṢḤ] Yenṭem. v. "Bon Être".

→ **Elle est forte :** [ṢḤ] T̲enṭem.

كَانَ مَتِينًا ، كَانَ قَوِيًّا :

إِنَّهُ قَوِيٌّ : يْنْخْمْ

إِنَّهَا قَوِيَّةٌ : تْنْخْمْ

ⵙⵏⵜⵓⵛ

ⵅⵏⵜⵓⵛ

SOLITAIRE, ISOLÉ

• [ṢḤ] ar., m., aɣrib̲, f., t̲aɣrib̲ṭ

• [ṢḤ] ar., f., {t̲}aɣrib̲t̲

• [ṢḤ], [MR] ar., f., t̲aɣrib̲t̲

مُتَوَحِّدٌ ، مُنْعَزِلٌ :

نَغْرِفْ | ثَغْرِفِثْ

نَغْرِفْ

ثَغْرِفِثْ

ⴰⵖⵓⴷⵄ, ⵅⴰⵖⵓⴷⵄⵜⵓ

ⴰⵖⵓⴷⵄⵅ

ⵅⴰⵖⵓⴷⵄⵅ

SOLIVE (se pose sur la charpente en longueur, dans le sens de "asat̲ur")

• [ŠN] m., aɣesd̲is

• [ŠN] f., {t̲a}hanit̲

عَارِضَةٌ ، تُضَعُ عَلَى هَيْكَلِ الْمَنْزِلِ :

نَغْسْنْذِسْ

هِنِثْ

ⴰⵖⵙⵓⵎⴷⵓ

ⴹⴰⵏⴷⵅ

SOMMEIL

[ṢḤ] m., iḍeṣ. v. "Dormir".

→ **Il s'éveilla de son sommeil :** [ŠN] Yuki seg iḍes

نُعَاسٌ ، نَوْمٌ : يِضْسْ

اِسْتَيْقَظَ مِنْ نَوْمِهِ : يُكِ سْقْ يِضْسْ

ⵄⴹⵙⵓ

ⵙⵙⴽⵄ ⵓⵙⵅ ⵄⴹⵙⵓ

SON (enveloppe dure des céréales)

• [XF], [MS] guršala. v. "Moisson".

• [ṢR] m., ayeršal (ann. : u)

• [ŠN] m., ageršal

• [ṢR] f., t̲ağuršalt̲

• [ṢR] m., anxal

نُخَالَةٌ ، الطَّبَقَةُ الْخَارِجِيَةُ الصَّلْبَةُ مِنَ الْحُبُوبِ :

قُرْشَلَ

نَيْرْشَلْ

نَقُرْشَلْ

ثَجُرْشَلْثْ

نَنْخَلْ

ⵅⵓⵇⴰⵍⴰ

ⴰⵚⵓⵇⴰⵍ

ⴰⵅⵓⵇⴰⵍ

ⵅⴰⵅⵓⵇⴰⵍⵅ

ⴰⵏⵅⴰⵍ

SORGO COMMUN, SORGO ROUGE (lat., sorghum bicolor, fam. poaceæ, plante céréalière)

• [MƐ] coll., draɣ azuggʷaɣ. v. “Céréale”.

• [MR] coll., {l}bašneṯ

• [MƐ], [ṢR] coll., {l}bešna

ذُرَةٌ حَمْرَاءٌ ، نَبْتَةٌ :

دْرَغْ نَزُقُّوَغْ

بَشْنْثْ

بْشْنَ

ⴷⵓⵢ ⴰⵅⵓⵅⵅⴰⵢ

ⴰⵇⵏⵓⵅ

ⴰⵓⵇⵏⴰ

SORTIE

[ṢḤ] m., ufuɣ. v. “Sortir”.

خُرُوجٌ : نُفُغْ

ⵓⵅⵓⵢ

SORTIR, JAILLIR

• [ṢḤ], [MƐ], [ĞƐ] ffeɣ, hab. [ṢḤ] ṭeffaɣ. v. “Sortie”, “Tirer”.

• [MƐ] ffeɣ-d, hab. ṭeffaɣ-d.

→ **Je suis sorti :** [ṢḤ] Ffɣa.

→ **Il est sortit :** [ṢḤ] Iffeɣ.

→ **Il n’est pas sorti :** [MƐ] U iffiɣ ḵ.

→ **Ne sors pas ! :** [ṢḤ] Ur ffiɣ ḵ.

→ **Ils sortent vers l’aire de rassemblement :** [ṢḤ] Sufɣun ar wennar. v. “Aire”.

→ **Lorsqu’ils sortent de la maison :** [ṢḤ] Asma ffɣen n g uxxam.

→ **Iɣzer Ameqqran prend sa source** (litt. il vient) **de chez les It Messaoud pour jaillir au niveau de Bu Saqur :** [MƐ] Iɣzer Ameqqran iṭas-ed ig Iṯ Mesɛud iṭeffaɣ-d ɣer Bu Saqur.

خَرَجَ :

فُغْ. عَادَةً ؛ خُفَّغْ

فُغْ-دْ. عَادَةً ؛ خُفَّغْ-دْ

خَرَجْتُ : فُّغَ

خَرَجَ : يَفُّغْ

لَمْ يَخْرُجْ : ـُـ يَفِّغْ كْ

لَا تَخْرُجْ : نُرْ فِّغْ كْ

يَخْرُجُونَ إِلَى بَاحَةِ التَجَمُّعِ : سُفُغُنْ نَرْ وْنَّرْ

عِنْدَمَا يَخْرُجُونَ مِنَ الْمَنْزِلِ : نَسْمَ فُّغْنْ نـ قْـ نُخَّمْ

يَنْبُعُ إِيغْزْرْ أَمْقُّرَانْ عِنْدَ آيْثْ مْسْعُودْ وَيَتَدَفَّقُ مِنْ جِهَةِ بُو شَاقُورْ : يَغْزْرْ نَمْقُّرَنْ يَتَسْ-دْ يَقْ يَثْ مْسْعُدْ يَخْفَّغْ-دْ غْرْ بُـ شَقُرْ

ⵅⵅⵓⵢ : ⵜⵙⵓⵅⵅⴰⵢ

ⵅⵅⵓⵢ-ⴷ : ⵜⵙⵓⵅⵅⴰⵢ-ⴷ

ⵅⵅⵢⴰ

ⵉⵅⵅⵓⵢ

ⵙ ⵉⵅⵅⵉⵢ ⵕ

ⵙⵓ ⵅⵅⵉⵢ ⵣ

ⵙⵅⵢⵙⵏ ⵓⵓ ⵍⵙⵏⵏⵓⵓ

ⵓⵙⵓ ⵅⵅⵢⵙⵏ ⵏ ⵜ ⵙⵜⵜⵓ

ⵉⵢⵜⵙⵓ ⵓⵓⵙⵕⵕⵓⵏ ⵉⵜⵙⵓⵙ-ⵙⴰ ⵉⵜ ⵉⵜ ⵓⵙⵙⵓⴰ ⵉⵜⵙⵙⵅⵅⵓⵢ-ⴰ ⵢⵙⵓ ⵙⵙ ⵛⵓⵕⵙⵓ

SORTIR, SORTIR FAIRE

[ṢḤ] sufeɣ, hab. suffuɣ. V. “Sortir”, “Tirer”.

→ **Elles le sortent :** A t-suffɣunt.

→ **Fais le sortir dehors ! :** [ṢḤ] Suffeɣ-t ɣer beṛṛa.

خَرَجَ ، أَخْرَجَ :
سُفُّغْ. عَادَةً ؛ سُفُّغْ
يُخْرِجْنَهُ : نَـ تْ-سُفُّغُنْتْ
أَخْرِجْهُ إِلَى الْخَارِجِ : سُفُّغْ-تْ غْرْ بْرَّ

ⵙⵅⵅⵙⵢ : ⵙⵅⵅⵙⵢ

ⵓ ⵜ-ⵙⵅⵅⵢⵙⵏⵜ

ⵙⵅⵅⵙⵢ-ⵜ ⵢⵙⵓ ⵙⵙⵇⵇⵓ

SOUFFLER

[ṢḤ] ṣuḍ, hab. tṣuḍ

→ **Il souffle, Il a soufflé :** [ṢḤ] Iṣuḍ.

→ **Il ne souffle pas, Il n’a pas soufflé :** [ṢḤ] U iṣuḍ ḵ.

نَفَخَ : صُضْ. عَادَةً ؛ تْصُضْ
يَنْفُخُ ، نَفَخَ : يِصُضْ
لَمْ يُنْفُخْ : نُـ يِصُضْ كْ

ⵙⵓⵉ : ⵜⵙⵓⵉ

ⵉⵙⵓⵉ

ⵙ ⵉⵙⵓⵉ ⵣ

SOUHAITER BONNE FÊTE À QQUN

v. “Visiter Se”.

SOULEVER, LEVER

[ṢḤ] rfeḏ, hab. reffeḏ

→ **Il soulève, Il a soulevé :** [ṢḤ] Yirfeḏ.

رَفَعَ : رْفِذْ. عَادَةً ؛ رْفُّذْ
رَفَعَ : يَرْفَعُ : يِرْفِذْ

ⵙⵅⵙⵜ : ⵙⵙⵅⵅⵙⵜ

ⵖⵉⵙⵅⵙⵜ

SOUPE

• [ṢḤ] ar., šerḇeṯ

• [ṢḤ] ar., šerbeṯ

• [ṢḤ] ar., ṣurbeṯ

• [MR] ar., ṣurba

→ **Ils préparaient la soupe rouge avec de la viande :** [ṢḤ] Ṣenɛen-d ššerḇeṯ tazeggʷaɣt s waḵsum.

→ **Elles préparent la soupe :** [ṢḤ] Ṣenɛanṭ ššerbeṯ.

→ **Nous préparons la soupe à base de blé concassé :** [MR] A negg ṣṣurbeṯ n lefriḵ.

→ **Nous préparons la soupe à base d’orge :** [MR] A negg ṣṣurbeṯ ṭimẓin.

→ **Notre soupe… :** [MR] Ṣurbeṯ-nna …

حَسَاءٌ :
شْرْفِتْ
شْرْبْتْ

شُرْبْثْ

شُرْبَ

كَانُوا يُجَهِّزُونَ الْحَسَاءَ الْحَمْرَاءَ بِاللَّحْمِ : صْنْعْ-دْ شُرْبْثْ تَزْقُّوَغْثْ سْـ وَكُسُمْ

يُجَهِّزُونَ الْحَسَاءَ : صْنْعَنْخْ شُرْبْثْ

نُجَهِّزُ حَسَاءً مِنْ قَمْحٍ مَجْرُوشٍ : أَ نْقُّ شُرْبْثْ نْـ لْقُرْكْ.

نُجَهِّزُ حَسَاءً مِنْ شَعِيرٍ : أَ نْقُّ شُرْبْثْ جِمْزِنْ.

شُرْبَتَنَا : شُرْبْثْـنَّ.

ⵛ⵰ⵓⴰⵅ⵰ⵅ

ⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ

ⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ

ⵛ⵰ⵓⴱ⵰

ⵙ⵰ⵍⵃ⵰ⵍ-ⴰ ⵛⵛ⵰ⵓⴰⵅ⵰ⵅ ⵜⴰⵣ⵰ⵅⵅ"ⴰⵢⵜ ⴰ ⵍⴰⵣⴰ⵰ⵎ

ⵙ⵰ⵍⵃⴰⵍⵜⴰ ⵛⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ

ⴰ ⵍ⵰ⵅⵅ ⵛⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ ⵍ ⵏ⵰ⵀⵓⴹⵣ

ⴰ ⵍ⵰ⵅⵅ ⵛⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ ⵜⴰⴹⵣⵎⵣⵍ

ⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ-ⵍⵍⴰ

SOUPE (traditionnelle, épaisse, à base de févettes, par ailleurs chez les Ayt Xlifa on donne à la vache une préparation à base de “taxešwalt” de fèves mélangée avec du piment pour favoriser la lactation)

• [MR] m., abisar

• [MS] m., {l}bisar

• [XF] f., bisara

حَسَاءٌ ، مِنْ فُولٍ **:**

نَبِسَرْ

بِسَرْ

بِسَرَ

ⴰⴱⵣⴰⵓ

ⴱⵣⴰⵓⴰⵓ

ⴱⵣⴰⵓⴰⵓⴰ

SOUPE SIMPLE

• [MR] f., šerbeṯ {t}akeslant

• [MR] f., šerbeṯ takeslant

→ **Autrefois nous préparions une soupe simple à base de fèves, de lentilles et de pois chiches :** [MR] Zik lḥal neṭegg ššurbeṯ s ibawen s leɛdes d lḥimez d ššurbeṯ akeslant.

شْرْبْثْ نَكْسْلَنْتْ

شْرْبْثْ تَكْسْلَنْتْ

فِي مَا ضَى كُنَّا نُجَهِّزُ حَسَاءً بَسِيطٍ مِنْ فُولٍ ؛ مِنْ عَدَسٍ وَمِنْ جِمِّصٍ : زِكْ لْحَلْ نْخُقُّ شُرْبْثْ سْـ بُنُوْنْ سْـ لْعْدَّسْ دْ لْحِمْزْ دْ شْرْبْثْ نَكْسْلَنْتْ.

ⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ ⴰⵕ⵰ⵓⵏⴰⵜ

ⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ ⵜⴰⵕ⵰ⵓⵏⴰⵜ

ⵅⵣⵕ ⵏⵅⴰⵏ ⵍ⵰ⵜⴰ⵰ⵅⵅ ⵛⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ ⴰ ⵣⴱⴰⵍ⵰ⵍ ⴰ ⵏ⵰ⵃⴰⵅ⵰ⴰ ⵅ ⵏⵅⵣⵎ⵰ⵅ ⵅ ⵛⵛ⵰ⵓⴱ⵰ⵅ ⴰⵕ⵰ⵓⵏⴰⵜ.

SOUPÉ

v. “Dîné”.

SOUPENTE (formée d’une claie en roseau maintenue à 1 mètre d’élévation du sol par des pieux fixés en terre, elle se situe dans “afiṯal”)

[ŠN] ar., f., {ta}haɛrišt

سَقِيفَةٌ ، **عَرِيشٌ :** هَعْرِشْتْ

ⵄⴰⵃⵓⵣⵛⵜ

SOUCHE D'ARBRE

• [MS] m., {a}gayyir

• [MS] dim., sing., tagayert

قُرْمَةٌ :

قَيِّرْ

تَقَيْرْتْ

ⵅⴰⵖⵖⵉⵓ

ⵜⴰⵅⴰⵖⵖⵓⵜ

SOURCE, FONTAINE

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS], [WZ], [MZ], [GƐ] f., ṯala (ann. : ṭa) | f., pl., ṯiliwa. v. "Griffon".

• [ṢḤ] f., pl., talawin

• [ṢḤ] cont., f., ta

• [MƐ] f., pl., ṯigelwa

• [ṢR] f., {ṯa}hala (ann. : ta) | f., pl., {ṯa}haliwin (ann. : ta)

• top., m., aɣbalu

• ar., f., taɛwint | f., pl., tiɛwinin

• ar., f., pl., taɛwinin. v. "Bassin".

• [ṢḤ], [MƐ], [MS] ar., sing., ɛunṣer | pl., ɛnaṣer

• [MZ] top., aɛenṣer (ann. : u)

• [ṢḤ], [MƐ], [MS], [MR] ar., lɛenṣer

→ **Il y a des sources :** [ṢḤ] Tiliwa llanṭ.

→ **L'eau de la fontaine :** [ṢḤ] Aman n ṭala.

→ **Je bois dans les sources :** [ṢḤ] Swiɣ ḏeg leɛnaṣer.

→ **Je bois dedans :** [ṢḤ] Swiɣ ḏig-sen.

→ **Je ne trouve pas la source :** [MR] U ḏ-ufix š hala.

عَيْنٌ ، يَنْبُوعٌ ، عُنْصُورٌ :

ثَلَ | ثِلِوَ

تَلَوِنْ

تَ

ثِقْلْوَ

هَلَ | هَلِونْ

نَغْبَلُ

تَعْوِنْتْ | تِعْوِنِنْ

تَعْوِنِنْ

عُنْصْرْ | عْنَصْرْ

نَعْنْصْرْ

لْعْنْصْرْ

هُنَاكَ عُيُونٌ : تِلِوَ لَّنْخْ

مَاءُ الْعَيْنِ : نَمَنْ نـ خَّلَ

أَشْرُبُ مِنَ الْعَنَاصِرِ : سْوِغْ ذْقْ لْعْ لْعْنَصْرْ

أَشْرُبُ مِنْهُمْ : سْوِغْ ذِقْ-سْنْ

لَمْ أَجِدْ الْعَيْنَ : نُـ ذْـفِخْ شْ هَلَ

ⵅⴰⵎⴰ | ⵅⵉⵎⵉⵍⴰ

ⵜⴰⵎⴰⵍⵉⵍ

ⵜⴰ

ⵅⵉⵅⵖⵎⵍⴰ

ⴱⴰⵎⴰ | ⴱⴰⵎⵉⵍⵉⵍ

ⴰⵢⵙⴰⵎ

ⵜⴰⵃⵍⵉⵍⵜ | ⵜⵉⵃⵍⵉⵍⵉⵍ

ⵜⴰⵃⵍⵉⵍⵉⵍ

ⵃⵖⵍⴱⵖⴰ | ⵃⵍⴰⴱⵖⴰ

ⴰⵃⵖⵍⴱⵖⴰ

ⵎⵃⵖⵍⴱⵖⴰ

ⵜⵉⵎⵉⵍⴰ ⵎⵎⴰⵍⵜⴱ

ⴰⵅⴰⵍ | ⵜⴱⴰⵎⴰ

ⴱⵍⵉⵢ ⵯⵅ ⵎⵖⵃⵍⴰⴱⵖⴰ

ⴱⵍⵉⵢ ⵯⵉⵅ-ⴱⵖⵍ

ⵓ ⵅ-ⵓⵜⵉⵅ ⵚ ⴼⴰⵎⴰ

SOURCE (d'eau chaude), **THERMES**

[MS] ar., top., tiḥammamin

حَمَّامٌ : تِحَمَّمِنْ

ⵜⵉⵄⴰⵕⵕⴰⵕⵉⵍ

SOURCE SUINTANTE

[XF] nsisa. v. "Suinter".

؟ ، عَيْنٌ يَنْقُطُ مِنْهَا الْمَاءُ : نْسِسَ

ⵍⴰⵉⴰ

SOUS-VENTRIÈRE (ceinture ventrale lié au bât)

• [ǦƐ] dim., sing., ṯagusṯ. v. "Bât".

• [XF], [MS] ar., ḥzam

:-

ثَقُسْثْ

حْزَمْ

ⵅⴰⵅⵓⴰⵅ

ⵄⵜⴰⵕ

SOURCIL

• [ṢR] f., ṯimmi | f., pl., {ṯa}hammiwin

• [ṢR] f., {ti}himmi

• [ṢN] f., timmi

• [ŠN] f., {ta}hamyu | f., pl., {ta}hamiwin

• [MƐ] ar., pl., lḥawajeb

• [MR] ar., sing., lḥijeb | pl., leḥjab

حَاجِبٌ :

ثِمِّ هَمِّوِنْ

هِمِّ

تِمِّ

هَمْيُ | هَمِوِنْ

لْحْزَبْ

لْحِزْبْ | لْحْزَبْ

ⵅⵉⵕⵕⵉ | ⴼⴰⵕⵕⵉⵍⵉⵍ

ⴼⵉⵕⵕⵉ

ⵜⵉⵕⵕⵉ

ⴼⴰⵕⵉⵓ | ⴼⴰⵕⵉⵍⵉⵍ

ⵎⵄⴰⵍⴰⵏⵓⴱ

ⵎⵄⵉⵏⵓⴱ | ⵎⵓⵄⵏⴰⴱ

SOURCIL (d'homme)

[ṢR] m., pl., imemmam

حَاجِبٌ ، لِلرَّجُلِ **:** يُمْمَّمْ

ⵉⵕⵓⵕⵕⴰⵕ

SOURD

• [ṢḤ] amejjuj

• [ṢḤ], [ṢR] m., amejjuj | m., pl., imejjaj, f., ṯamejjujṯ | f., pl., ṯimejjaj

أَصَمُّ :

نَمْزُّزْ

نَمْزُّزْ | يُمْزَّزْ ، ثَمْزُّزْثْ | ثِمْزَّزْ

ⴰⵕⵓⵏⵏⵓⵏ

ⴰⵕⵓⵏⵏⴰⵏ | ⵉⵕⵓⵏⵏⴰⵏ, ⵅⴰⵕⵓⵏⵏⵓⵏⵅ | ⵅⵉⵕⵓⵏⵏⴰⵏ

SOURIS

[ṢḤ], [MƐ] f., ṯayerḏayṯ (ann. : tɣ) | f., pl., ṯiɣerḏayen. v. “Souris”.

فَأْرَةٌ :

ثَغْرْذَيْثْ | ثِغْرْذَيْنْ

ⵅⴰⵖⵓⵔⴰⵅ | ⵅⴹⵖⵓⵔⴰⵓⵏ

SOUS

v. “Argent”.

SOUS

v. “Au-dessous”.

SOUVENIR

[ṢḤ] m., amekṯi (ann. : u). v. “Souvenir de Se”.

تَذَكُّرٌ : نَمْكْثِ

ⴰⵎⵓⴽⵅⴹ

SOUVENIR DE FAIRE, RAPPELER FAIRE

• [ṢḤ] smekṯi-d

• [ŠN] smekṯi-d

• [ṢR] smekṯi, hab. smekṯay

ذَكَّرَ بِـ :

سْمْكْثِـدْ

سْمْكْثِـدْ

سْمْكْثِ. عَادَةً ؛ سْمْكْثَيْ

ⵙⵎⵓⴽⵜⴹ-ⴷ

ⵙⵎⵓⴽⵅⴹ-ⴷ

ⵙⵎⵓⴽⵅⴹ : ⵙⵎⵓⴽⵅⴰⵔ

SOUVENIR DE SE, RAPPELER QQCH SE

• [ṢḤ] mekṯi, hab. tmekṯi (action immédiate)

• [ŠN] mekṯi-d, hab. ṭmekṯay-d

• [ṢR] mekṯiy, hab. tmekṯiy

• ar., šfu (action non immédiate)

• [ṢḤ] ar., šfu-d

→ **Je me suis souvenu :** Mekṯyeɣ.

→ **Je me suis rappelé son nom :** Mekṯiɣ-d isem-nnes.

→ **Il s’est souvenu :** Immekṯi.

→ **Il ne se souvient pas, Il ne s’est pas souvenu :**

• [ṢḤ] Ur immekṯi ḳ

• [ṢR] U immekṯiy š

→ **Je me souviens de leur nom :** Šfiɣ f yismawen-nnwen.

→ **Je me souviens bien lorsque nous sommes allés au pays des Aït Missera :** Šfiɣ mliḥ mi neyyur ɣ ṯmurṯ n Ayṯ Miṣra.

→ **Je ne me rappelle plus :** [ṢḤ] Nekk u d-šfiɣ.

→ **Je ne me souviens pas de la maison d’autrefois :** [ṢḤ] U d-šfiɣ i waxxam n ziḳ.

→ **Je ne me souviens pas ce qu’il y avait autrefois :** [ṢḤ] U d-šfiɣ maṭṭa illan ziḳ.

→ **Je ne me rappelle pas ce qu’il y avait autrefois :** [ṢḤ] U d-šfiɣ maṭṭa illan ziḳ.

تَذَكَّرَ :

مْكْثِ. عَادَةً ؛ تْمْكْثِ

مَكْثِـدْ. عَاجَةُ ؛ خْمْكْثَيْـدْ

مَكْثِيْ. عَادَةُ ؛ تْمْكْثِيْ

شْفُ

شْبُ-دْ

تَذَكَّرْتُ : مْكُثْيْغْ

تَبَكَّرْتُ اسْمَهُ : مْكُثِغْ-دْ يَسْمْ-نْسْ

تَذَكَّرَ : يَمُّكْثِ

لَمْ يَتَذَكَّرْ :

نُر يَمُّكْثِ

نُـ يَمُّكْثِيْ شْ

أُفَكِّرُ فِي اسْمِهِ : شْفِغْ فِـ يِسْمَوْنْ-نْوْنْ

أَتَذَكَّرُ جَيِّدًا عِنْدَمَا ذَهَبْنَا إِلَى بَلْدَةِ آيْثْ مِيصْرَا : شْفِغْ مْلِّحْ مِـ نْيُّرْ غْـ نْمُرْنْثْ نْـ يَيْثْ مِسْرَ

نْكْ نُـ دْ-شْفِغْ

لَمْ أَتَذَكَرُ بَيْتَ الْمَاضِي : نُـ دْ-شْفِغْ يَـ وَخَّمْ نْـ زِكْ

أَنَا لَا أَتَذَكَّرُ مَا كَانَ فِي مَا مَضَى : نُـ دْ-شْفِغْ مَخَّ يَلَّنْ زِكْ

أَنَا لَا أَتَذَكَّرُ مَا كَانَ فِي الْمَاضِي : نُـ دْ-شْفِغْ مَخْتَ يَلَّنْ زِكْ

ⵍⴰⵣⵜⴷ : ⵜⵍⴰⵣⵅⴷ

ⵍⴰⵣⵅⴷ-ⴷ : ⵜⴰⵍⴰⵣⵅⴰⵛ-ⴷ

ⵍⴰⵣⵅⴷⵛ : ⵜⵍⴰⵣⵅⴷⵛ

ⵄⵃⴰ

ⵄⵃⴰ-ⴷ

ⵍⴰⵣⵅⵛⴰⵢ

ⵍⴰⵣⵅⴷⵢ-ⴷ ⴷⴰⴰⵍ-ⵏⴰⴰ

ⴷⵍⵍⴰⵣⵅⴷ

ⴰⵓ ⴷⵍⵍⴰⵣⵅⴷ ⵣ

ⴰ ⴷⵍⵍⴰⵣⵅⴷⵛ ⵄ

ⵄⵃⴷⵢ ⵃ ⵛⴷⴰⵍⴰⵡⴰⵏⵡⴰⵏ

ⵄⵃⴷⵢ ⵍⵎⴷⵣ ⵍⴷ ⵏⴰⵛⵛⴰⵓ ⵢ ⵅⴰⵍⴰⵓⵅ ⵏ ⴰⵛⵅ ⵍⴷⵔⵓⴰ

ⵏⴰⵣⵣ ⴰ ⴷ-ⵄⵃⴷⵢ

ⴰ ⴷ-ⵄⵃⴷⵢ ⴷ ⵡⴰⵅⵅⴰⵍ ⵏ ⵅⴷⵣ

ⴰⴷ-ⵄⵃⴷⵢ ⵍⴰⵜⴰⵜⴰⴰ ⴷⵎⵎⴰⵏ ⵅⴷⵣ

ⴰ ⴷ-ⵄⵃⴷⵢ ⵍⴰⵜⴰⵜⴰⴰ ⴷⵎⵎⴰⵏ ⵅⴷⵣ

SPATULE (en bois utilisée lors du vannage “asuzzur”)

[MR] ar., lluḥ. v. “Moisson”.

؟ : لُحْ

ⵍⵍⴰⴽ

SPATULE (en bois, manche long)

[MR] m., aɣenğa n ugeṭṭum. v. “Cuillère”.

مِلْعَقَةٌ خَشَبِيَّةٌ : نَغْنْجَ نْـ نُقْطُّمْ

ⴰⵢⴰⵏⵅⴰ ⵏ ⴰⵅⴰⵜⵜⴰⵍ

STALACTITE DE GLACE

• [ṢḤ] m., ajaɛbub weḏfel | m., pl., ijaɛbab weḏfel. V. “Neige”, “Flûte”

• [ĞƐ] m., buy jaɛḇaḇ

• [ĞƐ] m., asemmiḏ bu jaɛḇaḇ

• [ĞƐ] m., bu ijaɛbab

كُتْلَةٌ ثَلْجِيَّةٌ :

نَزْعْبُبْ وْذْفِلْ | يَزْعْبَبْ وْذْفِلْ

بُيْ زَعْفِيفْ

نَسْمِّذْ بُـ زَعْفِيفْ

بُـ يَزْعْبَبْ

ⴰⵏⴰⵃⵙⴰⵙ ⵍⴰⴼⵃⴰⵍ | ⵅⵏⴰⵃⵙⴰⵙ ⵍⴰⴼⵃⴰⵡ

ⵙⴰⵢ ⵏⴰⵃⴷⴰⴷ

ⴰⵙⴰⵍⵍⵅⴼ ⵙⴰ ⵏⴰⵃⴷⴰⴷ

ⵙⴰ ⵅⵏⴰⵃⵙⴰⵙ

SPERME

[ṢR] ar., f., ššhuṯ

سَائِلٌ مَنَوِيّ : شْهُثْ

ⵄⵄⵙⴰⵅ

STÈLE MORTUAIRE (semi ovoïde blanchies à la chaux, placée près de la tête du défunt)

[ṢḤ] f., tazeqqawt

شَاهِدَةُ الْجَنَازَةِ : تَزْقَّوْتْ

ⵜⴰⵣⵇⵇⴰⵡⵜ

STUPIDE

v. “Naïf”.

STYLO

ar., sing., lqlem | pl., lqluma

قَلَمٌ : لْقْلْمْ | لْقْلُمَ

ⵍⵇⵍⵎ | ⵍⵇⵍⵎⴰ

SUBERAIE

v. “Chêne-liège”.

SUCER

[MƐ] muṣṣ, hab. ṭmussa

مَصَّ : مُصُّ. عَادَةً ؛ خُمُصَّ

ⵎⵚⵚ : ⵜⵓⵎⵚⵓⵓⴰ

SUCRE

[MR] ar., seḳḳur

سُكَّرٌ : سْكُّرْ

ⵓⵙⴽⴽⵚⵓ

SUCRÉ

v. “Doux”.

SUER

→ **La sueur est entrain de couler :** [MƐ] Ṯiḏi la ṭustuy. v. “Ruisseler”.

→ **Je sue abondamment** (litt. : La sueur m’a mangé) **:** [MƐ] Ṯiḏi ṯečča-yi.

عَرِقَ :

الْعَرَقُ يَسِيلُ : ثِذِ لَـ خُسْتُيْ

أَعْرَقُ كَثِيرًا : ثِذِ ثُخَّ-يِ

ⵅⴹⵏⴹ ⵍⴰ ⵜⵓⵚⵓⵜⵚⵣ

ⵅⴹⵏⴹ ⵅⵙⵉⵉⴰ-ⵣⴹ

SUEUR, TRANSPIRATION

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯiḏi | [MƐ] f., pl., ṯiḏiwin

• [ṢR], [ŠN] f., {ṯi}hiḏi (ann. : ti)

عَرَقٌ :

ثِذِ | ثِذِوِنْ

هِذِ

ⵅⴹⵏⴹ | ⵅⴹⵏⴹⵍⴹⵍ

ⵜⴹⵏⴹ

SUIVRE (individu, arbre qui pousse près des cours d’eau, …)

• [ṢḤ], [MƐ] ḍfer, hab.

• [ṢḤ] ṭeffar

• [ṢḤ] ḏeffer

• [MƐ] ṭṭafar

• ar., tbeɛ

→ **Il suit l’eau :** [ṢḤ] Yeḏeffer waman.

→ **Il le suit :** [MƐ] Iṭṭafar ḏi-s.

→ **Il t’a suivi jusqu’ici** m. **:** [MƐ] Iḍfer-aḵ-id.

→ **Il t'a suivi jusqu'ici** f. **:** [MƐ] Iḍfer-am-id.

→ **Suis-le ! :** [ṢḤ] Ḍfer-ṯ !

→ **Suis-la ! :** [MƐ] Ḍfer-ṭ !

→ **Il suit le berger :**

• [ṢḤ] Yeḍfer ameksa.

• [MƐ] Iḍfer.

→ **Il n'a pas suivi :**

• [ṢḤ] Ur yeḍfir ḵ.

• [MƐ] Ur iḍfir ḵ.

→ **Ne le suivez pas dans l'obscurité !** m. **:** U ḍefremt g ṭṭlam !

→ **Tu n'as pas suivis mes paroles :** U ṯeḍfireḍ awalen-inu.

تَبِعَ :

ضَبْرْ. عَادَةً ؛

خْبَّرْ

دْبْرْ

طَّبَرْ

تْبْعْ

يَتْبَعُ الْمَاءَ : يْدْبْرْ وَمَنْ

يَتَّبِعْهُ : يِطَّبَرْ ذِ-سْ

تَبِعَكَ إِلَى هُنَا : يِضَبْرْ-نَكْ-يِدْ

تَبِعَكِ إِلَى هُنَا : يِضَبْرْ-نَمْ-يِدْ

تَبِعْهُ : ضَبْرْ-ثْ

تَبِعْهَا : ضَبْرْ-خْ

يَتَّبِعُ الرَّاعِي :

يْضَبْرْ نَمْكْسَ

يِضَبْرْ

لَمْ يَتَّبِعْ :

نُرْ يْضَبْرْ كْ

نُرْ يِضَبْرْ كْ

لَا تَتَّبِعُوهُ فِي الظَّلَامِ : نُـ ضَبْرْمْتْ قْـ طْلَمْ

لَمْ تَتَّبِعْ أَقْوَالِي : نُـ تْضَبْرْضْ نَوَلْنْ-يِنُ

ⵉⵃⴰⵙ :

ⵜⴰⵙⵃⵃⴰⵙ

ⵅⴰⵃⵃⴰⵙ

ⵉⵉⴰⵃⴰⵙ

ⵜⴰⵛⴰⵏ

ⵖⴰⵅⴰⵃⵃⴰⵙ ⵍⴰⵎⴰⵍ

ⵣⵉⵉⴰⵃⴰⵙ ⵅⵣ-ⵙ

ⵣⵉⵃⴰⵙ-ⴰⵔ-ⵣⵏ

ⵣⵉⵃⴰⵙ-ⴰⵎ-ⵣⵏ

ⵉⵃⴰⵙ-ⵅ

ⵉⵃⴰⵙ-ⵜⵙ

ⵖⴰⵉⵃⴰⵙ ⴰⵎⴰⵔⵙ

ⵣⵉⵃⴰⵙ

ⴰⵙ ⵖⴰⵉⵃⵣⵙ ⵔ

ⴰⵙ ⵣⵉⵃⵣⵙ ⵔ

ⴰ ⵉⴰⵃⵙⴰⵎⵜ ⵅ ⵉⵉⵍⴰⵎ

ⴰ ⵅⴰⵉⵃⵣⵙⴰⵉ ⴰⵍⴰⵍⴰⵏ-ⵣⵏⴰ

SUINTER (source)

• [XF] nesses. v. "Source suintante".

• [XF] nesnes

نَقَطَ ، مَاءٌ **:**

نْسْنْ

نْسْنْسْ

ⵏⴰⵙⵙⴰⵙ

ⵏⴰⵙⵏⴰⵙ

SUIE

[ṢḤ], [ǦƐ] m., pl., iselwan

سُخَامٌ ، سِنَاجٌ :

يِسْلْوَنْ

ⵉⵙⵍⵟⴰⵏ

SULTAN

[ṢḤ] ar., sselṭan

سُلْطَانٌ : سُّلْطَنْ

ⵙⵙⵍⵟⴰⵏ

SUPPORTER (individu, …)

[ṢḤ] ar., ḥmel

→ **J'ai supporté :** [ṢḤ] Ḥamla.

→ **Je l'ai supportée :** [ṢḤ] Ḥamlaɣ-ṭ.

تَحَمَّلَ : حْمْلْ

تَحَمَّلْتُ : حَمْلَ

تَحَمَّلْتُهَا : حَمْلَغْ-ثْ

ⴷⵎⵍ

ⴷⵍⵎⴰ

ⴷⴰⵎⴰⵢ-ⵜⵙ

SUR

v. "Au-dessus", "Dessus", "Dans".

SUR QUI ?, SUR QUOI ? pr. inter.

• [ṢḤ], [MƐ] Wiɣef ?

• [MƐ] Mayɣef ? v. "Pourquoi ?".

→ **Sur quoi es-tu venu ? :** [MƐ] Wiɣef ṯusiḍ ?

→ **Sur qui, Au sujet de qui pleures-tu ? :**

• [ṢḤ] Wiɣef ṯettruḍ ?

• [MƐ] Mayɣef ṯettruḍ ?

→ **Sur quoi t'assiéras-tu ? :** [ṢḤ] Wiɣef a ṭeqqimeḍ ?

عَلَى مَاذَا ، عَنْ مَنْ :

وِغْبْ

مَيْغْبْ

كَيْفَ أَتَيْتَ ، عَلَى مَاذَا : وِغْبْ تُّسِضْ

عَلَى مَنْ تَبْكِي :

مَيْغْبْ تُّتُّرُضْ

وِغْبْ تُّتُّرُضْ

عَلَى مَاذَا سَتَجْلِس : وِغْبْ نَـ خُّقِّمْضْ

ⵍⵉⵢⵙⵉ

ⵅⴰⵣⵢⵙⵉ

ⵍⵉⵢⵙⵉ ⵅⵙⵙⵉⵏ

ⵍⵉⵢⵙⵉ ⵅⵙⵜⵜⵙⵙⵏ

ⵅⴰⵣⵢⵙⵉ ⵅⵙⵜⵜⵙⵙⵏ

ⵍⵉⵢⵙⵉ ⴰ ⵜⵙⵙⵣⵣⵉⵅⵙⵏ

SUR, À prép.

• [ṢḤ] f

→ **Mets le sac sur mon dos ! :** [ṢḤ] Sers ṯaškarṯ f imerẓi-inu !

→ **Sur ma main :** F ufus-inu.

→ **Sur la droite :** F uyeffus.

→ **Sur le toit de la maison :** [ṢR] F lqiš n zeqqa.

→ **Il est entrain de neiger sur nos montagnes :** La ikkaṯ wuḏfel f yiḏurar-nna.

→ **Je me souviens de leur nom :** Šfiɣ f yismawen-nnwen.

→ **J'ai fermé la boutique à huit heures du soir :** Ɣelqeɣ taḥanut f ṯmanya n yiḍ.

عَلَى :

فْـ

إِنَّهَا تُثْلِجُ عَلَى جِبَالِنَا : لَ يْكَّثْ وُذْفِلْ فْـ يِذُرَرْ-نْ

تَذَكَّرْتُ اسْمَهُمْ : شْفِغْ فْـ يِسْمَوْنْ-ثْوْنْ

غَلَقْتُ الدُّكَّانَ فِي الثَّامِنَةِ لَيْلًا : غْلَقْغْ تَحَنُتْ فِـ ثُمَنْيَ نْـ يِضْ

ضَعِ الْكِيسَ عَلَى ظَهْرِي : سْرْسْ تَشْكَرْثْ فِـ يَمْرْزِ-يَنْ

فَوْقَ يَدِيفْـ نُفُسْ-يَنُ

عَلَى الْيَمِينِ : فِـ نُيْفُّسْ

عَلَى سَقْفِ الْمَنْزِلِ : بِـ لْقِشْ نْـ زْقَّ

ⵣ

ⵙⵓⵔⵙ ⵅⴰⴳⵣⴰⵔⵅ ⵣ ⴹⵓⵔⵣⴰⴹ-ⴹⵏⵓ

ⵣ ⵓⵣⵓⵙ-ⴹⵏⵓ

ⵣ ⵓⵜⵓⵣⵣⵓⵙ

ⵣ ⵍⵎⴹⴳ ⵏ ⵣⵓⵎⵎⴰ

ⵍⴰ ⴹⵣⴰⵅ ⵍⵓⵜⵓⵣⵍⵓ ⵣ ⵜⴹⵜⵓⴰⵔⴰ-ⵏⵏⵍⵓⵏ

ⴳⵣⴹⵉ ⵣ ⵜⴹⵙⵓⵍⴰⵍⵓⵏ-ⵏⵏⵍⵓⵏ

ⵉⵓⵍⵎⵓⵉ ⵜⴰⵅⴰⵏⵓⵜ ⵣ ⵅⵓⴰⵏⵜⴰ ⵏ ⵜⴹⴹ

SUR, À prép. + pr. aff. indir.

• [ṢḤ], [MƐ] fell

→ **Sur moi :** [MƐ] Fell-i.

→ **Sur toi** m. **:**

• [ǦƐ] Fell-ak.

• [MƐ] Fell-ak̲.

→ **Sur toi** f. **:** Fell-am.

→ **Sur lui, elle :** [MƐ] Fell-as.

→ **Sur nous** m., f. **:**

• Fell-ana.

• [MƐ] Fell-anaɣ.

→ **Sur vous m. :** Fell-awen.

→ **Sur vous** f. **:** Fell-awenṭ.

→ **Sur eux :** Fell-asen.

→ **Sur elles :** Fell-asenṭ.

→ **Il est monté sur lui :** Yuli fell-as.

→ **Éloigne-toi de moi ! :** [ṢḤ] Ruḥ s fell-i !

→ **Il nous a donné de l'argent :** Ik̲fa fell-ana id̲rimen.

→ **Il me l'a acheté :** Isɣa-t̲ fell-i.

عَلَى :

فْلْ

عَلَيَّ : فْلْ-يِـ

عَلَيْكَ :

فْلْ-نَكْ

فْلْ-نَكْ

عَلَيْكِ : فْلْ-نَمْ

عَلَيْهِ/ـهَا : فْلْ-نَسْ

عَلَيْنَا :

فْلْ-نَنَ

فْلْ-نَنَغْ

عَلَيْكُمْ : فْلْ-نَوْنْ

عَلَيْكُنَّ : فْلْ-نَوْنْثْ

عَلَيْهِمْ : فْلْ-نَسْنْ

عَلَيْهِنَّ : فْلْ-نَسْنْثْ

يَرْكَبُ فَوْقَهُ : يُولِ فْلْ-نَسْ

اِبْتَعِدْ عَنِّي : رُحْ سْـ فْلْ-يِـ

أَعْطَانَا مَالًا : يِكْفَ فْلْ-نَنَ يِذْرِمْنْ

اِشْتَرَهُ لِي : يِسْغَـ-ثْ فْلْ-يِـ

ⵅⵓⵏⵏ

ⵅⵓⵏⵏ-ⴹ

ⵅⵓⵏⵏ-ⵓⴽ

ⵅⵓⵏⵏ-ⵓⴷ

ⵅⵓⵏⵏ-ⵓⵔ

ⵅⵓⵏⵏ-ⵓⵙ

ⵅⵓⵏⵏ-ⵓⵏⵓ

ⵅⵓⵏⵏ-ⵓⵏⵓⵉ

ⵣⵙⵏⵏ-ⴰⵍⵙⵏ

ⵣⵙⵏⵏ-ⴰⵍⵙⵏⵜⵓ

ⵣⵙⵏⵏ-ⴰⵓⵙⵏ

ⵣⵙⵏⵏ-ⴰⵓⵙⵏⵜⵓ

ⵢⵙⵏⵉ ⵣⵙⵏⵏ-ⴰⵓ

ⵓⵙⵅ ⵓ ⵣⵙⵏⵏ-ⵉ

ⵉⵇⵣⴰ ⵣⵙⵏⵏ-ⴰⵏⴰ ⵉⵜⵓⵉⵎⵙⵏ

ⵉⵓⵢⴰ-ⵅ ⵣⵙⵏⵏ-ⵉ

SUREAU NOIR, GRAND SUREAU (lat. sambucus nigra, fam. adoxaceæ, arbuste)

• [MƐ] m., ariwli

• [MR] m., arawraw (ann. : u)

• [XF] m., {a}rawraw

• [ṢḤ] dim., sing., ṯarawraṯ

• [ɣL], [MR], [MƐ], [YƐ], [XF] f., rawrawa

• [YƐ] f., pl., rawrawet

بَلَسَانٌ ، شُجَيْرَةٌ :

نَرِيوْلِ

نَرَوْرَوْ

رَوْرَوْ

ثَرَوْرَوْثْ

رَوْرَوَ

رَوْرَوْثْ

ⴰⵓⵉⵍⵏⵉ

ⴰⵓⴰⵍⵓⴰⵍ

ⵓⴰⵍⵓⴰⵍ

ⵅⴰⵓⴰⵍⵓⴰⵍⵅ

ⵓⴰⵍⵓⴰⵍⴰ

ⵓⴰⵍⵓⴰⵍⵙⵜ

SURPLUS

[ṢḤ] ar., zyedṭ. v. “Surplus Être en”.

→ **Un peu et beaucoup :** [ṢḤ] Šwiyya ḏ zyedṭ.

بَاقٍ :

زْيْدْخْ

الْقَلِيلُ وَالْكَثِيرُ : شْوِيَّ ذْ زْيْدْخْ

ⵅⵢⵙⴷⵜⵓ

ⵚⵍⵉⵢⵢⴰ ⵜ ⵅⵢⵙⴷⵜⵓ

SURPLUS ÊTRE EN

v. “Rester”, “Surplus”.

SUSPENDRE, PENDRE, ACCROCHER QQCH

• [ṢḤ] ağel, hab. ṭağel. v. “Suspension”.

• [ṢḤ] agel, hab. ṭağel

→ **J’ai suspendu** [qqch] **:** [ṢḤ] Uğleɣ.

→ **Il a suspendu** [qqch] **:** [ṢḤ] Yuğel.

→ **Ils n’ont pas suspendu les moutons :** [ṢḤ] Ur uğilen ḵ iḵraren

عَلَّقَ :

نَجْلْ. عَادَةً ؛ خَجْلْ

نَقْلْ. عَادَةً ؛ خَجْلْ

عَلَّقْتُ شَيْئًا : نُجْلْغْ

عَلَّقَ شَيْئًا : يُجْلْ

لَمْ يُعَلِّقُوا الْخِرَابَ : نُرْ نُجِلْنْ كْ يِكْرَرْنْ

ⴰⵅⵙⵏ : ⵜⵓⴰⵅⵙⵏ

ⴰⵅⵙⵏ : ⵜⵓⴰⵅⵙⵏ

ⵙⵅⵏⵙⵢ

ⵢⵙⵅⵙⵏ

ⵚⵓ ⵚⵅⴹⵏⵚⵏ ⵚ ⵕ ⴹ ⵕ ⵓⴰⵓⵚⵏ

SUSPENSION (action de suspendre qqch)

[ṢḤ] m., ağal. v. “Suspendre”.

تَعْلِيقٌ : نَجَلْ

ⴰⵅⴰⵏ

T

TABAC

v. “Fumée”.

TABLE

• ar., sing., ṭableṯ (ann. : n ta)

• ar., sing., lmideṯ (ann. : n lm)

مَائِدَةٌ :

طَبْلْثْ

لْمِدْثْ

ⴱⴰⴱⵏⵚⵅ

ⵏⵍⴹⴷⵚⵅ

TABLE BASSE

[MS], [XŠ] f., taktuka

طَاوِلَةٌ الْقَهْوَةِ :

تَكْتُكَ

ⵜⴰⵕⵜⵚⵕⴰ

TACHELHIT

v. “Chleuh”.

TAILLER (pierre, …)

[ṢḤ] zenjer

أَفْرَى : زْنْزْرْ

ⵣⵚⵏⵚⵓ

TAIRE SE

[ṢḤ], [ṢR] susem, hab. tsusum. v. “Silence”.

→ **Je me tais :** Aql-i susmeɣ.

سَكَتَ : سُسْمْ. عَادَةً ؛ تْسُسُمْ

أَسْكُتُ : نَقْلْ-ئِـ سُسْمْغْ

ⵙⵚⵙⵚⵍ : ⵜⵙⵚⵙⵚⵍ

ⴰⵎⵏ-ⴹ ⵙⵚⵙⵍⵚⵢ

TAJOULI (plat traditionel atlassien)

[ṢḤ] f., ṯajuli

→ **Autrefois elles préparaient “tajouli”. Dans celui des Ih Saleh elles y mélangent de la farine de caroubes ainsi, il devient savoureux. Ça lui donne un goût chocolaté :** [ṢḤ] Ziḵ lḥal uɣa-ṯent teggant/xeddment ṯajuli. Ṯajuli Yih Ṣaleḥ tsarant/txellaṭent s lxarrub himmeli {ṯe}tas-ed ṭaxlafṯ ḏig-es lbennaṯ n šikula.

تَاجُولِي ، طَبَقٌ تَقْلِدِيٌّ أَطْلَسِيٌّ **:**

قَدِيمًا كُنَّ يُهَيِّئْنَ طَبَقَ تَاجُولِي وَعِنْدَ آيْتْ صَالِحْ يَخْلِطْنَ فِيهِ طَحِينَ الْخَرُّوبِ إِذًا يَكُونُ لَذِيذًا فِيهِ مَذَاق لِشُوكُولَاتَة : زِكْ لْحَلْ نُغَ-تْنْتْ تْقْتْنْتْ/خْدَّمْنْتْ تْزْلِ تْزْلِ بِهْ صَلْحْ تْسَرَنْتْ/تْخْلَّطْنْتْ سْـ لْخَرُّبْ هِمِّلِ تَسْ-دْ تَخْلَفْتْ ذِقْ-سْ لْبْنَّتْ نْـ شِكُلَ

ⵅⴰⵏⵚⵅ

ⵣⴹⵣ	ⵏⴷⴰⵏ	ⵚⵢⴰ-ⵅⵚⵏⵜ
ⵜⵚⵅⵅⴰⵏⵜ/ⵅⵚⴷⴷⵍⵚⵏⵜ		ⵅⴰⵏⵚⵅ
ⵅⴰⵏⵚⵅ	ⵖⴹⵙ	ⵙⴰⵏⵚⴷ
ⵜⵙⴰⵓⴰⵏⵜ/ⵜⵅⵚⵏⵏⴰⴱⵚⵏⵜ		ⵙ
ⵏⵅⴰⵓⵓⵚⵙ	ⵙⴹⵍⵍⵚⵏⵅ	ⵜⴰⵙ-ⵚⴷ

ⵜⵙⴰⵅⵏⴰⵃⵅ ⵅⴷⵅ-ⵙⵙ ⵏⴱⵙⵍⵍⴰⵅ ⵏ ⵛⴷⵕⵙⵏⴰ

TALON

• [ŠN] m., {i}nirez | inirzan

• [ṢḤ], [MƐ] m., inerz

• [ṢR] ar., leqḏem

قَدَمٌ :

نِرْزْ | ئِنِرْزَنْ

ئِنْرْزْ

لْقْدْمْ

ⵏⴷⵙⵅ | ⴷⵏⴷⵙⵅⴰⵏ

ⴷⵏⵙⵙⵅ

ⵏⵙⵕⵅⵙⵊ

TAMARIS COMMUN (lat. tamarix gallica, fam. tamaricaceæ, arbuste/arbrisseau)

• [XF] f. tammayt

• [XF] ar. ?, ṭarfa

أَثَلُ عَدِيمِ الْأَوْرَاقِ ، طَرْفَاءٌ ، شُجَيْرَةٌ :

تَمَّيْتْ

طَرْفَ

ⵜⴰⵊⵊⴰⵖⵜ

ⵟⴰⵅⵃⴰ

TAMAZIGHT (langue avec toute ses variantes)

[ṢḤ] f., ṯamaziɣṯ

تَامَازِيغْتْ ، أَمَازِيغِيَّةٌ ، لُغَةٌ مَعَ كُلِّ تَنَوُّعَاتِهَا : ثَمَزِغْتْ

ⵅⴰⵊⴰⵅⴷⵖⵅ

TAMBOURIN (utilisé dans la danse guerrière de l'"ameggur")

• [ṢḤ] m., agellal. v. "Flûte", "Canne", "Danse guerrière".

• [ṢR] m., aqellal (ann. : u) | m., pl., iqellalen. v. "Bendir".

طَبْلَةٌ ، يُسْتَعْمَلُ خِلَالَ الرَّقْصَةِ الحَرْبِيَّةِ :

نَقْلَّلْ

نَقْلَّلْ | ئِقْلَّلْنْ

ⴰⵅⵙⵏⴰⵏ

ⴰⵇⵙⵏⴰⵏ | ⴷⵇⵙⵏⴰⵏⵙⵏ

TAMIS

• [ṢḤ] m., {a}ṯu seyyar. v. "Tamiser", "Moulin à grains".

• [MR] m., {a}bu siyyar

• [ṢR] m., {a}bu siyyar | pl., ibusiyyaren

غِرْبَالٌ :

ڢِـ سْيَّرْ

بُـ سِيَّرْ

بُـ سِيَّرْ | ئِبُسِيَّرْنْ

ⵄⵙ ⵙⵙⴷⴰⵔ

ⵖⵙ ⵙⴷⴷⴰⵔ

ⵖⵙ ⵙⴷⴷⴰⵔ | ⴷⵖⵙⵙⴷⴷⴰⵔⵙⵏ

TAMIS EN ALFA

• [ṢḤ] f., ṯallumṯ. v. "Tamiser", "Moulin à grains".

• [MR] f., {ṯ}allumṯ (ann. : wa)

• [ṢR] f., {ta}hallumṯ (ann. : ta) | f., pl., {ta}hillumin

• [ŠN] f., {tu}hulumṭ

غِرْبَالٌ مِنْ عَلْفَاءٍ :

ثَلُّمْخْ

ثَلُّمْثْ

هَلُّمْثْ | هِلُّمِنْ
هُلُمْخْ

ⵅⴰⵎⵎⴰⵛⵜⵉ

ⴰⵎⵎⴰⵛⵅ

ⵎⴰⵎⵎⴰⵛⵅ | ⵎⵄⵎⵎⴰⵛⵄⵍ

ⵎⴰⵎⴰⵛⵜⵉ

TAMIS (types, on utilise d'abord l'"axerrağ", puis l'"areffed" puis l'"azellag")

• [XŠ] ar., m., {a}xerrağ

• [XŠ] ar., m., {a}raffed

• [XŠ] m., {a}zellag. v. "Rouler Faire les grains de couscous".

• m., azellag

غِرْبَالٌ ، أَنْوَاعٌ :
خْرَّجْ
رَفَّدْ
زْلَّقْ
نَزْلَّقْ

ⵅⴰⵓⵓⴰⵣ

ⵓⴰⵃⵃⴰⵏ

ⵅⴰⵎⵎⴰⵣ

TAMISER

[MR] seyyer. v. "Tamis", "Moulin à grains".

غَرْبَلَ :
سْيَّرْ

ⵙⴰⵢⵢⴰⵓ

TANT

v. "Combien".

TAON (insecte)

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaggʷenṭ

• [ĞƐ] f., taggunt

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., ṯanaɛurṯ

• [ṢḤ], [MƐ] ar., f., ṯabaɛuṭ

نُعْرَةٌ ، **ذُبَابَةُ الْخَيْلِ** ، نَوْعٌ مِنَ الْحَشَرَاتِ :
ثَقُّونْثْ
ثَنَعُرْثْ
ثَبَعُطْ

ⵅⴰⵜⵜⵍⴰⵜⵉ

ⵅⴰⵍⴰⵛⴰⵓⵅ

ⵅⴰⵙⴰⵛⴰⵜ

TAPAGE, BROUHAHA (enfants, groupe de personnes, objet, …)

• [MR] m., awerğeğği. v. "Tapage Faire du".

• [ṢḤ] ar., {l}ḥuss

• [MR] ar., {l}ḥess

→ **Il y a trop de bruit :** [ṢḤ] Yekṯer lḥuss.

ضَوْضَاءٌ ، **ضَجِيجٌ** :
نَوْرْجْجِّ
حُسٌّ
حْسٌّ
يَكْثُرُ الضَّجِيجُ : يْكْثْرْ لْحُسٌّ

ⴰⵍⵓⵓⵜⵜⵜ

ⵅⵓⵉⵉ

ⵅⵓⵉⵉ

ⵢⵓⵅⵅⵓ ⵍⵅⵓⵉⵉ

TAPAGAGE FAIRE DU

→ **Il fait du bruit :**

• [MR] Iṭigg lḥess. V. “Tapage”.

• [MR] Ičernen.

أَحْدَثَ ضَجِيجًا :

يُحْدِثُ ضَجَّةً :

يَجِقُّ لْحْسُّ

يَچِرْنْنْ

ⵜⵙⴹⴹ ⵍⴷⵙⵙⵙ

ⴹⴼⵙⵓⵏⵙⵍ

TAPE, RACLÉE, MASSUE

• [ṢḤ] ar., f., taṭriḥṭ

• [ṢḤ] f., ṯahrawṯ

• [MR] f., {le}hrawa

ضَرْبَةٌ ، هِرَاوَةٌ :

تَطْرِحْخْ

ثَهْرَوْثْ

هْرَوَ

ⵜⴰⵉⵓⴹⵜⵙ

ⵅⴰⵎⵓⴰⵍⵅ

ⵎⵓⴰⵍⴰ

TAPIS

• [MR], [ṢR] f., ar., ṯazerbiṯ

• [ṢR] f., ṯazerbeḳṯ | f., pl., ṯizerbay

زَرْبِيَّةٌ :

ثَزْرْبِثْ

ثَزْرْبْكْثْ | ثِزْرْبَيْ

ⵅⴰⵜⵙⵓⵖⴹⵅ

ⵅⴰⵜⵙⵓⵖⵙⵇⵅ | ⵅⴹⵜⵙⵓⵖⴰⴷ

TARD

→ [ṢR] ar., **Il se fait tard :** Iṛuḥ lḥal

مُتَأَخِّرٌ :

تَأَخَّرَ الْوَقْتُ : يَرُحْ لْحَلْ

ⴹⵕⵙ ⵍⴷⵙⴰⵍ

TAMARIS, TAMARIX (tamarix aphylla, arbre)

ar., ṭṭarfa

أَثَلُ عَدِيمِ الْأَوْرَاقِ ، طَرْفَاءٌ ، شَجَرَةٌ **:** طَرْفَ

ⵉⵉⴰⵓⵃⴰ

TANIN (de l’écorce du pin qui est aussi comestible, utilisé également pour tanner les peaux de chèvre)

• [MR] f., ṯaɛernet n tayḏa. v. “Pin”.

• [XF], [MR] f., lɛerna

• [XF] f., šalluda

دِبَاغَةُ الصَّنَوْبَرِ :

ثَعْرْنْثْ نْـ ثَيْذَ

لْعْرْنَ

شَلُّدَ

ⵅⴰⵏⵙⵓⵏⵜ ⵏ ⵜⴰⵔⵄⴰ

ⵍⵏⵙⵓⵏⴰ

ⵛⴰⵍⵍⵙⴷⴰ

TAS

v. “Pierres tas de”.

TAS

[ṢḤ] iger

→ **Un tas de pain, Beaucoup de pain :** [ṢḤ] Iger uweɣrum.

كَثِيرٌ مِنَ ... : نِقْرْ

كَثِيرٌ مِنَ الْخُبْزِ : نِقْرْ نُوغْرُمْ

ⵉⵅⴰⵓ

ⵉⵅⴰⵓ ⴰⵍⴰⵢⵓⵔ

TAS, AMAS (de grains après le dépiquage “aserwaṯ”, …)

[ṢḤ] f., taffa (ann. : n te). v. “Moisson”.

كَوْمَةٌ ، مِنْ حُبُوبٍ بَعْدَ عَمَلِيَّةِ الدَّرِيسِ ، … **:** تَفَّ

ⵜⴰⵃⵃⴰ

TASSE

[ŠN] m., akluš | m., pl., iklaš

طَاسٌ :

نَكْلُشْ | نِكْلَشْ

ⴰⴾⵍⴰⵛ | ⵉⴾⵍⴰⵛ

TASSE (café, …)

• [MƐ] m., afenjal (ann. : u) | m., pl., lefnajel

• [ṢR] m., {a}fanjal | m., pl., ifanjalen

فِنْجَانٌ :

نَفَنْزَلْ | لْفَنْزَلْ

فَنْزَلْ | نِفَنْزَلْنْ

ⵃⴰⵏⴰⵍ | ⵍⴰⵃⵏⴰⵍⴰⵏ

ⵃⴰⵏⴰⵍ | ⵉⵃⴰⵏⴰⵍⴰⵏ

TAUREAU

• [ṢḤ], [MR] m., aɛeğmi | m., pl., iɛeğmiyen. v. “Bœuf”, “Vache”, “Veau”.

• [MR] m., aɛejmi

→ **Le taureau devient un bœuf :** [MR] D aɛeğmi yuɣal-d ayagu.

ثَوْرٌ :

نَعْجْمِ | نِعْجْمِيْنْ

نَعْزْمِ

الْعَجْمِي يُصْبِحُ ثَوْرًا : دْ نَعْجْمِ يُغَلْ-دْ نَيَقُ

ⴰⵃⴰⵅⵔⵉ | ⵉⵃⴰⵅⵔⵉⵅⴰⵍ

ⴰⵃⴰⵏⵔⵉ

ⴷ ⴰⵃⴰⵅⵔⵉ ⵅⴰⵢⴰⵎ-ⴷ ⴰⵅⴰⵅⴰ

TEINDRE, PEINDRE, MARQUER (avec de la teinture)

[ṢḤ] sbeɣ, hab. sebbaɣ. v. “Teinture”, “Écorce du pin”.

→ **Teins-les ! :** Sbeɣ-iṯenṭ !

→ **Teins-le ! :** Sbeɣ-ṭ !

→ **Teins ta barbe ! :** Sbeɣ ṯamarṯ-nneḵ !

→ **Elle n’a pas teint ses cheveux ! :** [ṢḤ] U ṯesbiɣḍ ašɛarnnes.

→ **Il l’a teint en rouge :** [MƐ] Ğğ-as lmuɣra. v. “Oxyde de fer”.

صَبَغَ ، دَهَنَ : سْبْغْ. عَادَةً ؛ سْبَّغْ

أُصْبُغْهُنَّ : سْبْغْ-يِثْنْخْ

أُصْبُغْهُ : سْبْغْ-طْ

أُصْبُغْ لِحْيَتُكَ : سْبْغْ ثَمَرْثْ-نْكْ

لَمْ تَصْبُغْ شَعْرَهَا : نُـ تْسْبِغْضْ نَشْعَرْ-نْسْ

صَبَغَهُ بِالْأَحْمِرِ : جْ-نَسْ لْمُغْرَ

ⵙⵙⴰⵢ : ⵙⴰⵙⵙⴰⵢ

ⵙⵙⴰⵢ-ⵉⵅⴰⵏⵜⵙ

ⵙⵙⴰⵢ-ⵊ

ⵙⵙⴰⵢ ⵅⴰⵛⴰⵕⵅ-ⵏⴰⴾ

ⴰ ⵅⴰⵙⵙⵉⵢⵊ ⴰⵛⵃⴰⵕ-ⵏⴰⵙ

ⵅⵅ-ⴰⵙ ⵎⵛⴰⵢⵕⴰ

TEINTURE

[ṢḤ] ar., sbiɣt v. “Teinture”, “Écorce du pin”.

TEL QUE

v. “Comme”

TENDRE

v. “Mou”.

TENIR, SAISIR, ATTRAPER, MAINTENIR

• [ṢḤ] ṭṭef, hab. ṭeṭṭef. v. “Saisir”, “Maintien”.

• [MR] ar., cedd. v. “Nœud”.

→ **Il tient, Il a tenu :**

• [ṢḤ] Yeṭṭef.

• Iṭṭef.

→ **Elle n’a pas attrapé le chat :** [ṢḤ] U ṯeṭṭif ḵ amaššu.

→ **La cordelière maintient la chemise et le pantalon :** [ṢḤ] Aḥezzam iṭeṭṭef ḡar ššeyṯ ḏ serwal.

أَخَذَ ، مَسَكَ ، قَبَضَ ، ثَبَّتَ :

طُّبْ. عَادَةً ؛ خُطُّبْ

شْدُّ

قَبِضَ ، يَقْبِضُ :

يْطُّبْ

يَطُّبْ

لَمْ تَقْبِضِ الْقِطَّ : نُـ ثْطِّبْ كْ نَمَشُّ

يُثَبِّتُ الْحِزَامُ الْقَمِيصَ وَالسِّرْوَالَ : نَحْزُّمْ يَطُّبْ قْرْ شْيْثْ ذْ سْرْوَلْ

ⵊⵊⴰⵃ : ⵜⴰⵊⵊⴰⵃ

ⵛⴰⵏⵏ

ⵙⴰⵊⵊⴰⵃ

ⵣⵊⵊⴰⵃ

ⴰ ⵅⴰⵊⵊⵣⵃ ⵓ ⴰⵎⴰⵛⵛⴰ

ⴰⵏⴰⵅⵅⴰⵎ ⵣⵜⴰⵊⵊⴰⵃ ⵅⴰⵍ ⵛⵛⴰⵙⵅ ⵔ ⴰⵊⴰⵍⵍⴰⵏ

TENTE

• m., aqiṭun, [MƐ] dim., sing., top., taqiṭunt

• m., aǵiṭun, [MƐ] dim., sing., top., taǵiṭunt

• [ṢR] m., aqiḍun | m., pl., iqiḍan

خَيْمَةٌ :

نَقِطُنْ | تَقِطُنْتْ

نَقِطُنْ | تَقِطُنْتْ

نَقِضُنْ | نِقِضَنْ

ⴰⵇⵣⵊⴰⵏ, ⵜⴰⵇⵣⵊⴰⵏⵜ

ⴰⵅⵣⵊⴰⵏ, ⵜⴰⵅⵣⵊⴰⵏⵜ

ⴰⵇⵣⵊⴰⵏ | ⵣⵇⵣⵊⴰⵏ

TERRAIN ESCARPÉ

• [MR], [MS] m., agadir

• [ṢḤ] m., aḡadir | m., pl., iḡuḏer

• [MR] m., aḡaḏir (ann. : u)

• dim., sing., ṯaḡadirṯ

• [ṢḤ] top., dim., sing., ṭagadirṭ

• [MR] top., dim., sing., ṭagadirt

• [ṢḤ] top., dim., ṯaḡaḏirṯ

• [ṢḤ] dim., {ṯ}agaḏirṯ

مَوْقِعٌ مُنْحَدَرٌ :

نَقَدِرْ

نَقَدِرْ | نِقُدْرْ

نَقَدِرْ

تَقَدِرْتْ

خَقَدِرْخْ

خَفَدِرْثْ

ثَفَذِرْثْ

نَفَذِرْثْ

ⵓⵅⵓⵏⵉⵓ

ⵓⵄⵓⵏⵉⵓ | ⵉⵄⵓⵎⵖⵓ

ⵓⵄⵓⵎⵉⵓ

ⵅⵓⵄⵓⵏⵉⵓⵅ

ⵜⵓⵅⵓⵏⵉⵓⵜ

ⵜⵓⵅⵓⵏⵉⵓⵜ

ⵅⵓⵄⵓⵎⵉⵓⵅ

ⵓⵅⵓⵎⵉⵓⵅ

TERRAIN DÉFRICHÉ (tout rešemment, appartient à la personne qui l'aura défriché)

[ṢḤ], [FX], [MS] m., aḥriq. v. "Défricher".

• [MR] f., ṯiɣersi

• [MS] f., tiɣersi

• [MR] f., {ṯ}iɣersi

أَرْضٌ مُسْتَصْلِحَةٌ :

نَحْرِقْ

ثِغْرْسِ

تِغْرْسِ

ئِغْرْسِ

ⵓⵗⵓⵉⵣ

ⵅⵉⵍⵖⵓⵓⵉ

ⵜⵉⵍⵖⵓⵓⵉ

ⵉⵍⵖⵓⵓⵉ

TERRAIN ROCHEUX (où l'on trouve des pierres plates comme de l'ardoise en très grand nombre, il s'y trouve peu de terre)
[XF], [ɣL] top., m., afuzer

مَكَانٌ حَجَرِيٌّ :

نَفُزْرْ

ⵓⵃⵓⵅⵖⵓ

TERRE (sol, matière)**, SOL**

• [ṢḤ], [MƐ] m., aḵal (ann. : wa)

• [ṢḤ], [MR], [XF] m., akal (ann. : wa)

• [MƐ] m., aḵal (ann. : bʷ)

• [ṢR], [ŠN] šal (ann. : u)

→ **Motte de terre :** [MƐ] Aqelliɛa bʷaḵal. v. "Argile".

→ **En terre :** [MR] S wakal.

→ **Un four traditionnelle en terre :** [MR] Lkušt n wakal.

أَرْضٌ ، تُرْبَةٌ :

نَكَلْ

نَكَلْ

نَكَلْ

شَلْ

مَدَرٌ مِنْ تُرَابٍ : نَقْلِّعَ بْوَكَلْ

مِنْ تُرَابٍ : سْـ وَكَلْ

فُرْنٌ تَقْلِيدِيٌّ مِنْ تُرَابٍ : لْكُشْتْ نْـ وَكَلْ

ⵓⴾⵓⴼ

ⵓⴾⵓⴼ

ⵓⴾⵓⴼ

ⵄⵓⴼ

ⵓⴾⵖⴼⵉⵓ ⵓⵓⴾⵓⴼ

ⵓ ⵍⵓⴾⵓⴼ

ⴼⴾⵖⵄⵜ | ⵍⵓⴾⵓⴼ

TERRE SACRÉE (la conf. des Aït Missera pensait que la terre de Qalaa n Aït Missera était sacrée, lors de la "zerda" anuelle chaque

participant devait en prendre un peu en retournant chez lui)

[MR] ar. ?, rraqweṯ

تُرْبَةٌ مُبَارَكَةٌ : رَّقْوْثْ

ⵓⵓⴰⵎⵍⵗⵅ

TERRE NOIRE (fertile, idéale pour les fourages, légumineuses, …)

[ṢḤ] f., tires | f., pl., twares

أَرَاضِي خِصْبَةٌ : تِرْسْ | تْوَرْسْ

ⵜⴹⵓⵙ | ⵜⵍⴰⵓⵙ

TERRE ROCAILLEUSE, ROCHE FRIABLE

• [ṢḤ], [MS] m., {a}mezrar

• [ṢḤ] m., amezrar

• [MS] lmezrar

مَكَانٌ حَصَوِيٌّ ، صَخْرَةٌ هَشَّةٌ :

مْزْرَرْ

ئَمْزْرَرْ

لْمْزْرَرْ

ⵎⵣⵓⴰⵓ

ⴰⵎⵣⵓⴰⵓ

ⵍⵎⵣⵓⴰⵓ

TERROIR

v. “Pays”.

TESTICULE

• [MƐ] f., pl., ṯixriḍin

• [ǦƐ] f., tiglay | f., pl., ṯiglayin

• [ŠN] f., {ṯa}hagelgulṭ | f., pl., {ṯi}higelgulin

• [ṢR] m., pl., iblaḍen

خُصًى :

ثِخْرِضِنْ

تِقْلَيْ | ثِقْلَيِنْ

هَقْلْقُلْخْ | هِقْلْقُلِنْ

ئِبْلَضْنْ

ⵅⴹⵅⵓⴹⴻⴹⵍ

ⵜⴹⵅⵍⴰⴽ | ⵅⴹⵅⵍⴰⴽⴹⵍ

ⵓⴰⵅⵙⵍⵅⵙⵍⵜⵙ | ⵓⴹⵅⵙⵍⵅⵙⵍⴹⵍ

ⴹⵙⵍⴰⴻⵙⵍ

TÊTE, PIC (anatomie, sommet d’une montagne)

• [ṢḤ], [MR], [MƐ], [ṢR], [ŠN] m., ixf | m., pl., ixfawen. v. “Cime”.

• [ṢḤ] m., iɣef | m., pl., iɣfawen

• [MR] m., iš | m., pl., išawen

• [MS] m., ɣayyaz (grosse tête)

• [MS] m., {a}bu ɣayyaz (grosse tête)

→ **La tête de mon père :** [ṢḤ] Ixf m baba. v. “Corne”.

→ **Les têtes des chiens :** [ṢḤ] Iɣfawen yiṭan.

→ **Le Pic du Faucon :** [MR] top., Iš Ufalku.

→ **Cinq cent chèvres** (litt. : … têtes de chèvres) **:** [ṢḤ] Xems myet ixfawen n ṭɣaṭṭen.

→ **Il a une chéchia sur sa tête :** [ṢḤ] Ɣr-es eg {i}xf-nnes ṯašašiṯ.

رَأْسٌ ، أُنْفُ جَبَلٍ :

ئِخْفْ | ئِخْفَوْنْ

ئِغْفْ | ئِغْفَوْنْ

ئِشْ | ئِشَوْنْ

غَيَّزْ (رَأْسٌ كَبِيرٌ)

بُـ غَيَّزْ (رَأْسٌ كَبِيرٌ)

رَأْسُ أَبِي : يُخْفْ مْـ بَبَ

رُؤُوسُ الْكِلَابِ : يُغْفَوْنْ يِطَنْ

قِمَّةُ الصَّقْرِ : يُشْ نُفَلْكُ

خَمْسُ مِئَةِ رَأْسٍ مِنَ الْمَاعِزِ : خْمْسْ مْيْتْ يُخْفَوْنْ نْـ خَغْطَّنْ

يَرْتَدِي شَاشِيَّةً عَلَى رَأْسِهِ : غْرْ-سْ نْقْ خْفْ-نْسْ تَشَشِتْ

ⵉⵅⵃ | ⵉⵅⵃⴰⵍⵖⵏ

ⵉⵢⵃ | ⵉⵢⵃⴰⵍⵖⵏ

ⵉⵛ | ⵉⵛⴰⵍⵖⵏ

ⵢⴰⵉⵉⴰⵣ

ⵙⵓ ⵢⴰⵉⵉⴰⵣ

ⵉⵅⵃ ⵔ ⵙⴰⵙⴰ

ⵉⵢⵃⴰⵍⵖⵏ ⵉⵉⵊⴰⵏ

ⵉⵛ ⵓⵃⴰⵎⵕⵓ

ⵅⵖⵔⵙ ⵔⵉⵖⵜ ⵉⵅⵃⴰⵍⵖⵏ ⵏ ⵜⵙⵢⴰⵊⵊⵖⵏ

ⵢⵙ-ⵖⵙ ⵖⵅ ⵅⵃ-ⵍⵍⵖⵙ ⵅⴰⵛⴰⵛⵉⵅ

TÉTÉE

[ṢḤ] m., uḍuḍ. v. “Téter”.

إِرْضَاعٌ ، رِضَاعَةٌ : نُضُضْ

ⵓⵊⵓⵊ

TÉTER

[ṢḤ], [ṢR] ṭṭeḍ, hab. ṭeṭṭeḍ. v. “Allaiter”, “Tétée”.

→ **Il tète :** [ṢḤ] Yeṭṭeḍ.

→ **Elle n’a pas tété le sein de sa mère :** U ṯeṭṭiḍ ḵ tabebbušt n yemma-s.

رَضِعَ : طُّضْ. عَادَةً ؛ طْطُّضْ

يَرْضِعُ : يْطُّضْ

لَمْ تَرْضَعْ مِنْ أُمِّهَا : نُـ تُطِّضْ كْ تَبْبُشْتْ نْـ يْمَّ-سْ

ⵊⵊⵓⵊ : ⵊⵓⵊⵊⵓⵊ

ⵉⵊⵊⵓⵊ

ⵓ ⵅⵓⵊⵊⵉⵊ ⵕ ⵜⴰⵙⵙⵙⵛⵜ ⵏ ⵉⵓⵔⵔⴰ-ⵙ

TÊTU

→ **Les gens se tiennent compagnie et lui n’en fait qu’à sa tête** (litt. : … alors que le chat se retrouve seul) (i.e., qqun ou qqch hors sujet, à part) **:** [ṢḤ] prov., Medden aḵeḏ medden amašu aḵeḏ yixf.

→ **Ils disent que les montagnards sont têtus :** [ṢḤ] Nnan belli iğbayliyen ḏ imγanṯen.

النَّاسْ مْعَ النَّاسْ وْ الْقَطُّ وَاحْدُ : مْدُّنْ نَكْدْ مْدُّنْ نَمَشْ نَكْدْ يِخْبْ

يَقُولُونَ بِأَنَّ الْجَبَلِيَّةَ عَنِيدَةَ : نَّنْ بْلِّ يُجْبَبْلِيِنْ دْ يُمْغَنْتَنْ

ⵔⵓⴷⴷⵓⵏ ⴰⵎⵓⴼ ⵔⵓⴷⴷⵓⵏ ⴰⵔⴰⵛⵓ ⴰⵎⵓⴼ ⵉⵉⵅⵃ

ⵍⵍⴰⵏ ⵙⵓⵍⵍⵉ ⵉⵣⵙⴰⵍⵉⵉⵖⵏ ⴼ ⵉⵔⵢⴰⵏⵅⵓⵏ

TÊTU ÊTRE

[MS], [XF] ar., ḥren

→ **Il est têtu :** [MS], [XF] Yeḥren

كَانَ حَرُونًا : حْرْنْ

إِنَّهُ حَرُونٌ : يْحْرْنْ

ⵅⵙⵓⵏ

ⵉⵓⵅⵙⵓⵏ

THÉ

• atay

• latay

شَايْ :

نَتَيْ

لَتَيْ

ⵄⵜⵄⵉ

ⵅⵄⵜⵄⵉ

THERMES

v. “Source”.

THUYA DE BERBÉRIE, CYPRÈS DE L’ATLAS (lat. thuya articulata, fam. cupressaceæ, arbre)

• [ṢR] m., amelzi

• [ṢḤ], [MƐ], [XF] ar., coll., ɛeṛɛeṛ

• [XF] f., ɛeṛɛara

عَرْعَرٌ ، شَجَرَةٌ :

نَمْلْزِ

عْرْعَرْ

عْرْعَرَ

ⵄⵍⵅⵅⵉ

ⵃⵅⵇⵃⵅⵇ

ⵃⵅⵇⵃⵄⵇⵄ

THYM ALGÉRIEN (lat. thymus algeriensis, syn. thymus hirtus, fam. lamcia, plante)

[XF] f., ḥamriya

زَعْتَرٌ جَزَائِرِيٌّ ، نَبْتَةٌ :

حَمْرِيَ

ⵗⵄⵍⵇⵉⵉⵄ

THYM COMMUN, THYM CULTIVÉ (lat. thymus vulgaris, fam. lamiaceæ, plante)

[MS] m., zɛitra

زَعْتَرٌ شَائِعٌ ، نَبْتَةٌ :

زْعِتْرَ

ⵅⵃⵉⵜⵇⵄ

TIGE DE MAÏS

[MƐ] m., ageṭṭum llejbar. v. “Maïs”, “Épi de maïs”.

سَاقُ ذُرَةٍ :

نَقْطُّمْ لْزْبَرْ

ⵄⵇⵅⵅⵍⵍⵅⵍ ⵅⵅⵅⵏⵇⵄⵇ

TIGE DU DISS (entre dans la confection du tapis en fibre végétale et deS claies destinées au séchage des figues)

• [ṢḤ] m., uḏru. v. “Diss”, “Maison”, “Paillasson végétal”.

• [MS] m., {l}ḃuṣ

• [XF] m., {l}ḃuṣa

سَاقُ نَبْتَةُ الدِّيسِ :

نُذْرُ

بُصْ

بُصَ

ⵅⵎⵇⵅ

ⵇⵅⵈ

ⵇⵅⵈⵄ

TIGE VÉGÉTALE DE LA PLANTE CÉRÉALIÈRE

• [ṢḤ] f., ṯalga. v. “Céréale”, “Moisson”.

• [XF] f., talga

سَاقُ الْحُبُوبِ :

ثَلْقَ

تَلْقَ

ⵅ.ⵎⵅ.

ⵜ.ⵎⵅ.

TIGE VÉGÉTALE (tendre, comestible, de certaines plantes)

• [ṢḤ], [MR] m., aɣeddu. v. “Coin”.

• [XF] m., ɣuẓẓayeẓ

• [MR] ar., m., aɛasluǧ

سَاقٌ نَبَاتِيٌّ ، عُسْلُوجٌ ، لِبَعْضِ النَّبَاتَاتِ ، طَرِيٌّ ، صَالِحٌ لِلْأَكْلِ **:**

نَغْدُّ

غُزَّيْزْ

نَعَسْلُجْ

.ⵖⵗⴰⴰⵗ

ⵖⴷⵉⵉⴰⴷⵉⵉ

.ⵛⴰⵙⵎⵗⵅ

TIRAILLEMENTS D’ESTOMAC, DE FAIM AVOIR DES

• [MR] ar. ?, rqes

• [MR] serqes

→ **Afin que le Seigneur t’éprouve par la faim à travers le jeûne :** [MR] Baš Ṛebbi a k-iserqes s ṣṣiyam.

عَانَى مِنَ الْجُوعِ :

رْقْسْ

سْرْقْسْ

لِيَمْتَحِنَكَ الرَّبُ بِالْجُوعِ خِلَالَ الصِّيَامِ : بَشْ رْبِّ أَ كْ-ئِسْرْقْسْ سْـ سِّيَمْ.

ⵓⵣⵗⵙ

ⵙⵗⵓⵣⵗⵙ

ⵖⴰⵛ ⵕⵗⵖⵖⵉ

ⵖⴰⵙ ⵕⵗⵖⵖⵉ . ⵣ-ⵉⵙⵗⵓⵣⵗⵙ ⵙ ⵓⵓⵉⵉⴰⵊ.

TIRER (vers soi, qqch qu’on a caché)**, EXTRAIRE** (provisions, …)

• [MƐ] ar., jbeḏ, hab. jebbeḏ

• [ṢḤ] jbed, hab. Jebbed

• [MR] suffeɣ. v. “Sortir”.

→ **Tire-le ! :** [MƐ] Jbeḏ-iṯ !

→ **Il a tiré :** [MƐ] Ijbeḏ.

→ **Je n’ai pas extrait** (i.e. les provisions) **:** [MƐ] Ur jbiḏeɣ š.

→ **Il donne à ses enfants** (i.e., ce qu’il avait au préalable épagné) **:** [ṢḤ] Ijebbed i warraw-nnes.

→ **Chaque famille sort ses provisions** (litt. : Chaque maison extrait) **:** [ṢḤ] Kull axxam ijebbed.

→ **Ils sortent toutes ces provision et les consomment :** [ṢḤ] Jebdan ukull cɣel-ayini teṭṭenṭ.

جَذَبَ ، اِسْتَخْرَجَ :

زْبْذْ. عَادَةً ؛ زْبْذْ

زْبْدْ. عَادَةً ؛ زْبِّدْ

سُقُّغْ

اِجْذِبْهُ : زْبْذْ-ئِثْ

جَذَبَ : ئِزْبْذْ

لَمْ أَسْتَخْرِجْ : نُرْ زْبِذْغْ شْ

يُعْطِي لِأَوْلَادِهِ : ئِزْبْبْذْ ئِـ وَرْرَوْءنْسْ

كُلُّ عَائِلَةٍ تَسْتَخْرِجُ مِنْ زَادِهَا : كُلْ نَخَّمْ ئِزْبُّذْ

يَسْتَخْرِجُونَ مِنْ زَادِهِمْ وَيَأْكُلُونَ مِنْهَا : زْبْدَنْ نُكُلْ شْغَلْ-ئِينِ تْخَنْخْ

ⵉⵙⵓ : ⵉⵙⵙⵓ

ⵉⵙⴰ : ⵉⵙⵙⴰ

ⵙⵜⵜⵙⵢ

ⵉⵙⵙ-ⵜⵅ

ⵜⵉⵙⵓ

ⵙⵙ ⵉⵙⵜⵓⵙⵢ ⵛ

ⵜⵉⵙⵙⵙⴰ ⵜ ⵍⴰⵙⵙⴰⵍ-ⵍⵍⵙⵙ

ⵣⵙⵎⵎ ⴰⵅⵅⴰⵎ ⵜⵉⵙⵙⵙⴰ

ⵉⵙⴰⴰⵍ ⵙⵣⵙⵎⵎ ⵛⵢⵙⵎ-ⴰⵛⵜⵍⵜ ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵍⵜⵙ

TISON

[ǦƐ] m., asafu. v. “Braise”.

بَصَّةٌ :

نَسَبُ

ⴰⵙⴰⵜⵙ

TISSAGE, MÉTIER À TISSER

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] m., aẓeṭṭa (ann. : u). v. “Tisser”, “Peigne à tasser”.

• [ŠN] m., azeṭṭa

• [ṢR] m., aẓeṭṭa (ann. : u) | m., pl., iẓeṭṭayen

• [ṢR] m., aẓḍ

→ **Les femmes du Petit Atlas font du tissage :** Ṯiseḏnan n Waṭlas ameẓgan teggen azeṭṭa.

نِسَاجَةٌ ، حِيَاكَةٌ :

نَزْطَّ

نَزْطَّ

نَزْطَّ | نِزْطَّيْنْ

نَزْضْ

يَنْسُجْنَ نِسَاءُ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : ثِسْدْنَنْ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقُنْ تْقُنْ نَزْطَّ

ⴰⵣⵙⵜⵜⴰ

ⴰⵣⵙⵜⵜⴰ

ⴰⵣⵙⵜⵜⴰ | ⵜⵣⵙⵜⵜⴰⵛⵙⵍ

ⴰⵣⵜ

ⵅⵜⵓⵙⵅⵍⴰⵍ ⵍ ⵍⴰⵜⵎⴰⵓ ⴰⵎⵙⵣⵅⴰⵍ ⵜⵙⵅⵅⵙⵍ ⴰⵣⵙⵜⵜⴰ

TISSER

• [ṢḤ], [MƐ] eẓḍ, hab. ẓeṭṭ

• [ŠN] zeṭṭ

→ **Il tisse :** [ṢḤ], [MƐ] Iẓḍa.

→ **Elle tisse un burnous :** Ṯeẓḍa ṯabernust.

→ **Elles ne tissent pas :** [ṢḤ], [MƐ] U ẓḍint ḵ.

نَسَجَ :

نْزْضْ. عَادَةً ؛ زْطَّ

زْطَّ

يَنْسُجُ : يِزْضَ

تَنْسُجُ بُرْنُوسًا : تْزْضَ تَبْرْنُسْتْ

لَمْ يَنْسُجْنَ : نُـ زْضِنْتْ كْ

ⵙⵣⵜ : ⵣⵙⵜⵜ

ⵣⵙⵜⵜ

ⵜⵣⵜⴰ

ⵅⵙⵣⵜⴰ ⵅⴰⵓⵙⵇⵙⵓⵜ

ⵙ ⵣⵜⵜⵍⵜ ⵣ

TISSU

[ṢḤ] ar., leqmeš

نَسِيجٌ ، قُمَاشٌ : لْقُمْشْ

ⵎⵙⵣⵛⵙⵛ

TIZZAOUI (habitant de la localité de Tizza, les Aït Tizza est une tr. de la conf. Aït Saleh)

[ṢḤ] m., atizzawi | f., tatizzawit, itizzawen | f., pl., titizzawin

سَاكِنٌ بِمَنْطِقَةِ آيْتْ ثِيزَّا : نَتِزَّوِ | نِتِزَّوْنْ ، تَتِزَّوِتْ | تِتِزَّوِنْ

ⵄⵜⴷⵣⵄⵍⴷ | ⵜⵄⵜⴷⵣⵄⵍⴷⵜ, ⴷⵜⴷⵣⵄⵍⵉⵏ | ⵜⴷⵜⴷⵣⵄⵍⴷⵏ

TOILE, FOULARD (pièce de tissu que la femme utilise pour se couvrir, foulard)

• [MR] m., abexnuq. v. “Foulard”.

• [MR] m., abexnug

• [XF] m., {a}baxnug

قُمَاشٌ :

نَبْخْنُقْ

نَبَخْنُقْ

بَخْنُقْ

ⵄⴱⵉⵅⵏⵇ

ⵄⴱⵄⵅⵏⵅ

ⴱⵄⵅⵏⵅ

TOILE D’ARAIGNÉE

• [MƐ] m., aẓeṭṭa m mušbiber. v. “Araignée”.

• [ŠN] m., aẓeṭṭa n hawleliṯ

• [XF] f., ḥṣira

نَسِيجُ بَيْتِ الْعَنْكَبُوتِ :

نَزْطَّ مْـ مُشْبِيبْرْ

نَزْطَّ نْـ هَوْلَلِثْ

حْصِرَ

ⵄⵣⵉⴻⴻⵄ ⵔ ⵔⵉⵛⴰⵣⴰⵉⵓ

ⵄⵣⵉⴻⴻⵄ ⵏ ⵙⵄⵍⵍⵉⵍⵅ

ⵅⵙⴷⵓⵄ

TOISON

[ŠN] m., ilis | m., pl., ilisen. v. “Laine”, “Peau”.

صُوفٌ : ئِلِسْ | ئِلِسْنْ

ⴷⵍⴷⵙ | ⴷⵍⴷⵙⵉⵏ

TOIT

• [ṢḤ], [MR] f., ṯazeqqa

• [ṢR] m., azeqqa

• [ṢR] lqiš

• [ṢḤ] ar., sqaf

→ **Un toit en diss :**

• [ṢḤ] Ṯazeqqa n iḏels. v. “Cabane”, “Maison”.

• [ṢḤ] Saqf s yiḏels.

→ **Sur le toit de la maison :** [ṢR] F lqiš n zeqqa.

→ Pièces constituant le toit :

• [XF] f., ɛrusa

• [XF], [MS] f., fakruna

• [MS] f., lǧayza

• [MS] m., lmaxlab

• [MS] m., ḏluɛ

سَقْفٌ :

ثَزْقَّ

نَزْقَّ

لْقِشْ

سْقَفْ

سَقْفٌ بِالدِّيسِ :

ثَزْقَّ نْـ ئِذْلْسْ

سْقْفْ سْـ يِذْلْسْ

عَلَى سَقْفِ الْمَنْزِلِ : بِـ لْقِشْ نْـ زْقَّ

عْرُسَ

فِكْرُنَ

لْجَيْزَ

لْمَخْلَبْ

ذْلُعْ

ⵅⴰⵜⵉⵣⵣⴰ

ⴰⵜⵉⵣⵣⴰ

ⵍⵣⵉⵛ

ⵙⵣⴰⵜ

ⵅⴰⵜⵉⵣⵣⴰ ⵏ ⵉⵎⵉⵍⵙ

ⵙⴰⵣⵜ ⵙ ⵖⵉⵎⵉⵍⵙ

ⵜ ⵍⵣⵉⵛ ⵏ ⵜⵉⵣⵣⴰ

ⵛⵓⵉⵙⴰ

ⵜⴰⴽⵓⵉⵏⴰ

ⵍⵅⴰⵖⵜⴰ

ⵍⵇⴰⵚⵍⴰⴻ

ⵎⵍⵉⵛ

TOMATE (lat. solanum lycopersicum, fam. solanaceæ, plante)

[ṢḤ] fr., f., ṭumaɛṭiš

بَنْدُورَةٌ ، نَبْتَة **:**

طُمَعْطِشْ

ⴻⵉⵣⴰⵛⵛⵉⵛ

TOMBE

• [ṢḤ] f., ṯamṭalt. v. “Mort”, “Mourir”, “Enterrement”, “Enterrer”.

• [ṢR] m., anil

→ **Le voilà entrain de pleurer sur la tombe de sa grand-mère :** Aqaṯ iṭru f temṭalt n yemma-s tameqqranṭ.

قَبْرٌ :

تَمْطَلْتْ

نَنِلْ

هَا هُوَ يَبْكِي عَلَى قَبْرِ جَدَّتِهِ : نَقَتْ يِخْرُ فْـ تْمْطَلْتْ نْـ يْمَّ-سْ تَمْقْرَنْخْ

ⵅⴰⵣⵉⵏⵉⵏⵜ

ⴰⵏⵉⵍ

ⴰⵣⴰⵅ ⵉⵜⵙⵓⵙ ⵜ ⵜⵉⵣⵉⵏⵜ ⵏ ⵖⵉⵣⵣⴰ-ⵙ ⵜⴰⵣⵉⵣⵣⵓⴰⵏⵜⵙ

TOMBER (personne, objet, pluie, neige, …)

• [MR], [ṢR] ḥuf

• [ṢḤ], [MR] ṭṭuki. v. “Gare”.

• [ṢḤ] uḍa, hab. ṭwuṭṭa. v. “Noyer Se”.

• [MƐ] qlulli, hab. ṭqlulluy

→ **Il est tombé :**

• Iḥufa.

• [ṢḤ] Yuḍa.

• Iqlulli.

→ **Je suis tombé :** [ṢḤ] Uḍiɣ.

→ **Vous n’êtes pas tombées :** U ṯuḍimṯ.

→ **Qui est tombé, Qui sont tombés :** [ṢḤ] Yuḍan.

→ **Je suis tombé au milieu de la route :** [ṢḤ] Ṭukya g uḇriḏ.

سَقَطَ ، شَخْصٌ ، مَطَرٌ ، ثَلْجٌ ، شَيْءٌ **:**

حُفْ

طُّكِ

نُضَ. عَادَةً ؛ خُوطَّ

قْلُلِ. عَادَةً ؛ خْقْلُّلِيْ

سَقَطَ :

يِحُفَ

يُضَ

يِقْلُلِّ

سَقَطْتُ : نُذِغْ

لَمْ تَسْقُطْنَ : نُـ تُضِمْثْ

الَّذِي سَقَطَ ، الَّذِينَ سَقَطُوا : يُضَنْ

خُلْسِ

جَزَّ : يَلْسَ

جُزِّ النَّعْجَةَ : نْلْسْ تِخْسِ

جُزْهُ : لْسْ-يَثْ

ⵙⵏⵙ :

ⵜⵏⵙ

ⵜⵙⵏⵙⵙⵉ

ⵉⵏⵙⴰ

ⵙⵏⵙ ⵅⵉⵅⵙⵉ

ⵙⵏⵙ-ⵉⵅ

TONNER

→ **Il tonne :** [ṢR] Ičat̲ leṛɛud̲.

رَعَدَ :

إِنَّهَا تَرْعُدُ : يَجَتْ لْرْعُدْ

ⵉⴼⴰⵅ ⵏⵙⵇⵄⵙⵎ

TONNERRE

• [ṢḤ] ar., rraɛdet̲. v. “Foudre”.

• [ŠN] ar., ṛaɛd̲

• [ṢR] ṛɛud̲

→ **Comme le tonnerre dans le ciel :** Bḥal erraɛd̲ ug jenna.

رَعْدٌ :

رَعْدْتْ

رَعْدْ

رْعُدْ

مِثْلَ الرَّعْدِ فِي السَّمَاءِ : بْحَلْ رَّعْدْ نُقْ زْنَّ

ⵙⵙⴰⵄⵏⵙⵅ

ⵇⴰⵄⵎ

ⵇⵄⵙⵎ

ⴱⵅⴰⵏ ⵙⵙⴰⵄⵎ ⵙⵣ ⵉⵙⵍⴰ

نَادَى ، اِتَّصَلَ بِـ :

عْيْضْ. عَادَةً ؛ ثَعَيْضْ

عَيْطَـدْ

نَادِهِ : عَيْدْ-نَسْ

سَقَطْتُ فِي وَسَطِ الطَّرِيقِ : طُّكْيَ قْـ نُفْرِدْ

ⵅⵙⵣ

ⵄⵄⵙⵇⵇⵉ

ⵙⵄⴰ : ⵜⵙⵍⵙⵄⵄⴰ

ⵇⵏⵙⵏⵏⵉ : ⵜⵙⵇⵏⵙⵏⵏⵙⵔ

ⵉⵅⵙⵣⴰ

ⵔⵙⵄⴰ

ⵉⵇⵏⵙⵏⵏⵉ

ⵙⵄⵉⵟ

ⵙ ⵅⵙⵄⵉⵇⵅ

ⵔⵙⵄⴰⵍ

ⵄⵄⵙⵔⴰ ⵣ ⵙⴷⵙⵉⵎ

TONTE

[ṢḤ] m., aselsi

جَزٌّ : نَسْلْسِ

ⴰⵙⵙⵏⵙⵉ

TONDRE

[ṢḤ], [MƐ] els, hab.

• [ṢḤ] tlus. v. “Tonte”, “Toison”, “Vêtir Se”.

• [MƐ] ṭlusi

→ **Il a tondu :** [ṢḤ] Ilsa.

→ **Tonds la brebis ! :** [MƐ] Els t̲ixsi !

→ **Tonds-le ! :** [ṢḤ] Els-it̲ !

جَزَّ : نْلْسْ. عَادَةً ؛

تْلْسْ

TOPINAMBOUR (lat. helianthus tuberosus, fam. asteraceæ, plante, les tubercules de cette plante sont consommable)

• [MS] m., {a}bu neğğuf

• [ṢḤ] f., baṭaṭa tarfas. v. “Patate”.

دَوَّارُ الشَّمْسِ الدَّرَنِيِّ ، نَبْتَةٌ :

بُـ نْجُبْ

بَطَطَ تَرْفَسْ

ⵊⵓ ⵏⵓⵅⵅⵓⵀ

ⵊⴰⴹⴰⴹⴰ ⵜⴰⵕⵀⴰⵙ

TOPONYME

→ **Il y a beaucoup de toponymes :** [ṢḤ] Ismawen n imuḵan llan bezzaf lesmaweṯ.

أَسْمَاءُ الْأَمَاكِنِ كَثِيرَةٌ : يُسْمَوْنْ نْـ يُمُكَنْ لَّنْ بْزَّفْ لْسْمَوْثْ

ⵉⵙⵎⴰⵍⵏ ⵏ ⵉⵎⵓⴽⴰⵏ ⵍⵍⴰⵏ ⵊⵓⵣⵣⴰⵀ ⵍⵓⵙⵎⴰⵏ

TORDRE

• [MR] bren

• [MR] ar., lewwi

→ **Il tord, Il a tordu :** [MR] Iluwwa.

لَوَى :

بْرْنْ

لْوّ

يَلْوَى : يُلْوَّ

ⵊⵕⵓⵏ

ⵍⵓⵍⵍⵉ

ⵉⵍⵓⵍⵍⴰ

TORRÉFACTION

[MR] ar., f., ṯiglunt. v. “Torréfier”.

تَحْمِيصٌ :

ثِقْلُنْتْ

ⵅⵉⵅⵍⵓⵜ

TORRÉFIER, TORRÉFIÉ ÊTRE

[ṢḤ] ar., qlu, hab. qellu. V. “Torréfaction”.

• [MR] ar., glu

→ **Il est torréfié :** Iqli.

→ **Ils sont torréfiés :** Qlan.

حَمَّصَ ، حُمِّصَ :

قْلُو. عَادَةً ؛ قْلُّ

قْلُ

يُحَمَّصُ : يُقْلَ

يُحَمَّصُنَ : قْلَنْ

ⵇⵍⵓ : ⵇⵓⵍⵍⵓ

ⵅⵍⵓ

ⵉⵇⵍⴰ

ⵇⵍⴰⵏ

TORTUE

• [ṢḤ], [MƐ] m., afeḵrun (ann. : u) | m., pl., ifeḵran

• [MR] m., afekrun (ann. : u)

• [ǦƐ] m., ifker | m., pl., ifekran

• [ṢR] m., iḵfer | m., pl., iḵefran

→ **Une tortue :** Iğ iḵfer.

سُلَحْفَةٌ :

يَفْكْرُنْ | يُفْكْرَنْ

يَفْكْرُنْ

يُفْكْرْ | يُفْكْرَنْ

بِكْبْرْ | بِكْبْرَنْ

سُلَحْفَةٌ وَاحِدَةٌ : بِجْ بِكْبْرْ

ⵓⵃⵓⵕⵓⵏ | ⵉⵃⵏⵕⵓⵍ

ⵓⵃⵏⵕⵓⵏ

ⵉⵃⵕⵏⵓ | ⵉⵃⵏⵕⵓⵍ

ⵉⵕⵃⵏⵓ | ⵉⵕⵏⵃⵓⵍ

ⵉⵅ ⵉⵕⵃⵏⵓ

TÔT

• [ṢḤ], [MR] zik

• [ṢḤ], [ṢR] zik̲

→ **Viens de bonne heure :** [ṢR] Arwaḥ zik̲. v. “Autrefois”.

→ **Il est venu tôt :** [MR] Yusa-d zik.

مُبَكِّرًا :

زِكْ

زِكْ

اِئْتِ فِي وَقْتٍ مُبَكِّرٍ : نَرْوَحْ زِكْ

جَاءَ فِي وَقْتٍ مُبَكِّرًا : يُسَ-دْ زِكْ

ⵣⵉⵕ

ⵣⵉⵇ

ⵓⵓⵍⵓⵄ ⵣⵉⵇ

ⵉⵏⵓ-ⵓ ⵣⵉⵕ

TOUFFE (de poils, de plumes), **BOUQUET DE BOIS** (dans une situation apparente)

• [MS] m., ageṭṭuš

• [XF] sing., geṭṭuša | pl., legṭaṭeš

بَاقَةُ عُشْبٍ أَوْ رِيشٍ، خُصْلَةُ شَعْرٍ :

نَقْطُّشْ

قُطُّشْ | لْقْطَطْشْ

ⵓⵅⵏⵉⵉⵏⵛ

ⵅⵏⵉⵉⵏⵛⵓ | ⵏⵏⵅⵉⵓⵉⵏⵛ

TOUJOURS, JOUR CHAQUE

• [ṢR], [ŠN] kull-ass. v. “Aujourd’hui”.

• [ṢR] ar., d̲aymen

→ [ṢR] **Il est toujours occupé :** Kull-ass yilha.

كُلَّ يَوْمٍ ، دَائِمًا :

كُلْ-نَسْ

ذَيْمْنْ

هُوَ دَائِمًا مَشْغُولٌ : كُلْ-نَسْ بِلْهَ

ⵕⵏⵏ-ⵓⵙⵙ

ⵄⵓⵔⵍⵏ

ⵕⵏⵏ-ⵓⵙⵙ ⵔⵉⵏⵎⵓ

TOURNÉE (action de tourner)

[MƐ] m., unuḍ. v. “Tourner”.

دَوْرَةٌ : نُنُضْ

ⵏⵏⵉ

TOURNER, ENROULER

[ṢḤ], [MƐ] nneḍ, hab. ṭenneḍ. v. “Tournée”.

→ **Il a tourné :** [ṢḤ], [MƐ] Inneḍ.

→ **Tu n’as pas enroulé la laine de brebis :** U t̲enniḍeḍ k̲ t̲aḍuṭ n ṭullat̲in.

أَدَارَ : نُّضْ. عَادَةً ؛ خُنُّضْ

أَدَارَ : يِنُّضْ

لَمْ تَلْفُفْ/تَلُفِّي صُوفَ النِّعَاجِ : نُـ نْنِّضْضْ كْ نَضُخْ نْـ خُلَّنْ

ⵍⵍⵉ : ⵜⵙⵍⵍⵉ

ⵉⵍⵍⵉ

ⵉ ⵅⵉⵍⵉⵉⵉ ⵕ ⵅⵓⵉⵜⵙ ⵍ ⵜⵙⵉⵏⵓⵅⵉⵍ

TOURTERELLE (columba turtur, oiseau)

• [MƐ] f., ṯimilla (ann. : ṭm)

• [MR] f., tagurbaṭ

• [MR] m., agurbas | f., tagurbast

يَمَامَةٌ ، طَائِرٌ :

ثِمِلَّ

تَقُرْبْخْ

نَقُرْبَسْ | تَقُرْبْسْتْ

ⵅⵉⵇⵉⵏⵓ

ⵓⵅⵙⵙⵓⵙ | ⵜⵓⵅⵙⵙⵓⵙⵜ

ⵜⵓⵅⵙⵙⵜⵙ

TOUT

• [ṢḤ] qaɛ

• [ṢḤ], [MR] ar., ukkul (ann. : y)

• [ṢḤ] kulleš

→ **C'est elle qui fait tout :** Kulleš neṭṭaṯ.

→ **Ils vont tous bien :** [ṢḤ] Aqan ukkul labes.

كُلٌّ :

قَعْ

نُكُّلْ

كُلُّشْ

تَبْعَلُ كُلَّ شَيْءٍ : كُلُّشْ نْخَّثْ

كُلُّهُمْ بِخَيْرٍ : نَقَنْ نُكُّلْ لَبْسْ

ⵕⵓⵃ

ⵙⵕⵕⵙⵏ

ⵕⵙⵏⵏⵙⵛ

ⵕⵙⵏⵏⵙⵛ ⵍⵙⵜⵙⵜⵙⵓⵅ

ⵓⵕⵓⵍ ⵙⵕⵕⵙⵏ ⵏⵓⵙⵙⵙ

TOUT À L'HEURE (futur)

• [ṢḤ] almira

• [ŠN] qlil amma

• [ṢR] lemḥaliti

→ **Il viendra tout à l'heure :** [ṢḤ] Almira a d-iyas.

→ **Il viendra tout à l'heure** (litt. : … dans une heure) **:** [ṢR] Išt n ṭwayeɛṯ aḏ yas.

بَعْدَ قَلِيلٍ :

نَلْمِرَ

قْلِلْ نَمَّ

لْمَحَلِتِ

سيأتي بَعْدَ قَلِيلٍ : نَلْمِرَ نَـ دْـئِيَسْ

سَيَأْتِي بَعْدَ سَاعَةٍ : يِشْتْ نْـ خُوْيْعْثْ نَذْ يَسْ

ⵓⵏⵇⵅⵙⵓ

ⵕⵏⵅⵏ ⵓⵇⵇⵓ

ⵏⵙⵇⵄⵓⵏⵅⵜⵅ

ⵓⵏⵇⵅⵙⵓ ⵓ ⵃ-ⵅⵉⵓⵙ

ⵅⵛⵜ ⵍ ⵜⵙⵍⵓⵉⵙⵃⵅ ⵓⵅ ⵉⵓⵙ

TOUT À L'HEURE (passé)

• [ṢḤ] imira

• [ŠN] illini

• [ṢR] anturin

• [ṢR] inturin

• [ṢR] inṭurin

• [ṢR] anturu

→ **Il est venu tout à l'heure :**

• [ṢḤ] Imira yusa-d.

• [ṢR] Anturu ad yusa.

مُنْذُ قَليلٍ :

يُمِرَ

يُلِّنِ

يَنْتُرِنْ

يُنْتُرِنْ

يُنْطُرِنْ

يَنْتُرُ

أَتَى مُنْذُ قَلِيلٍ :

يُمِرَ يُسَدْ

يَنْتُرُ يَدْ يُسَ

ⵉⵍⵉⵓ

ⵉⵎⵎⵉⵏⵉ

ⵓⵏⵜⵓⵓⵉⵏ

ⵉⵏⵜⵓⵓⵉⵏ

ⵉⵏⵊⵓⵓⵉⵏ

ⵓⵏⵜⵓⵓ

ⵉⵍⵉⵓ ⵗⵓⵙⵓ ⵏ

ⵓⵏⵜⵓⵓ ⵓⵏ ⵗⵓⵙⵓ

TUF CROÛTE DE (type de roche)

[XF] f., geṣɛa

؟ ، نَوْعٌ مِنَ الصَّخْرِ : **قُصْعَ**

ⵅⵓⵇⵄⵓ

TRACE (du pied)**, EMPREINTE**

[ṢḤ], [MƐ] m., aḥurif (ann. : u) | m., pl., iḥurifen

أَثَرُ الْقَدَمِ : نَحُرِفْ | يُحُرِفْنْ

ⵓⵅⵓⵓⵉⵃ | ⵉⵅⵓⵓⵉⵃⵓⵏ

TRACÉ (en relief autour de la poterie)

• [XF] f., tizri

• [MS] f., tizra

• [MR] f., tizri n ufexxar

؟ :

تِزْرِ

تِزْرَ

تِزْرِ نْـ نُفْخَّرْ

ⵜⵉⵅⵓⵉ

ⵜⵉⵅⵓⵓ

ⵜⵉⵅⵓⵉ ⵏ ⵓⵃⵓⵅⵅⵓⵓ

TRADITION, COUTUME

[ṢḤ], [MR] ar., pl., leɛwayeḏ

→ **Nos traditions vivront tant que brillera le soleil :** pm., Ḏ leɛwayeḏ-nna yeddren bḥal ṯafuṯ.

→ **Nos femmes tiennent toujours aux traditions locales :** Ṯiseḏnan-nna ur ušinṭ ṭeṭṭfenṭ ḡ leɛwayeḏ n ṭmurṯ.

تَقْلِيدٌ ، عَادَةٌ : لْعَوَيْدْ

تَسْتَمِرُّ تَقَالِيدَنَا طَالَمَا تُشِعُّ الشَّمْسُ : ذْ لْعَوَيْدْ-نَّ يْدْرْنْ بْحَلْ تَفُثْ

لَا تَزَالِ نِسَائُنَا تَتَمَسَّكْ بِالتَّقَالِيدِ الْمَحَلِيَّةِ : تِسْدْنْنْ-نَّ نُرْ نُشِنْخْ خْطُفْنْخْ قْـ لْعَوَيْدْ نْـ نْـ خْمُرْثْ

ⵍⵓⵄⵍⵓⵙⵓⵔ

ⵔ ⵍⵓⵄⵍⵓⵙⵓⵔ-ⵍⵍⵓ ⵙⵓⵏⵏⵓⵓⵏ ⵖⵅⵓⵍ ⵅⵓⵃⵓⵅ

ⵅⵉⵓⵓⵔⵏⵓⵏ-ⵍⵍⵓ ⵓⵓ ⵓⵇⵉⵏⵜⵓ ⵜⵓⵓⵇⵇⵃⵓⵏⵜⵓ ⵅ ⵍⵓⵄⵍⵓⵙⵓⵔ ⵏ ⵜⵓⵎⵓⵅ

TRAÎNER

[ṢḤ] ar., sḥeḇ, hab. seḥḥeḇ

→ **Il a traîné :** [ṢḤ] Issḥeḇ.

→ **Il n'a pas traîné :** [ṢḤ] Ur isseḥḇ ḵ.

سَحَبَ : سْحْڢْ. عَادَةً ؛ سْحُّڢْ

سَحَبَ : ئِسُّحْڢْ

لَمْ يَسْحَبْ : نُرْ ئِسُّحْڢْ كْ

ⵙⴰⵃⴰ : ⵙⵃⴰⴰⵃⴰ

ⵜⵙⵙⴰⵃⴰ

ⵃⵓ ⵜⵙⵙⵃⴰⴰ ⵣ

TRAIRE

• [ṢḤ] zzeg. v. "Traite", "Pis".

• [MR] zzeḡ, hab. tezzeḡ

• [ŠN] zeg, hab. ṭezeg

• [ṢR] ẓẓi, hab. teẓẓi

→ **Nous trayons les vaches, les chèvres :** [MR] Ntezzeḡ tifunasin tiɣeṭṭan.

→ **Nous trairons les chèvres :** [ṢḤ] A nezzeg tiɣeṭṭen.

→ **Elle a trait :** [ṢR] {T}Heẓẓi.

→ **Ses propos sont hors sujet** (litt. : Il trait en dehors du seau, se dit d'une personne qui dit n'importe quoi) **:** [ṢḤ] prov. Iṭez-zag ffir ṭas.

اِحْتَلَبَ ، حَلَبَ :

زُّڤْ

زْڤْ. عَادَةً ؛ خُّزْڤْ

زُّڤْ. عَادَةً ؛ تْزُّڤْ

زِّ. عَادَةً ؛ تْزِّ

نَحْلِبُ الْبَقَرَاتِ الْمَوَاعِزِ : نْتْزُّڤْ تِڢْنَسِنْ

سَنَحْلِبُ الْمَوَاعِزَ : ىَ نْزُّڤْ تِغْطُّنْ

حَلَبَتْ : هْزِّ

يْڢْزُّغْ/يِڭُوبْ/يْحْلُبْ مُورْ الطَّاسْ : ئِخْزُّڤْزَّڤْ ڤِّرْ طَّسْ

ⵜⵜⵓⵣ

ⵜⵜⴰⵅ : ⵜⴰⵜⵜⴰⵅ

ⵜⴰⵣ : ⵜⵓⵜⴰⵣ

ⵜⵜⵉ : ⵜⴰⵜⵜⵉ

ⵍⵜⴰⵜⵜⴰⵅ ⵜⵉⵜⴰⵍⵓⵓⵉⵍ ⵜⵉⵢⴰⵄⵄⵓⵍ

ⵓ ⵍⴰⵜⵜⴰⵣ ⵜⵉⵢⴰⵄⵄⴰⵍ

ⵙⴰⵜⵜⵉ

ⵉⵜⵓⴰⵜⵜⵓⵣ ⵜⵜⵜⵉⵓ ⵄⵓⵓ

TRAITE

• [ŠN] m., azag. v. "Traire", "Pis", "Jatte", "Marmite", "Fait-tout", "Bocal".

• [ŠN] m. uzug

اِحْتِلَابٌ :

نَزَڤْ

نُزُڤْ

ⵓⵜⵓⵣ

ⵓⵜⵓⵣ

TRAME FIL DE (du métier à tisser, en laine, …)

• [ṢR] ar., f., ṭṭuɛmeṯ

→ Fils horizontaux : [MƐ], [ṢR] m., ulman. v. "Filage".

→ Fils verticaux :

• [MƐ], [ṢR] m., usṯu. v. "Tissage", "Tisser".

• [ŠN] m., ustu. v. "Ensouple".

نَسِيجٌ ، خُيُوطُ السَّدَى وَاللُّحْمَةِ :

طُّعْمْتْ

خَيْطُ اللُّحْمَةِ ، أُفُقِيٌّ : نُلْمَنْ

خَيْطُ السَّدَى، عَمُودِيٌّ :

نُسْتُ

نُسْتُ

ⵉⵉⴰⵛⵎⴰⵅ

ⴰⵍⵎⴰⵍ

ⴰⵙⵅⴰ

ⴰⵙⵜⴰ

TRANSHUMANCE

[ṢḤ] tiɛezzebt. v. “Transhumer”, “Cabane”.

نُجْعَةٌ ، اِنْتِجَاعٌ : تِعْزُّبْتْ

ⵜⴹⵛⴰⵣⵣⴰⵙⵜ

TRANSHUMER

[ṢḤ] ɛzeḇ, hab. tɛazeḇ. v. “Transhumance”, “Cabane”.

→ **Ils sont partis en transhumance :** [ṢḤ] Ṛuḥen tɛazḇen.

→ **Nous l’appelons Laɛzib :** [ṢḤ] Qqar-nes Laɛzib.

→ **Ils se rendent là-bas pour la transhumance :** [ṢḤ] Tɛazzaḇen ḏinni.

اِنْتَجَعَ ، تِرْحَالٌ رَعَوِيٌّ **:** عْزْبِ. عَادَةً ؛ تْعَزْبِ

ذَهَبُوا لِطَلَبِ الكَلإِ فِي مَوْضِعِهِ : رُحْنْ تْعَزْبِنْ

نُسَمِّيهَا لَاعْزِيبْ : قَّرْ-نْسْ لَعْزِبْ

يَذْهَبُونَ هُنَاكَ مِنْ أَجْلِ التِّرْحَالِ الرَّعَوِيِّ : تْعَزَّبِنْ ذِنِّ

ⵛⵅⴰⵃ : ⵜⵛⴰⵅⴰⵃ

ⵇⴰⴽⴰⵍ ⵜⵛⴰⵅⴰⵃⴰⵍ

ⵣⴰⵓ-ⵍⴰⵙ ⵍⴰⵛⵅⴹⵓ

ⵜⵛⴰⵅⵅⴰⵃⴰⵍ ⵢⴹⵍⵍⴹ

TRANSMETTRE

[ṢḤ] siweḍ. v. “Arriver”, “Saluer”.

→ **Transmets mes salutations à Chaabane ; il se trouve à Maraman, il y boit de l’eau chaude :** [ṢḤ] Siweḍ sslam i Šeɛban aqaṯ eg Maraman isses aman yeḥman. (Boutade ou jeu de mots qui pourrait signifier que l’eau de Maraman, qui est une localité de la plaine de Metsicht, n’est pas aussi fraîche que celle de notre cher Petit Atlas).

بَلَّغَ : سِوْضْ

بْلَّغْ سْلَامِي لْشْعْبَانْ رَاهُوَ فِي مَرَمَنْ يْشْرُبْ فِي الْمَاءِ السُّخُونْ : سِوْضْ سَّلَّمْ يِـ شْعْبَنْ نَقَتْ نْقْ مَرَمَنَ يِسُّسْ نَمَنَ يْحْمَنْ

ⵙⴹⵍⴰⵏ

ⵙⴹⵍⴰⵏ ⵙⵙⴰⵍ ⴹ ⵇⴰⵛⵜⵙⴰⵍ ⴰⵣⴰⵅ ⴰⵅ ⵍⴰⵙⴰⵍⴰⵍ ⴹⵙⵙⴰⵙ ⴰⵍⴰⵍ ⵢⴰⴽⵍⴰⵍ

TRANSPIRATION

v. “Sueur”.

TRAVAIL, CORVÉE

ar., lxedma. v. “Travailler”.

→ **Je me suis acquitté de ma corvée pour aujourd’hui :** [ṢḤ] Xedmaɣ lkuṛfi ass-a.

→ **Pour ce qui est du travail, ils travaillent :** [MR] Lxeḏma xedmen.

عَمَلٌ ، خِدْمَةٌ ، سُخْرَةٌ : لْخْدْمَ

قُمْتُ بِسُخْرَتِي الْيَوْمَ : خْدْمَغْ لْكُرْبِ نَسُّ-نَيَعْمَلُونَ : لْخْدَمَ خْدْمَنْ

ⵍⵅⴰⵏⵍ

ⵅⴰⵏⵍⴰⵢ ⵍⵇⴰⵇⵜⴹⴰⵏ ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⵍⵅⴰⵜⵍⴰ ⵅⴰⵏⵍⴰⵍ

TRAVAILLER

• [ṢḤ] ar. xdem, hab. xeddem v. “Travail”.

• [MR] xḏem

→ **Elle fait du pain que crois-tu !** (litt. : Elle travaille …) **:** [MR] Ṯxedmeḍ aɣrum i mamek !

→ **Ils travaillaient :** [ṢḤ] Tuɣa xedman.

→ **Les grandes personnes font cuire le couscous du mariage :** Timeqqranin snenan seksu ṭmeɣra.

→ **L’homme travaille dehors et la femme à la maison, elle apporte le bois, l’herbe verte pour le bétail puis les fait paître, elle trait les vaches et les chèvres :** [ṢḤ] Arḡaz ixeddem ɛla ḇeṛṛa ṯamɣarṯ ḏeḡ uxxam ṭawi-d iqeššuḏen ṭawi-d ahišur i lehwayeš tettres lehwayeš eḏ tezzeḡ tifunasin tezzeḡ ṯiɣeṭṭan.

→ **L’homme travaille dehors :** [ṢḤ] Arḡaz ixeddem ɛla ḇeṛṛa.

→ **Il a du travail :** [ṢḤ] Ɣr-es cɣel.

عَمِلَ :

خْدْمْ. عَادَةً ؛ خْدُّمْ

خْذْمْ

مَا بِكَ تَصْنَعُ خُبْزًا : تُخْدْمْكْ نَغْرُمْ بِـ مَمْكْ

كَانُوا يَعْمَلُونَ : تُغَ خْدْمْنْ

يَطْبَخُونَ الْكَبِيرَاتُ سْكْسُو الزِّقَابِ : تِمْقُّرَنِنْ سْنْنَنْ سْكْسُ خُمْغْرَ

يَعْمَلُ الرَّجُلُ خَارِجًا وَالْمَرْأَةُ فِي الْمَنْزِلَ تَجْلُبُ الْخَشَبَ وَالْعُشْبَ الْأَخْضَرَ لِلْمَاشِيَةِ تَرْعَى بِهَا تَحْلُبُ الْأَبْقَارَ وَالْمَاعِزَ : يَزْفَزْ يَخْدُّمْ عْلَ فِرَّ تَمْغَرْثْ دْ نُخَمْ خَوِـدْ يَقُشْدَنْ تَوِـدْ نَهشُرْ بِـ لْهْوَيْشْ تْتُّرْسْ لْهْوَيْشْ نَدْ تَزْقْ تِفُنَسِنْ تَزْقْ تِغْطَنْ

الرَّجُلُ يَعْمَلُ خَارِجًا : نَزْ يَخْدُّمْ عْلَ فِرَّ

هُوَ مَشْغُولٌ : غْرْـسْ شْغْلْ

ⵅⴰⵏⵏ : ⵅⵏⴰⵏⵏ

ⵅⵎⵏ

ⵅⵅⵏⴰⵍⵏⴹ ⴰⵢⵓⵏ ⵉ ⵍⴰⵍⵏⵣ

ⵜⵏⵢⴰ ⵅⵏⴰⵍⴰⵏ

ⵜⵉⵍⵏⵣⵣⵓⴰⵏⵉⵏ ⵙⵏⵏⴰⵏ ⵙⵏⵣⵙⵏ ⵜⵙⵏⵢⵓⴰ

ⴰⵓⵅⴰⵅ ⵉⵅⵏⴰⴰⵍⵏ ⵃⵎⴰ ⴷⵏⵣⵣⴰ ⵅⴰⵍⵢⴰⵓⵅ ⵎⵏⵅ ⵏⵅⵅⴰⵍ ⵜⵙⴰⵍⵉⵏ-ⴰ ⵉⵣⵏⵚⵚⵏⵎⵏⵏ ⵜⵙⴰⵍⵉⵏ-ⴰ ⴰⵙⵉⵚⵏⵓ ⵉ ⵎⵏⵙⵍⴰⵉⵏⵚ ⵜⵏⵜⵜⵓⵏⵙ ⵎⵏⵙⵍⴰⵉⵏⵚ ⵏⵎ ⵜⵏⵅⵅⵏⵅ ⵜⵉⵃⵏⴰⵙⵉⵏ ⵜⵏⵅⵅⵏⵅ ⵅⵉⵢⵏⵉⵉⴰⵏ

ⴰⵓⵅⴰⵅ ⵉⵅⵏⴰⴰⵍⵏ ⵃⵎⴰ ⵙⵏⵣⵣⴰ

ⵢⵓ-ⵏⵙ ⵚⵢⵏⵎ

TRAVERSE (de la porte, pièce de bois qui consolide le cadenas de la porte en se plaçant horizontalement à la demi hauteur de la porte, en pénétrant les “imnaren”)

[ŠN] m., arkal. v. “Loquet”.

عَرِضَةُ الْبَابِ : نَرْكَلْ

ⴰⵓⵕⴰⵎ

TRAVERSÉE

[ṢḤ] m., azwa (ann. : u). v. “Traverser”.

اِجْتِيَازٌ ، عُبُورٌ : نَزْوَ

ⴰⵅⵍⴰ

TRAVERSER

[ṢḤ] zwa, hab. ẓuḡḡʷa. v. “Traversée”, “Coucher Se”.

→ **Il a traversé la rivière sur le dos de sa mère :** Izwa iɣzer f imerẓi n yemm-as.

→ **Nous traverserons la rivière :** [ṢḤ] A nezwa iɣzer.

→ **Nous traversons en direction de Agni Maryem :** [ṢḤ] Nezwa ɣer Wegni Maryem.

→ **En traversant par les Iṯ Miṣra qui parlent taqbaylit :** [ṢḤ] A nezwa ɣer Iṯ Miṣra tmeslayen s tqbayliṯ.

قَطَعَ ، عَبَرَ : زْوَ. عَادَةً ؛ زُقُّوَ

قَطَعَ الْوَادِي عَلَى ظَهْرِ أُمِّيهِ : ئِزْوَ ئِغْزْرْ بِـ يَمْرْزِ نْـ يْمُّ-نَسْ

سَنَقْطَعُ الْوَادِي : نَـ نْزْوَ ئِغْزْرْ

نَقْطَعُ إِلَى نَقْنِ مْرْيْمْ

سَنَقْطَعُ نَحْوَ إِيثْ مِيصْرَا هُمْ يَتَكَلَّمُونَ تَاقْبَيْلِيتْ: نَـ نْزْوَ غْرْ ئِثْ مِسْرَ تْمَسْلَيْنْ سْـ تْقْبَيْلِيثْ

ⵣⵍⴰ : ⵣⴰⵣⵣⴰ

ⵉⵣⵍⴰ ⵉⵖⵣⴰⵓ ⵜ ⵉⵎⴰⵓⵣⵉ ⵏ ⵙⴰⵎⵎ-ⴰⴱ

ⴰ ⵏⴰⵣⵍⴰ ⵉⵖⵣⴰⵓ

ⵏⴰⵣⵍⴰ ⵖⴰⵓ ⵍⴰⵅⵏⵉ ⵎⴰⵓⵙⴰⵎ

ⴰ ⵏⴰⵣⵍⴰ ⵖⴰⵓ ⵉⵅ ⵎⵉⴱⵓⴰ ⵜⵎⴰⴱⵓⵙⴰⵏ ⴱ ⵜⴼⵄⴰⵙⵉⵅ

TRAVERSIN (en peau ou en laine long coussin)**, COUSSIN**

• [ṢḤ] f., ṯasumṯa (ann. : ṭ) | f., pl., ṯisumṯawin

• [ṢḤ] f., tasumṭa. v. “Prendre qqch comme oreiller”.

• [MƐ] f., ṯawsaṭ (ann. : ṭu) | f., pl., ṯiwsidin

• [XF] wusayed

رَفْرَفٌ ، وِسَادَةٌ :

ثَسُمْثَ | ثِسُمْثَوِنْ

تَسُمْخَ

ثَوْسَخْ | ثِوْسِدِنْ

وُسَيْدْ

ⵅⴰⴱⵓⵎⵅⴰ | ⵅⵉⴱⵓⵎⵅⴰⵍⵉⵍ

ⵜⴰⴱⵓⵎⵜⴱⴰ

ⵅⴰⵍⴱⴰⵜⴱ | ⵅⵉⵍⴱⵓⵉⴷⵉⵍ

ⵍⵓⴱⴰⵖⵓⴷ

TREMBLEMENT DE TERRE

v. “Séisme”.

TRÉPIED

v. “Crochet”.

TRESSE (de palmier nain, passant sous la sandale pour la maintenir)

[MƐ] m., pl., izuḵar. v. “Trou des sandales”, “Sandale”.

جَدِيلَةٌ ، مَصْنُوعَةٌ بِالنَّخِيلِ الْقَزَمِ ، تُسْتَعْمَلُ لِتَثْبِيتِ النَّعْلِ **:**

ئِزُكَرْ

ⵉⵣⵓⴽⴰⵓ

TRESSE PLATE (cousu sur la robe de la femme atlasienne)

• [XF] f., sfifa

• f., tasfift

ضَفِيرَةُ الْيَدِ ، مُخَيَّطَةٌ عَلَى لِبَاسِ الْمَرْأَةِ الأَطْلَسِيَّةِ **:**

سْفِفَ

تَسْفِفْ

ⴱⵜⵓⵜⴰ

ⵜⴰⴱⵜⵉⵜⵜ

TRONC D'ARBRE, BÛCHE

• [ṢḤ], [MR] m., azeqqur (ann. : u)

• [MS], [MR], [XF] m., {a}zeqqur

• [MS] ar. ?, f., qurma. v. "Rhizome".

→ Tronc d'arbre sec :

• [MS] m., qurniɛ

→ Petit morceau de bois sec :

• [MS] m., {a}kurnaf

• [MS] dim., sing., kurnafa

حَطَبَةٌ ، جِذْعٌ :

نَزْقُّرْ

زْقُّرْ

قُرْمَ

جِذْعٌ يَابِس :

قُرْنِعْ

حَطَبَةٌ صَغِيرَة يَابِسَة :

كُرْنَبَ

كُرْنَبَ

ⵄⵣⵗⵎⵗⵓ

ⵣⵗⵎⵗⵓ

ⵎⵗⵓⵅⵄ

ⵎⵗⵓⵏⵄⵃ

ⵍⵗⵓⵏⵄⵃ

ⵍⵗⵓⵏⵄⵃⵄ

TROU, CREUX (topographie)

[XF] f., čuxṭa

أُكْرَةٌ ، حُفْرَةٌ :

جِخْطَ

ⵛⵗⵅⵉⵄ

TROU

• [MƐ] f., ṯazğuṯ (ann. : ṭe) | f., pl., ṯizgʷa

• [MR] m., aɣza. v. "Trouer", "Trou central".

• [XF] ɣurdas

• [MS] ɣurdasa

حُفْرَةٌ :

نَزْجُتْ | تِزْقُّوَ

نَغْزَ

غُرْدَسْ

غُرْدَسَ

ⵅⵄⵣⵡⵗⵅ | ⵅⵉⵣⵡⵅⵏⵄ

ⵄⵢⵣⵄ

ⵢⵗⵓⵃⵄⵙ

ⵢⵗⵓⵃⵄⵙⵄ

TROU (des sandales, où passent les tresses de palmier nain)

[MƐ], [MR] m., pl., allen. v. "Tresse", "Sandale".

فُتْحَةُ النَّعْلِ ، يَدْخُلُ فِيهَا جَدِيلَةٌ مَصْنُوعَةٌ بِالنَّخِيلِ الْقَزَمِ **:**

ثَلُّنْ

ⵄⵎⵎⵗⵏ

TROU (destiné à recevoir le moulin à grains, situé au sol, au milieu de l'"ajemaḍ")

• [MR] f., ṯayšušṯ

• [ŠN] f., {ta}habɣunṭ

حُفْرَةٌ ، خَاصَّةٌ لِلطَّاحُونَةِ الْمَنْزِلِيَّةِ ، تَقَعُ فِي أَرْضِ بَيْتِ الَّتِي تَجْمَعُ فِيهَا الْعَائِلَةُ **:**

ثَغْشُشْثْ

هَبْغُنْخْ

ⵅⵄⵢⵛⵗⵛⵅ

ⵙⵄⵖⵢⵗⵏⵜⵙ

TROUER

[ṢḤ] snuffeğ. v. “Trou”.

ثَقَبَ : سْنُفْجْ

ⵙⵏⵅⵅⵉⵣ

TROUVER

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] af, hab.

• [ṢḤ], [MƐ] ttaf

• [ṢḤ] ṭaf

• [ṢḤ] af-d

→ **J’ai trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] Ufiɣ.

→ **Tu as trouvé :** Ṯufiḍ.

→ **Il a trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] Yufa.

→ **Elle a trouvé :** Ṯufa.

→ **Nous avons trouvé :** Nufa.

→ **Vous avec trouvé :** Ṯufam.

→ **Vous avez trouvé :** Ṯufamṯ.

→ **Ils ont trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] Ufan.

→ **Elles ont trouvé :** Ufanṭ.

→ **Que trouvera-t-il ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ara yaf ?

→ **Il n’a pas trouvé :** [ṢḤ] U d-yufi ḵ.

→ **Je n’ai pas trouvé :** [ṢḤ] U ṭafaɣ ḵ.

وَجَدَ : نَبْ. عَادَةً ؛

تَّبْ

خَّبْ

وَجَدْتُ : نُفِغْ

وَجَدْتَ : ثُفِضْ

وَجَدَ : يُفَ

وَجَدَتْ : ثُفَ

وَجَدْنَا : نُفَ

وَجَدْتُمْ : ثُفَمْ

وَجَدْتُنَّ : ثُفَمْثْ

وَجَدُوا : نُفَنْ

وَجَدْنَ : نُفَنْثْ

مَاذَا سَيَجِدُ : مَثَّ نَرَ يَفْ

لَمْ يَجِدْ : نُـ دْ-يُفِ كْ

لَمْ أَجِدْ : نُـ تَفَغْ كْ

ⵄⵅ :

ⵜⵜⵄⵅ

ⵜⵙⵄⵅ

ⵉⵅⵉⵢ

ⵅⵉⵅⵉ ⵉ

ⵉⵉⵅⵄ

ⵅⵉⵅⵄ

ⵏⵉⵅⵄ

ⵅⵉⵅⵄⵇ

ⵅⵉⵅⵄⵇⵅ

ⵉⵅⵄⵏ

ⵉⵅⵄⵏⵜⵙ

ⵇⵄⵜⵙⵜⵙⵄ ⵄⵓⵄ ⵉⵄⵅ

ⵉ ⵃ-ⵉⵉⵅⵉ ⵃ

ⵉ ⵜⵙⵄⵅⵄⵢ ⵃ

TROU CENTRAL (sur l’aire de jeu lors de la pratique de “ṯakkurṯ”)

• [MR] f., ṯaqšušṯ. v. “Crosse”, “Aire de jeu”, “Hockey”, “Trou”.

• [MS], [XF] m., lbuḥ

ثَقْبٌ ، مَكانٌ فِي وَسَطِ الْمَلْعَبِ التَّقْلِيدِيِّ ، يُوَضَعُ فِيهِ ثَكَرْثْ التَّقْلِيدِيَّةِ **:**

ثَقْشُشْثْ

لْبُحْ

ⵅⵄⵇⵉⵇⵅ

ⵍⵙⵉⵄ

TROUPEAU

[ǦƐ] m., aserɛuf

قَطِيعٌ : نَسْرْعُفْ

ⵄⴰⵙⵔⵓⴼ

TRUIE

v., “Laie”.

TU, TOI pr. pers.

• [ṢḤ], [MƐ] m., ḵečč
• [ṢḤ], [MƐ] m., ḵeččinṭ
• [ṢḤ], [MƐ] f., ḵemm
• [ṢḤ], [MƐ] f., ḵemminṭ
• [ṢḤ] f., ḵemmiṭi

أنْتَ ، أَنْتِ :

أَنْتَ :

كْچّ

كْچِّنْثْ

أَنْتِ :

كْمّ

كْمِّنْثْ

كْمِّثِ

ⴽⵙⴾⴾ

ⴽⵙⴾⴾⵉⵏⵜ

ⴽⵙⵛⵛ

ⴽⵙⵛⵛⵉⵏⵜ

ⴽⵙⵛⵛⵉⵜⵜ

TUER

[ṢḤ], [MƐ] enɣ, hab. neqq. v. “Entretuer S’”.

→ **J’ai tué :** Nɣiɣ.

→ **Tu as tué :** Ṯenɣiḍ.

→ **Il a tué :** [ṢḤ], [MƐ] Inɣa.

→ **Elle a tué :** Ṯenɣa.

→ **Nous avons tué :** Nenɣa.

→ **Vous avez tué** m. **:** Ṯenɣam.

→ **Vous avez tué** f. **:** Ṯenɣamṯ.

→ **Ils ont tué :** Nɣan.

→ **Elles ont tué :** Nɣanṭ.

→ **Tue-le ! :** [ṢḤ], [MƐ] Enɣ-iṯ !

→ **Je les tuerai** (les, m.) **:** [ṢḤ] A n-nɣa.

→ **Je ne les ai pas tués** (les, m.) **:** [ṢḤ] U n-id-nɣıx.

→ **C’est moi qui l’ai tué** m. **:** [MƐ] Neḵḵinṭ at-yinɣan.

→ **Je tuerai :** [ṢḤ] A nɣa.

→ **Tu les as tués** m. **:** [ṢḤ] Ṯenɣiṭen.

→ **Il l’a tué :** [MƐ] Inɣa-ṯ.

→ **Il nous a tués :** [ṢḤ] Inɣa-yana.

→ **Il nous tuera :** [ṢḤ] A ɣen-yenɣ.

→ **Qui est tué, Qui sont tués :** Inɣan.

→ **Tuons-le !** (le, m.) **:** Ayaw a ṯ-nnɣeṯ !

→ **Tuons-les !** (les., m.) **:** [ṢḤ] Ya a ṯen-nɣeṯ !

قَتَلَ : نْنْغْ. عَادَةً ؛ نْقّ

قَتَلْتُ : نْغِغْ

قَتَلْتَ : ثْنْغِضْ

قَتَلَ : يْنْغَ

قَتَلَتْ : ثْنْغَ

قَتَلْنَا : نْنْغَ

قَتَلْتُمْ : ثْنْغَمْ

قَتَلْتُنَّ : ثْنْغَمْثْ

قَتَلُوا : نْغَنْ

قَتَلْنَ : نْغَنْخْ

أُقْتُلْهُ : نْنْغْ-يِثْ

سَوْفَ أَقْتُلُهُمْ : نَـ نْ-نْغَ

لَمْ أَقْتُلْهُمْ : نُـ نْ-يِدْ-نْغِخْ

أَنَا الَّذِي قَتَلْتُهُ : نْكِّنْخْ نَتْ-يِنْغَنْ

سَوْفَ أَقْتُلُ : نَـ نْغَ

قَتَلْتَهُمْ : تْنْغِخْنْ

قَتَلَهُ : يِنْغَ-ثْ

قَتَلَنَا : نِنْغَ-يَنَ

سَوْفَ يَقْتُلُنَا : نَـ غْنْ-يْنْغْ

الَّذِي قُتِلَ ، الَّذِينَ قُتِلُوا : يِنْغَنْ

لِنَقْتُلَهُ : نَيَوْ نَـ ثْ-نْغْثْ

لِنَقْتُلَهُمْ : يَـ نَـ تْنْ-نْغْثْ

ⵖⵏⵖ : ⵏⵖⵣⵣ

ⵏⵖⴷⵖ

ⵅⵖⵏⵖⴹⴻ

ⴷⵏⵖⴰ

ⵅⵖⵏⵖⴰ

ⵏⵖⵏⵖⴰ

ⵅⵖⵏⵖⴰⵛ

ⵅⵖⵏⵖⴰⵛⵅ

ⵏⵖⴰⵏ

ⵏⵖⴰⵏⵜⵙ

ⵖⵏ-ⴷⵅ

ⴰ ⵏ-ⵏⵖⴰ

ⵚ ⵏ-ⴷⵎ-ⵏⵖⴷⵅ

ⵏⵖⵣⵣⴷⵏⵜⵙ ⴰⵜ-ⵕⴷⵏⵖⴰⵏ

ⴰ ⵏⵖ ⴰ

ⵅⵖⵏⵖⴷⵜⵙⵖⵏ

ⴷⵏⵖⴰ-ⵅ

ⴷⵏⵖⴰ-ⵕⴰⵏⴰ

ⴰ ⵖⵖⵏ-ⵕⵖⵏⵖ

ⴷⵏⵖⴰⵏ

ⴰⵕⴰⵛ ⴰ ⵅ-ⵏⵏⵖⵖⵅ

ⵕⴰ ⴰ ⵅⵖⵏ-ⵏⵖⵖⵅ

TUBE, TUYAU

[MR] m., {ṯ}ajeɛbubṯ

أُنْبُوبٌ : نَزْعْبُبْثْ

ⴰⵏⵖⵃⵙⵙⵅ

TUILE

• [ṢḤ], [ṢR] ar., coll., lqermud

• [ṢḤ], [ṢR] ar., coll., lqermuḏ

→ **Une tuile :**

• [ṢR] Iš ṭqermuṭ.

• [ṢR] Iğ uqermuḏ.

→ **Ils avaient tous des maisons en tuiles** (i.e., une partie des Aït Saleh) **:** [ṢḤ] Kull ɣer-sen ixxamen n lqermud.

قِرْمِيدٌ :

أَقْرْمُدْ

أَقْرْمُذْ

قِرْمِيدَةٌ وَاحِدَةٌ :

يِشْتْ خْقْرْمُخْ

يِجْ نُقْرْمُذْ

كَانَتِ الْبُيُوتُ مُغَطَّاةً بِالْقِرْمِيدِ كُلِّهَا : كُلْ غْرْ-سْنْ يِخَّمْنْ نَـ لْقْرْمُدْ

ⵍⵣⵙⵓⵛⵚⴰ

ⵍⵣⵙⵓⵛⵚⵎ

ⵅⴳ ⵜⵙⵙⵓⵛⵚⵜⵙ

ⵅⵡ ⵚⵣⵙⵓⵛⵚⵎ

ⴽⵚⵍⵍ ⵢⵙⵓ-ⵙⵙⵏ ⵅⵡⵡⴰⵛⵙⵏ ⵏ ⵍⵣⵙⵓⵛⵚⴰ

TUNIQUE (ample, pour femme, aussi portée par la mariée)

• [ṢḤ] fr. ?, lkasaka

• [ṢḤ] f., ṯakamazurṯ

• [XF] f. kamiẓura

رِدَاءٌ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالنِّسَاءِ **:**

لْكَسَكَ

ثَكَمَزُرْثْ

كَمِزُرَ

ⵍⴽⴰⵙⴰⴽ

ⵜⵜ ⵅⴰⴽⴰⵎⴰⵣⵓⵅ

ⴽⴰⵎⵉⵣⵓⴰ

TUNISIEN

[ṢḤ] m., atunsi | f., ṯatunsiṭ

تُونِسِيٌّ : نَتُنْسِ | ثَتُنْسِخْ

ⴰⵜⵓⵏⵙⵉ | ⵅⴰⵜⵓⵏⵙⵉⵜ

TURBAN

• [ṢḤ] f., {ṯ}aqarranṭ

• [ṢḤ] m., anemdil

• [ṢḤ] m., amendil. v. “Foulard”.

• [ṢḤ] m., {a}gennur

• [ṢḤ] gešṭa

• [ṢḤ] lgešṭaṯ

• ar., sing., ššmal

→ **Il a celui qui porte l’“anemdil” et celui porte le turban :** [ṢḤ] Illa win iṣneɛ anemdil illa win iṣneɛ lgešṭaṯ.

→ **Il y a celui qui porte une chéchia tunisienne de couleur rouge et celui qui porte l’“anemdil” :** [ṢḤ] Illa win ɣr-es ṭašašiṭ ṭatunsiṭ ṭazeggʷaɣ illa win iṣneɛ anemdil.

عَمَامَةٌ :

نَقَرَّنْخْ

نَنْمْدِلْ

نَمْنْدِلْ

قْنُّرْ

قْشْطَ

أَقْشْطَثْ

شْمَلْ

هُنَاكَ مَنْ يَرْتَدِي عَلَى رَأْسِهِ الْمِنْدِيلَ أَوِ الْقُشْطَةَ : يَلَّ وِنْ يَصْنَعْ نَنْمْدِلْ يَلَّ وِنْ يَصْنَعْ أَقْشْطَثْ

هُنَاكَ مَنْ يَرْتَدِي عَلَى رَأْسِهِ الشَّاشِيَّةَ الْحَمْرَاءَ التُّنُوسِيَّةَ أَوِ الْمِنْدِيلِ : يَلَّ وِنْ غْرْ-سْ تَشَشِخْ خَتُنْسِخْ تَزْقُوعْ يَلَّ وِنْ يَصْنَعْ نَنْمْدِلْ

ⴰⴼⴰⵓⵓⴰⵏⵜⵉ

ⴰⵏⵓⵍⴷⵉⵏ

ⴰⵍⵓⵏⴷⵉⵏ

ⵅⵓⵏⵏⵓ

ⵅⵓⵛⴹⴰ

ⵏⵅⵓⵛⴹⴰⵅ

ⵛⵛⵍⴰⵏ

ⵉⵏⵏⴰ ⵍⵉⵏ ⵉⵣⵏⵓⵛ ⴰⵏⵓⵍⴷⵉⵏ ⵉⵏⵏⴰ ⵍⵉⵏ ⵉⵣⵏⵓⵛ ⵏⵅⵓⵛⴹⴰⵅ

ⵉⵏⵏⴰ ⵍⵉⵏ ⵢⵓ-ⵓⵏ ⵅⴰⵛⴰⵛⵉⵜⵉⵜⵉ ⵜⵉⴰⵜⵓⵏⵙⵉⵜⵉ ⵜⵉⴰⵣⵓⵅⵅⴰⵢ ⵉⵏⵏⴰ ⵍⵉⵏ ⵉⵣⵏⵓⵛ ⴰⵏⵓⵍⴷⵉⵏ

TURBULENT

v. “Méchant”.

TUYAU

v. “Tube”.

TRIBU

v. “Confédération”, “Clan”.

TYPE

v. “Variété”.

U

UBAC

v. “Versant montagneux”.

UN

• [ṢḤ], [MƐ] m., iğ | f., išt

• [ṢḤ], [MƐ] m., yiğ | f., yišt

• [ṢḤ], [MR], [ĞƐ] m., yiwen | f., yiweṯ

• [MR] m., iwen

• [ṢḤ] m., yijen

• [ṢḤ] ar., f., ṯaḥebbaṯ (ann. : ṯe) | f., pl., ṯiḥebbaṯin (ann. : ṯe).

→ **Un chemin :** [MƐ] Iğ ḇuḇriḏ.

→ **Une nuit :** Iğ yiḍ.

→ **Une nageoire :** [ṢḤ] Iğ ijifer.

→ **Une orange :** [MƐ] Iğ uqerdid n čina.

→ **Une pierre du foyer :** [MƐ] Iğ ğini.

→ **Un parc :** [MƐ] Iğ bufrag.

→ **Un peu de pain :** [MƐ] Iğ uqelluš buɣrum.

→ **Personne n’est venu :** [ṢḤ], [MƐ] U d-yusi ḥaṭṭa yiğ.

→ **Une femme :** Išt ṭmeṭṭuṯ.

→ **Un oignon :** [ṢḤ] Išt n ṭbeṣleṭ.

→ **Une noix :** Išt n juzeṭ.

→ **Il viendra tout à l’heure** (litt. : … dans une heure) **:** [ṢR] Išt n ṭwayeɛṯ aḏ yas.

→ **Une chose :** [MƐ] Yišt ṭɣawsa.

→ **Un œil :** [ṢḤ], [MƐ] Yišt ṭeṭ.

→ **Une source d’eau :** [ṢR] Yišt n tala.

→ **Quelques**[-unes] **pastèques :** [ṢḤ] Ṯiḥabbaṯin ddellaɛ.

→ **C’est une seule et même tribu :**

• [ṢḤ] Ḏ yiwen lɛerš.

• [ṢḤ] Ḏ yiğ lɛerš.

→ **C’est un seul ensemble de population :** [ṢḤ] Ḏ yijen lɣaši.

→ **Quinze personnes :** [MR] Xmesṭaš yiwen.

وَاحِدٌ :

يِجْ | يِشْتْ

يِجْ | يِشْتْ

يِوْنْ | يِوْثْ

يِوْنْ

تَحْبَّثْ | تِحْبَّثِنْ

دَرْبٌ وَاحِدٌ : يِجْ فِوْرِدْ

لَيْلَةٌ وَاحِدَةٌ : يِجْ يِضْ

زَحْنَفَةٌ وَاحِدَة : يِجْ يِزِفْرْ

بُرْتُقَالَةٌ وَاحِدَةٌ : يِجْ نُقْرْدِدْ

حَجَرَةٌ وَاحِدَة لِلْمَوْقِدِ : يِجْ جْنِ

زَرِيبَةٌ وَاحِدَةٌ : يِجْ بُفْرَقْ

بَعْضَ الْخُبْزِ : يِجْ نُقُلُّشْ بُغْرُمْ

لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ : نُـ دْـيُسِ حَخَّ يِجْ

اِمْرَأَةٌ وَحِدَة : يِشْتْ خْمْطُّثْ

بَصْلَةٌ وَاحِدَة : يِشْتْ نْـ خْبْصْلْخْ

جَوْزَةٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ نْـ زُرْزْخْ

سَيَأْتِي بَعْدَ سَاعَةٍ : يِشْتْ نْـ خْوْيْعْثْ نَذْ يَسْ

شَيْءٌ وَاحِد : يِشْتْ خْغَوْسَ

عَيْنٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ خْطْ

عَيْنٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ نْ تَلَ

بَعْضُ الْبَطِيخِ : تِحَبَّثِنْ دْلَّعْ

هِيَ نَفْسُ الْقَبِيلَةِ :

ذْ يِوْنْ لْعَرْشْ

ذْ يِجْ لْعَرْشْ

هُوُ نَفْسُ الْقَوْمِ : ذْ يِژْنْ لْغَشِ

خَمْسَةُ عَشَرَ شَخْصًا : خْمْسْطَشْ يِوْنْ

ⵉⵅ | ⵉⵛⵜ

ⵗⵉⵅ | ⵗⵉⵛⵜ

ⵗⵉⵍⵏ |ⵗⵉⵍⵏⵅ

ⵉⵍⵏ

ⵅⴰⴷⵏⵙⴰⵅ | ⵅⵉⴷⵏⵙⴰⵅⵉⵍ

ⵉⵅ ⴰⵏⴰⵙⵉⵎ

ⵉⵅ ⵗⵉⵎ

ⵉⵅ ⵉⵏⵉⵃⵏⵙ

ⵉⵅ ⵏⵣⵏⵙⴰⵏⵉⵍ ⵏ ⵉⵉⵍⴰ

ⵉⵅ ⵅⵉⵍⵏ

ⵉⵅ ⵙⵃⵙⴰⵅ

ⵉⵅ ⵏⵣⵏⵍⵏⵙ/ⵏⵛⴰⵎⵏⵙ ⵙⵏⵙⵍⵙⵎ

ⵏ ⴰ-ⵗⵏⵙⴰⵉ ⴷⴰⵜⵙⴰ ⵗⵉⵅ

ⵉⵛⵜ ⵜⵙⵎⵏⵉⵉⵏⵅ

ⵉⵛⵜ ⵏ ⵜⵙⵙⵏⵙⵍⵏⵏⵜⵙ

ⵉⵛⵜ ⵏ ⵏⵙⵅⵏⵜⵙ

ⵉⵛⵜ ⵏ ⵜⵙⵍⴰⵗⵏⵛⵅ ⴰⵎ ⵗⴰⵙ

ⵗⵉⵛⵜ ⵜⵙⵍⴰⵍⵙⴰ

ⵗⵉⵛⵜ ⵜⵙⵏⵉ

ⵗⵉⵛⵜ ⵏ ⵜⴰⵍⴰ

ⵅⵉⴷⵏⵙⴰⵅⵉⵍ ⵍⵍⵏⵍⴰⵛ

ⵎ ⵗⵉⵍⵏ ⵍⵛⵏⵙⵙⵛ

ⵎ ⵗⵉⵅ ⵍⵛⵏⵙⵙⵛ

ⵎ ⵗⵉⵏ ⵍⵍⴰⵛⵉ

ⵅⵎⵏⵙⵙⴰⵛ ⵗⵉⵍⵏ

URANUS

v. “Exceptionnel”, “Bon”.

URINE

• [MƐ] m., ibeššišen. v. “Pénis”.

• [ṢR] m., ibeẓḍan

• [ŠN] m., ibeššan

بَوْلٌ :

يَبْشِّشْنْ

يَبْزْضَنْ

يَبْشَّنْ

ⵉⵙⵏⵛⵛⵉⵛⵏ

ⵉⵙⵏⵅⴰⵍ

ⵉⵙⵏⵛⵛⴰⵍ

USÉ

[MƐ] ar., lbali

→ **Son burnous est usé :** Ṯabernus-nnes ḏ lbali. v. “Burnous”

→ Burnous usé : [ṢR] m., aḏerbal | m., pl., iḏerbalen

بَالٍ : لْبَلِ

بُرْنُوسُهُ بَالٍ : ثَبْرْنُسْ-نُّسْ ذْ لْبَلِ

بُرْنُوسٌ بَالٍ : نَذْرْبَلْ | يَذْرْبَلْنْ

ⵍⵙⴰⵍⵉ

ⵅⴰⵙⵏⵍⵏⴰ-ⵍⵍⵏⴰ ⵎ ⵍⵙⴰⵍⵉ

ⴰⵎⵏⵙⴰⵍ | ⵉⵎⵏⵙⴰⵙⵍⵏ

V

VACHE

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] f., ṯafunast (ann. : tf) | f., pl., ṯifunasin. v. “Génisse”.

• [ṢḤ] f., {ṯ}afunasṯ

• [MƐ], [ǦƐ] f., taɛarrumt | [ǦƐ] f., pl., ṯiɛrumin. v. “Taureau”, “Bœuf”, “Veau”.

• [ǦƐ] f., tastant

→ **Les vaches des cultivateurs :** [ṢḤ] Ṯifunasin ufellaḥ.

→ **Il possède deux vaches :** Ɣer-es snaṯ n tfunasin.

بَقَرَةٌ :

ثَفُنَاسْتْ | ثِفُنَسِنْ

نَفُنَسْتْ

تَعَرُّمْتْ | ثِعْرُمِنْ

تَسْتَنْتْ

بَقَرُ الْفَلَّاحِينَ : ثِفُنَسِنْ نُفْلَّحْ

يَمْلِكُ بَقَرَتَيْنِ : غْرْ-سْ سْنَتْ نْـ ثْفُنَسِنْ

ⵅⴰⵃⵓⴰⵙⵜ | ⵅⵙⵓⵃⵓⴰⵙⴹⵍ

ⴰⵃⵓⴰⵙⵅ

ⵜⴰⵛⴰⵙⵙⵜ | ⵅⴹⵛⵙⵜⴹⵍ

ⵜⴰⵙⵜⴰⵍⵜ

ⵅⴹⵃⵓⴰⵙⴹⵍ ⵓⵃⵓⵎⵎⴰⵣ

ⵢⵓⵙ-ⵓⵙ ⵙⵍⴰⵅ ⵍ ⵜⵃⵓⴰⵙⴹⵍ

VACHE (divers)

→ Lait peu abondant d’une vache : [MS] m., meggayez

→ Vache qui ne produit plus de lait : [MS] f., ɣarza

→ Vache qui a mis bas : [MS] f., saɛya

غَزْرَ

مْقَّيْزْ

سَعْيَ

ⵢⴰⵙⴰ

ⵜⵓⵅⵅⴰⵔⵓⵣ

ⵙⴰⵛⵔⴰ

VAINCRE

[ṢḤ] ar., ɣleb, hab. ɣelleb

→ **Il l’a vaincu :** [ṢḤ] Iɣleb-ṯ.

غَلَبَ : غْلْبْ. عَادَةً ؛ غْلُّبْ

غَلَبَهُ : يُغْلْبْـثْ

ⵢⵎⵓⵙ : ⵢⵓⵎⵎⵓⵙ

ⵉⵢⵎⵓⵙ-ⵅ

VAISSELLE

[MR] ar., sing., lmaɛun | [ṢḤ], [MR] pl., lumaɛen

→ **Les femmes fabriquaient la vaiselle mais pas les hommes :** [ṢḤ] Ṯimɣarin ig ṣenɛanṭ lumaɛen u ṣenɛan k irgazen.

أَوَانٍ :

لْمَعُنْ | لُمَعْنْ

يَصْنَعْنَ النِّسَاءُ الْأَوَانِي وَلَكِنْ لَيْسَ الرِّجَالُ : ثِمْغَرِنْ يُقْ صْنْعَنْخْ لْمَعْنْ نْـ صْنْعَنْ كْ يْرْقْزْنْ

ⵎⵍⴰⵛⵓⵍ | ⵎⵓⵍⴰⵛⵓⵍ

ⵅⵉⵍⵢⴰⵙⵉⵍ ⵉⵅ ⵙⵓⵍⵛⴰⵜⵜⵙ ⵎⵓⵍⴰⵛⵓⵍ ⵓ ⵙⵓⵍⵛⴰⵍ ⵣ ⵉⵙⵅⴰⵣⵓⵍ

VALLÉE PETITE

v. “Vallon”.

VALLON, VALLÉE PETITE

• [MR] m., agentur | m., pl., igenturen

• [ṢḤ] dim., sing., tagenturt

عَقِيقٌ ، وادٍ ضَيِّق :

نَقْنْتُرْ | يُقْنْتُرْنْ

تَقْنْتُرْتْ

ⴰⵅⵓⵜⵜⵓ | ⵉⵅⵓⵜⵜⵓⵍ

ⵜⴰⵅⵓⵜⵜⵓⵜ

VANNAGE (opération consistant à jetter au vent les grains à l'aide d'une spatule en bois "luḥ" pour les nettoyer des composés légers)

• m., asuzzer. v. "Moisson".

• [ǦƐ] m., azuzzer

• [MS] ar., f., taḏriya

تَذْرِيَةٌ :

نَسُزُّرْ

نَزُزُّرْ

تَذْرِيَ

ⵓⵙⵙⵙⵓ

ⵓⵙⵙⵙⵓ

ⵜⵓⵔⵓⵣⵓ

VANNER

• [MƐ] suzzer, hab. suzzur. v. "Moisson".

• [ǦƐ] zuzzer, hab. zuzzur

→ **Vannez le blé !** m. **:** Suzzurt irḏen !

→ **L'orge est vannée :** Ṯimẓin suzzeren. v. "Fourche".

→ **Il est entrain de vanner le blé :** [ǦƐ] La yezuzzur irḏen.

ذَرَا :

سُزُّرْ. عَادَةً ؛ سُزُّرْ

زُزُّرْ. عَادَةً ؛ زُزُّرْ

أُذْرُوا الْقَمْحَ : سُزُّرْتْ يِرْذْنْ

يُذْرَا الشَّعِيرَ : تِمْزِنْ سُزُّرْنْ

يَذْرَأُ الْقَمْحَ : لَـ يْزُزُّرْ يِرْذْنْ

ⵙⵙⵙⵙⵓ : ⵙⵙⵙⵙⵓ

ⵙⵙⵙⵙⵓ : ⵙⵙⵙⵙⵓ

ⵙⵙⵙⵙⵓⵜ ⵔⵓⵔⵙⵏ

ⵅⵔⵓⵣⵏ ⵙⵙⵙⵙⵓⵏ

ⵏⵓ ⵣⵙⵙⵙⵙⵙⵓ ⵔⵓⵔⵙⵏ

VAPEUR CUIRE À LA

[MR] ḟur

طَبَخَ عَلَى بُخَارٍ :

فُرْ

ⵜⵙⵓ

VARIÉTÉ, TYPE

• [ṢḤ] ar., sing., ṣenf | pl., leṣnaf

• [MR] ar., ṣnaf

• [ṢḤ] llun

→ **Il y a une seule variété :** [ṢḤ] Illa yiwen ṣṣenf.

→ **La variété de figue dans votre pays :** [ṢḤ] Llun n tazarṯ i ɣerwen g ṯmurṯ-nwen.

صِنْفٌ :

صُّنْفْ | لْصْنَفْ

صْنَفْ

يُوجَدُ صِنْفٌ وَاحِدٌ : ئِلَّ يْوْنْ صُّنْفْ

لُّنْ

صِنْفُ التِّينِ فِي بَلَدِكُمْ : لُّنْ تْزَرْتْ يِـ غْرْ-وْنْ فُـ تْمُرْتْ-نْوْنْ

ⵔⵔⵙⵏⵜ | ⵏⵙⵔⵏⵓⵜ

ⵔⵏⵓⵜ

ⵏⵏⵙⵏ

ⵅⵏⵏⵓ ⵣⵅⵍⵙⵏ ⵔⵔⵙⵏⵜ

ⵏⵏⵙⵏ ⵏ ⵜⵙⵙⵓⵓⵕ ⵅ ⵖⵙⵓ-ⵍⵙⵏ ⵜ ⵕⵅⵙⵓⵕ-ⵏⵍⵙⵏ

VASE (e.g., pour les ablutions)

• [MR] m., aqedduḥ

• [ṢḤ] f., ṯaqadduḥt

• [ṢḤ] f., taqadduḥt

• [ṢḤ] f., {ṯ}aqeddaḥt

نَقْدُّحْ

تَقَدُّحْتْ

تَقَدْدُحْتْ

نَقْدَّحْتْ

ⵄⵣⵗⴷⴷⵄⵔ

ⵅⵄⵣⵄⴷⴷⵄⵔⵜ

ⵜⵄⵣⵄⴷⴷⵄⵔⵜ

ⵄⵣⵗⴷⴷⵄⵔⵜ

VASE À LINGE (plus petit que "ṯaxabiṯ", en forme de tronc de pyramide à base carrée, ils sont entreposés sur "lekḏer" par la petite base et dispose d'une ouverture de forme rectangulaire percée près de la grande base)

[ŠN] {ta}haxzanṭ

حَاوٍ ، لِبَيَّاضَات الْمَنْزِلِ **:** هَخْزْنْخْ

ⵂⵄⵅⵅⵄⵍⵜⵙ

VASE, POT (en argile)

• [ṢḤ] m., aḇuqal

• [MR] m., abuqal (ann. : u)

• [MR] m., lbuqal

• sing., buqala | pl., bwaqal

→ **Je vends des pots pour l'eau** : Znuziɣ bwaqal s waman.

إِنَاءٌ ، مِنْ طِينٍ **:**

نَبُقَلْ

نَبُقَلْ

لْبُقَلْ

بُقَلَ | بْوَقْلْ

أَبِيعُ آنِيَةُ لِلْمَاءِ : زْنُزِغْ بْوَقَلْ سْـ وَمَنْ

ⵄⵃⵗⴷⵄⵔ

ⵄⵙⵗⴷⵄⵔ

ⵍⵙⵗⴷⵄⵔ

ⵙⵗⴷⵄⵔⵄ | ⵙⵍⵄⴷⵄⵔ

ⵅⵍⵗⵅⴹⵄ ⵙⵍⵄⴷⵄⵔ ⵙ ⵍⵄⵇⵄⵍ

VASE (ce qui se dépose au fond de l'eau), **SALETÉ**

• [MR], [ṢḤ] m., amalus

• [MS], [MZ] {a}malus

• [MR] ar. ?, lxezz

→ **La vase a une mauvaise odeur :** [MR] Lxezz ḏi-s lfuḥṯ.

جُلَابٌ :

نَمَلْسْ

مَلْسْ

لْخْزٌّ

الْجُلَابُ لَهُ رَائِحَةٌ كَرِيهَةٌ : لْخْزٌّ ذِـسْ لْفُحْثْ

ⵄⵇⵄⵍⵗⵙ

ⵇⵄⵍⵗⵙ

ⵍⵅⵗⵅⵅ

ⵍⵅⵗⵅⵅ ⵜⴹ-ⵙ ⵍⵃⵗⴼⵅ

VEAU

• [ṢḤ], [MS], [MR] m., agenduz (ann. : u) | m., pl., igenduzan (ann. : yi)

• [MƐ] m., uḵrif | m., pl., uḵrifen, [ṢḤ] f., ṯuḵrifṭ. v. "Taureau", "Bœuf", "Vache".

→ **Le petit de la vache se nomme veau :** [MR] Mmi-s n tfunest qqarn-es agenduz.

عِجْلٌ :

نَقْنْدُزْ | يُقْنْدُزَنْ

قْنْدُزْ

نُكْرِبْ | نُكْرِبْنْ ، تُكْرِبْخْ

صَغِيرُ الْبَقَرَةِ يُسَمَّى عِجْلًا : مِّ-سْ نْـ تْبُنْسْتْ قَّرْنْ-سْ نَّقْنْدُرْ

ⵓⴼⵏⴰⵣ |ⵉⴼⵏⵉⵣⴰⵏ

ⴼⵏⵉⵣ

ⵙⴽⴰⵉⵅ | ⵙⴽⴰⵉⵅⵏ, ⵅⵙⵇⴰⵉⵅⵜⴰ

ⵇⵇⵉ-ⴰ ⵏ ⵜⵅⵙⵏⵙⴰⵜ ⵣⵣⴰⴰⵏ-ⵙⴰ ⵓⴼⵏⵉⵣ

VEILLER

[ṢḤ] ar., sher

سَهِرَ : سْهْرْ

ⴰⵎⵙⴰ

VEINE

[ŠN] m., azur | m., pl., izuran. v. “Racine”.

عِرْقٌ : نَزُرْ | نِزُرَنْ

ⵓⵣⵙⴰ | ⵉⵣⵣⵙⴰⵏ

VÊLER

v. “Accoucher”.

VELLE

v. f. “Veau”.

VENDRE

[ṢḤ], [MƐ], [MR] zenz, hab.

• [ṢḤ] znuza

• [MƐ] znuzi. v. “Vente”.

→ **Il a vendu :** [ṢḤ], [MƐ] Izenz.

→ **Je les ai vendus** m. **:** [ṢḤ] Zenzex-ṯen.

→ **Je n’ai pas vendu :** [ṢḤ] U znuzix.

→ **Il vendra :** [ṢḤ] A izenz.

→ **Ils ont vendus :** [MR] Znuzan.

→ **Ils les ont vendues :** [ṢḤ] Zenzen-ṭenṭ.

→ **Qui vendra, Qui vendront :**

• [ṢḤ] A izenzen

• [ṢḤ] Ara izenzen

→ **Qui ne vend pas ? :** [ṢḤ] An-wi aɣa u izunezen k ?

→ **Hier je suis parti au marché, j’y ai vendu les prunes de notre jardin et j’y ai acheté deux pastèques :** [ṢḤ] Iḍelli ṛuḥa ar ssuq zenza ṯaḇerquqṯ lejnan-nna a ssɣiɣ-d senṯ ṭeḥabbaṯin ddellaɛ.

بَاعَ : زْنْزْ. عَادَةً ؛

زْنُزَ

زْنُزِ

بَاعَ : نِزْنْزْ

بِعْتُهُمْ : زْنْزْخْ-ثْنْ

لَمْ أَبِيعْ : نُـ زْنُزِخْ

سَوْفَ يَبِيعُ : نَـ نِزْنْزْ

بَاعُوا : زْنُزَنْ

بَاعُوهُمْ : زْنْزْنْ-خْنْخْ

الَّذِي بَاعَ ، الَّذِينَ سَيَبِيعُونَ :

نَـ نِزْنْزْنْ

نَرَ نِزْنْزْنْ

مَنِ الَّذِي لَمْ يَبِعْ : نَنْوِ نَغَ نُـ نِزُنْزْنْ كْ

بِالْأَمْسِ ذَهَبْتُ إِلَى السُّوقِ بِعْتُ فِيهِ بُرْقُوقٌ مِنْ حَدِيقَتِنَا وَاشْتَرَيْتُ بَطِّيخَتَيْنِ : نِضْلْ رُحَ نَرْ سُّقْ زْنْزْ نَّقَرْقُقْتْ لْزْنَنْ-نْ نَـ سْغَغْ-دْ سْنْتْ خْحَبَّتَيْنْ دْلْعْ

ⵣⴼⵏⵣ :

ⵣⵏⵙⵣⴰ

ⵣⵏⵙⵣⵉ

ⵉⵅⵏⵅ

ⵅⵏⵅⵏⵅ-ⵅⵏ

ⵏ ⵅⵏⵏⵅⵉⵅ

ⴰ ⵔⵅⵏⵅ

ⵅⵏⵏⵅⴰⵏ

ⵅⵏⵅⵏ-ⵜⴱⵏⵜⴱ

ⴰ ⵔⵅⵏⵅⵏ

ⴰⴱⴰ ⵉⵅⵏⵅⵏ

ⴰⵏⵍⵉ ⴰⵢⴰ ⵏ ⵉⵅⵏⵏⵅⵏ ⵣ

ⵉⴹⵏⵎⵉ ⵇⵏⵄⴰ ⴰⴱ ⴱⴱⵏⵣ ⵅⵏⵅⴰ ⵅⴰⵃⵏⴱⵣⵅ ⵎⵏⵏⵏⴰⵏ-ⵏⵏⴰ ⴰ ⴱ ⴱⴱⵢⵉⵢ-ⵃ ⴱⵏⵅ ⵜⴱⵏⵄⵏⴱⴱⴰⵅⵉⵍ ⵃⵃⵏⵎⴰⵛ

VENIR

• [MƐ], [MR] as-d, hab. ṭas-d. v. “Arriver”, “Produire”.

• [MƐ] ddu-d. v. “Arriver”, “Revenir”.

→ **Je suis arrivé, J’arrive :** [MƐ] Usiɣ-d.

→ **Il est venu à moi :** Yusa-d ɣer-i.

→ **Il est venu chez nous :** Yusa-d ɣer-nna.

→ **Il viendra tout à l’heure :** [ṢḤ] Almira a d-iyas.

→ **Il est venu tout à l’heure :**

• [ṢḤ] Imira yusa-d.

• [ṢR] Anturu ad yusa.

→ **C’est lui qui est venu ici :** [MƐ] Netta d-yusan.

→ **Il vient en hiver :** [MR] Iṭas-ed di nuwweṯ.

→ **Venez ici !** f. **:** Asemṭ !

→ **Venez ici !** m. **:** [MƐ] Dduṭ !

→ **Viens ici ! :** [MƐ] Ddu-d !

→ **Viens ! :** [ṢḤ] Ayya !

أَتَى ، جَاءَ إِلَى :

نَسْ-دْ

دُّ-دْ

آتِي ، أَتَيْتُ هُنَا : نُسِغْ-دْ

أَتَى عِنْدِي : يُسَ-دْ غْرْ-يِـ

جَاءَ عِنْدَنَا : يُسَ-دْ غْرْ-يِـ

سَيَأْتِي بَعْدَ قَلِيلٍ : نَلْمِرَ نَـ دْ-يَيَسْ

أَتَى مُنْذُ قَلِيلٍ :

يَمِرَ يُسَ-دْ

نَتْتُرُ نَدْ يُسَ

هُوَ الَّذِي جَاءَ هُنَا : نْتَّ دْ-يُسَنْ

يَأْتِي فِي مَوْسِمِ الشِّتَاءِ : إِخَسْ-دْ دِ نُوْثْ

اِئْتِينَ هُنَا : نَسْمْخْ

اِئْتُو هُنَا : دُّخْ

اِئْتِ ، اِئْتِي هُنَا : دُّ-دْ

تَعَالَ : نَيَّ

ⴰⴱ-ⴷ

ⴷⴷⵏ-ⴷ

ⵏⴱⵉⵢ-ⴷ

ⵔⵏⴱⴰ-ⴷ ⵢⵏⴱ-ⵉ

ⵔⵏⴱⴰ-ⴷ ⵢⵏⴱ-ⵏⵏⴰ

ⴰⵎⵅⵉⴱⴰ ⴰ ⴷ-ⵉⵔⴰⴱ

ⵉⵅⵉⴱⴰ ⵔⵏⴱⴰ-ⴷ

ⴰⵏⵜⵏⴱ ⴰⴷ ⵔⵏⴱⴰ

ⵏⵜⵜⴰ ⴷ-ⵔⵏⴱⴰⵏ

ⵉⵜⴱⴰ-ⵏⴷ ⴷⵉ ⵏⵏⵅⵅⵅ

ⴰⴱⵏⵅⵜⴱ

ⴷⴷⵏⵜⴱ

ⴷⴷⵏ-ⴷ

ⴰⵔⵔⴰ

VENT

• [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] m., aḍu (ann. : bʷ, w). v. “Vent d’ouest”, “Vent de sable”.

→ **Jour de vent :** Ass bʷaḍu.

رِيحٌ :

نَضُ

يَوْمٌ تَكْثُرُ فِيهِ الرِّيح : نَسُّ بْوَضُ

ⵄⴹ

ⵄⵙⵙ ⵊⵏⵄⴹ

VENT DE POUSSIÈRE

[ṢḤ] ar., f., ṯaɛağğejṯ. v. “Vent d’ouest”, “Vent”, “Poussière”.

→ **Voilà la bataille qui commence !** (litt. Le vent de poussière se lève) **:** Aṭin ṯekker ṯaɛağğejṯ !

عَجَاجٌ ، غُبَارٌ : ثَعَجُّزْثْ

تَبْدَأُ الْمَعْرَكَةُ ، تَهُبُّ الْعَاصِفَةُ : نَجِنْ ثُكُّرْ ثَعَجُّزْثْ

ⵅⵄⵃⵄⵅⵅⵉⵄⵅ

ⵄⵜⵙⴷ ⵅⵉⴽⴽⵉⵓ ⵅⵄⵃⵄⵅⵅⵉⵄⵅ

VENT D’OUEST

[ṢḤ], [MƐ] ar., m., aɣerbi. v. “Vent”, “Vent de sable”.

رِيحٌ غَرْبِيٌّ : نَغْرْبِ

ⵄⵖⵉⵓⵊⴷ

VENTE

[MƐ] m., azenzi. v. “Vendre”.

بَيْعٌ : نَزْنْزِ

ⵄⵣⵉⵣⴷ

VENTRE

• [ṢḤ] f., ṯaḏist | f., pl., ṯiḏusin

• [ṢḤ] f., pl., ṯiḏuswarin

• [MR] f., ṯakeršeṭ

• [ṢR] m., aɛeddis (ann. : u) | m., pl., iɛedisen

• [ŠN] m., aɛeddis

بَطْنٌ :

ثَذِسْتْ | ثِذُسِنْ

ثِذُسْوَرِنْ

ثَكْرْشْثْ

نَعْدِسْ | يِعْدِسْنْ

نَعْدِسْ

ⵅⵄⵎⴷⵜ | ⵅⴷⵎⵉⵓⴷⵍ

ⵅⴷⵎⵉⵓⵍⵄⵓⴷⵍ

ⵅⵄⵇⵉⵓⵇⵉⵜⵓ

ⵄⵃⵉⵏⴷⵓ | ⴷⵃⵉⵏⴷⵓⵉⵍ

ⵄⵃⵉⵏⴷⵓ

VER, LARVE

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaḵeččawṯ (ann. : ṯḵ) | f., pl., ṯiḵeččawin. v. “Véreux Être”.

• [MR] f., takeččawṭ | f., pl., tikeččawin

• [ṢḤ] f., ṯaḵečča

دُودَةٌ ، يَرْقَانَةٌ :

ثَكْچَّوْثْ | ثِكْچَّوِنْ

ثَكْچَّوْثْ | ثِكْچَّوِنْ

ثَكْچَّ

ⵅⵄⵇⵉⴾⴾⵄⵍⵅ | ⵅⴷⵇⵉⴾⴾⵄⵍⵅⵍ

ⵜⵄⵇⵉⴾⴾⵄⵍⵜⵓ | ⵜⴷⵇⵉⴾⴾⵄⵍⵅⵍ

ⵅⵄⵇⵉⴾⴾⵄ

VER DE TERRE COMMUN, LOMBRIC

• [MS] m., ğermeṭṭu

• [MS] m., zermečču

دُودَةٌ الأَرْضِ :

جُرْمُطٌ

زُرْمُچٌ

ⵅⵏⵓⵍⵏⵉⵉⵏ

ⵏⵓⵍⵏⴼⴼⵏ

VERDURE (désigne l'ensemble de : persil, coriandre, menthe, …)

[MR] ar., coll., {le}ɛšiš

خُضْرَةٌ ، تَعُمُّ الْبَقْدُونِس ، الْكُزْبَرَة ، النَّعْنَع **:**

عْشِشْ

ⵄⴼⴹⴼ

VÉREUX ÊTRE

[ṢḤ] kkiču. v. "Pourrir", "Ver".

→ **Cette figue est véreuse :** [ṢḤ] Taḥebbaṭ n tazerṯ-ayini tekkiču.

→ **La pêche est pourrie :** [ṢḤ] Lxuẋ yikkiču.

دَوَّدَ : كِچُ

هَذِهِ التِّينَة مُدَوَّدَةٌ : تَحْبَّخْ نْـ تَزْرْثْ-نَنِ تْكِّچُ

الْخَوْخَةُ مُدَوَّدَةٌ : لْخُخْ يِكِّچُ

ⵕⵕⴹⴼⵏ

ⵜⵓⴷⵏⵏⵓⵜⵙ | ⵜⵓⵅⵏⵙⵓⵅ-ⵓⵖⴹⵏⴹ ⵜⵏⵕⵕⴹⴼⵏ

ⵅⵅⵏⵅⵖⴹⵕⵕⴹⴼⵏ

VERGE, PÉNIS (partie intime de l'homme)

• [ŠN] f., {ṯa}habebbušṯ | f., pl., {ṯi}hibebbaš

• [ṢḤ] f., ṯatutaṯ | f., pl., ṯitutaṯin

• [MƐ] m., abeššaš. v. "Urine".

• [ṢR] m., aḥilul. v. "Urine".

فَرْجُ الرَّجُلِ ، قَضِيبٌ :

هَبْبُشْثْ | هِبْبَشْ

تَثْتَثْ | تِثْتَثِنْ

نَبْشَشْ

نَحِلُلْ

ⵙⵓⵙⵏⵙⵙⵏⵙⵅ | ⵙⴹⵙⵏⵙⵙⵓⵙ

ⵅⵓⵜⵏⵜⵓⵅ | ⵅⴹⵜⵏⵜⵓⵅⴹⵍ

ⵓⵙⵏⵙⵓⵙ

ⵓⵅⴹⵍⵏⵍ

VERGER

v. "Jardin".

VERMICELLE

→ **Elles préparent les vermicelles destinés à la soupe pour celles qui ont de la farine :** [ṢḤ] Feṭṭlent ššerbeṯ win ɣr-es aren.

شَعْرِيَّةٌ :

يُعَدِدْنَ شَعْرِيَّةَ لِلْحَسَاءِ مَنْ لَدَيْهِ طَحِين : فَطَّلْنْتْ شْرْفِتْ وِنْ غْرْ-سْ نَرْنْ

ⵏⵏⵏⵍⵏⵜ ⵙⵙⵏⵓⵄⵏⵅ ⵍⵍⴹⵍ ⵢⵓ-ⵏⵙ ⵓⵓⵏⵍ

VERRE (matière)

[ṢḤ] ar., f., ṯazjejṭ

زُجَاجٌ : تَزْزْزْخْ

ⵅⵓⵅⵏⵏⵜⵙ

VERRUE

[ṢḤ] f., ṯifiḏli

ثُوْلُولٌ : ثِفِذْلِ

ⵅⴹⵃⴹⵜⵄⴹ

VERS

v. “À”.

VERS OÙ ?

aniɣer ?

إِلَى أَيْنَ : نَنِغْرْ

ⴰⵏⴹⵖⵓⵔ

VERSANT MONTAGNEUX, ADRET, UBAC

→ Versant montagneux peu ensoleillé, ombragé, non touché par le soleil, Ubac : [ṢḤ], [XF] m., amalu | [WZ] top., m., pl., imula

→ Versant montagneux ensoleillé, Adret :

• [ṢḤ], [MR], [MS], [XF] top., m., asamer

• [ṢḤ], [MR] m., assamer (ann. : u)

سَفْحُ الْجَبَلِ :

سَفْحُ الْجَبَلِ غَيْر مُشْمِس : نَمَلُ | نِمُلَ

سَفْحُ الْجَبَلِ الْمُشْمِس :

نَسَمْرْ

نَسَّمْرْ

ⴰⵎⴰⵍⵓ | ⵅⵎⵓⵍⴰ

ⴰⵙⴰⵎⵓⵔ

ⴰⵙⵙⴰⵎⵓⵔ

VERSER (liquide, thé, café, …)

• [ṢḤ] ar., kubb, hab. ṭkubb

• [MƐ] ar., ferreɣ, hab. ṭferreɣ

→ **Il verse :** Ikubb.

→ **Verse l’eau ! :** [MƐ] Ferreɣ aman !

أَفْرِغْ :

كُبَّ. عَادَةً ؛ خُكُبُّ

فْرُّغْ. عَادَةً ؛ خُفْرُّغْ

يُفْرِغُ : يِكُبُّ

أُفْرُغْ مَاءً : فْرُّغْ نَمَنْ

ⴽⵓⴹⴹ : ⵅⵜⵙⴽⵓⴹⴹ

ⵃⵓⵙⵙⵓⵢ : ⵜⵙⵃⵓⵙⵙⵓⵢ

ⵅⴽⵓⴹⴹ

ⵃⵓⵙⵙⵓⵢ ⴰⵎⴰⵍ

VERT

v. “Bleu”.

VERT ÊTRE

v. “MÛR NE PAS ÊTRE”.

VESCE COMMUNE, VESCE CULTIVÉE (lat. vicia sativa, fam. fabaceæ, plante)

[MR], [XF] lat., lafis

بِيقِيَّةٌ مَزْرُوعَةٌ ، نَبْتَةٌ :

لَفِسْ

ⵏⴰⵃⵅⵙ

VESSIE

• [MƐ] f., ṯambulṯ

• [ṢR] f., {ṯa}hanebbulṯ (ann. : te)

مَثَانَةٌ :

ثَمْبُلْثْ

هَنْبُلْثْ

ⵅⴰⵎⴹⵓⵏⵅ

ⴼⴰⵏⵓⴹⴹⵓⵏⵅ

VÊTEMENT (ample et cousu pour enfant)

[ṢḤ] ar., lbes

→ **Il y a ceux qui revêtent le "lbes" :** [ṢḤ] Illa win tlusan lbes.

لِبَاسٌ ، لِبَاسٌ خَاصٌّ بِالْأَطْفَالِ **:** لْبْسْ

يُوجَدُ مَنْ يَرْتَدِي اللُّبْسْ : ئِلَّ وِنْ تْلُسَنْ لْبْسْ

ⵍⵉⴱⵙ

ⵍⵍⴰ ⵍⴹⵏ ⵜⵍⵙⴰⵏ ⵍⵉⴱⵙ

VÊTEMENT

• [ṢḤ] ar., leḥwayej

• [ṢḤ] ar., lebset (ann. : ll)

→ **C'est les vêtements des hommes :** [ṢḤ] Ṯadda ḏ lebset uwurgaz ḏ lebset n tmeṭṭuṯ.

→ **C'est là les vêtements des femmes, autrefois :** [ṢḤ] Wadda llebseṯ n ṭemɣarin ziḵ.

→ **Les vêtements de l'homme :** [ṢḤ] Leḥwayeğ wirḡaz.

→ **Les vêtements de la femme :** [ṢḤ] Leḥwayeğ n temɣart.

→ **Les vêtement des enfants :** [ṢḤ] Leḥwayeğ leḏrari.

لِبَاسٌ :

لْحْوَيْژْ

لْبْسْتْ

هَذِهِ مَلَابِسُ الرِّجَالِ : ثَدَّ ذْ لْبْسْتْ نُورْقَزْ ذْ لْبْسْتْ نْـ تْمْطُّتْ

هَذَا هُوَ لِبَاسُ النِّسَاءِ فِي مَا مَضَى : وَدَّ لْبْسْتْ نْـ تْمْغَرِنْ زِكْ

مَلَابِسُ الرِّجَالِ : لْحْوَيْجْ وِرْقَزْ

مَلَابِسُ النِّسَاءِ : لْحْوَيْجْ نْـ تْمْغَرْتْ

مَلَابِسُ الْأَوْلَادِ : لْحْوَيْجْ لْذْرَرِ

ⵏⴰⵍⵓⵙⵜ

ⵏⴰⵖⵓⵜ

ⵅⴰⵍⵍⴰ ⴼ ⵏⴰⵖⵓⵜ ⴰⵍⴰⴽⵓⵣ ⴼ ⵏⴰⵖⵓⵜ ⵏ ⵜⵎⴰⵜⵜⵓⵅ

ⵍⴰⵍⵍⴰ ⵏⵏⴰⵖⵓⵅ ⵏ ⵜⵓⴰⵎⵢⴰⵓⴷⵏ ⵣⴷⵣ

ⵏⴰⵍⵓⵙⵜ ⵍⴷⵓⵅⴰⵣ

ⵏⴰⵍⵓⵙⵜ ⵏ ⵜⴰⵎⵢⴰⵓⵜ

ⵏⴰⵍⵓⵙⵜ ⵏⴰⴼⴰⵓⵓⴷ

VÊTIR SE, HABILLER S'

[MƐ] els, hab. ṭlusi. v. "Tondre".

→ **Je me suis vêtu :** [MƐ] Lsiɣ.

→ **Il s'est vêtu :** [MƐ] Ilsa.

→ **Ils se sont vêtus :** [MƐ] Lsan.

→ **Habille-toi ! :** Els lḥawayğ-nneḵ !

→ **Ils s'habillent de laine :** [ṢḤ] Tlusen ṭaḍuṭ.

→ **Celui qui a de la laine il l'utilise s'habiller :** [ṢḤ] Illa win ɣr-es ṭaḍuṭ iṭles ṭaḍuṭ.

أَلْبَسَ ، اِرْتَدَى : تْلْسْ. عَادَةً ؛ خْلُسِ

لَبِسْتُ : لْسِغْ

لَبِسَ : ئِلْسَ

لَبِسُوا : لْسَنْ

اِرْتَدِ مَلَابِسَكَ : لْسْ لْحَوَيْجْ-نْكْ

يَرْتَدُونَ لِبَاسَ الصُّوفِ : تْلُسْنْ طَضُخْ

مَنْ لَدَيْهِ الصُّوفَ يَسْتَخْدِمُهِ لِكَيْ يَلْبِسَهُ : ئِلَّ وِنْ غْرْ-سْ طَضُخْ يْخْلْسْ طَضُخْ

ⵏⵉⴱ

ⵜⴰⵏⵙⴰⵖ

ⵏⴰⴱⵖⵢ

ⵖⵏⴰⴱ

ⵏⴰⴱⵓ

ⵏⴰⴱ ⵏⴽⵓⵍⵓⵙⵜ-ⵍⵍⵏⵣ

ⵜⵏⵙⴰⵏ ⴼⵓⴼⵙⵜⴰ

ⵉⵎⵎ. ⵍⵉⵍ ⵢⵓ-ⵙⴰ ⵓ.ⵓⵏⵜⴰ ⵉⵜⴰⵎⵙⴰ ⵓ.ⵓⵏⵜⴰ

VEUF

• [MR] m., aǰǰal, f., taǰǰalt

• [MR] ar., f., ṯaheǧǧalt

أَرْمَلٌ:

نَزَلْ ، تَزَلْتْ

ثَهْجَلْتْ

ⴰⵏⵏⴰⵎ, ⵜⴰⵏⵏⴰⵎⵜ

ⵅⴰⴷⵙⵅⵅⴰⵎⵜ

VIANDE

[MƐ], [ṢḤ], [MR] m., aḵsum (ann. : bu, wu)

→ **Le pain est meilleur que la viande :** [MƐ] Aɣrum xer buḵsum. v. "Couscous".

→ **Viande de chèvre :** Aḵsum n tɣeṭṭen.

→ **La viande de chèvre ou de brebis ou de bœuf :** [ṢḤ] Aḵsum n tɣeṭṭan nna uwulli nni yizger.

لَحْمٌ :

نَكْسُمْ

الْخُبْزُ أَفْضَلُ مِنَ اللَّحْمِ : نَغْرُمْ خْرْ بُكْسُمْ

لَحْمُ الْمَاعِزِ : نَكْسُمْ نـ تْغْطُّطْنْ

لَحْمُ الْمَاعِزِ أَوْالْغَنَمِ أَوْ الْبَقَرِ : نَكْسُمْ نـ تْغْطَّنْ نَّ نْوُلِّ نِّ يِزْقْرْ

ⴰⵕⵙⵛ

ⴰⵢⵓⵛ ⵅⵙⵓ ⵙⵙⵕⵙⵛ

ⴰⵕⵙⵛ ⵏ ⵜⵢⵙⵜⵜⵙⵏ

ⴰⵣⵙⵛ ⵏ ⵜⵢⵙⵜⵜⴰⵏ ⵏⵏⴰ ⵙⵍⵙⵎⵎⵉⵣ ⵏⵏⵉ ⵉⵉⵅⵅⵙⵓ

VIANDE (morceau désossé)

[MƐ] ar., f., ṯahabreṭ. v. "Mollet".

هَبْرَةٌ : ثَهَبْرْخْ

ⵅⴰⴷⴰⵙⵓⵜⵙ

VIANDE SÉCHÉE

• [MƐ] m., aqeddiḏ. v. "Nu".

• [ṢḤ] ar. ?, lexliɛ

• [XF] m., {a}xliɛ

→ **Ceux qui ont un surplus de bétail, ils sacrifient. Ainsi, ils font sécher et durcir la viande au soleil et il en mangent progressivement en hiver. Nous appelons cette viande séchée : le "khlii'" ou l'"aqeddidh" :** [ṢḤ] Wiḏin ɣer-sen zyat lehwayeš a zlun amma ṭxallaɛen aḵsum, sɣaran-ṭ ɣer ṯafuṯ himmeli teṭṭen bešwiyya g ṯyerza. Neqqar-es lexliɛ nna aqeddiḏ.

Ph. or. : [ṢḤ] Asma zlun win ɣr-es zyat lehwayeš a izlu amma ṭxallaɛen aḵsum txallaɛen ɣer ṯafuṯ aḵsum sɣaranṭ ɣer ṯafuṯ himmeli teṭṭen bešwiyya g ṯyerza ṭeṭṭen.

→ **Elles font sécher la viande au soleil et lorsqu'elle durcit ils lui ajoutent du sel puis ils la conservent et la consomment en hiver :** [ṢḤ] Txellaɛenṭ aḵsum i ṭafuṯ asma iqqar ṣenɛenṭ lmelḥ ṭeffren-ṭ g ṯyerza jebbdan-t.

لَحْمُ مُجَفَّفٌ ، قِدِّيدٌ :

نَقْدِّدْ

لْخْلِعْ

خْلِعْ

مَنْ لَدَيْهِمْ فَائِضٌ مِنَ الْمَوَاشِي يَذْبَحُونَهَا هَكَذَا يُجَفِّفُونَ لَحْمَهَا وَيَتْرُكُونَهَا تُصَلَّبُ فِي الشَّمْسِ لِيَأْكُلُوا مِنْهَا تَدْرِيجِيًّا فِي الشِّتَاءِ . نُسَمِّي هَذَا اللَّحْمَ الْمُجَفَّفَ : لَخْلِيعْ أَوْ نَقْدِّيدْ : وِذِنْ غْرْ-سْنْ زْيَتْ لْهْوَيْشْ نَـ زْلَنْ نَمَّ خْخَلَّعْنْ نَكْسُمْ ،

سِغَرَنْ-خْ غْرْ ثَفُثْ هِمْلِ تْخُّنْ بْشْوِيَّ فْـ ثْيْرْزَ . نْقَّرْ-سْ لْخْلِعْ

يُجَفِّفْنَ اللُّحُومَ فِي الشَّمْسِ وَعِنْدَمَا تُصَلَّبُ يُضَفْنَ لَهَا مِلْحًا ثُمَّ يَحْفَظُونَها وَيَتَنَاوَلُونَهَا فِي فَصْلِ الشِّتَاءِ : تْخْلَعْنْخْ نَكْسُمْ يِـ خْفُثْ نَسْمَ نِقَّرْ صْنْعْنْخْ لْمْلْحْ خْفَّرْنْ-خْ فْـ ثْيْرْزَ زْبْدَنْتْ

ⵓⵣⵏⵏⴹⵔ

ⵍⵉⵣⵔⴰⵏ

ⵣⵍⴹⵔ

ⵍⴹⵔⴹⵔ ⵢⵏⵓ-ⵙⵏ ⵜⵉⴷⵓⵜ ⵍⵏⵏⵓⴷⵏⵏ ⵓ ⵣⵍⵏ ⵓⵔⵔⵓ ⵜⵙⵣⵓⵍⵍⵓⴰⵏ, ⵙⵢⵓⵓⵏ-ⵜⵙ ⵢⵏⵓ ⵅⵓⵃⵏⵅ ⵙⴹⵔⵔⵏⵍⵉ ⵜⵏⵜⵙⵜⵙⵏ ⵙⵏⵏⵍⴹⴹⵓ ⵅ ⵅⴹⵏⵓⵣⵓ. ⵏⵏⵣⵣⵓⵓ-ⵏⵙ ⵍⵏⵏⵍⵉⵢ ⵏⵓ ⵓⵣⵏⵏⴹⵔ.

ⵜⵅⵏⵍⵍⵓⴰⵏⵏⵜⵙ ⵓⵅⵙⵏⵔ ⴹ ⵜⵙⵓⵃⵏⵅ ⵓⵙⵔⵓ ⴹⵣⵣⵓⵓ ⵙⵏⵏⵏⵏⵜⵙ ⵍⵔⵍⵍⵏⵜⵙ ⵜⵙⵏⵃⵃⵓⵏⵏ-ⵜⵙ ⵅ ⵅⴹⵏⵓⵣⵓ ⵏⵏⵏⵏⵜⵜⵓⵏⵜ

VIDER SE, ABDANDONNER, DÉSERTER

[ṢḤ] ar., xlu

→ **Il n'y a pas de route, pas de maisons, elles sont abandonnées, le pays se détériore :** [ṢḤ] Aḇriḏ ulaš ixxamen ulaš xlan ṯamurṯ ṯruḥ.

خَلَّى : خْلُ

لَمْ يُجَدْ طُرُقٌ وَلَا بُيُوتٌ خَلَّتِ الْبُيُوتُ وَضْعُ الْبَلَدُ يَتَرَدَّى : نَقْرِذْ نُلَشْ نِخَّمْنْ نُلَشْ خْلَنْ ثَمُرْثْ ثْرُحْ

ⵅⵏⵏ

ⵓⴰⵙⵓⵔⵓ ⵏⵏⵓⵏ ⵔⵅⵅⵓⵍⵏⵏ ⵏⵏⵓⵏ ⵅⵏⵓ ⵅⵓⵍⵏⵓⵅ ⵅⵓⵅ

VIE

• [ṢḤ], [MƐ] f., ṯuderṯ. v. "Vivre".

• [MR] ar., f., ṯamɛišt

• [ṢḤ] ar., lemɛišt

→ **Leur vie :** [ṢḤ] Lemɛišt-nsen.

حَيَاةٌ ، مَعِيشَةٌ :

ثُدْرْثْ

ثَمْعِشْثْ

لْمْعِشْثْ

مَعِيشَتُهُمْ : لْمْعِشْثْ-نْسْنْ

ⵅⵏⵓⵅ

ⵅⵓⵍⵏⵔⵔⵜ

ⵏⵏⵍⵏⵔⵔⵜ

ⵏⵏⵍⵏⵔⵔⵜ-ⵏⵙⵏ

VIEUX, ÂGÉ (personne)

• [MS], [MR] m., amɣar | m., pl., imɣaren, f., tamɣart | f., pl., timɣarin

• [ṢḤ] f., ṯamɣarṯ | f., pl., ṯimɣarin. v. "Ancêtre", "Ancien".

• [MR] f., {ṯ}imɣarin

→ **Les personnes âgées :** [MR] Medden imezgura.

شَيْخٌ ، مُسِنٌّ ، عَجُوزٌ :

نَمْغَرْ | نِمْغَرْنْ ، تَمْغَرْثْ | تِمْغَرِنْ

ثَمْغَرْثْ | ثِمْغَرِنْ

نِمْغَرِنْ

كِبَارُ النَّاسِ : مْدُّنْ نِمْزْقُّرَ

ⵓⵍⵢⵓⵓ | ⵅⵍⵢⵓⵓⵏⵏ, ⵜⵓⵍⵢⵓⵓⵜ | ⵜⵅⵍⵢⵓⵓⵅⵏ

ⵅⵓⵍⵢⵓⵅ | ⵅⵅⵍⵢⵓⵓⵅⵏ

ⵅⵍⵢⵓⵓⵅⵏ

ⵍⵏⵏⵏⵏ ⵅⵍⵏⵅⵅⵓⵓ

VIEUX, ÂGÉ (personne, animal)

[ṢḤ], [MR], [MZ] m., awssar, m., pl., iwessaren, f., ṯawessarṯ | [MZ] top., f. pl., ṯiwessarin

→ **Un très viel homme :** [MR] Amɣar ḏ awessar.

→ **Les personnes âgées :** [ṢḤ] Medden imeqqranen.

شَيْخٌ ، مُسِنٌّ ، عَجُوزٌ ، قَدِيمٌ :

نَوْسَّرْ | يُوْسَّرْنْ ، تَوْسَّرْتْ | تِوْسَّرِنْ

رَجُلٌ كَبِيرٌ فِي سِنٍّ مُتَقَدِّمٍ : نَمْغَرْ ذْ نَوْسَّرْ

الْكِبَارُ مِنَ النَّاسِ : مْدُّنْ يِمْقُّرَنْنْ

ⵓⵍⵙⵙⵓⵙ | ⵉⵍⵙⵙⵓⵙⵏ, ⵅⵓⵍⵙⵙⵓⵙⵅ | ⵅⵉⵍⵙⵙⵓⵙⵉ

ⵓⵎⵢⵓⵙ ⵜ ⵓⵍⵙⵙⵓⵙ

ⵎⵙⴰⴰⵏ ⵉⵎⵙⵎⵎⵙⵓⵏⵙⵏ

VIGNE CULTIVÉE (lat. vitis vinifera, fam. vitaceæ, arbrisseau)

• [ṢḤ] m., azerǧun | m., pl., izerǧunṭ. v. “Vigne sauvage”.

• [XF] f., tara

• [MR] ar., m., aɛriš

• [MR] ar., m., pl., ɛrayeš

• [ṢḤ] ar., f., sing., diliṯ (ann. : dd) | [ṢḤ], [MS], [WZ] f., pl., dwali (ann. : dd) . v. “Vigneraie”.

→ Un plant de vigne :

[ṢḤ] dim., sing., tazerǧunṭ

كَرْمَةٌ نَبِيذِيَّةٌ ، دَلْيَةٌ ، شُجَيْرَةٌ :

نَزْرْجُنْ | يِزْرْجُنْخْ

تَرَ

نَعْرِشْ

عْرَيْشْ

دِّلِثْ | دْوَلِ

شَتْلَةُ الدَّلْيَةِ وَاحِدَةٍ :

تَزْرْجُنْخْ

ⵓⴾⵙⵓⴼⵙⵏ | ⵉⴾⵙⵓⴼⵙⵏⵜⵙ

ⵜⵓⵙⵓ

ⵓⵛⵓⵉⴽ

ⵛⵓⵓⵔⵙⴽ

ⴷⴷⵉⵎⵉⵅ | ⴷⴷⵍⵓⵎⵉ

ⵜⵓⴾⵙⵓⴼⵙⵏⵜⵙ

VIGNE SAUVAGE (lat. vitis vinifera sylvestris, fam. vitaceæ, plante)

• [ṢḤ] m., aẓberḥuṛ. v. “Vigneraie”, “Vigne cultivée”, “Oseille”.

• [ǦɛḤ] m., azḇeṛḇuṛ

• [XF], [MS] zbeṛbuṛa

• [ṢḤ] f., ṯasemmumṯ. v. “Oseille”.

دَالِيَةٌ بَرِّيَّةٌ ، شُجَيْرَةٌ :

نَزْبْرْبُرْ

نَزْفْرْفُرْ

زْبْرْبُرَ

ثَسْمُّمْثْ

ⵓⴾⵜⵙⵜⵙⵟ

ⵓⴾⴰⵙⴰⵙⵟ

ⴾⵜⵙⵜⵙⵟⵓ

ⵅⵓⵙⵎⵎⵙⵎⵅ

VIGNERAIE

[ṢḤ] ar., f., sing., diliṯ (ann. : dd) | [ṢḤ], [MS], [WZ] f., pl., dwali (ann. : dd). v. “Vigne cultivée”.

بُسْتَانُ كَرَمٍ :

دِلِثْ | دْوَلِ

ⴷⵉⵎⵉⵅ | ⴷⵍⵓⵎⵉ

VILLAGE

• [MS] f., taddart | top., f., pl., tiduratin. v. “Hameau”.

• [ṢḤ] ar., f., ṯadwirṯ

• [MR] ar., m., adewwaṛ (ann. : u) | m., pl. m., idewwaṛen (ann. : yi)

• [ṢḤ], [MƐ] m., aḏuwwaṛ (ann. : u) | m., pl., iḏuwwaṛen

• [ṢḤ] m., aḏewwaṛ (ann. : u)

• ar., sing., dešra | pl., dšur. v. “Maison”, “Hameau”.

→ **Soyez les bienvenus dans votre village ! :** [ṢḤ] Merḥba yess-wen ɣ uḏewwar-nwen !

→ **Nous irons au village :** [MƐ] A nnṛuḥ ɣ uḏuwwaṛ.

→ **Un village :** [ṢḤ] Yiğ uḏuwwaṛ.

→ **Des petits villages :** [ṢḤ] Iḏuwwaṛen imeẓyanen.

قَرْيَةٌ :

تَدَّرْتْ | تِدُرَتِنْ

ثَدْوِرْثْ

نَدْوَّرْ | يِدْوَّرْنْ

نَذُوَّرْ | يِذُوَّرْنْ

نَذْوَّرْ

دْشْرَ | دْشُرْ

مَرْحَبًا بِكُمْ فِي قَرْيَتِكُمْ : مْرْحْبْ يْسّْ-وْنْ غْـ نُذُوَّرْ-نْوْنْ

سَنَذْهَبُ إِلَى الْقَرْيَةِ : نَـ نْرُحْ غْـ نُذُوَّرْ

قَرْيَةٌ وَاحِدَةٌ : يِجْ نُذُوَّ

قُرَى صَغِيرَةٌ : يِذُوَّنْ يِمْزْيَنْنْ

ⵜⴰⵏⵏⴰⵓⵜ | ⵜⴹⵏⵓⵓⴰⵜⴹⵍ

ⵅⴰⵎⵍⵅⵓⵅ

ⴰⵏⵍⵍⴰⵇ | ⴹⵏⵍⵍⴰⵇⵍ

ⴰⵎⵍⵍⴰⵇ | ⴹⵎⵍⵍⴰⵇⵍ

ⴰⵎⵍⵍⴰⵇ

ⵏⵍⵛⵓⴰ | ⵏⵛⵓⵓ

ⵔⵍⵓⵉⴰⴱⴰ ⵢⵍⴱⴱ-ⵍⵍⵍ ⵖ ⵍⵎⵍⵍⴰⵓ-ⵍⵍⵍ

ⴰ ⵍⵍⵇⵍⵉ ⵖ ⵍⵎⵍⵍⴰⵇ

ⵢⴹⵣ ⵍⵎⵍⵍⴰⵇ

ⴹⵎⵍⵍⴰⵇⵍ ⴹⵔⵍⵜⵢⴰⵍⵍ

VILLE

• [MƐ] ar., f., ṯamdint (ann. : te, ṭ) | pl., ṯimdinin (ann. : tem). v. “Village”, “Hameau”.

• [ṢḤ] f., ṭamdinṭ

• [MR] f., tamdint

→ **Vers la ville :**

[MR] Ɣer temdint.

[ṢḤ] Ɣer ṭemdinṭ.

مَدِينَةٌ :

ثَمْدِنْتْ | ثِمْدِنِنْ

خَمْدِنْخْ

تَمْدِنْتْ

نَحْوَ الْمَدِينَةِ :

غْرْ ثْمْدِنْتْ

غْرْ طَمْدِنْخْ

ⵅⴰⵔⵏⵍⵅⵍⵜ | ⵅⵍⵔⵏⵍⵅⵍⵍ

ⵜⴰⵔⵏⵍⵅⵍⵜ

ⵜⴰⵔⵏⵍⵅⵍⵜ

ⵖⴰⵓ ⵜⴰⵔⵏⵍⵅⵍⵜ

ⵖⴰⵓ ⵜⴰⵔⵏⵍⵅⵍⵜ

VIORNE TIN (lat. viburnum tinus, fam. adoxaceæ, arbrisseau)

[XF] m., griṭ

رِبَاطِيَّةٌ ، شُجَيْرَةٌ **:**

قُرِطْ

ⵅⵓⴹⴻ

VIPÈRE

• [XF] m., {a}bu lekkaz

• [ṢḤ], [ṢR] ar., fém., llafɛeṯ. v. “Serpent”.

أَفْعَى :

بُـ لْكَّزْ

لَّفْعْثْ

ⵙⵓ ⵍⵓⵇⵇⴰⵣ

ⵍⵍⴰⵛⵜⵓⵅ

VISAGE, FIGURE, FACE

• [ṢḤ], [ṢR] m., uḏem | m., pl., uḏemawen

• [ṢḤ] m., axenfuf. v. “Figure”.

→ **La figure de la femme :** [ṢḤ] Uḏem n ṭmeṭṭuṯ.

وَجْهٌ :

نُذْمْ | نُذْمَوْنْ

نَخْنْفُفْ

وَجْهُ الْمَرْأَةِ : نُذْمْ نْـ خْمْطُّثْ

ⵓⵔⵓⵛ | ⵓⵔⵓⵛⴰⵍⵓⵍ

ⴰⵅⵓⵍⵛⵓⵛ

ⵓⵔⵓⵛ ⵍ ⵜⵙⵓⵛⵓⵜⵜⵓⵅ

VIPÉRINE COMMUNE (lat. echium vulgare, fam. boraginaceæ, plante)

• [MR] m., iles n uyagu

• [XF] m., lsan lferd

أَخيُونٌ ، حَشِيشَةُ الْأَفْعَى ، نَبْتَةٌ :

يِلْسْ نْـ نُيَقُ

لْسَنْ لْفِرْدْ

ⵄⵍⵓⵙ ⵍ ⵓⵔⴰⵅⵓ

ⵍⵙⴰⵍ ⵍⵛⵓⴰⵅ

VISITE

[MR] ar., zyarṯ

زِيَارَةٌ :

زْيَرْثْ

ⵣⵔⴰⵅ

VISITE RENDRE

• [ṢḤ] rzef

• [MR] zur

→ **Ils visitent :** [MR] Zuren.

→ **Nous disons invité lorsqu’ils viennent chez toi, nous disons : les invités sont venus mais lorsque toi tu te rends chez quelqu’un on dit je m’en vais rendre visite :** [ṢḤ] Nekni neqqar inijiw asma d-asen ɣr-eḵ neqqar ussan-d inijiwen beṣṣaḥ ḵečč asma tṛuḥ ɣ lbaɛḍ a qqaren ṛuḥen a rezfan.

→ **Où vas-tu ? Je vais rendre visite :** [ṢḤ] Maniɣer tṛuḥeḍ ? Ṛuḥa a nerzaf.

زَارَ :

رْزْفْ

زُرْ

يَزُورُونَ : زُرْنْ

نقول إنيجيو/نَحْنُ نَقُولُ إنيجيوْ/الضَّيْفُ عِنْدَمَا الشَّخْصُ يَأْتِيكَ الْمَنْزِلَ نَقُولُ أَتَوْا إنيجيوْنْ/الضُّيُوفَ وَلَكِنْ أَنْتَ حِينَ تَخْرُجَ مِنْ أَجْلِ زِيَارَةٍ مَا نَسْتَعْمِلُ كَلِمَةِ رْزْفْ : نْكَنْ نْقَّرْ نِنْزِوْ نَسْمَ دْـنَسْنْ غْرْـكْ نْقَّرْ نُسَّنْـدْ يِنْزْوْنْ بْصَّحْ كُجْ نَسْمَ تْرُحْ غْـ لْبَعْضْ نَـ قَّرْنْ رُحْنْ نَـ رْزْفِنْ

إِلَى أَيْنَ أَنْتَ ذَاهِبٌ ؟ سَأَزُورُ : مَنِغْرْ ؟ رُحَ نَـ نْرْزَفْ

ⵓⵅⵓⵍ

ⵅⵓ

ⵣⵓⵙ

ⵏⵖⵏⵉ ⵏⵖⵎⵎⴰⵙ ⵉⵏⵉⵏⵉⵍ ⴰⵙⵎⴰ ⴷ-ⴰⵙⵏ ⵢⵙ-ⵖⵣ ⵏⵖⵎⵎⴰⵙ ⵓⵙⵙⴰⵏ-ⴷ ⵉⵏⵉⵏⵉⵍⵏ ⵙⵖⵔⵔ ⴰⵙⵎⴰ ⵜⵇⵓⵣ ⵢ ⵍⵙⴰⵃⵉ ⴰ ⵎⵎⴰⵙⵏ ⵇⵓⵣⵏ ⴰ ⵙⵖⵣⵃⴰⵏ

ⴰⵏⵉⵢⵖⵙ ⵜⵇⵓⵣⵖⵉ ⵇⵓⵣ ⴰ ⵏⵙⵣⴰⵃ

VISITER SE (pendant les jours de fêtes), **SOUHAITER BONNE FÊTE À QQUN**

[ṢḤ] ar., qabel

→ **Je te souhaite bonne fête de l'aïd :** [ṢḤ] A qbala fell-ak.

→ **Elles vont se visiter :** Ṛuḥent a qablent.

تَزَاوَرَ ، تَقَابَلَ ، تَمَنَّى عِيدًا سَعِيدًا لِشَخْصٍ : قَبْلْ

أَتَمَنَّى لَكَ عِيدًا سَعِيدًا : نَـ قَبْلَ بْلُّ-نَكْ

ذَهَبْنَ كَيْ يَتَزَاوَرْنَ : رُحْنْتْ نَـ قَبْلْنْتْ

ⵎⴰⵛⵏ

ⴰ ⵎⴰⵛⵏⴰ ⵜⵏⵏ-ⴰⵎ

ⵇⵓⵣⵏⵜ ⴰ ⵎⴰⵛⵏⵏⵜ

VIVRE (sens d'habiter)**, HABITER, RÉSIDER**

• [ṢḤ], [MR], [ṢR], [ŠN] zdeɣ, hab. zeddeɣ. v. "Maison".

• [ṢḤ], [MR], [ŠN], [ṢR] zḏeɣ

→ **Tu habites/Tu vis à Miliana ? :** Ṯzeḏɣeḍ ḏeg Tmelyant.

→ **Chez qui resteras-tu vivres ? :** [ṢḤ] Wiɣer a ṭzeḏɣeḍ ?

→ **Nous, nous vivons dans les villages du Petit Atlas :** Neḵni nezdeɣ ḏeg yidewwaṛen n Waṭlas ameẓgan.

→ **Eux, ils n'habitent pas chez leur père :** Niṯni u zdiɣen ɣer baba-ssen.

→ **Je n'habite pas ici :**

• [ṢḤ] Ur zdiɣeɣ ḵ ḏa.

• U zdiɣex ḏa.

→ **Il habite en ville :** [ṢḤ] Izḏeɣ ḏi ṭamdinṭ.

→ **Il vit à la montagne :**

• [MR] Iɛaš g uḏrar.

• [MR] Izḏeɣ g uḏrar.

→ **Nous habitions à l'intérieur** (i.e., maison) **:** [MR] Nezdaɣ ḏiges.

قَطَنَ ، سَكَنَ ، عَاشَ :

زْدْغْ. عَادَةً ، زْدُّغْ

زْدْغْ

تَسْكُنُ فِي مِلْيَانَة : ثُزْدْغْضْ ذْڤْـ ثْمْلْيَنْتْ

عِنْدَ مَنْ سَتَمْكُثُ : وِغْرْ نَـ خُزْدْغْضْ

نَحْنُ نَعِيشُ فِي دَوَاوِيرْ الْأَطْلِسِ الصَّغِيرِ : نْكْنِ نْزْدْغْ ذْڤْـ يْدَوَّرْنْ نَـ وَطْلَسْ نَمْزْڤْنْ

هُمْ لَا يَعِيشُونَ عِنْدَ وَالِدِهِمْ : نِثْنِ نُـ زْدِغْنْ غْرْ بَبَ-سْنْ

لَمْ أَعِيشْ هُنَا :

نُرْ زْدِغْغْ كْ ذَ

نُـ زْدِغْخْ ذَ

يَعِيشُ فِي الْمَدِينَةِ : يَزْدْغْ ذِ خَمْدِنْخْ

يَعِيشُ فِي الْجَبَلِ :

يَعَشْ ڤْـ نُذْرَرْ

يَزْدْغْ ڤْـ نُذْرَرْ

كُنَّا نَسْكُنُ فِيهَا : نْزْدَغْ ذِڤْ-سْ

ⵣⴷⵖ : ⵣⵖⴷⵖ

ⵣⵡⵖ

ⵅⵣⵖⵡⵖⵉ ⵡⵖⵅ ⵜⵎⵖⵢⴰⵜ

ⵍⵉⵢⵖⵙ ⴰⵜⵖⵣⵖⵡⵖⵉⴻ

ᐧᐧᖃᐧᐸ ᐧᐧᐢᐱᐧᐯ ᐯᐧᐦ
ᐢᐸᐱᐧᐧᐃᐃᐧᑫᐧᐧᐧ

→ **Je fais face aux étoiles :** Tqa-bleɣ i̱tran.

→ **Regarde-moi :** [MƐ] Qabel-d ɣer-i.

→ **Ne regarde pas :** [MƐ] U ṭqa-bel ḵ.

→ **Vérifie si l'épicerie est fermée ou ouverte :** [ṢḤ] Ṛuḥ qaḇel taḥanuṭ kan qaṯ ṯɣelqeḍ naɣ ṯerẓem.

→ **Je regarde :** [ṢḤ] Aql-i zerra.

رَأى ، نَظَرَ ، لَمَحَ ، قَابَلَ :

زْرْ. عَادَةً ؛ زْرَّ

قَبْلْ

قَبْلْ. عَادَةً ؛ خْقَبْلْ

قَبْلْ-دْ

أَرَى ، رَأَيْتُ : زْرِغْ

رَأَيْتُكَ : زْرِغْ-نَكْ

رَأَيْتُكِ : زْرِغْ-نَمْ

رَأَيْتُهُ : زْرِخْ-تْ

يَنْظُرُ إِلَى أُمِّهِ : ئِزْرْ يْمَّ-سْ

لَمْ يَرَكْ : نُـ كْ-ئِزْرْ كْ

نَحْنُ الذِّينَ رَأَيْنَا : نْكْنِ نَقْ زْرَنْ

يَرَى ، رَأَى : ئِزْرَ

رَآنِي : ئِزْرَ-يِ

يَنْظُرُ إِلَيْهَا : ئِزْرَ-خْ

أُقَابِلُ النُّجُومَ : تْقَبْلْغْ ئِتْرَنْ

أُنْظُرْنِي : قَبْلْ-دْ غْرْ-ئِـ

لَمْ تَنْظُرْ : نُـ خْقَبْلْ كْ

اِذْهَبْ وَانْظُرْ إِذَا كَانَ الدُّكَّانُ مَفْتُوحٌ أَوْ مُغْلَقٌ : رُحْ قَبْلْ تَحَنُخْ كَنْ قَتْ تْغْلْقْضْ نَغْ نْزْزْمْ

أَنَا أَنْظُرُ : نَقْلْ-ئِـ زْرَّ

ⵣⵓ : ⵣⵓⵓⴰ

ⵎⴰⵄⵉⵏ

ⵎⴰⴱⵉⵏ : ⵜⴰⵎⴰⴱⵉⵏ

ⵎⴰⴱⵉⵏ-ⵍ

ⵣⵓⴹⵏ

ⵣⵓⴹⵏ-ⴰⵎ

ⵣⵓⴹⵏ-ⴰⵔ

ⵣⵓⴹⵅ-ⵜ

ⴹⵣⵓⴰ ⵢⵉⵔⵔⴰ-ⵙ

ⵉ ⵎ-ⴹⵣⵉⵓⵓ ⵎ

ⵍⵉⵎⵍⴹ ⴰⵅ ⵣⵓⴰⵍ

ⴹⵣⵓⴰ

ⴹⵣⵓⴰ-ⵢⴹ

ⴹⵣⵓⴰ-ⵜⵙ

ⵜⵎⴰⴱⵉⵏ ⴹⵅⵓⴰⵍ

ⵎⴰⴱⵉⵏ-ⵍ ⵏⵉⵓ-ⴹ

ⵉ ⵜⵙⵎⴰⴱⵉⵏ ⵍ

ⵇⵉⵅ ⵎⴰⵄⵉⵏ ⵜⴰⵅⵙⵜⵙ ⵎⴰⵍ ⵎⴰⵅ ⵅⵏⵉⵎⵉⴹ ⵍⴰⵏ ⵅⵉⵓⵣⵉⵔ

ⴰⵎⵏ-ⴹ ⵣⵉⵓⵓⴰ

VOISIN

[ṢḤ] ar., m., ljar | m., pl., ljiran, f., ljaṟt | f., pl., ljiran

جَارٌ :

لْژَرْ | لْژِرَنْ، لْژَرْتْ | لْژِرَنْ

ⵍⵊⴹⴰⵍ | ⵍⵊⴹⴰⵍ, ⵍⵊⴰⴰⵅ | ⵍⵊⴹⴰⵍ

VOITURE

[MR] lat., f. {ṯ}hakerrust

سَيَّارَةٌ : هَكْرُسْتْ

ⵜⴰⵇⵉⵓⵓⵙⵙⵜ

VOL

[ṢḤ] f., ṯikurḍa. v. "Voler".

سَرِقَةٌ : تِكُرْضَ

ⵅⴹⵓⵇⴻⴰ

VOLER (oiseau)

• [ṢḤ] afeğ, hab. tafeğ. v. “Élever S’”, “Envol”.

• [ṢḤ] afeg

→ [ṢḤ] **Il vole :** Yufeğ

→ [ṢḤ] **Il ne vole pas :** Ur ufiğ ḵ.

طَارَ :

نَفْجْ. عَادَةً ؛ تَفْجْ

نَفْقْ

يَطِيرُ : يُفْجْ

لَمْ يَطِرْ : نُرْ نُفِجْ

ⴰⵃⵓⵅ : ⵜⴰⵃⵓⵅ

ⴰⵃⵓⵅ

ⵖⵓⵃⵓⵅ

ⵓⵇ ⵓⵃⴹⵅ ⵍ

VOLER, DÉROBER

• [ṢḤ] aḵer, hab. taḵer

• [ṢḤ] aker. v. “Vol”.

→ **J’ai volé :** [ṢḤ] Uḵreɣ.

→ **Il a volé :** [ṢḤ] Yuḵer.

→ **Qui a volé, Qui ont volé :** Yuḵeren.

→ **Elles n’ont pas volé les œufs :** Ur uḵirenṭ ḵ ṯimellalin.

سَرَقَ :

نَكْرْ

نَكْرْ. عَادَةً : تَكْرْ

سَرِقْتُ : نُكْرْغْ

سَرَقَ : يُكْرْ

الَّذِي سَرَقَ ، الَّذِينَ سَرَقُوا : يُكْرْنْ

لَمْ يَسْرِقْنَ الْبَيْضَ : نُرْ نُكِرْنْخْ كْ ثِمْلَّلِنْ

ⴰⵇⵓⵇ

ⴰⵇⵓⵇ : ⵜⴰⵇⵓⵇ

ⵓⵇⵓⵍ

ⵖⵓⵇⵓⵍ

ⵖⵓⵇⵓⵍⵓⵏ

ⵓⵇ ⵓⵇⴹⵇⵓⵓⵏⵜⵙ ⵇ ⵅⴹⵎⵓⵎⵓⵎⴹⵏ

VOMIR

[MƐ] err. v. “Rendre”.

→ **Il a vomi :** Irrad

تَقَيَّأَ : نْرُّ

تَقَيَّأَ : نِرَّدْ

ⵓⵇⵇ

ⴹⵇⵇⴰ

VOULOIR

v. “Aimer”.

VOUS pr. pers.

• [ṢḤ], [MƐ] m., kenni

• [ṢḤ], [MƐ] m., ḵenni

• [MR] m., kennim

• [ṢḤ] m., ḵenḵni

• [ṢḤ] f., ḵementi

• [ṢḤ], [MƐ] f., ḵemmiṯi

أَنْتُمْ ، أَنْتُنَّ :

كُنِّ

كُنِّ

كُنِّمْ

كُنْكْنِ

كُمْنْخِ

كُمِّثِ

ⵅ⵰ⵍⵍⵉ

ⵇ⵰ⵍⵍⵉ

ⵇ⵰ⵍⵍⵉⵎ

ⵅ⵰ⵍⵇⵍⵉ

ⵅ⵰ⵎ⵰ⵍⵜⵙⵉ

ⵅ⵰ⵎⵎⵉⵅⵉ

VUE

[ṢḤ] f., ṯimezriwṯ. v. “Voir”.

بَصَرٌ ، نَظَرٌ : ثِمْزْرِوْثْ

ⵅⵉⵎ⵰ⵣⵙⵉⵡⵅ

VULVE (partie intime de la femme)

[MƐ], [ṢR] m., aḥeččun

فَرْجُ الْمَرْأَةِ : نَحْچُنْ

ⴰⴷ⵰ⵛⵛ⵰ⵍ

W

X

Y

YEUSAIE, YEUSERAIE

v. “Chêne vert”.

YEUX

v. “Œil”.

YOUYOU (cris de femmes, généralement de joie)

f., pl., tuluyl

زَغْرَدَةٌ : تُلُيْلْ

ⵜ⵰ⵍ⵰ⵖⵍ

Z

ZAKAT DE LA RUPTURE DU JEÛNE

[ṢḤ] lfeḍraṯ

زَكَاةُ الْفِطْرِ : لْفِضْرْثْ

ⵍⴼ⵰ⵉⴰⵔⵅ

ZÉNATIA (autre dénomination du tamaziɣt du Petit Atlas, rem. : elle semble avoir aujourd’hui disparue)

• [ṢḤ] f. znatiya

• f., ṯaznatiṯ ?

زَنَاتِيَّةٌ ، تَسْمِيَّةٌ أُخْرَى لِتَاشْلْحِيثْ الْأَطْلَسْ الصَّغِيرِ **:**

زْنَتِيَ

تَزْنَتِثْ

ⵣⵍⴰⵜⵉⵖⴰ

ⵅⴰⵣⵍⴰⵜⵉⵅ

ANNEXE

Liste des proverbes et devinettes cités dans le lexique :

→ **Celui qui s'absente a certes perdu ce qui lui revient de droit :** [ṢḤ] prov., Win iɣaḏen iɣaḏ lḥeqq-is.

اللِّي يِغِيبْ يِغِيبْ حَقُّو : وِنْ ئِغَيْنْ ئِغَيْ لْحَقُّ-ئِسْ

ⵍⵉⵏ ⵉⵖⴰⵃⵏ ⵉⵖⴰⵃ ⵏⵅⵏⵇⵇ-ⵉⴰ

→ **Si mon oncle était quelqu'un de bon il serait inaccessible car trop sollicité** (i.e., qqun n'ayant plus de valeur) **:** [ṢḤ] prov., Lukan ɛammi ḏ axlaf ur yeṣṣaḥ.

لُوكَانْ عَمِّي مْلِيحْ مَا إِصَحْشْ : لُكَنْ عَمِّ ذْ نَخْلَفْ نُرْ يْصَّحْ

ⵏⵓⵕⴰⵍ ⵃⴰⵛⵛⵉ ⵜ ⴰⵅⵏⴰⵃ ⵓⴰ ⵙⵓⵄⵄⴰⵅ

→ **Mon oncle est bon mais voilà qu'on lui octroie encore plus bonté** (litt. : davantage de vent et d'air) (i.e., qqun ou qqch de mauvais dont l'état empire) **:** [ṢḤ] prov., Ɛammi ḏ axlaf yerna-yas aḍu d lehwa.

عَمِّي مْلِيحْ وُ زِيدْلُو الَّهْوَا وُ الرِّيحْ : عَمِّ ذْ نَخْلَفْ يْرْنَ-يَسْ نَضُ دْ لْهْوَ

ⵃⴰⵛⵛⵉ ⵜ ⴰⵅⵏⴰⵃ ⵙⵓⵇⴰ-ⵙⴰⴰ ⴰⵉⵓ ⵏ ⵏⵓⵍⵍⴰ

→ **Le pot boit de la bouche de la cruche** (i.e., l'ignorant doit apprendre de la bouche de l'érudit, du sage) **:** [ṢḤ] prov., Aḏuqal yesswa g {i}mi uɛaḵruf.

الْكَاسْ يْشْرُبْ مْنْ فُمْ الْجْرَّة : نَّفُقَلْ يْسُّوَ ڢْـ مِ نُعَكْرُفْ

ⴰⵃⵓⵇⴰⵍ ⵙⵓⴰⴰⵍⴰ ⵣ ⵛⵉ ⵓⵃⴰⵇⵇⵓⵃ

→ **Celui qui a mangé au festin n'a qu'à prendre la route** (litt. : … n'a qu'à broyer le chemin) (i.e., ne pas abuser de la générosité des gens et de leur hospitalité, laisser la place à ceux qui n'ont pas encore manger du festin) **:** [ṢḤ] prov., Win yeččan n ttriḏ a yedezz aḏriḏ.

اللِّي كْلَا فْالْعْرْسْ يْحْكْمْ الطَّرِيقْ : وِنْ يْچَّنْ نْـ تّْرِذْ نَـ يْدْزّْ نَفْرِذْ

ⵍⵉⵏ ⵙⵓⴱⴱⴰ ⵏ ⵜⵜⵓⵉⵜ ⴰ ⵙⵓⵃⵓⵅⵅ ⴰⵃⵓⵉⵜ

→ **Ce qu'apporte le jour la nuit le reprend :**

• [ṢḤ] prov., Win d-yawi wass ad yečča-t ḏeg iḍ.

• [ǦƐ] prov. Ayen d-yiwi yass yečča-t yiḍ

اللِّي جَبْهَا النْهَارْ دْهَا اللِّيلْ :

وِنْ دْ-يَوِ وَسْ نَدْ يْجَّ-تْ ذْڤْ يِضْ

نَيْنْ دْ-يِوِ يَسْ يْجَّ-تْ يِضْ

ⵍⵄⵍ ⵏ-ⵉⴰⵍⵄ ⵍⴰⴱⴱ ⴰⵏ ⵉⴱⴱⴰ-ⵜ ⵅⴱⵣ ⵄⵉ

ⴰⵉⴱⵍ ⵏ-ⵉⵄⵍⵄ ⵉⴱⴱ ⵉⴰⴱⴱⴰ-ⵜ ⵉⵄⵉ

→ **Il alla à la rivière pour y puiser de l'eau mais il revint les mains vides** (i.e., la naïveté, la maladresse ou la stupidité d'un individu) **:** [ṢḤ] prov., Iṛuḥ ɣer yeɣzer aḏ yagem yefren-d bla yaman.

رَاحْ لْلْوَادْ يْعَمَّرْ الْمَاء وْلَّا بْلَا مَاء : ئِرُحْ غْرْ يْغْزْرْ نَذْ يَڤْمْ يْڢْرْنْ-دْ بْلَ يَمَنْ

ⵄⵉⵕⴰⵃ ⵍⴱⴰ ⵉⴱⵍⵣⴱⴰ ⴰⵅ ⵉⴰⵣⴱⵔ ⵉⴱⵃⴰⴱⵍ-ⵏ ⴱⵍⴰ ⵉⴰⵔⴰⵍ

→ **Les gens se tiennent compagnie et lui n'en fait qu'à sa tête** (litt. : … alors que le chat se retrouve seul) (i.e., qqun ou qqch hors sujet, à part) **:** [ṢḤ] prov., Medden aḵeḏ medden amašu aḵeḏ yixf.

النَّاسْ مْعَ النَّاسْ وْ الْقَطْ وَاحْدُ : مْدُّنْ نَكْذْ مْدُّنْ نَمَشْ نَكْذْ يِخْڢْ

ⵔⴱⵏⵏⴱ ⴰⵎⴱⵅ ⵔⴱⵏⵏⴱ ⴰⵔⴰⵛⴱ ⴰⵎⴱⵅ ⵉⵄⵅⵃ

→ **Ma grand-mère se saisit d'une racine la prenant pour un pied** (se dit d'une personne personne pensant être sur le vrai mais qui ne l'est pas) **:** [MR] prov. Jidda teṭeff aẓar ṭxili-ṯ aḍar.

جَدَّتِي حَكْمْتْ ڢِي جْذْرَة حَسْبْتْهَا رْجْلْ : ڑْدَّ تْطَّڢْ نَزَرْ جْخِلِ-تْ نَضَرْ

ⵊⵄⵏⵏⴰ ⵜⴱⴱⴱⵃ ⴰⵕⴰⵇ ⵜⵇⵅⵄⵅⵅ ⴰⴱⴰⵇ

→ **La maison est pleine de bâtons mais je ne trouves pas de quoi battre les chiens** (personne ayant beaucoup d'enfants ne servant à rien) **:** [MR] prov. Tazeqqa teččur s igeḍman u ḏ-ufix š baš uṯa yiḍan.

الْدَّارْ مْعَمَّرَة مْطَارْڤْ وُمَا صْبْتْشْ بْشْ نْضْرَبْ الْكْلَابْ : تَزْڤَّ تْچُّرْ سْ ئِڤْضْمَنْ نُ ذْ-ڢِخْ شْ بَشْ نُثَ يِضَنْ

ⵜⴰⵕⴱⵣⵣⴰ ⵜⴱⴱⴱⵇ ⵙ ⵄⵅⴱⴱⵍⴰ ⵙ ⵏ-ⵃⵄⵅ ⵛ ⴱⴰⵛ ⵙⵅⴰ ⵉⵄⴱⴰ

→ **Le hérisson leur dit : « Ne demande pas à autrui avant d'avoir empli le sac à céréales. » »** (se dit de qqun qui se précipite) **:** [ṢḤ] prov. Insi yenna-yasen u qqar iǧen ɣir a ṣenɛaḏ g tellis.

لْڤْنْڢُودْ ڤَّالْهُمْ : مَا تْڤُّلْ وَاحْدْ حَتَّى دِّيرْ ڢِي تْلِّيسْ : ئِنْسِ يْنَّ-يَسْنْ نُ ڤَّرْ ئِجْنْ غِرْ نَ صْنْعَضْ ڤْ تْلِّسْ

ⵉⵏⵉⵉ ⵔⵙⵏⵏ-ⵔⵓⵉⵙ ⵙ ⵣⵣⵓⵏ ⵉⵅⵙⵏ ⵢⵉⵏ ⵓ ⵏⵙⵏⵃⵓⵉ ⵅ ⵜⵙⵍⵍⵉⵉ

→ **Ses propos sont hors sujet** (litt. : Il trait en dehors du seau, se dit d'une personne qui dit n'importe quoi) **:** [ṢḤ] prov. Iṭezzag ffir ṭas.

يْفْرُّغْ/يِكُوبْ/يْحْلْبْ مُورْ الطَّاسْ : يِخْزُّفْزَّقْ فِرْ طَّسْ

ⵉⵜⵉⵙⵙⵓⵅ ⵜⵜⵉⵏ ⵉⵓⵉ

→ **Les neiges qui tombent sur la Qalaa [n Aït Misera] ne fondront pas jusqu'à ce que les perdreaux en boivent l'eau** (i.e., que la neige peut perdurer même au printemps et peut coïncider avec l'éclosion des petits de la perdrix) **:** [MR] prov., Aḏfel ma ibḏa ḏi Lqelɛeṯ u iṭekker k ɣir a swen ḏig-es arraw n ṭekkurt.

مَا يْذُوبْ الثَّلْجْ اللِّي طَاحْ فُوقْ الْقَلْعَة حَتَّى يْشُرْبُو مْنُّو وْلَادْ الْحَجْلَة : نَذْبْلْ مَا يِبْذَ ذِ لْقْعْتْ نُـ يِخْكُّرْ كْ غِرْ نَـ سْوْنْ ذِقْ-سْ نَرَّوْ نَـ تْسْكُّرْتْ

ⵓⵅⵜⵙⵍ ⵊⵓ ⵉⵏⵅⵓ ⵅⵉ ⵍⵣⵙⵍⵃⵙⵅ ⵙ ⵉⵜⵉⵙⵣⵣⵙⵏ ⵣ ⵢⵉⵏ ⵓ ⵉⵍⵍⵙⵍ ⵅⵉⵅ-ⵙⵉ ⵓⵏⵏⵓⵍ ⵍ ⵜⵉⵙⵣⵣⵙⵏⵜ

→ **À peine qu'elle donna naissance qu'on la ceintura ?** (i.e., le diss mis en fagot) **:** [ṢḤ] dev., Ɣir terna-d ḥazzamen-as ? (iḏels)

غِيرْ مَا وَلْدَاتْ حَازْمُهَا ؟ : غِرْ تْرْنَ-دْ حْزَّمْنْ-ئَسْ ؟

ⵢⵉⵏ ⵜⵙⵏⵓ-ⵏ ⵗⵓⵙⵙⵓⵊⵙⵍ-ⵓⵉ

→ **Assis sur le mur il se met à taper du tambour ?** (i.e., réveil) **:** [ṢḤ] dev., Yeqqim aṣiṭ n ṣṣur yekkaṭ g ṭembur ?

قَاعْدْ فُوقْ السُّورْ يْضْرَبْ فْالطُّمْبُورْ ؟ : يْقِّمْ نَشِطْ نَـ صُّرْ يْكْتْ ڢُـ طْمْبُرْ ؟

ⵔⵙⵣⵣⵉⵊ ⵓⵛⵉⵜⵊ ⵍ ⵏⵏⵙⵏ ⵔⵙⵣⵣⵓⵊ ⵅ ⵊⵙⵊⵏⵙⵏ

→ **Un puits sur un autre puits et chacun d'eux dispose d'un couvercle ?** (i.e., la composition du roseau) **:** [ṢḤ] dev., Ḇir aṣiṭ n lḇir kull ḇir taɣṭiwt-nnes ? (aɣanim)

بِيرْ فُوقْ بِيرْ كُلّْ وَاحْدْ وُ غْطَا نْتَاعُو ؟ : فِرْ نَشِطْ نَـ فِرْ كُلّْ فِرْ تَغْطِوْتْ-نّْسْ ؟

ⵄⵉⵏ ⵓⵛⵉⵊ ⵍ ⵍⵄⵉⵏ ⵣⵙⵍⵍ ⵄⵉⵏ ⵜⵓⵢⵊⵉⵍⵜ-ⵍⵍⵙⵉ

→ **Un traversin en laine passant la nuit à guetter ?** (i.e., le chien) **:** [ṢḤ] dev., Tasumṭa n taḏuṭ tensa txeẓẓaṛ ? (aqjaw)

مْسْنْدْ نْتَاعْ صُّوفْ إِبَاتْ إِشُّوفْ ؟ : تَسُمْطَ نَـ تَضُطْ تْنْسَ تْخْزَّرْ ؟

ⵜⵓⵙⵍⵜⵙⵓ ⵍ ⵜⵓⵊⵙⵜⵙ ⵜⵙⵍⵙⵓ ⵜⵅⵙⵙⵓⵇ

→ **Il est blanc comme l'agneau il boit de l'eau comme un bœuf ?** (i.e., crêpe traditionnelle ou alors : la chaux) **:**

• [ṢḤ] dev., D̲ amellal am yizimer yesses aman am yizger ? (aḇayrir, umlil)

• [ṢḤ] dev., Amellal am uzimer yesses aman am uzger.

أبْيَضْ كِي الْخْرُوفْ يْشْرُوبْ الْمَاءْ كِي الْعَجْمِي ؟ :

ذْ نَمْلَّلْ نَمْ يِزِمْرْ يْسّْسْ نَمَنْ نَمْ يِزْقُرْ

نَمْلَّلْ نَمْ نُزِمْرْ يْسّْسْ نَمَنْ نَمْ نُزْقُرْ

V ⵓⵎⵖⵍⵓⵍ ⵓⵎ ⵕⵉⴾⵉⵎⵖⵓ ⵕⵖⴰⴰⵖ ⵓⵎⴰ ⵕⵉⴾⵅⵖⵓ

ⵓⵎⵖⵍⵓⵍ ⵓⵎ ⵖⴾⵉⵎⵖⵓ ⵕⵖⴰⴰⵖ ⵓⵎⵓⵍ ⵓⵎ ⵖⴾⵅⵖⵓⵓⴱⵓⵅⵓⵉⵓ

→ **Qu'elle soit blanche ou rouge ses mains sont meurties/paralysées ?** (la fainéante qu'elle que soit sa caractéristique physique) **:** [ṢḤ] dev., Ṭamellalt ṭazeggʷayṭ ifassen-nnes ihelken/iḵerfen ?

بِيضَا وَلَّا حَمْرَا يِدِّيهَا مْكْسُّرِينْ ؟ : خَمْلَّلْتْ خَزْقُّوَغْثْ يْفَسّْنْ-نّْسْ يْهْلْكْنْ/يْكْرْفْنْ ؟

ⵜⴰⵓⵎⵖⵍⵓⵍⵜⴰ ⵜⴰⵓⴾⵖⵅⵅⵓⵅⵜⴰ ⵉⵅⵓⴰⴰⵖⵍ-ⵍⵍⵖⴰ/ⵉⵇⵖⵓⵅⵓⵍ

→ **Elle marche jusqu'au mur mais ne traverse pas les rivières ?** (i.e., la fourmi) **:** [ṢḤ] dev., Teggur ar lḥiḍ u [t]ẓeḡḡ ak iɣezran ? (ṭakkufṯ)

تْمْشِي حَتَّى لْلسُّورْ وُمَا تْقْطَعْشْ الْوِيدَانْ ؟ : تْقُّرْ نَرْ لْحِضْ نُـ تْزْقُّ نَكْ يْغْزْرَنْ ؟

ⵜⵖⵅⵅⵓ ⵓⵓ ⵍⵏⵉⵉ ⵓ ⵜⴾⵖⵅⵅ ⵓⵇ ⵉⵅⵖⴾⵓⵍ

→ **Assis sur le mur il se met à taper du tambour ?** (i.e., ancien réveil) **:** [ṢḤ] dev., Yeqqim aṣiṭ n ṣṣur yekkaṭ g ṭembur ?

قَاعْدْ فُوقْ السُّورْ يْضْرَبْ فْالطّْمْبُورْ ؟ : يْقِّمْ نَشِطْ نْـ صُّرْ يْكْتْ قُّـ طّْمْبُرْ ؟

ⵕⵖⵇⵇⵉⵍ ⵓⵛⵉⵜⵉ ⵍ ⵓⵓⵓⵓ ⵕⵖⵇⵇⵓⵉ ⵅ ⵉⵖⵍⵓⵓ

→ **Rouge écarlate** (litt. : Rouge comme le rouge à lèvre) **dans le ciel elle scintille** (litt. s'élève) **j'ai voulu en piquer mais c'est sa mère qui me piqua** (i.e., la jujube, fruit du jujubier) **? :** [ṢḤ] dev., Azeggʷaɣ am lḥummayer [g] ujenna yeṭṭayer ruḥaɣ at-neqḇaɣ tneqeḇ-iyi yemma-s ?

حْمَرْ حُمَّايْرْ فِـ سّْمَاءْ يْطَّايْرْ جِيتْ نْقُّبُو نْقْبَتْنِي يْمَّاهْ ؟ : نَزْقُّوَغْ نَمْ لْحُمَّيْرْ قُّـ نُزْنَّ يْطَّيْرْ رُحَغْ نَتْ-نْقْفَغْ تْنْقُّفْ-يِي يْمَّ-سْ ؟

ⵓⴾⵖⵅⵅⵓⵅ ⵓⵎ ⵍⵏⵓⵍⵍⵓⵕⵖⵓ ⵅ ⵓⵏⵖⵍⵍⵓ ⵕⵖⵉⵉⵓⵕⵖⵓ Qⵓⵏⵓⵅ ⵓⵜ-ⵍⵖⵇⵄⵓⵅ ⵜⵍⵖⵇⵖⵄ-ⵉⵕⵉ ⵕⵖⵍⵍⵓ-ⵓ

→ **Une pierre sur une pierre rappelle-moi ce que c'est ou tu recevras une tape** (i.e., le moulin) **? :** [ṢḤ] dev., Taẓruṭ aṣiṭ taẓruṭ smeḵti-yi-t-id nnaɣ a kem-uša taṭriḥṭ/ṯahrawṯ ? (ṯisirṭ)

حَجْرَة فُوقْ حَجْرَة فِكْرِنِي فِيهَا أُولَا نَعْطِيكْ طْرِيحَة ؟ : تَزْرُخْ نَشِطْ تَزْرُخْ سْمْكْتِ-يِ-تْ-يَدْ نَّغْ نَـ كْمْ-نُشَ تَطْرِحْخْ/تَهْرَوْتْ ؟

ⵜⴰⵣⵓⵜⵉ ⴰⵛⵉⵊ ⵜⴰⵣⵓⵜⵉ ⵉⵎⵙⵜⵉ-ⵢⵉ-ⵜ-ⵉⵏ ⵏⴰⵖ ⴰ ⵕⵙⵎ-ⵙⵛⴰ ⵜⴰⵊⵓⵉⵅⵜⵉ/ⵅⴰⵒⵓⴰⵡⵅ

→ **Un puits sur un autre puits et chacun d'eux dispose d'un couvercle ?** (i.e., la composition du roseau) **:** [ṢḤ] dev., Ḇir aṣiṭ n lḇir kull ḇir taɣṭiwt-nnes ? (aɣanim)

بِيرْ فُوقْ بِيرْ كُلّْ وَاحْدْ وُ غْطَا نْتَاعُو ؟ : فِرْ نَشِطْ نْـ فِرْ كُلّْ فِرْ تَغْطِوْتْ-نُّسْ ؟

ⵄⵉⵓ ⴰⵛⵉⵊ ⵏ ⵅⵄⵉⵓ ⵕⵙⵅⵅ ⵄⵉⵓ ⵜⴰⵖⵊⵉⵡⵜ-ⵏⵏⵙⵓ

→ **J'ai consommé le contenu d'une jarre sans pour autant être rassasié** (un œuf, i.e., que l'œuf ressemble à une jarre de par sa forme, manger un œuf ne suffit pas à atténuer la faim) **:** [ṢḤ] dev., Ččiɣ ṯaxaḇiṯ ur wiɣ.

كْلِيتْ خَبْيَة وُمَا شْبَعْتْشْ : دْ جِّغْ ثَخَهِتْ نُرْ وِغْ

ⵛⵛⵉⵖ ⵅⴰⵅⴰⵄⵉⵅ ⵙⵓ ⵡⵉⵖ

→ **Arrivée à la rivière, elle fut prise de honte ?** (i.e., la guêtre, elle est utilisée à travers la montagne au vu de tous mais on l'ôte du pied, on la préserve, … pour traverser un cours d'eau) **:** [ṢḤ] dev., Tuweḍ g yeɣzer sseḏḥa ? (aɣerrus)

وَصْلَتْ لْلْوَادْ حَشْمَتْ ؟ : تُوْضْ قُـ يْغْزْرْ سُّذْحَ ؟

ⵜⵙⵡⵙⵉ ⵅ ⵢⵙⵖⵣⵙⵓ ⵙⵙⵙⵯⴰ

→ **Je l'ai saisi par sa broche et voilà que la ville s'ébranla** (gachette du pistolet) **:** [ṢḤ] dev., Ṭṭefaɣ-ṭ s teḇzimṭ teddaɛdaɛ ṯamdinṭ.

شَدِّتْهَا مِنْ الْبْزِيمَة وُو تْدُّعْدَاعْ الْمْدِينَة : طُّفَغْ-خْ سْـ تْفْزِمْخْ تْدَّعْدَعْ تَمْدِنْخْ

ⵉⵉⵙⵃⴰⵖ-ⵜⵓ ⵓ ⵜⵙⴷⵣⵉⵎⵜⵓ ⵜⵙⴷⴷⴰⵃⴷⴰⵃ ⵅⴰⵎⴷⵉⵍⵜⵓ

→ **Transmets mes salutations à Chaabane ; il se trouve à Maraman, il y boit de l'eau chaude :** [ṢḤ] Siweḍ sslam i Šeɛban aqaṯ eg Maraman isses aman yeḥman. (Boutade ou jeu de mots qui pourrait signifier que l'eau de Maraman, qui est une localité de la plaine de Metsicht, n'est pas aussi fraîche que celle de notre cher Petit Atlas).

بْلُّغْ سْلَامِي لْشْعْبَانْ رَاهُوَ فِي مَرَمَنْ يْشْرُبْ فِي الْمَاء السْخُونْ : سِوْضْ سْلَمْ بِـ شْعْبَنْ نَقَتْ نْقْ مَرَمَنَ يْسُّسْ نَمَنَ يْحْمَنْ

ⵙⴹⵍⵗⴻ ⵙⵙⵅⵓⵛ ⴹ ⵇⵗⵃⵜⵓⵍ ⵓⵣⵓⵅ ⵗⵣ ⵛⵓⵙⵓⵛⵍ ⴹⵙⵙⵗⵙ ⵓⵛⵍ ⴽⵗⴾⵛⵗⵍ

→ **Il a été demandé au chacal : — « Que désirerais-tu en ce monde ? » Il leur répondit : — « Ce qui me comblerait est que la saison d'abondance dure éternellement, que tous les chemins que j'emprunte soient plats et que la pleine lune éclaire toute mes nuits** (i.e., une personne qui cherche la facilité en toute chose) **:** [ṢḤ] fab., Seqsan uššen nnanas : — « Maṭṭa ṯexseḍ ḡ ddunit̲-nnek̲ ? » Yenna-yasen : — « Nek̲k̲ traḏiɣ a ṯili ddunit̲ : Xrif ḡ xrif, aḇriḏ yessuma, ṯiziri kull yiḍ. ».

سَقْسَوْ الذِّيبْ قَالُوا لُو : وَشْنُوا هِيَ الْحَاجَة اللِّي بْغِيتْهَا تْكُونْ فِي دُنْيَا نْتَاعْكْ ؟ قَالْهُمْ : أَنَا نَرْضَى بِالدُّنْيَا تْكُونْ فِيهَا الْمْكَلَة سَايْحَة وُالْمَشْيَة عْلَى الطَرِيقْ سَهْلَة وُالْقَمَرْ يكُونْ يَدْرْ كُلْ لِيلَة : سْقْسَنْ نُشْنْ نْنْ-يَسْ : مَخْ تْخْسْضْ قْـ دُنِتْ-نْكْ ؟ يْنَّ-يَسْنْ : نْكْ تْرَذِعْ نَـ تِلِ دْنِتْ : خْرِبْ قْـ خْرْبْ ، يَقْرِذْ يْسُّمَ ، تِزِرِ كُلْ يِضْ

ⵙⴹⵣⵙⵓ ⵚⵇⵇⵗ ⵍⵍⵓ-ⵓⵙ ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵅⴹⵅⵙⴹⵉ ⵅ ⵏⵏⵚⵉⵉⵅ-ⵍⵍⴹⵎ ⵥⴹⵍⵍⵓ-ⵥⵓⵙⴹⵍ ⵍⴹⵣⵣ ⵜⵙⵓⵎⵉⵄ ⵓ ⵅⵉⵍⵉ ⵏⵏ⚚ⵉⵉⵅ ⵅⵙⵉⵃ ⵅ ⵅⵙⵉⵃ ⵓⵄⵙⵉⵎ ⵥⴹⵙⵙ⚟ⵅⵓ ⵅⵉⵅⵉⵙⵉ ⵣ⚚ⵍⵍ ⵥⵉⵉ

SUR LA GRAMMAIRE, LA CONJUGAISON ET L'ORTHOGRAPHE

Rem. :

Ce chapitre peut faire l'objet d'amélioration lors de chaque mise à jour du document. Pour son élaboration je me suis inspiré des travaux de LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, Paris, 1914

• Le "ḏ" | ⋁ | ذ redoublé devient "d" | ⋀ | د au pl. :

GENOU : [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., afu**ḏ** | m., pl., ifa**dd**en

رُكْبَةٌ : نَفُذْ | يَفِدَّنْ

ⴰⵅⴰⵯ | ⵉⵅⴰⵏⵏⴰⵏ

• Le "ḏ" | ⋁ | ذ placé après le "n" | ⵏ | ن devient "d" | ⋀ | د :

OÙ ? : [ṢḤ] an**d**a ?, au lieu de : an**ḏ**a ?

أَيْنَ : نَنْدَ

ⴰⵏⴰⴰ

• Le "ṯ" | ⵅ | ث ou "ṭ" | ⵜ⊙ | ڭ le peut correspondre au ة des mots d'origine arabes amazighés :

RÉVOLUTION : [ṢḤ] ar., ṯuwr**ṯ** de l'ar. : ṯawra**t**un

ثَوْرَةٌ : ثُوْرْثْ

ⵅⴰⵓⵔⵅ

ÉTAT : [ṢḤ] ar., sing., f., ddul**ṭ** de l'ar. : dawla**t**un

دَوْلَةٌ : دُلْڭْ

ⵏⵏⴰⵍⵜ⊙

• Le "q" | ⵇ | ق :

a) peut se retrouver dans des mots amazighs ou d'autres d'origines arabes amazighés :

CORNE : [ṢḤ] m., i**q**iš | m., pl., i**q**ašun

قَرْنٌ : يَقِشْ | يَقَشُنْ

ⵉⵇⵉⵛ | ⵉⵇⴰⵛⴰⵏ

b) peut provenir du redoublement du “ɣ” | ⵖ | غ ou du “x” | ⵅ | خ :

MAISON : [ṢḤ], [MƐ] f., ṯaze**qq**a (ann. : ž) | f., pl., ṯize**ɣ**wa

بَيْتُ : ثَزْقَّ | ثِزْغْوَ

ⵅⴰⵜⵇⵇⴰ | ⵅⵉⵜⵖⵡⴰ

TUER : en**ɣ**, hab. ne**qq**

قَتَلَ : نْنْغْ. عَادَةً ؛ نْقُّ

ⵖⵏⵖ : ⵏⵖⵇⵇ

AIMER, VOULOIR : [ṢḤ] e**x**s, hab. **qq**as

أَحَبَّ ، أَرَادَ : نْخْسْ. عَادَةً ؛ قَّسْ

ⵖⵅⴰ : ⵇⵇⴰⴰ

→ Le “ɛ” | ⵄ | ع se retrouve surtout dans les mots d’origine arabes amazighisés bien que cela ne soit pas une généralité.

CHEVILLE : [ṢḤ], [MƐ] ar., f., ṯik**ɛ**abeṭ de l’arabe : ka**ɛ**bun

كَاحِلٌ ، كَعْبٌ : ثِكْعَبْثْ

ⵅⵉⵇⵄⴰⴱⵖⵜⴰ

• Le “ḥ” | ⵃ | ح se retrouve surtout dans les mots d’origine arabes amazighisés bien que cela ne soit pas une généralité.

JARDIN, POTAGER, VERGER : [MR] ar., f. ṯab**ḥ**irṯ (ann. : te) | f., pl., tib**ḥ**irin de l’arabe : bu**ḥ**ayratun

بُسْتَانُ ، حَدِيقَةٌ : ثَبْحِرْثْ | تِبْحِرِنْ

ⵅⴰⴱⵃⵉⵔⵅ | ⵜⵉⴱⵃⵉⵔⵉⵏ

• Le “h” | ⵀ | ه se retrouve rarement dans le corps d’un mot. Par ailleurs, il arrive que le “t” ou “ṯ” initial s’affaiblisse en “h” ou disparaisse. Ce phénomène existe dans d’autres variantes dites “zénètes”. Pour le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas, ce phénomène concernerait que le pref. du radical.

VIANDE : [MƐ] ar., f., ṯa**h**abreṭ

هَبْرَةٌ : ثَهَبْرْثْ

ⵅⴰⵀⴰⴱⵔⵜⴰ

COL : [ṢḤ] f., pl., {**ṯ**}**h**izza, on prononce au choix : **ṯ**izza ou alors **h**izza

ثَنِيَّةٌ ، مَمَرٌّ جَبَلِيّ : {ثِـ} هِزَّ

{ⵅ}ⵂⵉⵊⵊ.

CHLEUH : [MR] f., {**t**}**h**ašelḥi**t**, on prononce au choix : **t**ašelḥi**t** ou alors **h**ašelḥi**t**

ثَاشْلْحِيثْ ، شَلْحِيَّة : {ثِـ} هَشْلْحِثْ

{ⵅ}ⵂ.ⵛⵗⵅⵉⵅ

COURGE DOUBEURRE, COURGE BUTTERNUT, CALEBASSE, BARATTE : [ṢḤ] f., {**t**}haxsay**t**, on prononce au choix : **t**axsay**t** ou alors **h**axsay**t**

قَرْعَةٌ ، مِمْخَضَةٌ : {ثِـ} هَخْسَيْثْ

{ⵅ}ⵂ.ⵅⵙ.ⵉⵅ

• Le “**t**” | ⵅ | ث devient “t” | ⵜ | ت lorsqu’il suit les lettres : “s” | ⵙ | س, “c” | ⵛ | ش et “z” | ⵊ | ز :

FRÊNE DE KABYLIE : [ṢḤ] f., **t**azili**st**, au lieu de : **t**azili**st**

مُرَانٌ أَطْلَسِيٌّ ، شَجَرَةٌ : ثَزِلِسْثْ

ⵅ.ⵊⵉⵗⵉⵙⵜ

MAUVAIS : [ṢḤ] m., uxiš | f., **t**uxxi**št**, au lieu de : **t**uxxi**št**

ضَارٌّ ، مُضِرٌّ ، مُؤْذٍ ، فَاسِدٌ ، شِرِّيرٌ : نُخِشْ | ثُخِّشْثْ

ⵗⵅⵉⵛ | ⵅⵗⵅⵅⵉⵛⵜ

• Le “**ṭ**” | ⵟ | ط provient souvent du redoublement du “**ḍ**” | ⵄ | ض :

FOURMI : [ṢḤ] f., **t**ake**ṭṭ**uf**t** | f., pl., **t**ike**ḍ**fin

نَمْلَةٌ : ثَكَطُّفْثْ | ثِكَضْفِنْ

ⵅ.ⵕⵗⵟⵟⵗⵃⵅ | ⵅⵉⵕⵗⵄⵃⵉⵍ

→ Le “**ṭ**” | ⵜⵙ | ڭ est récurent dans le **t**ašelḥi**t** du Petit Atlas comme dans d’autres parlers. Les trois manières de prononcer le [T] sont présentes dans notre variante :

- [T], t | ⵜ | ت

- [TS], **ṭ** | ⵜⵙ | ڭ et

- [TH], **t** | ⵅ | ث

Le [TS] est une consonne affriquée qu’on transcrit “ⵜⵙ” en tifinagh, “**ṭ**” en latin et ڭ en arabe. Elle se fait entendre très souvent dans notre variante surtout dans la confédération des Ay**t** Ṣaleḥ et des Išenwiyen de la Ḍahra orientale. On la retrouve en lexique : “**t**i**d**gel**ṭ**”, … dans les patro-

nymes : “ṭagadirṭ”, “ṭala mlal”, “ṭamda”, … mais beaucoup moins en toponymie.

Cette consonne peut provenir :

a) d’un “ṯ” | ⵅ | ث placé après un “l” | ⵍ | ل ou un “n” | ⵏ | ن comme celui de l’annexion :

CHALEUR : [ṢḤ] f., ṯiẓɣa**lṭ**

حَرَارَةٌ : ثِزْغَلْثْ

ⵅⴹⵉⵍⵜⵍⵜ

MONTÉE, PENTE : [ṢḤ] f., ṯasu**nṭ**

طَلْعَةٌ ، صَعْدَةٌ : ثَسُنْثْ

ⵅⴰⵜⴰⵏⵜ

MORT

[ṢḤ] f., ṯameṭa**nṭ**

مَوْتٌ : ثَمَثْنْثْ

ⵅⴰⵎⴰⵜⵜⴰⵏⵜ

→ **Tu n’as pas enroulé la laine de brebis :** U ṯenniḍeḍ ḵ ṯaḏuṭ **n ṭ**ullaṯin, au lieu de : … ṯaḏuṭ **n ṯ**ullaṯin.

لَمْ تَلْفُفْ/تَلَّفِي صُوفَ النِّعَاجِ : ـُ ثْنِّضْضْ كْ ثَضُثْ ـْ ثُلَّثِنْ

ⵅ ⵅⵍⵍⴹⴹ ⵔ ⵅⴰⴹⵜⵜ ⵏ ⵜⵜⵍⵍⴰⵅⴹⵏ

b) d’un “ṯ” | ⵅ | ث suivi d’un “ḏ” | ⵄ | ذ ou d’un “ḍ” | ⵄ | ض à cause de la contraction :

DOUX, BON, BIO, NATUREL, SUCRÉ

[ṢḤ], [MR] m., imiẓiḏ, f., ṯimiẓi**ṭ**, au lieu de : ṯimiẓi**ḏṯ**

حُلْوٌ : يِمِزِذْ | ثِمِزِثْ

ⴹⵎⴹⵉⴹ, ⵅⴹⵎⴹⵉⴹⵜ

→ **Tu l’as mangé :** [ṢḤ] Ṯeččiṭ, au lieu de : Ṯečči**ḍ-ṯ**.

أَكَلْتَهُ : ثْچِّثْ

ⵅⵍⵍⵍⴹⵜ

→ **Tu les as tués** (les, m.) **:** [ṢḤ] Ṯenɣiṭen, au lieu de : Ṯenɣi**ḍ-ṯ**en.

قَتَلْتَهُمْ : ثْنْغِثْنْ

ⵅⵍⵏⴹⵜⵍⵏ

c) d’un “d̲” | ⵔ | ذ qui précède un “t̲” | ⵜ | ث à cause de la contraction :

→ **Elle est mauvaise :** [ṢḤ] Neṭṭat̲ **ṭ**uxišt, au lieu de : Neṭṭat̲ **d̲ t̲**uxišt.

إِنَّهَا شِرِّيرَة ، سَيِّءَة : نْخَّثْ خُخِشْتْ

ⵏⵖⵜⵜⵓⵜ ⵜⵜⵖⵅⵛⵜ

d) de l’assimilation de la part. prév. avec certains indices de personnes à l’aoriste (inaccompli) :

→ **Elle aimera :** A **ṭ**exs, au lieu de : A**d̲ t̲**exs.

ستُحِبُّ : ـَ خْخْسْ

ⵓ ⵜⵜⵖⵜ

e) de l’assimilation de la part de direction et certaines terminaisons de l’impératif :

→ **Venez ici !** m. **:** Ddu**ṭ** !, au lieu de : Ddu**t̲-d** !

اِئْتُوهُنَا : دُّخْ

ⵏⵏⵖⵜ

→ **Venez ici !** f. **:** Asem**ṭ** !, au lieu de : Asem**t̲-d** !

اِئْتِينَ هُنَا : نَسْمْخْ

ⵓⵜⵖⵟⵜ

• Le “x” | ⵅ | خ final provient :

a).du renforcement du suff., “a”/“ɣ” | ⵓ/ⵖ | ـَ/غ d’un vb conjugué à la 1er pers. suivit d’un pr. dir. de la 3ième pers. : “t̲en”/“t̲enṭ” :

→ **Je l’ai laissé :** [ṢḤ] Ğği**x-t̲**, au lieu de : Ğği**ɣ-t̲**.

تَرَكْتُهُ : جِّخْ-ثْ

ⵅⵅⵖⵅ-ⵅ

b) de l’influence de la nég. “ur … k̲” | ⵓⵔ … ⵇ | نُرْ … كْ ou la contraction “ɣ”/“k̲” | ⵖ/ⵇ | غْ/كْ :

→ **Je ne suis pas entré :** [ṢḤ] Ur ud̲ifa**x**, au lieu de : Ur ud̲ifa**ɣ k**.

لَمْ أَدْخُلْ : ـُ نُذِفَخْ

ⵓ ⵓⵔⵖⵇⵓⵅ

• Le “s” | ⵙ | س qui se retrouve dans le voisinage d’un “z” | ⵣ | ز devient par euphonie “z” | ⵣ | ز :

VENDRE : [ṢḤ], [MƐ], [MR] **zenz**, hab. [ṢḤ] znuza, [MƐ] znuzi, au lieu de : **senz**

بَاعَ : زْنْزْ. عَادَةً ؛ زْنُزَ ، زْنُزِ

ⵣⵏⵣ : ⵣⵏⵣⴰ, ⵣⵏⵣⵉ

BOUILLIR FAIRE : [ṢḤ] **ziz**ag, au lieu de : **siz**eg

أَغْلَى ، جَعَلَهُ يَغْلِي : زِزَقْ

ⵣⵉⵣⴰⵇ

• Le “ɣ” | ⵖ | غ final s’affaiblit parfois en “a” | ⴰ | ـَ en conjugaison ou pas :

→ **Notre pays** (le nôtre) m., f. **:** Ṯamurṯ-nn**a**, au lieu de : Ṯamurṯ-nna**ɣ**

بَلَدُنَا : ثَمُرْثْـنَّ

ⵅⴰⵟⵓⵅ-ⵍⵍⴰ

→ **Je suis sorti :** [ṢḤ] Ffɣ**a**, au lieu de : Ffɣe**ɣ**

خَرَجْتُ : فْغَ

ⵃⵃⵖⴰ

→ **Je resterai ici :** [ṢḤ] Aḏ qqim**a** ḏa, au lieu de : Aḏ qqime**ɣ** ḏa.

سَأَبْقَى هُنَا : ئَذْ قِمَ ذَ

ⴰⵅ ⵇⵉⵟⴰ ⵅⴰ

Rem. :

• Par contre, un vb conjugué à la 1er pers., se terminera par “ɣ” | ⵖ | غ lorsqu’il sera suivi d’un pr. aff. commençant par “a” | ⴰ | ـَ :

→ **Je leur ai montré :** [ṢḤ] Sɛanṯaɣ-asen.

أَرَيْتُهُمْ : سْعَنْثَغْـنَسْنْ

ⵙⵄⴰⵍⵅⴰⵖ-ⴰⵙⵏ

• Le “ǧ” | ⵊ | ج :

Le phonème “ǧ”, prononcé “g” | ⵇ | ق dans d’autres variantes, est très présent dans notre dialecte, ex. :

afraǧ, aǧelzim, aǧǧam, aǧlim, aǧris, aǧujil, arǧaz, ayyuǧ, azeǧzaw, azǧen, iǧider, iǧiman, ṯaǧdurṯ, ṯaǧersa, ṯaǧerṯilṭ, ṯaǧmarṯ, ṯaǧuṯ, ṯayuǧa,

ṯazğuṯ, ṯiğina, ṯurğiṯ, …-ağği, ağel, ağem, arği, eğğ, ğğur, ğnu, ğzem, mğer, seğlef, snuffeğ, …

Rem. :

• Cela n’est pas systématique ; à titre d’exemple nous retrouvons dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas ces formes: “arğaz”, “argaz”, “arḡaz”, “aryaz”, “aryaz” (ğ/g/ḡ/y/ɣ), homme.

• Le pr. dém. “aği” est prononcé aussi “ayi” (ğ/y). On dit : “axxam-ayi” ou “axxam-aği”, cette maison.

• Le vb “aller” se dit : “yyur”, “ğğur”, “ggur” (yy/ğğ/gg). Ces trois déclinaisons sont attestées dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas d’une confédération à une autre.

Le nom en ṯašelḥiṯ du Petit Atlas :

Comme dans les autres variantes de tamazight, il existe dans notre variante, deux genres : un masculin et un féminin, deux nombres : un singulier et un pluriel et deux états : un état libre et un autre d’annexion.

Le masculin :

Les noms masculins commencent par “a” | ⵄ | ـَ, “i” | ⴹ | ـِ ou “u” | ⵓ | ـُ:

CHAT : [ṢḤ] m., **a**maššu

قِطٌّ : نَمَشُّ

ⵄⵎⵄⵎⵓ

CHAMP : [ṢḤ], [MS], [ŠN], [ṢR] m., **i**ger

حَقْلٌ : ⵏⵖⵔ

ⴹⵅⵓⵍ

FER

[ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS] m., **u**zzal

حَدِيدٌ : ⵏⵣⵣⵍ

ⵓⵣⵣⵄⵍ

Rem. :

Certains noms n’ont plus de voyelle initiale :

CHAT : [MƐ] m., {a}muš

قِطٌّ : مُشْ

ⵛⵉⵚ

Le féminin :

Généralement, on préfixe et on suffixe d'une confédération à une autre un "ṯ" | ⵜ | ث spirant ou un "t" | ⵜ | ت occlusif :

FAGOT (de bois) **:** f., **ṯ**azḏem**ṯ**

حَزْمَةٌ : ثَزْذْمْثْ

ⵜⴰⵣⵎⵉⵛⵜ

VACHE

• [ṢḤ] f., **ṯ**afunas**t** (ann. : tf), au lieu de : **ṯ**afuna**sṯ**

• [MƐ], [ǦƐ] f., **t**aɛarrum**t**

بَقَرَةٌ :

ثَفُنَاسْثْ

تَعَرُّمْثْ

ⵜⴰⵃⵉⵏⴰⵙⵜ

ⵜⴰⵛⴰⵓⵓⵉⵛⵜ

BALAI : [ṢḤ] f., ṯaseṭṭa

مِكْنَسَةٌ : ثَسْطَّ

ⵜⴰⵙⵉⵉⵉⴰ

BREBIS : [ṢḤ] f., ṯulliṭ (ann. : ṭ)

نَعْجَةٌ : ثُلِّخْ

ⵜⵉⵍⵍⵉⵜⵙ

Le pluriel en ṯašelḥiṯ du Petit Atlas :

Noms m. pl. :

1. Pl. extr. des noms m. :

Les terminaisons sont : "an" | ـان | ـَنْ, "en" | ـين | ـِنْ ou "awen" | ـاوين | ـَوْنْ et la lettre initiale "a" | ـَ | ـَ peut permuter en "i" | ـِ | ـِ au pl. :

COTÉ, FLANC : [ṢḤ] m., iḏis | m., pl., iḏis**an**

جَانِبٌ : ئِذِسْ | ئِذِسَنْ

ⵉⴷⵉⵙ | ⵉⴷⵉⵙⴰⵏ

PORC-ÉPIC : [ṢḤ] m., **a**ruy | m., pl., **i**ruy**en**

شَيْهَمٌ : ثَرُيْ | ثِرُيْنْ

ⵄⵓⵅ | ⵉⵓⵅⵉⵏ

DOS : [ṢḤ], [MƐ] m., imerẓi | m., pl., imerẓ**awen**

ظَهْرٌ : ثِمْرْزِ | ثِمْرْزَوْنْ

ⵉⵎⵏⵓⵣⵉ | ⵉⵎⵏⵓⵣⵄⵡⵏ

2. Pl. int. des noms m. :

Formes recensées à ce jour dans notre variante :

Sing.	Pl.
iXiXeX	iXuXaX
aXXuX	iXXaX
aXXuX	iXuXaX
aXaXuX	iXuXaX
aXaXu	iXuXa

Ex :

AIGLE : [ṢḤ] m., iğider (ann. : y) | m., pl., iğudar (ann. : y), iĞiDeR > iĞuDaR

نَسْرٌ ، عُقَابٌ :ثِجِدْرْ | ثِجُدَرْ

ⵉⵖⵉⵏⵓⵓ | ⵉⵖⵓⵏⵄⵓ

FRONT : [ṢḤ] m., anyur | m., p. inyar, aNYuR > iNYaR

جَبْهَةٌ : ثَنْيُرْ | ثِنْيَرْ

ⵄⵏⵓⵓ | ⵉⵏⵄⵓ

COQ : [ṢḤ] m., aḥkuk | m., pl., iḥukak, aḤKuK > iḤuKaK

دِيكٌ : ثَحْكُكْ | ثِحُكَكْ

ⵄⵇⵓⵇ | ⵉⵇⵓⵇⵄⵇ

BEC : [ṢḤ] m., aqamum | m., pl., iqumam, aQaMuM > iQuMaM

مِنْقَارٌ : ثَقَمُمْ | ثِقُمَمْ

ⵄⵣⵄⵎⵓⵎ | ⵉⵣⵓⵎⵄⵎ

JOUG : [ṢḤ] m., azaglu | m., pl., izugla, aZaGLu > iZuGLa

اِسْتِرْقَاقٌ : ثَزَقْلُ | ثِزُقْلَ

ⵄⵣⵄⵅⵍⵓ | ⵉⵣⵓⵅⵍⵄ

Rem. :

• Les noms commençant par la voyelle “i” | ⵉ | ـِـ peuvent la conserver au pl. :

COU : [ṢḤ], [MR] m., **i**ri | m., pl., **i**rawen

عُنُقٌ : ئِرِ | ئِرَوْنْ

ⵉⵓⵉ | ⵉⵓⴰⵍⵓⵏ

• Parfois, le “i” | ⵉ | ـِـ initial devient “a” | ⴰ | ـَـ au pl. :

NUIT : [ṢḤ] m., **i**ḍ (ann. : yi) | m., pl., **a**ḍan (ann. : wa)

لَيْلٌ : نْضْ | نَضَنْ

ⵉⵉ | ⴰⵉⴰ

• Le “a” | ⴰ | ـَـ initial peut se maintenir au pl. mais ceci n’est pas une généralité :

LION DE L’ATLAS, LION DE BERBÉRIE :

• [ṢḤ] m., **a**yraḏ (ann. : wa) | m., pl., **a**yraḏen

• [ṢḤ], [MƐ] m., **a**yraḏ (ann. : u, wi ?) | m., pl., **i**yraḏen

أَسَدٌ :

ئَيْرَذْ | ئَيْرَذْنْ

ئَيْرَذْ | ئِيْرَذْنْ

ⴰⵢⵓⴰⵔ | ⴰⵢⵓⴰⵔⵏ

ⴰⵢⵓⴰⵔ | ⵉⵢⵓⴰⵔⵏ

• Parfois le “a” | ⴰ | ـَـ devient “u” | ⵓ | ـُـ au pl. :

JOUR : [ṢḤ], [MƐ], [ǦƐ], [ŠN], [ṢR] m., **a**ss (ann., w) | m., pl., **u**ssan

يَوْمٌ : نَسْ | نُسَّنْ

ⴰⵙⵙ | ⵓⵙⵙⴰⵏ

3. Pl. int. et extr. des noms m. :

Le “a” | ⴰ | ـَـ initial du nom devient “i” | ⵉ | ـِـ au pl. et s’il commence par “i” | ⵉ | ـِـ alors ce dernier peut se conserver également au pl.. La terminaison peut varier en : “an” | ⴰⵏ | ـَنْ, “en” | ⵉⵏ | ـِنْ, “un” | ⵓⵏ | ـُنْ . Enfin, la voyelle int. du nom initial “a” | ⴰ | ـَـ ou “i” | ⵉ | ـِـ peut permuter en “u” | ⵓ | ـُـ

pour l'un et "a" | ⵓ | ـَ pour l'autre et la semi-voyelle "e" | ⵉ | ـْ deviendra "a" | ⵓ | ـَ :

RACINE, NERF : [ṢḤ], [MƐ] m., **aẓa**r (ann. : u) | m., pl., **iẓu**r**an**

عَصَبٌ ، جَذْرٌ : نَزَرْ | يَزُرَنْ

ⵓⴼⴼⵓⵔ | ⴹⴼⴼⵉⵔⵓⵍ

ONGLE : [ṢḤ] m., **iše**r | m., pl., **i**šar**en**

ظُفْرٌ : يَشْرْ | يَشَرْنْ

ⴹⵛⵉⵔ | ⴹⵛⵓⵔⵉⵍ

CORNE : [ṢḤ] m., **iqi**š | m., pl., **iqa**š**un**

قَرْنٌ : يَقِشْ | يَقَشُنْ

ⴹⵇⴹⵛ | ⴹⵇⵓⵛⵉⵍ

4. Divers :

FRÈRE : [ṢḤ], [MR] gma | m., pl., ay<u>t</u>ma**<u>t</u>en**

أَخٌ : قْمَ | نَيْثْمَثْنْ

ⵅⵎⵓ | ⵓⵖⵅⵎⵓⵅⵉⵍ

Noms fém. pl. :

Les noms pl. fém. ayant un correspondant m. se forment de ce dernier en préfixant un "<u>t</u>" | ⵅ | ث et en changeant la terminaison en "an" | ⵓⵍ | ـَنْ, "en" | ⵉⵍ | ـِنْ ou "in" | ⴹⵍ | ـِنْ :

1. Pl. extr. des noms fém. :

CHAT : [ṢḤ] m., amaššu | m., pl., imašš**wen**, f., <u>t</u>amaššu<u>t</u> | f., pl., <u>t</u>imašš**win**

قِطٌّ : نَمَشُّ | يَمَشْوْنْ ، ثَمَشُّثْ | ثِمَشْوِنْ

ⵓⵎⵓⵛⵛⵉ | ⴹⵎⵓⵛⵛⵍⵉⵍ, ⵅⵓⵎⵓⵛⵛⵉⵅ | ⵅⴹⵎⵓⵛⵛⵍⴹⵍ

ENFANT : [ṢḤ], [MƐ], [MR] m., aḥzaw (an. : w) | m., pl., iḥza**wen**, f., <u>t</u>aḥzaw<u>t</u> | f., pl., **<u>t</u>**iḥza**win**

طِفْلٌ ، فَتًى : نَحْزَوْ | يَحْزَوْنْ ، ثَحْزَوْثْ | ثِحْزَوِنْ

ⵓⴷⴼⵓⵍ | ⴹⴷⴼⵓⵍⵉⵍ, ⵅⵓⴷⴼⵓⵍⵅ | ⵅⴹⴷⴼⵓⵍⴹⵍ

2. Pl. int. des noms fém. :

MULET : [ṢḤ], [MƐ] m., aser<u>d</u>un (ann. : u) | m., pl., iser<u>d</u>**an**, f., <u>t</u>aser<u>d</u>unṭ | f., pl., **<u>t</u>**iser<u>d</u>**an**

بَغْلٌ : تَسَرْدُنْ | تِسْرْدَنْ ، تَسْرْدُنْخْ | تِسْرْدَنْ

ⵄⵙⵓⵔⵍ | ⵉⵙⵓⵔⵄⵍ, ⵅⵄⵙⵓⵔⵍⵜⵙ | ⵅⵉⵙⵓⵔⵄⵍ

3. Divers :

a) Pl. extr. en “in” | ⵉⵏ | ـِنْ :

OREILLE : [ṢḤ] f., ṯimejjeṯ | f., pl., ṯimejj**in**

أُذُنٌ : ثِمْژّثْ | ثِمْژِّنْ

ⵅⵉⵇⵏⵏⵅ | ⵅⵉⵇⵏⵏⵉⵍ

idem pour : [ṢḤ] f., ṯajrunṭ | f., pl., ṯijṛun**in**, grenouille ; [ṢḤ] f., ṯaqeslulṭ | f., pl., ṯiqeslul**in**, mollet

b) Pl. int., apparition d’une voyelle “a” | ⵄ | ـَ avant la consonne finale :

NEZ : [ṢḤ] f., ṯinz**er**ṯ | f., pl., ṯinz**a**r

أَنْفٌ : ثِنْزْرْثْ | ثِنْزَرْ

ⵅⵉⵣⵓⵔⵅ | ⵅⵉⵣⵄⵔ

idem pour : [ṢḤ], [MƐ] f., ṯuɣm**e**st (ann. : tu) | f., pl., ṯuɣm**a**s, dent : [ṢḤ] f., ṯayerz**i**zt | f., pl., ṯiyerẓ**a**z, hase

c) Pl. extr. et int. :

VENTRE : [ṢḤ] f., ṯaḏist | f., pl., ṯiḏusin ou : f., pl., ṯiḏuswarin

بَطْنٌ : ثَذِسْتْ | ثِذُسِنْ ، ثِذُسْوَرِنْ

ⵅⵄⵜⵉⵜ | ⵅⵉⵜⵓⵉⵍ, ⵅⵉⵜⵓⵍⵄⵉⵍ

d) Pl. en “win” | ⵍⵉⵏ | ـوِنْ et “iwin” | ⵉⵍⵉⵏ | ـِوِنْ :

MAISON : [ṢḤ] f., ṯazeqqa | f., pl., ṯizeqq**win**

بَيْتٌ : ثَزْقَّ | ثِزْقُّوِنْ

ⵅⵄⵣⵇⵇⵄ | ⵅⵉⵣⵣⵇⵇⵍⵉⵍ

PLAT : [ṢḤ], [ṢR] f., ṯaziwa | f., pl., ṯiz**iwin**

صَحْنٌ : ثَزِوَ | ثِزِوِنْ

ⵅⵄⵣⵉⵍⵄ | ⵅⵉⵣⵉⵍⵉⵍ

idem pour : [MƐ] f., ṯağersa (ann. : tg) | f., pl., ṯiğers**iwin**, soc ; f., ṯiɣerḏemṭ (ann. : tɣ) | f., pl., ṯiɣerḏm**iwin**, scorpion

e) Pl. en “a” | ⵓ | ـَ :

ABEILLE : [ṢḤ], [MƐ], [MR] f., ṯizizwiṯ | f., pl., ṯizizw**a**

نَحْلَةٌ : ثِزِزْوِثْ | ثِزِزْوَ

ⵅⴹⴹⴹⵍⴹⵅ | ⵅⴹⴹⴹⵍⵓ

idem pour : [ṢḤ], [MƐ] f., ṯamarṯ | f., pl., ṯimir**a** (ann. : te), barbe

f) Pl. en “aṯin” | ⵓⵅⴹⵏ | ـَثِنْ :

BREBIS : [ṢḤ] f., ṯulliṭ (ann. : ṭ) | f., pl., ṯull**aṯin**

نَعْجَةٌ : ثُلِّثْ | ثُلَّثِنْ

ⵅⵖⵖⴹⵜⵙ | ⵅⵖⵖⵓⵅⴹⵏ

idem pour : [ṢḤ] f., ṯatutaṯ | f., pl., ṯitut**aṯin**, verge

Le diminutif :

Il se forme comme le féminin :

CHAMP : [ṢḤ], [MS], [ŠN], [ṢR] m., iger, **PETIT CHAMP :** dim., sing., **ṯ**iger**ṯ**

حَقْلٌ : يِقْرْ | يِقْرَنْ ، ثِقْرْثْ

ⴹⵅⵖⵓ | ⴹⵅⵓⵓⵏ, ⵅⴹⵅⵖⵓⵅ

idem pour : [ṢḤ], [MƐ], [MR], [MS] m., iɣzer, rivière, vallée et dim., sing., **ṯ**iɣzer**ṯ**, ruisseau, vallon ; [ṢḤ], [MƐ], [ṢR] m., axxam (ann. : we, wu, uwu) | m., pl., ixxamen, maison et dim., sing., **t**axxam**t** (ann. : te) | dim., pl. **t**ixxamin, maisonnette, chambre

Les pr. pers. isolés :

	Sing.	**Pl.**
1er pers. m.	**Je أنَا :** • Nekk	ⵏⴽⴽ	ⵏⵖⵖⵏⴹ • Nekki	ⵏⴽⴽⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⴹ • Nekkin	ⵏⴽⴽⵏ	ⵏⵖⵖⵏⴹⴹⵏ • Nekkin	ⵏⴽⴽⵏ	ⵏⵖⵖⵏⴹⴹⵏ • Nekkini	ⵏⴽⴽⵏⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⴹⵏⴹ • Nekkinṭ	ⵏⴽⴽⵏⵜ	ⵏⵖⵖⵏⴹⴹⵏⵜⵙ • Nekkinṭ	ⵏⴽⴽⵏⵜ	ⵏⵖⵖⵏⴹⴹⵏⵜⵙ • Nečč	ⵏⵛⵛ	ⵏⵖⵛⵛ	**Nous نَحْنُ :** • Nekni	ⵏⴽⵏⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⵏⴹ • Nekni	ⵏⴽⵏⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⵏⴹ • Nukni	ⵏⵓⵏⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⵏⴹ • Nikni	ⵏⵉⵏⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⵏⴹ • Negni	ⵏⵖⵏⵉ	ⵏⵖⵖⵏⴹⵏⴹ

f.	**Je أنا :** • Nekk	نْكُّ	ⵏⵖⵖ • Nekki	نْكِّ	ⵏⵖⵖⵉ • Nekkin	نْكِّنْ	ⵏⵖⵖⵉⵏ • Nekkin	نْكِّنْ	ⵏⵖⵗⵗⵉⵏ • Nekkini	نْكِّنِ	ⵏⵖⵗⵗⵉⵏⵉ • Nekkinṭ	نْكِّنْڂْ	ⵏⵖⵖⵉⵏⵜⵓ • Nekkinṭ	نْكِّنْڂْ	ⵏⵖⵗⵗⵉⵏⵜⵓ • Nečč	نْچُّ	ⵏⵖⴼⴼ	**Nous نحن :** • Nekenṭi	نْكَنْڂِ	ⵏⵖⵖⵏⵜⵓⵉ
2ième pers. m. f.	**Tu أنْتَ :** • Kečč	كُچُّ	ⵅⵖⴼⴼ • Keččinṭ	كُچِّنْڂْ	ⵅⵖⴼⴼⵉⵏⵜⵓ **Tu أنْتَ :** • Kemm	كُمُّ	ⵅⵖⵎⵎ • Kemminṭ	كُمِّنْڂْ	ⵅⵖⵎⵎⵉⵏⵜⵓ • Kemmiṭi	كُمِّڂِ	ⵅⵖⵎⵎⵉⵜⵓⵉ	**Vous أنْتُمْ :** • Kenni	كُنِّ	ⵅⵖⵏⵏⵉ • Kennim	كُنِّ	ⵅⵖⵏⵏⵉ • Kenkni	كُنْكُنِ	ⵅⵖⵏⵗⵏⵉ **Vous أنْتُنَّ :** • Kementi	كُمْنْڂِ	ⵅⵖⵎⵖⵏⵜⵓⵉ • Kemmiti	كُمِّتِ	ⵅⵖⵎⵎⵉⵜⵓⵉ
3ième pers. m. f.	**Il هُوَ :** • Neṭṭa	نْڂَّ	ⵏⵖⵜⵓⵜⵓⴰ • Netta	نْتَّ	ⵏⵖⵜⵜⴰ **Elle هِيَ :** • Neṭṭat	نْڂَّتْ	ⵏⵖⵜⵓⵜⵓⴰⵅ • Nettat	نْتَّتْ	ⵏⵖⵜⵜⴰⵜ	**Ils هُمْ :** • Nitni	نِتْنِ	ⵏⵉⵅⵏⵉ • Nihni	نِهْنِ	ⵏⵉⵀⵏⵉ **Elles هُنَّ :** • Nitenṭi	نِتْنْڂِ	ⵏⵉⵅⵖⵏⵜⵓⵉ

Conjugaison :

Le vb est toujours désigné à la 2ième pers. du sing. de l'impératif. C'est la forme la plus simple. Son radical peut être formé d'une, deux, trois ou quatre lettres :

TROUVER

[ṢḤ], [MƐ] a**f** : a**F**, hab. ttaf

وَجَدَ : نَبْ. عَادَةً ؛ تَّبْ

ⵔⵅ : ⵜⵜⵔⵅ

CASSER, BRISER, ROMPRE

[ṢḤ] e**rẓ** : **RẒ**, hab. treẓẓa

كَسَرَ : نْرْزْ. عَادَةً ؛ تْرْزَّ

ⵙⵓⵣ : ⵜⵓⵙⵣⵣⵔ

VIVRE (sens d'habiter)**, HABITER, RÉSIDER**

[ṢḤ], [ṢR], [ŠN] **zd**e**ɣ** : **ZDɣ**, hab. zeddeɣ

قَطَنَ ، سَكَنَ ، عَاشَ :

زْدْغْ. عَادَةً ، زْدُّغْ

ⵣⵏⵙⵢ : ⵣⵙⵏⵏⵙⵢ

AVEUGLER, AVEUGLE ÊTRE

[ṢḤ] **d**e**rɣ**e**l** : **DRɣL**

أَعْمَى ، كَانَ أَعْمَى : دْرْغْلْ

ⵏⵙⵓⵢⵙⵍ

Le prétérit (accompli) :

Il correspond généralement au passé composé et/ou passé simple français ; il indique l'achèvement d'une action.

AIMER, VOULOIR :

[ṢḤ] exs, hab. qqas

→ **J'aime :** [ṢḤ] Xsi**ɣ**.

→ **Tu aimes** m., f. **: T**exse**ḍ**.

→ **Il aime :** [ṢḤ] **I**xsa.

→ **Elle aime : T**exsa.

→ **Nous aimons : N**exsa.

→ **Vous aimez** m. **: T**exse**m**.

→ **Vous aimez** f. **: T**exse**mt**.

→ **Ils aiment :** Xse**n**.

→ **Elles aiment :** Xse**nṭ**.

أَحَبَّ ، أَرَادَ :

أُحِبُّ : خْسِغْ

تُحَبُّ ، تُحِبِّينَ : تْخْسْضْ

يُحِبُّ : يَخْسَ

تُحِبُّ : تُخْسَ
نُحِبُّ : نْخْسَ
تُحِبُّونَ : تُخْسْمْ
تُحْبِبْنَ : تُخْسْمْتْ
يُحِبُّونَ : خْسْنْ
يُحْبِبْنَ : خْسْنْخْ

ⵙⵅⵙ : ⵣⵣⴰⵙ
ⵅⵙⴷⵢ
ⵅⵙⵅⵙⵉ
ⴷⵅⵙⴰ
ⵅⵙⵅⵙⴰ
ⵏⵙⵅⵙⴰ
ⵅⵙⵅⵙⵊ
ⵅⵙⵅⵙⵊⵅ
ⵅⵙⵙⵏ
ⵅⵙⵙⵏⵜⵙ

ÊTRE :

[ṢḤ] ili
→ **Je suis :** Lli**ɣ**.
→ **Tu es** m., f. **:** **Ṯ**elli**ḍ**.
→ **Il est : I**lla.
→ **Elle est : Ṯ**ella.
→ **Nous sommes : N**ella.
→ **Vous êtes** m. **:** **Ṯ**elle**m**.
→ **Vous êtes** f. **:** **Ṯ**ella**mṯ**.
→ **Ils sont :** Lla**n**.
→ **Elles sont :** Lla**nṭ**.

كَانَا :
ئِلِ
أَكُونُ : لّغْ
تَكُونُ ، تَكُونِينَ : ثْلّضْ
يَكُونُ : ئِلَّ

تَكُونُ : تْلَّ
نَكُونُ : نْلَّ
تَكُونُونَ : تْلَّمْ
تَكُونَّ : تْلَّمْتْ
يَكُونُونَ : لَّنْ
يَكُونَّ : لَّنْتْ

ⵉⵏⵉ
ⵏⵏⵉⵢ
ⵅⴰⵏⵉⴹ
ⵉⵏⵏⴰ
ⵅⴰⵏⴰ
ⵍⴰⵏⴰ
ⵅⴰⵏⴰⵎ
ⵅⴰⵏⴰⵎⵅ
ⵏⵏⴰⵍⵜ
ⵏⵏⴰⵍⵜⵙ

Rem. :

• L'indice préfixé de la 3ième pers. m. sing. s'écrit, bien que cela ne soit pas systématique dans notre variante, : "i" | ⵉ | ـِ devant un thème débutant par une consonne, "ye" | ⵢⴰ | يْ devant un thème débutant par deux consonnes et "y" | ⵢ | ـِ devant un thème débutant par une voyelle.

Ex. :

→ **Il est allé : Iṛ**uḥ, "ṛ"

ذَهَبَ : يْرُحْ

ⵉⵣⴰⵅ

→ **Il a refusé d'entrer :** [MƐ] **Yegg**umi ay ḵšem, "gg"

رَفَضَ أَنْ يَدْخُلَ : يْڭُّمِ نَيْ كْشْمْ

ⵢⴰⵅⵅⴰⵎⵉ ⴰⵢ ⵓⵛⴰⵎ

→ **Il a trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] **Yu**fa, "u"

وَجَدَ : يُفَ

ⵢⴰⴼⴰ

Mais :

→ **Il voit, Il a vu : I**ẓra, au lieu de : **Ye**ẓra.

يَرَى ، رَأَى : يُزْرَ

ⵉⵣⵔⴰ

idem pour : [ṢḤ] **I**nna, au lieu de : **Ye**nna, Il dit, Il a dit.

• Les indices de personnes du prétérit sont donc :

	Sing.	**Pl.**
1er pers.		
m.	• **rad.** + **a/aɣ**/[e, i]**ɣ** ; en tašinwit : **rad.** + [e]**ɣ**	• **n**[e] + **rad.**
f.	• **rad.** + **a/aɣ**/[e, i]**ɣ** ; en tašinwit : **rad.** + [e]**ɣ**	• **n**[e] + **rad.**
2ième pers.		
m.	• **t**[e] + **rad.** + [e]**ḍ** ; en tašinwit : **h**[e] + **rad.** + [e]**d**	• **t**[e] + **rad.** + [e]**m** ; en tašinwit : **h**[e] + **rad.** + [e]**m**
f.	• **t**[e] + **rad.** + [e]**ḍ** ; en tašinwit : **h**[e] + **rad.** + [e]**d**	• **t**[e] + **rad.** + [e]**mt** ; en tašinwit : **h**[e] + **rad.** + [e]**mṭ**
3ième pers.		
m.	• **i/y**[e] + **rad.**	• **rad.** + [e]**n**
f.	• **t**[e] + **rad.** ; en tašinwit : **h**[e] + **rad.**	• **rad.** + [e]**nṭ/nt**

L'aoriste (inaccompli) :

Il est accompagné de la part. prév. "a" | ⴰ | َـ ou exceptionnellement par "ad" | ⴰⵔ | يَدْ qui exprime le futur, le souhait, …

Rem. :

• Le préverbe s'assimile avec certains indices de personnes. Ainsi : "ad" + "t" = "ṭ", "ad" + "n" = "nn", ⴰⵔ + ⵜ = ⵜⵔ, ⴰⵔ + ⵏ = ⵏⵏ, نّ = ن + يَدْ ، + يَدْ = ثْ = ت.

AIMER, VOULOIR :

[ṢḤ] exs

→ **J'aimerai : A** xsiɣ.

→ **Tu aimeras** m., f. **: A** ṭexseḍ.

→ **Il aimera : A y**exs.
→ **Elle aimera : A ṭ**exs.
→ **Nous aimerons : A nn**exs.
→ **Vous aimerez** m. **: A ṭ**exse**m**.
→ **Vous aimerez** f. **: A ṭ**exse**mṯ**.
→ **Ils aimeront : A** xse**n**.
→ **Elles aimeront : A** xse**nṭ**.

أَحَبَّ ، أَرَادَ : نْخْسْ
سأُحِبُّ : نَـ خْسِغْ
ستُحِبُّ ، ستُحِبِّينَ : نَـ خْخْسْضْ
سيُحِبُّ : نَـ يْخْسْ
ستُحِبُّ : نَـ خْخْسْ
سنُحِبُّ : نَـ نْخْسْ
ستُحِبُّونَ : نَـ خْخْسْمْ
ستُحْبِبْونَ : نَـ خْخْسْمْثْ
سيُحِبُّونَ : نَـ خْسْنْ
سيُحْبِبْنَ : نَـ خْسْنْخْ

⸱⸱ⵅⵙ
⸱ ⵅⵙⴹⵄ
⸱ ⵜⵙ⸱ⵅⵙ⸱ ⵉ
⸱ ⵚ⸱ⵅⵙ
⸱ ⵜⵙ⸱ⵅⵙ
⸱ ⵍⵍ⸱ⵅⵙ
⸱ ⵜⵙ⸱ⵅⵙ⸱ⵇ
⸱ ⵜⵙ⸱ⵅⵙ⸱ⵇⵅ
⸱ ⵅⵙ⸱ⵍ
⸱ ⵅⵙ⸱ⵍⵜⵙ

Ex. :
→ **Je resterai ici :** [ṢḤ] **A*ḏ*** qqima ḏa.
سَأَبْقَى هُنَا : نَذْ قِمَ ذَ
⸱ⵎ ⵣⴹⵇ⸱ ⵎ⸱

• Les indices de personnes de l'aoriste sont donc :

	Sing.	**Pl.**
1er pers.		
m.	• **a<u>d</u>/a** + **rad.** + **a/aɣ**/[e, i]**ɣ** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **rad.** + [e]**ɣ**	• **a** + **nn**[e] + **rad.**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **n** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : idem ou : **a** + **nn**[e] + **rad.** + [e]**<u>t</u>**
f.	• **a<u>d</u>/a** + **rad.** + **a/aɣ**/[e, i]**ɣ** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **rad.** + [e]**ɣ**	• **a** + **nn**[e] + **rad.**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **n** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : idem ou : **a** + **nn**[e] + **rad.** + [e]**<u>t</u>**
2ième pers.		
m.	• **a** + **ṭ**[e] + **rad.** + [e]**<u>ḍ</u>**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **<u>t</u>** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **a** + **h**[e] + **rad.** + [e]**<u>d</u>**	• **a** + **ṭ**[e] + **rad.** + [e]**m**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **<u>t</u>** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **a** + **h**[e] + **rad.** + [e]**m**
f.	• **a** + **ṭ**[e] + **rad.** + [e]**<u>ḍ</u>**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **<u>t</u>** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **a** + **h**[e] + **rad.** + [e]**<u>d</u>**	• **a** + **ṭ**[e] + **rad.** + [e]**m<u>t</u>**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **<u>t</u>** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **a** + **h**[e] + **rad.** + [e]**mṭ**
3ième pers.		
m.	• **a<u>d</u>/a** + **i**/y[e] + **rad.**	• **a<u>d</u>/a** + **rad.** + [e]**n**
f.	• **a** + **<u>t</u>**[e] + **rad.**, au lieu de : a**<u>d</u>** + **<u>t</u>** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **a** + **h**[e] + **rad.**	• **a<u>d</u>/a** + **rad.** + [e]**nṭ/nt** ; en <u>t</u>ašinwi<u>t</u> : **a** + **h**[e] + **rad.** + [e]**<u>d</u>**

Traduction de "entrain de"… :

Dans le <u>t</u>ašelḥi<u>t</u> du Petit Atlas il arrive qu'on utilise la part. prév. "la" + le vb à l'aoriste int. | ⵍⵓ | لَـ . Cette part. indique que l'action est en train de se dérouler.

Ex. :

→ **Qu'es-tu en train de chercher ? :** [ṢḤ], [MƐ] Matta **la <u>t</u>rezzuḍ** ?, de rzu, hab. rezzu

عَنْ مَاذَا تَبْحَثُ : مَتَّ لَـ تْزْزُّضْ

ⵅⵓⵜⵜⵓ ⵍⵓ ⵅⵓⵙⵙⵙⵓⵉ

→ **Ils disent olive :** [ṢḤ] **La qqaren**-es azemmur, de ini, hab. qqar

يَقُولُونَ الزَّيْتُونُ : لَـ قَّرْنْ-سْ نَزْمُرْ

ⵍⵓ ⵇⵇⵓⵓⵏ-ⵙⵙ ⵓⵙⵙⵅⵅⵓ

idem pour : [MƐ] <u>T</u>i<u>d</u>i **la ṭustuɣ**, La sueur est entrain de couler ; [MƐ] **La issawal**, Il est entrain de parler ; [MƐ] Aqa<u>t</u> **la ittru**, Le voilà entrain de pleurer ; [MƐ] **La iṭeẓẓu-<u>t</u>**, Il est entrain de le planter ; [MƐ] Nneb^{w}e<u>t</u> **la**

tekkat, La pluie est entrain de tomber ; [MƐ] Adfel **la ikkat**/[MƐ] Adfel **la iṭqlulluy**, Il est entrain de neiger. [MƐ] **La** ɣer-na, Nous avons.

L'impératif :

LABOURER

→ **Laboure ! :** Krez ! m., f., sing.

→ **Labourez ! :** Kerzet ! m., pl.

→ **Labourez ! :** Kerze**mt** ! f., pl.

→ **Labourons !** m., f., pl. **:** Ya a nnekerzet !

→ **Labourons !** m., pl. **:** Yawt a nnekerzet !

→ **Labourons !** f., pl. **:** Yamṭ a nnekerzet !

فَلَحَ ، حَرَثَ :

اِحْرَثْ : كْرْزْ

اِحْرَثُوا : كْرْزْثْ

اِحْرَثْنَ : كْرْزْمْثْ

لِنَحْرُثَ : يَـ ـَـ نْكْرْزْثْ

لِنَحْرُثَ : يَوْثْ ـَـ نْكْرْزْثْ

لِنَحْرُثَ : يَمْثْ ـَـ نْكْرْزْثْ

ⵕⵓⵙⵉ

ⵕⵙⵓⵉⵙⵏ

ⵕⵙⵓⵉⵙⵎⵏ

ⵉⴰ ⴰ ⵍⵍⵙⵕⵙⵓⵉⵙⵏ

ⵉⴰⵍⵏ ⴰ ⵍⵍⵙⵕⵙⵓⵉⵙⵏ

ⵉⴰⵎⵜⵉ ⴰ ⵍⵍⵙⵕⵙⵓⵉⵙⵏ

Rem. :

Quant à la 1er pers. du pl. elle se forme ainsi : Vb conjugué à la 1er pers. de l'aoriste (forme : **a** + **nn** --- [e]**t**) précédé d'une des expressions suivantes :

• Ya, Yad, Yaw, Ayaw, Viens ! m., f.

• Yawt, Venez ! m.

• Yamṭ, Venez ! f.

Ex. :

→ **Allons ! : Yaw a nn**ṛuḥe**ṯ** !, litt. : **Viens,** m., f., sing., **Nous irons !**

هَيَّا لِنَذْهَب : يَوْ نَـ نْرُحْثْ

ⵉⴰⵡ ⴰ ⵏⵏⵇⴰⵃⵉⵜ

→ **Tuons-le ! : Ayaw a ṯ-n**nɣe**ṯ** !, litt. : **Viens,** m., f., sing., **Nous le tuerons !**

لِنَقْتُلَهُ : نَيَوْ نَـ ثْـنْغْثْ

ⴰⵉⴰⵎ ⴰ ⵅ-ⵏⵏⵖⵉⵜ

→ **Tuons-les ! : Ya a ṯ**en-nɣe**ṯ** (les, m.) !, litt. : **Viens,** m., f., sing., **Nous les tuerons !**

لِنَقْتُلَهُمْ : يَـ نَـ ثْنْ-نْغْثْ

ⵉⴰ ⴰ ⵅⵉⵍ-ⵏⵏⵖⵉⵜ

→ **Labourons ! : Yawṯ a nn**eḵerze**ṯ** !, litt. : **Venez** m., pl., **Nous labourerons !**

لِنَحْرُث : يَوْثْ نَـ نْكْرْزْثْ

ⵉⴰⵡⵅ ⴰ ⵏⵏⴽⵉⵓⵣⵉⵜ

→ **Coupons du bois ! :** [ṢḤ] **Yawṯ a nn**ezḏme**ṯ** !, litt. : **Venez** m., pl., **Nous labourerons !**

لِنَقْطَعَ حَطَبًا : يَوْثْ نَـ نْزْذْمْثْ

ⵉⴰⵡⵅ ⴰ ⵏⵏⵣⵎⵔⵉⵅ

→ **Chantons ! :** [ṢḤ] **Yamṭ a nn**inzize**ṯ** !, litt. : **Venez** f., pl., **Nous chanterons !**

لِنُغَنِّي : يَمْخْ نَـ نّنْزِزْثْ

ⵉⴰⵎⵜⵙ ⴰ ⵏⵏⵉⵣⵉⵣⵉⵜ

• Les indices de personnes de l'impératif sont donc :

	Sing.	**Pl.**
1er pers. m. f.		
2ième pers. m. f.	• **rad.** • **rad.**	• **rad.** + [e]**ṯ** • **rad.** + [e]**mṯ** ; en ṯašinwiṯ : **rad.** + [e]**mṭ**

3ième pers. m. f.		

Récapitulatif sur les pr. personnels et les indices de personnes :

Récapitulatif sur les pronoms personnels et les indices de personnes					
Genre	**Nombre**	**Pr. pers.**	**Indices pers. impératif**	**Indices pers. prétérit (accompli)**	**Indices pers. aoriste (inaccompli)**
SINGULIER	./f.	**je** • nekk • nekki • nekkin • nekkin • nekkini • nekkinṭ • nekkinṭ • nečč	—	… **a/aɣ**/[e, i]**ɣ**	**ad/a** … **a/aɣ**/[e, i]**ɣ**
	.	**tu** • kečč • keččinṭ	radical	**t**[e] … [e]**ḍ**	**a ṭ**[e] … **ḍ**
	.	**tu** • kemm • kemminṭ • kemmiṭi	radical	**t**[e] … [e]**ḍ**	**a ṭ** … **ḍ**
	.	**il** • neṭṭa • netta • neṭṭi	—	**i/y**[e] …	**ad/a i/y**[e] …
	.	**elle** • neṭṭat • nettat	—	**t**[e] …	**a ṭ**[e] …

LURIEL	.	**nous** • nekni • nekni • nukni • nikni • negni	—	**n**[e] …	**a nn**[e] …
	.	**nous** • nekenṭi	—	**n**[e] …	**a nn**[e] …
	.	**vous** • kenni • kennim • kenkni	… [e]**t**	**t**[e] … [e]**m**	**a ṭ**[e] … [e]**m**
	.	**vous** • kementi • kemmiti	… [e]**mt**	**t**[e] … [e]**mt**	**a ṭ**[e] … [e]**mt**
	.	**ils** • nitni • nihni	—	… [e]**n**	**ad/a** … [e]**n**
	.	**elles** • nitenṭi	—	… [e]**nt** … [e]**nṭ**	**ad/a** … [e]**nṭ**

Rem. :

Pour des raisons euphoniques les indices sont parfois précédés d'un : "e"

L'imparfait :

Il se forme à l'aide du prétérit (accompli) de la forme intensive (habitude) précédée du terme "uɣa" | ⵓⵖⴰ | ـُغَ qui se décline :

Ex. :

ÊTRE imparfait

→ **J'étais :**

• [ṢḤ] Uɣ-i

• [ṢḤ] Uɣa-yi.

• [ṢḤ] Ṯuɣa-y

• [ṢḤ] Ṭuɣa-y

→ **Tu étais** m. **:** [ṢḤ] Uɣa-yak.
→ **Tu étais** f. **:** [ṢḤ] Uɣa-yam.
→ **Il était :** [ṢḤ] Uɣa-ṯ.
→ **Elle était :** [ṢḤ] Ṯuɣa-ṭ.
→ **Nous étions :** [ṢḤ] Uɣa-yana.
→ **Vous étiez** m. **:** [ṢḤ] Uɣa-yawen.
→ **Vous étiez** f. **:** [ṢḤ] Ṯuɣa-yawenṭ.
→ **Ils étaient :**
• [ṢḤ], [MƐ], [MR] Uɣa-ṯen.
• [ṢḤ] Ṯuɣa-ṯen
• [ṢḤ] Tuɣa-ṯen
• [ṢḤ] Ṭuɣa-ṯen
→ **Elles étaient :** [ṢḤ] Ṯuɣa-ṯenṭ.

كُنْتُ :
نُغْ-ـِـ
نُغَ-ـِي
تُغَ-ـِيْ
خُغَ-ـِيْ
كُنْتَ : نُغَ-يَكْ
كُنْتِ : نُغَ-يَمْ
كَانَ : نُغَ-تْ
كَانَتْ : تُغَ-خْ
كُنَّا : نُغَ-يَنَ
كُنْتُمْ : نُغَ-يَوْنْ
كُنْتُنَّ : تُغَ-يَوْنْخْ
كَانُوا :
نُغَ-ثْنْ
تُغَ-ثْنْ
تُغَ-ثْنْ
خُغَ-ثْنْ
كُنَّ : تُغَ-ثْنْخْ

ⵓⴳⵓ-ⵔⴷ
ⵓⴳⵓ-ⵔⴷ

ⵅⵖⵄ-ⵉ

ⵜⵓⵖⵄ-ⵉ

ⵖⵄ-ⵉⵄⵣ

ⵖⵄ-ⵉⵄⵅ

ⵖⵄ-ⵅ

ⵅⵖⵄ-ⵜⵓ

ⵖⵄ-ⵉⵄⵍⵄ

ⵖⵄ-ⵉⵄⵍⵖⵍ

ⵅⵖⵄ-ⵉⵄⵍⵖⵍⵜⵓ

ⵖⵄ-ⵅⵖⵍ

ⵅⵖⵄ-ⵅⵖⵍ

ⵜⵖⵄ-ⵅⵖⵍ

ⵜⵓⵖⵄ-ⵅⵖⵍ

ⵅⵖⵄ-ⵅⵖⵍⵜⵓ

Ex. :

→ **Je mangeais :** [ṢḤ] **Ṭuɣa-y ṭeṭeɣ**, du vb “ečč”, hab. [ṢḤ], [MƐ] **ṭeṭ**

كُنْتُ آكُلُ : خُغَ-يْ خْخْغْ

ⵜⵓⵖⵄ-ⵉ ⵜⵓⵖⵜⵓⵖ

→ **J’étais petit :**

• [ṢḤ] Ṯuɣ-ay ḏ ameẓyan.

• [ṢḤ] Uɣ-i ḏ ameẓyan.

كُنْتُ صَغِيرًا :

ثُغَ-يْ ذْ نَمْزْيَنْ

نُغْ-ـِ ذْ نَمْزْيَنْ

ⵅⵖⵄ-ⵄⵉ ⵅ ⵄⵎⵖⵅⵉⵍ

ⵖⵄ-ⵇ ⵅ ⵄⵎⵖⵅⵉⵍ

Le participe prétérit (accompli) et aoriste (inaccompli) :

Il se forme à partir de la 3ième pers. du m. sing. du vb au prétérit (accompli) ou à l’aoriste (inaccompli) auquel on suffixe un “n” | ا | ـنْ . Ain-

si, la forme verbale qu'on obtient ressemble à celle de la 3ième pers. du pl.. Ces deux participes sont inv. en genre et en nombre.

Participe prétérit (accompli) :

→ **Qui a volé, Qui ont volé : Y**u<u>k</u>ere**n**.

الَّذِي سَرَقَ ، الَّذِينَ سَرَقُوا : يُكْرْنْ

ⵉⵓⴽⵓⵔⵓⵏ

→ **Qui est tombé, Qui sont tombés :** [ṢḤ] **Y**uḍa**n**.

الَّذِي سَقَطَ ، الَّذِينَ سَقَطُوا : يُضَنْ

ⵉⵓⴹⵓⵏ

→ **Qui est tué, Qui sont tués : I**nɣa**n**.

الَّذِي قُتِلَ ، الَّذِينَ قُتِلُوا : يِنْغَنْ

ⵉⵏⵖⵓⵏ

Ex. :

→ **C'est moi qui l'ai mangé :** [ṢḤ] Nekk a<u>t</u>-**i**ččа**n**.

أَنَا الَّذِي أَكَلْتُهُ : نْكْ نَتْ-يِچَّنْ

ⵏⵓⴽⴽ ⵓⵅ-ⵉⵛⵛⵓⵏ

→ **C'est moi qui l'ai tué** m. **:** [MƐ] Ne<u>k</u><u>k</u>inṭ at-**y**inɣa**n**.

أَنَا الَّذِي قَتَلْتُهُ : نْكِّنْخْ نَتْ-يِنْغَنْ

ⵏⵓⴽⴽⵉⵜⵙ ⵓⵜ-ⵉⵉⵏⵖⵓⵏ

→ **C'est toi qui l'as frappée :** [ṢḤ] Kečč aṭ-**y**u<u>t</u>a**n**.

أَنْتَ الَّذِي ضَرَبْتَهُ : كْچُّ نَخْ-يُثَنْ

ⴽⵓⵛⵛ ⵓⵅ-ⵉⵓⵅⵓⵏ

→ **C'est lui qui est venu ici :** [MƐ] Netta d-**y**usa**n**.

هُوَ الَّذِي جَاءَ هُنَا : نْتَّ دْ-يُسَنْ

ⵏⵓⵜⵜⵓ ⵏ-ⵉⵓⵙⵓⵏ

Participe aoriste (inaccompli) :

Il se construit comme pour le participe prétérit auquel on fera précéder le pr. rel. "a" | ⵓ | ـَ ou "ara" | ⵓⵔⵓ | ـَرَ. Bien que "a" soit plus fréquent dans notre variante, c'est "ara" qu'on utilisera s'il est précédé d'un terme interrogatif. Je précise que le pr. rel. "ara" n'a rien à voir avec la part. prév. de nég. utilisée en <u>t</u>aq<u>b</u>ayli<u>t</u>.

→ **Qui vendra, Qui vendront :**

• [ṢḤ] **A i**zenze**n**.

• [ṢḤ] **Ara i**zenze**n**.

الّذِي بَاعَ ، الَّذِينَ سَيَبِيعونَ :

نَـ يَزْنْزْنْ

نَرَ يَزْنْزْنْ

ⵓ ⵖⵣⵉⵣⵉ

ⵓⵓ ⵖⵣⵉⵣⵉ

→ **Qui montera, Qui monteront :**

• [ṢḤ] **A y**ali**n**.

• [ṢḤ] **Ara y**ali**n**.

الّذِي يَصْعَدُ ، الَّذِين سَيَصَعَدُونَ :

نَـ يَلِنْ

نَرَ يَلِنْ

ⵓ ⵖⵓⵍⵄⵍ

ⵓⵓ ⵖⵓⵍⵄⵍ

→ **Que trouvera-t-il ? :** [ṢḤ] **Maṭṭa** ara yaf ?

مَاذَا سَيَجِدُ : مَثَّ نَرَ يَفْ

ⵎⵓⵜⵜⵓ ⵓⵓ ⵖⵓⵀ

Rem. :

• La forme participiale peut être précédée du pr. rel. “Que/Qui” : “ay” | ⵓⵖ | نَـيْ. Bien que ce ne soit pas une règle exclusive dans notre variante, “ay” peut devenir “ag”/“ağ” | ⵓⵅ/ⵓⵅ | نَقْ/نَجْ suite à la contraction du “y” et l’indice de pers. “y/i” du vb, 3ième pers. du sing. Mais malgré la contraction, l’indice de pers. peut persister alors que parfois, sans contraction, l’indice de pers. peut disparaître, pour des raisons d’euphonie je suppose :

→ **C’est cet homme qui m’a frappé :** [ṢḤ] Argaz-ayyi **ay y**u**ṯa**n, ici forme complète : pr. rel. + indice de pers. + rad. + “n”

هَذَا هُوَ الرَّجُل الَّذِي ضَرَبَنِي : نَرْقَزْ-نَـيِّ نَـيْ يُثَنْ

ⵓⵓⵅⵓⵣ-ⵓⵖⵖⵄ ⵓⵖ ⵖⵓⵅⵓⵍ

→ **C’est mon frère qui est entré :** [Mⵄ] Xayy-i **ay** kšeme**n**, ici absence de l’indice de pers.

هَذَا هُوَ أَخِي الَّذِي دَخَلَ : خَـيُّ-يِ نَـيْ كْشْمْنْ

ⵅⴰⵔⵔ-ⵉ ⴰⵔ ⵓⵛⵖⵍⵖⵏ

→ **C’est ton père qui frappe à la porte :** [MƐ] Bb^{w}a-k **ağ i**kka**ṯen** i **ṯ**ebbur**ṯ**, ici contraction du pr. rel. et maintien de l’indice de pers.

هَذَا هُوَ وَالِدُكَ الَّذِي يَطْرُقُ الْبَابَ : بُّوَ-كْ نَجْ يِكَّثْنْ يِـ ثْبُرْثْ

ⵙⵙ"-ⴰⵓ ⴰⵅ ⵉⵓⵓⴰⵅⵖⵏ ⵉ ⵅⵖⵙⵙⵖⵔⵅ

→ **C’est moi qui ai volé :** [ṢḤ] Nekkinṭ **ag** ukere**n**, ici contraction du pr. rel. et disparition de l’indice de pers.

أَنَا الَّذِي سَرَقْتُ : نْكِّنْخْ نَقْ نُكْرُنْ

ⵏⵖⵓⵉⵜⵙ ⴰⵅ ⵖⵓⵖⵔⵖⵏ

→ **C’est nous qui avons vu :** [ṢḤ] Nekni **ag** zra**n**, ici contraction du pr. rel. et disparition de l’indice de pers.

نَحْنُ الذَّينَ رَأَيْنَا : نْكْنِ نَقْ زْرَنْ

ⵏⵖⵏⵉ ⴰⵅ ⵜⵔⴰⵏ

Rem. :

• Il est possible de rendre la forme participiale en forme participiale négative :

→ **Qui ne mange pas ?** : [ṢḤ] Waɣa **u** i**ṯ**e**ṭ**e**n k** ?

مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْكُلْ : وَغَ نُـ يِثْخْنْ كْ

ⵍⴰⵢⴰ ⵖⵅⵖⵜⵙⵖⵏ ⵓ

→ **Qui ne vend pas ? :** [ṢḤ] Anwi aɣa **u** izuneze**n k** ?

مَنِ الَّذِي لَمْ يَبِعْ : نَنْوِ نَغَ نُـ يِزُنْزْنْ كْ

ⴰⵏⵍⵉ ⴰⵢⴰ ⵖⵜⵙⵏⵖⵜⵖⵏ ⵓ

Les pr. aff. des vb :

Pr. aff. directs des vb :

Ces pr. remplacent le C.O.D., complément d’objet direct du vb, ils répondent à la question : “Qui ?”/“Quoi ?” :

	Pronoms affixes directs liés avant ou après le verbe	
	Sing.	**Pl.**
1er pers. m.	**me/m’ :** • …**-yi-**…	**nous :** • …**-na-**… • …**-ɣen-**…

f.	**me, m’ :** • …**-yi-**…	**nous :** • …**-na-**… • …**-ɣen-**…
2ième pers. m. f.	**te/t’ :** • …**-k-**… **te/t’ :** • …**-m-**… • …**-kem-**…	**vous :** • …**-ken-**… **vous :** • …**-kenṭ-**…
3ième pers. m. f.	**le/la/l’ :** • …-[i, a]**ṯ-**… **le/la/l’ :** • …-[i, a]**ṭ-**…	**les :** • …-[i]**ṯen-**… • …-[i, e]**n-**… **les :** • …-[i]**ṯenṭ-**… • …-[i, e]**nṭ-**…

Ex. :

→ **Il a offert la jument à la fille :** Yuša **ṯağmarṯ** i teḥzawṯ. → **Il l’a offert à la fille :** Yuša-**ṭ** i teḥzawṯ, Il a offert **quoi ?** Il a offert “**la**” (i.e. la jument, C.O.D.)

أهْدَى الْفَرَسَ لِلْفَتَاةِ : يُشَ ثَجْمَرْثْ يَـ تْحْزَوْثْ

أَهْدَاهُ لِلْفَتَاةِ : يُشَ-خْ يَـ تْحْزَوْثْ

ⵉⵓⵛⴰ ⵅⴰⵣⵎⴰⵕⵅ ⵉ ⵜⵓⵄⵅⴰⵡⵅ

ⵉⵓⵛⴰ-ⵜⵙ ⵉ ⵜⵓⵄⵅⴰⵡⵅ

→ **Il a labouré les champs :** Iḵrez **igran**. → **Il les a labourés :** Iḵrez-**iṯen**, Il a labouré **quoi ?** Il a labouré “**les**” (i.e. les champs, C.O.D.)

حَرَثَ الحُقُولَ : يِكْرْزْ يِقْرَنْ

حَرَثَهُمْ : يِكْرْزْ-يِثْنْ

ⵉⴽⵔⵓⵅ ⵉⵣⵔⴰⵏ

ⵉⴽⵔⵓⵅ-ⵉⵣⵓⵏ

ENTENDRE, ÉCOUTER

[ṢḤ] sel, hab. sell, tselli (aor. nég.)

→ **Il m’a écouté** (me, m’) m., f. **:** Isla-yi.
→ **Il t’a écouté** (te, t’) m. **:** Isla-k.
→ **Il t’a écoutée** (te, t’) f. **:** Isla-kem.
→ **Il l’a écouté** (le, l’) **:** Isla-ṯ.
→ **Il l’a écoutée** (la, l’) **:** Isla-ṭ.
→ **Il nous a écouté** (nous) m., f. **:** Isla-na.
→ **Il vous a écouté** (vous) m. **:** Isla-ken.
→ **Il vous a écouté** (vous) f. **:** Isla-kenṭ.
→ **Il les a écoutés** (les) **:** Isla-ṯen.
→ **Il les a écoutées** (les) **:** Isla-ṯenṭ.
→ **Il écoute le Coran :** Isell lquran.
→ **Je t’ai entendu** m., f. **:** Sliɣ-k.
→ **Ils les ont écoutés :** Slan-ṭen.
→ **Il ne t’as pas entendu :** [ṢḤ] Ur isli ḵ.
→ **Il ne t’entendra pas :** [ṢḤ] Ur itselli ḵ.

سَمِعَ : سْلْ. عَادَةً ؛ سْلٌ ، تْسْلِّ
سَمِعَنِي : ئِسْلَ-يِ
سَمِعَكَ : ئِسْلَ-كْ
سَمِعَكِ : ئِسْلَ-كْمْ
سَمِعَهُ : ئِسْلَ-ثْ
سَمِعَهَا : تْسْلَ-خْ
سَمِعَنَا : ئِسْلَ-نَ
سَمِعَكُمْ : ئِسْلَ-كْنْ
سَمِعَكُنَّ : ئِسْلَ-كْنْخْ
سَمِعَهُمْ : ئِسْلَ-ثْنْ
سَمِعَهُنَّ : ئِسْلَ-ثْنْ
يَسْمَعُ الْقُرْآنَ : ئِسْلٌ لْقُرَنْ
سَمِعْتُكَ : سْلِغْ-كْ
سَمِعُوهُمْ : سْلَنْ-خْنْ
لَمْ يَسْمَعُكْ : نُرْ ئِسْلِ كْ
لَنْ يَسْمَعُكَ : نُرْ ئِتْسْلِّ كْ

ⵙⵎⵄ : ⵙⵎⵄⵍ, ⵜⵙⵎⵄⵍⵉ
ⵉⵙⵍⴰ-ⵢⵉ

ⵉⵏⴰ-ⵅ

ⵉⵏⴰ-ⵅⵏⵓ

ⵉⵏⴰ-ⵅ

ⵅⵏⵏⴰ-ⵜⵏ

ⵉⵏⴰ-ⵍⴰ

ⵉⵏⴰ-ⵅⵏⵍ

ⵉⵏⴰ-ⵅⵏⵍⵜⵏ

ⵉⵏⴰ-ⵅⵏⵍ

ⵉⵏⵏⵍⵍ ⵍⵣⵏⵓⵍ

ⵏⵍⵉⵢ-ⵅ

ⵏⵍⴰⵍ-ⵜⵏⵏⵍ

ⵏⵓ ⵉⵏⵍⵉ ⵇ

ⵏⵓ ⵉⵜⵏⵏⵍⵍⵉ ⵇ

Pr. aff. indirects des vb :

Ces pr. remplacent le C.O.I., complément d'objet indirect du vb ; ce dernier se joint au vb par l'intermédiaire de la prép. "i" | ⵉ | ـِ pour en compléter le sens. Ils répondent à la question : "À qui ?" :

	Pronoms affixes indirects liés avant ou après le verbe	
	Sing.	**Pl.**
1er pers.		
m.	**à moi :** • …-[i, y]**i**-…	**à nous :** • …-[y]**ana**-… • …-[y]**ana**ˠ-… • …-[y, a]**ɣen**-…
f.	**à moi :** • …-[i, y]**i**-…	**à nous :** • …-[y]**ana**-… • …-[y]**ana**ˠ-… • …-[y, a]**ɣen**-…

2ième pers. m. f.	**à toi :** • …-[y]**ak-**… **à toi :** • …-[y]**ak-**…	**à vous :** • …-[y]**awen-**… **à vous :** • …-[y]**awenṭ-**… • …-**ḵemṯ-**… • …-**aḵemmeṯ-**…
3ième pers. m. f.	**à lui :** • …-[y]**am-**… **à elle :** • …-[y]**as-**…	**à eux :** • …-[y]**asen-**… **à elles :** • …-[y]**asenṭ-**…

Ex. :

→ **Il a offert la jument à la fille :** Yuša ṯağmarṯ i **teḥzawṯ**. → **Il lui a offert la jument :** Yuša-**yas** ṯağmarṯ, Il a offert **à qui ?** Il a offert "**à elle**" (i.e. la fille, C.O.I.)

أَهْدَى الْفَرَسَ لِلْفَتَاةِ : يُشَ ثَجْمَرْثْ ـِ ثْحْزَوْثْ

أَهْدَاى الْفَرَسَ إِيَّاهَا : يُشَ-يَسْ ثَجْمَرْثْ

ⵉⵓⵛⴰ ⵅⴰⵣⵎⴰⵇⵅ ⵉ ⵜⵓⵃⵣⴰⵡⵜ

ⵉⵓⵛⴰ-ⵜⵇ ⵉ ⵜⵓⵃⵣⴰⵡⵜ

DONNER, OFFRIR

• [ṢḤ] uš. v. "Fabriquer".

• [ṢḤ], [MƐ] eḵf. v. "Aveuglement".

• [MƐ] ekf

→ **Il m'a donné** [qqch] **à moi :** Iḵfa-yi.

→ **Je t'ai donné** [qqch] **à toi** m. **:**

• [MƐ] Ušiɣ-aḵ.

• [MƐ] Ḵfiɣ-ak.

→ **Je t'ai donné** [qqch] **à toi** f. **:** [MƐ] Ḵfiɣ-am.

→ **J'ai donné** [qqch] **à lui, à elle :** Ḵfiɣ-as.

→ **Il nous a donné** [qqch] **à nous :**

• Uša-yanaˠ.

• [ṢḤ] Yuša-yanaˠ.
• [MƐ] Iḵfa-yanaˠ.
→ **Je vous ai donné** [qqch] **à vous** m. **:** Ḵfiɣ-awen.
→ **Je vous ai donné** [qqch] **à vous** f. **:** Ḵfiɣ-awenṭ.
→ **Je leur ai donné** [qqch] **à eux :** Ḵfiɣ-asen.
→ **Je leur ai donné** [qqch] **à elles :** Ḵfiɣ-asenṭ.
→ **Il a donné à l'homme** [qqch] **:** Iḵfa i urǧaz.
→ **Donne-moi** [qqch] **! :** [ṢḤ] Uš-iyi-d !
→ **Donne-lui** [qqch] **! :**
• [ṢḤ] Uš-as !
• [MƐ] Eḵf-as !
→ **Il vous a donné** [qqch] **à vous :** Yuša-yawen.

قَدَّمَ ، أَعْطَى :

نُشْ

نْكْفْ

نْكْفْ

أَعْطَانِي شَيْئًا : نْكْفْ-ئِـ

أَعْطَيْتُكَ شَيْئًا :

نُشِغْ-نَكْ

كْفِغْ-نَكْ

أَعْطَيْتُكِ شَيْئًا : كْفِغْ-نَمْ

أَعْطَيْتُهُ ، أَعْطَيْتُهَا شَيْئًا : كْفِغْ-نَسْ

أَعْطَانَا شَيْئًا :

نُشَ-يَنَغْ

يُشَ-يَنَغْ

ئِكْفْ-يَنَغْ

أَعْطَيْتُكُمْ شَيْئًا : كْفِغْ-نَوْنْ

أَعْطَيْتُكُنَّ شَيْئًا : كْفِغْ-نَوْنْخْ

أَعْطَيْتُهُمْ شَيْئًا : كْفِغْ-نَسْنْ

أَعْطَيْتُهُنَّ شَيْئًا : كْفِغْ-نَسْنْخْ

أَعْطَى شَيْئًا لِلرَّجُلِ : ئِكْفْ ئِـ نُرْجَزْ

أَعْطِنِي شَيْئًا : نُشْ-ئِيِ-دْ

أَعْطِهِ شَيْئًا :

نُشْ-نَسْ

نْكْفْ-نَسْ

أَعْطَاكُمْ شَيْئًا : يُشْ-يَوْنْ

ⵓⵛ

ⵙⴽⵜ

ⵙⴾⵜ

ⵉⴽⵜⵄ-ⵗⵉ

ⵓⵛⵉⵢ-ⵄⴽ

ⴽⵜⵉⵢ-ⵄⴾ

ⴽⵜⵉⵢ-ⵄⵇ

ⴽⵜ-ⵄⵙ

ⵉⴽⵜⵄ-ⵗⵄⵍⵢ

ⵓⵛⵄ-ⵗⵄⵍⵢ

ⵗⵓⵛⵄ-ⵗⵄⵍⵢ

ⵙⴽⵜ-ⵄⵍⵙⵍ

ⵙⴽⵜ-ⵄⵍⵙⵍⵜⵙ

ⵙⴽⵜ-ⵄⵙⵙⵍ

ⵙⴽⵜ-ⵄⵙⵙⵍⵜⵙ

ⵉⴽⵜ ⵉ ⵓⵙⵅⵄⵣ

ⵓⵛ-ⵉⵗⵉ-ⵏ

ⵓⵛ-ⵄⵙ

ⵙⴽⵜ-ⵄⵙ

ⵗⵓⵛⵄ-ⵗⵄⵍⵙⵍ

Rem. :

• Pour des raisons d'euphonie on pourra faire précéder les pronons affixes dir. et indir. d'une consonne ou d'une voyelle. Hormis celui de la 1er pers. du pl., tous les pr. dir. peuvent être précédés par la voyelle "i" | ⵉ | ـِئ quand :

a) le vb se termine par une consonne et conjugué à une pers. ne comportant pas de suff.,

→ **Tonds-le ! :** El**s-i**<u>t</u> !, au lieu de : El**s-<u>t</u>**.

جُزْهُ : لْسْ-ـِئْ

ⵙⵅⵙ-ⵉⵅ

idem pour : → **Effraie-le ! :** [ṢḤ] Sagg^{w}e**d̲-i**t̲ !, au lieu de : Sagg^{w}e**d̲-t̲** ! ; → **Ils le rendirent :** Rra**n-i**t̲, au lieu de : Rra**n-t̲**.

b) quand ils suivent un pr. ind. :

→ **Tu le lui a rendu :** T̲erriḍ-**as-i**t̲, au lieu de : T̲erriḍ-**as-t̲**.

رَدَدْتَهُ إِلَيْهِ : ثْرِّضْ-ثَسْ-ثِثْ

ⵅⵓⵓⴹⵔ-ⵄⵙ-ⴹⵅ

• Le 3ième pr. ind. du pl. “t̲en” | ⵅⵓⵍ | ثْنْ et “t̲enṭ” | ⵅⵓⵍⵜⵙ | ثْنْثْ devient pour le premier m., “[e, i]n” | [ⵓ, ⴹ]ⵍ | ثِـ/نْ et pour le second f., “[e, i]nṭ” | [ⵓ, ⴹ]ⵍⵜⵙ | ثِـ/نْثْ quand :

a) ils suivent un pr. indir. :

→ **Rends-les lui :** [ṢḤ] Rr-**as-in**, au lieu de : Rr-**as-it̲en**.

أُرْدُدْهُمْ إِلَيْهِ : رْ-ثَسْ-ثِنْ

ⵓⵓ-ⵄⵙ-ⴹⵍ

b) quand ils précèdent le vb. :

→ **Je ne les ai pas tués** m. **:** [ṢḤ] U **n**-id-**nɣix**, au lieu de : U **t̲en**-id-**nɣiɣ** k̲.

لَمْ أَقْتُلْهُمْ : ثُـ نْ-ثِدْ-ثْغِخْ

ⵓ ⵍ-ⴹⴷ-ⵍⵟⴹⵅ

idem pour : → **Tu ne les as pas apportées :** [ṢḤ] U **nṭ**-id-**t̲ewwiḍ** k̲, au lieu de : u **t̲enṭ**-id-**t̲ewwiḍ** k̲.

• Le “t̲” | ⵅ | ث du pr. aff. dir. de la 3ième pers. du sing. et du pl. deviendra “ṭ” | ⵜⵙ | خ à cause de l’effet de contraction entre les indices de pers. de la 2ième pers. du sing. “ḍ” | ⵉ | ض, de la 3ième pers. du pl. “n” | ⵍ | ن et le “t̲” | ⵅ | ث de l’aff. : v. en début de chap. au sujet de l’affriquée “ṭ”.

Ex. :

→ **Tu l’as mangé :** [ṢḤ] T̲ečči**ṭ**, au lieu de : T̲ečči**ḍ-t̲**.

أَكَلْتَهُ : ثْچِّخْ

ⵅⵓⴼⴼⴹⵜⵙ

→ **Tu les as tués** m. **:** [ṢḤ] T̲enɣi**ṭ**en., au lieu de : T̲enɣi**ḍ-t̲**en.

قَتَلْتَهُمْ : ثْثْغِخْثْ

ⵅⵓⵍⵟⴹⵜⵙⵓⵍ

→ **Ils les ont vendues :** [ṢḤ] Zenze**n-ṭ**enṭ., au lieu de : Zenze**n-t̲**enṭ.

بَاعُوهُمْ : زْنْزْنْ-خْنْخْ

ⵣⵓⵣⵓⵏ-ⵜⵓⵓⵏⵜⵓ

idem avec : → **Tu le fis entrer** m. **:** [ṢḤ] Ṯsiḏefe**ṭ**, au lieu de : Ṯsiḏefe**ḍ-ṯ** ; → **Ils les ont écoutés :** Slan-**ṭ**en., au lieu de : sla**n-ṯ**en.

• Quand le vb n'est accompagné d'aucune part. ou adj. inter., les pr. dir. et ind. se placent toujours après le vb :

→ **Il m'a écouté** (me, m') m., f. **:** Isla-yi.

سَمِعَنِي : ئِسْلَ-يِ

ⵉⵓⵍⴰ-ⵢⵉ

• Lorsqu'un vb est accompagné à la fois d'un pr. dir. et ind., le pr. ind. se placera toujours le premier :

Ex. :

RENDRE

err

→ **Je le lui ai rendu :** Rriɣ-**as-iṯ**.

→ **Tu nous l'a rendu :** Ṯerriḍ-**anaɣ-iṯ**.

→ **Il vous l'a rendu** (à vous, m.,) **:** Yerra-**yawen-iṯ**.

→ **Elle vous l'a rendu** (à vous, f.,) **:** Ṯerra-**yawenṭ-iṯ**.

→ **Nous te l'avons rendu** (à toi, m.,) **:** Nerra-**yak-iṯ**.

→ **Nous te l'avons rendu** (à toi, f.,) **:** Nerra-**yam-iṯ**.

→ **Vous nous l'avez rendu :** Ṯerram-**aɣen-iṯ**.

→ **Vous nous l'avez rendu :** Ṯerramṯ-**aɣen-iṯ**.

→ **Ils le leur ont rendu** (à eux, m.,) **:** Rran-**asen-iṯ**.

→ **Elles le leur ont rendu** (à eux, f.,) **:** Rranṭ-**asenṭ-iṯ**.

رَدَّ : نْرْ

رَدَدْتُهُ إِلَيْهِ : رِّغْ-نَسْ-ئِثْ

رَدَدْتَهُ/تِهِ إِلَيْنَا : ثْرِّضْ-نَكْ-ئِثْ

رَدَّهُ إِلَيْكُمْ : يْرَّ-يَوْنْ-ئِثْ

رَدَّتْهُ إِلَيْكُنَّ : ثْرَّ-يَوْنْخْ-ئِثْ

رَدَدْنَاهُ إِلَيْكَ : نْرَّ-يَكْ-ئِثْ

رَدَدْنَاهُ إِلَيْكِ : نْرَّ-يَمْ-ئِثْ

رَدَدْتُهُ إِلَيْنَا : ثْرَّمْ-نَغْنْ-ئِثْ

رَدَدْتُنَّهُ إِلَيْنَا : تْرَّمْتْ-نَغْنْ-ئِتْ
رَدُّوهُ إِلَيْهِمْ : رَّنْ-نَسْنْ-ئِتْ
رَدَدْنَهُ إِلَيْهِنَّ : رَّنْخْ-نَسْنْخْ-ئِتْ

ⵖⵓⵓ

ⵓⵓⴹⵢ-ⵄⵙ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⴹⴻ-ⵄⵏⵄⵢ-ⴹⵅ

ⴾⵖⵓⵓⵄ-ⴾⵄⵍⵖⵏ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⵄ-ⴾⵄⵍⵖⵏⵜⵙ-ⴹⵅ

ⵏⵖⵓⵓⵄ-ⴾⵄⵣ-ⵅ

ⵏⵖⵓⵓⵄ-ⴾⵄⵊ-ⵅ

ⵅⵖⵓⵓⵄⵊ-ⵄⵢⵖⵏ-ⴹⵅ

ⵅⵖⵓⵓⵄⵊⵅ-ⵄⵢⵖⵏ-ⴹⵅ

ⵓⵓⵄⵏ-ⵄⵙⵖⵏ-ⴹⵅ

ⵓⵓⵄⵏⵜⵙ-ⵄⵙⵖⵏⵜⵙ-ⴹⵅ

• Les pr. dir. et ind. précèderont le vb à la for. négative, à la for. participiale ou lorsque celui-ci sera précédé d’une part. (aoriste, …) :

→ **Je t’emmènerai** f. **:** [ṢḤ] A kem-awa.

سَاَخُذُكِ : نَـ كْمْ-نَوَ

ⵄ ⵣⵖⵊ-ⵄⵍⵄ

→ **Avec quoi vous frapperai-je** (vous, m.) **:** [ṢḤ] Mays a ken-uṯa ?

بِمَاذَا أَضْرِبُكُمْ : مَيْسْ نَـ كْنْ-نُثَ

ⵊⵄⵣⵙ ⵄ ⵣⵖⵏ-ⵅⵅⵄ

→ **Je les tuerai** (les, m.) **:** [ṢḤ] A n-nɣa.

سَوْفَ أَقْتُلُهُمْ : نَـ نْ-نْغَ

ⵄ ⵏ-ⵏⵢⵄ

→ **Je ne les ai pas tués** (les, m.) **:** [ṢḤ] U n-id-nɣix.

لَمْ أَقْتُلْهُمْ : نُـ نْ-ئِدْ-نْغِخْ

ⵅ ⵏ-ⴹⴷ-ⵏⵢⴹⵅ

→ **Tu ne les as pas apportées** (les, f.) **:** [ṢḤ] U nṭ-id-ṯewwiḍ ḵ.

لَمْ تُقَدِّمْهُنَّ : نُـ نْخْ-ئِدْ-ثْوِّضْ كْ

ⵅ ⵏⵜⵙ-ⴹⴷ-ⵅⵅⵍⵍⴹⴻ ⵣ

→ **Il nous tuera :** [ṢḤ] A ɣen-yenɣ.

سَوْفَ يَقْتُلُنَا : نَـ غْنْ-يْنْغْ

ⴰ ⵢⵏ-ⵖⵏⵢ

→ **Il leur fera cuire à manger** (à eux) **:** [ṢḤ] A sen-isenen ṭuččiṯ.

سَوْفَ يُحَضِّر لَهُمْ طَعَامًا : نَـ سْنْ-ِيسْنْنْ ڭُچِّثْ

ⴰ ⵙⵏ-ⵉⵙⵏⵏ ⵜⵙⵚⵚⵉⵅ

→ **Nous te l'apporterons** (à toi, m.) **:** [ṢḤ] A k-iṯ-nawi.

سَوْفَ نَجْلَبُهُ لَكَ : نَـ كْ-ِيثْ-نَوِ

ⴰ ⵕ-ⵉⵅ-ⵏⴰⵡⵉ

Les pr. aff. des noms :

	Pronoms affixes des noms liés après le nom	
	Sing.	**Pl.**
1er pers.		
m.	**le/la/les mien(s)/ne(s) :** • …**-inu** • …**-iw** (très rare)	**le/la/les nôtre(s) :** • …-[e, ṯ]**nna** • …-[e, ṯ]**nnaɣ**
f.	**le/la/les mien(s)/ne(s) :** • …**-inu** • …**-iw** (très rare)	**le/la/les nôtre(s) :** • …-[e, ṯ]**nna** • …-[e, ṯ]**nnaɣ**
2ième pers.		
m.	**le/la/les tien(s)/ne(s) :** • …-[e]**ḵ,** • …-[e]**k,** • …-[e]**nneḵ,** • …-[e]**nnek,** • …**-nneš**	**le/la/les vôtre(s) :** • …-[e]**nnwen**
f.	**le/la/les tien(s)/ne(s) :** • …-[e]**m** • …-[e]**nnem**	**le/la/les vôtre(s) :** • …-[e]**nnwenṭ** • …-**nḵemmeṯ**

3ième pers.		
m.	**le/la/les sien(s)/ne(s) :** • …-[e]**s** • …-[e]**nnes**	**le/la/les leur(s) :** • …-[e]**nsen**
f.	**le/la/les sien(s)/ne(s) :** • …-[e]**s** • …-[e]**nnes**	**le/la/les leur(s) :** • …-[e]**nsenṭ**

Rem. :

• Contrairement au pr. aff. "-inu" l'autre variante : "-iw" bien qu'attestée elle reste extrêment rare.

Ex. :

PAYS, … pr. aff. des noms

→ Mon pays (le mien) : [ṢḤ], [ǦƐ] Ṯamurṯ-**inu**.

→ Ton pays (le tien) m. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nnek**.

→ Ton pays (le tien) f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nnem**.

→ Son pays (le sien) m., f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nnes**.

→ Notre pays (le nôtre) m., f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nna**.

→ Votre pays (le vôtre) m. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nnwen**.

→ Votre pays (le vôtre) f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nnwenṭ**.

→ Leur pays (le leur) m. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nsen**.

→ Leur pays (le leur) f. : [ṢḤ] Ṯamurṯ-**nsenṭ**.

بَلَدِي : ثَمُرْثْـئِنُ

بَلَدُكَ : ثَمُرْثْـثْكْ

بَلَدُكِ : ثَمُرْثْـثْمْ

بَلَدُهُ : ثَمُرْثْـثْسْ

بَلَدُنَا : ثَمُرْثْـنَّ

بَلَدُكُمْ : ثَمُرْثْـثْوْنْ

بَلَدُكُنَّ : ثَمُرْثْـثْوْنْثْ

بَلَدُهُمْ : ثَمُرْثْـنْسْنْ

بَلَدُهُنَّ : ثَمُرْثْـنْسْنْثْ

ⵅⴰⵎⵚⵓⵅ-ⴹⵏⵚ

ⵅⴰⵎⵚⵓⵅ-ⵏⵏⵚⴷ

Pr. aff. des noms de parenté :

	Pronoms affixes de parenté liés après le nom	
	Sing.	**Pl.**
1er pers.		
m.	**le/la/les mien(s)/ne(s) :** • —	**le/la/les nôtre(s) :** • …-tnna • …-tnnaɣ
f.	**le/la/les mien(s)/ne(s) :** • —	**le/la/les nôtre(s) :** • …-tnna • …-tnnaɣ
2ième pers.		
m.	**le/la/les tien(s)/ne(s) :** • … -k • …-k	**le/la/les vôtre(s) :** • …-twen ?
f.	**le/la/les tien(s)/ne(s) :** • …-m	**le/la/les vôtre(s) :** • …-twenṭ ?
3ième pers.		
m.	**le/la/les sien(s)/ne(s) :** • …-s	**le/la/les leur(s) :** • …-ssen • …-tsen ?
f.	**le/la/les sien(s)/ne(s) :** • …-s	**le/la/les leur(s) :** • …-ssenṭ • …-tsenṭ ?

Ex. :

SŒUR

→ **Ma sœur :** Weltma.

→ **Ta sœur** m. **:** Weltma-**k̲**.

→ **Ta sœur** f. **:** Weltma-**m**.

→ **Sa sœur :** Weltma-**s**.

→ **Notre sœur :** Weltma-**t̲nnaɣ**.

→ **Votre sœur** m. **:** Weltma-**t̲wen**.

→ **Votre sœur** f. **:** Weltma-**t̲wenṭ**.

→ **Leur sœur** m. **:** Weltma-**ssen**.

→ **Leur sœur** f. **:** Weltma-**ssenṭ**.

أُخْتٌ : وْلْتْمَ

أُخْتِي : وْلْتْمَ

أُخْتُكَ : وْلْتْمَ-كْ

أُخْتُكِ : وْلْتْمَ-مْ

أُخْتُهُ/ـهَا : وْلْتْمَ-سْ

أُخْتُنَا : وْلْتْمَ-ثْنَغْ

أُخْتُكُمْ : وْلْتْمَ-ثْوْنْ

أُخْتُهُ : نَّوْلْتْمَ-ثْوْنْثْ

أُخْتُهُمْ : وْلْتْمَ-سْنْ

أُخْتُهُنَّ : وْلْتْمَ-سْنْثْ

ⵍⵓⵎⵜⵛ

ⵍⵓⵎⵜⵛ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵣ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵛ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵙ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵅⵏ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵅⵍⵓⵏ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵅⵍⵓⵏⵜⵙ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵙⵙⵓⵏ

ⵍⵓⵎⵜⵛ-ⵙⵙⵓⵏⵜⵙ

Rem. :

• C'est la même chose avec : baba (papa, père), yemma (maman, mère), gma (frère), lalla (dame, maîtresse de maison), nanna (grand-mère).

• Il n'y a pas d'aff. à la 1er pers. du sing. car le nom de parenté se rapporte directement à celui qui s'exprime.

• Ces pr. aff. de parenté sont identiques à ceux des noms si ce n'est qu'on ajoute pour toutes les pers. du pl. un "t".

Les pr. aff. des prép. :

	Pronoms affixes des prépositions liés après la préposition	
	Sing.	**Pl.**
1er pers.		
m.	**moi :** • …-i	**nous :** • …-[a, t]na • …-[a, t]naɣ
f.	**moi :** • **idem**	**nous :** • **idem**
2ième pers.		
m.	**toi :** • …-[e]k	**vous :** • …-[a, t]wen
f.	**toi :** • …-[e]m	**vous :** • …-[a, t]wenṭ • …-kemmet
3ième pers.		
m.	**lui :** • …-[e]s	**eux :** • …-[a, i, t]sen
f.	**elle :** • idem	**elles :** • …-[a, i, t]senṭ

Ex. :

CHEZ pr. aff., prép.**, AVOIR**

[ṢḤ], [MƐ] ɣer. v. prép. "Dans".

→ Chez/Dans moi, J’ai : [ṢḤ] ɣer-**i**, ḏeg-**i**.
→ Chez/Dans toi, Tu as m., : [ṢḤ] ɣer-**ek**, ḏeg-**ek**.
→ Chez/Dans toi, Tu as f., : [ṢḤ] ɣer-**em**, ḏeg-**em**.
→ Chez/Dans lui/elle, Il/Elle a : [ṢḤ] ɣer-**es**, ḏeg-**es**.
→ Chez/Dans nous, Nous avons :
• [ṢḤ] ɣer-**na**, ḏeg-**na**.
• [MƐ] ɣer-**naɣ**.
→ Chez/Dans vous, Vous avez m., : [ṢḤ], [MƐ] ɣer-**wen**, ḏeg-**wen**.
→ Chez/Dans vous, Vous avez f., :
• [ṢḤ] ɣer-**wenṭ**, ḏeg-**wenṭ**.
• [ṢḤ], [MƐ] ɣer-**ḵemmeṯ**.
→ Chez/Dans eux, Ils ont : [ṢḤ] ɣer-**sen**, ḏeg-**sen**.
→ Chez/Dans elles, Elles sont : [ṢḤ] ɣer-**senṭ**, ḏeg-**senṭ**.
→ **Moi, j’ai un figuier :** [ṢḤ] Nekkini ɣer-i yišt n enneqleṯ n ṭazert.
→ **En lui :** [MR] ḏig-**es**.

عِنْدَ :
غْرْ
عِنْدِي : يغْرْ-ـِي ، ذْقْ-ـِي
عِنْدَكَ : غْرْ-ـكْ ، ذْقْ-ـكْ
عِنْدَكِ : غْرْ-ـمْ ، ذْقْ-ـمْ
عِنْدَهُ ، عِنْدَهَا : غْرْ-ـسْ ، ذْقْ-ـسْ
عِنْدَنَا :
غْرْ-ـنَ ، ذْقْ-ـنَ
غْرْ-ـنَغْ
عِنْدَكُمْ : غْرْ-ـوْنْ ، ذْقْ-ـوْنْ
عِنْدَكُنَّ :
غْرْ-ـوْنْخْ ، ذْقْ-ـوْنْخْ
غْرْ-ـكُمْتْ
عِنْدَهُمْ : غْرْ-ـسْنْ ، ذْقْ-ـسْنْ
عِنْدَهُنَّ : غْرْ-ـسْنْخْ ، ذْقْ-ـسْنْخْ
لِي تِينٌ وَاحِدٌ : نْكِّنِ غْرْ-ـِـ بِشْتْ نْـ نْقْلْتْ
فِيهِ : ذِقْ-ـسْ

ⵖⵓⵔ

ⵖⵓⵔ-ⵉ, ⵅⵓⵅ-ⵉ

ⵖⵓⵔ-ⵓⵇ, ⵅⵓⵅ-ⵓⵇ

ⵖⵓⵔ-ⵓⵕ, ⵅⵓⵅ-ⵓⵕ

ⵖⵓⵔ-ⵓⵙ, ⵅⵓⵅ-ⵓⵙ

ⵖⵓⵔ-ⵏⴰ, ⵅⵓⵅ-ⵏⴰ

ⵖⵓⵔ-ⵏⴰⵖ

ⵖⵓⵔ-ⵍⵓⵏ, ⵅⵓⵅ-ⵍⵓⵏ

ⵖⵓⵔ-ⵍⵓⵏⵜⵙ, ⵅⵓⵅ-ⵍⵓⵏⵜⵙ

ⵖⵓⵔ-ⵣⵓⵕⵕⵓⵅ

ⵖⵓⵔ-ⵙⵓⵏ, ⵅⵓⵅ-ⵙⵓⵏ

ⵖⵓⵔ-ⵙⵓⵏⵜⵙ, ⵅⵓⵅ-ⵙⵓⵏⵜⵙ

ⵏⵓⵇⵇⵉⵏ ⵖⵓⵔ-ⵉ ⵢⵉⵛⵜ ⵏ ⵓⵏⵏⵓⵣⵎⵓⵅ ⵏ ⵜⵙⴰⵣⵓⵔⵜ

ⵅⵉⵅ-ⵓⵙ

ENTRE, PARMI prép.

• [ṢḤ], [MƐ] gar

• [ṢḤ], [MƐ] ḡar

• [MR] jar

→ **Entre-nous** m., f. **:** Gar-**anaɣ**.

→ **Entre vous** m. **:** Gar-**awen**.

→ **Entre-vous** f. **:** Gar-**awenṭ**.

→ **Entre eux :** Gar-**asen**.

→ **Entre elles :** Gar-**asenṭ**.

بَيْنَ :

قَرْ

قَرْ

زَرْ

بَيْنَنَا : قَرْ-نَنَغْ

بَيْنَكُمْ : قَرْ-نَوْنْ

بَيْنَكُنَّ : قَرْ-نَوْنْخْ

بَيْنَهُمْ : قَرْ-نَسْنْ

بَيْنَهُمْ : قَرْ-نَسْنْخْ

ⵅⴰⵓ

ⵅⴰⵓ

ⵏⴰⵓ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵏⴰⵢ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⵖⵏ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⵖⵏⵜⵉ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵉⵖⵏ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵉⵖⵏⵜⵉ

Rem. :

• Pour des raisons euphoniques, on fait précéder l'aff. d'un "a" | ⴰ | ـَ.

Les pr. aff. des pr. démonstratifs :

On peut également utiliser les affixes indépendamment, sans tiret, avec les pr. dém. :

Ex. :

→ **Ceci est à moi :** [ṢḤ] Wadda **inu**.

هَذَا لِي : وَدَّ ئِنُ

ⵍⴰⴷⴷⴰ ⴹⵏⵓ

→ **Celui-là est le tien :** [ṢḤ] Wadin **nnek**.

ذَلِكَ لَكَ : وَدِنْ نْكْ

ⵍⴰⴷⴹⵏ ⵏⵏⵓⴽ

Récapitulatif sur les pronoms du tašelḥit du Petit Atlas							
Genre	**Nombre**	**Pr. pers. sujets isolés**	**Pr. aff. noms liés aps le nom**	**Pr. aff. parenté liés aps le nom**	**Pr. aff. dir. liés avt ou aps le vb**	**Pr. aff. ind. liés avt ou aps le vb**	**Pr. aff. prép. liés aps la prép.**

SINGULIER	.	**je** • nekk • nekki • nekkin • nekki-ni • nekkinṭ • nek-kinṭ • nečč	**le/la/les mien(s)/ne(s)** • **-inu** • **-iw** (très rare)	**le/la/les mien(s)/ne(s)** —	**me/m'** • **-yi-**	**à moi** • -[i, y]**i-**	**moi** • **-i**
	.	**je** • nekk • nekki • nekkin • nekki-ni • nekkinṭ • nek-kinṭ • nečč	**le/la/les mien(s)/ne** **(s)** • **-inu** • **-iw** (très rare)	**le/la/les mien(s)/ne** **(s)** —	**me/m'** • **-yi-**	**à moi** • -[i, y]**i-**	**moi** • **-i**
	.	**tu** m. • kečč • keččinṭ	**le/la/les tien(s)/ne(s)** • -[e]**k,** • -[e]**k,** • -[e]**nnek,** • -[e]**nnek,** • -**nneš**	**le/la/les tien(s)/ne(s)** • **-k** • **-k**	**te/t'** • **-k-**	**à toi** • -[y]**ak-**	**toi** • -[e]**k**
	.	**tu** f. • kemm • kem-minṭ • kem-miṭi	**le/la/les tien(s)/ne(s)** • -[e]**m** • -[e]**nnem**	**le/la/les tien(s)/ne(s)** • **-m**	**te/t'** • **-m-** • -**kem-**	**à toi** • -[y]**am-**	**toi** • -[e]**m**
	.	**il** • neṭṭa • netta	**le/la/les sien(s)/ne(s)** • -[e]**s**	**le/la/les sien(s)/ne(s)** • **-s**	**le/la/l'** • -[i, a]**t-**	**à lui** • -[y]**as-**	**lui** • -[e]**s**

		• neṭṭi	• -[e]**nnes**				
	.	**elle** • neṭṭat	**le/la/les sien(s)/ne(s)** • -[e]**s** • -[e]**nnes**	**le/la/les sien(s)/ne(s)** • **-s**	**le/la/l'** • -[i, a]**ṭ-**	**à elle** • -[y]**as-**	**elle** • -[e]**s**
PLURIEL	.	**nous** • nekni • nekni • nukni • nikni • negni	**le/la/les nôtre(s)** • -[e, t]**nna** • -[e, t]**nnaʸ**	**le/la/les nôtre(s)** • **-tnna** • **-tnnaʸ**	**nous** • **-na-** • **-ɣen-**	**à nous** • -[y]**ana-** • -[y]**anaʸ-** • -[y, a]**ɣen-**	**nous** • -[a]**na** • -[a]**naʸ**
	.	**nous** • nekenṭi	**le/la/les nôtre(s)** • -[e, t]**nna** • -[e]**nnaʸ**	**le/la/les nôtre(s)** • **-tnna** • **-tnnaʸ**	**nous** • **-na-** • **-ɣen-**	**à nous** • -[y]**ana-** • -[y]**anaʸ-** • -[y, a]**ɣen-**	**nous** • -[a, t]**na** • -[a]**naʸ**
	.	**vous** m. • kenni • kenkni	**le/la/les vôtre(s)** • -[e]**nnwen**	**le/la/les vôtre(s)** • **-twen ?**	**vous** • **-ken-**	**à vous** • -[y]**awen-**	**vous** • -[a, t]**wen**
	.	**vous** f. • kementi • kem-miti	**le/la/les vôtre(s)** • -[e]**nnwenṭ** • **-nkemmet**	**le/la/les vôtre(s)** • **-twenṭ ?**	**vous** • **-kenṭ-**	**à vous** • -[y]**awenṭ-** • **-kemt-** • **-akemmet-**	**vous** • -[a, t]**wenṭ** • **-kemmet**
	.	**ils** • nitni • nihni	**le/la/les leur(s)** • -[e]**nsen**	**le/la/les leur(s)** • **-ssen** • **-tsen ?**	**les** • -[i]**ten-** • -[i, e]**n-**	**à eux** • -[y]**asen-**	**eux** • -[a, i, t]**sen**
	.	**elles** • nitenṭi	**le/la/les leur(s)** • -[e]**nsenṭ**	**le/la/les leur(s)** • **-ssenṭ** • **-tsenṭ ?**	**les** • -[i]**tenṭ-** • -[i, e]**nṭ-**	**à elles** • -[y]**asenṭ-**	**elles** • -[a, i, t]**senṭ**

Rem. :

Pour des raisons euphoniques, on fait souvent précéder les différents pr. d'un : "e", "i", "y", "ṯ".

Modification vocalique chez certains vb au prétérit (accompli) :

I. Vb du type : "enɣ", tuer comme : "eɣr", lire ; "erẓ", être brisé ; "eɣz", creuser ; "ẓer", voir ; "sel", entendre ; "ezḍ", moudre ; "kkes", enlever ; "ekk", passer, …

TUER

[ṢḤ], [MƐ] enɣ, hab. neqq. v. "Entretuer S'".

→ **J'ai tué :** Nɣiɣ.

→ **Tu as tué :** Ṯenɣiḍ.

→ **Il a tué :** [ṢḤ], [MƐ] Inɣa.

→ **Elle a tué :** Ṯenɣa.

→ **Nous avons tué :** Nenɣa.

→ **Vous avez tué** m. **:** Ṯenɣam.

→ **Vous avez tué** f. **:** Ṯenɣamṯ.

→ **Ils ont tué :** Nɣan.

→ **Elles ont tué :** Nɣanṭ.

→ **Tue-le ! :** [ṢḤ], [MƐ] Enɣ-iṯ !

→ **Je les tuerai** (les, m.) **:** [ṢḤ] A n-nɣa.

→ **Je ne les ai pas tués** (les, m.) **:** [ṢḤ] U n-id-nɣix.

→ **C'est moi qui l'ai tué** m. **:** [MƐ] Nekkinṭ at-yinɣan.

→ **Je tuerai :** [ṢḤ] A nɣa.

→ **Tu les as tués** m. **:** [ṢḤ] Ṯenɣiṭen.

→ **Il l'a tué :** [MƐ] Inɣa-ṯ.

→ **Il nous a tués :** [ṢḤ] Inɣa-yana.

→ **Il nous tuera :** [ṢḤ] A ɣen-yenɣ.

→ **Qui est tué, Qui sont tués :** Inɣan.

→ **Tuons-le !** (le, m.) **:** Ayaw a ṯ-nnɣeṯ !

→ **Tuons-les !** (les., m.) **:** [ṢḤ] Ya a ṯen-nɣeṯ !

قَتَلَ : نْنْغْ. عَادَةً ؛ نْقُّ

قَتَلْتُ : نْغِغْ

قَتَلْتَ : تُنْغِضْ

قَتَلَ : يَنْغَ
قَتَلَتْ : تْنْغَ
قَتَلْنَا : نْنْغَ
قَتَلْتُمْ : تْنْغَمْ
قَتَلْتُنَّ : تْنْغَمْتْ
قَتَلُوا : نْغَنْ
قَتَلْنَ : نْغَنْخْ
أُقْتُلُهُ : نْنْغْ-يَتْ
سَوْفَ أَقْتُلُهُمْ : نَـ نْ-نْغَ
لَمْ أَقْتُلْهُمْ : نُـ نْ-يَدْ-نْغِخْ
أَنَا الَّذِي قَتَلْتُهُ : نْكِّنْخْ نَتْ-يِنْغَنْ
سَوْفَ أَقْتُلُ : نَـ نْغَ
قَتَلْتَهُمْ : تْنْغِخْنْ
قَتَلَهُ : يَنْغَ-تْ
قَتَلَنَا : يَنْغَ-يَنَ
سَوْفَ يَقْتُلُنَا : نَـ غْنْ-يْنْغْ
الَّذِي قُتِلَ ، الَّذِينَ قُتِلُوا : يَنْغَنْ
لِنَقْتُلَهُ : نَيَوْ نَـ تْ-نْغْتْ
لِنَقْتُلَهُمْ : يَـ نَـ تْنْ-نْغْتْ

ⵓⵍⵢ : ⵍⵓⵣⵣ
ⵍⵢⴹⵢ
ⵅⵓⵍⵢⴹⴻ
ⴹⵍⵢⴰ
ⵅⵓⵍⵢⴰ
ⵍⵓⵍⵢⴰ
ⵅⵓⵍⵢⴰⵇ
ⵅⵓⵍⵢⴰⵇⵅ
ⵍⵢⴰⵍ
ⵍⵢⴰⵍⵜⵙ
ⵓⵍⵢ-ⴹⵅ
ⴰ ⵍ-ⵍⵢⴰ
ⵚ ⵍ-ⴹⴷ-ⵍⵢⴹⵅ

ⵏⵖⵅⵉⵜⵙ ⴰⵜ-ⵢⵉⵏⴰⵏ

ⴰ ⵏⵏ ⴰ

ⵅⵖⵏⵉⵜⵙⵖⵏ

ⵉⵏⴰ-ⵅ

ⵉⵏⴰ-ⵢⴰⵏⴰ

ⴰ ⵏⵖⵏ-ⵢⵖⵏⵏ

ⵉⵏⴰⵏ

ⴰⵢⴰⵎ ⴰ ⵅ-ⵏⵏⵏⵖⵅ

ⵢⴰ ⴰ ⵅⵖⵏ-ⵏⵏⵖⵅ

II. Vb du type : “a**ḏ**ef”, entrer comme : “afeg”, voler (oiseau) ; “a**ḵ**er”, voler, dérober ; “agg^{w}e**ḏ**”, avoir peur ; “agel”, pendre, “ağem”, puiser, “awi”, emporter ; “aweḍ”, arriver. Le “a” | ⴰ | ـَ initial de ces vb devient “u” | ⵖ | ـُ sauf pour les deux derniers vb, il devient “i” | ⵉ | ـِ :

ENTRER

[ṢḤ], [MƐ] **a**ḏef, hab. ṭadef

→ **Je suis entré : U**ḏefa.

→ **Tu es entré** m., f. **:** Ṯ**u**ḏefeḍ.

→ **Il est entré :** Y**u**ḏef.

→ **Elle est entrée :** Ṯ**u**ḏef.

→ **Nous sommes entrés :** N**u**ḏef.

→ **Vous êtes entrés** m. **:** Ṯ**u**ḏefem.

→ **Vous êtes entrés** f. **:** Ṯ**u**ḏefemṯ.

→ **Ils sont entrés : U**ḏefen.

→ **Elles sont entrées : U**ḏefenṭ.

دَخَلَ : ئَذْبْ. عَادَةً ؛ خَذْبْ

دَخَلْتُ : نُذْبَ

دَخَلْتَ : تُذْبْضْ

دَخَلَ : يُذْبْ

دَخَلَتْ : تُذْبْ

دَخَلْنَا : نُذْبْ

دَخَلْتُمْ : تُذْبْمْ

دَخَلْتُنَّ : تُذْبْمْتْ

دَخَلُوا : نُدْفِنْ
دَخَلْنَ : نُدْفِنْخْ

ⵓⴼⵖ : ⵜⴰⵓⵏⵖ

ⴼⵖⵓ

ⵅⴼⵖⵖ ⵉ

ⵢⴼⵖ

ⵅⴼⵖ

ⵍⴼⵖ

ⵅⴼⵖⵇ

ⵅⴼⵖⵇⵅ

ⴼⵖⵍ

ⴼⵖⵍⵜⴰ

III. Vb de type : “af”, trouver. Ce genre de vb se conjugue comme ceux du 1er et du 2ième groupe comme : “aɣ”, prendre ; “uf”, être gonflé ; “as-d”, arriver :

TROUVER

• [ṢḤ], [MƐ] **a**f, hab. ttaf

→ **J’ai trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] **U**fiɣ.

→ **Tu as trouvé :** T̲**u**fiḍ.

→ **Il a trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] Y**u**fa.

→ **Elle a trouvé :** T̲**u**fa.

→ **Nous avons trouvé :** N**u**fa.

→ **Vous avec trouvé :** T̲**u**fam.

→ **Vous avez trouvé :** T̲**u**famt̲.

→ **Ils ont trouvé :** [ṢḤ], [MƐ] **U**fan.

→ **Elles ont trouvé : U**fanṭ.

→ **Que trouvera-t-il ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ara yaf ?

→ **Il n’a pas trouvé :** [ṢḤ] U d-yufi k̲.

وَجَدَ : نَفْ. عَادَةً ؛ تَّفْ
وَجَدْتُ : نُفِغْ
وَجَدْتَ : تُفِضْ

وَجَدَ : يُفَ

وَجَدَتْ : تُفَ

وَجَدْنَا : نُفَ

وَجَدْتُمْ : تُفَمْ

وَجَدْتُنَّ : تُفَمْثْ

وَجَدُوا : نُفَنْ

وَجَدْنَ : نُفَنْخْ

مَاذَا سَيَجِدُ : مَخَّ نَرَ يَفْ

لَمْ يَجِدْ : نُـ دْ-يُفِ كْ

ⴰⵄ : ⵜⵜⴰⵄ

ⵙⵄⵅⵢ

ⵅⵙⵄⵅ ⵉ

ⵚⵙⵄⴰ

ⵅⵙⵄⴰ

ⵍⵙⵄⴰ

ⵅⵙⵄⴰⵇ

ⵅⵙⵄⴰⵇⵅ

ⵙⵄⴰⵍ

ⵙⵄⴰⵍⵜⵓ

ⵇⴰⵜⵓⵜⵓⴰ ⴰⵓⴰ ⵚⴰⵄ

ⵙ ⵏ-ⵚⵙⵄⵅ ⵣ

IV. Vb du type “llaẓ”, avoir faim. Le “a” | ⴰ | ـَ qui suit la consonne initiale de ces vb devient “u” | ⵙ | ـُ comme : “ggall”, jurer ; “ffaḏ”, avoir soif ; “nnam”, avoir l’habitude.

FAIM AVOIR, AFFAMÉ ÊTRE

[ṢḤ], [MƐ], [ŠN] ḷḷ**a**z, hab. tlaẓa

→ **J’ai faim :**

• Ll**u**ẓa.

• Ll**u**zeɣ.

→ **Tu as faim :** Ṯell**u**ẓeḍ.

→ **Il a faim :**

• [ṢḤ] Iḷḷ**u**ẓ.
• [ṢḤ] Il**u**z.
→ **Elle a faim :** Ṯell**u**ẓ.
→ **Nous avons faim :** Nell**u**ẓ.
→ **Vous avez faim :** Ṯell**u**ẓem.
→ **Vous avez faim :** Ṯell**u**ẓemṯ.
→ **Ils ont faim :** Ll**u**ẓen.
→ **Elles ont faim :** Ll**u**ẓenṭ.

جَاعَ ، كَانَا جَائِعًا : لَّزْ. عَادَةً ؛ تْلَزَ
جَعْتُ :
لُّزَ
لُّزْغْ
جَعْتَ : تْلُّزْضْ
جَاعَ :
يْلُّزْ
يْلَزْ
جَاعَتْ : تْلُّزْ
جَعْنَا : نْلُّزْ
جَعْتُمْ : تْلُّزْمْ
جَعْتُنَّ : تْلُّزْمْثْ
جَاعُوا : لُّزْنْ
جَعْنَ : لُّزْنْثْ

ⵉⵉ : ⵜⵉ
ⵉⵉ
ⵉⵉⵖ
ⵅⵉⵉⵗ
ⴼⵉⵉⵗ
ⵇⵉⵉ
ⵇⵉ
ⵅⵉⵉ
ⵏⵉⵉ
ⵅⵉⵉⵛ

ⵅⵖⵍⵅⵎⵅⵔⵅ

ⵍⵍⵅⵎⵅ

ⵍⵍⵅⵎⵅⵏⵜⵓ

V. Vb se terminant par une voyelle a | ⵄ | ⵎ, i | ⵉ | ⵏ, u | ⵅ | ⵍ à l'instar des vb "arğ**i**", rêver ; "rn**u**", s'accroître, … ; "s**uw**", boire. Ils se conjuguent sur le même type que : "enɣ", tuer mais cette règle n'est pas absolue.

RÊVER

[ṢḤ] arğ**i**, hab. ṭarği

→ **Je rêve, J'ai rêvé :** [ṢḤ] Urğ**i**ɣ.

→ **Il rêve, Il a rêvé :** [ṢḤ] Yurğ**a**.

حَلَمَ : نَرْجِ. عَادَةً ؛ خَرْجِ

حَلَمْتُ ، أَحْلُمُ : نُرْجِغْ

حَلَمَ ، يَحْلُمُ : يُرْجَ

ⵄⵓⵅⵉ : ⵏⵓⵄⵓⵅⵉ

ⵅⵓⵅⵉⵢ

ⵉⵅⵓⵅⵄ

ACCROÎTRE S', AJOUTER, AJOUTER S', CONTINUER

[ṢḤ], [MƐ], [MR] rn**u**, hab. rennu

→ **J'ai ajouté** [qqch] **:** [ṢḤ], [MƐ] Rn**i**ɣ.

→ **Il a ajouté** [qqch] **:** [ṢḤ] Yern**a**.

أَضَافَ ، اِنْضَافَ إِلَى ، نَمَى ، اِزْدَادَ ، وَصَلَ : رْنُ. عَادَةً ؛ رْنُّ

أَضَفْتُ شَيْئًا : رْنِغْ

أَضَافَ شَيْئًا : يْرْنَ

ⵓⵍⵅ : ⵓⵅⵍⵍⵅ

ⵓⵍⵉⵢ

ⵉⵅⵓⵍⵄ

BOIRE

[ṢḤ] s**uw**, hab. ses. v. "Soif".

→ **J'ai bu :** [ṢḤ] Sw**i**ɣ.

→ **Il a bu :** [ṢḤ] Isw**a**.

شَرِبَ : سُوْ. عَادَةً ؛ سْسْ

شَرَبْتُ : سْوِغْ

شَرَبَ : يُسْوَ

ⵙⵓ : ⵙⵓⵙ

ⵙⵓⴷⵉ

ⴷⵙⵓ

Mais :

REFUSER

[MƐ], [MR] ggum**i**, hab. ṭgamay

→ **Il a refused d'entrer :** [MƐ] Yeggum**i** ay ḵšem, au lieu de : Yeggum**a** …

رَفِضَ : قُّمِ. عَادَةً ؛ خْقَمَيْ

رَفِضَ أَنْ يَدْخُلَ : يْقُّمِ نَيْ كْشْمْ

ⵅⵅⵓⵇⴷ : ⵜⵙⵅⵓⵇⵓⵉ

ⵉⵓⵅⵅⵓⵇⴷ ⵓⵉ ⵣⵛⵓⵇ

ÉCRIRE

[ṢḤ] ar**i**, hab. ṭari

→ **J'ai écrit :** [ṢḤ] Uriɣ.

→ **Il a écrit :** [ṢḤ] Yuri, au lieu de : Yur**a**.

كَتَبَ : نَرِ. عَادَةً ؛ خَرِ

كَتَبْتُ : نُرِغْ

كَتَبَ : يُرِ

ⵓⵔⴷ : ⵜⵙⵓⵔⴷ

ⵓⵔⵉⵍ

ⵉⵓⵔⴷ

OUBLIER

[ṢḤ], [MƐ] tt**u**, hab. teṭṭu

→ **J'ai oublié :** [ṢḤ], [MƐ] Ṭṭ**u**ɣ, au lieu de : Ṭṭ**i**ɣ.

→ **Il a oublié :** [ṢḤ], [MƐ] Iṭṭ**u**, au lieu de : Iṭṭ**a**.

نَسَى : تُّ. عَادَةً ؛ تْخُّ

نَسِيتُ : خُّغْ

نَسَى : يْخُّ

ⵜⵜⵓ : ⵜⵙⵜⵙⵜⵙⵓ

ⵜⵙⵜⵙⵓⵍ

ⵣⵜⵙⵜⵙ:

PLANTER

[ṢḤ], [MƐ], [MR] ẓẓ**u**, hab.

• [ṢḤ] tezzu

• [MƐ] la iṭeẓẓu

→ **Plante-le ! :** [MƐ] Ẓẓ**u**-ṯ !

→ **J'ai planté :** [ṢḤ] Ẓẓ**i**ɣ

→ **J'ai planté deux oliviers :** Ẓẓ**i**ɣ snaṯ tzemrin.

→ **Il plantera :** [MR] A yeẓẓ**u**.

→ **Il a planté :** [ṢḤ] Iẓẓ**a**.

→ **Il a planté des caroubiers dans ses vergers :** Iẓẓ**u** ixarruben ḏeg tebḥirin-nnes.

→ **Plantons un grenadier dans le jardin :** A nneẓẓ**u**t ṯaremmʷant ḏeg urṯi !

→ **Il est entrain de le planter :** [MƐ] La iṭeẓẓ**u**-ṯ.

غَرَسَ ، زَرَعَ :

زُّ. عَادَةً ؛

تْزُّ

لَـ يُخْزُّ

اِغْرِسْهُ : زُّـثْ

غَرَسْتُ : زِّغْ

غَرَسْتُ شَجَرَتَيْنِ مِنَ الزَّيْتُونِ : زِّغْ سْنَتْ تْزْمْرِنْ

سَيَغْرِسُ : نَـ يْزُّ

غَرَسَ : يُزَّ

غَرَسَ أَشْجَارَ الْخَرُّوبِ فِي بَسَاتِينِهِ : يُزُّ يُخَرُّبْنْ ذْڤُـ تْبْحِرِنْـنُّسْ

لِنَغْرُسَ شَجَرَةَ الرُّمَّانِ فِي الْبُسْتَانْ : نَـ نُّزُّتْ تَرْمُّوَنْتْ ذْڤُـ نُرْتِ

يَزْرَعُهُ : لَـ يُخْزُّـثْ

ⵣⵣⵙ :

ⵜⵙⵣⵣⵙⵜ

ⵅⴰ ⵣⵜⵙⵙⵣⵣⵙ

ⵣⵣⵙ-ⵅ

ⵣⵣⵣⵢ

ⵣⵣⵣⵢ ⵙⵍⴰⵅ ⵜⵣⵙⵟⵓⵣⵍ

ⴰ ⵔⵙⵣⵣⵙ

ⵉⵣⵣⴰ

ⵉⵣⵣⵙ ⵉⵅⴰⵓⵓⵙⴱⵙⵍ ⵜⵙⵅ ⵜⵙⴱⵗⵉⵓⵉⵍ-ⵍⵍⵙⴱ

ⴰ ⵍⵍⵙⵣⵣⵙⵜ ⵅⴰⵓⵙⵇⵇⵏⴰⵍⵜ ⵜⵙⵅ ⵙⵓⵅⵉ

ⵍⵍⴰ ⵉⵜⴱⵙⵣⵣⵙ-ⵅ

La dérivation des verbes dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas :

I. Forme factitive : On préfixe un “s” | ⴱ | س ou un “z” | ⵣ | ز au vb simple.

→ Être cuit	uww	**s**uww	Faire cuire, Cuire
→ Être noir	ibriḵ	**s**ebriḵ	Rendre noir, Noircir
→ Craindre	gg^{w}eḏ	**s**agg^{w}aḏ	Faire peur, Effrayer
→ Descendre	aḏer	**s**iḏer	Faire descendre, Abaisser
→ Entrer	kšem	**s**ekšem	Faire entrer, Introduire
→ Être vendu	enz	**z**enz	Vendre
→ Bouillir	izag	**z**izag	Faire bouillir

II. Forme réciproque et/ou passive : On préfixe un “m” | ⵇ | م au vb.

→ Accompagner	ddukel	**m**dukel	Se tenir compagnie
→ Manger	ečč	**m**ečč	Être mangé

III. Forme passive : On préfixe un “ṭwa” | ⵜⴱⵍⴰ | خْوَ ou un “twa” | ⵜⵍⴰ | تْوَ au vb.

→ Partager	bḍu,	**ṭwa**bḍa	Être partagé
→ Bannir	nfa,	**twa**nfa	Être banni

Iv. Forme d’habitude : Elle se manifeste en :

- préfixant un “ṭ” | ⵜⴱ | خ ou un “t” | ⵜ | ت au vb,
- redoublant une des consonnes de la racine du vb
- intercalant un “a” | ⴰ | ـَ, un “u” | ⵙ | ـُ, ou un “i” | ⵉ | ـِ à la racine du vb,

• ajoutant un “a” | ◦ | ـَ après la racine du vb,
• déplaçant une des consonnes du vb,
• interchangeant une des consonnes de la racine du vb,
• en modiant complètement la forme du vb, …

→ Écrire	ari,	**ṭ**ari	Écrire hab.
→ Prendre	ax,	**ṭ**ex	Prendre hab.
→ Se taire	susem,	**t**susem	Se taire hab.
→ Couper	ğ**z**em,	ge**zz**em	Couper hab.
→ Boire	**s**uw	se**ss**u	Boire hab.
→ Jeter	m**ṭ**er,	me**ṭṭ**er	Jeter hab.
→ Partager	b**ḍ**u,	be**ṭṭ**u	Partager hab.
→ Prêter	r**ḍ**el,	re**ṭṭ**el	Prêter hab.
→ Moudre	ez**ḍ**,	ze**ṭṭ**, **ẓẓ**aḍ	Moudre hab.
→ Oublier	**tt**u,	te**ṭṭ**u	Oublier hab.
→ Sauter	negg**e**z,	tnegg**a**z	Sauter hab.
→ Achever	**ḵ**emm**e**l,	te**ḵ**m**a**l	Terminer hab.
→ Refuser	ggumi,	ṭgam**a**y	Refuser hab.
→ Mentir	s**ḵ**er**ḵ**e**s**,	s**ḵ**er**ḵ**a**s**	Mentir hab.
→ Mordre	**ḵ**err**eš**,	**ḵ**err**a**š	Mordre hab.
→ Plumer	senču,	ssenč**a**w	Plumer hab.
→ Montrer	se**ḵ**n,	se**ḵḵ**u**n**	Montrer hab.
→ Percer	sennuf**e**ğ,	sennuf**u**ğ	Percer hab.
→ Laver	sir**e****ḏ**,	ssir**i****ḏ**	Laver hab.
→ Remplir	ččar,	ččar**a**	Remplir hab.
→ Naître	lal,	tlal**a**	Naître hab.
→ Laper	s**ḵ**ef,	se**ḵ**f	Laper hab.
→ Rire	e**ḍ**ṣ,	**ḍ**eṣ	Rire hab.
→ Lire	**ɣ**er,	**qq**ar	Lire hab.

→ Tuer	en**ɣ**,	ne**qq**	Tuer hab.
→ Fuir	r**w**el,	re**gg**ul	Fuir hab.
→ Traverser	z**w**a,	ẓu**gg**ʷa	Traverser hab.
→ Rester	**qq**im,	t**ɣ**ama	Rester hab.

Les particules :

La particule prédicative “ḏ” | ⵯ | ذْ ou “d” | ⵏ | د :

• Elle se traduit par : “c’est”, “ce sont”. On la place devant le nom au sing ou au pl. à l’état libre. Il y a assimilation de la particule devant un nom f. car “ḏ” + “ṯ” = “ṭ”, ⵯ + ⵜ = ⵟ, خْ = ث + ذ :

→ **Un homme était un homme, la femme était une femme et la parole avait de la valeur :** [ṢḤ] Arḡaz **ḏ** arḡaz ṯameṭṭuṯ **ṭ**maṭṭuṯ awal **ḏ** awal.

كَانَ الرَّجُلَ رَجُلًا وَالْمَرْأَةَ اِمْرَأَةً وَالْكَلِمَةُ كَلِمَةً : نَرْقُزْ ذْ نَرْقَزْ ثَمْطُّثْ خْمْطُّثْ نَوَلْ ذْ نَوَلْ

ⴰⵔⵖⴰⵣ ⵯ ⴰⵔⵖⴰⵣ ⵅⴰⵎⵎⵉⵜⵅ ⵟⵔⵎⴰⵜⵜⵅ ⴰⵍⴰⵏ ⵯ ⴰⵍⴰⵏ

→ **L’enfant que tu as frappé, c’est mon frère :** [MƐ] Abučči ṯuṯiḍ **ḏ** xiyy-i.

الطِّفْلُ الَّذِي ضَرَبْتَهُ إِنَّهُ أَخِي : نَبُچِّ ثُثِضْ ذْ خِيْ-يِ

ⴰⴱⵓⵛⵛⵉ ⵅⵓⵅⵉⴹ ⵯ ⵅⵉⵉⵉ-ⵉ

→ **C’est un garçon : ḏ a**qšiš.

إِنَّهُ صَبِيّ : ذْ نَقْشِشْ

ⵯ ⴰⵣⵛⵉⵛ

→ **Ce sont de vieux hommes : ḏ i**wessaren.

إِنَّهُمْ مُسِنُّون : ذْ يُوْسَّرْنْ

ⵯ ⵉⵍⵓⵙⵙⴰⵔⵓⵍ

→ **Il est blanc : ḏ a**mellal.

إِنَّهُ أَبْيَض : ذْ نَمْلَّلْ

ⵯ ⴰⵎⵓⵏⵏⴰⵏ

→ **Il a acheté un cheval noir :** [ṢḤ] Isɣa-d aḵiḏaṛ **ḏ a**berḵan.

اِشْتَرَى حِصَانًا أَسْوَدًا : يِسْغَ ذْ نَكِذَرْ ذْ نَبَرْكَنْ

ⵉⵙⵖⴰ ⵯ ⴰⵅⵉⵯⴰⵇ ⵯ ⴰⴱⵓⵔⵅⴰⵍ

→ **Il ne deviendra pas blanc :** [ṢḤ] U iṭuɣal ḵ **ḏ a**mellal.

لَنْ يَصِير أَبْيَضًا : ـُ يُثُغَلْ كْ ذْ نَمْلَّلْ

ⵓ ⵉⵜⵙⵓⵖⴰⵏ ⵅ ⵯ ⴰⵎⵓⵏⵏⴰⵏ

→ **La ferme qu'ils ont bâtie est solide :** [ṢḤ] Afrag inni benan **d a**xlaf.

الزَّرِيبَةُ الَّتِي بَنَوْهَا صَلْبَة : نَفْرَقْ نِنِّ بْنَنْ دْ نَخْلَفْ

ⵓⵃⵓⵅ ⵉⵍⵉ ⵙⵏⵓⵏ ⵏ ⵓⵅⵍⵓⵃ

→ **Ce pain est mauvais :** Aɣrum-ayi **d u**xxiš.

هَذَا الْخُبْزُ فَاسِدٌ : نَغْرُمْ-نَـيِ دْ نُخِّشْ

ⵓⵢⵓⵚ-ⵓⵗⵉ ⵏ ⵚⵅⵅⵉⵇ

→ **C'est une fille : Ṭ**aqšišt, au lieu de : **Ḏ ṯ**aqšišt.

إِنَّـهَا فَتَاة : خَقْشِشْتْ

ⵜⵙⵓⵣⵇⵉⵇⵜ

→ **C'est une Ṯašelḥiṯ : Ṭ**ašelḥit, au lieu de : **Ḏ ṯ**ašelḥit…

هِيَ تَاشْلْحِيتْ/شَلْحِيَّةٌ : خَشْلْحِتْ

ⵜⵙⵓⵇⵚⵍⵉⵜ

→ **Ce sont de vielles femmes : Ṭ**iwessarin, au lieu de : **Ḏ ṯ**iwessarin.

إِنَّـهُنّ مُسِنَّات : خِوْسَّرِنْ

ⵜⵙⵉⵍⵚⵙⵙⵓⵙⵉⵍ

→ **C'est le pays des Aït Arif du Petit Atlas : Ṭ**amurṯ n Ayṯ Ɛrif n Waṭlas ameẓgan, au lieu de : **Ḏ ṯ**amurṯ…

إِنَّهُ بَلَد آيْتْ عْرِيفْ الْأَطْلَس الصَّغِيرِ : خَمُرْثْ نْـ يَيْتْ عْرِفْ نْـ وَطْلَسْ يَمْزْقَنْ

ⵜⵙⵓⵣⵚⵓⵅ ⵏ ⵓⵗⵅ ⵛⵓⵉⵃ ⵏ ⵍⵓⵊⵍⵓⵙ ⵓⵣⵚⵚⵅⵓⵏ

→ **Elle est mauvaise :** [ṢḤ] Neṭṭaṯ **ṭ**uxišt, au lieu de : Neṭṭaṯ **ḏ ṯ**uxišt.

إِنَّـهَا شِرِّيرَة ، سَيِّءَة : نْخَّثْ خُّخِشْتْ

ⵏⵚⵜⵙⵜⵙⵓⵅ ⵜⵙⵚⵅⵉⵇⵜ

La particule d'orientation/de retour "[i]d", [ⵉ]ⵏ, د (ـِد) :

• Avant ou après le vb, elle suit toujours les pr. dir. et ind.. Elle sert à orienter l'action en direction du locuteur. On peut la traduire par : "ici, par ici" :

→ **Donne-moi** [qqch] **! :** [ṢḤ] Uš-iyi-**d** !

أَعْطِنِي شَيْئًا : نُشْ-يِـيِ-دْ

ⵚⵇ-ⵉⵗⵉ-ⵏ

→ **Il a acheté un cheval noir :** [ṢḤ] Isɣa-**d** a<u>k</u>i<u>d</u>aṛ <u>d</u> aber<u>k</u>an.

اِشْتَرَى حِصَانًا أَسْوَدًا : يِسْغَ دْ نَكِدَرْ دْ نَبَرْكَنْ

ⵉⵙⵢⵓ ⵔ ⵓⵣⵉⵔⵓⵕ ⵔ ⵓⵙⵚⵙⵓⵣⵓⵏ

→ **Je ne les ai pas tués** m. **:** [ṢḤ] U n-**id**-nɣix, au lieu de : U ṯen-**id**-nɣiɣ ḵ.

لَمْ أَقْتُلْهُمْ : نُـ نْ-يِدْ-نْغِخْ

ⵓ ⵏ-ⴹⴰ-ⵏⵖⴹⵅ

→ **Il te les rendra :** [ṢḤ] A k-n-**id**-irr, au lieu de : A k-ṯen-**id**-irr.

سَوْفَ يُعِيدهُمْ لَكَ : نَـ كْ-نْ-يِدْ-يِرْ

ⴰ ⵇ-ⵏ-ⴹⴰ-ⴹⵔⵔ

→ **Les femmes qui sont venues :** [ṢḤ] Lxalaṯ **id**-yusan.

النِّسَاءُ اللَّوَاتِي جِئْنَ : لْخَلَثْ يِدْ-يُسَنْ

ⵍⵅⴰⵍⴰⵅ ⴹⴰ-ⵢⵓⵙⴰⵏ

L’annexion dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas :

Noms masculins :

Noms masculins :

• Le “a” | ⴰ | ـَ initial devient :

→ **Il parlera avec l’homme :** [ṢḤ] A yehḏar akeḏ **u**rgaz., état d’annexion, au lieu de : … **a**rgaz, état libre.

سَيَتَحَدّثُ مَعَ الرَّجُلِ : نَـ يْهْذْرْ نَكْذْ نُرْقَزْ

ⴰ ⵢⵓⴷⵜⵓ ⴰⵇⵓⵜ ⵓⵔⵅⴰⵣ

→ **Les vaches des cultivateurs :** [ṢḤ] Ṯifunasin **u**fellaḥ, état d’annexion, au lieu de : … **a**fellaḥ, état libre.

بَقَرُ الْفَلَّاحِينَ : ثِفُنَسِنْ نُفْلَّحْ

ⵅⴹⵃⵓⵏⴰⵙⴹⵏ ⵓⵃⵓⵍⵍⴰⵅ

→ **Une orange :** [Mⴹⵏⵖ] Iǧ **u**qerdid n čina, état d’annexion, au lieu de : … **a**qerdid, état libre.

بُرْتُقَالَةٌ وَاحِدَةٌ : يِجْ نُقْرْدِدْ

ⴹⵅ ⵓⵇⵓⵔⴰⴹⴰ ⵏ ⵛⴹⵏⴰ

→ **Les épines du genêt :** Isennanen **n u**zezzu, état d’annexion, au lieu de : … **n a**zezzu, état libre

أَشْوَاكُ اللِّزَانِ : ئَسْنَّنْنْ نْـ نُزْزُّ

ⴹⵙⵓⵍⵍⴰⵏⵓⵏ ⵓⵣⵓⵣⵣⵓ

→ Moulin d’intérieur, Moulin petit : [ṢḤ] f., ṯisirṯ **wu**xxam, au lieu de : … **u**xxam.

طَاحُونَةٌ صَغِيرَةٌ ، مَنْزِيلِيَّة : ثِسِرْثْ وُخَّمْ

ⵅⴹⵙⴹⵔⵅ ⵍⵓⵅⵅⴰⵎ

→ **Donne-moi un morceau de viande :** [ṢḤ] Uš-i ṭṭerf **wuḵ**sum, au lieu de : … **uḵ**sum.

أَعْطِنِي قِطْعَةَ لَحْمٍ : نُشْ-يِـ طٌّرْبْ وُكْسُمْ

ⵓⵛ-ⵉ ⵊⵊⵓⵔⵗ ⵍⵓⵣⵙⵓⵇ

→ **Les bœufs de la charrue :** [ṢḤ] Iwgawen **uwu**sɣar, au lieu de : … **wu**sɣar.

ثِيرَان الْمِحْرَاثِ : يُوقَّوْنْ نُوُسْغَرْ

ⵉⵍⵅⴰⵍⵏ ⵓⵍⵓⵙⵢⴰⵔ

→ **Les gens de la montagne :** [ṢḤ] Medden **uwu**ḏrar, au lieu de : …**wu**ḏrar.

نَاسُ الْجَبَلِ : مْدَّنْ وُذْرَرْ

ⵇⵓⴷⴷⵏ ⵓⵍⵓⵡⴰⵔ

→ **Au milieu de la maison :** [ṢḤ] G ṯlemmast **uwu**xxam, au lieu de : … **wu**xxam.

فِي وَسَطِ الْبَيْتِ : قُـ ثْلْمَّسْتْ وُخَّمْ

ⵅ ⵅⵏⵓⵇⵇⴰⵙⵜ ⵓⵍⵓⵅⵅⴰⵇ

→ **Le sang du cœur :** [ṢḤ], [ṢR] Iḏammen **uwu**l, au lieu de : … **wu**l.

دَمُ الْقَلْبِ : يْذَمَّنْ وُلْ

ⵉⵡⴰⵇⵇⵏ ⵓⵍⵓⵏ

→ Moulin d'eau : [ṢḤ] f., ṯisirṯ **uwa**man, au lieu de : … **wa**man.

طَاحُونَةٌ مَائِيَّةٌ : تِسِرْثْ نُوَمَنْ

ⵅⵉⵙⵉⵙⵅ ⵓⵍⴰⵇⴰⵍ

→ **La peau du lion :** [ṢḤ] Aglim **wa**yraḏ, état d'annexion, au lieu de : … **a**yraḏ, état libre.

جِلْدُ الْأَسَدِ : يَقْلِمْ وَيْرَذْ

ⴰⵅⵏⵉⵇ ⵍⴰⵜⵙⴰⵡ

→ **Les cheveux de l'enfant :** [ṢḤ] Ašɛar **wa**ḥzaw, état d'annexion, au lieu de : … **a**ḥzaw, état libre.

شَعْرُ الطِّفْلِ : يَشْعَرْ وَحْزَوْ

ⴰⵛⵃⴰⵙ ⵍⴰⴽⵅⴰⵍ

→ **Ils se sont cachés chez lui :** Ffren ḏeg **we**xxam-nnes, au lieu de : … **a**xxam …, état libre.

اِخْتَبَؤُوا عِنْدَهُ : فْرْنْ ذْقْ وْخَّمْ-نْسْ

ⵅⵅⵙⵓⵏ ⵡⵓⵅ ⵍⵓⵅⵅⴰⵇ-ⵏⵓⵙ

→ [ṢḤ], [MƐ], [MR] **wi**yraḏ, état d'annexion, au lieu de : … **a**yraḏ, état libre.

→ [ṢḤ], [MR] **wi**rgaz, état d'annexion, au lieu de : … **a**rgaz, état libre.

→ [ṢḤ], [MƐ], [MR], [ṢR] **wi**yddiḏ, état d'annexion, au lieu de : … **a**yddiḏ, état libre.

ثَيْرَذْ : وِيْرَذْ

ثَرْڤَزْ : وِرْڤَزْ

ثَيْدِّذْ : وِيْدِّذْ

ⵄⵗⵓⵎ : ⵍⴹⵗⵓⵎ

ⵄⵓⵅⵄⵣ : ⵍⴹⵓⵅⵄⵣ

ⵄⵗⵏⵏⴹⵎ : ⵍⴹⵗⵏⵏⴹⵎ

→ **Ni pain ni viande :** [ṢḤ] Ulaš ɣer-i la **ya**ɣrum wala **ya**ḵsum, état d'annexion, au lieu de : … **a**ɣrum … **a**ḵsum, état libre.

لَا خُبْزَ وَلَا لَحْمَ : ثُلَشْ غْرْـئِـ لَـ يَغْرُمْ وَلَـ يَكْسُمْ

ⵉⵍⵄⴳ ⵢⵉⵓ-ⴹ ⵍⵄ ⵗⵄⵢⵓⵉⵎ ⵍⵄⵍⵄ ⵗⵄⵇⵙⵉⵎ

→ **Ni tente ni maison :** [MƐ] Ulaš ɣer-i la **ya**xxam la ddar, état d'annexion, au lieu de : … **a**xxam …, état libre.

لَا خَيْمَةَ وَلَا بَيْتَ : ثُلَشْ غْرْـئِـ لَـ يَخَّمْ لَـ دَّرْ

ⵉⵍⵄⴳ ⵢⵉⵓ-ⴹ ⵍⵄ ⵗⵄⵅⵅⵄⵎ ⵍⵄ ⵏⵏⵄⵓ

→ **La maison se trouve devant la rivière :** [ṢḤ] Axxam igellan zaṯ **ye**ɣzar, état d'annexion, au lieu de : … **i**ɣzer, état libre.

الْبَيْتُ مَوْجُودَةٌ أَمَامَ الْوَادِ : نَخَّمْ ثِڤْلَّنْ زَثْ يْغْزْرْ

ⵄⵅⵅⵄⵎ ⴹⵅⵉⵍⵍⵄⵍ ⵅⵄⵅ ⵗⵉⵢⵅⵄⵓ

• Le nom gouverné peut être aussi précédé, en plus du "u" | ⵉ | ـُ d'un "b" | ⴱ | ب à cause de la jonction de la prép. "n" | ⵏ | ـْ et du "wu" | ⵍⵉ | وُ ou d'un "bʷ" | ⴱⵯ | بْو à cause de la jonction de la prép. "n" | ⵏ | ـْ et du "wa" | ⵍⵄ | وَ. À ce jour, j'ai relevé ce phénomène chez la confédération des Ayṯ Mesɛud et des Ayṯ Ṣaleḥ :

→ **Le pain est meilleur que la viande :** [MƐ] Aɣrum xer **bu**ḵsum, au lieu de : … **n wu**ḵsum.

الْخُبْزُ أَفْضَلُ مِنَ اللَّحْمِ : نَغْرُمْ خْرْ بُكْسُمْ

ⵄⵢⵓⵎ ⵅⵉⵓ ⴱⵉⴽⵙⵉⵎ

→ **Un chemin :** [MƐ] Iǧ **ḇu**ḇriḏ, au lieu de : … **n wu**ḇriḏ.

دَرْبٌ وَاحِدٌ : يِجْ ڢِڢْرِذْ

ⵉⵅ ⵂⵓⵂⵔⵉⵎ

ARC-EN-CIEL : [ṢḤ] f., ṯislit̲ **b**ʷanza, au lieu de : … **n wa**nza.

قَوْسُ قُزَح : ثِسْلِثْ بْوَنْزَ

ⵅⵉⴰⵏⵉⵅ ⴱⵍⴰⵣⴰ

idem pour : **Jour de vent :** [MƐ] Ass **b**ʷaḍu, au lieu de : … **n wa**ḍu ; **Motte de terre :** [MƐ] Aqelliɛa **b**ʷak̲al, au lieu de : … **n wa**k̲al

• Le “i” | ⵉ | ـِ initial du nom gouverné sing. ou pl. devient “yi” | ⵢⵉ | ـِي, “iyi” | ⵉⵢⵉ | ـِيِ, “gi” | ⵅⵉ | ـِڭ ou son autre forme “ǧi” | ⵅⵉ | ـِج à cause de la jonction de la prép. “n” | ⵏ | ـْنِ et du “y” | ⵢ | ـِي, ou reste : “i” | ⵉ | ـِ :

→ **Une nuit :** Iǧ **yi**ḍ, état d’annexion, au lieu de : … **i**ḍ, état libre.

لَيْلَةٌ وَاحِدَةٌ : يِجْ يِضْ

ⵉⵅ ⵢⵉⴹ

→ **Les têtes des chiens :** [ṢḤ] Iɣfawen **yi**ṭan, état d’annexion, au lieu de : … **i**ṭan, état libre.

رُؤُوسُ الْكِلَابِ : يِغْفَوْنْ يِطَنْ

ⵉⵖⴼⴰⵡⵏ ⵢⵉⵟⴰⵏ

→ Calebasse (pour le barattage du lait) : [ṢḤ] f., ṯaxsayt̲ **iyi**ɣi, au lieu de : … **i**ɣi, état libre.

قَرْعَةُ خَاصَّة لِمَخْضِ الْحَلِيبِ : ثَخْسَيْثْ يِيغِ

ⵅⴰⵅⴰⵢⵅ ⵉⵢⵉⵖⵉ

→ Cabane couverte de diss : [MƐ] m., axxam **gi**dels, au lieu de : … **n yi**dels.

كُوخٌ مُغَطًّى بِالدِّيسِ : نَخَّمْ ڭِدْلْسْ

ⴰⵅⵅⴰⵎ ⵅⵉⵏⵏⵉⴰ

→ **Une pierre du foyer :** [MƐ] Iǧ **ǧi**ni, au lieu de : … **n yi**ni.

حَجَرَةٌ وَاحِدَة لِلْمَوْقِدِ : يِجْ جْنِ

ⵉⵅ ⵅⵉⵏⵉ

→ **Nous nous sommes frappés avec des poignards :** [ṢḤ] Nemiwet̲ s **i**xud̲miyen, ici le “i” | ⵉ | ـِ est constant.

تَقَاتَلْنَا بِخَنَاجِرٍ : نْمِوْثْ سْـ يِخُذْمِيْنْ

ⵏⵏⵎⵉⵍⵏⵅ ⴰ ⵉⵅⴰⵔⵎⵉⵢⵏ

→ **Une nageoire :** [ṢḤ] Iǧ **i**jifer, ici le “i” | ⵉ | ـِ est constant.

زَحْنَفَةٌ وَاحِدَة : يِجْ يِژِفْرْ

ⵉⵅ ⵉⵏⵉⵗⵓⵔ

→ **J’ai deux taureaux :** [ṢḤ] Ɣer-i sin **i**zgar, ici le “i” | ⵉ | ـِ est constant.

لَدَيَّ ثِيرَان : غْرْـِـ سِنْ ئِزْقَرْ

ⵖⵓⵔⵉ ⵙⵉⵏ ⵉⵜⵅⴰⵔ

Noms féminins :

• La lettre “ṯ” | ⵅ | ث du nom gouverné devient “ṭ” | ⵜⵙ | ـڭ ou : “t” | ⵜ | ـت à cause de la jonction avec la prép. “n” | ⵏ | ـْ qui précède le nom gouverné. Quant à la voyelle qui suit, elle peut, soit se maintenir en l’état ou s’affaiblir en “e” | ⵓ | ـُ :

→ **Une chose :** [MƐ] Yišt ṭɣawsa.

شَيْءٌ وَاحِد : يِشْتْ ڭْغَوْسَ

ⵢⵉⵛⵜ ⵜⵙⵖⴰⵡⵙⴰ

→ **Un œil :** [ṢḤ], [MƐ] Yišt ṭeṭ.

عَيْنٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ ڭْطْ

ⵢⵉⵛⵜ ⵜⵙⵓⵟ

→ **Le chef du pays** (litt. : Le grand du pays) **:** [ṢḤ] Ameqqran **n ṭ**murṯ, état d’annexion, au lieu de : … **n ṯa**murṯ, état libre.

حَاكِمُ الْمَنْطِقَةِ ، الْبَلَدِ : نَمْقُّرَنْ نْـ ڭْمُرْثْ

ⴰⵎⵓⵣⵣⵙⴰⵏ ⵏ ⵜⵙⵎⵓⵙⵅ

→ **La figure de la femme :** [ṢḤ] Uḏem **n ṭ**meṭṭuṯ, état d’annexion, au lieu de : … **n ṯa**meṭṭuṯ, état libre.

وَجْهُ الْمَرْأَةِ : نُذْمْ نْـ ڭْمطُّثْ

ⵓⵅⵓⵎ ⵏ ⵜⵙⵓⵎⵟⵟⵓⵅ

→ **Le lait de chèvres :** Akeffay **n tɣ**eṭṭen, état d’annexion, au lieu de : … **n ṯi**ɣeṭṭen, état libre.

حَلِيبُ الْمَوَاعِزِ : نَكْفَّيْ نْـ تْغْطُّنْ

ⴰⴽⵓⵗⵗⴰⵢ ⵏ ⵜⵖⵓⵟⵟⵓⵏ

→ **L’eau de la fontaine :** [ṢḤ] Aman **n ṭa**la, état d’annexion, au lieu de : … **n ṯa**la, ici le “a” | ⴰ | ـَ est constant, état libre.

مَاءُ الْعَيْنِ : نَمَنْ نْـ ڭَلَ

ⴰⵎⴰⵏ ⵏ ⵜⵙⴰⵍⴰ

→ **Un cruchon en terre :** [ṢḤ] Ṯaɛkrufṯ **n ṭa**layṯ, état d'annexion, au lieu de : … **n ṯa**layṯ, ici le "a" | ⵓ | ـَ est constant, état libre.

جَرَّةٌ صَغِيرَةٌ مِنْ طِينٍ : ثَعْكْرُفْثْ نْـ خَلَغْثْ

ⵅⵓⵛⵇⴰⵄⵅ ⵏ ⵜⴰⵎⵓⵏⵓⵅ

→ **Il est allé à Tizeɣwin :** Iggur ɣ **Tizeɣwin**, ici le "i" | ⵉ | ـِ est constant.

ذَهَبَ إِلَى تِزْغْوِنْ : يَقُّرْ غْـ تِزْغْوِنْ

ⵉⵅⵅⴰⵇ ⵢ ⵜⵉⵅⴰⵅⵍⵉⵍ

→ **La laine des brebis :** [ṢḤ] Ṯaḍuṭ **n ṭu**llaṯin, au lieu de : **n ṯu**llaṯin, ici le "u" | ⵓ | ـُ est constant, état libre.

صُوفُ النَّعْجَةِ : ثَضُثْ نْـ ثُلَّثِنْ

ⵅⵓⴹⵜⴰ ⵏ ⵜⴰⵎⵓⵏⵓⵅⵉⵍ

→ **Deux pastèques :** [ṢḤ] **Senṯ ṭe**ḥabbaṯin ddellaɛ, état d'annexion, affaiblissemet de la voyelle initiale en "e" | ⵓ | ـْ au lieu de : … **ṯi**ḥabbaṯin, état libre.

بَطِّيخَيْنِ : سْنْثْ ثْحَبَّثِنْ دْلَّعْ

ⴰⵓⵏⵅ ⵅⵓⵄⵓⴱⴱⵓⵅⵉⵍ ⵃⵃⵓⵏⵓⵛ

→ **Le lait de vaches :** [ṢḤ] Akeffay **n ṭe**funasin, état d'annexion, affaiblissemet de la voyelle initiale en "e" | ⵓ | ـْ, au lieu de : … **n ṯi**funasin, état libre.

حَلِيبُ الْبَقَرِ : ثَكْفَّيْ نْـ ثْفُنَسِنْ

ⵓⴽⵓⵃⵃⵓⵖ ⵏ ⵜⴰⵓⵃⵓⵏⵓⴰⵉⵍ

• La prép. "n" | ⵏ | ن s'emploie aussi devant les noms de parenté et ceux d'origines étrangères. Parfois, le "n" | ⵏ | ن devient "m" | ⵎ | م devant un nom commençant par "b" | ⴱ | ب et "m" | ⵎ | م mais ceci n'est pas une généralité :

→ **La sœur d'Ali :** [ṢḤ] Xiṭ-es **n** Ɛli.

أُخْتُ عَلِيٍّ : خِثْ-سْ نْـ عْلِ

ⵅⵉⵜⴰ-ⵓⴰ ⵏ ⵛⵏⵉ

→ **Des chemins de Blida :** [ṢḤ] Ibriḏen **n L**lebliḏa, au lieu de : … **L**ebliḏa.

دُرُوبُ الْبُلَيْدَة : يَبْرِذْنْ نْـ لَّبْلِذَ

ⵉⴱⴰⵉ ⵅⵓⵍ ⵏ ⵏⵏⴱⵏⵉⵅⵅⴰ

→ **La tête de mon père :** [ṢḤ] Ixf **m b**aba, état d'annexion, au lieu de : … **n b**aba, état libre.

رَأْسُ أَبِي : يَخْفْ مْـ بَبَ

ⵉⵅⵃ ⵓ ⵙ.ⵙ.

→ **Les gens de Metsicht** (Mitidja) **:** [ṢḤ] Medden **n Meṭišt**.

نَاسُ الْمِتِّيجَةِ : مْدُّنْ نْـ مْڢِشْتْ

ⵓⴰⴰⴰ ⵏ ⵓⵜⵙⵉⵅⵜ

→ **Les bœufs de Mohamed :** [ṢḤ] Iwgawen **n M**uḥammed.

ثِيرَان مُحَمَّدٍ : يُوْڢَوْنْ نْـ مُحَمَّدْ

ⵉⵍⵅⴰⵍⴰ ⵏ ⵓⴰⴰⵓⵓⴰ

Rem. :

• Il y a, également état d'annexion lorsque le sujet suit le vb :

→ **L'enfant a frappé :** Yu**t**a **wa**ḥzaw, état d'annexion, au lieu de : Yu**t**a **a**ḥzaw, état libre.

ضَرَبَ الطِّفْلُ : يُثَ وَحْزَوْ

ⵉⵅⴰ ⵍⴰⴰⵅⴰⵍ

→ **Il a frappé un enfant :** Yu**t**a **a**ḥzaw, état libre.

ضَرَبَ طِفْلًا : يُثَ نَحْزَوْ

ⵉⵅⴰ ⴰⴰⵅⴰⵍ

→ **Il neige** (litt. : La neige tombe) **:** [ṢḤ] Ikka**t** **uwu**ḏfel, état d'annexion, au lieu de : Ikka**t** **a**ḏfel, état libre.

إِنَّهَا تُثْلِجُ : يَكَّثْ نُوذْفِلْ

ⵉⵇⵇⴰⵅ ⵓⵍⵓⵜⵃⵓⵣ

• Donc, on retrouve, généralement, l'annexion :

- après une prép.,
- après un nombre,
- après un autre nom dont il est le complément,
- après un vb s'il a la fonction de sujet

Récapitulatif sur l'annexion en t̲ašelḥit̲ du Petit Atlas (voyelle/syllabe initiale du nom)			
Nom m. sing.		**Nom f. sing. ou pl.**	
Etat libre	**Etat d'annexion**	**Etat libre**	**Etat d'annexion**
a---	u---	ta---, t̲a---	t[a, e]---
	n + u---		ṭ[a, e]---

	w[a, u, i, e]---	tu---, t̲u---	tu---
	uw[a, u]---		ṭu---
	y[a, e]---	ti---, t̲i---	t[e]---
			ṭ[e]---
			ti---
		n + t/t̲[a, u, i, e]---	n + t[a, u, i, e]---
			n + ṭ[a, u, i, e]---
n + wu---	bu---		
	b̲u---		
n + wa---	b^w---		
Nom m. sing.			
État libre	**État d'annexion**		
u---	wu--- u---		
Nom m. sing. ou pl.			
Etat libre	**Etat d'annexion**		
i---	y[e, i]---		
	gi---		
	ǧi---		
	i---		
	iyi---		
Autre			
Etat libre	**Etat d'annexion**		
n + b---	m + b---		
n + m---	n + m---		
n + m---	m + m--- ?		

Les prépositions en t̲ašelḥit̲ du Petit Atlas :

DE prép.

• [ṢḤ], [MR], [MS], [ǦƐ] n. v. prép. "De".

• [ṢḤ], [MS] m

Rem. :

Elle s'utilise devant les noms. Il y a état d'annexion après la prép..

Possession :

→ **Les bœufs de Mohamed :** [ṢḤ] Iwgawen **n** Muḥammed.

Parenté :

→ **La sœur d'Ali :** [ṢḤ] Xiṭ-es **n** Ɛli.

Appartenance :

→ **Les figues des Aït Missera :** Ṯazarin **n** Ayṯ Miṣra.

Détermination :

→ **Un oignon :** [ṢḤ] Išt **n ṭ**beṣleṭ, au lieu de : … **n ṯa**besleṭ.

Origine, Provenance :

→ **L'eau de la fontaine :** [ṢḤ] Aman **n ṭ**ala, au lieu de : … **n ṯala**.

→ **Les montagnes de Bu Ɛeṛfa :** [ṢḤ] Iḏurar **m** Bu Ɛeṛfa.

Matière, Qualification :

→ **Ce miel des forêts du Petit Atlas est bon :** Ṯamemṭ-ağği **n tẓ**g^{w}a n Waṭlas ameẓgan ṭaxlaft, au lieu de : … **n ṯi**ẓg^{w}a …

اِنْتِمَاءٌ ، اِنْتِسَابٌ :

نْـ

مْـ

ثِيرَان مُحَمَّدٍ : ئِوْقَّوْنْ نْـ مُحَمَّدْ

أُخْتُ عَلِيٍّ : خِخّْ-سْ نْـ عْلِ

تِينُ آيْثْ مِيصْرَا : ثَزَرِنْ نْـ ئَيْثْ مِسْرَ

بَصْلَةٌ وَاحِدَةٌ : يِشْتْ نْـ خْبْصْلْخْ

مَاءُ الْيَنْبُوعِ : نَمَنْ نْـ خَّلَ

عَسَلُ غَابَاتِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ لَذِيذٌ : ثَمْمْخْ-ئَجِّ نْـ خْزْقُّوَ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقَّنْ خَخْلَفْتْ

ئِذُرَرْ مْـ بُـ عْرْبَ جِبَالُ بُو عْرْفَة :

ⵏ

ⵎ

ⴼⵍⵅⴰⵍⵖⵏ ⵏ ⵎⴰⵣⴰⵎⵎⵖⴰⵏ

ⵅⴼⵜⵓ-ⵖⵓ ⵏ ⵛⵍⴼ

ⵅⴰⵅⴰⵇⴰⴼⵏ ⵏ ⴰⵣⵅ ⵎⴼⵇⴰ

ⴼⴳⵜ ⵏ ⵜⵓⵙⵖⵍⵖⵜⵓ

ⴰⵎⴰⵏ ⵏ ⵜⵓⵖⵍⴰ

ⵅⴰⵎⵖⵎⵜⵓ-ⴰⵅⵅⴼ ⵏ ⵜⵅⵅⵯⴰ ⵏ ⵍⴰⴹⵍⴰⵓ ⴰⵎⵖⵅⵅⴰⵏ ⵜⵓⴰⵅⵍⴰⵛⵜ

À, AU, AUX, POUR prép.

• [ṢḤ], [MƐ] i

• [ṢḤ] ay

Attribution, Destination :

Rem. :

Elle dérive de la prép. “ḏi”. Elle s’utilise devant les noms. Il y a état d’annexion après la prép..

→ **Il a donné à l’homme un burnus :** Iḵfa ṯabernust **i u**rğaz, au lieu de : … **i u**rğaz.

→ **Donne à boire aux gens ! :** [ṢḤ] Uš **i** medden a sun !

→ **Fais une rigole à l’eau ! :** Eğğ ṯarga **i wa**man !, au lieu de : … **i a**man.

→ **Au milieu de la rivière :** [MƐ] **I wa**mmas gɣzer, au lieu de : **I a**mmas …

→ **J’ai entendu que [le couscous dit :] ṯaḥammamṯ était bon pour la santé :** [ṢḤ] Sliɣ belli ṯaḥammamṯ ṯexlaf **ay** ṣṣaḥḥeṯ.

لِـ :

بِـ

نَيْ

أَعْطَى لِلرَّجُلِ بُرْنُسًا : بِكْفَ تَبْرْنُسْتْ بِـ نُرْجَزْ

اِسْقِ النَّاسَ مَاءً : نُشْ بِـ مْدُّنْ نَـ سُنْ

أُفْعُلْ قَنَاةً لِلْمَاءِ : نْجُّ تَرْقَ بِـ وَمَنْ

فِي وَسَطِ النَّهْرِ : بِـ وَمَّسْ قُغْزْرْ

سَمِعْتُ بِأَنَّ سْكْسُو تَحَمَّمْتْ مُفِيدٌ لْلصِّحَةِ : سْلِغْ بْلِّ تَحَمُّمْتْ تُخْلَفْ نَيْ صَحُّتْ

ⵉ

ⴰⵏ

ⵉⵎⵃⴰ ⵉ ⵙⵓⵅⴰⵣ ⵅⴰⴱⵙⵓⵏⵙⵓⵜ

ⵙⵛ ⵉ ⵍⵙⵏⵏⵙⵏ ⴰ ⵙⵓⵏ

ⵙⵅⵅ ⵅⴰⵓⵅⴰ ⵉ ⵍⴰⵍⴰⵏ

ⵉ ⵍⴰⵍⵍⴰⵙ ⵅⵢⵣⵙⵓ

AVEC, AU MOYEN DE, EN, DE, DU, DU … VERS … prép.

• [ṢḤ], [MR] s

• [ṢḤ] s … ɣ …

Moyen :

Rem. :

Elle s’utilise devant les noms. Il y a état d’annexion après la prép..

→ **Les femmes chleuhs du village fabriquent des ceintures en laine :** Ṯiseḏnan ṯišelḥiyin n ṭedwirṯ ṭegganṭ ṯiḥazzamin **s tḍuṭ**, au lieu de : … **s ṯaḍuṭ**.

→ **Il a emporté sur parole :** Igessi **s wa**wal, au lieu de : … **s a**wal.

→ **Il a construit sa maison en pierres :** Ibna axxam-nnes **s wuẓ**ru, au lieu de : … **s aẓ**ru.

→ **Cette maison est construite en pierre :** Axxam-a ibna **s wuẓ**ru, au lieu de : … **s aẓ**ru.

→ **Au moyen du tamis :** [MR] **S wa**llumṯ.

→ **Je l'ai vu de mes yeux :** Ẓriɣ-ṯ **s tiṭṭ**awin-inu, au lieu de : … **s ṯiṭṭ**awin.

→ **Il a cassé leur porte avec un marteau :** Yerẓa ṯabburṯ-nsen **s t**meṭreqṭ, au lieu de : … **s ṯi**meṭreqṭ.

→ **J'ai mangé les olives avec du gros pain :** Ččiɣ azemmur **s te**ḵnifṯ, au lieu de : … **s ṯa**ḵnifṯ.

→ **Je parle en tamazight des montagnes du Petit Atlas :** Tmeslaya **s tm**aziɣṯ yiḏurar n Waṭlas ameẓgan, au lieu de : … **s ṯa**maziɣṯ …

→ **Il a acheté à crédit :**

• Issaɣ **s** ddin, inchangé

• Issaɣ **s u**merwa, au lieu de : … **s a**merwa.

→ **Il le frappa avec sa main :** Yuṯ-iṯ **s u**fus, au lieu de : … **s a**fus.

→ **Nous nous sommes frappés avec des poignards :** [ṢḤ] Nemiweṯ **s i**xuḏmiyen, inchangé

→ **Ils ne sont pas morts de soif :** U mmuṯen ḵ **s** faḏ, inchangé

→ **Je meurs de faim :** Aql-i mmuṯeɣ **s** ššeṛ, inchangé

→ **Aujourd'hui nous avons mangé du couscous :** Ass-a nefṭer **s** ṭɛam, inchangé

→ **Du haut vers le bas :** [ṢḤ] **S u**fella **ɣ ṯm**urṯ.

بِـ : سْـ

يَصْنَعْنَ نِسَاءُ الشَّلْحِيَّات الْقَرْيَةِ أَحْزِمَةً مِنْ صُوفٍ : ثِسْدْنَنْ ثِشْلْحِينْ نْـ خْدْورْثْ خْقَّنْخْ ثِحَزَّمِنْ سْـ تْضُخْ

اِشْتَرَى بِكَلِمَتِهِ : يُقْسِّ سْـ وَوَلْ

بَنَى بَيْتَهُ بِالْحَجَرِ : يِبْنَ نَخَّمْ-نْسْ سْـ وَزْرُ

بُنِيَتْ هَذِهِ الْبَيْت بِالْحَجَرِ : نَخَّمْ-نَـ يِبْنَ سْـ وُزْرُ

بِوَاسِطَةِ الْغِرْبَالِ : سْـ وَلْمْثْ

رَأَيْتُهُ بِعَيْنِي : زْرِغْ-ثْ سْـ تِطَّونْ-يِنُ

كَسَرَ بَابَهُمْ بِالْمِطْرَقَةِ : يْرْزَ ثَبُّرْثْ-نْسْنْ سْـ تْمطْرْقْخْ

أَكَلْتُ الزَّيْتُونَ بِالْخُبْزِ : جِّغْ نَزْمُرْ سْـ تْكْنِبْثْ

أَتَكَلَّمُ بِأَمَازِيغِيَّةِ جِبَالِ الْأَطْلَسِ الصَّغِيرِ : تْمْسْلْيَ سْـ تْمَزِغْثْ بِذُرَرْ نْـ وَطْلَسْ نَمْزْقَنْ
اِشْتَرَى بِالتَّقْسِيطِ ، بِالدِّينِ :
ئِسَّغْ سْـ دِّنْ
ئِسَّغْ سْـ نُمْرْوَ
ضَرَبَهُ بِيَدِهِ : يُثْ-ئِثْ سْـ نُفُسْ
تَقَاتَلْنَا بِخَنَاجِرٍ : نْمِوْثْ سْـ ئِخُذْمِيْنْ
لَمْ يَمُوتُوا عَطَشًا : نُـ مُثْنْ كْ سْـ فِذْ
تَضَوَّرْتُ جُوعًا : نَقْلْ-ئِـ مُثْغْ سْـ شْرْ
الْيَوْمَ أَكَلْنَا سْكْسُو : نَسْ-ئَـ نْفِطْرْ سْـ طْعَمْ
مِنْ أَعْلَى إِلَى الْأَسْفَلِ : سْـ نُفْلَّ غْـ ثْمُرْثْ

⊙

ⵅⴹ⊙ⵟⵏⴰⵍ ⵅⴹⴳⵟⵎⴷⴹⴹⵍ ⵍ ⵜ⊙ⵟⴰⵍⵍⴹⵅ ⵜ⊙ⵟⵠⵠⴰⵍⵜ⊙ ⵅⴹⴷⴰⵣⵣⴰⵎⴹⵍ ⊙ ⵜⴹⵟⵜ⊙

ⴹⵠⵟ⊙⊙ⴹ ⊙ ⵍⴰⵍⴰⵎ

ⴹⵖⵏⴰ ⴰⵣⵠⴰⵎ-ⵏⵟ⊙ ⊙ ⵍⵟⵣⵅⵟ

ⴰⵣⵠⴰⵎ-ⴰ ⴹⵖⵏⴰ ⊙ ⵍⵟⵣⵅⵟ

⊙ ⵍⴰⵎⵎⵟⵎⵅ

ⵣⵅⵟⵢ-ⵅ ⊙ ⵜⴹⵉⵉⴰⵍⴹⵍ-ⴹⵍⵟ

ⵔⵟⵅⵟⴰ ⵅⴰⵖⵖⵟⵅⵅ-ⵏ⊙ⵟⵍ ⊙ ⵜⵎⵟⵉⵅⵟⵣⵜ⊙

ⵄⵄⴹⵢ ⴰⵣⵟⵎⵎⵟⵅ ⊙ ⵜⵟⵡⵍⴹⵃⵅ

ⵜⵎⵟ⊙ⵎⴰⵔⴰ ⊙ ⵜⵎⴰⵣⴹⵢⵅ ⵔⴹⵅⵟⵅⴰⵅ ⵍ ⵍⴰⵉⵎⴰ⊙ ⴰⵎⵟⵣⵠⴰⵍ

ⴹ⊙⊙ⴰⵢ ⊙ ⵏⵏⴹⵍ/⊙ ⵟⵎⵟⵅⵍⴰ

ⵔⵟⵅ-ⴹⵅ ⊙ ⵟⵃⵟ⊙

ⵍⵟⵎⴹⵍⵟⵅ ⊙ ⴹⵅⵟⵅⵎⴹⵔⵟⵍ

ⵟ ⵎⵎⵟⵅⵟⵍ ⵡ ⊙ ⵃⴰⵅ

ⴰⵣⵎ-ⴹ ⵎⵎⵟⵅⵟⵢ ⊙ ⵄⵄⵟⵇ

ⴰ⊙⊙-ⴰ ⵍⵟⵃⵉⵟⵅ ⊙ ⵉⵃⴰⵎ

⊙ ⵟⵃⵟⵎⵎⴰ ⵢ ⵅⵎⵟⵅⵅ

DANS, AU, DURANT, SUR, CHEZ, EN, DU prép.

• [ṢḤ], [MR] g

• [ṢḤ] eg

• [MƐ] ig

• [ṢḤ] ug

Localisation spatiale :

Rem. :

Elle dérive de la prép. “ḏeg”. Elle s’utilise devant les noms. Il y a état d’annexion après la prép.. La voyelle initiale “u” | ُ | ـُ d’un nom en état d’annexion précédée de la particule “g” peut se reporter sur cette dernière. La même chose peut avoir lieu avec la consonne “w” à l’état d’annexion également.

→ **Dans l’obscurité : G** ṭṭlam, inchangé

→ **L’oiseau vole dans le ciel :** [ṢḤ] Afrux iṭerraḥ **g u**jenna, au lieu de : **a**jenna.

→ **Dans sa main :** [MƐ] **G** fus-nnes.

→ → **Je suis sorti de mon pays :** [ṢḤ], [MƐ] Ffɣa **g ṯ**murṯ-inu, au lieu de : **ṯ**amurṯ-inu.

→ **À la montée :** G ssawnṭ.

→ **Qu’a-t-il dans le cœur ?, Que pense-t-il ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṭɣawsa **g** ul-nnes ?

→ **Ne joue pas dans cet endroit ! :** U ṭiraṯ ḵ **g u**mḵan-a !, au lieu de : **a**mkan-a.

→ **Je suis né aux Aït Messaoud :** Rniɣ **g** Ayṯ Mesɛud !

→ **À l’ombre :** [ṢḤ], [MƐ] **G** ṯili.

→ **Il est tombé dans l’eau :** Yuṭṭuki **g** aman.

→ **Sur la route : G u**briḏ, au lieu de : **a**briḏ.

→ **Dans la montagne la vie est saine : G u**ḏrar ṯuddeṯ ṭaxlaft, au lieu de : … **a**ḏrar …

→ **Il a construit une maison chez les Aït Moussa de l’Atlas :** Ibna axxam **g** Ayṯ Musa n Waṭlas.

→ **Je suis né chez les Aït Messaoud :** Rniɣ **g** Ayṯ Mesɛud.

Localisation temporel :

→ **Nous avons mangé du couscous au déjeuner :** Nečča ṭɛam **g** lefḍur.

→ **Dans le ciel :** [ṢḤ], [ŠN] **Ug** jenna, au lieu de : **u**jenna.

→ **Trois fois par jour, Trois fois dans journée :** [ṢḤ] Ṯlaṯa ṯikkal **ug** ass, au lieu de : **wa**ss. v. prép. “Dans”.

Localisation temporel :

→ **Je suis né en 1953 :** [ṢḤ] Nekkinṭ rniɣ **g** tlaṯa u xemsin.

→ **Je suis du village Zriqiyya :** [ṢḤ] Nekkinṭ **g** ḏuwwar n Zriqiyya.

فِي ، إِلَى ، مِنْ :

قْـ

نْقْ

ئِقْ

نُقْ

فِي الظَّلَامِ : قْـ طْلَمْ

يَطِيرُ الطَّيْرُ فِي السَّمَاءِ : نَفْرُخْ ئِخْرَّحْ قْـ نُزْنَّ

فِي يَدِهِ : قْـ فُسْ-نْسْ

خَرَجْتُ مِنْ بَلَدِي : قْغَ قْـ تْمُرْتْ-ئِنُ

إِلَى الصُّعُودِ : قْـ سَّوْنْخْ

مَاذَ فِي قَلْبِهِ ، فِي مَاذَا يُفَكِّرُ : مَخَّ خْغَوْسَ قْـ نُلْ-نْسْ

لَا تَلْعَبْ فِي هَذَا الْمَكَانِ : نُـ خْرَتْ كْ قْـ نُمْكَنْ-نَـ

وُلِدْتُ فِي مَنْطِقَةِ آيْتْ مْسْعُودْ : رْنِغْ قْـ نَيْتْ مْسْعُدْ

فِي الظِّلِ : قْـ تِلِ

سَقَطَ فِي الْمَاءِ : يُطُّكِ قـ نَمَنْ

عَلَى الطَّرِيقِ : قْـ نُبْرِذْ

فِي الْجَبَلِ الْمَعِيشَةُ سَلِيمَةٌ : ذْقْ نُذْرَرْ تْدُرْتْ خَخْلْفْتْ

بَنَى بَيْتًا عِنْدَ آيْتْ مُوسَا الْأَطْلَس : يْنِنَ نَخَّمْ قْـ نَيْتَ مُسَ نْـ وَطْلَسْ

وُلِدْتُ عِنْدَ آيْتْ مْسْعُودْ : رْنِغْ قْـ نَيْتْ مْسْعُدْ

أَكَلْنَا سْكْسُو فِي الْفُطُورِ : نْجَّ طْعَمْ قْـ لْفْضُرْ

فِي السَّمَاءِ : نُقْ زْنَّ

ثَلَاثُ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ : ثْلَثَ ثِكَّلْ نُقْ نَسْ

وُلِدْتُ فِي عَامِ 1953 : نْكِّنْخْ رْنِغْ قْـ تْلَثَ أُ خْمْسِنْ

أَنَا مِنْ قَرْيَةِ زْرِقِيَّ : نْكِّنْخْ قْـ ذُوَّرْ نْـ زْرِقِيَّ

ⵅ

ⵅ⁝

ⵅⵅ

ⵅ⁝

ⵅ ⵉⵉⵎⴰⵛ

ⴰⵀⵓⵅ ⵅⵜⵙⵓⵓⴰⵣ ⵅ ⵅⵏⵅⵍⴰ

ⵅ ⵀⵅⵙ-ⵍⵅⵙ

ⵀⵀⵢⴰ ⵅ ⵅⵛⵅⵓⵅ-ⵅⵍⵅ

ⵅ ⵙⵙⴰⵡⵜⵙ

ⵛ.ⵜⴰⵜⴰ. ⵜⴰⵢ.ⵍⴰ. ⵅ ⵏ ⵗⵗⵗⴰ

ⵗ ⵜⴰⵣⴰ.ⵅ ⵝ ⵅ ⵗⵛⵝ.ⵍ-.

ⴰⵍⵣⵢ ⵅ .ⵥⵅ ⵛⵗⴰⵗⵏ

ⵅ ⵅⵣⵎⵣ

ⵥⵗⵉⵉⵗⵕⵣ ⵅ .ⵛ.ⵍ

ⵅ ⵗⴱⴰⵣⵜ

ⵅ ⵗⵜⴰ.ⴰ ⵅⵗⵏⵏⵗⴰⵅ ⵜⴰ.ⵅⵎ.ⵃⵜ

ⵣⴱⵍ. .ⵅⵅ.ⵛ ⵅ .ⵥⵅ ⵛⵗⴰ. ⵍ ⵍ.ⵉⵎ.ⴰ

ⴰⵍⵣⵢ ⵅ .ⵥⵅ ⵛⵗⴰⵗⵏ

ⵍⵗⵄⵄ. ⵉⵃ.ⵛ ⵅ ⵎⵗⵃⵉⵗⴰ

ⵗⵅ ⵏⵗⵍⵍ.

ⵅⵎ.ⵅ. ⵅⵣⵕⵕ.ⵎ ⵗⵅ .ⴰⴰ

ⵍⵗⵕⵕⵣⵍⵜⴰ ⴰⵍⵣⵢ ⵅ ⵜⵎ.ⵅ. ⵗ ⵅⵗⵛⴰⵣⵍ

ⵍⵗⵕⵕⵣⵍⵜⴰ ⵅ ⵅⵗⵍⵍ.ⴰ ⵍ ⵅⴰⵣⵥⵣⵥⵥ.

DE … VERS/À …

[ṢḤ] g … ɣer …

→ **De Lmerǧeṯ vers le haut :** [ṢḤ] **G** Lmerǧeṯ **ɣer u**fella.

→ **Vers les hauteurs de Baba Mḥammed :** [ṢḤ] **Ɣer** Baba Mḥammed **ɣer u**fella.

→ **De mille neuf cent trente-sept à mille neuf cent quarante-cinq :** [ṢḤ] **G** tlaṯa u sebɛin **ɣer** xemsa u ṛebɛin.

مِنْ … إِلَى … :

قُـ … غْرْ ...

مِنَ لْمَرْجْثْ إِلَى الْأَعْلَى : قُـ لْمَرْجْثْ غْرْ نُفْلَّ

مِنْ بَبَ مْحَمَّدْ إِلَى الْأَعْلَى : غْرْ بْبْ مْحَمَّدْ غْرْ نُفْلَّ

مِنْ عَامِ 1937 إِلَى 1945 : قُـ ثْلَثَ نُـ سْبْعِنْ غْرْ خْمْسَ نُـ بْعِنْ

ⵅ… ⵢⵗⴰ…

ⵅ ⵍⵛⵗⴰⵅⵗⵅ ⵢⵗⴰ ⵗⵃⵗⵍⵍⴰ

ⵢⵗⴰ ⴱⴰⴱⴰ ⵛⵄⴰⵛⵛⵗⵍ ⵢⵗⴰ ⵗⵃⵗⵍⵍⴰ

ⵅ ⵜⵎ.ⵅ. ⵗ ⴰⵗⴱⵜⵣⵍ ⵢⵗⴰ ⵅⵗⵛⴰ. ⵗ ⵇⵗⴱⵜⵣⵍ

DANS, EN, À prép.

• [ṢḤ], [MR] ḏi

• [MR] di

Localisation spatiale, sans mouvement **:**

Rem. :

Elle s'utilise devant les noms. Il y a état d'annexion après la prép..

→ **Ils entreront à Blida :** [ṢḤ] Aḏ aḏefen **ḏi L**lebliḏa, au lieu de : … **L**ebliḏa.

→ **Il est en ville :** Aṯaya **ḏi ṯ**emdint, au lieu de : … **ṯa**mdint.

→ **Quelles nouvelles dans votre pays ? :** [ṢḤ] Maṭṭa lexbar **ḏi ṯ**murṯ-nnwen ?, au lieu de : … **ṯa**murṯ-nwen.

→ **Dans la nuit, Nuitamment, De nuit, Pendant la nuit :** [ŠN] **Ḏi** ḏeg giḍ.

→ **À l'intérieur :** [MR] **Di** zdaxel.

فِي :

ذِ

دِ

سَيَدْخُلُونَ الْبُلَيْدَةَ : نَذْ نَذْفِنْ ذِ لْبْلِذَ

هُوَ فِي الْمَدِينَةِ : نَتَّيَ ذِ ثْمْدِنْتْ

مَا هِيَ أَخْبَار بَلَدِكُمْ : مَخَّ لْخْبَرْ ذِ ثْمُرْثْ-نْوْنْ

فِي اللَّيْلِ ، بِاللَّيْلِ ، أَثْنَى اللَّيْلِ : ذِ ذْقْ قِضْ

فِي الدَّاخِلِ : دِ زْدَخْلْ

عَلَى الطَّرِقِ : قْـ نُبْرِذْ

ⵔⴹ

ⴷⴹ

ⴰⵔ ⴰⵔⵙⴻⵍⵍⵉ ⵔⴹ ⵎⵎⵙⵙⵎⴹⵔⴰ

ⴰⵅⴰⵣⴰ ⵔⴹ ⵅⵇⴷⴹⵉⵜ

ⵇⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵎⵙⵅⵙⴰⵔ ⵔⴹ ⵅⵙⵇⵙⵔⵅ-ⵏⵏⵍⵙⵉ

ⵔⴹ ⵔⵙⵅ ⵅⴹⴹⴻ

ⴷⴹ ⵜⴷⴰⵅⵙⵎ

DANS, EN, À, DE, CHEZ prép.

• [ṢḤ] ḏeg

• [ṢḤ] deg

• [ṢḤ], [MR] ḏig

• [MR] dug

• [MR] zig

Rem. :

Elle s'utilise devant les noms ou avec les pr. aff. indir.Il y a état d'annexion après la prép..

Localisation spatiale, sans mouvement **:**

→ **Dans l'aire de battage :** [MR] **Ḏeg u**nnar, au lieu de : … **a**nnar.

→ **Dans la montagne :** [MR] **Ḏeg u**ḏrar, au lieu de : … **a**ḏrar.

→ **Il y a un homme étranger dans le jardin :** Illa urǧaz ḏ abeṛṛani **ḏeg te**bḥirṯ, au lieu de : … **ṯi**bḥirṯ.

→ **Il est dans la mosquée :** Iṭili **ḏeg ṯ**mesgida, au lieu de : … **ṯa**mesgida.

→ **Il est à la mosquée :** Aṯaya **ḏeg ṯ**mesgida, au lieu de : … **ṯa**mesgida.

→ **Mets du bois dans le feu ! :** [ṢḤ] Aṣnaɛ iqšuḏen **ḏeg ṯe**mes !, au lieu de : … **ṯi**mes.

→ **Tu n'es pas encore arrivé à la maison :** [ṢḤ] Maɛaḏ ṯwiḏeḍ **ḏeg wu**xxam, au lieu de : … **a**xxam.

Localisation temporel :

→ **Dans la nuit, Nuitamment, De nuit, Pendant la nuit :** [MR], [ṢR] **Deg g**iḍ, au lieu de : … **yi**ḍ, **i**ḍ.

→ **Ces jours-là, il a neigé : Ḏeg** ussan-ayi ikkaṯ wuḏfel.

→ **Il partit de nuit :** [MR] Iruḥ **ḏeg g**iḍ, au lieu de : … **yi**ḍ, **i**ḍ.

→ **Trois fois par jour, Trois fois dans journée :** [ṢḤ] Ṯlaṯa ṯikkal **ḏeg wa**ss. v. prép. "Dans".

Provenance :

→ **J'arrive de Blida :** Usix-d **ḏeg L**lebliḏa, au lieu de : … **L**ebliḏa.

Origine : v. prép. "De".

→ **Je suis de Blida :** Nekk **ḏeg L**lebliḏa, au lieu de : … **L**ebliḏa.

→ **Chez/Dans elles : Ḏeg-senṭ**. v. "Chez".

فِي :

ذْڤْـ

ذْڤْـ

ذِڤْـ

ذُڤْـ

زِڤْ

فِي الْجُرْنِ : ذْقْ نُنَّرْ
فِي الْجَبَلِ : ذْقْ نُذْرَرْ
يُوجَدُ رَجُلٌ أَجْنَبِيٌّ فِي الْبُسْتَانِ : يَلَّ نُرْجَزْ ذْ نَبْرَّنِ ذْقْ تْبْحِرْتْ
هُوَ فِي الْمَسْجِدِ : يَخِلِ ذْقْ تْمْسْقِدِ
هُوَ فِي الْمَسْجِدِ : نَتَيَ ذْقُـ تْمْسْقِدَ
ضَعْ خَشَابًا عَلَى النَّارِ : نَصْنَعْ يَقْشُذْنْ ذْقُـ تْمْسْ
لَمْ تَصِلْ بَعْدُ : مَعَذْ تْوِذْضْ ذْقُـ وُخَّمْ
فِي اللَّيْلِ ، بِاللَّيْلِ ، أَثْنَى اللَّيْلِ : دْقْ قِضْ
أَثْلَجَ فِي تِلْكَ الْأَيَّامِ : ذْقُـ نُسَّنْ-نَـيِ يَكَّتْ وُذْبْلْ
ذَهَبَ لَيْلًا : يَرُحْ ذْقْ قِضْ
ثَلَاثُ مَرَّاتٍ فِي الْيَوْمِ : تْلَتَ تِكَّلْ ذْقْ وَسّْ
أَنَا آتٍ مِنَ الْبُلَيْدَة : نُسِخْ-دْ ذْقُـ لْبْلِذَ
أَنَا مِنَ الْبُلَيْدَة : نْكْ ذْقُـ لْبْلِذَ
عِنْدَهُنَّ : غْرْ-سْنْخْ ، ذْقْ-سْنْخْ
خِلَالَ النَّهارِ : دُقُـ نَسّْ

V⸱X
Λ⸱X
VƐX
Λ:X
ⲪƐX
V⸱X :II.O
V⸱X :VO.O
ƐИИ. :OX.Ⲫ V .Θ⸱QQ.IƐ V⸱X †⸱ΘΛƐOX
Ɛ†⊙ƐИƐ V⸱X XC⸱⊙XƐΛ.
.X.ⲥ. V⸱X X⸱C⸱⊙XƐΛ.
.ØI.ⲧ ƐØⲤ:V⸱I V⸱X X⸱C⸱⊙
C.ⲧ.V XUƐV⸱E V⸱X U:XX.C
Λ⸱X XƐE
V⸱X :⊙⊙.I-.ⲥƐ ƐⲤⲤ.X U:VⲤ⸱И
ƐQ:Λ V⸱X ƐE
XИ.X. XƐⲤⲤ.И V⸱X U.⊙⊙
:⊙ƐX-Λ V⸱X ИИΘИƐV.

ⵏⵙⵣⵣ ⵜⵙⵜ ⵍⵍⵓⵍⵉⵜ。

ⵜⵙⵜ-ⵓⵙⵏⵓ

DE prép.

• [MR] si. v. prép. “De”.

• [ṢḤ], [ŠN], [ṢR] seg

• [MR] sig

Origine :

Rem. :

Les deux forment s’utilisent devant les noms. Il y a état d’annexion après elles. La première forme peut se combiner autrement.

→ **Oseille sauvage, de dehors :** [MR] Tasamumṯ **si** lexla.

→ **De chaque région :** [MR] **Si** kull ṯamurṯ.

→ **Nous sommes de Bu Ḥandes :** [ṢḤ] Nekkinṭ **si** Bu Ḥandes.

→ **De tel endroit et au-delà :** [MR] **Si** … ɣ wawer …

→ **De leur région et au-delà : Si ṯ**murṯ-nsen ɣ wawer, au lieu de : … **ṯa**murṯ…

→ **Je suis montagnard, Je suis originaire de la montagne :** [MR] Nekkinṭ **seg u**ḏrar, au lieu de : … **a**ḏrar.

Provenance :

→ **J’ai entendu qu’il était revenu de France :** Sliɣ yuɣal-d **seg** Fṛansa.

مِنْ :

سِـ

سْڤْ

سِڤْ

حُمَّاضٌ بَرِّيٌّ : تَسَمُمْتْ سِـ لْخْلَ

مِنْ كُلِّ مَنْطِقَةٍ : سِـ كُلْ ثَمُرْتْ

نَحْنُ مِنْ بُ حَنْدْسْ : نْكِّنْخْ سِـ بُ حَنْدْسْ

مِنْ ذَلِكَ الْمَكَان وَمَا وَرَاءَهُ : سِـ … غْـ وَوْرْ

مِنْ مَنْطِقَتِهِمْ وَمَا وَرَاءَهَا : سِـ ثْمُرْتْـنْسْنْ غْـ وَوْرْ

أَنَا أَصْلِي مِنَ الجَبَلِ : نْكِّنْخْ سْڤْ نُذْرَرْ

سَمِعْتُ أَنَّهُ عَادَ مِنْ فِرَنْسَا : سْلِغْ يُغَلْـدْ سْڤْ فِرَنْسَ

ⵓⵉ

ⵓⵙⵣ

ⵙⵉⵅ

ⵜⴰⵙⴰⵛⵛⴰⵛⵅ ⵙⵉ ⵍⴰⵅⵍⴰ

ⵙⵉ ⵇⴰⵍⵍ ⵜⴰⵙⴰⵛⴰⵛⵅ

ⵏⴰⵇⵇⵉⵏⵜⵙ ⵙⴰ ⵗⴰⵏⴰⵙ

ⵙⵉ ⵢ ⵡⴰⵡⴰⵙ

ⵙⵉ ⵅⵛⴰⵙⵅ-ⵏⵙⴰⵏ ⵢ ⵡⴰⵡⴰⵙ

ⵏⴰⵣⵣⵉⵏⵜⵙ ⵙⴰⵅ ⴰⵎⵙⴰⵙ

ⵙⵍⵉⵢ ⵖⴰⵢⴰⵍ-ⵗ ⵙⴰⵜ ⵜⵇⴰⴱⴰⵙ

SUR, À prép.

• [ṢḤ] f

Rem. :

On utilise cette prép. à la place de “ɣef” qui est inutilisé dans le ṯašelḥiṯ du Petit Atlas. Elle s’utilise devant les noms. Il y a état d’annexion après la prép..

→ **Mets le sac sur mon dos ! :** [ṢḤ] Sers ṯaškarṯ **f** imerẓi-inu !

→ **Sur ma main : F u**fus-inu, au lieu de : **a**fus-inu.

→ **Sur la droite : F u**yeffus, au lieu de : **a**yeffus.

→ **Sur le toit de la maison :** [ṢR] **F** lqiš n zeqqa.

→ **Il est entrain de neiger sur nos montagnes :** La ikkaṯ wuḏfel **f yi**ḏurar-nna, au lieu de : … **i**ḏurar-nna.

→ **Je me souviens de leur nom :** Šfiɣ **f yi**smawen-nnwen, au lieu de : … **i**smawen-nnwen.

→ **J’ai fermé la boutique à huit heures du soir :** Ɣelqeɣ taḥanut **f** ṯmanya n yiḍ.

عَلَى :

فْـ

إِنَّهَا تُثْلِجُ عَلَى جِبَالِنَا : لَ نِكَّثْ وُذْفِلْ فْـ يِذُرَرْ-نَّ

تَذَكَّرْتُ اسْمَهُمْ : شْفِغْ فْـ يِسْمَوْنْ-ثُّوْنْ

غَلَقْتُ الدُّكَّانَ فِي الثَّامِنَةِ لَيْلًا : غْلْقْغْ تَحَنُتْ فْـ ثْمَنْيَ نْـ يِضْ

ضَعِ الْكِيسَ عَلَى ظَهْرِي : سْرْسْ تَشْكَرْثْ فْـ يَمْرْزِ-يَنُ

فَوْقَ يَدِيفْـ نُفُسْ-يَنُ

عَلَى الْيَمِينِ : فْـ نُيْفُسْ

عَلَى سَقْفِ الْمَنْزِلِ : فِـ لْقِشْ نْـ زْقَّ

ⵀ
ⵙⵓⵙ ⵅⴰⵛⵕⴰⵙⵅ ⵀ ⵉⵍⵓⵙⵣⵉ-ⵉⵏⵓ
ⵀ ⵓⵀⵓⵙ-ⵉⵏⵓ
ⵀ ⵓⵜⵓⵀⵀⵓⵙ
ⵀ ⵎⵣⵉⵛ ⵏ ⵣⵓⵣⵣⴰ
ⵎⴰ ⵉⵕⵕⴰⵅ ⵍⵓⵜⵓⵀⵓⵎ ⵀ ⵜⵉⵜⵓⵙⴰⵙⴰ-ⵏⴰ
ⵛⵀⵉⵢ ⵀ ⵜⵉⵙⵍⴰⵍⵓⵏ-ⵏⵍⵍⵓⵏ
ⵢⵓⵎⵣⵓⵢ ⵜⴰⴽⴰⵏⵓⵜ ⵀ ⵅⵍⴰⵏⵜⴰ ⵏ ⵜⵉⵉⵉ

SUR, À prép. + pr. aff. indir.
• [ṢḤ], [MƐ] fell
Rem. :
Elle s’utilise avec les pr. aff. indir..
→ **Sur toi** m. **:**
• [ǦƐ] Fell-**ak**.
• [MƐ] Fell-**ak̲**.
→ **Sur toi** f. **:** Fell-**am**.
→ **Sur lui, elle :** [MƐ] Fell-**as**.
→ **Sur nous** m., f. **:**
• Fell-**ana**.
• [MƐ] Fell-**anaɣ**.
→ **Sur vous m. :** Fell-**awen**.
→ **Sur vous** f. **:** Fell-**awenṭ**.
→ **Sur eux :** Fell-**asen**.
→ **Sur elles :** Fell-**asenṭ**.
→ **Il est monté sur lui :** Yuli fell-**as**.
→ **Éloigne-toi de moi ! :** [ṢḤ] Ruḥ s fell-**i** !
→ **Il nous a donné de l’argent :** Ik̲fa fell-**ana** id̲rimen.
→ **Il me l’a acheté :** Isɣa-t̲ fell-**i**.

عَلَى :
فِلْ
عَلَيَّ : فِلْ-ـِ
عَلَيْكَ :

فِلْ-نَاكْ

فِلْ-نَاكْ

عَلَيْكِ : فِلْ-نَمْ

عَلَيْهِ/-هَا : فِلْ-نَسْ

عَلَيْنَا :

فِلْ-نَنَ

فِلْ-نَنَغْ

عَلَيْكُمْ : فِلْ-نَوْنْ

عَلَيْكُنَّ : فِلْ-نَوْنْخْ

عَلَيْهِمْ : فِلْ-نَسْنْ

عَلَيْهِنَّ : فِلْ-نَسْنْخْ

يَرْكَبُ فَوْقَهُ : يُولِ فِلْ-نَسْ

اِبْتَعِدْ عَنِّي : رُحْ سْـ فِلْ-نِـ

أَعْطَانَا مَالًا : نِكْفَ فِلْ-نَنَ نِذْرِمْنْ

اِشْتَرَهُ لِي : نِسْغَ-ثْ فِلْ-نِـ

ⵃⴰⵍ

ⵃⴰⵍ-ⴷ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵣ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵡ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵅ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵙ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵍⴰ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵍⴰⵢ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵍⴰⵍ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵍⴰⵍⵜⵙ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵙⴰⵍ

ⵃⴰⵍ-ⴰⵙⴰⵍⵜⵙ

ⵢⴰⵍⴷ ⵃⴰⵍ-ⴰⵙ

ⵓⴰⵣ ⵙ ⵃⴰⵍ-ⴷ

ⴷⵣⵃⴰ ⵃⴰⵍ-ⴰⵍⴰ ⴷⵓⵓⴷⵅⴰⵍ

ⴷⵙⵢⴰ-ⵅ ⵃⴰⵍ-ⴷ

AVEC, ET, EN COMPAGNIE DE prép.

• [ṢḤ] akeḏ, ak

Rem. :

On l'utilise devant les noms. Il y a état d'annexion après la prép.. Le "ḏ" final peut disparaître à cause de la contraction du "ḏ" | V | ذ de la préposition et de la marque du fém. "ṯ" | X | ث.

→ **Il parlera avec l'homme :** [ṢḤ] A yehḏer **akeḏ u**rgaz, au lieu de : … **a**rgaz.

→ **Il ira avec la femme :** [ṢḤ] A iṛuḥ **ak ṭ**meṭṭuṯ, au lieu de : … ake**ḏ ṯa**meṭṭuṯ.

• [ṢḤ] akiḏ, [ṢḤ], [MƐ] ak

• [ṢḤ] akk

Rem. :

Cette prép. est la même que la précédente sauf que pour des raisons euphoniques, le "e" devient "i". On l'utilise devant les pr. aff. de prép.. Le "ḏ" final peut disparaître également.

→ **Avec-moi :** [MR] **Akiḏ-i**.

→ **Il est venu avec nous :** [ṢḤ] Yusa-d **akiḏ-nna**.

→ **Moi et toi :** [ṢḤ] Nekk **akiḏ-eḳ**.

→ **Il est venu avec vous :** Yusa-d **ak-isen**, au lieu de : … akiḏ**-sen**.

• [ṢḤ], [ǦƐ] ḏ

• [ṢḤ], [MR] d

Rem. :

Il y a état d'annexion après la prép..

→ **Les femmes et les hommes :** [ṢḤ] Lxalaṯ **ḏ** irgazen.

→ **Deux heures et demi :** [ṢḤ] Snaṯ swayaɛ **ed u**zgen, au lieu de : … **a**zgen.

مَعَ ، وَ :

نَكْذْ ، نَكْ

نَكِذْ ، نَكْ

ذْ

دْ

سَيَتَحَدّثُ مَعَ الرَّجُلِ : نَـ يْهْذْرْ نَكْذْ نُرْفَزْ

سَيَذْهَبُ مَعَ الْمَرْأَةِ : نَـ يْرُحْ نَكْ خْمْطُّثْ

مَعِي : نِكِذْ-يِـ

جَاَ مَعَنَا : يُسَ-دْ نَكِذْ-نَّ

أَنَا وَأَنْتْ : نْكْ نَكِذْ-كْ
جَاَ مَعَكُمْ : يُسَ-دْ نَكْ-يِسْنْ
النِّسَاءُ وَالرِّجَالُ : لْخَلَتْ ذْ يِرْقَزْنْ
السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ وَنِصْف : سْنَتْ سْوَيَعْ نْدْ نُزْقُنْ

ⵄⴷⵏ, ⵄⴷ

ⵄⴷⵉⵏ, ⵄⴷ

ⵄⴷⴷ

ⵏ

ⴰ

ⵄ ⵔⵏⴼⵏⵓ ⵄⴷⵏ ⵏⵓⵅⵄⵜ

ⵄ ⵉⵣⵏⵄ ⵄⴷ ⵜⴱⵏⵍⵏⵉⵉⵏⵅ

ⵄⴷⵉⵏ-ⵉ

ⵔⵏⴱⵄ-ⴰ ⵄⴷⵉⵏ-ⵍⵍⵄ

ⵍⵏⴷⴷ ⵄⴷⵉⵏ-ⵏⴷ

ⵔⵏⴱⵄ-ⴰ ⵄⴷⵉ-ⴱⵏⵍ

ⵎⵅⵄⵎⵄⵅ ⵏ ⵉⵓⵅⵄⵜⵏⵍ

ⴱⵍⵄⵅ ⴱⵍⵄⵔⵄⵛ ⴰ ⵏⵜⵅⵏⵍ

ENTRE, PARMI prép.

• [ṢḤ], [MƐ] gar

• [ṢḤ], [MƐ] ḡar

• [MR] jar

Distance, Écart, entre deux points dans l'espace **:**

Rem. :

Elle s'utilise devant les noms ou avec les pr. aff. des prép.. Il n'y a pas état d'annexion après cette prép..

→ **Entre-nous** m., f. **: Gar-anaɣ**.

→ **Entre vous** m. **: Gar-awen**.

→ **Entre-vous** f. **: Gar-awenṭ**.

→ **Entre eux : Gar-asen**.

→ **Entre elles : Gar-asenṭ**.

→ **Nous avons une fontaine parmi les maisons :** [ṢḤ] Ɣer-na ṯala **gar i**xxamen, inchangé

بَيْنَ :

قَرْ

قَرْ

زَرْ

بَيْنَنَا : قَرْ-نَنَغْ

بَيْنَكُمْ : قَرْ-نَوْنْ

بَيْنَكُنَّ : قَرْ-نَوْنْخْ

بَيْنَهُمْ : قَرْ-نَسْنْ

بَيْنَهُمْ : قَرْ-نَسْنْخْ

لَدَيْنَا عَيْنٌ مَا بَيْنَ الْمَنَازِلِ : غْرْ-نَ ثَلَ قَرْ بِخَّمْنْ

ⵅⴰⵓ

ⵅⴰⵓ

ⵏⴰⵓ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵏⴰⵢ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⵖⵏ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵍⵖⵏⵜⵉ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵉⵖⵏ

ⵅⴰⵓ-ⴰⵉⵖⵏⵜⵉ

ⵢⵖⵓ-ⵏⴰ ⵅⴰⵎⴰ ⵅⴰⵓ ⵉⵅⵅⴰⵔⵖⵏ

JUSQU’AU, AU prép.

• [ṢḤ] ar

• [ṢḤ] almi

Rem. :

Elle s’utilise devant les noms. Parfois, il y a état d’annexion après cette prép..

Limitation temporelle :

→ **Jusqu’à aujourd’hui :** [ṢḤ] **Ar a**ss-a, inchangé

→ **Jusqu’à la nuit : Ar** ḏeg giḍ, inchangé

→ **Jusqu’à demain : Ar a**zekka, inchangé

→ **Du matin au soir :** [ṢḤ] G zazekka **ar** ḏeg giḍ.

→ **Ils vécurent ici de 1964 jusqu’en 1996 :** [ṢḤ] Ɛašen ḏayyi ḏ ṛebɛa u settin **almi** n setta u tesɛin.

Limitation spatiale, géographique :

→ **Jusqu'ici : Ar** ḏa.

→ **Nous marchons jusqu'au col :** Neyyur **ar ṯi**zi, inchangé

→ **Il entra dans notre maison :** Yuḏef **ar we**xxam-nna, au lieu de : … **a**xxam-nna.

→ **Il n'y a pas de route jusqu'au village :** Ulaš abriḏ **ar ṯa**ddarṯ, inchangé

→ **Je suis parti à Megṭaɛ Leẓṛag :** [ṢḤ] Ṛuḥaɣ **ar** Megṭaɛ Leẓṛag, inchangé

حَتَّى ، إِلَى :

نَرْ

نَلْمِ

إِلَى يَوْمِنَا هَذَا : نَرْ ـنَسَّ

حَتَّى اللَّيْلِ : نَرْ ذْڤْـ ڤِضْ

حَتَّى يَوْم غَدٍ : نَرْ نَزْكَّ

مِنَ الصَّبَاحِ إِلَى الْمَسَاءِ : ڤْ زَرْكَّ نَرْ ذْڤْـ ڤِضْ

عَاشُوا هُنَا مِنْ 1964 إِلَى 1966 : عَشْنْ ذَيِّ ذْ رْبْعَ ـُ سْتِّنْ نَلْمِ نْـ سْتَّ ـُ تْسْعِنْ

إِلَى هُنَا : نَرْ ذَ

نَمْشِي إِلَى الثَّنِيَّةِ : نْيُرْ نَرْ ثِزِ

دَخَلَ مَنْزِلَنَا : يُذْبِ نَرْ وْخَّمْـنَّ

لَا طَرِيقَ إِلَى الْقَرْيَةِ : نُلَشْ نَبْرِذْ نَرْ ثَدَّرْثْ

ذَهَبْتُ إِلَى مْڤْطَاعْ لْزْرَاقْ : رُحَغْ نَرْ مْڤْطَعْ لْزْرَقْ

ⴰⵓ

ⴰⵎⵛⵉ

ⴰⵓ ⴰⵙⵙ-ⴰ

ⴰⵓ ⵅⵖⵅ ⵅⵉⵉ

ⴰⵓ ⴰⵜⵖⵖⴰ

ⵅ ⵜⴰⵜⵖⵖⴰ ⴰⵓ ⵅⵖⵅ ⵅⵉⵅ

ⵃⴰⵛⵖⵍ ⵅⴰⵉⵉⵉ ⵅ ⵇⵖⵙⵃⴰ ⵖ ⵙⵖⵜⵜⵉⵍ ⴰⵎⵛⵉ ⵍ ⵙⵖⵜⵜⴰ ⵖ ⵜⵖⵙⵃⵉⵍ

ⴰⵓ ⵅⴰ

ⵍⵖⵉⵉⵖⵓ ⴰⵓ ⵅⵉⵜⵉ

ⵉⵖⵅⵖⵍ ⴰⵓ ⵍⵖⵅⵅⴰⵛ-ⵍⵍⴰ

ⵖⵎⴰⵛ ⴰⵙⵓⵉⵅ ⴰⵓ ⵅⴰⵏⵏⴰⵓⵅ

Q:ⴷⴰⵢ ⴰⵓ M:ⵅⵉⴰⵛ L:ⵣⵓⵅ

À, VERS, EN DIRECTION DE, DANS, CHEZ, AUPRÈS DE prép.

• [ṢḤ], [MR] ɣ

• [ṢḤ], [MƐ] ɣer. v. “Chez”.

• [ṢḤ] ɣel

Direction, Mouvement :

Rem. :

Ces trois formes s’utilisent devant les noms. Il y a état d’annexion après. La troisième forme, associée aux pr. aff. des prép., donne le vb français “avoir”.

→ **J’irai à la maison :** [ṢḤ] A ruḥeɣ **ɣer wu**xxam, au lieu de : … axxam.

→ **Je veux aller à Aït Arif :** Xsiɣ a ruḥa **ɣ** Ayṯ Ɛrif.

→ **Ils sont venus dans notre pays :** Usan-d **ɣ ṯ**murṯ-nna, au lieu de : … **ṯa**murṯ-nna.

→ **Ils iront à la forêt :** [ṢḤ] A ruḥen **ɣ l**lɣabṯ, au lieu de : … lɣabṯ.

→ **Monte en haut ! :** [MƐ] Ali **ɣ u**jenna !, au lieu de : … ajenna.

→ **Retourne au pays de tes parents ! :** Uɣal-d **ɣ ṯ**murṯ n yimawlanek ̱ !, au lieu de : … **ṯa**murṯ.

→ **Les Amazighs de Bougara vont au pays afin de labourer la terre de leurs aïeux :** Imaziɣen n bugerra ṭeddun **ɣ ṯ**murṯ baš a k ̱erzen ak ̱al lejḏuḏ-nsen, au lieu de : … **ṯa**murṯ.

→ **Nous allons au pays pour cueillir des cerises :** Neṭeddu **ɣ t**mazirt baš a nekkes aḥbelmluk ̱, au lieu de : … **ta**mazirt.

→ **Je me rends à la source :** Dduɣ **ɣ** ṭala, au lieu de : … **ṯa**la.

→ **Jusqu’à Blida : Ɣ L**lebliḏa, au lieu de : … **L**ebliḏa.

→ **Vers la maison :** [MR] **Ɣ uwu**xxam, au lieu de : … **a**xxam.

→ **Jusqu’à Boufarik : Ɣel** Bu Farik.

Possession :

→ **J’ai deux taureaux :** [ṢḤ] **Ɣer**-i sin izgar.

→ **À Msennu :** [MƐ] I Msennu.

إلَى ، فِي :

غْـ

غْرْ

غْلْ

سَأَذْهَبُ إِلَى الْمَنْزِلِ : نَـ رُحْغْ غْرْ وُخَّمْ
أُرِيدُ الذَّهَابَ إِلَى آيْثْ عْرِيفْ : خْسِغْ نَـ رُحْغْ غْـ نَيْثْ عْرِفْ
جَاءُوا إِلَى بَلَدِنَا : نُسَنْ-دْ غْـ ثْمُرْثْ-نَّ
سَيَذْهَبُونَ إِلَى الْغَابَةِ : نَـ رُحْنْ غْـ لْغَبْثْ
اِرْجِعْ إِلَى بَلَدِ وَالِدَيْكَ : نُغَلْ-دْ غْـ ثْمُرْثْ نْـ يِمَوْلَنْ-كْ
يَذْهَبُ أَمَازِيغُ بُوقَرَّة إِلَى الْبَلَدِ مِنْ أَجْلِ حَرْث أَرْض أَجْدَادِهِمْ : يَمَزِغْنْ نْـ بُقُرَّ خْدُّنْ غْـ ثْمُرْثْ بَشْ نَـ كْرْزْنْ نَكَلْ لْزْدْدْ-نْسْنْ
نَذْهَبُ إِلَى الْبَلَدِ لِنَقْطُفَ الْكَرَزَ : نْخْدُّ غْـ ثْمَزِرْثُ بَشْ نَـ نْكْسْ نَحْبْلْمْلْكْ
أَقْصِدُ إِلَى الْيَنْبُوعِ : دُّغْ غْـ خَّلَ
إِلَى الْبُلَيْدَةِ : غْـ لْبْلِذَ
إِلَى الْبَيْتِ : غْـ نُوُخَّمْ
إِلَى بُوقَارِيكِ : غْلْ بُ قَرِكْ
لَدَيَّ تِيرَان : غْرْ-يِـ سِنْ يِزْفَّرْ
فِي مْسْنُّو : يِـ مْسْنُّ

ⵢ

ⵢⴰⵓ

ⵢⴰⵍ

ⴰ ⵓⴰⵄⴰⵢ ⵢⴰⵓ ⵍⴰⵅⵅⴰⵎ

ⵅⵓⴹⵢ ⴰ ⵓⴰⵄⴰⵢ ⵢ ⴰⵣⵅ ⵃⵓⴹⵃ

ⴰⵓⴰⵏ-ⵣ ⵢⴰⵓ ⵅⵎⴰⵓⵅ-ⵏⵏⴰ

ⴰ ⵓⴰⵄⴰⵏ ⵢ ⵍⵍⵢⴰⵓⵅ

ⴰⵍⴹ ⵢ ⴰⵏⴰⵏⵏⴰ

ⴰⵢⴰⵍ-ⵣ ⵢ ⵅⵎⴰⵓⵅ ⵏ ⵣⴹⵎⴰⵍⵍⴰⵏⴰⵏ-ⴰⵣ

ⴹⵎⴰⵅⴹⵢⴰⵏ ⵏ ⵓⴰⵅⴰⵓⵓⴰ ⵜⵓⴰⵣⵣⴰⵏ ⵢ ⵅⵎⴰⵓⵅ ⵓⴰⵛ ⴰ ⵣⴰⵓⵅⴰⵏ ⴰⵣⴰⵍ ⵍⴰⵏⵅⴰⵢ-ⵏⵓⴰⵏ

ⵏⴰⵜⵓⴰⵣⵣⴰ ⵢ ⵜⵎⴰⵅⴹⵓⵜ ⵓⴰⵛ ⴰ ⵏⴰⵕⵕⴰⵓ ⴰⵄⵓⴰⵍⵎⵏⴰⵣ

ⵣⵣⴰⵢ ⵢ ⵜⵓⴰⵍ

ⵢ ⵍⵓⴰⵍⵅ

ⵢⴰⵍ ⵓⴰ ⵃⴰⵓⴹⵕ

ⵢⴰⵓⴹ ⵓⴹⵏ ⴹⵅⵅⴰⵓ

ⴹ ⵎⵓⴰⵏⵏⴰ

DEVANT prép.

• zdat

• [ṢḤ] za<u>t</u>

• [ṢḤ] za<u>d</u>

Rem. :

Les deux premières formes s'utilisent devant les noms. Il y a état d'annexion après ells. La troisième forme s'utilise avec les pr. aff. des prép..

→ **La maison se trouve devant la rivière :** [ṢḤ] Axxam igellan **za<u>t</u> ye**ɣzar, au lieu de : … **i**ɣzer.

→ **Il marche devant moi, devant toi, devant nous, … :** Iyyur/Iggur **za<u>d</u>-i, za<u>d</u>-ek, za<u>d</u>-nna**, …

أَمَامَ :

زْدْتْ

زَتْ

زَذْ

الْبَيْتُ مَوْجُودَةٌ أَمَامَ الْوَادِ : نَخَّمْ يُقْلَّنْ زَتْ يْغْزْرْ

يَمْشِي أَمَامِي ، أَمَامَكَ ، أَمَامنَا : يُيُّرْ/يُقُّرْ زَذْـيِـ ، زَذْـكْ ، زَذْـنَّ ، …

ⵣⴷⴰⵜ

ⵣⴰⵅ

ⵣⴰⵎ

ⴰⵅⵅⴰⵇ ⵉⵅⵅⴰⵏⴰⵏ ⵣⴰⵅ ⵢⴰⵜⵣⴰⵕ

ⵉⵢⵢⴰⵕ/ⵉⵅⵅⴰⵕ ⵣⴰⵎ-ⵉ, ⵣⴰⵎ-ⴰⵏ, ⵣⴰⵎ-ⵏⴰ, …

DERRIÈRE prép.

• [ṢḤ] fir

• [ṢḤ] ffir

• [ṢḤ] <u>d</u>effir

Rem. :

Elle s'utilise devant les noms ou avec les pr. aff. des prép.. Il y a état d'annexion après la prép..

→ **Marche derrière eux ! :** [ṢḤ] Ddu **fir-sen** !

→ **Derrière les oreilles, Derrière la nuque :** [ṢḤ] **Ffir i**jiman., in-changé

→ **Mon verger est derrière la maison :** Ur<u>t</u>i-inu **<u>d</u>effir wu**xxam, au lieu de : … **a**xxam.

→ **Il marche derrière eux :** Iǧǧur **ḏeffir-nsen**.

خَلْفَ :

فِرْ

فِّرْ

ذْفِّرْ

اِمْشِ خَلْفَهُمْ : دُّ فِرْ-سْنْ

خَلْفَ الْأُذُنِ : فِّرْ ئِزِمَنْ

بُسْتَانِي خَلْفَ الْبَيْتِ : نُرْثِ-ئِنُ ذْفِّر وُخَّمْ

يَمْشِي خَلْفَهُمْ : يَجُّرْ ذْفِّرْ-نْسْنْ

ⵃⴹⵓ

ⵃⵃⴹⵓ

ⵎⴰⵃⵃⴹⵓ

ⴷⴷⴰ ⵃⴹⵓ-ⵙⴰⵏ

ⵃⵃⴹⵓ ⴹⵏⴹⵔⴰⵏ

ⴰⵓⵅⴹ-ⴹⵏⴰ ⵎⴰⵃⵃⴹⵓ ⵍⴰⵅⵅⴰⵔ

ⴹⵣⵣⴰⵓ ⵎⴰⵃⵃⴹⵓ-ⵏⵙⴰⵏ

DESSUS, AU-DESSUS, EN-HAUT prép.

• [ṢḤ] nnig

• s nnig

• [MƐ] z nnig

• [ṢḤ], [MR] afella (ann. : u)

• [MR] ɣ ufel

• [ṢḤ], [MƐ] ɣer ufella

→ **Sur les hauteurs de Lmerǧeṯ :** [ṢḤ] Nnig Lmerǧeṯ.

→ **Les maisons qui se trouvaient au-dessus "Iɣzer Ameqqran"** (la grande rivière) **formaient jadis un village de la confédération des Aït Saleh. Les gens du pays nomment cet endroit de l'Atlas blidéen "Sidi Lekbir" :** Ixxamen aǧ illan **nnig i**ɣzer-ay ameqqran ḏ yišt ṯaddarṯ n teqbilt n Ayṯ Ṣaleḥ ḏeg ussan n ziḵ. Medden n ṭmurṯ qqaren amḵan-ay n Waṭlas ablidi Sidi Lekbir, inchangé

→ **Sur ma tête : Nnig** ixf-inu.

→ **Au-dessus de moi, de toi, de nous : Nnig-i**, **Nnig-ek**, **Nnig-nna**, …

→ **Sur la table :** [MƐ] **Z nnig** ṭṭableṯ.

→ **Eux sont en contrebas et nous sur les hauteurs :** [MR] Nihni ɣ wadday nekni **ɣ ufal**, au lieu de : … **a**fel.

→ **Tu monteras au-dessus :** [ṢḤ] A ṭaliḍ **ɣer ufella**, au lieu de : … **a**fella.

→ **Soixante années et plus :** [ṢḤ] Settin sna **ɣer ufella**, idem

→ **Vers les hauteurs de Baba Mḥammed :** [ṢḤ] Ɣer Baba Mḥammed **ɣer ufella**, idem

فَوْقَ ، عَلَى :

نِّقْ

سْ نِّيقْ

زْ نِّيقْ

نَفْلَّ

غْـ نُفْلْ

غْرْ نُفْلَ

فِي أَعَالِي لْمْرْجْثْ : نِّقْ لْمْرْجْثْ

المَسَاكِنُ الَّتِي كَانَتْ تَقَعُ فِي مُرْتَفِعَاتِ يَغْزْرْ نَمْقُّرَنْ (الْوَادِي الْكَبِير) تُشَكِّلُ فِي مَا مَضَى قَرْيَةً مِنْ آيْثْ صَالْحْ ، تُسَمِّي أَهْلُ الْمَنْطَقَةِ هَذِهِ الْبِقْعَةَ التَّابِعَةَ لِلْأَطْلَسِ الْبُلَيْدِيِّ ، سِدِ لْكَبِرْ : يَخَّمْنْ نَجْ يَلَّنْ نِّقْ يَغْزْرْ-نَـيْ نَمْقُرَنْ دْ يِشَّتْ تَدَّرْتْ نْـ تَقْبِلْتْ نْـ نَيْتْ صَلْحْ ذْقْ نُسَّنْ نْـ زِكْ مُدُّنْ نَـ خْمُرْتْ قَرْنْ نَمْكَنْ-نَـيْ نْـ وَطْلَسْ نْبَلِذِ سِدِ لْكَبِرْ

الْبُيُوتُ فَوْقَ الْوَادِ : يَخَّمْنْ لَّنْ نِّقْ يَغْزْرْ

فَوْقَ رَأْسِي | نِّقْ يَخْبْ-يَنُ

فَوْقِي ، فَوْقَكَ ، فَوْقَنَا : نِّقْ-يَـ ، نِّقْ-كْ ، نِّقْ-نَّ

عَلَى الْمَائِدَةِ : زْ نِّقْ طَّبْلْتْ

هُمْ فِي الْأَسْفَلِ وَنَحْنُ فِي الْأَعْلَى : نْهْنِ غْـ وَدَّيْ نْكْنِي غْـ نُفَلْ

سَتَصْعَدُ فَوْقَ : نَـ خَلِضْ غْرْ نُفْلَ

مِنْ بَبَ مْحَمَّدْ إِلَى الْأَعْلَى : غْرْ بْبْ مْحَمَّدْ غْرْ نُفْلَّ

سِتُّونَ سَنَةً وَمَا فَوْقَ : سْتِّنْ سْنَ غْرْ نُفْلَّ

ⵍⵍⴹⵣ

⊙ ⵍⵍⴹⵣ

ⵜ ⵍⵍⴹⵣ

ⴰⵃⵙⵏⵏⴰ

ⵢ ⵙⵃⵙⵏ

ⵢⵙⵓ ⵙⵃⵙⵏⵏⴰ

ⵍⵍⴹⵣ ⵏⵅⵙⵓⵣⵙⵜ

ⵉⵅⵅⴰⵛⵖⵍ ⴰⵣ ⵉⵎⵎⴰⵍ ⵍⵍⵉⵣ ⵉⵏⵅⵖⵓ-ⴰⵢ ⴰⵛⵖⵕⵕⵓⴰⵍ ⵜ ⵢⵉⵇⵜ ⵅⴰⵏⵏⴰⵓⵅ ⵍ ⵜⵖⵕⵙⵉⵎⵜ ⵍ ⴰⵢⵅ ⵙⴰⵎⵖⵏ ⵜⵖⵅ ⵖⵙⵙⴰⵍ ⵍ ⵅⵉⵣ, ⵛⵖⵏⵏⵖⵍ ⵍ ⵜⵙⵛⵖⵓⵅ ⵕⵕⴰⵓⵖⵍ ⴰⵛⵣⴰⵍ-ⴰⵢ ⵜⵉ ⵍⴰⴹⵎⴰⵙ ⴰⵙⵎⵉⵜⵉ ⵙⵉⵏⵉ ⵎⵣⵙⵉⵓ

ⵉⵅⵅⴰⵛⵖⵍ ⵎⵎⴰⵍ ⵍⵍⵉⵣ ⵉⵏⵅⵖⵓ

ⵍⵍⵉⵣ ⵉⵅⵃ-ⵉⵍⵖ

ⵍⵍⵉⵣ-ⵉ, ⵍⵍⵉⵣ-ⵖⵣ, ⵍⵍⵉⵣ-ⵍⵍⴰ, …

ⵅ ⵍⵍⵉⵣ ⴹⴹⴰⵙⵎⵖⵅ

ⵍⵉⵙⵍⵉ ⵏ ⵍⴰⵏⵏⴰⵢ ⵍⵖⵣⵍⵉ ⵏ ⵖⵃⴰⵎ

ⴰ ⵜⵙⴰⵎⵉⴹ ⵏⵖⵓ ⵖⵃⵖⵎⴰ

ⵙⵖⵜⵜⵉⵍ ⵙⵍⴰ ⵏⵖⵓ ⵖⵃⵖⵎⴰ

ⵏⵖⵓ ⵙⴰⵙⴰ ⵛⵄⴰⵛⵛⵖⵏ ⵏⵖⵓ ⵖⵃⵖⵎⴰ

AU-DESSUS, SUR prép.

• [ṢḤ] aṣiṭ. v. prép. “Dessus”.

• [MR] fešt

Rem. :

Elle s’utilise devant les noms. Il y a état libre après la prép.. Elle s’utilise également en compagnie d’une autre “n”.

→ **Assis sur le mur il se met à taper du tambour ?** (i.e., réveil) **:** [ṢḤ] dev., Yeqqim **aṣiṭ n** ṣṣur yekkaṭ g ṭembur ?

→ **Un puits sur un autre puits et chacun d’eux dispose d’un couvercle ?** (i.e., la composition du roseau) **:** [ṢḤ] dev., Ḇir **aṣîṭ n** lḇir kull ḇir taɣṭiwt-nnes ? (aɣanim)

فَوْقَ ، عَلَى :

نَشِطْ

فْشْتْ

قَاعْدْ فُوقْ السُّورْ يْضْرَبْ فْالطُّمْبُورْ ؟ : يْقِّمْ نَشِطْ نْـ صُّرْ يْكْتْ قُّـ طْمْبُرْ ؟

بِيرْ فُوقْ بِيرْ كُلّْ وَاحْدْ وُ غْطَا نْتَاعُو ؟ : فِرْ نَشِطْ نْـ فِرْ كُلّْ فِرْ تَغْطِوْتْ-نّْسْ ؟

ⴰⵛⵉⴹ

ⵃⵖⵛⵜ

ⵙⵖⵕⵕⵉⵛ ⴰⵛⵉⵜⴹ ⵏ ⵙⵙⵖⵓ ⵙⵖⵅⵅⴰⴹ ⵅ ⴹⵖⵛⴱⵖⵓ

ⴷⵉⵓ ⴰⵛⵉⴹ ⵏ ⵎⴷⵉⵓ ⵅⵖⵎⵎ ⴷⵉⵓ ⵜⴰⵏⴹⵉⵍⵜ-ⵍⵍⵖⵙ

DESSOUS, SOUS, AU-DESSOUS, EN BAS, EN CONTREBAS prép.

• [ṢḤ] ddu

• [ṢḤ], [MR], [ǦƐ] adday (ann. : u, w, uw)

• [ṢḤ] ddaw

→ **Sous le sable :** [MƐ] Ddu rrmel.

→ **Sous ma main :** [MƐ] Ddu fus-inu.

→ **Les jardins se trouvent en contrebas de la route :**

• [ṢḤ] Lejnan igellan ddu weḇriḏ.

• [ṢḤ] Lejnan id-yusan ddu weḇriḏ.

→ **Du feu sous de la paille :** [ṢḤ] Ṯimesṯ ddaw walim.

→ **Au-dessous de moi :** [ṢḤ] Ddaw-i.

→ **Au-dessous de toi** m. **:** [ṢḤ] Ddaw-ak.

→ **Au-dessous de toi** f. **:** [ṢḤ] Ddaw-am.

→ **Au-dessous de lui/d'elle :** [ṢḤ] Ddaw-as.

→ **Au-dessous de nous :** [ṢḤ] Ddaw-ṯna.

→ **Au-dessous de vous** m. **:** [ṢḤ] Ddaw-aṯwen.

→ **Au-dessous de vous** f. **:** Ddaw-aṯwenṭ.

→ **Au-dessous d'eux :** [ṢḤ] Ddaw-ṯsen.

→ **Au-dessous d'elles :** Ddaw-ṯsenṭ.

تَحْتَ :

دُّ

نَدَّيْ

دَّوْ

تَحْتَ الرَّمْلِ : دُّ رْمْلْ

تَحَتَ يَدِي : دُّ فُسْ-ئِنُ

تَقَعُ الْبَسَاتِينُ أَسْفَلَ الطَّرِيقِ :

لْزْنَنْ ئِقْلَّنْ دُّ وْڢْرِذْ

لْزْنَنْ ئِدْ-يُسَنْ دُّ وْڢْرِذْ

نَارٌ تْحْتَ تِبْنٍ : ثِمْسْثْ دْوْ وَلِمْ

فَوْقِي : دَّوْ-ئِـ

فَوْقَكَ : دَّوْ-نَكْ

فَوْقَكِ دَّوْ-نَمْ

فَوْقَهُ ، فَوْقَهَا : دَّوْ-نَسْ

فَوْقَنَا : دَّوْ-ثْنَ
فَوْقَكُمْ : دَّوْ-ثَثْوْنْ
فَوْقَكُنَّ : دَّوْ-ثَثْوْنْثْخْ
فَوْقَهُمْ : دَّوْ-ثْسْنْ
فَوْقَهُنَّ : دَّوْ-ثْسْنْثْخْ

ᐱᐱᐧ

ᐧᐱᐱᐧᐸ

ᐱᐱᐧᐃ

ᐱᐱᐧ ᐤᐤᑕᐧᐁ

ᐱᐱᐧ ᐦᐧᐣ-ᐹᐧ

ᐁᐧᐄᐧᐊ ᐹᐧᐁᐧᐁᐧᐊ ᐱᐱᐧ ᐃᐧᐃᐤᐹᐧᐅᐯ

ᐁᐧᐄᐧᐊ ᐹᐱ-ᐠᐧᐣᐧᐊ ᐱᐱᐧ ᐃᐧᐃᐤᐹᐧᐅᐯ

ᐯᐹᑕᑕᐧᐣᐯ ᐱᐱᐧᐃ ᐃᐧᐁᐹᑕ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐹ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐧᐅ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐧᑕ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐧᐣ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐯᐊᐧ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐧᐯᐃᐧᐊ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐧᐯᐃᐧᐊᐣ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐯᐣᐧᐊ

ᐱᐱᐧᐃ-ᐯᐣᐧᐊᐣ

Récapitulatif sur les prépositions du ṯašelḥiṯ du Petit Atlas				
Prépositions	**Traductions**	**Idée, Sens**	**Etat**	**Utilisation**
• **n**	• DE	• Possession • Parenté • Appartenance • Détermination • Origine, Provenance • Matière, Qualification	• E. A.	• Devant les noms

• **i**	• A, • AU, • AUX, • POUR	• Attribution, Destination	• E. A.	• Devant les noms
• **ay**	• POUR	• idem	• idem	• idem
• **s**	• AVEC, • AU MOYEN DE • EN, • DE, • DU	• Moyen	• E. A.	• Devant les noms
• **s … ɣ …**	• DU … VERS …		• idem	
• **g**	• DANS, • AU, • DURANT, • SUR, • CHEZ • EN • DU	• Localisation spatiale • Localisation temporel	• E. A.	• Devant les noms
• **eg, eḡ**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **ig**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **ug**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **g … ɣer …**	• DE … VERS/A …		• idem	
• **ḏi**	• DANS, • EN, • À	• Localisation spatiale, sans mouvement	• E. A.	• Devant les noms
• **di**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **ḏeg**	• DANS, • EN, • À, • DE, • CHEZ	• Localisation spatiale, sans mouvement • Localisation temporel • Provenance • Origine	• E. A. — • Pr. aff. prép.	• Devant les noms
• **deg**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **ḏig**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **dug**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **zig**	• idem	• idem	• idem	• idem

• **si**	• DE	• Origine • Provenance	• E. A.	• Devant les noms
• **seg**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **sig**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **f**	• SUR, • À		• E. A.	• Devant les noms
• **fell**	• idem		—	• Pr. aff. indir.
• **akeḏ, ak**	• AVEC, • ET, • EN COMPAGNIE DE		• E. A.	• Devant les noms
• **akiḏ, ak**	• idem	• idem	—	• Pr. aff. prép.
• **akk**	• idem	• idem	—	• Pr. aff. prép.
• **ḏ**	• idem	• idem	• E. A.	• Devant les noms
• **d**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **gar**	• ENTRE, • PARMI	• Distance, Ecart, entre deux points dans l'espace	• E. A. —	• Devant les noms • Pr. aff. prép.
• **ḡar**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **ar**	• JUSQU'AU, • AU	• Limitation temporelle • Limitation spatiale, géographique	• E. A.	• Devant les noms
• **ɣ**	• A, • VERS, • EN DIRECTION DE, • DANS	• Direction, Mouvement	• E. A.	• Devant les noms
• **ɣel**	• idem	• idem		• Devant les noms
• **ɣer**	• CHEZ, • AUPRÈS DE	• idem • suffixssion	• E. A. —	• Devant les noms • Pr. aff. prép.
• **zdat**	• DEVANT		• E. A.	• Devant les noms
• **zaṯ**	• idem	• idem	• idem	• idem

• **zaḏ**	• idem		—	• Pr. aff. prép.
• **fir**	• DERRIERE		• E. A. —	• Devant les noms • Pr. aff. prép.
• **ffir**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **ḏeffir**	• idem	• idem	• idem	• idem
• **nnig**	• DESSUS, • AU-DESSUS, • EN-HAUT		• E. L. —	• Devant les noms • Pr. aff. prép.
• **s nnig**	• idem			• Devant les noms
• **z nnig**	• idem			• idem
• **afella**	• idem			• idem
• **ɣ ufel**	• idem			• idem
• **ɣer ufella**	• idem			• idem
• **aṣiṭ**	• AU-DESSUS		• E. L.	• Devant les noms
• **aṣiṭ n**	• idem		• idem	• idem
• **ddu**	• DESSOUS, SOUS, • AU-DESSOUS, • EN BAS, • EN CONTREBAS		• E. L.	• Devant les noms
• **adday**	• idem		• idem	• idem
• **ddaw**	• idem		• idem	• Devant les noms • Pr. aff. prép.

Adjectifs et pronoms indéfinis :

AUTRE (adj., pr. ind.)

Autre m., sing., : [ṢḤ] wayeḍ

Autres m., pl., :

• [ṢḤ] wiḏeni

• [ṢḤ] wiyeḍ

Autre f., sing., : [ṢḤ] ṯayeḍ

Autres f., pl., :

• [ṢḤ] ṯiḏeni

• [ṢḤ] ṯiyeḍ

→ **Un autre pain :** [ṢḤ] Aɣrum wayeḍ

→ **Je veux les autres :** Xsa wiyeḍ.

→ **Il a marché de son village jusqu'à l'autre :** Iyyur ḏeg ṯaddarṯ-nnes ar ṯayeḍ.

→ **J'ai acheté d'autres juments :** [ṢḤ] Sɣiɣ ṯiɣallin ṭiyeḍ.

آخَرٌ :

آخَرٌ : وَيْضْ

آخَرُونَ :

وِذْنِ

وِيْضْ

أُخْرَى : ثَيْضْ

أُخْرَيَات :

ثِذْنِ

ثِيْضْ

خُبْزٌ آخَر : نَغْرُمْ وَيْضْ

أُرِيدُ الْآخَرِينَ : خْسَ وِيْضْ

مَشَى مِنْ قَرْيَتِهِ إِلَى الْأُخْرَى : ئِيُّرْ ذْقْ ثَدَّرْثْ-نُّسْ نَرْ ثَيْضْ

اِشْتَرَيْتُ فُرُوسًا أُخْرَى : سْغِغْ ثِغَلِّنْ ثِيْضْ

ⵍⴰⵖⵓⵏ

ⵍⵄⵎⵉⵄ, ⵍⵄⵖⵓⵏ

ⵅⴰⵖⵓⵏ

ⵅⵄⵎⵉⵄ, ⵅⵄⵖⵓⵏ

ⴰⵢⵕⵓⵛ ⵍⴰⵖⵓⵏ

ⵅⵙⴰ ⵍⵄⵖⵓⵏ

ⵄⵖⵖⵓⵕ ⵎⵓⵣ ⵅⴰⴷⴷⴰⵕⵅ-ⵍⵍⵓⵙ ⴰⵕ ⵅⴰⵖⵓⵏ

ⵙⵢⵄⵢ ⵅⵄⵢⴰⵎⵎⵄⵍ ⵜⵙⵄⵖⵓⵏ

AUCUN, PERSONNE

• [ṢḤ] ḥaṭṭa yeğ

• ḥaṭṭa yiğ

• [MR] Ulaš ḏig- …

→ **Personne n'est venu :** [ṢḤ], [MƐ] U d-yusi ḥaṭṭa yiğ.

→ **Personne parmi eux ne parle taqbaylit :** [MR] Ulaš ḏig-sen ithaddar s taqbaylit.

لَا أَحَد ، وَلَا وَاحِد :

حَڭَّ يْجْ

حَڭَّ يِجْ

لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ : ـُ دْـيُسِ حَڭَّ يِجْ

لَا أَحَدْ مِنْهُمْ يَتَحَدَّثُ تَاقْبَيْلِيثْ : نُلَشْ ذِقْ-سْنْ يَتْهَدَّرْ سْـ تَقْبَيْلِتْ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵖⵓⵣ

ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵖⵉⵣ

ⵓ ⴷ-ⵖⵓⵙⵉ ⵅⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵖⵉⵣ

ⵓⵏⴰⵛ ⵜⵉⵣ-ⵙⵓⵍ ⵉⵜⵙⴰⴷⴰⴰⴰ ⵙ ⵜⴰⵥⵙⴰⵖⵏⵉⵜ

RIEN adj./pr. indéf.

• [ṢḤ], [MƐ] ulaš

• [MƐ] ulak̲

• [MƐ] walu

• [ṢḤ] ḥaṭṭa t̲aɣawsa. v. “Ni … Ni …”.

→ **Je n’ai pas d’argent :** [ṢḤ], [MƐ] Ulaš ɣer-i iḏrimen.

→ **Il ne m’a rien donné :** [MƐ] Ug ikf-i k̲ walu/ulak̲.

→ **Il n’y a pas d’eau :** Ulak̲ waman.

→ **Il n’y en a plus :** [MR] Ulaš ḏig-es.

لَا شَيْءَ :

نُلَشْ

نُلَكْ

وَلُ

حَڭَّ ثَغَوْسَ

لَيْسَ لَدَيَّ نُقُود : نُلَشْ غْرْـئِـ ئِذْرِمْنْ

لَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا : نُقْ نِكْبْـئِـ كْ وَلُ/نُلَكْ

لَا يُوجَدُ مَاء : نُلَكْ وَمَنْ

لَايُوجَدُ الْمَزِيد : نُلَشْ ذِقْ-سْ

ⵓⵏⴰⵛ

ⵓⵏⴰⵣ

ⵍⴰⵏⵓ

ⴰⵜⵜⴰ ⵅⴰⵢⴰⵍⴰ

ⵎⴰⵛ ⵢⵓⴰ-ⵉ ⵉⵜⴰⵉⵏⵓⵍ

ⵓⵅ ⵉⵣⵃⵏ-ⵉ ⵣ ⵍⴰⵎⵓ/ⵓⵎⴰⵣ

ⵓⵎⴰⵣ ⵍⴰⵏⴰⵍ

ⵓⵎⴰⵛ ⵜⵉⵅ-ⵓⴰ

Pronoms interrogatifs :

QUE ?, CE QUE ?, QUOI ? pr., inter.

• [ṢḤ] Matta ?

• [ṢḤ], [MƐ] Maṭṭa ? v. “Quel ?”.

→ **Qu’a-t-il dans le cœur ?, À quoi pense-t-il ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṭɣawsa g ul-nnes ?

→ **Je ne sais pas ce qu’il y a :** [ṢḤ] U sina maṭṭa illa.

→ **Qu’as-tu ? :**

• [ṢḤ] Maṭṭa-ḵ yišqan ?

• [MƐ] Maṭṭa-ḵ yuɣen ?

→ **Qu’avez-vous mangé ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṯeččam ?

→ **Que dis-tu ? :** [ṢḤ] Maṭṭa ṯeqqareḍ ?

→ **Qu’es-tu entrain de dire ? :** [MƐ] Maṭṭa la ṯeqqareḍ ?

→ **Que veux-tu ? :** [MƐ] Maṭṭa texseḍ ?

مَا ، مَاذَا :

مَتَّ

مَخَّ

مَاذَ فِي قَلْبِهِ ، فِي مَاذَا يُفَكِّرُ : مَخَّ خْغوْسَ قْـ نُلْ-نْسْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَحْدُثُ : نُـ سِنَ مَخَّ نِلَّ

مَا بِكَ :

مَخَّـكْ يِشْقَنْ

مَخَّـكْ يُغْنْ

مَاذَا أَكَلْتُمْ : مَخَّ تْچَّمْ

مَاذَا تَقُول : مَخَّ تْقَّرْضْ

مَاذَا تَقُول : مَخَّ لَـ تْقَّرْضْ

مَاذَا تُرِيدُ : مَخَّ تْخْسْضْ

ⵇⵓⵜⵜⵓ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵜⵙⵢⵓⵍⵙⵓ ⵅ ⵚⵎ-ⵍⵍⵚⵙ
ⵚ ⵙⵣⵍⵓ ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵣⵎⵎⵓ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ-ⵇ ⵜⵣⵇⵇⵓⵍ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ-ⵇ ⵜⵚⵢⵚⵍ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵅⵚⵇⵓⵇ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵅⵚⵇⵇⵓⵙⵚⵉ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵎⵓ ⵅⵚⵇⵇⵓⵙⵚⵉ
ⵇⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵜⵚⵅⵙⵚⵉ

QUI ? pr., inter.
Qui ? m., sing. : [ṢḤ] Anwi ?
Qui ? m., pl. : [ṢḤ] Anwiḏ ?
Qui ? f., sing. : [ṢḤ] Anṭi ?
Qui ? f., pl. : [ṢḤ] Anṭiḏ ?
• [ṢḤ] Waɣa ?
• [ṢḤ] Anwi waɣa ?
• [ṢḤ] Anwi aɣa ?
→ **Qui ne viendra pas ? :** [ṢḤ] Waɣa u d-iṭasen k ?
→ **Qui ne mange pas ?** : [ṢḤ] Waɣa u iṯeṭen k ?
→ **Qui ne vend pas ? :** [ṢḤ] Anwi aɣa u izunezen k ?
→ **Qui monta sur le cheval hier ? :** [ṢḤ] Anwi ig ñan aṣiṭ userḏun iḍelli ?

مَنْ :
نَنْوِ
نَنْوِذْ
نَنْخِ
نَنْخِذْ
نُسْرْذُنْ يِضْلِّ
مَنِ الَّذِي لَنْ يَأْتِيَ : وَغَ نُـ دْـيِخَسْنْ كْ
مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْكُلْ : وَغَ نُـ يِنْخْنْ كْ
مَنِ الَّذِي لَمْ يَبِعْ : نَنْوِ نَغَ نُـ يِزُنْزْنْ كْ

مَنِ الَّذِي رَكِبَ عَلَى الْحِصَانِ الْبَارِحَةُ : نَنْوِ يِقْ نْيَنْ نَشِطْ

ⴰⵏⵏⴷ

ⴰⵏⵏⴷⵎ

ⴰⵏⵏⵜⵓⴷ

ⴰⵏⵏⵜⵓⴷⵎ

ⵏⴰⵢⴰ ⴰⵏ-ⴷⵜⵓⴰⵓⴰⵏ ⵅ

ⵏⴰⵢⴰ ⴰⴷⵅⵜⵓⴰⵏ ⵅ

ⴰⵏⵏⴷ ⴰⵢⴰ ⴰⴷⵣⴰⵏⴰⵣⴰⵏ ⵅ

ⴰⵏⵏⴷ ⴷⵔ ⵜⵏⴰⵏ ⴰⵛ ⴷⵉ ⴰⵓⴰⵔⴰⵎ ⴷⵉⵍⵍⴰⵏⴷ

QUI … ?, QUEL ?, QUELS ? pr., inter., inv.

• Ma … ?

• Man … ? v. “Quel ?”.

• Aman ?

• U … ?

• Wi … ?

• Ni … ?

• [ṢḤ] Manwi … ? v. “Parmi”.

• [ṢḤ] Aman wi … ?

→ **Quels sont les gens qui n’égorgeront pas ? :** [ṢḤ] Ma medden ma u zellum ḵ ?

→ **Qui lui a dit ? :** [ṢḤ] Aman wi s-innan ?

→ **Qui est venu ici ? :**

• [ṢḤ] U d-yusan ?

• [MƐ] Wi d-yusan ?

→ **Qui t’a frappé ?** m. **:** Wi k-yuṯan ?

→ **Qui frappe à la porte ? :** [MƐ] Ni kkaṯen i ṯebburṯ ?

→ **Qui es-tu ?** m. **:**

• [ṢḤ] Manwi ḵečč ?

• [MƐ] Kečč man-waḵ ?

→ **Qui es-tu ?** f. **:**

• [ṢḤ] Manṭi ḵemm ?

• [MƐ] Kečč man-wam ?

→ **Qui est-il ? :** [MƐ] Man-waṯ ?

→ **Qui est-elle ? :** [MƐ] Man-waṭ ?

→ **Qui êtes-vous** m. **:** [MƐ] Man-waḵenni ?

→ **Qui êtes-vous** f. **:** [MƐ] Man-waḵenṭ ?

→ **Qui sont-ils ? :** [MƐ] Man-wahen ?

→ **Qui sont-elles ? :** [MƐ] Man-wahent ?

→ **Qui est celui qui n'est pas venu ici ?** m. **:** [MƐ] Man-waṯ win u d-yusi ḵ ?

→ **Qui, Quel est l'homme [qui] est venu ici ? :** [MƐ] Man-waṯ argaz id-yusan ?

→ **Qui, Quel est l'homme [qui] est venu ici ? :** [MƐ] Argaz id-yusan man-waṯ ?

→ **Qui, Quels sont les hommes [qui] sont venus ici ? :** [MƐ] Man-wahen irgazen id-yusan ?

→ **Qui est-ce qui viendra ? :** [ṢḤ] Manwi d-yasen ?

مَنْ ، مَنِ الَّذِي :

مَـ

مَنْ

نَمَنْ

وِ

نِ

مَنْوِ

نَمَنْ وِ

مَنْ هُمْ الَّذِينَ لَا يَذْبَحُونَ : مَـ مْدْنْ مَـ نُـ زْلُّمْ كْ

مَنِ الَّذِي أَخْبَرَهُ : نَمَنْ وِ سْ-ئِنَّنْ

مَنِ الَّذِي أَتَى هُنَا :

نُـ دْ-يُسَنْ

وِ دْ-يُسَنْ

مَنِ الَّذِي ضَرَبَكَ : وِ كْ-يُنَّنْ

مَنِ الَّذِي يَدُقُّ الْبَابَ : نِـ كَّنْ يِـ نْبُرْتْ

مَنْ أَنَتَ :

مَنْوِ كْچْ

كْچْ مَنْ-وَكْ

مَنْ أَنْتِ :

مَنْخِ كْمْ

كْجٌّ مَنْ-وَمْ
مَنْ هُوَ : مَنْ-وَثْ
مَنْ هِيَ : مَنْ-وَخْ
مَنْ أَنْتُمْ : مَنْ-وَكُنِّ
مَنْ أَنْتُنَّ : مَنْ-وَكْنْخْ
مَنْ هُمْ : مَنْ-وَهْنْ
مَنْ هُنَّ : مَنْ-وَهْنْتْ
مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْتِ هُنَا : مَنْ-وَثْ وِنْ نُـ دْ-يُسِ كْ
مَنْ هُوَ الرَّجُلُ الَّذِي جَاءَ : مَنْ-وَثْ نَرْقَزْ نِدْ يُسْنْ
مَنْ هُوَ الرَّجُلُ الَّذِي جَاءَ : نَرْقَزْ نِدْ-يُسْنْ مَنْ-وَثْ
مَنْ هُمْ الرِّجَال الَّذِين جَاءُوا : مَنْ وَهْنْ نِرْقَزْنْ نِدْ يُسْنْ
مَنِ الَّذِي سَيَأْتِي : مَنْوِ دْ-يَسْنْ

ᑕᓄ
ᑕᓇᑦ
ᓄᑕᓇᑦ
ᒐᕝ
ᑦᕝ
ᑕᓇᑦᒐᕝ
ᓄᑕᓇᑦ ᒐᕝ
ᑕᓄ ᑕᒃᐱᐱᒃᑦ ᑕᓄ ᐤ ᐯᒃᐃᐃᐤᑕ ᕕ
ᓄᑕᓇᑦ ᒐᕝᐅ-ᕝᑎᓇᑦ
ᐤ ᐱ-ᔪᐤᐅᓇᑦ
ᒐᕝ ᐱ-ᔪᐤᐅᓇᑦ
ᒐᕝ ᕕ-ᔪᐤᐳᓇᑦ
ᑦᕝ ᕕᕕᓄᐳᒃᑦ ᕝ ᐳᒃᐣᐣᐤᐸᐳ
ᑕᓇᑦᒐᕝ ᕙᒃᑦᑦ
ᕕᒃᑦᑦ ᑕᓇᑦ-ᒐᓄᕙ
ᑕᓇᑦᐧᐅᕝ ᕙᒃᑕᑕ
ᕕᒃᑦᑦ ᑕᓇᑦ-ᒐᓄᑕ
ᑕᓇᑦ-ᒐᓄᐳ
ᑕᓇᑦ-ᒐᓄᐧᐅ

ⵅⴰⵏ ⵍⴰⴾⵉⵏⵉ

ⵅⴰⵏ-ⵍⴰⴾⵉⵏⵜⴻ

ⵅⴰⵏ ⵍⴰⴼⵉⵏ

ⵅⴰⵏ ⵍⴰⴼⵉⵏⵜ

ⵅⴰⵏ-ⵍⴰⵅ ⵍⵉⵏ ⵉ ⴰⵏ-ⵔⵉⴻⵉⵏ ⴾ

ⵅⴰⵏ-ⵍⴰⵅ ⴰⵇⵣⴰⵣ ⵉⴰⵏ-ⵔⵉⴻⴰⵏ

ⴰⵇⵣⴰⵣ ⵉⴰⵏ-ⵔⵉⴻⴰⵏ ⵅⴰⵏ-ⵍⴰⵅ

ⵅⴰⵏ-ⵍⴰⴼⵉⵏ ⵉⵇⵣⴰⵣⵉⵏ ⵉⴰⵏ-ⵔⵉⴻⴰⵏ

ⵅⴰⵏⵍⵉ ⴰⵏ-ⵔⴰⴻⵉⵏ

AVEC QUI ? pr. inter.

[ṢḤ], [MƐ] Wikeḏ ?

→ **Avec qui travailles-tu ? :** [ṢḤ] Wikeḏ ṯxeddmeḍ ?

→ **Avec qui est-il venu ici ? :** [MƐ] Wikeḏ yusa-d ?

مَعَ مَنْ : وِكْذْ

مَعَ مَنْ تَعْمَلُ : وِكْذْ تْخْدُّمْضْ

مَعَ مَنْ أَتَى : وِكْذْ يُسَ-دْ

ⵍⵉⴾⵉⵏ ⵅⵅⵉⴰⴰⵅⵉ ⵉ

ⵍⵉⴾⵉⵏ ⵔⴰⴻⴰ-ⴰ

ⵍⵉⴾⵉⵏ

POUR QUI ? pr., inter.

Mumi ?

→ **Pour qui as-tu acheté ce cheval ? :** [ṢḤ], [MƐ] Mumi ṯesɣiḍ aḵiḏar-ayyi/ağği ?

→ **Pour qui l'as-tu acheté ? :** [MƐ] Mumi it-id-sɣiḏ ?

→ **Je l'ai acheté pour mon frère :** [ṢḤ] Sɣix-ṯ-id i xiyy-i.

لِمَنْ : مُمِ

لِمَنِ اشْتَرَيْتَ هَذَا الْحِصَان : مُمِ تْسْغِضْ نَكِذَرْ-نَيِّ/نَجِّ

لِمَنِ اشْتَرَيْتَهُ : مُمِ ئِتْ-ئِدْ-سْغِذْ

اِشْتَرَيْتُهُ لِأَخِي : سْغِخْ-تْ-ئِدْ ئِـ خِيْ-ئِـ

ⵅⵅⵅⴹ

ⵅⵅⵅⴹ ⵅⵅⵓⵉⴹⴹⴻ ⵄⵅⴹⵅⵄⵓ-ⵄⴹⴹⴹ/ⵄⵅⵅⴹ

ⵅⵅⵅⴹ ⴹⵜ-ⴹⵅ-ⵓⵉⴹⵅ

ⵓⵉⴹⵅ-ⵅ-ⴹⵅ ⴹ ⵅⴹⴹⴹ-ⴹ

À QUI ? pr. inter.
[ṢḤ], [MƐ] Wilan ?
→ **À qui est cette maison ? :** [ṢḤ] Wilan axxam-ayi ?
→ **À qui est ce pain ? :** Wilan aɣrum-ayyi ?
→ **À qui sont ces montures ? :** [ṢḤ] Wilan ṯiɣallin-ayyi ?
→ **À qui est ce cheval ? :** [MƐ] Aḵidar-ayi wilan ?

لِمَنْ : وِلَنْ
لِمَنْ هَذَا الْمَنْزِلُ : وِلَنْ نَخَّمْ-نَيِ
لِمَنْ هَذَا الْخُبْزُ : وِلَنْ نَغْرُمْ-نَيِّ
لِمَنْ هَذِهِ الدَّوَاب : وِلَنْ ثِغَلِّنْ-نَيِّ
لِمَنْ هَذَا الْحِصَان : ئِكِدَرْ-نَيِ وِلَنْ

ⵍⵅⵏⵄⵍ

ⵍⵅⵏⵄⵍ ⵄⵅⵅⵄⵅ-ⵄⴹⴹ

ⵍⵅⵏⵄⵍ ⵄⵉⵓⵅ-ⵄⴹⴹⴹ

ⵍⵅⵏⵄⵍ ⵅⵅⵉⵄⵏⵏⵅⵍ-ⵄⴹⴹⴹ

ⵄⵅⵅⵄⵅⵄⵓ-ⵄⴹⴹ ⵍⵅⵏⵄⵍ

SUR QUI ?, SUR QUOI ? pr. inter.
• [ṢḤ], [MƐ] Wiɣef ?
• [MƐ] Mayɣef ? v. “Pourquoi ?”.
→ **Sur quoi es-tu venu ? :** [MƐ] Wiɣef ṯusiḍ ?
→ **Sur qui, Au sujet de qui pleures-tu ? :**
• [ṢḤ] Wiɣef ṯettruḍ ?
• [MƐ] Mayɣef ṯettruḍ ?
→ **Sur quoi t’assiéras-tu ? :** [ṢḤ] Wiɣef a ṭeqqimeḍ ?

عَلَى مَاذَا ، عَنْ مَنْ :
وِغْبْ
مَيْغْبْ

كَيْفَ أَتَيْتَ ، عَلَى مَاذَا : وِغْبْ تُسِضْ
عَلَى مَنْ تَبْكِي :
مَيْغْبْ تْتُّرُضْ
وِغْبْ تْتُّرُضْ
عَلَى مَاذَا سَتَجْلِس : وِغْبْ نَـ خْقِّمْضْ

ⵍⴷⵢⵗⴻ
ⵎⴰⴽⵢⵗⴻ
ⵍⴷⵢⵗⴻ ⵅⵓⵙⴷ
ⵍⴷⵢⵗⴻ ⵅⵓⵜⵜⵙⵓⴹ
ⵎⴰⴽⵢⵗⴻ ⵅⵓⵜⵜⵙⵓⴹ
ⵍⴷⵢⵗⴻ ⴰ ⵜⵙⵓⵣⵣⴷⵎⵓⴹ

AVEC QUOI ? pr. inter.
[ṢḤ], [MƐ] Mays ?
→ **Avec quoi vous frapperai-je** (vous, m.) **:** [ṢḤ] Mays a ken-uṯa ?
→ **Avec quoi l'a-t-il tué ? :** [MƐ] Mays iṯ-inɣa ?
بِـ ، مَعَ مَاذَا : مَيْسْ
بِمَاذَا أَضْرِبُكُمْ : مَيْسْ نَـ كْنْ-نُثَ
بِمَاذَا قَتَلَهُ : مَيْسْ يِثْ-يِنْغَ

ⵎⴰⴽⵙ
ⵎⴰⴽⵙ ⴰ ⵣⵓⵍ-ⵓⵅⴰ
ⵎⴰⴽⵙ ⴷⵅ-ⴷⵍⵢⴰ

CHEZ QUI ? pr., inter.
[ṢḤ], [MƐ] Wiɣer ?
→ **Chez qui êtes-vous entrés ?** m., **:** [ṢḤ], [MƐ] Wiɣer ṯuḍfem ?
→ **Chez qui a-t-il passé la nuit ? :** [MƐ] Wiɣer insa ?
→ **Chez qui resteras-tu vivre ? :** [ṢḤ] Wiɣer a ṭzeḏɣeḍ ?
عِنْدَ مَنْ : وِغْرْ
عِنْدَ مَنْ دَخَلْتُمْ : وِغْرْ تُضْبْمْ
عِنْدَ مَنْ أَمْضَى اللَّيْلَة : وِغْرْ يِنْسَ
عِنْدَ مَنْ سَتَمْكُثُ : وِغْرْ نَـ خْزْذْغْضْ

ⵍⴹⵢⵓⴰ
ⵍⴹⵢⵓⴰ ⵅⵓⴹⵓⵎ
ⵍⴹⵢⵓⴰ ⴹⵏⴰ
ⵍⴹⵢⵓⴰ ⴰ ⵜⴰⵣⵓⵯⵢⵓⴹ

CE, CET, CETTE, CES pr., dém., rapp., inv.
• [ṢḤ] -a
• [ṢR] -u
• [ṢḤ], [MƐ] -ay
• [MR] -aya
• [ṢḤ], [MƐ] -yayyi
• [ṢḤ] -ayyi
• [ṢḤ] -ayi
• [MR] -ayin
• [ṢḤ] -ayini
• -ağği
• [MR] -iyu
→ **Cet homme âgé :** [MR] Amɣar-iyu.
→ **Ce chemin-ci :** Ubriḏ-a.
→ **Cet homme-ci :** [MƐ] Arğaz-ay
→ **Cette année-ci :**
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-a.
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-ay.
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-ayi.
• [ṢḤ] Aseḡḡʷas-aği.
• [ṢR] Asuḡḡʷas-u.
→ **Ma fille a jeûné cette année :** Yelli ṯuẓam aseggʷas-a.
→ **Ce cheval :** Aḵiḏaṛ-ağği.
→ **Ce garçon est turbulent :** [ṢḤ], [MƐ] Abučči-yayyi iqbaḥ.

هَؤُلَاءِ هَذَا ، ذَا ، هَذِ ، هِذِي :

ـَ

ـُ

ـَيْ

نَـيَ
نَـيِ
يَـيِّ
نَـيِّ
نَـيِ
نَيِنْ
نَيِنِ
نَـجِّ
نِـيُ
هَذَ الرَّجُل الْكَبِير : نَمْغَرْ-نِـيُ
هَذَا الْطَّرِيقُ : نَبْرِذْ-نَـ
هَذَا الرَّجُلُ : نَرْجَزْ-نَـيْ
هَذَا الْعَام :
نَسْغُّوَسْ-نَـ
نَسْقُّوَسْ-نَـيْ
نَسْقُّوَسْ-نَـيِ
نَسْقُّوَسْ-نَـجِ
نَسُقُّوَسْ-نُـ
صَامَتْ بِنْتِي هَذَا الْعَامُ : يْلِّ تُزَمْ نَسْقُّوَسْ-نَـ
هَذَا الْحِصَانُ : نَكِذَرْ-نَـجِّ
هَذَا الْوَلَدُ مُشَاغِبٌ : نَبُجِّ-يَـيِّ يَقْبَحْ

ⴰ
ⴰⵓ
ⴰⵔ
ⴰⵔⴰ
ⵔⴰⵔⵔⴹ
ⴰⵔⵔⴹ
ⴰⵔⴹ
ⴰⵔⴹⵍ
ⴰⵔⴹⵍⴹ
ⴰⵅⵅⴹ
ⴹⵔⵓ

ⵄⵅⵢⵄⵓ-ⵉⵏⵏ
ⵏⴱⵓⵉⵜ-ⵄ
ⵄⵓⵣⵄⵣ ⵄⵏ
ⵄⴰⵏⵣⵣⵍⵄⴰ-ⵄ
ⵄⴰⵏⵣⵣⵍⵄⴰ-ⵄⵏ
ⵄⴰⵏⵣⵣⵍⵄⴰ-ⵄⵏⵉ
ⵄⴰⵏⵣⵣⵍⵄⴰ-ⵄⵣⵉ
ⵄⴰⵏⵣⵣⵍⵄⴰ-ⵏ
ⵏⵎⵎⵉ ⵅⵏⵣⵄⵅ ⵄⴰⵣⵣⵍⵄⴰ-ⵄ
ⵄⵇⵉⵜⵄⵕ-ⵄⵣⵣⵉ
ⵄⴱⵏⴹⴹⵉ-ⵏⵄⵏⵏⵉ ⵉⵥⴱⵄⵅ

CE, CET, CETTE, CES pr., dém., éloig., var.
• sing., iyin
• sing., aḏin
• sing., nni
• sing., iyinuwa
• sing., inubb^{w}a
• pl., iḏin
• pl., inni
→ **Ce miel-là :** Ṯamemṭ-ayini.
→ **Cet homme-là :**
• [ṢḤ], [MƐ] Arǧaz-iyin.
• [ṢḤ] Arǧaz-iyinuwa.
• [MƐ] Arǧaz-inubb^{w}a.
→ **Cette femme-là :** [ṢḤ] Ṯameṭṭuṯ-aḏin.
→ **Ces rivières-là :** Iɣezran-inni.
→ **Ces hommes-là :** [ṢḤ] Irgazen-iḏin.
→ **Ces femmes-là :** [ṢḤ] Lxalaṯ-iḏin.

ذَلِكَ ، تِلْكَ ، أُولئِكَ
ئِينْ
ئَذِنْ

نِّـ
ئِينُوَ
ئِنُبُّوَ
ئِذِنْ
ئِنِّ
ذَلِكَ الْعَسَلُ : ثَمْمْخْ-ئَينِ
ذَلِكَ الرَّجُلُ :
نَرْقَزْ-ئِينْ
نَرْجَزْ-ئِينُوَ
نَرْقَزْ-ئِينُبُّوَ
تِلْكَ الْمَرْأَةُ : ثَمْطُّثْ-ئَذِنْ
أُولَئِكَ الْأَنْهَارُ : ئِغْزْرَنْ-ئِنِّ
أُولَئِكِ الرِّجَالُ : ئِرْقَزْنْ-ئِذِنْ
أُولَئِكَ النِّسَاءُ : لْخَلَثْ-ئِذِنْ

ⵉⵔⵉⵍ
ⴰⵜⵉⵍ
ⵍⵍⵉ
ⵉⵔⵉⵍⴻⵓⴰ
ⵉⵍⴻⵙⵙⴰ
ⵉⵜⵉⵍ
ⵉⵍⵍⵉ
ⵅⴰⵎⴻⵎⵜⵙ-ⴰⵔⵉⵍⵉ
ⴰⵙⵅⴰⵣ-ⵉⵔⵉⵍ
ⴰⵙⵅⴰⵣ-ⵉⵔⵉⵍⴻⵓⴰ
ⴰⵙⵅⴰⵣ-ⵉⵍⴻⵙⵙⴰ
ⵅⴰⵎⴻⵄⵄⴻⵅ-ⴰⵜⵉⵍ
ⵉⵢⴻⵣⵙⴰⵍ-ⵉⵍⵍⵉ
ⵉⵙⵅⴰⵣⴻⵍ-ⵉⵜⵉⵍ
ⵍⵅⴰⵍⴰⵅ-ⵉⵜⵉⵍ

CELUI-CI, CECI, CECI, ÇA pr., dém., rapp.
• [ṢḤ] wa

• [ṢḤ] wadda
• watta
• [ṢḤ] waḏa
→ **Ceci est à moi :** [ṢḤ] Wadda inu.

هَذَا ، ذَا :

وَ
وَدَّ
وَتَّ
وَذَ
هَذَا لِي : وَدَّ ئِنُ

ᒐᓄ
ᒐᓄᐱᐱᓄ
ᒐᓄᑦᑦᓄ
ᒐᓄᐯᓄ
ᒐᓄᐱᐱᓄ ᐸᒥᑊ

CEUX-CI pr., dém., rapp.
• [ṢḤ] widdi
• [ṢḤ] wiḏi
• witta
• [ṢḤ] widda

أُولَاءِ ، هَؤُلَاءِ :

وِدِّ
وِذِ
وِتَّ
وِدَّ

ᒐᐸᐱᐱᐸ
ᒐᐸᐯᐸ
ᒐᐸᑦᑦᓄ
ᒐᐸᐱᐱᓄ

CELLE-CI pr., dém., rapp.
• [ṢḤ] ṯadda

• [ṢḤ] ṯaḏa
• [MR] tada
• tatta
• titta
→ **Il y a celle-ci :** illa tada.

هَاتِهِ ، ذِهِ ، هَذِي ، هَذِهِ :

ثَدَّ

ثَدَ

تَدَ

تَتَّ

تِتَّ

يُوجَدُ هَذِهِ : ئِلَّ تَدَ

ⵅⴰⵏⵏⴰ

ⵅⴰⵎⴰ

ⵜⴰⵏⴰ

ⵜⴰⵜⵜⴰ

ⵜⵄⵜⵜⴰ

ⵄⵍⵍⴰ ⵜⴰⵏⴰ

CELLES-CI pr., dém., rapp.
• [ṢḤ] ṯiddi
• ṯwiḏi

أُولَاءِ ، هَؤُلَاءِ :

ثِدِّ

ثْوِذِ

ⵅⵄⵏⵏⵄ

ⵅⵍⵄⵎⵄ

CELUI-LÀ, CELA, CELUI pr., dém., éloig.
• [ṢḤ], [MR] win
• [MR] waḏi
• [MR] wadi
• [ṢḤ], [MR] waḏin

• [ṢḤ], [MƐ], [MR] wadin (ann. : u)

• [ṢḤ] winni

• [ṢḤ] winna

• [ṢḤ] winuwwa

• [ṢḤ], [MƐ] winubb^{w}a

→ **Qui est celui qui n'est pas venu ici ? :** [MƐ] Man-wa<u>t</u> win u d-yusi <u>k</u> ?

→ **Celui-là est le tien :** [ṢḤ] Wadin nne<u>k</u>.

→ **Ceci est meilleur que cela :** [ṢḤ] Wadda xir uwadin.

الَّذِي ، ذَا ، كَذَلِكَ :

وِنْ

وَذِ

وَدِ

وَذِنْ

وَدِنْ

وِنّ

وِنَّ

وِنُوَّ

وِنُبُّوَ

مَنِ الَّذِي لَمْ يَأْتِ هُنَا : مَنْ-وَتْ وِنْ نُـ دْ-يُسِ كْ

ذَلِكَ لَكَ : وَدِنْ تُّكْ

هَذَا خَيْرٌ مِنْ ذَا : وْدَّ خِرْ نُّوَدِنْ

ᒐᐸᒪ

ᒐᓄᐯᐸ

ᒐᓄᐱᐸ

ᒐᓄᐯᐸᒪ

ᒐᓄᐱᐸᒪ

ᒐᐸᒪᒪᐸ

ᒐᐸᒪᒪᓄ

ᒐᐸᒪᐧᒐᒐᓄ

ᒐᐸᒪᐧᓴᓴᐸ

ᒐᐸᒪᐧᒪᒪᓄ

ᒐᓄᐱᐸᒪ ᒪᒪᐧᐸ

ᒐᓐᐱᐱᓐ ᐤᐸᐤ ᑊᒐᓐᐱᐸᒪ

CEUX-LÀ, CEUX pr., dém., éloig.
• [ṢḤ] wiḏ
• [ṢḤ] wid
• [ṢḤ], [MƐ] wiḏin

الَّذِينَ ، أُولَئِكَ :
وِذْ
وِدْ
وِذِنْ

ᒐᐸᐯ
ᒐᐸᐱ
ᒐᐸᐯᐸᒪ

CELLE-LÀ, CELLE pr., dém., éloig.
• [ṢḤ] ṯin
• [ṢḤ] ṯaḏin
• [ṢḤ] ṯadin

الَّتِي ، تِلْكَ :
ثِنْ
ثَذِنْ
ثَدِنْ

ᐤᐸᒪ
ᐤᐧᐯᐸᒪ
ᐤᐧᐱᐸᒪ

CELLES-LÀ, CELLES pr., dém., éloig.
• [ṢḤ] ṯiḏ
• [ṢḤ] ṭiḏin

اللَّوَاتِي ، أُولَئِكَ :
ثِذْ
ثِذِنْ

ⵅⵉⵎ
ⵜⴰⵉⵎⵉⵍ

CELUI pr., dém.
v. “Celui-là”.

CELLE pr., dém.
v. “Celle-là”.

CETTE CHOSE-LÀ
[ṢḤ], [MR] aynat̲

هَذَا الشَّيْءُ : نَيْنَثْ

ⴰⵢⵏⴰⵅ

CES CHOSES-LÀ
[ṢḤ] inat̲en

هَؤُلَاءِ الْأَشْيَاءُ : ئِنَثْنْ

ⵉⵏⴰⵅⴻⵏ

VOICI pr., dém., rapp.
→ Voici, Le-voici : [ṢḤ] Aṯaya.
→ Voici, Les-voici : [ṢḤ] Annaya.

هُوَ ، هَا : نَثَّيَ
هَا هُمْ : نَثَّيَ

ⴰⵅⴰⵢⴰ
ⴰⵏⵏⴰⵢⴰ

VOILÀ pr., dém., éloig.
→ Voilà, Le-voilà :
• [ṢḤ] Aṯin.
• [ṢḤ] Aṭin.
→ Voilà, Les-voilà : [ṢḤ] Annin.

هَا هُوَ :

نَتِنْ

نَتِنْ

هَا هُمْ : نَتِّنْ

ⵓⵅⴹⵍ

ⵓⵜⵙⴹⵍ

ⵓⵍⵍⴹⵍ

Pronoms relatifs :

CE QUE pr. rel.

• [ṢḤ] maṭṭa. v. pr., inter. “Que ?”.

• [ṢḤ] matta

• [ṢḤ] maṭṭi

• [ṢḤ] maṭṭin

→ **Je ne sais pas ce qu’il y a :** [ṢḤ] U sina **maṭṭa** illa.

→ **Ce qu’il y a :** [ṢḤ] **Maṭṭa** illan.

→ **Tu n’as évoqué le sujet de ce qu’ils mangeaient comme nourriture :** [ṢḤ] U tenniḍ ḵ **maṭṭin** ṭuɣa ṭeṭṭen yaɛni ṯučiṯ.

→ **Ce que je te dis :** [ṢḤ] **Maṭṭa** a k-iniɣ.

→ **Ce qu’elle dit :** [ṢḤ] **Maṭṭi** ṯenna.

→ **Chacun y met ce qu’il a :** Kull yiğ **matta** ɣr-es.

مَا ، مَاذَا ، الشَّيْءُ الَّذِي :

مَخَّ

مْتَّ

مَخِّ

مَخِّنْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَحْدُثُ : نُـ سِنَ مَخَّ ئِلَّ

مَاذَا يُوجَدُ : مَخَّ ئِلَّنْ

لَمْ تَتَحَدَّثْ عَنْ مَا يَأْكُلُونَهُ : نُـ ثْنِضْ كْ مَخِّنْ طُغَ خُغَ خْخُّنْ يَعْنِ ثُخِثْ

مَاذَا سَأَقُولُ لَكَ : مَخَّ نَـ كْ-ئِنِغْ

مَاذَا تَقُولُ : مَخِّ ثْنَّ

كُلُّ وَاحِدٍ يَضَعُ فِيهِ مَا عِنْدَهُ : كُلْ يِجْ مَتَّ غْرْ-سْ

ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵓ

ⵅⵓⵜⵜⵓ

ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵉ

ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵉⵍ

ⵓ ⵙⵉⵍⵓ ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵉⵎⵎⵓ

ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵉⵎⵎⵓⵍ

ⵓ ⵜⵓⵍⵍⵉⵉⵏ ⵣ ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵉⵍ ⵜⵙⵓⵜⵓ ⵜⵙⵓⵜⵙⵜⵙⵓⵍ ⵗⵓⵛⵍⵉⵉ ⵅⵓⵇⵉⵉⵅ

ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵓ ⵓ ⵇ-ⵉⵍⵉⵜ

ⵅⵓⵜⵙⵜⵙⵉ ⵅⵓⵍⵍⵓ

ⵇⵓⵎⵎ ⵗⵉⵣ ⵅⵓⵜⵜⵓ ⵜⵙ-ⵓⵙ

QUE, QUI (sens passé)

• [ṢḤ] —

• [MƐ] i

• [ṢḤ], [MƐ] ay

• [ṢḤ] ag

• [MƐ] ağ

• [ṢḤ] ig

• [ṢḤ] ma

→ **Mange le pain que je t'ai donné ! :** [MƐ] Ečč aɣrum i k-kfiɣ !

→ **Les femmes qui sont venues :** [ṢḤ] Lxalaṯ id-yusan.

→ **C'est cet homme qui m'a frappé :** [ṢḤ] Argaz-ayyi ay yuṯan.

→ **C'est mon frère qui est entré :** [MƐ] Xayy-i ay kšemen.

→ **C'est ton père qui frappe à la porte :** [MƐ] Bb^{w}a-k ağ ikkaṯen i ṯebburṯ.

→ **C'est moi qui ai volé :** [ṢḤ] Nekkinṭ ag ukeren.

→ **C'est nous qui avons vu :** [ṢḤ] Nekni ag zran.

→ **Quels sont les gens qui n'égorgeront pas ? :** [ṢḤ] Ma medden ma u zellum ḵ ?

الَّذِي ، الَّتِي ، الَّذِينَ ، اللَّوَاتِي ، مَاضٍ :

/

ـِئ

ـَيْ

نَقْ
نَجْ
نَجْ
مَـ
كُلِ الْخُبْزَ الَّذِي أَعْطَيْتُهُ لَكَ : نْجِّ نَغْرُمْ بِـ كْ-كْفِغْ
النِّسَاءُ اللَّوَاتِي جِئْنَ : لْخَلَتْ بِدْ-يُسَنْ
هَذَا هُوَ الرَّجُل الَّذِي ضَرَبَنِي : نَرْقَزْ-نَيِّ نَيْ يُثَنْ
هَذَا هُوَ أَخِي الَّذِي دَخَلَ : خَيْ-يِ نَيْ كْشْمْنْ
هَذَا هُوَ وَالِدُكَ الَّذِي يَطْرُقُ الْبَابَ : بُّوَ-كْ نَجْ نِكَّثْنْ بِـ ثْبُرْتْ
أَنَا الَّذِي سَرَقْتُ : نْكِّنْخْ نَقْ نُكْرْنْ
نَحْنُ الذَّينَ رَأَيْنَا : نْكْنِ نَقْ زْرَنْ
مَنْ هُم الَّذِينَ لَا يَذْبَحُونَ : مَـ مْدُّنْ مَـ نُـ زْلُّمْ كْ

/
ⵉ
ⴰⵔ
ⴰⵅ
ⴰⵇ
ⵉⵅ
ⵍⴰ
ⵙⴹⴹ ⴰⵢⵓⵏ ⵉⵣ-ⵣⵜⵉⵢ
ⵅⵅⴰⵅⴰⵅ ⵉⵃ-ⵔⵙⵓⴰⵏ
ⴰⵓⵅⴰⵜ-ⴰⵔⵔⵉ ⴰⵔ ⵔⵙⵅⴰⵏ
ⵅⴰⵔⵔ-ⵉ ⴰⵔ ⵣⴷⵙⵍⵙⵏ
ⵓⵓⵛ-ⴰⵣ ⴰⵇ ⵉⵣⵣⴰⵅⵙⵏ ⵉ ⵅⵙⵓⵓⵙⵓⵅ
ⵏⵙⵣⵣⵉⵏⵜ ⴰⵅ ⵙⵣⵙⵓⵙⵏ
ⵏⵙⵣⵏⵉ ⴰⵅ ⵜⵓⴰⵏ
ⵍⴰ ⵍⵙⵃⵃⵙⵏ ⵍⴰ ⵙ ⵜⵙⵎⵎⵙⵍ ⵇ

QUE, QUI (sens futur)
• [ṢḤ] a
• [ṢḤ] ara
→ **Qui vendra, Qui vendront :**

• [ṢḤ] A izenzen.

• [ṢḤ] Ara izenzen.

→ **Qui montera, Qui monteront :**

• [ṢḤ] A yalin.

• [ṢḤ] Ara yalin.

الَّذِي ، الَّتِي ، الَّذِينَ ، اللَّوَاتِي ، مُسْتَقْبَلٌ :

نَـ

نَرَ

الّذِي بَاعَ ، الَّذِينَ سَيَبِيعونَ :

نَـ يَزْنْزْنْ

نَرَ يَزْنْزْنْ

الّذِي يَصْعَدُ ، الَّذِين سَيَصَعَدُونَ :

نَـ يَلِنْ

نَرَ يَلِنْ

ⵓ

ⵓⵔⵓ

ⵓ ⵖⵜⵉⵜⵉ

ⵓⵔⵓ ⵖⵜⵉⵜⵉ

ⵓ ⵖⵓⵍⵉ

ⵓⵔⵓ ⵖⵓⵍⵉ

La négation :

NE … PAS … nég.

• **u**[r/g] + —

• **u**[r/g] + **k̲, k**

• **u**[r/g] + **c, č**

• **u**[r/g] + **x**

Rem. :

• Sous l'influence du "k̲" | ⵅ | ك de la négation l'indice de personne de la 1er pers. du sing. "ɣ" se contracte en "x" | ⵅ | خ et moins souvent en "ɣ" | ⵖ | غ.

• On utilise "ur" devant une voyelle et "u" devant une consonne mais cela n'est pas une généralité.

• Les formes avec “k̲” | ⵅ | ك et “c” | ⵛ | ش sont des marques zénètes du t̲ašelḥit̲ du Petit Atlas.

• Il n’y a pas de différence dans le “k” ou le “k̲”. L’un est spirant, l’autre pas.

• Le “g” | ⵖ | ق de la négation fait son apparition devant l’indice de personne “y” ou “i” | ⵉ/ⵉ | يْـ/ئِـ (3ième pers. du sing., masc.)

→ **Je ne sais pas ce qu’il y a :** [ṢḤ] **U** sina maṭṭa illa.

→ **Je ne trouve pas la source :** [MR] **U** d̲-ufix **š** hala.

→ **N’ouvre pas :** [ṢḤ] **U** ter **k̲**.

→ **Il n’a pas marché, Il n’est pas allé dans notre région : Ur** iğğur **k** ɣ t̲murt̲-nna.

→ **Je n’ai pas écrit les mots en question : U** uri**x** awalen-ayi, au lieu de : **U** uri**ɣ k**.

→ **Je ne leur ai pas montré : Ur** asen-sɛant̲a**x**, au lieu de : **U** sɛant̲a**ɣk**.

→ **Je n’ai pas vendu ce cheval :** [ṢḤ] **U** znuzi**x** ak̲id̲aṛ-ayyi.

→ **Je ne peux pas :** [MR] **Ur** zmirɣ **c**.

→ **Il ne m’aime pas :** [ṢḤ] **Ug y**ixs **k̲**.

→ **Il ne m’a rien donné :** [MƐ] **Ug i**kf-i **k̲** walu/ulak̲.

لَا ، لَمْ ، لَنْ ، لَيْسَ :

ـــنُـ(رْ/قْ) +

نُـ(رْ/قْ) + كْ ، كْ

نُـ(رْ/قْ) + شْ ، چْ

نُـ(رْ/قْ) + خْ

لَمْ أَعْلَمْ مَاذَا يَحْدُثُ : نُـ سِنَ مَخَّ ئِلَّ

لَمْ أَجِدْ الْعَيْنَ : نُـ ذْـفِخْ شْ هَلَ

لَا تَبْتَحْ : نُـ تْرْ كْ

لَمْ يَذْهَبْ ، لَمْ يَمْشِ إِلَى بَلْدَتِنَا : نُرْ يِجُّرْ كْ غْـ تْمُرْثْـنَّ

لَمْ أَكتُبْ تِلكَ الْكَلِمَات : نُـ نُرِخْ نَوَلْنْـنَـيِ

لَمْ آرِهِمْ : نُرْ نَسْنْـسْعَنْتَخْ

لَمْ أَقْدُرْ : نُرْ زْمِرْغْ شْ

لَمْ يُحْبِبْنِي : نُقْ يِخْسْ كْ

لَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا : نُقْ يِكْفْـيِـ كْ وَلُ/نُلَكْ

لَمْ أَبِعْ الْحِصَانَ : نُـ زْنُزِخْ نَكِذَرْـنَـيِّ

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + —

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + ⵇ, ⵕ

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + ⵛ, ⵜ

ⵓ[ⵔ/ⵅ] + ⵡ

ⵓ ⵙⵉⵏⴰ ⵍⴰⵜⵙⵜⵙⴰ ⵉⵎⵎⴰ

ⵓ ⵅ-ⵓⵃⵉⵡ ⵛ ⵙⴰⵎⴰ

ⵓ ⵜⵓⵔ ⵇ

ⵓⵔ ⵉⵉⵏ/ⵅⵅ/ⵇⵇⵓⵔ ⵕ ⵢ ⵡⵍⵓⵔⵡ-ⵏⴰ

ⵓ ⵓⵔⵉⵡ ⴰⵍⴰⵎⵓⵏ-ⴰⵏⵉ

ⵓⵔ ⴰⵙⵓⵏ-ⵙⵜⴰⵏⵡⴰⵡ

ⵓ ⵣⵏⵓⵣⵉⵡ ⴰⵇⵉⵅⴰⵇ-ⴰⵏⵏⵉ

ⵓⵔ ⵣⵍⵉⵔⵜ ⵛ

ⵓⵅ ⵏⵉⵡⵙ ⵇ

ⵓⵅ ⵉⵕⵃ-ⵉ ⵇ ⵍⴰⵎⵓ/ⵓⵎⴰⵇ

Avant le vb	vb	Après le vb
u[r/g]	…	• — • k • <u>k</u> • c • č • x
(ـُ/ـْ)	…	• — • كْ • كْ • شْ • چْ • خْ
ⵓ[ⵔ/ⵅ]	…	• — • ⵕ • ⵇ • ⵛ • ⵜ • ⵡ

NE PAS ENCORE

• [ṢḤ] maɛaḏ

• [ṢḤ] maḥad

• “ur” + “uš”

→ **Tu n’es pas encore arrivé à la maison :** [ṢḤ] Maɛaḏ ṯwiḏeḍ ḏeg wuxxam.

→ **J’aiderai mes parents tant que je vivrai :** [ṢḤ] Maḥad aql-i ddra a ɛawna imawlan-iw.

→ **Il n’est pas encore mort :** [ṢḤ] Ur yuš ma id-immuṯ.

→ **Les gens n’ont pas encore labouré :** [ṢḤ] Medden ur ušin kerzen.

→ **Je n’ai pas cessé de pleurer :** Ur ušiɣ truɣ.

مَازَالَ مَادَامَ ، لَمْ ... بَعْدُ :

مَعَذْ

مَحَذْ

نُرْ + نُشْ

لَمْ تَصِلْ بَعْدُ : مَعَذْ ثْوِذْضْ ذْڤْـ وُخَّمْ

سَأُسَاعِدُ وَالِدِيَّ مَادُمْتُ حَيًّا : مَحَذْ ئَڤْلْ-ئِـ دْرَ ئَـ عَوْنَ ئِمَوْلَنْ-ئِوْ

لَمْ يَمُتْ بَعْدُ : نُرْ يُشْ مَـ ئِذْ-ئِمُّثْ

لَمْ تَحْرُثِ النَّاسُ بَعْدُ : مَدُّنْ نُرْ نُشِنْ كْرْزْنْ

لَمْ أَتَوَقَّفْ عَنِ الْبُكَاءِ : نُرْ نُشِغْ تْرُغْ

ᑕᓐᓴᓐᐯ

ᑕᓐᐸᓐᐱ

ᐧᐤ + ᐧᑕ

ᑕᓐᓴᓐᐯ ᐡᒐᐦᐯᐧᐣ ᐯᐧᐣᐧᐡ ᒐᐧᐡᐡᓐᑕ

ᑕᓐᐸᓐᐱ ᓐᒪᒐ-ᐦ ᐱᐱᐤᓐ ᓐ ᓴᓐᒐᒐᓐ ᐦᑕᓐᒐᒐᓐᒐ-ᐦᒐ

ᐧᐤ ᐣᐧᑕ ᑕᓐ ᐦᐱ-ᐦᑕᑕᐧᐡ

ᑕᐧᐱᐱᐧᒐ ᐧᐤ ᐧᑕᐦᒐ ᗰᐧᐤᐢᐧᒐ

ᐧᐤ ᐧᑕᐦᐯᓴ ᐧᐤᐧᓴ

AUCUN, PERSONNE

• [ṢḤ] ḥaṭṭa yeğ

• ḥaṭṭa yiğ

• [MR] Ulaš ḏig- …

→ **Personne n’est venu :** [ṢḤ], [MƐ] U d-yusi ḥaṭṭa yiğ.

→ **Personne parmi eux ne parle taqbaylit :** [MR] Ulaš ḏig-sen ithaddar s taqbaylit.

لَا أَحَد ، وَلَا وَاحِد :

حَثَّ يْجْ

حَثَّ يِجْ

لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ : نُـ دْـيُسِ حَثَّ يِجْ

لَا أَحَدْ مِنْهُمْ يَتَحَدَّثُ تَاقْبَيْلِيثْ : نُلَشْ ذِقْ-سْنْ يَتْهَدَّرْ سْـ تَقْبَيْلِتْ

ⵕⴰⵜⵉⵜⴰ ⵖⵙⵅ

ⵕⴰⵜⵉⵜⴰ ⵖⵇⵅ

ⵙ ⵏ-ⵖⵙⵉⵇ ⵕⴰⵜⵉⵜⴰ ⵖⵇⵅ

ⵙⵍⴰⵛ ⵜⵇⵅ-ⵉⵙⵍ ⵇⵜⴼⴰⵏⵏⴰⵓ ⵉ ⵜⴰⵣⴹⴰⵖⵍⵇⵜ

RIEN adj./pr. indéf.

• [ṢḤ], [MƐ] ulaš

• [MƐ] ulak̲

• [MƐ] walu

• [ṢḤ] ḥaṭṭa t̲ayawsa. v. “Ni … Ni …”.

→ **Je n’ai pas d’argent :** [ṢḤ], [MƐ] Ulaš ɣer-i id̲rimen.

→ **Il ne m’a rien donné :** [MƐ] Ug ikf-i k̲ walu/ulak̲.

→ **Il n’y a pas d’eau :** Ulak̲ waman.

→ **Il n’y en a plus :** [MR] Ulaš ḏig-es.

لَا شَيْءَ :

نُلَشْ

نُلَكْ

وَلُ

حَثَّ ثَغَوْسَ

لَيْسَ لَدَيَّ نُقُود : نُلَشْ غْرْـيِـ يِذْرِمْنْ

لَمْ يُعْطِنِي شَيْئًا : نُقْ يِكْبِـ ـيِـ كْ وَلُ/نُلَكْ

لَا يُوجَدُ مَاء : نُلَكْ وَمَنْ

لَايُوجَدُ الْمَزِيد : نُلَشْ ذِقْ-سْ

𖩇𖩇𖩇

BIBLIOGRAPHIE

La bibliographie ci-dessous est une source d'information précieuse sur la région de du Petit Atlas, sa géographie, son histoire, sa toponymie, son dialecte, ses habitants et leur mode de vie. Toutefois, j'avertis le lecteur que je condamne avec la plus grande fermeté certains passages d'œuvres historiques datant du début de la sombre colonisation française glorifiant la colonisation et décrivant notre pays, l'Algérie, comme un pays inculte, habités par des hordes de sauvages à civiliser et ce, afin de justifier les plans de la colonisation … Mais ceci n'est pas une généralité puisque il y a eu des auteurs loyaux décrivant les choses sincèrement.

Aussi, je déplore, le manque de recherches et de publications récentes sur le Petit Atlas et tout ce qu'il englobe. Je me demande quand est-ce que les enfants du pays, toutes catégories confondues, prendront conscience de l'importance à écrire sérieusement sur la région ? Les anciens s'en vont de ce bas-monde, les uns après les autres sans que cela ne génère un sursaut général.

Enfin, je précise que toute cette bibliographie est, en grande partie, disponible gratuitement sur Internet. Je tenterai d'être le plus précis possible afin que vous puissiez la retrouver facilement.

TAMAZIGHT, TOPONYMIE, …

▪DESTAING Edmond, ***"Interdictions de vocabulaire en berbère"***, Paris, 1925

▪BASSET André, ***"Articles de dialectologie berbère"***, Paris, 1959

▪BASSET André, ***"Atlas linguistique des parlers berbères"***, Alger, 1939

▪BASSET André, ***"Le verbe berbère …"***, Paris, 1929

▪BASSET René, ***"Étude sur la zénatia de l'Ouarsenis et du Maghreb central"***, Paris, 1895

▪BASSET René, ***"Étude sur la zénatia du Mzab, de Ouargla et de l'Oued-Rir'"***, Paris, 1893

▪BASSET René, ***"Études sur les dialectes berbères"***, Paris, 1894

▪BASSET René, ***"Le dialecte de Syouah"***, Paris, 1890

▪BASSET René, ***"Le dialecte des Beni Menacer***", in ***"Notes de lexicographie berbère"***, Paris, 1885

▪BASSET René, ***"Loqman Berbère"***, Paris, 1890

▪BASSET René, ***"Manuel de langue kabyle …"***, Paris, 1887

▪BASSET René, ***"Mélanges René Basset …"***, t. II, Paris, 1925

▪BROUSSAIS Émile-Octave, ***"Recherche sur les transformations du berber"***, in ***"Bulletin de correspondance africaine"***, 3 ième année, fasc. II, Alger, 1884

▪CHAKER Salem, ***"La langue berbère à travers l'onomastique médiévale : El-Bekri"***, in ***"Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée"***, n°35, 1er sem., Aix-en-Provence, 1983

▪CHAKER Salem, ***"La langue berbère au Sahara"***, in ***"Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée"***, n°11, 1er sem., Aix-en-Provence, 1972

▪DESTAING Edmond, ***"Dictionnaire français-berbère, Dialecte des Beni-Snous"***, Paris, 1907

▪DUVEYRIER Henri, ***"Notizen über vier berberische Völkerschaften"*** (***"Une note sur quatre tribus berbères"***) "Z.D.M.G. – Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft" ("Journal de la Société orientale allemande"), t. XII, Leipzig, 1858

▪JAUBERT Pierre-Amédée, ***"Dictionnaire français-berbère – Dialecte écrit et parlé par les Kabaïles de la division d'Alger"***, Paris, 1844

▪KERDJA Omar, MEGHNEM Amar, ***"Le petit lexique des sciences de la nature"***, H.-C.A., X, 2006

▪LAOUST Émile, ***"Étude sur le dialecte berbère du Chenoua comparé avec ceux des Beni-Menacer et des Beni-Salah"***, Paris, 1914

▪LAOUST Émile, ***"Mots et Choses berbères …"***, Paris, 1920

▪MARCEL Jean-Joseph, ***"Fables de Loqman, surnommé le sage, traduites de l'arabe …"***, Paris, 1803

▪MERCIER Gustave, ***"Étude sur la toponymie berbère de la région de l'Aurès"***, actes du XI ième du Congrès international des Orientalistes, sect. ***"Égypte et langues africaines"***, p. 173 à 207, Paris, 1897

▪MERCIER Gustave, ***"Le chaouia de l'Aurès*** *(Dialecte de l'Ahmar-Khaddou)"*, Paris, 1896

▪NAÏT-ZERRAD Kamal, ***"Dictionnaire des racines berbères, …"***, éd. Peeters, Paris, Louvain, 1998, 1999, 2002, (3 t. à ce jour)

▪NAÏT-ZERRAD Kamal, ***"Grammaire moderne du kabyle"***, éd. Karthala, Paris, 2001

▪NAÏT-ZERRAD Kamal, ***"Mémento grammatical et orthographique de berbère –*** *Kabyle – Chleuh – Rifain"*, éd. L'Harmattan, Paris, 2011

▪QUITOUT Michel, ***"Grammaire berbère …"***, éd. L'Harmattan, Paris, 1997

CONFÉDÉRATIONS, TERRITOIRE, HISTOIRE, TOPONYMIE, BOTANIQUE, …

▪ARCCRADO F., ***"Répertoire alphabétique des tribus et douars de l'Algérie …"***, Alger, 1879

▪BACHA Dmoh, ***"PALESTRO LAKHDARIA – Réflexions sur des souvenirs d'enfance pendant la guerre d'Algérie"***, éd. L'Harmattan, Paris, 2011

▪BARKER-WEBB P., BERTHELOT Sabin, ***"Histoire naturelle des Îles Canaries"***, Paris, 1842

▪BELLIL Rachid, ***"Kabylie : La région dans les écrits arabes"***, in ***"Encyclopédie berbère"***, vol. 26, p. 4020, Edisud, Aix-en-Provence, 2004

▪BÉRARD Victor, ***"Indicateur général de l'Algérie ou Description géographique, historique et statistique de toutes les localités"***, Alger, 1858

▪BERBRUGGER Louis Adrien, ***"Les époques militaires de la Grande Kabylie"***, Alger, Paris, 1857

▪BERBRUGGER Louis Adrien, ***"Les inscriptions libyques"***, in ***"Revue africaine"***, t. XII, Alger, 1868

▪BERTEUIL Arsène, ***"L'Algérie française"***, Paris, 1856

▪BERTHÉZÈNE X, ***"Dix-huit mois à Alger …"***, Montpellier, 1834

▪BOUCHET Georges, ***"Géographie de l'Afrique du Nord – Le Titteri des Français 1830 – 1962"***, X, X

▪BOURDIEU Pierre, ***"Le sens pratique"***, in ***"Actes de la recherche en sciences sociales"***, vol. 2, n°1, février 1976, p. 43 à 86

▪BUGEAUD Thomas-Robert, ***"Mémoire sur notre établissement dans la province d'Oran"***, 1838, Paris

▪CARAYOL P., ***"Les genres de vie indigènes dans l'Atlas de Blida"***, in ***"Revue africaine"***, t. LXXXVIII, Paris, 1944

▪CARETTE Antoine-Ernest-Hippolyte, ***"Recherches sur l'origine et les migrations des principales tribus de l'Afrique septentrionale et particulièrement de l'Algérie"***, Paris, 1853

▪CHAKER Salem, ***"La langue berbère à travers l'onomastique médiévale : El-Bekri"***, in ***"Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée"***, n°35, 1er sem., Aix-en-Provence, 1983

▪CLAMAGERAN Jean-Jules, ***"L'Algérie"***, X, 1883

▪CLAUZEL Bertrand, ***"Correspondance du Maréchal Clauzel …, 1835 – 1837"***, Paris, 1948

▪CLAUZEL Bertrand, ***"Explications du Maréchal Clauzel"***, Paris, 1837

▪CLAUZEL Bertrand, ***"Observations du Général Clauzel sur quelques actes de son commandement à Alger"***, Paris, 1831

▪DALLES Édouard, ***"Alger, Bou-Farik, Blidah et leurs environs …"***, Alger, 1888

▪DALLONI Marius, ***"Géologie appliquée de l'Algérie : métallogénie, hydrogéologie, agrogéologie"***, Alger, Paris, 1939

▪DAMRÉMONT Charles Marie Denis, RAPATEL Jean Marie, ***"Correspondance du général Damrémont …"***, Paris, 1927

▪DAUMAS Eugène, ***"Mœurs et Coutumes de l'Algérie,*** *Tell – Kabylie – Sahara"*, Paris, 1858

▪DE BAUDICOUR, Louis, ***"Histoire de la colonisation"***, Paris, 1860

▪DESPARMET Joseph, ***"Ethonographie traditionnelle de la Mettidja …"***, in ***"Revue africaine"***, t. LXXIV, Paris, 1933

▪DOUBLET Georges, ***"Musées de l'Algérie"***, Paris, 1890

▪DOUTTÉ Edmond, GAUTIER Émile-Félix, ***"Enquête sur la dispersion de la langue berbère en Algérie"***, Alger, 1913

▪DUVAL Jules, ***"L'Algérie –*** *Tableau historique, descriptif et statistique* ***…"***, Paris, 1859

▪DUVERNOIS Clément, ***"L'Algérie pittoresque …"***, Paris, 1863

▪DUVEYRIER Henri, ***"Journal d'un voyage dans la province d'Alger"***, Paris, 1900

▪DUVOLLET Roger, ***"Souvenirs et soupirs d'Algérie et du Sahara …"***, t. XV, X, 1993

▪ELAUSOLLES M.-P., ***"L'Algérie pittoresque*** *ou* ***Histoire de la régence d'Alger …"***, Toulouse, 1845

▪FOUREAU Fernand, ***"Essai de catalogue des noms arabes et berbères de quelques plantes, arbustes et arbres algériens et sahariens …"***, Paris, 1896

▪FRANC Julien, ***"L'histoire de la colonisation de l'Algérie …"***, Alger, 1928

▪FRANC Julien, ***"La colonisation de la Mitidja"***, Paris, 1928

▪FRANC Julien, ***"La Mitidja de l'antiquité à 1830"***, in ***"Revue africaine"***, t. LXVIII, Alger, 1927

▪GAILLARD Marie-Joseph-Bernard, ***"Sur Alger"***, Paris, 1837

▪GALIBERT Léon, ***"L'Algérie ancienne et moderne …"***, Alger, 1844

▪GAUTIER Émile-Félix, ***"Structure de Algérie"***, Paris, 1929

▪GAY H., ***"Excursion botanique dans les Beni-Salah"***, in ***"Revue de Botanique"***, vol. IV, p. X, Alger, 1885

▪GAY H., ***"Synopsis de le flore de la Mitidja"***, in ***"Grescia"***, X, X, Alger, 1893 – 1895

▪GENTY DE BUSSY Pierre, ***"De l'établissement des Français dans la Régence d'Alger"***, t. I, II, Paris, 1835

▪GSELL Stéphane, ***"Atlas archéologique de l'Algérie"***, Alger, Paris, 1911

▪HANOTEAU Adolphe, LETOURNEAU Aristide, ***"La Kabylie et les coutumes kabyles"***, t. I, Paris, 1872

▪HANOTEAU Adolphe, LETOURNEUX Aristide, ***"La Kabylie et les coutumes kabyles"***, Paris, 1898

▪Ibn Khaldoun, ***"Histoire des Berbères …"***, t. III, Alger, 1856

▪JANIER Émile, ***"Les Bettiwa de Saint-Leu"***, in ***"Revue africaine"***, t. LXXXIX, Alger, 1945

▪JAVARY Albert-Henri, ***"Études sur le gouvernement de l'Algérie …"***, Paris, 1855

▪JEAN-FRANÇOIS Henri, PELLISIER DE REYNAUD Edmond, ***"Annales algériennes"***, t. I, Paris, 1854

▪JOLY A., ***"La plaine des Beni-Sliman et ses abords"***, in ***"Bulletin de la société de géographie"***, Alger, 1900, p. 437 à 456, 1903, p. 625 à 635, 1904, p. 151 à 170

▪LANDMANN Jean-Marie, ***"Les fermes du petit Atlas …"***, Paris, 1841

▪LEBLANC DE PRÉBOIS François, ***"Algérie …"***, Paris, 1840

▪LEBLANC DE PRÉBOIS François, ***"De la nécessité de substituer le gouvernement civil au gouvernement militaire pour le succès de la colonisation d'Alger"***, Paris, 1840

▪MALTE-BRUN Victor-Adolphe, ***"Géographie complète et universelle"***, Paris, 1856

▪MALTE-BRUN Victor-Adolphe, ***"La France illustrée"***, t. II, Paris, 1862

▪MAURI Norbert, ***"Les caprifiguiers et les figuiers cultivés en Kabylie"***, in ***"Revue de botanique appliquée et d'agriculture tropical"***, t. XIX, p. 359 à 365, Paris, 1939

▪MIGNE Jacques-Paul, ***"Nouvelle encyclopédie théologique …"***, t. XLII, X, 1853

▪NAJI Salima, ***"Greniers collectifs de l'Atlas …"***, éd. Édisud, Casablanca, 2006

▪NIL-ROBIN Joseph, ***"Notes historiques sur la Grande Kabylie de 1830 à 1838"***, X, X

▪PARIS E.G., ***"Vingt-deux mois de colonne dans le Sahara algérien et en Kabylie"***, vol. 14, n°5, p. 197 à 225, B.S.B.F. (Bulletin de la Société Botanique de France), Paris, 1867

▪PHILEBERT Charles, ***"Expédition dans les Beni-Menacer en 1871"***, Paris, 1873

▪PIESSE Louis, ***"Itinéraire historique et descriptif de l'Algérie comprenant le Tell et le Sahara"***, Paris, 1862

▪PIESSE Louis, ***"Itinéraire historique et descriptif de l'Algérie …"***, Paris, 1862

▪PINSON DE MÉNERVILLE Charles Louis, ***"Dictionnaire de la législation algérienne 1860 – 1866"***, Alger, Paris, 1872

▪PITOIS Christian, ***"L'Afrique française …"***, Paris, 1846

▪QUESNOY Ferdinand, ***"Topographie médicale de la plaine de la Mitidja"***, 1839, Alger

▪RINN Louis, ***"Le royaume d'Alger sous le dernier dey"***, 1900, Alger

▪RITTER Carl, ***"Géographie générale comparée ou : Étude de la terre dans ses rapports avec la nature et avec l'histoire de l'homme …"***, 1838, Bruxelles

▪ROBIN X, ***"L'insurrection de la Grande Kabylie"***, 1871, Paris

▪ROY Jules, ***"Adieu ma mère, adieu mon cœur"***, éd. Albin Michel, Paris, 1996

▪ROY Jules, ***"Mémoires barbares"***, éd. Albin Michel, Paris, 1989

▪ROZET Claude-Antoine, ***"Voyage dans la régence d'Alger …"***, t. I, t. II, Paris, 1833

▪SAÏDOUNI Nasserdine, ***"L'Algérois rural à la fin de l'époque ottomane (1791 – 1830)"***, éd. X, X, 2001

▪SAINTE-MARIE Alain, ***"La province d'Alger vers 1870 …"***, in ***"Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée"***, n°9, X, 1971

▪SARRUT Germain. SAINT-EDME B., ***"Biographie des hommes du jour, …"***, t. IV, Paris, 1838

▪SAUTAYRA Édouard, ***"Législation de l'Algérie …"***, Paris, 1883

▪SHAW Thomas, ***"Voyage dans la régence d'Alger …"***, Paris, 1830

▪SHAW Thomas, ***"Voyages de Mr Shaw, M.D. dans plusieurs provinces de la Barbarie et du Levant …"***, t. I, La Haye, 1743

▪Société de savants et de gens de lettres, ***"La grande encyclopédie – Inventaire raisonné des sciences, des lettres et des arts"***, t. VI, Paris, 1886

▪Société orientale, ***"Revue de l'Orient et de l'Algérie, …"***, t. II, Paris, 1847

▪TRABUT Louis Charles, ***"… Répertoire des noms indigènes des plantes … dans le Nord de l'Afrique"***, Alger, 1935

▪TRAPANI Domingo-Gian, ***"Alger tel qu'il est…"***, Paris, 1830

▪TRUMELET Corneille, ***"Archives mitidjéennes – Une page de l'histoire de la colonisation algérienne : Bou-Farik et son marché"***, Blida, 1869

▪TRUMELET Corneille, ***"Blida –*** *Récits selon la légende, la tradition et l'histoire"*, t. I et II, Alger, 1887

▪TRUMELET Corneille, ***"Bou-Farik"***, Alger, 1887

▪TRUMELET Corneille, ***"Les Saints de l'Islam … Les Saints du Tell"***, Paris, 1881

▪VENTURE DE PARADIS Jean-Michel, ***"Alger au XVIIIième siècle"***, Alger, 1898

▪VILBORT Joseph, ***"La Kabylie et les Kabyles"***, ***"Revue française"***, Paris, 1866

▪VILLE Ludovic, ***"Recherches sur les roches, les eaux et les gîtes minéraux des provinces d'Oran et d'Alger"***, Paris, 1852

▪X, ***"Bulletin de correspondance africaine"***, 4 ième année, t. II, Alger, 1885,

▪X, ***"Bulletin officiel des actes du gouvernement général de l'Algérie"***, t. III, 1842 – 1843, t. VI, 1866 – 1867, t. IX, 1869, t. XI, 1851 – 1852, Alger

▪X, ***"Chemin de fer de l'Algérie par la ligne centrale du Tell"***, Alger, Paris, 1854

▪X, ***"Exploration scientifique de l'Algérie pendant les années 1840, 1841, 1842"***, t III, 1853, t. IV, 1848, Paris

▪X, ***"Journal asiatique"***, Paris, 1884

▪X, ***"Langue et Toponymie : Toponymes de la région des Qbayel-Ḥḍer …"*** in ***"Ayamun, Cyber-Revue de littérature berbère"***, n°59, sept. 2012

▪X, ***"Recueil général des sénatus-consultes …"***, t. V, Paris, 1857

▪X, ***"Revue des deux mondes"***, t. LVI, Paris, 1865

▪X, ***"Tableau de la situation des établissements français dans l'Algérie …"***, 1838, 1844, t. VII, 1845, Alger, Paris

TOPONYMIE, CONFÉDÉRATIONS, …

▪ACCARDO F., BOULOGNE G., ***"… Carte de l'Algérie"***, Alger, 1894

▪ANDRIVEAU-GOUJON J., ***"Algérie d'après les cartes de l'état-major et les documents du ministère de la guerre"***, Paris, 1873

▪Army Map Service, … ***"Algeria 1200,000"***, ***"Médéa"***, second edition, Washington D.C., United States, 1942

▪BOLTON X, ***"Africa …"***, London, 1766

▪BONHOMME ?, DELARUE ?, LE ROIS ?, ***"Carte du Plan et des environs de la ville d'Alger pour servir à l'expédition militaire"***, Paris, 1830

▪CALLÉJA N., ***"Algérie Nord, Forêts domaniales, communales et particulières"***, Paris, 1905

▪CALLÉJA N., ***"Algérie Nord, La colonisation officielle"***, Paris, 1905

▪CALLÉJA N., ***"Carte des chemins de fer de l'Algérie …"***, Paris, 19 ?

▪CALLÉJA N., ***"Carte des divisions administratives de l'Algérie"***, Paris, 1911

▪CALLÉJA N., ***"Département d'Alger, Carte des voies de communication"***, Alger, 1913

▪CARETTE Ernest, WARNIER Auguste, ***"Carte de l'Algérie divisée par tribus"***, X, 1846

▪CHABASSIÈRE Jules, ***"Croquis de l'Algérie …"***, Alger, 1869

▪CHARTIER A. T., ***"Algérie"***, X, 1867

▪DAUMAS Eugène, ***"Division de la province de Titérie en agalika …"***, Alger, 1842

▪DRIOUX Claude-Joseph/LEROY Charles, ***"Algérie, Tunisie …"***, Paris, 1886

▪DUFOUR Adolphe Hippolyte, ***"Algérie"***, Paris, 1856

▪DUFOUR Auguste-Henri, ***"Algérie"***, X, 1846

▪DUFOUR Auguste-Henri, ***"Algérie"***, X, 1846

▪DUFOUR Auguste-Henri, ***"Carte topographique du massif d'Alger ou Sahhel & de la plaine de la Métidja …"***, Paris, 1844

▪FILHON Charles-Marie, ***"Nouveau croquis planimétrique du territoire d'Alger …"***, Paris, 1833

▪FLOTTE DE ROQUEVAIRE René de, ***"Algérie-Tunisie"***, Alger, 1930

▪GINOUX A./IMBERT Armand, ***"Carte des environs d'Alger …"***, Toulon, 1838

▪JOURDAN Adolphe, ***"Carte agricole et industrielle de l'Algérie"***, Alger, 1879

▪JOURDAN Adolphe, ***"Carte des étapes de la Province d'Alger"***, X, 1879

▪JOURDAN Adolphe, ***"Carte indiquant les parties de l'Algérie où la langue berbère est encore en usage"***, Alger, 1870

▪JOURDAN Adolphe, ***"Congrès d'Alger, Carte des excursions"***, Alger, 1881

▪JOURDAN Adolphe, MAUMIAS X, ***"Alger"***, Alger, 19 ?

▪JOURDAN Adolphe, MAUMIAS X, ***"Miliana"***, Alger, 19 ?

▪Kæppelin et Cie, ***"Carte de la colonisation et des travaux publics d'une partie de la province d'Alger"***, Paris, 1845

▪LA ROCHE Charles, RANDON, Jacques-Louis-César-Alexandre Pully, DAUMAS Eugène, ***"Carte des divisions politiques administratives et militaires de l'Algérie …"***, Paris, 1851

▪LAVASSEUR Victor, ***"Algérie, Colonie française"***, Paris, 1845

▪MALTE-BRUN Victor-Adolphe, ROUFF J., ***"Carte générale de l'Algérie …"***, Paris, 1884

▪NIOX Gustave-Léon, ***"Algérie et Tunisie"***, Paris, 1903

▪RÉGNAUD DE LANNOY DE BISSY Richard de, ***"Carte de l'Afrique … Alger …"***, Paris, 1893, 1903

▪RÉGNAUD DE LANNOY DE BISSY Richard de, ***"Carte de l'Afrique … Alger …"***, Paris, 1887

▪SCHREIBER Charles, BLUMENTHAL J., ***"Théâtre de la guerre dans la province d'Alger rédigé …"***, Paris, 1840

▪Schwærzlé J., ***"Carte de la Grande Kabylie et d'une partie de la Medjana …"***, Paris, 1848

▪SELTZER P., ***"Carte pluviométrique de l'Algérie"***, Paris, 1938

▪Service géographique de l'armée, ***"Alger"***, Paris, 1925

▪Service géographique de l'armée, ***"Aumale"***, Paris, 1925

▪Service géographique de l'armée, ***"Blida"***, Paris, 1936

▪Service géographique de l'armée, ***"Lavigerie"***, Paris, 1934

▪Service géographique de l'armée, ***"Marengo"***, Paris, 1934

▪Service géographique de l'armée, ***"Médéa"***, Paris, 1932

▪Service géographique de l'armée, ***"Tablat"***, Paris, 1926

▪SHAW Thomas, ***"Carte de la partie méridionale du royaume d'Alger"***, X, 1700, 1799

▪TISSOT Jules, ***"Carte géologique provisoire de la province de Constantine et du Cercle de Bou-Saada"***, Alger, 1881

▪TISSOT M., ***"Carte géologique provisoire de la province de Constantine et du cercle de Bou-Saada …"***, Alger, 1881

▪VIDAL DE LA BLACHE Paul, **"*Algérie*"**, Paris, 1898

▪VUILLEMIN Alexandre, ***"Carte physique et politique de l'Algérie …"***, Paris, 1875

▪VUILLEMIN Alexandre, ***"Province d'Alger"***, X, 1867

▪VUILLOT Paul, ***"Carte du Sahara et du Nord-Ouest de l'Afrique de la Méditerranée au Sénégal et au lac Tchad"***, Paris, 1894

▪X, ***"… Carte géologique de l'Algérie"***, Alger, 1900

▪X, ***"Alger"***, ***"Algérie, département d'Alger"***, feuille n°5, X, 1925

▪X, ***"Algérie …"***, Paris, 1875

▪X, ***"Algérie et Tunisie"***, X, 1884

▪X, ***"Algérie, Carte raciale"***, in ***"Encyclopédie coloniale et maritime"***, X, 1947

▪X, ***"Algérie, Province d'Alger"***, Paris, 1852

▪X, ***"Carte de l'Algérie présentant les territoires civils actuels divisés par communes et les douars communs …"***, Alger, 1870

▪X, ***"Carte de la province d'Alger"***, Paris, 1838

▪X, ***"Carte de la Régence d'Alger 1830 …"***, X, 1830

▪X, ***"Carte de la route d'Alger à Aumale …"***, X, 1851

▪X, ***"Carte des circonscriptions administratives et judiciaires de l'Algérie"***, Alger, 1887

▪X, ***"Carte des environs d'Alger"***, X, 1833

▪X, ***"Carte dressée pour l'expédition d'Alger"***, Paris, 1830

▪X, ***"Carte du territoire d'Alger"***, X, 1834

▪X, ***"Croquis du territoire d'Alger …"***, Paris, 1831

▪X, ***"Plan des domaines de Ben Nouar el Louz et de Guellabou, appartenant à M. Fois Pelegri"***, Paris, 1883

▪X, ***"Plan des environs d'Alger"***, X, 1600, 1699

▪X, ***"Plan du terrain compris entre l'oued Chiffa et l'oued Kadara, présentant la division des cercles projetés*** *(Kouba, Douéra, Boufarik, l'Hamise, l'Atlas)"*, X, X

▪X, ***"Tablat"***, ***"Algérie, département d'Alger"***, feuille n°68, X, 1926

▪X, ***"Vue et plan de la ville d'Alger. Carte de la province"***, Alger, 1830

▪X, DUFOUR Auguste-Henri, ***"Algérie"***, Paris, 1876

▪Journal officiel de la République algérienne démocratique et populaire du 19.12.1984,

▪Logiciel : Google Earth,

▪Presse algérienne (articles divers relatifs au Petit Atlas),

▪Site : Algérie Poste (régions de Blida/Boumerdès/Bouira/Médéa),

▪Site : Gallica, "Bibliothèque numérique" de la B.N.F. – Bibliothèque National de France,

▪Site : Google Books,

▪Site : Traveling Luck (>Afrique >Algérie > Blida > Boumerdès > Bouira > Médéa),

▪Site : View Weather (>Algérie > Blida > Boumerdès > Bouira > Médéa)

Originaire de la localité d'Aït Arif (Béni Arif) dans le Petit Atlas (Atlas blidéen, w. de Blida), l'auteur a eu l'occasion de suivre un D.U. de berbère qu'il a obtenu à Aix-en-Provence en 2009 ce qui l'a mené à s'intéresser au patrimoine amazigh de la région atlassienne. Outre ce présent travail, il est aussi l'auteur de trois publications sur la confédération des Aït Moussa, la toponymie et la flore atlassienne (travail collectif pour ce dernier).

Ce modeste travail peut être considéré comme une première pierre d'une entreprise, ô combien grande et certainement difficile, qui consiste non seulement à attirer l'attention sur le tachelhit ou taqbaylit local qui est le dialecte amazigh de la région atlassienne mais également, à essayer de le sauver de l'extinction et de le réhabiliter.

Ce dictionnaire a été préparé pour un dialecte dont les locuteurs sont de plus en plus rares et difficiles à trouver. L'auteur a eu recours à pratiquement toutes les techniques de recherche pour collecter ce modeste travail qui reste, bien évidemment, à parfaire.

SOMMAIRE

DÉDICACE **6**

REMERCIEMENT **7**

INTRODUCTION **8**

TACHELHIT DU PETIT ATLAS **36**

ANNEXE **487**

SUR LA GRAMMAIRE, LA CONJUGAISON ET L'ORTHOGRAPHE **492**

BIBLIOGRAPHIE **586**